

109.

ÉLETKÉPEK.

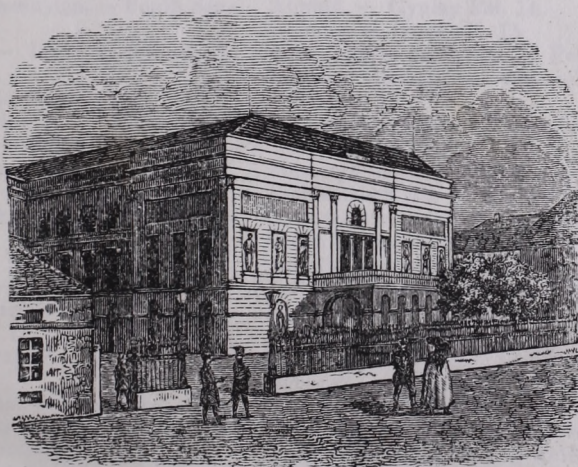
SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

NYOLCZADIK KÖTET.

PESTEN.

NYOMATOTT LANDERER és HECKENASTNÁL.

MDCCCXLVII.

301843

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Az „ÉLETKÉPEK“ 1847. második félévi folyamának TARTALMA.

Írányczikkek, elméleti tárgyak.

- Észaristocratia. 1. szám.
Az angol irodalom vázlata a' XVII. század végétől mostanig. — Frereych Imre. 2. 3. 4.
Körrajzok a' nők életéből. — Oroszhegyi Józsa. 5. 6.
Kérem alássan. — Puck. 7.
Tükördarabok Erdélyből. V. A' nők házi életben. — Medgyes Lajos. 8.
Népügy és köz műveltség. — Dr. Bloch Móricz. 9.
Az írói hitel érdekében Fribeisz. 10. 11.
Az angol prosaírodalom 1780-tól mostanig. — Frereich Imre. 12. 13.
Eszmevázlatok. — Sukei Károly. 14. ✓
Az angol prosaírodalom. — Frereych Imre. 15.
Írói tulajdon. — Székely József. 18.
Michelet és a' német tudományos rendszer. — Vasvári Pál. 19. 20.
Erény és bűn. — Rákossy Bella. 21.
A' szerelem mint erény. — Héthegy Erzsébet. 22. 23.
Az emberiség végcélja és a' világszellem kifejlődése. — Vasváry Pál. 24. 25.
Czakó Zsigmond emlékére. — Jókay Mór. 26.

Novellák.

- Az aegyptusi rózsza. — Jókay Mór. 1. 2. 3.
A' titkos tribunok a' szent Anna tavánál. — B. Jósika Miklós. 3. 4.
Harlem Richard. — Pálffy Albert. 5. 6. 7.
Annia. Egy kép 1280-ból. — B. Jósika Miklós. 8. 9. 10. 11.
Beszélcyclus az élet prosájából. I. Nur nobel. — Frankenburg Adolf. 8. 9.
Az utolsó kép. — Degré Alajos. 12.
Izora. — Malom Luiza. 13.
Egy orvos szünideje. — Antony. 14.
Szegény család. — Szabó Márton. 15. 16.
Tizenöt év előtt és után. Beszélcyclus az élet prosájából. II. Katonásdi. — Frankenburg Adolf. 17.
Adamante. — Jókay Mór. 18. 19.
Egy öngyilkos végírata. — Degré Alajos. 20.
Egy kastély az erdőben. — Pálffy Albert. 21. 22.
Visszaemlékezés. — Bús Aurél. (Szabó Richard.) 23. 24. 25.
A' lochlomondi halászeleány. — Lemouton Emília. 26.

Versek.

- Musám és menyasszonyom. — Petőfi Sándor. 1.
Szerelem álmai. — Lisznyay Kálmán. I. 10.
Sári néni. — Petőfi Sándor. 2.
Újév. — Pap Endre. 2.
Arany Laczinak. — Petőfi Sándor. 3.
Elbocsátom életem hajóját. — Léway. 3.
Emléktárczába. — Pap Endre. 4.
Ne sírjatok a' holt felett. — Lauka Gusztáv. 4.
Édes öröm ittalak már. — Petőfi. 5.
Tükördarabok. — Berecz K. 6.
Az altöld. — Samarjay. 6.
A' szél. — Petőfi. 7.
Csárdában. — Léway. 7.
Palkó. — *. 7.
Az elhagyott bokor. — Pap Endre. 8.
Románcz. — Lauka Gusztáv. 8.
Bucsupohár. — Petőfi. 9.
Üdvözlét szavai István főherczeghez. 10.
Lantos ifjú. — Berecz K. 10.
Katonaelet. — Petőfi. 11.
Merengés. — Lauka Gusztáv. 11.
Viszhang szavai H* Cornéliához. — Aggteleki. 12. 13. 14. 15.
Széphalmon. — Petőfi. 14.
Ábránd. — Gyulay Pál. 14.
Ophelia. — Berecz K. 15.
Te az enyém én a' tied. — Petőfi. 16.
Beszél a' fákkal a' bús őszi szél. — Petőfi Sándor. 17.
Virágnak mondjam-e? — Székely József. — 17.
Memento mori. — Beöthy Zsigmond. 18.
Emlékezések stb. — Bérczy Károly. 19.
Szeretsz-e még engem? — Mentovich. 19.
Szécsi Mária. — Petőfi. 20.
Lennék én folyóvíz. — Petőfi. 21.
Lelkem a' hazáé. — Lauka Gusztáv. 21.
Hattyúdál. — Fidicinis. 21.
A' táblabíró. — Petőfi. 22.
Egy magyar költőhöz. — Samarjay. 22.
Kérdezd, szeretlek-e? — Petőfi. 23.
Falusi est. — Tóth Endre. 23.
Dalok a' tengerről. — Hegedüs. 24.
Oh ne bántsd a' költőt. — Petőfi. 24.
Erdélyi hangok Petőfihez. — Mentovich Ferencz. 25.
Életem. — Szathmáry Pál. 25.
Erdélyi szózat „Unio“ magyarhoni dalnokaihoz. — Dózsa Dániel. 26.
Harangszó. — Hegedüs. 26.
Homér és Ossián. — Petőfi Sándor. 26.

Életképek és humoristica.

- A' honszerelmesek. — Kaján Ábel. 1. 2. 3.
Három férj özvegye. — Ivánffy Malvina. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.
Kirándulás Palotára. — Lauka Gusztáv. 7.
Falusi éjszakák. Katinka ünnepe. — Lauka Gusztáv. 12.

- Ármány és szerelem. Komoly fresco. — Ilonka álma. — Lauka Gusztáv. 22.
 Bernát Gáspár. 13.
 Keselyő Péter. — Jókay Mór. 14.
 Kedves szomszédok. — Lauka. 16.
 Egy életkép. — Bánffay. 17. 18.
 Népesábitók. — T. D. 20.
 Egy éj Hortobágyon. — Csuthy Zsigm. 21.
 Megtörtént dolog 1599-ből. — V. Sz. 23.
 Szegény Miska. — Bartók Gábor. 24.
 25.
 Vadászkalandok pongyolában. — Bernát Gáspár. 26.

Történetírászat és régiségbuvárlás.

- A' budai tájak elnevezése. 1. 2.
 Árpádi Andor. — Vasvári Pál. 3. 4. 5.
 Visegrád. — Irinyi József. 4. 5.

Nép- és tájismertetések.

- Magyarország illusztrálva képek nélkül. Nézzünk szét Borsod felvidékén. — Dávid. 15.
 Mosaik. 1.
 Uti képek. — Degré Alajos. 4. 5. 6.
 Uti jegyzetek. — Szilassy Géza. 7. 8. 9.
 10. 20. 21.
 Fürdői képek. — Tanárky György. 8.
 Pest-szolnoki vasut megnyitása. 11.
 István főherczeg körútja. 12. 13. 14.
 Reminiscentiák Sopronyból. Keszéredi. 12.
 A' komáromi gyászos örömnép. 16.
 Levelek Jókay Mórhoz. — Fribeisz. 17. 18.
 Egy tengerész leveléből. — Kocsis. 19.
 Néprajz. N.-Várad. — Járványi. 21.
 Pozsonyi hírek. — Berecz Károly. 23. 26
 Levéltöredék Párizsból. — Dr. S-r. 23.
 Néprajz. Vác. — Sz. J. 24.

Hölgyssalon.

- Hölgyssalon. 2. 3.
 Egy nő naplója. — Jókay Mór. 4. 6. 7.
 8. 9. 10. 11. 16. 24.
 Divat. — Sarolta. 11. 12. 20.
 Petőfiné naplója. 18. 19.
 Meghalt szerelmem fölött. — Gróf Lázár Kálmán. 21.
 Ábránd. — Petőfiné. 23.
 Necrolog. — Kazinczy Gábor. 24.

Irodalom és ítéset.

- ✓ Előjátékozás. — Sükei. 3.
 ✓ Irodalmi levelek Vahot Imréhez. II. — Jókay. 1.
 ✓ Következetlenség. — Sükei. 3.
 ✓ Rendszeresség. — Sükei. 6.
 Nyílt levél Jókay Mórhoz. — Bánffay. 6.
 Szalay László életleirása. — Csengery Antal. 7.
 ✓ Tudás. Komoly beszéd. — Sükei. 10.
 Jósika István regénybírálat. — ...i. 13.
 Hugo Károly és szinköltészete. — Egressy Gábor. 15.
 Nők világa bírálat. — Jenőfi. 15.
 Hattyúdalkok bírálat. — ... 19.
 Végirat Mátyás Fia ügyében. — Szigligeti. (Melléklet.) 23.

Nemzeti színház.

- P-fy. — Jókay. — Sz. G. — S-k-i. — m. — Junius *. Erdőd.

Mi hír Budán ?

- Mi hír Budán ? — Minden számban.
 Hirlapi kacsák. 2. 3.
 Kétszáz egy ujdonság. (Melléklet) 6.
 A' journalistica mint proféta. 17. 19.

Külföldi szépirodalom és társasélet.

1. 2. 3. 4. 6. 7. 8. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26.

Vidéki levelezések.

- Arad. — Beckerek. — Jászberény. — Kecskemét. — Komárom. — Bács. — Pozsony. — Nagy-Károly. — Pátka. — Eger. — Fehérvár. — Győr. — Pécs. — Soprony. — Rábaköz. — Nagyvárad. — Vác. — Szathmárnémeti. — Szabadka. — Munkács. — Kaposvár. — Nagybánya. — Oroszvár. — Baja. — Orosháza. — Szőlők. — Nógrád. — Harkány. — Felsőbánya. — Szászrégen. — S. A. Újhely. — Verőce. — Nyitra. — Kolozsvár. — Veszprém. — Siklós. — Temesvár. — Izsák. — D. Pataj. — Füred. — Debreczen. — Stambul. — Párizs. — Rohitsch. — Gratz. — Újfehértó. — Igló.

30/8/3 109

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

1. sz. — Julius 4. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

TARTALOM. Eszaristocratia. — Az egyiptusi római. Történeti beszély Jókay Mórtól. — Musám és menyasszonyom. Petőfi Sándortól. — Szerellem álma. I., II., III. Lisznyay Kálmántól. — A' honszerelmesek, vagyis Ignác és Constantia. Kaján Ábeltől. — Buda sz. k. fv. 1847. jun. 11. közgyűlési jegyzőkönyvi kivonata. — Irodalmi ellenőr: Előtájékoztás. Sükei Károlytól. Irodalmi levelek Vahot Imréhez. II. Jókay Mórtól. — Magyarország illusztrálva képek nélkül. — Nemzeti színház. P—fytól — Mi hír Budán? — Külföldi szépirodalmi szemle. P—fytól. — Vidéki tudósítások. — Nemzeti színházi értesítő. — Műmelléklet: Legujabb divatkép.

SOPRONI UJDONSÁGOK. Mint ki vérmezőn aratott dicsőségének babérjain nyugszik, olly elégtlenül hevernék át atyáinkfiai a' nyári pangó életet, ha egy igen fontos ügy szőnyegre nem kerül, melly általok, erszényérdeklőleg, megvitatandó, — a' mint hogy vitatattik is. Ez ügy a' gyomoré, az emberiség leghatalmasabb uráé! Azért figyelmet kérünk! Sokan ugyanis ketségbe vonák, vajjon a tudós, tudományai zamatján kívül, megemészthet-e más, kivált földi, eledelt? Mások ezt általán nem tagadják; de igen, olly körülményben, midőn azonegy alanynál a' terített asztal és tudományszomj ütközésbe jönnek. Ekkor szerintök, lehetetlen, hogy a' tudós, böles Buridan híres állatjának sorsára ne jusson, melly, mint az avatottak tudják, éhe és szomja egyenlőségénél fogvást, az elébe tett fűnyaláb és esebervíz között, szükségképen elepedt; mert egyikhez a' másíknál előbb nem nyulhatott, a' föltét miatt; egyszerre pedig mindkettőt meg nem izlelheté, az időviszony miatt. Ez czáfolhatlan igazság! De mások mégis azt véleményezék, hogy a' meghívottal valahogyan csak kell vendégszeretetet éreztetniök. Ez is igaz! 'S így a' főnebbi szarvasok hinárából kigázolnoki lón a' nagy föladat. Ezen is segített a' vitába elegyült philosophia, mert illik tudnotok, nyájas olvasóim, hogy kik, mint mi, első kézből veszik a' német bölesészet „én és nem én“ hét világra szóló rendszereit, lehetlen a' legbonyolultabb kérdéseket bölesen meg nem oldaniok. Tehát egyike böleseinknek azt indítványozá, hogy a' vaskos lakoma helyett, szellemi, 's így finomabb tápról gondoskodjanak, mellyel mégis, az üres gyomor is jóllakjék; legalább lelkileg. Ezt, meglehet, sokan nem értik, — de vigasztalódjanak, mert nem német bölesészek. Nálunk ezen senki fen sem akadt, hanem tüstént a' lelket vevék bonczkés alá, mert csak így volt lehetséges jelvezni őt, és számára föllelni az eledelt. Lássuk! A' lélek egyszerű valami: az elem is az. Szereti az eszmélkedést, következőleg azt is, mi erre ébreszti őt, és mi inkább, mint a' megfoghatlan, millyen az elem: — tehát elem! Eddig jöven, azt kutaták, milly elemmel van legtöbb rokonszenve a' léleknek, melly másként észnek nevezetik? 'S mi könnyű volt fölfödözniök, hogy a' tűz az, — mert miért mondanók lángész?! — Azért tehát a' tudósok számára világítást vélnek rendezendőnek. Ezzel eléggé jóllakhatik a' lélek, és kár sem esik az illetőkben. Hogy mindazáltal, ha philosophiájok ellenére testi étvágyasak is kerekednének vendégeink közül, — e' miatt, a' világítást egyik söröskertünk árnyai alatt a' szabad természetben, rendezendjük el, hol mindenki jó pénzért gyomrát is kielégítheti. — Ez aztán a' tudós vendégszeretet! — Csak azon parányi ellenvetésünk van, hogy tudunkra, a' tudósok legkevésbé finnyas gyomruak, mintha csupán a' legfinomabb szellemiséggel táplálkoznának. Részünkről ösztínt megvalljuk, hogy a' tudományoknak csak alig küszöbét érintvén, már ollyan jó gyomorra tevénk szert, melly a' sokszor élénk tálat badarságot is megemésztheté: hát azoké, következőleg, milly edzett lehet, kik a' tudósság csarnokában otthonosak?! Hanem perse ez tapasztalati ellenvetés, — 's a' főnebbi magasabb elmélet előtt hátrálnia kell. —

A' váltóhamisítási ipar nálunk is lábra kap, csak az a' bökkenő, hogy hamar lekapják e' nemes iparúzókat. Egyik már közköltészen hűsöl; a' másik ellen, ki ügyvéd, most foly a' vizsgálat, hogy minél hamarabb hűsölő előde keblén öntse ki panaszait. —

Sopronnak magyar városainkhoz simulása már kétségtelen, mert a' magyar piacok fő kelleke, mit eddig ő nélkülözött, kebelében is meghonosult, t. i. a' laczikonyha! — Különböben lassanként a' magyar czímiratok is szaporodnak, — csak néhány szerepvívó aristocratiens kereskedő vonakodik, nehogy ösgerman typusa elenyészészek a' magyarodási szentségtelenítés által. A' nyomott hirdetémények többnyire kétnyelvűek, még pedig a' tanácsbeliek is; egyedül az írottak ragaszkodnak a' régihez. Nem csuda! Izraelben is keményfejúek voltak az írástudók és a' népnek vénei. —

Végül szabadjon kapitány urtól kérdenünk: vajjon kötelezvék-e hajdúi a' városban elszabadult lovakat elfogni? 's ha a' neki szilajultat elfogák: köteles-e a' tulajdonos borra-valóval jutalmazni a' kötelességében eljárót? Csak azért kérdök, mert a' neustiftkapunak őre illy alkalommal mondá: „Ha tudom, hogy illy kevés borraival adnak: e' szilaj állatot el nem fogom, habár aztán mindenkit legázolandott.“ — Arra is ügyelhetne a' rendőrség, hogy az építkezésnél olly rozant lábtók ne használtassanak, minő nem rég két kőműves alatt leszakadt: — az egyik, pedig családapa, tüstént szörnyet halt, a' másik, a' holtak fia, kezét töré el. Vajjon a' szerencsétlen ná és anya biztosított-e a' koldulás ellen?!... Torma.

TEMESVÁRT, nyárelő 6-án 1847. Nálunk is a' mult hő vége augustusi hőséggel tisztelkedni iparkodott, míg néhány hűs, komor eső napok a' forróságot meg nem szüntették; úgy tapasztaljuk számtalanszor éltünk viharos napjaiban, miként legforróbb tisztelőink és barátink egyszerre tűnnek el utánok tekintő szeimeink előtt. — De hagyjuk a' régi dolgokat. — Más nagyobb városokban a' hangverseny-áradásnak legalább valamely bizonyos ideje vagyon, valamint Egyiptomban a' Nil kitörésének; de minékünk minden perczen váratlan vendégek elfogadására készeknek kell lennünk. Ha eurpai hírrel bíró művészek jelennek meg: mindig nyílt karokkal fogadjuk; de azoktól örözen bennünket a' művészet istene, kik *Virtuoso* nham palástja alatt koldulni járnak. Sajnáljuk, hogy egy, ki az előbbiei közül kiveendő, a' ki népdalainkat szép ábrándjaiban olly hiven fejezé ki, Seymour-Shiff ur korántsem nyerhetett anyagi tekintetben annyit, a' mennyi érdemlett dicséretet a' közönség részéről aratott. — Papp Gábor temesvári zongora-készítőnek Seymour-Shiff egy igen dicséretes bizonyítványt írásban adott munkáiról; és valóban Papp ur zongorái, mellyek csak 240 pftba kerülnek, igazán a' hon és barátok figyelmét nagy mértékben érdemlik. Liszt Ferencz szinte sajnálva nyilatkozott, hogy Papp hazánkfia művei még hazánkban is olly ismeretlenek. Meg vagyok győződve, hogy minden bel- 's külföldi zongorahős és szakértő Pappnak erős, igen kellemes hangu 's olesó műveit dicsérni fogja; len-

nék csak a' felől is meggyőződve, hogy a' közönség is valahára több részvétet tanusítand az említett derék művész iránt. —

Végre örömmel jelentem, hogy a' temesvári egyesült evang. gyülekezet 17 esztendei érdemes mint szónok is ritka adományokkal bíró lelkesének Karner Vilmos urnak, ennek eszeressé választatása alkalmával egy szép ezüst poharat ünnepélyesen nyujta által; ugy szinte határozottatott a' bánáti eszeresség és a' temesvári egy. ev. gyülekezet részéről, hogy f. évi october elsőjétől Temesvárt két grammaticális latin iskola, mellyben a' real tudományok is előadtni fognak, nyitassék meg. Oktatóvá Baris Sándor úr, ki hazánkön kívül is németországi előkelő egyetemeken becses tapasztalásokat szerzett, egyhangulag választatott; és ugy a' szép ügy szép reményekkel is tekinthet a' jövő elé. —

Feldinger Frigyes.

NYILT LEVÉL. Tisztelt Hiador úr! Ön a' közönség előtt szavát adta, hogy darabjait egy kötetben kinyomatja; azonban okom van hinni, hogy nem fog szavának állani. Ugyanis, a' dolog természete azt hozta volna magával, hogy előbb darabjait adja ki, 's csak aztán commentálja vagy commentáltassa, midőn a' közönség látni fogja: mit és mily hűséggel magyaráznak. Ön e' helyett, ildomosan háttérbe vonulván, darabjait bajtársának 's apotheosis-írójának adta át, 's ez már is megkezdte ráfogásait és össze-vissza ficzmitott idézeteit. Darabjai kiadása nélkül: vagy ön akar bujósdit játszani, vagy a' közönség lesz kénytelen sötétben tapogatózni. Ön biztos álarcz alatt gyanusítólag támadott meg, 's ezt igazolando darabjainak kiadását ígerte; most tehát erkölcsi kötelessége szavát beváltani, 's én jelentem, hogy csupán ezen, ön által önként ajánlott, módot akarom használni igazolásom alapjául. Nekem sem időm, sem kedvem bajtársának egerésző görbe utait kiegyengetnem: darabjai 's az általam annak idejében előadandó körülmények mindenre elegendő világot fognak vetni. Tessék tehát határozottan nyilatkozni: körülbelül mikor fognak megjelenni? — az enyémet már szedik. — Eddig darabjainak beltartalmáról ártólag nem szólek; de ha ügyvéde nem szünik meg azokra nézve a' közvéleményt anticipálni, tölem sem várhat ön e' részben kiméletet, 's ön végre mégis kénytelen lesz szavát beváltani. Holmi nyomtatást megelőző akadályokkal se mentse ön magát; mert azoktól egyáltalában nincs mit félnie. Nagyobb hitelesség kedvéért tessék a' „Törvénytelen vért“ általam lepecsételt példányát híven megőrizni: én szóról szóra nyomatom dramámát. Tehát nem ügyvédkedő füzetkét, hanem a' darabokat várom; 's akkor majd elmondom, mit ez ügyben zárszólul mondanom kell, 's ön is irhat vagy irathat commentárokat tetszése szerint.

Szigligeti.

MONDANI VALÓINK. A' mai számban megkezdett novella bevégeztével lesz szerencsén b. Jósika Miklós legújabb historiai regényéből (Jósika István) a' legérdekesebb helyek egyikét közleni, melly után fog következni Pálffy Albert „Harlem Richard“ czimű beszélye. A' hozzánk beküldött művek közül föltétlenül és módosítás nélkül elfogadtuk e' következőket: „Három férj özvegye“ eredeti novella Iványi Malvinától. — „Az angol irodalom vázlata a' XVII-dik század végétől mostanig“ Freereich Imréától. — „Visszaemlékezés“ Bus Auréltól. — „Árpádi Andor“ historiai kép Vasvári Páltól. — „Pénz lovagjai“ beszélyke Malom Luizától. — Olaszthoni és Schweiczi utleírások Hrabowszky Dávidtól. — Csekély módosítással adhatók: „Szegény Miska“ genrekép. — Utazási napló S. F-től. — „Izora“ novella M. L-től. — „Utazás stb.“ Elekték P-től. — „Debreczeni eszmadia“ genrekép J. P-től. — Jónak talált, de csak később és erős javítások mellett adható művek: „A' szírlei csárda“ érdekes szöveg, de igen pongyola stíl. „Egy kép a' XIX. századból“ az egész koszorúba füzetlen virághalmaz, vékony eszme, kevés ujj gondolat. „Legatio és választás“ az ilyen teljességgel him novella olyankor lesz legérdekesebb helyen adható, ha elébe közvetlen merő cukorsütemény izü, 's potpourri szagu saloni novellát juttathatunk. Illyenkor mint só és bors leendő használható. „A' falu tükre“ eredeti beszély. „Az eső, a' kerti róka“ parabolák. „Az utósó tatárfutás“ historiai kép, szabad legyen rajta röviditenünk. „Egy éj a' Hortobágyon“ jó humor, de kevés érdek a' tárgyban. „Casino is nem is“ kisvárosi balságok humoristicus vesszőzése, az előadás majd oly halvány, mint a' tinta, mellyel megiratott. „Főúr és pór“ novella. Sok szép és eredeti eszme, de nem az igazi helyen használva. Forrásban levő ifjúi lélek, ki még önmagával nincs tisztában, 's eszméi legszebbjeit észrevétlenül elhanyagja, míg másutt a' legérdektelenebb gondolatokat keltetén tul nyujtja. Nincs a' sok költői gondolat mellett a' műben egy keresztülvitt vezér-eszme, melly érdekelt birjon adni az előadásnak, és a' forma teljesen elvétett. „Irodalmi furcsaság“ napfényre alig hozható satyra. „Debreczeni élet“ adatni fog, ha írója nevét előttünk felfedezi, név nélkül csak saját cikkeinket adjuk; ki anonym, vagy pseudonym akar maradni a' közönség előtt, velünk jöjön először tisztába. E' megjegyzés egyébiránt leginkább azon czikkek íróit érdekli, kik világosan kitett helyekhez kötött tárgyakról írnak, melly esetben ovatosoknak lennünk megantitott bennünket a' savanyu tapasztalás. Egyébiránt meg lehet győződve föléle mindenki, hogy titkaival nem fogunk visszaélni. A' többi félig meddig elfogadott művekről jövő számunkban lesz alkalmunk véleményünket elmondani. (Jövő számunkban folytatni fogjuk rövid véleményezéseinket.) A' vásárhelyi, pozsonyi, lévai és nagybányai levelek közlését kénytelenek vagyunk jövő számunkra halasztani.

NEMZETI SZÍNHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP JULIUS 4-től VASÁRNAP JULIUS 11-ig. *)

Julius 4. Szapáry Péter.

— 5. Örültető gyermeke.

— 6. Bájital.

— 7. Griseldis.

Julius 8. Vicomte Letorieres.

— 9. Borgia Lucrezia.

— 10. A' képmutató. — Először.

*) Lendvay megérkezével e' sorozat változni fog.

É R T E S Í T Ő.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

1847-dik második félévi folyamára.

Előfizetési ár Budapesten házhozordással félévre 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Az előfizetés Pesten csupán csak Landerer és Heckenast könyvnyomdája ügyszobájában (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában hatvani-utca 583. sz.) fogadtatik el, és minden magyar- és erdélyországi kir. postahivatalnál.

„Életképek” szerkesztősége.
Előfizetőink szokott számu divatképeken kívül még Szalay László és báró Kemény Zsigmond országosan tisztelt hazánkiai arcképeit is veendik.

A'

MAGYAR SZÉPIRODALMI SZEMLE

(kiadja a' Kisfaludy-társaság)

jövő félévi folyamára, mai naptól kezdve, előfizethetni Landerer és Heckenast nyomdai ügyszobájában (hatvani utca Horváth-ház 583. sz.) Budapesten házhozordással 3 ft, vidékre postán küldve 4 ftal pengőben; — külföldre Bécsben a' cs. kir. főpostahivatalnál.

Magyar dalszínész-igazgatóknak.

A' győri színészetet biztosító-egylet választmánya által közhírré tétetik: hogy f. é. octob. hótól kezdve 6 hónapra havonkénti 800 p. ft biztosítási összeg 's 4 jutalomjáték mellett a' győri színház vállalkozásra kiadatik. Vállalkozni szándékozók f. é. július 15-ig a' választmányhoz folyamodhatnak, mellynek kimutatandják alakított dalszínész-társaságuk erejét, ruha-, könyv- és zenetáruk mibenlétét. — Mind a' folyamodványok, mind a' főnebbi feltételeken felüli kedvezések 's körülmények kitudtatására irt bérmentes levelek „Hazánk” szerkesztőségéhez utasítandók.

„YPSILANTI”

czimű kereskedésben Pesten

több 1000 darab kész fehérnemű,

mindenféle férfi-, asszony- és gyermek-fehérruhából álló, lepedők, párna- és dunyhaczipák 's asszonyi öltönyök stb. ajánlatnak.

Heckenast Gusztáv

pesti könyvárus és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvárusnál kapható:

LEGUJABB HÁZI TITOKNOK.

Mindennemű 's különösen kereskedői levelek, valamint a' közéletben előforduló bármiféle iratok helyes szerkesztésére vezérlő szabályok

számos példákkal világosítva.

A' magyar nemzet hasznára irt **kézi segédkönyv.**

Szerkeszték

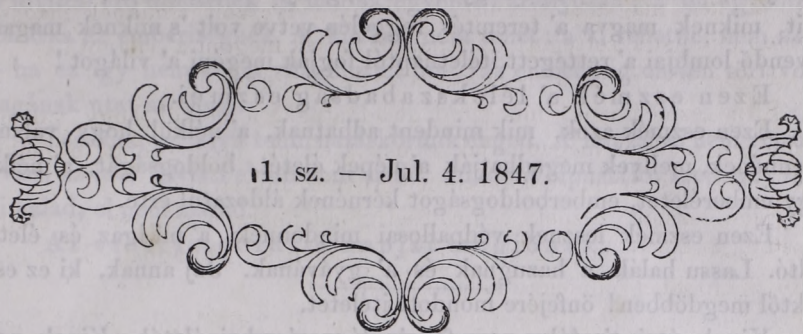
Farkas Elek és Kövy István.

Ötödik javított és tetemesen bővített kiadás.

7-dik ezerpéldány.

Nagy 8rét. Pesten, 1847. füzve 2 ft 30 kr. p. p.

1. sz. — Jul. 4. 1847.

ÉSZARISTOCRATIA.

Közleg a' világszellem uj átalakulásának ideje.

Forr minden az élet magasában és mélyében, mintha uj teremtesre várna a' világ.

A' törpe század óriásokat szül, eszméket, mik a' világot megemelik, — napokat, mik uj, ismeretlen világot gyujtanak 's miknek élete percz, vagy örökélet, hatása semmi, vagy minden; de miknek föltünése élő sejtéseket ad minden érző lénynek, kinek lelke is tud látni és hallani : hogy a' korszellem fordul és változik, csöndben, de akadályozhatlanul, mint változik a' tél tavaszszá.

A' világon semmi sem történik hiába.

Minden életnek, minden halálnak van egy közös célja, melly örökké egy 's az emberiség zajgó életének epochái, a' népjellemek ezer változata vég eredményeikben találkozni fognak. Bárha tán a' hatás eljövetelekor mit egy nép élete a' világszellemre tett, azon népnek neve sem él többé mint a' villám, mellynek fénye rég elveszett, mire dördülés hallik.

Vér nem folyt hiába, népek nem viselték hiába lánczaikat; sem áldás, sem átok pusztán el nem hangzik, a' mi lett, el nem mulik többé 's a' virradat, mellyért imádkozunk, megérdemli hogy az éjszaka, melly azt megelőzi, századokig tartson.

A' világon semmi sem történik hiába.

A' dögvész, melly megtizedeli a' népek első szülötteit 's az éhhalál, melly megfacsarja az ember szivét : hogy átkozza az eget, melly megteremté 's imádja a' földet, melly el hagyja veszni; — a' rabszolga, ki dynastája síremlékeül pyramidot épít 's a' romai, ki városa üdveért a' megnyílt föld craterébe szökik, 's az őrzöngő tyrann, ki még nem létezett fájdalomkat örül föltalálni, mind egy cél eszközei. A' világszellem örökké egy, a' historia eseményei egymásból születnek. Mindennek, a' mi történt, ugy

kelle jöni, a' mint történt : hogy a' kor megbirja azon eszmék bekövetkezésit, miknek magva a' teremtés reggelén vetve volt 's miknek magasra növendő lombjai a' rettegett itéletnaptól fogják megóni a' világot !

Ezen eszmék a' lélekszabadság eszméi.

Ezen eszmék azok, mik mindent adhatnak, a' nélkül hogy valamit elvennének, mellyek megadhatják a' népek életét, boldogságát, a' nélkül hogy emberéletet, emberboldogságot kérnének áldozatul érte.

Ezen eszmék lesznek védpallosai mindennek, a' mi igaz és életre méltó. Lassu halála a' hazugnak és a' gyávának. Jaj annak, ki ez eszméktől megdöbben ! önféjére mondott itéletet.

Kinek útai tiszták, nem fél a' világosság hajnalától. Kinek nem szántóföldje az emberi tudatlanság, kinek nem élet-atmosphaerája az embersziveket ülő ködhomály, az nem rettenhet meg az ész uralkodásának eszméjétől . . .

Igen, — ki merjük mondani, — hogy lesz idő, mikor az ész fog uralkodni a' népeken; lesz idő, mikor mindenki saját fejével fog tudni gondolkozni 's nem lesz szükség az igazságot nimbusba pólálva mutatni, hogy észrevehető legyen, hanem látni fogja azt mindenki a' maga egyszerű fönségében.

Mikor a' természet az emberi fő helyét kijelölte, kimondá : hogy egykor az ész lesz minden mindenkiben. — Uralkodtak koronként az emberalak minden részei és tartozmányai, uralkodott a' kar, többször a' sziv, legtöbbször a' zseb, sőt még a' papucs is. Ideje már : hogy a' főre is kerüljön a' sor. És ez idő megjön.

Talán nem vagyunk hivatva eljöveteletét meginnepelhetni, de minden esetre hivatva vagyunk annak siettetésére.

Omlania kell minden bálványképnek. Maga e' chimaera, a' pénz, népek és királyok zsarnoka, ez ember-alkotta ördög, kinek nevétátkozza és imádja az atheista, mint a' phanaticus, le fog szállani magasságáról, ki lesz facsarva kezéből a' véres királyi pálcza ; az ember, ki megtanult uralkodni a' világ négy elemein, fog tudni uralkodni ez ötödiken is. — E s z k ö z e leend minden jónak és rosznak, mint azelőtt ; de csak eszköze 's nem nyílt asyluma minden gaztettnek, nem tiszteletkövetelő mint most. A' nélkül hogy elveszne, megszűn lenni az, a' mi volt, elhalaványuland a' nálanál erősebb isten tekintetétől, mint elhalaványul a' kelő nap fényétől az üstökös csillag.

'S nem fog mondatni többé : hogy 'kinek pénze van, azé az ész' hanem visszafelé.

Az arany istenségének ideje lejár.

Ujjá fog születni, ismét paradicsommá válik a' föld ez ige testté létekor : 'szellemszabadság, észuralkodás.'

Talán azon magvak, miket most elvetünk, sirhalmunkon fognak csak kikelni ; de szentül él hitünk, hogy mi azokból fog sarjazni, most, vagy évek után, nem gyom 's nem tövis lesz.

De ha semmi nem lenne is ; minek jönie kell, jöni fog, bárha akarat

és kiviteli erő nincsenek is nálunk egyenlőn arányozva; a' mi egyébiránt köz átka az emberiségnek. A' ki akar, nem tehet; a' ki tehetne, nem akar; — ha ez így nem volna világkezdett óta, az ember rég eleven tört volna magának utat az égbe.

Teszünk, mennyit tenni hatáskörünk enged. A' mit mi ki nem viszünk, kiviszi az idő, kiviszi e' mindent szülő, mindent elpusztító szellem. De a' mi halad, el nem marad.

Az észaristocratia napjai megjönek.

A Z A E G Y P T U S I R Ó Z S A.

Történeti beszély.

I. A' SPHINX.

Az enyészet szelleme ül a' sivatagon.

Hosszan, szélesen, körül kietlen, halomtalan a' tér. Sehol egy fa, sehol egy virágos domb, sehol egy oaz. — Mindenütt, merre szem lát, sárga, halottsárga fővénytenger terül, mellynek torlataiból itt-ott fehérülő csontok merednek elő 's levéltelen, virágtalan vörös tövisek, miknek kemény gyökere még az izzó homokban is talál táplálékot.

Hosszu vonalokban fenevadak mély nyomai vonulnak át a' fővényen.

Ollykor a' sápadt látkörön karsu antilopék nyargalnak végig, üzetve éhdühös hyenáktól; vagy eltévedt karavánok vonulnak fáradt menettel az utnélküli síkon keresztül.

Majd, mintha fáradt mennydörgés gördülne végig a' sivatagon, a' puszták királya, az éhszomjas oroszlán ordítása hallik, zugva, mint a' föld alatt hömpölygő földrengés moraja.

Messze — szemet és gondolatot kifárasztó távolban, mintegy a' világ határán kívül, három pyramis ködképe látszék, azon pyramidoké, miket Cheops, Cefren és Mycerinos királyok építtetének siremléül mumiáik számára ez előtt három ezer esztendővel.

E' pusztaság felett, mellynek láthatára az ég sárga széleivel olvad össze, magányosan áll ki a' homokból egy emberi fő, egy oriási nő feje, veres porphyr kőből faragva, mellynek üres szemodvai a' távol messzeségbe néznek, arca fölemelve, szája nyitva áll, mintha minden perczen meg-meg akarna szólamlani: hogy véresen átkos jövődőt mondjon a' világnak.

E' bálvány az óvilág hét csodáinak egyike, a' Sphinx.

Istenség volt egykor, most néma kődarab. A' nép, melly imádta, rég, rég megszűnt lenni 's most magányosan áll, imádatlan ismeretlen szobor a' pusztá közepén, két harmadát eltemette a' röpülő homok.

Mi ismeretlen bűv rejtélye rémlik e' kőarcz kifejezésiben. Minden vonása homályos, mysticus phantasia nyomait viseli magán, melly phantasia rég kihalt, elenyészett, semmihez sem hasonlítva, a' mi mostani; de nyomokat hagyva hátra időt nem ismerő emlékekben, melyek, mint egy kiholt világ megkövült csontvázai, szavakat tarto-

gatnak, miket semmi élő nem ért, — 's míg körülök egy nemzet a' másik után, mint elfutott felhő árnyéka nyom nélkül elenyész, ők, mintha tul akarnák élni a' világot és az időt magát, holt életöket egyik évezredből a' másikba viszik... Itt egy kőcoloss, mellynek letört feje lábainál hever; amott egy halom, melly összedült templomok romjaiból támadt, fölötte a' vad aloe örök tövise kéklik. Tul rajta halmos mező, a' mumiák mezeje, mellyet ezredek óta meg nem rohadt holt tetemek laknak... Mind megannyi emlékek a' föld fiatal korából, mikor még óriásokat tudott szülni a' föld, titani testben titani lelkeket, kiknek csontvázait ritkaságai gyűjteményébe rakja az utókor 's bámulja azokat... Lesz-e kor, melly minket is bámulni fog? .....

A' Sphinx nyílt szemüregéin át annak üreges belsejébe juthatni. A' koponya hátuljában kisdied cella van, akkora hogy benne egy ember megfér, honnét rejtelmesen készült acusticai csövek vezetnek a' száj üregébe, 's beomladozott lejárások sötét pinezeaknak rejtekeibe.

Néhány század előtt, midőn ez üreget fölfedezték, abban egy fehér mumiát találtak, egy fehér hölgy tetemeit zöld márvány sarcophagba zárva. A' mumia kebleig kemény égetett cserépbe volt burkolva, melly felhajlott fejéig 's összetett kezeit lefoglalá, mindenütt dúsan aranyozott és színeiket meg nem hagyó kék és piros arabeskekkel ékitve. Feje körül a' cserép pólára, mint szüzi koszorú, egy sor fehér lepke volt emaillozva, a' lepke volt aegyptusiaknál a' halhatatlanság jelképe. Az egész mumia erős ambrarés balsamillattól volt áthatva 's arcza vonásai teljesen megtarták egykori kifejezésöket; úgy látszik, mintha csak csendesen aludt volna, az első megszólításra felébredendő: hogy elmondja két évezred alatti almaid. —

Gyönyörű fiatal hölgy lehetett. — Más mumiákon olly valami összehuzódottsága, pergamen tapintata és sötét cserszine van a' bőrnek; — ez fehér volt, mint a' tajtékkő, és fényesen sima, kiszáradt, de rugalmas és redőtlen, 's valami fenséges költői malaszt derengett szelíd arcza gyöngéd korrajzain.

Ifjan, nagyon ifjan kellett meghalnia, még homlokán egy redő sem volt 's arcza és egész teste majdnem átlátszó vala. Hosszu, selyemnél puhább és a' hollónál feketébb hajzat borult gömbölyű vállaira 's rendetlenül terült el a' leggyönyörűbb idomu kebelke halmain. Sokan azt tartják: hogy az ember haja növényi életénél fogva a' halál után is folyton növekedik. Ugy látszott e' mumián is, mellynek haja fönt bámulatos gonddal inkább szöve, mint összefonva, alul pedig rendetlenül egymásba összeviszsa zilálva volt 's a' koporsót félig benötte.

A' kebel halmai közé pedig egy ezüst tollu nyíl volt mélyen leszúrva, mellynek tollán ó-chaldaei betűkkel e' név volt felírva: SANHERIB.

Sanherib király kegyetlen király volt, nevére a' történet jól emlékezik; hát te szelíd angyal, melly nevet viseltél? Mi szép világ lehetett kebled édenén belül, midőn azt a' halál illy ifjan örökre bezárta? tán szerettél, tán boldog voltál akkor? 's a' halál ott feledte arczodon e' menyaszszonyi boldog szendéséget 's kétezer év nem mert hozzá nyulni? ...

Ébredj föl oh szelíd alvója a' hideg tulvilágnak. Ébredj föl, a' költő teremtőszava hi!

Ébredj föl egy percze, nyisd föl szemeidet, hivd vissza a' lelket, melyet ezredek előtt vándorolni küldél, 's melly most tán egy rózsaszínű felhő, vagy egy halvány csillag, vagy egy fehér hattyu költöző lakója. Hallja meg a' föld ismét szavaid csengését 's virágozzék ki újra arczod mosolyától.

A' halmok, miken most forró fűvény sárgul, zöldüljenek ki, 's mellyek most zöldek, nyílnak meg és adják vissza halottaikat!

Kik alusznak jeltelen sírokban 's végig álmodtak kétezer esztendőt, támadjanak föl!

A' tornyok, miknek faragott kövei a' földön szétszórva hevernek, emeljék föl újra felleget érő ormaikat! — paloták porticusai álljanak ott, hol most elvadult ligetek zöldellenek! — a' sivatagon, mellyben emberi láb nyoma nem látható, legyen élet és nép!

Legyen ugy, mint volt ez előtt kétezer esztendővel! . . . . .

II. A' TYPHON.

Krisztus előtt hétszázhuszadik évet számlálunk. — Aegyptus virágzásában van. — A' Pharaók trónján Thyrhaca király ül, a' békeszerető.

Tavas van, a' Nilus visszatért évszaki áradásaiból, áldást és virágokat hagyva maga után.

Aegyptus virányain örök tavasz zöldül 's még nem hullott le a' fa levele, már új virág bimbózik rajta . . .

Mi szép voltál te egykor Mizráim földe, Aegyptom! mi nagy, mi dicső! . . .

Az isten, midőn kiüzte az embert paradicsomából, azzal mutatta meg, hogy őt még nem szünt meg szeretni: hogy téged teremte! . . .

Gazdag mezőiden szelíd nyájak legeltek, — a' föld gyümölcsöt és gabonát termett, — a' szél vetette, a' Nilus megöntözte azokat; az embernek csak aratnia kellett. Tejfel, mézzel folytak patakjaid 's egednek mosolya egyik tavasztól a' másikig tartott.

Száz város épült határaidon belül, fény és gazdagság hirhedt lakhelei, miket az utókor bámulva emleget.

Ott volt a' gazdag Canopus, mellynek alabastrom palotáit aranyzott homloku oszlopzatok tarták, — ott volt Baboul, az afrikai Babylon, hol a' háztetők virágos kertekkel voltak beültetve, Heliopolis, a' napnak egészen bearanyozott templomával, a' másfél millió lakosu Memphis; a' hires Thebae, mellynek égetett bástyái száz kapura nyíltak, Saïs a' királyi temetővel 's azon kőtemplommal, mit négy mérföldnyiről készen vittek oda, — és több számtalan, miknek neveit emberi ajk nem mondja ki többé 's miknek kövei felett most a' fellah rabszolgák kecskéket legeltetnek.

Távol, a' Moeris tava mellett, a' Memnon szobrain tul három pyramis áll, három emberkéz-rakta hegy, oldalaik sima fehér márványnyal vannak befedve, mely mint óriási tükör veri vissza a' nap ragyogását.

E' gúlák egyikének csucsán a' szédítő magasban egy nőalakot venni észre, mint halvány geniust, kinek tekintete messze a' sivatag határain vesz el.

Gyönyörű fiatal leány. Fekete aczélfényű hajfürteit aranyperczek szorítják hátul össze tömött nehéz füzérré, egyes, kiszabadult fürtökkel a' szél enyeleg.

Arcza aranszínű a' lemenő nap sugaraitól, melybe rózsapirt vegyít a' szív melege; szemeiben valami átható napheví varázs tűz ég, olly összeillő az emelkedett halványpiros ajkak jóserejével.

Hosszu fehér öltöny ezüstsillagokkal áttörve fellegzi körül ideal termetét, gyönyörű keblén alúl ezüst talizmánövvvel átszorítva, mely öv nem tágabb két férfi arasznál. Kezével a' pyramis csucsának egy szegletkövére támaszkodik 's az alatta szédelő mélységbe mereng le tekintetével. — Körül hullámozó rizsvetemények terülnek, mint hamvas zöld bársony, áttörve a' safflor aranszín virágaival; távolabb sötét ébenfarengeteg borul a' hegyekre, melynek homályából fehér obeliscok nyújtják fel karsu szobraikat, dombokat pálmaligetek fedik 's messze a' kék távolban halvány ákászerdők jelölik a' Nilus folyását, mely közölök néhol, mint fénylő ezüstszalag ki-kivillanik.

A' hölgy szemei merészen néznek a' lemenő napba, melynek sugárai nem lángolóbbak, mint az ő szemeiből kilövellő sugarok.

Néz, hallgat, mintha mérföldekről akarna hallani, fátyolából a' szél gloriát csinál feje körül.

A' távol Holdhegyek nagyszerű oltárként füstölögnek a' halványodó égre.

A' messze városokból alig hallhatóan cseng fel a' Maneros ajtatos éneke, meg-megszakadva a' távolság miatt.

Az ibisek hosszú félkörű csapatokban röpködnek keresztül a' nap-sütötte égen a' Nilus partjai felé, — egyes bánatos hangokat kiáltva le a' magasból, néha összeütődött szárnyaik csattanása hallik.

Fellege nincsen ez égnak, — e' föld nem hallja teremője haragszavát, a' mennydörgést, soha; csak áldásait érzi: a' Nilust és a' napvilágot...

Hirtelen elsötétül a' táj, a' nap letűnt 's rögtön éjszaka áll be, a' szürkület alig tart néhány perczig, a' földre harmat, az égre csillagok szálanak, míg szerte a' helységek kúptetőin egyes örvilágok gyuladnak ki, — az oltárok tüzei, kék, piros és zöld lángok, fehérés, illatos hálafüstöt lehellve a' sötétkék mennyboltozat felé.

Csak messze, a' keleti láthatáron marad némi világosság mintha a' lybi sikok homokja fénylenék fel 's viszfényével elsápasztaná az eget, világosság és mégis homály, mind inkább terjedő, nem mint a' szürkület, hanem mintha sárga füstfelleg emelkednék 's nőne fel az égre, a' csillagokat egyenként kioltogató... Ez rémületes előjele azon száraz fojtó viharak,

mellynek átkos neve „a' Typhon.“ — E' sápadtság egyre terjed az égen. Csillagok futnak alá.

E' halvány éji fénynél, messze a' láthatáron két tábor verekedik, esataorditásaik messze hallatszanak az éjben. Az egyik kicsinyded tömött phalanx, a' másik töméntelen csoport, messziről mint két fekete folt látszanak, mint egymást hol hátra hol előre nyomják.

Ollykor egyik táborról a' másikra fellegek szállanak, nyilak fellegei.

Sokáig küzdenek, az ütközet a' késő éjszakába nyulik. A' fehér hölgy a' pyramidon nem látszik többé az éj homályától, de hangzik a' lég magasából alá varázsigézetű csataének, mellyre a' távoli szent berkekből az ibisek szomorú egyhangja felelget vissza, 's messze, messze a' kardok csatogásai.

Éjfél felé a' csatazaj lankad. A' halálsárga hold feljön. — Már csak egy sereg van a' síkon, melly a' naphosszu bajvívás után pihenni ül, elnyugszik.

A' másik hova lett? . . . .

Némult halottak feküsznek a' síkon . . . . .

Az égen az ordító Typhon fekete szárnyai látszanak, felhő alakban, viharebességben!

Len pedig a' síkon egy lovag vágdat sebesen nyargalva az ütközet tájáról. — Paripája fehér, maga fekete. A' dobogás nem hallik, csak a' rohanó mén vég erőlködését látni. A' lovag hallja a' magasból alá szálló ének hangjait, mindig közelebb ér a' pyramidhoz, ott lova összerogy vele 's ő a' gúla egy harántos nyílásán eltűnik.

Nagy-sokára ismét megjelen, fen a' pyramidhegyen, a' fehér hölgy mellett; termete óriási, fején rézsisak, tele horpadásokkal, mellét átlukgatott rézpánczél fedi, arcza fekete és fénylő, mintha érczből volna öntve, tagjai izmosak, kezében hüvelytelen görbe kard van; — homlokáról izzadság, kardjáról vér csepeg.

— Bevégeztem, a' mit parancsoltál, — szól fuladt hangon az aethiop 's erejétörten összerogy a' hölgy lábainál.

Tíz sebből foly vére.

— Osiris nagy, szól a' hölgy, a' sebesülthöz lehajólva 's gyöngéden emelé annak fejét ölébe 's bársonykezevel végig simítá por- és vérejték-lepte arczát.

— Hogy van Athaniel?

A' bajnok felemeli lankadt szemeit 's boldogult örömmel rebegi: „nagyon jól“ vére végig csepeg a' hölgy fehér ruházatán.

Térdére emelkedik, nagy, erős karja reszket, a' mint a' távolba elmutat vele. Látod — amott a' pusztán a' sötét foltot? — Az Sanherib tábora. — Látod az ég szélén ama, sötét foltot? Az Typhon tábora. Az éjjel találkozni fog e' két tábor 's a' ki Typhonnal találkozik, megrövidülnek esztendei.

— Köszönöm, Athaniel, köszönöm! Isis megrövidítendi ezért haláloed utáni bujdosásod ezredévé. Te nem hagytad az ellent a' meroei határon

átkelni, mielőtt a' Typhonnal találkozandott, a' halál angyalával. — Hol hagyta seregét?

— Ott a' sikon. Mind ott maradtak. Küzdöttek reggeltől estig, mint az oroszán, mostan pedig alusznak. Csendesen alusznak. Typhon meleg párnát fog majd rájuk takarni, meleg homokpárnát, hogy a' hyenák fel ne költsek az aluvókat.

— Egyedül maradtál.

— Tíz ezer közül.

— Béke velök. Lelkeik énekhangos madarakba költözzenek, testeik épen maradjanak világ végezetéig. Béke velök, béke velök!

A' lég, mintha megértette volna az áldás szavait, langyon ömledezett a' leküzdött csatatér felé, hol az ellenséges tábor őrtüzei kezdtek kigyuladni.

Az ethiop sohajtva szólt: „Sanherib király száznolczzanezer harczost hoz határainkra.“

A' hölgy felelé: „De nem tudja: hogy hányat fog visszavinni.“

— Sanherib király Aegyptus koronáját akarja föltenni fejére.

— De nem tudja: hogy saját koronáját meddig fogja viselni fején?

— Sanherib király zsoldosainak ígérte Aegyptus szüzeit rableányokul.

— De a' babyloni özvegyeknek nem ígért férjeket! . . . . .

III. A S N A P H A R.

Az ég szemei ragyogtak, ragyogott a' fűben is a' harmat. Aludt élő és nem élő nyugodtan. A' lepke a' virág kelyhében, az oroszán sivár barlangjában 's az ember szívében szerelem és harag. Csak néha vetődtek egyes üvöltő hangok e' virányhon felé. Tán a' Saamiel süvölt, a' mint a' halottakat temeti. Vagy a' mocsárok calmusberkeiben ví a' behemoth a' szarvorrúval halálos csatákat, vagy a' vad Hyksos távol kúrthangja volt az? . . . Vagy tán csak álom? . . .

Egy virágos domb tetején feküdt magányosan az óvilág hét csodáinak egyike, a' Sphinx. Egy hat ölnyi magasságu bálvány, vörös porphyrkőből faragva. — Arcza büvösbájós ideal nőarcz, keble is nőé, míg többi termete tigris alakká válik, éleskőrmű, durvaizmu fenevaddá, mely farkával a' földet látszik korbácsolni.

A' rejtélyes alak, arcztól kebleig — vékony érzlemezzel van bevonva, mellynek színe azurkék 's millyen érez mai időkben nem találhatik, a' régiek kék ezüstnek nevezték.

A' talapzat, mellyen a' bálvány nyugszik, tömérdek rejtelmes alakok faragott domborműveivel van ékesítve, szárnyas kigyók, száz kezű csodák, emberarczu pillangók, 's madárfejű emberalakok, köztök néhány még akkor emléken élt vízözön előtti alak: plesiosaurus és mastodon 's felül az alak homlokába vésve egy szárnyas golyó; miknek csodás összeállítása homályos ismeretlen ábraképe marad a' multak hang- és alaktalan szellemének.

A' bálvány oldalai körül vidámszöld robiniák nyílnak illatos ezüstféhér virágfürtökben, míg köveire az acanthus kusztatja fel fényes, kövér levelű indáit. Kétfelül terebély czedrusok sorai vonulnak el mellette 's illatos olajfák csoportozati, miknek virága 's gyümölcse szent. Köztük a' szemérmes mimosa, mellynek levelei a' szélesendű légben rezgenek, — 's a' gyógyerejű aloé, melly másutt minden százévben egyszer, — itt minden évben százszor nyit virágot.

A' csillagfényenél látni ködképét azon roppant templomnak, melly az aegyptusi országisten, Serapis, tiszteletére épült, 's mellyből most csak egyetlen óriási oszlop áll fenn, melly Pompeius oszlopának nevezetik. (Gyanítják: hogy a' sors-üldözte hős ez oszlop alá temetteték). Távolabb az est ködében látni a' kőoroszlányok sorait, mik egymással szemközt állítva nem tudni mi célra alkottatának.

Messze és közel számtalan obelisk és évgnomon, — roppant napórák és szentek szentjei lelik el a' tért, regényes pálmacsoportok és aloébozótoktól körülzöldelve.

A' Sphinx előtt egy meteorhárfa van felállítva: két magas kőoszlop, mikre tizenkét diatoniacus érczhur van feszítve, miken a' szél keze vagy ábrándos szellemek újjai játszanak. — Ez oszlopok legtetetjökig be vannak fonva a' vad jalappa virágtöleséres indáitól.

A' hold kiemelkedik hegyei mögül, 's a' mint első tejvilágát szétönti a' tájon, megzendül a' léghárfa, könnyű szellő pöngeti meg öszhangzó húrjait 's zeng dalt a' tündérvilágnak rajta, lágy, remegő, ezer változatu dalt, mit a' lég messze elhord 's szétozt a' vidéken. A' félig világos légben a' pálma levele csillog 's ezüstszárnnyu madarak szállnak ligetről ligetre.

Ezüst pánczélu lovag száll hófehér lovon a' síkon keresztül.

Fehér sisakszalagja 's lovának fehér sörénye röpülnek a' légben, alig látszik a' fűhöz érni, olly könnyeden suhan, háta mögött nehéz phalanxok sorai maradnak el, kiknek fénylő paizsaik meg-megvillannak ollykor az éji fényben.

A' fehér lovag megállítja lovát a' Sphinx előtt. Szép, fiatal caucasi vonásain babonás illetődés látszik kifejezve; tekintete olly méla, olly ábrándos, mintha nem is ébren, hanem álmaiban járna.

Kopjája hegyét végig huzza a' hárfa húrjain, mik reszketve csendülnek meg ez érintésre, egymásba vibrált hangokon 's lassu, hullámozó utözengzetben enyészik el harmoniájok.

Ez volt a' szokott jelhang, mellyre a' Sphinx homályos félértelmű jósefelete következék. —

— Üdvöz légy nap unokája, Asnaphar! hangzék édes szelíd hang a' köcsoda nyílt ajkairól. — Üdvöz légy egy év mulva Babylonia fejedelme, Assurhaddan! . . . . üdvözlégy Sanherib fia, Asnaphar . . . 's ujjalag elhallgatott.

A' fiatal királyfi, ki még akkor husz éves nem vala, 's kinek honn két idősebb fítestvére maradt, bámulva szállt le e' jóslat után lováról 's közelebb lépve a' beszédes szoborhoz, halk, szinte féltett hangon szóla hozzá.

— Idegen istenség, ki a' szivekbe és a' jövődőbe látsz, ne főmre jó-sold a' koronát, hanem add vissza szivem koronáját; ha látsz e' szivbe, lásd benne a' végtelen szerelmet, mely maga egy világ, tele fájdalommal; ha látsz a' jövődőbe, szólj: tündérid legszebbikét, a' liliomarczu és nap-szemü szüzet, kit szivem Aegyptus rózsájának nevez, fogom-e látni ismét? mikor és hol? Fogom-e édes szavait hallani, mik szebek az Izedek énekénél, mikor és hol?

... A' sphinx nem felelt.

— Oh válaszolj, rimánkodék a' gyermekarczu lovag, szép vonásai könnyörével meg akarva lágyítani a' hideg kőarczot. — Chrysanthemumokból ültetek ligetet tájad körül, ha őt földtalálom. — Koronádat gyöngyökkel rakom ki, tájad szent leszen és átkozott, a' ki kezét ellened fölemeli.

A' Sphinx nem felelt, csak a' hárfá húrjai rezzenek meg olykor 's távolban az oncák süvöltése hallék.

— Nézd—kiálta az ifju királyi büszkeséggel emelve föl arczát—nézd az őrtüzeket, mik amott a' távolban ragyognak. Egy intésem 's büszke arczod a' földet csókolja, 's idegen bujdosók fogják neveiket omladékok köveibe vésni, és ki tájadra lép, megfogja a' tövis 's megmarja a' kigyó, 's nem lesz pusztultabb hely, mint a' hol te álltál, nem lesz gúnyosabb név, mint a' te neved volt. Esküszöm a' napra, a' ki ősapám!

És az ifju arcza nem volt könnyörgő többé. Benszületett föntség haragja ragyogott fejedelmi arczán, szemei villámok, hangja mennydörgés volt.

— Felelj, vagy légy semmivé! Kiálta a' rémnek 's kopjája nyilával végig vágott a' hárfá húrjain.

Fájdalmas örült hangzavarban pattogtak azok szét, 's a' Sphinx ajkairól mély, fenyegető, kábitó zugás hallatszott, mint egy óriási harang utózugása, vagy mint egy megrendített érzepalánké; oly félelmes, oly rémletes hang, mintha égből és föld alól jőne egy időben, nehéz, szível érezhető hang.

A' paripa rémkedve ágaskodott, szökelt és vadul nyeríte. Asnaphar kábultan rogyott arczczal a' földre, még egy percz 's a' büvös hang szívet agyon fojtja.

Hirtelen megszakadt a' zugás 's édesen csengő hang hallatszék, mint az üvegharang zenéje, mellynek ütője a' szél.

— Nap unokája, Asnaphar! — mi ragyogóbb a' csillagnál?

Az ifju újra élni látszék e' hangban 's lélekre gyulva felele:

— A' szerelem reménye.

— Mi édesebb a' méznél?

— A' szerelem gyönyöre.

— Mi fájdalmasabb a' halál fájdalmánál?

— A' szerelem fájdalma.

És hangzék ekkor oly tisztá hangon, minőt csak lélek ajka adhat:

— Nap unokája! Asnaphar, menj hajnal előtt a' Moeris jobb partjára,

ott a' pyramidhoz közel fogod találni kedvesedet, kit Aegyptus rózsájának nevezsz. —

'S ismét néma lett minden.

— Köszönöm! szólt szabadult fohászszal az ifju Assyri 's háláteljesen tekintte fel a' Sphinx ábrándos holdvilág-sütötte kőarczára, melly nyitott szájjal, nyitott szemekkel bámult le a' esönd-lakta vidékre. — Homlokán a' kék ezüst diadém ragyogott.

— Mint hasonlít ez arc az övéhez? Suttogá magában elmerengve.
(Folytatása követk.)

J ó k a y M ó r.

MUSÁM ÉS MENYASSZONYOM.

Kopogtatának. Kérdém: ki van ott?

„Leány,“ felelt kinn, a' ki kopogott.

„Leány? Ah, ugy bocsánatot,

Ajtómat meg nem nyithatom;

Mit szólna majd menyasszonyom,

Ha megtudná idővel,

Hogy hölgyet fogadék el

Mint vőlegény is . . . mert házasodom.“

„Épen azért jövök,“ felelt megint

Szomorú hangon a' lány odakint,

„Épen azért jövök;

Nyiss ajtót, áldjon meg az ég,

Számomra csak megnyithatod,

Én régi szeretőd vagyok.“

„Mit? régi szeretőd? ugy annál

Kevésbébbé jössz be, bármiként akarnál.

Aztán nekem nincs régi szeretőd;

Rútul hazudtam, a' midőn

Leánynak azt mondtam, hogy szeretem . . .

Az csak költői szalmaláng vala,

Melly született 's ellobbana.

Ez bennem a' legelső szerelem,

Büntessen isten engemet, ha nem!“

„Senkit sem szeretél? az nem lehet,

Egyet szeretnél, egyet, engemet;

Ereszsz be, én musád vagyok,

Vagy még most is hiába kopogok,

Midőn megmondtam nevedet?“

„Te vagy, galambom, kedves, musám?

Miért nem szóltál? jer be hozzám,

Jer, nyitva ajtóm és karom,

Ölelj meg, édes angyalom!

Igen, te voltál az egyetlen,

A' kit szerettem eddig életemben,

'S szeretni foglak siromig,

Te drága szép leány, a' kit

Mellém a' jó sors renделе,

Hogy légyen egy lény, mellynek kebele

Híven ver értem akkor is még,

Midőn a' mondhatatlan inség

Korában elhagy az egész világ.
 'S úgy lett. Az árva ifjút elhagyták
 Baráti, ismerősei;
 Te nem tudád csak őt felejteni,
 Te voltál hű vigasztalója, társa,
 Míg tartott hosszú, kínos bujdosása.
 És mostan téged én feledjelek,
 Kihez csatolnak oly szent kötelek?
 Nem, nem; örökre itt maradsz szívemben,
 Ez a' szív nagy, megfértek benne ketten,
 'S hiszem, tudom,
 Hogy egymás mellett békeségben éltek,
 Mert hisz' te és menyasszonyom
 Testvérek vagytok ti, édes testvérek:
 Együtt születtetek az égből,
 A' csillagok legszebbikében,
 'S onnan le együtt szálltatok
 Szívárványból szőtt szárnyakon
 Egy szép tavaszi hajnalon,
 Hogy engem boldogítsatok!

P e t ő f i S á n d o r.

S Z E R E L E M Á L M A I.

Engem édes álmak környekeznek,
 De nem alszom, ébren álmodom.

Beh szeretném most, ha lopni tudnék,
 A' lopás bármilly rút lelki folt:
 Meglopnám az álmak kincstárát, hogy
 Gazdagítsam a' szegény valót!

P e t ő f i.

I.

Emlékezet! halvány tündérleány,
 Öleld meg újra lelkemet:
 'S ringasd, mint tört sajkát az Oceán,
 Egy rémes örvény, a' — j e l e n felett.

Ah! hagyj el engem, hagyj, kaczer remény,
 Téged imádlak szép emlékezet,
 Fehér fáklyád, mint bájós őszi fény,
 Multam sírboltjába vezet.

Feltámasztod kedves halottamat,
 Örökálmu szerelememet nekem,
 Mellynek üdvösségét varázserőd
 Által lehet csak visszaérzenem!

II.

Szívemben ég, 's hullámot hány
 A' szerelem lángtengere;
 'S utánad könnyező szemem,
 A' szerelem tengerszeme.

— Ha csend van-e, vagy fergeteg
Csatázik át a' tengeren,
'S a' legparányibb változást,
Meglátni a' tengerszemen.

III.

Búbánat éje rémlik éltemen,
'S te életemnek tiszta holdja vagy;
Szelíd fénynyel világolj szívemen,
Ha bánatom eltévedni hagy.

Az elbájolás szellemfénye ég
Szép kék szemed vonzó sugáriban;
'S hozzád vonz a' szerelmi fájdalom,
Mint alvajárót éj óráiban.

Rideg világ! ne költsd fel szívemet,
Hagyj álmodnom, hagyd légyek a' remény
Zöld mezőjén, mint uj Endymion
— A' szerelem alvajárója én!

Lis z n y a y K á l m á n.

A' H O N S Z E R E L M E S E K

vagyis:

Ignác és Konstancia.

ELSŐ FEJEZET,

mellyben szerző feleslegesnek tartja óvását kinyilatkoztatni az iránt, mintha jelen cikket az Ignác és Konstancia név iránti gyűlölet iratta volna vele, mind a' mellett, hogy e' két emberi nevet teljes életében soha ki nem állhatta. Kéretik is a' világ valamennyi Ignácza és Konstanciája, hogy ezen sületlen vallomást néma megvetésökre méltassák. Annál inkább ajánlatik azonban minden leendő apa és keresztapa figyelmébe. — A' fejezet kezdődik egy ismeretlen faluban 's végződik a' fővárosban. Címe lehetne: „A' szobaúr.“

Mi szép az ébredő természet!

A' reszkető szürkület, — a' méla derengés, — a' bomladozó fellegek, — a' ragyogó hajnalpir, — az arczbört hivesen simogató frís fuvalom, — a' kitérő első napsugár, melly cirillog reggeli pongyolát ölt a' káposzta zöldeskék levelein álmadozó kövér harmatcseppekre; — a' kapu nyikorgása, — az álmos szolgáló egyhanguan halk seprőrángatása a' tornáczon, — a' verebek csattogó csiripelése, — a' bárányok rezgő bégetése, — a' juhász füttyentése, — a' ló-istálló tombolása, tüsszögése, abrakropogtatása, — a' kolomp kongása, — a' kanász kúrriadása, — a' gazda perlő pattogása a' ház küszöbén 's ugyanannak bodor fiüstölése a' pipaszár végén, — a' tüzről pattant gazdasszony csengettyűhangja, mellyre a' házküszöb elé tipeg a' ház barom fiatalsága, köztök a' bugó galambok, éhgyomru mohósággal kapadozva fel a' szakajtóból közéjük szórt magvakat, — a' nyitott ajtaju konyha tűzhelyén ünnepies buzgalommal lobogó lángok sustorgása — az örkutyák szájreresztő nyujtózása, — a' bámész ökrök-

nek, a' gazdászati ezen kérődő journalistáinak (honneur au propre métier! — Castis omnia casta!) lassu elvonulása a' járom négyszögébe, — 's mind ezek mellett és körül az isten reggeli dicséretére ébredett nagymáminak remegő orrhangan ömledező buzgó éneke — — — ah, ez mind olly szép, olly bizalmas, olly kedélyes!

'S mind ezt minden falusi ember sokkal jobban tudja, látja és érezi, mint egy fővárosi rideg falak közé vetődött toll leírhatná, mely mióta a' lud hátáról leszabadult, amaz előszámlált 's vele rokon természetébredési élvezekben nem is részesült.

Nem is ezeket akarám leírni. Én némileg ellenkező uton járok, de én is azt domdó :

Mi szép az ébredő természet!

'S ezt a' falu ellentétében, a' fővárosban; 's a' falusi családi lak ellentétében, egy pesti ház ajtóin 's ablakain belül akarom fölkeresni.

De nem fogom egy egész pesti ház életének apró rejtelmait feltárni. A' mystérek irodalmát szaporítani én ugy is későn jönnék.

Egy ház Pesten! — Pesten csak urodalom, de egy ország volna falun, ha oda helyeznék, különösen miután Budapesten is csaknem szinte az. Király benne a' háziúr, népét a' lakók teszik. Rangosztályok benne az emeletek. Ki többet, ki kevesebbet, de mind az uralkodó önkényes kivetése szerint adózik 's pedig a' nélkül, hogy országgyűlés tartatnék, a' kérelmeket kihallgatnák és számot adnának. Helytartó a' ház felügyelő. Fejedelem és helytartó igen gyakran az ország határán kívül laknak. 'S ekkor, de különben is az összes ministerium, az egész végrehajtó hatalom a' házmester kezében központosúl. Közlekedési eszközök: a' lépcsők, folyosók és ajtók; — törvényszék: az udvari kut, hol a' cselédség összeáll (a' bírák tehát nem ülnökök, hanem állnokok) ítéleteket mondanó az ország nagyai és kicsinyei felett egyaránt szigoruan és kiméletlenül. Határbeli vámszedőt akarsz látni? Nézd a' házmestert, mint nyújtja a' 9 óra után elkésett lakos rézpénze elé rezes markát, 's mint vesztegetteti meg magát, ha a' contrebandot észre nem akarja venni. Rendőrség? — ez rendesen nincs. E' tekintetben Házország hasonlít Magyarországhoz, hol rendszabályai még az agarász-egyletnek is vannak, de a' rendek szabályai és őrei még mindig csak eszmében élnek. A' mit egyszer egy utlevélkutatót már tul a' rendén megunt angol utazó Budapesten kimondhatatlan becsületes és comfortable dolognak talált kinyilatkoztatni, 's a' mely nyilatkozatnak azután ugy megörültek Magyarországon, hogy mai napig is szabadon sétálhat bele minden gallicziai zsidó és württembergi sváb. Létezési kényelem dolgában már régen túlhaladtuk nyugat civilisált népeit. — De folytassuk merész képzeletű országos összehasonlitásunkat.

És van börtön is a' házaknak országában. 'S e' börtönök az udvarra néző és nyíló hónapos szobák.

Mennyi lelki kint, mennyi szent akaratot, mennyi szabadságvágyat zárnak magokba e' tömlöczök; mennyi fiatal és ép lelki, testi erő sorvad el bennök észrevétlenül, felhasználatlanul! Mi természetellenes a' helyzet, melyben e' börtönök lakói sinylenek!

Pillantsatok be, kérlek, egy illy udvari szoba magába vonult, társ és család nélküli, sötét lakójához, ismerjétek meg a' természet utjától eltért mai száznak gyermekét négy fal közötti életküzdéseiben, örömeiben és fájdalmaiban. Mi kisszerűek azok, mi gépiek, mennyire illőek egy börtön rabjához! De ezen rabok, mint talán minden rabjai a' világnak, a' reményről, boldog jövőről soha le nem mondanak, 's a' legmarczangolóbb tehetlenségi érzet mellett is a' leggyönyörűbb tündéri álmakon keresztül szép jövőt látnak mosolyogni.

Pillantsatok be a' pesti szobaurakhoz, ismerjétek meg otthoni életök ri-

degségét, ha ráértetek, szép olvasónőim. És el fogjátok hinni, hogy az — mint az „Ördög részében“ mondják : „bizony czudar egy állapot!“

Mi is egy illy szobaurat keresünk most. Fel kell őt keresnem, hogy bemutathassam. A' reggeli órákban legbizonyosabban találhatni otthon; de ha olvasóim e' kora látogatást kissé röstellenék, inkább csak magam megyek, hű számadást adva itt utam eredményeiről.

Egy, a' fővárosban, különösen annak minden közhelyein eléggé ismeretes, szobaúrhoz akarok betérni; otthonos életében fogom meglesni a' hóst, kinek életéből egy reá nézve fontos időszakot akarok elbeszélni. Előleges jellemzéseit most csak annyit, hogy okvetlen ő is hasonlít minden más szobaúrhoz, a' meny nyíben benne is egy egész „világnak szive ver“, 's belőle is még minden válhatik, mert előtte a' háziuraságig, földesuraságig, tudósságig és családapaságig — e' négy körül forog az élet — még minden ut nyitva és érintetlen áll, 's ezek közül még egyikem sem bukott el. 'S hogy ez utakon boldogulnia egy szobaúrnak nem lehetetlen, mutatja a' világ folyása. Magányos udvari szobák voltak minden valódi nagyra nőttségeknak ringató bölcsoi. Azt nem is említem, hogy még „nagy férfi“ is lehet belőle, miután t. i. bebizonyult, hogy a' legnagyobb emberek az udvari szobákba szorult, kevés pénzü osztályok kebeléből szakadtak ki.

Bemutatom őt, a' természetnek ezen világos contrastját, fölébredésében Korán reggel, azaz 7—8 óra tájban belépünk a' háznak, melyben kiszemelt hösünk lakik, kapuján.

Kitelhetőleg csendes még minden. Aristocraticus alakokat, equipageokat, kráglákat, fejér nadrágokat és suhogó selyemruhákat a' világért sem lehetne még látni sehol; csak a' dolgozó néposztály van már ébren, legalább csak azt lehet még látni az utcákon. — A' ház kapuszögletében egy tejes kofa uralkodik letelepedve, czéklapiros kezekkel osztogatva a' környék szobaleányainak és szakácsnéinak a' hófejér habarékat, melly később barna vőlegényével, a' kávéval, lesz összeházasítandó. — Felhágunk a' lepcsőkön, hol a' lámpa már régen kialudt. Ezen észrevételre egyébiránt és valószínűleg a' háznak mind azon lakója fakadt, ki éjjel tájban szokott haza vergődni, és szerinte a' pesti szokásnak, sötétséget harapva 's homályba fogózva szállásába betapogatni.

Fölérünk a' második emeletbe. Itt kell lennie a' szobának, mit keresünk. Fen vagyunk a' folyosón. Nem látunk egyebet, mint felettünk egy darab kék eget, köröskörül csupa falat, ajtót és ablakot 's alattunk egy keskeny, négyszögü udvart, melly fölülről nézve mély, mint a' kut, 's mellybe — mint ezt azonua észre vesszük — a' folyosó vaskorlátiról, föleresztett kutgém vedreként, egy unalmasan elégületlen és komor hosszú pofa bámul le egy zárt ajtó előtt. A' paradicsom kapuja előtt örködött 's lángkardokat suhogtatott gonosz angyalok ilyenek nem voltak, az bizonyos; minők lehettek? az bizonytalan. Ezen cerberus aligha célunkhoz nem vezet, aligha nem szolgálánd utmutatóul a' bejárás-hoz, mit keresünk.

— Ki volna más, mint hitelező, ki az adós fölébredési pillanatára éhezik hajnal óta? — így fognak talán itt-ott okoskodni. Ha születése percében minden véleményt nem tisztelnénk, megbotránykoznánk ez okoskodáson. Nem, az nem volt hitelező. Mi a' hitelezőt, különösen az ollyat, ki az ember ajtaja elé jár strázsálni, az életben sem szoktuk észre venni 's ezt csupán és kizárólag aesthetikai izlésünk tulnyomósága miatt, melly a' csunyát, utálatost minden áron kerüli, 's csak a' szépet, örvendettest keresi; — szépirodalmi művekben pedig, mióta Kendey Géza és mások, váltóikkal, adósaikkal és hitelezőikkel egyetemben olly szurós koszorúkat arattak, hitelezőkkel mulattatni egyáltalában nincs elég bátorságunk. — Az elkülönözt bejárású zárt ajtó előtt unatkozó egyént kefékből, porzóbotból, seprűből stb álló mozaik-quodlibet egészítette ki jobb lába szomszédságában a' folyosón, és szobatisztogató inas volt, egyéb semmi.

A' zárt ajtón egy kis fekete tábla van 's ráírva e' név : „Sodrony Ignác ügyvéd és orsz. védegyleti tag. Honn található reggel 9 óráig, délután gyakran.“ — A' név alá ez volt írva nagy betűkkel : „Ki volt itt?“ 'S az ezen felírás által támadt rovatban ismét a' mult napi délutánon megjelentek különféle, változatos modoru kéz vonásai, miket a' csak éjjel tájban haza vetődő szobaúr, immár Sodrony Ignác úr, éjjeli nyugalmanak tekintetéből csak más nap reggel szokott tudomásul venni 's kitörülni.

'S ott olvassuk legfelül : „Uram! ez sokk! már harmaczor elpolontidani asz empert a' derminussal! Nem jövek töbet. Maga lassa a' tensur! S. Rosen . . . (a' többi olvashatlan, nem tudni „thal, baum, berg, stein, zweig,“ vagy miféle más végszótagot jelentsen.)

Továbbá egy másik kézirat : „Náci! üssön meg a' mennykő, miért nem tart itthon a' fergegeteg! (Név nélkül, minek titkát Ignác úr hihetőleg érteni fogja.)

Ez alatt ismét : „Tisztelkedni kívánt, de fájdalom, nem tehettem, a' ki holnap reggel már elutazik, B a r n a b á s S i m o n táblabíró Nógrádból. Veres ökör, 6. szám.“ (Ignác úr valószínűleg sajnálni fogja, hogy nem lehetett szereséseje.)

Végül a' tábla alján e' tyukkaparás látható : „I binn da gewessen — tuht mier leiht Herr von Sotron — je vous éme deux tout mon kör. Hermine. (Hinni akarjuk, hogy ezt csak valami jó barátja írta oda kedvtöltésből.)

A' mi már a' fekete táblára nem fért, az magára az ajtóra iratott fejer krétával illyképen : „Id vold az posta mar ketzer.“

Illyen volt az ajtó. Az előtte álló inas ácsorgásából azt lehet következtetni, hogy Ignác még alszik 's a' dörömbözés vagy nem tanácsos, vagy czélhoz nem vezet.

A' folyosóra néző két ablaknak sárgafejer mosatlan függönyei — nincsenek, vagy lehet, hogy vannak, de leeresztve, összehuzva nincsenek, minthogy a' a' szoba ura este soha sines otthon (ki látott valaha nőtlen embert este otthon ülni?), 's ha éjjel haza ér, ugy is alszik már az egész ház, — minek hát a' függönyöket leeresztetni? — Ezen practicus okoskodásának köszönhetjük, hogy most az ablakokon bepillantathatunk.

A' nap mindinkább növekedő erővel emelkedik a' láthatár középpontja felé, a' sugarak bevetődnek a' szűk udvarba. Egy pár közölök Ignác úr árva ablakaiba is betévedt, láttatni engedvén a' szoba belsejéből némi „tárgyhalmazt“ regényes félhomályban.

Mi szép az ébredő természet!

Közel az egyik ablakhoz egy íróasztal ébred, megrakva összevissza hánytvetett irományok csákyszalmájával, könyvekkel 's egy nagy tintatartóval, melly nagyon hasonlít ahhoz, mit a' krónika szerint Luther Márton úr hajdanában az alkalmatlankodó ördögnek vágott fejéhez. De ezen tintányok igen nagy fontosságú eszközök a' szobaélet világában. Bennök rejlik majd minden baj és öröm kutfeje, minden fájdalom orvossága. A' mellett még keresetforrása is a' szoba-uraknak, ebből szednek minden okosságot és bolondságot; innen kerülnek ki az infrascriptusok is, a' kiknél kikerülnek, mellyek időjártával megássák azoknak fővárosi sírjait. 'S a' boldogtalan szobaúr vidékre kénytelen költözni, és bukott remények dohos koporsójaként ott hamvadni, pusztulni el egy számtartói hivatal 's egy még számtartóibb háziélet testnövesztő, lélekfogyasztó temetőjében. Van rá példa akármennyi.

Fontos tehát a' kalamáris. Mellette egy kised támon a' zsebóra nyugodott. 'S ez nem csekélyebb fontosságú a' szobaéletben. Ez az egyedüli lény, melly él, melly mozog, melly int, melly parancsol a' szobaúr körül, mellynek nem engedelmeskednie lehetetlen. Házi barátnál, feleségnél ez több és hatalmasabb. 'S ha ennek szava néha napján — mivel megindíttatni elfelejtett — eláll: ak-

kor a' szobaúr életének nincs iránya, tetteinek nincs vezére, késedelmeinek nincs határa. Öntudatlanul bolyong Pest utcáin, miként vad az erdő sűrűjében; ott-hon nincs nyugta, nincs maradása, — 's ha itt-ott tornyok nem ágaskodnának az ég felé 's harangok meg nem kondulnának, egészen megfejtkeznek róla még a' természeti ösztön is. Szobaúr nem ismeri az időt óra nélkül.

A' szoba falai tele voltak akgatva országos férfiak rámás és rámátlan arczépeivel, mik nagyobb részint a' „P. Divatlap” műmellékleteiként jelentek meg. Különösen pompázott a' védegyleti bált, de különösen rajzolóit 's a' rajz kiadóját jellemző divatkép nagy arany rámában. A' szomszédjában levő szegről a' juratuskorra emlékeztető aczél szablya zománca fogá fel az ébredésre intő nap-sugarakat.

Távolabb a' szoba háttérében, több viseltes butordarab társaságában áll az ágy, mellynek tarka párnáin Ignác álomba merült feje nyukszik. Beszédes képe most is szólni látszik. Valószínű, hogy álmodik. Ki volna képes elmondani, miről álmodik? Később, ha jobban kiismerendettük lelke állapotát, tán megsejthettük volna alvajáró gondolatait, — most legjobb szándékunk mellett sem adhatunk e' tekintetben felvilágosítást.

Pedig ébredésének módja ünnepnapi álmakra mutat. Jobb kezét hirtelen felüti 's nagyot vág a' falon öklével. Az ökölfájdalom megnyitá két szemének ökölkéjét, mik zavarodottan tekintenek szét; majd merően egy pontra szegződnek, mintha elröppenő álmoképeit akarnák egyenként magukba visszaszívni.

„De hiába, vad nem tün ki,
És haragban ég az urfi.”

Bekövetkezik a' kiábrándulás kínos percze. Lekonyúl a' fej, lebomladoznak a' kezek 's keserűre huzódoznak az arc izmai. 'S az öntudat megérkezik és megszületik egy kebel mélyéből felzúgó sohaj, mellynek értelme: „Csak álom, nem valóság!” — Ignác kidörzsöli szemeit, elsimítja homlokára lógó hajfürteit 's a' fölkelésre gondol. — Mi szép az ébredő természet!

E' pillanatban zörgetett az ajtón az unalmát megunt ruhatisztító szolgál.

Ignác felugrik, fél perc alatt tetemén van házi pongyolája. Az ajtóhoz tántorog, egyet csavar a' kulcson 's beereszt egy pár fényes csizmát 's a' már ismeretes komor cselédet, ezen közös jószágot, mellynek legalább is tiz compos-sorsa van a' városban. 'S ezeket mind egy szálíg egy reggel tisztítja meg 's keféli ki.

„Ugyancsak soká várakoztam, tens úr!”

„Soká, Márton?”

„Bizony soká. Már odább akartam menni, tens úr!”

„Odább, Márton?”

„Mert hát sok uram van nekem, tens úr!”

„Sok, Márton?”

„Bizony sok. Hanem mert hogy mindig pontban hétkor itt legyek, azt akarja a' tens úr!”

„Ugy van, Márton.”

„Máskor nem várok olly soká, tens uram!”

„Ejha, Márton gazda!”

— Ezen párbeszéd némi csekély stylaris változással minden reggel el szokott mondatni; eredménye is mindig egyforma, azaz: semmi. Csak jogainak fentartása végett szól Márton, követve a' gravaminalis politikát. — A' beszéd közben Márton hozzálátott a' tisztogatáshoz; Ignác úr pedig tulajdonképen azt sem tudta mit beszél, mikor Mártonnak feleltetett. Gondolatai tökéletesen mártontalanok valának. Márton pedig szabad folyást engedett szokott bőbeszédűségének; de beszélhetett akár itéletnapig, Ignác azt nem hallotta. Mert az ágyazás megpillantásakor Ignác szivarra gyújtott 's kiment a' folyosóra szellőzödni.

Nem volt senki, a' ki lesse ébredését; nem a' ki szerencsés jó reggelt kívánjon neki; nem a' ki örüljön, hogy ismét friss egészségben láthatja; nem, a' ki húsrá és zöldségre pénzt kérjen tőle. Ah! ilyen a' szobaurodalom! 'S ezen egyhangu magányos ébredések lassanként olly lélekállapotba süllyeszti az embert, hogy bekövetkezik az idő, midőn önmaga sem örül többé magának, önmaga sem gondol magára 's önmagát is olly semmi embernek tekint, mint azon senkik, a' kik az ő házi életében mindig jelen vannak.

Lenn az udvarban „donauwassert, handlét, kaufens a' müli-t“ 's több effélélt kiabáltak, a' kutat rángatták, söpörgettek, szeméért cseppet stb. — 'S Ignác a' második emelet folyosóján aprózgatta sétalépteit, 's ámbár nem tudta, hol kezdje a' gondolást; de azért gondolkodott és szivarozott.

Mi gyönyörű az ébredő természet!

A' fölébredt természet megvárta, míg szobája ki-, — ruhája megtisztult; azután hozzálátott az öltözködéshez. Sokáig nem tartott a' toilette.

'S épen midőn már teljesen fölkészülve ajtaján ki akarna lépni, reggelijének utközben leendő bevétele után hivatalos óráiba menendő, azon perczen a' házmesternébe ütköznek szemei.

„Tens úr, egy ismeretlen szolgáló e' levelet hozta e' perczen.“

„Kitől?“

„Nem mondta.“

„Hah! — gondoltam — vannak előérzetek — oh istenem!“ —

A' levél felnyílik. Az aláírás megkönyeztetik, hanem az örömmel miatta. Ignác elragadtatása határt és házmesternét és sok más egyebet nem ismer, mit azonban meg lehet neki bocsátani. A' házmesterné Ignác minden rézpénzének birtokosává lesz. Ignác csókokat hint a' rózsaszínű levélre, összetördeli, ismét elolvassa, szobájába tér, meg ujra kimegy, ismét betántorog, végre elrohan.

Mi lelte a' fölébredt természetet? (Vége köv.) K a j á n Á b e l.

B U D A

sz. kir. fővárosa 1847. évi június 11-dik napján tartott közgyűlésének jegyzőkönyve a' budai tájak, hegyek újdonságait elneveztetését illetőleg így hangzik:

A' közgyűlésben egyesült polgárság azon hitben él, miszerint a' hazafini kötelesség a' fennálló törvényeknek eltérése vagy kénytelen követése által teljesítve nincsen; hanem hogy szükséges, miszerint főképen a' nemzet léteges fejlődésére számított törvényeknek, köz- és magánéletben minden becsületes módon érvény és minél terjedelmesebb divatoztatás szereztessek. — Létegesítő olly törvények között fő helyen állónak tekint az, melly következményeiben a' nemzetiség megalapítását, vagyis egy népnek önnönéből merített és így saját fejlődésü életét biztosítja; ezen törvény hatását előmozdítani folyton igyekezvén, ezt jelenleg tanusítani azért is kívánja a' polgárság, miszerint közlemékek, mellyek a' multat a' jelennek összekapcsolják és a' jövődőhöz szólanak, e' fővárosban már alig létezvén, — birtokának azon völgyeit és bérceit, mellyeket maradandó emlékül a' természet képezett haszonra és élvezetre, nevekkal díszesítse, mellyek a' régibb vagy újabb történet némelly szakaira vagy eseményeire emlékeztetvén, vagy legalább országos nyelvből merítettvén, a' köz cél t. i. a' nemzetnév olvadás megközelítésére untalan intse mind azokat, kik azon tájakon örvendenek és kéjelegnek, vagy azokat művelik és a' szorgalom veritékével hasznosítják. Ehez képest következő elnevezések, mellyek nagyobb részben Döbrentei Gábor k. tanácsos úr és a' magy. tud. társaság rend. tagjának jegyzeteiből merítettettek, rendeltetnek jegyzőkönyvbe iktattatni:

1) R e z m á l — az eddig volt Kalvária és Kőbánya helyett — nem azért mert e' helyett Gül baba „Rózsa atya“, a' híres török dervisnek síremléke meg

is jelezi, hanem mert ezen elnevezés, melly rózsza-hegyet jelent, már egy, 1394-ben kelt, oklevélben is feltalálható imígyen : „Magistratus Cittis Buda de vinea in territorio suo Rezmál vendita, fassionales edit. Fejér Gy. Cod. Dipl. XII. 252. l.

2) *S z e m l ő h e g y* — az eddig volt Józsefhegy helyett. Ez elnevezés onnan származik, hogy t. i. egy Józsefszobor régen elpusztulván, a' hagyomány és a' létező térképek utmutatása szerint Buda utolsó ostromlása alkalmával a' hadsereg éjszaki részének fő őrhelye volt.

3) *V é r h a l o m* — az eddigi Ferenczhegy helyett. Már Zsigmond király idejében itt takarítottának el a' belbékétlenségek folytán kivégezettek tetei; lásd Thuróczy: *Chronica Hungarorum* 4. r. 7. fejt., ki ezt mondja: „Postquam sanguinem animasque hi milites simul fudere, sacratam capellae nostri viatici in suburbio dictae cittis (Buda) habitae, coemeterii tellurem pressere“ — szólván az 1393. évben sz. György-utczájában lenyakaztatott Hedervári Konth Istvánról s 31 daliatársáról; ugyanezt tanúsítja Bonfinius: *Rerum Ung. decadis* 3. Lib. II. 1568. évi kiadásának 402. lapján. — Ugyan ide hozatott a' Mária-Magdolna várbeli és udvari magyar szentegyházból 1457. évben Hunyady László teteme hajnalban; honnan Szilágyi Mihály, Thuróczy szerint, elvitette, ki így nyilatkozik: „Michael Szilágyi tumulum dicti Comitis Ladislai, adiit, funusque eius exhumari faciens, illud simul cum cunctis sibi circumstantibus deplanxit, ac tandem transilvaniensem ad Albam transferri faciens, idem paternum iuxta Sepulcrum in multis obsequiis condere fecit.“ P. 4. c. 64. Lásd: Ranzanus *Judex* 28. — Schwaradtner 1766. év. 494. l. Bonf. Decad. 3. Lib. 8. 522. l.

4) *M á t y á s - h e g y*, mint eddig is Hunyady Mátyás királyról elneveztetett, és az ó-budai reformatusok ajkán még most is Mátyáskirály-hegye; azonkívül egy névtelen német író ezeket közli róla: „Item, einer (Berg) hiist Vaskapu, der andete Matthÿas kirälÿ-hegÿ“ stb stb. —

5) *Á r p á d o r m a v. o r o m* — eddig Geissberg. — mit e' következők ajánlának, Anonymus ezt irván Cap. 52. „906. dux Árpád migravit de hoc saeculo, qui honorifice sepultus est supra caput unius parvi fluminis, qui descendit per alveum lapideum in Civitatem Attilae Regis, ubi etiam post conversionem hungarorum aedificata est ecclesia, quae vocatur Alba, sub honore b. Mariae virginis.“ — E' templomról egy, a' XVII. század elején élt, német író ezeket mondja: „Templum b. M. V. ist unweith von des Frankl Pödchen Mill, allwo rechter handt auch ein Closter gestanden hat zwischen Fereigh-ház, azaz F e j é r - e g y h á z.“ — Említi ezt Mátyás király V. Sixtus r. pápához 1479-ben irt levelében is. Lásd, Eggerer: *Annal. ord. S. Pauli. Viennae* 1663. p. 252., és Bonfin: *Decad. I. lib. 9. 171. l.*, nem különben Ranzanus Péter 1. indexében. — A' kérdéses patak pedig, melly legott malmot hajt, a' Kecsehegy, most Árpádorom ó-budai tövében, az országuthoz közel most is folyik; ide hajlít még az, hogy a' magyarok a' keresztyén hit elfogadása előtt, mindig kút, vízfő, séd vagy szikla mellett áldozván — László decr. l. l. cap. 22. — e' helyeket különösen tisztelték.

6) *T ö r ö k v é s z* — eddig: Rochusberg, Fruchtbare-Ried, és Ochsen-Ried. — Szulejmann nagyvezér háromszor kísértette vala meg Budavár védseregét szaporítani. A' 8000-nyi első jancsár- és spahicsapat, melly a' budaörsi hegyek mögöl a' Nyékre tört, Pálvölgyön (Fruchtbare-Ried) táborozott seregek által üzetett vissza, 3000 ember veszte után. — A' második 10,000-nyi csapat szinte azon tájon 2000-et vesztvén, visszavonulni kénytelen vala. Harmadszor 2000 jancsár szánta magát el, hogy a' hánya el nem hull, a' várba beverekszik. Fessler 100-ra, gr. Majláth 500-ra teszi a' várba megérkeztek számát, a' többi, keresztyén kard alatt vérzett el. Ezen nevezetes esemény emlékezetének fentartására szolgáland az említett elnevezés.

7) *P a s a r é t* — eddig: Disznórét és Zsirdomb. — Abderahman nagyvezir Arnaud Abdi, Budának 98-dik pasája, kötelessége vitéziül teljesítésében

1686-ban a' bécsi-kapuról nyíló téren elesett, és vele a' török hatalom Magyarországon megtörtetett. Hogy el ne feledhesse ezen község soha, miként a' magyar nagyok pártoskodása és irigykedése a' fővárost és azzal az országot idegen kézre juttatá, és a' pasák uralmának 150 évre utat simítván, a' nemzet kifejlődésének akadályait, miket elhárítani még most sem képes, már akkor halmozgatta, — lón e' nevezet elfogadva.

8) Nyék — azon terület, melly Árpádorom és Bátorhegy, Pasarét és a' hidegkuti határ között fekszik, eddig : Leopoldfeld, Teufelsgraben, Huthweide, Schwarzköpf, Hafnerbergl és Thiergarten. — Ezen elnevezés hajdani divatzása következőkből derül ki : a) Oláh Miklós ezt írja : „Ad septemtrionem ferrarium est regis cui nomen est Nyék, cingens valle non tantum silvorum montem sed prata etiam latissima, in ambitum trium milliarii hungaricorum, feris variis abundans. Lateri huius adnectitur aula, magnificis exstructa aedibus Uladislai Regis impensis ; supra mons divi Pauli cernitur silvosus, monasterio fratrum Eremitarum et Corpore Pauli primi eremite olim clarus.“ E' vadaskert tehát 1536-ban, midőn Oláh ezt írta, még létezett, falainak egy nagy része valamint az említett épületek romjai nemcsak a' régiebb városi térképeken, hanem még helyben is láthatók. Említetik még ezen Nyék Fejérnél : Cod. Dipl. IX. I. 151 — 152. l. — és egy, 1425. évi, oklevélben, úgy Nyir-Kállainál 175. lapon.

3) Kuruczles — eddig : Maxengraben és Kreutzenwinkl. — E' völgyes tájban leskelődtek II. Rákóczy Ferencz hadához tartozott azon kuruczcsapatok, mellyek e' város lakóit hosszabb ideig zaklatták ; mi a' városi jegyzőkönyvekből, mellyek szerint a' karhatalom többször kirendeltetett, és Miller Epitomejéből 140. lap., jelesen e' szavaiból kitűnik : „Asseclae r. Francisci Rákóczy intra territorium huius Cittis oppido comparuere stb. operarios in vineis saepe infestarunt, et quos potuerant, trucidarunt“ stb.

10) Bátorihegy — eddig : Lindenberg. — E' hegy alján 1300 elején épített pálos kolostorban, mellyet Paulus Venetus nevű budai polgár gazdagított Robert Károly királylyal és János óvári gróffal együtt, első generalis pater Laurentius esztergami születésű volt, kitől Claust. S. Laurentii supra Budam, neveztetett. Lásd Eggerer : Fragm. panis corvi etc. Viennae, 1663. p. 100 és 204. — Nagy Lajos király pedig 1381. évben sz. Pál remete testét Velenczéből a' budavári kápolnába és innét a' kolostorba vitetvén, a' hegy neve szerint ez is sz. Pálra változott. — Azonban Eggerer 2. k. 220. l. az 1456-dik évi előadásokat így folytatván : „Claruit eo tempore opinione peculiari sanctitatis frater Ladislaus Báthori, qui sociatus quibusdam fratribus quorum ante in monasterio S. Laurentii magistrum spirituale se profitebatur, in antrum non longe inde dissitum, cum venia superiorum secessit, ubi ieiunio, orationibus, silentio ac labore manuum, vitam spiritualementem aliquamdiu traduxit, donec necessariis destitutus, in coenobium S. Laurentii reversus est, ubi studiis litterariis non minus quam pietati intentus, totam biblicam cum plurimorum sanctorum historiis e latino in hungaricum idioma traduxit.“ — okot szolgáltatott, hogy a' tudományos törekvések örökítése tekintetéből e' hegy, mellyen a' kérdésben levő barlang most is létezik, a' biblia első fordítójáról, kinek neve különben is a' történet számos egyéb jeleneteire emlékeztet, Bátorihegynek ; azon völgy pedig, melly tövében a' szép juhásznétól a' Kuruczlesig vonul és a' budakeszi uttal határos, eddigelé pedig különben is névtelen vala :

11) Bátoraljának nevezessék. (Folytattatik.)

IRODALMI ELLENŐR.

Elő tájékozás.

Minthogy lapjaink a' fiatal irodalom által képviselt önálló irány organuma leendének, — azok számára, kik nincsenek istenöktől olly finom ér-

zékkel megáldja, hogy hallani tudják a' fünek növést, — elmondjuk irányunk eszmévezetát prosai nyelven. —

Mi a' legújabb jelenkor gyermekei vagyunk és szeretjük azt bűneiben is. Mert ugy vétkezni, miként a' jelenkor gyermekei tudnak, csak a' szép hellen világ dicső istenei valának képesek. —

Igen! mi nem akarjuk a' szenvedélyt, mint valami rakoncátlan ebet pórázra fűzni — hogy elvégre is teljes szellemi rugalmatlanság gyáva bilincseiben élő halottak legyünk, — sőt inkább szabadon eresztve megszeliđítjük a' szépek dicső harmoniája által; — 's erkölcsi fönségiünk érzetében, fölül-emelkedve a' puszta törvény vakondturásán — nem akarunk azon egykori quakerhez hasonlítani, ki a' legszebb fügeleveltelen, hitregei festményeket összevásárolván — azokat csupa szűzies érzésből elégette.

Szeretjük pedig a' jelenkort rontva teremtő irányu romanticájával; szeretjük szabadszelleműségét, melly megdönti azon általánosságokat, mellyek a' természetet és életet anticipáló szemlélődés útján lőnek ténylegessé; szeretjük philosophiaját, a' humoristica — vagy ha épen magatoknak úgy tetszik — az újdondászati modor burlesk öltözetében is. —

Hódolunk pedig ez iránynak egyfelül azért, mert bennünk, a' fiatalságban, fejlődött az idő kezdetén eszmei öntudatosságra. — A' fiatalság eszméi pedig örökkévalók. —

Irányunk központja a' népszellem. —

És ha a' művészet nap, melly látköre tárgyaiból gyűjti a' világosság sugarait, ugy e' látkörnek a' nyilvános népeletnek kell lenni. Annyival is inkább, mert a' világszellem történeti fejlődése rányomta a' népelet nyilatkozataira az organica' szűkségesség bélyegét, — 's vonjátok el a' művészetet erről a' térről, mint Hercules által földanyjától elszakasztott — Anteus óriás, elveszti minden erejét.

Látjuk a' népszellemet cselekvő életre ébredni; látjuk, hogy az a' karat é a' kezdeményezés, — és ez a' karat új eget, új földet teremtő erőhatályának symbolicája nekünk — mythologiánk. —

Kezdetben vala az ige, mondja az evangelista; kezdetben vala a' szerelem, mondja korunk legnagyobb lángelméje; kezdetben vala az a' karat, vagy ha magatoknak jobban tetszik — a' tetterő, hirdetjük mi. —

Azzal ugyanis — ha őseink hitregéjének idő viharai által szétszakgatott jelkép-czafrangjait buvárkodva keresitek mindenfelé, hogy abból aztán madárperspectiven keresztül betűzzétek ki a' szellemet — nem fogjátok soha a' költészet központját megalapítani. El kell ismernetek — vagy akárjátok vagy nem — a' népszellem minden oldalu kijelentéseit ténylegessé, emeljétek ezeket az uralkodó világnézetteli egység harmoniájára, teremtsétek a' harmonias egység törvényei szerint, — 's így, és csak így fog a' magyar nemzet i szépirodalom idő folytatával kifejlődni. —

Hagyjatok föl pedig minden amollyan „világirodalom“-féle üres szavak bálványozásával. — Épen ugy nem lehet ezt jelenkorunkban — a' való élet szempontjából érteni, miként a' világpolgárság eszméjét. —

Higyétek el hogy, míg önmagokat előadott szempontból nem tudjátok tájékozni, addig minden, általános elméletek nyomán keletkezett, 's a' miveltség fölött álló teremtés manifestatióira erőszakolt critica hasztalan, — 's legfőbb is csak a' szó stereotyp értelmében vett tudást segíti elő, mi egyébiránt — önmagában véve, hogy mennyire szükséges, mennyire nem, attól függ: minő szempontból fogjuk föl az emberiség jelenlegi főrekvéseinek történetphilosophiaját. —

E' vázlatban — ugy hiszszük — kijelelvék a' különbségek köztünk, 's rokontartalmu laptársaink között. 'S nem is leend egyéb czélja e' rovatnak, mint e' különbségeket koronként, a' pillanat igényei kényszerűsége szempontjából ha-

tárhoztan kitüntette, küldetésünk igéi iránt érdeket, 's fogékonyságot ébreszteni. —

Ki fog pedig terjedni ellenörködésünk a' Pesti Divatlap, Honderü és Szépirodalmi Szemlére; azzal a' különbséggel, hogy eljárásunk módszere nem leend e' lapok mindenikére nézve egy és ugyanaz.

A' Pesti Divatlap még eddigelő szabadelmü, 's hiszszük, hogy ellenkezőleg egynémelly hajdan genialisnak trombitált dolgozótársával, ezután is az leend. —

De tudjuk, mennyire nevetséges, minden iskolásgyereki világnézetten fölül emelkedett előtt, azon szabad szellem hiányából eredő egyoldalú szabadelműség, mellynek organuma a' P. D. — Hisz szerkesztője a' társasélet — minden categoricus törekvések fölött álló igényei negatiójával — körülbelül még a' Jacobinus sipkát sem fogadná el egy vagy más lehető czélzatos törekvés jelképeül, ha azt óriási nemzeti tollakkal irgalmatlanul föl nem czifrázhatná. —

E' mondottuk irány ellenében tehát úgy fogunk állani, mint idololatriát, vagy épen popánczot egyáltalában nem ismerő szabadszelleműek. Ellenörködendünk azon szellemben, mit Irinyi József, nálunk még eddigelő egyetlen genialitással kezdeményezett. —

Egyébiránt előlegesen is szívünköl sajnáljuk Vahot Imrét, hogy a' musák és az istenek egyaránt kezdenek tőle elpártolni, 's ő, az egykori nagy férfi, — valami különös idiosyncrasiában — mint a' gingobilboa növény, az idő folytán, mind inkább változik — kellemes virágból idéetlen tuskóvá. —

A' Honderü pedig . . .

Itt eszembe jut egy alkalmazható anecdot, mit e' napokban hallottam, 's minthogy közlőjét nem tartom valami hiadorféle embernek, ki egykor plagiummal fogna vádolni, tehát elmondom. —

Hol volt, hol nem volt, volt egy lélekbeteg; — kinek megvoltak szellemi organismusát normalis állapotjából kiforgató rögzött eszméi, 's ki a' hozzá intézett legokosabb beszédet is annyira összezavarta, hogy egyáltalában lehetetlen volt szüntelen oscilláló észjárását a' fogalmak logikai alakításának természetes útjára téríteni. Elvégre is embertársai nem tehettek egyebet, mint róla igen ugyan néha-néha, de vele egyáltalában szót nem váltani. —

E' mondott mese értelmében meg fogjuk olykor mutatni a' Honderűnek, hogy szeretjük e' század philosophiáját az ujdondászati modor burlesk öltönyében. —

Mi pedig a' Szépirodalmi Szemlét illeti — noha tudjuk, miszerint tanai, jelen helyzetünkkel viszonyítva nagyon is miasmák — az ügy tekintélyéhez illő barátságos szavakat vele mégis szívesen váltandunk; — mert azon korlátoltság mellett — mi tanait jellemzi — csakugyan nem tűnik föl benne a' Pesti Divatlap 's Honderü félmiveltségök, 's félértelmességök. Ellenörködési eljárásunk pedig egyáltalában nem leend azon „német szellemű“ 's több illyszerű fölfogás nyomán keletkezett stereotyp modor, — noha ebben is nagyon sok van — 's valamint meg tudtuk „a' különböző útonjárok“ egymástól különböztetni, úgy fogunk tudni ügyünk érdekében elég „jóraláló specialis okot“ mondhatni. — Előlegesen annyit jegyzünk meg, hogy a' költészetnek a' teremtés értelmében vett fölfogásánál, még nem lehet megállapodni, hacsak az egyetemes világnézetet saját microcosmosunkkal összeolvasztani nem akarjuk. Egyébiránt elmondván részünkről az „adjon istent“ elvárjuk, ha vajjon a' Szemle részéről a' „fogadj istent“ azon kölcsönös méltányosság hangulatán lesz-e intézve, mellyet közöttünk létezni ohajtunk — 's így annál esélyesebben fogjuk a' nekünk szükség archimedesi pontot kereszteni. —

Elvégre pedig — minthogy ellenörködésünk a' színház ügyeire is kiterjed — néhány szót e' részbeni eljárásunk alapelvéről. —

A' Pesti magyar színház nemzeti színház. —

E' szó 'nemzeti' a' sanscrit nyelv azon szavaihoz hasonló, melyekben egész philosophiai rendszerek rejlenek. —

E' szó 'nemzeti' magában foglalja történeti fejlődésünk egész philosophiáját.

Ki előtt pedig a' jövő reménye nem pusztá ábrány, annak semmi névvel nevezendő más — hanem csupán e' mondtuk — 's létezésünk minden nuanceát öszpontosító philosophia elvei szerint kell és szabad a' magyar nemzeti színház viszonyait tekinteni. —

S ü k e i K á r o l y.

IRODALMI LEVELEK VAHOT IMRÉHEZ.

II.

Szeretett barátom és tisztelt collegám! Te engem méltóztattál félre érteni. Hogy tehetted ezt? Hogy épen énvelem, ki irányodban csupa nyájasság, lépés méz és platói szeretet vagyok. Mint vehetted te az én nyájaskodásaimat „neked-eséseknek“ az én baráti kézszorításomat „összeszorított ökölnek“ szívélyes mosolygásomat „szikrázó szemeknek“ vigasztaló szavaimat „szemrehányásoknak?“ Nem — te ezt nem tehetted. Valami ármánykodó fondor konkolyhintő lázíthatott tégedet ellenem, ékes beszédeimet galádul félre magyarázva. Én? és tégedet megbántani? Ah e' gondolat még a' tulvilágon is üldözni fogna 's képes volna egy éj alatt megöszíteni daczára annak : hogy te engem kilencz sorban tizenkilenczszer nevezsz „fiatalnak, — gyermeknek, — ujoncznak, — kis öcsédnek, — rekrutának, — iskolásnak —“ és egyéb hízogó dísznevekkel, mikre én büszke lehetnék, ha a' büszkeség levetkezését tőled meg nem tanultam volna. Ah, ne légy olly kegyetlen ; hogy szerető szívemet ekképen sértegesd, midőn én teneked legjobban vallom a' szerelmet 's szellemi karjaimmal legjobban öllelek és csókolok lelkem ajkaival, te ez érzelmeket hidegen utasítod vissza; pedig tudhatnád dramairó és szerelmi dictionariumköltő létedre : hogy nincs a' kebelnek több olly fájdalmas érzete, mint a' nem viszonzott sympathia!!! Azért légy keblem szende érzelmei iránt nagyobb irgalommal 's ne haragudjál érte : ha csekélységem érzetében olly magasra merek emelkedni, mikép neked nyilván ki merjem mondani : hogy én tégedet — szeretlek ! — Azt fogod te énrám viszonyüdvözlatedben : hogy „én az egész világot dolgozótársammá szeretném lekötelezni“; pedig ez nem úgy van, épen nincsen úgy : hiszen te magad is ajánlkozál nekem dolgozótársul , mit hozzám irt leveled szavaival tudok igazolni, de én, noha nehezebbre esett szívemnek e' szerencséről lemondani, mégis nem akarván saját lapodat nagybecsű cikkeitől megfosztani, lemondék, 's nem köteleztelek le dolgozótársammá. Ugyanezen leveledben Tompa Mihály barátomat is megajánlod nekem cserében egy valamelyik dolgozótársam helyett ; minthogy azonban itt nem épen csak rajtunk állott a' vásár, a' cseréből semmi sem lett. Egyébiránt ha meg találánál mondani, mikép Tompát azon hír állításával kötelezéd le magadnak rövid időre : hogy az Életképek megszűnnek, mely hírt még mai napig is hivatalos és contractualis buzgósággal terjeszt dolgozótársaid egyénemlyike, még akadna a' ki azt találná hinni : hogy a' munkatársakat te vadászod. Én perse ezt egy szóval sem állítom. — Rám fogod továbbá : „hogy én a' te személyedben valami iszonyatos rémet, halálra ijesztő m u m u s t látok.“ Lehet, hogy vannak kik benned „mumust“ látnak, lehet hogy tán magad is annak látod magadat; de én bizonynyal, ha hinném is, hogy mumus vagy, sokkal fücsűbb mumus volnál, minthogy halálra ijesz. Köszönöm egyébiránt, hogy üdvözlated folytán háromszor is megemlékezel beteg voltomról, köszönöm, már elmúlt; sajnálom, hogy meg nem haltam a' kedvéért, de még időjártával azt is megtehetem. Hallom : hogy te is készülsz gyógyításod végett Anticyrába, ott híres fű terem. Tisztelem az ottani ismerősöket. Biztatsz : hogy az-

alatt is „legyek nyugodt miattad,“ tökéletesen nyugodt-vagyok miattad; „hogya te nem irigyled genialis dolgozótársaimat“ én pedig irigylem a' tiedet; hogya „te nem bánod, ha a' Csimborasso tetejére megyek is“, de azt elhiszem, 's hogya „te engem az Életképekkel együtt nem akarsz fölfalni.“ Ez egy kicsinyt bajos is volna. — Furcsa tücsköt kergetsz azonban, midőn azt emlegeted, hogya engem odafent (Liptóban?) neveztek ki szerkesztőnek. Mintha bizony minden néven nevezendő szerkesztőket nem felsőbb jóváhagyással tennének azokká, egyiket úgy mint a' másikat; hisz ezt mindenki jól tudja 's még eddig senki sem akadt fenn benne, vagy téged tán a' Gambrinusban neveztek ki szerkesztőnek? Az emlegetett szerkesztői insigneiről „a' kakastollas csákóru és szerkesztői csákányról“ nem tudok ez ideig semmit: te már megkaptad? mert neked dukál; de még én nem, várom egyébként nyakrafőre. A' ki neked adott, nekem is adhat. — Végül még egy pár szép szót. — Tudva van mindenki előtt, ki hozzád irt első levelem olvasta, hogya az a' leghiggadtabb, kiméletesebb hangon volt hozzád írva, sőt olly gyöngéd érzelmekkel, minőkkel csak Damon írhattott Pythiásnak, és te mégis nem átallassz engem e' nyilatkozatomért „dühösnek, ingerlékenynek, bősztűtnék, hiúnak, gyanusítónak, feketének, kurucznak, hahahának, baltaforgatónak, kapezaskodónak, hebehurgyának, méltatlannak, vatermördereskedőnek, daróczosnak, szilajnak és legbetyárosabbnak“ bérálni. — Szentem jó barátom! . . . Ha ezt más valakinek mondtad volna és így, ha szóval akarna rá felelni, azt mondaná rá laconice „hazudsz!“ De én ki szeretek magamhoz méltó fejezéseket válogatni, ezt így mondom: nem volt szerencséd az igazmondáshoz. — Egyébiránt te ezt így szoktad, soha sem arra felelsz a' mit kérdeznek; hallod hogya harangoznak, de nem tudod: hogya hol? Fő forcea feleseléseidnek abban áll: hogya vakmerőn állítasz igazat, nem igazat példmőle, ijesztasz catagorice kanyarított sophismáiddal (más ezeket gombaságoknak nevezné) minden jóra való lelket; ha egy helyt megfogynak, más tőre viszed a' vesztett csatát, 's ha mindenütt megfogynak, felmutatod letőrdelt sarkantyuidat, 's mondván: hogya te a' hazáért szenvedsz, folyamodol a' közönség sajnálkozásához. Azonban e' tacticának ideje lejár 's vele együtt a' te hatalmadnak napjai is siralmasan kezdenek megrovidulni, 's félek: hogya mire az év fordul, csak árnyékát fogja találni egykori termetednek. Emlékezzél rá, hogya ezt én mondtam. Továbbra is pedig folytasd, a' mit diséretesen megkezdteél, haladj az úton, mellyen megindultál, fogadd baráti kézszerítástomat 's tarts meg szíves emlékezetben. Oh nagy barátom kicsiny neked Macedonia! A' túlvilágon ismét látjuk egymást. — Béke hamvaidra.

J ó k a y M ó r.

MAGYARORSZÁG ILLUSTRÁLVA.

Képek nélkül.

Mellnek foltában eleüadatic, mikippen ziles ez wilághon ninczen ollan orzágh, mint az magar orzágh liwín eü neki Carpatus hegei, micben terem aran , ezüst és tóth legeen, kienec van hozzi lábi zári. És liwín eü neki ziles alfeüld, mellben az beekák hangiczálnac és liwín eü neki wárosai és falwjai , mellek igen nag nevezetessigben wannac.

SZENT-BENEDEK. Ez a' város arról is nevezetes: hogya a' betűszedő először Szent-Benedeknek, azután meg Szent-Benedeknek szedte. E' nevezetessége azonban nem folyik a' tárgy mivoltából; van benne egyébiránt egy régi vár, mellynek kapuja előtt két ágyu ki van szegezve, nem levén szabad egyikhez is hozzá nyulni. Mindenik ágyu mellé egy komondor van állítva, mellyek arra vigyáznak, hogya valamely impertinens keresztültulazó valamellyik ágyut a' zsebébe ne találja tenni. Oh vannak, kik illyesmire is képesek volnának vetemedni! Tele van e' vár mindennemü ereklyékkel és régiségekkel. Nem említem e' rovatban a' könyvtár iratain colonisált ujnyi vastag port, melly bizony régi lehet, sem

azon hatlábu szárnyatlan madarakat, melyek egyenesen Zalán szüréből származhattak az itteni butorok, falszekerények 's több efféle háta mögé; hanem említem azon nevezetességeket, melyeket sem én nem láttam, sem senki más nem látott, de melyeknek létezésére és meglételére száz ember megesküszik Benedekben. Így például ott vagyon azon toll, melyet Gábor angyal szárnyából Bethlehemben egy kíváncsi pásztorember az angyal háta mögé kerülve orozva kiránta; ott van egy szekrényben jól eltéve és hermetice becsukva egy darab azon harangnak a' hangjából, melyet böles Salamon király a' jeruzsalemi parochialis templom számára öntetett. — Ott van egy darab só Lóthné asszony sóbálványnyá változott természetéből, ez meg is fogható, de megnyalni nem szabad. A' Cherubinnak híven utánrajzolt lábnyma 's egyéb nevezetességek aranyból és ezüsből, miknek szinte csak a' nyoma van ott. 'S végtére egy gömbölyü üvegbe háromszor lepecsételve a' bölcsek csillagának egy sugára, szinte egy másik korsóban hólyaggal lekötve egy marok láng Moses égő csipkebokrából, 's hogy ki ne felejtsem, amaz almafából, melynek tiltott csutkája Ádámnak 's utána valamennyi fiainak e' mai napig torkán van akadva, még az özönvíz előtt készült antik tubákos pixis. Mind ezek ott vannak. És az írás azt mondja: hogy a' kik hisznek, boldogok. Van még Benedek mellett egy hatvan öl magas kőszikla; maig sem tudom elképzelni: hogy jöhetett ez a' kőszikla Benedek városa mellé? egészen elfogja előle a' kilátást. 'S hogy végül hagyjam a' javát, van itt egy vendégfogadó, melynek kapuja elé egy utazó van eltemetve, ki ama vendéglőben egyetlen egy éjszaka meghalt éhen. Ez ugyan lehetetlennek látsznék egyelőre, ha meg nem magyaráznám, mikép e' halandó épen annyit koplalt egyetlen egy éjszaka, mint koplalna más ember, ha hat nap nem ennék semmit. Tehát amaz éhenkiszvedett szerencsétlen oda van temetve a' kapu elé holt például minden bértéri akarónak. Béke, áldás, nyugalom stb. eff. porló hamvaira!

NAGY-SARLÓ. Nagy-Sarló természetesen kerített város. Mert noha bástyái sövényből vannak fonva, de azért csak bástyák maradnak azok. Itt láttam először siberiai lencsét és magyar fogadóst, ki németül nem tudott. Különben Nagy-Sarló szörnnyüképen semmiképen sem regényes, bármi helyzetből nézze is az ember, kivéve hogyha hátat fordít neki, és letérdel 's a' térdein keresztül néz felé. Ez egyetlen helyzetben igen szépen tűnik fel.

M o z a i k.

NEMZETI SZINHÁZ.

Jun. 20. Vén csapodár, vigjáték 5 felv., írta Vahot Imre. Vasárnap volt. Szerző és rendezőség hatalmasan megtelt karzatokra számoltak. A' színháztagok között kiosztatni szokott játékrendben: „Farsangi iskola“, „Országgyűlési szállás“ vagy „Vén csapodár“ voltak kijelölve a' mai estére; tehát annyi heverő jeles művek közül csak Vahot úr szerzeményei bocsáttattak a' concurrenciára. A' sors, színházunk mostani főrendezője, a' legutóbb nevezettet jelölé ki; ám de e' titkosan működő kéz nem rendelkezhetett egyszersmind a' közönséggel is — a' színház üresen maradt. — Oh ti mindnyájan buzgó hazafiak, ti a' fiatal Magyarország iparüző fiai, ti kik a' „Kézműves“ előadatása után szent hevetőkben a' főváros utcáinak minden szegleteire vörös betűkkel írtátok fel „Ellyen Vachott Imre“ hova lettetek? hova maradtatok? A' ti egyetlen egy költőtök immár bennetek sem bízhatik! Mi lesz belőle, ha ti is elhagyjátok őt? ugy akartok tenni, mint azok a' külföldieskedők, azon finnyás izlésűek, kik csak holmi kornyikáló darabokra sereglenek össze; dramákban pedig civilisatiót, finom érzést, mélyebb psychológiát, europailag felfogott nemzetiséget 's több afféle czifra nyomorúságot keresnek. Ha ez így megyen: nem soká állhat fenn a' világ.

Jun. 21. először: Molnárné és unokaöcs; egy felvonásos francia vigjáték. — Ez után kis operai egyveleg, végre „Légyott az álarczos bálban“, ballet 2

felv. Maywood k. a. és Borry Pasquale úr, mint vendégek. A' kis vigjáték tovább egy óránál tartá közönségünket a' legvidorabb kedélyben. A' költemény alapeszméje ez. Egy özvegy, 's fiatal molnárné (Lendvayné) belé szeret unokaöcsésébe (László), ki egyébiránt körülbelül egy évvel fiatalabb csak drága nénikéjénél. — Az özvegy érzése viszonzva is van, azonban nyilatkozatra nem kerül a' dolog, a' nénike nő létére csak nem ajánlhatja magát, az unokaöcs pedig véghetetlen tisztelettel levén nénye iránt, nem mer kezdeni — miből aztán sok félreértések, házi perecskék, apró durczáskodások kerülnek ki. Közbe jő egy vén marquis (Szentpétery), ki a' molnárnét el akarja csábítani. Sok hasztalan kísérlet után a' marquis levélírára alázza meg magát 's a' levélbe egyszersmind hathatós szerül három darab ezerfrancos bankjegyet is odarejt. A' molnárnő a' levelet megmutatja öcsésének is, 's egyszersmind megmagyarázza, hogy az efféle ajánlatok igen meggyalázók. Erre az unokaöcs tüzbe jő, boszút esküszik, 's szeged szeggel akarván visszatartolni azon együgyű gondolatra jő, hogy a' levelet szóról szóra lemásolja, aláírja saját nevét 's elküldje a' vén marquis nejének. — Már most képzelhető a' hatás, 's a' meglepetés midőn a' marquisnő egy molnárlégénytől ilyen levelet kap... 's különösen ott előforduló kifejezések... a' kedves angyalom... te kis makranczos... 's végre a' három ezer franc! — Alig várjuk, hogy e' mulattató, 's kellemes darabkát minél előbb láthassuk. A' mi a' balletet illeti, a' különben jeles vendégek csak a' második felvonásban 's ott is csak a' vége felé jöttek ki először. Közönségünk az illyes mutatóványokra a' szokottnál nagyobb számban jön össze, 's úgy látszik, élvez is, azután tapsol, dicsér, 's kihivogat; mindazáltal általában véve nem ohajtja, hogy újabb 's újabb kísérletek tétessenek e' nemből. — A' három balletelőadások közül ma legtöbben voltak a' színházban. Okunk van hinni, hogy t. cz. közönség közöl igen sokan valának a' rendezőség-től bementi jeggyel megtisztelve.

Jun. 22. Nabucodonosor, opera 4 felv. zenéje Verditől.

Jun. 23. Lassu viz partot mos. Német vigjáték. Ha a' rendezőség azon példabeszédileg nagy igazságot, melyet jelen mű czíme kifejez, történetesen maga is tartaná: bizonyosan nem adatta volna e' régi szegény férczművet. Az illyen üres, unalmas, élet nélküli 's ügyetlen szerzemények a' valódi lassu víz, mely a' nemzeti intézet alapköve körül mossa a' földet. Aztán új szereposztás! Szeretnők tudni, melyik szerepben hisznek azon urak még olly sok elhagyott 's elrejtett szépségeket, egészen új 's hódítatlan téreket, melyek eddig ismeretlenségben veszték el 's most az újabb szereposztással fognának előtűnni? — Hogy még illyesek is történhetnek napjainkban! Aztán minő szegénységre mutat az, hogy a' fordító, midőn egy részről a' neveket mind megmagyarosította, benne hagyta ellenben a' herceget... egyiket azon németországi kis fejedelmeknek, kik független status levén külön kormányt és hadsereget tartanak.

Jun. 24. Coriolan, szomorújáték 5 felv., írta Shakspeare. Egy hónap alatt háromszor láttunk shakspearei művet. Ez nem rossz arány, csak tovább is így tartson. — Hát IV-dik Henrik, örök életű Falstaffjával, hol marad? — Az ember valóban meg nem foghatja: tegnap egy a' mindennapiságon alul maradt darabocskát új szereposztással látunk, azelőtt az Elmellőzés, Nagykoru, Bácsi, Vén csapodár — 's aztán panaszkodnak, hogy nincs közönség. — Annyi közönséget Szentpétery, mint Falstaff, minden esetre hoz, mint a' Bácsiban vagy Nagykoruban előforduló két öreg úr. Minden estére jut a' fővárosi közönségből egy kis rész a' színháznak is, a' színház repertoireja meglehetősen gazdag, következőleg az úgy nevetett legkisebb közönségű darabokban is nagy a' választás. — Csak hogy nem kellene ám mindig a' könnyűségre 's kényelemre lenni fő tekintettel; főképen akkor, midőn a' színészeknek legalább egy negyedét csak olykor látjuk a' színpadon. — A' mai előadásról, úgy mint egy egészről fájdalom, csak a' legszomorúbbat mondhatjuk. Jobbára sugó után morzsoltatott le az egész. De volt kivétel is. Egressy G. mint Coriolan már régi és próbált vitéz; de néha jó volna,

ha nem tudná: tele van-e, vagy üres a' színház. Laborfalvi R. (Córiolan anyja) e' szerepben legjelesebb, ő olly jelenetekben, mint minő itt az: hol a' tisztes romai matrona fiához kijő a' táborba, 's szónokol inkább, mint könyörög, utól érhetlen. Róza kisasszony legszebb színpadi alak, de csak ott, hol szerepe az igazi fenségesbe vág; művésznőnk e' ritka jelességét illő volna a' rendezőségnek csak ott használni fel, hova az valódilig megkívántatik. Róza kisasszony középszerű, nem motivált, vagy ál nagyszerű szerepet nem tud emelni — az ő ereje az igazi jónak visszaadásában rejlik. — Hibáz tehát a' kisasszony mindig, midőn azon hangot, azon mozdulatokat, mellyel a' nagyszerű szerepeknél koszorukat érdemelt, rá alkalmazza olly szerepekre is, mellyekben a' szavakon kívül semmi nagy sincs — a' sötét ruhákhoz nincs elválhatlanul összekapcsolva a' nagyszerűség. — Coriolán anyja . . . 's hogy többet ne említsünk, D'Auray marquisső Paul Jonesban, már két olly alak, melly Róza kisasszonyt nálunk feledhetlenné tesz. — Legyen a' kisasszony e' szerepeire féltékeny. E' szerepek nem azok közül valók, mellyekkel jól teszünk, ha néha kezdőknek engedjük át — különben megtörténik ugy mint a' minap is (Angelóban), hogy a' szép örökbe pogányok jönnek be.

Jun. 25. Lucia. Opera 3 felv. zenéje Donizettitől. A' rég nem adatott kedves mű nagyszámu közönséget hozott a' színházba. Donizettinek alig van kellemebb zenéje Lucianál. Az ábrázoló skót leányka egy második 'Alvajáró.' Lucia zenéjében a' fő uralkodó elem: az urias, finom, és művelt. Lucia áriái egy zongorázó hölgy legszelidebb játéka; e' legbúsabb hangok azokat, kik a' zene rejtelmes beszédét értik, oda ragadják hol a' havasok 's tavak megénekelt vidékein komoran áll az agg kastély — előttünk a' viszhangos teremek, az egymásba folyó csarnokok, a' magas és nyitott ablakok, a' fehér függönyök, mellyeket a' legcsendesb fuvalmak rezgedeztetnek — aztán a' kastély körül elterülő kert, a' bokrok árnyai alá menekvő fehér utak, a' hold, mellynek halavány fénye a' sötét fenyvek közül kiemeli a' kápolna barnuló falait, 's a' figyelmet elvezérli az elvonuló egyes sírkövek felé. A' szerző az egész darab folytában e' helyen tart minket, mintha ezer változatok közt ugyanazon dal zengne folyvást, — a' gondolat játszik, kiárad, eltér, elfut, csalogat de mindannyiszor visszatér, sokszor épen akkor midőn legkevésbbé vártuk. Bűvös gondolat, mellyből a' szerző kibontakozni nem tudott. Legegyszerűbb, legszerényebb gondolat, mint illette azon népet, melly a' fényűzés csábjain felülemelkedve ruházatában ősei szokásaként beérte az egyszerűen koczázott kelmével, gondolat melly illette a' népet, hol később a' puritanismus fejlődött ki. Olvasóink tudják, hogy az illy lyrai szerep Hollóssy Cornelia kisasszonynak valóságos virágos kert, mellyben magának a' legszebb koszorúkat fűzheti össze. Az est érdeke nagyon emelve volt Reina felléptével; azonban a' közönség várakozásában megalatkozott. Reina úr mai szerepében korántsem az, mi máskor . . . a' jeles Zacharias, a' páratlan Abayaldos. Reina fellépése Asthon szerepében még idő előtti: a' tapsok ma egyedül a' colossalis hangot érdeklik. Megemlítendő még Kőszeghy is, ki mai szerepében, különösen mély hangjai miatt több ízben megtapsoltatott. Még mindig több bátorságot kívánunk e' szorgalmas 's fiatal énekesünknek.

Jun. 26. Kalmár és tengerész. Drama 4 felv., írta Czákó Zsigmond. Színészeink meglehetősen kedvvel játszottak, a' közönség folytonosan érdekelve volt a' cselekvény menete által. Lendvayné olly kedvességgel, érzéssel, 's élethiven játszott, hogy egyedül ennek látása megérdemelte a' színházba menetet. Lendvayné játékában a' néző azonnal észre veszi a' leggyöngédebb viszonyok árnyéklatait is. Lendvayné első beléptekor már az engedelmes, szerény, igénytelen, bizodalmas leány volt, a' mint ő belép, üdvözli anyját, leteszi kalapját, meglátja a' tengerészt, mind — meg annyi gyönyör a' közönségre nézve; dramai repertoireunk érdekesebbé tételében semmi sem lehet jelenleg inkább tényező, mint Lendvaynének minél gyakrabban leendő felléptetése. Szathmáryné ma ollyan szerepet vitt, mellyet ő megbír, 's azért az elismerésnek

jelei nem is hiányzottak. A' tengerészt Szigeti úr adá, kihez épen olly alakban volt szerencsénk, mint minőben őt az életben is tisztelhetjük; a' különbség csak frakja színében állott. — Tudjuk azt, hogy senki nagyobb remények közt nem vététt fel a' színházhoz, mint épen Sz. úr; még sokan emlékezünk, mint tapasztaltatott ő meg egykor Lorenzinóban, mint Michaelé, 's azóta évek folytak le... 's a' közönség ma azon vitatkozik: megmaradt-e Sz. úr a' régiben vagy most még rosszabb a' réginél? Az egészben legcsudálatosb, hogy azt, miszerint Sz. úr egykor ügyes színésszé lesz, többnyire hiszszük; azonban itt van már az idő. Sz. úr válaszszon egyet a' színészet ágazati közöl, mert addig míg ő nem lesz más mint: vice Lendvay, vice Egressy, vice Fánecs, addig alig lehet valamire mennie. Ha őt a' közönség egyik nemében a' szerepeknek inkább fogja szeretni, mint a' másikkban, azonnal ki lesz jelelve útja; de ezt neki magának kell kiválasztani. Nagy kár volt addig várakoztatni a' közönséget.

MI HÍR BUDÁN?

— Mikor szokott az ember csizmadiát fogni? Előleges tájékozásul is kijelentvén mikép e' nemzeti phrasis magyarázása által legkisebb praediciumára sem akarunk lenni azon érdemes művészi osztálynak, melly különösen az emberi lábak relativ extensivitására fordítván fő figyelmet, a' kordován és bagaria absolut subiectivitásának abstract csizmaszárrá identificálásában találja fel élete fő czélját; csupán azt akarjuk világosságra hozni: melly esetek azok, midőn az ember és illetőleg, asszony, leány, vagy újságíró, tökéletes felsülésének érzetében így kiált fel Ésaiás profétával: „Csizmadiát fogtam!“

Mellőzve mind azon apróbb csizmadiákat, miket még vidéken is eleget foghatni: minők például, ha a' kortesvezér, midőn minden hivatalt betöltött, a' mint kedve tartá, azon veszi észre: hogy maga maradt ki.

Ha a' fiók arszlán a' kisasszony helyett a' szobalyánnak csókol kezét.

Ha a' legatus a' konyhában ácsorgó teins asszonytól kérdi: hogy hol a' teins asszony?

Ha szomjas ember sötétben silvoriumos üveg helyett a' tintás palaczkot fogja pártul.

Ha a' közönség operába csődül 's a' rendező kilép 's össze-visszajelenti: mikép az első fagottista a' tyukszemét megvágván opera helyett a' „Szebeni zöld erdő“ vagy „Kakambuki“ vitézi játék adatik.

Ha a' színházi referens előadásról ír bírálatot, melly elő nem adatott.

Ha genialis utazó genialis férfakkal reggeliz, kik már rég nem is élnek.

Ha a' táblabíró addig várja neve kitételét a' hírlap elején, miglen is a' hátulján jó ki.

Ha az ember Pesten gözösre ül 's Mohács helyett Komáromba viszik; 's ha a' dramairó ebből dramát ír, mellyet kifütyülnek stb stb; denique mind ez itt elmondott eseteket, mind pedig azokat, mellyek eszünkbe juthatnának, ha akarának, elhallgatva, szólnak csupán azon nagyszerű csizmadiáról, mellyet egy némelly jóakaróink, kiknek száma nem kettő, ime fognak 's mentül jobban fognak, annál nagyobbab fognak . . . . .

Itt volnánk ugyanis az ígéretnek földén, a' hol tudniillik közönségünknek és collegáinknak szép dolgokat szoktunk ígérni 's már is nagy multságunk telik annak szemléltetésében: milly fegyveres kézzel, pánczéban, sisakban, neki gyürközve várja szerény megjelenésünket collegáinknak nyolcz tizedrésze. Ágyuk és carabinok és congrév rakéták vannak felénk szegezve, a' szerkesztői szállásokra villámhárítók rakatnak, a' harangok félre veretnek, egész flották küldettek a' tengerre ellenünk, az insurrectio talpon áll 's bástyák és pallisádok vonatnak jobbra balra, szóval nagy a' rémület és kétségbeesés mindenfelül! Mi pedig jó-

vünk egész ártatlanul, semmivel egyébbel, mint a' „seregek urának nevével“ fegyverkezve, 's el nem tudjuk gondolni: mit rémülnek, hová futnak e' jó atyafiak előlünk? Ki bántja őket? Egyik csakányt lát a' kezünkben, másik plane azt akarja érezni, hogy megütöttük 's egyik jobban jajveszékél, mint a' másik; sőt akad olyan, a' ki nemcsak maga helyett, hanem mi helyettünk is fél. Ez tán olyanforma buzditás akarna lenni, mint midőn az egyszerű leányzó azt mondta a' katonának: „Katona uram, én félek ám kegyelmedtől“...? 'S e' félelem ösztönénél fogva most erősen várják a' mi tisztelt collegáink azt a' draszticus perczet, mellyben mi hirtelen elő fogjuk ragadni a' képzeletökben borzasztónak festett buzogányt hátunk mögül 's megrohanjuk vele a' kerek mindenséget 's ütjük, a' kit üthetünk, vagy egy új párizsi vérményekzőben legyilkoljuk minden szerkesztő társainkat. De hiába várják; mi ekép nem teszünk. Hiába kecssegtetik magukat azon esalékony reménnyel: hogy mi előbb vagy utóbb velők hajba kapunk; hiába epednek egyetlen egy haragos szó után, melly tollunkból számukra kihulljon; erősebben áll a' mi szeretetünk óirántok, mint az égen a' polaris csillag. 'S e' szende kebdűs érzeményű vallomás legyen örök magyarázó kulcsa irántoki magunkviseletének. 'S kívánjuk is, hogy tudja meg a' világ: miképen mi előszeretetünk gyöngéd vonzalmainál fogva mindenkor fő-fő kötelességünknek tartandjuk tisztelt collegáink irányában azon hangulatot eltalálni, melly különböző vérmérsékleteikhez képest, rájuk nézve sejthetőleg a' leg-tetszetősebb leend. Divatlap barátunkkal mindenkor a' legérzelemteljesebb barátság hangján leend értekezésünk, mellyet ő meg is érdemel. Honderű nagysáddal, mint főrangu hölgygyel visite-kártyáinkon át fogunk conversálni; a' Nemz. Újsághoz pediglen felkötött bajuszzsal leend szólamlásunk 's mind ezt tiszteletünk és előszeretetünk illő kifejezése végett. 'S im legvégiül bemutatjuk a' mondottakból származott eszmadiát, mellyet fogtak és fogandnak azok, kik ő lelköknek meggyőződésében ütlegetek vártak és reméltek tőlünk 's kapnak azok helyett csókokat és forró öleléseket... Az ég szemei örködjének mindnyájunk felett.

— Bajza csakugyan elvállalta az aligazgatóságot. Úgy hiszszük: hogy egy lélekzet alatt ennél kívánatosabb hírt nem oszthatánk ki; mert noha hatáskörének napjai kényszerítő körülményeknél fogva, mik azonban nem leendnek kényszerítő körülmények, igen rövid időre vagynak szabva, azon hitben biztunkban, miszerint e' minden tekintetben kedvezőnek nevezhető alku minél továbbra terjesztését mind azok, kik a' nemzeti színház ügyeit hatalmukban és szívökön hordják, kívánatosnak érzendik, ki merjük mondani: mikép e' nemzeti intézetünk fölvirágzását reményeink legbizonyosabbikának tartjuk, 's rajta leszünk hogy, mennyire csekély erőnk és befolyásunk engedi, e' reményünk teljesültének akadályai minél kevesebb számban gördüljenek Bajza működéseinek útjába.

— „Reszkess Bizantium!“ A' Noththeater megszületett; de óh keserű fatum: hogy halva született. Immár készen levén, midőn az illető biztossági választmány által megvizsgáltatnék, e' vizsgálat vég eredménye az lön: mikép e' csodája az emberi teremő erő gyorsaságának és találékonyságának csakugyan minden izeiben és porczikáiban tökéletes és a' célnak megfelelő, leszámítva illy apró körülményeket: minők a' gerendázat gyöngé lábön állása 's ennél fogva a' ráépített tetőzet minden perczbeni összeomlásának lehetősége, a' padozat szakadékonny volta, kilátások igen könnyen bekövetkezhető tűziveszedelmekre világítás alkalmával; a' fűtökemenceze célszerűtlensége, a' mennyiben nem cél a' közönséggel auto da féket tartani; a' karzati lépcső egymáshoz atlatlanság a' 's több illyes csekélyke építészeti hibácskák, mik az egésznek csak dicséretére válnak 's miknél fogva e' nemzeti intézetet nem győzzük eléggé ajánlani mentül sűrűbb látogatásokban nyilatkozandó figyelmébe mindenkinek, — ki az étellel számot vetett, 's véghetetlen volna sajnálkozásunk, ha azon hír valósulni találna: miszerint e' dicső monumentumát a' Deutsches Elementnek in Ungarn

az illetők kénytelenek leendnek funditus újra építeni, ha azt akarják, hogy keresztényi lélek, testamentomtétel nélkül bele merjen lépni. Nagyon sajnálnók, ha e' hír valósúlni találha.

— Mult szerdán éjjel tizenegy óra után pompás meteor futott végig az égen. A' holdvilág teljes fényében ragyogott, a' legmélyebb csend volt, csak néha hallatszott egy-egy fogoly fűrj pitypalattylása; szélsend volt a' légben, falevél sem mozdult, midőn hirtelen áradó tüzfény vegyült a' hold tejszinü világába, mintegy perczekig tartó villám ragyogványa's fényes tüzgyolyó röptül végig az átlátszó felhők között, hosszú szikrafarkkal; — mintegy két másod perczig futott rémes sebességgel nyugatról délkelet felé, és ekkor hirtelen délre fordulva harántos rohannással bukott alá pattogva és sziporkázva; ez utolsó perczében némi zörgést is lehet hallani.

— Mindenfelül hírek járnak az inséges népállapotok jobbra-fordulása felől, a' gabona ára száll, a' kenyerek nagysága emelkedik; áldott termés mutatkozik mindenfelé. Azt mondják: hogy az elmúlt drágaságot is csak az ujságírók idézték elő idéten sopánkodásaik figyelemkapó jeremiáival. Oh azok az ujságírók, azok az ujságírók! Meg kellene próbálni nagy zajt ütni: hogy jövő évre az ujságok ára irtózatosan fel fog szökni, a' kinek jó dolga van, siessen még az idén beszerezni a' jövő esztendőre valót! Vajjon lenne-e hasonló sikere?

— Mult héten Esztergomtól Komáromig saajtszerű privát multságuk volt a' gőzhajói vendégeknek. Egy nevezetes iparlovagot kaptak a' lopáson, még pedig igen saajtszerű fufangosság útján's őt rögtön torkon ragadva statarialiter fel akarták akasztani az árboz tetejére, mit, ha egy tekintélyesebb férfin közbe nem veti magát, meg is tesznek; kiváltképen becslendő volt ez uttal a' gőzös kapitány példás phlegmája, ki az egész processusba sem pro, sem contra bele nem szólt, hideg vérrrel nézvéen utasai rögtönzött kötélordaliát.

— Balaton-Füreden a' jövő firdői évszakot Egressy Béni legválogatottabb's legjobban organisált zenetársasága fogja több rendbeli meghívások következtében érdekessé tenni. Legyen szabad Egressy Béni biztatására annyit mondanunk, hogy minden criticusi csóknál többet ér a' közönség elismerése. Ezzel egyébiránt E. B. is csak úgy vigasztalhatna bennünket, mint mi őt.

— Csőtörtökön ismét megszökött Pest Budától, vagy Buda Pesttől, a' mi egyre megy. A' hajó hidnak (e' különböztetést azért tesszük, mert lánchidunk is van — festve) egy cserfahajó gorombaképen és alávaló módon neki rohanva, azt úgy eltépte: hogy tán még most is mondja zsebbe dugott kézzel és fontos minákkal a' két parton ácsorgó sógor Element (bár element volna): H' istas a Malehr! Ez annyit tesz: hogy szép az az ingyen multság.

— A' minap egy fiatal elegant erősen készül bizonyos soirée dansanteba's mikor készen van, veszi észre, hogy új kengyelt *) (magyarul: strupflit) szerezni elfelejte. Rögtön futtatja az inasát pénzt nyomva markába's maga az alatt leül és vár-vár tizenegy óráig, vár éjfélig, inas nem jó. Szinte phlegmáját veszti az uracs, mire nagysokára a' legény visszatér . . . visszatér — és hoz neki egy pár tökéletes — griflit.

— Kedden reggel az egyetemi épület második emeletéből egy fiatal orvos az ablakon leugrott. Szörnyet halt. Tegnap még tele volt hírével a' város, még ma is beszélnek róla, holnap már kevesen fogják emlegetni, holnap után senki. Ez a' világnak az ő folyása.

— Szerdán délután tétettek illó gyászpompa mellett örök nyugalma helyére Terstyánszky Imre pharosi választott püspök hideg tetemei.

— Kaján Ábel, a' Pesti Hírlap népszerű ujdonságírója holnap indul külhoni utjára; innét Bécsbe megy, hol rövid ideig mulatva Berlinbe sietend, ott hosszabb időt szándékozáan eltölteni.

*) Hegyaljaisan: talpaló.

— Mult számunkban elődünk bizonyos Toth Mihály urat szabómesternek talált címezni, mely kitélt mi oda módosítunk, miszerint e' tisztelt úr még ugyan nem „szabómester“; hanem csak leendő, legalább lehet, ha isten és a' cézhek úgy akarják.

— A propos! hogy a' vizite-kártyákról meg ne felejtkezzünk: I. a madame, madame la Hontedes-rues: bizonyos Virágos Mihály úr egy nyaláb verset küld hozzánk, mely között legroszabb a': „szívárványdal“ 's egy novellát, mely csak azért nem legroszabb, mert maga van; a' munkák mellé illy ajánló mondatot ír: „Ha ön hasznukat nem veheti, adja át a' Honderűnek.“ — Tehát, édes nagysád! méltóztassék az érintett iratokért elküldeni; mert mi nem használhatjuk. Nous sommes les votres.

— II. Igaz-e, mit a' kósa hír beszél: hogy t. i. P. H. L. úr Törökországban sub titulo: „Pesti Hirlap szerkesztője“ utazik? Ej, ej, hamis az a' kegyed gazdája; hogy akarja tönkre tenni a' Pesti Hirlapot! Pá! pá! Mylady. Your truest friend for ewer! —

— (Az illető könyvismertetéseket tárgyait halomra gyülte miatt jövő számunkra halasztottuk.)

KÜLFÖLDI IRODALMI SZEMLE.

Ezen cím alatt nyitjuk meg jelen rovatunkat, 's azt folytatni is fogjuk a' lehetőségig minden számon keresztül. Általános volt a' panasz: hogy a' magyar szépirodalmi lapok, az Athenaeum letünne óta, a' külföld olly gazdag irodalmaival aránylag is igen keveset foglalkoztak. Bulwer, Dumas, Boz, Sue, mint legtermékenyebb írók ismereteseik ugyan; azonban még ezen első rangu jeles írókat sem kíséré a' mi journalisticánk illő figyelemmel. Lesznek akárhányan a' magyar olvasók közül, kik nem tudnák megmondani: miket irtak legujabban ezen urak, minő hatással volt az a' közönségre? Azok pedig, kik távol a' fővárostól lakva, történetesen csak egy pár magyar lapot olvasnak, épen nem volna csuda, ha azt gondolnák: hogy ezen urak tán már meg is haltak, vagy szerzett száz-ezreikkel csendes magányba vonulva munkátlanul nyugosznak koszorúikon. E' rovatunk által igyekezni fogunk, hogy a' hiányon segítve legyen. Forrásaink, honnan tudósításainkat merítendjük, gazdagak, 's kimeríthetetlenek, a' mi érdemünk csak a' jó választás lehet. Nehézséggel is csak egygyel kell megküzdennünk, t. i. a' hely szűkével. Időközönként kötetekre terjedő könyvhirdetmények érkeznek könyvtárusainkhoz, a' külföld óriási 's naponként megjelenő hírlapjai el vannak árasztva irodalmi érdekekkel, bírálatokkal, írók jellemzéseivel, 's ennyi anyag a' mi divatlapjaink olvasói előtt mind felhasználatlanul maradt; elhatároztuk tehát magunkat e' rovatkát elvállalni, 's megpróbálni, mint lehetne a' megemlítendők olly roppant tömegéből ollyasakat emelni ki, melyek a' külföldön is leginkább vívták ki az elismerést, vagy legalább akár a' szerző egyénisége, akár más körülmények közbejövetele által inkább közbeszéd tárgyai lettek. Mindenek felett pedig elsőséget adunk a' francia romantica iskola termékeinek, minthogy e' lapok fő dolgozó társai, kikkel t. i. a' szerkesztő különösen szerződött, kiválólag a' nevezett iskola tanítványai, következőleg saját érdekünkben is cseleksznünk, ha a' közönséget ezen iskola terményire leginkább figyelmeztetjük.

Dramai irodalom. A' mult hó közepén a' Théâtre-Français Souvestre Emíl urtól adott egy új vigjátékot — címe: Pour arriver, bajos kissé ugyan lefordítani, de körülbelül itt olly értelemben van mintha mondaná: Hogy czélt érhessen, hogy elnyerhesse, vagy hogy: rá juthasson. Egy vigjáték, mely a' Théâtre-Français-ben születik, itt ezen omladozni kezdő lovagvárban tartatik keresztvizen, mindig előnyökkel bír több más művek felett, épen úgy mint az emberek közt, a' születés joga hányszor emeli a' törpéket is a' jelesek fölibe. Souvestre úr szép tehetségekkel bír, megérdemli hogy vele a' bíráló udvarias legyen.

Mint regényíró — van tőle néhány philanthropicus regény — ezek ugyan nem sokat érnek; de irt historiaikat, melyekben a' pártok harczeit erővel, eredetiséggel 's hazafiú érzelemmel rajzolja. Mint dramairó, S. úr egymás után írja a' dramákat, vigjátékokat, sőt vaudevilleket is. Műveiben fő tényező, fő uralkodó elem a' moral — mi magában ugyan a' legfelségesebb dolog; de kérdés: vajjon elég-e arra, hogy a' mű jó legyen. Szerzőnk a' moralt oly darabokban adja előnkbe, hogy azt ki megemészteni akarja, először késsel kell szétvágnia. — A Pour arriver főszemélye bizonyos Vernois, kit a' nagyravágyás, a' hatalom, dicsőség rendkívül érdekel, ki szeretne egy szóval miniser lenni. — Szerencsétlenségre Vernois urnak pénzügyei a' leggonoszabban állnak; hanem ott van Klára kisasszony, kit ha elvennie sikerülne, semmi baj se volna többé — Vernois prosai ficzkó, Klára sentimentalis, a' monsieur jónak látja kedélyét a' kisasszonyéhoz alkalmazni. — Mi történik? a' hányszor a' kisasszony reggel felpillant, ablakaiban gyönyörű fehér cameliák mosolyognak. — Klára azt hiszi, hogy e' gyöngéd titkos imádó Vernois; mire a' házasság megtörténik. — Szegény Klára! ő meg van esalva: a' cameliákat M. Guernay hozogatta, ki e' házasság után kétségbe esetten rohan harcolni Afrikába. Most már Vernois urnak jól folynak dolgai, hivatalról hivatalra emeltetik, már statustanácsos, legújabbán követ akar lenni: pour arriver... Ekkor dicsőséggel elárasztva jó haza Guernay, kísül a' cameliaféle historia. Vernois asszonyt már kiismerte férjének pour arriver-féle számításait, most gyengülni kezd, Guernay ostromol 's a' nő bele egyezik egy titkos összejövetelre. — A' férj a' boldogokat rajta kapja. — Ő itt van... itt e' mellékszobában — Asszonyom! nyissa fel ezen ajtót. — Vernois most czéljait az asszony nélkül is elérheti híven, válni akar; de a' legelhatározottabb pillanatban jó a' Moniteur; a' ministerium, melyet Vernois pártolt, megbukott — a' monsieur megbékél a' nővel — Guernay uram pedig mehet hova neki tetszik. — Az egészben rettenetes sok moral van, de csak dictiókban épen úgy, mint nálunk bizonyos drama- 's vigjátékirónál hazafiság 's nemzetieskedés de csak dictiókban. — A' darab igen szegény: tanulság az hogy, ha ilyenféle művek napjainkban a' Théâtre-Français-be fogadtatnak el előadásul, ne igen legyünk kétségbe esve midőn tegnapi dramai irodalmunkban gyengébb műveket látunk feltűnni.

Míg a' Théâtre-Français-ben Souvestre E. úr altatta a' földszíntet, az Odeon színházban roppant tetszést arat egy: Spartacus című öt felvonásos szomorújáték. A' szerző neve: Magen Hippolyt. A' hatás rendkívüli, felvonásról felvonásra foly a' taps, a' darab végével a' közönség tovább egy óránál tapsolt 's a' szerzőt kívánta. Magen úr már eltávozott a' színházról, de csaknem erővel vitetett vissza, 's Ballande úr, az igazgató, a' sok romaik, gladiatorok és rabszolgák között sz. a' triumphator úgy jelent meg mintha veszteni hozták volna. — Magen úr a' népből származó; születése helye Agen, nem rég érkezve művével a' déli részekből telve hévvel 's poeticus álmalakkal — az ifjú legelőször természetesen a' Théâtre-Français kapuin kopogtat, de a' válaszmány az ifjat visszautasítja — az Odeon azonban felfogadja, mint láttuk a' legnagyobb sikerrel.

Dumas úr a' Théâtre Historique tulajdonosa — a' számtalanszor adatott: La Reine Margot, 's a' szép sükert aratott L'Ecole des Familles (Dumas Adolftól) után egy fordítással lép fel — Schiller mindenütt ismeretes Cabale und Liebe siránkozó jeleneteivel. A' francziák azt várták, hogy Dumas Sándor jónak fogja vélni a' művet kissé átdolgozni, 's a' francia izléséhez képest átdomítani; de az egész maradt úgy mint az francia fordításban L'Advocat urnál 1821-ben megjelent. — Úgy látszik, hogy a' közönség más újabb hiányában örömelebb nézné az ifjú Dumas L'Ecole des Familles-jét.

Párizsban június közepén már két fő színház volt bezárva, az Odeon, 's az Ambigu Comique. Ez utóbbi egészen ki fog csinosíttatni, mondják 100,000 frank költség van rá kirendelve.

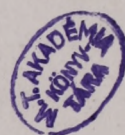

Engel

1847

ELITE KÉPEK
Kiadja Frankfurtban, A.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

2. sz. — Julius 11. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

TARTALOM. Az angol irodalom vázlata. — Fréreych Imrétől. — Az aegyptusi rózsza (folytatás). Jókay Mórtól. Sári néni. — Petőfi Sándortól. — Új év. Pap Endrétől. — A' honszerelmek. — Kaján Ábeltől. — Buda föv. jegyzök: kivonata. — Hölgy salon. — Nemzeti színház. — Mi hír Budán? — Hirlapi kacsák. — Külföldi szépirodalmi szemle. — Vidéki levelezések. — Hirdetmények.

SOPRONI UJDONSÁGOK. Illik, sőt szükséges töletek elbuesuznom, kedélyes atyámfiai, mert sokkal jobban szeretök egymást, semhogy amúgy szótlanul megválhatnánk, már perse soproniak és én. Isten veled tehát, Sopron, ki a' diplomatai uton kívül Magyarországhoz eddig alig tartozál, mert néped O e d e n b u r g o t igen jól megkülönbözteté az U n g a r n t ó l, bölcsen vonván köztük határvonalat. Isten hozzád, tanácsurak! annál inkább mert nyers szavaimat is meghallgattátok olykoron, 's megismervén az igazat életbe léptetni igyekeztetek; szándéktokon kevés mult volna, ha az elem utban nem áll. Isten hozzád, soproni magyar urak! a' nemzetiség iránti közönynek megtestesült képei, kibem mindig több a' német szó, mint a' hazafiság, — illően kivén a' derék kiveendőket. És te soproni ifjuság! kinek tudomány terjed a' tekeasztalig és a' poharak tartalmaig, kibem nincs ugyan nyersesség, — de erő sincs; ki nem ismered a' durvaságot, de annál jobban a' hunnyászkodást, — ki nem éled az ifjuság vídám örömeit, mert az élmohóság kioltá belöled az indulatokat, véred sürü, epétlen vagy, és oly könnyen simulsz, hogy szinte gyönyör látni titeket — a' távolból. És ti kékszemű szépek, azokkal a' tüztelen pillantásokkal! kik többnyire németből francziára fordítva tetszelegtek, büszkélkedve magyar nyelvi tudatlanságokban, oh milly kimondhatlanul szeretlek benneteket, midön a' magyar szóra szácskátok vonaglik, orrotok elfintorul, — ekkor tüntöktöl egész szeretetre méltóságtokban. Utazzátok be még többen öseitek bölcsőjét, hogy a' magatokén elszégyenülve, itthon mindent fitymálhassatok, — hisz úgy sem e' durva magyar faj számára neveltetvén, — majd valami francia marquer báró, vagy német kellner gróf nevét oda kölcsönzi pártaitokért. — S megfeledezhetném-e rólad te szellemi kéjek raktára, teszszmörő játékos casino? Dehogy tehetem! vagy hiába valál pipafüsttel béelve télen, — ürességgel megáldva nyáron? hol a' nemes kártyázás annyira finomult, hogy fizetéses tisztviselöd a' fizető tagokat fejbe dobálja, mint oly helyről várható, holott gyülesezés, szellemi csere, csak akkor képzelhető, ha megtelt a' ki hágasok rovása németül. — Isten hozzád drága szomszédom, ki zongoráddal daemonon valál, üldözvén zörgelmeiddel elkerülhetlen írgalmatlansággal. — Végre isten áldjon meg mindnyájatokat! örüljete, mert ezental a' főfajásról oly hatályos házi szer, — a' nyers tormalevél nem boszantja többé orraitokat. Legyetek boldogok, 's ne feledjétek, hogy titeket szeretni, saját módja szerint, meg nem szünik az eczettel föleresztett

T o r m a.

SZÁSZ-REGEN vidékéről, junius 9-kén. A' tavasz vidor megjelenése, 's tarka virányai alkalmat adának nekem is, hogy az emberiség gyenge virágairól, az iskolai élet polgáiról, 's azoknak itt-ott életjelenségeiről e' szép rózsaszín oldal kedves olvasót értesítem. Kedves nekem e' sorok írása, mert jól esik lelkemnek, ha szépet, jót és valami üdvöst tapasztalok, — mit pedig oly szüken enged a' sors e' tett-szegény hazában; midön az ellenkezőt a' fatum oly pazarul szórja szét. — Ha ünnepek után a' mezőségi vidéken az utas itt-ott megfordul: gyakran van szerencséje sebesekkel, és szolgabírákkal találkozni, kik ilyenkor az ünnepek alkalmával, behorpasztott koponyákat foltozgatnak, 's a' megrongált jogokat tatarozgatják. De mint-hogy minálunk az effélék megszokott dolgok; tehát erről nem írok, hanem bátorkodom elősorolni azon nemesebb irányú tényeket, melyek népevelés által az efféle roszaknak elejét akarják venni. E' lapok mult évi valamelyik számában említettem volt, hogy Abafaján báró Bornemissza Pál és neje, jószágfelügyelőjök, Pap János úr, munkás fíradalmok által saját udvarokban kisedővodát állítottak. — Most még azt adom hozzá, hogy a' mult hóban az óvoda növénykei első próbatételeket számos hallgató jelenlétében megtették; 's az első zsenge biztos reményt nyujta az iránt, hogy ezen kis intézet egy szép, és az emberiségre, köréhez képest, üdvöt árasztó jövedőnek áll küszöbén. Áldás koszorúzza az alapítók csendes magányban működő üdvös tettét! — B e r e c z t e l k é n hasonlóan kegyes pártfogók szárnyai ápolják a' népiskolát — helybeli földesúr b. Bánffy János, Kraszna megye követe, és neje b. Wesselényi Józsefa ó nagyságok személyében. A' tisztelt báróné személyesen gyakran meg szokta látogatni a' tanodát; azonkívül mind a' téli, mind a' jelen tavaszi vizsgálatkor pénzt, ruhákat és ruhakelmeket osztogatott ki a' tanulók nagyobb része közt. — Az emberiség nemtóje dusan fizesse vissza az illy kegyességet! — V a j d a s z e n t i v á n o n hasonlóan iskolai jutalom osztásán voltam; a' jutalmak könyvek voltak, melyeket Kemény Sámuel gr. úr biztosa osztott ki a' tanuló gyermekeknek közt, kiknek tanítójök is szép pénzbeli jutalmat nyert. — Ezen népiskola szinte szép jövedőnek néz elébe, mert a' két hazaszerte ismert Kemény Sámuel gr. kegyes szelleme örökös felette. — E' név fölöslegessé teszen minden további szót. — Szabadjon megemlítenem, hogy a' tisztelt gróf az eddigi iskolaházat, a' nevelés és tudományok méltóságához illő állapotba akarja emelni, azaz célirányosb új iskola-házat építtetni, mire a' lépések már megtévén. — G e r n y e s z e g e n Teleki Domokos gr. úr birtokában nem csak az egyszerű gazdaszat virágzik, hanem a' népiskola is díszlik. — Pünköszt napján volt egy jeles próbatét; de a' mellynek részletes leírása az iskolai lapokba való; itt csak annyit említek, hogy ezen iskola a' tisztelt gróf jobbágyai, és az emberiség iránti érzetének áldást tenyészto eredménye. — Ennyit a' vidékünkbeni népevelésről. — De szóljunk Régenről is. — Itt ezen évben két casino alapult; egyik „szász casino“, mintegy 60 taggal; a' másik „magyar“ ama' számnak felel. — Én részemről egyszer is másszor is, kimondtam nézeteimet a' szász mint magyar ügyek fölöl. — Épen azért sem hagyom a' két casino születését szó nélkül. — Jobb lett volna a' kettőből egyet csinálni. — A' magyar casino jelenben fel nem állhat; és pedig azért nem, mert a' városban nem lakik annyi casinóba illő magyar, hogy az egy társulatban fennállhasson; vi-

déki magyarok ugyan beállnak most ezen első évre, de még azok sem olly számmal, millyenre szükség van. Így nem lévén pénz, nem lehet casino sem, mert a' meglevő részvényekből csak házat lehet bérelni. Hát újságlapokra, könyvekre stb. miből telik, ha a' czél szellemi élvezet? — Czélirányosabb lett volna tehát a' százszok meghívását elfogadni, 's velök egyesülni. Én a' százsz-régeni százsz által — ámbár ő is százsz — nemzetiségünket annyit sem féltem veszélyeztetni, mint nem egy californiai által, — és pedig azért nem, mert a' hány idevaló százsz van, az mindenik jól tud és beszél magyarul; iskolájokban a' magyar nyelvet rendszeren taníttatják. Azonkívül életviszonyuk 's földirati helyzetök a' magyarokkal olly érintkezésben tartja őket, hogy a' régiség szelleme mindinkább enyészik körükből; — hol pedig magyar és százsz öszeje: ott a' társalgás nyelve mindig magyar. — Tehát, mondom, okosabb lett volna a' meghívást elfogadni 's velök egyesülni. — Concordia res parvae crescut: discordia maxumae dilabuntur. — Ma utazott itt keresztül elhagyott házi isteneihez vissza az egy évet Galiciában töltött székely ezred.

Lombosy.

POZSONY, június 13. Színészeink a' múlt napokban költöztek el, mint mondják Nyitra-ra. A' napokban tartá az ág. ev. lyceumbeli „magyar társaság“ örömnépét, mely kielégítő volt. — A' magyar társaság itt igen csekély számból áll 's miért? talán nincsenek magyar ifjak? oh nem. Az év elején, midőn a' társaság felállítása megpendítettett, örömtől áradozó kebellet gyúlt öszve az ifjuság azt létre hozni 's fentartani. De fájdalom! ez nem történt meg egy valaki gögje miatt, kia' társaság tagjain mint valami kényúr akart uralkodni, mert a' régi törvények általa félre magyaráztattak, 's különféle jogokat akart magának tulajdonítgatni. Több viszontagságok után végre ismét megpendítettett az ügy, de ekkor már az ifjuság nagy része el volt keseredve, 's csak igen kevesen állottak be a' társaságba. És ezen csekély társaság mégis milly jeles tehetségeket mutatott? De millyeket mutathatott volna, ha mindjárt kezdetben semmi visszavonás által szét nem dűlaltik? Itt is elmondhatjuk, hogy a' magyar mindig szétvonó! Biztat azonban a' remény, hogy a' vizsály kiegyenlítettén, a' társaság ernyedetlenül sietend rendelkezése megközelítése felé!

F—d—y.

FESTÉSZ-ACADEMIAI JELENTÉS.

A' t. cz. müegyesület bíráló bizottmánya határozata következtében Marastoni úr academiái növendékeinek rajzmásolatait a' jelen műkiállításba kizárólag megengedetett előterjeszteni, — melly engedély a' tisztelt egyesület részéről annyival dícséretre méltóbb, mivel az által e' tetemes áldozattal létesült academiának egyszersmind legszebb alkalom nyújtatik fáradozásai sikerét a' közönséggel megismertetni, a' szülőkben pedig a' feletti örömeiket nevelvén, ezen hasznos intézet iránt nagyobb bizodalmat gerjeszt. Ezeken kívül még azon remény kecséget, hogy a' kiállításrai szabad bemenet is ama' növendékeknek ösztönül talán meg fog engedtetni. — Pesten, július 5-kén 1847.

Marasztoni Jakab.

HIMFY LANTHOZ A' MAGYAR HÖLGYVILÁG. XIII. Báró Horváthné Nagy Octávia ívén: — Kazay Istvánné 4 ft., Hollósy Károlyné 4 ft., Hollósy Jánosné 3 ft., Domokos Zsuzsi 1 ft., Kandó Róza 1 ft., Kandó Zsófia 1 ft., Zuber Pálné 1 ft., Zuber Ilka 1 ft., Zuber Imréné 1 ft., Petrás Károlyné 1 ft., Kerekesné 1 ft., Zichy Györgyné 5 ft., Zichy Amália 1 ft., Gindly Zsófia 2 ft., Csapó Józsefné 1 ft., Cserna Károlyné 1 ft., Mészöly Vinczéné 5 ft., Kreskay Mihályné 2 ft., Horváthné 1 ft., Hamvasy Imréné 1 ft., Miske Józsefné 1 ft., Miske Etelka 1 ft., Boné Istvánné 1 ft., Dulovicsné 1 ft., Detrich Zsigmondné 1 ft., Petrás Pálné 1 ft., Vassné 1 ft., Bajzáth 1 ft., Bajzáth Györgyné 1 ft., Halász Julia 1 ft., Kenessey Agnes 1 ft., Földváry Lajosné 5 ft., Véghelius Zsigmondné 1 ft., Buzinkayné 1 ft., Halász Lázárné 1 ft., Végh Mária 4 ft., b. Luzénszky Judit 2 ft., gr. Lamberg Teresia 2 ft., b. Luzénszky Biri 1 ft., Kiss Aloysia 1 ft., gr. Batthyányiné 5 ft., gr. Batthyányi 5 ft., Batthyányi Emmarosa 5 ft., N. 1 ft. Összesen 83 ft. pengő pénzben.

Az országos pénztár által.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP JULIUS 11-től SZOMBAT JULIUS 17-ig.

Julius 11. Don Caesar de Bazan. — Tóth úr vendég.	Julius 14. Robin orvos — és Paquita (ballet — másodsor).
— 12. Egy napi dicsőség. — Először.	— 15. Haramják. — Tóth úr vendég.
— 13. Borgia Lucretia. *)	— 16. Norma. — Sátorfy úr vendég.
	— 17. Saint-Tropezi úrnő. — Először.

— Lendvay megérkezével az előbbi játéksorozat következőleg változott: július 5-én Végrendelet; 6-án Szerettetni vagy meghalni és Tedesco Ignác hangversenye; 7-én Vicomte Letorieres; 8-án Romeo és Julia adatott. A' képmutatón, elhalasztatván, 10-én Eszter és Dávid 's egy új ballet adatott, 's mint az új sorozaton látható, helyette hétfőre egy más új vígjáték tűzetett ki. Hesz Róza betegsége miatt 9-én Borgia Lucretia helyett Nabucodonozor adatott.

*) Ha Hesz Róza meggyógyul.

ÉRTESÍTŐ.

Bátorkodunk a' t. cz. közönséget figyelmeztetni, miszerint az Értesítőben idegenek, vidékiek 's keresztülutazók számára hirdetve leendnek: könyvek, képek, földabroszok, multságok, estélyek, tánczvigalmak, hangversenyek, divatárúk, illatszerek, sorsjátékok, műtárgyak, hölgy- és férfiszabók 's egyéb mester emberek 's művészek lakása, boltváltoztatások, fürdők, vendéglők 's könyvek ajánlása, hazai intézeteink munkálatinak közlése, szövetárusok lakása, gőzhajójarai gyorskocsik indulásnapjai, pénzkelet, gabnaár, részvénykelet, halottjegyzék, árverések, eladások, szálláskiadások, tanulók fölvétele; szóval: olly mindennapi szükséges tárgyak, miknek tudása minden Pestre érkező idegenre, sőt a' város lakóiról nézve is kívánatos vagy szükséges és a' vidékre nézve egy vagy más tekintetben érdekes.

Az „Értesítő” a' boríték hátulsó lapján foglal helyet.

Beigntási díj minden fél hasábu sorért vagy annak helyeért 4 ezüst krajczár többszöri hirdetés esetében pedig csak 3 ezüst krajczár. A' hirdetések **egyedü** „Landerer és Heckenast” urak nyomdájában, hatvaniutezai Horváth házban (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) vétének föl.

Az Életképek szerkesztősége.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

1847-dik második félévi folyamára.

Előfizetési ár Budapesten házhoz hordással félévre 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Az előfizetés Pesten csupán csak Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában hatvani-utca 583. sz.) fogadtatik el, és minden magyar- és erdélyországi kir. postahivatalnál.

„Életképek” szerkesztősége.

Előfizetőink szokott számu dívatképeken kívül még Szalay László és báró Kemény Zsigmond országosan tisztelt hazánkíiai arczképeit is veendik.

A'

MAGYAR SZÉPIRODALMI SZEMLE

(kiadja a' Kisfaludy-társaság)

julius-decemberi folyamára előfizethetni Landerer és Heckenast nyomdai üzgszobájában (hatvani-utca Horváth-ház 583. sz.) Budapesten házhoz hordással 3 ft, vidékre postán küldve 4 ftal pengőben; — külföldre Bécsben a' cs. kir. főpostahivatalnál.

Hartleben és Altenburger

könyvtárosoknál, Pesten, váci-utca 437. sz. a. kapható:

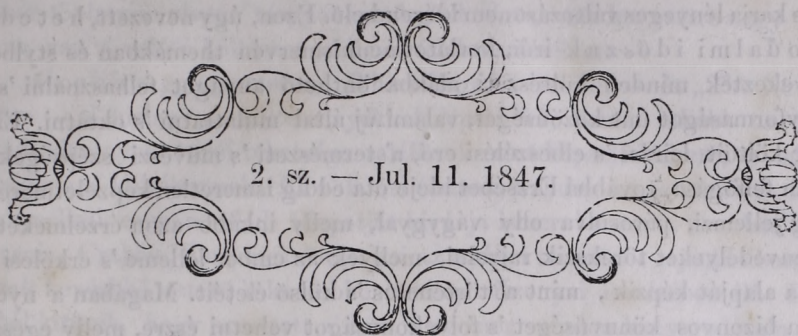
TÖRTÉNETI KÖNYVTÁR.

Jeles történeti, életrajzi, ország- és népismertető munkák' gyűjteménye.

XVI. füzet 10 ft 40 kr. Tartalma:

- I—VII. füzet: Az emberi mívelődés' története. Németből fordította Bajza.
- VII—VIII. füzet: Az angol forradalom' története Dahlmantól. Fordította Bajza.
- IX—XII. füzet: Washington élete. Jared Sparks után szabadon dolgozta Czuczor Gergely.
- XIII—XVI. füzet: A' francia forradalom' története. Fordította Gaal.

AZ ANGOL IRODALOM VÁZLATA A' XVII. SZÁZAD VÉGÉTŐL MOSTANIG. *)

Valamint a' nap világát a' holdé követi : úgy az irodalomban is a' ragyogó 's eredeti korszakot az ismétlés 's utánzás szaka váltja fel 's viszont. Ezt, valamelly nemzet irodalmi haladását vizsgálván, rendesen feltaláljuk. 'S ez nagyon természetes, mert szép képzelődésű 's eredetiséggel bírók annyira hatnak a' közönség izlésére 's olly nagy mértékben kedveltetik meg eszméiket, gondolkodás- 's írás-módjokat az olvasóval, hogy műveik szinte a' bámulat és tisztelet tárgyaivá válnak, bizonyos időig, úgy szólván, türelmetlenséget szülnek minden más tartalmú, más stílusú munka irányában. E' szerint az új írók jobb- 's biztosabbnak látják eldődeik nyomdokait követni 's némileg őket utánozni, mintsem magoknak új utat törni. Illy utánzási időszakot élt az angol irodalom 1727-től fogva 1792-ig, mellyben a' figyelmes olvasó Dryden-, Pope-, Swift- meg Addison-féle mintára akad, 's azok szolgálai követőire ráismer. Ég tudja : meddig tartott volna ezen szunnyadó állapot, ha a' forradalmi elemek Spanyol-, Francia- 's Angolországban ki nem törnek : mik mint a' tétlenség 's egyformaság eskütt ellenségei, a' régi eszméket és szokásokat szétrombolván, új, ismeretlen tért nyitottak a' költészetnek. Az írók megértvén a' kor intését 's megszabadulván a' formák és szokás kényszerétől, melly alatt mind az élet mind az irodalom tovább fél századnál pangott, a' képzelődésnek magasabb röpülést, 's az alaknak újabb 's tágasb tért adtak. 1792-ben az amerikai szabadsági haború végével olly egyének léptek fel, kikben az újabb irodalom szelleme tulnyomó vala, 's kik hasonlókép mintaúl fognak

*) Jelen szépműtani értekezés írója, mint született angol, két évi studium által nyelvünket annyira sajátjává tévé, miként e' minden tekintetben érdekes czikket e' nézetből is bátran merjük olvasóink figyelmébe ajánlani.

ÉRTESÍTŐ.

Bátorkodunk a' t. ez. közönséget figyelmeztetni, miszerint az Értésítőben idegenek, vidékiek 's keresztülutazók számára hirdetve leendnek: könyvek, képek, földabroszok, multságok, estélyek, tánczvigalmak, hangversenyek, divatárúk, illatszerek, sorsjátékok, műtárgyak, hölgy- és férfiszabók 's egyéb mesteremberek 's művészek lakása, boltváltoztatások, fürdők, vendéglők 's könyvajánlása, hazai intézeteink munkálatinak közlése, szövetárusok lakása, gőzhajózási gyorskocsik indulásnapjai, pénzkelet, gabnaár, részvénykelet, halottjegyzék, árverések, eladások, szálláskiadások, tanulók fölvétele; szóval: olly mindennapi szükség tárgyak, miknek tudása minden Pestre érkező idegenre, sőt a' város lakóiról nézve is kívánatos vagy szükséges és a' vidékre nézve egy vagy más tekintetben érdekes.

Az „Értésítő“ a' boríték hátulsó lapján foglal helyet.

Beigatási díj minden fél hasábu sorért vagy annak helyeért 4 ezüst krajczár többszöri hirdetés esetében pedig csak 3 ezüst krajczár. A' hirdetések **egyedű** „Landerer és Heckenast“ urak nyomdájában, hatvaniutczai Horváth házban (a' Pesti Hírlap kiadó-hivatalában) vétetnek föl.

Az Életképek szerkesztősége.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

1847-dik második félévi folyamára.

Előfizetési ár Budapesten házhozordással félévre 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Az előfizetés Pesten csupán csak Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzyszobájában (a' Pesti Hírlap kiadó-hivatalában hatvani-utca 583. sz.) fogadtatik el, és minden magyar- és erdélyországi kir. postahivatalnál.

„Életképek“ szerkesztősége.

Előfizetőink szokott számu divatképeken kívül még Szalay László és báró Kemény Zsigmond országosan tisztelt hazánkiai arczképeit is veendik.

A'

MAGYAR SZÉPIRODALMI SZEMLE

(kiadja a' Kisfaludy-társaság)

julius-decemberi folyamára előfizethetni Landerer és Heckenast nyomdai üzyszobájában (hatvani utca Horváth-ház 583. sz.) Budapesten házhozordással 3 ft, vidékre postán küldve 4 ftal pengőben; — külfldre Bécsben a' es. kir. főpostahivatalnál.

Hartleben és Altenburger

könyvárusoknál, Pesten, váczi-utca 437. sz. a. kapható:

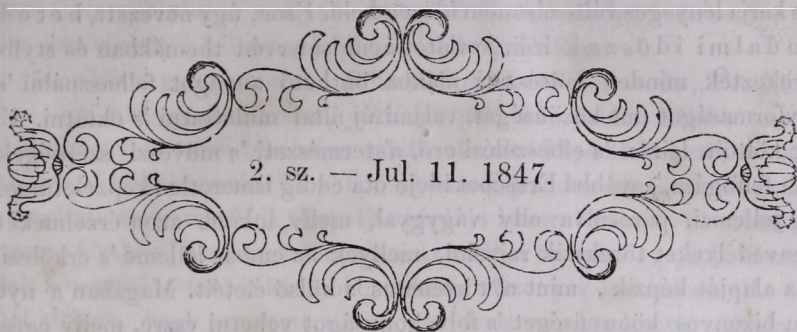
TÖRTÉNETI KÖNYVTÁR.

Jeles történeti, életrajzi, ország- és népismertető munkák' gyűjteménye.

XVI. füzet 10 ft 40 kr. Tartalma:

- I—VII. füzet: Az emberi mivelődés' története. Németből fordította Bajza.
- VII—VIII. füzet: Az angol forradalom' története Dahlmantól. Fordította Bajza.
- IX—XII. füzet: Washington élete, Jared Sparks után szabadon dolgozta Czuczor Gergely.
- XIII—XVI. füzet: A' francia forradalom' története. Fordította Gaal.

AZ ANGOL IRODALOM VÁZLATA A' XVII. SZÁZAD VÉGÉTŐL MOSTANIG. *)

Va-
lamint a' nap világát a' holdé követi : úgy az irodalomban is a' ra-
gyogó 's eredeti korszakot az ismétlés 's utánzás szaka váltja fel 's viszont.
Ezt, valamelly nemzet irodalmi haladását vizsgálván, rendesen feltaláljuk.
'S ez nagyon természetes, mert szép képzelődésű 's eredetiséggel bírók
annyira hatnak a' közönség izlésére 's olly nagy mértékben kedveltetik
meg eszméiket, gondolkodás- 's írás-módjokat az olvasóval, hogy mű-
veik szinte a' bámulat és tisztelet tárgyaivá válnak, bizonyos időig, úgy
szólván, türelmetlenséget szülnek minden más tartalmú, más stylú munka
irányában. E' szerint az új írók jobb- 's biztosabbnak látják eldődeik
nyomdokait követni 's némileg őket utánozni, mintsem magoknak új
utat törni. Illy utánzási időszakot élt az angol irodalom 1727-től fogva
1792-ig, mellyben a' figyelmes olvasó Dryden-, Pope-, Swift- meg Adis-
son-féle mintára akad, 's azok szolgai követőire ráismer. Ég tudja : med-
dig tartott volna ezen szunnyadó állapot, ha a' forradalmi elemek Spanyol-,
Francia- 's Angolországban ki nem törnek : mik mint a' tétlenség 's egy-
formaság eskütt ellenségei, a' régi eszméket és szokásokat szétrombolván,
új, ismeretlen tért nyitottak a' költészetnek. Az írók megértvén a' kor in-
tését 's megszabadulván a' formák és szokás kényszerétől, melly alatt
mind az élet mind az irodalom tovább fél századnál pangott, a' képzelő-
désnek magasabb röpülést, 's az alaknak újabb 's tágasb tért adtak. 1792-
ben az amerikai szabadsági háború végével olly egyének léptek fel, kikben
az újabb irodalom szelleme tulnyomó vala, 's kik hasonlókép mintaúl fognak

*) Jelen szépműtani értekezés írója, mint született angol, két évi studium által
nyelvünket annyira sajátjává tévé, miként e' minden tekintetben érdekes cikkeket
e' nézetből is bátran merjük olvasóink figyelmébe ajánlani.

Szerk.

szolgálni 's hatalmat gyakorlani az utánok következőkre, míg ismét az idő vas karja lényeges változást nem idézend elő. Ezen, úgy nevezett, h e t e d i k i r o d a l m i i d ő s z a k írói, korlátot nem ismervén themákban és stýlben, igyekeztek minden költészeti alakba önthető anyagot felhasználni 's az egyformaságot unt közönséget, valami új által mulattatni 's oktatni. Ezen kor költőit leirási 's elbeszélési erő, a' természeti 's művészi szépségek finom felfogása, továbbá Erzsébet ideje óta eddig ismeretlen képzeletmerészség jellemzi, párosulva olly vágygyal, melly inkább azon érzelmeket és szenvedélyeket törekszik rajzolni, mellyek az ember jelleme 's erkölcsi állása alapját képzik, mint a' történetes 's külső életéit. Magában a' nyelvben bizonyos könnyűséget 's folyékonytságot vehetni észre, melly egészen különbözik amazok rámára feszített 's gondosan idomított phrasisaitól. Kezdjük a' költészetnél, minthogy szabadabb 's tágasb köre miatt, az egytetemes élet benne inkább tükrödzik, mint az irodalom egyéb ágaiban. Hosszasan beszélni 's példányokat felhozni a' hely szűke nem engedvén, igyekezni fogunk, lehető rövidséggel, megemlíteni a' költők nevezetes munkáit, azok fény- 's árnyoldalait kiemelni 's itt-ott az akkori időszaki kritikát előidézni. Könnyebb áttekintés végett előbb az első rangukat mutatjuk be, aztán a' másod ranguakról szólunk.

Az új tanoda bajnokai között, első említést érdemel a' fényes tehetségű C o w p e r V., ki hivatásánál fogva ügyvéd volt, hanem beteges állapota miatt falura vonulván vissza, kevés egészséges idejét a' költészetnek szentelé. Első munkái : „Table Talk — asztali beszéd, — Hope — remény, — The Progress of Error — a' tévelygés haladása“ — 1782-ben láttak világot, két évvel később „The Task — a' feladat vagy munka“ — remek költeményt bocsátá közre, mellynek 4. könyvében a' falusi téli élet gyönyörei rendkívüli könnyűség- és szépséggel írvák le. Cowper költészetének legkitünőbb sajáttsága az érzelmek, élvek 's elmélkedések negéd nélküli és szabad leírásában van, melly az olvasó figyelmé-, rokonszenvének megnyerésére legalkalmasb. Cowperről így nyilatkozik Campbell : „Nyelvében férfias erő van ; akár a' kellemig emelkedik, akár a' pongyolaságig leereszkedik : az olvasó azt hiszi, hogy érzelmei 's ihlettsége nem szinlettek, hanem szívből eredvék, néha tréfál tárgyaival ; de mikor kedélye változik : az olvasó érzelmeiben egy rég gyökeret vert komolyságot vesz észre, mi különös jellemű érettséget ad költészetének.“ Cowper, mellőzni tudva minden személyeskedést jeles erkölcsi satiricus, ékesítve gazdag tiszta humorral, mit minden művében tapasztalhatni, 's különösen a' híres „Gilpin John“ beszélyében ; nem különben remek a' csendes boldogság 's házi-élet örömei leírásában. Végül még megemlítendő, hogy minden műveit vallásos érzelem 's mélaság hatja át.

Darwin orvos, nagy de ideiglenes híre kapott „The Botanic garden — a' fűvészkert“ — költeménye által, mellyben a' növényeket allegorikai módon tárgyalja. E' költemény a' benne találtató új 's meglepő személyesítések, valamint fényes 's képletes nyelve miatt, a' költészet új stílú alapjának nézetett. Hason becsü műve „Zoonomia“, mellyben az élet

művezetet rajzolja; egyéb munkái halála után jelentek meg. Darwinnek, ámbár többnyire elvont tárgyakkal foglalkodott, minden esetre nagy érdeme van a' valódi költészet szelleme felébresztésében. —

Crabbe gyógyszerész, „The village — a' falu — és „The Newspaper — a' hirlap“ — költeményekkel lépett fel; benne inkább az élet valódi viszonyait leírói tehetsége található mint képzelődési erő, a' mi fő tulajdona a' költészetnek. Ki a' falusi életnek, minden magasztalás és szépítés nélkül, csupán valódi állapotját kívánja ismerni: annak Crabbét kell olvasnia. Crabbe jellemének fővonásai az emberi természet rajzolásában, 's annak kevésbbé tetsző 's kevésbbé boldog viszonyai festésében áll. Irra-
taiból kitűnik, hogy szeretett a' bűn 's nyomor minden kanyarodásain át-
menni, 's olvasóit a' fájdalom felriadó képei által megijeszteni 's felolvasz-
tani. Nagyon különös, hogy a' gyöngédség későbbi munkáiban inkább lát-
ható, mind az elsőbekben.

A' költészet legközelebbi éke Burns volt. E' nagy tulajdonokkal megáldott férfi, daczára a' jó neveléshez megkívántató eszközök hiányá-
nak, nagy műveltségre tett szert; ifjú korában szép és sima nyelvű verse-
ket írt a' falusi jellemek- és eseményekre vonatkozólag, mintául használ-
ván Skócia nemzeti dalait. 1786-ban egy kötet verset adott ki, melly
bámulást szült az ország minden műveltjeinél. Egészséges gondolatai, sze-
rencsés kifejezései, valamint szenvedélye 's pathosa, őt remek, és minta-
íróvá tették. Kár hogy élte, melly alig terjedt 36 évre, még szegény-
ségtől is sanyargattatott. Halála után dr. Currie adá ki munkáit nevez-
tes biographiai memoireral.

Burns idejében még egy nevezetes egyén lépett fel, egy Rogers
nevű londoni tőzsér, ki első fellépéssel magas helyet foglalt el az irodalom-
ban „The pleasures of memori — az emlékezet élve” — költeményével; fi-
nom 's öszhangzó rajzai által az újabb költői termékek legjobbjai közé so-
rozható. Többi munkái: „The Voyage of Columbus — Columb utazása,
— Human life — az emberi élet, — 's Italy.“ Fő jellemvonalai Rogers
költészetének: a' finom érzékekre hatás, létező 's képzelt tárgyak leírá-
sábani erő, a' kifejezés szerencsés választása valamint a' versek ösz-
hangzó folyama. Az előszámláltak mindenikében a' költészet új nemét
pillantjuk meg, melly mind gondolatokra mind nyelvre nézve egészen kü-
lönbözik a' régiekétől. (Folyt. köv.)

A Z A E G Y P T U S I R Ó Z S A.

Történeti beszély.

(Folytatás.)

IV. A' MOERIS SZIGETE.

Mellyik király olly gazdag, mint a' nap? — — Egész országot hint
be arannyal, mikor fölébred, — harmatot iszik millió virágból, — száz
nemzet borúl előtte térdre 's imádja benne istenét, és az erdők madarai
mind a' napot dicsérik, a' napnak énekelnek! —

Végig tekint a' sikon sugártekintetével, melyből világ és melegség árad, — minden, a' mi sötét és a' sötétségnek lakója, elbújik előle 's fölébred minden, a' mi szép és az istené. A' virágok kinyitják kelyheiket, mézzel kínálva az aranyszárnyú lepét, míg a' lég magasából alig látható madarak zengik alá tündéres ábrándjaikat.

A' Moeris tavának felszínét ezüsttel fodrozza a' reggeli szellő, mely habfodor között a' nap messze elnyúlt képe, mint roppant tűzbálvány fekszik végig.

E' tavat emberi kezek ásták, körülete három stadium 's vizeit a' Nílusból húzza le mérföldnyi hosszú rejtett csatornákon.

Közepén kisdud sziget van, melyen virágzó olajfák berkéből magas gránit obelisc emelé föl hieroglyphos homlokát, legesúcsán koronázott leopard ül aranyzott tripuson.

A' víz fölött néha apró röpülők, halak seregei, vetődnek fel, üldözőjüket, a' formátlan delphint kerülve 's ismét visszahullnak, ha a' fehér halászhéja közéjük lecsap.

Az egész ég olly friss kékszinű, az egész föld olly eleven smaragd-zománczu, életet, virágillatot lehel ég és föld.

Itt, e' tó partján, virágos pálma ernyője alatt várta szellemősének, a' napnak feljööttét Asnaphar. Arany mellvértje tükréről visszaragyogott annak gyémánt képe.

Asnaphar soha sem látta olly ragyogónak a' napot, soha olly biborszinűnek az eget, mint most. A' szerelem szép rózsaszín üveg, az egész világ hajnalszint mutat rajta.

Levette sisakját 's ős persa szokásként a' lotus tányérlevelében meggyült harmat égből szállt vizével megmosta arcát és homlokát. A' nap fölitta arczáról a' harmatot és Asnaphar soha sem érzé a' nap sugárait olly melegeknek, mint most. — Hisz' a' szerelem szint olly napja a' szívnek, millyen Helios a' világnak, van hajnala, van éjszakája; . . . ha a' nap lemegy : a' hold jó fel helyébe; ha a' szerelem leáldozik : feljő helyette az emlékezet holdvilága . . .

. . . Asnaphar — Sanherib assyri fejdelem fia volt, — mely fejdelem nevét, mint isten ostorát énekli meg a' proféták könyve, — kinek királyi pálczája előtt meghajolt minden nemzet 's térdhajtásnak és aranynak adóját fizette rabszolgadíjúl neki. Syria, Pontus, Palaestina, Media és Aegyptus voltak e' szolgatartományok. Ez utóbbi hódolata jeléül két kezet adott Sanheribnek, egy férfit és egy leányt. A' férfi az aethiop Sabaco királyi nemzetség ivadéka volt, neve Athaniel, a' leány Amasis király unokája, Jone, kit a' babyloni udvarban aegyptusi rózsának neveztek.

Két évig voltak ők Sanherib király fényes udvarában, hol az idegen rózsabimbó a' persa királyfi szívében töviseit bentördelé. Ekkor a' leány kezestársával együtt hazájába visszaszökött. —

A' szerelem szelid nemtője felett a' honszerelem Leviathanja győzött. A' királyi szűz hazája rabbilincseit akarta összetörni 's eltépte először is szíve rózsabilincseit.

Az egy hazának két rabgyermeke az idegen földön kifejté egymásban a honérzetek ábrándos szenvedélyeit 's a' két fejedelmi vér éltét tevő föl, hogy a' köz hazának visszaadja szabadsága kincsét.

Ah! Két ezred előtt jobban tudták érzeni e' szót „honszeretet“, mint a' fölvilágosodás művelt századában; — hon és vallás akkor egy eszme volt, — a' nép kijelentett vallása ábrándos hitében tartotta fenn egységét, csatáiban istene oltáraiért küzdött, 's nem fájt neki úgy a' rabláncz, mint ha idegen bálvány előtt kellett meghajtania arcát; 's e' rajoskodás volt honszeretetének poesisa, 's maig is él két nemzet emléke, miket e' phanatizmus átkul-e vagy jutalmul? elenyészhetlenné tett. Egyiknek ismeretlen holt nyelvü imái maradtak, miket nincs többé haragos bosszuálló isten, a' ki meghallgasson 's választott népeért mostoha fiakként verje az idegen népek millióit; másiknak pedig holt bálványai maradtak, mikhez nincsen a' ki imádkozni térjen.

Milly nyomasztó eszme: meghalni és el nem feledtetni! Örök holt testté válni és el nem elenyészhetni! . . .

. . . Űlt pedig ez időben Aegyptus thronusán Thyrhaca király, a' békeszerető, ki soha állatnak húsát meg nem evé, és kinek palotája tele volt pókokkal 's más házi bogarakkal, mert nem szívelheté a' király: hogy más élő állat ömiatta rövidséget szenvedjen.

Az aegyptusi nép pedig el volt nyomva 's a' szabadságnak nevét sem ismeré, izzadott 's éhezett az isten-áldotta földön, 's míg egy-egy királyi sír-emléken évekig dolgozott, megmaradt vég falatját bálványaival osztá meg.

Athaniel ismerve honfiai, a' szomszéd rokon Aethiopiába ment se-reget gyűjteni; mialatt Jone, mint Isis papnéja, a' Sphinx ajkain át rejtélyes jósmondatokkal készíté elő a' népet a' kitörendő zivatarra.

A' nép félve hallá az oraculumot 's féltében új templomokat építe madárfejú védangyalainak; Thyrhaca király pedig féltében új adót vetett ki a' népre, mellyel a' közelgő veszélyt lekenyerezhesse.

Végre Athaniel néhány ezer csatavágyó bajnokot összegyűjtve, kiállt Aegyptus határára 's kimondta az assyriak elleni hadat, a' gyalázatterhes adófizetést bátran megtagadva.

Tetszett ez a' népnek, 's mindenki sietett — összedugott kezekkel elvárni a' dolgok kimenetelét.

A' szomszéd rabnépek közt azonban a' csatajelszó viszhangra talált, 's a' hódolatot megtagadva mind föltámadának a' hódító ellen; sok vér kifolyt, utána sok könnyű; 's mind hasztalan. A' félelmes dynasta túlnyomó erővel verte őket vissza 's tüzzel vassal pusztította végig a' fölkelt tartományokat.

Igy jött, sírokat és leégett városokat hagyva maga után, Aegyptus határáig. — Vele jött legkisebb fia, Asnaphar is, kit a' király elérkezte előtt két nappal csekély elősereggel az ellenhonba küldött. Örömmel

sietett ez oda, mert szerelme hította ; örömmel bocsátá őt a' király, 's még nagyobb örömmel várta a' hírt, mely mondani fogja : hogy Asnaphar nem tér vissza többé.

Háromszor látta Sanherib álmában fiát, Asnaphárt, thronusában ülve.

De a' sorson nincs ki erőszakot tegyen. A' királyfi nem találkozott az ellentáborral. — Sanheribre várt az a' lybiai homokhatáron azon időben, mikor a' rettenetes déliszélnek, a' Typhonnak, a' chaldaei cabbalistica által órai pontosságra kiszámított időszaka kezdődött.

'S ez volt a' czél : az ellentábort mindaddig a' laktalan homoksíkon tartani, míg a' mirigyterhes forró vihar ott nem lepi. — Úgy lön ; — egy álló napig tartóztatta fel Athaniel kised seregével az özönnyi táborn — serege ott veszett; de más nap utólérte a' Saamumh szele a' győztes táborn, mielőtt ez a' távol ligetek ótalmába vehette volna magát.

Az aegyptomi ilyenkor, midőn a' halálos szél közelgtét észre veszi, siet ablakai és ajtaja minden nyílásait betömni és szemeit vizes kendővel köti be 's ki nem lép hajlokából, míg a' vész át nem dühöngött fölötte. Minden állat, mit az uton talál, a' homokba takarja el fejét 's gyakran ott marad eltemetve. Az ég elhalaványúl, a' föld fényt kap, a' nap elsötétül, a' vizek megszűnnek tükröt mutatni, a' távolság kék színe sárgába megy át ; . . jaj annak, ki az eget halaványan, a' napot sötétnek látta: nem fog semmit látni többé, néhány nap alatt örökre megvakúl. A' legiszonyúbb szemnyavalya, az ophthalmia aegyptiaca, ragad rá, melyből csak a' halál gyógyítja ki . .

Lassú evezőcsapás hangzék a' vizekben ; a' kis sziget felől csigahéj alakú csónak közeledett a' váró királyfi felé, egyetlen férfitől kormányozva. Ez Athaniel. Asnaphar megismeré őt 's messziről kezével int felé üdvözlöve. A' csónak felgömbült rostrumára egy mesze kitünő pompás virágszál volt kitűzve, fényes testszínpiros szirmokkal, mik sűrűen egymásra borulva, közepett a' legragyogóbb aranszint játszották, míg a' levelek zöldje tőben sötét lilaszínbe ment át. Ezt a' virágot is aegyptusi rózsának nevezik. — Mely évben ez legbujábbban nyílik, azon év áldva van az isten kezétől.

A' csónak partot ért. Asnaphar szóltan örömben nyújtá a' kilépő aethiopnak kezét, 's mint évek előtt szoká, kebléhez akarta ölelni a' régi barátot: hogy szíveik, mint egykor, ismét megérezzék egymás dobbanását; — de nem érezheték meg — mind kettőjük keblén a' hideg mellvérték érinték egymást.

Athaniel némán, derűtelen arczczal mutatott a' csónakra, arcza még egyszer olly feketének látszék, mint egyébkor. Asnaphar belépett 's egy taszitással a' conchilia a' tükörsíma vizen sikamlott tova, mint könnyű papirnautilus.

A' tó vize mélyen átlátszó volt, mint egy üvegprisma.

Lenn a' nap-sütötte vízfenéken látni lehete, mint úszik villogó szemekkel az alligator, el-eltünve a' piros korallerdők sötétjében ; a' homokos térek ragyogó csigákkal látszottak behintve, a' csónak után aranypikkelyű dorádok serege vonult, sajátyszerű melancholicus döngést támasztva a' víz

alatt; míg a' sötétebb mélyben rémalakú polypok terjengeték százágu karjaikat.

A' habok édelgve ringaták a' mélézó királyfit, ki éltében ekkor volt először víz felett (azon időkben még csak az aegyptusiak 's a' szomszéd poenek ismerték a' hajózás eszméjét); még édesebben ringaták a' szerelem álmait. — Nézett, nézett a' vízbe és gondoló hogy, ha e' nagy tó megannyi édességgé válnék, még akkor sem érne fel egy megóhajtott csókkal.

E' közben mindig közelebb jött a' kised sziget, tündérien ismeretlen pompában bontakozva ki a' hajnal piros ködéből. A' legesodásabb alakú fák minden nemei képezének körüle keresztülláthatlan pagonyt, mellynek viruló bokrai a' sík vízbe meríték csüggő ágait, vegyülve a' mélyből felnőtt vadselyem fehér fürteivel 's az aaronvirág lilioaival. A' part körül fekete hattyúk úszkáltak, aranszinü pehelyövel karcsu nyakukon; e' szép néma állatok olly szelídek voltak. Magányuk nyugalmaiban senki sem tanítá őket az emberarczot félni, szárnyuk sem mozdult, midőn a' csónak parti fészkek mellett kikötött.

Mintha tündérföld nyílt volna meg a' szemek előtt! Még a' lég is éltetőbbnek tetszék itt, mint bárhol az ég alatt, átfülve az ambra és myrrha illatától, ez a' millió virág lehelletéből egyetlen csodás névtelen füszerre elegyült athmosphaera szinte csiklandá, izgatá a' szívet 's hozzá e' csodazene láthatlan madarak hangjaiból, e' virágzó tenyészet, e' buja természet-pompa, mellyel minden ág, minden virágbokor pazaron, gazdagon volt fölékesítve. Az óriási pálma, melly leveleit a' magas napfényben ragyogtatja, 's a' biborvirágú acanthus, melly annak derekát körülfojlya, a' tövig aranyba öltözött amaranth 's az égszinü sesam, mellynek méztartó kelyheit aranszárnyu bogarak látogatják, méhek és lepék egy alakban, — és számtalan más, miknek kiveszett fájában emberi szem többé nem gyönyörködik, miket emberi kéz már nem tép le többé. — Mikor még nem volt matrona a' világ, hanem ifju menyasszony: akkor lehetett ilyen a' természet!

Apró színes kagylókkal behintett úton vezeté az aethiop Asnaphárt a' lombok örökzöld árnyai közt egy kerek szabad térig. Hallgatva ment előtte, jóslatteljes arczczal. Illyen arcza lehet a' holt tengernek, melly a' le-süllyedt város tornyai fölött mozdulatlan pihen, fenekén meglátszanak az elmerült bástyák, a' paloták kúptetői 's a' tornyok hegyei; de hang nem tör fel néma mélységéből, sem öröm, sem jajszó, csak holdas estéken hall néha az örvény fölött csónakázó halász csendülő harangsztót jöni a' víz alól...

A' Moeris sziget közepén toronymagas obelisc emelkedett, egyszerű egyenes négyszegü oszlop, tetején a' koronázott leopard, oldalai hieroglyphokkal tele vésve.

Talapzatán keskeny bejárás volt, melly előtt kétfelől két vén czedrusfa állt, illatos lombu ősfái a' szent ligetnek. E' bejárást öntött réz csapóajtó zárta, melly Athaniel szavára fölemelkedett 's miután mindketten beléptek, ismét aláhullott.

Hosszú egyenes lépcsősorozat vezetett innét végtelen mélységbe alá, melynek vége a' tárgyaltan sötétben veszett el. Egyetlen rézlámpa, mit Athaniel vitt elül, deríte néhány lépésnyi kört a' haladók útjára. Lépteik kongtak a' viszhangzó lépcsőfolyosón. 'S perczek mulva csak egy fénylő pontot lehet látni a' sötétség mélyébe elveszöt, a' lámpa erőtlen csillagát, mely a' haladókkal együtt mindig alább szállt és pislá fényével a' végtelenbe tünt el.

V. A' CATABOMBÁK MYSTERIUMAI.

Lenn a' sík föld alatt, száz ölnyi mélységben rejtett sikátorok hallgató országa terül; mint túlvilág, olyan ismeretlen.

Hosszú, véget nem érő egyenes folyosók, mikre minden oldalról egymást szelő kanyargós tévutak nyílnak; — ki egyszer közéjük tévedt, soha vissza nem tért. Siket kötornácok, 's hangverő teremek, miknek oldalai csodás alakokkal vannak kifaragva, hosszú fülkesorok, mikbe balsamozott holttestek vannak egyenesen felállogatva; — 's nehéz márvány sarcophágok, rejtelmes betűkkel, miknek mindegyike egész népesemény; — kiáltó színekkel kifestett tornácok; — alakok és tárgyak, miknek sem neve, sem czélja többé tudva nincsen; — 's ismét hosszú, sima és üres utcák, miknek zárt végét egy-egy koporsó őrzi, tetején kétszárnyu golyóval; mindig odább változnak a' tárgyak, félkörű amphitheatrumok tűnnek elő hajlott boltozattal, falaikra kopasz hárfások vannak párosával szemközt festve, föld alatti utak, melyek pallója alatt a' rejtett patak zuhog, melyen keresztül a' tengerszem szíj fel az Özceánból vizét, 's mindig üvöltő nyílások, miken át a' földgyomor sötétjébe látni, hol a' volcántüzében a' földindulás készül 's miknek torka halálos gőzt lehel a' vakmerőre, ki beléjük mer nézni.

Illyen volt az aegyptusi hírhedt catacombák egyike, melyről az a' monda: hogy a' föld alatt a' Moeris szigetével, a' három pyamiddal 's a' Sphinxel volt összeköttetésben. — Beomlott üregek, mikre ezredek mulva akadt a' véletlen, mutatják töredékeit e' nagyszerű emberi műnek.

Órákig haladt a' két fejedelmi egymás után a' titkos folyosókon, midőn egy szűk utcasoroson át egy cifrára vésett ezüstajtóhoz jutottak. A' kékvilágú lámpa csak egyenként világítja a' mellettök elmaradt tárgyakat, 's minden a' mint feltűnt, ismét elveszett a' sötétben; Athaniel szavára ez ajtó is felnyílt 's ezen keresztül roppant templomboltozat tárult ki előttük.

Idegen, ismeretlen pompája a' nagyszerűségnek.

Nem azon nagyszerűség, mit a' természet állít elő, melynek látása a' lelket fölemeli; hanem az emberi törpe nagyravágyás kietlen fölfoghatlan erőlködése, melynek gondolata alatt a' lélek összegörnyed.

Ezek a' titani oszlopzatok, egy-egy basalt gerendából faragva, a' sűrű ércpylonok, 's a' hosszú architrab, melyen az óriási domb tömör boltozata fekszik. E' mindenünne nyomasztóan alánéző roppantság: — e' rémitő nagyságu kövek, miknek magas láttára önkénytelenül támad e' kér-

dés : hogy' lehetett azt ide le- 's oda felvinni? az egymásra halmazott csodaalakok, mik merev kőszemeikkel holtan bámulnak le a' semmiségbe 's e' kétségbeejtő mérhetlenség . . . . .

Athaniel használva társa önkénytelen megilletődését lassan, észrevétlenül lépett egy, a' falból kinyuló, aczélesőhöz, mely csodás állatfejen végződött 's annak kised arany csapját lassúdan elfordítá.

Hirtelen, mintha két üstökös csapódott volna össze, iszonyú csattanás hallatszék 's villámfény futotta át a' templomot lángra gyulasztva az egész légegyetemet, szikrát hányt minden ércz 's a' templom oszlopóriásai reszketve csendültek meg a' földrázó mozzanatra.

Asnaphar szótlán, eszméletlen terült el a' márvány padozaton.

Mire, föleszmélt, egyedül látta magát végtelen ködsíkság közepett. Kietlen volt a' sík, és láthatártalan, minő csak álomlátások tájképe lehet 's a' tébolyító távolban látszék magánosan pusztán a' Sphinx. (Az egész tünemény az aegyptomi bűvészet káprázata volt tán sűrű kámforgőzre vetett laterna magikai csalkép?) Egyszerre úgy tetszék neki, mintha a' Sphinx közelebb, mindig közelebb látszanék, a' körrajzok nagyobbak, határozottabbak lőnek, néhány percz 's a' csoda alig egy nyíllövésnyire látszott előtte 's nőarczával mosolygva tekintve a' királyfira. — De e' mosoly irtózata a' vért állítá meg ereiben, a' mosolygó rémkép arcza ugyanaz volt, melyet kedvese az aegyptusi rózsa viselt; minden vonás, maga e' mosoly is szakasztott mása az övének . . . 'S hozzá a' tigristermet. Mintha mondta volna neki e' rémkép : Jer! hittál, ölelj meg. Én vagyok kedvesed! — Még közelebb jött. Már csak lépésnyire állt előtte; midőn Asnaphar kétségbeesve, mint ki a' halál megsemmisítő karjába rohan, ölelve, kitárt karokkal, de elfordított arczzal dült felé. — E' perczben minden eltűnt — a' puszta képe és a' bálvány 's Asnaphar megigézve, kábultan hullott le; — de nem hullott a' hideg mozaikpadlatra, hanem hullott kedves dobogó kebelre, hévvel ölelgető karok közé 's érze ajkán édes, édes csókot 's érze szívében édes, édes gyönyört. Kellett-e hogy felnyissa szemét megtudni, kit ölel? Nem mondta-e meg neki szíve : hogy az a' megnyílt rózsabimbó? Kellett-e : hogy hallja, ki ölelte őt fel; nem mondta e' a' felszívott csók bűvös édessége adójának nevét? . . .

— Asnaphar! Hangzék az üvegharmonica hangján édes női szózat 's midőn a' királyfi felveté szemeit, csillagokkal találkozott pillantása, páros szemcsillaggal. Könnyű fehér öltönyében, onló hajfürtökkel térdelt mellette az aegyptusi rózsa, az ébredő arczát kebléhez szorítva. Hová lett ez arczról a' vészjtjósló ígézet, e' szemekből a' halálnak parancsoló erőszak! A' szerelem visszafoglalá azon birodalmát, mérhetlen szerelem szólt minden vonásból.

Ah! Kétezer év előtt istenség volt a' szerelem; a' hány szív dobogott, annyi világot teremte egy szavával; áldott, üdvözített, felmagasztalt, szent volt a' gyönyör, szent volt a' fájdalom, mit a' szívbe oltott; ha volna még szava az emberi nyelvnek leírni e' magas szellem képét : e' szó volna a' szerelem kiholt jelképének hideg mumiája.

— Örökre enyém vagy, sem élet, sem álom tőled el nem választ, lelkemhez nőtt lelked; ha ezt kitepned, éltem is vele menne. Enyém vagy az isten előtt!

— De melyik isten előtt? kérdé halkan komolyan Isis papnéja, az aegyptusi szűz. Az én imámat Osiris hallgatja meg, a' tiedet Ormuzd. Te a' babyloni oltárnál tűz előtt térdepelsz 's annak mondasz esküt, én a' nap fényében azt a' magas lelket tanulom imádni, ki széttépte magát: hogy szeleme atomjaiból embereket alkasson. A' te oltárodon kialszik a' reszketeg naphthaláng 's akkor hol van az isten, ki fogadásodat meghallá? De az én oltárom a' magas menny boltja, mellyen az örök nap soha ki nem alszik. Esküdjél az én istenemre.

— 'S nem egyenlően süt-e a' nap minden népre?

— De melyik nap? Az-e, melly a' lybi homokon eltévedt utast szomjával öli meg, 's az átkozott határt virágtalanná égeti? vagy az, melly a' meroei hegyek mögül kel föl 's virágot idéz föl a' szikla ormáról 's a' mély vízfénékről?

Asnaphar nem látszott érteni a' kérdést. Jone szelíden takarta el kisdéd kezeivel a' királyfi szemeit 's midőn levette azokat onnét ismét, a' büvös sík állott előtte, be nem látható végével; — a' tájon szürkület ült, jobbról lassudan emelkedék föl haragos tűzü vérvörös napgolyó, izzó fényében meglátszának Babylon nagyszerű falai, a' függő kertek, az aranyos mauseolumok és a' tömör bástyák, míg a' láthatár tulsó felén alig kivehető körrajzokban látszott Memphis, Aegyptus királyi városa. A' vérvörös nap az eget és földet is illyszinürefesté 's magasra szállt, midőn hirtelen a' balsó láthatáron fekvő holdhegyek mögül ragyogva kelt ki egy másik nap, — két nap egyszerre egy égen, — 's tündöklő fényt lövellt szét a' mindenségbe, mellytől az ég saphirját, a' föld smaragdszínét kapta vissza; az ellennap pedig sugárait vesztve, mint izzó ércgolyó fénylett rövid perczig, aztán a' háta mögött kelt felhők sötétébe visszahanyatlott, míg az aegyptomi nap, hogy még a' felhőket se hagyja sötéten, gyönyörű szivárványszalagot vont rajtok keresztül.

— Így fog elveszni Assyria napja Aegyptusé előtt! hangzék e' közben mysticus szózat, melly mintha a' terem minden szegletéből jőne, szerte viszhangzott 's rezgve enyészett el a' messze folyosókon, utóhangjaival a' fátyolkép is eltűnt, 's Asnaphar ismét a' templomi teremben találta magát körülbámulva a' merev kőcolosoktól.

Majd halla hangokat, a' csodás tulvilágból, andalító zenét, mellynek változatn a' meglepett lélek élvezeteg fél álomba merül, csodák jelenési válták fel egymást előtte magicus rendszerben, miket a' fejénél ülő leány, mint szellemországok koronás királynéja idézett elő szeme intésével.

Phanaticus czélja volt a' leánynak kedvesét Aegyptus istenei előtt látni arcra borulva, — élve — vagy halottan!

Megmutogatta neki a' magia csodatételeit, a' cabbalistica rejtett jóshatalmát, mutatta neki egy magas aknanyiláson át a' delelő holdat a' bü-

vésztükörben ezerszer nagyítva, az örökké égő lámpát, az örökké ép mumiákat, a' föld rejtett gyümölcseit, mik ölnyi mélyen vegetálnak a' föld színe alatt, az eleven víz erét, mely a' föld magasáig szökik 's a' mesés kigyónövényt, mely virág és állat egy alakban. Elmondá neki a' lélekvándorlás mély mysteriumait.

— Milly örökszép költészet él e' hit eszméjében, lélekköltözés! Ez-redekre nyúló öntudatos élet, jutalma vagy büntetése az emberalak érdeme 's vétkeinek. Milly magasztos eszme : kinek emberalakjában a' lélek meg nem fért, ki nyomva, rabbá teremtve volt, mint ember; holta után az, mint oroszán fog élni, haragja ordításával ijesztendi a' gyáva tömeget 's mennyire hangja elhat, királyának fogja ismerni a' sivatag! Milly vigasztaló hit a' börtön rabjának hogy, ha testét lerázza magáról, fehér hattyuvá lesz, röpködni fog bércek és tengerek felett, országról országra szabad szárnyaival, 's úszni a' víz tükrén délczege, szabadon ! Milly édelgő ábránd : ki most hévvel szeret, hévvel és kínosan ; holta után tán arany méhe lesz, virágról virágra szálló, mézevő szelíd méh 's esténként azon virág kelyhében fog alunni, melybe szeretőjének lelke költözött ; 's milly bosszuálló igaz, nagy gondolat : hogy a' zsarnok, ki most népeket tapod el 's gyönyörködve nézi a' más siralmait, 's örül az átoknak, mit fejére szórnak, ha e' szívtelen lény lelke egy pondróba fog majd átköltözni, vagy egy futó nyúlba, egy néma féregbe, melyet felrugnak, üldöznek, melyre rátapodnak, 's melynek hangja sincsen, megtorolni az ember-adta kint, 's ha e' féreg, melytől undorodva fordul el az emberarcz, mely a' porba építi házát, a' porból keresi silány táplálékát, ha e' tiport féreg emlékezhetik arra : hogy ő egykor népeknek parancsolt, — bíborban aranyban járt 's milliók vég falatját nyelte el egy lakomán, lehet-e ez emlékezetnél, ez öntudatnál iszonyúbb megtorlás magas vétkeiért ?!

Asnaphar ámulva, reszketve hallgatá a' beszédes leány mysticus szavait.

A' templomon átderengő ismeretlen eredetű világ (tán a' villanyos lég világa?), annak csodásan izgató mágneses bűvereje, a' látott csodák változatos képe, a' megragadó értelmű mysteriumok, mélység és magasság egy eszmében, a' rábeszélő szavak bűvereje, de leginkább a' szerelmes szempár édes magiája olly felmagasztosult izgásba hozták ifjú phantasticus lelkét : hogy elfeledve mind, mit eddig érze, a' mit eddig tudott, szíve új világot, új életet talált, elszakadtat a' régítől, melynek emlékét elveszté : mintha egyik csillagból a' másikba költözött volna.

Még nem kelt újra a' nap, midőn az assyri király fia, Osiris oltárára tévé a' virágáldozatot 's annak esküvék meg : hogy bárhol legyen is, csatában, viharok között, trónon, vagy a' sírban, Aegyptus rózsájának emléke szívében vele lesz. — (Vége köv.)

Jókay Mór.

S Á R I N É N I.

A' küszöbön guggol Sári néni,
 Guggol 's nem áll; nem akar már nőni.
 Van nyergelve pápaszemmel orra,
 Varrogat . . . tán szemfedőjét varrja.
 Sári néni, hejh mikor kendet még
 Sáríkámnak, húgomnak nevezték!

A' mi eddig ott lenn volt ruháján,
 Odafönn van most a' ráncz orcáján;
 Csak úgy lóg-lóg derekán ruhája,
 Mintha rá villával volna hánnya.
 Sári néni, hejh mikor kendet még
 Sáríkámnak, húgomnak nevezték!

Haja tél, — ha látom, szinte fázom —
 Fejér, mint a' fejezített vászon,
 'S borzasan ül feje tetejében,
 Mint a' gólyafészek a' kéményen.
 Sári néni, hejh mikor kendet még
 Sáríkámnak, húgomnak nevezték!

Befelé vette az útját szeme,
 Rá unt régi születőhelyire,
 Ott benn pislog szomorún, nem vígan,
 Mint a' lámpa a' beroskadt sírban.
 Sári néni, hejh mikor kendet még
 Sáríkámnak, húgomnak nevezték!

Keble róna, pusztá 's csendes róna,
 Mintha már alatta szív se' vóna;
 Ott van még a' szív, de mozdulatlan,
 Csak nagy-néha, csak elvéte dobban.
 Sári néni, hejh mikor kendet még
 Sáríkámnak, húgomnak nevezték!

Vad, tékozló fiú az ifjúság,
 Két marokkal szórja gazdagságát,
 De jön apja, a' zsugori vénség,
 'S viasztaszedi elpazarlott kincsét.
 Sári néni, hejh mikor kendet még
 Sáríkámnak, húgomnak nevezték!

Petőfi Sándor.

ÚJÉV.

Tanulunk, és nem érthetünk meg
E' földön téged, oh idő!
Elvénült a' világ melletted,
'S még arczodon nincsen redő.

Nem tudjuk, hol kezdted, hol végzed,
Mégis számláljuk korodat,
'S feledjük a' nagy változásban
A' te állandóságodat.

És a' lélekharang szavára,
'S a' sárga lomb hullásinál,
E' csillagán a' változásnak
Azt képzeljük, hogy elmulál.

Oh, nem te mulsz el — mi mulunk el!
Számlálásunkat neveted;
Jött, ment napunknak különbségét
Mi érezzük, te megveted.

Az vagy ma, a' ki tegnap voltál,
Órát nem ismersz, 's éveket;
Levélhullásban, napfogyásban
Tartasz örök törvényeket.

Futásodat mi jeleljük meg,
'S csalódással táplálkozunk,
Örvendvén, hogy az ó életnek
Ismét új számot adhatunk.

Csalódás-e, vagy ez is csak harc,z,
Mellyet vív az ember veled,
Hogy erődnek lehelletéből
Nyerjen megint részt ellened.

Harcz és csalódás a' mi sorsunk
Az idővel az életért,
És a' napok feláldozása
Örökre csak reményekért.

Kergetjük mindig a' jövőndőt,
Melly a' multnak sirján kigyul,
Es jár, miként lidércz, előttünk
Érhetlenül, foghatlanul.

Eszünkbe nem jut, hogy ez a' percz
 Az elmultnak jövője volt,
 Mégsem hozott télnek virágot,
 'S jár, mint előbb, a' nap 's a' hold.

'S ez óra, mellyet régen várunk,
 Csak a' másikat véníti,
 'S az ember a' napok számával
 Magának a' sírt készíti;

A' sírt . . . mellyen túl életéről
 Földön más emlék nem marad,
 Mint az a' kis domb, mellynek helyét
 Betöltötte a' föld alatt;

Az sem marad; az idő rajta
 Hatalmát még érezteti,
 Mig a' föld virágzó színéről
 Dombját, nevét eltünteti.

Pap Endre.

A' HONSZERELMESEK

vagyis:

Ignác és Konstancia.

(Folytatás.)

MÁSODIK FEJEZET.

Hogyan történt Ignác és Konstancia megismerkedése. Megmutatása annak, hogy ők is csak olyanok voltak, mint Ádám és Éva 's mint Romeo és Julia. Ők is csak a' szerencsés véletlennek köszönhetnek mindent. — Ignác nem messze áll attól hogy Náczivá, Konstancia hogy Stanczivá fájuljon. Kik voltak ők? 's miért voltak honszerelmek?

Sodrony Ignác úr azon jó hírben állott, hogy otthonról is lehetne valamije, 's hogy két keze és egyetlen feje munkája után is tisztességesen élélhetne. Az elsőre nézve nagy úr volt, az utóbbit illetőleg lényegesen különbözött a' nagy uraktól. Igaz volt-e a' közhír, nem-e? azt Pesten, hol ezer meg ezer ember van, ki maga sem tudja miből él, minden este maga is elbámul, hogy mégis él 's minden reggel azon busúl, hogy ismét élnie kell, — ezt Pesten bajos eldönteni.

Annyi igaz, hogy Ignác úr egy nagy hírben álló nagy hazafi „oldala mellett“, hites ügyvéd letére titoknoki (= irtoknoki) szolgálatokat végzett; miért is a' napnak használatlanul felmaradt óráit kapta szabad rendelkezésül 's mértékletes havidíját jutalomúl. Egyébiránt napról napra rettenetesebb „hazafivá“ fejlődött. Illő szakált 's bajuszt eresztett, hírlapi újdonságokat olvasott 's ezen studiuma folytán a' kávéházi asztalok körül őt körülvevő, de nálánál — hallgatásuknál fogva — okosabb vendégek előtt úgy varrta a' magyar politikát, mint akármellyik politicus eszmadia. Elmélkedései hasonlítának kétkrajczáros szivaraihoz, miket valóságos iparpártoló szenvedelemmel pusztított, — égtek, hamvaztak, piszkoltak, büzlöttek 's keserűséggel teljesek valának.

Sok országos férfiúval Ignác néhányszor már csaknem kezét szorított, — annyi bizonyos és erre akár meg is esküszik, hogy igen sokkal beszélt; minél fogva a' vidéken, hol született 's növelkedett, 's mellynek fiaival folytonos hazafiúi összeköttetésben él, meglehetősen nagy férfiúnak tartatik, kinek országos híre még csak azért nincs, mert les z! — Minden fáklás zenénél ő vitte az első szövétneket, ámbár — mint maga is megvallja — ilyen alkalomnál még soha sem szónokolt. Ha kérdik : miért? nem szól; csak fejét rázza és szánakozólag összehuzza vállait, mondván : hja!

Megyei gyűlésekből 's országos ügyeket tárgyaló más összejövetelekből a' világért sem maradna el. A' zöldasztal elnökségéhez legközelebb álló helyet ő szemeli ki magának; legnagyobbakat a' szónoklati witzeknek ő nevet, leghosszabbakat a' hazafiúi fájdalomnak ő sohajt, leghatalmasbakat a' lefőzéseknek ő tapsol. És kimondhatlan boldog, midőn egy elkésett hazafiúnak ő tolhat alája széket, vagy midőn az egész gyülekezet szeme láttára egy, a' szónoklat által kiszáradt, torok tulajdonosának ő adhat által egy hajdú-assistentia által nyert pohár vizet. Szintolly boldog végre, midőn a' gyülekezet elnökéhez vagy egyéb fontos tagjához, szinte a' közönség szeme láttára, hozzá simulhat, füléhez hajolhatik 's ezekbe besughatja : „Tens vagy mlságos uram! — egész nap jártam utána; de nem találtam sehol“, — melly igénytelen szavakat ő azonban olly arczkifejezéssel kísér a' fülekbe, mintha legalább is azt mondaná : „Ejnye Lacz, kössön fel a' hóhér, beh pompás oratiót csaptál!“

Az utcán még talán senki sem látta Ignác urat a' nélkül, hogy — a' mire ő sokat is ad — jótékony czélu aláírási íveket ne hordozott volna hóna alatt. Aláírókat minél kevesebbet kapott; no de az ívtartók mindenütt azon szalmaszárak, mikhez kétségbeesésében kap hozzá a' jótékony czél.

Azon kívül Ignác az irodalom körül is bujkál. Több szerkesztőt személyesen ismer, azt mondja; 's ismerősei mindig megtudják, mikor mellyikkel találkozott 's mellyik fogadta el köszöntését legszívesebben, mellyik tehát e' szerint legderekbabb ember közöttük. A' fiatal költőkről és journalistákról pedig csak per Marci, Berezi, Miska, Jancsi beszél; 's ha épen akarna és kívánnák, akár mennyi újdonsági cikket ki tudna mutatni, mikkel tulajdonképen, és hogy az igazat megvallja, ő kedveskedett az újdonságok íróinak. Minden hírlapi cikk azonban nem tetszik neki, különösen azok nem, miket nem szokott olvasni, mint p. o. a' nehezebb emésztésű vezércikkek. Ezekről, ha szó van, csak azt szokta mondani : „hagyd el, nem ér az semmit, — számár az a' sok tudós — nincs bennök agitatori szellem — csak ollyan „doktrinér“ dolgokat ne írának azok az emberek.“ Akkor meg épen a' guta környezi, midőn a' lapok idegen nyelvű mondatot idéznek cikkeikben. Könyveket olvasni nem szokott.

Illyen volt Sodrony Ignác bensőleg, polgári szempontból tekintve. — Emberi szempontból véve fel, fiatal volt, szerelem dolgában fogékony és magyar érzelmű hölgy karján, de csak is itt, ugy volt meggyőződve, hogy a' meunyország bérlett ki magának örökös szállást.

Külsejéről rágalmazás gyanúja nélkül sokat mondani nem lehet. Termete magas 's hizottság hiányában előre görbült, háta kidülledt, mint sokat ülő principalisok embereinél szokás. Fejének sok hasznát lehetne venni, ha a' charivari-irodalom és művészet nálunk is divatban volna. Arcza u. n. éjjeli arc, mit nappal jobb meg nem nézni; környékezte, a' hol kellett 's lehetett, bajusz és szakáll, meghagyva, a' mint a' természet előtolta, — olló soha sem bántotta; a' mi meg is látszott rajta. Fejének haja hosszú volt 's a' szakállal együtt azon két sajátsággal birt, hogy inkább fekete volt, mint barna, 's hogy soha életében egyetlen egy szál sem göndörödött még karikába tüzes vas nélkül. Nyakravalója csokrának kötését senki sem értette, olly sajátságos stylben volt az componálva. A' fekete attiláról azt állítja, hogy azt talán csak szemfedelének reá ruházása alkalmával fogja más nemű köntőssel fölcserélni. 'S a' mikor ezt mondja,

mindig megemlékszik a' halálról; epedőleg szemei közé néz kedveseinek, ha épen velök van találkozása, megemlékszik a' jelen nem levőkről 's kedélye elborúl, — mint sok más becsületes érzékeny kebelnek. Testének egyéb részéről nem szükség szólanom, hogy bebizonyítsam, miképen Ignác tetőtől talpig érdekes alak volt.

'S az nem lehet, hogy ezen érdekes jelenségen, ha másnak nem is, de legalább valakinek szemei meg ne akadtak volna. Részemről az első fejezetben mondottakból is sejtettem már illyesmit; — nem tudom, mint éreznek e' tárgyban olvasóim. Egy levelet hozott a' házmesterné, melly nála tétetett le Ignác úr számára, félig titkon, ismeretlen nőszemély által. Ez nyomára vezethet a' „turpisságnak.“

Miképen jutott a' levélhez? Nem lehetetlen ugyan a' mai világban sem, midőn már az „elisir d'amore“—féle italkák kimentek divatból, hogy valami metaphysicus úton jutott a' levél birtokába; azonban igen valószínű, hogy ennek egyszerűen prosai és természetes előzményeinek kelle lennie. Mióta a' „sorsok, véletlenek, rejtett ajtócskák, és veres hajú intriguansok“ illendőképen kikaczagatnak: azóta így történik ez nemcsak az életben, hanem az irodalomban is.

Ignác természetes uton kapta a' levelet.

A' színházban operát adtak. Ignác, a' titoknok, maga sem tudta miért, az operában iparkodott legtöbbet élvezni látszani. 'S ebben annyira ment, hogy otthoni magányában több ízben el is akart már néhány áriát kezdeni, de hangja mindannyiszor a' Sobri nótájára csapott át. Szerető fecsegők- és fecsegni szeretőkre nézve az opera igen kényelmes multság. Feszült figyelem nem kell 's a' történet fonálának elvesztésétől nincs mit rettegni.

Ignác jelen volt az operán. Nem sokat járogatott fel 's alá, nem sokat tapodta mások lábait, hanem rápillantott egy zártszékre, melyre máskor is szokott pillantani, 's nem látván rajta senkit, átellenes irányban a' földszinti nézőtér falának dülve, megállapodási pontot vett. Pillanataival az üres zártszéket őrizte.

Alig telt belé néhány percz, 's a' zártszéknyitóné vezérlete alatt két hölgy tolongott be 's csakhamar lecsattant a' két zártszék, melynek egyikére a' terjedelmes nagynéne, másikára a' szikár onokahúg telepedett le.

Ez volt ama' Konstancia, kivel már régóta ijesztgetem olvasóimat. 'S ha látták volna személyesen ezen kisasszonyt, miként én láttam: akkor megismerhették volna Ignác izlését. Az izlés különféle, azt mondják, 's ezen izlést különösen leheté különfélenek mondani. Kimondhatlan gonddal fősült fej, gyermekded fodrázattal, melynek színe ragyogott, mint a' fénymáz; túl a' rendén cifra és tulipános öltözet 's általában annyi mesterkéeltség, hogy általa a' természetes bájok minden legkisebb maradványa is elüzetett. Ha Konstancia életkorát ötvenre szabták oda fenn az egek hatalmasságai: akkor ő a' jelen perczben már megette kenyérének javát. Fájdalom, a' harminczon túli alkony felé látszott már élete napja leereszkedni. Elég durvaság azt tőlem illy nyilvánosan kimondani.

De durvaságomért teljesen kiment Ignác nemes gondolkozásmódja. Nem egyszer mondá ő, hogy az élet keserű tapasztalásai (saját érdekében kívánom, nehogy valaki utána járjon e' tapasztalásoknak) már régen megtaníták, miszerint nem szépségben, nem fiatalságban, keresendő az élet kéje 's az asszonyi nem által eszközlendő boldogság kutforrása; hanem a' hölgyek szellemi felsőbbségében. — 'S a' mi Konstanciát illeti, ki a' színház 10 év előtti fölépítése óta csüggedten buzgalommal frequentálja azt, róla már sokszor hallotta 's régen sejtette, hogy társalgását élvezni annyi, mint a' teremtes remekét, az emberi szellem nagyságát bámulni 's honleányi buzgalmu beszédéit végig hallgatni több, mint egy egész évi divatlapí folyam vezércikkeit egy huzomban végig olvasni, és

végre országgyűlésre beillő lelkesedését nézni, bizonyosan nem kevesebb, mint ödes magyar hazánk boldog jövődjét elérve, két tenyerünkön hordozni.

Szorosan véve a' dolgot, úgy áll a' mai világ 's kizárólag hír- és divatlapjaink által művelt és nevelt asszonyaink és férfaink szellemi vágyódása, hogy Ignácznak rosz néven venni nem is lehetett, ha Konstancia hírhedett tulajdonai által egészen elbájoltatott. Lehetetlen volt, vele minden áron meg nem ismerkednie, 's már régóta leste az alkalmat, vele közelebb viszonyba jöhetni. Az üdvöt vagy kárhozatot méhében hordó pillanat megérkezett. — „Most vagy soha!” kiálta fel Ignác, a' mint Konstanciát megpillantá 's elővette a' vele szomszédos zártszék jegyét, melyet reggel óta hordozott zsebében 's — ment!

Egymás mellett ültek Ignác és Konstancia, először életükben! Mély értelmét e' szavaknak csak azon keblek fogják megérteni, kik már egyszer epedtek „bírhatalan”-ért. Egyenesen, merően, mozdulatlanul ült eleinte mind a' kettő, mint két kösönt. Ignácban a' dicsért szellemi fensőbbiségnek megélvezési vágya furta a' kíváncsiságot. Mindenütt nehéz a' kezdet. Ignácot a' boldogság előérzetének fellobbadozó lángja ugyancsak fűtötte belülről. Első szava nem is volt más, mint ez:

„Ah! nagyon, rendkívül nagyon meleg vagyok!” — 's egyet törült homlokán. A' szavak úgy valának intézve, hogy a' kisasszony magához intézetteknek is vehette azokat, nem is, — a' mint jónak látta.

De a' kisasszony sokkal inkább tudta az illedelmet, semmint ezen reflexióra egy előttünk ismeretlen gondolatnál egyebet teremjen. Mindazáltal fölemelé kissé két karját 's egyet igazított két karpereczén. Nem tudom, volt-e Ignácban annyi lovagias becsületérvés, hogy illendően észre vette volna azokat.

Ignác új ostromnak indult.

„Oh, mi fölséges ária!” — szóla ismét remegő hangon. Ez már inkább szakba vágó észrevételnek látszott a' kisasszony előtt. Kissé félre is pillantott, — ekkor találkozott szemei az ignáci szemekkel. Ignác színről színre látta azokat. Világos zöldet sugárzottak ök; de Ignác azzal biztatta magát, hogy napal bizonyosan sötétkéket mutatnak. A' kisasszony azonnal le is kapta azokat 's az áriát kereste velök a' színpadon, melly meg lön dicsérve.

Ignác kétségbe kezdett esni a' hallgatagságon. Csakhogy még nem tudta, önmagát szidja-e vagy más?

„Nagysád mindég illy szóval?” — kérdé végelszántsággal. — Konstancia kissé körülnézett, mintha kételkednék, vajjon igazán hozzá 's nem máshoz intéztetett-e a' kérdés; azután meggyőződve, hogy az nem lehet más, mint ő, le nem írható nyájassággal fordult barna fejecskéjével (ő képzelte fejecskének) Ignác felé, mondván:

„Különös szokása az az emberi nemnek, tisztelt kegyed! hogy, midőn hallgat 's nincs kivel beszélnie, rendesen szóval. (Ignác csodálkozik.) Igen, rendesen szóval. Egyébiránt én azt tartom, 's ezt komolyan mondom, hogy a' milly nehéz feladat valóban ez nőkre nézve, teljesítése szintolly dicséretes. Ön is tudni fogja: minket hölgyeket azzal vádol a' férfiaság, hogy kissé csacsák vagyunk. (Ignác megrémül a' vádon 's dicséretes kivételekről akar szólni.) És — és — megvallom, a' gonosz férfiak ezen vádja nem is egészen alaptalan. Részemről az igazságot még az ellenféltől, igen, az ellenféltől is, szívesen elismerem 's elfogadom. (Ignác elismeri az érdemet.) Mindazáltal én fölötte szeretném, ha hölgyeink, — hazánk hölgyeit értem, — (Ignác is érti) kissé bővebb beszédűek volnának. Önnek bizonyosan volt alkalma, — oh én nem kételkedem — nem ismerem ugyan a' férfiakat — de — no de — mondom, önnek bizonyosan volt alkalma sok magyar hölgnél észre vennie, hogy társalgásuk olly darabos, olly nehézkes, olly — ah, én nem is tudom, minek mondjam. (Ignác sem tudja.) Pedig tőlünk várja e' tekintetben a' haza jobb jövődjét. A' nő a' leendő családanya, a' férj boldogítója, a' család éltető szelleme, 's a' többi. De a' nőnevelés

hazánkban! (Ignác hasonlót akar állítani a' finevelésről.) — Én is voltam néhány év előtt (ezt igen futva mondta ki a' kisasszony) egy hazai nőnevelő intézet növendéke — istenem, minő rendszerek! — Oh ha akkor úgy látok a' világba, mint most! — (Szünet. Ignác vigasztalni akarna.) Csak későbbi folytonos elmeképzés és ernyedetlen szivnemesítés által sikerült pótolnom az elmulasztottat. Novellák, költemények, színbirálatok és különösen a' komoly honleányi kötelességekre intő cikkek nem, oh bizony nem voltak reám nézve haszontalanak. (Ignác nem tudja megfogni, miképen is lehetne ezen kételkedni.) Most legalább ott vagyok már, hogy néha-néha egy szende kis verset . . . . . (Itt megáll a' kisasszony, és azután megijed.) De bocsánat, minő bohóságokat fecsegek én itt egy teljesen ismeretlen úr előtt — oh én könnyelmű és vigyázatlan! — (A' szemek lelapúlnak, 's a' kisasszony teljes szeméremmel a' virágleveleket sepi le kezével, miket beszéd közben ölébe tépegetett.) —

Ignác sokat várt, de annyit nem, mint a' mennyit kapott. Legalább hat hírlapi cikk kivonatát hallotta elpergetve a' szótlan hölgy által. Érezni kezdé a' szellemi fensőbbiséget.

„Ismeretlennek? — vága közbe Ignác rögtön, a' mint lehetett. — Oh ne mondja e' szót nagysád! Ismeretlen, az vagyok igen, mert oh hiszen engemet senki sem ismer. — (Konstancia ellenkezni akar 's már is bánja szavát.) De hiszem istenemet, nem leszek az soká. Nagysád észre fogja rajtam venni, hogy gyönyörű szavainak, a' kebel mélyéből fakadó érzelempatakja ezen jobb világba andalító csörgésének meghallgatására, teljesen érdemes vagyok. Mi férfiak olly boldogtalanok vagyunk Pesten, — teljesen kizárva a' nemesebb hölgyek társaságából. Falun ez egészen más; ha haza megyek, ott minden női szem rám néz. De ők vágyaimat ki nem elégítik. Oh pedig mi az élet nők nélkül! — Van szerencsém magamat előlegesen bemutatni: Én Sodrony Ignác ügyvéd és házi secretarius vagyok.“

Konstancia még csintalanabban mosolygott, azután az illető vonalban felnézett Ignác szemeibe, miket kékeknek látott, holott azok éjjel-nappal zöldek voltak.

„S azt hiszi ön — mondá a' mosolygó — hogy én ezt igazán nem tudtam? Régóta van szerencsém önt távolról ismerni 's ön élete pályáját bálokban, színházban, megyei gyűléseken stb figyelemmel kísérni. Csak próbára akartam tenni: vajjon . . . vajjon . . . ah, nem merem kimondani . . . vajjon fölfedezi-e magát nekem?“ —

„Lehetséges-e? Vágyaim legszebbike teljesedésbe megy-e? Tehát volna-nak előérzetek a' világon? 'S míg én a' rögs honfui pályán haladok, éjjeleket átvirrasztva, gondok között, jutalom reménye nélkül, mellözve, hátra téve, pusztán önérzetre támaszkodva (Konstancia örvend a' tulipános phrasisoknak): addig engem a' honleányok legbájlóbbika figyelmére méltat, figyelmére! — Oh 's én mennyi szépet 's jót hallottam itt-ott zengedezni nagysádról 's mennyi kintjess erőlködésembe került a' visszavonulás. Áldva legyen a' „szerencsés véletlen“, mely most összehozza bennünket!“

Mennyi volt igaz a' kölcsönös bókokból, mennyi nem, azt ők tudják legjobban. Mind a' kettő hazafiai érzelmeit használta fel hódításának eszközeül 's illyen ember van akárhány a' lánglobbanásu hazában.

Kis szünet állott be 's ennek be kellett állnia, mely alatt Ignác Konstantiát nézte; ez pedig nézette magát amaz által. Illyenkor támadnak a' vágyak, epedések és kívánságok.

Konstancia megszólalt, nagynénjéhez fordulva: „Nénikém, van szerencsém bemutatni Sodrony urat!“

„Ah!“ válaszolt a' nénike 's ezzel mindent kifejezett.

Ignác úr Konstancián keresztül a' nénike elé nyújtá bókját.

Most már nem fogtak ki a' beszédből. Ignác kérdezte Konstantiától:

ismeri-e ezt a' kráglis bárót ott a' veres páholyban, azt az egyszerű tudóst ott az egyszerű páholyban; ezt a' nagy férfiút a' földszinten, azt a' híres mazurtánczos divatlapszerkesztőt a' zártszékben? (kinél jobban csak Ignác járja a' mazurt) stb. stb. De Konstancia mindent ismert, mindent tudott 's minden egyénre egy-egy szeretetre méltó kis rágalmazást ruházott, a' mit Ignác véghetetlen szellemdúságnak talált.

Lefolyt az idő, isteni multság között. Vége az lett, hogy Ignác karon fogva kísérte haza Konstanciát. Haza érve, meghökkentek, hogy már otthon vannak. Megállottak. Mind a' kettő szólni akart; de nem tudott.

„Náci!” — kiálta fel végre a' hölgy, karját kinyújtva.

„Stanci!” — rebegé a' férfi, a' kar végének keztyűjét ajkához vonva. A' „nagysád” örökre száműzöttnek látszik. — Rendez-vous nem határoztak; de más nap reggel Ignác egy levelet kapott, mellyről már fen tévék említést, 's melly betűről betűre így szólt:

„Tisztelt Kegyed, reszkettnek kezeim midőnn, tolho nyulok. Először történi életembe, hogy férfiúho irokk. De bátorságot vettem magamnak. Magyar Leány létemre valódi gyávaság volna tölem bátorsággal nem birni. Vannak szomorú pillanataim, melyekbe az egész világtul busan, elfördulok, nem hiába mondja az én kedves Kövessy Kálmánom:

„Nem öl hiuzt, sem róka rókát

Nem ejti meg:

Vagytok hiuznál, rókánál vadabbak

Ti emberek!” (Oh ugy van!)

Gyönyörű sorok! Valljon tudja-e kicsoda ezen Kövessy Kálmán? Oh ez nem uj, ez gyakorlot régi tol! — Ne gyanicsan azomba Kegyed czélzást az utóbi két sorba. Vannak az emberek között is dicséretes kivételek. Itt már czélzás van; Vajjon eszre fogja-e Kegyed venni? kíváncsi vagyok. — Tulajdonképen nincs semmi írni valóm, hanem azért ne gondolja Kegyed hogy csupán stylusomat akarom itt Kegyednek bemutatni. Oh nem.

„Megátkozott a' sors engem

Kegyetlenül!

Érző szívet dobott belém

Átokjelül!” (Hanem ezt csak Kövessy mongya.)

Máskor majd az én kedves Hiadoromból idézek egy pár sort, verseinek nagy részét leirtam magamnak, hanem ezt csak 4 szem közt mondom. Nem szeretném ha ő megtudná falusi magányában, hogy „főrangu hölgyével együtt ketten vagyunk, a' kik szerettyük. Most olvasom a' derék Schultz testvérpárnak (mellyet személyesen is ismerek) derék munkáját: „A' Szűz legszebb czélja.” Van jövendője a' magyar hölgyvilágnak is. — Vajjon emlékszik-e még Kegyed a' mult tél egyik báli alkalmával rajtam volt veres bársony mellénykéjű ruhára, a' kit a' „P. Divatlap” képe után csináltam. Ma ujra megnéztem, abba voltam mikor Kegyedet először megláttam. Boldog idők. Ha kívánja, megmutatom Kegyednek egyszer. Álgyon meg minket a' három isten! — Krancz Konstantzia m. k.

1) Utóirat. Ne haragudjon, hogy olly roszul irtam, nagyon siettem és rosz a' tollam — Konstancia m. k.

2) Utóirat. Ma este 7 órakor Kasper tánczmesternél leszek a' szél-utczában Donerházba 2-dik emelet, tánczpróbán. De Kegyedet hivatalos foglalkozásai fogják meggátolandani. Ugy-e? — Stanci m. k.

Igy hangzott a' levél, melly Ignácot olly boldoggá tévé.

(Vége köv.)

Kaján Ábel.

B U D A

sz. kir. fővárosa 1847. évi június 11-dik napján tartott közgyűlésének jegyzőkönyve a' budai tájak, hegyek újdön elneveztetését illetőleg így hangzik :

(Folytatás és vége.)

12) **Ferenczhalma** — Franzenshöhe — dicsően uralkodott I. Ferencz király tiszteletére, kinek idejében a' ferenczhalmi kápolna és egyéb épületek, nagyrészt a' fenn említett pálos kolostor romainak köveiből építettének. Továbbá is eddigi nevén marad.

13) **Viradónak** azon dülő neveztetik, mely Ferenczhalma, a' Pozsonyihegy és Virányos között elterül, és mely nagyobb részint néhai Köffinger telkeit és lakházait foglalja magában.

14) **Pozsonyihegy**, eddig : Joannesberg. E' név a' város régiebb határjárasi jelentéseiből vétetett, hol egyszersmind az elnevezés okául az hozatik elő, hogy e' hegy ormáról Pozsony várát láthatni ; — a' körülfekvő helységek, jelesen Budakeszi lakosai jobbra most is Pressburgerberg-nek nevezik.

15) **Vajdabércznek** nevezé el az evangelicus tanuló ifjuság a' Tündérhegy alatt levő azon sziklát, mellynek oldalán szeretett tanára, néhai Vajda Péter Dalhon czimű munkáját jobbra költé. Mind az ifjuság e' ragaszkodásának elismeréseül, mind azért, mert a' vajdaság a' magyar történet lapjain felmerül : e' nevezet meghagyatik.

16) **Virányos**, felváltja a' Sauwinkl, Auwinkl, Zugliget vagy Disznózug, sem a' miveltebb nyelvnek, sem a' vidékről képezhető fogalomnak meg nem felelő nevezeteket ; mi által egyszersmind kikerülhető azon fölötte prosaicus ins Grüne kifejezés, mellyet a' kedvderítést keresők, vagy az élet mindennapiságába némi változást hozni szándékozők, és azért virányos tájakat látogatni kívánók ajkai, uton utfélen pengetnek. Terjed e' táj Viradótól és a' Pozsonyihegytől Istenhegyének Hajnalos nevű oldaláig.

17) **Mátyás-surgó** azon forrás, melly annak előtte Disznófejnek, Saukopfnak neveztetett ; minthogy pedig az újabb név Döbrentei Gábor úrnak a' forrásóvó épületén látható versezete által divatra kelt, ez hivatalosan is használtatandik.

18) **Tündérhegy** — am Himmel — a' rögtön nyíló, csodaszépségű kilátásról neveztetik azon csúp, melly fokozat gyanánt a' Pozsonyihegy és Vajdabércz között kikerekedik. E' hegyen határozottat ezen elnevezési jegyzőkönyv is felolvastatni, hogy azok, kik azt érdektelen jelenésnek nem tartják, elő tudomást szerezhessenek.

19) **Hunyadöröm** névvel jelöltetik azon terület, melly Lászlóvszky, és azon szőlőt között fekszik, melly az ugynevezett zugligeti szőlőket a' kút-völgyiektől elválasztja ; — és pedig emlékezetére néhai Hunyady János, az ország egyik legmagasztosabb jellemű fiának.

20) **Istenhegy** — eddig Svábhegy. — Fejér : Cod. Dip. IV. 1. 60. — 61. l. és Petrus de Varda, Epist. Poson. 1776. 241. lapja, valamint német régi jegyzetek szerint, ezen hegy Barát- és Paphegynek is nevezteték, egy ottani kolostor és a' belakuti apát tizedjogáról. Mivel azonban e' nevezetek a' kívánnak meg nem felelnek, fentartandónak határozottat az Istenhegy neve, miként a' hagyomány szerint a' sas- és baráthegyi láncz elneveztetett.

21) **Hajnalos** azon hegyoldal, melly a' Nádorkúttól a' Virányosig és le a' völgyig elterjed ; a' birtokosok kívánnatához képest, minthogy ez oldalon a' kelő napsugárai mintegy elömlenek.

22) **Táboros** — eddig Rothelache — az Istenhegy déli oldala és réttekkel vegyes erdőség, melly a' három határig lenyúl ; — annak emlékezetére, hogy a' Budavár ostromára szövetkezett segédnépek táborai eddig terjedtenek.

23) **Vezérhalom** — eddig Raitzenküpf — mely név a' telekkönyvekben divatos, mióta az Istenhegy külön dombot képező éjszaki oldala és számos rácz család közbirtoka, rendezett tulajdonképen magán kezekre került; és miután ez elnevezés azon történetbeli adaton alapul, mely szerint ez ormon vala a' Buda visszavételére összegyűjtött 160,000-nyi hadsereg fővezérének Károly lotharingi herczeg sátora felítve: az továbbá is használandó.

24) **Bélakút** — eddig Bründl vagy Königsbrunn; — IV. Béla, király tiszteletére, ki a' városba kézműves iparos gyarmatokat hozván, a' művesség áldásos munkásságát terjedelmesebben megindította vala, és valamint a' személybátorságot úgy a' tulajdon szentségét 1244-ben kiadott kir. kiváltságlevéllel biztosítani törekedett.

25) **Nádorkút** — Doctorbrünndl — mely a' Hajnalost a' Vezérhalomtól elválasztó út szélén csörgedez, és melynek vize a' Bélakutával vegyítve a' városház előtti medenczébe vezetékeltetik. 1847. évi jan. 13-kán elhunyt József cs. kir. főherczeg Magyarország 50 éves nádora ivóvizét innét hozatván naponként, hogy emlékezete e' szép viránu tájon is fentartassék, e' forrás Nádorkútnak nevezetik.

26) **Svábhegy**, mely Buda városa, az Istenhegy és a' Pasarét között áll, és eddig Kleiner-Schwabenberg név alatt ismertetik. Fentartatik neve az itt táborozott svábok és annak emlékezetére, hogy Károly lotharingi herczeg 1686. sept. 2. napján esti 6 órakor hat ágyut süttetvén el, Budának utolsó megrohanására és elfoglalására adatott vala jelt.

27. **Németvölgy**. — Azon elszánt vitézség, mellyel a' német birodalom népei a' magyarokkal egyetemben e' várost a' török nagyúr hatalma alól kiszabadították, egyaránt tiszteletet és hálát érdemel; és habár a' magyar nép a' 25 éves utolsó harcokban ebeli tartozását bőven lerótta, azért mégis hozzá a' elismerés és rokonérzet kifejezése illő; minthogy pedig az említett név megtartása erre tanúságot ad: ez a' telekkönyvben továbbá is használtatandik.

28) **Sasad** — eddig Burgerberg és Strasse. — E' név fölélesztetik azon adomány emlékezetének örökítésére, mellyel Buda városról mindenkor nagylelkűen gondoskodott Mátyás király, 's a' község javát előmozdítani kegyeskedett; az illető adományban, mely egész kiterjedésben Kovachich „Formulae solennes styli“ könyvében 531. l. olvasható, és tartalmában a' dicső király nagyszerű felfogásáról tanúságot nyújt, Sasad pusztát ajándékba adja Buda városának: „Matura deliberatione ac de praelatorum et baronum nostrorum consilio“; az adományt imígyen fejezvé be: „Suscipiat igitur ipsa nostra Civitas, hoc primum nostrum donum de terris, ac tanto magis studeat reformationi suae intendere, quanto se conspexerit sub singulari nostro favore positam.“ — Hogy pedig a' kijelölt tér „Cum praedio Sasad“ azonos, kivilágosodik Fejér: Cod. Dipl. tom. VII. vol. 1. suppl. pag. 542 — 3. található egy, 1298. évről szóló oklevélből: „Ratione decimarum de Keremfölde (i. e. Kelemfölde) et de quarta magistrali de Sasság (i. e. Sasad).“ — Hasonló bizonyítottatik az 1291. évi oklevélből, mely Fejér: Cod. Dipl. IX. tom. VII. v. 706. és 733. l., — úgy az 1302. évből által, mely VIII. tom. v. VII. suppl. 27. l. található, mivel Kerem- vagy Kelemfölde Sasság- vagy Sasadtól csak az út által választatik el.

29) **Sashegy** — Adlerberg. — Akár azon mese adta legyen e' hegy nevének eredetét, mellyet Miller Epit. 79. lapján és Majláth János gróf „Geschichte der Magyaren“ 5. rész, 165. lapon elbeszél; akár pedig, mi egyedül valószínű, a' historiai bizonyosságu régi Sasad, mellyhez, úgy látszik, tartozott vala: az megtartatik, minthogy az oldalain termett bor csemege-, de gyógyital gyanánt is kiterjedett hírre kapott.

30) **Kelemföld** — előbb Circumvallations- és Donaulinie — azon terület, mely a' Dunával, várossal, Budaörsre vezető országuttal és Albertfalvával határos. E' név e' következőkben igazoltatik: Thuróczy krónikájában I. R.

XI. fezejet 1766. évi bécsi kiadás 72. l. a' magyar eldőökről ezek állanak : „Transnato itaque infra Sicambriam Danubio, in ea parte, ubi nunc villa Kelemléfwld (Kelemléfwld) locata est, propter quod et eadem hoc vocabulo denominata dicitur, irruerunt.“ L. Fejér: Cod. Dipl. Tom. 7. V. 5. Suppl. pag. 301.: „Ratione decimarum Keremföldre, prope Budam, — és 532. l., — ratione decimarum de Cultello Keremföldre iuxta territorium Budense situato“; — továbbá Révay: „Emlékezzünk régiekről“ című iratában — így versez 286. lapon :

„Árpád juta magyar néppel
Kelemléfwldén a' Dunán elkelének,
A' Csékén (Csécsén) ök csekének
Az Tetenben el feltetének.“

Végre Vrancsics Antal, Kovachich: Script. rer. hung. minores — című munkájának II. köt. 114. lapon ezeket írja : „Ex eo campo, qui a meridiana regione subiacet Budae, Kelemléfwld genti upellata, hoc est transitus terra, quod eo loco olim Hungari — primim Danubium traiecerant.“

31) Kelemléfwld — (Blocksberg). — A' magyar megszállás óta e' hegy neve Thuróczy II. r. 40. fej. szerint mindig az levén, a' foglalás emlékének fentartására, valamint több évek folytán már történt, — e' felélesztett név használtatik.

32) Elömál, — az eddig Weisser-Sandberg név alatt ismeretes hegy a' Kelem- és Sashegy között. Minthogy egy 1269. évi oklevélben Elömál (Eleumal) neve előfordúl, a' Sashegyre vagy szomszédjára alkalmazva; és e' név különben is valamely magasság előfokát vagy részét jelenti : e' nevezet az említett hegyre ruháztatik.

33) Csilebércz — eddig Kukukberg és Dreihotter — mely nevezet Majláth János gr. „Geschichte der Magyaren“ 5. k. 49. lapján fordul elő; külön alkalmazása pedig a' többször említett XVII. század elején kelt német jegyzékekből igazoltatik, melyekben azon hegy Csepelyhegynek neveztetik : „Der Stullweissenburger-Gebür, alwo besser weingart ligt, Csepelyhegy würrth genant, wie auch taills nennen Sasatýhegy, alwo die Hotterung ist.“ — A' város régiebb térképei a' fehérvári hegyet azon tájon jelölvéni ki, mellyen az említett Kukukberg fekszik, és a' határ három dombja is oda esvén, a' Csilebércz név fölélesztve, tisztileg használandó.

34) Dobogó — eddig Galgenberg. — A' többször idézett XVII. századbeli német író ezeket jegyezte fel : „Der Galgenberg hat vor diese geheissen Dobogyhegy vagy Akasztóhegy;“ mivel pedig az elsőség előnyén felül e' nevezet mellett a' társas illedék is harezol, ennél fogva Dobogó jegyzősítettik.

35) Örsöd — azon rétség és legelő és szántóföldek, valamint szőlők, mellyek a' Dobogó, Kőér és Budaörs között elterülnek és eddig Breiter-Morast et Tabaner-Hutweide b. s. Berg névvel címezettettek. — Ezen elnevezés azáltal támogattatik : hogy Buda visszavétele idejében a' frígyes hadsereg Kelemléfwldén, a' török hadvezér pedig a' köéri vidéken pontosítván össze fő erejét, a' kérdéses föld folytonos kémlés, örködés, harezolás, és végre azon csatának vala színhelye, mellynek Buda sorsára elhatározó befolyása volt; ehez képest tekintettel Budaörs nevezetére is, az említett határozatlan nevek tisztileg Örsöd névvel váltatnak fel.

36) Kőérberek — az eddig Kammerwaldnak nevezett berek. IV. Béla Buda városának 1244. évben adott kiváltságlevelében, valamint I. Lipót 1703-ban adott megerősítő oklevelében pusztá Kwer- vagyis Kőér nevezet alatt adományoztatván a' községnek, — e' név, valamint egy idő óta tettelegesen már történt, jelennel visszaállítatik; 's minthogy e' pusztá nagyobb részét szép erdő fedí : Kőérberek k é hosszabbítatik.

37) Petneházi réte; a' Bátoralja mögötti rét eddig Sonnenwirths-wiesennek neveztetett; ezen terület jövőre fennemlített név alatt foglaltatandik, emlékeül azon magyar vitéznek, ki Budavár ostromlásakor hős elszántsággal első hágott a' védfalra, és tüzte ki a' győzedelmes zászlót, mely dicső tette a' hagyomány szerint nem sokára gyászos halálát vonta maga után.

A' többi elnevezések következő módon: Szépvölgy — Schönthal; Csátárka — Csátárka; Zöldmál — Grüngraben; Pálvölgy — Paulthal; Kút-völgy — Brunthal; Farkasvölgy — Wolfthal; Farkasrét — Wolfwiesen; Mártonhegy — Martinberg; Orbánhegy — Urbaniberg; Naphegy — Sonnenberg; Vigadomb — Lusthügel; Gazdagrét — Reiche-Ried; Hosszúrét — Lange-Ried; Madárhegy — Staarentanz; Határrét — Letzte-Ried; — Spanyol-rét — Spaniolwiese; Péterhegy — Petersberg; Örmező, melybe a' nagy mocsár foglalandó: Feldhut; Istenkút — Strassbrunnen; Meződomb — Wiesenberg — ez uttal meghagyatván, a' telektisztaság utaltatik: hogy ezen elnevezéseket 1848. nov. 1-től kezdve tisztelkedésében használván, azokat a' kiadandó birtoklevelekbe is iktassa; a' csőszöket pedig kötelezte, hogy kerületek nevét táblára jelölve alkalmas helyen ez idén is kitűzzék.

Többire a' közgyűlés gondoskodandik, hogy a' külkerületről megfelelő, a' külön dülök határait kimutató térkép mielőbb készítettessék, és az magyarázattal is elláttassék, — valamint, hogy a' külön helyek nevei állandó jelek eszközével a' nép emlékezetébe átvitettvén, szokás és hagyomány útján örökíttessenek.

Végre méltatván azon fáradozást, melyet a' nemzetiség kifejtésében folyton buzgólkodó t. cz. Döbrentei Gábor k. tanácsos úr közremunkálása által keble ügyének ez uttal is hozott áldozatúl, ezen elismerés nekie az elnökség útján kijelentetni határozottatott. Felolvastatott és helybenhagyatott. — Budán, 1847. június 11-dikén tartott közgyűlésben. Offner J. polgármester m. k.

HÖLGYSALON.

Úgy hiszszük, nem esünk fölösleges ovatosság vétkébe, ha hölgyolvasóink számára fentartunk lapunkban egy kisded cabinet, melynek ajtajára felirhassuk: „E' teremben a' dohányzás tiltatik!” Tisztelünk ugyan minden rendű és rangú szabadelműséget 's ez indulatunknál fogva örömet látjuk: ha azon balitéletek, mik társas életünk viszonyai közt korlátokat vontak, lassanként elenyésznek 's épen a' rang és nemi különbségek egyéni társasága fogja kívánni az egymáshoz közeledést, mit eddig kisebb-nagyobb mértékben megtiltott; de mégis vannak az emberi kedélyeknek perczei, mikor olly jól esik hosszab szeszesség után egy-neműek közt találhatni magunkat; — hisz' emlékezhetnek rá nagysádtok, ha hosszasan tartott dinéek vége felé, mikor az öreg urak elkezdenek illuminált állapotba menni át, 's vörösre kaczagják magukat hajdani patvarista-anecdóták fölött, míg az ifjabb garçonok székeiken feszengnek 's vastag kétértelmű symbolisticaikkal kezdenek unalmasakká válni: milly jól esik ilyenkor, ha egy megpendített 's általános pártolásra talált dohányozni menés indítványa után a' terem az egész fekete néptől kitisztul, 's kik ott maradtak, nők mint fiatalok, szépek, vigak, szomorúak és szerelmesek mind, egyedül maradnak, minden ajknak van valami elmondani valója, minden kebel túlömlik, minden arcz barátné arcza. Jó kedv, egészséges nevetés hangjai, ártatlanka rágalmak megjegyzései, pajzán titkok, péle-méle váltják fel és egészítik ki egymást, 's mind ez milly jól esik. A' terem kiszellősül, nincs ki genírozza a' szeszélyek nyilvánulásait; pedig a' mellett jól esik tudnunk: hogy azon alkalmatlan népet, kinek távozta annyi apró társalmi bilincstől mente fel bennünket, kit úgy szeretünk: hogy magunkra hagyott, csak egy fal választja el tőlünk, 's tán van közte olly csintalan, ki az ajtóhoz tartva fülét, gonoszúl hallgatódzik, 's ki miatt azért is beszélni suttogva

fogunk, de annál szabadabb tért engedünk a' kacajznak, mit úgy is nehéz megtudni: hogy kitől jő? Tehát e' kis cabinetben bátran beszélgethetünk egymással, édes nagysáink; nem fogják hivatlanok kihallgatni ártatlan kedvtöltéseink hangját, nem fogják criticus pápaszemek beszéldeinket bíráló figyelmökkel genirozni, nem fogják komoly képek fumigálni azt, a' minek mi örülünk; 's ha néha tán, mit alig állhatunk meg, egy-egy önkénytelen bók, vagy ártatlan kézcsók talál letévedni ajkunk- vagy tollunkról: nem lesz, ki lenéző haraggal, és sehova nem néző patkós csizmasarkkal a' lábunkra gázoljon érte. E' tér nagysáink kizárólagos otthona leend.

Ámde nehogy legelső beléptünk is hizelgés találjon lenni, mi bennünket rögtön gyanúba hozna, nem szólunk az andalusi hölgysemek napjáról, nem az angol nőlelkek férfinagyságáról, nem magasztaljuk a' lengyel nők erényét, a' francziák ragyogó kedélyét 's költői szerelmét a' keleti nőknek; miért emlegetnők, miért bámulnók e' távoli bájak előnyeit? mikor mind ezekben együtt és sokkal közelebből lehet gyönyörködnünk. Különben is mi megvalljuk, — hogy igen ügyetlenek vagyunk bókok dolgában, 's e' hiányunk miatt ha olykor a' bámulat tünde gyönyörei lelkünket túlragadják, ez elragadtatást néma hallgatásunk fogja kifejezni.

Legmélyebb titoktartás feltétele mellett megsúgjuk nagysáinknak, hogy kedvencz költőjük, a' — — (nem mondjuk ki nevét, meglátjuk: rá ismernek-e?), kinek műveit a' kunyhók és paloták lakói ismerik, kit a' nemzet tenyerén hord, ki az ifju nemzedék fején a' rózsakoszorú, a' költészet egén csattogánszavú sólyom, műveiben ezerszinű kedély, de lelkében örökkéegyszinű jellem, kinek szavaiban kezdi észre venni a' külföld: hogy mi is élünk, mi pedig azt: hogy még élni fogunk . . . . Tehát azoknak, a' kik kitalálták nevét, megsúgjuk: hogy költő barátunk — fogva van, kemény rabságban, nehéz lánczokra téve, Szathmár vármegyében. Fogva egy szép lelkű gyönyörű kis leány szerelmes szívében. Illy állapotban az ember mit tehesen okosabbat: mint hogy börtönét magával vigye. Így tesz ő is. Jövő hónapban esküszik meg szép arájával. Tethetnének-e fölöslegesebb szószaporítást, mint ha e' lépéséhez szerencsét akarnánk neki kívánni? Hisz' a' házasság már magában olly nagy szerencse, hogy mellette a' többi meg sem látszik; ez egyetlen eszmében minden ben van foglalva, a' mi csak édesnek és boldogságnak nevezhető . . . . Tudnánk mi még más valamit is megsúgni, ha bizonyosok volnánk felőle, hogy el nem árultatunk. De bízunk nagysáink titoktartásában. Megsúgjuk, de csak négy szem között, miszerint költő barátunk szív-választottja azon költői eszmemagasságnál fogva, — mellynek nyilatkozatát honnét lestük el, honnét nem? mélységes titok, — párosultan olly gyöngéd érzelemfönséggel, minőnek csak nőkebelben lehet kifejezni és szépirodalmunk világos ismeretével, — jogot érzi azon reményre, miszerint rövid év alatt költő barátunk hölgyének nevében olly csillagát fogjuk látni a' szépirodalomnak, melly még az övére is fényt vetend. Hanem ez igazán köztünk maradt szó legyen ám!

Bátorkodunk nagysádtokat figyelmeztetni Kőhegyi ismert tánczművésziünkre, ki jelenleg Szathmáron át Nagy-Bányára, innét Husztra 's Marmaroszigetre szándékozik menni, kedvelt vigadója mellett — egyéb tánczokban is szándékozván tanítási órákat adni. Ajánljuk őt nagyságtok figyelmébe. Ő a' magyar tánczművészet fáradatlan terjesztője; megérdemli, hogy pártoltassék.

Másfelől pedig Lakatos Sándor tánczművész jár szét a' hazában kedvesnek ismert kisded tánczszemélyzetével. Ő a' sortáncz szerzője. Ismeretes arról: hogy nincs összeg, mellyel meg lehessen vesztegetni, hogy tanítványaival a' keringőt megismertesse. Azért csárdás for ewer!

Jelenleg Pesten igen szép szövegeteket látni gőzzel font üvegselyemből, melly a' többi selyemszövegtől csak ragyogó színezete által különbözteti meg magát.

NEMZETI SZINHÁZ.

Jun. 29. Vicomte Letorieres. Vigj. 3 felv. írták: Bayard és Dumanoir. Fordította Somolky. Sok mulatságos elemből szerkesztett vigjáték. Vicomte Letorieres (László) egy tizenkilencz éves fiu, kire egy végrendelet következtében két millió vár; azonban a' nagybátyák, 's rokonok e' vagyont az ifjutól el akarják perelni. A' vicomteban sok a' vállalkozó szellem; a' collegiumból hova öt rokonai beadták megszökik, 's nevelőjével, a' hű Pomponiussal (Szilágyi), Párizsba jó 's itt a' negyedik emeletben egy véghetetlenül szegény szobában lakik. Az ifju rokonai között legveszedelmesebb Menelaus báró (Szerdahelyi); ámde e' bárónak hugát a' kis vicomte halálosan szereti, 's ki is képzelhetné, hogy viszont nem szeretették! Ők nem élhetnek egymás nélkül. Szerzők, mint az olvasó láthatja, mindent elkövettek arra, hogy a' darab első hőse minél több részvétet találjon a' nézők között. A' vicomte azonban Párizsban nincs magára hagyva, a' fiu szép, modora finom, urias, rábeszélő, kívánságainak senki sem tud ellent állani. Szabó, 's más mesteremberek, 's hihetőleg a' háziúr is mindnyájan nyájas ígéretekkel, bókokkal, 's szép szavakkal vannak fizetve. Hermine kisasszony (Fehér Lila), a' vicomte imádoztja, mindenben kedveséhez akar hasonlítani, mert midőn őt kolostorba akarják vinni, szépen megszökik, 's a' vicomte szállására jó. Ekkor jó Menelaus nagybátyja — ki az ifju szállását végre feltalálta. A' báró egyezést ajánl, melyet az ifju nem fogadhat el. De mi történik? A' házat rendőrség veszi körül, 's a' vicomte szabónéjától (Szathmáryné) megtudja, hogy őt egy tiszt keresi. Mit tegyen; hirtelenében színli, hogy a' báró feltételeibe belé egyezik és az egyezési levelet kész aláírni. A' báró megőrül 's bemegy a' szomszédszobába; a' vicomte künn marad, bátyjára az ajtót rácsukja, 's midőn a' rendőrtiszt bejő, ő áll elébe; rámutat az ajtóra 's az elfogató levelet elolvastván utasítja a' tisztet kötelessége teljesítésére. A' báró elfogatik, az ifju megmenekül. A' közönség örvend pártfogoltja megszabadulásán, és nem veszi észre, hogy a' könnyelmű szerzők tulajdonképen a' nézők ellen követik el a' legnagyobb satírárt. A' rendőrtiszt, ki úgy szólván a' báróval jött, kinek elfogató levelében Letorieres, a' tizenkilencz éves ifju van beírva, 's ő mégis a' vén bárót fogatja el; aztán ezen fecsegő báró egy szót sem szól, nem hogy felvilágosítaná a' dolgot, kérdené: kire szól az elfogatási parancs. — Semmi. Ő elvezettetik a' vicomte 's a' körülállók gúnykaczaja között. Második felvonás Desperrieres ügyvédnél történik. Ezen ügyvéd a' vicomte perében két más társaival együtt a' királytól megbízott bíró, az ügyvéd parlamenti tanácsos akar lenni; Soubise herczeg, tábornok, ki a' rossbach-i csatát nagy Fridrik ellen megnyerhette volna, nagyon pártolja az ügyvédet — a' tanácsba bejuthatás ez uton könnyűnek mutatkozik. Azonban Soubise herczeg Menelaus bárónak barátja; Desperrieres elhatározta magában, hogy a' pert a' báró részére fogja elítélni. A' vicomte szabónéjától megtudja, hogy Desperrieres ügyvéd a' törvény komoly embere egészen más nemű ficzkó, mint a' minek látszik, éjszaka t. i. bezárkozik, eszik, iszik, dőzsöl, sőt az ifju maga is rájön, hogy a' tudós ügyvéd olly könyvtárt tart, melyben a' kötetek mindenikébe boros üvegek vannak rejtve. Az ügyvéd (Szentpétery) iszogálni kezd; Letorieres rajta üt, 's együtt isznak, 's dőzsölnek, végre a' lelkesülés egyik pillanatában a' bíró megigéri, hogy a' pert az ifju részére fogja elítélni. Sokat tesz erre az ügyvéd néne is, kinek egy leánya van, kit szeretne a' vicomtenak háladatosság fejében nőül oda adni. Szerzők, kik az első felvonás végével a' közönség könnyenhitűségével játszottak, most a' legsértőbb dolgot hozzák színpadra. Desperrieres ügyvéd unokahuga púposhátú; e' személy ugyan nem jó elő, de egy fél felvonásnyi idő alatt a' természetnek ezen hibája guny tárgyúl tétetik ki. Ez, uraim, hallatlan meggondolatlanság! Mit gondolnak önök ha, mint közönségesen megtörténik, egy illy kinőtt férfi vagy leány

jelen van a' színházban: minek van az ilyen kitéve? Ki festhesse le voltaképen érzéseket? A' színház a' bűnök ostroma; hogy' feledkezhetik meg eredeti céljáról, 's nevetséget űz a' szerencsétlenekkel. Meggondolta-e a' színház, hogy a' nézők között lesznek anyák, kiknek otthon illy szerencsétlen gyermekei vannak. Illyen mulatságot adnak önök a' közönségnek? 's még igyekeznek önök arczjátékkal, kézmozdulatokkal a' dolgot minél élénkebbé tenni, csak azért, mert néhányan, kik hirtelenében a' dolgot mélyebben nem tekintik meg, e' jelenetkor nagyon nevetnek. E' tárgyban tanácsunk az volna, hogy a' púpos hát maradjon el; mondják inkább, hogy azon leány vén, és festi magát, hogy ezáltal távolról fiatalnak látszott — így az arczfestés lenne nevetségessé téve 's azon hiuság, hogy öregek fiatalítani igyekeznek magokat; ezzel a' netán jelenlevő nénikék nem volnának megsértve mert: hölgy azt, hogy ő öregszik, soha sem ismeri el 's az ide vonatkozó elmésségeket magára érteni soha sem szokta. A' harmadik felvonásban a' vicomte a' Soubise hercegi családnál van, hol a' családtagokat hízeltő modorával egyenként megnyeri magának 's így az egész dolognak vége van. A' műben sok a' mulattató elem, a' helyzetek ügyesek, és sok helyen comicaik; mind e' mellett is tartósságot nem jövedélhetni e' darabnak. Jellemek vagy psychologia szerzők előtt haszontalan dolgoknak látszanak; ha véletlenül itt-ott tűnik is fel valami: az csak pusztá ráfogás, mit a' következtetések megczáfolnak. — Az egész cselekvény úgy van tartva, hogy abból a' szerzők bármely pillanatban akármit tehetnek a' nélkül, hogy az előzmények bármely megváltoztatására szükségök lenne; a' harmadik felvonást lehetne tragicaivá tenni 's a' mű azért nem lenne rosszabb szomorújáték, mint a' minő most vígjátéknak. Az előadás igen jó. László végig mulattatott, Szentpétery folytonosan nevetett. Szerdahelyi hosszas betegsége után ma lépven fel először, a' közönségtől zajos tapsal fogadtatott. Nagy hibája e' darabnak a' szegény fordítás. A' francia nyelv szépségeit a' fordító épen nem igyekezett visszaadni; néha pedig az ugynevezett újdonsázmódban esik, mi a' fület igen sértette. Többi között Soubise herceg salonjaiban nagyon járja az a' „lefőzte“-féle prosai szójárás.

Jun. 30. R ó z s a, vigj. 3 felv. Irta Szigligeti. László mint Babel lovag jól mulattatá a' közönséget. Szőke haj és bajusz szinpadon közönségesen nem jól szokott illeni; de az illyen szerepekben nagyon jó hatással van. A' szőke hajról László úrnak egy másik szerepe jó eszünkbe. Megfoghatlan előttünk a' színháznak viselete, midőn egy pár darabra rá fogja, hogy nem kell az a' közönségnek, mint például ott van a' Rágalom Iskolája, minthogy az történetesen nem hoz be a' pénztárba annyival többet mennyivel jobb darab azoknál, melyek a' mostani repertoireban vannak, azért azokat nem adják. Így vagyunk IV. Henrikkel, épen mintha a' színház műkereskedő volna. Illyen darabot ennyiért adunk; ha nem jön annyi pénz be: a' közönség elégedjék meg azokkal, a' miket adunk. Illyen politica mellett aztán hogy senkinek sincs kedve bérteni, nem tartozik a' csudák közé. Meg kell a' dolgot szorítani. Ha így megy, mint eddig, haladásra nincs remény; ellenkezőleg, ha rögtön nem is, később bizonyosan fog mutatkozni siker, mert a' főváros népe életet nem szokott elszalasztani. — Ezen észrevételünk csak ad vocem s z ő k e h a j j ö t t eszünkbe; következőleg a' mai darabot épen nem érdekli.

Jul. 1. Dom Sebastian, opera 5 felv., zenéje Donizettitől. Egyesek igyekezete nem tudta az egésznek rossz menetét megakadályozni. A' B. P. Híradó szerint nagyon jó volt az előadás.

Jul. 2. Vicomte Letorieres, vigj. 3 felv. Irták Bayard és Duma-noir, fordította Somolky. Minden úgy volt, mint első alkalommal; csak a' közönség volt kisebb.

Jul. 3. Molnárné és unokaöcs. Lendvayné gyönyörű játékát igen kevesen élvezhették, mert nálunk hangverseny alkalmával divat későn jönni. — A' vígjáték után Tedesco zongoraművész lépett fel, ki azon hírnek,

melly őt megelőzte, tökéletesen megfelelt. Játékában fő elem a' finomság, 's a' kedves változatosság. Nézők kevesen. Bérletszünet levén, a' páholyok üresen maradtak.

Jul. 4. Szapáry Péter. Drama 5 felv. Irta Birch-Pfeifer Carolina. Előadás után szomorúan ballagván haza felé, a' jelenvoltak beszédeiből innen onnan egy pár szó hatott hozzánk. — Nemzeti színház! Négysszázezer pengő! Országos kezelés! Tíz évi fenn állás, és Birch-Pfeifer Carolina! Végre: 1847. jul. 4.! Ki gondolta volna, nyájas olvasó, hogy vannak emberek kik ezen dolgok közt incompatibilitást nem hisznek létezni! A' játérendkészítők előtt semmi sincs lehetetlen.

Jul. 5. Végrendelet. Drama 5 felv. Irta Czakó Zsigmond. Bizonyos criticus, ki már érezni kezdi, hogy saját organumával semmi hatást nem tesz, kapja magát 's a' B. P. Híradót ragadja meg 's ezen lappal, mint gyermek egy nagy trombitával nagyobb zajt reméllvén ütni, minden motivatio, minden apropos nélkül mint valami nagy jury azon ítéletet mondja ki, hogy Czakó művei aljasak. Kik Czakó művét ismerik: mit mondanak most ehhez? Hihették-e valaha, hogy a' magyar irodalomban illy lelkiismeretlenség történhessék? Mi azt hiszszük, hogy ezen criticus nem érti, mit tesz e' szó: aljasság a' magyar nyelvben; mert inkább ámitjuk is egy kevéssé magunkat, csakhogy ne folyamodjunk a' másik alternatívához: hogy tudniillik azon úr, meggyőződése ellen, Czakóra azon hibát fogja, melly hamúművében feltalálható — lehet aztán abban bármennyi jó, mennyi szép — minden magától összeesik, 's Czakó dramái nem érdemlik a' papírt, mellyre gondolatit leírta. Jól értsenek meg minket olvasóink. Nagyon távol van aztólunk, mintha mi ezen tökéletesen magán álló külön véleménynyel zajt akarnánk csinálni, vagy csak panaszos szót is emelnénk, mert akkor az efféléknek fontosságot látszanánk tulajdonítani. Mi meg vagyunk győződve, hogy azon sok vízbe elegyített méregcse nem tehet senkire ártalmas hatást. Sőt a' kérdéses criticus vesztette el ezen mondatával minden bírálói sőt másnemű hitelét is. Tudjuk mindnyáján, hogy legnehezebb azon igazságnak védelme, melyet mindenki annak tart, 's csak egy-két ember érdekből vagy különczködésből próbál vitatni; az illyenek czáfolata azonban mindig az appellata szokott lenni a' közvélemény ítélőszékéhez. — Így teszünk ez uttal mi is, áttérvén Cz. úr ma adatott dramájára. A' Végrendeletben az uralkodó elem kitünőleg a' finom udvarias, és uri; hanem hogy valaki ezeket felfogja: kis figyelem kell hozzá. Minő nehéz viszonyt látunk például Táray Béla 's Alpáry grófné között — másfelől Antonia, a' grófné leánya, világosan látja, hogy anyja előtte szomorú titkokat rejt 's mégis egy mondat sincs, melly a' kellő gyöngédséget csak távolról is sértené; az első felvonás végén Antonia szemrehányást tesz anyjának, de e' szemrehányás a' leggyöngédebb compliment egyszersmind. Melly szü-zies szépségben van tartva Riola Nina szerepe. Táray legszebb, legnemesebb jellem, ennyi erénnyel egy német dramában kilencz felvonásnyit lehetne összesírni. Tárayban a' nemeslelkűség egyszersmind férfiaság; hajthatlanul küzd ő sorsa ellen, de akarata soha sem törik meg, minden kétséget legyőz, tud lemondani; fájdalomla véghetetlen, de ő nem ingadozik, küzdéseit a' közbejött örültség szünteti meg; a' sors hatalma erőt vett az agy organismusán, de az akaratot nem tudta megtörni. Illy jellem-kitartás, illy perseveratio még más magyar dramában nincsen. — Közönség a' szokottnál valamivel nagyobb. Lendvay hosszas távolléte után ma lépven felelőszőr, hosszasan megtapsoltatott. Alpáryné szerepe pogány kezekben volt. A' szerepvívó a' negyedik felvonásban meglehetősen genialis könnyebbitést tudott magának azáltal szerezni, hogy leülvén egy pamlagra, félig elfordulva a' közönségtől arczát egészen elrejté, mintha aludni akart volna. Komlósy Ida kellemes jelenet volt; hanem azon hölgy, kitől meg szokta kérdeni: vajjon jól van-e kifestve, aligha nem irigye a' kisasszonynak. Arcza színe nagy ellentétben állott azon kedves és szeretetre méltó leányka

lelkével, ki ő különben olly jól személyesített. Az est koszorúja Lendvay-nét illeti. Színésznőink közül őt megközelíteni még eddig egyik sem tudta. Tegye fel egyszer a' néző magában, hogy Lendvayné játékára különösen fog figyelni. Lendvayné valamely jobb szerepben végig figyelemmel kísérni annyit tesz, mint kitenni magát annak, hogy valahányszor L. fog játszani, a' színházból ki ne maradhassunk.

Jul. 6. Szerettetni vagy meghalni. Vigjáték I felv. Irta Scribe. Szeretnők tudni, miért nem nevezi meg e' darabkánál a' szerzőt a' színlap? A' kedélyes darabocska Komlósy Ida, Lendvay és László vidor játékaik mellett folytonosan kedvence a' közönségnek. — Tedesco játéka ma több figyelemmel kísértetett. Kis közönség.

Jul. 7. Vicomte Letorieres. Alkalmat veszünk magunknak más lapokat is felkérni, pártoljanak minket, 's hathatós szavaikkal vívják ki azt, hogy az annyira nemtelen gúnyüzés az itt előforduló természeti hiba felett, a' színházból kiküszöböltség.

P—fy.

MI HÍR BUDÁN?

— Mult héten távozott el körünkől szeretett eldőünk, Frankenburg, szívünk örömeinek nagy részét magával vivén el, 's hagyva helyettök cserébe számunkra saját szívének gondjait. Tapasztaljuk: mikép ellenségeit örököltük utána; vajha barátai is miéink legyenek! Ámde nem férfi, ki ellenségek nélkül éli a' világot; — ki mindenkinek tetszeni akar, megérdemli: hogy senki-nek se tessen! 's ez is vigasztalás, — sovány ugyan, de vigasztalás. Biztosítunk egyébiránt mindenkit felőle, hogy Fr. az idegen clima alatt is hű marad magához, hű nemzetéhez. Jellemének tisztaságát, ha mult tettei nem bizonyítanák is, bizonyítani fogja a' jövő . . . „Coelum, non animum mutant, qui trans mare currunt.“

— Valamellyik vasárnap igen mulatságos eset történt egy fűszeres boltban. — Tudnivaló, hogy vasárnap reggel csak félig szoktak nyílni minden néven nevezendő boltajtók és ablakok, minek természetes következése azután legelsőbb is az: hogy odabenn sötét és sajtszagú a' világ. A' többi természetes következéseket elhallgatjuk. Lőn azonban, hogy egy jámbor nőcseléd illy alkalommal egy útba eső 's gondatlanul nyítna hagyott pinczeajtón lezuhanva, ruhájával egy kénsavanyynyal telt edényt is maga után rántott. A' szét-tört edényben foglalt (mintegy 10 fontnyi) vitriol a' szerencsétlen leány ruhájára ömölván, az rögtön lángba borult 's mi az egészben a' legmulattatóbb — a' kiáltozásra előfutott boltoslegények a' pincze ajtaját rá csukták, természetesen, hogy a' tűz oda lenn önmagát kiemésztve elaludjék. Emberszeretetnek ez is megjárja. A' szerencsétlen leány ez alatt fölvánszorgott a' lépcsőkön 's az ajtón dörömbölve és könyörgve, egy kevésbé speculativ szellemű inas által kibocsátatott, veszélyesen összeégve. Most betegen fekszik, hanem a' bolti edények csakugyan szerencsésen megmentettek a' veszélytől 's a' dologban ez a' fő szempont.

— A' Nemzeti Ujságot meg kell azon hazafiúi érdemeért dicsérniünk, miszerint nem tart a' szerkesztőség körül egy lelket sem, ki németül tud. Oh ez nagy honfűi és honleányi érdem! Innen ered aztán, hogy egy bizonyos lap e' szavait: „der liebe Narr“ így fordítja: „a' bolond.“ Így fordítá az egyszerű diák is e' verset: „Sylvestrem tenui Musam meditaris avena“ eképen „vad Musát fogtam, zabbal tartottam.“ Fogadja dicséretünket a' tisztelt asszonyság.

— Tisztelt veteran írónk, Nagy Ignác, e' napokban tölté be újságírói pályája tizedik évét. Legyen szabad őt ez úttal a' mi szerény hangunknak is üd-

vözülni. Kivánjuk : hogy ez idő alatt szerzett babérjait viselje egészséggel e pályaidő aranylakadalmának napjáig.

— E' napokban tartá az önképző egyeslet vidám mulatság közt szokott évnapi ünnepélyét a' budai hegyek közt. Szép! De még szebb volna, ha közelebbről tudnánk a' felől valamit mondani : vajjon mi az az önképző egyeslet?

— A' váci és granátos utcákat kövezik ; mondják, hogy az újjvilág-utczára is rákerül majd a' sor. Ez annyira szép reménység, hogy hinni sem merjük.

— Megjelentek a' mult hó folytán e' következő művek : Megyerendszer, hajdan és most, harmadik kötet. Megye kiadási rendszer 's megyestatisca 1. rész. Tiszáninnen és tiszántúli megyék. Ifj. Palugyay Imretől. Geibel K. bizománya. — A' magyar nemzet napjai a' mohácsi vész után, első kötet. III. füzet, írta Jászay Pál. — Carriaturák, írta Lauka Gusztáv. 1. füzet, ára 30 kr pp., előfizetési ár 6 füzetre 2 ft pp. Emich G. bizománya. — Tanodai hírlemény pesti prot. ev. vároesperességi gyülekezet összes tanintézetéről. Kiadta az intézeti tanitói kar nevében az igazgató; ára 10 p. kr. — Tavaszi dalok, írta Lisznyay Kálmán. — Nyílt levél — a' József nádori orsz. emléklap felállításakor szavalva Egressy G. által, ára 10 kr pp. — A' honi izraeliták között magyar nyelvet terjesztő pesti egyesletnek felsőbb helyen k. k. jóváhagyott alapszabályai. — Sajtó alatt van 's augusztusra megjelenik „Jósika István“ historiai regény 5 kötetben ; írta b. Jósika Miklós, kiadja Heckenast Gusztáv.

— Megjelent 's Geibel Károlynál Pesten, általa pedig minden hitelen könyvtárúsnál a' két magyar hazában kapható : „Különféle betegségek hasonszenvi gyógyítása.“ Nem-orvosok és kezdő hasonszenvi orvosok használatára írta Argenti Döme orvostanár. Hahnemann arczképével. Pesten, 1847. n. 8r. XXXV. és 208. l. Ára csinos borítékba füzve 2 ft pengőben. E' nemben első magyar munka, mellyben nemcsak a' kellő gyógyszerek, hanem ezeknek bevételmódja, mennyisége és az idő is minden betegségnél ki van külön jelelve. (Beküldetett.)

— Nem rég valódi lelki élvezetben részesülénk. Örömet gerjeszt bennünk ugyan minden, a' mi szépben, jóban, nemes és hasznosban előretörekvési jellemet visel magán ; de kit nem érdekelne mindenekelőtt egy elhagyott hazában a' nevelés szent ügye ? E' lapokban már dicsérettel említettett Treur úr izraelita leánynevelő intézete (ujtér, Derraház, 2. emelet), 's ezen méltó kitüntetéshez ismét egy új adattal járulhatunk. Nem közvizsgálaton szereztük ezt, hol a' hiányok könnyen elpalástolhatók 's csak az előnyöket szokták néhol előtüntetni, mi legelső fok a' fél műveltségre ; de váratlanul, megelőzve minden előkészülhetést, leptük meg az intézetet, 's kértük igazgató tulajdonosát : sziveskednék egy-más tárgyból a' növendékeket kihallgatni, köznap tanítási folyamat szerint. És az egész intézet tüstént talpon állt. Mintha legünnepélyesb közvizsgálat folyt volna le előttünk. Ünnepelessé tette pedig a' kis kísérletet nem a' kihallgatási mód, mert hisz' az a' szokott mindennapi volt, hanem a' mindenkor kész, mesterkéntlen biztosság, az egész intézetben előmlő azon szellem, mellyből kitünék, hogy a' tanulás emeltyűje ott nem kényszerítés, hanem az ismeretek utáni legtisztább vágy, buzgalom. Ennél szebb bizonyosságot nem adhatunk a' derék intézetnek — egyszersmind védeszközzül azon sötétlelkű rágalmak ellen, mellyek ellene bizonyos oldalról olly igazságtalanul hintetnek. Nem mulaszthatjuk el ez alkalommal ismételve dicsérőleg említani az ügybuzgó intézeti magyar nyelv- 's tárgykotató Rózsa s József csüggedetlen munkásságu fáradozásait. (C)

— Tomala úr mai nap népünnepelet rendez a' Herminatéren jótékony célra. Miután Tomala úr hivatalos úton kimutatja a' begyült öszvegnek általa hova lett fordíttatását, minden e' tárgy fölötti gyanúsítást és elménczkedést megtiltunk magunknak. Különben is volenti non fit iniuria. A' közönség ha mulatott 's e' mulatságának árát lefizette : quitt a' rendezővel, semmi keresete rajta többé. A' számadoltatás hatósági ügy.

III. Vizitekártya. Ah quel honneur! quel bonheur, nagysádat ismét színről színre láthatni és hallhatni arcza mosolygását. Mint féltettük nagysádat — ah, ange de mon coeur! — hogy nem tér vissza többé. Ne hozzon bennünket többé illy aggodalmak közé, maradjon szépen köztünk, ne járjon olly veszélyterhes helyeken, mint a' porta; lám a' sultánnak hamis szeméi vannak, a' szép hölgyfélén hamar megakadnak és — és — nem! nem hagyja a' többit szerelem-féltésünk dühe elmondanunk. Ah! coeur de mon ange, ne hagyjon el kegyed bennünket többé. Köztünk mondvá: igen szép gyöngédség öntől, hogy viganója színében a' mi szerény borítékunkét fölvevé. A' finom czélzást elértettük. Igen szép, igen gyöngéd nyilatkozat. Ön veszedelmes csábító! Adieu! Le vôtre pour toutela vie.

— IV. Madame adorée! Ön egyik cabbaleróját „Hercules“-nek nevezi. Csak nem akarja ön tán ezzel Herculesnek szemére vetni: hogy egy időben Madame Omphale gynecaumában guzsalyt és orsót forgatott kezében?

HÍRLAPI KACSAK.

1) Az itt megírt dolgok mind egy lábíg úgy vannak (legalább szép volna, ha úgy volnának), a' mint itt elmondatnak.

2) Henczidán — (nehogy valaki utána járjon datumainknak, előre megmondjuk mindenkinek: hogy mi minden hibát a' betűszedő nyakába szándékozunk háritani mondván: hogy itt tévedésből Diósgyőrt, vagy Nyergesujfalut kellett volna szednie. Történtek már illyesebb dolgok is, noha nem mi velünk.) — tehát Henczidán lakik két földesúr testvérpár (azaz: hogy egy pár, hanem azért ketten vannak) — természetesen angol, kik kilencz év óta egy szót sem szoltak egymáshoz, pedig mindennap 16 óra hosszat együtt tarkliznak, — fogadásuk tartja ...

3) Baranyában egy négylábu vadkácsát löttek, melly tökéletesen úgy énekelt, mint a' — hattyú. Kár hogy egy lövéssel totaliter agyon lőtték szegényt!

4) Philadelphiában (ez már csak elég messze van) bizonyos X. — X. (sajnáljuk, hogy a' nevét nem tudjuk) úr olly hajógépezetet talált fel, melly sem gőz, sem szél, sem víz, sem emberi kezek, hanem galvanismus által mozgattatik 's olly sebességgel jár: hogy két angol percz alatt Kamtsatkából Kecskeméten terem — ne, ha utjában tenger volna!).

5) Új-Granadában olly állatot fedeztek föl, melly nappal virágot 's tulipánt terem, éjjel pedig kígyó 's galambtojással él.

6) Valahol a' Kurtweltu mellett, hol egykor őseink laktak, a' föld alól több rendbeli érdekes régiségeket ástak ki, többek között egy kővé vált rókaprémés mentét és egy csipkefőkötőt; — hozzáértő régiségbuvárok azt állítják: hogy e' tárgyakat hajdan Almus édes anyja, Emeza asszonyság, viselte. A' főkötő alkalmasint azért maradt meg olly ép állapotban a' föld alatt, minthogy be volt balsamozva.

7) Zcroaster 12000 ökörbőrre írta tudományos hagyományait, innét hát a' régi ellenségeskedés!

8) Legközelebb a' sz. lőrinczi pusztában egy iratra akadtak, melly 226 alcaicus versben „Angyal Bandi“ vitéztetteit énekli meg, az egész dolgozat merő E és É syllabákkal van írva. Gyanítják, a' kik tudnak hozzá, hogy e' hősköteményt valami Torquato Tasso írhatta.

9) Mehemed Ali úr (tekintetes, nemes és nemzetes) Pestre szándékozik felrándulni; mint mondják a' Noththeatert szeretné látni. Ha azt nem, úgy bizonyosan Tomala népiünnepélyén akar jelen lenni. Neki is hadd legyen már egyszer egy napja egy esztendőben.

10) U. M. úr ki akarja árendálni a' pesti összes mézárszékeket 's 2 krral olcsóbb húst szolgáltatni, mint az eddigiek.

11) Vanuak, kik azt állítják, hogy a' Széchenyi-liget majd olyan szép, mint a' Tuillériák kertje; kár hogy nem szabad belé menni.

12) Valaki, kinek nevét a' Híradóból ki lehet állítani, hír szerint olly gépet talált fel, melly gőz segédelmével a' leggyönyörűbb világfájdalmaticus verseket rakja össze. Egyébiránt ugyanezen masinával csépelni is lehet.

13) A' krisztinavárosi Tunnelt úgy tetszik: hogy aligha nem szándékoznak már az illetők furatni akarni.

14) Párizsban már olly tökélyre vitték a' daguerreotyp rajzolást, hogy a' klarinéthangot is le tudják másolni vele.

15) Dél-Amerikában van egy folyóvíz, mellyben a' belé vetett ércdarab valóságos pakfonggá válik, tökéletes pakfonggá, körülbelül ezer év alatt. A' ki nem hiszi, megpróbálhatja.

16) Most akadtak Pliniusnak egy csodarecipéjére, mellynek útmutatása szerint az ember száz esztendeig élélhet, kivéve t. t. ha — quo fato — időközben meg nem hal.

17) Temes vármegyében, mint hírlik, a' mult héten iszonyú zivatar után sűrű gabonaeső esett, valóságos tiszta buzaeső, melly három határt úgy ellepett, hogy ha hat nap hat vármegye mindig tölti, mégsem győzi zsákra szedni. Ez aztán vizsgáztatás illy szűk időkben!

18) Guianában olly hatalmas forrást fedeztek fel, mellyből víz helyett valóságos fekete kávé buzog. Hogy ezukorral-e vagy a' nélkül? azt egész bizonyossággal nem tudjuk megmondani.

19) Sáros vármegyében a' Tapoly mellett nem rég egy mammuth állkapcztát találtak, egész ép fogsorozattal. A' mi több, még a' fogpiszkáló benn volt a' fogak közt.

20) Oa-Hua szigetén egy dollárért, két sor üvegyöngyért és egy rézcsatért egy egész asszonyt kaphatni örök áron. Hogy kinevetnének ezek bennünket, ha hallának, hogy nálunk kit nőül vesznek, még pénzt is adnak vele!

21) Pesten a' síputczában egy magyar író két emeletes házat szándékozik építtetni. Biz' az szándékozhatik akár négy emeleteset. Ez semmibe sem kerül (úgymint: a' szándék).

11) A' Noththeater nem sokára meg fog nyitattatni. Azt mondják: hogy az igazgató próbanézőségül két ezred katonaságot kért ki magának a' helybeli brigadier-generáltól, ki azonban emberszerető jóérzetű úr levén azt válaszolta e' kívánatra: hogy seregeit nincs kedve olly nyilvános halálveszedelemnek kitenni. Már most ollyképen fogják annak tartósságát megkísérteni, hogy egy egy vontató lovat két oldalról neki fognak, 's ha e' lovak az alkotmányt szét nem rántják, akkor aztán authentice meg leend alapítva a' kártyamausoleum hitele és szilárdsága. Azonban mind a' mellett is nem jó az istent kísérteni.

23) A' budai hídfőtől a' hegyekig sétavasutat (?) szándékoznak bizonyos (?) urak szerkeszteni, vagy ha azt nem, tehát léghajót.

24) A' pesti húsvágó urak, mint ez a' próbavágásból kitűnt, minden font húson 1 és $\frac{5}{6}$ váltókrajczárt vesztenek. Szegény, szegény húsvágó urak!

Végül: 25) Temes vármegyének kellő közepében lakik egy érdemes táblabíró ember, a' ki mindent elhisz, a' mi az ujságban írva van.

KÜLFÖLDI IRODALMI SZEMLE.

L'Histoire des Girondins. Par M. Alphonse de Lamartine. Paris, 1847. Illy czim alatt indult meg legujabban egy nyolcz kötetre menendő historiai munka. Az elismert dolog, miszerint vannak írók, kik világszerű nevezetességeik-

nél fogva kivívták magoknak, hogy őket minden, ki civilisált embernek ak a tartatni, ismerni tartozzék. Ujabb időben az olvasás nagyobb kiterjedése mellett ezen elv át van víve némely egyes művekre is. Illyen munka, hogy többet ne említsünk, Sue úr Párizsi Rejtelmek. Most pedig az előjelekből ítélve minden arra mutat, hogy legközelebb Lamartine úr Girondisták története fogja felvenni e' jogokat. Lamartine úr keleti utazásaival, 's költői elmélkedésével már régen kivívtá az európai nevet. A' francziák előtt, igaz ugyan, hogy sokat ártott neki néhány év előtti viselete, midőn mindenképen minster akart lenni; de azért népszerűségét soha sem veszítette el, sőt conservativkodása legnagyobb hevében is rajta bizonyos függetlenségi szint vettek észre, 's azon hírből állott, hogy nála a' conservativismus csak út a' bejuthatásra. A' követkamarában L. urnak az „illustre orateur“ czímet minden párt megadja. Jelenleg a' költő visszajött azon párt férfiai közé, hova meggyőződésénél fogva mindig tartozott. Sok évi hallgatás után biztosan lép fel szerző a' világ előtt nevezett művével. A' Girondisták története a' legkedvesebb olvasmány, hozzánk eddig csak négy kötet jutott 's azért a' bővebb megismertetést akkorra hagyjuk fel, midőn a' művet egészen fogjuk bírhatni. Ára a' párizsi kiadásnak 40 franc; azonban jutni fog hozzánk olcsó utánnyomat is, sőt már a' lipcsei brockhaus-féle franczia kiadás tíz franczal olcsóbbra van téve. A' könyv Mirabeau halálával kezdődik 's innen tovább rajzolja a' forradalmat, különösen pedig a' könyv címéhez híven maradva, mennyire az a' Gironde-párt híveit érdekli. Már az eddigi kötetben is előfordul néhány száz ember jellemzése, kellemes modorban 's röviden, mindig akkor hozva fel embereit, midőn a' cselekvés pillanatában vannak; minden elősorolt tényeknél világos alakban tűnnek fel egyszersmind az emberek is, kik abban részesek voltak. Szerző kitünőleg ügyes és hív akkor, midőn a' legmélyebb emberismerettel összeköti a' házi eseményeket a' köz dolgokkal; érdekes tudni, mint nyilatkoztak ott-hon, magán körökben; mint viselik magokat házi körülményeikben azok, kiknek a' political eseményekben néha nagyobb szerep jutott. Az olvasó nem győzi csudálni az író eszméinek, megjegyzéseinek, 's fejtegetéseinek szépségeit; némely pillanatokban azt hinnők, hogy regényt olvasunk; azonban szerző e' művében csak megtörtént dolgokat ad elő, 's azokat híven, nem nagyítva írja le; ha a' tárgy néha regényesnek, költőinek látszik: az egyedül a' tárgy megválasztásának tulajdonítható és épen nem annak, mintha a' költő azokon az előadásban szépített volna. A' mű érdekes olvasmány lesz nemcsak férfiak de hölgyek számára is. Sz. nagy tért enged cikkeiben azon befolyás jellemzésére is, mellyel a' közügyek vitelében férfiakra a' nők hatottak. Mind ez a' legnagyobb őszinteséggel, hívességgel és igazsággal.

A' franczia kamarákban a' költségvetés tárgyalása alatt előkerülének azon kiadások is, mellyeket az ország évenként tesz az irodalom, és művészet érdekében. Minket e' helyen a' szépirodalom leginkább érdekelné, a' színházakról teendünk említést. A' párizsi nagy opera segélyére az idénre is meg van tartva 682,000 fr. — Halljuk ezt, uraim! kik a' magyar színház előadásaiával nem vagyunk megelégedve. Nagy színház, hallatlan magas belépti ár 's naponkénti telt színház, 's mégis, hogy az opera fennállhasson, 's illő díszszel legyen kiállítva, évenként hatszáznyolczvankét ezerre van szükség. A' Théâtre-Français a' mult években húzott segélypénzéhez száz ezerrel fog az idén többet kapni — összesen tehát 300,000 fr. — Az Odeon vagy is, mint nevezik: második Théâtre-Français megelégszik 100,000 frccal. — Hát a' mi Pest melletti kerepesi színházunk hogy áll? kis nézőhely, 's az is üres, tömérdék ingyen jegy; aztán opera és drama (sőt ballet is valami keserves), ezen felül a' bementi ár minden más európai nagyobb színházénál sokkal kisebb. Hátha még hozzá vetjük, hogy Pest nem is magyar város, hogy az intézet még bölcsőjében van — stb.

Gyöden J. m.

ÉLETKÉPEK^{hossz}

Kiadja Frankenburg A.

1847

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

3. sz. — Julius 18. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

redék csucs, melyből kigyóalakban kifolyó hegy-láncolatok területén Siklóssal szemközt, a traditio szerint Lábatlan várának romjai, egy kissé balra pedig a' regényes fekvésű Gyüd község, hova ezenként sereglik össze búcsújárások az áhítatos nép; innen jobbról a' beremendi hegy — hol néhány hét előtt jeles természetudósaink, Kubinyi Ferencz és Petényi Salamon buvárokdtak, 's daczára a' kellemetlen időnek, a' sok esőzésnek, igen nevezetes fölfödözéseket tettek, számtalan özőnvíz előtti állatok csontjait talalván; — nyugatról 's délről a' megmérhetlen róna, melyen a' rendezett gazdaság diszlik, az élvezetek kéjtengerébe ragadják az embert. A' természet nagyszerűségének képmását híven adni toll soha nem képes; magán kívül ragad ez mindenkít, kiben a' szív nem érzéketlen hűstömeg, nem megfagyott habbuborék, melyet fölolvasztani semmi nem képes, el-elűnődve elmékedik fölötte az elbájolt lélek, a' magasztalás, melyre ajkaink néhány szavakban megnyílnak, csak milliárd részecskéi belsőkben tanyázó, habzó érzelmeknek, 's ha a' lélek elfárasztva az idegeket megrázkodtató élvezetek közepett lankadni kezd, csak hamar megújul ismét, mert a' természet nagyszerűségében magának a' mindenhatónak képét pillantja meg, mely előtt önkénytelenül térdre borúl.

A' harsányi hegyről igen érdekes rege kering a' nép ajkán, melyet azért közlök, mert előadva még sehol sem olvastam.

Nagy-Harsányban — a' hegy alatt elterülő helységben — lakott egy vén banya — ki a' nép állítása szerint az ördöggel cimboraságban élt. — Igen gyönyörű leánya volt — a vidék nem győzte elegendőleg bámulni — kit — hihetőleg, hogy cimboráját annál inkább lekötölezzé — az ördögnek jegyzett el. A' szép Harka — így hívták a' leányt, ha igaz, a' traditio legalább azt mondja — azonban sehogy sem birt megbarátkozni azon eszmével, hogy az ördög neje legyen, 's magát anyja kedvéért feláldozni épen semmi kedve sem volt, rimázkodott, esdekelt anyjának, hogy mentse föl ezen kedve elleni frigyót. Ez eleget szabadkozott, hogy szavát adta, ezt vissza nem húzhatja; de a' leány csak nem tágitott, szünet nélkül ostromlotta anyját kéréseivel, míg ez végre megunta a' sok pityergést és rimázkodást, olly föltétel alatt ajánlá oda az ördögnek, ha a' harsányi hegyet egy éjszakán át, míg a' kakas megszólal, egy tyúk- és kecskén felszántja. Ördög uram vakarta fejét; de mit volt mit tennie, az eke elé fogott egy tyúkot és tüzes kecskét, 's rögtön hozzá látott a' munkához. A' banya és leánya szívszakadva lesték a' kakas kukurikolását. Az ördögnek gyorsan folyt munkája; alig mult el még az éjfé, 's a' hegy csaknem egészen fel volt szántva. Az anya látta, hogy rozslu folynak a' dolgok, dúlt fúlt mérgében, bosszankodott csupán csak azért is, hogy fortélyát így kijátszva látja. Alig volt már néhány barázda szántandó, a' kakasok mintha összeesküdtek volna, nem akartak megszólalni; azon törte fejét: hogy' játszassa ki cimboráját, míg végre, mintha valami hirtelen villant volna keresztül agyán, sebesen felugrott, lélekzet nélkül futott a' szomszéd udvarába, bebújt a' tyúkölbá, 's művészileg utánozá a' kukurikolást, mire a' kakasok felébredvén, rendre megszólaltak. És legfőbb ideje is volt, mert az ördög épen e' perczben vezeté ekéjét az utolsó barázdnak, ám hallván a' kakasok lármáját, dühösen hagyta abba a' munkát. Egyik saruját Beremend, másikat Siklós felé dobta, 's a' belölök kiesett homokszemekből támadt ezen helyeken a' két hegy. — És a' harsányi hegy csaknem kilencz tizedrésze csakugyan épen úgy néz ki, mintha valósággal felszántották volna. — A' posta indul, leveletem kell fejeznem; a' jövő számban azonban ismét lesz szerencsém a' tisztelt közönséget mulattatni vagy untatni, a' mint tetszik. —

Friebeisz.

MONDANIVALÓINK. R. úrnak B.-ben. Önnek levelét és küldeményét vettük, levelezési ajánlatát azon oknál fogva, hogy eziránt F. A. barátunk ígéretét bírjuk és várjuk, nem fogadhatjuk el; szép tanácsait köszönjük 's viszont kérjük: hogy legyen szabad azokat meg nem fogadnunk, ezuttal egyszersmind minden rendű és rangú tanácsadóinkat bátorkodunk a' felől biztosítani, miszerint mi magunkkal, midőn pályánk terheit elvállaltuk, tökéletesen tisztában voltunk, 's ennél fogva a' mit tesszünk, azt tenni akarjuk, 's tesszük meggyőződésből, 's teendjük ezután is úgy, mint azt hatáskörünk engedni 's célunk kívánni fogja. Elveinket programunkban elmondtuk, és pedig elég világosan. Ki azokat megértette 's becsületesség vagy honszeretet iránt kimondott nézeteinkben velünk nines, az ellenünk van, 's minthogy céljainkat nem elle-neink, hanem barátaink segélyével akarjuk kivinni, szavunk egymáshoz nem leend. Utunk egye-nes, arezunk nyílt; ha mi megtámadás személyünket fogja érdeklenni: azt magánügyeink közé sorozandjuk, 's olvasóink kedvéért hallgatni fogunk róla; de a' mi az igazság rovására leend: szó, célzás avagy tett, arról szólni fogunk az igazság érdekében, 's tett dolgaink irányzatában senki befolyásának helyt nem adunk. Egyébiránt a' részvétet és szívességet lehető nyájasan köszönjük.

NEMZEIT SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ. ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP JULIUS 18-tól SZOMBAT JULIUS 24-ig.

Julius 18. Egy napi dícsőség.	Julius 21. Falura kell mennie.
— 19. Saint-Tropezi urnő. — Először.	— 22. Saint-Tropezi urnő. — Másodszor.
— 20. Ezred leánya. Kundt k. a. százsz	— 23. Dom Sebastian.
hercegi udvari énekesnő, és Sátorfi úr vendégek.	— 24. Velencei kalmár. Tóth ur vendég.
- Tedesco Ignác zongoraművész még egy hangversenyt ajánlkozván adni bérlet-folyamban, az július 17-re soroztatott, 's e' napról „Saint-Tropezi urnő“ drama július 19-re tétetett át.

— A' 241-dik szám alatti eredeti drama előadásra nem fogadtatott el.

Kiadja Frankenburg Adolf.

ÉRTESÍTŐ.

Bátorkodunk a' t. cz. közönséget figyelmeztetni, miszerint az Értcsítőben idegenek, vidékiek 's keresztültutazók számára hirdctve leendnek: könyvek, képek, földabroszok, multságok, estélyek, tánczvigalmak, hangversenyek, divatárúk, illatszerek, sorsjátékok, műtárgyak, hölgy- és férfisabók 's egyéb mesteremberek 's művészek lakása, boltváltoztatások, fürdők, vendéglők 's könyvek ajánlása, hazai intézeteink munkálatinak közlése, szövetárusok lakása, gőzhajóárat, gyorskocsik indulásnapjai, pénzkelet, gabnaár, részvénykelet, halottjegyzék, árverések, eladások, szálláskiadások, tanulók fölvétele; szóval: olly mindennapi szükség tárgyak, miknek tudása minden Pestre érkező idegenre, sőt a' város lakóira nézve is kívánatos vagy szükséges és a' vidékre nézve egy vagy más tekintetben érdekes.

Az „Értcsítő“ a' boríték hátulsó lapján foglal helyet.

Beigatási díj minden fél hasábu sorért vagy annak helyeért 4 ezüst krajczár, többszöri hirdetés esetében pedig csak 3 ezüst krajczár. A' hirdetések **egyedül** „Landerer és Heckenast“ urak nyomdájában, hatvaniutczai Horváth-házban (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) vétetnek föl.

Az Életképek szerkesztősége.

Az

ÉLETKÉPEK

1847-diki második félévi folyamára

folyvást előfizethetni Budapcsten házhozordással félévre 5 ft, postán küldve 6 ft. pengőben. — Az előfizetés Pesten csupán csak Landerer és Heckenast könyvnyomdája ügyszobájában (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában hatvani-utcza 583. sz.) fogadtatik el, és minden magyar- és erdélyországi kir. postahivatalnál.

„Életképek“ szerkesztősége.

Előfizetőink szokott számú divatképeken kívül még Szalay László és báró Kemény Zsigmond országosan tisztelt hazánkfiak arczképeit is veendik.

A'

MAGYAR SZÉPIRODALMI SZEMLE

(kiadja a' Kisfaludy-társaság)

julius-decemberi folyamára előfizethetni Landerer és Heckenast nyomdai ügyszobájában (hatvani utcza Horváth-ház 583. sz.) Budapcsten házhozordással 3 ft, vidékre postán küldve 4 ftal pengőben; — külföldre Bécsben a' cs. kir. főpostahivatalnál.

HORVÁTH MIHÁLY, Szliacsi ásvány-viz

Férfiruhakészítő

ajánlja magát mindennemű férfiruháknak legújabb divat szerinti elkészítésére. — Ez alkalommal bátorkodik egyszersmind t. cz. pártolónak tudomásul adni, miképen boltja folyvást uri utczában a' kir. posta és Pilwax-féle kávéház közt létező 454. számú házban létezik, nem pedig a' párisiutcza melletti Pyrker-házban, hol három évvel ezelőtt vala boltom.

(az uri forrásból)

épen most érkezvén meg, és minden efféle bel- és külföldi ásványvizekkel együtt frisen és valódilig kapható.

Ebenführer M.

„2 matrózhoz“ címzett fűszerkereskedésében.

3. sz. — Jul. 18. 1847.

AZ ANGOL IRODALOM VÁZLATA A' XVII. SZÁZAD VÉGÉTŐL MOSTANIG.

(Folytatás.)

1793-ban az egyszerűségben nagyszerű 's a' természet hű költője, Wordsworth, tűnt fel a' költészet egén. Egyrészt nagyon sajnós, hogy ezen költő nem ismeretes annyira, mint Byron, Moore stb; másrészt pedig örvendünk kell, mert Byron népszerűségét leginkább a' német fordításnak köszönheti, mellyben úgy néz ki mint egy bájos fiatal leány halálágon, hol a' szem fénye, az arcz pírja eltűnt, szóval hol a' test megvan, de a' lélek kivándorolt belőle. Tökéletes meggyőződése az, hogy ki Byront német fordításból ismeri, ha nem hiú ember, azt mondja: hogy nem talál semmi különöst benne; ha pedig hiú: ál szegényből dicsérni fogja. A' ki arról meg akar győződni, olvassa meg Böttger híres fordítását, Don Jouan. Canto 11, 12, 13. Okosabban tett a' franczia academia, hogy prózában fordította, hol legalább folyékonyabb, és kihagyások- 's megtoldásoktól mentve van. Reméllem, hogy az olvasó ezen kis eltérésünket rossz neven nem fogja venni. Mert, illy alkalomnál, a' költészet geniusa nevében eféle észrevételt tenni szükségesnek látunk. Most térjünk vissza a' tárgyhoz. Wordsworth tanulási pályája után Cumberlantba vonult vissza költői tehetségei kiképzése végett. 23 éves korában következő művei láttak világot: „The Evening Walk — az esti séta —, Descriptive Sketches — leírói vázlatok“ — 's egyéb apró versek, mellyek után sajátos költészetének jeleit később: „Lirical Ballads“ — lyrai ballatáiban tüntette fel. Két kötet verse: „The Excursion — a' kirándulás, — The White Doe of Rylstone — a' Rylstone fejrő öztehene“ — különös említést érdemlenek, ide nem számítva sok kéziratban maradt munkáit, miket a' szerző kinyomatni nem engedett, mert a' közönséget azok megbecsülése- 's megítélésére nem tartá elég érettnék. Wordsworthnak első műveiben fő iránya volt a' közepeszerű élet eseményeit 's viszonyait felhasználni, 's ezeket, ám-

bár a' legközségesebb nyelven írta le, a' képzelődés bizonyos színezete által szokatlan alakban állítani elő; továbbá ezekben a' természet alaptörvényeit lerajzolni. Későbbi műveiben pedig, hol kevésbbé fontos helyzeteket fest, a' költő saját mély érzelmeit, és elmélkedéseit találjuk, melyek annyira bővelkednek bámulatos phantasiával, hogy bizvást mondhatni: mikép e' tekintetben senki sem áll magasabban nálánál és senki sem igényelhet inkább halhatatlanságot, mint ő. „The Excursion“, melly tulajdonképen csak része egy még kinyomatlan „The Reculse — remete —“ költeménynek, az angol irodalmi philosophiai versek legnemesibbe. „The Fountain — a' forrás —, We are seven — heten vagyunk —, The Complaint of an Indian — az Indus panasza“ — költeményeknél hatályosabakat emberi toll nem írt. Wordsworth rögtönző tehetséggel is birt, azaz közvetlen megindulás nélkül mélyen tud érezni és az érzettet hatályosan kifejezni. — Coleridge képzelődése- 's kifejezésbeni erejére nézve első rangú költőnek tekinthető; költői geniusának legjobb gyümölcsei következők: „The Ancient Mariner — a' régi hajós —, Ode to Mount Blanc — oda Mount Blanchoz“ —, és egy, „Christabel“ című töredék. Mondják, hogy a' methaphysica- 's a' német irodalmombani helytelen szorgalma 's buvárkodása, geniusát háttérbe szorítá. Sok helyt bizonyos tökéletlenséget 's torzítást vehetni észre rajta, melly saját vele született fényét elhomályosítja. 1795-ben a' szabadság és egyenlőség bajnokát, Southeyt látjuk fellépni, ki alig élte le 20 évét, a' remek „Joan arc“ hőskölteményt bocsátá közre, 's más apróbb verseket. Nem sokára következett „Watt Tyler“ dramai költeménye, mellyben az egyenlőség és szabadság elvei terjedelmesen tárgyalvák. A' francia forradalomnak rá kétségkívül nagy hatása volt. Főbb munkái: „Thalaba the Destroyer — Thalaba a' rontó —, Tales — beszélek —, Madoc, The Curse of Kehama — Kehama átka —, Roderick, the Last of the Goths — Roderik, a' gothok utolsója —, Vision of Judgment — az ítélő szék látmánya.“ Költői tehetségeit, a' természetes szélén vagy azon tul levő jellemek fejtésében mutatá meg, hol az olvasót felsőbb régiók (megyék) bájos 's borzasztó jelenetein vezetvén át, szivét áthatja 's rokonszenvét megnyeri; közönségesebb verseiben találékony-sága sekély, de figyelmet gerjesztőbb. Ő minden tekintetben különböz a' többi költőtől 's úgy szólván, utánozhatlan; szóval Southey eredeti, kifejezések-, nyelvszerkezet- 's tárgyak választásában. Hasonló tehetséget pillantunk meg Campbellben, ki első felléptekor nagy figyelmet gerjesztett „Pleasures of Hope — a' remény gyönyörei“ költeménye által, a' mi az érzelmeköltemények legjobbjai közé soroztatott. Ezen munka — mellőzve néhány dagályos gondolatot 's kifejezést, mi olly fiatal költőnek megbocsátható — lángoló 's fenséges érzelmeknek nemes kifakadása, magában szép intéseket foglalván, valamint sok szivre ható rajzait az életnek. Nem kevésbbé nevezetesek „Gertrude 's Theodor“ beszélei. Általában lyrai versei legjobbak; hiresek: „The Mariners of England — ti Angolhon hajósai —, The Battle of the Baltic — a' balti harc“ dalai, melyek igazi nemzeti dalok 's rendkívül hatályosak a' népre. A' critica így szól

Campbellről: „Finom, választékos, és csendes, bővelkedő gyöngéd vonásokban, szinte asszonyos gyöngédségű, nemes és fogékony mint a' melodia, pallérozott mint a' drágakő, itt-ott elárulván a' negéd határaihoz közelgő izlés befolyását.“ — Épen, mikor Campbell költeményei a' népszerűség legmagasabb fokán állottak, tűnt fel Scott Walter, ki példátlan szerencsével futá költői pályáját. A' német újabb irodalom és Skótzia ballatai költészetének olvasása következtében a' regényes iránti vágy ébredt fel benne. Így aztán képzelődési 's érzelmi tehetségeit a' verselés ügyességével egyesítvén, mértékes beszélekben kísérté meg erejét. A' lovagi kor szokásai, eseményei 's érzelmei felélesztése által rendkívül mulattatá az olvasókat. 1805-ben jelent meg: „The Lay of the last Minstrel — az utolsó dalnok éneke —, The Lady of the Lake, the Lord of the Isles — a' szigetek ura —, később pedig „Rokeby“ cz. beszéle, mely a' XVII. századi angol polgári háborút tárgyalja. Scott, mint elbeszélő költő, nem igyekezett az andalgó gondolkozást felébreszteni mint Wordsworth, sem vad és természet fölötti régiókba vezetni az elmét, mint Southey, sem felolvasztani az érzelmeket, mint Campbell; hanem fő feladata volt a' nagy tömeget olly regényes 's mégis valószínű eseményekkel mulattatni, a' miket a' nép felfogni 's becsülni képes volt. Látván, hogy Skótzia regényes időszaka nincsen egészen elfeledve, 's ama' kor szokásai itt-ott még láthatók, ezéírányosnak vélte a' legérdekesebbeket kiválasztani 's a' jelen időre alkalmazni. Mondhatni hogy leírói tehetséggel nála senki sem birt nagyobb mértékben. Azonban az irigy sors dicsőséges pályája gyümölcsseit élveznie nem engedé; egy meteor tűnt fel, mely fényével Scott ragyogó állását elhomályosította 's a' világ figyelmét magára voná; a' min egyrészt örvidenünk kell, mert a' prosa mezejére menvén át vetélytárs nélkül állott, hol Shakspeareként nem személyesített szenvedélyeket, hanem cselekvő 's beszélő egyéneket állít elő. E' meteor Byron volt.

Lord Byron néhány csekély 's kevésbbé szerencsés működések után „Childe Harold“ költeménye első énekét bocsátá közre 1812., 's azonnal villámgyorsasággal terjedt el híre. E' költemény fő személye egy szabad elvű ifjú, ki csordultig élvezvén a' világi gyönyöröket, 's utoljára, a' kedvetlenség, 's embergyűlölet hálójába kerülván, idegen országok beutazása által törekszik vigasztalni magát. A' benne található nagyszerű leírások 's gyöngéd elmélkedések bámulatra gerjesztenek. Később ezen munkák következtek: „Giaur, the Bride of Abydos — az abydosi menyasszony —, Corsair, Lara, Siege of Corinth — Korinth ostroma —, The prisoner of Chillon — chilloni fogoly“ —, a' merész irányu „Manfred“ dramai költemény, Childe Harold folytatása; „Peppa“ az olasz élet comicus rajza, és a' rendkívüli szép leírásokban bővelkedő élczes, nedélyes, 's a' világtól féktelennek tartatott „Don Juan“ cz. műve *). L. Byron költészetét saját felháborodott érzelmei rajzának mondhatni. A' critica így szól felőle: „Ő gyönyörködik a' jellem 's érzélem bizarr, 's úgy szólván, beteges magasztalása

*) Byron színműveiről másutt fogunk szólni.

lerajzolásában, szeret a' heves indulatok- 's azok által előidézett bonyolatokból jóllakni, büszkén, bosszuteljesen, 's makacsan vetvén meg életet, halált, emberiséget 's önmagát, gúnyában az élet bűneit 's erényeit egyaránt csúfolja, néha pedig irigylő az általa megvetett önző lényeket; 's mikor a' gyermek gyámtalanságában, 's a' nő gyarlóságában nagylelkűségére bizza sorsát: csupa gyöngédség- és szánakozásba olvad.“ Illyenek: Childe Harold, Manfred, Lara stb. A' Byron által festett személyekben mindig magát Byront látjuk; innét magyarázható szomorújátékai egyformasága 's lankadsága.

De a' jellemzésbeni hiányt kipótolja a' költészet egyéb elemeiben való határtalan hatalma. Kövessük még a' fent idézett criticát: „Ő a' gyorsan folyó képzelet árja, örökös tavasza az újon teremtettt képeknek, melyek a' lángoló gondolatok hirtelen felriadása, és az őt lenyomó szenvedélyek által hozatnak létre, a' mik az egész költészet folyamán át kifejezésekért küzdenek, 's néha félbe szakasztott 's rendetlen mondatban oldatnak föl, és ez azon erő 's báj, mit inspirációnak mondunk.“

A' 22 éves Byron „Childe Harold“ igénytelen első énekét bocsátá a' világba, a' mi Scott koszorúzott érdemeit háttérbe szorítá; Moore más időben kétségkívül hirt érdemlő költeményeit pedig elhomályosítá, 's neki záporként hullata babérokat. Sokáig várt Moore, míg 1813-ban „Irish Melodies — Irhoni dallamok“ által érdemlett dicsőretet nyert, melyek később ékesítve szép zenével, legnépszerűbbekké, legesudáltabbakká lettek. Dalait finom vidorság 's tündöklő képzelet, mély szenvedély és bizonyos gyöngédség jellemzik. Moore nyelve epigrammai, az érzelm 's a' dal természetéhez szabva, de nem egészen ment az erőltetés nyomaitól. 1816-ban „Sacred Songs — szent dalok —, Duets“, 's aztán híret terjesztő, 's megalapító „Lalla Rookh“ cz. műveiláttak világot. Ez utóbbi műve ázsiai költészet buja szellemével felfogott beszélyeket tartalmaz, melyekben leggazdagabb képek hemzsegnek. „Lalla Rookh“ szerencsés versenyt futott Childe Harolddal, mellynek 3-dik éneke ugyanazon esztendőben jelent meg, t. i. 1817-ben. Megemlítendő, hogy anyagi haszonra nézve is nagyon szerencsés volt, t. i. a' költőnek három ezer font sterlinget hajtván. „Laves of the Angels — az angyalok szerelme“ — czímű műve hasonlóképen tündöklő 's magas képzelődésű. Moore sokoldalúságára nézve az újabb kor legnevezetesebb költője, költészeti jelleme fővonásait elcze, képzelet, éles és élénk kifejezések teszik. (Vége, köv.) Frereych Imre.

A Z A E G Y P T U S I R Ó Z S A.

Történeti beszély.

(Vége.)

VI. SANHERIB.

„Föl, föl a' földgyomor csodás rejtekéből! Hagyjuk a' sírokat az éltlen túllevőknek, a' föld alatti éltet nem ember hatalma igazgatja. Föl! látni az égnek szabad végtelenjét 's hallani az életnek megszokott zaját. Más

élet, más világ van ott a' föld alatt, mint melly fölötté zajg. Ne hidd, hogy a' sír alatt nyugosznak. Örizedjél azokról beszélni, mik ott alant vannak. Mosolygj, ha rólok kérdenek; voníts vállat, de meg ne tagadd létöket, nehogy évek mulva, ha sírodból egy új lakó miatt csontjaid kihányják, arczra fordulva találjanak koporsódban 's alvó éjfélénként némán zörgetni járó a' nemhivők ablakán, bizonyoságot tevő a' tulvilági létről. Légy néma és félj."

„Minő zaj lepte el Aegyptus határait? Mit ostromolja az eget e' fegyveres csorda csataordításaival? . . . Ásd sírodat, veszendő nép, és nemulj el! Temetőd földén jársz! Mit sötétíted el a' napot nyilak fellegével? Napok jönnek, 's nem lesz szükséged árnyékra, hogy hideg légy; hallgatni fogod, mint beszélnek fölötted a' viharok 's a' sivatag vadai, 's nem fogsz belé szólni beszédeikbe; fölötted a' mulandóság tövisi zöldülendnek ki, virágozni fognak és elaszna; kíváncsi gyermekek virágot fognak tépni sírodról 's nem tudandják, hogy az teneked fáj . . ., mit ostromlod az eget csataordításaiddal, mit sietsz a' földet vérrel itatni? Könyörgj inkább neki, hogy legyen irgalmas ítélőbirád 's fogadjon keblébe, és ne engedje: hogy a' szelek hamvait egyik tengerparttól a' másikig elhordják!"

Ki vagy te törpe ama' koronázott fővel?

Kinek intésére százezrek hullanak a' porba, százezrek hullanak a' sírba . . .

Kinek kezébe játékul adatott a' népek élete, boldogsága és szabadsága, hogy legyen mivel mulatnod lelkedet, melly meztelen marad, mint a' többi, mikor azt a' haldokló ajk az őszi ködbe kilehelli.

Aranyat eszel-e, vért iszol-e rá? hogy országokat rabolsz ki, népeket gyilkolsz le, ember!

Nem ura vagy te a' halálnak, rabszolgája vagy neki. Csak olly rabszolgája minő a' dögvész, a' földrengés, az éhhalál és a' viharok, mik szétküldetnek a' világot pusztítani, 's ha megtevék munkájokat, elenyésznek.

Mennyezetes trón, — aranykerekű harczszekerek, — nyertő paripák, — bíborszín lobogók, — vérrel és arannyal pompázó bérgyilkos csorda, — körül leégett városok, — eltiport mezők, vérrel hömpölygő folyam, — lánczra fűzött rabnők és gyermekek fájdaloméneke, — fogadott dicsérők magasztalásai, — éh-sanyarta arczoktól bámult orgiák, — szolgáltság, aranyba, vagy rongyokba takarva. — Ime ez Sanherib királynak tábora. Dicsőség Sanherib királynak! ordítja százezer ajk. Dicsőség a' királyok királyának a' kerek földön! És a' vezér fenn ül az arany mennyezetes királyi széken.

Ki mondja meg, hol volt e' királyi szék valaha fölállítva? Mi maradt meg belőle egyéb, mint az átkos emlékezet?

Sanherib áthozva seregeit az aegyptusi határra, miután a' Typhonnal kétszer találkozott, Memphisnek fordulva egy alkonyatkor azon téren

ütött éji táborn, melyről egyfelől a' Memnon szobrai, másfelől a' Sphinx meglátható.

Mielőtt a' nap leáldozott volna, szekérébe ülve a' csoda elé vitette magát és seregét körülállítva, kevély elbizottan megszólítá azt, hogy mondjon neki szerencsejóslatot jövő harczeithez.

— Hízegő szót mondj meghódítódnak, ellenhoni bálvány! vagy a' porba hajtod meg arcodat előtte. Reszkessen kőajkad, midőn Sanherib nevét kimondod! —

— Sanherib! kiálta a' csoda erős csengő hangon, — egyedül térsz vissza, a' honnét eljöttél . . .

. . . Mint ki zajos álomból mély csendre ébred fel, félelmes hallgatás futá át e' szóra az egész táborn. A' király legbátrabb bajnokait sápadozni látta.

Megdobbant a' páncél alatt szíve. — Félelmet soha nem ismert; megszoká önmaga lenni a' világnak legnagyobb félelme; de jól sejté, hogy egy bal jóslat leverő hite képes lehet a' kivívott győzelmi trophaeust a' dalmaskodó kezéből kivenni.

— Köszönöm jóslatod — szóla gúnyos magassággal a' király — most én fogok neked jövőndöt mondani . . . pusztulni fogsz a' föld színéről, ledölsz, arczoddal a' port csókolod meg, egyik követ silány alkotmányodnak keleten, másikat nyugaton fogják megtalálni, és senki sem fogja tudni, hogy hol és mi voltak? Mit én jövőndölék, azt én beteljesítem, Ahrimanra esküszöm, a' sötét Ahrimanra, 's akkor légy rajta, hogy a' tied is teljesüljön, 's addig is vedd jutalmadul e' játékszeret. — 'S ezüst tollú nyilat vetett tegzére, melynek tollára neve volt bevésve, 's azt a' Sphinx nyitott szemén át belötte. — Az ij pattant, a' nyíl süvöltött; de utána éles, fájdalmas sikoltás kiálta fel a' Sphinx ajkairól, olly ijesztő siko, nehéz, siket nyögésben végződő. Rá lehetett ismerni: hogy ez halálsikoltás, halálnyögés vala.

'S még nem enyészett el a' nyögés, midőn azt a' legiszonyúbb kínordítás váltotta fel, minő a' fia-fosztott oroszán ordítása lehet, hangja a' határtalan kétségbeesésnek, az átoknak, az égő fájdalomnak, mely a' Sphinx ajkain át rémségesen elváltozva, mint ismeretlen pokolcsoda bőgése üvöltö fel átkokkal és férfisirás keserű hangjaival keverve.

— Halálnak átka rád 's minden népeidre, vérivó szörnyeteg! Pusztulás lepje meg országodat és koronád törjék darabokra! Kigyók jelenjenek meg trónod előtt, vakmerő fejüket arczodnak emelve; a' holtak lelkei járjanak fényes nappal városod utcáiban, önvéred igyék véredből 's átkozzon meg tőle 's áldás legyen a' fűvön, mely a' te palotád szétzört kövein fog teremni! . . .

'S ujra hangzék halálos ordítása a' kőszörnyetegnek, mely végig üvöltö a' megrémült hadon, mint az itéletnap harsonának hangja, mely halálítéletet mond az élőknek, föltámadást a' holtak hamvainak. Később fájdalmas szenvedeteg hörgéssé gyengült e' hang, majd végkép elhallgatott.

Valami járványfélelem fogta el mindenki szívét ez átokjóslat után. Nyugaton a' nap haldokolni készült; olly halvány volt világa, mit ez arcokra vetett; vagy tán ez arcok voltak halaványak?

Maga a' király is reszketve kapott koronájához, reszketve burkolá magát bíborpalástjába; de sem a' korona, sem a' bíbor nem birt fényt vetni elsápadt arczára. — Csupán a' Sphinx homloka ragyogott haragos alkonyati pírban...

— Mielőtt a' hajnal sugárit látnátok — szólt népéhez a' király — e' bálványt széttörve szórjátok a' porba!

Mielőtt a' hajnal sugárit látnátok?...

De a' következő hajnal sugárait senki sem látta meg azok közül, kik e' parancsot meghallák!...

A' FEHÉR MUMIA.

Mély csend volt, minő sírokbán szokott lenni. Asnaphar a' catacombák rejtekében maradt. Főn nap és éj válták föl egymást, míg ő ott alant bűvös álomtól leigézve alutt és álmodott mennyei álmokat.

Fölötte nap és éj, élet és halál válták föl egymást; ő pedig a' holtak országában aludta álmaait. 'S tán lehetett ismeretlen varázshatásu szer, melly évekig tartó álmokat adhatott, — halált, mellyből még az élet visszatér? Egyedül volt. Lábai előtt kisdud sirlámpa pislogott, a' föld alatti templom sötét boltozata hallgatva terült el fölötte. A' sirlámpán kívül minden alutt, az is ollyan volt, mint temetőkön a' bolygó lidérczfény.

Hirtelen, mint kit benről kigyó szúra meg, ijedten riadt fel álmából Asnaphar. Azt álmodta: hogy kedvesét, a' fehér leányt, nyíllal keresztüllőtték, éles ezüstyíllal. Remegve tekintte szét, még hallá az ideg csengő pattanását, a' nyíl sivítását 's a' halálos sikojt, — de nem látá semmit, csak a' némán rábámuló kötitanokat, 's a' lábainál pislogó méceset. Főlkelt. Alig álla lábán, a' multak eseményi tarkán zajlottak át agyán, alig hagyva kiválasztani a' valót az álomból.

Menni akart. Tántorogva kereste az ajtót, végig tapogatva a' körülálló hideg bálványokat. De sehol nem akadtrá, fal volt mindenütt és faragványok, köröskörül hideg nyilástalan falak, főn merev boltozat, alant a' padlat mozaikja, sehol nyoma az ajtónak, mellyen át idejött.

Kétségbeesve karolta át a' néma bálványisten lábait, — kinek idegen nevére esküdött 's kiért apái istenét megtagadta, — 's kérte a' szabaddulást. Másik pillanatban pedig összeátkozá azt 's arczra vetve magát siratta az álmot, mellyben kedvesét ölelte, 's mellyen kedvesét megölte látta.

Midőn újra fölveté szemeit, a' síri mécsvilágnál egy magas fekete alak állt előtte. Egy járó érekszobor, ki szemeit nem akarta levenni róla. Athaniel volt. Sötét volt rajta minden, csak ajkai voltak fehérek és hajfűrtei. Asnaphar bámulva néze rá. Azt hitte, hogy évtizedeket álmodott keresztül tegnap óta, mellyek Athanielt megöszíték. Pedig az egy perc volt, melly a' hős fűrteit fehérré festette, egyetlen átkos irtózat percze.

Az aethiop némán inte neki, hogy kövesse. Egy bálvány háta mögött rejtett csigalépcső kanyargott föl a' magasba. Athaniel vevé a' lámpát 's Asnaphárt a' meredek lépcsőkön felvezetve, rövid óra mulva halvány napvilág kezdé világítani útjokat, mellyhez mindig közelebb jutva utóbb egy kised czella torkolatához jutottak, itt Athaniel hátra maradt 's némán elfordulva előre bocsátá a' királyfit. Két gömbölyü nyílason süttött be a' kised üregbe az épen hajnalodó nap. Künn a' Memnon szobrainak üdvözlő hajnaléneke hangzott a' csöndes légben, mit szellő sem zavart. — A' czella közepén zöld márvány sarcophag volt, mellynek ágyában mosolygó fehér arcú hölgy mumiája feküdt, a' rásütő napsugár pirosán keresztül fehérlett rajt a' halálszine. Hideg tetemei ambrával illatoztak, szemei le voltak örökre csukódva. Beszédes ajkain nem egy halál, egész országa a' halálnak látszott uralkodni.

Néma kétségbeeséssel hullott kebelére az assyri ifjú, de Athaniel eltolta onnét, mély, keserű hangon mondvá a' vőlegénynek :

— Éltében tied volt, holtában enyém.

E' szavain kívül egy hang sem árulá el soha sem azelőtt, sem azután Sabaco utolsó ivadékát, hogy az aegyptusi rózsát milly forrón szerette! . .

'S ezzel odavonta Asnaphárt az ablakok egyikéhez, mellyek a' Sphinx szemnyílásai voltak 's kinézetett vele.

Iszonyú itélet képe látszék ott künn. Egy egész tábor, melly halva fekszik . . .

Csoportok, mik egymást ölelve tartják, ölelve és mozdulatlanul, vértess, sisakos bajnokok, félig a' homoktól eltemetve, arcaikat és pánczélaikat a' nap fénye süti. Iszonyú kínok rángásai közt kimult tetemek, vérezetlen csatamező, egymás hegyébe hullt holt alakokkal, miknek égre emelt arcán 's nyitott száján most is látszék az átok, mellyel utolsó lélekzetöket kifuvák, szerte az üresen maradt sátorokat fölforgatta a' keresztüldühöngött vihar.

Egyetlen éjszakán száznyolczvanezer élt tett halottá az öldöklő angyal, mint ezt a' próféták könyvei 's a' történetírók szavai bizonyítják.

— Ki tette ezt? kérdé lélekzsibbadozva Asnaphar.

Athaniel oda vezette őt halottjához 's némán mutatott a' nyilra, melly annak keblébe furódott. Asnaphar leolvasá a' nyíl tollára írt nevet. És a' historia azt mondja, hogy Sanherib királyt saját gyermeke ölte meg.

Asnaphar egy év mulva Babylonia trónján ült, királyi neve lőn Assurhaddan, — a' krónikák mondják, hogy idegen isteneket vitt be Babylona 's ezért az assyri birodalomnak utána el kelle pusztulni. —

*

*

*

A' lelkek órája üt. Menjetek alunni . . .

Menjetek vissza sírjaitokba, omoljatok porrá. Legyetek elfeledve . . .

Ragyogó városok, virággazdag mezők, omoljatok le, legyetek sivattyagá . . .

Kik aluttatok jeltelen sírokban 's végig álmodtatok kétezer eszten-dőt, aludjatok tovább . . .

Rémlő elmúlt idő csodatitkaiddal, menj vissza a' sírba; mit az elfele-dés számodra megásott : vidd vissza magaddal árnyékországotat . . .

Enyészsz el tünemény! — Légy köddé és oszolj szét . . .

. . . Az enyészet szelleme ül a' sivatagon.

. . . Hosszan, szélesen, körül kietlen, halomtalan a' tér.

. . . Sehol egy fa, sehol egy virágos domb, sehol egy oaz . . . Min-denütt, merre szem lát, halottsárga fővénytenger terül.

J ó k a y M ó r.

A' TITKOS TRIBUNOK A' SZENT ANNA TAVÁNÁL. *)

Két részről riad a' kiért, és csendülnek az érczek.
Vad recsegések után örvény szakad a' levegőben,
'S összeveszett hangok zavarékít hordja visftva.

Vörösmarty.

Lépteink mélyen bevezetnek a' székely hegységbe.

Éj van 's olly sötét, mikép lehetlen néhány lépésre előre látni.
— Egyszerre valami hegyszorosban, töretlen ösvényen, egy világ-karaj mint lánglabda tűnik szemeink elé. — Némi távolban földlobogvány-nak hinnéd vagy légtűznek, de közelebb érve, magvát látod : néhány sző-vétneket 's azoknak vérvilágításában egy csoportozatot pillantasz meg.

Mihelyt a' haladók annyira közeledtek, hogy alakjaik körvonalát ki lehet venni: azonnal ráismersz zekéikről 's könnyű csalmáikról székelyekre.

A' csoportozat husz-harmincz emberből állhatott, kik közül néhá-nyan lángoló galy-szővétneket tartának kezeikben: míg többen illy seprü-alaku csomagokat vittek, e' könnyen ellobogó fáklyákat kárpótolván ko-ronként. — Nem csuda, ha a' majd átláthatlan köd közepett e' csoporto-zat roppant világgömbként, melyben fekete alakok usztak, látszott elő-gördülni a' zordon vadságban. — Most egy hajláshoz értek, hol elhagyván az utat, hirtelen felkapaszkodó ösvény állt előttök.

Egyszerre, miként a' szövétnekesek, bizonyos távolban feloszlottak 's egyenként haladtak, — úgy tetszett, mintha a' világkaraj fénytömege lán-goló kigyóvá nyulna, melly lassu kanyarulatban fekszi meg az ösvények mindig felebb és felebb vonuló kirugását, — 's azután bozót és tövisek közt tiüenedezve el, mellyeknek lombjain át csak koronként látod hátát föl-fényleni.

Elül egy zömök ficzkó ment buzogány-alaku ólmos bottal: míg olda-lán avult szijazaton rövid, de nehézkes kard függött; — a' többiek — ré-szint fiatal, részint nem kevésbé aggott férfiak — a' töretlen ösvényen, hol most haladtak, annyira el valának magukkal foglalva, miként a' csak ke-

*) Mutatvány a' szerző legújabb „Jósika István“ című regényéből.

véssel ezelőtt székelyesen élénk 's bőbeszédű társalgás síri csenddé olvadt; csak a' léptek ropogását e' gördéken 's a' perczegő 's recsegdelő szövétnek neszt hallhatád.

Most egyszerre a' legközelebbi hegylaposra értek, mely itt meglehetősen tért képezett 's csak apró, kecske- és zerge-rágott csalittal volt körözve. — Miként előbb felfejteni 's hosszú vonallá nyulni láttad a' világkarajt: úgy most, miután a' szövétnekesek néhányai, kiérvén a' Miko erdejének rengetegéből, a' magas téren megállapodtak, — úgy tetszett, mintha a' tűzkigyó összekanyarulna; 's nem sokára az egész tér derengő világban úszott.

A' köd oszlani kezdett: halkkal, mint nehézkes éji öltöny, hullámzó rétegekben türemlett mindig lejjebb és lejjebb, míg a' hold szakadozó hullámok közül előtünedezett.

„Oltsátok el a' szövétnekeket egyen kívül!“ szólt a' zömök férfit, kinek tartása 's parancsoló hangja mutató, hogy e' csoportozatban az első szó az övé.

A' parancs azonnal teljesítve lőn; 's csak midőn a' közvetlen nagyobb világítás elhalt, lépett egy sajátos jelenet az éjből elő.

Bárminő magasan voltak ezen emberek, koránsem érték el e' mogorva bércvilág legmagasbik fokát; szemben velök sűrűn erdőlepett hegység emelkedett fellegekhez. Ugy tetszett, mintha roppant tűzhányó hegy állna előttök, mellynek tágan nyílt crateréből világhullámok lövellnének fölfelé. Ollykor, mint fekete felleghasábok, füsttorlatok vívtak e' csudás világítással; azután lángok csapdostak fel, mint hosszú sárkánynyakok vagy lobogó szárnyak, visszatükrözvén magukat a' fellegekben.

*

*

*

„Kissé élkéstünk, komék! — szólt a' vaskos székelő — a' mint látom, meggyújtották már a' gyertyát az egyházban, 's a' szent szolgálk nem kiméli a' töményfüstöt. — Siessünk, nehogy utolsók legyünk 's a' gúnyos csikiak 's gyergyóiak mondják, hogy az oláhfalviak mindig elkésnek.“

A' csoportozat, egyetlen szövétnekestől vezetettve, nem sokára eltűnt a' sűrűségbe. Néha egy-egy világfoszlány jelelé felebb-felebb emelkedő utjokat: míg ama' gerinczre értek, honnan egy, a' legnagyobb szerű 's legbájosabb jelenetek közül bontakozott előttök.

Mélyen alattok, mint veres tükör, mellynek közepe feketében olvadt, — ragyogott fel a' szent Anna tava, nyugodva hullám és fodor nélkül meredek bérczkeretében, mint tojásdad tengerszem, mely özőnkori áradásokból maradt itt, óva intvén az emberfiát, mikép egy élő égi vándor felett tanyázik, mellynek szeszélyei koránsem apadtak még ki; 's egykor jó kedvében könnyen felforgathatja az emberi kéz ürgehalmait 's castorpalotáit. A' tó kerülete háromnegyed óranyi.

Mikép a' tekintet a' magasból e' katlanba esett, azonnal észre lehetett venni a' csudás világítás okait. Számtalan szövétnekek égtek alatt, 's néhány ezerből álló csoportozat tódult itt a' hegy tövében 's a' tó keskeny

párkányzatán össze. Ugy tetszett, mintha mindig hullámozó, eleven szőnyeg sovárgó szomjjaal fekünné körül a' csendes vízlapot, 's mintha e' nép valami rejtett isteni tiszteletre gyűlne össze.

Mikor a' csoportozat, melyet ide kísértünk, töretlen ösvényen és szakadásokon át a' széles hegykatlan keskeny övezetébe leért: könnyen láthatá, hogy valóban utolsó; mert többen valának itt összegyűlve, mint a' mennyiről legtávolabbról is álmodhatának.

Gúnykaczaj fogadta őket, 's tréfák, melyeket az oláhfalviak ritkán kerülnek ki; de zömök vezéroket mégis némi tisztelettel 's örömríadással üdvözlék.

Vessünk egy tekintetet a' vérvilágításban uszó éji képre, azután lépünk e' nép közé.

Kevés ország van a' világon, hol olly szűk helyen annyi szép 's valóban elragadó vidék léteznék egy csomóban, mint a' kis Erdélyben. — A' gazdag magyarhoni terek Nabobjai, kényelmök 's jóllétök közepett gúnyos közmondásként használják az erdélyiek szokásos ömledezését, mellyel valami birtokot semmivel sem tudnak inkább feldicsérni mint, ha mondják: szép vidék! — E' szép vidék eszméjével a' gazdag alföldi 's bánáti úr — 's ezen utóbbiak közül főleg a' kis Szamosújvárból került 's kecskebörrökből szorgalom 's becsületes ügyesség által palotákra vergődött örmény birtokos — mindig szoros kapcsolatba hozza a' szűk jövedelmet 's az üres csűröket 's fészereket. Szép vidék és szegénység egyértelműek.

Ki bámulná, ha ezen emberek, tágas pusztáikon, bömbölő gulyák 's bégető birkák falkái közt, számítván gazdag jövedelmöket, száналommal 's — nem akarjuk állítani, legjobb izlésü — kicsinyléssel mosolyognak e' szép vidékek magasztalt lakóira, kik, néha elvetődvén gazdag téreikre, az első furuglya vagy csimpolya hangjára honvágyat ézenek 's visszasavárogznak magas hegyeik közé 's a' csendes völgyekbe.

Látszik mégis, hogy a' honszeretet 's azon családi ragaszkodás a' görhöz, mellyen születünk, őket is megkapja néha — 's a' sivatag puszták szülötte költővé lesz. Tengernek látja a' száraz avar-lepte homoklapokat, — csillagszemeknek ama' békatelt rest mocsárokat; összeköti a' végtelenség eszméjével a' ronda, szennyes pusztát, 's az iszap- 's posvány-körözte gémeskútban kedves szemnyugasztó pontot képzel. Kis istent — szabad országában — pillant meg a' pizsoktelt csikósban, — 's a' mérhetlen éj közepett, a' rest erek mellett heverő gulyák egyes bömbölése édesen, bár sajátosan hangzik fülébe.

Valóban van e' népetlen sivatagok önteteiben valami, mi a' szívet megragadja: mondanók, a' vágy 's a' fájdalom érzete az; a' szem, melly keres és nem talál; a' hang, melly viszhangra vár 's a' krypta csendében siketül el; a' szív, melly életet vágyik felvirulni látni; — az élő, ki emberre sovárogo, 's a' hon buzgó fia, ki e' hanyag ugarokat áldással öntené el 's mindenütt a' vágytalanság semlegessége ásít fel körülé. — A' hatás,

mellyet, főleg csendes éjeken, e' néma puszták ébresztenek a' lélekben, hasonlít a' számkivetett bucsútekintetéhez 's a' haldokló ohajához, ki egy csókkal válik el az élettől, 's neki-érve a' kielégültségnek, sovárogra tekint egy jobb lét felé, mellynek küszöbén áll.

*

*

*

Lehet, hogy ama' bájos pontok, mellyek, mint annyi gyöngyök hevernek szétszórva Erdélyben, nem olly nagyszerűek, mint azt néha költői képzelet rajzolja ki magának, — 's megvalljuk szerényen, mikép mi több érdeket 's több költőiséget találunk azon csendes, rejtett völgykeblekben 's a' hegyi tavak- és sziklaövedzett katlanokban, hová ritkán téved a' vándor lába 's hol az élet vészei után csendes pihenés, kibékülés önmagunkkal 's a' világgal — 's a' visszavonultság nyugtató eszméje birnak tulsúlylyal.

Egyéni nézetünk lehet ez, mellynek sem okaival, sem felelősségével nem tartozunk. — Illy helyek olyanok, mint a' csendes remetelak, hol szív és lélek magukhoz térnek vissza, 's ha szabad így szólunk, magukból fonják ki éltöket. Az elkülönözés 's a' jóltevő feledség üvegharangja borít itt; túl azon a' vihar zúg 's a' villám lesuhan óvó mennyezetünk fölött. — Távol látjuk a' sivár üzemeket 's az emberek hiú 's beteges küzdelmeit; úgy tetszik, mintha élethajónk, törött árboczaival, kívül esnék e' tükörke-reten, mellyen át szemünkig — szelídítve 's elmosódva hatnak az életképletek 's mind az, mi e' jámbor menhelyen túl történik a' világban.

Oh! ti tágas pusztáitokon, nem ismeritek az illy oazok enyhét, — 's talán prosaiabbak 's boldogabbak vagytok, mint hogy a' fájdalom költőiségéről, melly illy rejtekeket keres, legtávolabb eszmétek lenne.

Illy kedves 's minden zordonsága mellett költőileg lakályos enyhpont a' szent Anna tava 's körzete a' székely hegységeken. — Mondák, tündérregék 's a' mesés hajdan viszsohajai álomszerűen 's bágyadtan hevernek itt a' szirtek gerincein 's a' százados fenyvek füszerárnyai alatt. — Késő éjféltkor, midőn a' hold e' csendes tónak tükrébe tekint, 's a' magasból számolja meg benne csillagtáborát; mikor, a' fenyvek füszerét hordva szárnyain, e' tengerszem üvege fölött ezüst fodrokat lehel az esti szellő; 's amott 's a' tóba benyuló párkányokon egy tévedt vándor tüzet gyújtott az őszi avarból, 's előntve vérlehelletétől, a' néma tóra tekint; míg itt-ott a' fenyvek éjéből, mint ave-ra szólító harang, a' nyáj csengői zengenek: — lehetlen, hogy szived ne táguljon, hogy költővé ne légy, kedélyed át ne szellemüljön 's képzeted életre ne szólítsa amaz ódon regéket 's mondákat, mellyek itt az éj büvében merengenek.

Most e' csendes menhely a' zajongó, lázadt életnek rugalmára gyult fel. — A' nyugtalan, élénk székelyek, látván, mikép, szabadságuk vesztével, az apró kényurak vasbotja csapásra emelkedett fölöttük, — titkosan susogva — de bár lassan, mégis hatalmasan, mint az ár — szétharapózó egyezkedés következtében, ezen éjet 's e' helyet tüzték ki légy-ottul.

Zöld Demeter, Hálom István 's Adorján Kund

— e' három makacs, következetes óvónemtője a' székely szabadságának—
ide szólítá hontársait.

A' ragaszkodás e' három férfihoz — kikenél a' szabadságvédelem
apáról fiura szállt, mint örökség—olly nagy volt, mikép nemzedékekben át
soha sem lőnek elárultatva.

Ugy tetszett, mintha e' három név — mellyről, mint annyi örök csil-
lagról, a' szabadság lángszövétneke függött — a' székely szívek magvába
lenne edzve 's földve hétszeres lemezével a' titoktartásnak.

Volt példa, hogy székely székelyt árult el ; hogy székely kémkedett
hontársai lépteire , 's az ellenséges seregeket vezette menhelyeikre ; — de
nem volt példa, hogy a' legdühösebb gyűlölség, közönösség 's személyes
bántalmak valaha egy székelyt arra bírtak volna, e' három név birtokosá-
nak egyikét megnevezni. — Hasonlított e' három ember a' föld rejtett tü-
zéhez, mellynek létezését csak akkor veszed észre, mikor lábaid alatt a' föld
reng 's házad romokba dől.

*

*

*

Jóval azelőtt, hogy e' nép ide gyűlőngött, a' három népvezér már e
rejtett helyen volt ; együtt jöttek, mint mindig, mikor a' népben elégiület-
lenség forrt, vagy valami erőszak történt.

Valóban nevezetes lélektani feladat lenne , azon egység indokaira
jutni, melly e' három durva , minden műveltség nélküli 's miként tudva
volt, házi körükben nem igen bánható embereket olly mentté tévé minden
féltékenység- 's vetélyvágytól, mikép a' székelyek utolsó tribunjai egy szív-
vel érezni, egy lélekkel gondolkozni látszottak, valahányszor népügyről
volt szó 's közös bajok nyakára fektették lábaikat.

Szövétnek nem vezette lépteiket ; — mint az óvakodó zerge, mint a'
fenyvek bozontos lakója, a' medve 's belény : úgy tudta e' három vadonfia
az utat e' hegyhasadékok , meredek bércek és sötét katlanok közt. —
Könnyű lábaik azon ingoványok felett , mellyeket a' székely v é s z e k-
n e k nevez , szellőszárnyakon látszottak átlebbenni. — Miért szövétnek
e' három férfiúnak, kik maguk szövétnekek voltak a' népügy elején ? —
(Vége köv.)

B. J ó s i k a.

A R A N Y L A C Z I N A K.

Laczi te,
Hallod-e ?
Jer ide,
Jer , ha mondom,
Rontom-bontom,
Ülj meg itten az ölemben ;
De ne moccanj, mert különben
Meg talállak csípni,
Így ni !

Úgy-e fáj?

Hát ne kiabálj.

Szájadat betedd,

'S nyisd ki füledet,

Nyisd ki ezt a' kis kaput ;

Majd meglátod , hogy mi fut

Rajta át fejedbe . . .

Egy kis tarka lepke.

Tarka lepke , kis mese,

Szállj be Laczi fejibe.

Volt egy ember , nagy bajúszos.

Mit csinált ? elment a' kúthoz.

De nem volt víz a' vederbe',

Kapta magát , tele merte.

És vajon minek

Merítette meg

Azt a' vedret ?

Tán a' kertet

Kéne meglocsolnia?

Vagy ihatnék ? . . . . nem biz' a' . . .

Telt vederrel a' kezében

A' mezőre ballag szépen,

Ott megállt és körülnézett ;

Ejnye vajjon mit szemlélhet ?

Tán a' fényes délibábot ?

Hisz olyat már sokat látott . . .

Vagy a' szomszéd falu tornyát ?

Hisz azon meg nem sokat lát . . . .

Vagy tán azt az embert,

Ki amott a' kendert

Áztatóba hordja ?

Arra sincsen gondja —

Mire van hát ?

Ebugattát !

Már csak megmondom, mi végett

Nézi át a' mezőiséget,

A' vizet mért hozta ki ?

Ürgét akar önteni.

Ninini :

Ott az ürge,

Hű, mi fürge,

Mint szalad !

Pillanat,

'S odaben van,

Benn a' lyukban.

A' mi emberünk se rest,
 Oda nyargal egyenest
 A' lyuk mellé,
 'S bele önté
 A' veder vizet,
 Torkig tele lett.
 A' szegény kis ürge
 Egy darabig türe,
 Hanem aztán csak kimászott.
 Még az inge is átázott.
 A' lyuk száján nyakon csipték,
 Nyakon csipték, haza vitték,
 'S mostan . . .
 Itt van . . .
 Karjaimban,
 Mert e' fürge
 Pajkos ürge
 Te vagy, Laczi, te bizony!

Petőfi Sándor.

ELBOCSÁTOM ÉLTEM HAJÓJÁT . . .

Elbocsátom éltem hajóját
 Hullámos tengeredre, oh világ!
 Sorsom mi rosztat, vagy mi jót ad,
 Az égiek reám azt nem bízák.

Kezemben a' lapát! ha zúg is,
 Ha csendesen ül is a' fürgeteg;
 Sikamlós útam bárhová visz,
 Bátran küzdendek, a' míg küzdhetek.

Vitorlámmal bizalmas szellők
 Ritkán fognak játszodni, gondolom;
 Fejem fölött a' sűrű felhők
 Gyakrabban szólnak sürgő hangokon.

Megdöntheti a' vész erőmet
 Az ellenem dühült hullámokon . . .
 Hadd döntse meg; de evezőmet
 Elvetni kislelküleg nem fogom!

Lévay József.

A' HONSZERELMESEK,

vagyis:

Ignác és Konstancia.

(V é g e.)

HARMADIK FEJEZET.

Náci és Stanci teljesen értik egymást. Nyilatkozatokra kerül a' dolog. A' történet folyama rohanásnak indul, mindaddig míg ismeretlen tájakon egészen el nem vesz. — Tapasztalni fogják e' fejezetből az olvasók, hogy egyik legmegbecsülhetlenebb tulajdona sok elbeszélőnek az utolsó fejezetek írása, a' befejezés és elnémulás.

Midőn Ignác az egész terjedelmében közölt fentebbi levéllel szállásáról hivatalos óráiba rohant, már akkor el volt határozva lelkében, hogy azt nem mutatja senkinek; egész nap lementeg hallgatag, néma, komor és sötét lesz, és

csak, midőn az est közelg 's az ünnepies öltözködés órája megjelent, fogja enyelgően nyájásra szoktatni érzelme képviselőit, arcvonásait. Már akkor elhatározta, hogy szebb, kedvesebb, játszibb kedélyű levelet annál, mi az ő kezében van, soha senki nem olvasott. 'S ha igaz ama' német közmondás, miszerint az úristen a' szivre néz, nem pedig az ortographiára, lehet hogy Ignác nem ámitotta véleményével a' világot. „Mennyi finom fordulattal teljes az — gondolá magában — és mennyire szeszélyes elmésséggel csattan a' végén a' meghívás! Oh ilyenre csak hölgy, csak ő képes!” —

Azt is elhitette magával, hogy ebéd után azonnal Kövessy Kálmánra adja magát, 's kedvnyerésül, elmederítésül és meglepetésül betanul belőle néhány strophát. Továbbá lelke minden erejével iparkodott a' levélben említett veres bársony mellényű báli ruhára visszaemlékezni, melyben Konstancia először látta Ignácot; 's az emlékezés annyiban csakugyan sikerült, hogy a' ruháról ő is azt hitte, mikép az gyönyörű lehetett. Végre feltette magában, hogy esküdjének bár össze ellene a' világ minden princípálisai és titkokot tartó emberei: neki ez este hivatalos foglalkozása nem lesz. Igenis, nem lesz! — sőt mi több, ilyenkor különben sem volt soha semmi dolga.

Hogy a' várva várt est bekövetkezett, szükségtelen elmondanom. Mind a' mellett, hogy Ignác a' délutáni időnek ránézve rendkívül lassu haladásából már azt hitte, hogy az est csak másnap reggel fog Pestre érni, az est mégis megjelent szokott időben. Oh, de mit nem hisz el mindent a' szerelmes ember!

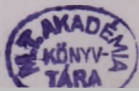
A' szélutczának egy második emeletében egy tánczmesteri, bocsánat! tánczművészi szállás várta vendégeit. Szállás alatt egy ajtót, két ablakot 's ezeknek között egy sovány butorzatú szobát kérek értetni. A' tánczművész úr is szobaúr volt.

A' szoba tetejéről lecsüggő vilárnak négy szál gyertyája közül még csak az egyik volt meggyújtva. Jele, hogy a' vendégek még nem érkeztek meg.

Egy széken, mely a' kályha és ágy közötti sutba volt beplántálva, egy bozontos szemöldökű, sörszinű öreg hegedűs ült. Jele, hogy a' vendégek már itt lehetnének. A' vén hegedűs ismeretes pontosságú ember. Fiatallabb korában, mikor még a' pesti német színház in floribus egymaga volt színház a' magyar fővárosban, az itteni zenekarnak volt tagja, hol trombitása, hol fagottistája. Most öreg napjaira, midőn számos családja is van, a' sörben is telhetetlen, a' szeme is mindinkább gyengyül, a' német színházból kimaradt 's a' fővárosi tánczművészek leczkéin rontja hegedűjét. Egy tactust tizszer is el kell kezdenie 's ismét abba hagynia, míg a' növendékek utána jární képesek. De már nagyon birja a' szükséges phlegmát. Pontosságáról híres. Mikor a' szobába lép, mindig akkor veri a' hét órát.

Legelső, a' ki belépett, Ignác volt. Tetőtől talpig feszes ünnepi ornatusban. Ha lefestetné magát a' műkiállítás számára: bizonyosan így öltözködnék fel. Ignác ugyan talán még soha sem volt e' helyen, de lehetett-e Konstancia szeszélyesen elmés meghívásának nem engednie? — annival is inkább, mert tudta, hogy az illy tánczpróbákon különben is minden tisztességes frakku „fiatal” szívesen láttatik. 'S ő némileg ismerős is volt a' tánczművészszel. Ez egyszer Ignácot is felszólította sok mással együtt, csinálna neki egy ujonnan feltalált magyar tánczának nevet. De nem minden ember dr. Bugát, hogy nem egy, hanem 40,000 új szót csináljon. Ignác sem csinálta meg a' szót, hanem azért emlékezhettek egymásra, — így gondolkodék Ignác.

A' tánczművész leczkéi, mint legmagyarabb szelleműek valának hírnévben gazdagok. Csupa magyar fiu, leginkább juratusok és kereskedő segédek, tanultak tőle az otthoni esti előadáson; csupa attila 's arany rojtos nyakkendőből állott a' tánczbeli viselet. Ezen növendékei kedvéért a' derék és lelkes tánczművész néha napján hölgyeket is hívott meg, összeszokás végett; nagyrészt

csupa német varróleányokat, ezen pesti grisette-fajt, mellynek csacsкасága azonban a' magyar nyelv szépségeivel is igen hamar megbarátkozik.

Illyen estélyek ünnepek voltak. Illyenkor ki volt hirdetve, hogy a' szoba ki lesz világítva, azaz : négy szál gyertya égend a' luszterben, 's hogy zene is lesz, azaz : a' vén hegedűs elfoglalandja sutját a' kemence mellett.

Ignác a' félhomályu szobába érve, nehéz szívvel várta a' történetendőket. Az öreg művész azonnal szóba állott vele, a' drága időn és inségen kezdván a' dolgot, mikhez hasonlókát — pedig már láthatja a' tens úrfi, hogy vén ember szól — de még soha-soha nem látott. A' kenyeret 25 garason adják; a' disznózsirnak fontja fölment egy forintra. Hallatlan uzsoráskodás! No hiszen lenne csak ő törvény és igazság — ugymond — majd megmutatná ő : hogyan kell a' sok gazemberrel bánni. De a' törvény és igazság más kezekben van, a' mit fájdalommal vesz ugyan észre, de róla egyáltalában nem tehet stb.

A' művész lelkesedése 's komoly haragja mindinkább pirossá tevé arcát, mindaddig míg egy hatalmas köhögés nem jött közbe, melly arcza színét a' lehető legnagyobb pirossággá fejlesztő 's veszedelmesen izgató szavait egészen elnémítá.

Egy álmos szolgálo vetődött a' szobába, ki meggyújtá minden gyertyaszálát a' vilárnak. És lón világosság!

Ez alatt néhány új vendég érkezett meg, köztök két ismeretes alak, két novella- és versíró, szóval költők, kiknek studiuma : élet- és emberismeret, az irodalmak és nyelvek használatba vétele nélkül. Studiumaiknak táncpróbán, minden palotárai kiránduláson, minden városligeti „népünnepen“, különösen pedig a' kávéházakban szoktak hosszú képekkel neki állani 's az összes hazát 's boldogságát mindenütt vállalkon hordozzák. Busk orányi Márton volt az egyik, Kéjfohász i Mihály volt a' másik. (A' vezetékneveket, úgy látszik, magok csinálták, a' keresztnéveket a' pap adta nekik.) — Büszkén tekinté szélyel a' két költő. Velök jött Z w i e b a c k Jenő, egy pesti német lapnak magyar ügyekbeni referense; tollának a' tánczművész híre 's kelete sokat köszönhet, a' toll tulajdonosa a' hir és kelet birtokosának nem kevesebbet. Értik egymást.

Nyílik ismét az ajtó. Jöttek a' hölgyek, csoportosan tódult be a' szépnem, mintha csupa szemérmeskedésből a' ház mesternénél várták volna be egymást. Mi azonban nem bizonyos. Velök jött néhány elegans boltsegéd, ki páholyba is beillett volna. Ezek az őrányák szerepét viselik, minthogy ezen genreből a' hölgyek között alig lehetett volna egynél többet kiszemelni.

A' szépnem soraiban ragyogott Konstancia is, kit Ignácunk, képzelhetni, hogy sokkal előbb vett észre, mint mi. Elébe szaladt. Konstancia el akart pirulni 's ruhájára nézett le. Azon veres bársony mellényű ruhában volt, mellyben — mint a' levélben megírta — legelőször látta Ignácot. Ez azonnal észre is vette a' dolgot 's neki bátorodva szabadságot vőn magának, a' legzebb reményekre érezni magát feljogosítva. Ezt ő illetéknépen fejezte ki: a' felső öltönyt, a' kalapot lekapkodta imádottjáról, miközben Kövessy Kálmánból e' sorokat sugá fülébe :

„Mért busuljak én napestig

Hasztalan;

Tán azért, ha a' nap elment,

Este van?

Konstancia észre vette, megismerte a' sorokat és boldog volt, mint Ignác mikor a' bársony mellényt megpillantotta. Mikor két szív így eltalálja egymás titkos ohajtását, az nem is lehet másképen. — Ez után a' szerető pár összesugdozott holmit a' beállandó tánczot illetőleg. Konstancia e' helyen nem volt új jelenség, minél fogva az ismeretlen Ignáczzali bizalmasága aligha föl nem tünt a' rendes tánczosok között.

Minden készen volt 's nyughatatlan, mint harcza menő bátor sereg. — Az öreg hegedűs pengetni kezdé műszerét.

Csak a' társaság lelke és locomotivje hiányzott, a' derék és jeles tánczművész.

— „Vajjon hol maradhat oly soká? — kérdezték itt-ott a' szobában.

— „Ne aggódjanak; bizonyosan valamelyik tánczleczkéjén késett el véletlenül“, — így világosítá fel a' dolgot az okos és szellemdús Konstancia.

Már hinni kezdék általánosan, midőn az ajtó rögtön nagy zajjal benyílik. 'S egy sovány kis ember, bokáig sárosan, homlokig izzadta, tetőtől talpig átázva rohan be a' szoba kellő közepére.

„Ah! — eső esik! — nincs esernyőnk!“ sikoltozának mindenfelé a' megszeppent hölgyek.

„Megbocsásson nagyságtok! — Jó estét, uraim és hölgyeim! — Buskorányi úr, — Kéjfohászi úr — és Herr von Zwieback, üdvözlöm önöket! (Kölcsönös kézszorítások.) Fogadják bókomat mindnyájan. — Vigasztalhatlan vagyok, — kétségbe vagyok esve — soha illy scandalum nem ért! — Képzelték önök, hazafelé indulok, — jókor indulok, hogy valahogy az itteni kedves, mondhatom, legkedvesebb tánczleczkémről el ne késsem 's alig érek ki a' kapun, szakadni kezd az eső. Az eső, uraim! — de úgy, hogy ilyen szakadást még soha senki nem látott. Becsületekre mondom! — Iszonyú embarrásban vagyok az utcán. Mit csináljak? Visszatértem a' házba, honnan kiindultam, 's egy esernyőt kértem kölcsön. A' hatvani-utcától egész idáig vert az eső, — fiakkernek se hire se hamva sehol — 's ime önök látják, milly deplorable állapotba jutottam! — Oh hallatlan! — Bocsánatot kérek. Tüstént készen leszek.“

'S a' derék tánczművész egy zugba szökött. Minthogy más szobája nem volt, itt vala kénytelen sáros topánjait tisztákkal fölcserelni. A' hölgyek közül egy sem nézett oda.

„Tehát, ha úgy tetszik, kezdjük. — Musik!“ kiáltá a' derék tánczművész, a' mint fölkészült.

Intés, taps, hegedűhangolás egymást követék figyelembresztésül. Körbe állanak, a' kik már összehövedeztek.

Buskorányi Márton, mint máskor is tevő, Konstanciát különböztet meg 's feléje hajólván mondá:

„Kisasszony, szabad kérnem?“

„Köszönöm, már avandsirozva vagyok“ — felelt röviden a' kisasszony.

„Már . . avan . . zsirozva . . van!“ — csodálkozék Márton, kinek még soha senki kosarat nem adott. „Vajjon kivel lehet? — gyötrődék magában. — Ignác előállott. Ki az? kicsoda ő? — kérdezték mindnyájan. Nem ismerte senki.

A' körtáncz befejeztetett. Utána társalgó jött. Most Kéjfohászi Mihály próbált szerencsét a' kapós kisasszony körül. Szórol szóra úgy járt, mint barátja. Ismét Ignác volt a' nyertes.

„De hát ki ezen ember?“ — így fakadtak ki már kissé hangosabban, a' mint találkoztak, a' kosaras tánczosok. Zajongtak, tomboltak és mérges pillanatokot lövelltek szerteszét, különösen Ignácra. — A' derék tánczművész félni kezd, hogy jó hírnevű tánczpróbáit véletlen összekocczanások rossz hírbe hozandják, 's az illetők felé fordulván, összetett kezekkel így rimánkodik: „Buskorányi úr, Kéjfohászi úr — kérem, az istenre kérem! kimélték meg intézetemet. Nálam minden tisztességes embernek szabad bejövetele van!“

De az emberismeret után sovárgó költők már nem hallgatnak szóra, már boszu forr keblökben, már a' legvégsőre vannak elszánnva. Buskorányi úr Ignác felé tart.

„Uram! egy szóra.“

„Tessék.“

„Uram, ön itt ismeretlen.“

„Itt? — Talán nem egészen az“ — jegyzé meg a' boldog Ignác némi titkos célzással a' hölgyek közé pillantva.

„Értem; ön Konstancia kisasszonyt érti.“

„Nem — oh nem — a' világért sem — szerénykedék a' fölfedezett gondolatú Ignác — ő még nem ismer engemet egészen. (Épen akkor pillantott ide Konstancia és szemei elragadtatást sugárznak.)

„Uram! száz szónak is egy a' vége — folytatá a' bösz Buskorányi — egyenesen ki kell mondanom: ön vakmerően sérti a' társaság illedelmi szabályait — ön minden tánczra előlegezi, vagy mint ő mondja, avandsirozza a' kisasszonyt — ez sehol a' világon nem járja — uram, ki kell mondanom, ez vakmerőség — nem, több, — ez . . ez . . szemtelenség!“

Az utolsó szóra, mely mint a' villám csapott le, általános zürzavar támadt a' szobában. A' derék tánczművész kétségbeesése tökéletes. Soha, de soha az ő tánczpróbáin ily botrányos valami nem történt; ha ennek híre terjed: egész életére tönkre van silányítva. A' német lap magyar referensét, Zwieback urat kérve kéri, felejtse a' mit itt látott 's hallott, 's addig nem tágit kérésével, míg ez meg nem igéri a' felejtést. Hasonlóul rimánkodik azután az összes vendégsegreg előtt. — A' hölgyek szétszaladnak 's ijedezve suttognak a' mellékpamlagokon. Néhányan irigylik Konstancia szerencsáját, ki ennyi zavart volt képes okozni. A' magyar érzelmű boltsegedék a' feleselők körül publicumot képeznek 's az erősebbnek látszó megtámadó javára mimicáznak, egyhangulag mondván: „Ugy van, szemtelenség!“

Ignác jéghidegen állott meg, napoleonilag keresztbe font karokkal 's csak ezt mondta a' megtámadásra:

„Legyen ön bárki! — Megvetem önt!“

„Hah! — ismétlem — itt az egész tisztelt társaság előtt ismétlem — ön szemtelen!“

„Ön ismétli? — Ismételheti miattam akár hetvenhétyszer. Mindannyiszor higgadt természetemnek fogja ön köszönhetni, hogy közbe nem sujtok!“

„Mit? sujtani? ön sujtani akar? — Ah ez brutalitás — ez több — ez sok! — Tánczmester úr! vagy ő megy el, vagy mi maradunk!“ —

Konstancia ekkor már fölszedé felöltőnyeit, haza készülvén. Ignác meglátta.

„Megelőz ön, uram, kérésével. — Van szerencsém, jó éjszakát kívánni. Isten önnel, tánczművész úr!“

Mentek. A' szoba lecsendesült. A' kalandszomjas Buskorányi hősi viselete megcsodáltatott, mit ő azonban igen természetesnek talált maga részéről. Az eltávozottakat kinevették 's a' mulatság folyama előbbi rendes medrébe tért vissza.

Ignác csupa gondoskodás volt. A' pítvaron a' tánczművész kifizetett esernyőjét kapta egyik hóna alá, a' másik alá Konstanciát vevé fel.

Utközben kevés szóváltás történt, de fontos. Az eső szép csendesen zuhogott a' sötét utcákra, miknek csendébe e' halk suttogások szabadulának ki:

„Stanczi!“

„Náci!“

„Ön velem jött?“

„E' kérdés!“

„Ön engemet igazán szeretne?“

„E' kérdés! — Hanem úgy látom, ön csak fölém tartja az esernyőt, míg önmaga egészen megázik!“

„Oh, mi e' csekély víz ahoz képest, mit önért gyönyörmosoly között akármikor szívesen eltűrnék! Önért, ha kell, akár a' dűsvízü Dunába is ugrom!“ —

„Ah Náci! Nem, én nem kívánok illy áldozatokat senkitől, különösen öntől nem! — Istenem, mi boldog vagyok!”

’S itt azután egymást érték a’ vallomások. Mire haza értek, már el voltak egymásnak gyűrűzve.

’S mióta ismerem őket — pedig régi dolog már — azóta mindig el vannak jegyezve. Szerelmök mindig ugyanaz; de a’ fő dolog, az összekelhetési lehetetlenség Ignác szobaúr részéről szinte ugyanaz. Nagy kíváncsisággal lesem az összekelési napot. A’ derék honfi és honleány szorgalmasan olvasgatják Kövessyt ’s a’ divatlapokat ’s élnek a’ verseknek, hazának és emberiségnek (ez az ő phrasisuk), mert másnak nem élhetnek (ez az én észrevételem). — Honszerelmesek, mert más nemü szerelmesek csak távolról lehetnek. —

K a j á n Á b e l.

Á R P Á D I A N D O R.

I.

E’ fejedelmi herczeg hasonlított ama’ növényhez, mely gyenge korában kitépetik az anyaföldből, hol növekedett, ’s más földre, más éghajlat alá vitetik, mellynek légmérsékletéhez hozzá szokni nem tud, nem képes.

Andor V-dik István király másod szülött fia volt, kedvencze atyjának, öröme a’ királyi udvarnak, egyetlen kincse szép anyjának.

Hív karoktól ápolva növekedett ő jó anyjának szerető kebelén, midőn egy jéghideg kéz terjenge a’ királynő felé, melly édes szülöttét akarta elrabolni anyai kebléről.

E’ gyermekrabló Pektári volt, Magyarhon ellenséges fia, nemzetünk hálátlan tagja, kinek átkos emléke még hamvai ellen is fellázítja kebleinket, hogy zavarjuk meg szemrehányásainkkal tulvilági nyugalmát, hogy átokszavunk sírjában is megrázkódtassa őt, ki csak azért törekedett feljutni a’ kormánylati főhatalomra, hogy lelkiismeretlen munkálataival közelebb juttassa e’ nemzetet az enyészet tátongó sírjához.

Ő rabolta el Andort édes anyjának kebléről, ’s elszakasztva rokonaitól és kedveseitől a’ gyenge ifjat, idegen honba, idegen alakok közé vitte őt, hogy elfelejtse vele a’ magyar hazát, ’s idővel lelketlen eszközül felhasználja öntervei kivitelére.

Helyén leszen itt elmondani a’ tervet, mellyet Pektári létesíteni akart, hogy egészen tisztában legyünk a’ fekete lelkű honáruló jellemével.

Rudolf császárrá lön választva a’ hűbéres német tartományok felett; de hatalmát egy könnyen meg nem bírta alapítani. — Ott állt vele szemközt Ottokár Cseh-, Osztrák- és Stájerhon fejedelme, ki élethalálra hadat üzent Rudolfnak.

A’ két hatalmas vetélytárs közül az képzelé magát diadalmasnak, ki a’ magyar királylyal szövetségre lép, ’s azért mindkettő vetekedve igyekezett megnyerni a’ magyar király barátságát.

Pektári már előbb megjelent Rudolf előtt a’ fenyegető körülmények közepe, ’s olly tervvel lépett fel a’ szorultságban levő habsburgi gróf előtt, hogy szavainak lehetlen volt nem hinni. Rudolf Pektári terveitől igen sokat remélt.

Pektári e’ tervért jutalmul Ottokár tartományainak egyikét kérte hűbéri birtokul: de a’ terv is nagyszerű volt ám; mert e’ szerint Ottokárnak meg kellett bukni, még pedig a’ magyar király segélye által, ’s Rudolf számára biztos diadal volt ígérve.

Azonban V-dik István király nem akart többé az osztrák ügyekbe avat-

kozni, melyek honára nézve csak zavart okoztak ; hanem inkább a' belviszálydulta Szerbország lecsillapítására indult seregével (1272.).

Itt tehát Pektárinak első lépése nem sikerült, 's Istvánt a' Rudolffali szövetezésre nem tudta bírni.

De ő azért nem mondott le büszke tervéről. Olly eszközhöz folyamodott, melly által V-dik István kényszerítve legyen a' Rudolffali szövetezésre Ottokár ellen, 's ekkor lopta el Andor királyfit, hogy aztán az atyját kényszerítthesse, a' mire akarja. Andor, a' kedves gyermek, körmei közt volt, 's István-nak Rudolffal szöveteznie kellett, ha gyermekének élete kedves volt előtte.

A' terv furfangosan ki volt gondolva, 's biztos eredményre számolhata ; de a' következmény egészen más lön, mint minőre Pektári számolt. István király elrablott gyermeke keresésére száguldozott az itt-ott található nyomokon, 's elfelejtkezve önmagáról lélekszakadva futott a' gyermekorv után . . .

Míg gyermekét akarja felkeresni : önmagát ölte meg.

Pektári e' véletlen eredmény által zavarba nem hozaték.

Igaz, hogy most már az elrablott Andor kevesebb fontossággal bírt ; mert az ifju Lászlót nem igen lehetett hadsereg-küldésre bírni azon fenyegetés által, hogy Andor különben veszni fog ; mert e' fenyegetőzés az apát ugyan mindenre bírta volna kényszeríteni, de Lászlót nem, ki öcscsében trónosvár vetélytársát sejté, kinek halála által koronaohajtó vágytársától lett volna megmentve.

Pektárinak fordítani kellett az ügyeken.

Most már nem volt elég mindent az elrablott Andor rovására tenni ; most utat kellett törnie, mellyen az ifju László király mellé jusson, 's olly befolyást szerezzen az ország ügyeire, hogy későbben tőle függjön a' hadseregről rendelkezni, 's akkor Rudolffot segíteni Ottokár megbuktatására.

A' terv merész volt ; de a' furfangos Pektári szóról szóra létre hozta azt.

Kezében volt a' főhatalom ; szavai a' magához édesgetett László előtt szentek voltak 's nem volt egyéb hátra, mint megzavarni a' békét, melly László és Ottokár közt van, hogy így László Ottokár ellen öntudatlanul is kénytelenüljön Rudolffal szöveteznie.

Ő még itt sem működött maga, mert akkor letépte volna fekete lelkéről az álarczot, 's a' magyarok átlátták volna honáruló terveit ; ő nem működött maga ; hanem másokat hozott egymással bonyolódásba, 's egyes hatalmasok magán szenvedélyeit ápolva, tekervényes utakon munkálkodott előre kiszámolt czéljai elérésére.

Béla, bosnya és macsóí herczeg, sógora volt Ottokárnak.

Ezen Bélát kellett volna megölni ; 's azt jól tudta, hogy akkor az ingerlékeny Ottokár a' békét megszegendi 's fegyvert fog László ellen is : így László kényszerítve leszen a' Rudolffali frigykötésre.

Béla meggyilkolására Németujvári Henriket választá eszközül, ki kevéssel előbb Ottokár híve volt ; de most már halálos gyűlölője lön.

Henrik László király udvarában egy hirtelen keletkezett forrongás alkalmával megölte Bélát.

A' gyilkos Pektári volt, Henriket csak eszközül használta messze nyuló tervei létesítésére. Jól számított.

Ottokár Béla meggyilkolta által felingerelve háborúhoz kezdett.

Pektári, László királyt rábeszélte, hogy Ottokárt előzze meg a' magyar sereg, 's csakugyan kölcsönösen kezdé egymás országát pusztítani a' két ellenség.

(Folyt. köv.)

HÖLGYSALON.

(Nőemancipatio). Az istenért, nagysáim ; csak egymást félre ne értsük ! Kiváltképen pedig ne higyük, mit a' költők és az entusiasták mondanak, vagy

ha hisztünk is nekik, csak minden tizedik szavokat higyük, 's minthogy lehet : hogy épen e' tizedik szó az, a' mi költemény, ezt is csak kötte higyük el nekik.

Ki győzné a' sérelmeket mind fölróni, mit az ábrándozók a' nőnem panaszos érdekében a' sors elé terjesztenek? — „A' nő meg van átkozva, mikor születik, — nő sorsa örök függés, örök rabszolgaság, — nőkebelnek még az örömei is fájdalma, — a' nőszellem röptét mindenütt előítéletek sujtják le, — nőnem maga teremti magának sorsát, — érzelmeit nem annak adja a' kihez vágyai híják, — élte nem azé, a' kié szive, — neve nincs, jövője nincs, hatásköre semmi ! Oh a' nőnek csak könnyei vannak sorsát megsíratni !“

Igy szólnak a' költők és az entusiasták.

Ne higyenek nagysádtok nekik ; tréfálnak ezek 's csak azt lesik, hogy valaki elhigye szavaikat, kit ők rászedjenek. De azon valaki nem mi leszünk. Jól tudjuk mi hogy, ha az életnek vannak örömei, azok a' nő életében vannak, 's hogy egy férfielet viszontagságait nem ismerni magában nagyobb áldás a' születés minden vak előnyeinel ; — az a' mennytisztá világ, melly csak nőszívben maradhat meg egyszerűen ártatlan fönségében, szebb jutalom egy leélt szenvedések — életeért, mint egy, e' szenvedések küzdelmeiben elfásult, megjegyedt, férfi lélekkolossz ; 's aztán valljuk meg egymásnak : van-e eltagadhatlanabb uralkodás, mint nagysádtok uralkodása mifölöttünk? Hisz egy hang, egy intés teremt, hat, hódít — ott, hol férfiakarat, és erő szárnysegetten törpül össze ; nagysádtok gúnyolnak bennünket, gúnyolják a' sorsot, ha minket zsarnokaiknak, magokot rabjainknak nevezik ; vagy tán a' bilincs nem bilincs, ha rózsákból van fűzve? 'S tán mi magunk teremtjük sorsunkat? Nincs-e egy nőszellemnek nagyobb behatása egy férfi éltére és holtára, mint saját őrangyalának? Megy — viharok és vészek között ismeretlen jövője sötét világában az ifju ; e' viharok között e' sötét világban ki vezérle né őt, ha egy kedves mult emléke 's még kedvesebb jövő reménye páros csillagul nem ragyogna elborult egén? 'S hát annak szenvedéseiről, ki szive gyógyíthatlan égésére a' halál hideg balsamát keresi, ki ad számot? Ki ismerteti meg a' honpolgárt legelőször e' szóval : haza, becsület?!

Nagysádtok előtt nyitva áll a' boldogság és érzelmek országa, ne panaszolják fel nekünk : hogy előttünk meg a' küzdelmek és szenvedélyek sivataga van nyitva. Nagysádtok innét, mi onnét vagyunk kizárva ; ha cserélnünk kellene, nem mi veszítenénk. De ez nem történhetik meg ; minden virágnak meg van a' maga földé, minden szívnek saját világa, mellyben élnie kell. Madáré a' lég, virágé a' föld, nőkebelé az érzelem hatalma, férfikaré a' tett. A' természetben semmi sem tagadhatja meg hivatását.

És nagysádtok mégis emancipációról tudnak szólni ! Kedves tréfa ez nagysáinktól ! Nekünk volna okunk szépen könyörgeni, hogy legyen könnyítve az ezredéves jármon, mit apáink is szívesen hordoztak, 's melly ellen mi sem zugolódtunk soha, 's mégis mi kapjuk a' szemrehányást. Vagy tán az egész nőemancipatio csak a' külsőkben áll? Tán a' rövidre vágott 's félre választott hajék, férfikalap, füstölő szivar, kardforgatás, pálczaviselés, tiltottnak csufolt könyvek olvasása, teszi a' nőemancipatiót? Hisz Berlinben széltére férfiföltönyben járnak a' hölgyek és szivaraik tüzével uton utfélen jövőket kinnálnak ! Párbajt vínak, szemüveget hordanak, sőt — uram bocsáss ! — philosophiárol beszélnek. Még megérjük : hogy nők fognak h á z a s o d n i és férfiak m e n n e k f é r j h e z. 'S nagysádtok e' divatmaniában (mert nem egyéb) találnak valami szépet? Ugyan : ha egy férfi homlokközépen elválasztott hosszú hajfonatokkal, fején főkötővel, fülfüggősen, szakállas arca elé napernyőt tartva jelennék meg nagysádtok előtt, szemlesütve, szendén, apró lépéskéssel, kivel egyébről beszélni nem lehetne, mint fonókerékről és kötőtűkről : volna-e, ki e' férfit szeretetre méltónak találná? 'S nagysádtok nem tartják kevésbbé veszélyes merénynek a' mi országunkba átlépni? Vagy bíznak abban : hogy a' szépnek minden jól illik? Lám : ez is azt bizonyítja, hogy a' nőknek több előnyük van, mint a' férfiaknak ;

a' sors nekünk szigorú apa, nagysádtoknak kényeztető hízegő édes anya. — El fog jöni a' nőemancipatio ideje; de nem olly alakban, minöben azt most képzeljük; hogy minöben? arról legközelebb lesz szerencsénk néhány szót szólni.

IRODALMI ELLENŐR.

Következetlenség.

Tekintsetek végig az irodalom mezején . . . .

Sivár szellemetlenség élettelen homoktengere minden irányban. — Egyetlen oaz — körülragyogva egy szebb jövő hit- 's reménynapjának végetlen változatosságban tenyésző fénymelegétől — a' fiatal irodalom.

Tekintsetek végig az irodalom mezején . . . .

Amott hypotheticus rendszerek írástudói, állományosság, stereotyp élet korlátaiban, — nemlegesíteni akarva magas küldetésünk látnoki sejtelmek nyomán keletkezett kijelentéseit.

Mind ez esetlenség . . . . egyéb semmi. —

Keressétek a' tudás elveit önmagatokban, 's meg fogtok győződni, hogy a' jelenkori küzdelmek szürkületi fényhomálya épen nem alacsony söt inkább hajnal, ragyogó hajnal előhírnöke. —

Továbbá a' szellemi fejlődés egy vagy más irányának ténylegességét nem csak a' pusztá szabályszerűség, hanem egyszersmind a' hit, és tökély, erénye szempontjából is kell tájékozni — 's ilyen esetben az igen és nem semmi egyéb, mint következetesség 's következetlenség.

Ugyanis a' következetesség elvet föltételez, az elv egyetemességet, az egyetemesség tökélyt, a' tökély pedig minden.

Részünkről lehetnek szabadszellemeik vagy muckerek, ultramontanok vagy jacobinusok, pietisták vagy rationalisták, a' történeti igenlegesség emberei vagy doctinairek, humanisták vagy communisták, — az nekünk mindegy, csak magokat megóvjátok a' következetlenség bűnétől.

Gondolkoztatok-e valaha irányunkról a' mondottuk szempontból? Rajta, ti hypotheticus rendszerek írástudói, tekerjétek föl eszeteket, 's ha valaha csak annyi következetlenséggel is fogtok vádolni tudni, mennyit laptársainkban jelenleg kimutatni szándékozunk — korunk istene által megszentelt lobogóingat szívesen letesszük kezeinkből . . . . .

Vizsgáljuk legelsőbben a' „Pesti Divatlapot.“ Mindjárt az első számban, a' szerkesztő ismert modora szerint, meg van dicsérve egy humorista, hogy a' műveihez irt előszó mély angol humorral van dolgozva.

Hogy ez — lényegileg véve — mennyiben való, mennyiben nem, azzal semmi közünk — csupán arról szólandunk, hogy a' P. D. e' két szavával pálcát tör eddigi iránya felett. — Ugyanis a' humor, tárgyait nem csupán esetleges viszonyosságukban fogja föl, — hanem bizonyos határozott szellemi elv alapján — mint egy német író mondja: „Tritt immer aus der Totalität einer ganzen Weltansicht aus.“ Illyszerűen a' humor igen benső összefüggésben van a' világnézettel; ez pedig minden nemzetnél különböző, 's az egyetemes irodalom fejlődése ettől elválatlan. Ezeket akarta eddigelé a' P. D. is tisztába hozni, terjeszteni — természetes, saját modorában, — 's most mégis az említett író, ki nek épen az egészséges magyar vér minden előnye, megdicséri, mint angol humoristát — 's védegyleti tag létére, minthogy különböztetni nem tud — az idegen kelmét árulja.

Térjünk a' Szépirodalmi Szemlére.

Közelebbi számai egyikének, általunk épen nem helyeselhető modoru értesítőjében így szól: „De hát tanultak-e bármelyik aestheticájából a' világnak Aristotelestől kezdve Hegelig?“ Mi nem tudjuk, miként lehessen ezt azon néze-

tekkel megegyeztetni, melyek a' mult félévi 7-dik számban Berzsenyiről írt bírálati czikkben mondatnak : a' szép meghatározása körüli elméleti eljárás czélalanságáról. Hisz az aestheticusok, jelesen a' német szemlélődő philosophia iskolájához tartozók — igen kevés kivétellel — az aestheticát a' philosophia elvont formáiba szoríták, s nem tudván azt, hogy a' szépet csupán szép által lehet kimagyarázni — sejtelmetlen és költőitlen iskolás értelmezéseikkel igen barbar módra bántak az aestheticával, s a' Szemle által kárhoztatott rendszereket állítottuk föl, s daczára ennek, a' Szemle mégis ajánlja tanaikat, noha meg van győződve rosszaságikról.

Egyébiránt hiábavaló minden aesthetisálás, míg a' szépnek érzése, nemzeti életünkben, határozott világnézet alapján, ki nem fejlődik. Itt pedig a' nemzeti jellem levén a' legelső föltétel, hiábavaló mindig és mindig izlésről beszélni, mert a' szépirodalmat nem csupán izlés, sőt inkább teremtető erő, és genius éltetik. — E' szempontból nagy anomaliát követett el a' critica Petőfivel, s legujabban Jósika Miklóssal; ugyanis a' helyett, hogy a' költői szellem új phasisaiba, itt és amott, igyekezett volna magát belé találni: saját iskolai értelmezései torzító szemüvegén keresztül ugyancsak prosai bonczolás volt egész eljárása. —

Most jut eszünkbe, hogy még Honderü is van a' világon . . .

Hol volt, hol nem volt egy csizmadialegénny, ki azt képzelte, hogy ő az anti-krisztus. —

Épen illy szeretetre méltó kedélyességgel találkozunk a' Honderü legújabb számában, s a' tárgyaljuk tény annyira jellemzetes, miszerint elegendő azt csupán magában, minden remarque nélkül közleni. —

Lapjaink első számában közlött előtájékoztásunk e' szavakat foglalja magában : „Kezdetben vala a' szerelem, mondja korunk legnagyobb lángelméje.“ —

S ezért a' Honderü — csekély személyünket, saját meztelenített törpe-sége mellett óriásmagasnak föltüntető modorban — szörnyen rug, kapálódzik, miszerint : „ötlet olly kevesre becsülvén, hogy szóba sem akarunk vele állani, tehát dolgozótársait se nevezzük genialisoknak ; mert azt, hogy minden a' szerelem által van, egy honderüi dolgozótárs mondta. — És ez meglehet ; de azt, hogy kezdetben vala a' szerelem, — korunk legnagyobb lángelméje — egyébiránt Sand Georges — mondja, és így . . .

Hol volt, hol nem volt egy csizmadialegénny, ki azt képzelte, hogy ő az anti-krisztus. —

Hol volt, hol nem, volt egy zug-, ponyva- és arszlánirodalom menageriájában dressirozott Scribler, kinek rögzött eszméje volt, hogy ő korunk legnagyobb lángelméje. —

S ü k e i K.

NEMZETI SZINHÁZ.

Jul. 8. Romeo és Julia. Szomorújáték 5 felv. Irtá Shakspeare. A' mű annyira pazarul van elárasztva a' legkülönb nemű szépségekkel, hogy daczára annak, miszerint az egésznek összevágó menetére legkissebb gond sem vala fordítva, mégis ma egyes helyek nem vonultak át hatástalanul a' szinpadon. A' szerepvivők igen sok következtelenségek mellett is gyakor tapsokat érdemeltek ki. Legsikerültebb volt az ötödik felvonás, a' többiekben a' helyes felfogás csak kivétel volt. Fájdalom! a' harmadik felvonási szerelmi párbeszéd egyáltalában nem esik a' kivételek közé. E' párbeszéd, melly e' nemből a' világköltészet elsőrangú csillagának tartatik, nálunk mindannyiszor hatástalanul hangzik el. E' sorok írója azon percben, midőn Romeo Juliájától végbucúját veszi, szétnézett a' színházban, kereste az arcokon a' hatást, mellyet annyi szépségnek szükségképen elővárászlani kell ; de szomorodva kellett meggyőződnie, hogy a' nagy több-

ség jámborul megelégszik itt annyival, ha az egészből megérti azt, hogy Romeo Juliánál volt 's most bucsút vesz tőle. Véleményünk szerint ennek sokáig így maradni nem lehet; el kell jöni azon szép kornak, melyben színészeink ki fogják ismerni a' valódi tért, hol hervadhatlan koszorúkat szerezhetnek magoknak. A' művészet, uraim! nem abban áll, hogy a' hatásos jeleneteket azon tűzzel, melyet a' véletlen és a' pillanat sugalma kölcsönöz, szerencsével vigyük ki; a' művészet a' nyugalom, biztosság 's kiszámítás tudományában rejlik. Akkor fognak önök a' művészet templomába lépni, ha az annyiszor emlegetett teremő erejőket annyira tudják kitüntetni, hogy a' közönyöseket magokkal elsodorják; ha önök igyekeznek: a' critica követni fogja önöket. Miért jegyezzük ki mi a' művek legszebb helyeit, ha önök nem ezekben keresik a' dicsőség tájkát; ha mi néhány nappal ez előtt a' kérdéses jelenetre figyelmeztettük volna az olvasót: gyönyörűen járunk valóban. Önök épen nem úgy viselik magokat, hogy abból megmagyarázható volna a' hír, melly a' költő 's annyi sok jeles színészt örökre megdicsőített. Azonban mondjunk el mindent. Ezen hatásnélküliségnek nagy oka rejlik abban, hogy e' jelenet nálunk meglehetősen fonák elrendezéssel adatik; kitolatik ugyanis egy falusi komédiába illő fal — szegény Lendvay, ki közbevetőleg legyen mondva művészetét nem, mint Kean, kötél-tánczolásal kezdé — e' fal szűk tetején életveszély közt tartózkodik; 's ha Lendvayné is inkább arra figyel, hogy le ne essék vagy öltönye valamikép a' durván faragott léczek között meg ne akadjon: akkor valóban rossz neven venni nem lehet, ha a' szereplők annyi erőt nem fejtenek ki, mennyit kellene, tudnának 's akarnának. Ezt másként kell intézni. Mi, kik a' szinpadiság tacticáját keveset is ismerjük, tudnánk tanácsolni jobb módot a' mostaninál; de rábizzuk azt a' rendezőség találékony felfogására. Lendvay Romeo szerepét hibásan fogja fel, egész felvonásokon keresztül ő tökéletes Ferdinand az „Ármany és szerelemben.“ Innen aztán a' feltűnő következetlenség, midőn az ötödik felvonásban a' szerep őt akaratlanul beviszi a' shakspearei nagyszerűségbe; ezen fenséges véget Lendvay az előbbi felvonásokban nem motiválja — meglehet, hogy e' véleményünkkel sokaknak bántjuk régi illúzióit, de mi a' vitát e' tárgyban elfogadni mindenkor készek vagyunk. Lendvay, midőn ma Tybaltot és Párist megölte, olly híven, olly ügyesen forgatá kardját, hogy a' nézők szinte meghökkentek; azonban, midőn e' mellékes helyeket kiemeltük, korántsem értjük ezalatt, mintha Lendvaynak ezek voltak volna legsikerültebb pillanati, — a' dolgot megemlítettük, mert úgy rémlik előttünk: Lendvaynak ezen ügyessége eddig kevésbé volt a' criticákban kiemelve. Lendvayné folyvást gyönyörködttetett — az érzelmek ezer árnyékait sem nálánál jobban visszaadni nem tudja. Jeles volt Udvarhelyi is, mint Capulet, ki minden gyűlölsége mellett is, mellyel a' montechiek ellen viselkedik, jó és szíves házigazda, megszenvedi álarczos báljában a' bemerészkedett Romeót. Azonban a' közönség már annyira megszokta Udvarhelyit középszerűen játszani látni, hogy senki magában nem bizván, a' tapsolást elkezdni nem merék, nehogy a' netán inkább szakértőtől lepisszegettessenek. Említésre méltó még László is (Mercutio) Shakspeare alakjainak azon egyike, kiket röviden a' legkitűnőbb vonásokkal úgy festett előnkbe, hogy azon egyénnek egész multja e' jelenetkéből egészen feltárul.

Jul. 9. Nabucodonozor, opera 4 felv. Zenéje Verditől. Nagy baja ezen operának az, hogy a' szerepvivők közül senki sem számolhat benne koszorúkra. Schodelné, mint mindenkor, ma is igyekezett feltűnőleg jól játszani; de mit használ, ha valamennyi áriai közül egy sincs, melly a' közönség előtt csak annyira megtetszett volna, hogy ismerve lenne. Kivétel csak Zacharias propheta; hanem aztán ezen kivétel ugyancsak kitesz magáért. Nabucodonozort a' sok szép kardalokért 's Reina énekeért még meg lehet néhányszor nézni. →

Jul. 10. Eszter és Dávid, vigj. 2 felv. Irta Scribe. Ezután először: Paquita, ballet 2 felv. Guerra szerzeménye, a' magyar szinpadra alkalmazta Campilli, balletmester. Enfin oda jutottunk, hogy balletunk is van; tudunk

adni táncjátékot vendégek nélkül. Mielőtt azonban ezen estéről referálnánk, sajnálattal egy igen régi- 's kopottnak nevezhető, plane latin közmondáshoz kell folyamodnunk: Aut Caesar aut Tóth Pál. És valóban, ha valaha e' híres közmondás az igazat fejezte ki: az bizonyosan kifejezi akkor, midőn balletről van szó. Ennyit nyitányúl. Tánczosnénk van három: Sári Francziska kisasszony, kit némellyek Fanny III. akarnának kikiáltani, ki különben szinpadunkon legkedvesebb jelenet, 's kin meglátszik, hogy sokat tanult, sokat volt bátorítva, biztatva, ki aztán igyekezett is, próbált utánoztatni másokat, sőt néha sikerült neki saját eszméit is valósítania, őutána jő Idaly Laura kisasszony; de midőn azt mondjuk: őutána jő, ezalatt a' világért sem akarunk classificatiót érteni. Idaly Laura kisasszonynak gyönyörű neve van. Hugo Victor egy tánczosnénak nem tudott volna szebb nevet kitalálni, bár a' nemes vicomte és pair az efélékben nagy mesternek mondatik. Laura kisasszony azon véleményben van, hogy hatásának fő ereje szép mosolygásában rejlik — az egek tartsák meg őt tovább is vidor kedélyében! Erhart-Kurz nem csak tánczosnő, hanem tánczcompositrix. E' hölgy, úgy látszik, technical tekintetben hasonlíthatlanul felülmulja társnőit; azonban soha sem volnánk irtóztatóbb kínban, mintha azt kellene megírnunk: mért nem tetszik e' tánczosné annyira, mennyire különben ügyessége 's szabályos léptei megkívánnák! Tán világosan is fejeztük ki magunkat. Jaj nekünk, ha megértettek. E' három hölgy után sok tánczos és tánczosnő következik, kik különben balletben olyan formán vannak, mint a' kar az operában; mind ezek felett pedig, mint tudós táncz-maestro, balletrendező és mimikai professor tündöklök, Campilli úr, kit a' szinlap e' ballet szinpadra alkalmazójának nevez azért, mert abból a' nehezebb helyeket kihagyatta. — És illy erővel felfegyverkezve, folytonos studium 's készüllet után elérkezett julius 10-ke. A' szinlapszerkesztő meghagyja, hogy a' Paquita névre új 's eddig nem ismert nagyságu betűk készíttessenek — azonban a' nagy betű mellett szerényen áll ott a' bérlet száma. Eljő az est: a' vigjáték jó kedvre deríti a' közönséget, a' három első zártszék megtelik nézőkkel, a' páholyok megnépesednek. Sokan a' vigjáték után elhagyják a' színházat, a' fiatal emberek igyekeznek ismerős nőkkel találkozni, a' terem csendes társalgás hangja tölti el. A' közönségben nagy többségben vannak az öreg urak 's nőtlen agglegények, a' jó nagybátyák 's a' drága kedves uram bátyámok. A' függöny fellebben. És neki kezdenek a' balletnek. Hah gyönyör! járnak kelnek, integetnek, a' közönség találgatja a' mimica jelentéseit, sokan disputálnak, egy szegletben fogadnak: egyik úr azt mondja, Idaly Laura most szerelmét vallotta meg kedvesének; a' másik úr ellenkezőleg azt állítja, hogy kigúnyolja a' szerelmével alkalmatlankodó férfit, a' fogadók a' dolgot egy műértő bírálata alá bocsátják, 's ezen harmadik a' dolgot oda itéli, hogy azon férfi a' leánytól alamizsnát kért és kapott. Alig történik meg ez, a' személyzet új egyénnel szaporodik, 's ez ifjabb Hubenay úr. Jaj nekünk, ha csak álmunkban is eszünkbe jő azon pedans arcz, melyet t. H. úr csinálni jónak látott. Ezen úr az első felvonásban úgy lépdelt, mint egy geometra... a' másodikban, midőn a' sötétben tapogatódzott, mindnyájan azt gondoltuk, hogy tán egér után futkos. — A' balletben élvezhetők voltak a' második felvonás tánczai, és itt a' tapsok nem hiányzottak. Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a' színház balleteknél nem nyomtatott livrettókat, ha nagyobbat nem is legalább egy lapnyit. Operáknál, hol nem szükséges, 's a' midőn ki vagyunk téve annak, hogy egy szomszédunk a' legcsendesb helyek alatt zörögve forgassa a' lapokat, mindig van livretto, 's balletben, nálunk kik e' részben még ujoncz közönség vagyunk, soha! —

Jul. 11. Don Caesar de Bazan, francia drama 5 felv. Tóth úr, vidéki színész, Don José de Santarem, mint vendég.

Jul. 12. Először: Egy napi dicsőség, vigj. 3 felv. Irta Deligny, fordította Csepreghy Lajos. Jövő alkalommal bővebben.

Jul. 13. Borgia Lucretia, opera 3 felv. zenéje Donizettitől. Átallában véve régen nem láttunk illy hanyag 's lélektelen előadást, mint e' mai. A' szerepvivők egész kényelemmel jöttek, mentek, nevetgéltek. A' rendező még próbán sem engedhetne meg illy pongyolaságokat. Schodelné újra megcsontkítá szerepét; ha ez így megyen: nem sokára Lucretia nélkül is adhatják ezen operát. Hesz Róza minden lélek, bátorság nélkül énekelt. E' fiatal leánya mindig azon van, hogy Albonit utánozza hangjával; ezzel jól teszi, ha felhagy; inkább igyekezzék azon elfeledhetlen vendégünknek modorát 's játékát tenni tanulmányul. Dicséreteskivétel volt Wolf (Gennaro), ki igen tisztán 's csengő hangon énekelt.

P—fy.

Jul. 14. Robin orvos, francia vigj. 1 felv.; azután másodszor Paquita, ballet 2 felv. Guerra szerzeménye után e' színre alkalmazta Campilli, zenéje többektől.—Nem tudom, miféle planéta alatt születtem; de annyi bizonyos, hogy mindenféle tánczot, még a' medvetánczot is szeretem, ha rendszerezve 's jellemzőleg mutattatik be valami honúzott macaronifaló által; de engedjen meg signor Campilli 's az egész balletclub, ha őszintén nyilvánítom, miként az eféle balletektől miként Paquita leláboltaték, még az e' fajta planetisált kedély is megszökik, vagy ha privát lelánczolások tartják ülőhelyben, okvetlen megromlik legalább pár hétre. Vagy talán azt hiszi signor Campilli, hogy a' ballethez elég, ha egy-kettő kellemmel mozog és lejt, míg valami 30 darab kiegészítő egyéniség lábait, kezeit elhanyja, 's derekát görbeszti, míg ajkain örök mosoly haldoklik. Oh uram; ez ferde balletphilosophia! Ha nincs erő az öszballetszemélyzetben valamit betanulni: inkább mutasson be kegyed egy-kettőt, kiket Terspischore megpuszlt; de azt a' világért se engedje, hogy néhány balletgratia élvinőveit 30 darab balletfuria agyon dorongolja, mert hogy hasonlatossággal illusztráljam mondatomat, képzeljen csak signor Campilli két-három adag eperfagyalt mellé 30 adag fokhagymás kolbászt. Nemde iszonyatos valami volna az illyen összerakat; pedig lelkemre! ezen hasonlatosság még tulságosan fáj. Hogy pedig az ügyes signor Campilli roszakaratról ne vádolhasson, még részletekbe is bocsátkozom. Don Caesar (Hubenay úr) regényesen tud ülni, az igaz! de regényesen ülni más is tudna, ki nem ballettánczos; 's midőn az éj csendes óráiban szerelmi kalandokat vadász a' don, olly ügyetlenül nyulkál ide-oda, mintha szembekötődít játszanék, még pedig valami tulságosan zsúfolt bútorraktárban. Taglejtése és mimicája után pedig commentár nélkül bajosan lehetne kipuhatolni: mit akar, vagy mit gondol a' don.—„Galoppe kifejlésekkel“ előadva az összes tánczkar által. Ezen evolutioteljes galoppe szabad mezőt nyit egy pár ugrifüles bohóc és kötél-tánczos lejtéseinek. Legyen szives meghagyni signor Campilli, hogy ezen fényes lovagok lehetőleg egyformán lejtssenek; mert míg az egyik ügyetlensége csaknem könyüket csal ki a' néző szemeiből, addig a' másik bakugrásai nevetésre sőt kacajra bírják az ollyan nézőt is, kinek kalapján flor van, 's ki halottat gyászol. A' costume elegantiára is több figyelem fordíthatatnék, mert míg az egyik fénye által szinte vakít, a' másikon meresztett szemmel is alig látni valamit.

E r d ő d.

Jul. 15. Haramiák, szomorújáték 5 felv. Irtá Schiller. Tóth úr mint Moor Ferencz, vendég. E' darab annak köszönheti gyakoribb előadását, hogy egy bizonyos színésznek rettenetes sok kiabálásai vannak benne. Mi meg vagyunk győződve, hogy azon színésznek e' kiabálás nem természeti hajlama, 's hogy ő ezt művészinak nem is akarja tartani; hanem az egészet csak úgy veszi, mint taticát, minthogy a' színésznek a' többi között a' karzat közönségére is van szüksége, következésképp okos dolog a' közönség ezen nem kevésbé tisztelt részével is coquetirozni. Tóth úr négy felvonáson keresztül hidegen 's bensőség nélkül játszott; az ötödikben azonban mindent jóvá tett, 's ekkor, mi ritkaság, felvonás közben kétszer egymás után kihivattatott.

P—fy.

MI HÍR BUDÁN?

— Ah, tele vagyunk hírrel, szép hírrel, jó hírrel, tarkaságos hírrel ; a' szívárvány nem mutat annyi színt, mint mennyit mutat a' budapesti élet, 's nem mutat annyi színt a' budapesti élet, mint mennyi színt mutat egy megdöngtetett journalistának az ő háta. — Oh te szép zöld journalistika nemzeti színű foltok!

— Láttatok-e már népünnepélyt? Láttatok-e a' túri vásárt, vagy a' kecskeméti Emaust zöldágas szekereivel? hol a' zöld sátor alatt három szál cigánylegénynek tánczol az elszabadult orgoványi csikós. Berugná jó kedvében a' föld oldalát, ha olly kemény nem volna ; 's leszedné a' napot az égről, ha olly magasan nem volna. Emlékezhettek a' tarka sátorokra, miknek oldalára szörnyeteges ponyvák voltak kiterítve, bennről hadijesztő öregdob puffogott 's hét országra szóló klarinét sikoltá tele a' füleket, míg jókedvű röhej tanúsítá: hogy a' marionett bajazzo humoristice viseli magát. Szerte deszkasátorokban mézeskalács árulattja magát, körülkönyörögve házsártos fiúktól ; hallani a' koczka gördülését, mellynek szerencsés fordulásán tarka üveg pohár vagy ezüst czinkalán jutalmazza a' vállalkozó játékos 's messze sátorokból víg cigánypecsenye szagát osztogat szét a' poros nyári szél, még pediglen ingyen. Boldogságos képek látszanak mindenütt, neki pirult arcok, — nyájas családképek, fűbe telepedve, — 's még hetek múlva is neki gömbölyödik arca mindenkinek, ki e' napja vigalmaira gondol . . . . Hej! nekünk is volt népünnepélyünk ; Tomala szerezte. Semmi sem hiányzott belőle, — ott volt a' háromszál cigánylegény, a' megpüfölt öregdob, czikornyás klarinét, kötélén tánczoló élemedett asszonyosság siralmas mosolygásu sovány bajazzójával. Mázsaelgető Hercules, gyolcsinges verbungosok, csepűevő Bosco, arithmeticus ló, jósló cigányleány, szalagos kapaszkodórúd, elmés marionett bódék, sörivő sátorok stb stb. — Csak egy hiányzott : a' n é p k e d v, a' nép hangja. Millyen csöndes nép ez a' sörivő nép! Szavát sem vehetni, nem hogy még jókedvét. Mindenfelől panasz : hogy rosszul mulattunk! Mindenfelől savanyú elégületlen képek, ásitó unalom. Lelkem ügyfeleim! ez aszott kedvtelenség nem Tomalát, — titeket kárhoztat. Vér nincsen bennetek. Nincs az a' piros vér, melly az első hegedűszóra felpeszdül 's világot teremt magának egy ölnyi gyóptanyán 's isten-adta jó kedvében addig mulattja magát, míg lábaival bir. Ki birna tégedet mulattatni, mogorva, kiégett, magaddal elégületlen nép? Hasíthatnának szíjat a' hátadon, még tán annak sem örülnél. — Oh te szép zöld, oh te szép zöld népünnepély! nemzeti színű jókedv!

— A' műkiállítás megnyittatott. Noha az előbbeni éveket meg nem haladja, azon egy örvendetes mégis van benne : hogy ez idén a' honunkból származott, vagy nálunk lakó művészek festményei teszik a' nevezetesebb részt. Gyönygye az idei műkiállításnak a' „mentőcsónak“ Zichy Mihály hazánkiától ; meglepő rajta a' költői ihlettség, melly az egész művön előmlik 's azt vezéreszméjében úgy, mint egyes részleteiben végtelenül érdekessé teszi. Gyönyörű képek vannak még kiállítva Kiss Bálint-, Marasztóni- és Swo-bodától, mellyek, mint Faragó szoborműve is, kárpótolják a' többi selejtességét.

— A' nádori lak belsejét kezdik csinosítani. Beszélnek ő fensége rövid idő alatti leérkezetről. E' hír bármi alaptalan legyen is, vágyaink készek azt velünk elhitetni. Qui quid optat, cito credit.

— Nemzeti színházunkban ismét új színdarabok kerülendnek a' deszkákra. Honn van Egressy és Lendvay is (kinek szépreményű fia most Komáromban debütíroz, egykor apja hírért öröklendő). Fűredi is elutazott, kit még tegnap, mint Zöld Jancsit Komárom tapsai üdvözöltek. Nálunk pedig Tóth úr vendégszerepel a' vidékről. Oh ti szép zöld, oh ti szép zöld vendégszerepek, világoskék tapasztalás.

— Eddig beszéltünk azokról, melyek a' miéink; most szólunk arról, a' mi nem a' miénk; de mégsem az egész világról, mely nyilván nem a' miénk, hanem azokról, melyek a' miéink lehetnének és még sem azok.

— Így például a' lánczhid: ha a' miénk volna, sem épülhetne gyönyörűbb fontolva haladással, mint midőn nem a' miénk. Hijába fogjuk rá, hogy holnap vagy holnapután lesz kész; áll az, mint a' Sion's mint Petőfi „Sári néje“ nem akar már nőni. Oh te szép zöld, oh te szép zöld lánczhid! nemzeti színű sietség!

— Szeretnők egyébiránt nem is annyira tudni, mint megváltoztatni: miért, hogy a' gőzhajókon az átvett holmikat eltévedés esetében fontszámra 's nem névszerinti értékeik szerint fizetik ki? Ötven font eltévedt öltönytemiért ötven forintot! Kárpótlásnak nem rossz. Szép, igen szép, hogy a' gőzhajótársulat rendszabályai statum in statu alkotnak Kanahánunk közepében; csak hogy lenne azután ezen pactum leoninumban egy hű viszonyosság is a' minden tekintetben passiv állapotban tartott közönség iránt. „Hier sind wir Götter!“ mondá erre az egyszeri kapitány. Oh te szép zöld, oh te szép zöld sympathia, nemzeti színű gőzhajók!

— Dr. Fabinyi egyetemi orvostanár egészsége helyreállítása végett Gleichenbergbe utazott. A' milly fájdalmasan hat ez a' két ikervárosra, különösen szembetegeire nézve: épen olly vigasztaló az, hogy a' derék és ügyes Kemény Ferencz, országos szemügyész, közénk huzamosb időre letelepedvén, már eddigelé is több szerencsés szem-műtételeinek örvendhetünk.

HÍRLAPI KACSAK.

1) Köz kívánatra felbuzdítottánk kacskáinkat ezentul is szaporítani 's minthogy mi nem vagyunk olly köszivű lelkek (akár kölelkű szívek), kik a' „köz kívánat“ tekintélyét fumigálni mernők, engedelmeskedünk. — Keljetekek tehát ki tarkatollu kacsa, ékesszavú kacsa, delitermetű, tánczra termett kacsa, keljetekek, keljetekek 's röpjetekek szélyel e' széles világba, megtanítván minden népeket ez aranymondatra: „Ki hazudni látszik, sokszor igazat mond!“

2) Professor G. M.-ben három új planétát fedezett fel. — Egy úr elvesztette valahol a' tárczáját; kéretik professor G.: keresse meg neki! A' planéták megtalálásaért semmit sem kapott; ha pedig ezt megtalálja: kap 100 rénes forintot.

3) Y. úr felfedezte a' classicismus titkát; mint sejtik, az egész csupán a' diphtongusok czélszerű felhasználásában rejlik. Kéretik Y. úr: hogy titkát el ne árulja.

4) Egyike azon hét német bölcseknek, a' kik nem bölcsek, tegnapelőtt nagyot trüsszentett. Kedves egészségére kívánjuk neki a' összes emberiség nevében.

5) Épen Mátyás szobrának tőzsomszédságában kezdik építeni „Corvin“ emlékoszlopát fölívágatlan emléklapok- és hattyuhangok- és szivvirágok- 's több eféle márványkövekből; ott van Hercules is, mint fő-főpallér.

6) Budapesten nagy párbaj van készülöben. Nagysága pedig abban áll: hogy a' kihívó fél csak Pesten, a' kihívott fél csak Budán akar duellálni. Ezeknek legalább is ágyúval kell egymásra löniök.

7) A' Noththeater (magyarul ezt hübben nem lehet fordítani: mint „árnyékszínház“) tehát az árnyékszínház körül tegnap nagy földindulás akart lenni, 's csak egy hatalmas erőlyes közbenjárultának köszönhetni: hogy elmaradt. Oh schwere Noth des Theaters! Oh Theater der schweren Noth!

8) Egy német szerkesztőt megverték... Valahára!...

9) Komáromban fölfedezték azon régi igazságot: hogy a' koplalás min-

den betegség ellen orvosság. Hanem hogy a' koplalás ellen mi az orvosság? még azt nem fedezték föl.

10) Ugyanott nem régiben néhányan babonás szédületökben lelket láttak. Józanok perse, hogy mesének tartják ez állítást. Hogy' is ne? Komáromban — és lelket látni?!

11) Pesten nyilvános utcán három szerkesztő sétált karon fogva. Három egyszerre és karon fogva!!!

12) Egy drámairó champagneit ivott.

13) A' budapesti pékek szégyenlik, hogy a' journalisták annyi zsemlevitzet rakásra gyurnak. A' journalisták nem szégyenlik.

14) Egy helybeli kocsmáros elevenen borkővé vált.

15) Don Gaston de Cualai Bachamonde, Péna fulgida „hires spanyol vitéz, arragoniai grand 's a' kék oroszlán-rend nagykeresztese“ Amerikába szándékozik kiutazni. — Útját Debreczen felé veendő, onnét két nap alatt vasuton a' Caspi-Tengerhez fog jutni, hol már készen várja két fregatte és három lineahajó, öt és útikíséretét onnét egyenesen Philadelphiába szállítandó.

16) Tegnap pompás éjszaki fényt láttunk a' keleti égen, gyönyörű ezerszinű éjjeli szivárványt, zörgését is hallottuk. Holnap a' Spiegel is fogja bizonyítani, hogy ő is látta és hallotta.

17) Egy valaki jó vigjátékot szándékozik írni: *pium desiderium*.

18) Egy szerkesztő úr egy nagybecsű gyűrűt, egy másik szerkesztő úr egy tányér pogácsát kapott melegen.

19) Egy orthodoxus philosophus nem régiben arról tartott dissertatiót: hogy honnét származik az ökörnyal? A' kik hallgatták beszédeit, mindnyájan megtudták, hogy honnét származik az ökörnyal?

20) Mult éjjel igen szép napfogyatkozást lehete látni.

21) Pápán a' tavalyi bor olly erős talált lenni, hogy a' legdicsőbb vitriol készüil belőle.

22) Még két nevezetes előnye van az árnyékszínháznak minden eddig létező színházak fölött t. i. 1-o. Hogy míg nyáron át fűteni nem kell, addig 2-o Télen a' legkellemesebb árnyékot fogja tartani.

23) E' héten senkit sem gázoltattak el.

24) D. barátunk most az Engadin völgyben nézi nap keltét és lenyugtát. P. barátunk a' párisi Théâtre-Historiqueban gyönyörködik Dumas S. estétől reggelig tartó dramái fölött. K. barátunk Némethonban hallgat parókahangokat és szagol pápaszemillatot. L. barátunk pedig Estremadurában sohajtoz Donna Estellák és Donna Aurorák lángszemei közé; — legalább Andalusában azt beszélik. Legközebb S. barátunk teend egy kis kirándulást Egyiptomba; nekünk fog onnét egy eleven catacombát és egy bebalsamozott obeliscust hozni.

25) X. vármegyében van egy casino, mellynek rendei legközelebb elhatározzák: hogy a' „Magyar Kurír“ helyett ezentul a' „Hirnököt“ fogják járatni. — A' kik tudják: hogy vannak távol eső csillagok, mellyeknek fénye mire mi hozzánk jut, már akkorra magok a' csillagok nem is léteznek, nem fognak csodálkozni azon: hogy a' Magyar Kurír utolsó számát még a' mult héten kapták X. vármegyében.

KÜLFÖLDI IRODALMI SZEMLE.

Szerencsénk lesz ez alkalommal olvasóinknak egy, nálunk eddig kevésbbé ismert, Franciaországban azonban nagy kedvességben élő, regényírónt bemutatnunk. E' nő Madame de Bawr. Ha van az irodalomban tér, mellyen a' nők hasznosan 's kellemesen hatva foglalkozhatnak: az bizonyosan kitünőleg a' regény. A' férfiak, kik női jellemekeket rajzolgattak, sok mindenfélét ráfogtak az

asszonyi nemre ; ha most a' nők regényeket kezdenek írni : abban a' legvilágosabb feleletet találhatjuk fel, egyszersmind érdekes is lesz tudnunk, mint vélekednek viszont a' nők mifelőlünk. A' nők azon számtalan jellemrajzokat, miket a' férfiak magokról irtak, mind olvasták ; azonban ők a' férfit mégis inkább az életből szokták megbírálni: ellenkezőleg a' férfiak asszonyok jellemzésében nem tudnak bizonyos előfogalmak ködéből kibontakozni. A' hölgyek által írott regényekben más a' fő uralkodó elem ; mi közügyeket, hivatali állást, vagy kalandokat szeretünk felhozni : a' nők házi életet, családot, gyöngéd viszonyokat, tiszta szívet, ártatlanságot, csendességet, különösen pedig szenvedő lelkeket rajzolgatnak. Madame de Bawr regényeiben az élet ezernemű viszonyai között mindig azon eredmény mellett marad, mit az események a' házi körre nézve idéznek elő. Les suites d'un bal masqué (egy álarczos bál következményei) a' szerzőnőnek legjobban olvasott műve. Nem kevésbbé szerettetik La Fille d'honneur (az udvari hölgy) 's a' Le Novice (Növendékszerzetes).

Madame de Bawr legújabb két kötetes regényének címe : Un mariage de finance (Pénzügyi házasság), melyet ezennel megismertetünk a' közönséggel a' lehető legszigorúbb rövidséggel.

Történetidő XV. Lajos francia király kora. Ez időben épült Párizsnak Quincampoix nevű utcája, mely azon időben a' város legelőbb kelő részének tartatott. Itt lakott M. Dubourg, egy nagyszerű kávéház tulajdonosa, ki e' mellett szerencsés ember, ki drágán adja ki bérbe szobáit; akkor vesz, midőn minden olcsó; akkor ad el, midőn minden drága 's így rövid időn milliók birtokosa. Dubourg házában lakik egy nemes : de Lapeyronniere báró, ki az akkor nagyban divatozott kártyán minden vagyonát elveszti, és meghal. A' bárónak özvegye marad 's egy kis leánya. Hosszas, de művészi leírásokkal telt közeledések után a' bárónéból Dubourgé asszonyság lesz. Azonban a' báró leánya, egészen atyjára üt; kevély, szégyel a' polgári háznál maradni, 's menedéket keres egy monostorban.

Dubourg úr házasságának gyümölcse Félicité kisasszony, kit ezután Lapeyronniere kisasszony hugának nagy kegyességgel el is fogad.

Dubourg Félicité korának tizenhatodik évébe lép. A' leány gyönyörű; nászajándékot kap nyolczszázezer francot, 's örökség több vár rá négy milliónál. Ez időtájban Lapeyronniere kisasszony visszajő a' Dubourg-házhoz 's minden igyekezetét arra fordítja, hogy Félicité kisasszony valami nemes ifjúhoz menjen nőül. A' terv elsül. Félicité Blesval marquis neje lesz.

Blesval úr gyönyörűségesen él. Pompa, bál, kocsik, mulató-házak, kirándulások, minden van ; a' marquisé, a' szerény Félicité, hamar megszokja az új rendet.

Az udvarnál ünnepélyek vannak ; a' király fia házasodik. Egy este tánczvigalom van, marquis Blesval természetesen jelen. A' marquis olykor feltekintget a' karzatokra is, és ott egy gyönyörű leánykát pillant meg. E' leánya Apollonie kisasszony, Dubourg úr egyik megholt testvérének leánya, ki Félicité marquisé befolyása mellett jegyet kapott a' karzatra felmehetni. Blesval marquis nem ismeri nejének hugát; Apollonie az egész bál alatt csak azon tűnődik, hogy a' néneje, Félicité, folytonosan egy Lussac nevű lovaggal társalog és tánczol.

A' dolog itt ennyire marad. Blesval marquis nejét egy időre elhagyja, 's a' hadseregbe megyen — szegény marquisé! Épen nem. Félicité kap mulatóságokat. Lussac úr szíves mindenről gondoskodni, a' nő mindent lát, mindent hall; elvezettetik azon mulatásokba, melyek azon időben olyan forma hírből állottak, mint ma az operabálok. A' szerzőnő művészileg adja elő e' nőnek könnyelműségeit, a' hatást, melyet az új életmód reá tesz ; az öntudtalanul sietést azon bonyolódások közé, melyekből kibontakozni lehetlen.

Ekkor Dubourg és neje reméltelenül, 's csaknem egyszerre meghalnak. Félicité marquisé az öt milliónak birtokába jő.

A' szülők elvesztésén öt hónapig bánkodik a' marquisé. Ezen időre esik

az, hogy Félicité lebetegszik 's férje távollétében a' Blesval-családot új csememével ajándékozza meg. A' gyermek Victor nevet kap, 's Apolline őt mint második anyja gondjai alá veszi.

'S valóban e' gyöngéd ápolásokra szükség is van, mert a' marquisenő alig gyógyul fel, már készüléteket tesz visszalépni a' világ színpadára. Lussac úr sürgölődései a' nő körül meg vannak kettőztetve.

Azonban levél érkezik. Blesval úr siet haza. Egy nap, második nap nagy várakozások között, hosszan mint meg annyi század eltelik, harmadik napon a' marquisenő türelmetlen 's elmegy hazulról. Ekkor érkezik meg Blesval marquis 's nője helyett gyermeke mellett Apollint találja — a' szép leánykát, kit a' karzaton látott az udvari bálban, 's kinek emléke soha sem ment ki eszéből. E' percztől fogva a' leányka 's a' marquis között legtitkosabb lelki viszony keletkezett. És ezen leggyöngédebb érzések festésében Madame de Bawr tökéletes művésznő.

Lussac urat a' férj hazajövele csak részben háborgatja. E', Richelieu iskolájából került, növendék tud módokat találni, hogy a' nőnek leveleket juttasson kezébe. Egy illy levélben azon viszony, melly a' lovag és a' marquisenő között volt, néhány szóból könnyen kimagyarázható volt. E' levél a' férj kezébe jön. A' botrány készen van. De ekkor közbe jő Apolline 's azt vallja, hogy e' levél hozzá van intézve. — Mennyi eszme keletkezik innen. Blesval marquis a' leányt gyűlölni kezdi, 's nejéhez hajlik; a' nő ellenben barátnéját, mint szabadi-tóját üdvözlí. Apolline-nak azonban ezek után el kelle menni a' háztól, természetesen. A' leányka épen arról gondolkozik, hogy kolostorba menjen, midőn a' házhoz jő a' Blesval-család feje, az öreg de Croissy herczeg 's őt nejl veszi.

A' herczegnő meglegedetten él az Oise partjai mellett a' herczegi kastélyban.

Egy pár év eltelik, midőn reménytelenül azon hír jő a' fővárosból, hogy Blesval marquisenő meghalt — egy kocsizás alkalmával Lussac úr nem tud uralodni a' szilaj lovakon, 's lovak elragadnak: 's a' marquisenő halálos sebet kap.

A' nő halála után Blesval marquis, neje papirjai között számtalan Lussac-levelekre talál. Apolline ártatlansága 's nemeslelkűsége napfényre jő.

A' többit nem kell elmondanunk. Blesval marquis véghetetlenül szerelmes; a' herczeg pedig öreg levén nem soká várakoztatja a' boldogulni vágyókat, hanem meghal 's eltemettetik nagy pompával ősei közé.

— A' Théâtre-Français Hugo Victor egyik régi művéhez folyamodott; erre a' második Théâtre-Français, az Odeon, Raynouard híres „Les Templiers” című dramáját kereste elő könyvtára deszkáiról. — E' különös összetalálkozásra a' híres Jules Janin összecsapja kezét. Két remek mű a' két egymással ellenkező iskolából. Ez valóságos fegyveres összeütközés a' régi ugynevezett józan iskola 's a' vadregényes között. —

Az ütközetet Hugo nyerte meg. Az Odeon tereme üresen maradt. A' mű, melly Napoleon idejében annyi tetszésben részesült, most hidegen szavaltatott el. J. J. hasztalan erőlködött, még őt magát sem ragadák el többé a' legtisztább 's legcorrectebb versek; ellenben Marion de Lorme felmelegítette benne az 1829. emlékét; azt képzelé, hogy szíve ismét ifjodik, érzette azon időt, midőn kezeit azon tüzes vas felé, mellyt köz nyelven jövőnek neveznek, kinyujtá. Most érzi, hogy ha egy időben ő Hugótól távol volt: annak oka az, mert Hugo haladt, ő pedig helyben állott, 's az ifju költőt csak tekintetével kísérte — stb. Tanulhatunk ebből: mellyik iskolának mutatkozik e' szerint szebb jövője. Mindennek vissza kell jönni a' maga sorára. Az hogy J. J. néha ki kel nem a' romantica hibai, hanem egyenesen a' romantica iskola ellen, szinte megfoghatlan. Ő, ki critical irataiban maga a' legromanticusabb modort követi!

P—fy.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

4. sz. — Julius 25. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

TARTALOM. Az angol irodalom vázlata. Frereych Imrétől. — A' titkos tribunalok a' St. Anna tavánál. B. Jósikától. — Emlékkönyvbe. Pap Endrétől. — Ne sírjatok a' holt fölött. Laukától. — Három férj özvegye. Ivány Malvinától. — Nösalon. Jókaytól. — Árpádi Andor. Vasyáry Páltól. — Uti képek. Degré Alajostól. — Nemzeti színház. Pálffytól. — Mi hír Budán? — Külföldi szépirodalmi szemle. Pálffytól. — Vidéki levelezések.

KOLOZSVÁR, július 5-dik 1847. Tisztelt barátom! Az „Unio“ 24-dik — és így utolsó — íve levén sajtó alatt, néhány nap mulva a' közönség kezében leend. Irták: Ajtay Gyula, Berecz Károly, Csiszár Ámália Nemes-grófnő, Dózsa Dániel, Döbrentei, Gyulay Pál, Kemény Zsigmond b., Lisznyay Kálmán, Lőrincz Endre, Mártonffy Ignác, Malom Luiza, Medgyes Lajos, Mentovich Ferencz, Pap Endre, Pataky Ferencz, Petőfi Sándor, Riskó, Székely József, Szelestey László, Tárkányi Béla, Teleki Domokos gróf, Jókay Mór, Veress József. Az alak az angol „Szépek könyve“-é. A' kir. lyceum nyomdája igazán mindent elkövetett lehető csinos kiállítására. A' czimkép Teleki Domokos grófé. Kegyed polgártársa

Urházy György.

KÖSZEGI, június 22-kén 1847. E' lapok újonduj szerkesztőjét üdvözölve, felveszem levelezésem fonalát, hogy reá tekerjem azt a' nyilvánosság gombolyagára. Legyen aztán selyemzsinór vagy kenderzsinég, a' minek fel fog használatni: az nekem egészen mindegy. Selyemzsinórral innen bajjal fogok szolgálhatni, mert mind a' mellett, hogy e' városnak igen sok boga-rai vannak, az illy finomságokkal nem igen szokott bibelődni. Ellenben a' zsinegre magának is nagy szüksége van, legalább ha égetni kezdi fontolva haladó talpát a' jöendő, a' kétségbeesés révénlé legyen, mibe megkapaszkodni fog, vagy a' legrosszabb esetben eleválja magát. — Társadalmi életünk olyan, mint a' bomlott óra: alig huzta fel az ember, már megáll, mindig tizenkettőt mutat, és kilenczvenkilenczet ver. — Télen beülünk a' kávéházakba 's ki-ozsztjuk a' makkot és tököt, 's ha ezzel jóllaktunk 's a' gyertyatartókat vagy sörös üvegeket egymás fejéhez vagdálni rösteljük: haza széledünk. Nyáron a' zoldbe sietünk sokszor egész se-reggel és ekkor elkezdődik a' „mondták, látták és hallották“ Szentiván nőtája; — és hallani és látni zoldeket mint maga a' viritő tavasz. Társalgási nyelvünk a' német, 's ez azért, mert mi magyarok vagyunk. A' bakter is még mindig németül kiáltoz. Szegény magyar ember! azért nem tudja: hányat ütött az óra? ... A' város közenet kerestetett; de nem talált. Se baj! — Posztógyárunk áll — 's hiszszük: hogy nem lesznek olly udvariasak iránta, hogy elültessék. — Takarékpénztárunk jótékonyan hat: csak a' hivatalnokok megválasztásánál ajánljuk a' nagyobb figyelmet. A' nem rég megszökött kez el ő volt a' német elem diadalának egyik kifolyása; szeretnők tudni, nem pirul-e most a' megszökés 's hűtlen kezelés káros befolyása miatt. — Cassinók elég virágzó állapotban van. Itt mindig jó magyar szellemű társaságra lelhetni, kik közt örömmel élvez át az ember egy pár órát. — Gyümölcs elegendő lesz vidékün-kön; de a' termés bizony csak igen közpészterű — pedig roppant a' szaporaság. Jó volna o vo-dáról is gondoskodni, ha már ennyi i v o d a van mindenfelé ebben a' zük világban. Voltak egy pár előadásra magyar színeszeink is; de csak hamar eltávoztak, majd tán a' bójtre jönnek ismét vissza. Jó étvágyat szegényeknek! —

L. M.

NYITRA, július elején. Utolsó tudósításomban olly szép dolgokat irtam városunkról, hogy még a' pozsonyi Pannonia is elhitte és lefordította; valaha a' mit ember akart, a' fölött isten határozott, most ... mások; a' javításokat nálunk a' polgárság felvilágosodott része tervezte, és mindent megajánlt a' létesítéshez; de ime a' réveteza a' dolgok élére áll, nem engedi. De azért vigan vagyunk, mindég vigan. Nem rég tisztválasztásunknak kellett volna lenni, azon-ban csak tisztujítás lett belőle, azaz: a' tisztviselők hivatala uj három évre kiterjeszte-tett; a' közpanasz csak az, hogy még bál sem volt, hogy nem tánczolhattak; pedig bizony nagyon sokan úgy tánczoltak, a' mint nekik muzsikáltak, különben csak egy boltban tizenhárom-ezer nyolczszáz ötvenhárom szivar kelt el ez idő alatt, és így a z o k n a k k e l l e t t f ü s t b e m e n-ni. A' vendéglők pinczérei akkor az összeadás helyett a' sokszorozással számoltak. De furcsán is va-gyunk két fogadónkkal; a' szarvast új év óta valami Toifel vette át, és az étteremet kicsinósí-totta, mire azt mondták a' korona-fogadónak, ha már ő is tenne, és csinosítana valamit, s o n s t g e h e n a l l e s e i n e G ä s t e z u m T o i f e l ! — A' korona-fogadás tartja fen a' közlekedést Pozsonnyal, Selmeczel, és úgy látszik, ő viszi át a' létesülő összekötést Komáromon át Pesttel, az illy vállalkozás dicsegeten kívül hasznát is meg fogja hozni idővel. — Kögyülésünk alatt Kilényi Dávid igazgatása alatt színházunk is volt, a' társaság eredeti játékok adásával, a' játékában uralkodott kedvvel és egésszítéses magyar szellemmel, úgy szinte művészi hivatást ér-ző néhány tagja szorgalmával visszaállította a' nemzeti színészet azon tekintélyét, melyet az elő-tők pár év alatt itt tanyázott vándorcsapatok annyira súlyosztettek; el nem mulaszthatjuk az orszá-gos színház igazgatósága figyelmét Tóth József felhíni¹⁾, ki Fánegy mellett mindig meg-állhat. Van ezen társaságnak egy még ugyan simítatlan gyémántja, a' még kissé vad rózsács-ka, Bányay Rózsa, kit a' természet Lendvayné utódjának látszik alkotni²⁾. A' közönség elég jelét adta meglegedésének, hogy vele a' társaság is bőven meglegedhetett. — A' színház

¹⁾ Már felhivatott. — ²⁾ De nem tréfál?

alatti esteken a városi hatóság annyi figyelmetlenséggel volt a hazatérők iránt, hogy még a máskor pislogó néhány lámpa sem égett, és így kénytelenek voltunk a világítás vagyis világosodás legjobb neméhez, a szóhoz, a hanghoz folyamodni, beszéddel, szólitással, viszhanggal világítottunk egymásnak merre vagyunk, hogy háza találjunk; mint a madarak szárnyainak lebegése, néha az elszuhanó kemény szoknyának kelepelése emlékeztette a botorkázóval, hogy néppel lakott város utcáin jár. De hagyj! Péter és Pál napján nálunk a zsidó kezeken volt honi raktár keresztelgetett meg; a mostani igazgató Trsziyenszky László becsülete, vagyona és hazafi akarata elég kezesség ez intézet virágzásához. — A napokban húnyt el városunk lelkes fiataljainak egyike, a pesti nő-növeldek ez előtti tanítója, a Jelenkor és Hetilap dolgozótársa, Szirtey Lipót, áldozatja a társaságnak, mely arra kárhoztatja az eszt, hogy teste gyilkolásával keresse életét, annyit járta az emeleteket, annyi éjt virrasztott munkával, hogy élhessen, míg megbetegedett; és hideg földhantok fedik, oh! hogy elveszté öntudatát, mikor utólszor baráti kezét szorítám! — És a megye házn? a kapura függesztett legujabb udvarmesteri parancs, szóról szóra így hangzik: F. é. Julius hónapba közgyűlésnek bevégződése után Vármegye háznak belől való ki meszelése végett Tékintetes Tisztviselő Urak, melyek lakszobákkal ellátva vannak, kéretetnek eltávozásuk után lakszobáiktól kulcsaikat Vármegye káplárjának átadni³⁾. — Isten velünk a viszonttalálkozásig, mindjárt Zorád ünnepe után.

Sz. Gy.

MONDANIVALÓINK. Nem adhatjuk a következő novellákat: „Miért irt Hiszy egy levelet?“ — „Az életből“ — „Szerelem és feláldozás“ — „A zene mindenhatósága“ — „Tanítói ajánlás“ — „Találkozás a sirkertben“ — „Költőverseny“ — „A fehér köpenyeg“ — „A mátkák“ (szerzője tudni fogja, miért nem adhatjuk) — „Egy estély a pokolban“ (fordítmányokat nem adunk) — „Lóra“ — „Kénégyen“ — „Néhány év egy urfi életéből“ (szerző tudni fogja miért nem adjuk) — „Sylvesteréj“ (hosszabb, mint hogy közölhető lenne) — „Isten ostroma“ (szerző kívánatára visszaszolgáltattuk) — „Minden jótétnek meg van saját haszna“ — „Öt év előtt, öt év után.“ — Komolyművekben nem adhatók: „Rajzolatok a természeti magánjog köréből“ — „Töredék észrevételek Fogarasi magyar Nyelvtanára“ — „Szathmár és vidéke“ — „A kaján nap“ — „A vadméhek“ mese. — „A karzati publ. háborúja“ fresco. — „Újévi elmélkedés.“ — Verseken: „A rabló arája“ — „Kortes igazgató“ — „Béla halála“ — „A nagyravagyásról“ — „Haldokló hős“ cum appertinentiis „Zách Bódóg“ — „László“ — „Haladunk“ — „A világtalan halász et Comp.“ — „Jurisich Miklós.“ —

NEMZEIT SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP JULIUS 25-től SZOMBAT JULIUS 31-ig.

Julius 25. Négy Haymonfi	Julius 28. Borgia Lucretia.
— 26. Velencei kalmár. Tóth ur vendég.	— 29. Bánkban.
— 27. Falura kell mennie.	— 30. Ördög része.
	— 31. Férjem nincs hon. — Először.

— A Honderűnek's utána a Spiegelnek stb. Giuelmi énektanító érdekében irt gyanúsítgatásaira az igazgatóság egyszerűen csak azt nyilvánítja: hogy Giuelmi szerződési ideje alatt kötelességének kellőleg vagy nem tudott, vagy nem akart megfelelni; 's így tőle az intézetet megszabadítani kötelességének tartotta. Operáit illetőleg pedig meg kell jegyeznünk: hogy az intézet minden operát elő nem adhatván, az elsőséget mindig azoknak adta, melyek már elismert jelességűek; 's miután egy opera betanulásához 5–6 hét kívántatik, holmi operai experimentációknak egyáltalában nem volt hajlandó az intézetet kitenni; főkép ha szellemeknél fogva azokat magyar eredetieknek sem nevezhetni. Giuelmi úr szerzőképessége eléggé megismertetett azon műveiből, mely a zenekar által eljátszatott; 's nem hitte az igazgatóság, hogy a sor valaha az ő operáira is kerülhessen. Egyébiránt az illy elbocsátott egyének panaszaik ritkán maradnak el, csak az kár, hogy a gyanúsítgatást sem nélkülözhetik, 's az által az igazgatóságot kényszerítik azon okok előadására, melyeknél fogva el kellett bocsátatniok, mi különben, a tag iránti kiméletből, az igazgatóság részéről nyilvánosság elé nem hozott volna.

— A Pesti Hírlap újdondászának figyelmeztetéseit, Tartuffet illetőleg, az igazgatóság és rendezők köszöni.

— A 242-dik szám alatti drama nem fogadtatott el.

— Lendvayné betegsége miatt az előbbi játéksorozat következőleg változott: július 19-én Saint-Tropezi urnó helyett Fehérek; július 21-én Falura kell mennie helyett pedig Az utatkozott és Paquita ballet adatott. — Julius 26-án Saint-Tropezi urnó ismételtetett.

³⁾ Szép, ha úgy van. — De ha úgy nem volna is, szép volna.

Szerk.

Kiadja Frankenburg Adolf.

ÉRTESÍTŐ.

Bátorkodunk a t. cz. közönséget figyelmeztetni, miszerint az Értesítőben idegenek, vidékiek 's keresztülutazók számára hirdetve leendnek: könyvek, képek, földabroszok, multságok, estélyek, táncvigalmak, hangversenyek, divatárúk, illatszerek, sorsjátékok, műtárgyak, hölgy- és férfiszabók 's egyéb mestere emberek 's művészek lakása, boltváltoztatások, fürdők, vendéglők 's könyvek ajánlása, hazai intézeteink munkálatinak közlése, szövetárusok lakása, gőzhajóárat, gyorskocsik indulásnapjai, pénzkelet, gabnaár, részvénykelet, halottjegyzék, árverések, eladások, szálláskiadások, tanulók fölvétele; szóval: olly mindennapi szükség tárgyak, miknek tudása minden Pestre érkező idegenre, sőt a város lakóira nézve is kívánatos vagy szükséges és a vidékre nézve egy vagy más tekintetben érdekes.

Az „Értesítő“ a boríték hátulsó lapján foglal helyet.

Beigatási díj minden fél hasábu sorért vagy annak helyeért 4 ezüst krajczár, többszöri hirdetés esetében pedig csak 3 ezüst krajczár. A' hirdetéseket **egyedül** „Landerer és Heckenast“ urak nyomdájában, hatvaniutczai Horváth-házban (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) vétetnek föl.

Az Életképek szerkesztősége.

Az

ÉLETKÉPEK

1847-diki második félévi folyamára

folyvást előfizethetni Budapesten házhozordással félévre 5 ft, postán küldve pengőben. — Az előfizetés Pesten csupán csak Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában hatvani-utca 583. sz.) fogadtatik el, és minden magyar- és erdélyországi kir. postahivatalnál.

„Életképek“ szerkesztősége.

A' régóta várt

Jósika Miklós eredeti regénye:

Jósika István

(5 kötet, füzve 5 ft p. p.)

augustus 1-jén megjelenend, és kapható lesz minden hiteles könyvárusnál.

Heckenast Gusztáv,

kiadó-könyvárus.

HORVÁTH MIHALY,

férfiruhakészítő

ajánlja magát mindennemű férfiruháknak legújabb divat szerinti elkészítésére. — Ez alkalommal bátorkodik egyszersmind t. cz. pártolónak tudomásul adni, miképen boltja folyvást uri utcában a' kir. posta és Pilwax-féle kávéház közt létező 454. számú házban létezik, nem pedig a' párisiutca melletti Pyrker-házban, hol három évvel ezelőtt yala boltom.

Tanulók felvétele.

Egy már több év óta Pesten lakó és köztisztetben álló francia család, a' jövő iskolai évre jó házakból tanuló ifjakat, kik a' francia nyelvet gyakorlatilag kívánnák megtanulni, élelmezésre és szállásra a' szülőkkel közlendő feltételek alatt elvállalni kész. Lakhelye Pesten széputczában 471-dik számú László-féle ház első emeletén 6-dik számú lakáson.

YPSILANTI

czimű kereskedésben Pesten

több 1000 db. kész fehérmű mindenféle férfi-, asszony- és gyermek-fehérruhából álló, lepedők, párna és dunyhaczihák 's asszonyi öltönyök 'stb. ajánlatnak.

Szép fehér befőzniláló

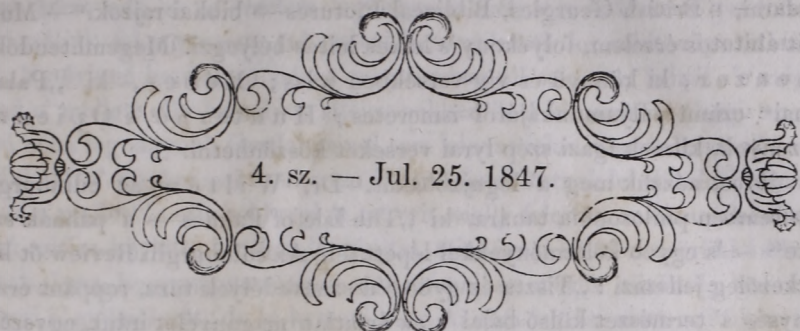
CZUKOR

egész süveg vásárlásánál fontja 18 váltó garasával kapható

Antmann Ferencz

fűszerárú-kereskedésben hatvani utczai Cziráky házban.

4. sz. — Jul. 25. 1847.

AZ ANGOL IRODALOM VÁZLATA A' XVII. SZÁZAD VÉGÉTŐL MOSTANIG.

(Vége.)

Most a' másod rangu költőkre megyünk át — ide nem értve M o n t g o m e r y t, S h e l l e y t és K e a t s t. B o w l e s a' sonnetben tüntette ki magát; G i f f o r d néhány érzelmes versei nagy becsűek, különösen két satirája : „The Boviad és The Moeviad“ című által nevet szerzett magának. Ezen satirák által sok, a' közönség figyelmét bitorló, felületes versfaragó tétetett tönkre. Az 1778 's 1838 közti időszakban a' pasquillások nagy csoportja jelent meg, kik főképen a' királyi 's nyilvános személyeket ócsároltak, kik között legnevezetesebb dr. Wolcot P i n t a r P. álnév alatt. Őt inkább a' nedély bősége — mint a' valódi költészet jelleme tette híressé. A' vallásos 's bús kedélyű M o n t g o m e r y legismertebb munkája : „Prisan amusements — börtöni multságok, — The Wanderers of Switzerland — Helvetia vándorai, — The West Indies — Nyugati-India, — The World before the Flood — a' vízözön előtti világ, — Ireenland, 's Songs of Sion — Sioni énekek.“ — Tisztaság, gondolkozási fenség, öszhangzó verselés valamint vallásos érzelem minden műveiben látható; és ha képzelettel ugyanazon mértékben bírna, őt méltán az első költők sorába helyezhetnők. B l o o n f i e l d, csizmadia lévén, egyszerre és meglepőleg : „The Farmers Boy — a' majoros fia“ — című költeményt bocsátá közre. E' mű nagy hírre kapott nem a' szerző ismeretes helyzete, hanem a' benne foglalt életnek éles 's átható rajzai következtében. Ugyanazon időben lépett fel W h i t e, C l i f t o n, G r o v e, ki sok tanulás miatt 22 éves korában hunyt el. Művei kellemesek, 's többnyire erkölcsi 's áhitatos színezetűek. L e y d e n J. hasonlóképen sok szépet hozott létre; nevezetesen kis ballatái és „Scenes of Infancy — a' gyermekkor rajzai.“ — G r a h a n, ki ügyvédi állását papsággal cserélte fel, „The Sabbath“ című műve

által elhiresedett. Jelesebb munkái: „The Birds of Scotland — Skócia madarai, — British Georgics, Bibliacal Pictures — bibliai rajzok.“ — Munkáit áhitatos érzelem, folyékony's lelkes leírás bélyegzi. Megemlítendők: *Spencer*, ki könnyű és víg versekben jeles; *Kéber*, ki „Palaestinai“ című pályamunkájáról ismeretes; *Hunter* né's *Opienné* asszonyok, kiknek igazi szép lyrai verseket köszönhetni.

Most nézzük meg a' legujabbakat. *Dr. Wilton*, az edinburghi egyetemen philosophia tanára, ki „The Isle of Palmes — a' pálmák szigete“ — 's egyéb költeményekkel lépett fel. Az edinburghi Review őt következőleg jellemzi: „Tiszta és gyöngéd szenvedélyek tüze, roppant érzékenység a' természet külső bájai's az ártatlan magányélet iránt, egyszerű's természeti élvezetek képeivel gazdagon ellátott képzelődés, a' búbánat's nyomor lerajzolásában nagy gyöngédség's pathos.“ Nagy figyelmet vont magára. Hogy Skótiába visszavonulva juhásznak ment, néhány sikeres kísérletek után, parasztos s' műveletlen állapotja daczára, legyőzvé akadályait, sokak által irigyelt helyet vívott ki magának az irodalomban. Művei: „The queen's Wake — a' királyné öre,“ gyönyörű beszély; két kötet dramai beszély; „The Pilgrims of the Son — a' nap vándorai“ 's még más kisebb művek. A' critica így jellemzi őt: „Nagy hatalom a' verselésben, rendkívüli termékenység's könnyűség a' képek teremtésében, és a' természeti szépségek élénk felfogásában.“ Azonban minden érdemei mellett is rendszeres nevelés hiányának nyomai mutatkoznak rajta, 's azért legszerencsésb, mikor magasb sphaerákban mozog, hol a' népélet szabályai és szokásai képzelődéseit röptében nem gátolják. Ki természettűli tárgyak-, gyöngédség- és szépséggel bővelkedő leírásokban gyönyörködik, olvassa meg *Klimeny-t* hol egy gyermek visszaemlékezéseit írja le, ki alvó állapotban tündérországba vitetvén, később földi helyzetébe visszatérésre engedelmet nyert rövid időre.

Itt egy bizonyos vad's nem földi bájt találni, mit az egész britt irodalomban hiába keresünk. *Tonuant V.* a' tréfás költészetben nagy erőt fejtett ki; „Anster Fair — az anstroí vásár“ — című költeményben a' falusi lakomákat's játékokat mesterileg festi, neveli ezen mű becsét a' víg nedély, mellyhez hasonlót csak *Byron* Peppójában találunk. Ezen mű nagy bája az egymást gyorsan, 's élénken követő képcsoportokban áll. *Hunt* „The Feast of the Poets — a' költők lakomája“ — című művet bocsátott közre, mellynek iránya satirai; utána következett: „The Story of Rimini — Rimini története“ — egy, a' régi olasz életet rajzoló, beszély, 's mellynek hírért köszönheti. *Hunt* fő érdeme az, hogy a' tényeket és szenvedélyeket természetes színben állítja elő. Hibául azt lehetne neki felróni, hogy ő inkább szeme — mint elméje után fest, azaz úgy irván le a' tárgyakat, a' millyeneknek látszanak a' nélkül, hogy azok indokait szemlélésre méltatná, 's mint látszik, a' régieket mintául használta. *Hunt* a' természeti jeletet úgy festi, hogy az olvasó képet's nem írást lát maga előtt's kétségkívül nagyobb hír- 's népszerűségben részesülne, ha néhány pórias tárgy's kifejezés miatt ócsárlókat's ellenséget nem szerez magának. *Shelley*

1792—1822; műveiben — ki tizenhat éves korában tehetségeinek bámulatos jeleit adá — az érzelem legnagyobb mélysége 's kiskorú gondolkodás váltják fel egymást, mi szabad 's természeti képzelet röptére mutat. Nyelvbeni hatalomra nézve magasabban áll sok éltes írónál, 's mégis mind a' mellett oly homályos kifejezésekben önti ki eszméit, hogy az olvasó néha legnagyobb fáradalommal sem képes ezeket tisztán kivenni; mit leginkább a' türelemmel össze nem férhető fiatal kornak lehet tulajdonítani. Mind e' mellett is oly báj lengi át műveit, melly felejteti az olvasóval a' szigorú critica-kijelölte hibákat, 's mi által, mint igazi költészet, örökké állandának. Igaz, hogy népszerűsége nem számolhat, mert a' közönség leszedve szereti a' gyümölcsöt; de ki keresni akar, ki a' fa levelei alatt rejlőkben inkább gyönyörködik, mint az asztalon levőkben: Shelley-ben gyönyört, 's élvezet talál. „Queen Mab“ czimű művét tizenhat éves korában írta, mit megegyezése nélkül, tanulókorában ki is nyomattak, stilre nézve legmeszeibb, legcsinosabb; találmányos rajzolásai miatt pedig felülmulhatlan. Ezen munkája sok ellenséget 's gáncsolót szerze neki, a' benne foglalt isteni lények elleni, csúfolódó 's vallástalan kifakadások miatt. Innen magyarázhatni az első rangú költők sorábai nem számíttatását. Későbbi jelesb művei: „Revolt of Islam — Islam lázadása, — Cenci, Adonais, Hellas, Prometheus unbound — a' kibékőzött Prometheus,“ 's ezeknél sokkal ismeretesb apróbb versek. Napoleon halála hallatára írt odája nevezetes képzelet, pathos 's tömött nyelve miatt. Sokat nyert volna az irodalom, ha Shelley-t 30 éves korában a' halál nem ragadja el 1822-ben. A' genialis Keats 1820. 19 éves korában sok jeles verset bocsátott közre. Nagyobb művei „Lamia, Endymion, Isabella.“ Fő érdeme az, hogy néhány homályos mondák- 's a' régi idő jellemére új 's meglepő szint vetett. Ezen nagy reményű író 24-ik évében húnyt el. Nevezetes és sajnos, hogy a' XIX. századi legtündöklőbb irodalmi nevek korán sírba szálltak. Procter, álneve Cornwall „Martian Collona“ — olasz beszély — czimű műve által híresedett el. Szép képzelet, 's csinos nyelv, — az érzelem nemessége 's gyöngédsége jellemének fő vonásai. Említést érdemlenek: Landon Eresbet kisasszony, ki a' női kebel regényesebb 's gyöngédebb érzelmeit festette; és Hermansné asszony, ki vetélytárs nélkül áll a' szenvedélyes 's „Heroismus“ költészete bizonyos neme által; Elliot, mint velős 's kemény politikai irányú költő. Hood comicus és szójátékos modora által nyerte meg a' közönség tetszését; furcsa az, hogy ámbár fél iránya comicus, néha szinte hihetlen komolyságba merül. E' sajátágát, egyszersmind a' képzelődés- 's jó izléssel párosúlva találni „Plea for the Mitsummer Faïres — a' nyári tündérek pere, — 's The Dream of Eugen Aram — Aram Eugen álma“ czimű műveiben. Kezdők közül Norton, Lady Wortly, Moir Kenedy's Watts Sándor, néhány kellemes lyrai művek szerzői. Mint ritkaságot megemlítem Holvit M-t, 's nejét Holvit M-t, kik vetélytársaik közt legmagasabb fokon állnak. Tekintvén a' tündöklőbbnél tündöklőbb költői neveket, nagyon felöltő a' drama hátra maradása, hol mint a' borús egen csak itt-ott látunk csillagot. Véleményem

szerint ennek okát az ipar- és a' színház látogatásával össze nem férő comfort életben találhatni. Elbucúzom most az olvasótól, míg e' lap szerkesztősége az irodalom több ágai tárgyalására újlag tért enged.

Frereych Imre.

A' TITKOS TRIBUNOK A' SZENT ANNA TAVÁNÁL.

(V é g e.)

Tíz óra lehetett éjjel, midőn hárman nesztelenül, mint a' vad pávát leső vadász, érkeztek a' tó szélére. — A' hold nem világolt; a' tó feketén, mint jáspislap, hevert előttök; csak a' sötétséghez szokott szem vehetné ki bágyadt, ércszerű fényét.

Pár ölnyre a' tavat kerítő útból egy földnyelv nyult be a' hullámokba, mintha a' víz ruganyos hátán fekünnék. E' kis félszigeten állt a' három férfi. — Nem szóltak; köztök minden meg volt mondva; nálök ösztönszerű volt a' szerep, melyet a' gondviselés nekik kiosztott. — Háloom István kiütött, azután a' taplót avarosomagba rejtven, lángot csóvált: míg Zöld és Adorján száraz galyakat hordtak össze, 's néhány percz mulva, küzdve nehéz füsttel, láng csapott fel, hosszú vérvonalban átfodrozván világát a' tó sötét tükrén, mintha sebet hasítandnál rajta 's azon a' vér buzogna fel.

Keresztbe tett karokkal, hidegen és mogorván állt a' három tribun. Egy emberi hang sem szakította félbe a' csendet; nem borongott nyugtalanság e' hét kapitányi vonásokon; — szobroknak mondanád őket. — Így állva a' csendes tó szélén, mögöttük a' százados fenyvek, elül a' fekete jáspislap, lángsebével, körül a' lobbangó tűz vérpelyhei a' fákon, 's e' mult századi arcok, fürödve a' láng léhében, — egyét adandák a' legszebb éji képeknek.

Azután távol zibaj, recsegő galyak 's egyes hangok szakíták a' csendet félbe. — Egy éles harang, mint a' halálesengő, nyitotta fel érczajkait; a' fenyvek éje hajnallott; minden oldalról szövétneknek, mint csillagok bujtak ki 's egy sötét tömeg, mint fekete hangyaraj, özönlött a' magasból alá.

Mihelyt a' nép együtt volt, Zöld Demeter egy kis földemelékre állt, míg társai őt oda követték; azután kiterjesztvén karjait, csendet parancsolt.

A' zibaj megszűnt; a' közellevők szemei a' népszónokra valának függesztve 's e' pillanatban gondolnád, hogy Eörs vagy Kadicha vezér keltek ki a' sírból, egy tekintetet akarván vetni a' nemzedékre, melynek hont kerestek. — Mikor a' csend tökéletesen helyre állt, Zöld Demeter szólt:

„Atyámfiai! A' fejedelem visszaadta szabadságunkat, mikor reánk szorult — nem volt köszönet benne. — Most újra kiszáradt a' szép szabadság járma. — A' millyen az úr, olyan a' szolgálja. Az úr az urakat négyelteti vagy öleti le; jószágaikat elfoglalja 's tarsolyát kincseik-

kel terheli még; a' szolga a' szolgák üstöké bekap, lop, fosztogat és öl, ha szerit teheti 's utjában nem állnak. — Vannak nekünk is uraink — hogy a' magas mennykő ütötte volna meg őket! 's az ördög k o r c s o l y á z n a hátaikon. — Behozta ide az ördög hegyeink közé 's most mint a' pilisznye hevernek rajtunk. — Alig egy esztendeje, komék, megmondottam nektek: ne a' fejedelemtől féljetek, hanem féljetek e' veres hátú, párducz kacagányos székely főuraktól, kik nem a' szabadságnak örülnek, hanem ha szegény atyjokfiak — kik közül felkaptak az ugorkafára — mint a' marhák a' jármot hordják nyakukon! — Atyfiak, ez gonosz dolog! 's ettől megindul az é r z é k e n y e m b ö r s z i v e! Ha ez így tart: mézes-mákos laposkáról viricsre szorulunk, vagy a' nyugalom tőkéjére ülünk 's kiköltözünk seregestül Havasalföldre. Ott a' pogányok közt jobban van szegény atyánkfiainak dolga, ha adójokat megfizették, mint itt e' keresztény kutyák közt, kik ha három bőrödet lehuzták, husaitokat metszik le csontjaitokról. — Itt áll mellettem jó komém, A d o r j á n K u n d: — Lázár 's Mikes uraimék felét elszántották életének, — 's minap két ménesét hajtották be, mert bele harapott kaszálójokba, mellyen egy rossz kecske olló sem élne meg. — Itt bátyám H á l o m I s t v á n n a k f i á t é g ő a z s a g g a l v e r t é k a g y b a - f ő b e: mert pár szilvát szedett Hamar Péter uram kertjéből; pedig olly gyakran volt rajta, hogy nyolcz rádina kitelt volna árából. — És ti hányan vagytok itt, atyafiak! kinek egyik vagy másik fülét vágták le e' h ó h á r o k — rosszabbak a' t o p o r t y á n f é r e g n é l. — Tűrje, ki tudja 's akarja; ebbé legyenek 's apám sírját a' tatár dulja fel, ha ezt többé tűröm. — Halljátok, a' mit mondok: A' minő a' mosdó, ollyan a' törölköző; — ha ők így: mi meg amugy! Kiben igaz székely vér van, velem tart! — Jussanak eszetekbe a' régi jó idők, mikor itt még egyik ollyan úr volt, mint a' másik, 's míg az egyiknek fazakában tyuk főtt, addig nem tálaltak három fogásban a' másíknál; míg atyafiak voltunk mindnyájan 's a' hét székely nemzetség csak egy volt, 's ha néha összekocczant: megbékélt a' maga kenyerén. — Igen, komék! kiben csak egy csep jó, régi székely vér van, az a' mai napságtól fogva nem ismer több főnemest maga közt. — Hányan vagyunk fegyverfoghatók, 's kik meg nem ijedünk árnyunktól! 's e' maroknyi b ű p i l i s z n y é j e a' főnemességnek paczkázzék orrunk alatt?! — Megérdemlenők akkor, hogy apáink feltámadjanak a' sírból 's átkot mondjanak fejünkre! —

Zöld Demeter elhallgatott; néhány percznyi néma szünet lön; aztán mindnyájan egy hanggal felkiáltottak: „Le a' főnemességgel!”

Most Adorján Kund lépett Zöld mellé, 's miután mindketten csalmaikkal 's kezeikkel csendet intettek, a' zaj megszűnt — 's Adorján szólt:

„Atyafiak! Hallottátok komém Zöldnek szavát, halljátok az enyimet is! — Ide gyültünk a' szent Anna tavához, hová ritkán tévednek a' fejedelem 's a' főurak kémei; itt vagyunk 's nem sokat kell gondolkoznunk, mit kelljen tennünk. — Én holnap az első főnemes csűrjét, mellyet megpillantok, felgyujtom, — 's ti cselekedjeteke úgy, mint én. — E' föld a' miénk; egykor annyia volt egyiknek, mint másíknak; most ezeknek a' főuraknak

jóságaik 's kastélyaik vannak, — párduezkaczagány földi vállaikat; — gazdag fiuleányainkat veszik nőül — — 's büdösgöt mondok; nem egy szép leánykánk közül, még a' drága csiki Mariskák is a' fekete csepszével, elszegődnek tőlünk! — És mi gunyhókban lakunk 's rossz csergékkel takaródzunk! — Hány család szorult ki Havasalföldre, — hányat fűztek rabszjira, csak János király óta? — 'S most is alig döfhetünk ki pár rossz bodacsot a' gyülekezésbe, 's alig maradt annyi földünk, hogy abból becsületesen élhetnénk; 's ha fel nem borzoljuk magunkat, mint a' szördisznó: megnégynének a' hol látnak. — Igazság-e ez? 'S ha összedugjuk fejünket, azonnal elfoly a' szép ősi szabadság, mint a' szilony, 's jobbágyokká tesznek, mi nem jobb a' kutyaságnál! — De, atyafiak, sietnünk kell, hogy jókor szegjük nyakukat; mert mióta e' nagyurak betelepédtek ide közinkbe, csak úgy hordják szavunkat, mintha mind füleikbe sugnók azokat. — Azután van egy pár jó barátunk a' fejedelmi udvarban, hogy az ördög bocsok kecskékoráznának hátukon: ismerem őket jól, — székely vér is foly egy-kettőben, ha szégyellik is a' szegény atyafit; — bátyinak 's öcsnek nevezhetném őket, de nevezze őket rokonának az ördög 's annak hetvenhetedik sánta vén anyja! — Azok ott a' czifra udvarban, a' szegény székely ördögei, kik elragadják az almát előle, 's a' rossz csutikát hagyják markában. — Tudom én az időt, komék! mikor ők járattak fel bennünket 's bujtogattak, csak-hogy nyakunkra hághassanak. Most sem fognak késni; 's fogadásra ajánlom fejemet egy tálszárért, hogy Boeszkai István uram előbb terem hátunkon, mint hiszszük. — Azért újra mondom, atyafiak, — majd ha kiperszeltük ama' hizott borzokat odvaikból, aztán jöjenek! — Ugy sem fálnak fel egyről egyig: mert a' hányszor szorul a' kapeza, lelki üdvösségöket is nekünk ígéri, csak kiálljunk a' sikra.“

Adorján elhallgatott 's Zöld Demeter vállára nyugtatá karját.

E' pillanatban érkeztek meg az oláhfalviak, kiket eddig kísértünk; 's kik, miután itt-ott gúnynyal 's hahotával fagadtattak, a' mint láttuk, a' tömeg közé vegyültek.

Most Hálom István lépett fel két ügyrokona mellé, karját fektetvén Adorján vállára, — a' három néptribunt így egyesülve, az összegyültek zajos örömkötőrése fogadta. — Hálom szólt:

„Pár hónapja, komék! — hogy visszanyertük szabadságunkat; azaz: üres szavakat, gyermekjátékot 's kecségtetést, mellyeknek csak az hisz, kinek esze túl nem lát orrán. — Most már újra kicsavarták azt kezünk közül 's hátunkon sütnék és főznek Kolozsváron. Hogy a' minap pár majort felgyújtottunk, 's pár nagyurnak, ki csendesen ült a' sodalján, megdönggették kaczagányát: a' nyavalya szállt az urakba Kolozsváron, 's lóhalálában küldtek a' fejedelem után Prágába. — Míg körültekintünk, fetekeverik hátainkat 's összetörik fejünket, mint az éveget! — Azért, a' mint Adorján komém is mondta, ne késsünk! — ne vesztegessük az időt. — Kinek fegyvere nincs, egy sugár csapos 's az isten-adta székely kujak nem egyszer segítettek a' bajon. — Legyen isten veletek! Menjen ki-ki

oda, honnan jött. A' mennyi kárt csak tehettek azoknak a' telhetetlen uraknak, nem kell bőrukot kimélni; rég rostává tették a' miénket!"

Dühös zsinat, zavart üvöltések feleltek a' mogorva székely boszusavaira; azután a' zaj behullámozott a' rengetegbe, 's miután a' bércz párszor viszhangozá azt, Hálom István folytató :

„A' hajnal hasad, oltsátok el a' tüzeket és szövétnekeket 's azután isten hírével ki-ki maga útjára!"

* * *

E' pillanatban a' szövétnekeket kezdék eloltani 's az itt-ott szított tüzeket szétverni, — midőn egyszerre a' tó keleti oldala felől valami kétes zsinat kelt 's növekedve hullámozott az indulni készülő seregen át a' három népszónokig, kik mindig elsők a' légy-otton, mindig utolsók valának a' távozásban.

„Bóg, — Bóg! — hangzott mindig élesebben — Kolozsvárról jő, — helyet, helyet! — ott vannak a' dombon. — Erre, Bód! ide — ott állnak!"

Végre Bóg, nem a' kék testőri öltözékben, hanem egyszerű zekében, két pisztolylyal övében 's tartva buzogányt, szabadított rést magának 's érkezett ama' férfiakhoz, kiknek nevét székely ki nem mondta soha.

Mikor Bóg a' három férfiút megpillantotta, felkiáltott :

„Isten áldását mondom, atyafiak! — hozzátok jöttem, hírt hozni és segíteni a' bajon, míg lehet."

„Te, Bóg? — szólt Adorján Kund hidegszigorúan — te halálmadár, ki mindig későn jössz vagy rossz hírral — te akarsz segíteni a' bajon?"

„Halljuk, halljuk őt!" kiáltottak minden oldalról.

„Én pedig azt mondom, ne halljuk őt! — ordított Zöld Demeter. — Soha sem jött áldás a' székelyre arról az oldalról. — Kelet felől jön, hol soha sem kelt nap a' székely számára."

„Halljátok előbb, a' mit mondok, — kiáltott Bóg szigorún és feddően — azután cselekedjétek, a' mint akartok. — Ki-ki a' maga szerencséje kovácsa; 's ha jó tanács nem kell, kövessétek azokat, kik vesztetekre visznek."

„Kik azok?! — kiáltott fel Hálom István — talán mi, kik tünni nem tudunk, mint te, 's még nem vettük hátunkra a' kék bérruhát!? — Áruló! szólj, ki küldött ide; pogyászold ki bölcseségedet, míg idő van rá, Bóg! — mert rég megértél te 's többen az akasztófára. — Ismerlek, jó madár; tudom, hogy zekédbe burkolódzol 's a' Pest megett guggolsz, mint a' tapsifüles a' bokorban : míg mi a' darázsfaszekbe nyulunk 's fejére ütünk annak, ki szabadságunkat bántja!"

„Bátrabb vagyok mindnyájatoknál, — szólt a' férfias tekintetű athleta — mert ismerem a' háromfejű sárkányt, melly mindig jót akar, de mindig vízre vezeti a' székelyt, — 's mégis itt vagyok köztetek — egyedül — 's nem félek tőletek! — Ide jöttem, mert nem bujtogatni szoktam a' szé-

kelyt, hanem szemét akarom felnyitni, hogy az örvényt lássa, hová oktan barátjai vezették.“

„Bóg! — szólt Adorján Knnd hidegen — legjobb volna, ha ama' kis haranglábra akasztatnálak, mellyen jelcsengőnk függ, vagy gyáva nyelve-det vágatnám ki torkodból. — Eredj, jámbor, honnan jöttél! A' mit mondani akarsz, mi hárman, kiknek szemeink nyiltabbak, mint a' tied, jól tudjuk ugy is. — Hagyjátok őt menni, atyafiak! — Jenő-vér foly ereiben, 's atyjáért, kiben egy csep idegen vér nem volt, ne bántsuk őt. — És most — ordított harsány hangon — oltsátok el a' tüzeket és szövétnekeket 's menjen kiki haza.“

Néhány percz mulva a' tüzek ragyogó világát kétes homály váltotta fel; a' tó kialudt, — a' fenyvek levéltőiről a' lángok léhe eltűnt, 's magasan a' rengeteg-övedzte bércek fölött a' hajnal derüje mint tölcser örvényelt a' völgybe alá. — Varázsvesszőtől illetve más kép állt előttünk: a' szürkület fekete színezetében meredeznek a' rengeteg bálványai, mélyzölden fényedezik a' tó 's az egybegyűlt népnek arczai talányos vonásokba olvadtak át. De halkkal a' bájos kép mindinkább 's inkább kiderült és színöntetről színöntetre világosabb lőn.

„Nem hallgatok, kiáltott Bóg. — Ti hárman dugjátok be fületeket, — veletek szólóm nincsen. — Becsüllek: mert jó szándékokat ismerem; de elnémitani nem fogtok. — Körül vagytok véve! — ordított most Bóg — Bocskai István uram sarkatokban van: — parancs jött Prágából. — Jó a' fejedelem maga. — Jósika, a' korlátnok, egy nappal megelőzte őt; tőle jövők, a' székelvények legjobb barátjától; — akasztatok fel, ha akartok, de hallgassatok ki.“

A' három tribun hidegen és némán tekintett rá; mondanók, e' három tekintet egygyé olvadt 's majdnem az ígézet hatalmával birt: mert a' vakmerő Bóg ki nem tudta e' tekintetet állni és sasszemeit a' népre fordította.

Jósikának a' székelvények közt meglehetősen pártja volt; mihelyt neve ki lőn mondva, többen, 's főleg azok, kik koronként a' kék darabontok közt szolgáltak, itt-ott kiáltozni kezdetek: „Halljuk Bógot! — Mit árt, ha kihallgatjuk?“ — míg mások dühösen zajongtak: „Vessétek a' tóba! — Üssétek agyon! — Fel kell akasztani!“

„Igen, igen! — kiáltott fel Bóg keserűen, de vakmerő elszántsággal. — Feszítsétek meg! így kiáltott a' pogány zsidó nép. — Tegyétek! — itt vagyok — egy én — ezrek ellen! — Im e' két pisztolyt elvetem magamtól, — e' buzogányt a' szent Anna tavába dobom emlékeül e' napnak, mellyen egy Jenő-utódot felfaltak atyjafiai, mert az ész és okosság szavát hallatá köztők.“

„Árulás, árulás! — kiáltottak most minden oldalról — hátán hozta ide Bocskait; — halljuk! — Jósikától jó! — ordított pár hang — szólj, Bóg! rokonok közt vagy.“

Zöld csendre intett 's két társa követte őt. — A' zaj végre megszűnt 's Zöld Demeter szólt:

„Halljuk tehát híreidet, halálmadár! hogy ne mondhasd, mikép úgy tettünk veled, mint Kolozsváron szokás, — ’s kihallgatlan facsartuk ki nyelvedet torkodból. — Szólj! de röviden; — ti pedig — folytatá harásny hangon, ’s mielőtt Bóg az adott szólásszabadságot használhatná — készüljete! — foglaljuk el a’ szorosokat; nem egyszer hagyták már ellenségeink fogaikat e’ szakadásokban. — Halljátok őt előbb! — szólj Bóg!”

„Jósika István uramtól jövök, — kiáltott a’ kék testőr — ő kér beneteket saját javatokra, térjete! vissza tüzelőitekhez és több kárt ne tegyete! — Ha mi panaszotok van, járuljatek hozzá, ’s igéri nektek, hogy orvoslást eszközöl a’ fejedelemtől. — Ha tanácsra nem hallgattok: megmossa kezét ’s ám lássátok aztán, mi történik.“

„Fenyegetni jöttél, jó ember? — szólt Adorján dühösen. — Igen, menjete! haza, atyafiak, — irjatek hosszú panaszleveletek, tátongjatek a’ fejedelmi csarnok küszöbén ’s Jósika uram kapuzábei előtt, — várjatek, míg Páltól Péterig kerül panaszotok. Hiszen tudjatek, mire megy a’ székely, mikor levélbe rakja nyelvét ’s kezét zekéje alatt melengeti.“

„Ne szakíts félbe, ember! — kiáltott Bóg — mert nem jól beszélsz ’s nem várod végig a’ szót, mint gyermekek szoktak! — Atyafiak! — folytatá Bóg — ismétlem: körül vagytok véve; de ha csendet ígérte, magamra vállalom kieszközölni, hogy Bocskai István uram visszavezesse seeregeit! — ’s magamra vállalom a’ kezességet Jósika István ígéreteiért.“

„S ki vállalja magára éretted a’ kezességet, Bóg!? — kiáltott fel Zöld — szét akarsz oszlatni bennünket, hogy egyenként felfaljanak, mint az éhes topor! tyán? — Elfeledtem hinni, Bóg komé! — ’s nem ment el eszem, hogy kardomat vessem el ’s magányos ösvényt keressek, mikor az ellenség hátamon van.“

„Maradjatek hát együtt, komék! — szólt Bóg — álljatek el az utakat, — hordjatek köveket a’ szakadások éleire; de ígérjete! csendet ’s lépjete! alkura. — Atyafiak, óva intelek, ne hallgassatek ezen emberek szavára! — egy óra habozás még — ’s örökre oda a’ szép szabadság, ’s az iga nyakatokon van.“

„Időt akarsz nyerni, áruló; — kiáltott fel Hálom István — nyujtod a’ szót, mint a’ kőrelepset, míg az árkányt nyakunkba vetették. — Egy szavára se hallgassatek többet, — kötözzete! ide e’ fenyőhöz!”

„Fegyverre! — kiáltott Zöld Demeter — te Hálom, álld el a’ szorosokat; te Adorján vezesd a’ csikiakat ott ama’ szakadás felé. — Én majd itt állom ki a’ sarat, hová a’ darabosa jő!”

„Veszszete! hát! — kiáltott Bóg dühösen. — Kinek isten romlását akarja, eszét veszi el.“

Egy óra telt el; a’ kép újra megváltozott: Bóg egy fenyő sudarához volt kötve. Erőlködése közben több sebet kapott. — Bocskai István dühös védelem után legyőzte a’ lázongó székelyeket. Pár csapat se-

regei közöl, a' tó szélén állt és számos foglyok fojtott dühvel 's mogorvan várták az ítéletet. —

Zöld, Adorján és Hálom, miután minden veszve volt, kivágták magokat. Számos sebekkel terhelten egy, a' csatahelytől nem távol eső, barlangban látjuk őket.

Vonásaik szigorúak; mély boszu kifejezése ül azokon; kivont véres kardjaik hevernek mellettök 's egymás sebeit kötözgetik. — Egyszerre —
— Bocskai hadának egy csapatja a' barlang torkánál termett.

„Adjátok meg magatokat!“ kiáltott a' csapat vezetője.

A' három tribun felugrott, — véres kardjaikat emelték föl 's az oroszán dühével kezdték védeni menhelyöket.

„Lőjétek le őket!“ szolt a' vezér.

E' pillanatban Bóg ismeretes hangja kiáltott: „Megálljatok — Bocskai István uram parancsára!“

Bóg utat tört magának a' támadók közt 's a' barlang szájánál termett. —

„Ezek ártatlanok, kiáltott. — Hagyjátok őket szabadon haza menni! — Itt jelül Bocskai István uram gyűrűje.“ Ezzel egy gyűrűt mutatott elő, 's a' vezér, megszüntetvén a' viadalt, szembetűnő kedvetlenséggel vonult vissza. —

Mikor Bóg egyedül látta magát a' három, majdnem halálosan kimerült, népemberével, felkiáltott:

„Igy fizet az igaz székel — bántalmakért. De az érdem csak félig enyém; — jusson eszetekbe, atyafiak, hogy éltetőket és szabadságokat Jósika Istvánnak köszönhetitek, ki hozzátok küldött, hogy a' veszélyt elhárítsam; 's miután köszönet helyett megköötztetek, mint a' veszett kutyát: használtam szabadságomat, mellyet Bocskai emberei visszaadának, hogy a' tiéteket visszaszerezsem: mert Jósika István uram lelkemre kötötte, hogy hármatoknak bántódása ne legyen, — 's éltetőkért felelőssé tett.“ —

A' három tribunnak szava torkán rekedt; Bóg pedig, mielőtt eszméletre térhetnének, eltűnt szemeik elől.

B. J ó s i k a.

V I S E G R Á D.

Mély fájdalom fogja el a' hazafi kebelét, a' hajdani fényes visegrádi királyi lakhelyt, nemzeti dicsőségünk egykori legragyogóbb színhelyét, romokban heverve, elpusztulva látni.

Egyes emberek kevesebb lelkesedéssel is tekinthetnek némelly dolgot, mint szükség, hogy a' nagy rész tekintse; de még egyes emberekben is menthetlen ridegség volna lelkesedés nélkül tekinteni régi dicsőségünk emlékeit.

Senkiben sem számíthatni különösebb felvilágosodásnak, senkiben sem tarthatni különös emelkedett nézetnek, senkiben sem tekinthetni kü

lönös nagy civilisációnak, a' multak emlékeit lábbal taposni, a' régi dicsőség emlékeit méltánytalanul, kegyelet nélkül tekinteni, avagy épen megvetni.

Élni valamelly nemzetnek mult nélkül, csaknem annyit tesz, mint élni jövő nélkül!

Mi volna azon ország, ha ugyan nem legelő; volna-e az haza, mellynek semmi régi dicsősége, semmi szent emléke, semmi nevezetessége nem volna? mellynek fiai semmi ilyet nem találnának az országban?

Nagyon sajnálni lehet, hogy emlékszobrok tekintetében olly annyira szegények vagyunk. De sajnálni lehet főleg művészeti szempontból, mert ezen szobrok művészeti remeketek lehetnének. Valóságos emlékek azonban szobrok nélkül is lehetnek. Ha önmagukban létező emlékeink nem volnának: ugy sem lehetnének szobraink, és hiába is volnának akkor.

'S mint gyűlpontja és színhelye a' hajdani fénynek és régi dicsőségnek, a' magyar történetben, minden más helyeink között, legnevezetesebb, legkitünőbb, legemlékezetesebb a' természet szépségével, pazar bőkezűséggel ellátott pompás és nagyszerű fekvésű Visegrád. Korunkban, midőn az önzés annyi keblet körülfon pókhálóival, nem lehet felesleg, sőt szükségkép nagy erkölcsi hasznu, jótékony befolyásu e' szentelt helyre elzarándokolni, hol emelkedni kell a' szívnek mulhatlanul.

Visegrád fénykorában a' haldokló magyar hős, a' nemzeti dicsőség érzetétől lelkesülve győzte le a' harczi halál félelmét, és a' nehéz sebek fájdalmát. Büszke örömmel vigasztalva gondolt halálában is hazája és a' hazát a' visegrádi fényes udvarban képviselő király dicsőségére. Egyszerű, műveletlen, vad; de nagyszerű, regényes és lelkesült volt azon kor 's azon nemzedék.

A' nemzet szerette királyát, és csatlakozott ahoz, lovagias hűséggel, és lobogó lelkesedéssel. Ábrándos tisztelet fejtett ki egyesekben iránta, 's a' büszke, makacs faj, melly hazája védelmére sem kötött kardot, ha megsértették, nem ritkán királyá magán érdekében is harczra kelt, mert megnyeré a' király a' nemzet szívét, 's mert, a' legragyogóbb jutalom, fényes hadi dicsőség ígérkezett a' hősöknek.

A' király is szereté a' nemzetet, 's Visegrádon, övé között, magyar földön, magyar ég alj alatt, mindig szemei előtt látta azt, 's együtt volt azzal. 'S érezte királyi méltóságát, mert érezte nemzete méltóságát, 's büszke volt reá.

A' párduczos ősök büszke, bátor és nemesen vad hősi erővel, bár keletről nyugatról szüntelen ros szomszédok támadásainak kitéve, az akkori europai nemzetek között első sorba küzdötték fel a' hazát, 's a' dicsőséggel körülsugárzott nemzet királyának lakhelye, a' most fényes multain merengő visegrádi rom volt.

A' magyar név dicsőségének híre kiterjedt egész Európára. A' pápa rendesen nálunk keresett védelmet. Magyarország volt az egyház első leánya. Nápolyban magyar sereg jelent meg. 'S ezen nemzeti di-

csőség emlékezetén, királyaink, mint Zsigmond és Albert, többször romai császárokká is választattak későbbben. Lengyelország Nagy Lajosnak adá koronáját, 's későbbben is e' nemzet kebeléből választott magának, e' nemzet dicsőségére emlékezve, Bátor Istvánban királyt.

E' bérce ormán, hol a' kő is életet lehel, régi dicsőségünk és nagyságunk szelleme szól!

Mennyi fény, mennyi dicsőség, minő nagyság van csatolva e' me-rengő romokhoz! 'S mennyi bús fájdalom, mennyi boszús érzet, minő ke-serűség rohan meg jelenleg, mint a' zugó zápor, e' porló romok szemlé-letében!

Elszárnynak gondolataink e' bérce ormán a' lefolyt időkbe, 's mint villám keresztülcikkázzák a' multat és jelent a' változatok tarkaságában. 'S andalító lágy, édes zenekíséret gyanánt körüllebegve szellem hangjával a' regényes multnak a' gondolatok villanyereje ígézőleg pezsgí át egész lényünket.

Mint tündöklő fényű fata morgana tűnik fel szemünk előtt a' me-rengő rom az ősz Duna tengere felett, a' pompás Visegrádot hajdani fé-nyében, 's az erős nemzetet régi dicsőségében tükrözve vissza.

Az emlékezet a' multakra, mint könyzapor olvaszt el, 's a' gondolat mint vérző seb fáj, melynek folyása a' szív felé vevén utját, egyenként cse-peg arra, mindig növekedő fájdalommal.

Mint a' magas ég fejünk felett, 's mint a' komor Duna lábaink alatt, majd magasra emelkedünk gondolatinkkal az emlékezet szárnyain, majd is-mét alásüllyedünk az elhagyott romok szemléletében.

Zabolázhatlan szilajsággal tör ki a' fájdalom keserűsége a' nagy idők letűnésén kebleinkből, 's a' jelenkor minden szívárványát csak egyszerű szalagnak, gyermekjátéknak vagyunk hajlandók tekinteni, mellyel álomba ringattatunk.

Mint Prometheus áll képzetünkben e' nemzet, melly, képviselve a' visegrádi romok által, mintegy sziklához van lánczolja jelenében, mivel hajdan isteni szikrát igyekezett elsajátíttatni, és most sas marczangolja ke-belét.

A' nemzeti bú érzetére elérzékenyül a' szív, szédeleg a' fő, és gye-henna tüzével ég a' kebelben a' gyötrem.

Régi dicsőségünk ezen egykori színhelyén sebesebben ver szívünk, 's majd lassú mozgásban tesped csüggetegségében, majd lobogó lángra gyul, 's forrásba jó ereinkben a' vér.

Mint osiáni ködalakok, kísértetek fognak körül: a' meg nem énekelt nagy ősök szomorúan bujdokló komoly árnyai! Igéző hatással vagyunk körülhálózva; szemeink elhomályosodnak, keblünk dobog, majd észreve-hető hőség környekez, egész testünkben bizonyos keresztültódulást ér-zünk: az életvillanyosság szokottnál nagyobb fejlődésre jut bennünk, 's mozdulhatlanul földre vagyunk szegezve.

'S ekkor, mint tűzi lárma, mint felriadó ébredés különös rémuléttel hat reánk üdüléskor a' nagy homloku, kopasz romok ismételi szemlélete.

A' körülfekvő hegyek csucsa keletre gyöngé gőzzel fátyolozvák be, mi közben nyugatra vékony párázatok kelnek, a' légből rezegve, a' zöld bársonypázsit és mezei virágok illatárjával. A' hárs-, gesztenye- és orgonafák, maradványai a' hajdani kerteknek, pihenő helylyel kínálkoznak árnyékukban, hol egykor talán Nagy Lajos vagy Mátyás is pihent fáradalmában.

Az epedő busulással ellebbenő lágyszellő gyöngé fuvalma, mint panaszos szelíd hárfa — hangja a' multnak, üti meg füleinket, 's a' síró hang szívébe hat a' hely fénykorának elpusztulásán; de e' szellő is megtörik a' romokon.

Az erdő fája, mint a' természetes ősök jelképei, 's a' szellő fuvalmában susogással egymáshoz hajlongó mezei virágok, mint a' fényes udvar hölgyei tűnnek szemünkbe. A' romok, a' kísérteties, ijesztő, komoly romok: régi dicsőségünk sírkövei; a' füstös maradványok: a' nemzeti dicsőség érzetére fogékonytalan, kiégett keblek üszkeinek jelképei!

Miért illy teljes elhamvadása a' hajdani fénynek?

Minő keserves hely ez, hol hajdan annyi élet, annyi virágzó élet, annyi fényezésbe, dicsőségbe, ragyogásba merült élet volt, és most semmi egyéb, mint halál... halál... halál...?

Az érzelem, melly a' siratott fényű vár körében, ezen elhamvadás, ezen enyészett láttára elfog, mély, gyötrelmes, mindent átható, égető... ez...

Egy szentelt keserű fájdalom!...

És mégis mind azon gyászos fájdalom és keserves keserűség mellett, mellynek érzetével e' bércz ormán eltelünk, van ezen helynek egy igen nagyszerű, igen magasztos hatása, mellytől a' kebel dagadoz. És ez, hogy e' helyen fölbred, gerjed, forr, szilárdul a' kebelben...

A' nemzeti büszkeség!...

Hajdani fényünk és régi dicsőségünk elhamvadott, elenyészett. Helyét egy szentelt keserű fájdalom foglalja el, mellyet annak emlékeztetere éreznünk. De ha érezzük ezt mélyen és elevenen, ezen fájdalom-érzet nagy jövőnek lehet magva, dicső kornak lehet sejtelme.

A' nemzet él meg sem törve, meg sem fogyva, 's ritka képessége mellett őserőt tarthatni meg új műveltséggel párosulva, kivált egy pár tized óta, bátran mondhatjuk: szilárdulva.

Csak ne feledje el néha a' mult kárpitjait is szellőztetni, 's a' mult idők dicsőségeire is gondolni, hogy nemzeti büszkeségben, kemény jellemben, hazafiúi érzelmekben, buzgóságban, lelkesedésben épületes tanácsokat vehessen. (Vége köv.)

Irin yi Jó z se f.

EMLÉKTÁRCZÁBA.

Indulsz, nyílik az út. Végetlen tenger az élet;
Csillagodat nézzed, járj vezetése után.
Lelsz és hagysz szigetet, míglen majd partra kiszállasz,
Nem mellyet keresél, mellyhez a' sors szele vitt.
Köztü himes parton hittél, 's fogsz szállni kopárra,
Hol kőszálakban fészkel a' vad denevér.
El ne riadj. Van erőd; az erőnek míve teremtés,
Isten az embernek ezt a' hatalmat adá.
Dolgozz, 's várd el időd. Rózsákat a' szikla terem még,
'S a' denevért fészken váltja fel a' csalogány.

Pap Endre.

NE SÍRJATOK A' HOLT FELETT . . .

Ne sírjatok a' holt felett
Ne sírjatok, ne sírjatok;
Kit a' hideg föld eltakart,
Végetlenül nyugonni fog.
Szép a' világ, mit elhagyott,
De rosز miként a' kárhozat.
Ki fenn annyiszor szenvedett,
Nyugonni fog a' föld alatt.

Arany sugárral jött a' nap,
Midőn fázott, melengeté;
Szendén világított a' hold
Sötét éjszakái közé.
De hűtelen barát miatt
Érző szive majd meghasadt.
Ki fenn annyiszor szenvedett,
Nyugonni fog a' föld alatt.

Meglátogatta a' tavasz
Hozott dalt, és virágokat,
A' szívhez szív szerelme szólt,
Mindkettő hitt 's remélt sokat —
De az egyik hűtlen leve
A' jobbik szív majd meg hasadt.
Ki fenn annyiszor szenvedett,
Nyugonni fog a' föld alatt.

A' gazdag fény és pompa közt
Tapodva a' jogot, 's erényt,
Erőszak mellett eszközül
Használta a' rongyos szegényt.

Ezt látta ő 's keservében
 Érző szíve majd meghasadt.
 Ki fenn annyiszor szenvedett,
 Nyugonni fog a' föld alatt.

Tigris mindig tigris marad
 A' ló számárrá nem fajul —
 Az ember az, ki érdekért
 Hitvány állattá aljasul.
 Ezt látta ő, 's keservében
 Érző szíve majd meghasadt. —
 Ki fenn annyiszor szenvedett,
 Nyugonni fog a' föld alatt.

Ne sirjatok a' holt felett
 Ne sirjatok, ne sirjatok,
 Kit a' hideg föld eltakart
 Végetlenül nyugonni fog.
 Ki hall mindent, 's az életet
 Érző szívvel tekinti meg,
 Az a' holtak honába vágy
 Az az élőt siratja meg.

Lanka Gusztáv.

HÁROM FÉRJ ÖZVEGYE.

Eredeti beszély.

Három férjem volt, Mari, — három férjem, mondom ; de ön azt még nem tudja, mit teszen három férjet elveszíteni, azon reménynyel bár, hogy negyedszer is megpróbálhatjuk Hymen szövetségét. Mert mellesleg legyen mondva, én szépnék tartatám, 's mióta szeretett Alfrédemet elveszítém, nem egy lovag hajtá meg előttem lovagostorával együtt epedő szívét. — Nyujtsa át onnan, kézi tükrömet, Mari — igen, mint mondám önnek, három férjem volt, 's mind a' hármát elveszítém, — imhol a' tükör, vegye vissza, csak azt akartam megnézni, ha Lizette nem rontá-e el, midőn feltűzé hajékemet, annak fonatékát. Tehát Mari — ott hagyám el úgy-e, hogy három férjem volt 's mind a' hármát elveszítém. Kétszer rokonim unszolására mentem férjhez 's csak egyszer szerelemből. Két első férjem mindenike él még, egyik ön atyja, a' tanácsos, jól ismeri őt, gondolom, aranszelenczéről, mellyen szüntelen babrálgat újjaival, — ez utálatos megrög-zött szokás nagyon régi benne, 's többé reményem sincs, hogy azt elhagyhassa ; pedig e' miatt őt sokan megszólják 's egyik fő oka ez is volt elválásunknak. — Másik férjem kapitány volt egy huszárezredben, irtóztató nagy bajúsztt hordoza, de gyönyörűen lovagolt. — Allegrámat ő tanítá be, ismerte Allegrámat úgy-e ? a' legszebb telivér volt, mellyet valaha láttam 's gyakran mon-dák, hogy csábitóan néztem ki rajta sétalovaglásimon : — ezen egy megelőző szivessége elég volt arra, hogy őt ne utáljam, pedig őszintén szólva, szerelmet sohasem érezhettem iránta, bár vele legtovább, úgy gondolom, tizenegyedfél évig — éltem is együtt. Most ő honában Erdélyben él, a' világtól, mint mondják, egé-

szen visszavonúlt, 's havasaiban medvékre vadászik. — Harmadik férjemre ön már jobban emlékezhettek, Mari, az én annyira szép és annyira szerencsétlen Alfrédemre, mert ön már tizennégy éves volt, midőn vele jegybe léptem. — Eme' három férfi oldalánál futottam én az életet, 's híven el fogom önnek mondani történetünket, hogy tapasztalásait ez által öregbítsem. Látni fogja, mi véletlenségek által veszítém el egymás után őket, az első egy kézcsók, a' másodikat egy öleb, 's a' harmadikat a' halál által : ezekről mind jó lesz tudnia, mert ön még nem ismeri a' világot, Mari ; — kérem, nyujtsa át még egyszer kezítükrömet.

Közelebb kezdem történetemet, első menyekzömnél, hogy ön az okokon 's okozatokon könnyebben eligazulhasson : — neveltetésemet elmellőzöm, mert ennek életemre kisebb befolyása volt, mint sokan hinnék. Ön ismer engem, Mari, — nemde önnek mindig jó anyja valék, hajtsa ide homlokát, hadd csókoljam meg.

Lássa, kedvesem, önnek nagyatyja, az én atyám, egyik kerületi táblának volt elnöke : — anyámat ő leginkább azon kinézésből vette nőül, hogy ősi adósságait tisztázhassa ennek pénzével, — mert anyám fél milliót kapott 's azonfelül szép jószágokat örökségben. Atyám, a' kerületi tábla elnöke, korán elveszté ötét, 's gazdagon maradt utána azon czímen, hogy nekem, mint árványának gyámatyám legyen. — Mert azt mondják hogy, ha én nem vagyok, atyám az ország törvénye szerint nem fogott volna anyám után örökösödni semmiben. Én ugyan nem sokat törődöm az ország törvényével ; de csak azért említem ezt meg, mert talán innen magyarázható atyámnak irántami engedelkeny volta 's azon körülmény, hogy sorsom elhatározásánál anyai rokonaim szavára mindig sokat adott. Nyolcz éves koromban kerültem nevelésbe 's tizenhatodikban jöttem elő onnan. Atyám házánál akkoron egy tante-om lakott, kit ő azon reményben is tartóztata magánál, hogy a' háztartás bajaiban engemet oktatni fog. — E' teremtménynyel nekem igen sok bajom volt, hajviseletem ellen mindig zúgolódott, 's naponként más alakzatúra igazíttatá, mint a' hogy' én szerettem ; ha sötét ruhát kívántam fölvenni : világosat parancsolt ; ha virágokat raktam mellemhez : azokat durván letépte. Eleinte mintegy három hónapig mind ezeket békeségesen tűrém ; de később a' divat- 's önmagam akarataira kezdtem hivatkozni, miből aztán közöttünk gyakran apró csetépaté következett. Illyenkor elémbé veté Knigge „Okos Társalkodó“-ját, az egyetlen darabot, melyet ima-könyvemen kívül látnom lehete, 's parancsolá olvasnom, hogy belőle illedéket tanuljak. — Nem láttam ennél soha üresebb, haszontalanabb könyvet, untató szöözön 's az egész vastag kötetben csak egyetlen kis vonzó történetecske síncs, melyet pedig én olly vágygyal olvastam volna. Ő maga elővévé Hufeland Élethosszítási Szabályait ; ez a' Hufeland valami orvos vagy sebész volt, 's arról írt egy könyvet, miként kelljen sokáig élni. Illyen módon elesöndesedesett közöttünk a' zaj, 's ő szorgalmasan szótagoló kötés közben szennyes pápaszemén át könyvének sorait, míg én az enyém lapjait boszuságomban kötötümmel lyukgátám keresztül. Ön igen szerencsés, Mari, hogy egy illy nénével nem kell vesződnie. Rajtam is később könyörüle a' sors!

Estvélyeket nyitottunk meg telenként a' hét bizonyos napján, 's itt alkalmam vala a' néne papi zsörtölösködéseieért kárpotlást vennem. Leánybarátim jöttek, 's férfiak, ifja és véne vegyesen. Egy estvély igen vonzó valami, azt már ön is tudhatja tavali időtöltéseiből.

Ifjak és vének jöttek hozzánk, mint mondom, amazok szépen fösült hajjal szép fehér kéztyükben, ezek pedig fénymázás tág csizmákkal, ügyetlen szabásu frakkokban. — Nekem, Mari, az ifjúság jobban tetszett, mint a' sötét gondolkodó arczu vének, mert az ifjak kellemesen tánczoltak 's volt köztök nem egykettő olly csintalanul bátor, ki megdicséré szép szemeimet, azok lelkes villogását, hajam puha selymét, ében feketeségét. Nem öndicséretből mondom, de csak ismétlem mind ezeket, hogy ön is meg ne ütközzék a' méznyelvek bő csevegésén,

midőn majd ilyenekkel fogják mulattatni estvélyeken. A' vének ellenben csak whistet játszanak. 's szerencsére tante-om közöttök mindig elfoglalva volt, — így nem kelle üldözéseitől félnem, 's szabadságomat kedvem, szeszélyem szerint használhatám. Megvallom, míg nagyobb szokottságom nem vala, eleinte némi zavarban voltam, midőn hozzám beszélének. Tante-om azt mondá hogy, ha valakivel beszédet szövendek, azok szerint intézzem, mint Kniggében olvastam; — én azon ostobaságot sohasem szeretém 's nem tudtam eléggé elképzelni, mi czélja lehet neki ez intésével. — Ha hozzám egy ifjú jött 's nyájas szavakkal kezdé udvarlását: úgy találtam, hogy mondataiban egy ige sincs hasonló azokhoz, miket Kniggében olvashaték; — de felelni még sem mertem. Félénk özikének tartatám 's én csak hallgaték, mert nekem ez elnevezés tetszett. Később figyelni kezdék barátnémra is, 's látván, hogy egyikök sem beszél könyvből, de csupán közéleti nyelven, megkérdeztem egyet közülök: ha ismeri-e Kniggét? — Ő azt gondolá, hogy az valami tánczmester, vagy tán egy városunkba érkezett zongoravirtuoz; 's midőn én tévedéséből kiemelém, elmosolyogta magát. — Én csak regényeket olvasok, monda ő — Bulwer-, Harisson-és Irwingtől. Belső szégyenemet alig tudám elrejtteni, megátkozám tante-omat, Kniggét, 's többé, ha valaki megszólíta az ifjak közül, nem fordulék el kérdésétől, de beszéltem mindenikhez magamtól úgy, a' mint jónak gondolám. — Beszédem tetszett nekik inkább, mint szótalanságom 's látám, hogy e' fordulat mindenkit hozzám csödi a' zsongó divaturacsok közül, kit egyszer leereszke-
desemre méltaték.

Egy illy estvélyem vala, hogy ön atyja, első férjem, bevezetteték hozzánk. Épen a' legközelebbi tisztujtításon választaték alispánná, 's atyámnak igen nagy hajlandósága lön hozzá, mint mindenkihez, ki hivatalt viselt. Én az alispánt nem számolhatám estvélyeink sem simán fősült hajú 's szép fehér kéztüüs, sem pedig fénymázás tágesizmájú 's bőfrakkos vendégeihez. — Ő közép valami volt ezek között, 's mind a' két osztálynak tulajdonságaiból birt valamit. Atyámmal komoly beszédben látám meg először, ujjain villogó gyémántok 's kezében a' mindnyájunk által annyira ismert szegletes aranszelenczét forgatá. Homloka kissé magas volt, úgy gondolom, hajveszteség miatt, és sejtésem nem is csalt, mert később e' fogyatkozása naponként nőtt, 's most már, úgy-e, szembetűnőleg feltetsző. — Simára metszett bajuszt, 's körül vékony barkót viselt, de ezek által arcza kevés vagy semmi férfiaságot sem nyere. Egyedül szemöldökei voltak szépek 's gyönyörű izezetűek, — ez önben is meg van, Mari, de atyja arczából nem is bir többet. — Ennyit jegyeztem meg rajta első találkozásunkkor midőn a' fennebb mondtam estvén legelőször szemügyre vettem. Atyám magához hívott 's bemutatá neki 's én tisztelettel csináltam meg előtte bókomat, mint nagyobb ember előtt illik. Egy két érdektelen kérdést intéze hozzám, egyik szeme mindig szelenczéjén függött, én gyémántjait bámultam. — Még egyszer eljőve hozzám jó éjszakát mondani; de én nem igen figyelék szavára, mert atyámnak egy barna jurátusa mulattatott édes tréfáival engemet 's egyik szomszédnémat, ki szinte bucsuzóban volt.

Más napon atyám látogatást fogadott el tőle 's ablakomon keresztül látám őt jöni és elmenni. Ezüst veretű kocsija, 's gazdag szerszámu gyönyörű szürkéi igen megtetszettek nekem; de különösen huszárjának széllel ingatott magas forgója, melyet kalpagánál tűzve hordott. Még ugyanazon tél folytában atyám gyakran meghívá ebédeihez; 's ő is egy nyilvános tánczmulatságot ada a' megye teremében, csupán kedvünkért, mint később mondá. Ebédeinknél rendszeren mellett ült, természetesen felül rajtam, mert atyám és tante-om is igen megbecsülék őt: hozzám igen keveset beszélt, 's édes szépecskéjének mondogatott; mit én mindazáltal semmi figyelembe nem vettem, mert szemben velem atyámnak barna jurátusa ült, ki szóvalan volt bár asztalunknál, de ha reggelenként, vagy estelen elmellőze járkálásaiban, igen nyájasan mondott jó reggelt, és jó éjszakát.

Bekövetkeztek a' farsangi vég napok ; — az alispán eddig is igen kötő magát házukhoz, mert atyámat naponként látogatá, vele szobájában két-három órát is elbeszél, 's dél előtti sétáiban bizalmasan karöltve járt. Tante-omnak igen csinos ketreczben canarit küldö ajándécul, mellyel annak teljes pártfogását 's kegyét kívánta megnyerni. — A' három napot nyilvános tánczvigalmakban töltök el, 's itt szerencsés valék az alispán figyelmét annyira megnyerni, hogy oldalamtól soha egy perczre sem távozott; mit én teljességgel nem tartottam szerencsének, sem kegynek, mert e' miatt barátnéimmal egy bizalmas szót sem válthaték, az ifjak máskori kedves enyelgéseit elvesztém, — még a' barna jurátus sem keresé meg tréfáival, mert tiszteléből mindenki elsőséget engedé magas udvarlónnak. De én mellette mégis nagy hiányt éreztem, 's tekintetemmel epedve keresém apró örömeimet. — Mind hiába! — Szemeimet szüntelen vissza kelle kapnom kalandozásaiból, mert mindig az alispán aranyselenczjének látám meg szegleteit, mellyeken újjaival babrált. Azon egy örömem vala, ha a' zene megharsant, 's tánczosaim jöttek ; ilyenkor röpülve hagyám el álló helyemet, hogy tolakodó imádom magát tante-ommal mulathassa. Szerencsémre ő nem tánczolt.

A' böjt unalmas napjai bejöttek, — nagyon unalmasak voltak — mondhatom önnek, a' nevelőintézetben sem értem unalmasbakat. Az alispán mindig jött, 's kezdé nekem mosolyogva szépeket mondani, mi, ha előbbi komolyságára gondolék, előttem teljességgel nem állá jól neki. Délutánonként tante-ommal piquet-et játszott, egy két partie-t, mellyeket csupa udvariságból mindig elveszte. Azon egy nyereségem volt, mellyet látogatásai rovására tante-om ellen kivihattam, hogy szabadon választhatám ruháim színeit, hajamat tetszésem szerint fonathatám, virágköteteket hordhaték magamnál, mellyek iránt én különös előszeretettel viselkedém. Knigge és Hufeland néném ruhatára tetejére vándoroltak ; de ő el nem mulasztá, ha felölem néha az alispán előtte olly hangon, hogy én is meghalljam, gyakran hízeltőleg szólt, mintegy büszke önérzettel megemlíteni, hogy én Kniggét olvasom.

Igy multak a' napok, Mari, 's én némileg hozzá szoktam ahhoz az alispánt látni, bár tudtam, hogy akármi kellemmel akarjon is előttem megjelenni, szelenczjén babrálni fog ; de mégis inkább kívántam őt elszenvedni, mint tante-ommal viseletem felett czívdni, 's kötőtűimmel Kniggét átlukgatni. — Minden jöttével izletes czukordarabkákat hozza magával színes tekeresekben, mellyekre apró vignettecskék valának nyomva 's jelentékes mondatok ; — emezek közül ő gyakran felolvasa nekem, 's bennök itt-ott megjelent e' szó : szerelem. — Én a' legnagyobb egykedvűséggel hallgatám őt, 's midőn néha e' szó előfordultával felém tekintvén, epedő képet kívánt csinálni, azt gondolám, hogy parancsolni akar velem, 's teljes készséggel kérdém tőle : ha nem kíván-e valamit ?

— Igen, édes szépecském, felele ilyenkor, — én kívánom önt boldognak 's vele együtt magamat is ; ön nem tud engemet érteni, úgy-e bár ; de megjön az idő, hogy nem kellend ezt önnek magyarázni. —

Emez 's több illyforma érzélgések után én csak ott valék, hol azelőtt voltam, — bensőmben semmi változás nem ment végbe, bár tante-om unszolt, kért, 's végre parancsolt is, hogy az alispán iránt mutassak több figyelmet, több szívesseget.

Tavaszi felé az alispán tanácsos czímet kapott ; ez változtatott némi tekintetben előbbi viseletén, mert komolyabbnak látám őt 's feszesebbnek né-mellyek ellenében, kikhez pedig azelőtt csak bizalmat használt. — Én tán első valék, ki szerencséjét megtudám, mert még az újságban sem jött meg kineveztetése, midőn már nekem egy levelet mutatott, mellyben azt Bécsből tudtára adák ; de ez énreám semmit sem hatott, 's midőn kérdé tőlem, hogy ez úgy-e szép szerencse, egykedvűen felelém : nem tudom, meglehet. —

Egy napon azonban atyám szobájába hivatott: — én úgy szeretém őt, mint ön engemet, Mari 's parancsait hasonló örömmel teljesítém, mint ön az enyémekeket. Tüstént futottam, 's a' mint sietnék, ajtajánál a' barna jurátussal ütköztem egybe, ki onnan épen irománykötetekkel kijövőben volt. Elpirula, pedig a' balság enyém volt, mert papírjaiból is földre szórtam ruhám szélével néhányakat, 's mégis ő kért engedelmet 's reszketve monda: ah nagysád!

Épen szólni akartam, midőn atyám a' neszre belülről kinyitá ajtaját, 's be kelle lépnem. — Hosszú pórei 's vastagon ködlő pipafüst között találám, 's megcsókolám kezét, melyet ő végig simítván képeken, komolyan kérdé tőlem: mi történt kün? —

Elmondám az esetet egyszerűen, 's ő reá semmit sem szólt; de megfogá kezemet 's egy pamlagra vont, a' szoba sötétes szegletébe, hová mindketten leülénk. — Komoly szelidséggel kezde hozzám beszélni, dicsére mint jó leányt, mint ki engedelmeskedni szoktam, 's neki soha egy szavát sem vetem hátra, — elmondá, hogy megnöttem, 's már-már ideje leszen jövőendő életszerencsémről gondolkodnom. Emez 's több ilyen előzmények után kinyilatkoztatá, hogy alispán 's tanácsos Vértesi Tamás úr tőle kezemet ünnepélyesen megkéré, 's engemet nejeül venni ohajt; beszéle ez után magának az alispánnak személyes tulajdoniról, összeköttetéseiről, vagyonáról 's jövőendő szerencséjéről, — 's mit én tudom, mit, mert beszéde alatt igen elunám magamat; tovább tarta fél óránál, 's e' szerint elég időm lehete magamban ama' bal esetnek utána gondolnom, melly miatt a' barna jurátus elpirult 's papirai szétszóródtak. — Szegénynek magának kellett felszednie! Ha nem tiltaná az illedék, gondolám magamban, mihelyest atyám szobájából kimenendek, megkövetném a' szegény fiút igen szépen. — Atyám eszre vevé figyelmetlenségemet, 's kérdé tőlem, hogy talán nem akarnám a' tanácsossal leendő szövetséget? —

— A' mint édes atyám jónak látja, felelém én gondatlanul, 's feltevém magamban, hogy szavaira jobban fogok figyelni ezen tul. Midőn tovább beszéle, néhol reájok ismerék az azelőtt hallottakra, mellyeket a' tanácsos dicsérelőleg elmondott, 's azzal fejezé be szavait, hogy e' fontos lépésre ő teljességgel nem kényszerít, 's két heti gondolkodásra adott időt, melly után rokonaink akarátját is — mellyet szinte tekintetbe kell vennem — tudhatván, sorsomnak el kellend dölni. Ezek után elhagytam szobáját, előbb még megcsókolván kezét, mellyet ismét végig simíta arczomon.

Más nap úri rokoninkhoz czímeze leveleket, mellyekben őket mindenről értesíté, 's egy bizonyos napra hívá mind egybe, kik, tanteomatis oda számlálva, mindössze tizenhárman voltak.

Tizenhárom rokon határozott felettem, Mari. — Ezen tizenhármas szám igen szerencsétlen. — Mondják hogy, midőn az asztalnál tizenhárman ülnek, egynek közölök meg kell halni, 's a' mint tartják: épen annak, ki ezt legelőször észre vevé. Azért ügyeljen reá, kedves leányom; soha se számlálgassa, hogy hányan ülnek egy asztalnál. Rajtam is, mint ön történetemből érteni fogja, kétszer pontosan beteljesedék e' szám átka. —

Rokonaink mind eljöttek a' kitűzött időre. Tizenegyen anyai oldalról voltak, 's csak ketten atyáméról. — Emezek csak gyékényes szekeren jöttek, — mert atyám, bár régi gyökeres, de elszegényedett családból származott — de amazok mind hintón, bár egyiké sem hasonlíta leendő férjem ezüst-veretű czifra kocsijához, 's némellynek közöttök igen divatlan formája volt. — Ők mind a' lehető legnagyobb megelőzéssel viselkedtek irántam, szerencsémről beszéltek, melly felett bővebben tanácskozni fognak, 's bókokat mondanak tanteomnak, ki bennem bölcs vezérlete által a' szerénység 's illedelem példaképét állítá elő. Egyike az asszonyoknak hozzám jöve, 's keresztülkasul csókol; másika kérdé, hogy drága volt-e ruhám kelméje, mellyet azon napon felvevék, egy harmadik puderes néne arra figyelmeztetett, hogy tanteom canáriját miért nem látom el

ezukorral, mitől hangja sokkal kedvesb leendene. Illyenek voltak az asszonyok, 's gondoljon ön még melléjük négy vagy öt elnevelt, elkényeztetett mind két nembeli gyermeket, kik között a' fiúk írótató nyak-fodorral, melyet mihamar kegyetlenül bepiszkolának, 's a' leánykák borzasan álló hajjal 's térdig érő kiszalagozott apró inexpressible-ikkel, úgy néztek ki, mint egyik polgár-szomszédunk duczos galambjai; — mind a' mellett is a' mamák őket kedves angyalaiknak nevezék; én soha sem láttam angyalokat így festetni. — Férfitörökönink kevésbé forgolódtak körülém, 's egykedvűbbek valának állapotom iránt. Egy öreg volt közöttök, ki összevissza füstölé szobáinkat 's már tizenkét óra-
kor appetitoriumot kért, és az ebédet sürgeté. Ő talán ez apró uralkodásai mellett is leggyöngédebb vala hozzám, mert megdicséré szép fogaimat — el ne felejtse, Mari, hogy holnap friss fogporra leend szükségem — megdicsérte, mondom — szép fogaimat, 's igen sajnálá, hogy vele nem egy hiten vagyok. — Illyenek a' rokonok 's e' haszontalanságaik felett, ha valahol látják, hogy némi fontosságot tulajdonítunk nekik, tudnak magoknak mindennemű jogokat formálni. — Én rokonaimnál már az első ebédkor azt vevém észre, hogy mind igen jó étvágygyal ettek. —

Délután özsonna következett; apró intézkedéseket tettem szakácsunk részére, 's számolván a' személyeket, tizenötre ütött már számlálásunk.

— Tizenhatodik titoknok úr, mondá a' szakács.

— Tizenhetedik a' jurátus, adám én hozzá.

— A' jurátus úr, nagyságos kisasszony, nem igen menendhet be — jegyzé meg erre fehér kabátos szakácsunk — mert a' nagyságos úr ez előtt két órával küldé neki temérdek dolgot, melyet még holnap reggelre elvégeztetni kívánt, — Szegény jurátus úr már két hét óta szüntelen éjjelez a' nagy teher miatt, 's mondá épen, hogy mostani munkájához is egész éjszakával kell pótolnia idejét.

— Tehát tizenhatan maradunk, mondám én szánakodólag gondolva a' barna jurátusra.

— Hát az apró gyermekek? kérdé a' szakács — az a' sok tányér - nyaló, nem tudja otthon hagyni csirkéit — adá hozzá boszankodva; mert a' szakácsok, Mari, mindig boszankodni szoktak a' vendégre. — Én hagyám öt ételihez annyi megkívántatót venni, mennyit akart. —

Özsonnára csakugyan nem jöve be a' barna jurátus; — szegény fiu, miattam szenvedett! — Gondolja csak, Mari, atyám akkori véletlen összeütközésünk után sejtelmeket keleszte magában, mintha a' jó ifju kegyemet vadászná; innen vala, hogy öt előlé, elkinzá dologgal 's naponta ebéd 's vacsora idején külnem lehete őt sehol látni. De azért neki nem szabad kimaradnia özsonnánkból sem, gondolám én, 's szakácsunkkal mindenből rakattam külön számára, 's beküldém általa neki. — Micsoda igaztalanság volt volna tőlem, ha atyám szigorú bánását némi csekély jóindulat mutatóssal nem enyhítendtettem — szegénynek miattam kelle dolgozni, fáradni, 's izzadni asztalánál; hátha még inlázba talált volna esni, mondja csak leányom, nem alapos volt-e félelmem?

(Folyt. köv.)

Ivánfy Malvina.

ÁRPÁDI ANDOR.

(Folytatás.)

Ez alatt Rudolf császárrá választaték, 's Ottokárnak igen érdekében feküdt békére lépni a' magyarokkal; mert csak így remélheté a' sikeres vetélytársi fellépést Rudolf ellenében.

László szinte hajlandó volt e' békére.

Hogy pedig a' béke felőli tanácskozás annál barátságosabb legyen, meg egyezett a' két fejedelem, miszerint mindkettő nejével fog az összejövétel helyén

megjelenni, sőt Ottokár kis fiát is elhozandja 's bizodalmasan fognak tanácskozni, minden fegyveres nép jelenléte nélkül.

Ezen előzmény világosan mutatá a' kölcsönös barátságos hangulatot, mely Ottokár és László közt még most is létezett.

Pektárinak mesterkedése nem érte el az általa tervezett czélt. — Ő azt akarta Béla legyilkoltával eszközölni, hogy Ottokár kérlelhetlen ellensége legyen Lászlónak, 's most ismét barátságban áll a' két fejedelem, 's csak ezen találkozásnak kell még létesülni, 's akkor Ottokár Lászlóval állandó frígyet köt, 's Rudolf ellen vele szövethetik.

És akkor Pektárinak minden terve meghiusúl, minden törekvése sikertelen, minden működése haszontalan; akkor Rudolf megbukik, 's ő nem nyer hűbéres tartományt . . .

Most tehát minden követ meg kelle mozdítnia, ha minden eddigi munkálatát egyszerre dugába dölve látni nem akarja.

Gyanút kelle ébresztetni Ottokár ellen az ifjú király hiszékeny keblében; rémképeket kellett a' tapasztalatlan fejedelem lelke elé idézni, kísértetet rémlesztetni elébe, hol ember van; és gonoszlelkek alakjában tüntetni fel az emberi árnyékokat.

Az eszközök használtak.

László gyanakodni kezdte Ottokár ellen, 's fegyveres seregről gondoskodott, melynek kíséretében az Ottokárrali összejövet helyén megjelenjen.

Ottokár e' készülletekből jól tudta, hogy mindennek Pektári az oka, ki mindent elkövet, hogy László király lelkét gyanúval töltse el, 's Ottokár egyik levelében őszinte szavakkal mondja el a' viszonyokat, melyekben ő Pektárirra nézve áll és figyelmezteti a' magyarokat, hogy Pektáriban ne bízzanak, mert lelkét eladta, mert idegen tervek kivívó eszközévé szegődött.

Ottokár vonakodott is megjeleni nejével és kis fiával a' találkozási helyén, miután László fegyveres kézzel szándékozik ott megjeleni Pektári rábeszéléseinek következtében.

Az Ottokár és László közti feszes helyzetet önhasznára tudá fordítani Rudolf, 's egy levéllel tisztelte meg Lászlót, mely levélnek számára már Pektári szépen előkészíté az utat, 's az ingatag jellemű ifjú királyt kebellázító szavakkal emlékezteté mind azon sérelmekre, melyeket ő és atyja valaha Ottokártól szenvedett.

A' pillanatnyi benyomás hatást szült.

A' kebelingerlő emlékezetek Ottokár ellen lázíták a' büszke, ifjú királyt, 's minden további habozás nélkül Rudolffhoz csatlakozik.

E' véletlen, e' rögtöni szövetség dönté el Rudolf sorsát. Pektári már jó-előre készíté a' magyar seregeket Ottokár ellen 's most könnyű volt Rudolffnak segélyt küldenie.

Ottokár itt hirtelen két tűz közé lőn szorítva, 's kénytelenítettett békeért esdeni, mely szerint Osztrák- és Stájerhont Rudolffnak engedé; László magyar királynak pedig a' minapi háboruban elfoglalt várakat 's az V. István alatt elrablott családí kincset volt kénytelen visszaadni (1276). —

Ekkor Ottokár kényszerítve lőn hűségesküvésre Rudolf iránt.

Ottokár, a' büszke fejedelem, legalább arra kérte Rudolffot, hogy ne legyen kénytelen e' hűségesküt a' hadiseregek szeme láttára letenni, hanem legyen elég a' Rudolf magán sátorában eskünnie.

Rudolf megegyezett.

Az előkészületek megtörténnek 's Rudolf magas királyi trónon ül fejedelmi sátorában; Ottokár szokás szerint térdre borul előtte 's hűséget esküszik . . .

E' pillanatban a' fejedelmi sátor mindnégy oldalról leomlik a' földre, 's a' két sereg szeme előtt látja Ottokárt, Rudolf iránt hűséget esküdve.

Ottokár keblébe fojtá szilaj haragját és szinlett elégtétellel ment Morvaországba.

Kunegunda neje, a' férrias hölgy, éles szemrehányásokkal fogadta őt. Szemére lobbantá férjenek e' büszke hölgy, miszerint „kár volt Cseh-, Morva- és Szászországot, Mizniát és Sléziát felfegyverkeztetni Rudolf ellen, holott halálcsata nélkül gyalázatos békére szándékozott lépni.“

„Te elfelejtkeztél a' dicső tettekről, melyeket előbb véghez vittél — e' szavakat mondatja el a' történetkönyv Kunegundával — elfelejtkeztél arról, hogy férfi vagy. Én hölgy vagyok; de engedd, hogy kezeimbe vegyem hadi fegyvereidet és én visszavivom, mit te hanyagságod által elvesztél. Férjem! te nem úgy tértél hozzám vissza, mint tölem eltávozol. Akkor a' Balti-Tengertől az Adriai-Tengerig terjedt birodalmad, 's most eltüröd, hogy Cseh- és Morvaország szűk határai közé légy szorítva.“

A' büszke Ottokár férrias neje szemrehányásai által felizgatva, még inkább érezni kezdé a' lealázó helyzetet, melybe süllyesztve volt, 's feltette magában, hogy Rudolf ellen halálharcot fog víni. (Vége köv.)

H Ö L G Y S A L O N.

I.

(Egy nő naplója.) Ismertem egykor egy fiatal hölgyet, kinek szive érzelmekben gazdagabb volt, mint csillagokban az ég, kinek magas lelke tulemelkedve a' gőzkörön, mit ember korlátolt nézetek emberi tettek számára körítének, érzéseiben mély, gondolataiban emelkedett, szenvedélyeiben gyöngéd, a' világ balitéletei megtörésében erős 's ezért attól mindenha üldözött, úgy járt közöttünk, mint járna egy más csillag lakója, kivel senki nem tudna beszélni. Gyakran megkisérté lelkem utána röpülni az ő szellemének. Ismeretlen, új világokba vezette azt ilyenkor 's ott hagyta egyedül a' vele röpülni nem bírót. Esméinek nagyobb része maig is talány előttem. Sokkal több még rajtam a' por, minthogy azokat fölfogni képes lehettem volna. Tán életek és halálok hosszú sora után, ha költöző lelkem egy csillagot a' másik után bejárt: akkor fogom azokat tisztán megismerni, hozzászokva szemeim a' napba nézéshez. Midőn legutóbb e' hölgytől elváltam, megigérté: hogy naplóját, melybe eszméi kifejezhető töredékeit lerakta, holtával nekem küldendi meg. Holtával? Hát még annak is meg kell-e hallni, kinek egy-egy gondolatja nagyobb volt, mint az örökké-valóság? Azóta évek multak el, 's mint eltemetik egymást az évek, úgy temeti el egy emlék a' másikat. Kire egykor boldogság volt emlékezmem, azon vevém észre: hogy már feledni kezdem. E' napokban több éjen egymás után látogatott meg álmomban egy halavány arc, mindig ugyanaz, azon ábrándos hallgatagság, azon túlvilági merengés, egy képpé vált gondolat. Ez ő volt. Azon éjek után mindig olly csüggedt, elvágyódó volt lelkem 's egy este hazaértemkor kisdéd iratesomót találtam asztalomon, az ő naplóját. Tehát illy hamar. Megkisértek belőle néhány gondolatot világ elé hozni, 's ha lesz, ki azokat megérti, ki érzeni fogja, az kettőnknek a' távolban föltalált rokona leend.

*

*

*

Szerelem!... Szerelmen kezdődik a' világ, szerelmen kezdődik az élet, szerelmen kezdődik a' mennyország. Az isten maga is szerelem és a' szerelem maga egy isten.

Mikor az isten világot alkotott, egy szavába került a' teremtés. E' szó volt a' szerelem.

Legyen szerelem! És lőn a' nap.

Legyen szerelem! Kivirágosult a' föld.

Legyen szerelem! Milliő teremtés kezdé élni és örülni.

De van egy pók, mely a' mézvirág kelyhéből is mérget tud színi, van egy lény, ki a' szerelem fájáról fájdalomvirágot 's halálgyümölcsöt szed.

E' lénynek e m b e r a' neve.

A' szerelem boldogságát isten keze adja; a' mi fájdalom, epedés, csalatkozás és bűn van a' szerelemben, azt emberi kezek szerezték hozzá.

Miért kell e' világfentartó szellemnek lánczokba kötve lenni?

Minden lénynek, a' felleguszó sastól a' pondróig, szabad szeretni, csak az ember kötözte meg magát. Nem volt neki elég: hogy a' föld vadain uralkodott, hogy a' viharokat, az elemeket rabszolgáivá tette; hanem még ünkeble istenén, a' szerelmen is, kellett hogy királylyá legyen.

Mert az ember szégyenli szívét 's büszke eszére.

Pedig a' szív való, az ész csak képzelet.

Egyik század balgának nevezi azt, mit a' másik bölcsnek hitt; de mit szív érzett, világ végével is az lesz, a' mi kezdetén volt.

Ne szégyeld szivedet, minden szép ott van egyedül.

Ne szégyeld a' szerelmet, igazság csak a' szerelemben van.

Élet is csak a' szerelemben van. Gondolkodni, megfontolni, elmélkedni tán a' holtak is tudnak? hisz arczuk épen olyan, mint a' gondolkodóké.

II.

Egy férfi 's egy leány szerették egykor egymást; szerették, nem miként emberek tanítják, hidegen, félve, kötelességszerűn, hanem miként szeretni a' szív tanit, melegen, igazán.

Mikor a' leány kezét legelőször érzé ifja kezében remegni 's szíve remegésiben tudá meg: hogy ez a' szerelem; nem titkolá el azt, miként emberek tanítják, hanem visszaszorítá annak kezét 's őszintén, nyíltan arczába tekintve kedvesének, szóla: „tied vagyok a' sírig és te az enyém, azontul veled egy. Addig legyek boldog, míg szeretni foglak. Addig legyek boldog, míg te szeretni fogsz.“

— Boldog légy örökké, viszonzá kedvese, én örökké szeretni foglak. Esküszöm e' sötét hajfűrtökre, fekete szemeid napheví tüzére, ajkaid csókjára, esküszöm e' hajnalt mosolygó arcz mennyei malasztjára! . . .

És azóta megfehérültek a' nő hajfűrtjei, szemeiből a' lángok kiégtek, ajkai nem mosolyognak többé és arcza halovány; — de kedvese még most is hű esküjéhez.

Vannak, kik oltár előtt isten boszuálló nevére esküdtek 's a' rezgő lég nem feledé el hamarább az esküt, mint a' kimondó ajka.

III.

Mikor végződik az ifjúság, mikor kezdődik az öregség? Hol van e két életpolus egyenlítője? Mikor mondhatja az ember: Tegnap fiatal voltam; holnap öreg leszek? Nap mulik nap után 's észrevétlenül elmegy amaz, észrevétlenül megjön emez; mikor váltják föl egymást? . . . Míg a' szív a' jövő reményeiben él; míg vénülni ohajt 's az éltet sietteti: addig tart az ifjúság határa; mikor a' multat kezdi visszaohajtani 's emlékeiben él, ott kezdődik az öregség. Ezért nők nem vénülnek soha. Nőszívben mindig marad meg annyi remény, mennyi elég olly hosszú életre, meunyt már a' multban leélt. Életúnt nőt ritkaság találni.

Az életkort nem az évek teszik.

Lám! a' csillagászat perczét is meghatározá az ős kezdetének; pedig az őszi ég alatt hányszor süit forróbban a' nap, hányszor virágosabb a' rét, mint a' nyár napjaiban?

Ősz és öregség észrevétlenül jönnek, mint az álom. Az elalvás perczére nincs ki emlékezni tudjon. (Folyt. köv.) Jókay Mór.

Ú T I K É P E K.

I.

VARASD, jul. 5-én 1847. Megigérém, hogy két hetenként irandok neked; ime már negyedik hete, 's csak első leveletem kapod; ne vádolj szónemtartással, mert nem én, hanem a' körülmény oka, ha csak P. H. Lázárként azt nem akartam volna megírni: hol ettem-ittam és mulattam? Hát mindenütt, édes Mór barátom. Hogy Győrött sok szép leányt láttam, azt is tudod, mihelyt mondom hogy ott voltam.

Veszprémbe épen az nap valék, midőn az új tisztviselők névlajstroma felolvasatott. Ha politikai lap szerkesztője volnál: leírnám, miként ment véghez ezen választás.

Füreden még kevés vendég volt, 's azok is téli öltönybe burkolva járkáltak a' sétányon, isszonyuan panaszkodva a' rossz idő ellen.

Füredről Kisfaludy gőzösön mentem Keszthelyre. Ez gyönyörű út! Füred teljes szépségében lassan elmaradoz, 's Tihanynál a' hajó egy kanyarulatot tévén, Füred szem elől elvesz. A' tihanyi zárda a' magasból regényes alakban tekint az alatta elterülő roppant tóra. Badaacson — mit szólják erről Kisfaludy után? vagy mit mondott volna ő, ha gőzsről tekinthette volna e' szép gömbölyű hegyet, mellynek tövében zoldellő szőlőveszők közt ékes borházak fehérlelenek, 's tetőjét bérczkorona fedi. Innen pillantható meg Szigliget hegyek közé rejtve, 's negyed óra mulva előttünk áll a' meredek hegy, csucsán a' büszke várrom, mintha regélni akarna a' multakról. Itt a' Balaton valóságos tenger, a' láthatár vizen vesz el. Ki Füredről e' gyönyörű kirándulást nem teszi, sokat — igen sokat veszít. A' balatoni utazás közben igen sokan esnek tengeri betegségbe.

Keszthelyen megtekintém a' gazdasági iskolát, vagy is tulajdonkép a' gyönyörű kertet 's este Kanizsán valék.

Kanizsán legmeglepőbb volt, hogy száraz időben nyáron a' sétatéren lovakat láttam fűrésztetni. „Auch eine schöne Gegend!“ — A' derék hangszerző Szvastics Jánossal megismerkedém. Barátom! ez valódi művész — megígérte, hogy lapod számára műmellékletül egy szép magyart fog írni, 's azt vizutamban átveendvén személyesen fogom neked elvinni. Érdemes megemlítenem egyik 13 éves fiacskáját, ki olly ügyesen játszsza Liszt, Villmers stb stb szerzeményeit, hogy lehetlen nem csodálni. Elbujhatna mellette sok nyegle virtuoz.

Barátom! itt tudják az emberek az ugy nevezett Zöld-et élvezni; hg. Batthyány jószágán Inkey János (vadászati jogbérlo) által adott 's hg. Ottingen által rendezett szarvasvadászaton valék. Gyönyörű erdő, a' hegyen óriási fáktól környezett kis szabad tér, hol gazdagon terített asztal díszlett, alig néhány lépésnyire egy ül égőfa csapkodáé felé lobogó lángjait, az est gyönyörű, 's az érkező vendégeket harsogó zene fogadá, a' pompás vacsorát élénk kedv, toastok, jó bor és zene fűszerezék. Asztalnál valánk éjfél után két óráig, akkor a' tűz körül készített szalmaágyakra fekvénk kissé pihenni; a' zene folytonosan szólt. Gyönyörű volt! a' hold felettünk ragyogott, a' tűz mellettünk pattoga és az erdő csendes volt; — egyszerre felettünk t. i. kissé magasabb hegyen a' zenészek hangosan rákezdek a' vadászdalt, 's alattunk a' völgyben négy tárogatóval a' viszhangot fújták. Ez megragadó szép volt! — Három órákor zajt fújtak a' ze-

nészek, mindnyájan talpon valánk a' vadászatra menendők, és lőttünk bakokat de nem pestieket ám; tizenegyor a' hajtásnak vége lön, a' tanyára mentünk reggelizni, 's kinek kedve volt, szabad lön alunni. Öt óraker pompás ebédhez ültünk, 's nyolcz óraker vígság és öröm közt elváltunk. Ez a' zöld mulatság aztán többet ér, mint *Palota in floribus*. Énmég azon éjjel Horvátország felé vettem útat.

A' magyarországi fogadók ellen millió a' panasz; de nem ok nélkül: hát a' horvátországiakról mit szóljunk? Egy esetet mondok: reggeli négy órától fogva éhen és szomjan utaztunk; végre egy mezővárosba érkezvén olly roppant fogadó előtt álltunk, hogy legalább is a' Hótel Emmerlinget kellene vele párhuzamba vetni — na keveset le hagyok alkudni — 12 óra volt, behajtatánk. „Van-e mit enni?“ lön az első kérdés. „Van“ — lön a' boldogító válasz.

Most körül kezdtünk nézni, 's azon savanyú tapasztalást tettük, hogy ezen fogadó sokkal miserabilisabb állapotban teng, mint kívülről itélhettünk. Ez alatt egy harmadik társ is érkezett, szinte éhes mint mi ketten, egy katonai csapatot vezető tiszt volt. Sok várakozás után asztalhoz szólítnak — meglehetősen piszkos volt; na de semmi — végre behoznak két iszonyú tál salátát, a' lámpaolajtól az ájulásig bűdöset; vártuk a' pecsenyét is, és vártuk, de türelmünk kifogyott. A' fogadóst előszólítjuk, hogy adja már az étkeket; „hisz itt van“ viszonzá' s szerencsétlen salátára intve. „És egyéb?“ kérdők rémülve „egyéb — mond ő — nincs,“ neki estünk indulatosan, hogy csirkéket ölessen, ő megígéré, néhány percz mulva nagy lármára kisieténk, 's mi volt? a' fogadós nejével hajba kapott a' csirkéken, 's az asszony nyilvánítá, hogy semmi áron nem ad egyet is. Mi ismét szépen összeültünk, a' zsemlét sóba mártogattuk 's egymást szépen vigasztalva magunkba disputáltuk, 's e' gyönyörűséges tercette koplalásért fejenként három forintot követelt a' fogadós.

Most Varasdon vagyok. E' városka nekem igen tetszik, jobban mint Zágráb. Zágráb nagy terjedésű, elszórt nagy házakkal, helyenként szép is, különösen bementetkor igen ajánlja a' várost a' szélén fekvő nagyszerű püspöki kert. Varasd ellenben egyformán csinos, tiszta, utcái szepek, házai többnyire egy- 's helyenként kétemeletesek; van szép sétánya, praterje, 's a' városban is elszórva itt-ott kert, fák és más zöld szellemét ismered.

E' pillanatban borzasztó esemény adta elő magát. Egyik szomszédságomban egy tiszt csinos fiatal nejével szállásol, a' másikon valami bécsi hölgyek. Az idő körülbelül éjjel, künn villámlás és dörgés dühöng; szomszédságomban fájdalmas nyöszörgést, 's néhány elfojtott jajt hallottam, — később a' folyosón lévő csengetyüt borzasztóan rángatá valaki, 's mivel a' csengetés és zaj nem szűnt, kiléptem. Ez borzasztó kép volt! a' tiszt neje görcsösen rángatá a' csengetyüt, rémült tekintetel szórva jobbra-balra; alig néhány lépésnyire a' tiszt állott, arca több helyen meg volt vérezve, haja ég felé meredezett, szája tajtékzott, fogait csikorgatá, és szemei zavartan forogtak; az egyik kezében kés, villa — a' másikon gyertya volt; a' fehér ruha összevissza volt rajta tépve. Nem tudtam mit gondolni. — A' szobalány kezében gyertyával sietett fel a' lármára, a' tiszt megpillantá őt, a' gyertyát eldobá és a' késsel rá rohant, a' megrémült szobaleány sikoltva rogyott össze ijedtében; ekkor a' bécsi nők is megnyiták az ajtót e' rendkívüli zajra kitekintendők. Egy isszonyú csattanás és a' hetedik házba beütött. Erre a' tiszt meg nem nevezhető helyre zárkozott. Képzelheted az általános rémülést, főleg a' bécsiéknél, miként kértek, hogy ne feküdjünk le. Fél óra mulva orvosí és katonai segély érkezék. A' szerencsétlen tiszt megö r ü l t. Képzelheted a' csinos ifjunó fájdalmát, kétségbeesését, midőn az orvos e' szót: megörült — kimondá, midőn férjét a' kórházba vitetendőt megkötözzék — barátom! ez borzasztó volt, ezen éjt sohsem feledem.

Isten veled! reggel tovább utazom, 's jövő leveletem Stájerországból veended.

D e g r é A l a j o s .

NEMZETI SZINHÁZ.

Jul. 16. Norma. Opera 2 felv. Zenéje Bellinitől. Sátorfi mint Sever vendég. A' színház rendesb látogatói ezen operát nagyból már magok is tudják. Az egész Norma szakadatlan lánczolata a' legkönnyebb de egyszersmind legkedvesebb melodiáknak. Oroveso a' prophetaszerű druida főnök, Sever a' római hős proconsul csaknem olly lyrai mint maga a' szenvedő Norma, vagy a' szerelmes Adalgisa. A' gallus katonák, 's a' mesés druidák, kik hajnalban az erdők mélyében, hova a' korány világa még nem hatott, imádkozni jönek, vagy midőn Norma jeladására az ércz hangjára Irmensul templomába összegyűlekeznek és harci dalt énekelnek . . . mindig ugyanazon lyrai elem. Norma első adatása színházunk legrégibb korszakába esik; azóta láttuk azt jól és rosszul; de a' közönség legmelegebb részvéte, 's a' mű iránti szeretete soha sem lankadt. A' szinlap szerint Norma ma hatvannegyedikszor fordult meg szinpadon. Hát még mennyiszor hallottunk abból különféle hangversenyek alkalmával részleteket. Azt mondják: Bellininek csak egy zenei eszméje volt, 's bármerre kalandozott, bármely érzelmeket adott hőseinek 's leányainak ajkára, ő mindig ezen egy eszmét variálja. Mi ezen eszmeegységet azonban csak úgy foghatjuk fel, mint a' fő elvet valamely tudományban. És ha egy eszméje volt a' korán elhunyt költőnek: akkor az bizonyosan nem más mint: Norma alapeszméje. Jeles, és örökifju eszme, mely elterjedt az egész művelt világban, mely követ minket bármerre utazzunk, és legtöbbször ott is hol rátalálni épen nem vártunk. Schodelné mint Norma, régi kedvence a' közönségnek. Az első felvonási recitativok az énekek éneke a' 'Casta Liva' erős és tiszta hangon előadván nagyon gyönyörködtetett. Schodelné még mindig igen szeretett énekesnő. Azon jelenetben azonban, midőn a' felvonás végén megtudja, hogy Sever hűtelen, több benne a' hősi nő, mint a' szenvedő. Nem sok hiányzik itt, és Schodelné Normája igen közel volna Borgia Lucretiához. A' második felvonási duet Adalgisával ma hatástalanul enyészett el. Hatástalanul azon duet, mely az egész világon mindannyiszor ismételtetni szokott! Ez azonban legtávolabbról sem a' jeles Norma hibája volt, hanem inkább Adalgisa (Téli Róza) miatt, kinek gyenge hangját Schodelné éneke mellett hallani egyáltalában nem lehetett. A' második felvonási „kit megvetettél“, valamint az egész finale is olly szépen, csengő hanggal 's kellemmel volt előadva a' mint csak azt a' közönség Schodelnéől hallani elejétől fogva megszokta. Sátorfi mai szerepével nem igen nyerte meg a' közönség tetszését. Hangja ugyan ezen énekesnek nincs kellem nélkül; ő azonban énekében a' nehezebb helyeken inkább átszökni, átsikamlani szokott, mint azt kellőleg kivinni. Sátorfi szinpadunkon régi ismerős; jól emlékezzünk akkorára halasztjuk midőn őt más szerepben hallandjuk, egy jó tulajdonát azonban most sem hallgathatunk el. S. ha énekel, bár jelenleg a' hoszas távollét után az idegen accentus nagyon is észrevehető rajta, mindazáltal minden szavát lehet érteni, 's ez a' mi közönségünk előtt mindig nagy ajánlat. Udvarhelyi Miklós (Oroveso) ma szerencsés volt. Hangja erős és megható; fájdalom hogy U. saját magában sem bizhatik mindig, mert nála gyakran megtörténik, hogy énekközben reked el. Kívánunk neki a' leggyakrabban a' maihoz hasonló sikert. Zene és énekes kar egyaránt jeles. Ma nem láttunk, legalább komoly jelenetek közt, nevetgéléseket 's pongyolaságokat. A' második felvonási harci dal szokott erővel. — Véletlenség lehetett minden esetre, hogy a' közönség a' dalvégen nem tapsolt, mert az csak olly jól ment, mint máskor midőn azt ismételni is kelle. A' mi kardalnokink alig vannak huszan; rajtok ugyan néha most is meglátszik a' pataki vagy debreczeni cantus praeses iskolája; de ha jó kedvök kerekedik: többet tesz, mint a' karinthiai lapunál tán még egyszer annyi.

Jul. 17. Fiatal férj, francia vigj. 1 felv. T e d e s c o hangversenye.

Jul. 18. E g y n a p i d i c s ő s é g. Vigj. 3 felv. Irta Deligny, fordította Csepreghy Lajos. Nem jól megy a' dolog, a' sors rútul visszaél türelmünkkel ; már olyan régen lessük az alkalmat, hogy valahára egy francia drámát megdicsérhessünk, de még mindeddig egy sem jött közölök kapóra. Egy napi dicsőség! Ez a' többi között átkozott compositio, az ember nem tudja: nevéssen-e vagy bszankodjék. E' mű hatása egészen attól feltételeztetik, milyen kedvben talál minket az előadás. Ha jó kedvünk van, 's jámborul elnézzük azt, hogy a' szerző velünk irtóztató gúnyt űz, nagyon jól mulathatunk a' sok furcsaságokon: ellenben ha mogorván mentünk színházba, 's e' mellé még azt a' kit ott reméltünk találni, — például legyen mondva — nem láthatjuk: akkor a' pedanteria hajporozott parokája száll fejünkre, 's kegyetlenül hosszú képeket csinálunk. Nagyból e' darab meséje következő. Hol volt hol nem volt, volt egyszer két herceg, egyik öreg másik ifju, kik egymással nagy háborúságban éltenek. Az ifju herceg mindig megverte az öreget, míglén ezen utóbbi megunván a' sok veszteséget azt mondá magában: Ez így nem megyen, ezzel az én szomszédommal máskép kell bánni. A' vén herceg, Ranuzio, ravasz róka volt, 's szívében hamisság lakozik nagy mértékben. Mire vetemedik! Nagy pompás, és ünnepélyes hercegi szavak mellett magához invitálja a' fiatal herceget, Francescót, gondolván, hogy aztán ha egyszer itt lesz, majd könnyen beszélhet vele. Francesco megjelen. Szegény! el van veszve. Honnan jöhetne segítség! A' herceg ifjabb leánya — ki várta volna! már előbb is ab invisis szerelmes levén a' hős ifjuba, megmenti egy titkos beszélgetés alkalmával a' herceget, azt javasolván, hogy cseréljen ruhát valakivel. A' kérdés most az: kivel. Szerencsére jó egy ifju költő, Michaelé, ki magát szerelemből meg akarja ölni. Akadhatott volna ennél az effélékre alkalmatosabb ember? — Az alku megvan, Michaelé Francescóval ruhát cserél. — A' második felvonás a' költőre nézve az egy napi dicsőség — Michaelé a' hercegi udvarban van 's vele királyilag bánnak. Az olvasó láthatja, hogy a' mi daguerreotypos napjainkban illy gyönyörű esemény lehetlen volna. Egy szomszéd fedelelem nem ismeri a' másikat sőt senki az egész udvarnál. No de à bas le pedantisme! Michaelé elég az hozzá, hogy a' hercegnél van. Ranuzio békefeltételeket ad elébe, melyben a' győzedelmes herceg mindenről lemond, alig marad meg neki egy városa. E' mellé még el kell vennie a' herceg vén hugát is. Michaelének azonban szeretője van, ki őt apróruhában mindenhova kíséri, a' dolog pedig sürgető, a' baj nőttön nő; az apród nem enged jogaiból, Michaelének pedig a' vén leány a' fele herczegséggel sem kell. — Ki nem félti most a' mi kedves ál herczegünket. Hát azon pillanat feszültségét melyik toll írhatná le voltaképen, midőn a' herceg ifjabb leánya a' csiklandós titkot el akarja árulni. Az egy napi dicsőség embere, azon ponton van, hogy kalandos életét az akasztófán végezze, midőn a' legszorultabb pillanatban a' megszabadult herceg fegyveresen jő vissza... 's az egész Ranuzio-cotteriát szétüti. Michaelé elveszi kedvesét. A' herceg pedig az életét megmentő ismeretlent, ki nem más mint a' herceg szépséges leánya. — Ekkor vége a' darabnak, 's mi felfogadtuk, ha tekintetes Deligny urammal valaha összejövünk, azon tanácsot adjuk neki: írjon műveket marionett comediáknak, 's akkor tőle a' marionett Shakspeareságot senki a' világon el nem fogja disputálhatni.

Jul. 19. F e h é r e k. Francia drama. Lendvay (Sir Patrik) azt gondolja, hogy ez az ő legjobb szerepe. Sárga karimájú stibli, vállra vetett fekete köpeny, aztán quaker, melyet még esküvője alkalmával sem tesz le, ezek volnának szerinte a' többi között az angolság fő ismertető jelei. Szomorú köz tapasztalás szerint vannak Lendvaynak egy pár ugynevezett bravour szerepei; de ezekkel ő úgy van, mint némelly szép leány, ki nem akarja elhinni azt, hogy ez vagy azon ruhája neki nagyon rozsul illik. Komlósy Ida (Mis Anna) ismét kedves jelenet volt, szép öltözete, gyönyörű hajazata, 's leginkább mély érzést mutató

játéka általános elismerést nyert. Irland helytartó lordjának neje ma Szathmáryné volt. Régen vártuk az alkalmat, hogy ezen sok tekintetben derék színésznőről valahára elmondhassuk mind azon szépeket, miket játékaról időközönként feljegyezgettünk; azonban e' mai szerep a' világon legroszabb alkalom volna régi kívánatunk teljesítésére.

Jul. 20. E z r e d l e á n y a, opera 2 felv. Zenéje Donizettitől. Kundt kisasszony, és Sátorfi úr vendégek. K. kisasszony a' színpadon kedves alak, sőt ha mindenre miszínpadon előtűnik, észrevételeink elmondhatók volnának, terjedelmesen lehetne dicsérnünk vendégnőnk szöke haját 's ritka szépségű szemeit. És ez igen nagy kár; mert azon esetben a' gyenge éneklésről egészen megfeledkezhetnénk. Sátorfi ma még kevésbbé elégitett ki, mint mult alkalommal.

Jul. 21. A z u n a t k o z o t t. Francia vigj. 2 felv. Nevettünk eleget. — Mint halljuk, a' vigjáték után Paquita két felvonásos ballet adatott a' színházba maradóknak még ráadásul. P — fy.

MI HÍR BUDÁN?

— Olvasó közönségünk iránti kötelességünknek tartjuk ezennel kinyilatkoztatni, miszerint minden, személyünk vagy lapunk ügyeit tárgyaló, vitákat személyesen bevégezvén és elintéztvén, ezekkel a' t. közönséget többé terhelni nem fogjuk; 's ha zementul netán vagy saját, vagy ellenfeleink bármellyike az ajánlott 's elfogadott fegyverszünetet akarva, vagy elvértve megtörné, mindig ismerni fogjuk az utat, mellyen a' magunknak tartozó elégtételt közönségünk sérelme nélkül megszerezhetjük; egyenesen kijelentvén, mikép elődünk iránti baráti viszonyunknál fogva minden őt érdekelhető észrevételt minmagunkat érdeklőnek fogunk tartani, 's mint ilyeneket szinte magánügyeink közé sorozandunk. Ennyit a' bekövetkezendő pörszünetek okadolásául. —

'S már most tehát le a' pánczéllal és föl a' tarka öltönynyel. A' közönség megunta a' vitézi játékokat nézni. Terítsétek le a' tigrisbőrt, hányjunk bukfenczeket és nyeljünk fringiákat! Vigan, mint a' kinek semmi baja!

Kezdjünk el legelsőbb is dicsérni minden embert; hisz a' dicséretet mindenki szívesen látja, kívált ha meg nem érdemelte. Ezzel ne legyen az mondva: mintha dicséretünket kíváltképen ma akarnók szívesen láttatni. Mondjuk a' révészeket erélyeseknek, az elüljáróságokat szelideknek, a' tolvajurakat barátságosaknak, a' rendőrséget bocsánatra kész keresztyénfelekezetnek, az utczák kövezetét higgadtnak, a' lánczhidat dolgait megfontolva cselekvőnek, a' Noththeatert hangokkal teljesnek, a' bérkocsisokat laconicusaknak, a' kávéházakat vendégszeretőknak 's így el fogjuk érni: hogy dicséretet és igazságot mondunk egy füst alatt, a' mi minden esetre ritka szép dolog.

— E' napokban 104 csavargónak kötének utifüvet becses talpaikra 's rangjokhoz illő kíséret mellett vezetettének ki a' világ útjaiba. A' Nemzeti Ujság megjegyzi rá: hogy zsidók is voltak közöttük 's ez fontos észrevétel, miután a' zsidóknak arra különös privilegiumok van, hogy csavargók ne legyenek; sok illy fontos statistikai adatot köszönünk mi már tisztelt collegánknak. Hozzá teszszük magunk részéről, hogy e' száznég között 56-nak fekete szakálla volt, 34-nek szöke bajusza, a' többi 14 pedig asszonyi lélek, volt közte 3 özvegy, és kettő mezítláb; ezek is mind igen fontos körülmények.

— E' napokban tartá egy érdemes polgári házasság pár aranymenyekzőjét. Isten őrizzen bennüket azon gonoszságtól: hogy e' hír felett szívükből ne iparkodjunk örülni. Kivált jelen házasságiszonyos században! Milly szép gondolatok: ezüstmenyekző, aranymenyekző! Oh vajha minden ezüst és arany férjhez akarna menni, mennyi ezüst és aranylakadalom kerülne ki belőle.

— Nem rég egy úri barátunk lakásából kifelé törekedvén, a' kapuban lassu suttogást hall, 's mint a' féle kíváncsi ember megáll és hallgatódzik. Két rongyos árva megyei atyámfia ült a' küszöbön és conversált. Említett barátunk sejtván a' tót nyelvhez, látatlanul közelebb lépe 's következő párbeszédet halla, melyet csak azért nem közlünk eredetiben, mert igen hű fordításban adjuk. „Te Mihó, találd ki: e' zsiros hólyagban mennyi pénz van?“ . . . A' megszólított gondolkodott, száját tátott, fejet csóvált és monda: „nye znám“ ezzel a' kérdő kioldá a' bemaazagozott zacskót 's kiönté szűrere a' pénzt. Egy határ huszas volt. — Erre szólt a' másik: „Most te találd ki, nekem mennyi van?“ Az egyik nem találta ki, erre a' másik kihúza szüre újjából egy még zsirosabb zacskót 's abból még nagyobb határ fényes ezüsthuzas pöndörült ki: „vigyizs?“ — Úri barátunk megvárta, míg a' két szájalomra méltó felebarát pénzét ismét eltakarítá 's ekkor előlépett. A' két statuspolgár kalaplevéve, kifordított képpel járula elébe, alázatos hangon fohászkodva felé: „Uram, három napja: hogy egy falatot sem ettem, ne hagyjon elveszni, legyen könyörülő!“ . . .

— Csötörtökön tartatott az 'Ungar' szerkesztője által egy szerencsétlen kézműves családja számára rendezett hangverseny. Mutatja-e valami jobban nemzeti színházunk túlnyomóságát az idegen színház felett, mint azon tény: hogy maga ez idegen nyelvű lap szerkesztője is színházunk személyzetének csaknem kizárólagos segélyét használta e' nemes czélu terve kivitelénél.

— Minap egy urasági szolga a' hajóhídon átmentében fehér párnát látott a' vizen úszni, mit a' habok csöndesen vittek alá a' hid alól. Figyelmeztetésére csónakon utána eredtek az uszó párnának 's azt kibontva, benne egy élő csecsemőt találtak. Ugyanekkor a' hidhajók egyikéből halvány nő vánszorgott elő. Félelmes arczából és siró szemeiből könnyen kiolvasható volt a' dolgok összefüggése. Szerencsétlen szerelem által férjtelen anyává téve, gyermekét szépen felöltözteté 's a' Duna hajjait adta bölcsőül neki. A' kis csecsemő még át sem ázott, mire kifogatók. Egy jelen volt érdemes polgár rögtön magához vállalta őt 's ígérete szerint neveléséről gondoskodni fog. Vajjon minő éltet szánt e' gyermeknek a' sors, midőn születése első hetében a' halál biztos kezéből visszakérte????? . . .

— E' napokban a' dunaparton Oberfrank háza előtt egy árva megyei atyámfia a' szó teljes értelmében elfujt a' szél, és pedig belé a' Dunába. — Beh szép épület az a' Noththeater? Istenem, beh szép!

— Mondja aztán valaki, hogy a' mi köznépünk nem elmés. A' gyermek-kórházba nem ritkán adódnak be beteg gyermekek (a' mi természetes: — foly a' dolog etymológiájából), kik midőn felgyógyulnak, onnét többé el sem vitetnek (még természetesebb: — igen jó dolguk van ott), hanem elvégre szerit tehetvén, t. i. valaminek elcsenésére, onnét háládatosan megszöknek. Illyen a' természet. Az egész világ igen természetes.

— Azt hallottuk, hogy az Egressy-féle győri zenebanda Füredre készül, azután pedig olvastuk; hogy a' párizsi cigányok Mehádiába készülnek. Ebből mi utóbb is azt magyarázzuk ki, hogy Győr = Párizs 's Mehádia = Balaton-Füred. Szépen volnánk, ha még cigányzenénknek is azzal akarnánk tekintélyt szerezni: hogy párizsinak nevezzük.

— A' szolnoki vasutvonal nem sokára megnyitattik; mikor azt mondjuk, hogy nem sokára, az alatt azt értjük: hogy senki sem tudja: mikor?

— Folyó hónap 25, és 26-án fognak tartatni a' helybeli rajztanoda közvizsgálatai. Jövőre bővebben szolandunk felölök, mint szinte Rösler Ágnes nyilvános nőnevelő-intézetéről is.

— Mult héten egy fiatal ügyvéd szállásán tetemes orzás követtetett el; a' tolvajt azonban többen látták 's a' személyes leírás után nyomozódva a' megkáro-sult mind elorzott vagyonait, mind azoknak titkos pártfogóját szerencsésen kézre ke-

rité. Három éjjel egymás után kutatta fel e' miatt Pest legrejtettebb zughelyeit 's bámulatos dolgok, miket azokról beszél. Egész organisált titkos status működik körülöttünk, mely számon tartja minden birtokunkat 's megment tőle, ha szerét teheti. Van külön társadalma a' nappali, külön az éjjeli lopásnak; vannak kik csupán helyzetek kitudására alkalmaztatnak, mások kik az adott alkalmat felhasználni hivatalosak. A' nappali lopás idejei: reggel 10 óráig és déltől 4-ig. A' kintornások szoros egybefüggésben vannak velők, 's nem egy glaciékeztetés lovag osztozik vállalataik kézzel fogható sikerében.

— Az idei nagy sorsnyereményt két váradi kézműves földink, egy kalapos és egy fazikas nyerte meg. Csak mégis emberséges lélek az a' sors.

— Lesz, lesz tehát gázvilágításunk, — lesz oh lesz gázvilágításunk, igen is lesz, bizony, bizony lesz gázvilágításunk! Hanemhogy megérjük-e mikor lesz? az aztán a' kérdés. Oh mert hogy olly rövid az emberi élet. Az emberi élet rövidsége lesz az oka, ha meg nem érjük.

— A' museum is kezd immár szépülni. Az állások lebontattak róla, 's kezd az egész kibontakozni teljes szépségében, mint egy hatásra számított nőarcz, melynek hajfürtei a' papirostekercsekből kiszabadulnak. Hanem hiába! csak nincs párja azért a' Noththeaternek...

— Megjelent: „Houleányok könyve“, szerkeztik Rösler Ágnes és Oroszhegyi Szabó Jóska. Jövőre bővebben szolandunk felőle.

— Mondják: hogy a' Honderű kikel ellenünk és ismét ráfogással. Már most harmadszor fog reánk dolgot, a' mit nem tud bebizonyítani. Egy időben olly szavakért dorgált meg bennünket, mikről szerkesztői csillag alatt elismeré: hogy nem mi mondtuk, később F. A. barátunknak Z. urra tett észrevételét fogta ránk okadozhatlan vakmerőséggel; most meg kapja, azt mondatja velünk: hogy mi b. Jósikát kizárólagos dolgozó társunknak hirdettük. Apró vádak az igaz; de minthogy egy betű sem igaz bennök: amaz elsőbire már feleltünk, ez utóbbiakra most válaszolunk. Mi Z. urról soha sem szoltunk, mit szólhattunk volna? B. Jósikát soha sem neveztük kizárólagos dolgozótársunknak, többi kizárólagos dolgozótársainkat sem neveztük meg, mint ilyeneket. A' nemes báró általunk közlött műve épen olly jogos és törvényes uton jutott kezeinkbe, a' millyen jogos uton fognak az ezentul közlendő művei kezünkbe jutni.

KÜLFÖLDI IRODALMI SZEMLE.

Szemlénket legkellemesebb irodalmi újdonságok hírével nyitjuk meg. Mit legörömebb teszünk, ismét nőket mutathatván be olvasóinknak.

Poésie du Foyer, par Madame Guinard.

Guinard assz. egyike azon versírónőknek, kiket azért szeretünk, mert egyéniségek leírásában egészen őszinték, 's a' kiknél a' költői pálya nem hiuság, vagy kevély ürügy arra, hogy női, és anyai kötelességeiket elmulassák. E' széplelkű nő legelőször ez előtt öt évvel lépett fel: „Gustave et Noémi“ című költeményével. Francziaország méltánylattal 's részvétellel fogadá e' könyvben egy gyermeke halála felett kétségbe eső anya fájdalmát. — Öt év mulva lép fel ismét G. assz., 's a' családi tüzhely mellől irt verseiben ismét rá lehet ismerni; azonban azon széttépő panaszok már lenyugodtanak, a' fájdalom ma már csendes busongás, és költői emlékezet. Szerzőnő azt mondja, hogy már látott fürtei között ősz szálat; de kik e' verseket olvassák, azt nem hihetik el. A' nő leírja: milly boldog elvonultságában, mint nőnek gyermekei, 's mint emlékezik vissza még mindig siratott halottjára.

Két strophát írunk itt le, 's az olvasó az egész versgyűjtemény szelleméről azonnal ítéletet hozhat. E' két versben írja le e' nő, midőn először látott fehér hajszálát fürtei között.

Rattachant au hasard mes cheveux sur ma tête,
 Hier, sans y songer, j'achevais ma toilette,
 En jetant au miroir un coup d'oeil négligent,
 Lorsqu'un rayon d'hiver glissa dans l'air humide,
 Et sur mon front pâli me fit voir une ride,
 Dans mes cheveux un fil d'argent.

Je crus qu'un vent glacé me frappait au visage,
 Et je me vis au bord de l'effrayant passage
 Qui nous fait reculer quand il faut le franchir.
 Mon ame alors pesa sur les biens qu'on envie,
 Et sur la vanité des choses de la vie
 Elle se prit à réfléchir.

Lehet-e ennél egyszerűbb, 's egyszersmind kellemesebb elbeszélés. Nem látszik-e ebből ki azon nő jelleme, ki egy jótettért, egy kellemes emlékért, gyermeke egy mosolyaért oda adná huszszor az Iliad dicsőségét.

Impressions et Souvenirs, par Madame Damasis-Laurent.

E' nő poesisá igen hasonlít Guinard asszonyéhoz. Versei ugyanazon családhoz tartoznak.

Damasis-Laurent finom, könnyed (leger), és szeretetre méltólag szeszélyes, kevés is tud nála érdeket gerjeszteni, gyakran valóságos semmiség, de ezen semiségből annyi kedvest tud alkotni. A' nyár, a' tavasz, a' jegenyék, melyeket a' szél mozgat, a' virágok, harmat, 's leánykák. — Azon kedves otthon, a' valódi boldogság a' csendességben, mely feltételezi, hogy a' világban csak ál boldogság létezhetik. — Ezek D. L. assz. kedves eszméi, minden olly gyöngédséggel, mintha költeménye a' virág himpóra lenne, mely azonnal elszáll, ha hozzá kézzel nyulunk.

E' két nő után egy ifjú, inkább gyermek, versgyűjteményét említjük meg.

Pâques fleuries, par M. Alfred Asseline.

Szerző Hugo Victornak unokaöccse. — Minden bírálat helyett álljon itt tekintélyül H. V. levele, melyet a' könyv megjelenté után Hugo úr a' költő anyjához írt. — „Önnel kell megmondanom, jó és boldog anya, azt hogy Alfred versei igen kedvesek. Önnel fia szintolly kedves, mint eszes gyermek. Ő könyvet írt, mely olly kicsin, mint ő, de telve szépséggel, 's ifjúsággal. A' ki csak a' könyvet fogja ismerni, szeretni fogja a' szerzőt; ki a' szerzőt ismeri, szeretni fogja előre is a' könyvet. Alfrédben kedves költő rejlik. Mondja meg ön ezt neki, 's legyen szabad vele kezét fogni, önnel pedig kezeit megcsókolni. — Hugo Victor.

Dramai irodalom. Azon számtalan ügyes vígjátékokak közül, melyek Párizs színházaiban e' hónapban színpadra kerültek, legnagyobb sikert Cordelier Delanoue és Roche urak „Qui dort dîne“ című egy felvonásos van deville-je. Mit tesz ez a' Qui dort dîne, ezennel látni fogják olvasóink. M. Augustin jogtanár, 's egyszersmind jókedvű, vidám, bonvivant sógor, történetesen belésszeret egy szép leánykába, Chauvinet Louise kisasszonyba. Augustin úr a' Chauvinet-háznál szívesen fogadtatik: megnyeri tetszését mind a' leánynak mind az atyának — következőleg a' lakodalom napja elhatároztatik. Addig is míg e' boldog idő megérkeznék, Augustin úr gyakran megfordul a' Chauvinet-háznál, vigság és vendégség egymást éri, mialatt, mellékesen legyen megemlítve, Louise kisasszony zongora-mesternéje is titkos vonzalmakat érez ezen falusi Falstaff iránt. Egy nagy ebéd alkalmával Augustin úr megfélekedezvén helyzetéről, olly hatalmasan kezdi a' felhordott mindenféle borokat magába töltögetni, hogy végre leesik 's iszonyu botrányra eszméletlenül hömpölyög az asztal alatt. Ezt Chauvinet úr és leánya nem várta volna, különösen minthogy Augustin úr, kitünőleg józan, conservatív, és mértékletes embernek volt

kikiáltva. Augustin úr kijózanodván teljes mértékben érzi megaláztatását. A' világ közvéleménye megfordul, Augustin úr Europa legnagyobb iszákosának kezd tartatni. A. urnak e' hiedelmet tragicailag kell megczáfolni. Elhatározza magát, hogy öngyilkos lesz, még pedig, hogy a' czáfolat megható legyen, éhenhalással fogja magát kivégezni. És a' derék férfiú elzárkozik; tiz napja már, hogy nem eszik, nem iszik. A' helybeli lapocska e' közben valahogy megsugja olvasóinak Augustin úr szomorú sorsát. A. úr azonban kétségbe van esve, napok mennek, napok jönnek; de a' halál késik, sőt azóta, hogy nem eszik, még borzasztóan, szemlátomást hízik, friss, egészséges, 's arcza a' pirosságtól majd kicsattan. A' helybeli lap intésére Chauvinet és leánya azonnal Augustin úrhoz sietnek. Éj volt. A. úr dicsőségesen hortyogott; de alig léptek be e' mentő szellemek, midőn A. úr megmozdul ágyában, világot gyújt, 's felkel. A' Chauvinet-család nagy ámulatban van. A. úr azonban szemeit nem nyitja ki ugyan, de járkálni kezd a' szobában, kihoz egy fiókot, kezébe iszonyu kést vesz. Hah... megöli magát. Nem! Egész kényelemmel tüzet éleszt, vagy harmincz tojásból rántottát készít, aztán megeszi, 's mellé egy fél sodort, 's több pohár bort is elköltvén újra lefekszik, 's álmodik az éhenhalás kinjairól, 's azon kinokról, melyek az öngyilkosokat a' tulvilágon várják. Ez a' rejtelmes „Qui dort dîne“ (az alvaevő) cím értelme. Mire nem lehet még használni somnambulismust.

A Théâtre-Françaisban a' classicaei nevű Lesage „Turcaret“ című öt felvonásos vígjátékát adták. E' művet már sok izben hozák szinpadra. A' közönség kineveti magát rajta 's azután megint elfeledi vagy három esztendőre. Azonban jó egy új hirdetmény 's a' földszint ismét megtelik. Ez a' Turcaret egy vagyontalan ember, ki maga sem veszi észre miként, de hamar meggazdagszik, 's ismét szegénynyé lesz. Meggazdagszik a' szerencse kedvezése által, elszegényedik oktan 's nevetséges viselete miatt. A' dolog igen tanulságos, a' vagyonosok okulhatnak: miként bánjanak pénzeikkel; az ifjak pedig, kik örökös pénz szükében szenvednek az egész világon, jó kedvűleg a' káröröm kéjében uszhatnak, látván milly nevetséges némelly gazdag ember. Lesage e' jeles művét először három kis felvonásban dolgozta ki; azonban azon időben a' Théâtre-Français, Márton naptól, egész a' következő év húsvétjáig, vagy a' téli saisonban nem akart kis darabot adni. Lesage visszavette művét, újra kidolgozta, 's így jött a' világra e' remek mű. Az előadást sok vizsályok előzték, a' Tartuffe nem ijesztette annyira a' szenteskedőket, mint Turcanet a' financiereket. Molière azokat támadta meg, kik akkor a' hatalom birtokában voltak, Lesage éppen ezt tévé. Az első előadás nem vívta ki azt, a' mit a' mű belbecse ért, a' közönség félt azokat sértetni látni, kiket vagyonok miatt tisztelni kellett és ezért nem mert nevetni. Sokan czélzásokat láttak... 's minthogy egy pár akkor élő financier, például Bourvalais és de la Noue, mintegy újjal voltak kijelölve, legtöbben azt mondták: Ez már mégis sok! —

Most még egy pár szót a' Théâtre-Français némelly színészeiről. — A' czímszerepet Provost adá, ki gazdag szerepében sok mindenféle ügyességet fejtett ki; mindazáltal igen komolyan fogta fel szerepét, holott Turcaret mind végig igen könnyeden van a' szerzőtől tartva. Desmousseauxné assz. egy algrófnét játszott, ki első volt ki a' magas uri tont Valogne városába bevitte. Noblet kisasszony egy kaczer hölgyet személyesített, ki nagy befolyással van arra, hogy Turcaret úr szépen, kevés idő alatt, kifosztassék. Noblet kisasszony tán kényszerítve volt ezen szerepadásra. Ha ő ezen szerepet elejtette: annál jobb, máskor más szereposztással a' darab csak nyerni fog. Lám mennyi, 's millyen lényeges panasz van Franciaország első színháza személyzete ellen; és nálunk, ha egy criticus valamelyik főfő színészben legkisebb hibát talál, jaj neki!

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

5. zs. — Aug. 1. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

TARTALOM. Körrajzok a' nők életéből. Oroszhegyitől. — Harlem Richard. Pálffytól. — Visegrád. Iránytól. — Édvés öröm, ittalak már. Petőfőtől. — Három férj özvegye. Ivámfy Malvinától. — Árpádi Andor. Vasváry Páltól. — Uti képek. Degré Alajostól. — Nemzeti színház. Pálffytól. — Mi hír Budán? — Vidéki levelezések. — Melléklet: Legujabb divatkép.

PÉCS. — Körülbelül két éve lehet, midőn városunkról többrendű kedvező hírek, és nem alap nélkül, keringtek országszerte, melyek közül többször ismételtetett, miszerint Pécs neves gyárvárosá alakuland. És képzetünkben már feltűnt előttünk az iparos sürgő élet, gyarapodó jóléttel, növekvő népesüléssel. Azonban rövid két év ábrándos visionkat eloszlatá. A' legszebb reményű gyárak rendre buknak, míg a' többi nyomorún teng; és az elcsüggedt honfikebel hajlandó a' sors átkának tulajdonítani újabb hanyatlásunkat. Részemről másutt vélem a' bajt rejteni. A' növény, ha fölülről nem nyer világot, a' legjobb földben is elhal. Itt fekszik nemcsak városunk, hanem az ország ebeli pangásának fő oka. — Eddig czukor- 's egy szövetygyárunk bukott meg, a' posztógyár születése előtt mult ki; a' selyemgyár eladatik, mielőtt életének 8 év alatt jelentősebb jelét adta volna; a' egyszerű vasgyár bérbe adatik. Egyedül kártyagyárunk díszlik! — Egyéb intézeteink közül a' takarékpénztár örvend legépebb fönnállásnak, mely körül tett érdemeinél fogva, az illető elnök, Blauhorn M. polgártársunk nem rég méltó kitüntetésben résült. Szinte dicséréttel említenéd a' szellemi közlekedés két emeltyűje: a' püspöki nyomda, mely újabb időben díszes könyomó intézettel párosult; és Reichard könyvkereskedése, mely az irodalom termékeinek élénkebb köröztetését reménylteti. Nyomdánk — szellemszegénységünk folytán — ritkán nyújt becsesebb elmeszüleményt. Nagy Ferd. Erkölszi Naptára kevés figyelmet érdemel. — Társas életünk jelenségei szinte aggasztók. Az elkülönözés és chinai falak cseppet sem gyengülnek. A' közszellem ismeretlen rém, melytől hátunk borsózik. Egyedül a' tánczvágy az, mi főleg hölgyeinket csüggedetlenül lelkesíti. A' nemzeti casino-, Tarr- és lövész-kert majd hetenként egyesítik az élviúzó fiatalságot. Komolyabb foglalkozástól ellenben szépeink mindeddig vonakodnak. E' tekintetben a' valódi honleány kötelességet igen kevés képes fel-fogni. Irodalmunk irányában vétkes közönyt gyakorolnak; még divatlapjainknak sem jutott azon szerenese, hogy a' jégkeblekhez utat törjenek. A' „Honleányok lapjai“ kivételkép érdemlett méltánynyal fogadtattak ugyan, de csak kevesek által, kik t. i. nem minden pénzüket rakják le a' divatbálvány oltárára. Legjelesb munkáink, legjelesb költőink ismeretlenek. Meddig fog ez így tartani, tisztelt hölgyeim? — Feleditek, hogy az átalakulás korszakát éljük, midőn, miként a' méh, mindenik az épület emeléséhez köteles járulni, mert a' dologtalan herék élet nélkül mozdíttatnak el a' munka által szentesített helyről. A' kikelet felderült; ha most munkátlan engedjük az időt elsuhanni: éljövend a' tél és a' kevesek által gyűjtött mézet férgek emésztik el; a' kas népe el fog veszni, bűnös és ártatlan egyaránt! — Míg egy részről az utóbbi években nemzetiségünk a' polgárosztályban örvendetes virágzásnak indult, más részről nálunk is a' haute-volée az, mellynek fénykörébe nemzetiségünk sugarai csak gyengén voltak képesek behatni 's azon anomaliának tetsző állításra kényszeríti tollamat, hogy a' magyarnak legnagyobb ellensége egyedül a' magyar. Valamint ezt keserűn kell tapasztalnunk a' politikában, úgy a' társas életben is joggal elmondhatjuk. Egyébként elég a' borsóból a' falra. — Zárul említjük egyik kedvelt kirándulási pontunkat, a' harkányi fürdőt. A' fürdő időszak — az idő mostohasága miatt későn vév kezdetét. Eddig kevés élet mulatkozott. A' nemzeti zene iránt tavaly tett indítványunk megbukott; ellenben az új vendéglő és rend ellen kevesebb panaszt hallhatni. A' fürdőépület egy osztályal növekedett, és csinos kávéházat foglal magában. „On dit“ szerint az ablakredőnyök stb félék — a' védeyleti alapszabályok szerint (!) — Bécsből hozattak. Bátor vagyok kételkedni benne, miután tény, hogy a' földesur-tól kezdve az utolsó irnokig mindnyáján védeyleti tagok. Egy magyar szintársaság is működik itt néhány nap óta, Chiabay vezérlete mellett, mellyről némi dicséretet hallhatni. A' gyéren szállingozó vendégek közül figyelmet gerjesztett az életvidor Friebisz István. Reménylünk, hogy tollából ezen fürdő genreképét, e' lapok hasábjain, mielőtt birandjuk. — A' nyomasztó drágaság bilincseiből lassanként kibontakozunk; vidékünk gazdag aratásnak örvend.

T y ú k M i h á l y.

VERŐCZE (Nógrád megye), július elején. Mult hetekben t. Kubinyi Ferenc és Luczenbacher urak a' vasut mentébeni helyeken talált ritkaságokat és régiségeket kutatandók helységünkben is megállapodtak, 's helyben lévő Benkán vasuti mérnök által összegyűjtött bölény- és igen nagy szarvascsontokat vettek által a' nemzeti museum részére. A' bölénycsontok a' váci-szőlőkbeni bevágásban 30' 3" mélységre találtattak, úgy az ott különféle állatokból tömredék mennyiségű csontokat ástak ki, melyek azonban kisedés alkalmával apróra töredezték össze; a' váci nagy bevágásban 1845-diki őszön mammoth-féle csontokat is találtak, melyeket az akkori osztálymérnök Bainville vett magához; szarvascsontok a' verőcsei határban mindenfelé nagy mennyiségben ástak ki, találtak több helyütt embercsontokat is, 's különösen a' falu fölötti szőlők alatti bevágásban 7' mélységben igen nagy rakást, miből méltán lehet következtetni, hogy háborús időben ástak volt oda. A' fontisztelt urak Zebegényben Ridl osztálymérnöknel a' n. marosi és zebegényi határban talált különféle ritkaságokra leltek, melyek közül igen sokronynyal igen ügyesen összefoglaltá, hogy szét ne hulljanak; a' fő és fogak az állatnak rendkívüli nagyságára mutatnak, mert az első görbe fogak közel egy öl hosszúk — a' zápfogak pedig közel 1 láb hosszúk és szélesek, 's 6" vastagságúak; állítás szerint földben a' fogak az álcsontról kiesve 5' kiterjedésben voltak egymástól. Találtak ezenkívül (nagy mennyiségben több állati csontokra, melyek azonban már nem olly nevezetesekek) földedényeket (urnákat) különféle nagyságban; tartalmuk többnyire föld, 's némely nagyobbakban elhamvasztott csontmaradványok. Pénzdarabokat is találtak a' munkások, de ezekről csak akkor kaptunk tudósítást, midőn holmi

csekélységekért zsidóknak elprédálták. — A' vasuti munkalat becsületesen foly, ez idén még a' földmunka 's talán a' hidak is elkészülendnek, miszerint jövő tavaszra a' mozdony már használatba vétethetik. Előre is örvendünk azon kedvező körülménynek, miszerint jövőre helységünk az itteni állomás által sokkal élénkebb- és érdekesebbé válandik; szeretjük hinni, hogy kellems fekvésű regényes „Migazzi” kastélyunkat, 's ezt körülövedző vadaskertet a' budapestiek gyakran meglátogatandják; főleg ha ezen gyönyörű hely mulatója is fog átalakíttatni; egyéb-iránt jelen állapotjában 'is érdemes azt megtekinteni, kivált azoknak kik zöldben keresnek élvezetet, mert itt egy terebélyes százados tölgy fölér a' palotai egész erdősékvél (csupán egy alkalmas vendéglőt szeretnénk bele varázsolni, hogy a' mulató közönség ne csupán a' külső érzékekben nyerne élvezetet, hanem a' fogyasztóval is kibékíttethetnék.) — A' részben pedig minden esetre biztosíttatnak a' t. cz. látogatók, hogy a' kastély közelebbeni padokrai leüléstől eltiltva nem lesznek, mert először padok még nincsenek is, de nem is igen szükségesek, mert a' természet itt gondoskodott arról, hogy az ember a' bársonyforma fűtakaróra egész kényelemmel leheveredhessék. — Az aratást már megkezdék lakosaink; őszi termékeink igen szépek és nehezek, a' tavaszai is különös szépségűek, gyümölcsfaink termettek, a' szőlő ugyan meghullott; de csak azt ne érje veszély, mi megmaradt, lesz borunk is elég.

D u n a t á j i.

MONDANIVALÓINK. Tisztelt előfizetőink 's velünk lapeserelési viszonyban álló szerkesztőtársaink irányában minden lehető félreértések előleges elhárítására bátrak vagyunk megjegyezni: miszerint előfizetők elfogadása 's az ezzel összekötött expediturái felelőségek terhe a' szerkesztőséget semmi részben nem illetvén, netalán támadható panaszai esetében méltóztassanak rendesen azon postahivatalhoz folyamodni, mely előfizéseiket nyugtatványozta, a' cserelapok 's helyben vett előfizetések iránt pedig lapunk kiadó hivatalához, mely ugyanott található, hol a' Pesti Hírlap. — Tisztelt vidéki levelezőinket barátságos szeretettel kérjük: hogy mentül rövidebb tudósításokat sziveskedjenek írni, a' helyett örömebb vendüjük, ha több ízben leend szerencsénk, mert így egyik levél a' másik miatt elkésik. Jelenleg is több rendbeli igen érdekes leveleket kénytelenek vagyunk tárgyhalmaz miatt csupán érdemleges kivonatokban közleni.

H o n t h i levelezőnk (I p o l y s á g h r ó l) jó terméssel vigasztal bennünket, megyéjét pedig vigasztalja a' benne honosulni kezdő nyugalommal. Áldja meg az isten!

Másik h o n t h i levelezőnk (S e l m e c z r ó l) megrója kemény szavakban az ottani tanuló fiatalság erkölcsét, pártviszáldokadást, megdicséri azonban az olvasó társaságot 's egy kávéházat, melynek nevét nem tudtuk tisztelt barátunk írásából kiváltani: a' tanulói osztályt és egy bizonyos tanár urat. Hanem a' sok közül elfelejtette a' tisztelt úr saját nevét számunkra megírni, nehogy végül úgy találjunk járni: hogy saját maga híjon ki bennünket párbajra azon czikkért, melyet tulajdon maga írt.

V e s z p r é m b ű l tudósíttatunk az ott tartó dott tisztújításról 's az ezt természetes rendben követett tánczestélyről, mely meglehetősen poros és jókedvű volt, pártfogoltatott színészekről és színésznőkről, épülfélbeni nagyszerű táncz- és színteremről, szerencsétlen lezuhanásokról és elgázoltatásokról; egyébiránt a' tisztelt úr ajánlott baráti érzelmeit illő tisztelettel viszonzozzuk és továbbra is kikérjük.

Ismét S e l m e c z r ó l egy levél. Az előbbit X. úr, ez utóbbit Y. úr írja. Ezek a' tisztelt urak minket akarnak rászédni. Egymásnak felelgetnek színünk előtt mint X. és Y., 's e' mellett ránk sem konyítanak. Nem volna könnyebb mind ezt szóval szemlél szembe elmondani?

H é t h e g y i E r z s é b e t küldeményét szívesen vettük és közleni fogjuk.

G y ö r b ű l azon nevezetes újdonságot vettük: hogy ott semmi újdonság nem történik, kivéve: hogy a' polgári őrsereg zászlószentelési évi ünnepét ülte. Még az is csak sperativumban volt, mikor a' levelet kaptuk.

Azon nagyrabecsült csizmadialegény úrnak, ki bennünket azzal fenyeget: hogy ha még egyszer csizmadiáról szólunk, ellenünk esküdött minden csizmadiaművészt 's nem varratik számunkra Pesten több csizma, azzal vigasztaljuk, hogy mi csak t o p á n y b a n szoktunk járni, 's így csizmadiákkal szóba sem állunk, hóher; csupán vargákkal és topányművészekkel.

N a g y - B á n y á n egy régi egyház dűledékeit elbontották: hogy belőle tulokállást építsenek, levelezőnk szörnyen megbámulja az erdélyi kiskövetet. Ezt mi is szádékozunk tenni, mihelyt időhöz jutunk.

NEMZEIT SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP AUGUSTUS 1-től SZOMBAT AUGUSTUS 7-ig.

Augustus	1. Jeggyűrű.	Augustus	5. Bácsi.
—	2. Borgia Lucretia.	—	6. Négy Haymonfi.
—	3. Férjem köszál. — Másodszor	—	7. A' rongyszédő. Egressy Gábor javára bérletszünettel. —
—	4. Saint- Tropezi úrnő — Harmadszor.		Először.

— Wolf betegsége miatt az előbbi játéksorozat következőleg változott: július 25-én Négy Haymonfi helyett Bánkban; július 27-én Falura kell mennie helyett Örökség; július 28-án Borgia Lucretia opera helyett Falura kell mennie; július 29-en Bánkban helyett Egy színész élete és július 30-án Ördög része helyett operai és tánczegyveleg adott.

— A' 239. sz. alatti eredeti darabot a' választmány előadásra nem fogadta el.

ÉRTESÍTŐ.

Az ÉLETKÉPEK

1847-diki második félévi folyamára

folyvást előfizethetni Budapesten házhozordással félévre 5 ft, postán küldve 6 ft. pengőben. — Az előfizetés Pesten csupán csak Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzyszobájában (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában hatvani-utca 583. sz.) fogadtatik el, és minden magyar- és erdélyországi kir. postahivatalnál.

„Életképek“ szerkesztősége.

A' MAGYAR SZÉPIRODALMI SZEMLE

(kiadja a' Kisfaludy-társaság)

julius-decemberi folyamára előfizethetni Landerer és Heckenast nyomdai üzyszobájában (hatvani utca Horváth-ház 583. sz.) Budapesten házhozordással 3 ft, vidékre postán küldve 4 ftal pengőben; — külföldre Bécsben a' cs. kir. főpostahivatalnál.

Heckenast Gusztáv,

pesti könyvadás- és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvadásnál kapható:

NŐK VILÁGA.

Irta

Szabó Richárd.

8-rét. füzve 1 frt 40 kr. pengő pénzben.

Vászon-fehérités.

Alulirt megkérek mindenkit, ki természeti fehérítés végett vászon-nemüket kívánna hozam küldeni, azokat az „iparműtárban“ Pesten (bálvány-utca) sziveskedjék nyugtatvány mellett számomra általadni, a' hova is tökéletes elkészítés után a' visszavételre elküldendem.

Mitskó Gusztáv,

Bártfai természeti vászonfehéritő.

A' zay-ugróczi

POSZTÓGYÁR

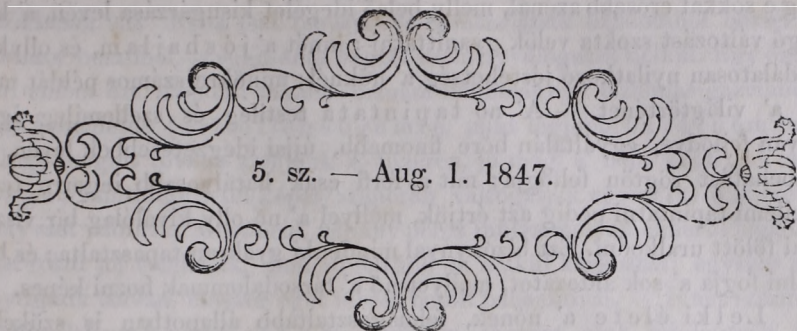
pesti főraktára, gyártmányaival a' közlő debreczeni lörinczi vásáron megjelenend, mit is a' t. cz. közönség's jelesül a' kereskedő urak figyelmébe különösen ajánl

Pest, július 22-kén 1847.

Maktáry,

raktári felügyelő 's pénztárnok.

5. sz. — Aug. 1. 1847.

KÖRRAJZOK A' NÖK ÉLETÉBŐL.

A' nő sokkal finomabb testi szerkezettel, több szellemiséggel áldatott meg; a' férfi durvább testi alkatában tulnyomó testi erővel bír. — A' nő hamarább fejlődik ki; alakra kisebb, gyöngédebb, külsőleg is ékeesebb, mint amaz. Érzékiségre számított idegei dusabban terjednek el mindenfelé, főleg arczán és ajkain: a' lélek tükrén. Továbbá arczán vitorább pir árad el, vonásai kellemteljesebbek, fejét szelíden előre tartja, és szemérmes tekintete által hódítóvá lesz. Jellemzetes hogy, míg a' nő szemérmessel sülyeszi le fejét, a' férfi büszkén fenhordja; a' férfi nyaka vastagabb, merevbb: makacs; a' nőé vékonyabb, hajlékony: engedékeny.

És ha érzekik képeztetését vizsgáljuk, lehetlen gyöngédséggel, illedelmes részvétellel nem viselkednünk irántok, midőn látjuk, hogy a' nő

Életfentartására kevesebb táplálatot igényel; könnyen türi az éhséget, 's természeti jóra valóságánál fogva örül, ha mint anya gyermekeiért, vagy társaságban barátiért éhezhetik. A' férfi illyesmit nem igen szívesen tesz. Kevés kivétellel, a' nők nem élnek annyira szeszes italokkal, mint férfiak, 's természeti bajaikban türelmesebben fogadják a' gyógyszer

Idegzetök sokkal ingerlékenyebb; innét gyakrabban ijedeznek, mint a' kevesbbé érzékeny férfi.

É r z é k e i k használatában a' nők sokkal ügyesebbek, mint a' férfiak; míg a' férfi távol hangokra figyel, 's azok felfogására képesebb: a' nő inkább a' közel történőkre hallgatódzik: talán innét megfejtethető a' gyöngéd-nem sugdosási hajlama is? nekik meg bocsáthatunk. — A' nő láttehetsége finomabb művezeten alapszik; szeme a' legparányibb tárgyakon is megakad; 's minthogy testi és lelki szemei igen közel viszonyban állanak egymáshoz, nagyon könnyen részesül egyik a' másik szenvedelmében; — miért is a' sirás és nevetés olly könnyen áll nálók, hogy azokat karfűzötten járó nőgeniusoknak képzelhetni. — Szaglászetehtése a' nőnek nem olly biztos mint a' férfié; míg sejtelenképess-

s é g e sokkal erősebb azénál, mely belső idegélet kisugárzása levén, a' közelgő változást szokta velök gyaníttatni : innét a' jó s hajlam, és olykor csodálatosan nyilatkozó jóstehetség a' nőknél; minőkre számos példát mutat a' világtörténet. — A' nő tapintata testileg és szellemileg igen ki van fejlődve, egyáltalán bőre finomabb, újjai idegzetesebbek levén, a' külbehatást rögtön felfogja; mit a' férfi csak hatályosabb ingerre tesz. Szellemi tapintatul pedig azt értjük, mellyel a' nő olly kiválólág bír viszonyai fölött uralkodni. Ezt bizonynyal mindenki gyakran tapasztalta; és becsülni fogja a' sok áldozatot, melyet nő a' társadalomnak hozni képes.

Lelki élete a' nőnek, felmagasztaltabb állapotban is szűkebb körre szorítkozik, mint a' férfié. — Erre, látom hogy elismeréstök mellett körülbelül illy észrevételeket tesztek : a' nő gondolkozása gyors, de fölüleges, kevesbbé tartós; lepkeként röpdés tárgyról tárgyra. Mélyebb gondolkozást, vizsgálódást igénylő tárgyak, főleg ítéletbeliek ismeretkörén kívül esnek. — Gyönyörű tárgyakat, kellemes vonalmakat, illedelmet és finom árnyékoldalakat hamar észre vesz, s csipős elménczéség nála leginkább található; de művészet, tudomány, törvényhozás, állodalmi fogalmak, és effélék eszmélkedését tulmuló tárgyak. Gyakran tapasztaljuk, hogy közönséges dolgok fölött élesebben, helyesebben ítél, mint a' férfi; de mélyebb fűrkészkedésbe hamar belefárad, ítéletében ingadoz, és egészen eltéveszti a' dolgot. Gyöngéd alkatánál fogva új, kicsinységekben változott körülményeket észre vesz; de hamar is megfelelkezik rólok. — Gyöngéd alkatából származik a' t e t t e t é s is, miszerint a' lelkében kifejtett kívánsatokhoz képest tudja külsejét kormányozni : a' szerelemben égő hölgy hidegnek bír mutatkozni; gyűlöletét merengő nyájas arczczal földi el; gyötremeiben vidám arczot ölt, s elégyületlenül is nyugalmat színlel.

Érzékisége nagyobb fokát abból is látjuk, hogy érzéki tárgyak után mindig sovárog : a' színészetet kiváltképen kedveli; érelemre ható beszédekert figyelemmel hallgat; zajongásokon örömmel legelteti szemeit, zivódásba vegyül; könnyen sír — nevet; kíváncsisága kitünő, s a cselszövényekben (intrigue) igen ügyes. — Ez utóbbi ismét szenvedélyességét árulja el. — Igy szenvedélyből férjeért, gyermekeért meghalni kész, mi szép dolog ugyan; de mérget adni, gyilkolni, s főleg a' hűtlenséget minden módon boszulni is szokta! Midőn a' férfi esztét követve indulatit zabolázza, a' nő csak ritka esetben teheti ugyanazt. — Benne nem ritkán irigység, gyűlölet, boszuvágy egymás után következve uralg gyöngesége fölött.

Képzetele csak magasban szállong, mélyre hatni nem képes. Hanem magasztalt ábrándainak eredvényeül tekinthető e' nem csacskasága; beszédben ugyan magát elhagyatni nem engedi, s férfi legyen, ki két-három csevegő nő közt szóhoz juthat. Mindazáltal következetesen, összefüggőleg nem szövi gondolatit; azért nevezetes nőszónokot e' széles világ még nem látott. Ismét csacskaságával függ össze a' rendkívül sok titok összeszerzése, — és annak meg nem tarthatása. — Szüntelen szófolyamában úgy kereng a' sok titok, mint hal a' vízben; s hol egyik, hol másik

szökkenik elő. Néha csak barátja- 's barátnéjának bizalomból beszéli ki; máskor boszúból, tovább-adás végett személyválogatás nélkül. Egy őszinte úri ember azt mondá: inkább biznám titkomat egy bizalmas gazemberre, sőt becsületes férfiellenségre, mint legjobb barátomra. — Hogy megint tovább menjünk e' füzéren, jó még a' nem állhatatlansága; minthogy lelki képei szaporán váltogatják egymást, ő is ezekkel folyvást változik. Most örül, néhány percz mulva mélyen elmerül bánatába ma rólad jól vélekedik, holnap feltűnő ok nélkül kárhoztat; egyszer megnyugszik sorsán, máskor eget földet betölt panaszaival. — Innét származik aztán könnyelműsége is; minden tárgyat csak fölülegesen illet, velejét nem kutatja; rohan az élvezetnek, 's a' nélkül hogy tovább gondolna, elmerül az alkalom kéljözönébe.

Legnevezetesebb a' nő viseletében, annak hiúsága, tetszvágya. Szépességét, kellemét legélesebb fegyverekül használja; de ha ezek nem elegendők, testi és lelki ereje hiányán megfélemlik; azonban mindig törekszik, hogy azok által szeretetre méltóvá tegye magát. Megengedjük, hogy e' tetszvágy a' természeti állapothoz közel levő, ártatlan hölgyben nem ugyanaz, melly a' nagyvilágbeli piperelényeket csábításokra ösztönzi; de mégis csak hiány marad az. Ha könnyen győz: hiúsága nagyobb fokra hág; ez gondolatának új irányt ad, negédessé lesz, 's gyakran kiesik rendeltetése sodrából. Ha a' hiúság hatalmat vett rajta: nem a' szelid, engedelkeny kecsalak többé; egész körzetét leigázni törekszik, — 's ha a' családkör övé, fölcsapja a' férjkalapot, papucs alá a' férjet, — mint ez többnyire megérdemli gyámoltalansága által — és nőből lesz úr, a' leigázott nép pulya sereggé válik. (Vége köv.)

Oroszhegyi József.

HARLEM RICHARD.

Novella.

I.

Pest vig, 's mulatságos télnek nézett elébe, a' legrövidebb idő alatt megnépesedének a' nyáron át elhagyott paloták, az utczákon egymást éré a' sok úri kocsi.

Olvasóink figyelmét legelőször is egy ifju iránt vesszük igénybe; ezen ifju Határlaky Endre, egy afféle csinos, udvarias, kellemes, jóképű, ügyes tánczos, kitűnőlovag, meglehetősen gazdag, 's egyáltalában el nem romlott szívű gentleman.

Az ifju már kora gyermekségében árva volt, gyámja: a' vidéken igen ismeretes Horoghy Máté táblabíró, ki azonban bármit inkább elhitt volna, mint azt, hogy ez alkalommal az ő drágalátos gyámfia Pesten legyen.

Horoghy táblabírónak egy leánya volt: a' szép Erzsike, ki Endrét, daczára annak, hogy újabb időkben őt csak látni is alkalma teljesen hiányzott, folytonosan a' legkedvesebb emlékekben tartotta. Ez okból Endrének évről évre mindig más városban kellett iskoláztatni, 's ha szünnapokra

haza került, a' kis Erzsike, látszólag történetesen mindannyiszor valamelyik rokonnál volt hosszabb időre látogatóban. Azóta pedig, hogy Endre iskoláit bevégezte, folytonosan külföldön utazik.

Az ifju épen Párizsban volt, midőn nagykorúságát elérte. Készületeket tőn hazatérni, midőn váratlanul levelet kap, melybe a' tovább utaztatási engedelem mellett tömege volt a' legjobb hitelű, s Párizsban minden perczben pénzzé tehető váltóknak.

Azonban az ifjat a' honvagy érzelme ellentállhatlanul ragadta meg, s pár hét mulva Pesten termett.

Mielőtt azonban tovább szőnök beszélyünk folyamát, ismernünk kell egy körülményt.

Horogfalva derék, s nagy kiterjedésű alföldi birtok; azonban Horoghy táblabíró az egésznek alig birta negyedét, a' többi részt előbb a' Horoghy grófok birták, de többszöri végrehajtások következtében az ősi birtok idegen névre iratott át.

Ezen idegen név Harlem Richard lovag, egy uj nemes, ki Pesten nagykereskedő, a' megyében hatalmas aristocrata, az egész világ előtt pedig igen derék ember. — Richard lovag magas halavány férfi volt, korára nézve harmincz, s negyven év között, szemei körül szélesen kékellett a' sötét szalag, mely a' kimerített erőket jelképezi; homloka domboru, feje kopasz, s csak oldalt reszketett néhány fürt — orra nagy volt és borzasztóan kacskaringós, ajka bajusztalan, sz'ja nevetséges metszetű, egész tekintetében olly idegen, sajátzerű s csodálatos.

Kedélyire nézve ezen ember két külön egyénből alakult össze.

Pesten egykedvűen ült kereskedelmi irodájában, sem kedvező, sem bal hír ki nem veheté őt egyhanguságából, a' határnapon tul ki nem fizetett váltókat átadt ügyvédének, a' hozott pénzt pedig pénztárnokának; soha nem sértett meg senkit, mindenki iránt leereszkedő volt, s a' ki egyszer irodájában megfordult, annak ő sem arczáról, sem nevérol, sem azon ügyről, mely miatt ott volt, soha el nem feledkezett.

És ezen ember ha nyáron át falun lakott, saját magának tökéletes elmenté volt; azt képzelé, hogy ő határtalan úr; ha valakivel viszonyba lépett: azzal ő saját fensőbbiségét éreztetni nagyon tudta. Ha néha a' megyei urakat s asszonyágokat meghívta: ő ugyan szives házigazda volt, de egyszersmind az ő estélyeinek jutott szerepül elhatározni, kik tartoznak szorosán véve a' vidék magasb társalgási körébe.

És ezen utóbbi körülmény volt leginkább elhatározó arra, hogy Horoghy Máté táblabíró e' férfit folytonosan bámulja.

— Ez aztán a' derék ember — gondolá haza ballagtában ollykor táblabíránk. — Nem is kellene nekem egyéb, csak ezt az embert szállná meg a' jó lélek s venné feleségül az én kis Erzsikémet; akkor aztán, hogy követ vagyok, és alispán, olly bizonyos, mint kétszer kettő négy — mert a' többi, hogy melyik párthoz kelljen tartoznom, az magától jó.

II.

Tél volt. Harlem Richard nem mozdult Pestről. Horoghy Mátét a sok küldöttségek, gyűlések, úriszék 's vízszabályozások egy pillanatra sem engedék távozni a megyéből. Egyébiránt is neki, ha az alispánságra kijelöltnek akar tekintetni, a munkát érdemszerzés végett még keresnie is kellett.

Erzsike beküldetett a fővárosba egy tanácsosné nénihez, özvegy Árkaynéhoz, még pedig olly kegyes kikötésekkel hogy, miután Erzsike a tizenhatodik évét betöltötte, mindenben nagykorúnak tekintessék, következőleg szabad legyen neki a nagyságos nénivel, 's a néni leányával, Adéllel bállokba, estélyekbe, színházba, hangversenyekbe elmenni.

Ez alatt Endre barátunk napjai Pesten dicsően folynak. Ismerős, pajtás sőt barát is akadt akárhány, természetesen mind fiatal emberek, kikkel ő Kassán, Pozsonyban, N.-Váradon együtt járt iskolába.

Halljuk tovább!

Mindnyájan tudjuk: hogy Pesten ha szépidő van, a déli órákban nagy le-'s feljárák tartatik a váci-utczán. Sokan találkoznak itt össze, kik másutt nem láthatják egymást. Sokan köszönhetik e sétáknak legszebb ismeretségeiket.

'S ezen utczai ismeretségek illy feszes és nehezkés társalgásu városban, mint Pesten, valóságos jótetemény. Ifjak és lányok feltűnnek egymásnak; egy más alkalommal már megemlékeznek, hogy látták egymást, történetesen megtudják egymás neveit, 's ekkor közbe esik egy hatalmas bál, melly a város egész ifjúságát összehozza — táncolni lehet félismerőssel is, 's a kellemes franczia négyes szünetkéi alatt sok szépet tudnak az ahoz értők elmondani.

Egy vasárnapon Endre karon fogva sétálgatott egyik barátjával. A leánysereg csak úgy hullámozott; azonban arcaikból lehet látni, hogy vidorabbak szeretnének lenni, hogy nagy komolyságaikat csak a mamák hideg tekintete okozza. — Ragyogó szemeikről lehet őket megismerni, hogy kedélyök most a régi, az egyszerű, mint akkor volt midőn nyáron a falun fehérbe öltözve rózsaszín szalaggal, széles szalmakalappal futkosának a hús kert fehér utai között, 's el-el-tünedezének, mint megannyi tündérek.

Endre és barátja nagyszerűen szemüvegelének a leányseregen. Az utczák és térek szokatlanul népesek valának, egyik szép a másikat követte — az ifjak lelkét gyönyör áradat fogá el, minden szép arcban egy tán elfeledett régi ismerőst képzeltek feltűnni.

Ismét egy sereghölgy . . . a leányok mint megannyi menyasszonyok szerényen lépdelnek a mozdulataikra vigyázó mamák előtt. — Egyszerre Endre szemei egy legbarátságosabb leányarczon akadnak meg — a leányka véghetetlenül ismerős arca el van pirulva, ajkára mosoly szökken — mintha azt várná, hogy Endre köszönjön neki. Azonban Endrét barátja épen sebesebben vitte magával. Jobbról balról tünedeztek a szép arcok 's a kalandok e legrövidebbikének vége volt.

III.

Néhány nap tölt el. Endre e' jelenetet nem feledte el; azonban többé a' szép ismeretlennel nem találkozott. A' fővárosi lakás ez alatt Endre előtt mindinkább kedves és érdekes lett, 's alig jutott eszébe, hogy bizony ille- nék egy pár napra tán haza is rándulni.

És ezen időzés alatt pénze fogyatékán kezdett lenni; rájött las- sanként a' sor azon váltokra, mellyek pesti házaktól kibocsátva annak ide- jében Párizsban leendtek kifizetendők; illyenmü papirok némi leszámíto- lás mellett azonban Pesten is pénzzé tehetők lévén az ifju eljárt egy pár kereskedőt.

Egyik váltón a' kibocsátó Harlem Richard volt. Endre ezen ember- rel, Erzsike leendő férjével, már régen szeretett volna megismerkedni, 's e' jelen eset erre a' legkedvezőbb alkalomnak látszék.

A' kifizetés minden nehezség nélkül megtörtént.

Ön számára ezen pénz nálam Horoghy úr által tétetett le — jegyzé meg Harlem úr, ki szokása szerint az irodában dolgozgatott.

— Igen, uram — felelt Endre — Horoghy úr az én gyámom.

— Ah? . . . Annak igen örvendek; nem is tudtam, hogy az én tisztelt barátomnak gyámfia is van. — Nem tetszik leülni. Vagy ha önnek e' pil- lanatban sürgősb dolgai nem volnának, szerencsésnek érezném magamat, ha önt saját cabinetemben tisztelhetném.

— Köszönöm, uram . . . ön szinte kérelmemet előzi meg, régen ohaj- tottam önnek becses ismeretségébe jutni.

— Ha úgy tetszik, uram.

Bementek egy csinos mellékszobába.

— Kellemes szoba.

— Kényelmes. — Tessék, uram.

Leültek egymás ellenében két összekötött karszékre.

— Gyámatyám, utolsó levelében, olly hírt közölt velem, mi engem igen kellemesen lepett meg, 's egyszersmind kötelességemmé válnak hit- tem önt személyesen megismerni.

— Ön igen udvarias, uram.

— Ön házunkat megtiszteli, uram.

— Azaz, hogy az egész dolog még csak terv. — Ha énrajtam állana egyedül: most önt már nőm fogadná el.

— Gyámatyám azt írja, hogy ön már nyilatkozott.

— Az igaz, 's úgy láttam, hogy Horoghy úr ajánlatimat kedvesen fogadta; azonban az egésznek még igen diplomaticai színe van; képzelje ön, uram: én még Erzsike kisasszonynak be sem vagyok mutatva.

— Az, uram, a' legkisebb.

— És én addig elhatározó lépést nem örömet tennék, míg a' kisasz- szony hajlandóságáról némi biztosítót nem tudnék.

— Ön be fogja magát vezettetni . . .

— Ez természetesen a' legegyszerűbb lesz. — 'S ha tán ebben önre is számíthatnék? —

— Ezer örömmel, uram.

— Köszönöm. Ön engem fölötte lekötelez. — E' szerint, ha ön jó-nak látja, holnap, már tehetnők első tiszteletünket.

— Hogyan, uram! holnap . . . Vagy tán történetesen Pesten volna gyámatyám?

— Ő nincs itt, hanem a' kisasszony . . .

— Mi az ördög! . . . mit keres itt az a' leány?

— Horoghy úr felküldte őt az egész télre. —

— Áh, ugy-e? — alkalmasint Árkaynéval.

— Természetesen. Zrinyi-utca 220. szám.

— Elmegyünk, elmegyünk. — Hanem valami jut eszembe . . .

— 'S az volna? . . .

— Egy nehézség: ez az Árkayné, igaz, közel rokonom, hanem történetesen én őt soha sem láttam. Azonban az mindegy — tudni fogják azután, kik vagyunk; 's azért, ha ön ilyen bemutatóval is, mint én vagyok, megelégszik, szerencsésnek tartandom magamat. Ah ça! — első belépésnek nem lesz rossz. Betoppanunk, két ismeretlen arc, csak úgy néznek ránk. — Kik lehetnek ezek? — Ekkor ön meg fog engem nevezni, én pedig önt, 's azonnal a' két ismeretlenből egy quasi vőlegény, 's egy quasi testvér fog kikerülni.

— Csak még egy rövid észrevételt. Ön feledni látszik, hogy Erzsike e' quasi vőlegénységről még semmit sem tud.

— Az mindegy. Akkor ön Horoghy bátyám szíves szomszédja, ki a' falun ablakából több ízben látta a' kis leányt. — Annyival is inkább mert, ha önök nincsenek is bemutatva egymásnak, azért csak távolról láthatták egymást.

— Kétségkívül . . . sőt én már szerelmes is vagyok. —

— Annál jobb. Tehát holnap.

— Jó. Ugy este felé.

— Hol találkozunk?

— A' hol ön gondolja. Tán itt?

— Ha önnek úgy tetszik.

IV.

Azon csinos szobasorok egyikébe lépünk, mellyek Pesten nagyobb házakban, az első és második emeletekben olly megszokottak. — Szépen építve, kellemesen elrendezve 's kényelmesen kibutorozva.

Az idő este felé járt. Árkay tanácsosné nagy szemüvegesen olvasgatott. Adél épen félre tőn egy elkezdett női munkát. Erzsike le- 's feljáromatott a' szobában.

A' néni sokszor felveté szemeit 's nézésével kíséré a' lányka lépteit, majd ismét némi fejcsóva után folytatá olvasását.

Később egy inas jött be, 's meggyújtá a' gyertyákat. Erzsike folyvást nyugtalankodott, még pedig annyira, hogy sebes jártávala' gyertyák lángját rezgésbe hozta, mire a' néni szemei káprázásba jöttek. —

— Ugyan az isten szerelmére! mikor fárad el ez a' leány. —

— Már az igaz, édes mama — folytatá Adél anyja észrevételét — ha Erzsike a' mennyt jár, mind egy végtibe venné, akár mindennap haza gyalogolhatna Horoghra.

— Nem tudsz leülni — ez a' leány még mindig olyan vad — aztán mikor így kereng soha, sem töri jóban a' fejét.

— Miért, édes nénikém? —

— Elég az hozzá, hogy az nem illik. Ugy viseled magadat, mint valami jurátus; még csak az hiányzik, hogy botot végy kezébe 's itt a' butorokat csapdosd.

— És ez mind azóta van, hogy egyszer Endrét meglátta az utcán.

— Jól van, Adél; csak te ne hidd — meglásd, észre sem vesszük, midőn betoppan hozzánk.

— De biz' ide ne toppanjon, édesleányom . . . hanem ha tetszik neki, tegye tiszteletét annak rende szerint.

— Csak azt várjuk, míg ő hozzánk jó! — Horoghy bácsi tegnap izentette, hogy Endre késő őszig Párizsban marad . . .

— De hát nem őt láttam volna? Nem akarsz nekem hinni, Adél!

— Szó sincs róla, aztán meg sem ismernéd; négy év óta nem láttad, azóta, képelem, milyen iszonyatos szakálla nőtt — ha belépne és szólana hozzád: akkor sem ismernéd meg.

— Én, Adél? — millió közül és első pillanatra! De csak ne rángatta volna el őt az a' csúf barátja, majd megismert volna ő bennünket . . .

— 'S ugyan hogy' . . .

— Köszöntem volna neki.

— Ég ne hagyj el hova gondol ez a' leány — kiálta Árkayné kezét és könyvét összecsapva — az volna még csak szép dolog: leány köszönjön előbb férfinak.

— De édes néném, hiszen ő bátyám.

— Bátyám ide bátyám oda: az nem illik — aztán nem is testvérbátyád csak amolyan szegről, végről.

E' pillanatban az előszobában zörej esik: egy pár férfi hangja hallatszott be; az ajtó szárnyai megnyiltak. — Endre lépett be és Harlem Richard.

Erzsike elkiáltá magát.

— Mit látok! Endre! . . .

— Erzsikém! . . .

— Micsoda Endre, micsoda Endre . . . kérdé a' néni felkelve székrétől.

— Lám, hogy jól láttam . . . Endre, édes néni — nem ismeri? Határlaky Endre. —

— Ah, Határlaky? . . . valóban ő volna? . . .

— Édes nénikém, tökéletesen én vagyok. —

— Isten hozott, öcsém — felelt megnyugvólag a' tanácsosné 's kezeit kézcsókolásra Endrének nyujtá . . .

Endre Adélt pillantá meg . . . 's meghajtá magát. —

— Adél leányom — mond a' néni — szinte hugod.

— Valóban ! Ah ça, mennyi szép hugaim vannak nekem. Szabad kezeit megcsókolnom ?

— Szabad annak, öcsém, az arcát is — felelt kegyesen a' néni — Adél legközelebbi rokonod, a' te anyád az én testvérem.

— Ide hát keblemre gyönyörűséges szép Adélkém — Ah ! — mi feleséges ezen leánynak még rokoni csókja is !

Ezután az ifju ismét Erzsike felé fordult. A' leány perczenként halványult és ismét pirul. Szemei az örömtől reszkettek ; ha e' jelenet ott-hon történik : Erzsike örömeiben ugrálni kezd.

— Öt év alatt így változni ! Midőn utoljára láttam ezt a' leányt, valószínű gyermek volt, azóta mivé lett, tökéletes szépség, mondhatni kész menyasszony . . . Dicsérje már már ön is, uram.

Harlem lovag, kihez e' felszólítás történt, kapott az alkalmon. —

— Végre rám is kerül a' sor gondolá magában a' lovag. — Ön szinte megfélemlszik, hogy engem be kellene mutatnia.

— Ezer bocsánat ! Azonban az ok Adél, és Erzsike — én nem tehetek róla ; de szépségeikkel ezek a' lányok annyira megleptek engem, hogy magamon kívül vagyok. —

— Mondd ki, öcsém, a' dolgot, mint van. — Szeles vagy . . . 's azzal vége — mióta vagy Pesten ?

— Két hete.

— Valóban — a' mint látom, siettél nénédet meglátogatni . . .

— Bocsánatot kérek, édes néni ! én kifogom magamat menteni. —

— Nem kételkedem . . . szavakban nem vagytok szegények.

— Árkayné nagy zavarban volt. Először is a' csodálatos idegen, kit ő valami francia jakobinus szökevénynek nézett, őt végzetlenül tartózkodóvá tévé — e' mellett még az ifju udvariasságát a' két hug iránt, különösen mi Erzsikét illette, kissé sokallni kezdé. A' tanácsosné t. i. jól ismerte Horoghy terveit ; nem volt előtte az sem titok, hogy a' gondos atya leányát nem minden számítás nélkül küldötte Pestre, következőleg ha Erzsike és Endre netán tovább is így folytatnák, mint kezdték : az eredeti tervet e' közbejövetel ugyancsak megzavarhatná, 's hogy illyesmi e' mellé még az ő hazánál történjék, jelenléte 's felügyelete mellett, azt Árkayné a' világ minden kincseért magára nem venné. Erzsike a' váci-utczai találkozás óta egészen más lény lett — most jó Endre . . . 's első látásra már oda van ! — Roppant aggodalom. Igyekeznie kellett tehát a' dolognak jókor elejét venni, különben Horoghyval az aprehensio, elkerülhetlen leend.

Legelőször is legtanácsosabbnak vélte, ha a' jelenlevőket mind egy körbe fogná vonni.

— Nem fog teleszeni uraságtoknak leülni ?

— Köszönöm, édes nénikém.

— Nagysád kegyes engedelmeiből . . .

— Ülj ide mellém, Endre. — Hanem, Endre, te szörnyen viseled magadat, te vendégedet nem is mutadot be nekünk.

— Lehetlen — nem mondtam volna még? — ez valóban borzasztó. Hát nem ismerik? a' mi derék szomszédunk, Horogon bátyám legjobb barátja, Harlem Richard.

— Harlem Richard? —

— Egészen nagysád szolgálatjára.

Árkayné e' pillanatban művészileg viselé magát; legcsekélyebb arcvonással sem árulá el ama' kellemetlen hatást, melyet magában érzett, midőn az idegen nevét meghallá. Mosolyt színelt, mint szoktak zavarjokban az asszonyok, még azok is, kik különben szenvedélyességöknél fogva nem igen tudnak magoknak parancsolni . . .

— Igen örvendünk, uram . . . ön házunkat megtiszteli . . . Horoghy úr barátja egyszersmind a' miénk is. —

Minő különbség: Endre és Harlem! Horoghy úr nagy fába vágta a' fejszét.

Richard lovag hajtogatta magát: kedélyében azonban ingadozott; nem tudta elhatározni: csináljon-e savanyu képet vagy ne; most látta, csak hogy már későn, miszerint nagyobb ostobaságot soha sem követett el, mint akkor, midőn magát Endre által vezetetté ide.

Erzsike magán kívül volt örömeiben; arcza teljes lángban égett, szemében a' gyémant fénye tündökölt, e' mellett nevetett, gyermekies volt, 's ismét komoly vagy ábrándozó, szóval egészen ama' régi, midőn még ott-hon Endre társaságában a' napot játékokban tölté el.

Endre csodálkozott, hogy nem ismerte meg a' vaczi-utczai találkozásakor az ő kedves kis Erzsikéjét. —

A' néni Párizst hozta fel:

— Képzelem jól mulattál Párizsban.

— Oh édes nénikém: minő napok voltak azok! — Párizsban lenni az álmok legszebbike. No de hiszen majd elbeszélék mindent — nagyon figyelmezttem a' részletekre, mert az általános ismereteket könyvekből is tudhatni. Hát te, Erzsikém! szeretnél-e valamit Párizsról hallani.

— Nagyon! —

— Majd beszélek én neked. — Én már előre tudom, mik fognak neked leginkább tetszeni -- sokszor rád gondoltam, midőn ollyasmit láttam.

Harlem Richard ajkába harapott. — Maradtál volna ott — gondola magában, és mellére kellemetlen 's hideg érzés szállt — ezen lelki rokonság, ezen ismerete egymás gondolatának 's izlésének a' lovagot a' legkomolyabban fenyegeté.

Árkayné felsült Párizsszal is: az ifjakat nem leheté olly mezőre vinni a' társalgásban, hogy ott ők saját magokra ne találjanak. Kifáradva egészen kénytelen volt a' beszéd vezérletét az ifjakra bízni, kik szabadon

érezve magokat azonnal visszatérének a' legtöbb szép anyagot adó tárgyra, a' boldog gyermekkor szebb perezeire.

Harlem Richard a' társalgásból ismét kimaradt; mit tudta ő korábbi történetöket — a' horogi házikörnyezetet, a' kert utait, a' szobák elrendezését, az öreg zongora- és nyelvmestert, 's a' számtalan anecdotákat, melyek kizárólag azokat érdekelhetik, kikkel az megtörtént.

És ha csak néha egy kis szünet adta elő magát, szólhatott közbe.

Azonban akármit hozott fel: az egy pár válaszszal már ki volt merítve — míg Endre legegyszerűbb kérdései végtelen térre vezettek.

Egyébiránt, édes hugom, hogy' mulatod magad. — Reméllem, a' mi jó nénink meg van veled elégedve. Ugy-e, néni! igen jó gyermek ez az Erzsike. —

— No csak nem kívánod tán, hogy szemben dicsérjem? —

— Most is olly jó kedvű, olly vidor. Adélnek tudom van vele baja; mert ha ő bele jó a' nevetésbe, az ember ha előbb boszankodott is, később kénytelen versenyezni vele. — Aztán most is ollyan énekes és tánczos. —

— Mindig — felelt egykedvűen Árkayné.

— Ő folytonosan tánczolt és énekelt volna — még a' leczkáját is énekelve tanulta, hát a' táncz! — bátyám azt állítja, hogy ő előbb tudott tánczolni, aztán járni — és e' mellé minő fáradhatlan volt! —

— Tánczban nem fárad el a' leány, jegyzé meg Adél, ki pillanatra sem szenvedhetette, hogy ő a' társalgásból kimaradjon. —

— Tökéletes igazság, édes hugom — sokszor csodálkoztam, azok a' leányok olly gyengék, könnyűk, finomak, egész lényök nem más mint harmat — 's reggelig szakadatlanul képesek tánczolni, férfi fél annyit tánczol 's reggel felé tökéletesen tönkre van tévé, az a' leányféle még vidorabb, még pirosabb, jobb kedvű, 's egészségesebb — estére szívesen kezdené el ott, hol reggel elhagyta. —

— Csak ne nagyítsd a' dolgot. —

— Te ne beszélj, Erzsike, mert te még mind ezek felett vagy — három esztendő korodban, ha a' zongoramester leült — már te más lény voltál, a' lelked fájni látszott, én tánczolni vittelek, 's azt hitted akkor, hogy a' mennyország felé röpi — azonban még igen messze voltál a' mennyországtól, 's a' mester már belé fáradt, újra kértük, 's ha néha csókot ígértél neki, csak mégis rászánta magát 's tovább játszott.

— Régen volt az, tán nem is igaz. —

— Ne disputálj, mert még többet is tudnék mondani.

— Azonban ne pirítsd már azt a' leányt, te Endre — végezé be a' tárgyat Árkayné. —

— Hát Párizsban vannak-e sok szép leányok? —

— Temérdek, édes Adél — azonban a' szépek hazája csak Pest, az ember azt gondolná, hogy ide a' sorompókon csak a' szépeket eresztik be. —

— Ah? . . no csak nézze el az ember: millen complimentmacher ez az Endre. —

— Vigyáz, leányom, mert te nem vagy oda értve : te itt születted.
 — Adélnek e' városhoz ősi joga van — mert a' néni ám nem pesti. —
 — Ezeket a' czifra beszédeket Endre Párizsból készen hozta —
 mond Árkayné, ki minden tréfa mellett is, meglehetősen boszankodott az
 áffjura.

— Sokáig fogsz Pesten maradni ?

— Egész télen, édes nénikem — tavaszra kimegyünk Horogra —
 Harlem úr is falun szokta tölteni a' nyarat — én gyönyörű nyárnak nézek
 elébe, a' saison legnagyobb részét a' szabadban töltendjük. Ha a' nap erő-
 sen süt: elvonulunk a' fák hűsei alá, hol minden: a' forrás, a' fürdő, a' tó 's
 a' márványpadok mind annyi esemény emléke. — Lesz mulatság elég. A'
 kert végében az öreg vízhang ismét fel fog ébredni. Emlékezel, Erzsikém,
 mennyi döréseket követtünk el azzal a' vízhanggal, míg egyszer te olly
 pajkos szót találtál kiszalasztani, hogy a' vízhang helyett egy sűrűből bá-
 tyánk felelt vissza. No megállj csak te kis fruska.

— Édes Endrém, ez már tán nagyon is naiv — szólt Árkayné, mi-
 dőn látta, hogy Erzsi elpirult.

— No csak nézze néni, mint hordogatja fel az én bácsikám a' fiatal
 kori hibákat.

— Jól értelek, nagyon jól. Épen mintha azt mondtad volna : hátha
 mi hoznók fel a' tiedet — oh csak rajta, én még kapok az alkalmon ; ha
 dicső tetteimet elmondhatom, például hogy tanulókoromban minden év
 végén tökéletesen tönkre jutottam, egy frakkomnál többem nem volt, 's
 hogy még az ágyamat is elmacaoztam —

Harlem Richard e' szóra, macao a' beszélőre pillantott. — — —

— Hanem ezek az urak tán meg is unják nálunk magokat. Leányok!
 jól tennétek, ha egyet zongoráznátok. —

— Légy olly jó, Erzsikém.

— Játsszék nagysád . . .

— Adél jobban játszik . . .

— Játsszatok négy kézre.

'S ezzel a' leányok zongora mellé ültek, 's elég ügyességgel leklamp-
 lirozgatának egy pár ismert operarészekre irt változatot.

A' férfiak hallgattak, 's a' nehezb helyek után dicsérgeték a' leányo-
 kat. Közben, ha egy darabnak vége volt, míg Adél más hangjegyeket ke-
 resett elő, Erzsike lesüté szemeit a' zongorára, 's fél kézzel apró emlékeze-
 teket vert azon egyszerű dalocskákra, melyeket még hajdanában tanult,
 's melyekben néha Endrétől vett útmutatást.

Harlem Richard megértette ezen néma beszédet is.

V.

— Nos mit mond ön hugaimra ?

— Mit mást : mind a' kettő valóságos angyal.

— 'S különösen Erzsike.

— Gyönyörű! — Csak ne kívánja, hogy szépségeit leírjam, cifra beszédhez egyáltalában nem értek.

— Dehogyan nem. A' mennyire én láttam, ön igen jól mulatott.

— Oh igen jól. —

— Jobban mint én, annyi igaz; a' tér, mellyen ön Árkayéknál fellép, ezerszer érdekesebb — én azzal az izetlen rokonságokkal — higye meg ön nekem, ki a' társalgás tudományában a' kezdők kezdője vagyok, ugyan csak nagy megerőltetésembe került, hogy valamikép ne láttassam unatkozni. Szerencsémre Erzsikének igen jó kedve volt. Vette ön észre?

— Ugy félig meddig.

— Minő boldog ember lesz ön, Harlem — Erzsike a' legszebb menyecske lesz az egész országban. — Fogadja ön szerencsekívánatomat.

Harlem Richard megcsóvála fejét? —

— Nos ön nem fogadja? —

— Azaz hogy, nagyon köszönöm — igen le vagyok önnek kötelezve; csak hogy ön feledi, miszerint kettőn áll a' vásár. —

— Ah! — az ördögbe, az az ön dolga. Reméllem, vetélytársaktól nem tart ön. Kitől is félne? Erzsike egy férfit sem ismer. Ön lesz az első, ki szívéhez fog szólani, kitől először fogja hallani, hogy ő szép. — Csak bátran. Meg kell őt rohanni; fogadom, a' leány még az első ostromot sem fogja kiállani.

— Uram . . . azt kell gondolnom, hogy ön nem szól komolyan.

— Szeretném tudni, miért. —

— Parbleu! — az igen furcsa volna, ha mind e' mellé még nekem kellene elmondani, hogy miért?

— Nem értem önt.

— Úgy látszik, ön engem kevésbé tart szemesnek, mint vagyok. A' mint beléptünk, már láttam, hogy későn jöttem.

— Későn?

— Egy szóval, ha épen hallani akarja: — Ön és Erzsike halálosan szerelmesek egymásba.

Endre harsogva kacagott fel.

— Tán nem úgy volna? Az ember csak vak ne legyen, 's mindent láthatott. És önök nem igen tartózkodának azt minden pillanatban elárulni, ön zavarba hozta az egész társaságot: ön szóhoz sem engedett mást jutni; meglássa, a' tanácsosné még aprehendálni fog. Azok a' gyermekkori érdekes apróságok, bizalmak, dalocskák, 's több affélék, miket ön legjobban tud, eléggé megmutatták nekem, hogy a' rokoni érzet helyét történetesen egy más valami váltotta fel.

— Ah! dőreség. Ön szerelmes, és féltékeny, következőleg mindent kettőztetve lát. Ez az egész.

— Aztán azok a' forró: gyönyörűséges szép Erzsikém — kedves lelkem — angyalom hugom, édes rozsám-féle beszédek, mellyeknek se vége se hossza nem volt.

— Csak ne nagyítsa. Azután nem is emlékezem, hogy illyesmiket mondtam volna.

— Annál rosszabb, ha nem emlékezik. E' szerint kisül, hogy szerelmében egészen magán kívül volt.

Endre ismét nevetett.

— No hiszen legyen, mint ön gondolja. Azonban legközelebbi alkalommal látni fogja ön, mennyire csalatkozott. Meglehet, jó kedvem volt 's akkor én minden leánnyal így szoktam fecsegni, ön teljesen nyugott lehet, máskor harapófogóval huzandják ki belőlem a' szót. — Most azonban jó éjt kívánok. (Folyt. köv.)

Pálffy Albert.

ÉDES ÖRÖM, ITTALAK MÁR . . .

(Február 1847.)

Édes öröm, ittalak már,
És hova lett az a' pohár,
A' mellyből ittalak téged?
Összetörött, cseréppé lett.

Ollyan vagyok, mint az árnyék,
Mintha temetőben járnék.
Elmult idő, elmult idő,
Te vagy, te vagy a' temető.

Keserü bú, ittalak már,
És hova lett az a' pohár,
A' mellyből ittalak téged?
Összetörött, cseréppé lett.

A' temető éjjelében
Bolygótűz az én vezérem.
Mult napjaim sírja felett
Bolygótűz az emlékezet.

Fényes nap a' szív öröme,
Sötét felhő takarja be.
Sötét felhő a' szív búja,
Szellő jön és odább fúja.

Mozdulni kezd a' levegő,
Halk, de hűvös fuvalom jó,
És tőlem suttogva kérdi:
Nem legjobb-e soh' sem élni?

Petőfi Sándor.

V I S E G R Á D.

(Vége.)

Ha körültekintünk : nem árt visszagondolni a' büszke-bátor ősökre; ha körültekintünk, 's látjuk a' csélesap szökdécselést : nem árt visszagondolni a' szigorú erkölcsű, makacs fejű, kitartó hűségű ősökre, kik mint Héderváry Kont és más számtalan kemény lelkű hős a' régi magyar történet minden idejéből, a' halálra is készebbek voltak, semhogy magokat jellemtelen ingó embereknek mutatták volna.

Nem tagadhatom meg magamat : szeretem századunkat. Végre is mindennek felett a' jelent szeretem leginkább. Minden jeles tulajdonai mellett a' középkornak, mégsem cserélném fel azzal, mindent összevéve, a' XIX. századot. Szeretem századunkat nemcsak nagyszerűségeiben, mivel az osztályfalakat óriási erővel döntögeti, az összes emberiséget nagyban és komolyan vezeti az egyenlőség felé, a' gépekkel teljesen a' szellem urasága alá helyezi az anyagot; az ésszt, a' philosophiát a' gyakorlati politikai élet által elterjeszti a'

kunyhóig; az előítéleteknek folytonosan harczot áll; az értelmiséget korlátozó ködöt mindinkább oszlatja; a' homályból kibontakozó körrajzokban már is nagyszerű, óriási találmányokat tüntet fel; a' társas élet, ezen hajdankori ismeretlen föld művelésével mindinkább közelebb hozza az embert embertársához annyira, hogy most világrészünk két ellenkező végén sokkal közelebb állanak egymáshoz az emberek, mint hajdan két szomszédvár birtokosai; főlebb emeli az embert az isteni szellemhez; 's végre mivel a' legszebb, legnagyobb, legmélyebb, legmagasztosabb szó, melyet valaha emberi ajak kimondott, századunkban meg van teremve, és ez a' civilizatio!

Mind e' mellett, igen természetesen, egész alázattal meghajlunk a' rejtelmes jövő előtt, 's jelenünket most csak a' mult fölé emeljük.

Méltányos és engedékeny tudok lenni századunknak még hiányai iránt is, minő az önzés; mert míg ez sokakat egyszerű, vagy is inkább mesterkélt, szemtelen haszonlesővé tesz, másokban nemes dicsvágnak szolgál alapul, kik érdemeket igyekeznek tenni hazának, emberiségnek. Méltányos és engedékeny tudok lenni a' pézuraság iránt is, mert egyedül ez lehete képes kiemelni a' születési osztályok hatalmát régi kerékvágásából, 's erre szükség volt átmeneti állapot gyanánt, hogy a' születési osztályfalak végkép ledöntessenek. Mi fog e' részben továbbá történni: nem ide tartozik vizsgálni.

De azért nem árt visszagondolni néha a' mult idők jellemben olly szilárd fiaira is, kik igen jó példákkal szolgálhatnak e' részben.

'S ha látjuk, hogy századunkban, mely általában véve a' középkornál jelesebb, nemcsak férfiúi jellem tekintetében vehetünk példákat történetünkéből, hanem megdöbbenve még azt is szemlélhetjük, hogy nemzeti dicsőség szempontjából is hátrább állunk, mint a' régi jó időkben: igen tanácsos 's kétszeresen helyes és szükséges néha a' mult kárpitjait szellőztetni, hogy az ősök bátorító példaiból lelket kapjunk tette hevílni.

Legyen a' fájdalom, melyet Nagy Lajos, Mátyás elhunytán, 's régi dicsőségünk enyészten érezünk, minél mélyebb, minél kegyetlenebb, minél keserűebb, minél égetőbb: annyival inkább hihető, hogy méltó fiaivá küzdendjük fel magunkat Magyarországnak, mely még lesz.

Kell hogy legyünk nemzetileg büszkék; 's ha van nemzeti büszkeségünk, nem lehet, hogy kegyelettel ne legyünk a' régi magyar dicsőség, a' hajdani fény gyűlpontja, legnagyobb királyaink lakhelye, a' fényes multain merengő komor Visegrád iránt, melynek ormán a' hajdankor, mint egy magasra állva, kíváncsian látszik szemlélni: mit fogunk tehát tenni mi, miért élünk tehát mi, ha olly fény- és dicsőségnek is, minő az övé volt, el kellett enyészni?

A' Duna jobb partján regényesen festői helyen fekszenek az egykor világhírű királyi lakhelyül szolgált paloták romai. *)

*) Visegrád Albuma, melyet a' folyó évben Szerelmey Miklós kilencz igen szép képpel kiadott, igen tanulságos utmutatóul szolgál, 's ajánljuk azt Visegrád láto-

Robert Károly, Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás nevezetes királyok lakhelyei elpusztulvák; és semmi sem maradt a' hajdani királyi fényből, 's az ezzel összekötött nemzeti dicsőségből, mellynek emlékére a' hazafi szent fájdalmának sohaját egyes légbé emelkedő királyi sas szállítja néha az egekbe.

A' hegység, melly a' vidéken elvonul, egy 1154 lábnyi magas szirtormot helyezett a' folyam partjára, hol a' hajdani királyi vár romai porlanak.

Visegrád már a' magyarok bejövetele előtt allott, 's ezen név tót eredetű; azonban már a' romaiak idejében is voltak itt erősítések.

Sz. László király ide záratta, az úgy nevezett Salamon tornyába, lázongó rokonát, Salamon királyt.

Fényes korát Visegrád, az Árpádok után, a' vegyes házakból eredett királyok alatt érte. Robert Károly 1310-ben a' koronával együtt, ide költözött Székes-Fehérvárról, az első magyar királyi székhelyről. Kezdetben a' király a' hegy tetején levő fellegrvárban lakott; későbbben azonban a' Dunára néző hegyoldalban is palotát építtetve, itt lakott. Ez idő óta a' fellegrvár röviden csak „vár“-nak vagy „ház“-nak, az alanti palota pedig „udvar“-nak neveztetett. A' király az udvarban lakott; a' korona a' várban őriztetett.

Az udvarban született Nagy Lajos 1326. mart. 5. Itt ragyogott fényben, dicsőségben az első magyar királyi pompás udvar.

Itt történt a' leánya meggyalázásaért boszút álló Zách Bódognak az ebédlő királyi család ellen intézett megtámadása, mellyért egész családat harmad iziglen felkonczoltató kegyetlen és oktan boszút állott a' király. Ezen sokak által kiválóan drámai tárgynak tartott esemény (melly pedig egyáltalában nem az, mivel ebből semmi sem következett; érte a' történetben semmi igazságtételt sem találunk, melly a' királyi család ezen teteteért költői igazságtételül volna használható; maga a' Záchok felkonczoltatása egyáltalában nem lehet kifejlődés, mert ez csak méltatlan következése a' költészetileg méltó boszúnak, 's a' felkonczolt Záchok, mint ártatlan áldozatok csak catastrophot alkothatnak), az ebédlő kir. család megtámadása, történt 1330-ban apr. 17.

Innen indult 1335-ben Károly király András fiát, magyar kir. herceget, Nápoly trónjára ültetni.

Itt fogadta Kázmér lengyel király Lajos herceget, Károly király első szülött fiát, ki későbbben Nagy Lajos név alatt olly nagy dicsőséget szerzett a' magyar királyi névnek, 's legszélesebbre kiterjeszté a' magyar korona birtokát, fiává 's ez által a' lengyel trónon örökösévé 1339. Ez által Magyar- és Lengyelország egyesítése volt célul kitűzve; 's mikép XIV. Lajos francia király mondá, midőn unokája, V-dik Fülöp, spanyol királylyá

gatóinak. Kár, hogy a' magyar kiadásban, legalább azon példányokban, mellyeket én láttam, nincs meg a' hajdani épületek alaprajza, melly a' német kiadásban látható. Ez bizonyosan csak vigyázatlanságból eredt; de ez valóságos megbocsáthatlan vigyázatlanság a' kiadó részéről.

választatott : nincs többé pyrenaei hegy ! mondhatá ekkor Károly is : nincs többé Kárpát-hegy ! Franciaország azonban soha sem is hagyta el azóta politikáját : Spanyolország természetes szövetségésének tekinteni magát.

Robert Károly 1342-ben Visegrádon meghalt, 's Nagy Lajos ugyanazon palotában halt meg 1382-ben, hol 56 évvel korábban világot látott.

Az özvegy királynő, Erzsébet, 's leányai : Mária és Hedvig a' Nagy Lajos által ujonan fölépített budai várban laktak. Midőn az ellenkirály, Kis Károly, 1386-ban a' budai várban Forgách Balázs által a' királynő szeme láttára halálra sebesítettett, még azon éjjel Visegrádra hurczoltatott, 's itt hunyt el, talán sebeiben, talán fojtás által is siettetett halállal.

Zsigmond alatt vidámabb napok derültek Visegrádra. A' pompának és pazárlásnak Zsigmond nagy embere volt. Itt tétetett le az első alapkö a' porosz status alkotásához, midőn Zsigmond Brandenburgot, melyet neki apja vásárolt, Fridrik nürnbergi burggravnak 400,000 aranyért zálogba adta. *)

Legnagyobb fényre azonban Mátyás király alatt jutott Visegrád, ki számos új épületet emeltetett e' helyen. Összesen 350 királyi épületet lehetett számlálni Mátyás korában Visegrádon, márványművekkel, alabastrommal, arannyal és mindenféle faragványokkal díszesítve. A' körülfekvő hegyek, 's különösen a' lejtős dombok pompás parkokká, a' távolabb esők vadas kertekké voltak alakítva. Ezen kívül voltak az udvarban pompás és nagyszerű függő kertek is.

II. Ulászló alatt, Visegrád törvény által a' korona őrhelyeül rendeltetett.

A' török 1529-ben nyerte birtokába és birta 1595-ig, midőn Pálffy vezér szerencsésen visszaszerezte. 1605—1661-ig Visegrád ismét a' török birtokában volt.

Az ostromok alatt különösen az udvari pompás építmények, de a' fellegvár is, igen sokat szenvedtek. Napjainkban Leopold ujjai látszanak rajta, ki, mikép más számtalan erősséget, 1702-ben Visegrádot, legnagyobb királyaink székhelyét is légbe röptette, hogy Rákóczy seregeinek tartózkodási helyül ne szolgáljon . . . .

Ezen hely szent történeti emlék ; méltó, hogy minden magyar, ki teheti, meglátogassa, mert lejövetelekor szilárdulva fogja érezni hazafiságát, nemzeti büszkeségét.

Más körülmények között talán a' régi paloták helyreállítását kívánók a' nemzettől ; most csak azt kérjük a' földesuraságtól, hogy a' fellegvárba vezető feljárást valamennyire kényelmesebbé tenni sziveskedjék. Érdekében is áll látogatókat édesgetni a' helységbe, kik pénzt szoktak hozni ; de illik is annyi tisztelettel viselkednie a' történeti emlékek iránt, hogy a' hozzájuk juthatást lehetőleg könnyítse. Azon rendelkezéseért, miszerint a'

*) A' visegrádi Album hibásan 100,000 forintot említ.

közelebbi alaptalan hírek ellenében, mintha a' romok végkép széthordatnának, tilalmat adott ki, hogy senki meg ne csonkítsa azokat, úgy hiszem, az egész közönség csatlakozását megnyerem, midőn ezennel szíves köszönetet fejezek ki az urodalomnak.

I r í n y i J ó z s e f.

H Á R O M F É R J Ö Z V E G Y E.

Eredeti beszély.

(Folytatás.)

Még azon napi vacsora előtt összeülének rokonink; atyám fontos képpel jelene meg közöttök, — engemet is magokhoz hívtak. A' nappali szobában folyt a' tanácskozás, hol én tante-ommal az előtt annyi sokat szoktam czivódni, 's irtóztató unalmas órákat éltem. — Én az apró gyermekeket hívám magamhoz, kiket már az előtt nyálánságokkal hozzám tudtam édesgetni, 's a' kályhához közel egy lábszékre ültem velök le, honnan igen jól kivehettem minden szót. Az volt ám még a' tanácskozás; — most is kaczagnom kell, Mari, ha rá gondolok. Az asszonyok elővevék kötéseiket, nagybátyám pipáját, még amazoknak nyelveik a' tanácskozás megkezdése előtt kötöttüikkel egyforma sebességgel jártak, addig ő tele füstölé a' szobát. — Végre atyám megkezdé egy köhintéssel rokoninkhoz hosszú beszédét, mellyben elő volt adva a' czél, miért őket egybegyűjté, hogy tudniillik sorsomról határozzanak, a' tanácsos dicsérete csaknem azon szavakkal, de kissé bővebben, mint már az előtt hallám, hogy ő megkérte kezemet 's reá határozatot kíván, 's hogy mindezen okok miatt instálja atyafiságos bizodalommal rokoninkat, méltóztassanak elmondani szíves és jóakarátú véleményeiket. —

Mély hallgatás következett be e' hosszú beszédre 's a' nagy megtiszteltetésben részesült atyafiak egymásra néztek, mintegy kérdőleg, hogy a' véleményadást ki kezdje meg először? De egy néne, ki reggel ruhám kelméje árát tudakolá, nem igen figyelt a' többiekre, 's atyám 's azok előtt csakhamar elmondá saját érzelmeit.

— Bizony édes onkli, ha így van — gondolom, épen e' szavakkal mondá — ez nagyon jólvan, Pepike soha se várjon jobb szerencsét, — két kézzel elmehet, — engem ugyan ötvenen kértek, 's az ötvenedikhez is csak imigy amugy mentem el; de ha az első köztök olyan ember lett volna, mint Vértesy vicispán, meg tanácsos, nem vártam volna be a' másodikat. — Aztán Pepike már nem is gyenge a' női állapothoz, 's mai időben nagy szerencse, ha valaki olly hamar túladata leányságán.

De, kedvesim, — mondá közbevágva egy másik, kinek igen széles lelógó főköttő-fodrai voltak, azt is gondolóra kell ám venni, hogy a' nexus —

— Mit — szakasztá félbe a' harmadik — a' nexus? — A' nexus még semmi, de azt kell meggondolni, hogy Vértesy még alig van két három esztendővel felül a' harminczon, 's már tanácsos; — ha folyvást így fog neki menni: még ki tudja mi lehet.

— Csak lassan, lelkeim, — folytatá a' negyedik, egy kissé piroska orrú vén madame, hallgassuk meg egymást, ne siessünk nagyon a' dologgal.

— Itt egy kiesi szünet állott be, mellyet atyámnak egyik atyafiöccse kívánt használni, ki, mint önnek elmondám, gyékényes szekeren jött.

— Bátor vagyok figyelmeztetni nagyságtokat — kezdé ő igen mérsékelt hangon — hogy urambátyám ő nagyságának bizodalma't 's leereszkedését nekünk eléggé méltányolnunk 's alázatosan megköszönnünk nem lehet; de magának nagyságos húgomasszonyának helyzetére menvén át, én azt gondolnám, hogy őt

is meg kellene akarataról kérdeznünk, minthogy e' dolog őt legközelebből érdeklí.

— Jaj, kedves öcsém uram, neki még ahoz nincs esze — felelé ennek azon asszonyaság, ki felőlem az előtt kegyesen azt itélé, hogy nem vagyok gyenge a' női állapothoz, 's feleleténél egy mosolykával úgy hangoztatá a' ,kedves öcsém uram'-ot, hogy az én jószívű védem kiértheté belőle, mikép nagyságos rokona igen tudja, hogy ő csak gyékényes szekeren jött. — Atyám segíté a' dolgon.

— Én is azt gondolám, kezdé ő kisvártatva, és szavára csend lőn, hogy erről leányomnak is meg kell tudnunk akarátát. — Két heti időt adtam neki gondolkodásra, az már kitelt, 's várom tőle, hogy most adja elő, mit ez idő alatt határozott.

— Megvallo'om önnek, Mari, hogy én e' két hét alatt teljességgel semmit, de semmit sem gondoltam, a' tanácsosról gondolkodni pedig soha eszembe sem juta; képzelheti tehát, hogy atyám e' felhívására zavarba kelle esnem. — Több oldalú foggatásokra csak azon rövid válaszem volt, hogy még nem tudok semmit, 's végre mindnyájan abban egyezének meg, hogy mivel e' nyilatkozatom nem ki-elégítő, az estvét egész másnap reggelig gondolkozó időmül engedik; mindazonáltal azon ígéretem mellett, hogy reggeli nyolcz óra előtt bizonyosan kimondom akaratomat. Én megígértem.

Vacsora alatt a' barna jurátus esett szemközt velem, — különben élénk ábrázata kissé komoly volt, 's kitünőleg halvány; talán az éjjeli munkák miatt, talán . . . no de én nem tudhatám, miért is lehetne másért. — Arra gondolék, ha vajjon a' szakács pontosan behordá-e neki az étkeket, melyeket számára ozsonnánkból külön szakíték. —

Szép holdvilág süttött szobámba, midőn mindenkinek jó éjszakát mondvá, abba beléptem. Gondolkodnom kellett, mert megígértem, hogy másnap reggel nyolcz órára kimondom elhatározásomat; de miről gondolkodjam? a' tanácsosról? . . . ő róla teljességgel nem tudhaték, mert talán szelenczéjétől fogva egész öltözetét 's képét az unalomig ismerém; arról, hogy neje leendek? ez tréfadolognak tetszék, mert még senkin sem láttam egyéb változást olyanon, ki leányból nő lett, mint hogy főkötőt hordozza. — Ilynemű tusakodások alatt hal-lék ütni tizenegyet, 's az óra elkongása után fuvolahangokat kívülről. Épüle-tünk azon szárnyán, hol én laktam, ablakomtól harmadik volt a' szobáé, hol a' jurátusnak éjjelezni kellett; onnan jövének a' hangok, jól ismerém őket, 's las-san nyitám ki ablakomat, hogy fejemet redőnyömig kihajtvá, jobban fölvehessem azok kedves lejtését. A' fuvola szép hangszer, Mari, 's azon ifju mesterileg játszá. — Soha sem felejtém azóta ez éji jelenetet. A' dalra megjöttek gondo-latim, elhagyjam-e e' helyet, hol éjjelenként gyakran annyi éleleményben része-sülök, az epedő zeneművész tréfáit, melyeket az előtt annyiszor enyelgve érez-tete velem . . . 's mind ezt azért, hogy a' tanácsost szemléljem óráról órára magam előtt, arany szelenczéjén útálatosan babrálni? . . . Ah, ha tante-om nem volna! . . . ha szigorú ügyeletét némileg lágyítaná! . . . aztán az unalmas órák, melyeket ben kell töltenem, Knigge, Hufeland! néném legalább is száz esztendeig fog e' könyv után élni, 's a' barna jurátust sorsa nem sokára elhi-vandja tőlünk és én ismét örömtelen fogok maradni. Aztán, ha nem mennék is mostan el, az csak a' szegény fiúnak nehezítené sorsát; atyám őt elkínozná, megölné dologgal: ah atyám igen kegyetlen, valódi tyran! . . . elhatározám, hogy az alispán- és tanácsosnak nejévé leendek.

Más napon egyszerű hajéket csináltattam, — tudja, Mari, én mindig sze-rettem az egyszerűt, mert az egyszerű rendszerint szebb is, — egyszerű hajéket csináltattam, mondom, 's fekete ruhát vettem. Néném ezt rosz jelnek vevék, el-ijedtek, hogy fejeskedni, ellenszegülni fogok; de csak hamar eloszlék aggodalmok, midőn összes jelenlétükben kinyilatkoztatám hogy, ha édes atyám 's ők is ki-

vánják, a' tanácsoshoz nőül menni kész vagyok, csak egy kikötést kérvén ki magamnak. Kivánták, hogy ez egy kikötést adnám elő.

— Kikötni akarom, mondtam én, de önök ne vegyék ezt tréfának, mert ettől életboldogságom függ.

— Nem, nem, nem veszszük tréfának, — ígérjük, hogy nem fogjuk tréfának venni, szólának ők mindnyájan, 's velök atyám is.

— Kikötöm tehát, hogy a' tanácsos úr örökre tegye le aranszelenczéjét, vagy legalább akkor, midőn előmbe jó, sohase láttassa azt velem.

Mindnyájan elnevelték magokat, — 's én csodálkozni sőt boszankodni kezdék komoly előterjesztésem e' gúnyszerű fogadtatásán. — Azon emherek, Mari, nem tudták, sőt bizonyosan megfoghatatlannak hívék, hogy az aranszelencze engem boldogtalanná tehessen. Egyik atyafi ugyan a' gyékényes szekereu jöttek közül némileg kedvezőleg nyilatkozott reám nézve, mert azt mondá: hogy a' tobákolás nem magyarnak való, igen sok németes van benne; de egyébiránt, ő a' mai szokást nem tudja, 's ez mostani módi is lehetne: de a' nők hozzám, jövének, 's mondták, hogy még örülnöm kell, ha e' féle drága bábszert szemlélhetek férjemnél; a' nagybátya pedig előadá, hogy egy aranszelenczét az udvar is jelentékes ajándéku szokott használni; 's nem egy van, ki temérdeket áldozna egy arany szelenczéveli megtiszteltetésért, és így tovább. De ők nekem hijába beszélének, mert én meggyőződésem magamban, hogy ez nem szép, — estvélyeink egyik elegans divaturacsánál sem láték soha ilyet, 's a' barna jurátus, igen jól emlékezem, egyszer igen elmés gúnyt mondott e' miatt a' tanácsos felett.

Atyám oldá meg végtére a' csomót, előadván, hogy a' kívánat, melyet előterjeszték, magában nagyon csekély, 's teljességgel hiszi, hogy a' tanácsos mihelyt ezt meg fogja tudni, szelenczéjét önként leteendi előlem, sőt attól hihetőleg örökre búcsút is veend; mindazáltal nem lát módot, hogy e' feltételt ő vagy rokonink akármellyike is illendően közölhetné jövőnd jegyesemmel, mert ez által az alispán 's tanácsos úr csak sértve érezhetné magát, de különben is nekem leendhetne legtöbb alkalmam, legtöbb ügyembe eső módom megelőző viseletem által e' kívánatom teljesítését leghamarább megnyerni. — De mégis meg kell . . . . . tovább akart még beszélni, hanem e' szavaknál elköhintvén magát, nem lőn többé ideje, hogy felvett gondolatját kifejezhesse.

— Úgy van, jól van, igazság! jól mondja kedves onklicskám, édes bácsi, kedves ősém uram, hangzék, mielőtt köhintése után szót nyerhetne, mindenfelől, úgy a' mint rokonink közül ki miképen szólítá őtet, 's ez oda vivé a' dolgot, hogy ő előbbi gondolatával felhagyott.

— Ha így van, kezdé végre ismét, 's mindnyájan megegyezünk benne, neked, édes leányom, szavad sem lehet, — a' többség határoza kívánatod felett, 's Magyarország mindenütt a' többség határoz.

Ah, Mari, nem mondhatom önnek, mennyire boszankodám akkoron a' többségre; de meg vala bennem a' megadás érzete, 's atyám szavait mindig figyelemben tartám; ismertem szigorúságát, még egyszer a' barna jurátusra gondolék: mint fogná majdan a' szegényt miattam kínozni — megölni — e' gondolat futá el belsőmet, — lehetetlen volna az ártatlannal együtt meg nem hálnom, annyira érzem a' részvét és szánakozás kilobbanásait, 's így lőn, hogy kívánatomtól elállék, és egybegyült rokonimnak 's atyámnak az egyezés zálogául oda nyújtám kezemet.

Engedje, édes leányom, hogy ez idők emlékezeténél sohajthassak, mert a' viszemlék, mely e' koromhoz odalánczol engemet, mai napon is megilletőleg szól erről szívemnek. Akkor szabómnak mintegy három ujjnyival kelle ugyan ruháim hosszát rövidebben hagyni, mint most; de öt ujjnyival keskenyebben szabható derekát: akkor egyszerű rózsát tűzve simított hajamhoz, inkább tetszém magamnak, mint most csillogó gyémántjaimmal, pedig az én

gyémántjaim, úgy-e bár, szépek? — 'S most, hogy divatékbe rakatám őket, még egyszer annyit mutatnak, mint régiek alakjokban. Inkább tetszettem akkoron magamnak, mondom; de csak némi tekintetben, mert még az időben hiába keresém ama' méltóságot természetben, melyet most sokan dicsérnek, 's komoly kifejezése arczomnak akkor még igen gyermekies ügyetlen volt: amaz arcjellemet gyakran szégyenlém is. — De tovább menve, történetemen két hétig sírtam, Mari, két egész hétig azon naptól számítva, hogy rokonink ebéd után tőlünk elmentek; akkor nem tudám annyira okát könyeimnek, de most már jól látom, hogy leánynak szokás is, illő is, de talán divat is könyezni elvesztendő leányságán. Elfelejtém önnek mondani, hogy udvarlóm az előtt mintegy két nappal volt utósor nálunk, hogy atyám által kéro szándokát megtudám, 's ezután elmarada tőlünk tovább három hétnél, melyért atyám előtt hivatalos bajival ki tudá magát menteni, 's előttem nem is igen kelle mentegetődnie, mert elmaradását nem nagyon bánám. Legelőször fehér pantalonban jelent meg előttem, 's frakkjának legfelső gomblyukában egy virágkötetke volt, mályva-, rózsas 's nefejejtsből; pedig, úgy-e, sokkal jobban vette volna ki magát e' virágsomó, ha már frakkjára illeszté, mellközépen. Aztán virágsomót tenni, Mari — ez nagyon illetlen, úriatlan volt, legfeljebb egy szálát kelle alkalmaznia... az a' mit még akkor észrevettem rajta, aranszelenczéjének nélkülözése volt; képzelje, édes leányom, meg nem állhaták a' fecsegő nénék, hogy elejökbe adott kívánságomat, miszerint a' tanácsost e' szelencze letételére kényszerítettetni kérék, ki ne csacsogják. Az egész világ beszélte most, hogy én azért nem akartam első férjemhez menni, mivel ez burnótozik, 's ekkor még elevenebb volt a' hír, és így nem csoda: haneki is fülebe ment, 's első legközelebbi megjelenésénél meg akará kedvetem nyerni. — Némelly kisebb nevelésű nők elég erőtelenek féken tartani száguldó szavaikat, úgy haraghatom még most is asszonyrokoninkra... Megesőkolá kezemet, mit az előtt soha sem tőn, 's félénken kezdé fakgatni szelenczémről, melyet gondolá, hogy iránta azon mértékben érezek, melyben egy nő érezhet. Önnek meg arról nem jó igen sokat tudni, édes leányom.

Összeadatásunk nem sokára haladt; pünköst másod napján léptem esketéshez. Menyasszonyi jelképem egyetlen fehér szegfű volt hajfonatomhoz tűzve, sötét fekete ruhát viseltem a' legnehezebb sima atlaczból 's mell-ékemül egy erős-tűzű antik gyémántot tűzék, még néhai anyám hagyományát. Férjem nemzeti lomokkal idéltleníté el különben sem legszebb alakját, — úgy nem nézhettem, rá, midőn arany-czafrangjait látám róla lelőgni... És még hacsak magam láttam volna őt így; de tudja, édes Mari, templomban kelle eskünniünk, mert atyám így akará, 's bár csendesen akart végbe menni a' szertartás, és a' szükséges tanukon kívül nem hívánk meg senkit, mégis sok kíváncsi nép tódula benünket látni. Én boszankodám magamban ezen, de talán könnyen eltűrém vala tolakodásaikat, ha tétovázó tekintetem egyszerre a' barna jurátuson nem akada meg, ki a' papszék oldalzatához támaszkodva méla nyugalommal néze az áldozó asztal felé, hol a' pap épen az esküelmondással vára reánk. Igen szégyenlém magamat 's alkalmasint el kelle pirulnom a' szegény ifjú előtt — magam sem tudom miért, de nekem akkor azon helyen állnom igen nehezen esett; talán el is távoztam volna onnan, ha a' pap meg nem kezdi imádságát, 's azután felmondása szerint és kérdéseire felelve utána a' hitet mind ketten elmondók. Így lettem, a' nélkül hogy ez állapothoz magamban még legkisebb vágyat éreztem volna is, tizenhat éves koromban, épen születésem napján, nő, ön atyjának neje.

E' nap után előttem eddigi életemtől egészen különyszerű jövőndő nyílt meg. — Esküvésem után tüstént némi változásokat tapasztalék körülém; atyám, mint viselete modorából kivehetém, többet látszék reám adni, mint az előtt; tante-om, midőn canáriját a' rendes órában étekkel akarám ellátni, teljességgel nem engedé ezt meg, 's midőn szakácsunk, 's újdonat új férjem ezüstös huszárja

nagyságos asszonyoknak czímezének, e' szókra kezdék magamban némi nagyobb méltóságot érezni — Csupán három nap maradhaték még atyámnál, a' negyedikén okvetetlen el vala határozva az alispán jószágaira leendő elutazásunk, 's én az utolsó napon kezdém elpakoltatni mindenemet. E' minden ugyan nem sokból állott, mert még akkor tapasztalatlan lévén, nem tudtam annyira megfontolni az öltönyök szépségét és becsét, mint csak már most is tudom. Egész táram igen kevésből állott, 's a' szükséges ruhanemük- 's ékszereimen kívül alig volt egyebem, mit elvinni akarék, mint Cleimanom és kötőtűim, mert Kniggét, bár néném napi olvasmányomul ajánlani el nem mulatá, jó eleve kiadám szakácsunknak tészták alá. Asztali vásznakat igen szépeket rakatott el számomra tante-om, részint újakat, részint anyám után maradtakat, melyek soha sem voltak használatban, 's szinte ujonan és illetetlenül maradtak rám, nyolczvan személyre kaptam új ezüstöt, 's az ősieknak felét, melyet otthon nélkülözhetének; egyéb szükségeseket innen Pestről egyenesen az alispán lakára rendelt atyám szállítatni. —

Midőn a' válasz órája eljött, atyám megsimítá arczomat 's én megcsókolám kezét, tante-om kezdé irtóztató nagy könnycseppeket hullatni, 's férjem sürgetett: „gyerünk édes szépecskem,“ — 's én e' felszólításnak engedő, kilépván az előszobából, az erkélyre tekinték, mellyről a' barna jurátus ajtaja nyílott; reméllem, hogy őt szobája ajtaja előtt még megpillanthatom, de a' hely, hová őt magának képzelém, üres és zajtalan vala. — Sohsem látám a' szegény fiút többé.

Ha ön, édes Mari, alföldi jószágaira menend majd egyszer, tapasztalni fogja, hogy első férjem laka egy-egy legszebb az egész megyében, két helység tartozik hozzá, egészen tiszta birtok, 's több falvakban és pusztákban tetemes részek, anyám után engem illető javaim is mind közel fekszenek ezekhez 's ön atyja ezt ki nem hagyá számításából, midőn kezemet megkérte. A' lak is meg fog önnek tetszeni, melly egy tágas udvaru ószerű kastély, nagy kiterjedésű kerttel, melly angol mód után van rendezve. Ide szállíta ő be engem, határtalan akaratot engedvén mindjárt első bevezettetésemtől az udvartartásban. Tudhatja ön, hogy én ezt nem szokám meg, mert neveltetésem hasonló vala önéhez 's férjhezmenetelemig szüntelen városon laktam. Egy alkalmas kulcsárném vala, kinek ügyességét tapasztalván, efféle dolgokban mindig reá támaszkodám.

Férjem eleinte ritkán hagyott el, csak egy órára is; szüntelen sarkamban volt, 's az érzelő szerelmest játszá. Nem mondhatom önnek, mennyire örültem, ha vendégeink jövének, mert ilyenkor megszabadulhaték tőle; nagyon unalmas ollyan szerelmessel mulatnunk, ki már egy kissé kinőtt e' szerepből. Később megszokám ez állapotot, 's ő is kezdé beléunni előbbi viseletébe; — gyakran el kelle honról távoznia hivatalos ügyekben, megyegyűlésekre 's máshová, 's ilyenkor én egyedül maradtam. E' napok, bár némileg unalmasak voltak, de őket mégis szeretém, bebarangolám kertünkben a' tágas parkokat, 's órákig eljátszám gazdatisztünk mosdatlan gyermekeivel, esténként pedig szobaleányaimmal mondaték magamnak meséket. — Falun az embernek istenileg el lehet magát unni.

Azonban ez nem maradt örökre így; lassanként meggyűltek nőismeretéseim; a' szomszédosok, de más távolabb lakók is megkeresék házamat, és szíves fogadtatást nyervén ismételék a' látogatást: voltak ezeken kívül asztalomnál mindig egy-két ügyes bajosok, fiatal szolgabírák, vén esküttek, 's az embereknek még sokféle nemei, de kiket én nem vehettem számba, mert az alispánt jöttek inkább feltalálni, mint engemet. — Nőlátogatóim igen helyesnek találák thea-asztalomat, örömet itták a' legjobb tejszint, 's frisen sült kalácsomra nem nyertek soha elég dicsérő szót; — elmulattatának a' megye körében történni szokott haszontalanságokkal, megtanítottak whistezni, 's ha jól utána gondolok, több hasznokat nem is vettem. — Életemnek e' szaka hasonlít egyszerű halvány szalaghoz, sem szép, sem rút, sem jól sem rosszul nem áll virágos kelméhez.

E' házasságom második évében született ön, Mari. Ön nekem temérdek aggodalmamba került; — annyi szorongással tekinték a' napnak elébe, mellyen születnie kellendett. Férjem osztozék velem a' várokozásban, 's rendkívül figyelmes lön irántam : gondolá, hogy fiörököst fog nyerni, 's előre vett játékszereket, mellyek majd őt mulattatni fognák, falovakat, egy kicsi szekeret, mellybe egy new-foudlandit taníttata hámba, hogy a' képzelt örököst tágas udvarunkban 's kertünkben foghassa ama' tündéri kis szekérben hordozni. — Illy 's hason nemü félszedségek által nagyra lön hangolva képzelő tehetsége, 's beszélé nekem a' jövendőt, melly csak örömeiket fog számunkra hozni; mondá, hogy a' születendő alapos nevelésben veendő részt, jeles tanítókról ő gondoskodandik 's utaztatni fogja majd, hogy a' művelt világ tapasztalásaiban érendjék férfiúvá, emberismerővé, 's nevelhesse majd a' család fényét és több ehez hasonlókat.

De, mint láthatja, a' végzet ön által mind e' terveit meghiusítá, 's ez neki némi kedvetlenséget okozta, mellyet ő hiába igyekezett elrejtteni előlem. Én élesen láttam. — Nem mondhatom azonban, hogy önt is nem elég gyöngéden szereté, sokat volt alkalmam mosolyogni, midőn karjain óráig fel és alá hordozá szobáinkban, — nagyon ügyetlen gyermek-gondviselő lett volna; mondják, hogy alkalmasb vala alispánnak. (Folyt. köv.)

I v á n f y M a l v i n a.

Á R P Á D I A N D O R.

(V é g e.)

Illy események történtek Europa közepén, illy körülmények merültek fel Pektári miatt, míg Andor folyvást a' Rudolf kezei közt kénytelenített maradni.

Eszköz volt ő idegen czélok kivitelére; mert gyermeke volt Erzsébet királynőnek, ki Magyarhon ügyeiben nagy szerepet viselt, és testvére a' magyar királynak.

László királynak Rudolf-fal kellett szövetkezni, ha anyját szerette, kinek egyik fia Rudolf kezei közt volt . . .

Andor korán elszakasztva anyjától és testvérétől, idegen földön idegenek közt nevelkedett.

Ő anyját csak álmaiban látott homályos alakban ismerte, 's azért nem csoda, ha anyja iránt nem érzett is igazi fiúi szeretetet.

Ő bátyjától korán elvált, mielőtt az ifjúkort vele tölthetendé, 's azért bátyja iránt sem fejlődött ki keblében azon vonzalom, mellyet testvérszeretetnek nevezünk.

Gyökerestül kitépott virág volt ő, melly idegen éghajlat alá raboltaték, hogy a' körülötte levő növényektől méreg szivárogon át ártatlan keblébe, hogy boszu gerjesztessék keblében és harag azok iránt, kiket előbb élténél jobban szeretett.

Igy lön a' szelíd virágból mérges növény, melly természete szerint csak rombol, csak öldököl, csak vesz. És Pektárinak ilyen emberre volt szüksége.

Boszueszközzé nevelteté ő Andort hogy, ha dolgai a' magyar királyi udvarban nem mennek legjobban, e' fiúval foghasson kezét, kinek keblében nem élt honvágy, ki anyját és testvérét nem tudta szeretni.

Ha olykor-olykor egy ismeretlen gerjelem lobbant fel a' hontalan Andor keblében, melly őt hazája 's elvesztett kedvesei felé vonzotta: kiolták kebléből e' szent láng vég lobbanását is az őt környező udvaroncok, Pektárinak drágálatos tanítványai.

És az idő eljött, midőn Pektári Andort fel akarta használni.

A' magyarok letépték a' gonosz jellemű ember büntakaró álarczát, 's megbuktaták őt gyalázatos kormánytársaival együtt.

Ekkor Pektári, az elbizott gonosztevő, boszúról gondolkodott, melly által

megbuktassa László királyt, ki előtt hitelét már elvesztette, 's emeljen a' magyar trónra egy más Árpádit, ki helyett ezentul is kormányozhasson.

Ezen esetre már rég előkészíté ő Andort, a' hontalan herceget.

A' testvért testvére által buktatni meg; a' magyarokat két részre szakítani 's egymással öldöstetni le őket, Andor számára pártot csinálni a' magyarok közt, pártot, melly hona ellen fogjon fegyvert, 's döntse meg a' királyi trónt, mellynek előbb támoszlópa volt . . . mind ez olly felségesen bonyolított boszúterv vala, melly teljes mértékben megfelelt Pektári furfangos gazemberségének.

Andor, a' vak eszközzé nevelt, hontalan herceg, nem ismeré a' testvérszeretetet, de a' nagyravágyást, a' büszke gőgösséget igen!

Könnyű volt Pektárinak őt bátyja ellen felbujtani, 's a' nagyravágyó ifjú herceg hona ellen villogtatá fegyverét, és bátyja meggyilkoltával akarta elnyerni a' királyi trónt.

László király, elhibázott nevelése következtében, egyik bűnből a' másikba, egyik tévedésből a' másikba szédelgett. Illyenné nevelte őt Pektári. Illyen királyra volt neki szüksége. Festett báb, öntudat és komoly férfiaság nélkül.

De voltak pillanatok László életében, midőn kibontakozva életgyilkoló szerelemhölgyei bunkarjaiból, pillanatiglan megemlékezek dicső őseiről, 's illyenkor fellobbant keblében az árpádi erő büszke érzete, 's kész volt szembeszállni a' fél világgal.

Egy illy öntudatos perczben lépé meg őt a' hír, hogy Andor öcsce gyilkos fegyverrel közelg hona felé, hogy sereget vezet őellene, 's elszánva a' testvérgyilkosságra, Magyarhon királyságára vágyódik.

„Hát a' rég nem látott testvér gyilkos gyanánt közelg ellene; a' honától rég elvált ifjú öldöklő sereget vezet hona ellen? ! . . . .“

Lászlót ez felriasztá nyugalmából, 's nagy sereget gyűjtött a' vértagadó testvér, a' hongyilkoló Árpádi ellen.

Szemközt állt a' két testvér két ellenséges hadseregélén, elszánva egymás kivégzésére és Pektári ördögül kaczagott az ármányai által előidézett jeleneten.

A' csata megtörtént.

László óriási erővel támadá még öcscsét, 's hadi seregével együtt megfutamítá.

A' felbujtott Andor most kezdett eszmélni, most kezdettek eloszlani büszke terveinek álmoképei, midőn már ki volt üzve Magyarhon határaiból.

Csak annyira sem mehetett, hogy anyját meglássa. Szégyennel és gyalázzattal kellett megfutamlania seregestül.

A' csatavesztett ifjú most kezdé átlátni, hogy ő Rudolf udvarában csak eszköz volt hona elleni tervek kivitelére; most látta át, mennyire megcsalá őt Pektári, ki a' csatavesztés után nevetségesen sárban hagyva őt, ismét Lászlóhoz csatlakozott.

Ő nem ment többé vissza Rudolf udvarába.

Ott úgy sem volt egyebe, mi őt a' habsburgi gróf érdekeihez csatolta volna, mint Clementínéje.

Ez volt azon hölgy, kit számára Pektári már kised korában ünnepélyesen eljegyzett, kivel gyermekevei óta együtt nevelkedett, 's kihez őt a' magasztos szerelem leggyengédebb lánczai csatolták.

Csakhogy e' hölgy is el volt veszve reá nézve.

Midőn Rudolf Clementínét számára eljegyzé, akkor ő még szegény habsburgi gróf volt és szerencsésének tartá leányát egy magyar királyfihoz adhatni, kivált midőn e' királyfit czélszerű eszköznek találta hatalomterjesztő terveinek kivitelére.

Most azonban már Rudolf czélt ére. Reménye fölött magasra emelkedett. Római császár lön, 's hét választófejdelem tömjénezett lábainál. —

Mi könnyen elfelejtkezett most ő az adott szóról, az ígéretről?! mi könnyen megtagadá Clementinét Andortól, a' bujdosó hontalan herczegtől?!

Ő most már Clementine számára fejedelmi férjeket talált; mit gondol ő a' sorsüldözött Andorral, mit törődik ennek szerelmével?

Mint felhasználta kéztyűt dobá el magától a' szerencsétlen herczeget, kit ő szakasztott el honától, kivel az ő udvara tagadtatá meg édes honát 's jó rokonait.

Andor ennyire kijátszva látván magát, elfordult Rudolf hálátlan udvarától, elfordult saját honától is, melly ellen a' nagyravágyás gyarlósága miatt fegyvert ragadott 's Lengyelhonba menekült bátyja üldöző fegyvere elől Kungunda nevű nagynénjéhez.

Premisláv lengyel király e' hölgy kérelmére megengedé, hogy a' sorsüldözött ifju herczeg birodalmában meghuzhassa magát, 's Korczin mellett egy magános várat ajándékozott a' szerencsétlen herczeg számára, hol ellakhassék.

Andor itt végkép lemondott nagyravágyó, büszke terveiről 's mindent elfelejtett, a' mi előtte valaha kedves volt, csak Clementinét nem birta felejteni.

Hosszas kétkedés után felszólítá ő László királyt, a' mélyen megsértett testvért, hogy eszközölje ki számára a' Clementinével egybekelést.

László tett is lépéseket ez ügyben, 's Rudolf felszínleg nem ellenzé ugyan az egybekelést, de olly kifogásokat hozott fel, mellyekből világosan kitűnik, hogy elfelejtkezett Andorról, a' boldogtalan ifjuról, 's esze ágában sem volt neki adni Clementinét, mert mást kívántak messze terjedő tervei, szövevényes számításai, magas helyzetének gögös érzete 's udvarának politikája . . . . Clementinét Martell Károly vezette oltárhoz 's korán elhunyt férje után maga is csahhamar sírba hanyatlott.

Csendesen élt Andor egyszerű várában elvonulva a' világtól, melly őt anynyiszor megcsalá.

Egyszer vendégek jönek hozzá Magyarhonból, 's megjelennek üdvözlétére.

Ezek világosíták őt fel mind arról, a' mit előbb csak a' kétes hír suttogásaiból gyanított, miszerint „Magyarhonban László király iránt nagy elégtelenség mutatkozik, miszerint a' romlatlan erkölcsű nép gyűlöli őt fajtalansága miatt, 's a' hölgycsábító királynak magán szenvedélyből is számos vetélytársa van, kik mind le akarják őt buktatni a' királyi trónról.“

„De László fölfedezte az ellene szőtt összeesküvést 's elfogatta mind azokat, kik helyette Andor öcsesét akarták trónra emelni és közölők többeket kivégezt, másokat száműzött.“

És a' jövevények is azok sorából vallák magukat lenni, kiket László vizen és szárazon halálra kerestet, 's csak elbujdosás által kerülheték ki a' bizonyos halált.

Andor megszánta a' miatta üldözött bujdosókat, kik irántai vonzalmokért halálra kerestetének, 's magához fogadá a' hontalan vitézeket.

Tudta ő, miként a' László iránti elégtelenség csak elnyomatott, de meg nem szüntették, 's azért tervezetesei gyarló perceiben még most is volt reménye a' magyar koronához, és akkor e' hűséges vitézekről nagy szolgálatot remélhete.

E' jövevények orgyilkosok voltak, László magyar király bérlett emberei, kiket testvére meggyilkolására küldé.

Sokáig lesék ezen orgyilkosok az alkalmas percet, mellyben Andort megrohanhassák.

Egy sötét éj meghozá a' várt pillanatot.

Andor magányos vára alatt Nida vize folydogált, 's kellemessé tette a' komor vidéket.

Az orgyilkosok megrohanák éjente az ifjú Andor herczeget, megkötözték,

's követ függesztének nyakába; így veték őt a' Nida vizébe, hogy hullámai alól soha föl ne merüljön (1278).

Igy öleté ki egyik Árpádi a' másikat, testvér a' testvért.

Pedig már ekkor László király majd egyedül élt a' fejedelmi családból és ő is gyermektelen vala. Utódokhoz reménye sem lehetett.

A' borzasztó művet, melyet László király az Árpádi család kiirtására öngyilkos kezekkel kezdett meg, folytaták mások, kiknek igen-igen nagy érdekében állott az erélyes Árpádiakat sírba fojtani, hogy megfoszszák e' nemzetet ős fejedelmi családjától, melyhez oly ösztönszerűleg ragaszkodott.

A' méreg és tör leghamarább célhoz vezethete.

IV. László király gyilok által halt meg, III. Endre megmérgeztetett. (Lásd az O m o d e M á t é, Nagy Domonkos és Mizse című czikkeket).

A' melly kéz irányzá László szívébe a' tört, az nyújtá Endrének a' méregpoharat. *)

Ú T I K É P E K.

II.

ROHITSCH, jul. 11-én 1847. Bálból jövök; lelkem egészen kifáradt, vagy is inkább megrészegült. Eddig azt hittem, csak a' bú képes a' lelket ellankasztani; de tapasztalom, hogy a' tulságos élv is; gondolod tán, sokat lejtettem? egy lépést sem; vagy valami bájoló hölgygyel mulatozám? volt ugyan sok szép, elég szép, de szegyenemre megvallom, hogy egy hangot sem beszéltem velök, egykedvűen hallgatám a' zenét 's képzeletem egy-egy képet vont elémbe az egész napon át látott szépségekből. De minthogy épen bálból jövök, azon kezdem leveletem, 's elmondván, hogy az nagyvilági, vidám, fesztelen és szép volt — visszatérek a' multra.

A' campus mosolygó szép táj, hegygyűrű övedzi, 's a' völgyben öt-hat falu szeszélyes alakban, 's genialis rendetlenségben elszórva kaczerkodik a' hegy csúcsaira épített ugyanannyi templomra; kevés távolságban a' Veterniczahegy az ember előtt az utat elzární látszik.

Lepoglava (Szépfej) a' Veternicza tövében van; igen meglepett az itteni roppant goth templom, melyet kettős négyszög zárda, 's azon kívül vastag kőfal környez; hajdan paulinusok zárdája volt. Ez egy óriás épület, valóságos erős vár. Gróf Cillei Herman alapítá, kinek arczképét egész épségben láttam ott . . . A' templom belseje gyönyörű, sok historiai nevezetességek sirboltja van benne, a' többi közt a' nagy oltár előtt Corvin János van temetve, **) sírköve egy elkopott, 's összemeszelt pánczélos levante. Mondják, még teste is látható; meg akarám nézni, de nem birtuk a' nehéz sírkövet fölemelni. Jobbra fekszik Kristóf, 1505-ben halt meg mart. 17-én. A' refectorium is valami felséges; a' frescofestések mind oly épek, mintha a' mult évben festettek volna; a' többi

*) Codex Diplomaticus Tom. VII. vol. II. 65. lap. — Tom. V. volum. II. 471—472. és Tom. VI. volum. I. 303—304 lap. — Katona István: Historia Critica Tom. VI. 740—742 lap. — Oefelnél: Rerum Boicarum compiler Tom. II. 339. lap. — Treher: Historia Australis plenior. Tom. I. 468—480 lap. — Schedius: Zeitschrift von und für Ungern. II. Band. 2. H. 161—182. lap. — Peznél Chronicon Leobienae Tom. I. 868. colum. — B.Cunegund. Biographus. Tyrnaviae 1744. 85—86. lap. —

**) Sírkőven következő felírás van:

Anno Chrti 1504. octob. 12 die, hora 11 nocturnali Heros ultimos dies Joannes Corvinus clausit extremos, sub exemo corpus ad Claustrum Lepoglava tumulare iussit. Aspice rem charam, bini hinc, inde cingunt gloriosae Virginis casam: Dux Joannes et filius eius Christophorus quibus assint gaudia trina. Et sequitur dum licuit, tua dum viguit regia o Joannes potestas Translatuit, pax in regno isto tuo tempore firma fuit, regnavitque honestas.

közt van egy, hol Joannes 22-us summus pontifex, a' rendet megerősíti 1318; van Cillei, Corvin János, Zákoly János és több mások arczképe életnagyságban; szebbnél szebbek; a' boltozaton szentek, bibliai képek a' legremekebben kivive, annyira, hogy még az aranyozás is megvan. És tudod, mi lön e' fejedelmi szép teremből? tengerit tartanak benne. A' zárdát az egész urodalom le az utolsó pulykapásztorig, minden eselédsegeivel 's hozzá tartozandóival együtt-lakja, 's mégis csak úgy kong. Másfél órát töltöttem itt; de annyi nap is kevés lett volna: olly szép!

Utam két magas hegy közt egy kedves kis csermely mellett vezetett rövid ideig, 's aztán a' magas Veterniczán haladtunk felfelé, midőn tetején voltunk, nagyszerűen meglepő volt Zagoriát látni.

Zagoria a' Veternicza tetejéről tekintve egy új, egy tündéri, egy mennyei világ. Képzeld — ne képzeld semmit, ezt látni kell, hogy csodálhasd. Jertek ide ti angol kertészek, költők és festők, valljátok meg, hogy a' művészet kontárság a' nagyszerű természet előtt — illyesmit utánozni nem lehet. Mi ehez egy Schönbrun, jardin royal? Földabrosza a' valónak. Mi ehez egy Walter Scott leírása? Tárca tartalom nélkül. Veterniczahegye félkört képez, 's mindkét oldalon Stayerország magas hegyeivel egybeülekezik, 's a' Zagoriát — mi körülbelül két napi járó föld — teszi e' völgy, 's az imént említettem tetőről egy pillanat alatt a' szem az egészet elfutja, 's látni sok kisebb, nagyobb hegyeket, kies völgyeket, különféle vetéstáblák világos — sötétzöld — és halovány színezetét, a' fekete ugartáblákat, az érett buza aranykalászait, erdőcskéket és szőlőket, tornyos kastélyokat, zárdát, a' hegyekre épített templomokat, 's ez mind úgy veszi ki magát a' magasból, mintha játszanának az ember előtt, 's tul a' sötéten komoly Stayerhegyek, innen pedig Veternicza védné a' történhető vésztől. Az egész Zagoriát hajdan Cilleiek birták, 's két egymás ellenébeni csucsra épített várrom látható — itt császárvárnak nevezik — a' két Cillei testvér hajdani fészke. Az egész Zagorián át alig van egész falu, hanem itt-ott a' kies völgyekben szántóföldek közt erdőben 8—10— vagy 15 ház, néhol egy-kettő, úgy hogy az ember folytonosan emberek 's házak közt megy, a' templomok pedig itt-ott elszórva hegyeken. Ismétlem, barátom, nem hiába van roppant hegyekkel elkülönözve a' többi földtől, de itt mosolygó jókedvében látható a' természet.

Krapina mezővároska hegytőben, felette három csucson három várrom emlékeztet a' mulandóságra, Cseh, Leh és Meh, három bukott hatalmasság lakhelye.

A' közlekedés gyors, a' fuvar olcsó és az utak felségesek, 30 ezüst krajczár egy állomás, 's midőn helyre érsz, szólnod sem kell, pillanat alatt előáll a' kis stayer kocsi, 's a' két órai utat hegyfel, le olly gyorsan lepergi mintha egy összevágólag menő élénk kis francia vaudeville volna. Szinte látom, Pálffy Albert hogy' mosolyg hasonlításomhoz 's Petőfi felhahotáz . . . Ám lássuk, kinek van igaza: Sujet maga a' táj; diszitmény: erdő, gye, csermely, a' hegyek mögé vonuló nap, a' szabad ég, a' légben szállongó felhők, a' regényes Lápinyák három-négy emeletes kastélyaival; ének: a' tehénörző leányok és a' madarak dala; zene: a' pásztorsíp 's az elszórt templomok harangjai; változás: a' kanyarulatok; bonyolódás: a' hegy fel és le; csattanó vég: a' hirtelen látható nagyszerű Rohitsch. Minden van, minden, csak egy hiányzik . . . a' nemzeti színház derék sugója, ki, dicséretére mondassék — jó, tiszta időben néha még a' karzaton is hallható.

Most tehát Rohitschon vagyok, 's az eredeti forrásnál iszom ingyen azon vizet, melyet ti Pesten és a' világon sok más helyett holmi bukott gyógyszerész pinczejéből hamisított alakban méregdrága pénzért isztok.

Rohitschról jövő levelemben többet, csak ma érkeztem ide, 's már alkonyat volt, itt még mindössze is öltöttem, esteliztem és bálba mentem; most pedig miután reggeli négy óra, levelemet bezárom, különben csuffá tesznek szemeim, 's ők záródnak be.

D e g r é A l a j o s .

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Jul. 22. St. Tropez-i urnő. Francia drama, írta Anicet Bourgeois. Meséje e' műnek következő. Hortensia kisasszony (Lendvayné) d' Auberive gróf leánya egy ifjú orvos-, Darbel Károlyba (Szigeti) szerelmes; az öreg gróf, mint később kiséül, nem idegenkedik ezen kötendő házasságtól. Hortensia épen elhatározza magát, hogy szóland atyjával, midőn a' házhoz egy egészen idegen személy érkezik. Ez Maurice úr (Lendvay) egy tengerész, ki roppant kincset, birtokot 's többi között St. Tropezben egy nagy hajógyárt szerzett magának. D'Auberive gróf ezen embernek négyszázötvenezer livre-el tartozik. Danglois ügyvéd (Szilágyi) kiszámítja, hogy ezen tőke kifizetésére a' gróf palotája 's még némi megmaradt földbirtok épen elégséges. A' gróf meg van bukva. Ekkor Maurice úr, ki a' gróftól megbuktatni épen nem akarta, követeléseivel visszalép, halasztást akar engedni, de a' gróf jobban érzi a' dolog jogosságát, mintsem ellenkezni akarna. Maurice tovább megyen, az összeget Hortensia kisasszonynak adja kölcsön; de ezen ajántata sem fogadtatik el, később azt nyilatkoztatván ki, hogy meglátja: miként lehetend őt ezen pénz elfogadására kényszeríteni 's minden ide tartozó irományt megsemmisít. E' nemes tette a' D'Auberive-család egészen meg van indulva. Az idegen elmondja most kilétét, érdemeit, 's birtokait elszámolja 's Hortensia kisasszony kezét egész ünnepélyességgel megkéri. A' gróf boldognak nevezi azon nőt, kit Maurice úr kezével kínál meg; de e' nő Hortensia nem lehet, mert leányának szabad választást engedett. Hortensia azonban az ajánlatot elfogadja. A' második felvonásban a' tengerész haza viszi új nejét 's megszállván egy utközi vendéglőben, Hortensia találkozik Darbel Károlyl. A' férj ezt nem tudja meg; de neje felindult kedélyéből szomorúakat sejtve daczára a' legviharosb éjnek utját tovább folytatja. A' harmadik felvonásban új tér, új helyzet, új személyek tűnnek fel. Maurice úr külön lakik nejétől, a' tengerész rokona, Causade (Fáncsy) 's ennek neje (Miskolczy Julia) a' rosz egyetértést, mely az új házások között létezik, még inkább nagyítani igyekeznek. Mindenki eltalálhatja: miért; mert félnek, hogy Maurice úr halála után mindent nejének hagyna. E' közben Danglois ügyvéd, és neje (Szathmáryné) a' st. tropeziek látogatására jönnek, a' vendégnő azonnal látja a' szomorú életet, 's felteszi magában, hogy őket kibékíti; de ekkor már Causade úr egy Darbel Károlytól elfogott levelet átad a' férjnek 's az ügyvédnő terve meghiusúl. Maurice úr rokonát átalános örökösévé teszi, megírja a' végrendeletet. A' negyedik felvonásban a' derék tengerészt elfonnyadva, halaványan 's haját veszítve látjuk előjönni. Az ismerősök között azon hír van elterjedve, hogy Maurice urat neje megmérgezte. — Az orvosok egyszer a' többi között megvizsgálják a' gyógyszert 's azt valóban megmérgezettnak találják. — A' nő épen templomból jó haza, panaszkodik, hogy őt mindenki kerüli, hogy tőle elfordulnak. A' férj ekkor egyedül maradván nejével, kezdi: asszonyom, ön készítette ezen gyógyszert. A' nő igenli. Ön méregkeverő. Hortensia e' szóra le van verve; de hogy megmutassa ártatlanságát, a' gyógyszert kiakarja inni. Maurice őt meggátolja. Nem sokára visszajönnek az orvosok, kik közül az egyik Darbel Károly. Hortensia és régi kedvese egymásra ismernek. Az ötödik felvonásban Maurice úr a' mérreg hatása miatt egészen oda van, azonban nejére már nem gyanakszik. Időközben megtudta: minő szent és tiszta viszony volt Hortensia és Károly között 's ő nyugottan készül meghalni. A' nő ápolja őt éjjel nappal. A' mérgezési titok a' drama végperceiben fedeztetik fel. Maurice közelegni érzi vég óráját, neje ártatlanságáról már meg van győződve; de mit mond a' világ? A' szobában Causade van csak jelen a' beteg mellett. Maurice már annyira ment, hogy néhány sorban azt akarja hátra hagyni, hogy a' mérget öngyilkosági szándékból készakarva vette be. Ereje e' közben hanyatlik... 's Causade-ot kéri: adja elő a' gyógyszereket.

A' rokon úgy látja, hogy itt sietnie kell ; ha Maurice úr még egyszer beszélni talál Darbel Károlylyal: a' valódi gonosztevő fel van fedezve, mert a' beteg nem régen ezelőtt Darbel Károlynak pénzt küldött 's e' pénzt is magánál tartotta a' jó rokon. A' pillanat sürgetős. Darbel Károly minden perczen beléphet. Egy elhatározás, 's Causade a' gyógyszer közé mérget vegyít. Maurice ekkor éppen azon említettük irat fogalmazásával az asztalnál van elfoglalva, midőn történetesen bepillant egy az asztalon álló kis tükörkébe, 's iszonyodva látja meg, mi történik háta megett. Ugy látszik, az egész darab e' vég jelenetért van írva. Lendvay tán még soha illy hatást nem tön játékával. Alakja hasonlított azon kísértetes képekhez, melyek nehéz álmaink között néha megjelennek. A' ritka hajszálak, a' magas fehér homlok, a' beesett szemek, merevült ajkak kitörölhetlen képet véstek emlékezetünkbe. Mint állott fel, milly hosszúnak látszék teste ; tagjai kinyultak, mint ifjúé ki halotti ágyon fekszik. Alakjában, 's arca kifejezésében világosan látni lehetett az iszonyatos felébredést. Egy perc alatt a' hiv rokon, a' csendes Causade, a' férfiú kibén a' beteg egyedül bizott a' világon, gyilkos arcot vett fel. Minden régibb tettei, léptei, szavai uj, 's a' legszörnyebb magyarázatot vették fel. A' közönség Lendvayt és Fánacsyt e' jeles játék miatt szünni nem akaró tapsokkal jutalmazá. Causade ezután a' beteget megfogtja de kívülről a' bezárt ajtók betöretnek, a' gyilkos az ablakon ugrik ki 's a' magasból leesve magát összezuzza. A' műnek, ha azt úgy tekintjük, mint dramát számtalan lényeges hibái vannak. Ezeket fejtegetni a' magyar időszaki sajtó külföldi műveknél nem igen szokta. Hiányzik benne a' dramai egység, a' mennyiben a' cselekvény fonala egy pár helyen megszakad 's azt más személyek veszik át. Legjobb oldala e' műnek a' benrejlő igazság, motivált jelleme, 's a' több helyeken feltűnő pszichológiai szép rajzok. Lendvay igen jelesen játszott. Első megjelenésekor már kitűnt benne a' legtisztább jellemű férfiú. Külalakjára hasonlított a' híres Desmoullins Camillhoz. Csak ott hibázta el, hol nemes és férfias bú helyet siránkoztatott. Megemlítendő még Szathmáryné, ki a' negyedik felvonásban olly szépen, és eleganciával volt öltözve, mint más alkalommal soha.

Jul. 23. D o m S e b a s t i a n. Opera 5 felv. Zenéje Donizettitől. Azon tetszés, melly ezen művet a' legelső előadás óta kíséri, még folytonosan tart, sőt mindegyre növekedik. A' közönség ezen operát már kisebb részletekben is ismervern szinte látni lehet, miként a' jelesb helyek hallására mindenki különösen figyelni készül, a' színház rendes látogatói félbe szakítják a' szomszédjaikkal netán folytatott társalgást, vidékieknek intés adatik, hogy most ezen, vagy azon szépségre vigyázzanak, majd egyik énekes ügyességére, majd valamely hangszer kiváló játékára vagy a' zene sikerültebb jellemzettségére. A' mai előadás egyike volt a' legjobbaknak. Egyesek 's a' kar kedvvel 's erővel vívék szerepeiket. Wolf kitartó erővel, és szabatossággal énekelt, egyik áriája úgy sikerült, mint a' másik, 's ha a' második felvonás végén az elegiaszerű „Inség és nyomor“ dalt kiemeljük, csak azért tesszük, mert azt a' közönség a' legnagyobb figyelemmel hallgatta, és élvezte. Schodelné, mint Zayda, 's mint ő fogja fel Zaydát, a' közönségnek igen tetszik. Hangja erős és tisztá vala. Udvarhelyi az inquisitor, ama' nagyszerű zenétől kísért törvénybe idézt a' harmadik felvonás végén mély és érczteljes hangon éneklé. Reina mint Abayaldos csak hogy a' falakat meg nem rendíté hangja hatalmával. Benza mint Camoens ma sokkal kielégítőbb volt, mint bármikor e' szerepében mind a' mellett, hogy e' szorgalmas és jeles baritonunkat nem a' Camoens-féle szerepek tették a' közönség kedvenczév. Szóval minden jól ment, a' szorgalmat és jó kedvet teljes siker koronázá. Az ugyan, hogy Wolf és Schodelné az ötödik felvonásban, hihetőleg az imént aratott koszorúk után, olly jó kedvre kerekedtek, hogy a' halálra nemcsak nyugottan hanem folytonos nevetközések között készültek, nem tartozik azon dolgok közé, melyek az illusiót nevelik; de minthogy énekeikben ekkor is vigyázók és szabatosak voltak, e' helyen kívüli nevetéseket a' közönség szívesen elnézte. Még

egyét. A' harmadik felvonásban jő elő azon igen jellemző zenével kísért temetési jelenet, melyben fegyveresek, polgárok, matrózok, főurak, szerzetesek mind teljes gyászban jelennek meg. Láttunk egy sereg fehérbe öltözött hölgyet, kik kezökben fáklyát tartva leeresztett hajazattal, halaványan és csendes ünnepélyességgel lépdelenek. És mi éppen legnagyobb gyönyör között szemüvegezők a' jelenetet, midőn szomszédaink valami igen különösre figyelmeztettek, mit ugyan magunk is észre vettünk már, de csak erővel nem akartuk volna látni. Bár ne figyelmeztetett volna senki, úgy csak erővel nem akartuk volna látni. Késő, pedig olyasmit kell elkövetnünk mire teljes életünkben semmi hajlamot sem éreztünk t. i. hölgyek ellen kell árulkodnunk. Tehát a' hölgyesereg csendesen lépdélt, a' fáklya világa a' sötét goth építvények közé hoszú árnsugarakat vetett, 's a' hölgyek fehér arczaik kísértetes halaványságban tartá. — A' hölgyek szomorúan 's meghajolva jövének egész a' szinpad elejéig, a' sugólyukig hol mintegy varázs által ihletve egészen más lényekké váltanak, a' mennyiben lepillantva a' sugólyukba kis módos kacsintás után sorban mindnyájan mosolyra vonák ajkaikat. Oh boldog sugó! kit unalmas és meglehetősen szűk magányában ennyi üdvözítő mosoly vigasztal. — Boldog sugó, valóságos Richelieu, Lovelace, Letorieres. Ez az egész. Sajnáljuk, hogy szólanunk kellett, bocsánatot kérünk de inkább megengedjük, hogy felszólalásunk valóságos jágoság, 's hogy helyen kívüli beszédeinket a' színház minden pontjaiból, földszint, páholy, úgy mint a' szinfalak közül legdühösebb Otthelokat támasztottuk fel; de legyen mindenki előtt első a' kötelesség érzete az igazság szeretete. Önök pedig, uraim, kiket e' dolog közelebről érdekel, kik e' mosolygó hölgyecskék közül egyet tán, mint szelíd nőt birnak, vagy szíveik titkaiban birni vágnának, legyenek nagyobb figyelemmel, mert im a' veszedelem most is onnan jött honnan ki sem várta volna. 'S valóban a' nemzeti színház operasugójának ezen don juani szerencséje, ezen, nem tagadjuk, nagyon is irigyendő coquettirozhatási kényelmes helyzete önök nyugalma komolyan fenyegető, a' közönségre nézve pedig ártalmas, minthogy élvezetében az illusiót sértve látja.

Jul. 24. St. Tropezi urnő. Francia drama, 5 felv. Irta Anicet Bourgeois. Ford. Szilágyi Sándor.

Jul. 25. Bánk bán. Drama 5 felv. Irta Katona József.

Jul. 26. Velencei kalmár. Drama 4 felv. Irta Shakspeare. Tóth úr, mint Shylok vendég. Azon jelenet, melyben Shylok egy hitsorsosa által felváltólag egy szóval leánya tetteiről, más szóban Antonio bukásáról, értesítetik, a' leggazdagabb tér, miben színész csak dicsőséget arathat. A' leverő fájdalomtól átmeenni a' legvadabb kárörömbbe, 's viszont, igen nehéz feladat. Toth úr e' nehéz helyet meglepőleg jól adá 's azért a' közönségtől zajosan tapsoltatott elő.

Jul. 27. Örökség. Drama 5 felv. Irta Obernyik Károly.

Jul. 28. Falura kell mennie. Francia vígjáték, de csak németből fordítva.

P—fy.

MI HÍR BUDÁN?

— Tudniillik mikép nem az itt a' kérdés: hogy mi történik Budán? hanem hogy mi hír Budán? 'S miután a' mi Pesten történik, annak is csakugyan hite lehet Budán, mi egyedül így és nem másképen birjuk magunknak megmagyarázni: hogy e' kérdésre Pestről felelgetünk. Ez csak éppen úgy jó ki, mint mikor néha a' fővárosi hírek mondása közben egyhirtelen elkezdünk Chináról beszélni; a' ki nem érti a' dolgot, azt gondolná első tekintetre, hogy még most is Budapest van a' latban 's csupán figyelmesebb átolvasás után venni észre: hogy de bizony Pecking. — E' magyarázattal tartoztunk a' historiai igazságnak.

— Ez az év monstrosus verekedő kezd lenni. Soha annyi ütést, verést,

rugást, nyakalást, püfölést és cibálást, mint az idén! 'S az a' legszebb benne, hogy mihelyt valakit megvernek, az újságoknak kell helyettök jajgatni. Jobb még is, mintha megfordítva volna. — Már megint kiszúrták egy szabómesternek a' szemét. Egy kiszolgált bajnokon pedig egy budai vendéglős döngette le az ebéd árát; — ezen felül egy emberséges dohánykereskedőt kilencz mézszáros legény úr a' mult éjjel kékre, feketére viaszolt. (Itt ugyan a' kinszenvedettre nézve az a' vigasztalás: hogy nem őt akarták megverni, hanem egy jurátust). Továbbá egy pesti kávéházban egy adós a' kötelezvényt hitelezője kátára találta felírni, azt nem is említve, hogy Löcsén egy leányzót elevenen megettek. 'S elvégre, ha már ide len mindenki kénye kedve szerint ellátta egymást, a' jégeső kezd el verekedni 's elveri Tokajt Tarczalt, az egész Hegyalját. Szépen leszünk, ha ez sokáig így tart!

Hanem ha mibélénk is úgy belénk szeretne valaki, mint például a' Pesther Zeitungba, azzal aztán volna mit dicsekedni. Mult kedden ebéd alatt egy úri ember fészítő vasakkal támadt a' fentisztelt újság kiadóhivatala ajtajának 's azt erőnek erejével felnyitván, tüzzel, vassal berontott. Voltak azonban, kik e' nemes buzgalmát nem vették jó néven, sőt inkább galléron fogták 's a' városházához gyalogoltak vele, a' holott is a' fentisztelt látogató megkérdeztetvén tettének okairól, ezeket akkép motiválta: hogy ő csupán a' lapra akart előfizetni. Ez aztán a' dühös ügyszertet! Brachialis előfizetési vonzalom. — Még csak az kellene, hogy holmi markos legény némelly szerkesztőnek utcán utána iramodjék, nyakon csipje, földhöz vágja, lefűlelje, csak annyit akarván tőle kérdeni: hogy kapni-e még teljes számú példányokat?

— A' zsbárus-utcában van egy fodrászbolt, mellynek egyik szegletében rejtélyes csengetyű lóg, a' csengetyű végére pedig zsinegnél fogva tarka marionett van akasztva. Ha az ember kérdeni találja, vajjon e' tünemény minek jelensége legyen? megmondják neki, hogy biz' az olyankor megszokott szólalni, ha valaki nem mond igazat. Illyenkor azután sokszor megtörténik, hogy egy némelly kikeményített és kivasalt gavallér szavai bőven megeredvén, míg a' fodrász vasa fürteit konyítja, háta mögött meg-megcsendül a' veszélyes marionett csengő; ő szemre főre néz, de kéz nem látható, melly a' zsineghez nyúl, csupán a' tarka báb hintálja rajt magát. Beszélne immár kalandjairól, — grófnőkről és herczegasszonyról, kik érte epednek, otthon hagyott négy lőerejű hintájáról, beszélne kilátásairól, belátásairól, felsüléseiről, lefőzéseiről, — ha a' kis csengetyű-areopag menten meg nem szólná 's utóbb is megszágyenli magát és magába száll. Vajjon mit mondana e' kis igazsághévmérő daemon, ha az ember egy-egy újságlapot a' javából előtte felolvasna?

— Mai napokban egy olly zsíros pór kétes kimenetele foglalkodtatja a' fővárosi kedélyeket, minél zsírosabbról még eddig nem szóltak a' kronikák. Az tudniillik a' kérdés: vajjon szabad-e a' fűszerárosoknak a' zsír fontját 4 krral olcsóbban árulni, mint a' henteseknek? Itt van aztán isten igazában megakadva az igazság; mert könnyű volt addig kitalálni: hogy kinek van igazsága, míg csak a' közönség és a' tisztelt hentes urak közt folyt a' kérdés, de bezzeg Horatiusok és Curiatiusok közt foly most a' viadal 's egyik felől a' Scylla, másik felől a' Charybdis. Beh jó, hogy nem nekünk kell ítéletet hozni.

— Az őszre lehozza Advinent híres állatgyűjteményét. Még nálanál is elébb itt lesz Schreyer majomszínésztársulata; mint mondják: a' Noththeater igazgatója már előre is szerződött vele operai előadásokra.

— A' minap említett tolvajmysteriumok teljesen napfényre jöttek. Sok igazságot volna illyenkor alkalmunk elmondani; de minthogy ez igazságok nem volnának egyszersmind szépségek is, az aethetica iránti tiszteletünknel fogva azokat mélyen elhallgatjuk, méltó dicsérettel említvén azonban Pest városának az illyeszerű eljárásokban páratlan erélyességet tanúsító kapitányát, 's azon ügyes biztost, kinek e' fölfedezéseket köszönhetjük. Utasítunk mindenkit hozzá, kinek

netán szerencséje akad hasonló szerencsétlenségbe keveredni. Neve ez ember-séges tapasztalt férfinak Szűcs Károly.

— Váczon aláírási ív nyitattott meg azok számára, kik a' pesti nemzeti színházat élvezni akarják. Bizonyos szám betölte után a' vasuti igazgatóság késznek nyilatkozik számukra külön trainet indítani. Ezt az újságot már tavaly is mondtuk és remélhető, hogy még jövő esztendőre is fogjuk mondani.

— E' napokban a' moldvai fejedelem is meglátogatta nemzeti színházunkat, 's a' mi legszebb tőle, leányával együtt a' darab végeig ott maradt; úgy látszott, hogy igen jól mulatta magát.

— Pesten jelenleg 18 fagyalda létezik. Ez csak azért írjuk meg, mert *ban még folyvást a' bodzalekvár uralkodik.

— E' napokban egy bérkocsit fogtak ki a' Dunából, két eleibe fogott lóval. Holt volt mind a' három. —

— Egy csizmadiának az a' szokása volt, hogy valahányszor tova vásárra ment, fiának fejét mindannyiszor spárgával megmérte, erősen ráhagyva otthon családjára, hogy a' fiúnak de jól gondját viseljké. Jaj volt bezzeg nekik: ha megjöven az érdemes családfő a' fiú feje megtalált apadni, mert ez csálhatlanul bizonyítá, ha hizott-e vagy ösztövéredett azóta a' rajkó?

— Pesten a' hölgyvilág viseletében jelenleg csaknem általánosán felkapott szín a' világos-sárga. Sétákon, színházban, hangversenyeken többnyire e' szint látjuk hölgyeink által kedvenczé emelve. Mentül halaványabb sárga, annál kedveltebb.

— Megjelent Szigligetitől „Mátyás fia.“ E' műről beszéltünk már mi is, mások is annyit, mennyiből hiszszük, hogy a' közönséget eléggé fogja érdekelni. Most már Hiador úron van a' sor a' maga pörös darabjait kiadni, mit, mint becsületes ember, meg is teend; mert nyilván megígérte, 's mert ezzel a' közönségnek és az igazságnak tartozik. Legujabban ismét irt hozzánk Remellay úr egy levelet, mellyben határozottan állítja, miszerint már be is tudja bizonyítani: hogy Szigligeti drámatervét Hiador urnak elmondta, még pedig úgy mondta el, hogy H. úr maga szőlította fel R. urat neki adandó drámatervért. Mi azonban, 's mind azok, kik Hiador úr, és Sz. úr drámait olvasták, azokat egymástól minden tekintetben különbözöknek találván, e' bizonyítványt teljesen mellőzzük 's ismét csak azt mondjuk, hogy H. úr, ha becsületére ad valamit, darabjait ki fogja adni 's ítéletet majd hoz a' közönség. A' mivel pedig Z. úr fenyegetődzik, hogy ő egy brochureben kimutatandja a' két darab hasonlóságait, az mind lári fári. Z. úr mondhat olly dolgokat is, mellyek sehol sincsenek megírva; ki veheti őt kérdőre érte? Csűrheti csavarhatja a' dolgot, ebben nagy mester; hanem előbb lássuk a' darabokat, hasonlítsuk össze az eredeti kéziratokkal, addig nem hiszünk Z. urnak, annyival kevésbbé, mert Hiador úr ittléte alkalmával bennünket határozottan felhatalmazott nevében kinyilatkoztatni, hogy plagiumnak és hasonlóságnak helyét nem látja. 'S e' felhatalmazását Z. úr későbbi bűjtogatásaira sem húzta vissza. Ezért vessünk véget az irodalmi scandalumoknak és lássuk a' darabokat. Nekünk közönségünk iránt kell figyelemmel lennünk; ezért önökkel sokat és méltó hangon nem beszélhetünk; önöknek viszont könnyű bennünket szidni, mocskolni, mert nincs, ki iránt figyelemmel legyenek.

— Megjelent b. Eötvös legújabb historiai regényének első füzeté. E' műben a' Dózsháborgások szomorú időszaka van feltüntetve kitünő erejével a' kedvelt regényköltő remek phantasiájának, de kivált érdekessé teendi e' művet annak szabad szellemű irányá. — Szinte megjelent b. Kemény Zs. regényéből a' III-dik kötet, érdekes helyzetekben még a' két elsőbbinél is érdekesebb. — Sajtó alatt van Karády Ignácztól: „Regék“ szívképző olvasmány gyermekek számára kiadja Heckenast G. — Megjelent „Légtümeménytan“ írta Berde Áron. Igen érdekes természettudományi mű, özvegy Barráné és Stein tulajdona.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

6. sz. — Aug. 8. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

TARTALOM. Körrajzok a' nők életéből. Oroszhegyi J.-tól. — Harlem Richard. Pálffy-tól. — Tükördarabok. Berecztól. — Alföld. Samarjatól. — Három férj özvegye. Iványfalvi Malvinától. — Uti képek. Degré Alajostól. — Hölgy salon. Jókaytól. — Irodalmi ellenőr. — Nyílt levél. Bánffyától. — Nemzeti színház. Pálffytól. — Kétszáz és egy ujdonság. — Külföldi irodalmi szemle. — Vidéki levelezések.

EGER, július 14-én. A' védegyletről akarunk valamit írni. Ennek Eger vidéki osztálya egy iparműtárt szándékozik részvények után fölláztatni; a' minek létesülése már csak azért is kívánatos: hogy ez által a' hazai ipar kétségtelenül előmozdíttatnék. Azonban annak tervezetét ha nem mondhatjuk is épen rossznak, annyit minden esetre megengedhetünk magunknak, hogy azt alapszámban eltévesztettnek tartsuk. A' részvények értéke, vidéki conjuncturánk szerint, minden bizonynyal annyiban fölszigazott, mennyiben azt nem mindenki, de csak a' kisebb rész sem szerezheti meg; mi által a' kívánt eredmény nem következhetik be, 's az iparműtár csak terv marad. Mert igaz az, hogy mentül több egyénnek, nem mondjuk jólété, de csak ha kis nyeresémi reményeire is föltételeztetik valamely intézet virágzásától; úgy azok annak szilárdítása körül természetesen mindent meg fognak kísértetni. Ebből következően, ha a' műtár részvényeit sokan, legalább a' középosztálynak nagyobb része önmegerőltetése nélkül, megszerezhetné, akkor azok a' műtár fölláthatósága körül mindent megtennének 's vásárlásaikat csak ott teljesítenék, miután ez által a' magok jólétüket, vagy nyereségeiket biztosítanák. Azért mi igen eszélyes cselekedetnek tartanók azt, ha a' műtár terve a' pesti szerint módosítottatnék. — Az oskolák elvégződtek, a' köz inség végett hamarabb mint rendszerint; 's az oskolai díjazások kiadattak. Egy illy ünnepélyen magunk is jelen voltunk az alapító szíveségéből, ki számos vendégei előtt, a' legérdemesebbnek talált ifjunak nyújtotta át ritka becsű intések közepett az oskolai díjt (100 pft.). — A' Heves megyei lófuttatás Törökcsentmiklóson ment véghez ezen napokban. Igen sokan vettek abban részt, 's kitünően fényes multság volt. Az első pályadíjt Csernovics Péter hova nyerte meg; a' hölgyek díját pedig (melly 50 aranyat érő ezüst karos-gyertyatartó volt) Retsky Andor. Voltak még több díjak is, 's privát fogadások, melyeket azonban részletesen nem akarunk elmondani, miután az egész ünnepélyben nem vettünk semmi részt. — Parádon a' fürdői élet nagyban elkezdődött; már szobák sem kaphatók. Még semmi nevezetes sem történt, és úgy hiszszük, nem is fog történni. — Az egri fürdők nem igen akarnak divatba jönni; ámbár ezek is hasznosak, különösen a' nem-betegeknek. — Társas életünk habár nyár van, mégis kopár; mi mindnyájan elvonultan mintegy számkivetésben élünk, mi, meglehet, hogy szép, 's elméletileg regényes is, de más részről bizony az alulírt jobban szeretne néhanéha kék vagy fekete szemek közé tekinteni, természetesen amúgy hosszan 's epedve, és mondani sokszor ismételve egymásután ... én ... én ... (mennydörgés következhetnék) szeretlek ... Azonban hogy ez nincs így, nem lehet róla tenni. — Mielőtt levelünket bezárnók, még egy falusi mulatságról kell megemlékeznünk, mely Szóláton 's még majusban volt, a' mi azonban mitsem tesz; elég az nozza, hogy ott búcsú lévén, régi magyar szokás szerint bor is volt, meg táncz is; 's hogy ezek szerint sokan igen jól mulattak, a' mi nem igen különös; nem is ezt akartuk megemlíteni. Más volt itt az érdekes dolog. Egész életünkön át kerestünk egy igazmondót, 's egy példányt csak itt sikerült föltalálnunk, ki — meg kell engednünk — igazmondatoinak valóságáról bennünket igen furcsán győzött meg; de ezért mi legkevésbbé sem haragszunk: tudjuk méltányolni az igazmondókat, A' midőn tehát így, akkor tett ígéretünket beváltanók; mi is szerényen figyelemztetünk ezennel némelyeket, hogy most már rajtok van a' sor, 's minden halasztgatás nélkül diurnumunkat küldjék meg; mert kimondhatlanul szeretjük a' túrót, iros-vajat 's zsengiczét. — Végre egy tévedésünket kell megigazítanunk. Utolsó levelünkben köböl helyet pozsonyi mérőt írtunk.

M á r t o n.

PECS. — A' nyári saisons befejeztük. Csak négy tánczalom volt a' nemz. casinóban. Ezer a' panasz, hogy még legalább tízennégy nincs; mert szeretjük az ingyen mulatságot és mindenek fölött a' tánczot, miként sehol széles e' hazában. Pedig, ha a', „nemo sobrius“ áll, úgy kerületi börtönök helyett más középületet szavaznának ránk. — Az kör zenekara = párizsi cigányok — aránylag — olly meleg részvétellel még nem fogadtattak, mint jelenleg. A' színházban tartott előadásuk számos és méltányos közönséget gyűjtött; különösen az általunk még nem ismert „Hunyady László“ nyitánya zajos tetszést aratott. A' nemz. casino kertjében és a' barkányi fürdőkön szinte fényes sikerrel működtek. Szó a' mi szó; de csakugyan derék gyerekek. — Míg a' nemzeti zene lelkesült 's általános méltánylása virágzóbb nemzetiségre mutat, addig másutt hanyathomlok rohanunk hátra. Értem a' színházat. A' szerződési három évből egy mult el, és a' legmelegebb honfi is önként lemond a' magyar színházról, miután a' szerződött Havi és Szabó társasága tavaly megbukott (miről alább) és mindeddig más társaság nem jelentkezett, azon egyszerű okból, mert a' jobbak Aradon, Győrben, Beeskerekén stb lefoglaltattak; német ellenben hat is concurrált. Illy kényszerítő körülmények közt, hogy a' színháztulajdonosok üresen nem hagyandják a' házat, rossz néven alig lehet venni. Midőn tehát olly

fenhangon örültünk a magyar színház állandóvá tételén és a németnek örökre leendő kiküszöböltesén, kissé elcalculáltuk magunkat. E' tekintetben most ismét husz évvel estünk vissza, míg más városok messze túlszárnyalnak. Egyébként Havi és Szabó bukását illetőleg, ez nem volt olly határozott és az ügyet eldöntő, miként Havi nyilatkozata után a Pesti Divatlapban, első tekintetre feltűnik. Roppant személyzet, ujongez, és később fiascerozott primadonna az operában, országos drágaság, első jégtörés, csekély, és more patrio csak részben befizetett segélydj, ezek mind olly nyomasztó körülmények, melyek a' bukást sietteték. És még is az egész telet kihúzták veszteség nélkül; csupán az utolsó bérlet, midőn a' kikelet meggyeríté közönségünket, vonta maga után az igazgatók's ezek által az ügy bukását. Eként és nem máskép állván a' dolog, a' pécsi magyar színház eszméjéről lemondani egyáltalán nincs kedvünk, sőt ellenkezőleg, a' midőn jónak és eszéyesnek találандjuk, újra izgatni fogunk és fölemelendjünk gyenge szavunkat, melyhez — hiszszük — erősebbek is fognak csatlakozni, mindaddig, míg diadalmasan elmondhatjuk az aggszínészszel: mégis kívívtuk! — Nemsokára nagy-szerű ünnepélynek leendünk tanúi. István főherczeg, Magyarország helytartója, körútját sept. közepe táján Pécsnek fogja irányozni, Somogy, Tolna és Baranya küldöttségeit elfogadandó. Mint halljuk, sept. 17-én este érkezendik városunkba, 18-dikát itt töltvén, 19-én Eszék felé folytatandja útját. A' magyarok nemtője vezérelje lépteit!

Tyúk Mihály.
SOPRONYI LAPOK. II. És mi hallgassunk? Ne szóljunk, midőn a' falak roppant tarka ezédulái reánk kurjongatnak; ne szóljunk, midőn már a' betűkből zeneszer fülel ki? Igen, ha életünket element közt töltjük, illő bús nótát húzni hogyha sir; vigat dalolni, hogyha az vigad. — A' nép szellemét öröme és szomora rajzolja leginkább; a' mivelt máskép érzi mindkét benyomást, mint a' durva nép; itt vak ragadtatás viszi, ott kiszámolás mérsékli a' kebel lázait. A' mivelt mélyebb, mint a' nem mivelt. — Magyar szív jelleme: sírva vigadás; a' bécsi sógor búban esiben nyámog; Bajorhon szülöttje serében fuladoz, és él, ha van miből; a' hajlékony francia futtyegben éledez; Albion gyermeke búban golyót eszik. — Mit tesz városunk? Közép uton halad. Hetekkel előbb készítették a' vigalomhoz, nehogy a' rögtöni élvezet megátson. Ott függ a' falon a' nagy „Anna-Fest,” ott a' „Beleuchtung,” ott a' „Feuerwerk,” ott áll utoljában: Das Tanzbillet ist mit 40 kr. CM. zu honoriren, worunter (pertinet ad билет) die Damen frei sind. O styl! o fölemelkedett salakmentesség! Göthe és Schiller, tekintsetek le a' csillagok közöl, 's nézzetek egy városi üstököst, mint birja a' szókötést, 's mint sujtja a' legszentebb érzeményt? Hölgyek! nem fut arcotokba a' szemérempir?

Ad vocem kuruglya! Sopronynak négy mulató kertje van: népliget, gallus-, bécsi- és nyúlkert; ha ráérünk, majd jellemezzük sorban. Hébe-korba mindegyikben érdekes kedvtöltéssel kísérik a' vendégek ágyába a' napot. Így történendik a' népligetben az Anna-Fest, így vala a' gallusgartenban e' napokban egy kis esti concert. E' kertekben mindent kap — de néha lassan is elvenné — az ember, mit a' bérlok adnak; 's adaték a' concert, és mi megkapók. Az ég borús volt, a' villám czikázott, 's terhes felleg vonult a' kert felé; de ez nem ijeszté a' dal kenettjeit, dalloltak ok 's az ég is sírt belé; ez a' természet tikkadt kebelét öntöze, azok a' halavány kedélyt nyomorgaták. A' hangok trilláján ki tapsolt, ki sírt. És mi mit tevének? Kérdezők: kik az érdemes egyének, 's megtudók, hogy az est hősei az europai híre kapott pesti bódénál a' legnehezebb szerepeket vívék. 'S most, midőn az készen áll, azt a' mindenható sirocco kegyeire bizva, mint hajdan a' híres bábeltorony vakolói, szétküldetének, hírt nevet szerezni a' dicső faalkotmányának. Úgy hiszszük, köcz óhajást fejezünk ki, ha megkérjük e' lapok tisztelt vezetőit, hogy az országház ezen antecessorának érdemes arcvonalait lapok számára tétessék kótára, 's küldjék szét; egy pár ingyen-példányra mi is praenumerálunk. —

Városunk közönségét tegnap és ma valami angol eredeti dráma cseh kiadása után fordított galvanico-didascalicus kötél tánczos töredék személyzete mulattatja a' redouterteremben; és van bűmulás: szerencse, hogy nem magyar a' gép, mert bizony fölakasztatódna.

R á b a.

NEMZETI SZÍNHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNASZEPTEMBER 8-tól VASÁRNASZEPTEMBER 15-ig.

Augustus 8. Rab.	Augustus 12. Negyedik Henrik.
— 9. Lázár pásztor.	— 13. Rohan Mária. — Másodszor.
— 10. Bácsi.	— 14. Párisi rongyszédő. Egressy G. javára bérletszünettel. — Elősz.
— 11. Rohan Mária. Schodelné javára bérletszünettel. — Először.	— 15. Normális nap.

Kiadja Frankenburg Adolf.

ÉRTESÍTŐ.

Az Életképekből

teljes példányokkal folyvást szolgálhat

a' szerkesztőség.

 Megjelent Jósika Miklós
„JÓSIKA ISTVÁN”

czimü regénye öt kötetben,
és kapható **5** pgő ftért minden könyvkereskedésben.

Heckenast Gusztáv,
kiadó.

Heckenast Gusztáv,

pesti könyvtár- és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvtárban kapható:

NŐK VILÁGA.

Írta

Szabó Richárd.

8-rét. füzve 1 frt 40 kr. pengő pénzben.

(1)

FIGYELMEZTETÉS.

(1)

Az „Életképek” 1845-dik évi 18-dik, az 1846-dik évi 8-dik és az e' f. évi 6-dik számjai mellett divatkép-gyűjteményemből közölt nemzeti divatképek megküldésére többek által felszólítva levén, kötelességemnek ismerem a' tisztelt közönséggel ezennel tudatni, hogy azon általam közölt divatképek példányai már mind elfogytak, 's azokból csak úgy szolgálhatok, ha újabb metszetéről és nyomtatásról gondoskodom; ez azonban költséges levén: e' miatt mind azokat, kik az érintett divatképeket megszerezni óhajtanák, ezennel tisztelettel fölkérem, hogy hogy ebéli szándékukat velem, vagy az Életképek t. szerkesztőségével bérmentes levelek által tudatni méltóztassák, 's ha a' beérkezendő levelekből látni fogom azt, hogy a' felszólítók száma az újabb metszetést és nyomtatást megérdemli, akkor aziránt rendelkezni 's az újonnan nyomtandó példányok egyes darabjaival 6 pgő krért kinekinek szolgálandok,

Pest, július 30-kán 1847.

Klaszy Venczel, pesti magyar szabó.

(2)

S z ü l ö k n e k,

(1)

kik leánykaiknak jó nevelést óhajtanak adni, azoknak ajánlja leánynöveldejét

Seltenreich Károly, Pesten, béla-utca 249. sz. a.

6. sz. — Aug. 8. 1847.

KÖRRAJZOK A' NÖK ÉLETÉBŐL.

(V é g e.)

Megengedem, barátim, sok igazat mondatok; de azt is látom, hogy ti a' nőtől férfierényt követeltek; ám tekintsük a' nőt méltóbb nemi viszonyában.

— A' nemi viszonyból kisugárzó szerelem neki saját és kiváltképeni életeleme. Nem tagadhatni, hogy a' nő szerelemben forróbb, állhatatosabb és gyöngédebb, mint a' férfi. Hatáskörében jobbára az kormányozza, 's csaknem egész élete szerelemből áll. Midőn a' másik nem már gyermekkorában merészlelkűleg a' koros, erős férfiakéihoz hasonló tettekre tesz kísérleteket: harczol, viaskodik, 's mindig nagy tettekről álmadozva tör elő megkezdett pályáján; a' leányka fegyvertől irtózva, félénken, szemérmesen, uralmi igyekezet nélkül vonul szerény körébe; inkább olly dolgokat végez, melyek őt szeretetre méltóbbá teszik: már játékában magát 's bábjait ékesíti, menyekzött ül, szorgalmas anya, ügyes gazdasszony képeben szerepel. Serdülési korában pedig (14—16 éve körül) különös ösztöntől ingereltetve más hatáskörbe vágyik. Udvarlói sorából alkalmas társat szemel ki; olykor rendkívüli tapintattal választja ki vágyai tárgyát. Ha valakit szerelmére méltat: éles észszel, ábrándos képzelettel kíséri azt tetteiben, 's testi kellemmel, szelidséggel, erényes viselettel, fáradhatlan munkássággal, sőt áldozatokkal törekszik azt megnyerni, — és megtartani. Azért a' nő szerelme, neki kevesebb örömet terem; többnyire keserédes érzet jutalma; míg a' férfinak mulékony szerelme is gyönyörteljes.

Erkölcsei tekintetben, ha magasabb fokon nem áll, bizonyosan megközelíti a' férfit; ámbár sok esetben midőn jobbaknak látszanak, figyelmesb vizsgálat után csak gyöngeségük tűnik ki. De azt is tekintetbe kell venni, hogy ők jobbára erkölcsi ösztönből cselekszenek; míg a' férfit jeles, és olykor helytelen tettekre is elvek határozzák. Mihelyt a' nő világi hivatása tudatára jő, folyvást azon ügyekszik, hogy helyét kipótolja;

azért a társas élet ifjúkori küzdelmeinek célpontja; örökre boldogtalan, keserű napokat él, ha azt meg nem közelíti; de, hacsak reménye van is hozzá, csüggedetlenül fáradoz. És mikor ott van a' keresett körben, — nézzétek az édes anyát, a' lelkes házi nőt; csak e' körnek él, hozzá tartozói java, boldogsága azon leghathatósabb inger, melly működését irányozza. Ne értsünk itt kivételes eltéréseket. Annyi kegyelet, annyi áldozat, mellyel a' nő szeretett férjéhez járul, a' bámulandó nagyság, lelki erő, mellyel magzatai üdvére tesz: erős nemünk fölé helyzi őt, imádandó lénynyé magasztja. — Ez dicsőítésre méltó jellemvonala a' nőnek. Ha a' férj hibája, vagy tévedések következtében, az iránt csökken is olykor szerelme: magzata iránt örökre megmarad; az anyai szerelem kioltthatatlan.

Legszebb ékessége nőnek a' szemérem; ezzel egyértékű férfiaknál a' becsületesség; mindkettő édes önérzetet varázsol elő. A' szemérem fő tápláléka a' szerelemnek; 's ha a' férj nejét tartósabban szereti, ezt elvből és következetességből teszi leginkább; — de többnyire leigéztetve azon varázserő által, melly a' nő szemérmességében rejlik. A' szemérem minden esetre szépség és kellem fölötti, legbecsesebb kincse a' nőnemnek. Ha már a' nő még ez által sem nyer: oly kedélyállapotba esik, melly őt vagy szánandóvá, vagy borzasztóvá teszi. Midőn becstelenítve érzi magát, kétségbeestében a' vad szívet is irgalomra készíti; másrészt, ha még elég erős alázatát megtartani, ezt elmulasztania lehetetlenséggel határos.

A' férfi okossággal akar szerelmet nyerni; a' nő csak kölcsönözni akar; ha a' férfi nem nyer: sokkal közönyösebben türi; a' nő csalatkozása megzavarja testi lelki jó állapotát, azért sokkal több szerelemből tébolyodott nőt, mint férfit találhatni. — De mennyire képes a' nő szeretni, ha czélt ért, — kimondhatlan; mert csakugyan igaz: hogy a' nő szerelemre teremtetett, ennek pedig a' társulati élet fő célja. Ha férj és nő egymás szerelmének él, boldogságukat csak az anyai és atyai érzelmek tetőzheti. — Az anyai érzet örömrái felszámíthatlanok; valóban! nő, ki anya nem volt, — ha különben sok tökélyvel bír is, — világi léte kötelességeit csak részleg teljesíti. — Mivel a' nőszerelem több áldozattal jár, nem csoda, ha a' nő sokkal féltékenyebb is szerelemben; mit nehezen szerzett meg, féltékenyen őrzi; 'smíg ő netaláni hibájáért szigorúbb világítéletet tapasztal, másrészt teljes jogot érez férjének botlásoktól megóvására. Menél forróbb szerelemmel csügg a' sokkal függetlenebb férfi, annál inkább retteg, aggódik annak elveszthetésén. Ha így is vesz: szerelme iszonyu gyűlöletté fajul; miáltal az előbb imádott lénynek minden uton módon vesztére törekszik. — Ellenben ha a' férj hiven áll oldalánál, ezt védőjének ismerve, körében boldognak érzi magát; igen engedelkeny iránta; csak szolgálai engedelmességet ne követeljen. Parancs fölriasztja makacsságát; ekkor aztán nem lehet vele boldogulni. Illyenkor, ha ki valamiben czélt akar érni, csak ellenkezőt kívánjon; így megtörténik, mit akar. Jobb őt bizalommal megtisztelni, a' nélkül hol gyámoltalansága felőli képzelmen-

ket nyilvánítanak; ez esetben, hiusága sérelme nélkül, készséggel teljesíti vágyainkat. A' nőnem minden árny- és fényoldalai közt kitűnő helyet foglal el annak szépen kifejtett erény iránti hajlama. Erényességben a' nő férfi fölött áll. — Szelidsége által zabolázza meg a' férfi szilajságát; türelemmel viseli bal körülményeit, ápolja gyermekeit, vigasztalja sorscsapások alatt csüggedező férjét; rendületlen bizalommal várja az égi segítyt, és gyarapítja másokban is a' vallásos érzelmet.

Gyöngesége mellett maga iránt jóságot igényelvén, jótékonyssággal sokat foglalkozik. Ő legtisztább érzettel osztozik mások szerencsétlenségében; ha sok inséget lát: elveszti nyugalmát, 's mindig eszközökről gondoskodik a' veszélyben forgók megmentésére. — Nyájassága, türelme, szorgalma a' szenvedők körül e' porhon fölötti szellemmé magasítják őt.

Tekintsük meg a' beteg ágya körül; a' nyögdelés hangjára keblünkben éledt fájdalom édes gyönyörre válik, midőn körötte éjet éj után átviszító, a' kínok enyhítésében fáradhatlanul működő derék nőt találunk. — Én azt tanácslom: ha a g g l e g é n y száz éves korában megbetegedni reméll, 99-dik évében házasodjék meg, — legalább bitorlott életét jótékony szellem enyhádó karjai közt lehelli ki.

Látjuk, hogy a' nőnek hiányai mellett az ő erkölcsi becse annyira tulnyomó, miszerint perczig sem kételkedhetünk, hogy emez élvezhetéseért amazokat elnézzük. Ő az ég ajándoka, ne tagadjuk meg természeti érzelmünket ez ajándék elfogadásától.

Oroszhegyi Józsa.

HARLEM RICHARD.

Novella.

(Folytatás.)

VI.

Ezen este után Harlem és Endre mindennaposok lettek Árkayéknál. A' mulatság beszélgetésből, 's olvasásból állott, néha csak zenéből, 's még ritkábban ifjuság mennyországából: a' tánczból, ha tudniillik egy pár vendég közbejöttével egy kis franczia négyest ki lehetne componálni.

Ha néha a' leányok zongoráztak, vagy egy pillanatra a' tanácsosnéval vagy más vendéggel valának elfoglalva: Endre egybefűzve karjait leereszkedék egy karszék párnái közé. Ekkor ő olly nyugottnak, boldognak, 's meglegedettnak érezé magát; gyönyörködve nézé szép hugait, 's illyenkor a' világ minden költőinek valamennyi leány-leírásai olly halavá nyaknak, hidegeknek 's az igaztól annyira eltérőknek látszottak előtte; érzette mennyi tér van még hátra, mellyen még az ő szépségeiket senki nem próbálta leírni.

Illy körülmények között a' percz, mellyben az elválást az illendőség követelte, mindig észrevétlenül következett be.

Út közben Endre hazáig szokta kísérni Harlemet, 's illyenkor az az nap tett észrevételeket egymással kicserélék.

— Emlékezik-e még ön, Endre, azon estére, midőn állítá, hogy ön előtt Erzsike nem több, mint kellemes hűg.

— Azt most is mondom.

— Most is mondja! Két hét óta minden nap; pedig én viseletéből az ellenkezőt látom; annyit azonban ön sem tagadhat, hogy Erzsike önbe halálosan szerelmes. —

— Erre én két hét óta adom a' feleletet: ön szerelmes és féltékeny, mindent nagyítva lát; ez az egész. Én az egészben csak azon sajnálkozom, hogy ön még mindig késik hugom mellett határozottabb lépéseket tenni. Ha ön szereti őt: kövesse tanácsomat. Csak bátran, rohanja meg, 's pedig akkor, midőn a' leány legkevésbé sem vélné. Én részemről addig is mindent elkövetek; csak hallaná ön, mint dicsérem én önt néha.

— Oh, nagyon köszönöm... bár eddig nem nagy eredményeket láttam. Azonban már itthon vagyok; köszönöm szivességét. Nem volna kedve egy pillanatra hozzám bejönni.

— Köszönöm, már késő van. — A' viszontlátásig.

— A propos! Hallom, ön tegnap megint vesztett.

— Úgy van. Mióta Pesten vagyok, szörnyen üz a' szerencsétlenség.

No, de hiszem: előbb utóbb meg kell annak fordulni. Egyébiránt tán felesleges is mondanom: hogy én önnek minden pillanatban kész köteles szolgálja vagyok. Tessék velem bármikor rendelkezni, tárczám ön számára mindig nyitva leend. —

— Köszönöm. Igénybe veendem önnek szivességét. — Jó éjszakát.

Elváltak. Harlem felment szobáiba 's ott hirtelen egészen más ember lett. Kalapját levágta, botját messze dobta, kéztyűit letépte kezeiről, 's inasával, ki őt levetköztetni bejött, szörnyen gorombáskodott; fogait csikorgatta 's a' mennyire csak a' német nyelv megengedte, istentelenül káromkodott.

Vigye el őt a' hétezer ördög; de én nem hiszek neki, én nem hiszek senkinek; vagy én, vagy az egész világ bolond. Ő nem szereti? — Oh iszonyatos szemtelenség! — Irnom kell az öregnek, még pedig rögtön.

És leült, tollat vőn kezébe, 's kis gondolkodás után a' szoba csendét a' tollegyhangu perczegése zavará. Írás közben képe egészen feldultnak látszék, lábaival mindegyre toppantott, főkép ha kellemetlenebb mondani-valót irt le — vége felé dühös kezde lenni, minden szó után nagy pontot tett 's a' tollat elhajítá, a' sorokat tul vivé a' levél papiroson úgy, hogy több szók arról lent maradtak.

— Inas! —

— Nagyságos uram!

— Ez a' levél holnap annak idejében a' postán legyen.

— Meglesz, nagyságos uram.

— Most alunni mehetsz.

Harlem Richard, midőn rosز kedvben volt, mindig így tett. — Vetközni kezdett, a' ruhadarabokat csak szagatá le magáról, széthányt mindent, feldöntötte az inni hozott vizet, egymás után gyujtogatá a' szivaro-

kat 's mindnyáját rozsul szelelőknek találta ; azután eldobta magától csak úgy félig égve és füstölve, nem gondolván vele : hova ? ágyba, pamlagra, a' butorok közé vagy papírra. Harlem Richard nagykereskedőnek ezek voltak főbb aristocraticus tempói.

És feltette magában, hogy visszalépni semmi esetre sem fog. Horoghy Mátét egészen zsebében tartá; mert mióta ezen szerencsétlen táblabíró ember feltette magában, hogy követ és alispán lesz, bár hivatása e' kettős pályára egészen hiányzott, sőt a' megyében személye semmi népszerűséggel nem birt : azóta ezen hiuságának minden mást feláldoz.

Harlem Richard levele Horoghyon mennykőcsapás alakjában jelent meg. A' táblabíró azonnal lemondott néhány küldöttségi elnökségről ; egy párt pedig, minthogy egyszerűen csak a' közügyet érdekelték, annak módja szerint elhalasztván, rohanva rohant Pestre.

Elérkeztek este volt. Harlem és Endre szokás szerint Árkayéknál voltak, midőn váratlanul betoppantott az öreg.

Mint fogadta őt Árkayné, azután Endre a' gyámfiu 's végre a' leányok legjobbika, Erzsike, azt most mellőzhetni véljük ; egyedül azon jeleentre híván fel az olvasó figyelmét, midőn egy szegletbe vonulva Harlem és Horoghy legelőször szólhattak egymással tanúk nélkül.

— Szakkerlott hinein ! csuffá vagyunk téve — kezdé susogó hangon a' táblabíró.

— Tökéletesen, domine spectabilis — mint mond ön hozzá ? — nagyítottam-e valamit levelemben ? —

— Semmit — ördög pokol ! De nem hall itt minket valaki ?

— Hogy' gondolhat olyat. Ki volna itt olly udvariatlan, hogy hallgatózni merne. Egyébiránt most menjünk szét ; nem jó volna, ha megtudnák, hogy ön levelemre jött be. Egy negyed mulva itt e' mellékszobában folytathatjuk.

— Helyesen.

Egy negyed mulva e' beszéd így lőn folytatva :

— Nos, mit mond ön ?

— Mind a' kettő örjülésig szerelmes. Ennek elejét kell vennünk.

— Csak késő ne legyen.

— Mennykő ! annyira volnánk ? De már azt kikérném magamnak. Egyébiránt reméllem, ön lép vissza ?

— Én, uram ? Minek néz engem ?

— No nem is úgy értettem. Inkább csak azt akartam mondani, hogy én rendítenül állok szavamnak. A' leány öné. Ön nem kíván vele az én életemben semmi hozományt, és ön nekem a' követválasztás előtt egy hónappal negyvenezernyit ad kölcsön.

— Sőt előbb is : a' mint Erzsikével az oltárhoz lépek.

— Annál jobb. De hát gondolt ön már valamire ? Mert a' dolgot nagyon szeretném békés uton intézni el. Részemről én egyáltalában nem tudom magamat tájékozni. A' dolog hirtelen jött, 's nagyon meglepett ; az út pedig sokkal rázósabb volt, mintsem azalatt gondolkodni lehetett volna.

— Majd találunk mi módot, csak hogy abban bizonyosok legyünk, hogy visszalépésről többé szó ne legyen.

— De ha mondom önnek . . .

— A' többi csekélység. Ajánlani fogok önnek egy tervet, ön belé egyez 's a' kivített rám bizza.

— A' mint tetszik . . . 's azon terv . . .

— Hitem szerint nem fog megcsalni ; a' dolog ugyan nem épen könnyü, sőt egy kis kockázattal is jár.

— Az isten szerelmeért, tán csak nem valami criminalis historia ! no az ugyan most a' választások előestéjén roszkor jönne.

— Attól ne féljen : az egész ügy magán utra való.

— Tán ki akarja öt párbájjra hívni ?

— Már azt nem teszem. Én nem szoktam senkivel gorombáskodni ; a' mit én teendek : az egyszerű, kellemes, czélszerű 's némileg törvényes.

— Patvart — ön engem halálos kíváncsiságba ejt.

— Meglehet, hogy önnek tervem első hallásra nem fog tetszeni, tán meg is lesz lepetve ; azonban ön tudja, az ember minden eszméhez úgy hozzá szokik.

— Már az igaz ; még a' kit akasztani visznek is, utoljára elhiszi, hogy abban semmi különös és rendkívüli nincsen. De szóljon ön.

— Tán jobb volna máskor.

— Soha se cizfrázzassa. Ön engem még nem ismer jól. Lásza, barátom uram, én most afféle hivatal után járó ember vagyok, 's ilyenkor az ember az okos szóra nagyon hallgat, — azért csak ki vele. —

— Ha ön épen akarja — ám legyen : az én tervem az, hogy Endrét vagyoniilag megbuktassuk . . .

Horoghy Máté egészen elsápadt . . .

— Ha ön rám bizza a' dolgot, az ifju fél év alatt csőd alá jó. —

Horoghy Máténak homlokán veritékcseppek alakultak . . .

— Ön kétkedik a' sikeren ?

— Oh nem . . . hanem . . . hogy' is mondja ön. —

— Mondtam, hogy e' jelen percz nem alkalmas az effélekre — nagyon sokat kellene beszélnem, míg ön az egészszet megértene . . .

— De öt megbuktatni. — De miként? — az ifju gazdag . . . ezt erőszak nélkül nem vihetni ki . . .

— Csak bizza ön rám, egyébiránt valóságos bukásról itt szó sincsen ; tervünkre elég lesz az, ha Endrét olly helyzetbe hozzuk, hogy vagy le kell mondania vagy vagyonát fogja elveszteni.

A' táblabíró e' szónál már más szempontból pillantá meg a' tárgyat.

— Kezde az eszméhez szokni . . . hátha még közbe jó az alispánság, a' követválasztás ! . . .

— De tán már visszamehetnék. Nem vagyunk sokat együtt —

— Épen nem, azután mint szomszédbírtokosok — nincsenek-e egymással dolgaink ? —

— Mit jut eszembe. Furesa volna, ha valaki itt minket kihallgatott volna.

— Hogy' gondol olyan — nem szinfalak között vagyunk.

— Nézzen csak ide, egy ajtó . . . 's csak függönnyel zárva . . .

— Vigyázzon ön — ott Adél kisasszony hálósobája van.

És ezek után a' két horogi birtokos karon fogá egymást 's mosolygó arcczal beléptek a' nagy terembe, hol már rájuk várakoztanak.

VII.

Endre szobájában volt, 's nagy lépésekkel le- 's feljárogatott ; az idő este felé lehetett, közeledett az óra, hogy Harlemmel Árkayékhoz menjenek.

Az ajtó megnyílt, 's az inas bejött. —

— Mi az ?

— Egy levél.

— Honnan ?

— A' városból, egy fiucska hozta.

— Fiucska? Ismét valami alkalmatlankodás. Fogadni mernék : vagy leány, vagy zsidó. Vesd oda az asztalra, úgy is tudom, a' ki irta, személyesen is el fog jönni.

— A' fiucska azt mondta, hogy szolgálataért egy aranyat kapott.

— Egy aranyat — ? — Furesa ; mutasd csak azt a' levelet. —

Az inas oda adá a' levelet, 's eltávozott. Endre olvasni kezdé.

„Önök egy legőszintébb jóakarója komolyan figyelmezteti önt, vigyázzon magára. Ön ellen veszélyes terv van készülóban; ne higyen minden barátságos arcnak, mert meg akarják önt rontani. Vigasztalhatlan vagyok, hogy váratlan körülmény miatt mind ezeket nem személyesen mondhatom meg önnek. Ha többnek tudomására jöhetnek : nem mulasztandom el önnek azt is felfedezni. Akkor alá írom nevemet is.“

— A' manóba! ez rejtélyesen hangzik; ez olyasmi lehet, minót fejedelmek 's ministerek minden reggel asztalaikon kapnak. — De hol késik az a' Harlem, már öt óra.

Kopognak.

— Szabad! — Ah, ön az, Harlem! jó hogy jön ; szinte nyugtalan voltam, azóta várnak ránk.

— Ön levelet kapott. —

— Szót sem érdemel . . . tudja afféle névtelen historia. —

— Értem . . . özönével járja most ez Pesten . . . A propos : tud ön újságot ? . . .

— Hallom.

— Árkayék elutaztak . . .

— Ne beszéljen . . .

— Ez előtt egy órával — ön egészen elsápad . . .

— És hova utaztak ? . . visszajönnek még ma ? . .

- Még ma? — Jó lesz, ha az idén. — Egyenesen Horogra mentek.
 — Bolonddá akar ön engem tenni? —
 — Miért nem hiszi, ha mondom.
 — De hiszen ez teljes lehetetlen, illy hamar, minden hír nélkül . . .
 midőn még tegnap arról volt szó, hogy ma sokan leszünk ott. —
 — Minden megváltozott. Horoghy úr rá beszélt a' tanácsosnét, 's
 együtt utaztak el . . . úgy látszik, hogy Horoghy úr csak ezért jött fel.
 — Na csak nézze el az ember . . .
 — Miért néz ön rám olly gyanúsan? —
 — Valami jut eszembe. Azt kell gondolnom, hogy ebben a' hirtelen
 elutazásban ön a' főmester, Harlem. Ön csak nem akar kigyógyulni abból,
 hogy Erzsikét tőlem féltse . . .
 — Harlem úgy viselé magát, mint ki a' dolgot csak tagadni akarja.
 — Az egészben legszomorúbb az, hogy e' szerint ma szépen itthon
 ülhetünk. És én még hogy fel is öltöztem.
 — Nem fog kárba veszni. Épen kérni akartam önt : jöjjön velem.
 Be fogom önt mutatni egy igen jeles háznál, hol ön többször is jó órákat
 tölthet el.

— Akarná ön? — ez nagyon derék lesz : én egészen öné vagyok.

— Ha úgy tetszik : menjünk.

Mentek. Út közben Endrének több bolondságok között eszébe jutott
 a' különös levelke. Volt abban valami, mi azt megkülönbözteté azon szá-
 mos mindenfélektől, mellyekkel fiatal ember Pesten ostromoltatik. — „Egy
 váratlan körülmény!“ ez szokott szójárás. — „Akkor aláírom nevemet is.“
 — Elvárjuk — „Ne higyen minden barátságos arcznak . . .“

— Itt vagyunk — monda Harlem. —

— Ha jól tudom, ez G . . . banquier háza?

— Épen oda szándékozunk.

— Bravo! — illyen emberekkel szeretek megismerkedni.

Harlem ajánlására Endre szívesen fogadtatott. A' teremek hercegi-
 leg valának butorozra 's felékesítve ; mindenütt pazar fény és kényelem, a
 nagy teremben zene hangzék, 's mellette ifjak 's leányok tánczolának.

A' mint Endre nézegetné a' tánczosokat, történetesen egy ismerős
 ifjat pillantott meg, de kinek eddig nevét nem tudta; az ifju épen a' ház
 urnak fia volt, egyike azon derék új nemzedéknek, mellynek szaporodását
 minden hazafi kívánja, ki felfogja azt : mennyire szükséges egy új, erős,
 gazdag, független 's nemzeties érzelmű polgárostály.

Az ifju azonnal Endre mellé csatlakozott. Bemutatá őt több asszo-
 nyoknak 's leányoknak, figyelmezteté őt a' jobb tánczosnékra úgy, hogy
 Endre egészen kívánata szerint a' legjobban mulatott.

Éjfél után a' nők eltávoznak. Endre unni kezdé magát. Végig járt a
 a' teremetek, nézegette a' falakra függesztett festményeket, a' mint egy-
 szerre Harlemet pillantja meg, ki épen feléje jött. —

— Hol járkál ön itt . . . már mindenütt keresem — jöjjön velem.

— Hova?

— Majd meglátja. —

Egy szobába mentek; kis kerek asztalok mellett férfiak ültenek, több asztalon thea és puncs gőzölgött, pénzesörgés lepte el az egész teremet. —

Kártyáztak. Vásár ideje volt, a' házi urat ilyenkor sok külföldi nagykereskedő szokta meglátogatni.

— Harlem elvegyült a' vendégek közé, 's nem sokára elhagyta a' házat.

Reggel nyolcz óra lehetett, midőn Endre a' banquier házat elhagyta; haza jöven azonnal levetkezett, 's lefeküdt, de álmom nem jött szemeire — füleiben csengett a' pénz; szemei előtt a' bankjegyek alakjai czikkázának. Egész valója tökéletesen izgatott volt; még folyvást látta a' sápadt arcokat, a' reszkető kezeket, a' tömérdek gazdagságot, melly annyi családnak szerencsáját megalapíthatná; akár merre nézett, pénzt látott, ha behunyta szemeit: a' sötétség tündércsillagai között is bankjegyek szállongtak.

Az ifju számba vevé tárczája tartalmát. Elmentekor volt egy ezrese 's néhány darab százas: most tárczája gömbölyű alakot nyert, egyik oldalon apró jegyek voltak, a' másikon csupa ezeres, számszerint vagy huszonnégy darab — a' pénz, melly munka és szorgalom után olly szűken jó az ifjuhoz, egész éjen át szakadatlanul folyt.

Es ekkor a' legkomolyabban elhatározá, hogy többé ez életben játszani nem fog.

Volt-e e' határozattal némi összekötésben a' névtelen levelke, a' legőszintébb jó akaró, a' barátságos arcok, mellyektől ovakodni kell, és más részről egy titkos kép, melly lelkében csendesebb óráiban feltűnt?

Az ifju azóta, hogy Árkayék elmentek, nagy űrt érezett szívében.

Délfelé meglátogatótá őt Harlem.

— Kialudta ön magát? —

— Be sem hunytam szemeimet.

— Kár. Önnek erőre volna szüksége — ma ismét játék lesz. —

— Köszönöm, de én nem játszom többet. —

— Miért? Ha vesztett ön: vissza kell nyernie; ha nyert: akkor miért nem kockáztatná tovább.

— Már mindegy. Elhatároztam magamat, hogy többé nem játszom.

— Önnek ma rossz kedve van.

— Keveset aluttam.

— Ugy hát nem is háborgatom önt.

A' rövid látogatásnak vége volt. Harlem nem jött néhány napig. Endre másnap jót alutt, piros arczsine ismét megjelent, színével jó kedve és vidorsága.

— Jó estét, Endre!

Az ifju felrezzent. Harlem állott előtte.

— És ön az embert meg se látogatná — mióta Árkayék elmentek, mintha nem is ismernők egymást; már csak mégis kisül, hogy ön egyedül Erzsike kedvéért járt Árkayékhoz. —

— Ön még mindig a' régi Harlem.

— Ön ma meg van híva ismét G . . . . . úrhoz? —

— Ugy van, gondolom ön is.

— Minden esetre; azonban egy korábbi ígékezés megfoszt engem azon szerencsétől, hogy önnel lehessek — azonban egy szivességet kérek öntől.

— 'S az volna, uram? —

— Im harmincz darab ezeres — vegye ön ezt magához 's adja személyesen G . . . . úrnak.

— Igen szívesen — ezennel irok nyugtatványt. —

— Hogyan, Endre! — nyugtatványt . . . ? én ugyan kereskedő vagyok, de egyszersmind gentleman is — barátaimat meg szoktam tisztelni — vegye el ön a' pénzt. —

— A' mint ön akarja. — Azonban G . . . . úr csak fog adni nyugtatványt?

— Saját váltómat adandja önnek át — ön szíves lesz aztán nekem azt a' legelső alkalommal visszaadni. — Jó mulatságot kívánok.

Két nap múlva Endre látogató meg Harlemet. —

— Jó reggelt, Harlem! . .

— Ah . . . édes Endre . . . végre egyszer nálam láthatom önt.

— Ön tudja, a' kötelesség —

— Micsoda szó ez, Endre . . .

— Ön rám bízott valamit. —

— Igaz, majd el is feledém . . . kifizette ön . . . váltómat? —

— Im lássa. —

— Ez az — köszönöm — ön nekem nagy szivességet tett. — Stammer, égesse el ön azt a' váltót.

Egy magas, szőke szakállu ifju fölkelt 's a' váltót átvevén azt a' kandalló lángjai közé vetette.

— Nem ül le nálam egy keveset . . . édes Endre — egy kis közlenivalóm volna. Ha gondolná: menjünk cabinetembe, hol először beszéltem önnel, midőn ön meg is dicséré annak elrendezését. —

Bementek.

— Valami vállalatról volna itt szó, édes Endrém — magam is részt veszek benne vagy hatvanezerig, a' vállalat élén maga G. úr áll, ön ismeri e' nevet, maga a' megtestesült hitel . . . 's minthogy én még vagy huszezer nyivel rendelkezhetem: nagyon szeretném, ha ön ezeket a' részvényeket átvinné . . .

— Ön szavára igen szívesen, de meg kell vallanom, hogy illy vállalatokra, mint a' minőek a' G . . . . úrci, bár mennyire dicsérik is, nincs pénzem . . .

— Nincs pénzem! . . . minő szó — azt hiszi ön hogy, midőn én önnek efféléket ajánlok, egyszersmind nem értem azt is hozzá, hogy tessék pénztárammal parancsolni?

— Húszezer — kissé sok — egész értékemnek negyede — de ha

ön olly jó, nekem mibe sem kerül, mintha csak nevemet adnám oda. — Itt vannak a' részvények?

— G . . . úr személyesen fogja azokat átadni . . . a' pénzt, a' mint ön megvizsgálta bővebben a' dolgot, azonnal átadom.

— Az ön szava legjobb vizsgálat — irjak váltót? —

— Ime. Tessék bele írni az öszveg számát . . . s az elfogadó aláírást.

— Hát a' fizetési határidő —

— Maradjon üresen.

Elválás után Endre így gondolkodott:

— Ez a' Harlem maga a' becsületesség . . . épen úgy, mint G . . . úr maga a' hitel. (Folyt. köv.)

Pálffy Albert.

TÜKÖR DARABOK.

A' szép tavasz hozott virágokat,
'S beszönyegezte a' földnek színét —
Lombot hozott a' fáknak gallyira
'S elárasztá igézö kellemét.

Van egy tavasz — mi sokkal bájolóbb
Csudákba' dúsabb, ékesebb tavasz
Mi minden szívet inkább érdekel, —
Emberkebelben — 's egyszer nyílik az.

Meghozza ez szintén virágait,
Az érzemények bájvirágait,
És zöld színét, a' szép reményeket
'S a' szép remények tündérálmait.

Mért festeném szavakkal e' tavaszt,
A' melly felöl mióta ember él:
Költö, művész kifogyhatatlanul
Dalban, régében olly sokat beszél!

Egyetlen kincs hosszú utadra ez,
Jó 's rosz napodban enyhítő sugár;
Ha jó az ősz, a' képzet visszatér
E' korban gyakran mint vándormadár.

Berecz K.

AZ ALFÖLD.

Közel a' Tiszához falucska áll,
A' nádtetők kéményei fölött
A' gólya fészkel . . . legszebb perczeim
Ott éltem én e' kis kunyhók között.
Ott, ott szeretnék megpihenni, ott,
Iszapvankosra hajtánám fejem,
Tisza partján leendne sírom . . . ott
Szélvész füttyölne síri dalt nekem,

Ne ássatok majd engem máshova . . .
Oda, oda temessetek, oda!

A' parti fecske ott lyukat kapar,
Koponyámat partszélen megleli,
Majd abba rakja le tojásait,
Kis fecskéit fejemben költi ki.
'S ott, hol dalok zsbongtak egykoron,
Élet lesz újra, újra dal leszen,
Elszállnak aztán mint élő dalok . . .
Kis ürge fészkelend hült szívemen.
Ne ássatok majd engem máshova . . .
Oda, oda temessetek, oda!

Tiszába a' villám sokszor lecsap,
Tisza vizével szélvész és vihar
Gyakorta küzdenek . . . a' partvirág
'S iszap itt-ott embercsontot takar.
Az ott csatákban hunytak csontja lesz!
Föllengnek lelkeik bús éjjelen,
A' költő lelke is velök leend,
Velök zeng habháton, partszéleken . . .
Ne ássatok majd engem máshova . . .
Oda, oda temessetek, oda!

Vizet merít ott a' molnárleány,
Leül, fehér kis lábát mossa meg;
Kerek kalapjából kaszás iszik,
Itt ott kolompós tulkok fürdenek.
Hajók röpülnek át . . . magyar dalok
Hajósok ajkiról vízhangzanak,
Molnárlegény és a' molnárleány
Csolnakban holdvilágnál ringanak.
Ne ássatok majd engem máshova . . .
Oda, oda temessetek, oda!

Samarjay Károly.

HÁROM FÉRJ ÖZVEGYE.

Eredeti beszély.

(Folytatás.)

Őn igen siránkozó volt csecsemő korában, Mari, sok gondunkba került csillapodva tartanunk, 's mindig kelle számára tejes pépet 's fölötte édes kávé-t készen tartanunk, mellyek növekedtével igen kedvesek válának önnek, 's legnagyobb elkeseredéséből is mosolyra változtaták kedélyét; — dajkái 's mások is úgy jövendőlék, hogy megnövéstével szelíd teremtmény válandik belőle, 's én ennek örültem, bár, megvallom, előttem kissé kétesnek látszék; de most már kezdem hinni, hogy amazok mondának igazat 's én csalatkozáim.

Napi pepecseléseim önnel igen kellemesekké válának később, midőn járni tanula 's a' beszédet kezdé. Férjem ismét nem látszék igen nagyon elfoglaltnak a' haza ügyeivel, de inkább hivatalával, és én heteken át voltam egyedül, 's csak

néha vasárnapokon jöttek látogatóim, kikkel az időt elmúlathatám, míg az alispán többnyire távol a' háztól járt hivatalos ügyeiben. Ez időtájt két igen érezhető veszteség is ért; barátneim közül, kik közelemben voltak, 's többnyire minden harmad napon meglátogatának, egyik elhala, 's a' másik férjével Bécsbe költözék lakni. Ez nagy hiányt éreztete velem, mert nem pótolá senki helyöket; pedig csak ők valának ketten, kikunalmaimat elűzni gyakran segítének, 's nem leheté reményem, hogy többi szomszédim közül hozzájuk hasonló csak egy is váljék.

Az idő azonban ismét változatot hoz a sorsomra. A' környékben randesen katonák állomásozának, 's épen ekkor magyar huszárezred váltá fel a' régiék helyét, kik nehéz-lovasok valának, de egyszersmind nehéz kedélyű emberek, 's tisztjeik többnyire magányoskodó unalmasak. — A' huszárok katonai gyakorlatról jöttek vala egyenesen Pest alól a' táborból, 's egy része az ezrednek lakunk mellett ment el állomás helyére. Akkor épen kertünkben valék, 's gyönyörrel szemlélém a' deli leventéket. Egy tiszt vezeté a' csapatot karsu sötét-fekete paripán; hosszú bajusza 's vékony szép termete valami olyan férfias szépséget kölcsönöz valójának, hogy én kedvteléssel néztem őt büszke tartásában; és hogy' ült ágaskodó lován! ah Mari, azt csak látni kellett, hogy egy huszártiszt minden vonzó tulajdonit felfoghassuk... Észre vett, hogy a' kert virágdombjáról szemlélém, 's nyájás köszöntést inte fényes fegyverével: — mondja csak, nem emberség volt-e ez? 's én hinni kezdém, hogy a' magyarban több lovagias gyöngédség lakik, mint a' föld bármellyik nemzetében.

E' nap után nem mulék el két hét sem, midőn Vajdafi kapitány jelenteté be magát nálunk; férjem nem vala hon 's én fogadám őt el, mert tudja, édes leányom, a' magyar szivesség nem engedé, hogy őt más alkalomra utasítsam. — Lovagostora volt kezében, midőn szobámba lépett, és gyengén egymásra ütven vékony sarkantyúit, bemutató magát; helylyel kínálám meg, mint a' szívesen látott vendéget mindnyájan szoktuk, ő köszöné figyelmemet 's széket vőn. Azon tisztet ismerém meg benne, ki midőn virághalmamról reá nézék, nyájasan köszöntött. — Közelről sem vala elidegenítő kép; annyira jól álla hosszú barna bajusza vékony sima arcához; volt rajta sok ígész, apró lábai, tiszta kéztyükbe takart piczi kezei, és az egyenruha — — ő szép katona volt. Mintegy két óráig mulata nálam ez első alkalommal, férjemet üdvözölni hagyá, 's kijelentemem sajnálatát előtte, hogy hon nem találhatá: csupa megelőzés, maga a' nyájasság vala ezen ember. Legénye féken jártatá lovát, míg maga nálam ben vala; nem azon fekete paripa volt, mellyen először láttam, de más, egy sötétszürke, amannál semmivel sem rótabb, 's egyszerű angol szerszámában igazán deli állat. Könnyeden veté fel reá magát ura, az pedig tánczolva indult meg a' nem súlyos terek alatt. Ah mennyire irigylendő volt ekkor előttem a' férfiak sorsa! miért rendelt engem a' végzet növé? Ha én férfinak születtem, bizonyosan huszárkapitány lettem volna!

Látogatásait ismétlé; második alkalommal hon találá férjemet is, 's úgy látszék, hogy az élelmenyt lel társaságban, meghívá őt egyszer és mindenkorra minden töle telhető szivességgel, kijelentvén hogy, ha házunk nincs unalmára, bár lenne ő hon, bár ne, megjelenését barátságos indulatának fogja betudni, — mondá, hogy én többnyire hon lévén akadható unalmas óráimnak nagyra becsült társalgása általi elüzendését bizonyosan szívesen venném.

És a' kapitány jött és jött; csaknem mindennapossá lőn, 's ha néha nem jöve el, mikorra gondolám, kezdtem némi hiányt érezni körüllem; — férjem mint az előtt is mindig, többnyire nem vala hon; de ha hon volt is, engedelmet kérve szobájába vonult hivatalos bajaihoz, engemet a' kapitánynyal magamra hagyván. Ennek látogatása bizonytalan időben történt, jött reggel, jött ebédre, de többnyire délután, 's így alkalmam lőn őt theavel vendégelnem. Igen szereté ez italt, de sohasem ivá tejszínnel; ellenben három-négy adagot vegyite bele a'

legerősebb rhumból. — Eleinte hadnagyoskákat is horda néha magával, de ezek később mind inkább-inkább elmaradoztak. Gyönyörrel nézém őt mindig eltávoztában; az a' tartás, Mari, mellyel lovát megülé — ah azt nem lehet beszéddel kifejezni! Volt úgy is, hogy midőn gondolám eljövetét, kertünk dombosabb részében sétálék föl és alá, mert így megláthatám őt még távol az úton jöni, 's tovább lelete alkalmam szemlélni gyönyörű lovaglását. —

Igy állának viszonyaink, midőn a' többek között egyszer vén kastélyunk tornáczában ozsonna felett künn ülénk férjem, én, a' kapitány 's egy német bárócska, még fiatal 's csak mintegy négy hónapos alhadnagy. Lovakra tévede beszédünk fonala, én dicsérem a' kapitány szürkéjét, 's mintegy akartalan mondtam, hogy a' lovaglást tudni nagyon szeretném.

— Ah az legkisebb, vága közbe élénken a' kapitány, nagysád azt könnyen megtanulhatná, 's hízélgés nélkül szólva, ön kimondhatatlanul, de fölötté nagyon illének lóra.

— Nincs valami ígézőbb, mint egy nő lovon, támogatá az alhadnagy kapitánya beszédét, 's emlegetni kezdé Franconi tanítványit Párizsban, 's asszonylovagok ügyességét, kiket circusokban látott.

— Aztán nagysád igen könnyen tanulna, monda ismét a' kapitány; szavamot adom, hogy egy hónap alatt ügyes lovaglót képeznék önből.

— De ha ágaskodnék alattam a' ló, igen félnék, vetém közbe én.

— A' lovak általában igen szelíd és tanítható állatok, jegyzé meg ezután a' kapitány; például a' napokban kapott a' báró atyjától egy telivér csikót, melyet én, fogadni mernék, hogy annyira be tudnék tanítani, miképen lépéseit is szavam után tenné.

— Az én Allegrát, monda az alhadnagy, azt elhiszem, nagyon nemes vér's kezes mint barány, atyám kétszáz darab aranyat adott érte, 's ez semmi esetre sem nagy ár illy ritka lóért. Jövő alkalommal megmutathatjuk nagyságodnak, 's ha netalán megkívánná tanulni a' lovaglást, átengedhetem. — Szavait nyájas mosoly kíséré.

— Mi az, mi — monda férjem, kinek esze ekkor is alkalmasint máshol járt. — Oh a' telivér, hadnagy úr telivére, én azt önnek átvehetem áraért, édes szépecském, t. i. ha kedve lesz hozzá.

E' váratlan udvarisága engem nagyon meglepett, a' kapitány szaván kíváná fogni, 's tüstént meghatározák a' hadnagygyal, hogy harmad napon udvarunkban lószemlét tartanak, mellyben férjemet is részt venni kérék. Én ennek némi vágygyal néztem elébe, mert megvallom, nagyon felkeltve érzém magamban a' kívánságot, vajha valaha ügyes lovaglólóvá lehetnék. Aztán, vetegetém magamban, nem is épen olly félős a' ló, ha, mint a' kapitány monda, annyira betanulhat, hogy lépéseit is szó után teszi.

Elég az hozzá, hogy a' harmad nap eljött; a' kapitány legjobb 's legszebb lován vágtata be udvarunkba, egy sötéteske pejen, melly fél szemét elveszté ugyan már, 's e' hibája eltakarására mindig e' nemlátó szemre simán le kelle fősülni elülről hosszú üstökét, de gyönyörű termete, tartása, 's azon tűz, mellyel urát hordozá, bizonyosan megérdemlék, hogy a' kapitány többi szép lovai közt azt tartja elsőnek. Utána mintegy fél órával jöve a' hadnagy, 's lovászával vezetéken hozatá Allegrát; ez egy fiatal világos sárga volt, vékony lámpással fején, 's első jobb lábán térdig érő harisnyával. Játszék a' vezetéken, fejét 's kurtára metszett farkát fen hordozá, 's ezt a' ló-kupeczek, mint a' kapitány taníta, jó jelnek tartják lóban; de mind a' mellett is, hogy eleven 's majdnem csilapodatlan tűzü volt, mindenkit engede magához közeledni, 's én is, midőn bátorítának, meg mertem simogatni nyakát, mit teljességgel nem ellenzett. Férjemnek is meg-tetszék a' nemes állat, nagy kedvet mutata hozzá, 's azon kikötéssel, hogy a' kapitány fogja betanítani, megvevé számomra; a' hadnagy egykedvűen sepré fel érte aranyait 's Allegra enyém lön.

A' kapitány mindenről gondoskodék, nyeregkészületet rendele számomra Bécsből 's Allegrámat betanítá. Eljött a' nap, midőn a' lovaglásban első próbámat kelle tennem. — Vajdafy azon félszemű pejt nyergelteté fel nekem, melyet már fennebb említék; a' nemes állat szelid volt ugyan, mint bárány, 's én legdivatosb lovagköntösömben várva tanulásom kezdő perczeit, mind addig nem érezék semmi szorongást, míg felhágnom nem kelle; de ekkor, Mari, ekkor, — megvallom önnek, ha lovagköntösömet fel nem vettem volna, bizonyosan lemondottam vágyamról, le ennek betöltésére elhatározott akaratomról. A' kapitány unszolt, nyugtata és bátorított, de mégis remegtem. — Hátha szédülni fogok, kérdém; — nagysád nem fog szédülni, bizonyosan nem fog, felelt ő, 's végre mit volt mit tennem, aláadám magam a' műtételnek — engedje meg így neveznem első lóra ülésemet, mert a' nyeregbe akkor a' szó teljes értelmében feltétettem nagy bajuszu mesterem által. Egyelőre elveszítém jelenlétemet, 's hittem hogy okvetetlen le kell esnem magas ülésemből; de látván, hogy lovam békén áll, kezdettem bátorságomat rendbe szedni, 's a' kantárszárat kezeimbe adó tanítóm utasításaira figyelni, ki elkezdé velem vezetéken megindítani nagyra becsült pejét. Vagy kétszer fel és alá így járánk a' kastély előtt, 's én neki bátorodám, mondtam Vajdafynak, hogy így lassú lépésben már vezető nélkül is el mernék indulni, ő pedig örült 's próbát kívána tőlem. A' próbát megtevém: — ekkor elővezetteté magának Allegrát, reá ugrott, mellettem terme 's megindulánk folytatni az első leczkét. Elhagyók a' falut, künn a' messze sík tekintetétől némileg én is megbátorodám, 's folyvást lassú egyforma lépésben menő paripámon kezdém magam jobban és jobban feltalálni. — Vajdafy nagy kedvvel osztá utasításait, lovaglásomban igézőnek mondom, tartásomat elragadónak, csábítónak festé, 's csoda-e, ha e' beszédekre bennem némi önbizalom támadt? Apránként megkisértém magas ülésemből le-letekinteni, 's nagy örömmel tapasztaltam, hogy nem szédülök. Körülbelül fél mérföldet mentünk ekkor, mellettem egyedül a' kapitány volt, 's vele közelebb ismerős, hogy ne mondjam, bizalmas lévén, nem kellett szégyenlenem mutatkozó ügyetlenségeimet, mellyek talán az első próbámmal együtt jártak.

Igy folyt a' megkezdett tanítás és tanulás, körülbelül hat hétig, 's én türehető lovagos lettem, egy hónapig a' pejt lovaglám, azontul Allegrámat, mellyből Vajdafy igen nagyon alkalmas háti lovat képeze. Férjem lovászt fogada Allegrám mellé, és számára is lovat engede alkalmazni övéiből: a' lovász ügyes gyermek vala mintegy tizenégy éves, Pistának hívták, 's előszeretettel viselkedék gondja alá bízott paripám, de általában minden ló iránt: én Allegrámat czukordarabokkal etettem gyakorta, 's ez még inkább kézhez szoktatá a' szép állatot. —

Ez időben, higye meg kedves Mari, sok tekintetben boldognak érezém magamat; — a' kapitány, volt férjem hon, vagy nem volt, minden nap eljőve 's minden nap lovagoltunk. Ah lovagolni igen kellemes! — Ön már ekkor futosó gyermek volt, járt és beszéle 's dajkájával bárhová szabadon bocsáttatám; így a' gond, mellyet kisebb korában a' reá felvigyázat igénylett, nagy részben kicsinyülvén, a' kapitánynyal sok háborítatlan órákat töltheték. Sétalovaglásunk után szobáimba vonulva, ritkán kertünk parkjaiban fel és alá járva, éltük el a' délutánokat; a' kapitány komolyan nyájas és hajlékony viselete nekem tetszék, 's tán azt is mondhatom, hogy bizalmammal is megajándékozám. Megvallom, nem kívánám a' társaságokat, mellyek után előbb olly annyira vágytam, 's ekkor kezde azon hitem is megjöni, hogy egy kellemes férfi elég, elmulattatni bennünket, ha kivüle más senki nincs is körünkben. — — — Két kerevet volt, egyik szobámban asztalomnál, egymással szemközt, mellékesen több himzett kényelmes nagyobb nyug- 's apró lábszékecskék, — ezen apró székekkel nekünk sok játékunk volt; midőn pihenni leültem, a' kapitány olly gondoskodólag tudá azokat lábam alá hozni, 's mielőtt engedé, hogy hasznokat vegyem,

midőn letette, maga térdele elébb reájok, 's így térden állva enyelge és nyájas-kodék velem. — Mondott tréfás dolgokat, — szerelmi vallomásoknak vehetém vala, ha minden komoly kiejtésök mellett is némi szendesség nem árulta volna el, hogy tréfaképen mondatnak; — midőn fagyalttal vendéglém, hidegszivűnek csúfol, mert, úgymond, édelgéseire nem hallgatok, 's fel sem veszem udvarias mondásait, mellyekben ajkamat szebbnek mondá az epernél, ízletesebbnek képzelé a' számóczánál, — kellemes-édesebbnek a' vaniliánál, miből fagyaltaitamat kevertetém. Illy bohóságok nemde mulattatók — aztán ne leltem volna én bennök némi örömet? —

Történt egyszer, hogy épen utrakészülöben volt férjem hivatalos dolgaiban, szót kelle vele váltanom házi apróságok felett, és szobájában akarám őt megtalálni. A' kapitány is épen ekkor vágta udvarunkba, de mint házunknál egészen otthonosnak, nem tartám szükségesnek elfogadására sietni. Mentem hát egyenesen férjemet keresni, 's midőn szobáját benyitám, üresnek lelém azt; úti táskája, hintó-magazinja ott ben mind bepakolva valának már, mert előfogatja is megjött, melly őt állomásra szállítsa. Be kívántam hát őt szobájába várni, nehogy másképp elszalaszszam a' négy szem közti alkalmat vele találkoznom. — A' mint ott csupa kandiságból körültekintek, íróasztalán papirjai alól valami igen fényesen kicsillogót vettem észre, 's kíváncsian oda léptem, mert ön is tudhatja, édes leányom, hogy egy nőnek férje szobájában körülnézni szabad és kell. Fel-emelém az eltakaro papírt, melly olyan pörös irományforma volt 's alóla — rettentő csodálkozásomra — a' szegletes aranyszelencze tűnt elő. — Fölnyitám, — 's mit láték benne — képzelje csak, tele volt frís burnottal — frís burnottal, Mari, — melly körülmény teljesen meggyőze engem arról, hogy férjem titkon még maig is üzi a' szerencsétlen szokást, melly iránt én olly igen nagy ellenszenvet mutaték. Igen meg voltam lepetve, de közeledő lépteket hallván, hirtelen vissza tudám előbbi helyére rejteni a' szelenczét; férjem jött 's belépén megzavarodva látszék lenni, váratlanul szobájában lelven engemet; legelőbb is asztalához sietett, azon ürügyet mutatván, mintha papirosait rendezné 's jobban eltakarta a' szelenczét. Én szinlelém, mintha titkáról mitsem tudnék, előadám jöttöm czélját, 's röviden váltván csak vele szót, a' kapitány elé siettem, ki épen jöve minket felkeresni. — Férjem később kocsira üle 's én elmentem után szórakozott lettem, mert a' szelencze nem mehetett ki fejemből. Vajdafy utána tudakozódék szórt kedély-hangulatomnak, 's én főfájással mentém magamat előtte. Egész déltűnán nem jöve meg kedvem, nem mentem lovagolni 's a' kapitány előző kérdései is nem estek jól, minek az lőn következése, hogy elmentekor azon hittel távozték tőlem, mintha én őreá neheztelnék.

Napok multával sem tudtam elfeledni a' szelenczét, Vajdafyval való kellemes mulatásimban is megzavart emléke, 's őszintén szólva undorral kezdtem férjemre tekinteni mindjárt hazajötte után; látása eszembe hozta a' percet, mellyben olly nevetséges zavarban rejté előlem az átkos szelenczét, 's illyenkor lehetetlen volt gúnyosan nem mosolyognom illetlen titka felett. —

De a' véletlenség még inkább elvevé nyugalmamat. Egy estve — úgy gondolom, a' kapitány is nálunk volt ekkor vacsorán — nem mentem fekünni a' szokott időben, de apró foglalkozások miatt sokáig fen maradtam. Késő éj vala már, midőn rendbe szedett dolgaim után kimentem téres udvarunkra, kissé a' gyönyörűen világító hold fényén andalogni; férjem hálószobája ablakában még világot láték, 's megszálta a' kíváncsiság megtudni késő virasztása okát. Ő kastélyunk másik szárnyán lakott, két szobát foglala el magának, — egyikben nappal hivatalos dolgait végezte, másikat pedig csupán hálásra használa; ez utósónak ablaka az erkelyen át udvarunkra nézett, 's nekem a' tornáczon kelle átjutnom, hogy hozzá léphessek. Nem kell tán mondanom, hogy mind ezt megtennem csak egy percz kellett, én férjem ablaka előtt állva, beláttam, és mindent megkülönböztetheték szobájában. Nem is találná ön ki, mit láttam ekkor

— Oldalvást üle az ablakhoz egy, attól nem tova álló, asztalkánál, és szemeit egész áhitatossággal a' falra szegzé; esti pongyolában volt, bő otthonkájában, a' nagy karos szék kényelmébe süllyedve, úgy vette ki magát, mint egy világhódító hős, nagy tettei után pihenve. Mosolyogtam elégyűtségén, mert a' mit eddig láttam, még mind jó volt; de ime jobb karját a' másik alól kibontván, rácsos asztalára nyult 's az elégyűtség örömevel emele fel onnan valamit. — És gondolja csak, e' valami az aranyszelencze volt, melyből egy irtóztató nagy adag burnótot felszippantván, nyugodtan ismét maga elé helyezé. Csoda, hogy el nem süllyedtem boszuságomban édes leányom; azon gondolatom is volt, hogy ablakának üvegeit bezuzzam, de utójára mégis mérsékelni határozám magamat. Ő nem sokára ismétlé a' szippantást, 's a' hulladékot, egy színes zsebkendővel törle le ingeről, mi nekem ismét felöltő volt, mert házuunknál mindenki fehér zsebkendőt hordoz, 's ő e' színeseket csupa elővigyázatból látszék tartani, sőt ezt is olly óvatosan, hogy efféle soh sem láttam mosásba kerülni. — Mennyire szemes volt, hogy nyomába ne juthassak alacsony titkának. — Nem nézhettem tovább a' gyakran ismételt szippantási jeleneteket, melyeket nyugalmas üléséből meg sem mozdulva vitt végbe, szobámba vonultam, haraggal és utálattal eltelve olly férj iránt, ki nejét illy alattomosan játsza ki, 's ágyamba vetém magamat, de álom nem jöve szememre; nem tudtam elalunni, mert a' szelencze foglalkodtata mindig, 's e' miatt ébren töltvén az éjt, álomtalanul viradtam fel a' következő napra is. —

Midőn ennek delutánján a' kapitány eljött, kérdé színtelenségem okát, mert valóban sáppadt voltam a' boszuság miatt, melyet bennem férjem titka keltett, de nem szólék e' felől senkinek, nem panaszkodám; hanem mint igazi hölgyhöz illik, feltevém magamban mind egy szálíg kitapogatni azon titkokat, melyek a' szelenczéből folynak. —

Egymás után nyolcz estve jártam folyvást, és viraszték, — hasonló tapasztalás lőn fáradságom jutalma. Mi érzelmeim valának e' nyolcz estvét megelőzőtt napokon, azt elmondani sem tuduám, csak az még, a' mire tisztán emlékezem, hogy naponként növekedék bennem az elidegenülés Vértesy iránt. Szerencse, hogy a' kapitány naponként oldalamnál vala, szomorúságom okát gyakran gyöngéden tudakolá, 's egy folyton vigasztalt, mert ha a' kegyes ég e' jótéteményben nem részesített volna, talán meg sem bírandottam búmat. Azt mondják, édes leányom: ahoz, ki szenvedéseinkben vigasztal, szívünk igen hajlik, — 's e' mondás igaz volta rajtam is megvalósult, mert a' kapitány megelőző indulata bennem a' régi bizodalmat, mellyel iránta voltam, nevelé nem csak, de hasonlítgatni is kezdém őt férjemmel, melly hasonlítgatásnak az lőn eredménye, hogy Vajdafy emennél minden tulajdonira elsőbb, és sokkal elsőbb férfit. Vajdafy mindig nyíltan 's őszintén szóla velem, — hibáit is bizalmasan fedezgeté fel beszélgetéseinkben előttem, melyeket azonban viselete után benne nem tapasztalék; férjem ellenben alakos vala, ki míg előttem magát mindenben szentnek mutatá, alattomban üzé nyomorult bűnét. Vajdafynak gyönyörű termete, szép bajusza, fenséges apró kezei voltak; — férjem egész külseje pedig olly valami együgyű vala, melly sem egészben, sem részenként nem mutata semmit. Vajdafy merész és gyönyörű lovagos volt, — az alispán tán faparıpára sem mert volna ülni. Nem is adtam ezután férjemre nagyon sokat 's a' kapitány iránt előtte is igen szíves indulatot mutattam. —

És képzelje, édes Mari, ezen ember, férjem tudniillik, ekkor mindig sarkamban volt, — látta, tapasztalta, hogy boszankodom rá, hogy mellőzöm, 's mégsem ébredt fel benne büntudata, lelkiismerete, 's nemhogy szerényen visszavonult volna, de mint üldöző rosz szellemem nem szűnék meg gyötörni. Hivatalos bajait elhanyagolva végezé, ritkán hagyá el csak egy napra is a' házat, hanem a' helyett szobámba járt, óra hosszakig ott üldögelni, hogy midőn a' kapitány látogatásait fogadám, kéretlenül ossza meg társalkodásunk perzeit. Nem

vala egyéb módomban őt kikerülni, mint az, hogy a' kapitánynyal kilovaglásokat tarték, hova férjem természetesen nem követhete bennünket, mert soha sem szokott lovagolni: egész délutánokat tölténk kün, szegény Allegrámnak izzadni kellett.

Ősz ideje következett. — Gyönyörű napok jártak, nem emlékezem szebb októberre, enyhébb, szelídebb napokra, mint ezek valának. A' hegyaljai szüretre voltunk épen készülöben, 's ezt megelőzőleg atyámat egy pár hétre látogatni; indulásunk is meg vala már harmad napra határozva, midőn egy váratlan eset megzavará tervünket. Férjem délelőtt nem tudom hová elment azon ürügy alatt, hogy mulasztthatatlan foglalkozások kényszerítik távozni, visszajövetét is csak más nap reggelre mondá várnom, hozzá tévén, hogy előbb semmi esetre sem fog megtérhetni. Én délig egyedül maradtam, ebéd után azonban jött a' kapitány, 's kilovagoltunk; felemlegettük beszéd közben szokott napi tárgyainkat, de sem én, sem Vajdady nem birtuk amaz élénk vidorságig vinni a' társalgást, mely sétalovaglásunkat eddig mindig bélyegzé. A' kapitány különösen szomorú vala, mint mondá, elválásunk búsítá út, mellynek gondolata, 's a' késő találkozás reménye még inkább elvevék kedvét; megvallá, hogy körömet csak egy napig is nélkülöznie majdnem lehetetlen, 's hogy azon órák emléke, mellyeket velem együtt töltött, előtte örökre felejthetetlen fog maradni; én meghívám őt szüretünkre, 's e' meghívásom következtében ígéré is oda eljöni, ha tisztjeire hagyhatandja századát. —

Illy beszélgetések közt térénk vissza is, lovainkat jártatni hagyók, magunk pedig sétálni tértünk az őszi napok miatt diszében már-már fogyatkozó kertünkbe; mert a' verőfény kicsalt, 's a' lankadt melegű sugárok meggyengült erejét arczom napernyő és fátyol nélkül is el bírta tűrni. Darabig járánk fél és alá, míg nem a' sétat megelégelve ama' virághalomra lépénk, honnan Vajdadyt legelőször pillantám meg, 's ismeretlenül is csodáltam lovaglásában. — Itt egy kicsi gyepágyra telepedtünk ülni, mellyet elevenfalú lugas rejte magába: édesded csevegések közt hagytuk mulni a' perczeket, 's én kéjtelve hallgatám Vajdady nyájaskodásait, ki később elhagyva ülő helyzetét fél térdre ereszkedék előmbe, 's illy helyzetben folytatá enyelgéseit. —

— Önnek alkalmatlan térdelni — mondék hozzá lehajolva én; kelljen fel. —

— Ah, nagysád semmi alkalmatlanság. Ön maga mondja meg, ha nem kellemes-e egy madonna előtt térdelnünk, kinek szemeiben annyi üdvöt, egész valójában annyi kegyelmet látunk felénk mosolygani. — 'S itt jobb kezével gyöngén derékon illetvén, baljával balomat fogá, 's elragadtatva lévén, nyertem tőle egy kézcsókot. — E' perczben férjem, kinek jöttét észre nem vevők, a' lugasba lépett.

A' kapitány felállá 's látszék, hogy e' hirtelen meglepetés miatt valamint én, úgy ő is zavarodva volt.

— Önök itt gyönyörűen mulatnak, mondá férjem boszankodva és illetlen gúnynyal — üdv és kegyelem — hm! — madonna!

— Vajdady nem szóla, én egy-két mentő ígét kívántam mondani; de az alispán dihhel forgatá körül szeméit, különben tejszin arcza felpirult, mint egy krokodil tekintete reánk, 's kezde velem szembe felelelni; engemet hűtelennek mondá 's több efféle sértő kifejezésekkel illetett nemcsak, de fenyegetődzéseit is messze vivé; aztán a' kapitányhoz fordula 's szemrehányások özönével támadott reá is: emez darabig hallgatá, és folyvást hidegen maradt, — csak egy vonal sem árulá el arczán, hogy felindulva lett volna.

— Alispán úr — monda végre halk és egyforma hangon, ha önnek velem számvetése van, tessék helyet és órát jelezni, ott és akkor elvégezhetjük, midőn majd nem szavakkal, de fegyverrel megvívunk.

— Igen — vevém én némileg magamhoz jöve át a' szót, 's majd, hogy sirva

nem fakadtam boszankodásomban, még ő támadt itt reám, hűtelenséggel ő vádol, 's szemrehányásokkal illet, mintha nem tudnám, hogy burnótozik.

Tudtam, hogy szavaimmal erőt 's tulsulyt veendek rajta; úgy is látszik, mintha ezek meghökkentették volna őt, mert zavarodva pirula el fölfedezett titka szégyenétől: de csak hamar ismét összeszedé magát 's felülkerüle bántó szavaival.

— Mit? mondá, az semmi kifogás; ha én burnótozom is, az nem ok arra, hogy ön megszegje hitét, női kötelességeihez hűlen legyen, férjét fel sem véve, szobámban és lugasban térdepelő szerelmesekkel édelegjen.

— Az hazugság, rágalom, méltatlan gyanúsítás! fakadtam ki én is. — —

— De nem hazugság, nem rágalom, nem is méltatlan gyanúsítás, annak már én végére jártam, megmondja a' kulcsárné.

A' villám sem sujthatott volna keményebben, mint az alispán ezen felfedezése; kétszer is el akartam ájulni a' hálátlan asszony alacsony rágalma miatt, ki bizonyosan azt láthatá, midőn a' kapitány a' lábszékecskéekkel játszott, de mégis nehogy gyengének mond hassanak, 's a' hibát reám még távolról se láttassam venni, mellyel árulkodásában illetett, erőt vettem magamon. Majd feltámad a' gondolat, hogy a' semmirevaló asszonynyal éreztessék hatalmam és boszum egész súlyát, 's inuen lőn, hogy leggyorsabban változó eszmém sorát egy hirtelen elválasztó kívánnal gondolám leghatékonyabban kifejezhetni.

— A' kulcsárnénak el kell a' háztól menni — mondám felsőségemet jelelőleg — el kell menni még ma, mindjárt.

— A' kulcsárné nem fog elmenni, csupán azért, mert a' nagyságos asszonynak úgy tetszenék — felele vissza megvont gúnyos hangejtéssel férjem.

— Jól van, ... ha a' nagyságos urnak nem tetszik a' kulcsárnén tudni, akkor én fogok elmenni — viszonzám hasonlóan; de már ekkor elkeseredésem tetőpontra jutott, 's kitörő könyekkel szemeimben fordulék Vajdafihoz, ki hallgatva, 's merő tekintetét férjemre megvetőleg szegezve még mindig előbbi helyében állt. — Kapitány úr, mondám, láthatja azon méltatlanságokat, mellyeket ezen zsarnok velem itt ez órában elkövetett; legyen, kérem, védem, 's ne vonja meg tőlem pártfogását, vezessen el gorombaságai elől, 's kísérjen szobáimig.

E' szavaimra a' kapitány némán közeledék hozzám, 's karját nyújtá, az alispán mereven állt, 's gyáva indulatoskodását egész nyomorúságában kifejező tekintettel bámulva utánunk, míg csak tekintete elől el nem tűnénk. Nem is gondolhatná, Mari, milly iszonyu és rút vala ő ekkor, midőn egyszer oldalaslag viszszapillanték reá, meglátám a' méreg veritékeit arczán, rendetlenül álló haját, kuszált bajuszát, és frakkja egyik hátulsó zsebéből idomtalan hosszan kifüggő zsebkendőjét; feltevé ekkor magamban, hogy őt örökké, de mindig utálni fogom, és vele soha meg sem békülök, 's e' feltételemmel a' kapitány kísérete mellett szobáimba érvén, hulló könyözön borítá el arczomat, melly sűrű cseppekben kebelemre alápergett: kényes színű selyemruha volt épen ekkor rajtam, 's azon mindig meglátszának ezen órák könyei. (Folytatása követk.)

I v á n f y M a l v i n a.

Ú T I K É P E K.

III.

GRÄTZ, jul. 15. 1847. A' híres kappanyok hazájának fővárosában vagyok; bizony kappanyos itt a' szellem is. Hanem előbb Rohitschról.

Rohitsch a' stájer RRké, de nem is válhatik ám szégyenökre, olly díszes, olly nagyszerű minden; szép völgyben fekszik, 's ha a' természet nem bánt is

egészen pazarula' rohitschi völgygyel, kiegészíté emberi kéz, áldozat és kitartás, hogy gyönyörű, hogy megragadó legyen. Épületei óriás kastélyok, a' savanyukút barátságos sétányon csörgedez, 's reggeli 6 óraker — mint más fürdőkben — a' zene a' kútnál van 's játszanak féltizig, itt hemzseg reggeli pongyolában az egész fürdői közönség hihetlen nagy számmal. Itt aztán nagyvilági szellem szerepel, nem kérdi egyik a' másikat: kicsoda? hanem megszólítja azt ki pofájához áll: akár mellyik urhölgyet megszólíthatni minden történhető hidegség vagy lenézés félelme nélkül. Kilencz óraker kezdenek alakulni: társaság kirándulásra, whistre stb; de nem úgy: ezt hívjuk, azt ne; hanem kinek tetszik? Első reggel, midőn a' kútnál sétálhaték, egy inas lépe hozzám, ha nem akarnék-e negyedik lenni whistre; én elfogadám, 's három egyénhez vezetett, kiket éltemben soh sem láttam — egy ifju báróné, egy ezredesné, 's egy éltes úr valának. Tizker a' csarnokokon játszani kezdenek. Félegyker van az egyik vendégházban az ebéd, ekkor csöngetnek — egyker a' másodikban, 's kettőker a' harmadikban, mindig csöngetés által tudatik. Minden igen olesó — bezzeg nem akarják ezek az emberről a' bört lehuzni, mint a' mi fogadós uraimék — az első két ebéd (5 étel) 30 kr., a' harmadik (7—8 étel) 40 kr. — A' szobák is igen mérsékelt árúak, 's nem lehet nyuzni, mert mindenre árszabály van.

Tánczterme olyan, mellyhez hasonlót még nem láttam; nagysága körülbelül, mint a' pesti redouteterem; falai fehér 's oszlopai kék márvány, boltozatán gyönyörű cifraszágok gazdagon aranyozva; a' falba földig érő tükrök építvék; roppant csillárai világítás nélkül is csillognak, annyi rajtok az arany és más ragyogó portéka. Táncmulatságai fesztelen jókedvűiek. — Minden szép, minden kedves, csak a' zene lehetne jobb. Rohitsch igen kedves emlékezetű maradand előttem.

Reggel kilencz óraker indultam el Rohitschról gyorsszekeren — vagy mi? tizenegyker Pölchachon valék, 's a' mint körülnézdegélék, a' felakgatott képek és hirdetmények közt egy festvény akadt szemembe; graetzi fogadó volt levéve, a' ház, kényelem és kilátás, körülte német, franczia, magyar és olasz irattal. Igen; magyar irat, édes nyuzó magyarországi fogadós uraimék! pedig ezen ember alig számolhat egy éven át annyi magyar vendégre, mint önök, drága urak, fél nap alatt, 's mégis figyelemmel van irántok; önök csalják, nyuzzák a' magyart, két-három év alatt magyar pénzen földeket, házakat vesznek 's mégis semmi figyelem; dejszen! várjanak, még savanyu idők is jöhetnek. Visszatérvén az említett festvényre, a' magyar felírás körülbelül így volt: Kampelmiller Henrick házi úr az Elefantomnál (elefántnál) ajólja a' P. T. uróknak stb; becsülendő a' szándék és figyelem. Mi természetesb, mint az, hogy én az Elefantomhoz szállni határozám, 12 óratájt a' vaspályán megindultam, 's hat óraker Graetzben valék.

Barátom! itt volt nehéz feladat vaspályát építeni; csupa hegy-völgy. Pölchachtól Graetzig öt tunnelen mentünk át, mellyek egyike 600 öl, 's az a' tömérdek hid, a' kétemeletes házak hol az ember alatt, hol felette vannak, és néha szinte érezni lehet, hogy gözkocsi hegyen fel-, vagy lehalad; tizenegy mérföldön Graetz felé ezer nyolczszáz láb magasságot halad felfelé a' gözkocsi. Az imént említettem marburgi tunnelnél egy furesa kis kalandocska történt.

Mielőtt a' roppant hosszú tunnelbe menne a' gözkocsi, Marburgnál a' wagonokba lámpákat gyujtanak, az egyik II. rendű kocsi a' lámpa elaludt, egyszerre sikoltás, csattanás, szitok és nevetés tölté el a' kocsit — kíváncsi volt mindenki, hogy mi történhetett? Egy ifju hölgy mellett meglehetősen éltes férfi ült, mögötte pedig egy ifju; a' sötétségben az ifju fölemelkedék, a' hölgyet megcsokolá, 's ez a' mellette ült jobbra-balra pofozni kezdé. E' tréfácska nagy vizsgálatot szült, az eredményt nem tudom.

Graetzbe megérkezém, 's mint fönnebb emlitém, az elefánthoz szálltam, hol a' pinczér rögtön jelenté, hogy nyolcz óraker a' fogadó kertében estély leend,

átöltözém 's a' színházba, onnan az estélybe mentem. A' színházban hirtelen Pesten képzelém magamat, oly üres volt; Borgia Lucretiát adták, Vangel énekelte és igen tetszett. Az estélyen legnevezetesebb volt, hogy a' zenészek (katonai zenekar) az első szakaszban egy magyart játszottak, 's e' szakaszt a' Rákoczyval fejezték be; a' másodikban nem tudom, mert társalgás nélkül igen unatkozván, elhagytam a' kertet, és szobámba tértem. Graetz- és szelleméről jövőre. Mióta itt vagyok, mindig igen fáj a' fogam, tán azért ítéltem rólok rosszul, nem akarnék igazságtalan lenni.

D e g r é A l a j o s.

H Ö L G Y S A L O N.

(Egy nő naplója.) Nehéz eltalálni férfinak a' középutat féltés és nem féltés között. Mert ha félti nejét, bizalmatlanságot árul el iránta, vagy azt hagyja hinni: hogy magáról következtet; ha pedig nem félti: ez által vagy azt mutatja: hogy neje nem érdekli többé, vagy nejét nem hiszi olyannak, a' ki valakit férjén kívül érdekelhessen.

Ha nőt akarsz ismerni: vigyázz rá, mikor nevet. Ha nem néz rád, mikor nevet: bizonyosan azt hiszi, hogy te nézed őt. Ha félre nevet előtted suttogva 's rád tekint: titkai vannak, mikről azt akarja, hogy kitudd. Ha nem tudod nevetésre hozni: vagy nyilván neheztel rád, vagy titkon szeret. De ha minden szavadra tud nevetni: essél kétségbe, mert komoly hangodat nem fogja megérteni.

Nincs gyöngédebb viszony, mint két hölgy között szokott lenni. Kik egymásnak barátnői 's kik egy férfit szerettek 's kik közül egyet e' férfi boldogít. Milly könnyű kimagyarázni a' soha el nem fogyó gyöngédséget, mellyel a' boldogított nő férje iránt viselkedik. Barátnéja arcától tart. Milly szemrehányás volna rá nézve ez arczon a' szomorúságot látni, mellyből, ha férjét nem boldogítaná, mindig ezt kellene kiolvasnia: ha én volnék neje, jobban tudnám őt szeretni. Milly könnyű nyomára akadni a' gyöngéd vonzalomnak, ha a' nem boldogított hölgy barátnéja gyermekeit csókolja. Vonalmakat lát bennök a' titokban imádkozó férfi arcából.

A' tetszvágyat a' nők vétkeül szokták felróni, pedig nem mindig az. Gyakran, ki egyet legjobban szeret, az kíván leginkább mindenkinek tetszeni; magában azt gondolva: ha most kedvese látná, milly büszke leendne rá.

Az ifju szerelme láng, de a' férfi szerelme napsugár.

Jaj annak, ki becsülni nem tudja azt, a' kit szeret.

Szeretik a' nőket titok nem tartással vádolni, 's e' vád sokkal általánosabb, minthogy kifogásokat lehessen ellene támasztani, csak hogy ez tán az idegen titkokra nézve áll. Saját titkait évekig megőrzi a' nő szíve, egy hang, egy sohaj, egy arczvonás el nem árulja azokat; de mint kitalálatlan rejtelem, szállnak azok vele a' sírba. Hányat nem ismer a' világ olyannak, a' milyen valóban, sőt nemcsak a' világ, de tán a' világnak egyetlen lényé sem ismer meg. Gyakran boldognak hirdetik azt, kinek ha szívébe látnának, megsirnaták; a' társalmak és sétányok vidám arca megcsalja a' szemet. Hü, éretnyes, feddtelen életű a' nő, senki sem tudja, miért hervad el mégis. Tán egy soha ki nem mondott vonzalom titka emésztí föl ilyenkor lelkét, mit még az sem ismer, kiért e' vonzalom lángja ég 's mit ismerni soha senki nem fog. És éretnye megöli a' nőt, de csorbát nem szenved. (Folyt. köv.)

J ó k a y M ó r.

IRODALMI ELLENŐR.

Rendszeresség.

A' nép szava, isten szava. —

Ha szükség volna reá: tudnók e' tételt az általános elvszerűség szempontjából is fejtegetni; tudnánk e' részben, minden subjectiv ösztönszerűsége fölül álló tekintélyeket idézni, minők pl. Aristoteles és Goethe; — de erre semmi szükség, mert csak a' világszellem történeti fejlődésének legújabb phasisát kell megtekintenünk, hogy meggyőződhesünk róla, miszerint a' nép szava, isten szava.

Ugyanis a' közép- és ujkorban tekintély 's egyéni szellem tulajdonoságot gyakoroltak a' közszellem fölött; de a' legújabb jelenkorban tekintély, 's egyéni nagyságok kezdeményezése megszűnt, 's a' tömegé az, a' mi kezdődik. —

Midőn a' tömeg kezdeményez, ott eszme helyett tény uralkodik; ott már a' nem en tul vagyunk, 's kezdődik az igen; ott az egyéni értelem alkotta rendszerek hatalmán mindig fölül áll a' tényező akarat. —

Hagyjatok föl tehát a' szoros rendszeresség ok nélküli bálványozásával. Ugyanis napjainkban kész rendszerrel előállani akarni, annyi, mint kilépni az alakuló korszellem sodró folyamából. Mert azon világnézet, mit eddigelé a' bevégezett — 's jelesen a' német hypotheticus rendszerek ténylegesítettek, épen úgy be van fejezve jelenleg Hegelben, mint volt hajdan Aristotelesben a' hellen világ, — 's a' mi ezután következik — az csupán e' rendszerek critica'ja — fölbo mlás lehet. —

Innen egy vagy más irányt, művészetben épen úgy, mint szellemünk egyéb emanatiojában — nem az határoz — ha vajjon van-e benne rendszeresség vagy nincs, hanem az, ha vajjon az uralkodó közszellem igaz valóságának concret alkatrésze-e, vagy pedig nem. Jelenleg nem az a' kérdés: ideal, vagy real, — empiria, vagy speculatio, hanem az: vajjon München és Berlin, vagy Düsseldorf és Párizs? —

Innen mi, kik a' tény szempontjából indulunk ki, igen helyesnek találjuk, hogy korunkban a' politica tulnyomó a' művészet fölött. 'S azzal, hogy ez általános irányban a' rendszeresség nem kézzel fogható — azzal nem sokat törődünk — mert hiszszük, hogy az elvet meg fogjuk találni majd az eljárás végén — midőn egy új organisatio a' nemzeti és népi elem egységében, minden egyebet fölolvaszt. —

Ez álláspontrol, minden uralkodó egyoldalúságot meg lehet fejteni. Ugyanis az általános történeti fejlődés e' mondtuk stadiumában, a' tetté alakulandó eszmék valódi élete bizonyos sajátos korlátoltságban jelenik meg mindig és mindenütt; — 's illyszerű esetben a' világért sem nemlegesítő critica a' teendő, hanem az, hogy az irányt, különemű sajátos szétágazásaiban — syntheticus uton a' szabad állapotok harmoniájára emeljük. —

Tudjuk a' frank romanticáról — hogy a' juliusi forradalom előtt, — nem rázhatván le magáról teljesen a' középkor lebernyegét — nem volt megtisztulva a' különemű pártelemektől — 's így sok tekintetben korlátolt vala; — de miután nem csupán az érzés és eszme, hanem egyszersmind a' tény szempontjából is igyekezett categoricus helyzetet foglalni el; — azóta — mint határozott világszemlélet nyilvánítja magát szellemünk concret tüneményeiben. —

Ha pedig saját körünkben vizsgálódunk, — úgy fogjuk találni, hogy korunk fönnebb vázolt iránya, nemzetünk egyéni jellemével nagyon megegyezik. A' magyar nem szemlélődő nemzet; egyetlen eszme van, mit föltétlenül, 's határozottan elfogad — 's mellyen tul reá nézve megszűnt a' szemlélődő értelem, és kezdődik a' cselekvő akarat, — és ez az eszme a' nemzetiség. És e' tekintetben teljesen hasonlítunk az angolokhoz, kik egyedül az alkotmányos sza-

badság eszméjét fogadják el mint föltétlent és állandót, — 's innen van, hogy az irodalom sem nálunk, sem Angliában nincs főhatalmasságnak elismerve. —

E' mondottak nyomán, nemcsak hogy szabad, sőt inkább categorice szük-séges a' nemzeti költőknek political tekintetben átellenes viszonyba jutni egy-mással — különben hatásra egyáltalában nem számíthatnak. —

Azt pedig egyáltalában ne higyétek, hogy ez által a' tisztán emberi koc-zkázatva van. Ugyanis mi a' tisztán emberi? a' szabadság. 'S mi a' sza-badság egyéb, mint az embernek azon saját cselekvősege — melyre támasz-kodva — teremti önmagát és saját világát? Itt pedig a' cselekvő érte-lellem, 's értelmes cselekvés különböznek egymástól, 's a' helyett, hogy ér-telmünk világába vonulva, az embert épen a' cselekvéstől akarjuk sza-baddá tenni — úgy állítjuk elő a' tisztán emberit — ha az egyénben a' cselekvő embert valószínű. —

Nem akarván saját magunkat anticipálni — egyelőre csak ennyit felelünk a' Szépirodalmi Szemlének, azon legközelebbi nyilatkozatára — miszerint : nem tudja hova tartozunk, — érintvén egyszersmind több egyebet is, mit a' Szemle közelebbi számaiban szőnyegre hozott. —

A' Szemlének egyébiránt, úgy látszik, épen célzatos törekvése, a' közhittel ellenkezni; — mi pedig ezt, mint az eddig mondottakból is látható, — fölibe helyezzük az egyéni meggyőződésnek. Ugyanis ha az egyéni meggyőződés elve mellett következtetések akarunk maradni, úgy a' lét egyéni szabadságának, minden subjectív irányban kell hódolnunk — 's ez aztán teljes fejtelenséget szül. A' Szemlének pedig mondottuk elve mellett — távol legyen, hogy egyének, — sőt még eszmék irányában sem szabad annyira categoricusnak lenni — mint a' millyen, minden lehető alkalommal Lauka Gusztáv irányában. Mit egyébiránt róla legközelebből elmond, az igen furcsa, kö-vetkezetlen, nagy mértékben igazságtalan, 's teljesen méltánytalan beszéd. Mit teszen ez : hogy „L. mint költő nem írhat másra satirát a' nélkül hogy magára is ne szóljon.“ Hát a' Szemle szerkesztői, — jelesen Toldy Ferencz — ki mint csupán fölületesstilista, a' tünemények mélyek mé-lyébe ható szemlélet hiánya miatt egyáltalában nem képes az irodalmi kört szé-lesbíteni — írhatnak-e általánosan véve critical tájékoztásokat, a' nélkül hogy az önmagokra is ne szálljon? — Nincs ellenünk, uraim! hozzuk be e' categori-sáló modort az irodalomba — de elvégre is a' nyilvessző aligha oda nem fog visszapattanni, a' honnan kiindult. —

Mi egyébiránt Laukát illeti, az igazság érdekében kötelességünknek tart-juk róla kijelenteni, hogy egészen más ember, mint minőnek a' Szemle hirdeti. Mint költőt kedélyesség, megtisztult objectivitas, a' formának művészi kezelése, 's tartalomdusság jellemzik; mint prosairó pedig egészen új nemet reproducált. Mi őtet isten és ember előtt — pártunkhoz számítjuk, 's azt, hogy a' stereotyp értelembe vett szellemetlen studium vakondokai fölött álló, — 's maga a' ge-nius által közvetlenül fölkent írói talentum, nemcsak hiszszük, de tudjuk is; — 's eszmetársítás útján épen jó, hogy reá jövünk arra, mit a' Szemle egy-kor illyszerűen mondott : ha nektek van hitetek, van nekünk is; mert alkalmunk nyílt — leszámítván jelenleg minden indokolást — száraz egy-szerűen kimondani : ha nektek van tudástok, van nekünk is! —

Sükei K.

NYILT LEVÉL JÓKAY-MÓRHOZ.

I.

PEST, aug. 2-án 1847. A' 'Pesti Hirlap' újdonságírója nem rég, mond-hatom, elég csillapult kedélyvel 's tárgyavatottan Moliére Tartuffe-jéről szólott, figyelmeztetve egyszersmind az illetőket több olyanokra, mikről előre is szólani

nem épen felesleges. 'S a' nemzeti színház hivatalos tudósításaiban ezért neki köszönet mondatik. Hogy e' köszönetszavazás komolyan, vagy csak satirice történt-e, nem tudom, és én hajlandó volnék az elsőbbit elhinni, ha véletlenül tudomásomra nem esik, hogy minden köszönet mellett is minden megtétetett Tartuffe előadására csak az nem, mit a' 'Pesti Hirlap' újdonságírója megemlített, 's mit a' nemz. színház, nem tudom, igazgatósága — vagy rendezősége megköszönt. — Mellőzve minden egyebet csak a' fordításról szólok néhány szót; én úgy tudom, hogy Tartuffe nem francziából hanem németből fordított a' magyar előadás számára. Ha úgy van, 's pedig csatlaltan igazság, hogy Tartuffe fordítása már magában irodalmi érdem, nem képelem: mi jutott eszébe a' nemz. színház igazgatóságának, hogy mellőzve az eredetit, német rosz fordításból fordíttatja le magyarul? Tudod, 's reményem, tudják az illetők is, mennyire alkalmas a' német nyelv a' francia rövid és szabatos kifejezések lefordítására; 's a' legjobb fordítás is mennyit vesz az által, hogy az eredeti úgy szólván csattanó párbeszédnek helyett holmi hosszadalmas dissertációkat találunk, ezeket már most magyarra téve hiszed-e, hogy reá lehessen ismerni Tartuffe-re? Én alig hiszem; sőt hajlandó vagyok hinni, miként ezen világhírű mű is azok sorsára jutand, mellyek rosz fordítás miatt majdnem megemészthetlenek. És ez a' legjobb német fordításból magyarra áttett Tartufferről is áll. De mit szólasz hozzá, midőn azt vagyok bátor megszűni, hogy Tartuffenek németben jó fordítása, melly az összes némettség elismerését bírja, egy általján nincs; — már most reád bizom 's mind azokra, kik Tartuffe-t ismerik, hogy vajjon mit fogunk mi látni a' nemz. színpadon? Böttiger Byront úgy fordítá, hogy a' német nemzet a' classicus fordítás bélyegét nyomta rá, és mégis mennyi hiány, mennyi halványság! — Azért én soha sem csodálkoztam — 's ha te csodálkoznál, igen roszul tennéd — hogy a' Honderűben nem tudom kicsoda, Hiadort Byronnal hasonlítja össze; meglehet, a' német fordítás, egy kis auxesis adta tudákos fejébe ezen resultatumot. — 'S illy előkészületek után még azt mondják, hogy a' 'Pesti Hirlap' újdondásának figyelmzettetéseit Tartuffet illetőleg köszönik, azaz már most a' posteriori szólva: nekik bizony beszélhet!

Miután már a' színházról szólok, egy uttal nem mellőzhetem el, hogy meg ne kérdezzetek: vajjon nem tudod, mi lesz színházunkból, ha véletlenül Egressy G., Fánssy, Lendvay, Szentpétery, Lendvayné és Laborfalvi Róza vagy elmennének, vagy — mitől óvjon meg az ég — bármikép olly állapotba jönnének, hogy nem játszhatnának többé? Vagy ha ez csak egyen is megtörténék, mit fognak tenni? Ha te sem tudod, én ugyan nem tudom. De annyit mégis tudok, hogy nem ártana a' vidéki színészeknek több alkalmat adni az itteni fölléphetésre. Teszem, multkor itt volt Feleky; miért nem mutatták meg a' pesti közönségnek? neki van több jó szerepe, talán tettsett volna, mit én igen hiszek, 's nem lett volna-e jó őt számunkra megnyerni? — Meglehet, hogy némelyekben csalódnék az igazgatóság; de kétségtelen ellenben az, hogy a' sok közöl legalább egy pár nyereséges acquisitio lenne. Hát még nőinkről mit mondjak?! Kovácsné, Komlóssy Ida, Laborfalvi Róza, Lendvayné, Szatmáriné, Éder Luiza, Fehér Lilla, Kecskésné, Lászlóné, Szilágyi Lilla 's néhány appendix teszik a' mozaik egészet. Hogy mennyiben pótolhatják a' másod rendűek az elsőb rendűeket, majd elmondom más alkalommal. —

Nézzük meg a' szomszédokat is, mint vannak. Itt először is sajnálkozásomat kell kijelentenem a' felett, hogy a' Noththeater számára általad gyártott igen adaequat szavat: árnyékszínház, nem használod, mondhatom, nagy kár, miután a' Noththeater eszméjére is csakugyan kell egy szó, és én ennél jobbat a' szótárok számára nem találhatnék. Másodszor nem bírok eléggé csodálkozni azon hír felett, hogy Schreyer majmai keresetök egy részét az árnyékszínház igazgatójának kénytelenek fizetni. Quo iure, nem tudom. Ha a' városi tanács azt

mondotta volna: fizessék be a' négylábu művészek egy részét szerzeményeiknek a' városi pénztárba, valamely jótékony célra, azt nem csodálnám; de hogy egy egészen idegen ember zsebébe folyjon azon rész, arra csakugyan kell egy kis törvénytudomány, hogy valahonnan ki lehessen ennek igazságosságát magyarázni. Én azonban hiszem, hogy lesz, ki ezen statutumon egy kis módosítást fog tenni. — Isten veled.

Bánffay.

NEMZETI SZINHÁZ.

Jul. 29. Egy színész élete. Francia drama 4 felv. Az előadás bárha több helyen lankadtabban folyt, mégis egyike volt a' correctebbeknek. Egressy Gábor (Moliére) úgy játszott, mint ki a' jeles férfit, kit személyesített, nemcsak azokból ismeri, mik e' dramában megírva vannak, hanem műveiből is, mellyek a' nemzetek előtt mindenkor a' legnagyobb becsben tartattak. Ez okból Egressy úgy tudta elintézni játékát, hogy helyes szavalása, 's a' jellemző helyek kiemelése által azokra is nagy hatással volt, kik Moliéret kevésbé ismerik. Igen ügyesen tudta a' nézőkkel sejtetni, hogy olly férfit játszik, ki csak századok ajándéka lehet, ki szellemével előre tör, de ki kénytelen a' tudatlansággal 's környezőinek korlátolt felfogásaival küzdeni, ki félre értetik, 's ki tehetségeinek 's nagyra törő szellemének áldozata lesz. Komlossy Ida (Moliérené) kellemmel játszott; e' színésznőket a' közönség az által, hogy minden fellépése alkalmával, midőn őt először látja meg, zajosan megtapsolja, az első rangu színésznők közé helyezte. Mai szerepében igen sikerülten adá a' szerelemmel 's könnyelműséggel Moliérehez ragaszkodó leánykát, később a' hiú nőt, a' szeszélyeskedőt, de ki mind e' mellett a' romlottságtól nagyon távol van, bár sokszor meglehet akaratlanul, vagy legfeljebb gondatlanságból férjét a' végsőségekig viszi. Fán-csynak a' Melchior-féle szerepek közönségesen jól szoktak illeni. Bernáth Gáspár szerint valóságos nyuzott piócza-alakot tudott magának adni, mi a' közönségnek sok mulatságot okozott. Kár hogy az egész előadás alatt egy nagy, 's lényeges rendezői hiba huzódott végig: az tudniillik, hogy a' játszóknak nem igyekeztek külsőleg az életkor változásait kitüntetni. Fehér Lilla az első felvonásban, később Párizsban a' Nők-Iskolája című vigjáték első előadatása alkalmával végig Moliére halálaig mindig ugyanazon szép és csinos leányka maradt, sőt három felvonáson keresztül még újra sem öltözött; holott e' közben hosszú évek sora folyt le.

Jul. 30. Operai 's tánc egyveleg, 2 szakaszban. Hollósy Cornelia távol, Wolf beteg levén a' nemzeti színház roppant személyzete nem képes teljes operát adni. Bizony gyönyörű dolog az, ha illy magas állást igénylő intézet, mint a' nemzeti színház, annyira a' sorsjó szeszélyére bizza magát. Mind e' mellett a' mai est egyike vala a' legérdekesebbeknek; a' rendezőségnek sikerült a' meglevő erőkből olly élvezetes egyveleget szerkeszteni össze, mellynél jobbat illyen körülmények között lehetlen kívánni. — Tihany Ostroma nyitánya 's bevezetése kedvvel adatott elő, a' közönség a' férfikar erős énekét megtapsolta, 's azt ismételtetni kívánta. Azután egy csinos hegedűjáték után hallottuk a' vidor, még mindig ifju szépségekkel bíró Bájital legkedveltebb helyeit, a' bevezetést, Dulcamara genialis énekeit, 's végre egy pár kettős dalt Adinával (Schodelné). Az éneket Paquita című balletből vett táncmutatvány követte. A' második felvonás Tell Vilmos nevezetes nyitányával kezdődött. — A' mű, Rossini korszoruinak legszebbike, olly pontossággal 's mellé lelkeséggel játszatott, minőt csak az ismert jelességű karmester-'s zenészeinktől várni lehet. Ez után hallottunk Nabucodonozorból majd mindent, mi e' csörömpölő operában szép. Reina élenekelte szerepét csaknem egészen. —

Jul. 31. Először: Férjem kószál. Vigj. 2 felvonásban. Irtá Corman és Grangé. Fordította Csepreghy. A' mű tartalma következő. A' mult évi farsangon Párizsban élt két jó barát, egyik az első, másik a' második emeletben.

Az egyik Durosel Móríc (Lendvay), ki, úgy látszik, nem igen régen vette el nejül Amáliát (Lendvayné); azonban, mint minden (?) férfi a házasság után, kissé kiábrándulván, a mi Durosel Mórícunk arra kezd jöni, hogy az a szerelmi éldelgés nem afféle dolog, melly akarkit is folytonosan elfoglalni képes legyen, 's ezért keres mindenféle ürügyeket, csak hogy mentül többet lehessen távol, vagyis hogy kószálhasson. Okunk van hinni, hogy a' férj ezen szokása az otthonülő Amáliának nem igen tetszik. Bartholin orvos (Egressy Gábor), Durosel barátja, a' természetétől egészen ellenkező gondolkozásmóddal van megáldva; ő azt hiszi, hogy neje nélkül egy perczig sem élhet 's azért hivatalos foglalatosságaitól a' lehetőségig hamar igyekszik megmenekedni, és siet kedves Anaiséhez (Komlóssy Ida), ki ellenkezőleg kissé szabadabban szeretne élni, sőt mint egyszer némi tulságoskodás alkalmával kiszalasztja, alig várja hogy férje egyszer már valamely más nőbe is beleszeretne. Mi történik? A' sors vak szeszélye a' két nővel udvariatlanul bánik; Anais kívánsága nem teljesül, ellenben Amália aggodalmai alapot kezdenek nyerni. Durosel úr bizonyos Florentine nevű hölgybe szerelmes kezd lenni 's egy este, ha igaz, légyottot is kap a' hölgytől. Ezen este Amália különösen leczke alá szándékozik férjét venni, nyájaskodik, elhalmozza őt ezer gyöngédségekkel 's kellemességekkel, a' darab mintha csak Lendvayné művészi játéka alá volna írva. A' férj azonban nem igen hajlandó a' sok nyájasságokat elérteni, nagyon szorolva arra, hogy az estét máshol fogja töltöni. E' közben Bartholin orvos azon hírt hozza, hogy Florentine asszonyság beteg. Szegény Duroselnek ma meg kell elégedni nejével. Mint okos férfi igyekszik mindenhez jó képet csinálni, a' nő alig foghatja meg a' változás okát; de az mind egy; ő boldog. Később az orvos és neje ismét meglátogatják barátjaikat, Florentine asszonyságnak szeszélyeskedő betegsége eltűnik. Mind ezeket Durosel mindig barátjától az orvostól hallja meg. És kezd nyugtalankodni. Hogy' lehetne most megszabadulni! És kétségbe-estében arragondolatra jő: hogy elmegy a' társaság számára fagyaltot keresni, minthogy az ügyetlen inas nem kapott sehol, bár az egész Párizst felhányta. Elmegyen. No hiszen várhatják! — A' második felvonás az operabál mellett egy vendéglő teremében történik. E' teremből számmal jegyzett ajtók vezetnek külön szobákba, hova azok, kik a' bált megunták, nyugalom 's bizalmasabb társaság kedvéért néha betérnek — sejtelmünk igaz volt: Durosel nem jött vissza. Amália nyugalma fel volt dülva, 's a' kis házi kör eloszlott. Bartholin orvosnak ezen éjet a' kórházban kelle töltönie, de a' midőn el akar távozni, Duroselné karjaiba akasztja magát 's kényszeríti az orvost, hogy menjenek az operabálba, hol a' féltékeny nő férjét okvetlenül feltalálni hitte. Más részről Anais asszonyság is használni akarja férje távollétét 's egy barátnéjával kíváncsiságból ő is a' bálba jő. Az alárczes nők, 's az alárcezalan férfiak között most serege következik a' félre értékesnek, jönnek közbe más férfiak is. — Ez itt nők! Hah e' kék domino! — 's más efféle meglehetősen csattanós jelenetek. Durosel azonban a' szerencsétlenség rettenetesen üldözi. Épen legjobban keresi kedves Florentináját, midőn egy domino őt karon ragadja: ez bizonyosan ő! gondolja magában; de a' nőt már többen szemügyre vették, többen gyanakszanak rá. Egyik azt mondja: ez nők; a' másik: ez kedvesem! — Durosel védi a' nőt, szó szót követ; a' kihívások csaknem egymást érik. Szerencsére az alárczesnő az utolsó perczben megismerteti magát — Amália volt; 's így mindennek vége van. — Az első felvonás egyszerű kellemei a' másodikban elmaradnak, de kik illy cselekvényhalmazban élvet találnak, megnézhetik a' második felvonást is. Mulattató elem van benne elég. Egressy Gábor Bartholin orvost, a' szörnnyüképen hív férjet, mulattatólag adá.

Aug. 1. Jegyűrű. Színmű 3 felv. Irta Szigeti.

Aug. 2. Fia tal házások. Vigj. 3 felv. Irta Csátó Pál.

Aug. 3. Ke a n. Drama 5 felv. Irta Dumas Sándor.

P—fy.

KÉTSZÁZ ÉS EGY ÚJDONSÁG!

Nem régiben egy névtelen levelet kaptunk, melybe ismeretlen kéz írásával e' példabeszéd volt rajzolva : „nincs itthon a' macska, czinczognak az egek!” Egyéb semmi. — Értettük; ez annyit tesz commentatióban, hogy „oda van Frankenburg, — hol vannak az újdonságok?” — Mire erre szinte példabeszédben ekképen felelünk . „ellopták a' turbát, de nálunk a' kulcsa” mi conventiós pénzben annyit tesz : hogy „ihol van kétszáz és egy újdonság!” 's többé ránk panasz ne legyen.

1) Legelső szavunkat is örömhíren kezdjük. Fens. István cs. kir. főherczeg, Magyarhon királyi helytartója, folyó hó 31-én Budára érkezendik, honnét sept. 1-én elindulva édes hazánk egy részét beutazandja, mely alkalommal e' következő városok fognak a' látogatás szerencséjében részesülni : Sept. 1-én Jászberény. — 2. Eger. — 3. Miskolcz. — 4. Kassa. — 7. Patak. — 9. N.-Károly. — 11. Debreczen. — 12. N.-Várad. — 13. Arad. — 15. Temesvár. — 16. Szabadka. — 17. Pécs. — 19. Eszék. — 20. Diakóvár. — 21. — Pozsega. — 22. Károlyvár. — 23. Fiume és Buccari. — 26. Zágráb. — 28. Varasd, Csáktornya. — 29. Egerszeg, Keszthely. — 30. Tihany. — October 1-én Körmend, Szombathely. — 2. Kismarton. Innét ő fensége következő nap Bécsbe ránduland föl, honnan 5-re Győrbe tér vissza. 6-án Nyitrán. — 7. Trencsinen. — 8. Rosenbergen. — 9. Beszterczén. — 10. Körmöczön. — 11. Selmeczen. — 12. B.-Gyarmaton át 13-rá ismét Budára térend vissza. Hangzani fog a' kerek haza az öröm zajától. Az üdvözlő városok az elfogadás pompájában vetekednek egymással, vetekedni fognak a' hű nép szívében szeretet, igaz vonzalom, szentesült remény a' fejedelmi látogató iránt.

2) E' hó folytán fog tartatni a' természetvizsgálók közgyűlése Sopronban, e' gyűlés küldöttséget rendelend ki a' velencei természetvizsgálói közgyűlésben résztvételre. Megjegyzendő : hogy nem a' fehér megyei Velenczéről van szó.

3) Felsőbb rendelmény következtében ezentul a' postahivataloknál a' magyar nyelv fog használtatni. Ugyanott nem fognak többé az ujságok eltévedni.

4) A' leégett színház föltámadásának többféle terveiből Hild fog kisütni egyféléit. Már aligha nem lesz belőle valami, mert a' házbérek mindenütt emelkednek.

5) A' halpiacson kutat építettek ; németül irták rá a' nevét. Helyesen ! Magyar ember különben is rá ismer : hogy kút.

6) Egy érdemes úr azért nem helyesli a' gázvilágítást, mert jól tudja : (legalább olvasott illyesmit az Allgemeineben 's mi ott van, az mind szent igaz) hogy a' gáz olykor elpukkanhat 's az egész várost a' mint van, fejtetőre állíthatja. Egyébiránt ezzel is csak nyernénk.

7) Van Pesten egy színésznő, ki azt ígerte boszantó criticusának hogy, ha az utczán összejön vele, a' falhoz mázolja. A' criticus szökni készül.

8) Ugyanazon delnő húsz legényt kivert egy időben a' csárdából egy maga. Illyenek voltak az egri asszonyok.

9) Egy itteni nemorvos egy igen nevezetes röpiratot szándékozik kibocsátani, melynek czíme : a' homoeopathia titkai, vagy fölfedezése annak, mikép lehet az embernek orvos segedelme nélkül is meghalni ?

10) A' pest-szolnoki vasútvonal jövő september 1-én fog megnyittatni.

11) Mult vasárnap tartatott az énekiskolai nyilvános vizsgálati próba. Hivatalosan sajnáljuk : hogy jelen nem lehettünk ez élvezeten.

12) A' hidon csak párosával szabad az ökröknek fényes nappal átmenniök. (Milyen capitalis gorombaságokat lehetne most e' tárgyról elmondani !) De vajjon egyes ököknek szabad-e átmenni, vagy az is tartozik elvárni, míg párja akad, mellyel összekössék. A' mészáros urak folyamodtak e' zsarnokság ellen.

13) Ismerünk egy úri embert, ki mihelyt megbetegszik: rögtön pióczát rakat az inasára, kit e' végre különösen honorál. 'S mint mondják rendesen használ neki e' mütét.

14) Bereg vármegyében megint borsó esett. Olvastuk, de nem ettünk belőle. Csak az iránt vagyunk még kétségben, vajjon csicseriborsó, vagy zöld borsó esett-e?

15) A' Noththeater körül semmiféle füevő állatnak sem szabad megjelenni. Ez onnét van: nehogy a' körüle megszaporodó szép pázsitos gyöpöt valahogy elpusztítsák.

16) Pesten legujabb divat az embernek a' fejét leborotváltatni.

17) A' híres zsírpör csakugyan feldült. — A' hentesek győztek. — A' pör városi hatóság előtt folyt.

18) A' hús ára nem ment följebb. — A' mészáros urak nem győztek. — A' kérdésre a' megyei hatóság felelt.

19) A' pesti dunapartot szabályozni k é s z ü l n e k.

20) A' budai partot is akarják egyengetni.

21) Tiz példányt adunk Hiador Törvénytelen Véréből annak jutalmul, a' ki kitalálja: hogy melyik parthoz fognak hozzá későbben?

22) Fölfedeztetett: hogy a' terjengő krumpli nyavalyának úgy lehet végítvetni, ha a' krumplit magváról termesztik. Csakhogy várhatsz vele, míg abból krumpli lesz. Akkorra tán *úr is híres emberré pofoztatta magát.

23) Dobozy társasága különös érdemeiért különös kíséret mellett bocsátták el Párizsból.

24) A' Honderű takarodót fuvat a' híres plagiumpörben 's elismeri, hogy e' pörbe kár volt bele kezdeni. A' hiba elismerése fél megjavulás.

25) A' Pest városi tisztujítás a' beközelgő vásár utánra halasztatott. A' nyári napok forrósága kiállhatatlan.

26) Szász Mátyás városi főbiró e' napokban éji zenével tiszteltetett meg.

27) A' hengeralmi liszt mázsájának ára 2 pftal olcsóbbra szabott! 's ez történt 1847-dik július 30-án reggel.

28) Legujabban egy vasút-társaság van alakulófélben, melly vaspályát tervez a' bécsi-utca végétől a' noththeater kapujáig. Ez szükséges is, miután e' sivatag közepére épült intézethez esőnek idején száraz lábbal még Móses vesszejének segedelmével sem juthatni, kivéve azt a' ki röpiülni tud: például a' diosőség. Ez elég száraz lábbal ér oda.

29) Bizonyos feledékenységbe menni induló lap legközelebbi száma ismét ökörszemtelen.

30) E' mi édes pörös hazánkhoz biz az egész világ jusát tartja. E' napokban egy fölügyelő vasúti mérnök több kiásott régiségekre akadt; valahogy azonban a' mammuth zápfogakat Columbus oldalbordáinak nézte, 's minthogy Columbus cseh vitéz volt, 's minthogy Magyarország fővárosa Prága, elküldte Prágába. Most pedig hozatja szépen vissza!

31) E' napokban valaki a' tárczáját egy kávéház asztalán feledte 's két óra mulva eszébe jutva annak hiányzása visszatért érte 's azt azon helyen találta, a' hol elhagyá. Sem mi sem hiányzott belőle. Idylli századokat élünk!

32) Budán erősen hozzá kezdtek a' nádori lak csinosításához 's nagyszerrűsitéséhez. A' mostani kocsiszínek helyén tornyok fognak emelkedni.

33) A' tunnel is gondolkodik magában, hogy szép lenne elkészítődnie.

34) Gróf Széchenyi István nagy palotát fog építtetni Balaton-Füreden.

35) Mult héten Budán Czakó végrendeletét adták német nyelven.

36) Utána Szigligeti „Két pisztolyát“ adták ugyanazon nyelven.

37) A' nemzeti színházban pedig komoly balleteket tánczolnak épen semmi nyelven.

38) Egy valaki e' három betűt p. h. l. így találta olvasni „pe h el.“ Ez is rebus!

39) Liszt Ferencz megkapta a' „Nischan Iftichar“ gyémántos rendjelét, 's jövőre is a' H. vidéki levelezője marad.

40) Egy gorombaságáról ismert tejárut a' minap megtámad egy fiatal ember, mondván: „nem védegyleti tej ez, sógor, b é c s i s z a p p a n y n y a l v a n ez felverve.“ — „De bizony k e c s k e m é t i v e l v a n“ menté magát a' kérdőre vont.

41) Egy fiatal suhanczot bámult a' népség, ki kalapáccsal ütötte az ablakon a' legyet és olly ügyességgel: hogy a' legyet sem szalasztotta el, az ablakot sem ütötte ki. Az újdonságírók is így szoknak, mikor philipicát írnak egy-egy gyümölcsös kosár ellen; csakhogy ők az ablakot is kiütik, a' legyet is elszalasztják.

42) Bizonyos utca szegletén éretlen barackzot árulnak. Keresse a' politia ráér. Ha nem találja, úgy is jó.

43) Mire valók a' vasúti őrtanyák? Felelet. Ezek arra valók, hogy mikor a' nap süt, árnyékot vessenek, mellyben a' vasúti örök annak idejében, tudniillik mikor a' traine jön, kényelmesen alva nyújtózkodhassanak. Mindennek megvan a' maga célja.

44) A' palotai pályafőnél van egy kis tűzvértü hörcsők. Tulajdonképen Bahnhofsinterimaufseherssubstitutenadjunct. Hanem káromkodni, mondhatjuk, hogy jól tud.

45) Egy gavallér a' minap a' Noththeater környékén legázoltatott egy öreg asszonyt. Tanulság: nem jó a' Noththeater körül járni.

46) A' Noththeater hivatalos organuma erre azt mondja: hogy a' gázoló gavallér nagylelkűen eleget tett az agyontipott családjának, ugymint: — az asszony szabólegény fiának mind azon napszámot megtéríté, mellyet anyja körül forgódva mesterénel elmulasztott . . . Soha több fát, mint az erdön!

47) Még illyet is mond a' löbliche Zeitung: „die Genesung d ü r f t e i n Bälde erfolgen“ mi magyarra fordítva annyit tesz: hogy a' gyógyuláshoz ugyan nincsen remény; de hisz arra valók az angyalok: hogy tegyenek csudát.

48) Szentpétery megjött, és itthon van. Vannak t. i., kik szinte megjöttek és még sincsenek itthon.

49) A' Mocsonyi-házban tűz ütött ki. De torkon fogták és megfojták iziben.

50) Egy uracs egy hölgyet megszöktetett.

51) Egy hölgy férje is megszöktetett bizonyos uracsot még pedig az ablakon keresztül.

52) Egy német primadonna pedig az egész közönséget megszökteté.

53) Miskolczon egy patikás feltalálta a' circuli quadraturát.

54) Minap egy angol kutya vetődött ajtónk elé. Bizonyosan angol volt, mert a' német szót sem érté és sehogy sem akart tőlünk megválni. Szinte félni kezdénk, mindenütt sarkunkban volt, hogy netán valamelly álarczos elnyomott capacitás, vagy plane elváltozott criticus, ki most rajtunk illy alakban kíván bosszút állni, midőn egy ismerősünk azt javasla: hogy adjunk neki enni, majd elmarad tőlünk: úgy történt. E' fogást nem felejtjük, és lehet idő: hogy alkalmazni fogjuk.

55) Estenként rendszeren tizenegy óra után ittas kóbor csapat vonul végig az utcákon azon nemes mulatságban gyakorolva magát: hogy ki vékonyan, ki vastagon ugat 's föllármázza a' vidék ebeit. Az ember azt hinné: hogy Budán mindennap kutyavásár készül.

56) Az idei tűzéri gyakorlatok megkezdettek a' keresztúri mezőn.

57) E' napokban egy olly buzakalászt láttunk, mellyben 60 szem gabona volt.

58) A' derék Feleký szerződött a' becskereki színházra nézve, hol jeles dalszínész társasága 4000 pfífg biztosított. Két évre kötelezé magát e' pályára.

59) Kétségen kívül van : hogy ez idő elteltével a' nemzeti színház fogja e' szép reményekre jogosító fiatal művész eddig is eléggé ismert és méltányolt tehetségeit igénybe venni. Ezt szerénysége és művészet iránti buzgalma is eléggé ajánlják.

60) Hát Tóth vajjon szerződött-e? Bizony nem tudjuk. Ha csak Komáromban nem tudják, mert ott mindent tudnak.

61) Nem ártana Török Bénit és Munkácsynét is fölléptetni próbaszerepekben. A' vidéki közönségnek kegyeltje mindkettő. 'S kivált most, mikor majd minden hasznavehetőbb színházi lélek utazik vagy beteg, az említettek pedig jelen vannak 's föllépni kedvök is van; mi színházi nyelven annyit tesz : hogy nem betegek.

62) A' nyilvános rajziskola mult vasárnap tartá közvizsgálatát köz tetszésre.

63) Marasztontit neve ünnepén tanítványai ezüst festékdoboszszal és rajzeszközökkel tisztelik meg.

64) A' Honderű megszid bennünket. Köszönjük. Annyiba vesszszük, mintha más akárki megdicsért volna.

65) Két hét mulva ismét lesz szerencsénk báró Jósika Miklóstól egy novellát közleni, melly élvezetre előre is figyelmeztetjük olvasóinkat.

66) A' targoncásoknak, mint tudva van, nem szabad a' gyalog járdán grassálni, 's hogy e' szabadalmatlanság tiszteletben tartassék, erre fölügyl a' városi rendőrség. Tegnapelőtt reggel egy targoncás neki tolja a' legsűrűbb embertömegnek gyaloglocomotivját; szemközt jött vele egy rendőr : „Aufg'schaut!“ ordítja a' targoncás 's a' rendőr úgy kitért előle, mint annak a' rende.

67) A' nemzeti színház gépésze ujnemü tüzfecskendőt talált fel.

68) Jeroboam a' cherubinok alakjára bivalybornyukat öntetett. Akad ilyen angyal most is.

69) A' német színháznak rézfedelet csinálnak fenyőfadeszkából.

70) A' Kiskövet szörnyen meg van akadáa' koloszvári kofákkal; igen véneknek tartja őket, 's felszólítja a' rendőrséget, hogy szerezzen helyökbe fiatalokat.

71) Ugyan e' tisztelt lapot szörnyen megsalták előfizetést gyűjtői, kiket vitézül le is korpáz.

72) Illyen bajunk nekünk is esett. Több erdélyi előfizetünk olly kézbe juttatá hozzánk küldendő összegét, mellyben az megragadt. Ám azért ne üssünk belőle zajt. Ha egyszer így rendelte a' sors : meg kell rajt nyugodnunk.

73) Ajánljuk egyébiránt az érintett fiatal lapot mindenki figyelmébe. A' szerkesztői mondókák kiváltképen megfizethetlenek.

74) Egy csizmadia inas a' másikat tollkéssel megölte.

75) Pesten erősen divatba kezd jöni a' török dohány. Használják megvágva és papirosba tekerve szivar helyett is. Valami finom.

76) A' nemzeti színházba jár rendszeren két hölgy, ki minden szomorú darabban pompásan tud nevetni. Eszem a' jó kedvét . . . Azaz : hogy — majd el felejtők : hogy mi szerkesztőség vagyunk és senkinek sem eszünk semmit.

77) Az ős-utczában kísértet szokott járni. Az ős-utczában fogynak a' ludak.

78) Ott a' hol mi lakunk, valami nevezetes embernek is kell lakni. Minden héten egyszer legalább éji zene ver föl álmainkból. A' házi gazdának szép felesége van; de ez azzal vigasztalja magát : újságíró lakik a' háznál. Pedig hallhatná : hogy ez nem macskazene.

79) A' súlyerejü vasúton már emberek is kocsikáznak.

80) Vásáron érkezők bámulva bámulják, hogy a' sok bódé hova lett a' nagy térről? Azt hiszik a' jámborok : hogy a' sok apróból most egy nagyot csináltak.

81) Egy fiatal magyar író a' pesti egyenruhás polgárok közé szándékozik magát beiratni.

82) Mai nap egy levelet kaptunk postán, mellynek czime így hangzott : „* * nak, tisztelet nélkül.“ Legujabb párizsi divat Szatmár vármegyében.

83) Esténként a' Noththeatert nagyszámu népcsoport állja körül, melly a' falon át hallgatja, mit odabenn beszélnek.

84) Mindenfelé közvizsgálatok tartatnak. Meleg caniculai napok. A' fiatal keblek izzadnak.

85) Pesten igazi ananászt is látni. Mondják : hogy meg is lehet enni ; de nem szegény írónak való.

86) A' minap egy vendéglőben az alpensaengereket kénytelenítettünk hallani. Ez ám a' valami. Hegedű, tambura és picola, közben emberbögés, castagnett, fitty, sarkantyúverés, kolomphang, denevérvísítás, kapszlipattanás, vadászebek csahája, pásztorkürt, rivalgás, téhénbögés stb. stb. valóságos didascalopotpourri !

87) Bécsbe utazott hazánkifiai mennyire ohajtják magukat érdekessé tenni ha csak egy perczig is! Van ott egy lap, melly a' megérkezett idegenek lajstromát közli. Egy kimustrált harmadrendű városi hivatalnok oda illy czimmal igtatata be magát : „városi főbíró.“ Egy másik eiusdem farinae valaki, mint „főjegyző.“ Auch gut!

88) Egy helybeli gyufakereskedő pedig ugyanott illy czimet kanyarított magának : „Beleuchtung-apparaten-instituts-chef!“

89) Ennél csak a' szabómester talált ki szebbet, ki magát illy czimmal ruházta fel : „férfiszépségkiegészítőreiszzeivelfoglalkozófabrikánakfőigazgatómérnöke!“

90) A' spigli azt hiszi : hogy Déryné a' nemzeti színpadon, mint operai primadonna fog fellépni. Hagyjon ön békét a' mi Dérynének ; lám, mi sem bántjuk az önök Minknéjét.

91) Minap a' váczí-utczán délben egy órákor sétálva egy úri barátunk sürgetvén az ebédreválást, másik a' sétáló arslántömegre mutatva ekkép dorgálja meg őt : „Ne légy hát philister. Az nem noble illy korán megéhezni ; nézd ! e' fash nép itt még mind ebéd előtt van.“ — „De kérdés, hogy aztán fog-e ebédelni?“ Válaszolt a' másik... Igy mondjon aztán az ember falusiaknak valamit.

92) Alapos hír szerint dr. Henszlmann Imre nevét Kinizsire szándékozik átváltoztatni.

93) 'S ad vocem Kinizsi. Tisztelt Szemle urak! (mert más nevét kegyeteknek még eddigelé nem ismerjük) ki bizta kegyetekre, hogy sub titulo : Lapszemle satyrákat irjanak neves írókra? Hisz ugyanott azt mondja kegyetek : hogy satyrát nem szabad rossz vagy középszerű írónak szerzeni másokra ; tehát hogy mer kegyetek satyrákat írni? vagy tán a' mi szabad Iupiternek . . . . Megbocsáss, oh Iupiter! vargalegénynek néztelek 's már épen mondani akartam hogy : „ne ultra crepidam“ . . .

94) A' Szemlében ugyan sok keserű igazság van elmondva. Már most csak az a' kérdés : hogy szükség volt-e azokat elmondani? 's hogy mihez kell nagyobb eszélyesség : dolgokat elmondani, miket mindenki tud, vagy dolgokat elhallgatni miket nem kell mindenkinek tudni?

95) Ugyanott egy bizonyos úr azt hiszi : hogy az olvasó közönség tíz év előtt is akkora volt, mint most. Igaza van. A' Regélő közönsége bizonyos időben épen akkora volt, mint most a' Szemle közönsége. Egyik kéz a' másikat mossza.

96) Ugyanott végre az egész világ tudósnak hiszi magát, szolgáljon az ő epitaphiumokra e' sírvers : „Tanultak keveset, — dicsekedtek sokat, — tettek semmit, — alusznak az úrban.“ —

97) A' kolozsvári temetőben van egy fazokasmester epitaphiuma, melly is így hangzik : „Úgy bánt itt az isten szegény Tyúk Mátyással — Mint ő életében bánt a' sárgyurással ; Fölmarkolta sárból, edénynyé égette ; De eltörvén, megint a' porba vetette.“

98) Ugyanott olvasható e' sírvers : „Itt nyugszom én, — olvasod te ; — olvasnám én, nyugodnál te. —

99) De ritkítja párját azon pathetica cadentia, melly is igyen megy ki : „Itt nyugszik e' sírban néhai K á n y a G y ö r g y. — Többeket oh halál illyeket el ne hörög.“

100) 'S ime ez a' profanus újdonságírói kebel még a' halálból is tréfát képes üzni. Pedig nagy a' kérdés, hogy az ő castrum dolorisa nem valami crocodilus gyomra fog-e lenni?

101) Gróf Ráday Gedeon feldülése következtébeni bajából már lábadozni kezd. A' színházi ügyek várva várják felgyógyulását.

102) Egy mesterlegény fogadásból egy font gyertyát evett meg és semmi baja.

103) Vas Gereben százesztendő kalendariumot készít.

104) A' lánczhidállvány tetejéről egy munkás leesett és szörnyet halt.

105) Egy másiknak a' süvegét vitte le a' szél, de az is élve kifogatott.

106) Erdélybe a' sáskák beütöttek. Minő sáskák? még eddig nem tudjuk

107) A' Zeitgeist újabb és díszesebb alakban jelent meg. Ajánljuk a' közönség figyelmébe. Fametszetei ügyesek, mint elménczségei.

108) Jeles kivált egy nagyon ismert arszlán hiven talált alakja benne, kit visz a' ló, 's ki e' kérdésre : „hová?“ azt feleli : „tudom is én, kérdezd a' lo-vamat.“

109) Minden hétfőn és csütörtökön reunio tartatik a' Kőbányában. Az ottani pompás sziklákban épült kert és vendégházak méltók a' megtekintésre.

110) Lapunk mult számában bevezetett Árpadi Andor című történeti kép szerzőjének neve tévedésből kimaradt. Nem más ő, mint Vasváry Pál, egyike fiatal phantasiájú 's öreg tudományos műveltségű íróinknak.

111) A' granátos-utczát még mindig kövezik.

112) A' Pester Zeitungban még folyvást épülnek három emeletes házak.

113) Palotán még mindig szabad magát mindenkinek megunni.

114) A' Széchenyi-ligetben még mindig le szabad ülni a' földre.

115) Veszter Sándor és társasága Londonban tánczol.

116) Havi ének-társasága is fényes sikerrel működik Bécsben; aug. 1-én pedig Badenben működött Saphir academiai estélyén. Az nap este Zartorszky herczegnek adott serenadeot, tegnap Olmützben lépendtek fel, innen Prágába, Dresdába, Berlinbe és Hamburgba utazandók.

117) Bécsben jótékony intézet javára fognak még e' tisztelt hazánkiai fellépni, mellyre az aláírást ő főmga a' főcancellár kezdte meg.

118) Herczeg Metternich ő mgsága Ausztria minden külköveteihez „of-fene Ordre“-t adott e' társulat számára.

119) Kojanicz Gyula mint karmester fogja ezentul az említett társaságot organsálni.

120) Havi két év előtt vissza sem szándékozik térni műutazásaiból.

121) Ez idő alatt tán Amerikát is meglátogatandja. Audaces fortuna iuvat. Segítse a' magyarok istene a' derék vállalkozókat! Ez egyben ugyan elütnek a' magyar természettől; de tán nem fogja tőlök aprehendálni a' nemzeti lustaság szent geniusa, hogy illy korban, midőn népet csak ész és szellem tehet nevezetessé, az úttörést első voltak megkezdeni. Szerencse föl! Majd ha a' külföldről koszorúval rakottan megjönnek, még t a l á n ide haza is fogják őket bes-csülni tudni.

122) Szigligeti új drámán dolgozik.

123) Lauka Gusztáv víg regényt ír.

124) Bizonyos szerkesztő nem rég egy munkát kap, bele néz, egy lapot elolvas, fejét csóvál, „hajítót fát sem ér“ szól magában 's a' munkát elveti, soha ki nem adandót; utóbb kisül : hogy e' munkát évek előtt sa-j á t m a g a írta. Vajjon ki fogja-e most adni?

125) A' Divatlapban Szilágyi Sándor különösen protestál mondván, hogy midőn a' St. tropezi úrnő az ő fordítása: miért nem adatik az ő neve alatt? Az egész dologban csak az a' szép, hogy a' dolog valósága épen megfordítva áll; mert noha az említett mű Egressy Béni fordítása, mégis Szilágyi Sándor neve alatt adatik. Ilyenek a' vidéki sejtelmek.

126) A' budai hegyek közé vasút terveztetik.

127) A' Pillvax-féle országosan ismert 's a' fiatalságtól annyira kedvelt kávéházat jövő Mihály naptól kezdve Philinger veendi át.

128) Ismerünk Pesten egy spectabilist, kiről az a' hír, hogy insurgents korában Napoleont a' pálinkás butykosával megkínálta.

129) Egy pesti színbíráló belé esett a' kalamárisába és beléfuladt.

130) A' Honderű lamentál: hogy nem kap színlapot 's e' miatt truczból nem írat színbírálatokat a' lapjába. Ez aztán a' szó teljes értelmében n e m e s b o s z u.

131) Pedig a' hivatalos organum szerkesztősége sem kap színlapot. Csak-hogy ez egészen máskép áll boszút.

132) E' napokban ismét curiosus szerelmes levelet kaptunk, melly piros tintával volt írva, azt jelentő: hogy írója vérünkre szomjuhozik.

133) Egy másik levél pedig, mellyet vevénk, paprikával volt megporozva. Huh! milly guerillaháborúk!

134) Lisznyay Kálmán Pesten keresztül utazott.

135) Csatáry Ottó pedig keresztül utazott Pesten.

136) Így játszik ki a' védegyeletet! Bizonyos úr, minthogy ajándékba minden külföldi árut el szabad fogadni, soha sem vesz maga semmit, hanem ajándékoztat magának.

137) Van Pesten egy vendéglős, ki saját gyermekeivel csak tolmács által tud beszélni, minthogy ő csak németül, azok pedig csak magyarul tudnak.

138) Kovács és Medve budai aczélmetszők igen érdekes képvonalazó gépet szereztek művészetökhöz. Érdemes megnézni.

139) Elismerjük: hogy a' házidajkák többet tettek a' magyar nyelv terjesztése körül, mint a' divatlapok. Noha ezek is kimondhatatlanul sokat tettek.

140) Van Pesten egy úr, ki éltében 37,000 p.ft áru spárgát megevett. Fölséges étvágy!

141) A' kör a' királyi tábla volt szállására költözött át.

142) 'S most gyűlde és kör egymás mellett vannak. Ha tudnók, hogy e' vitzet: „les extrémés se touchent“ még nem mondtuk el e' tárgyról 99-szer, még egyszer elmondanók.

143) Vannak vakmerők, kik azt remélik: hogy a' városi tanács kutakat szándékozik ásatni.

144) Az angolkirálynében egy itcze víz ára 6 kr. Kecskeméten egy itcze bor ára 3 kr. Igaz ugyan, hogy az angolkirálynéi víz jobb, mint a' kecskeméti bor.

145) Füredy megérkezett 's más nap már adatott a' Csikós.

146) Vas Gereben hátat fordít Pestnek.

147) Vajjon a' pesti fiatal írók miért járnak annyit Vácra?

148) Vajjon a' váci szépek miért járnak olly keveset Pestre?

149) Vajjon a' H—ű és a' H~~o~~ánk miért közül egyszerre egy és ugyanazon novellát és verset?

150) A' „Nemzeti újság“ a' pápai főiskolát tatabi főiskolának titulálja, 's hogy tudományos gyanakodását kifejezze, a' főiskola szó után roppant kérdőjelt (?) nyom. Csak szép az a' figyelmes pontosság az újdondászatban.

151) A' pesti kegyes iskolai költészettanulók „Zsenge mutatványokat“ bocsátának közre.

152) Megjelent Szabó Richardnak lapjaink által ismeretessé lett Nők Vi-

lága, díszes kiadásban. Kiadója Heckenast G. A' mű belbecsére még visszatérendünk, addig is ajánljuk ezt kivált a' szépuém figyelmébe.

153) Megjelentek ugyanott Kisfaludy Sándor minden munkáinak két első füzeté, kiadja Toldy Ferencz. Tulajdonos Heckenast Gusztáv.

154) Frankenburg barátunk humoristicus beszélyt ígért számunkra. Nehogy eltanulja tőlünk a' feledékenységet, az ígért műre olvasóinkkal egyetemben erősen számítunk.

155) Pálffy Albert novelláit szándékozik kiadni két kötetben.

156) Megjelent báró Jósika Miklós legújabb regénye : Jósika István, öt kötetben, ára 5 p. ft. Tulajdonos kiadó Heckenast G. A' nemes báró neve sokkal népszerűbb, érdeme sokkal elismertebbek, minthogy előleges ajánlatunk pusztáa elismerő méltánylatnál egyéb lehetne.

157) Az idén sok bor fog teremni. Az idén lesznek ragyogó tiszt- és követváltások.

158) Pesten ismét divatba kezdenek jöni a' hölgyeknél a' magas elefántcsont-fősük.

159) A' pozsonyi tunnel elkészült. Valami nagyszerű.

160) A' tihanyi vizshang Pestre szándékozik vendégszerepekre.

161) Egy falusi levita nem birván kalendáriommal, olly módon számítá ki a' pünkösöd napját, hogy húsvétkor hét szem borsót zsebébe tett 's belőle minden vasárnap egyet kivett. Mit felesége észrevevén, egy marék borsót odalopott közé. Kérdik aztán a' levitától : hány hét pünkösöd ? Zsebébe markol ez. Kezdi számlálni a' szemeket 's elijedve felel : Édes feleim, sem ez idén, sem jövő esztendőre nem érünk pünkösöd napját.

162) Pesten egy bizonyos vendéglőben olly fris állapotban kapja az ember a' beafsteaket és rostélyost, hogy elkiáltja magát, mikor a' villát beleszurja.

163) Mult napokban olly erős szél fujt a' Dunán, hogy egy bérkocsiról bizonyos barátunk szeme láttára lefutta a' számot.

164) Több párizsi hamisjátékos és szerencsevadász e' napokban Pestre jött szerencsét próbálni ; de néhány nap mulva kénytelenek voltak a' vesztett csatatérát átengedni a' helybeli kártyatudósoknak, kik őket, dicséretökre legyen mondva, vitézül megkoppaszták. Ennyire vagyunk !

165) Egy zsibárusnőtől 14 aranyat és három arany órát elloptak.

166) A' fehér-hajóban egy szobát tolvajkulcs segélyével kiraboltak.

167) A' Józsefvárosban az eső több kunyhót összedöntött.

168) Temes megyében arany pénzt találtak Nero Imperator felirással.

169) Legújabban Beethoven „törökmarsa“ kezd az itteni zenevilágban kedvességre kapni. Valami kedves melancholicus darab !

170) Örvendetes újdonságul legújabban a' mahagonifával ujszerű poloskák hozattak be, melyek a' régiektől csak annyiban különböznek, hogy azoknál hosszabbak 's erősebben harapnak.

171) Reguly nem sokára honába érkezendik hosszas műutazásiból.

172) Báró Kemény Zsigmond e' héten Schweiczba 's Olaszhon felsőbb részeibe megy utazni.

173) Forst úr a' Notheater részvényeseinek kötelezett legelső visszafizetési határidőt nem tartotta meg.

174) Bogyzsló helysége a' mult héten leégett.

175) Néhai Marczibányi Lajos 40,000 pftot hagyott végrendeletében jótekonv czélokra.

176) A' győri énektársulatot a' londoni énektársulat legközelebbi hangversenyére meghívta ; hanem az baj : hogy kocsit nem küldött érte.

177) Kecskemét városa nagyszerű buzakereskedési vállalatokba kapott, a' mint halljuk.

178) Alexy elkészíté a' Józsefemlékszobra mintáját. Látható Marastoni műtermében.

179) Az kezd a' közvélemény lenni a' környékben : hogy ki házasodni vagy férjhez menni hajlandó, többnyire F ü r e d r e utazik. Ezzel egyébiránt koránsem az mondatik, hogy ki Füredre utazik, mind házasulandó és férjhezmenendő.

180) A' Spiegel két hét óta mindig csodálkozik rajta : hogy az árnyék-színház előfüggönye nem tette meg a' kívánt hatást. Ennek oka pedig egy dohányraktár, melly fölött a' kérdéses függöny festetett, 's melly azt álnok ki-gözülgéseivel tönkre silányítja.

181) Hugo Károly franczia dramát ír, e' czím alatt : „Comédie infernale!“

182) Legközelebb a' nemzeti színházhoz Bognár tenorista fog vendégsze-repekre jöni.

183) Ismét kezd a' himlő grassálni közöttünk. Felnőtt férfiak sincsenek biztosítva körmei előtt. Ki szépségét félti, siessen magát újra beoltatni.

184) Megjelent,, Elemi;Vegyten“ kézikönyve. Készíté Szennert János; a' szerző tulajdona. Kapható minden hiteles könyvtárban.

185) A' nemzeti színházhoz Basadonna váratik vendégszerepekre.

186) Lauka Gusztáv „Carricaturái“ erős keletnek örvendenek.

187) Kuthy Lajos „Hazai rejtelmek“ september végeig be lesznek fejezve.

188) Ez idén ismét hattal szaporodott a' dunai gőzhajók száma.

189) A' budai várbeli újlaktanyába már beköltöztek a' granátosok.

190) Több ügybarát újdonszerű könyvkiadótársulatot tervez.

191) Dr. Henszlmann Imre igen érdekesen ismerteti a' kassai főegyház ol-tárképeit. Kár hogy a' közönség nagyobb figyelemmel nem kíséri e' művészeti becsü értekezést.

192) Bizonyos lapszerkesztő, minthogy a' színházi igazgatóságtól ingyen fejelés csizmákat nem kap, nem fog többé a' színházról iratni. Gróf Ráday épen azon gondolkodik, vajjon mit adjon e' tisztelt úrnak jutalmul azon szivességeért : hogy a' szerkesztőségi ingyen zártszékeket használni kegyeskedik. Az istenért engesztelje ki e' haragos urat valahogy a' nemes gróf! —

193) Csötörtökön estve bizonyos vendéglőben egy sereg kézműves hazafi nagy lakomát ült. Tán keresztlő volt, vagy arany menyekző? tán remek-áldomás, névnap vagy paszita? Egyik sem biz az a' sok közül. Feleségétől vá-laszták el az nap az atyafiak egyikét törvényes ítélet szerint, annak itták meg az áldomását.

194) Egy valaki nagyon csodálkozott azon : hogy az újságírók egymás közt annyit czivakodnak. Pedig példabeszéd : hogy „unter Liebenden muss ge-zankt werden.“

195) Egy valaki szörnyü bőkezü kezd lenni a' piszoknevek és gyalázó czímek osztogatásában. Könnyü annak ajándékozni, kinek magának elég van.

196) Egy házaló zsisbárus minap gyújtóüvegeket árult egy uracsnak, ki azok közül egyet kezébe véve a' sok alkudozás közben addig irányozgatá a' nap-nak, míg a' zsisbárus inexpressiblejébe bőrig talált lyukat égetni. A' mulatság néhány forintjába került, de megérte.

197) Pesten a' zsisbárus- és uriutczák szegletén lakik egy topányvarga, ki topánjait varrás nélkül készíti. Az illy művek tartósabbak a' közönségeseknél.

198) Egy valaki azt aprehendálja a' magyar íróknál : hogy azok csak egymást dicsérik. A' tisztelt úr tudniillik csak önmagát szokta dicsérni.

199) Mult héten temették el ismét egy fiatal barátunkat, ki nyolcz évig volt örömeinknek és bánatainknak osztályosa. A' szépreményü 's szilárd jellemű kortárs néhány napig tartó betegség után ifjúi ereje virágjában nem elhervadt, hanem letöretett a' halál kezétől. Így szakít ki a' sors egy-egy darabot az ember szívéből. Sírok emelkednek 's az itt maradt némán gondol reá : miért halt meg

ez, miért él amaz? — Legyen boldog a' megsiratott a' túlvilágban. Szerette őt isten, mert ifjan vevé el magához.

200) Igy beszélünk arról, mit senki sem látott, — a' halálról; a' ki látta, nem beszél róla többé. Szóljunk már most arról, a' mit mindenki lát, kivéve a' vakot, t. i. a' napról. Egy híres professor felfedezé okát, miért olly melegek jelenleg a' napok? Semmiért egyébert, minthogy a' nap egyik oldalában 12 ezer □ ményi lyuk támadt 's most azon jó ki a' tűz. Vajjon a' városi tűzifecskendők valamellyike elvisz-e odáig?

201) A' Zrinyi kávéház pedig borzasztóan kezd elkorcsosulni. Kivülből újra kifestetvén, teteje kifoltoztatván, eleje megnapernyősödvén és virágosodván, úgy kijött hajdani szépsége típusából, hogy többé árnyéka sem lehet egykori hírének. Vendégei solid, noble kinézésű alakok kezdenek lenni, nem verekednek ben többé, nem játszanak éjenként hanzlít a' tekeasztalon 's nem alusznak reggelenként alatta, nem választanak benne többé korhely — királyt, minden, minden szomoruan megváltozott. Illyen mulandó a' világ dicsősége...

— Ezennel tehát ex egi monumentum. Az újdonságrajt íme kibocsátók. Megtettük a' mit megígértünk 's már most nyugodt lélekkel várjuk a' halhatatlanságot. — „Bíró!! Kérem jutalmamat!!!“

KÜLFÖLDI IRODALMI SZEMLE.

A' színügy Párizsban hallgat. Az első rangú színházak zárva vannak. A' saison bevégezte után a' színészek huszonnégy óra alatt elhagyták Párizst 's többnyire Angliába mentek. Hol is fizethetnék őket jobban, mint Angliában. 'S valóban alig van előbb kelő franczia színész, ki e' pillanatban már vagy Londonban nem volna, ide ne vártnék, vagy nem rég itt ne lett volna. Vernet, Lafont urak, Rose Chéri, Brohan, Denain Déjazet kisasszonyok, úgy mint Bouffé, és Arnal mind Londonban vannak. Egyelőre azt gondolták, hogy ezen büszke patritiusok ez idénre megelégszenek Lind Jennyvel, de ezen urakat lehetlen kielégíteni. A' színházigazgatók meghívának minden nevezetességet, ígret, 's pénz volt a' mennyi kellett, a' közönség az érkezetteket szívesen fogadta. Isten hozta önöket — mulassanak önök köztünk jól; de mi ez uttal minden tapsot már Lind kisasszonynak odaigértünk. Igy bánnak most ezen urak minden művészszel. Taglioni, Grisi Carlotta, Grahn Lucia, Elszler Fanny szomorúan jönnek vissza a' szigetből.

Jul. 22. adatott a' Her Majesty's Theatre-ben Verdinek különösen ezen színház számára szerzett operája. Címe l'Masnaderi — (A' haramiák), szövege Schiller dramája után készült. A' mű nagy tetszésben részesült. Jenny Lind, Gardoni, Coletti és Lablache magokat felülmúlták. Verdi úr minden felvonás után kihivatott. A' bevétel első estén tett 108,000 francot, kiirjuk szóvalis, nehogy valaki sajtóhibának gondolja: száznolcezezer franc! — A' mi színházunk legnagyobb bevétele 1700 franc, ezen szám is alig éretik el két-három esztendőben egyszer. Képzeltető, minő magasak lehetnek Londonban a' helyárok.

Történelmi irodalom. Louis Blanc, kinek: „A' tiz év története“ című munkája nálunk is nagy elterjedésnek örvend, most újabb historiai munkával lép fel: „Histoire de la Révolution française.“ Még csak az első kötet jelent meg, mely bár 600 lapot ad ki, mégis csak a' forradalmat előidézett okok fejtegetéséig halad. Szerző mint socialista a' tárgyakat saját iskolája szemüvegével nézi, és sok felvilágosításokat ad, mellyek ezen iskola tanainak ismerésére vezethetnek.

Histoire des Révolutions de Paris, par M. Capo de Feuillide I. és II. kötet. Ezen könyv nem más mint a' sok mindenféle historiai adatoknak halmaza különösen ha azokat bármí meszéről is Párizsszal össze lehet kötni. És ez Francziaországban, hol Párizs az egész ország, nem igen nehéz munka.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

7. sz. — Aug. 15. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

TARTALOM. Kérem alássan Pucktól. — Harlem Richard. Pálffytól. — A' szél. Petőfi Sándortól. — Csárdában. Léva Józseftől. — Palkó. ** — Három férj özvegye. Iványf Malvinától. — Hölgy salon. Jókaytól. — Uti jegyzetek. Szilassy Gézától. — Kirándulás Palotára. Lauka Gusztávtól. — Szalay László. (Életleírás). — Nemzeti színház. Pálffytól. — Mi hír Budán? — Külföldi irodalmi szemle. — Műmelléklet : Szalay László arcképe.

 A' mai szám mellett kiadott Szalay László arcképe, a' Pesti Hírlap kiadó-hivatalában, egyenként kapható 40 pgó krért.

HIMFYLANTHOZ A' MAGYAR HÖLGYVILÁG. XIV. Bánhid Albertné ivén : Bánhid Albertné 5 ft — Bánhid Albert 5 ft — Baros Mária 1 ft — Nyéki László 2 ft — Baros Sándor 1 ft — Lonovics Károlyné 1 ft — Dobsa Amália 2 ft — Dedinszkiné 1 ft — Hegyesy Luiza 1 ft — Posonyi Ferencz 1 ft — Posonyi Ferenczné 2 ft — Posonyi Ignáczné 2 ft — Posonyi Józsa 2 ft — Makra Imre 2 ft — Zombory Teréz 1 ft — Makra Nina 1 ft — Weitersheim Rudolf 1 ft — Návoy Károlyné 2 ft — Pók Imréné 2 ft — Végh Jánosné 1 ft — Wargha Judit 1 ft — Bárány Józsefné 1 ft 20 kr — Scholtz Zsuzsána 1 ft — Donner Alajosné 2 ft — Méhes József 2 ft — Zombori Rónay János 2 ft — Rónay Emília 2 ft — a' műkedvelő társulat 9 ft — Daniel Antalné 2 ft — Tarnay Jánosné 1 ft 20 kr — Baranyai Rézi Julia 2 ft — Baltáné, Baranyai Kati 1 ft — Nagyné, Szulló Jozéfa 40 kr — Povolniné, Györgyövcis Ilona 40 kr — Györgyövcis Krisztina 20 kr — Hervayné Kirschner Anna 1 ft — Szabóné Petrovics Ilona 1 ft — Kövérné, Macskásy Dóri 1 ft — Asboth Jozéfa 1 ft — May Jánosné 40 kr — Texoviczné, Stegel Róza 20 kr — Návoyné, Sánka Mária 2 ft — Sánka Zsigmond 2 ft — Vertics Károlyné 1 ft — Lucay Jánosné 2 ft — Keblovsky Jánosné 1 ft — Zajác Danielné 1 ft — Kristóffy Amália 1 ft — May Regina 1 ft — Likavec Róza 1 ft — Fark István 1 ft — Hermán Vilmos 1 ft — Turóczy Gyula 1 ft — Brand János 1 ft — öszvesen 85 ft 20 kr ppben.

XV. Zsembery Imréné, Géczy Johanna ivén : Gróf Steinleinné, b. Hellenbach Zsuzsána 10 ft — Zsembery Imréné, Géczy Johanna 5 ft — Ivanka Zsigmond 2 ft — Zsembery Laszlóné, Ivanka Apollonia 3 ft — Horvát József tanár 20 kr — Boronkayné, Czekus Mária 3 ft — Okolicsányiné, Okolicsányi Mária 3 ft — Horvát Miklós 1 ft — Zmeskall Lajos 1 ft — öszvesen 28 ft 20 kr ppben.

XVI. Jakabffy Kristófné, Asboth Luiza ivén : Kiss Ida 8 ft — Makay Sándorné, Vermes Laura 2 ft — Vermes Mari 2 ft — Makay Sándor 1 ft — Piatsek Julia 5 ft — Marsovszky Berta 2 ft — Szerényi Róza 1 ft — Dobos Emília 2 ft — Mayer Berta 1 ft — Báthory Antonia 1 ft — Trummer Aloysia 1 ft — Heufel Jánosné 40 kr — Zakarias Sándorné Etelka 2 ft — Moys Antalné 1 ft — Pausz Erzsébet 1 ft — Bagosy Józsefné 1 ft — b. Bruckenthal Mihályné 2 ft — Jakabffy Kristófné, Asboth Luiza 5 ft — Kovács Emília 1 ft — Hízy Mária 20 kr — Bonngässer 1 ft — B. B. B. Palikucevny Péterné 2 ft — öszvesen 43 ft ppben.

XVII. B. Gerliczyné, Sztankovanszky Erzsébet ivén : Bezerédy Etelka 5 ft — Walther Gyula 20 kr — Gyurkovics Alajos 20 kr. — Bene Antal 20 kr — Maszlagy Antal 20 kr — Gesz Elek 40 kr — Csukás Imre 20 kr — August Gede 20 kr — Schultzingér Móríc Sándor 20 kr — Sperlak Endre 2 ft — Molnár Pál 40 kr — K. n. n. 1 ft — Bárány József 20 kr. — Varga Pál 20 kr — N. N. 20 kr — b. Gerliczy Ferencz 5 ft — N. N. 1 ft — X. X. 1 ft — K. P. 1 ft — Keresztury 40 kr — Rónay János 2 ft 30 kr — Rónay Luiza 1 ft — Rónay Lajos 1 ft 50 kr. — S. Mihály 1 ft — Kövecz Andor 1 ft — Y. Z. 1 ft — Gyertyánffy Dávid 5 ft — Mocsonyi Péter 5 ft — n. n. Marczibányi Lajos 2 ft — Pesti Hírlap közlöje 20 kr — Sarnig Lajos 20 kr — Marosfy János 20 kr — Fodor Károly 1 ft — Szalay Ferencz 20 kr — Sztojanovics Mihály 2 ft — Rónay József 2 ft — Lászlóffy 20 kr — egy valaki 2 ft — másod valaki 1 ft — Maywald Lajos 20 kr — Bogdanovich Vilbald 1 ft — b. Liphay 2 ft — Bober György 20 kr — névtelen 40 kr — Varga Ferencz 1 ft — Dadányi Ferencz 1 ft — senki 1 ft — Brenner 20 kr — Mislai Péter 5 ft — Bezerédy Pál 1 ft — Bartal György 1 ft — Kiss Ida Csapó 2 ft — Sztankovanszky Imre 5 ft — Szkublics Borbála 1 ft — Jeszenszky Lajos 5 ft — Sztarók Ignác 1 ft — b. Gerliczyné, Sztankovanszky Erzsébet 5 ft — öszvesen 85 ft ppben.

Az országos pénztár hivatala által.

VII. ÖTÖDIK KÖZLEMÉNY ÉS FÖLSZÓLÍTÁS. Magyar szoborműegylet. Épen éve most, hogy a' szoborműegylet először fölszólalt, folytonos nyilvánosságban tartván az ügyet a' tisztelt közönség ellenörködésének tekintetéből. Igénytelenül és minden zaj nélkül folytatá az ogylet ez idő alatti működéseit, 's már is van szerencséje némely örvendetes eredményről értesíteni a' t. cz. közönséget. Jelentve vala már, hogy hazánkfia Czélkuty Rudolf beküldé a' Hunyady János leendő szobrának előmintáját, mely helyesnek találtatván, a' művész a' szobornak elkészítésével végkép megbízott. Azóta azon örvendetes tudósítást vetjük, hogy tíz hónap lefolyása alatt a' műszobor teljesen elkészülhetend, ha t. i. a' pénzküldeményekkel nem késedelmezünk. És sikerült is már e' tekinteten valamit tehetni. A' 4-dik közleményünkben kifejezett abbéli ohajtásunknak — miszerint 50 darab aranyat valánk küldendők — eleget nem tehetünk ugyan, de küldénk mégis, a' mennyit lehetett, t. i. 39 darab aranyat. Az eddigi összes bevételeket 's kiadásokat alább közlendem. Továbbá, hogy minél nagyobb sikerrel

vihettük az ügyet, Pestről távozott két tagtársunk helyébe, t. i. Frankenburg Adolf és Hójtay Sándor urak helyébe Jókay Mór és Csengeri László urakat kértük meg részvevő társakul, kik szíveskedtek is részvétőket megígérni. Minthogy pedig Barabás Miklós urhoz csak igen ritkán lehetne szerencsénk, nehogy egy ex professo művésznek nézeteit mindig nélkülözni kelljen, ő kivülről még Marasóni Jakab acad. festészt kértük meg részvevő társunkul.

Midőn ebbeli újabb intézkedéseinket a' t. cz. közönség szíves figyelmébe ajánlanók, egyzersmind abbéli reményünket fejezzük ki: miszerint most és ezentúl — a' mű kidolgozása már folyamatban levén — annyi hazafiui lelkesedéssel és pártfogással fogunk találkozni, hogy lehetőségessé legyen a' tíz hónap vagy legfőlebb egy év letelendése után e' nemzeti művet a' museumban fölláttatni, 's erősen hiszszük, mikép Hunyady János hősi 's hazafiui nagy jelleme 's történeti nagyszerűsége képes minden igazi hazafit részvétre 's pártfogásra buzdítani. Ennélfogva kérjük egyrészt azon t. cz. ívtartókat, kik már korábban vetek kezeikhez gyűjtőíveket, szíveskedjenek azokat a' gyűjtött pénzüsszegekkel együtt f. évi augusztus végeig beküldeni; másrészt pedig bátorkodunk újabb ívek kiosztását megindítani, hogy minél több alkalom nyíljk a' halhatatlan férfiú emlékéhez járulni. Ha netán kétségeskednék valaki a' műnek leendhető becse iránt, szíveskedjék Czelkutinak Madonnáját és Lunóját a' n. museumban megtekinteni, sőt egyenesen e' mű előmintáját is (Budán, ngös Döbrentei urnál), 's bizonyára meg fog győződni, hogy nem érdemtelen ügyre áldozza jószíviségét 's nagylelkűségét

A' fönnebb érintett számadás összegezen következő:

B e v é t e l .		
T. cz. Bujanovics Rudolf ur ívére bejött	67 ft —	kr p. p.
„ Bene Antal ur	26 „ —	„ „
„ Noptsa László ur	60 „ —	„ „
„ Trausch József ur	15 „ —	„ „
„ Prély István ur	5 „ —	„ „
Gróf Keglevich Béla	61 „ 20	„ „
A' budahegyi tavaszoló ünnepélyről maradt ajándék	23 „ 40	„ „
Összesen		258 ft — kr p. p.

K i a d á s :		
Landerernél 624 aláírási ív nyomtatása	15 ft —	kr p. p.
Hunyady János több rendbeli életrajzainak másoltatása, egyéb leirítások, papír, titkári posta-költség, a' történt adatok, 's Hunyady képének elküldése	9 „ 57	„ „
1847. ápril 1. a' Hunyady-szoborminta megküldéseért	15 „ 52	„ „
Borítóüveg a' mintára	5 „ —	„ „
Az elnök által tett levelezési költségek	2 „ 32	„ „
Czelkutinak Romába küldött 39 db arany ára (4 ft 42 krjával)	183 „ 18	„ „
Ezen aranyok elküldésével járt költség	2 „ 49	„ „
Összesen		234 ft 28 kr p. p.

Pénztármaradék . . . . . 23 ft 32 kr p. p.

Ezeknek előterjesztése után — az egyes aláírók neveinek közlését nemsókára megkezdendjük — még arra bátorodom kérni a' t. cz. ívtartókat: hogy az íveket és pénzeket, akár elnök Döbrentei Gábor ó nságához, akár alulírt titkárhöz, minél előbb beküldeni ne terheltessenek. — Költ Budapestén, nyárhó 10-én 1847.

Ney Ferencz, szoborműegyleti titkár.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

— Megalapított előadási sorozatot, némelly bizonytalan körülmények miatt nem adhatni.

— Laborfalvi Róza szabadsági utjáról haza érkezett.

— Bognár ur tenorista megérkezett 's vendéjátékait rövid időn, hihetőleg még e' hét folytában, megkezdendi.

— Wurda tenorékesnek octoberre tervezett vendéjátéka, miután Streliezbén aláírt és september elsején megkezdendő szerződése által, mint írta, abban gátolva van; ez időnről elmarad. Az igazgatóság ugyan a' művész tudósító levele után nyomban folszólította őt, e' vendégszerepezést october helyett, azonnal most eszközölni; de Wurda ur értesítése után rögtön elutazván tartózkodása helyéről, a' levél fölbontatlanul jött vissza a' postáról 's így az igazgatóság szándéka ez uttal eszközölhetlenné lön.

— Honderűnek azon állítása, mintha az igazgatóság, Kundt Johannával három előadásra szerződén, az első előadás után szerződés ellen visszalépett volna, egészen alaptalan: miutáu ezen énekesnővel az igazgatóság csak egyetlenegy vendégszerepre egyezett, 's olly világos kikötéssel, hogy azontúl semmiféle igénynek sem leend helye.

Kiadja Frankenburg Adolf.

ÉRTESETŐ.

(3) **KLASZY VENCZEL, polg. magyar szabó,** (1)
a' nagytiszteletű közönségnek ezennel alázatosan jelenti, hogy ruha-boltjában, valamint eddig, úgy jelenleg is, számos új attila-dolmányok, magyar nadrágok, fekete zsinorra 's aranyra készült menték és bársony-mellények aranyra, készen találtnak; a' megrendelő uraságoknak, a' legújabb divat szerint, lehető rövid idő alatt 's jutányos ár melletti szolgálatját egyszersmind ajánlja. — Ruha-boltja vagyon előbbi helyén, u. m. a' sz. Ferencziek terén, a' királyi Curia szomszédságában fekvő Eggenberger-házban, Hunyady László cím alatt.

Pesten, augusztus 11-én 1847.

Egyetlenegy ez évben már november 13-kán

huzás alá jutó lotteria,

mellynél az együttjátzókra nézve azon különös kedvezmény van, miszerint minden ingyen-sorsjegynek bizonyosan kell nyerni.

E' lotteriánál elnyeretik

a' szép földesuri birtok

LAGIEWNICK

vagy váltásul

kézpénzben **200,000** váltó forint.

Ezen jeles sorsjátékban

30,400 nyerőszám nyer: **500,000** forintot,

melly öszlet

200,000 — 50,000 — 20,000 — 10,000 — 5000 — 4000 — 4000 — 3500
3000 — 2500 — 2000 — 1000 — 20-szor 500, aztán sok 250, 200, 100,
50 'stb. forintos nyerőszámokra van fölosztva.

Megjegyzésre méltó

az, hogy az ingyen-nyerő-jegyeknek **50,000 — 10,000 — 5000 — 4000 — 3000 — 2000**
— 14-szer 500 — 20-szor 250 — 20-szor 100 frtos nyerőszámok, 's a' legkisebb kihuzott nyerőszámok pedig **50** frttal mint bizonyos nyeremények vannak ajánlva.

Minden ingyen-jegynek — mint fennebb érintve van — nyernie kell, és együttjátssanak a' főhúzásban is, minélfogva megeshetik, hogy egy ingyen-jegygyel **250,000** ftot, vagy még többet is nyerhetni.

Körülményesb utasítást nyújt a' fölötte egyszerű 's mindenki által könnyen megérthető játékterv, melly minden sorsjegy-árulónál ingyen kapható.

Egy sorsjegy ára 4 ft pengőben.

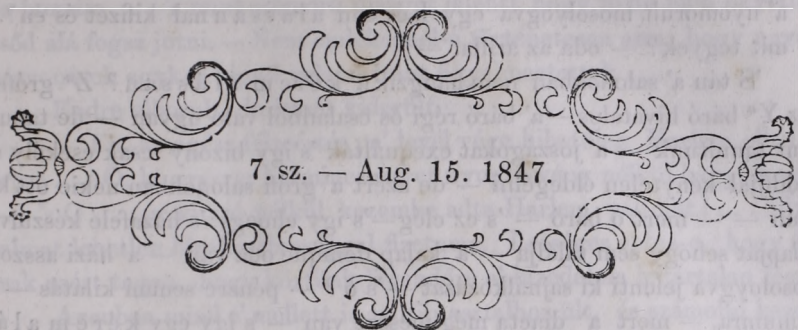
Legfensőbb rendelet folytán e' sorsjáték az utolsó, melly ingyensorsjegyekkel van dotálva. Bécs. július 12-kén 1847.

Reisner és társa,

cs. k. sz. nagykereskedők Bécsben.

 Sorsjegyek kaphatók Pesten **Lueff M.** illatszerkereskedésében
Kristóf-téren a' „Minervánál.“

K É R E M   A L Á S S A N .

Gyermekkoromban, midőn hallám, hogy a' nagyobbak mondák egymásnak, de azt is csak valami különös alkalommal: „kérem alá ssan“ előre örültem azon időre, hogy majd ha nagyra nővök — mint mondhatom én is, kérem alá ssan! — 'S mit használtak minden gyermeki reményim? Megjártam amugy igazán — míg felnőttem, a' kérem alá ssan költői hangulata szomorú prosaiságra aljasult, és szívem legbelsőbb vágyai elnémultak.

Bármí teherhordót, pipáját szivarom tüzénél ha meg gyújtja és szépen megköszönte — ha odább áll — kérem alá ssannal bocsátok tovább.

„Kérem alá ssan“ a' legujabb divatu utczai társalgási modor a' nagy világ 's a' pór között. Kérem alá ssan azon tulnyomó phrasis, melly az utczákon sétáló közönséget, ugy igazán magyarán mondva — egy kalap alá huzza; — kérem alá ssan a' legczélirányosabb alkalmi vers, mellyet pro et contra használunk, mert lépjen bárki tyukszememre, a' kérem alá ssannal tökéletes elégtételt nyerek; én viszont egy kérem alá ssan-t zengek utána 's Europa békéje tökéletesen helyre van állítva.

Valamiféle ökörszem handabandáz a' színház 's tagjai ellen, ezek őt fülön kapják, a' szemecske lármáz 's egy kérem alá ssan-t visit, 's a fegyvernynyugvás tökéletes.

X. egy magyar író munkáit 's fordításait a' marokkoi császárnak bemutatja — ő magassága méltányolva X. írói tehetségét, őt gazdagon megjutalmazza. — No már erre csak illik a' kérem alá ssan; — még majd arra jutunk, hogy a' legbünösebb gonosztévők is egy kérem alá ssan nal a' 20 évi fogságból kiszabadulnak.

Az ügyetlen pinczér végig önti ujdont új atillámat a' mártással — a' nyomorult mosolyogva egy kérem alássannal kifizet és én? — mit tegyek? — oda az atilla. —

'S tán a' salonokban nem hangzika a' kérem alássan? Z* grófnő-höz Y* báró hivatalos — a' báró régi ős családból való ugyan — de tanulni nem tanultunk — a' jószágokat exequálták 's így bizony csak csekély segéddíjjal kénytelen éldégléni — de azért a' grófi salonokban nekik ott kell lenni — — mert ő báró — 's ez elég — 's így elmegy 's hazafelé készülven kalapját sehogy sem találja — a' kalap denique oda van — a' házi asszony mosolyogva jelenti ki sajnálkozását — 's ő? — pénzre semmi kilátás — se diunumra, — mert a' diaeta még messze van — 's így egy kérem alássan-t hebeg — 's nyájas arcczal — a' feldőlt fazekas módjára — haza indul. De nézzük azon nyomorult ezüst fürtű öszt, — bármi alássan kér — nézzük azon halavány-éhező képét, ő is kér, pedig milly alássan — de segít rajtok?

És mint kértem én? milly alássan kértem két ég színű szemet — két hóféhér kezecskét — de a' vén néni egy kérem alássannal utnak indított. — No! már ez csak sok — nagyon is sok! Kérem alássan! —

P u c k.

HARLEM RICHARD.

Novella.

(Folytatás és vége.)

VIII.

Átszökünk egy pár hónapot. Elérkezett a' szép nyár, 's az úri rend színe elhagyá a' fővárost. Endre szinte készülleteket tőn az elutazásra, minthogy Harlemen kívül alig maradt Pesten más közelebbi ismeretsége.

Az ifju ez alatt egészen bemerült a' pénzügyi viszonyokba. Harlem tele beszélte fülét úgy, hogy már ő alig gondolt másra, mint részvényekre, statuspapirokra, sorsjegyekre, szelvényekre, váltókra, és szállításokra.

Csak olykor jutott eszébe a' kellemes falu, hol a' nyájasság, barátság, őszinteség és nyugalom lakik.

Azonban egy este levelet kap : az aláírás ismerős névre mutat.

„Édes bácsikám! Nagy titokban írom hozzád e' levelet, nem is itt tétetem fel a' postára. Nálunk szomorún megyen minden. — Bátyám egészen megváltozott : soha egy percig jó kedve nincsen — azt mondják alispán akar lenni, de megyénk legnagyobb része hallani sem akar róla. — Tegnap ebéd felett egész ünnepélyességgel azt adá tudtul Erzsikének, hogy úgy tekintse magát, mint Harlem úr leendő nejét — azóta Erzsike folyvást sír. — Rólad itt a' legiszonyúbb hírek szállongnak, de én azokat nem merném rólad hinni; bátyánk minden nap tud valami újat mondani, de Erzsikének ezentul említeni sem szabad téged. Miért nem jössz haza magad 's jelenléteddel mindent megczáfolhatnál. — Égesd el e' levelet, 's ne szólj erről senkinek, különösen Erzsikének . . . Adél.“

U. I. Épen a' pillanatban, midőn bezárnám leveletem, anyám lépett be hozzám . . . 's mint szomorú újságot jelentí, hogy rövid időn okvetlenül csőd alá fogsz jutni. — Nem emlékeznél-e történetesen arra, hogy ugyan-e kézvonások egykor téged valami iránt figyelmeztettek . . .

Endre elborult, de ismét kiderült.

— Eh, az egész félreértés; a' levél vége hihetőleg Harlem ellen van értve . . . Ő, ki egyszer harmincezeret nyugtatvány nélkül hagyott nálam . . . 's G . . . úr ki szó nélkül kezembe adta Harlem váltóját! . . . Illy bizalmat lehetlen bizalmatlansággal fizetnem. Letséges volna-e, hogy ő ezt csak azért tegye, hogy köztiünk jövődöre a' bizodalom határtalan legyen.

Azonban mind e' mellett is az ifju asztalhoz ült, és számolni kezdett.

Értéke, mit atyjától öröklött, épen nyolczvanezerre rugott — ezen vagyonra felvett Harlemtől ötvenezeret, ám de pénze legjobb hitelű papirokban nála biztosítva van — a' papirok folyvást kelendők 's akármikor pénzzé tehetők. — Harlem ezelőtt csak néhány nappal kínálgatott neki harmincezeret . . . hogy' beszélhetnek tehát az emberek csődről? —

A' számadás világos volt; azonban a' legőszintébb kebelből fakadt szavak, Adél második intése sem maradhatott kellő figyelem nélkül.

És elhatározá magát, hogy teljes megnyugvást fog keresni . . . 's egy nagyszerű próbát teend.

És e' szándékkal másnap reggel el ment Harlemhez.

— Jó reggelt, Harlem . . .

— Ah . . . drága egyetlen egy barátom, ön az? . . . mi adja nekem illy korán ezt a' nagy szerencsét? —

— Egy kis ügy, uram . . . ha ön meghallgat engem.

— Hogy' is kérdezheti?

— Ön tudja uram, hogy mindedig önnek szivességével csak akkor éltem, midőn ön azzal megkínált . . .

— És én azt csak sajnálni tudom. — Remélhetem talán, hogy most ön akar valami ügyben először szólani.

— Eltalálta — ön tudja, uram, hogy értékem minden perczen megér nyolczvanezeret . . .

— Kérem, — kérem, ez tán nem is tartozik a' dologhoz . . .

— Annál jobb, ha ön úgy gondolja. — Tehát a' dologra. Adhat ön nekem még harmincezeret . . .

Harlem összecsapá kezeit . . .

— Lássá, miért nem szólt tegnap . . . vagy csak egy fél órával ez előtt — épen most adtam ki egy jókora összeget, 's mondhatom, egészen kedvetlenül . . . akaratom ellen; de már nem szabadulhattam . . . Kétségbe vagyok esve . . .

— Nem tesz semmit. — Tán máshol szerencsésb leszek.

— Hogyan, uram! máshol! . . . előbb jutok koldusbotra, mint azt eltűrjem . . . ön nem ért engem, uram. Kikeritem én e' pénzt a' pokolból is, csak önnek az egész összegre ne e' pillanatban legyen szüksége . . .

Stammer úr . . .

— Tessék . . .
 — Nézze meg kegyed, mennyi pénz van a' tartalékpénztárban . . .
 A' segéd pár perc alatt összeszámlálá a' kötegeket . . .
 — Huszonötezerkétszáz . . .
 — Adja ide. Huszonötezerkétszáz. — Nem hittem volna, hogy ennyi legyen. — Stammer, erre a' hónapra a' segédeknek huszonöt perccel többet fizessen ki. —

A' segéd meghajtá magát.
 — E' szerint, ha önnek e' pillanatban ez elég volna, a' legnagyobb örömmel szolgálók — a' többit majd egy pár nap múlva . . .

Endre felvevé a' pénzt — aláírt egy váltót, 's forrón szorítván meg Harlem kezét, eltávozott az irodából. —

Harlem becsületessége ismét rendíthetlen alapokon nyugvék.
 És mégis mi csekélység adott újabb gyanúra okot. —

Egy nyomoru öszveg a' hátralevő négyezernyolczszáz — Endre számolgatott — 's úgy találá, hogy ezen négyezernyolczszáz épen egy évi előre lehuzott kamatja a' már egész vagyona erejéig adott kölcsönnek — most épen úgy áll Harlemmel, mintha öröklött birtokát eladta volna. —

E' történet után az ifju visszarettent elkövetett merész tetteitől — még tán vagy egy hétig marad a' fővárosban, 's ez alatt ő folyvást munkálkodott. — Egy szép reggel kocsira ült, 's vidon arczezal távozott el Pestről.

IX.

Csendes faluban vagyunk, szép nyári napon : munka és szorgalom napjain.

Egy csinos hölgyszobában, félre vont függönyös ablaknál, kis asztalka mellett két leánya ül, egy komoly, 's egy halavány : Adél és Erzsike ; ki e' sorokat olvasta, azonnal tudni fogja, mellyik volt a' komoly mellyik a' halavány.

A' falu határán úri koci veré fel a' nyugalmas porokat — a' kocsis vígan pattogatja ostarát, a' lovak izzadnak . . . a' falu tornya kibontakozik a' messzeség ködéből.

Endre érkezik haza.

Hosszú utjában, a' mint távozott a' fővárostól, úgy feledé a' tarka képeket, mellyek ott rá hatással voltak, mellyek kedélyét felizgatták. —

A' városból hazatérő ifju mindig aggodalmasan közelg az atyai lak felé. Ki az ifjaink közül, kit, a' főváros egy pillanatra el nem csábít ? — 's ki az, ki csendes faluba visszatérve nem érzékenyül el ?

A' tékozló, ki bős társaságokban iszonyu könnyelműséggel, mintegy vakon 's öntudatlanul szórta szét azt, mit egykor gondos atya nélkülözések között gyermekének összegyűjtött, jó és megpillantja az atyai székény lakot ; a' szoba mélyében gyászoló anyára talál, az ősz atya már sírban van — a' szomszédban fehér ház ablakában felfutó virágok között egy halavány lányka ül, és szomorkodik — és az ifjat a' gyászoló anya, a' hala-

vány lányka szívesen fogadják. Hol a' szeretet uralkodik, ott hazája van a' bocsánatnak is. —

Endre belépett — a' két leány felugrott, 's elébe sietett az érkezőnek.

Erzsike azonnal más lény lett — a' halavány szín elillant arczáról, 's visszajött a' legszebb pir — a' szemekben az öröm könye ragyogott. —

— Hol van bátyánk? . . . kérdé egy mult idő múlva Endre.

— Bátyánk nincs itthon — bement gyűlésbe . . .

Az ajtó megnyílt . . . 's a' legkomolyabb képpel jött be Árkayné.

— Végre . . . eszébe jutunk ennek a' fiúnak mi is . . .

— Kedves néném! —

A' nénike megengedé, hogy Endre kezét csókoljon.

— Leányok, gondoskodjatok, hogy Endrének szobája legyen.

Adél és Erzsike elfutának. Endre a' tanácsosné nénivel egyedül maradt. Elkezdtek közönyös dolgokról beszélni, az utról, a' melegről, a' por alkalmatlanságáról . . . azután Pestről, a' fővárosi ismeretségekről, végre Harlemről, de mindig kiméletesen; a' néni mindenképen vigyázott, nehogy Endrével az ottani viszonyokról kénytelen legyen beszélni, mert ezek egyedül a' gyámatya bírálata alá fognak tartozni.

Endre Harlemről, mint derék őszinte 's lovagias férfiről beszélt, mi Árkayné egészen meglepte, és sok önmehtagadásába is került, hogy e' tárgyban ne kérjen Endrétől felvilágosítást.

A' lányok visszajöttek. Endre beköltözik szobájába, 's kis rendezés után ismét visszajött.

Ez idő alatt Árkayné a' két leánynak utasítást adott, mint viseljék magokat az ifju ellenében.

Endre azonnal észre vette a' változást; de egyszersmind tudta is, ki volt arra befolyással — elejénte vontatva 's hidegen ment a' társalgás, de később szabadabban. Árkayné folyvást jelen volt, minden felhozott szó fellett ellenörkődni látszék; de miként akadályozhatta volna meg, ha a' közönyös beszéd tárgy alatt néha olly húrok érintettek, mellyek az ifjak keblében egymásnak mindig viszhangolnak.

Igy folyt ez a' következő napokon is.

Ez alatt Endre lelkében egy csodálatos érzelem fejlődék; 's ha ezen érzelmet vizsgálta, úgy hívé, hogy az már régi, hogy az sejtelemben, előérzetben ismeretlen határidő óta él, 's nevedekék.

Egy este épen együtt ültek mindnyájan, midőn a' házhoz levél érkezett. —

— A' levelet egy megyei huszár hozta; kívül Erzsikének volt címezve.

Édes atyámtól . . . monda a' leányka 's feltöré a' pecsétet — légy olly jó Endre 's olvasd fel . . .

Árkayné e' bizodalmat helyen kivülinek találta, de nem szólott . . .

Endre olvasni kezdett. —

„Kedves leányom! Holnap otthon vagyok: velem jön Harlem úr is,

kit alig tartóztathatok már, annyira siet téged látni. — Akaratomat tudod; most csak annyit mondok hozzá, hogy az esküvőnek huszonegy nap alatt véghez kell menni.“

Erzsike sápadt lett. Árkayné le nem vevé szemeit Endréről, mintegy annak arczán akarván olvasni: milly hatást tettek az ifjuban e' sorok. — Adél az ablak felé fordult 's fehér kendőjével szemeiről leszivató a' meggyült könnyeket — most Erzsike Endre mellé ment 's néz é a' levelet, mintha kételkedett volna, ha tán Endre nem olvasott is jól. — A' lányka e' lépésében közel jutott Endréhez; idegen néző azt hitte volna: a' leány oltnatmat keres. —

— Várjatok, még van valami !

— Olvasd ! —

„Szép dolgok történnek Pesten. Harlem nekem mindent körülményesen elbeszél. Endre tökéletesen meg van romolva — valóságos földönfutó. — Harlem éjjel nappal dolgozott csak hogy őt meg mentse; de most minden veszve van — nem tudják hol van, hihetőleg maradékpénzével külföldön bujdosik. Pesten tömérdek az adóssága; Harlem úr olly jó volt, hogy ez váltóit beszedegette, mert a' hitelezők még nevét is meg akarták becsuteleníteni . . . ezelőtt néhány nappal még lehetett volna valamit megmenteni, de egy banquier, névszerint G . . . úr váratlan megbukása következtében a' szerencsétlen ifju egészen veszve van. — Harlem csókolatja kezedet 's azt izeni, ne aggodjál; mert a' te szeretedért ő semmi áldozatot nem tart nagynak — igyekezni fog, hogy Endre számára valamit megmentsen, a' mivel aztán ő, ha megkerül, kezdhetne valamit. — Aludjál jól, édes leányom; holnap öltözzél fel szépen, fogadd vidám képpel vőlegényedet és atyádat.“

Endre letevé a' levelet. Körültekintett; Árkayné és a' leányok könyezének.

Az ifju szoborként állott; szemei elhomályosulának, alig vette észre, hogy egyedül marad. Árkayné legelőször hagyá el a' szobát, utána Adél 's végre Erzsike.

Midőn Endre magához jött elmélyedéséből, Erzsike épen a' mellékajtó küszöbére lépett. —

Erzsikém! . . .

A' leányka visszanézett.

Erzsikém: csak egy szóra maradj.

A' leányka megállott, arczát eltakará, 's hangosan zokogott.

Erzsikém, neked nincs okod sírni. Egyetlen hugom, mit gondolsz? Nézz rám! lám, én nyugodt vagyok. Atyád csalatkozik; ő rosszul van értesítve, engem nem érhet semmi baj; a' mi rólam azon levélben van, az nem igaz, épen úgy minthogy e' pillanatban itt vagyok és nem külföldön bujdosom. Mindenre, mi szent, kérlek: légy nyugodt — hinnéd-e hogy én téged megcsálnálak; holnap minden másképp lesz — a' fő dolog az, hogy én téged jól értettelek legyen; mert ha nem, inkább legyen igaz az mit rólam ellenségeim beszélnek.

— Mit akarsz mondani, Endre . . .

— Csak azt, hogy szeretlek . . . lehetetlen, hogy te azt eddig észre ne vetted legyen.

A' leányka egész testében reszketett. —

— Szeretlek: ez minden, 's ha igaz, mit én sejtene vélek: akkor nincs más akadály . . . mi boldogak leszünk — most azonban ez elég; enged nekem azon örömet, hogy meglephesselek. Ne sírj, töröld meg szemeidet — egykor egy szép órában meg fogom köszönni e' fájdalmaidat 's minden könyeidet. —

A' mellékszobából Árkayné hívólag szólítá Erzsikét. —

— Most menj, édes hugom: nénéd hí — ő félt téged az én társaságomban; viseld magad csöndesen, ne mondd el senkinek, a' miket én most neked mondtam — beszéljenek rólam a' mi tetszik; ha bántanak is engem: te ne szólj, ne védelmezz — hallgass és bizzál bennem.

A' leányka e' szavak alatt mennyben hívé magát — ő szeret, — ez volt fő gondolata, a' többi ez után őt nem érdekelhette — szemeiben a' könyforrás azonnal elapadt, csak piruló arcán csillogott még az utolsó csep, az is hulló félben. — Endrének tökéletesen hitt — tán még akkor is ha az ifju őt a' tulvilágiaktól várható segélylyel biztatta volna.

Azután, hogy szólt vele Endre, hogy őt megkülönböztette, hogy neki többet mondott mint másnak, hogy rá titkot bízott — meg megannyi tényezők, hogy a' leányka boldog legyen.

Más nap délfelé megérkezett Horoghy Máté és Harlem.

A' folyosók lábtöpolgásoktól viszhangozának. Endre meghallá az érkezést, 's azonnal sietett felmenni.

Árkayné azonnal elmondá, hogy Endre itthon van, mire a' táblabíró, és Harlem igen meglepetteknek látszának.

— Jó reggelt, édes bátyám . . .

— Jó reggelt, te rossz fiu — és hosszan nézé az ifjút, ki szemeit azért nem süté le.

Ekkor előállott Harlem, ki egészen csak a' régi volt.

És rám nem is néz ön, Endre? — így fogad engem, kit legjobb barátjának nevezett. — Valóban ön engem nagyon meglep. — Pesten mindenki arról beszél, hogy ön külföldre ment 's ime, hol találom — mint kerestem önt . . . ha önt akkor feltalálom: sok bajtól menekülünk meg. — G . . . úr ingadozása nekem jókor tudtomra jött — ön akkor még papírajának nagy részét pénzre tehette volna.

— Köszönöm gondoskodását.

— No de csak hogy itt van; hogy' megijesztette ön barátjait. Semmit sem szólni! hogy' is hagyhatott volna el minket, kik önt annyira szeretjük 's kik mindnyájan részt veszünk önnek bánatában. —

— Köszönöm, uram: igen le vagyok kötelezve . . .

— Barátok között e' szónak nincs helye.

Itt Endre bátyjához fordult.

— Édes bátyám, önnel igen fontos beszédem lesz. —

— A' mikor tetszik, édes Endrém . . . mert én a' történetekért nem haragszom, nincs jogom rá, te sajátoddal rendelkezhetél — én csak szívből sajnálkozom.

Miért, édes bátyám?

'S te ezt kérdezed?

Mert én semmi veszedelmet nem látok — én senkinek adósa nem vagyok — kivéven Harlem urat, ki azonban barátom . . .

Harlem összecsapta kezeit.

Hogyan, uram! 's ön azt gondolta volna, hogy az én követeléseim miatt van e' zavar? — Esküszöm önnek, én pénzemre várok, a' míg önnek tetszeni fog — még most sem ismerne ön engem, édes jó Endrém, még most is bizalmatlan hozzám . . .

— Jól értem-e önt, Harlem? — minő hang ez! —

— Szeretett barátom, úgy hiszem, világosan nem szólhatok.

— Ugy hát mi fenyegetne engem . . .

— Mi! . . . ön egész nyolczvanezer pengő forintig van a' pesti váltótörvényszék előtt bepanaszolva. —

— Ez lehetlen: a' váltók hamisak . . .

— Endre! . . . az istenért: ön tagadná az aláírást — kiálta itt Harlem 's borzadni látszék.

— Nem irtam alá soha.

— Emlékezzék csak vissza ön. —

— Nem vagyok örjült — tudom, mit cselekszem.

— Én magam láttam a' váltókat — a' hitelezők, midőn ön elment, mind rám rohantak — Stern Fülöp — Hirsch Áron — Rosenfeld Ignác, Schönmann Salamon . . .

— Soha hírét sem hallottam egyikőjöknek sem . . .

— Harlem Horoghyra nézett, mintha mondaná: ez az ember meg van zavarodva. — Az alispánságra vágyódó férfiú vállat vonított.

— E' pillanatban kopogás történt az ajtón:

Nagy hajlongások, 's udvarias engedelemkérések között ekkor egy közép termetű barna férfiú lépett be — a' járásbeli szolgabíró, utána bírótársa, az esküdt.

— Bocsánat a' háborgatásért, uraim! kiben tisztelhetném itt a' jelenlevők közül Határlaky Endre urat? —

— Az én vagyok, uram, miben lehetek szolgálatjára?

— Meg fog ön bocsátani . . . egy szomorú kötelesség — én ki vagyok küldve, hogy önnek minden vagyonát zár alá vegyem — bizonyos vagyok benne, hogy ön ellenkezni nem fog. —

— Semmi esetre, uram.

— A' lelettár nálam van — azóta, hogy ön tekintetes Horoghy Máté táblabírótól, mint volt gyámatyjától a' jószágot átvette, tudtomra semmi elidegenítés nem történt — azonban kötelességem 's ohajtásom szerint bátor vagyok uraságnak még egyszer a' barátságos megegyezést ajánlani — a' hitelezők mind itt vannak. —

— Hogyan, itt vannak . . . kérdé elsápadva Harlem . . .

— Hadd jöjenek be, kiálta lelkesülten Endre, midőn Harlem elhalaványulását meglátta. —

A' zsidók bejöttek — egyenként mind ismeretlen arcok . . .

Endre szánakozólag néze sokáig e' szerencsétlenekre.

A' szoba megtelt — — betolakodának sokan még a' cselédek közül is. Horoghy úr legfelül állott, egy oldalajtón mutatkoznak hölgyek is — Árkayné, Adél és Erzsike.

Hosszu szünet volt — a' szolgabíró amugy közbevetőleg megemlíti, hogy milly roszkor jött ezen szerencsétlenség, a' megye milly reményekkel volt Endre iránt, 's hogy eddig az ifjuság hallani sem akart más követről mint — B . . . úr és Endre. —

Endre a' szolgabíróhoz lépett.

— Ön, uram, már több mindenféle eseteket láthatott, ismeri az ügyek folyamatját — mondja meg: van arra eset, hogy hamis, és utánozott aláíratu váltók után valakit elmarasztaljanak . . .

— Temérdek, uram — a' bírónak a' vallomásokból, oklevelekből, 's a' felektől felhozott argumentumokból kell itélni. —

A' hitelezők, midőn Endre a' hamis szót kimondta, mind összeborzadni látszottak, elsárgulva nézzenek egymásra, mintha mondanák: eltagadná az aláírást? . . .

A' leányok sirtak, arcukat elfedék egészen; de tartoztaták a' hangos kitörést, mert akkor őket Horoghy úr eltávolította volna.

Ha ön akarja, uram . . . szólott a' szolgabíró, ezen urak azonnal előmutatják a' váltókat.

Szivesen, szivesen! felelének a' zsidók, 's mindenik tárczájából elővevé az őt illető váltót. —

Tessék, szolgabíró úr, mond egyik hitelező — mutassa meg az uraságnak. —

Tessék itt, az enyém. — Ez meg az enyém . . . mondák a' többiek.

A' szolgabíró elvette a' váltókat — 's Endre szemei elé tartotta.

Elismeri ön az aláírást . . .

Endre figyelmesen átnéze az első váltót, gondolkodott, megcsóválá fejét, aztán vállat vonított. — Következett a' második — ismét hosszas szünet; jött a' harmadik, 's azután a' negyedik, ötödik . . .

Az ifju ajkára a' legkeserűbb mosoly szökelt . . .

Elismeri ön az aláírást . . . szóljon ön, kérdé a' szolgabíró ünnepélyességgel . . .

És Endre felelt . . .

— Igen.

E' vallomás ezentúl visszavonhatlan lesz — a' törvény szerint, még ha a' váltó hamis lenne is, ön azt kifizetni tartozik. —

Jelen voltak hosszan lélekezének — míg Endre a' váltókat nézegeté, a' szobában a' legünnepélyesebb csend uralkodott . . . most mindenki szomszédjához fordult 's halkan megtegte észrevételét. —

Hol van Harlem . . . kérdeze ekkor Endre 's körülnézett. —

— Elment, felele az esküdt, éppen azon pillanatban, midőn ezen urak beléptek.

Nincs önnek valami mondanivalója . . . kérdé Endrét a' szolgabíró.

Nincs, uram. —

Kérni fogom tehát uraságotat, sziveskedjék nekem mindenét ezennel resignálni. —

— Ezennel . . . mindjárt itt leszek . . .

Kiment. —

A' zsidók összenéztek . . . és a' szobában csendes suttogás hallatszott.

Megöli magát. — Pisztol yokért ment . . .

És e' suhogások elterjedének . . . meghallá azt egy a' jelen voltak közül, kit minden legcsekélyebb leginkább érdekelni látszott, ki legjobban vigyázott minden szóra, ki percenként egyik tulságból a' másikba esett. —

E' lény Erzsike. —

A' leányka észrevétlenül visszahuzodék, 's egy másik ajtón keresztül egyenesen Endre szobájába rohant . . .

Hirtelen megnyitá az ajtót, Endre egy szerényt nyitva fel 's abból valamit éppen kezébe vett.

Endre . . . kiáltott síri hangon ekkor a' leány . . .

Ki az? . . . te vagy Erzsike . . . akarsz valamit?

— Endre . . . oda fent az suttogják, hogy meg akarod magadat ölni. —

— És te egyedül jöttél megmentésemre.

— Szólj az istenért. —

— Emlékezzél rá, mit mondtam tegnap — mit ígértem neked.

— Hogy ma minden másképen lesz. —

— És én teljesítem ígéretemet. — Köszönöm, hogy eljöttél. Azonban ne sírj, ne könyezz. Engem nem érhet semmi. Én meg vagyok mentve.

— Lehető volna!

— Egészen, kedves gyermek. Azonban ez most mellékes dolog. Nekem csak az fáj, hogy te illy jeleneteknek tanúja valál. Mástól nincs mit félnem. Én előre vigyázó valék, 's elleneim meg fognak szégyenülni. Erzsikém! midőn azt hitték rólam, hogy el vagyok veszve, azon pillanatban nyilik fel előttem egy új mennyország. Mert ezen pillanat olly ünnepélyes előttem. Te szabadító angyalként tűnsz fel előttem. Te rettegtél, te féltettél engem, oh minő végetlenül boldognak érzem magamat e' pillanatban . . . Erzsikém ha mi egymást megértettük volna!

A' leányka lesüté szemeit és reszketni kezde . . .

— Erzsikém, ha te engem szeretnél . . .

— Endre, rebegé a' leány és szemei könnyekkel eltelének.

— Tehát igaz? Minő nap ez. — Az én gyönyörű kis hugom engem szeret . . .

— Azt te régen észre vehetted . . .

— Az ifju karjaiba zárva a' menyasszonyok legszebbikét.

Az öntudat megszünt . . . Varázsálom szállta meg a' boldogokat.

Kivül zörej támadt. Léptek közeledtek. Endre kibocsátá karjaiból a' leánykát.

Az ajtót valaki erősen megkopogtatá . . .

— Szabad !

A' szolgabíró jött be.

— Uram . . . Ah a' kisasszony . . . ezer bocsánat . . .

— Csak tessék tartózkodás nélkül. A' kisasszony az én mátkám, szólni ön bátran.

Ez alatt a' zsidók is lejövének. Nagy alázattal kívül az ajtón kört alakítva nyakaik előnyújtásával fejezték ki kíváncsiságukat és részvéteket . . .

— Uram, mond a' szolgabíró . . . ön megbocsátand, hanem nekem kötelességemet kell tennem . . . Hiszem, hogy ön nem fog ellenkezni . . . mert nekem itt le kell mindent pecsételnem.

— Azonban mindenek előtt még egy szót, uram ; szabad lesz önt egy szóra kérnem ?

— Sőt én egészen csak önnek szolgálatára vagyok itten.

Mindenek előtt kívánom, hogy a' követelés egész mennyisége előmbe terjesztessék.

A' hitelezők még mielőtt a' szolgabíró őket felszólította volna, elővévék váltóikat és számolgatni kezdtek.

— Valóban uram — mond szomorúan a' szolgabíró . . . aligha lehetend valamit megmentenünk.

— Nos drága uraim, készen vannak önök ?

— Számolunk nagyságos uram, számolunk.

Ez alatt Horoghy Maté is bejött, arca piros volt bár komoly, mindenkép igyekvék a' kétségbeesőt játszani.

— Tehát az öszveg . . .

— Éper nyolczvanezer — nagyságos uram.

— Kerek számmal . . .

— Nem számítva be utazási roppant költségeinket.

— És ez mennyit teszen még, kérdé Endre.

A' hitelezők oda számítának még néhány száz forintot.

E' szerint nyolczvanezer és hatszáz ? . . .

Egy fillérig.

— Irtóztató ! minden vagyona . . . jegyzé meg képmutólag az alispánságra vágyakodó egyén.

Ekkor Endre kabátja alól elővévő azon tárczát, melyet Erzsike bejöttével elrejtett.

És ha én önöket ezennel kifizetném ?

A' hitelezők csaknem elszörnyedtek.

Horoghy Máténak elállott a' lélekzete . . .

A' tárcza megnyílt . . . az asztal el telt bankjegyekkel — Endre számlálni kezde . . . Egy, kettő, három . . .

Soha még zsidónak úgy nem káprázott a' szeme, mint most. — De csak nem hamisak e' jegyek ? Milly iszonyu tömegpénz. Ha ez mind enyém volna . . . Csupa ezresek . . . mind új banknóták. —

— Négy, öt, hat, hét, nyolcz . . .

Ez alatt csendesség lőn. Endre mély és sükedt hangja hallatszék egyedül, ki az olvasást nyolczvanegyig vivé . . . A' tárcza kifogyhatlannak látszék, mintha varázserővel birt volna. — Az adóssági öszveg le volt téve.

— Meg vannak önök elégedve? . . .

— Nagyságos uram! . . . nagyságos uram. — Nem álom-e ez?

— Kérni fogom tehát önöket, uraim, távozzanak el . . .

Alig volt e' szó kimondva, a' zsidók eltűntek a' szobából. — Az asztalt a' bankjegyek helyett szennyes váltók boríták.

A' szolgabíró és a' táblabíró gratulálni kezdtek . . .

— Hát ez a' leány mit keres itten? . . . kérdé Horoghy Máté, ki előbb míg azt hitte, hogy Endre le lesz verve, egyáltalában nem akarta meglátni a' leányt.

A' mit Endre e' kérdésre felelt, arra Horoghy Máténak lehetlen volt szólani, a' nélkül hogy magát ne compromittálja.

E' hallgatás megegyezésnek véteték. Endre és Erzsike egygyé lőnek.

X.

És Harlem Richard?

Ő e' végső jelenet alatt már otthon volt. Járt le és fel nagy lépésekkel 's tördelé kezeit.

Úgy hiszszük, az értelmes olvasó tőlünk még csak néhány szóból álló felvilágosítást kívánhat.

Midőn Endre aláírásával elfogadá Harlem váltóit, Harlem neve a' váltókra, mint kibocsátó nem volt felírva, 's így azokat könnyen lehetett más nevekre átírni.

Ha a' dolog, mint tökéletesen valószínű volt, perre kerül: Harlem Richard biztosította már magát, hogy az összegek neki fizettessenek ki, nem pedig a' zsidóknak. Mert hiszen erre elég egy ellenkező váltó, 's egy idején elrendelt letiltás.

Most a' dolog másként állott, a' zsidók kész pénzt kaptak. Elszéledtek 's még az nap egyenként csődöt mondtak.

Harlem Richard minden pénzét elveszté. A' földi bíró erőtlenségét a' sors így pótolta ki. Richard lovag mindazáltal tovább is a' derék, becsületes, művelt és lovagias férfi maradt, ki Pesten rendithetlen hitelű nagykereskedő, a' megyében pedig hatalmas aristocrata.

Még van valaki, kinek köszönettel tartozunk — Adél kisasszony, kitől, mint sejtethé az olvasó, eredtek azon intő sorok, mellyek Endrét legalább kételkedővé tették. Az ifju ugyan a' végső pillanatig hisz Harlem Richard lovagias szavainak. De mindenre elkészülve tartá magát — a' felvett pénzeket elrejté . . . az átvett részvényeket kéz alatt mindig eladá.

És ez alatt jött közbe azon rejtélyesen fakadó láng — a' szerelem, melly az ifjút boldoggá tette.

A' legközelebb jövőendő számat fog vetni a' hivtelen gyámmal is.

Előttünk a követválasztás. A megyei pártok kezdik magukat kifejteni
 — Határlaky és Horoghy a két különböző párt kijelöltjei.

Harlem visszautazott Pestre.

— Stammer !

— Parancsoljon nagyságod.

— A mai naptól kezdve a segédek negyven percenttel kevesebb
 fizetést fognak kapni. Tegye ezt ön jegyzékbe.

A segédek letévék a tollat . . . és morogni kezdtek . .

— Mi ez ? Valaki itt szólni mer ? a ki nem elégszik meg, mehet a
 mikor tetszik.

A segédek maradtak. Harlem Richard pedig tovább is Pesten nagy-
 kereskedő, a vidéken hatalmas aristocrata, minden ember előtt pedig de-
 rék, művelt, szeretetre méltó 's becsületes ember. Pálffy Albert.

A' S Z É L.

Ma lágyan suttogó, szelid szellő vagyok,
 Zöldellő mezőkön föl 's alá sétálok ;
 Csókot lehelek a bimbók ajakára,
 Édes meleg csókom hű szerelmi zálog.
 „Nyílatok, nyílatok, tavasz szép leányi ;“
 Ezt sugom fülökbe, „nyílatok, nyílatok !“
 És ők szemérmesen levetik leplöket,
 'S én szép keblökön a kéjtől elájulok.

Holnap süvöltő hang, vad fuvalom leszek,
 Reszket előttem a bokor, mert fél tőlem,
 Látja, hogy kezemben kés van, köszörült kés,
 'S tudja, hogy lombjait azzal lemetélem.
 A virágoknak ezt sziszegem fülébe :
 „Balga, könnyen hívő lányok, hervadjatok !“
 Ők hervadtan hullnak az ősz kebelére,
 'S én rajtok hidegen, gúnyosan kaczagok.

Ma lágy szellő vagyok, csendes folyó gyanánt
 Úszom át a leget, néma nyugalomban,
 Létezésemet csak a kis méhe tudja,
 Melly haza felé tart a rétről fáradtan ;
 Ha fáradtan száll a kis méh a' tehertől,
 Mellyet oldalán visz, mellyből mézet készít,
 Tenyeremre veszem e' kicsiny bogarat,
 Úgy segítem elő lankadt röpiését.

Holnap vihar leszek, zúgó bögő vihar,
 Szilaj paripámon a' tengert bejárom,
 'S mint a' tanító a' csintalan gyermeknek,
 Sötétzöld üstökét haragosan rázom.
 Bejárom a' tengert, 's ha hajót találok :
 Szárnyát, a' lobogó vitorlát, kitépem,
 'S árboczával írom a' habokba sorsát,
 Hogy nem fog pihenni többé kikötőben.

Petőfi Sándor.

C S Á R D Á B A N.

(Rozsnyó 1846.)

Elment minden a' maga útjára,
Csak én maradtam itt utóljára,
Eloltották a' gyertyát mindenütt,
A' korcsmáros is régen lefeküdt.

Bort kérnék, de nincsen a' ki adna,
Kedvem sincsen, mellyből dal fakadna;
Az asztalra némán könyökölök
Füstölvén, mint egy kávézó török.

Egyik szögben a' vénanyó hörög,
Másikban a' szolgáló hömpörög;
A' biliárdon egy boglyos fiú,
'S alatta jóllakott kutyája fú. —

Körültem a' füstbarnított falon,
Idétlen mázolt képcsoport vagyon.
Ott függ többek közt egy magyar huszár,
Feje hordó-nagy, lába pipaszár.

Ott egy foghúzó, a' mint betegét
Fogánál fogva vonszolgatja szét.
Egy kétlábú ökör, egy sánta ló...
E' társaság poetának való!

Megpróbálom, behúnyom a' szemem,
Hisz' úgy is ébren alvó a' nevem!
Csak egy kisé, csak egy pillanatig,
Csak a' közel hajnal hasadtaig!

L é v a y J ó z s e f.

P A L K Ó.

Félboszusan, félmogorván
Hevert Palkó a' falóczán,
Még sarkantyúja se pengett,
Pedig a' muzsika zengett.

Gonosz az a' hegedű-szó,
Hol mogyoró fa a' vonó,
Két sárga monduros húzza,
Primózza, majd szekundózza.

Elhangzott a' muzsikaszó,
Fölkelt a' lóczáról Palkó,
'S szemét, száját törölve szolt:
Hejh! e' nem az én nótám volt! —

* *

HÁROM FÉRJ ÖZVEGYE.

Eredeti beszély.

(Folytatás.)

De visszatérve a' történethez, midőn szobámban a' kapitány gyöngéden szólígtata fel : csillapítsam érzelmim zajongását, 's gondolnám meg, hogy szerföltött megindulással csak önmagamnak ártok, ez és több illy nemű vigasztaló szókra perczenként meg-megkönnyültem ; de ismét csak hamar visszaestem előbbi állapotomba, 's könnyeim és szívemnek iszonyu fájdalma fel és alá csapongtaták érzelmeimet. Nem lehetett azonban meg nem lepetnem azon különös gyöngédség által, mellyel a' kapitány utánam járt, 's megcsendesíteni kívána, karon fogott 's tévszerű járkálásaimból egy nyugágyhoz vezetett, mellyet legközelebb ére ; olly finom kéztyük valának kezein, — tudja édes leányom, hogy gyakran emlegetém, hogy neki igen szép apró kezei voltak, 's velők mindig igen módosan illeté a' tárgyat, mellyhez nyúlni kívánt ; ekkor is jól esett nekem karon éreznem a' gyöngéd érintést, miben annyi légyság, annyi szájalom fejezé ki magát. — Oh ez illetés reám nézve nagyon hatékony és jóttevő vala !

Azonban visszajöve mind untalan az alispánnal csak imént történtek képe. A' kiejtések, mellyeket tőle hallék, 's azon utálat, mellyet ezek által akkoriban bennem felgerjeszte, oda határozottaták akaratomat, hogy méltatlankodó férjemet végképen elhagyjam. — A' kapitányt kéréim meg, hogy legyen segédül atyámhoz való indulásomban, mellyet más nap reggelre határozék ; ő megígéré, hogy a' legközelebbi postaállomásokon lovakat rendeltet, 's ez napra búcsút vón tőlem. Midőn egyedül tudám magamat, bezáram szobáimra belülről az ajtót, 's rendbe szedém elviendőimet ; főkötiim közül csak négyet tettem, mind a' legszembeket, három selyemruhát, 's legfinomabb harisnyáimat, ékszeremet mind, és még ezeken felül apróságokat, miket, mint tudhatja, édesem, mi nők becseseknek 's nélkülözhetetleneknek tartunk ; beparancsolám aztán ön dajkáját, 's általa rakattam el ön számára is szükségesekeket, mert önt magammal kelle vinnem, gyermekem vala és tőle nem lehetett megválnom ; miért hagytam volna atyjánál, hisz mindig jobban ragaszkodott hozzám.

Míg mi benn ekképen foglalatzkodánk, látám az alispánt ablakom alatt kétszer vagy háromszor eljágni ; haragos vala, a' cselédekre zúgolódott, kiktől tudakolá is, hogy mit csinálók én benn, — erről senki sem tudott neki mondani, miért még jobban boszankodék ; később előfogatot rendele, 's huszárjának parancsolá, hogy befogasson. Alkonyat körül elment honról, maig sem tudom hova, mi nekem akkor igen jól esett mert bizonyos valék, hogy tervezett hazautazásomban akadályt nem vethet. Én is felrakattam aztán uti hintómra mindent, magam csak úgy vetkezetlenül döltem szunnyadni 's másnap még alig hajnalodott, midőn az alispán udvarát végképen elhagyám. Az első postahelyen már lovak várakozának rám, a' kapitány ollyan jó volt, hogy azokat eleve megrendelte, 's maga is ott várakozék, hogy tőlem búcsút vegyen, — elkísére lóháton a' következő állomásig hol bánatosan válva el tőlem, szerencsés utat kívánt.

Harmad napra haza értem. Midőn megjelenték atyámnak otthon létemet, kijöve előmbé és megcsókolt, aztán hogy- létem után tudakozódék, 's tante-om gondjai alá bizván szobájába visszament. Tante-om legelőbb is azt kérdé, hogy nem haltam-e meg, mert mint mondá, többször álmodott rosszul felőlem, 's egyszer épen kiterítve is látott ; továbbá kérdezé, ha volt-e ebédünk, nem dőlünk-e fel útközben valahol ? Aztán önhöz fordula, dajkájától átvevé, összevissza csókolt a' tudakozódék, ha minden fogai kinőttek-e már, 's beszédében selypít-e nagyon.

Mi engem illet, én tüstént belé találtam magam régi helyzetembe, úgy

látszék, mintha sohasem lettem volna távol atyám hazától. Minden a' régi helyén áll a még szobáinkban, — tante-om a' világért sem tett volna el bútordarabcskát se más helyre, székek, asztalok, tükrök, és szekrénykéik úgy voltak, mint elhagytam, egyedül tante-om canárijának ketrecze állott üresen, lakója egy más jobb világba költözvén énekeivel. Nekem minden olly ismerős vala ott, jól esett így találnom nehéz helyzetemben házunkat, mert az első benyomás bizalmat öntött belém sorsom kimeneteléhez. Estve vacsora után közlém atyámmal állapotomat, 's kijelentém, hogy férjemtől végképen elváltam, elmondván neki annak durva bánásmódját, a' Vajdafytól nyert kézcsoók történetét, 's az arany-szelence titkait. Eleinte csodálkozék és álmélkodva kérde, ha valót beszélek-e; de látván, hogy mondásomat komoly arczezal és tréfátlanul ismétlem, kissé zavarba jött; meglátjuk, mond, 's nem szóla többet. Tante-om elszörnyűködék, midőn legelőbb meghallá elhatározásomat, 's megtudván, hogy ezt Vajdafy kapitányon, atyámon és kívül senkivel sem közlém még, igyekezett rá beszélni, hogy változtassam meg, — és örökké nyugtalankodék, hogy mi leszen mind ennek következése, ha a' világ megtudja: mennyi beszéd, mennyi elmagyarázások következnek majd ebből; — látván azonban, hogy okai igen keveset hatnak reám, megelégedett magános töprenkedéseivel.

Multak a' napok, 's ujak jövének uj unalmakkal, — foglalatosságim nem terjedtek tovább, mint hogy reggelenként önt felöltötötém, 's ezt végezve, nap-hosszat himzésem mellett ültem, — tante-om meg nem állhatá, hogy ismét elő ne vegye régi szolngatásait, 's már az első napokban figyelmeztetgetett, hogy tennék főkötőt, mert asszonyrak ez ad ékességet, 's illetlen is hajadon fővel járni. Tudja, édes Mari — én nem szerettem főkötőt hordozni, szobaleányom mindig ügyes főszülő volt, hajamat csinosan rendezé, 's én nem akarám fénylő fekete hajamat alkalmatlan főkötők alá rejtegetni: Vajdafy kapitány szoktatott erre, neki igen tetszett, ha sima egyszerű viseletben hordozám hajamat. Mintegy három hét mulva én és atyám leveleket vettünk a' postáról, hasonló 's egy kéze vala a' czimirat, 's én tüstént megismerém Vértesy tollát: a' nekem szólóra a' hátezim alá fölírám a' visszaautasítást, 's bontatlanul visszanyujtám a' levélki-hordónak, atyámét szobájába küldém be, asztalára parancsolám tétetni, mert maga nem vala otthon. Egy kicsi zavart és felindulást okozott bennem ez esemény egyelőre, midőn kezembem vala férjem levele, nem tudtam határozni. Felbontsam-e, kérdém magamtól; . . . igen szerettem volna tudni tartalmát, de hirtelen visszagondolám elhatározásomat, hogy Vértesyvel semmikép sem kívánok érintkezni ezentul, 's aztán, hogy öneki azon méltatlanság után, melyet rajtam elkövetett, bár illetlen bánásmódjáért soraiban bocsánatomat kérje is, megengednem lehetetlen; ezeket, mondom, elgondolván, könnyű vala levele visszavagy vissza nem küldése felett választást tennem. — Mi atyámat illeti, ő miután elolvasá férjem sorait, hozzám jöve, 's kérde, hogy mit mondanék azokra, melyeket Vértesy leveléből olvastam. — Semmit, felelék én egyszerűen, mert a' levelet bontatlanul visszaküldém.

— Visszaküldéd? kérdé viszont álmélkodva atyám.

— Igen is, visszaküldém, feleltem szokott természetességgemmel, 's ekkor a' dolog ennyiben maradt.

Két hét nem telt belé, midőn társzekerek álltak meg lakunk előtt, 's utánok vezetéken hozott egy szolga takaróval egészen bevont lovat; e' szolga Pista volt, az én jó és ügyes lovászom; mondtam-e már önnek, hogy Pistának hívták? nem, ugy-e? no hát mondom, Pista volt, tüstént megismertem, 's vezetéken hozá Allegrát. A' társzekerekem férjem küldé haza mind azokat, melyeket én házához vittem, a' szobabútoroktól fogva le a' legkisebb asztalkendőig, mellettök egy sort sem íra azonfölül, hogy kezébe adta Pistának a' küldöttek jegyzékét. Én Allegrának örültem, mert emlékezetembe hozá azon kellemes órákat, melyeket lovaglásaimban a' kapitánynyal eltölték, többi sajátimra alig

ügyeltem; de nem így tante-om, ki vagyonom visszaküldésében Vértesyvel való dolgomnak igen komoly oldalát látá egy részről, és más részről csak azon sópánskodék, hogy a' drága mobiliák a' társzekereken talán mind összeromladoztak: darabonként pakoltata le mindent saját ügyelete alatt, néha-néha kérdvén csak a' szállító cselédektől, hogy mit csinál otthon a' nagyságos viczispán úr.

Miután férjem cselédei visszamentek, atyám komoly kezde lenni 's hozzám keveset beszéle, pedig az előtt esténként, ha vacsorától felkelénk, rendesen évödni szokott velem. Látszék, hogy állapotom felől gondolkodóba tette magát 's férjemmel való viszonyom kiegyenlítése módjához keresett utat. Ehez járula még az is, hogy, nem tudom, mi véletlen eset által, rokonink közül két asszony-ság egyszerre érkezett meg hozzánk, 's mindkettő nagy kényelemmel beszállásozá magát. Én mai napig sem hiszem, hogy ez nem összebeszélésből történt, mert a' nénék, mihelyest az én dolgomra került a' szó, igen egymás nyelvén beszéltek. Mind kettő maga művének tulajdonítá, hogy én szerencsés valék Vértesynévé lehetni, 's épen azért, gondolhatja ön, hogy mindketten ismét azon törekedtek, miképen férjemmel való bajom kiegyenlítésével örök érdemet szerezzenek magoknak az atyafiság előtt. Volt is beszéd mindenfélekép, engemet fakgatni kezdenék a' legapróbb részletekig, ezernemű kérdésekkel halmozván el, úgy annyira, hogy ki kelle esnem sodromból e' szörnyű törvénszék előtt, mellyhez később atyám 's tante-om is csatlakoztak. Midőn mindent megtudtak, elkezdének engem leczkézni, hogy nem kellett volna olyan szeles lépést elkövetnem, millyen férjemtől eljöttöm vala, melly miatt most becsületem kockázva van 's több efféle. Én mit tudhaték mást tenni, sírva fakadtam kínzásaik után, de ez is mitsem használt, mert makacsnak nevezének, ki a' jó szóra és tanácsra semmit sem hajtok.

— Tegyenek hát velem akármit, én nem bánom, szólék végre nem minden durcázáság nélkül, 's e' nyilatkozatomon mindnyájan kaptak, látván, hogy vele kezeikbe tevém le sorsomat. Tüstént más szobába küldének önnel, mert emlékezem, Mari, hogy ön is velem vala akkor, teljességgel reám kötö magát, 's játszani sürgetett. Mi hát átmertünk, ön örömmel, azon reményben levén, hogy vele játszani fogok, de én boszusan 's tele kedvetlenséggel; látván, hogy a' nének velem csak úgy kedvökre rendelkeznek, 's hogy atyám is, ki pedig mindig jó és engedelkeny vala hozzám, pártjokhoz szegődött. Midőn visszahívának, mindketten szomorú és neheztelő arcot csinálánk, sőt ön síra is, mert vele játszani nem akartam, én pedig, mert rosszul esett, hogy számba sem látásának venni önakaratomat.

Hosszu tanítással kezdé egyik néne elmondani a' határozatot, szememre veté, hogy tante-om panaszkodva emlité előttök, hogy főkötőt nem akarok hordani, 's mintha férfi volnék, úgy szeretem a' lovat, sőt még lovagolni is merem, pedig ez nem asszonynak való, 's félnem kellene, hogy egyszer le talállok esni 's nyakamat szegem; mondá tovább, hogy mindnyájan meggyőződének felőle, mennyire makacs vagyok én, férjemet csak úgy bolondjában ok nélkül elhagytam, mit annak atyámhoz írott levele is bőven megfejt, hol világosan írja, miképen ő nem tudhatja valódi okát az én haragomnak; 's hogy most már nincs más mód, mint hogy én mind a' familia közös kíváratának, mind pedig férjem ellen elkövetett sértéseimnek eleget tegyek azzal, hogy őt megkövessem 's visszamenjek hozzá. Én ezeknek kereken ellene mondek, kijelentém, hogy férjemhez menni soh' sem kívánok, mert ő sértett meg engem, nem pedig én őtet, 's hogy nem lesz annyi hatalma a' familiának, miképen engemet ezekre kényszerithessen. —

— Jól van, jól, leányom — mondá ezekre atyám, szokott engedelkenységgel, ha épen nem akarsz, erővel nem kényszerithetünk; de annyit mégis csak megtehetsz a' mi kedvünkért, hogy megpróbálsz vele kibékülni; hátha ő fog tőled kérni engedelmet?

Erre aztán én inkább hajlék, csak hogy egyszer már szabadulhassak. A' nénéknek, mint arcaikról olvasám, nem igen tetszék atyámnak e' lágyasága, 's szinte ellene szólni kívántak; de ő nem engedé tovább menni a' dolgot, 's ez egyszerre vége szakadt a' vitának. Atyám monda, hogy Vértesynek írni fog; öt hét elmulta után egy bizonyos napra meghíván őt hozzánk, mikorra nénéimet is felkérte közbenjárókul.

— Nem mondom, hogy nem éreztem némi szorongást az öt hét lejárta alatt; de másfelől kíváncsi is valék megtudni, mi kimenetele lesz majd a' találkozásnak. Első, második, sőt a' harmadik hét is némi unalommal telt el tőlem, 's a' negyediknek végével egyik napon, gondolja csak, Mari, ki lépett szobámba, látogatomul jöven? — senki más, mint Vajdady kapitány az ő módos viseletével, hosszú bajuszával és vékony sarkantuival. —

— Ah Mari, mint megrezzentem, őt meglátván, alig titkolhatám e' meglepetésem miatti felindulásomat; hozzám jöve, megcsókolá kezemet, 's engedelmet kért, hogy erre keresztülutaztában kíváná használni az alkalmat, hogy engem meglásson. Néhány órát mulata nálam, — alkalmam vala bemutatni tanteomnak is, kinek ő nagyon, nagyon megtetszett, úgy annyira, hogy más napra ebédünkhöz is meghívá, mert szegény néne unodalmas zsémbelődései mellett is tele volt magyar szívelességgel. — Vajdady megigérkezett, 's megemlíté, mennyire öröme szolgál e' szerencsében részesülhetni. Nénem odáig vala a' bókók 's udvariságok tömjénétől, melyeket a' kapitánytól nyere.

Vajdady öt napig időze városunkban, mialatt többször megnéze 's kétszer meg is lovagla Allegrát, Pistának utasításokat adott: miképen kell bánni, hogy' jártassa, hányszor 's mennyi ideig, 's midőn én sajnálkozva említém előtte, hogy itt nincs senki lovagló társam, magamban pedig nem lovagolhatok, megigéré kieszközleni, hogy ezredének azon századához tetessék át, melly a' városhoz legközelebb állomásozik, hogy így alkalma lehessen — engem gyakrabban látogathatván — módot nyújtani lovaglási vágyam kielégítéséhez, ő legnagyobb örömének tartván, ha társaságomat ismét megoszthatja. Kedves lehete hát nekem minden tekintetben az ő látogatása, 's az őt nap, melyet közöttünk tölte, észrevétlen mulék el tőlem, bár azon órákat, melyekben nálunk időze, tante-om is gyakran osztá 's közöttünk üle, szerencsétlenségemre épen ekkor törvén el szemüvegét, mellyen Hufelandját üres óráiban szótákolni szokta: — panaszolkodva emlité a' kapitány előtt is szenvedett kárát.

Hogy ismét magunkban maradtunk, számolni kezdém a' napokat, meg akarván tudni, mellyik leszen az, mellyel az ötödik hét elmulik, 's mellyen Vértesynek el kellendett jönie; atyám levelet vett tőle, mellyben megigérkezék, 's én, midőn ezt meghallám, megvallo, inkább azon kívánságom volt, vajha el ne jőne; mert ha el nem maradna is, én jó végét nem látám a' békéltetésnek, mivel erősen feltevém magamban, hogy ellenében legkisebbé sem fogom magamat hibásnak ismerni. —

Azonban a' várt nap elérkeztét tudtomra adák annak előestvéjén ujjal látogatni jött néném. Vértesyről még ekkor semmi hír nem vala, de mihelyt reggeledék, huszára jelent meg nálunk, atyámnak hírül hozván, mult napi megérkezéseket. Tehát Vértesy nem kívána hozzánk beszállani, de inkább fogadót választott! Ezt én megbékülésünkre mindjárt rosز előjelnek vevém 's atyám is, mihelyt ő később eljőve, kijelenté ez idegenkedés feletti sajnálkozását, mire késő éji megérkezésével menté magát. Mielőtt azonban eljött volna, néném még öltözésem közben is szüntelen beszélének, úgy annyira, hogy csevegéseiket végtére meg is unám. Mondák, hogy csak reájok hallgassak, ők ügyemet majd okosan végzendik el, — tanácsolának ezerféle módon, sőt még öltözetembe is belé avatkoztak, pedig ők ahoz nem tudtak úgy, mint én. Egy szép sötét piros eleven georginám volt, az előtt két nappal helyezé be tövével együtt virágaim közé kertészünk, 's én ezt most lemetszém, hajam hátulsó fonatékához kívánván

tüzni. Ők ezt annyira ellenzették; — az istenért, mondák — hogy' használnál virágot illy szomorú alkalommal? — Én természetesen reájok sem hallgattam, mit bántam, akarmint illeszték ok vén főkötőiket, arra nekem semmi gondom; de a' szép georgina mennyi büszkeséget kölcsönze halaványult komoly arczomnak.

Midőn öltözésemmel készen lettem, már akkorra mindnyájan együtt valának a' nappali szobában, én is mentem, 's a' benlevők felé egy közönyös fejbiccentéssel léptem oda be, meneteletem a' legközelebbi ablak felé irányzám, 's úgy állottam meg annak párkányánál, hogy a' szobában mindenkiel szemközt lehettem, 's egy tekintetre minden benlevőt láthaték. Atyám akkor az alispánnal a' tulsó oldalon sétála, 's nénéim a' pamlagon egymás mellett kötöttek; megérkezésem mindenkiben némi feszültséget okozott, atyám hozzám jöve, 's az alispán is akarátja ellen közelembbe lépett. Atyám kérdé, miként aludtam, 's az alispán — hogy' mint van, édes szépecském? — De mint atyámon szokott kimélő nyájasságát ismerhetém meg, úgy az alispánon mindjárt észre vettem, hogy udvarisága erőltetett, 's az egész ember büszke és rátartó kíván lenni ellenemben.

Minek mondanám el önnek, édes Mari, mind azokat, mik e' kibékeltési próba alkalmával történtek? Annyi kölcsönös szemrehányások, részemről annyi köny, 's nénéim részokról annyi tulságos feszegetése a' dolgoknak — végre azon eredményt születték, hogy a' kiegyenlítés nemcsak hogy meg nem történt, de én, talán az alispán is, annak leendésétől végképen elállánk. Volt ugyan pillanat, midőn különösen atyám szelíd és okos rábeszélései annyira meghatottak, hogy kész lettem volna kezemet a' kiengesztelődés jeléül férjemnek nyújtani; de a' midőn erre tekinték, látni véltem vonalmiból, mennyire egykedvűen veszi az egész történetnek így vagy amúgy leendő kimenetelét. Épen kabátjáról törle le valamit jobbjaival, 's bal ujjai közül szemembe villant a' szegletes aranyszelencze: tehát ismét meg kelle jelenni az aranyszelenczének! Bizonyos volt előttem ebből, hogy sejtésem mennyire nem csal. Ha ő velem gyöngéden kívánt volna bánni: bizonyosan titkolta volna tőlem az aranyszelenczét, mint titkolá a' napokban, midőn őt még érdekelttem; — minek mennék hát én hozzá azért, hogy általa figyelmet, 's megelőzést ne tapasztaljak. Így gondolék, 's akármint vetegetém a' jövőt, mindenképen jobbnak látám nem békülni; eszembe jutott a' kapitány, 's azon ígérete, hogy ki fogja eszközölni hozzánk közel állomásra jutását, 's akkor gyakran eljövend látogatni, hogy együtt lovagolhassunk. Többé semmi szó nem hajthatá meg akaratomat, 's kijelentvén, hogy Vértesyhez visszamenni soha semmi szin alatt nem fogok, elhagyám a' szobát.

— Mi történt ott tovább: nem tudhatom; Vértesy kocsija járatott mintegy fél óra mulva lakunk elé, 's ő mihamar elment, a' nénék is, miután egy szótalán ebédet megettünk együtt, még az napon haza utaztak.

Később tudám meg tante-omtól, hogy Vértesy törvénybe akar engem fogni, 's valami processust, vagy mit fog kezdeni ellenem, mert atyámmal abban egyezének meg, hogy elválaszszanak bennünket egymástól. Én nem sokat töprekedtem rajta, mert ha atyám megnyugodott benne, úgy abból részemre, mint gondolám, semmi baj nem eredhet.

Jóval túl valánk karácsonyon, 's én a' szomorú téli időben, mivel sem bálba, sem társaságba nem járék, mindegyre untam magam. Körülöttem mindenütt zenge a' város a' farsang dalaitól és zenéitől, míg én magamba zárkozva vártam a' jövődöt, 's unalmamban gyakran kifakadtam az idő lomha menetele ellen. Lásd, ha Knigge megvolna, mondá ilyenkor zúgolódásaimra tante-om, most már kedvedre olvashatnál; úgy van az, minek adtad oda bolond észszel a' szakácsnak.

— Igaza van, édes tante — felelém én mosolyogva 's ő megígéré, hogy gondoskodni fog egy más példány szerzéséről. Én inkább nem panaszkodtam

unalmamról, csakhogy neki alkalmat ne nyújtsak ígért gondoskodását teljesíteni.

Emlékezem, nagyon hosszú vala a' farsang, 's messzire kiveté húsvét idejét, a' tavasz már sokféleképp jelentkezett, midőn Vajdady megjött, és azon hírt hozá magával, hogy ezentul nem lesz távol állomáson tőlünk. Minden örömem megjött egyszerre; mennyi sok szép óra előttem, mennyi lovaglás! Tante-om is megörüle megjöttének, mert számára új szemüveget hozott Bécsből, hol az előtt nem régen jára, 's annyi minden különöst beszéle e' helyről neki, hogy szegény néne nem győze eléggé bámulni a' hallottakon: soha sem volt ez után vendég annyira szívesen látott tante-omtól, mint a' kapitány; mindig megkérde tőle, ha látogatni jött, hogy mik kedvelt étkei, 's mit főzessen számára.

De én sokkal inkább szívesen láthatám őt, mint tante-om, mert lovaglási szenvedélyem kielégítésére segédeszközt és módot csak benne, csak általa nyérék. Új lovagló köntöst hozattam magamnak, egészen az utósó divat szerint, 's midőn először kilovagoltunk, az egész város reánk függeszté bámuló szemeit. A' fiatalok suttogva heszélék egymás között, ha őket a' járdákon mellőzém, beh szép asszony! 's nem sokára mindnyája belém bolondult; az utánam szállongó kíváncsi 's vágygial telt pillantások engem igen-igen mulattatának, sőt büszkítének. Én lettem nem sokára a' város kikiáltott tonusú divathölgye.

Tavaszi és nyári gyalogsétáinkban, melyekre önt is rendszeren kihordám, ezer bámuló szem kísére, — tetszett nekik a' mód, mellyel öltöztem, 's e' tekintetben messze utánam hagyám a' város minden előkelő hölgyét. Közölök kevesekkel, úgy szólván, senkivel sem barátkozám, 's le nem ereszkedvén hozzájuk, megközelíthetlennék, sőt a' tulzók büszkének tartottak. Egyetlen férfi kísérom Vajdady vala, 's midőn ő nem látogatott, mint mondom, egyedül önnel jártam ki. Egyszer vagy kétszer, emlékezem hogy, midőn a' kapitánynyal illy dél előtti sétát tettem, a' városban fekvő gyalogságtól mutattaták be nálam magokat általa tisztelt, de közelebb hozzám soha sem jutottak. (Folytatása köv.)

Ivánfy Malvina.

HÖLGYSALON.

(Egy nő naplója.) Emlékszem rá: hogy ez előtt tíz évvel mennyire divatban voltak legelőbb kelő házaknál is fesztelen mulatságok alkalmával a' zálogos játékok. A' vesztett zálogot rendszeren csók váltotta be. És e' csókban nem volt semmi szégyenítő. Tréfás enyelgés kérte, gyanútlan ártatlanság adta azt, senkinek sem jutott eszébe félni tőle vagy érte haragunni. . . . Jaj volna most azon társaságnak, melly magának illy szabadságot venne, anathemat mondana rá a' világ, becsstelenséget sziszegne utána, ki e' bünt eltűrné. 'S pedig az erény ügyei aligha állnak jobban, mint akkor. Rosz jel: ha a' vétek külszínétől kell félni; az ártatlanságnak nincsen gyanúja, az ártatlanság nem mondja soha: ezt titkolni kell, ezt nyilván tenni nem szabad. Kinek lelke szennyes, az tekintetével is tud vétkezni; kinek lelke tiszta, annak csókja is oltári szentség.

Gyakran hallani fiatal, míg csak gyermekkorukon túl levő leányoktól a' legnépesebb társaságban olly dolgokat és kifejezéseket mondatni, mik fölött az egész társaság elpirul és lesüti szemeit: „Minő szörny illy fiatal alakban!” mondja elszörnyedve a' korlátolt butaság 's kora elfajulást jósol felőle. Pedig azok között, kik szavaira elpirultak, egyedül ő, ki el nem pirult, volt az ártatlan. Még ő nem tanulta ismerni azon tiltott eszméket, mikről gondolkozni igen, de szólni nem szabad.

Hanglejtéssel fejezni ki azt, mit egyszerű szóval mondani nem lehet, szemmozdulattal folytatni a' megkezdett 's elhallgatandó eszmét, — érezni mást, mondani mást, — mind ezt tanulni kell. A' rosznak ismerete t a p a s z t a l á s

és a tapasztalás letörli a' gyümölcscről az ártatlanság hamvát. A z ártatlanságnak nincsen öntudata.

Mi magyarázhatja meg azt : hogy fiatal hölgyek mindenkihez inkább bizalmasak, mint saját anyjukhoz ? Sőt többnyire éppen előtte tudják oly gondosan elrejtetni szíveik titkát, mintha bizonyos ellenségekkel volna dolguk. Nincs meg közöttük a' viszonyosság. Vagy anyját vagy érzelmeit tiszteli jobban a' hölgy, mintsem őket egymással megismertethetné. E' bizalmatlanság büntetés azon szolgai lelki viszonyért, mi szülők és gyermekek között szokott lenni. Egyébiránt szeretetlen gyermekekből szoktak válni a' legszeretőbb nők. Anyák, kik leányaik iránt tulszigorúak, jót tesznek azoknak jövődjé féréikkel.

Ú T I J E G Y Z E T E K.

PRÁGA, nyárhó — 1846. P r á g a egy aggodt keresztes-dáma, ki olly rendekben büszkélkedik, mellyeket a' jelenkortól többé nem becsült érdemekért nyert.

A' középkor vallásossága, a' mennyiben olly mozgalmakat idézett elő, mellyek népeket ébresztettek fel ólomsulyu százados álmukból 's az általános értelmességet forrásba hozta, mindig tiszteletes lesz. De a' pusztá tiszteletet, mellyel unokák nagyanyjoknak adóznak, igen késztetett hódolata az érzelmeknek. Ha az öregek a' fiatalokkal lépést nem tartanak : velők senki sem fog megállni; a' középuton elhagyatnak, 's utoljára is hideg sajnálkozó visszapillantás az, mit tőlök e' rövid lélekzetűek nyernek, 's nem egyéb.

Ezen unalmas matrona bennem sem ébresztett melegebb érzelmeket. Épen vasárnap lévén, elég alkalmam volt e' tornyok- 's templomoktól körülövedzett várost szelleméről, e' népet jellemhibáiról megismerni. Más részről örültem, hogy a' boltok zárva lévén cseh gyémántot sem láttam, mert, megvallom, minden ál fénynek csökönyös ellene vagyok. De láttam az itt lévő tömérdek zsidóság ó temetőjét, melly e' népfajnak legrégibb temetője. —

Ha egyes embereket lakokról : akkor népeket temetőjokról ismerhetni meg. A' legszédultabb helyzetekben, egymás ellen forgatva hevernek itt inkább régi kórakások, mint sírkövek, összefutva vadröpkény 's alacsonyan nőtt bodzák lombjaitól, úgy hogy alig lehet köztök átgázolni. Hitsorsos látogatóik, a' halottak iránti kegyelethől, tömérdek követ halmoztak már némelly sírra, mellyeken az ott nyugvók nevén kívül nemzetségek jelképe is ki van faragva, például a' Lévi-nemzetsége egy korsó stb. Bármí jelekkel különböztessék is ök meg magokat egymástól, azt tartom, mindenkor 's mindenütt csak azok maradnak ök, mik voltak 's mik jelenleg is; míg avult, korszerűtlen szokásaikon 's törvényeiken lényegesen nem változtatnak : jelképök a' prágai sírkert marad. — Láttam sz. Vida templomát is, 's benne a' híres ezüstoltárt. — —

De Prágáról többet nem mondhatok, mert sz. Nepomuk pártfogója, ki maga is a' hallgatásnak lön szomorú áldozatja, 's azt még máig is fentartja egész várossal. Ezen hallgatagsághoz tehát én is az ismert latin mondat szerint : Si fueris Romae stb hű maradván csak azt jegyzem még meg : hogy Prágában egy napot töltönnem elég volt, ha ezen nap egyéb benyomást nem hagyott hátra, mint millyet egy elhagyott rom látása gerjeszt bennünk, melly ifjú életű fák illatától körüllegve rendithetlen veszteglésben áll 's a' mindent megújító lélettől csak azon kevés mohot 's mérges növényeket kölcsönzé, mellyek kopár falain itt-ott sarjadoznak. Az illy romok szépek, igen regényesek távolról; de bennök soká tanyázni nem jó.

Félvén én is a' megmohosodástól 's inkább ohajtván a' mohosfejű német tanulókat (bemostes Haupt), másnap utamat folytatám. — —

TÖPLITZ. A' fürdői élet többnyire nem egyéb polgári unalomból nemessegre emelt hat hétnél, az aristokraták által saisonnak elkeresztelve. Főelemei rendszeren mindenütt ugyanazok. A' rajta átvonuló alapvonal mindig csak fényezés, mely többnyire életuntságnak szüleménye.

Különféle nemzetek leggazdagabbjai a' szokott fürdölátogatók, kik a' zajos világörömök által elzsibbasztott életerőket, gyakrabban azon szellemi ingerekkel ébresztgetik, melyek a' vetélkedésnek ál rugonyai, mintsem a' gyógyerejű forrásoknak testökrei jótékony befolyása által.

Ha ezen divatkór emberei tudnák, milly sajnálatos szerepet játszanak erőltetett örömeikkel, melyek által csak idegeneknek hajtának hasznót; ha tudnák, hogy ezen idegen fürdőkben nem egyebek saját honuk számüzöttéinél, melynek csak azon nemleges hasznót teszik, hogy ott nincsenek; ha mind ezt a' közöttök véletlenül megjelenő utazó elfogulatlan szemeivel látnák: hiszem, első 's leghasznosabb gyógy, mit bennök a' fürdő gyakorlott, az abbóli megtérés volna.

Töplitz, kétségtelenül egyike Europa legnevezeteseb fürdőinek, sem ment e' nagyvilági bűnöktől; de az egészségben megfogyatkozott angolok és salonbaúnt dámák társaságát egyensúlyozzák a' természet szépségei, melyek e' helyet dúsan körülölelik.

Reám egyedül Seume sírja bir érdekekkel. Egyszerű ez, mint ő maga egész élte folytán volt. Földomború sirkövén csak neve; ki őt ismeri, annak e' név olvasására eléggé megszólalnak a' derék német író saját gondolatai, melyek szünetlenül az emberiség legszentebb érdekei körül forogtak. Megszólalt bennem is egy szép apocriphje, mely e' hallhatlan férfiút örökké magasztalandja:

Egyenlőség próbaköve az igazságnak,
Mind kettő lényege a' szabadságnak.

E' sir felett soká azon lélekemelő ihlettségben állék, mely e' tágkeblű szabadsági hőst foghatta el, midőn „Syrakusai sétája“ előtt azért imádkozott: hogy az ég útjában a' zsarnokok zsoldosítól 's a' vámok boszontásítól mentse meg. Különös sorsszeszélye, hogy Seuménak, kinek erős lelke egész éltében a' szabadság legparlagabb mezein küzdött, épen olly földön kelle meghalnia, melyt csak holttestével termékenyíthetett; tehát még élte után is az emberiségnek használni, volt a' sorstól kijelölve. Hol szellemileg nem, ott anyagilag!

Megedzve Seume emlékétől, ki azt is tartá: „Fahren ist Ohnmacht, Gehehen Kraft!“ a' száz Svaiczot gyalog utazók át. — Vadregényes meredek sziklásai igen sajátzerű alkotásai a' különczködő természetnek. Mit nálunk az aggteleki barlangban csak fáklya világánál szemlélhetni, az itt nagyszerű alakokban emelkedik büszkén fölfelé isten szabad ége alatt. —

Csak Pirnánál szállánk gőzösre, mely az Elba hős keblén gyaloglási fáradságunkból szelíden kiringatva, a' száz főváros alá helyre bennünket.

(Folyt. köv.)

Szilácssy Géza.

KIRÁNDULÁS PALOTÁRA.

Csak ki soha nem próbálta, az ollyan nem tudhatja: mennyi élvezet, és kéjeket biztosítanak a' kirándulások (kivéve a' kéz és láb kirándulásait); kívánt nagyvárosból rándulni ki — ah! az valami. Négy, öt huszaskába kerül az egész, 's az embert majd megöli a' gyönyörűség. Mennyi élv közepett élték le napjaikat don Juan, don Quixotte, Gil Blas de Santilana 's mások, csak azok nem tudhatják, kik ezen szeretetre méltó nobilekről mitsem olvasának. 'S azt kértem: mi biztosítá számukra a' legtöbb élvezet? Felelet: a' kirándulások. Hogy pedig igen tisztelt vidéki olvasóink is képzelhessék az illyen grand civitából történt

kirándulások örömeit, van szerencsénk a' Palotára tett kirándulásban azt egész meztelenségében bemutatni.

Az ember a' pályafőig vagy gyalog megy vagy társas kocsin; vannak kik bérkocsin mennek, de ez már pazarlás; olyanok is találkoznak kik saját alkalmatosságukon vonatják odaig magokat — de ez legszelídebben szólva is, luxus. Ha az ember gyalog megy: eszmáján vagy topánkáin okvetlen többet ront 6 kr pengőnél, azon felül le kell nyelni legalább fél meszely port, oda nem számítva a' kaput gallérjába elbujt mennyiséget. A' gyalogmenés tehát csak akkor ajánlható, ha az illető total schwarz — magyarul fekete. Legajánlatosabb tehát a' társaskocsin menés vagy jobban, vitetés. A' társaskocsi élvei e' következők: 1) Az illető nem fárad el. 2) Conversálhat ha tetszik. 3) Fehér nadrágját tarkává quadroliroztathatja. 4) Tyukszemeit, ha hegyesek valának, laposírozathatja. 5) Közelebb ismeretségbe jöhet a' kapadohány, rózsaoaj, jazmin, disznózsír, velő, pacsuli, 's más inexpressible illatokkal. 6) Socialis ismeretséget köthet különbféle genrebeli személyekkel. 7) Számtalanszor csak öt percczel érkezik a' pályafőhöz a' kocsik elindulta után, 's így 8) ingyen szekerezhetik vissza. 9) Ha többen vannak: izzadhat jobban, mint a' Rudasban. 10) Számtalanszor végig hallgathatja, mint gazemberezik össze elvbarátit stb. —

A' pályafőnél már pikánsabb alakban mutatkoznak az élvek; itt sokszor megtörténik, hogy csaknem agyon bökdösi és lökdösi egymást a' potentírozott kedély, kicsipetnek a' kicsipethető objectumok, a' nélkül hogy a' subjectum észre venné. Ha az ember véletlenül szivarozik: szolgálhat tüzzel egy negyed alatt alább huszszor — 's ha nő vagy leány várakozik az elindulásra, csaknem kiopernukkerezik vagy lorgnettezik a' várakozó teremből, 's hallhat olyan fáin észrevételeket, melyekre pirulni kellene bárminő dressírozott angol vizslának is. Végre elindulnak a' kocsik — melyek fülkéiben ismét a' pacsuli grassál et compagne — végre ennyi élvek közepett, melyek az ember alakjából 's costume eleganciájából szinte kiforgatják — ott terem az ember Palotán.

'S most jö a' hadd el hadd.

Buják a' la Aranjuez; oazok a' la Zirona grande; séta térek a' la Rio formosa; Rotondák a' la Hillia; árnyas ligetek a' la Alhambra et a' la környéke; fenyvesek a' la lophágy; az ártatlan kebel kitöréseinek szentelt helyek a' la Castel nouvo di Garfagnana et a' la Castello di san Fernandó; deli ifjak a' la Aguas Callientes; szüzek a' la Fiésole; matronák a' la Cap der guten Hoffnung; hát az a' temérdek szép, nyájas és leereszkedő palotai fehérceseléd. Mondom és ismét mondom, hogy Palota a' választottak számára rendezteték, 's ha igaz, hogy van paradicsom (nem almát értek), az csak olyan lehet, mint Palota. — Ennyi a' lélek számára; most halljuk a' test számára rendelt élveket:

Avas sunka egy adag . . . — ft 24 kr	Ugorkasaláta . . . . . 24 kr
Hogus salami egy adag. . — „ 24 „	Kovászos ugorka . . . . . 9 „
$\frac{1}{4}$ rucza harmadnapos és kemény . . . . . — „ 36 „	Svajczer sajt, mely azonban incognito akarván maradni
Rántott csirke . . . . . 1 „ 20 „	krójernek auflrotatik . . . . 20 „

Van mindenféle Pesten készült savanyu viz p. o. szulini, rohitschi, szejtvai, suli-guli, parádi — mindenféle bor, a' többek közt 3 ft 20 kros magyar pezsgő. Ehetik az ember fagyaltot, sőt ha egy pár perczig várakozik, meg is ihatja.

A' zenészek számára épült rotunda tetején francia lobogó díszeleg, németet játszanak, 's magyar pénzzel fizettetnek, mennyiben a' dennárokon német és diák a' felírás. —

Végül hagytam a' kötéltánczosokat, a' romantika iskola megvedlett gyermekeit. Minden ünnepnapon működnek ők a' poetica epocha maradékai, működnek — még pedig tökéletesen spanyol stylben. —

Először is kiáll egy 45 éves ifju salamancai diáköltönyben. Vértörös

mantill, hasonszinü térdig érő inexpressible, selyem tarka harisnya, czipő ezüst csatokkal, egyenes hosszú kard, kalpag iszonyu vérpiros tollakkal. Megjegyzendő, hogy az egész öltöny bársonyból van. — Előáll, azaz kiáll, kimeríti a grotesk és drolatik művészet garderobbeját total, beléereszkedik a plasticitasba, 's mint signor Campilli józanodik ki avanturjeiből. — Csakhamar követi egy Stella Maris új castiliai öltönyben, tolla egy-egy lebbenésére lealkonyul a modern iskola mindennapi prosai ege, 's feltűnik a romantica olly merész evolutiókban hogy, ha leány vagy nő véletlenül oda pislant, okvetlen hasonszint nyer arczája a Stella Maris ezüst czafrangokkal garnirozott rongyaival. Végül egy doña sulyegyenéz egyszerre három epochát; epocháját a classica, romantica, és modern iskolának. Először mint Potifárné lejt, későbbben ugrik, mint doña Lopez, majd tót ágast áll, a la Toth Mihályné. A publicum tapsol és ordít, neki esik egy tál sodaros tésztának és fizet tíz garast. — A művészet ellenben sírva fakad, 's átkot mond reád imádott századom. — Lauka Gusztáv.

SZALAY LÁSZLÓ.

Született 1813. april 18-dikán, Budán, hol esztergommegyei származásu atyja, mint helytartótanácsi elnöki titoknak, 1825-ben halálozott meg, 's hol anyja, egy budai senatornak leánya, még most is él. Első neveltetését szülőinek házában 's a helybeli fő gymnasiumban nyeré; de 1824-ben atyja, ki a magyar irodalom több kitünő tagjaival nevezetesen Horváth Istvánnak szorosabb barátságban élt, 's kinek lángoló hazaszeretetét a nemzeti museum kéziratai között őriztetett: „Igaz magyarnak ohajtásai“ czimű munkája is tanusítja, — attól tartván, hogy a fiú nemzetiség dolgában Budán nem nagy haladást fog tehetni, őt Székes-Fehérvárra küldé, hol Sz. két évet töltött olly tanítók vezérlete alatt, kik a milly buzgó hivei voltak az akkor még sok helyt lenézett magyarság ügyének, olly higgadtak valának minden egyéb, nevezetesen vallási tekintetben is.

1826—1831-ig a philosophiai és törvénytudományi cursust végezte Pesten. Professorainak sorában több jeles férfiú nevével találkozunk (Imre, Frank, Weszerle), de lényeges befolyással mégis csak Horváth István diplomaticai leczkéi voltak tudományos kifejlődésére. Tanulótársai között báró Eötvös Józsefet kell említenünk, jó 's rosz napjainak hű barátját, kivel tanulás, irodalom és politica mezején azonagy irányban működött 's működik husz év óta.

Az ifjat, kit még mielőtt iskolai éveit elvégezte volna, Kazinczy Ferencz és Szemere Pál barátságukra méltattak, kivált historiai és szépirodalmi tanulmányok foglalkodtatták, mit 1827—1831-ig az akkori időszak iratokban, 's külön megjelent irodalmi zsongéi is tanusítanak. Utóbb a juliusi forradalom 's Lengyelországnak nyomban bekövetkezett feltámadása, — ezen nagyszerű események figyelmét nagy mértékben a külpolitica-ra fordították; — a belpolitikával Márton és Kulesár hirlapjaik nem igen foglalkodtak, de az 1790. országgyűlés idejében megjelent political röpiratok, melyeknek gyűjteményét atyja könyvtárában találta, kedvező olvasmányul szolgáltak már a gyermek-ifjunak, 's gróf Széchenyi István „Hitel“-ének és „Világ“-ának irányát természetesen más szemmel nézte, mint Kittonich dubietásainak 1830-ban még ns. Pest megye teremében is nagy szerepet játszó rókaprémes hivei.

Szemere Pálnak, az akkor, mint most, minden ifju talentumot lelkének egész melegével felkaroló Szemere Pálnak ajánlatára, Kölcsey Ferencz, akkor szatmármegyei tiszteletbeli főjegyző házában, 1831. ősszel, törvényes gyakorlat végett töltött rövid időköz után, 1832. februárban királyi táblai jegyzőnek esküdtött fel, 's ugyanazon évben a magyar királyi helytartó tanácsnál fogalmazó gyakornoknak neveztetett. Hivatalos foglalatosságai nem tartóztathatták őt vissza irodalmi studiumaitól, melyeknek irányát 1832-ben készült: „Alphonse

levelei“ ’s „Fridrik és Katt“ című historiai beszélőiből ítélheti meg az olvasó, ’s mellyeknek emléke most is kedves előtte, mert Kölcsény Ferencz barátságát köszönhette nekik.

1833-ban ősszel ügyvédnek esküdvén fel, helytartótanácsi hivataláról lemondott, ’s érezvén, hogy több hatással fog működhetni, ha összes erejét az irodalom egyik ágára fordítandja, azóta csaknem kirekesztőleg jogtudományi és publicistai tanulmányokkal foglalkodik. 1833—1837-ig, mint gyakorló ügyvéd is lépett fel.

Az 1837-diki m. academiai nagy gyűlésben Szalay az academia segédjegyzőjének, ’s 1838-ban a’ törvénytudományi osztály rendes tagjának választatott. Az általa ez időtájban szerkesztett: „T e m i s É r t e k e z é s e k a’ j o g t u d o m á n y m e z e j é n“ című folyóiratból, — báró Eötvös József, Pulszky Ferencz és Trefort Ágoston közre dolgozása mellett, három füzet jelent meg. — 1838-ban, hogy az europai irodalom több hírességeivel, kikkel levelezésben állott, személyesen is megismerkedhessék, utazást tett Németországnak mind északi, mint déli részeiben, honnan Belgiumon keresztül Párizsba költözött, hol az 1838⁸/₉-diki telet töltötte. 1840-ben a’ „B u d a p e s t i S z e m l e“ című évnegyedi tudományos folyóiratot indította meg; mellyben b. Eötvös József, Henszlmann Imre, Lukács Móricz, Toldy Ferencz és Trefort Ágoston voltak dolgozótársai. April elején, ismereteinek öregbitésére másod ízben látogatta meg a’ külföldet, ’s ez alkalommal Németországon kívül Hollandot és Angliát is. Midőn utjából visszatért, az 1840-diki országgyűlés által kiküldött büntetőjogi választmány rövid idő múlva összeülendő volt, és Szalay, tekintettel e’ körülményre: „A’ b ü n t e t ő e l j á r á s r ó l , k ü l ö n ö s t e k i n t e t t e l a z e s k ü t t s z é k e k r e“ című munkáját bocsátotta sajtó alá. 1841. végével nyitattak meg a’ büntetőjogi országos választmány ülései, ’s ekkor Szalay a’ küldöttség egyik tollvivőjéül nevezetvén ki, a’ büntetőtörvénykönyvi javaslat készítésében is vett részt. Ezen közremunkálása szerezte meg neki D e á k F e r e n c z n e k ’ s t ö b b e k n e k b a r á t s á g á t .

Az 1843³/₄-ki országgyűlésen sz. kir. Korpona városát képviselte, mind addig, míg felállalván a’ „Pesti Hírlap“ szerkesztését, kénytelen volt lakását Pestre általtenni.

Azóta munkásságának nagyobb részét, egy évig, mint szerkesztő, ’s 1845-ki juliustól kezdve e’ napig, mint dolgozótárs, a’ „Pesti Hírlap“-nak szenteli. Cikkelyeink gyűjteménye: „P u b l i c i s t a i d o l g o z a t o k“ czim alatt az idén jelent meg két kötetben. Ezeken kívül tavaly a’ „S t a t u s f é r f i a k é s s z ó n o k o k k ö n y v é t“ bocsátotta közre. C s e n g e r y A n t a l .

NEMZETI SZINHÁZ.

Aug. 4. Egy pohár víz. Vigj. 5 felv. irta Scribe. Színészeink jó kedvvel és szeretettel játszottak. Egressy Gábor (Bolingbrocke) azon finom humort, metsző satírárt, mellyel az író e’ szerepet annyira elárasztá, igen hiven és ügyesen adá vissza. Van azonban egy pár észrevételünk. Először; akkor, midőn B. Abigailnak elmondja: miként esett ki a’ ministeriumból, nem szabad mutatnia, hogy kétértelműleg akarja magát kifejezni. Másodszor; midőn az ötödik felvonásban B. magát a’ királynétól észre vétetni kívánja, nem illik szerepéhez, hogy ezt egy elköhintéssel tegye meg, midőn a’ királyné őt másként is hacsak lépteit hallja már észreveheti. E’ mű már többször fordult meg színpadunkon; a’ közönység a’ cselekvényt ’s a’ részleteket is meglehetősen ismeri ’s ha csak legkevésbbé másként történik valami, már azt észre veszi. Ezen egyforma előadás különben a’ színészek legnagyobb dicséretére szolgálhat, és Egressy Gábor egyike azoknak, kik szerepeikbe legkevésbbé varians lectiót engednek meg. Ez aztán mű-

vészetre mutat, szorgalomra, 's tanulmányra; midőn ellenkezőleg az, ki többféle-kép ad elő egy helyet, nagyon gyanús lesz: hogy művészetében a' pillanat sugalmára, az inspirációra nagyon számol. És ma, valamint a' mult alkalommal is Egressy e' szerepében egy nagy omissiót követett el. B. a' királynénál van, előadja az ország szomorú helyzetét, kimeríti minden ékesszólását a' nélkül, hogy a' királynét elhatározottságra tudná bírni. Az idő rövid, a' királynő minden pillanatban meglepethetik. B. kétségbe van esve. De csak folyvást beszél, igyekszik a' ministeriumot a' királyné előtt gyanusítani; elmondja, hogy Malborough hercegnő csak azért akarja a' háborút, hogy férje távol lehessen, mert a' hercegnő szeret, szerelme tárgya egy hadnagyocská... Masham — és e' szóra a' királyné megváltozik, a' legnagyobb indignációba jő, 's most ki előbb a' harmincezer harcos halálára, a' milliók elpazarlására 's az ország mindinkább sülyedő képre nem tudott erős és elhatározott lenni, egyszerre B.-hoz szegődik, kéri tanácsát bár tudja, hogy ezen lépésének europai fontosságú következményei lesznek, a' parlamentet el kell oszlatni, a' ministeriumot elbocsátani, Franciaországgal pedig békét kötni; a' királyné, ki előbb azt mondá: „önnek igaza lehet; de én nem merek tenni, én gyenge nő vagyok” — most érezni kezdi erejét és hatalmát, bátorság száll lelkébe... 's B. győzedelmeskedik. És kihinné, hogy Egressy Gábor, ki a' gondolkodó színész nevét régóta megnyerte, e' nagyszerű pillanatot elejtette. Előtte a' leggazdagabb tér állott, örömet, fájdalmat, bút, keservet, kárörvendést, győzelmet, mindent ad e' perc 's Egressy azon eszmét, hogy mitől nem függ Anglia destinatója, egyszerű reflexio alakjában mondta el. Semmi küljelét sem látuk azon dramai eszmének, melyet képzelünk kell akkor midőn valaki egy nagyszerű ügy mellett küzdve, annyi fáradsággal, annyi türelemmel és küzdelemmel nem tud győzni 's a' víg perczben egy véletlen, mi történetesen jó közbe, mit sokkal csekélyebbnek hisz, mintsem azzal előállani is próbált volna, az eredményhez vezet. — Azon eszme kimondása alkalmával, hogy a' sors egy gyenge nő illy mulékony szeszélyére bizza a' milliók egész jövődjét, hogy e' nő bár jó és egyszerű lélekkel van megáldva de mégis végzetlenül távol van attól, hogy helyzete fenségét, melyre őt a' születés emelé, felfogja, midőn minden tőle függ — ezen helyen Egressy nem ragadta meg az alkalmat, hogy a' hallgatók egész idegrendszerét megrázza. Nem szükség kiáltani; elég ha azon szavakat, melyek ezen eszmét kifejezik, kiemelve mondja el, miként azt tette is más alkalmakkor. — A' többi szerepek: Komlossy Ida (királyné), Szathmáriné (Malborough hercegnő), Szigeti (Masham), Fehér Lilla (Abigail) távol ugyan attól mennyit a' mű jelessége megkíván de már ahöz képest, mint nálunk szokás, igen jól voltak betöltve.

Aug. 5. C s i k ó s színmű 3 felv. írta Szigligeti. Nagyon el szoktunk a' telt házaktól. Szentpétery és Füredy a' vidéken tett utazásaik után ma lépven fel először, néhány emberrel a' földszinten is több volt, mint szokás szerint.

Aug. 6. N é g y H a y m o n f i, opera 3 felv. zenéje Balfétől. A' bár felületes de igen elegans zene sokat gyönyörködtetett. Udvarhelyi a' hív várnagy, Wolf a' szerelmes herceg, Benza a' fősvény báró mindnyájan jelesen viselék magokat. A' közönséget Benza játéka igen mulattatá. Ezen derék énekesünknek sok szép tulajdoni 's előnye közöl különösen kiemelendő az: hogy minden szerepéből képes egy egészen külön képet alakítani. Minden szerepének megvannak saját mozdulatai, tag- és hanglejtése, 's ezekben ő következetes marad — 's ha egyik szerepét elegendő tréfákkal ellátta, soha sem kölcsönöz abból egy más szerephez. A' mi D o n P a s q u a l e-ban tetszik, azt csak ott fogjuk meglátni, valamint Dulcamara tréfáit is csak a' Bájitalban. Szóval ő midőn színpadra lép, többé soha sem Benza, hanem az a' mit játszania kell. — Épen javában folyt az első felvonás midőn egyszerre egy hölgy lép a' színpadra. Mi ez? jól látunk-e. Ugyvan, ez ő; valóban ő. — Mi egy évben csak néhányszor szokott megtörténni: Lászlóné volt a' színpadon. És néztünk szét a' teremben: minő hatást tett

ezen nem várt jelenet, a' midőn a' szomszédunkban következő párbeszédet kelle végig hallgatnunk. Haragudtunk ugyan, hogy élvezésünkben háborgattatánk de ki tehet róla. — „Barátom! mond egy igen csinos kölsejű fiatal ember: e' pillanatban egy nagy fogadást vesztek. — Hogyhogy? . . . Elvesztettem a' paripámat. Mit beszélsz? paripádat. — Blake-t? Hiszen tudod, hogy nincs más. Kivel fogadtál? — Edmunddal, ő azt állította, hogy Lászlóné még a' magyar színháznál van; én pedig, hogy már isten tudja mikor elment. — Mikor fogadtál? — Ma, ebéd alatt a' casinóban. De hát miért nem nézted meg a' színpapot? — Kezemben volt, de azt kellett hinnem, hogy sajtóhiba.“ — A' patvarba ezekkel az alkalmatlankodókkal! gondoltuk ekkormagunkban, midőn hátunk megett ismét mások kezdtek a' ritka történetet commentálni. „Bizony, édes nagyság, gyönyörűen énekel ez a' Lászlóné. — Nagyon szépen, s ha jól látok, ez az asszony igen szép is. Ah“. . . — Vissza kellett fordulnunk erre a' sohajtásra. — Hogyan, hát még sincs vége — ezek az izetlen commentározók még a' színházon kívül is üldözni akarnak? Vacsora alatt két táblabíró ült velünk szemközt. — „Bizony domine spectabilis, kár, halálos vétek azért a' Lászlónéért. — És ugyan miért? Hogy mellőzik ezt a' derék énekesnőt! — A' tekintetes úr azt mondja, mellőzik? — Természetesen; mert ha nem énekel, nem fizetik; ha nem fizetik: nincs módja magát kimivelni, 's művészetében haladni 's ez a' legnagyobb mellőzés. — És kimondta azt a' tek. urnak, hogy ezen énekes nőt nem fizetik? Fizetik biz' azt még pedig sokkal jobban, mint akármelyik derék színészünket, ki egykor a' vidéken gúny és nélkülözések között küzdött, 's most is csaknem mindennap fel lép, 's elősegíti azon nemzeti czélt, melyre, a' mint tetszik tudni, mi a' falun is fizettünk. — No de ez már visszaélés; és mennyit fizetnek neki? — Azt voltaképen tudni nem lehet; de mondják hogy többet, mint mennyit Egressy-, Lendvay-Szentpéterynek. — Hogyan? hát az újságok mit mondanak erre? Soha sem képzeltem volna, hogy olly intézetnél mint a' színház, melly mindennél inkább ki van téve a' hirlapi ellenőrségnek, effélék történhessenek. Miért nem szólanak az újságok? Ez valóságos botrány. — Az nem megy, uram, olly könnyen; ha valamelly lap ezt felhozná, aztmondának rá: tán irigylük azok az újságírók ezt a' pár forintot. — — No de ki szólhat itt irigységről? Adja a' nemzet sorsa azt: hogy művészeinket még gazdagabban fizethessük, szívből ohajtom, hogy a' művészi pálya hazánkban egyike legyen a' legfényesebbeknek. Elismérem, hogy azon hölgy is, kiről szólottunk, tehetségeihez képest még szegényen van fizetve; a' kérdés itt kizárólag azon fordul meg: legyen aránylag mindenki úgy fizetve a' mennyi élvet a' közönségnek adhat. — Ha Lászlóné kellemes hangja-, csinos énekeért szerettetik: ám legyen fizetése még egyszer annyi, ha telik; de nem lesz a' tisztelt asszony tulterhelve, ha tizszer annyszor is lépend fel, mint körülbelül mostanában.“ — Feltettük magunkban, hogy ezen párbeszédet kísérlet okáért rovatunkba be fogjuk iktatni.

Aug. 7. St. tropezi úrnő. Drama 5 felv. Anicet, Bourgeois-tól. A' czímszerepben Komlossy Ida lépett fel. Valóságos lelki örömet ad látni, mint halad e' fiatal színésznő naponként. Lendvay és Fáncsy ismét jelesek. Ohajtható azonban, hogy különösen azon jelenetek, melyek mint kép a' nézőkben erősb benyomást tesznek, egy más alkalommal épen úgy legyenek előrajzolva. Szigeti a' fiatal orvost, Szathmáryné Donglois asszonyt kedvvel és szeretettel adák. Miskolczy Julia (Caussade asszony) ma igen helyén volt. Ezen színésznő azon cím alatt jött a' nemzeti színházhoz, hogy itt komolyabb szerepekben lépjen fel; azonban erre ritkán akad alkalma, többnyire ollyan életunt asszonyokat szokott játszani. Ma megmutatta, hogy másra is van tehetsége; azon jelenetben, midőn olly mysteriosus módon először van szó a' méregről, igen jelesen viselé magát.

Aug. 8. A' ra b. Színmű 3 felv. Irta Szigligeti. Azon jelenet az első felvonásban, midőn egy nagy kötelesség, mint erény van felállítva, ma nem tapasztalt meg. Haladunk!

Aug. 9. L á z á r a' p á s z t o r, francia drama 5 felv. Irta Bouchardy. Csodálkozunk, hogy' tetszhetett ezen drama hajdanában annyira. Ugy vagyunk vele, mintha most egy szűk galléru és rövid deréku frakkot látunk, mely őt hat év előtt olly szép volt; most azonban kiment már divatból.

Aug. 10. B á c s i. Vigj. 3 felv. írta Benedix, ford. Remellay Gusztáv.

Aug. 11. Először R o h a n M á r i a, komoly opera 3 felv. Zenéje Donizettitől. Előlegesen is tudatjuk olvasóinkkal, hogy az opera igen nagy tetszésben részesült. Régen készültek reá az igaz; de aztán igen jól is ment az egész. Legalább legtovábbról sem lehet használnunk a' szokott referensi phrasist, hogy az előadást inkább fő próbának, mint kész mutatóvának mondhatni. Schodelné jobbról-balról koszorúkkal üdvözlötetett. A' teljes számban megjelent közönség nagy meglepéssel oszlott szét.

P—fy.

MI HÍR BUDÁN?

— „Millyen csodálatos had vagytok ti, újságírók!“ mondja a' mi-nap egynémelly vidéki uram bátyám — mennyit hadakoztok, de mennyit hadakoztok! ugyan menjete az istenért Mexicóba, ott most háboru van, sok hasznót tehetek . . . Oh édes egynémelly uram bátyám! csalogásokkal fordul föl az ember élete; nem mind farkas az, a' ki farkasbundában jár; nem mind háboru az, a' mi annak látszik. Megsugom kegyednek, de tovább ne adja; szörnyen compromittálna e' vallomás, ha valaki meghallaná: „Ez az egész csak mystificatio, — úgy van, merő mystificatio. Kegyed azt hiszi, hogy mi haragszunk egymásra? világért se higye! szemfényvesztés az egész, melyben egyik kéz a' másikat mossa. Minden csetepaténk kölcsönös egyetértés következtése, nincs különben. Mind ez csupán — a' lapok piquantté tételére történik közmegegyezéssel 's szerződött alku szerint.

Igy például összejö két szerkesztő; egyik vakarja a' fejét. „Barátom, tisztelt collegám! csehül van az állapotom, nem érek egy fatallért, a' közönség elaluszik rajtam, nem veszekednék egy kicsinyt?“ — „Én sem bánom; de hát milly ürügy alatt?“ — „Majd akad az; csináljunk plagiumpört.“ — „Igen, de hol és kivel?“ — „Majd keresünk valami arravaló embert, kit egy másik becsületes embernek neki huszithassunk, a' többi a' mi dolgunk.“ — „Úgy van, a' mi dolgunk.“ — „Tehát szabad reménylenem, hogy méltóztatik velem összevezni?“ — „Bizhatik adott szavamban. Fogok.“ — 'S hajba kapunk. Huzakodunk, czivakodunk, míg a' közönség meg nem sajnál bennünket — és ott nem hagy. 'S mikor egymást a' szélsőségekre hoztuk, akkor kikocsikázunk a' városerdőbe, megtöltünk egy pár pisztolyt — kenyérmorzsával, egy mást kilenczven lépésről hátba löjük, egymás frakkján tollkessel lyukat vágunk, végre egymást nyakon öelve és összezsúkolva, haza jövünk 's csinálunk másik pört. Illy ártatlan teremtesek vagyunk mi újságírók, annyi epénk sincsen, mennyi egy galambnak lehet.

Senki e' tekintetben olly remekül nem tudja vinni szerepét, mint Z* úr, az ember kész volna rá megesküdni: hogy komolyan beszél. Mikor ő bennünket szid, átkoz és káromol, ugyan finom ügyismerőnek kell lennie, ki egyhamar átlássa: hogy mind ez csak tréfa, a' szín olly élethű. Az ember azt hinné: furkós botot ígér; pedig csak azt kérde hogy, hol fogunk ma vacsorálni? Látná csak tisztelt uram bátyám, milly nyájas képekkel ülünk egymás mellett a' színházban? hogy' mosolygunk egymás szeme közé; hát még ha magunkra maradunk! . . . No de már erről hallgatok, ez családi titkaink közé tartozik. — Illyen tükörháborukat viselünk mi, kedves uram bátyám. 'S lássa, ez nagyon szép, mert ugyan hallotta volna-e valaha valaki Z* urnak, vagy gazdájának P. H. L. urnak hí-rét, ha mi nem emlegetjük őket? Úgy-e, senki? olvasná-e valaha valaki iraitaik, ha csak mirólunk nem írának? úgy-e, senki? Látja, látja kedves uram

bátyám : Sunt certi denique fines, mi magyarul annyit tesz, hogy : vannak bizonyos finessek . . . Hanem mind erről csitt! nehogy valakinek eláruljon ön bennünket.

— Ki nem fogyunk a' levél-curiosumokból. E' napokban egy tök életesen nekünk címzett levélből illy tartalmat kelle kiolvasnunk : „Liebe Tincsi ! (még ezt is meg kellett érnünk : hogy Tincsinek szólíttassunk) schreibe mir, wann dein Mann nach Klausenburg fährt (ugyan ugy-e ?) damit ich meine Angelegenheiten dermassen einrichten kann um des Glückes bey dir zu sein theilhaftig werden zu können (hm) erkläre dich, und gedenke mein, dein dich heissliebender *.*.“ — Emlékeznek tisztelt olvasóink azon tréfás jelenetre, melly történik a' „Bácsi“-ban a' levelek elcserélésével, mikor az apa szerelmes levele a' fiu kezébe, a' repczéről szóló levél pedig a' szerető kezébe jut eltévesztett levélcímetek miatt. Ez is ollyforma lehet ; a' tisztelt úr bizonyosan illyforma levelet szánt minket illető adresse alá : „Hallja ön. Ha ön „szívömlen-géseimet“ figyelemre méltóknak sem találja : akkor méltán mondom önnek : „hogymenjen kolostorba!“ Ha önnek nem kellene : majd kellene másnak. Ön, úgy is tudom, hogy csak ezeket a' fiatal arslánokat szereti, 's míg azoktól mindent szívesen elfogad, engemet teljesen mellőz ; hanem iszen imádkozzék ön : hogy össze ne jöjjünk, mert akkor megvívunk — életre halálra, önnek halálos üldözője *.*.“ — Na — hogyha ezt meg a' „liebe Tincsi“-nek küldte el helyettünk a' tisztelt úr!! — — —

— Bajza már írt Alboninak octoberi vendégszereplései iránt. Nagyszerű elv vár reánk az alkudozások sikere esetében.

— Használt a' halpiaczi kút iránt tett észrevétel, már faragják belé a' magyar titulust.

— Szomorú hír! ismét szomorú hír. Bécs gyászol. Gyászoljunk mi is. A' híres Schreyer-féle majomszínész-társulat első rendű soubretteszerepvivőnéje „Cziczi kisasszony“ e' héten röviden tartott, mell-lob-keh-láz-rászt-kórban ama' boldog jobb létre szenderült. Béke hamvaira! utódnéja még fiatal kezdőcske, kinek talentumától azonban minden szépet és jót várhatni. Egy kis studium és hirlapolvasás mindent meghozand.

— A' mult húsárszabás alkalmával egy tisztelt táblabíró ezen elvet állítá fel sinórmértékül : „Eleget nyertek eddig a' mészárosok, már most illő : hogy veszítsenek!“ Képzelmek, mekkora éljenek-et aratott a' nagy státuszgazda.

— Már mult számunkban említettük a' Száz Mátyas főbírónak adott esti zenét. Ez vakmerő anticipálása volt tőlünk a' jövődönnek, mert az említett fáklyazene lapunk megjelentét csak 6 órával előzte meg. Igen szép beszédet tartott ez alkalommal a' megtiszteltetett érdemes férfiú, ki, reméljük, hogy a' közönségnek iránta eddig tanusított köztiszteltetét ezentul is birni fogja, mellyre őt a' közvélemény egyhangulag érdemesnek ismeri el.

— Szép valami egyébiránt az a' fáklyás zene. Az ember oda megy fehér kalapban 's visszajön belőle fekete kalappal.

— A' nemzeti színház, akárki mit beszél, tele van élvezettel úgy, mint élvezőkkel. E' héten három nagyszerű gyönyörű várt reánk. Rohan Mária, IV-dik Henrik, és a' Rongyszedő. Sajnáljuk : hogy hivatalos lap vagyunk ; ott sem merünk előállani dicséretünkkel, a' hol az meg van érdemelve, mert hivatalos lap vagyunk ; nekünk csak hideg felvilágosításokat szabad közlenünk, mert hivatalos lap vagyunk.

— A' Divatlap „szeretné tudni“ sőt követeli : ha Tóth és Szilágyi fel-fogadtatnak-e ? 's ha nem, miért ? Hogy szeretné tudni, azt elhiszszük ; de hogy mint fogja követelni, arra kíváncsiak vagyunk.

— Minap valaki megkérdezett — bennünket a' felől, hogy az újságírásban mit tesz e' mondat „a lapos hír szerint?“ Erre felelünk a' törvényből,

melly is így szól: „hír az, mellynek szerzője nem tudatik“ — tehát: „a lapos hír az, mellynek szerzője alaposan nem tudatik.“ —

— Vannak bizonyos tükrök, mellyek conicus alkotásuknál fogva azon tulajdonsággal bírnak hogy, ha szép alakot mutatnak belé, torzalakot mutat viszsza, ellenkezőleg torzalakok helyett idealképeket mutat. Ilyen tükör a' többek között a' Honderű ABC-je.

— Megjelent 's minden hiteles könyvárusnál kapható Vitézi Ignác jeles Magyar Nyelvtana. Mint könnyen fölfogható értelmes mű 's e' nemben szerkesztetere nézve egyetlen, mindenki figyelmébe méltán ajánlható.

— Tisztelt Hiador úr! Önnek ügyvivője azon szavainkért, mik szerint az állítánk: hogy ön „Bennünket ittléte alatt határozottan felhatalmazott nevében kinyilatkoztatni: hogy a' kérdéses Corvin-féle ügyben plagiumnak helyét nem találja“ hazugsággal vádol, minél fogva kénytelenek vagyunk önt szólítani fel, hogy e' következő kérdéseinkre nyilatkozzék: 1) Nem mondta-e ön nekünk, hogy Sz* úr darabját átolvasva, abban plagiumot nem talált, 's hogy ez iránt minket 's a' Pesti Hírlapot felhatalmaz: hogy nevében nyilatkozzunk? — 2) Nem ígérte-e ön meg azon feleletünkre, hogy legjobb lesz e' tárgyban önnek magának nyilatkoznia, miszerint ezt tenni fogja? — 3) Nem mondta-e ön: hogy Z* úr önt azzal fenyegeti hogy, ha ön elismeri a' plagium nem létét, minden módot elkövetend: hogy önt meggyalázza? — 4) Nem ön keresett-e fel bennünket saját szállásunkon e' nyilatkozataival 's kényszerítettük-e mi önt egy szóval is azokra? Mi teljesen megbizunk Hiador úr becsületében 's a' feleletet lelkiismeretére bizzuk. Ha, mit nem remélünk, csatlakozni találnánk: azon esetben vannak élő tanúink 's az ügyet okvetlenül törvényes úton fogjuk bevégezni. Mi Z* úr piszkolódásait illeti, ezeket nem számítjuk be Hiador urnak, kit szívünkben sajnálunk: hogy szép tehetségei mellett illy hamis proféták vak eszközévé hagyja magát alacsonyítani. Azért szakítsuk már egyszer végét a' dolognak, unjuk magunk, unja közönségünk a' sok handabandát, mi többé szerezcent mosdatni nem akarunk, 's kérjük a' tisztelt honderűi urakat hogy, ha velünk vagy rólunk beszélni akarnak, mosdjanak meg és tisztítsák meg a' fogaikat.

— Nem régiben egy ismeretlen lábművész úr (igazán mondva: sarufoltozó) következő szomorú elegiával tisztelte meg csekély személyünket, mellynek díszes rithmusai annyira szívünkre hatottak, mikép nem bírtunk magunknak ellent állani, hogy az egész hőskölteményt a' maga mivoltában tetőtől talpiglan világ elé ne hozzuk annak bebizonyítására is: hogy nemcsak csizmákat lehet varrni fisléderből, hanem verseket is.

1.

„Magyar író, varga topány (Így híja fel muzsáját az író) Magyarban még sok a' hiány (de hány?) Magyar a' magyart megveti (oh beh igaz!) Csak a' németet becsüli (meg az anglust) Mert a' német bókolo, Mindenért kézcsokoló (filioló meőlo aló).

2.

Azért mivel sugtam önnek (már mint nekem?) Barátja lett a' németnek (Hah, így rajta kapatni!) Azzal mit sem gondolok, Önnek csak nem bókolok (Kár!) Mert magyar vagyok (hol a' passus?) Az is maradok (még pedig nyakban!)

3.

Mi köszönyük a' szóváltást Nem isszuk meg az álmodást, Nincs szükségünk az urra Nem dolgozunk contóra (ez talán azt teszi: hogy jelen költeményért az érte járó honorariumot követelni fogja a' szerző. Szívesen kiszolgáltattuk, csak tessék érte jöni).

Garnicht borges

Gleich bezahlen (e' talentum nem a' mi hazánk fáján termett.) Dolgozunk magyar fiaknak (egyszersmind Kunok- 's Jászoknak) Polgároknak és báróknak (Consuloknak 's praetoroknak) Hazánkat védő rangoknak ('s több afféle harangoknak) Herczegeknek 's Királyoknak! (mind született magyaroknak) Mert kész fizetők (azért?!) Mesteremberbecsülök (kiket a' nagy egek soká éltesse-nek!) Csizmadia első csizmát István királyunknak csinált (hát az előtt vajjon ki csinálhatta a' csizmákat?) Onnand nyerte czímerit Tőle kapta a' nevét (még kisül, hogy e' szó „csizmadia“ keresztnév) Mint csizmadia honunknak fia. (Ijnye : hogy a' golya vágja le, de szép!) Akkor volt csak a' jó világ! (Hej akkor!) Még a' magyar csizmában járt (ezüst sarkantyúra) De most a' fénymázos topány Igen sok t y u k s z e m e t csinál (nesze neked ökörszem) Rosz talál-mány (tüzre való! még a' ki rá vágyik is) Sok bajjal jár. (Igy! Már most csak patkót kell rá ütni 's kész a' csizma.)

Ezt elmondva prosában, kezd szerző beszélni, illetéknépen :

„De koránsem czélom az, hogy Jó kay urat elidegenícssem a' német sógo-roktul, vagy is a' vargabarátoktól (még ilyen barátoknak sem hallottuk hírét) csak rajta, rajta; (merre, merre?) sőt inkább, ha lehetne szerafini szárnyakon röpnének az egek felé (akkor volna ön aztán igazán „röpnélő csizmadia“) és akkor én is felkiáltanék! (hanem a' mit itt kiáltana ön, azért rögtön karóba huznák!) (aláírva) Severus, ó-budai sarufoldozó m. k.“ *) (Vajjon nem ön írja azt a' híres ABC-t?)

Eddig a' tréfa. Már most komolyan kérdjük : van-e a' kerek hazában olly homályosfejú egyén, ki lapjainkban valaha bármi legkevésbé sértőt talált a' hazai kézműves rend bármelyik osztályát érdeklőt? Ha van : annak bizonyára csak e' kettő közt engedünk választást : 1) vagy korlátlan rosz akarattal visel-tetik irántunk, vagy 2) nem tud olvasni. — Ez utóbbi hiányát mindenkinek szí-vesen megbocsátjuk ; hanem az elsőre nézve nem hallgathatjuk el : hogy mi nem csak az, hogy helytelen gunynyal nem viseltettünk a' kézműves osztály iránt, sőt benne hazánk legmunkásabb polgárainak egyletét mind magunk, mind mások által tiszteletben tartatni igyekeztünk ; annyira azonban semmiféle polgári tár-sulat iránt sem terjed tiszteletünk, hogy annak egyeseit, ha rá okot szolgáltatnak, meg ne rójuk, vagy ki ne nevéssük. 'S ezennel teljes tiszteletünket küldjük minden, jelenben Magyarországon létező és még létre jöhető, érdemes és becsületes csi-zmadiacézheknek, kívánva öneki együtt és öszvességgel minden kigondolható ál-dást, békeséget.

KÜLFÖLDI IRODALMI SZEMLE.

Ugy látszik, hogy azon regény- és drámazápor, melly Franciaországot az idén folyvást látogatta, most egy pillanatra meg akar szünni. Természetesen csak azért, hogy annál nagyobb erővel törjön ki ismét.

Egy jóra való francia írónak okvetlenül kell egy kis mezei házacs-kájá-nak lenni. Hiszen el sem kellne tán az ollyan embernek munkája, ki nyáron Párizsban lakik. A' drámairók elvonulnak 's csak hetenként látogatják meg egyszer a' tantiemekre felügyelő bizottságot 's onnan a' mi a' hét alatt számukra bejött, szépen beseprik ; 's újra kimennek dolgozni. Reggel nem mutatják ma-gokat, a' falusiak ismerik őket 's házuk alatt tartózkodnak minden lármától.

A' politicalai téren a' láthatár lecsendesesülvén mintha csak kergetnék az embereket Párizsból. A' gyalog sétáló uracsokra a' magas házak csak úgy gu-nyosan mosolyognak, 's ha két ismerős öszetalálkozik, a' conversatiót azonnal

*) Az eredeti hiteles okirat köz szemlélet végett a' szerkesztőségi levéllárban le-téetett.

ugy kezdik, hogy ők most történetesen egy pár napra vannak a városban. A kinek itten nincs hivatala vagy kereseténél fogva Párizsban nem kell maradnia, az annál nagyobb dicsőségnek tartja, mentül messzebb mehet.

Kik maradnak tehát a fővárosban? A' boldogtalan journalisták kiknek bársoha egy cikkük sincs előre bizonyos, mégis tudják, hogy akad elég. Kihirdetik nagy czifrán a' programokat, beszedik a' százezereket, megígérik hogy milyen érdekes eseményeket fognak majdan közleni 's a' világ az ő kedvökért tesz mindenfélét, buktatgatják a' ministeriumokat, lőnek a' királyra, magokra és embertársaikra; a' journalista kaczagva leírja a' szomorú eseményeket. —

Itt látjuk például a' vén Jules Janint, a' critica megtestesülését. A' legény már öregszik, hihetőleg otthon az ifju feleség is meglehetősen fejfájásokat okoz neki. Ha valaki ezen embernél találkozik: mindenkinek azon panaszkodik, hogy majd minden harmadik nap vasárnap van 's a' Journal des Débats-tól a' szerkesztői szolgálja már hajnalban alkalmatlankodik nála. Ezen embert tegnap mindenki az utcákon látta: nézte a' falragasztványokat, olvasta a' színházak jelentéseit; de sehol semmi új; most homlokát törli, még egy napot kérne a' sorstól; de midőn éjjel haza ballag, azt kell tapasztalnia, hogy nincs miről írnia. És mégis reggel a' háromszáz francos cikk készen van. A' mit a' mult héten elmondott, ma ismét mondja 's mégis újat mond; az ember olvassa e' cikket, minden sorban van valami, 's midőn elolvastuk, nem tudunk többet, mint az előtt. Legtöbbször midőn e' férfiú asztalhoz ül, kettőt tud előre bizonyosan, először azt, hogy semmi tárgya nincs, másodszor, hogy a' cikk mégis éjjel előtt készen lesz.

Illy körülmények között nem csodálhatni, ha a' francziák egy pillanatra lemondanak arról, hogy az olvasókat kizárólag belföldi terményekkel látják el. — Ime Dumas a' tárcza-regényirofalom megbizott képviselője nem restel egy, már nálunk is elkopott német dramát halálíg nyuzni. No de, ha van rá közönség: miért ne adatná tovább is; ha majd a' földszinten ide 's tova lehetend mozogni, lesz ismét más újság.

A' Constitutionel az idén nagyra találta szabni hasabjait; mi a' mi irodalmunkkal ezen lapba beléférténk kalendariumainkkal és szakácskönyveinkkel együtt. — Azonban ő is, úgy látszik, meg van hökkenve. Dumas ugyan mióta rá ijesztettek mióta tudja hogy, ha a' kézirat átszolgáltatásával késik, naponként 300 fet fizet, a' negyedik napon pedig börtönbe jut, ugyancsak írja a' köteteket. De mi ez még annyi szomj enyhítésére. A' vén lap Balzac urhoz folyamodott 's egy szép reggelen rá vette az öreget, hogy munkáit most újra 's isten tudja hányadszor adja el. Balzac úr hajlott a' nyájas kérésre 's így látjuk, hogy a' franczia dynastiái ellenzék fő lapjában a' tárczában olly regények jönnek ki, melyek régiebb kiadásokban már az antiquariusoknál is csak a' helyet foglalják minden haszon nélkül. Ugyan így czirógatta meg Merruau Károly (a' szerkesztő) J.J. urat, ki szinte jó pénzen oda köleszöszött munkáiból egy elhasznált példányt. — De még ez sem elég, át kellett menni a' Canalison, 's egy pár látogatás után lady Blessington is átadá az „egy aglegény vallomásai“ című regényét. Mind ezt a' Constitutionel teszi, mellynek különben is elég dolga van az alvó követkamarával, a' nagy képeket csináló pairekkel 's a' nyolczadik esztendőbe is belészáradni akaró ministeriummal, mellynek liberalis tractásra kell járogatni, dictiókat betanulni 's mi még annál gonoszabb, végig hallgatni, aztán siránkozni a' syriai keresztényének sorsán, nem is számlálva azon számtalan privát időzéseket, melyekre a' munkával sokáig elfoglalt embernek mulhatlanul szüksége van.

De semmi; elmulik már ide 's tova a' falusi nyár, kezdődik novemberben a' városi, a' gőzhajók és vasutak, gyorskocsik, posták majd halommal hozzák a' kéziratokat, melyek a' pillanatban készülnek, 's mire hírók ide eljut, mi is tisztünkhöz képest kötelességünknek tartandjuk minden nevezetesebből hírt adni.

P—fy.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

8. sz. — Aug. 22. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

NAGY-BECSKEREK, augst. 10-kén, 1847. A' nyilvánosság lapjain olly ritkán merül fel városunk neve, míg a' honnak kisebb jelentékenységgel bíró városai is versenyezve sietnek napi eseményeiket hírszárnyakra fűzni. — Ez okból, annak egyelőrei állítása mellett, miként koránsem adatszükség- vagy dermedt közönyösségnek; hanem inkább tulszerénység- 's igénytelenségnek tulajdonítható: hogy szellemileg 's anyagilag gazdag városunkról, eddigelé, olly keveset írtak annak látnokai. — föltevém magamban: hogy önnek kedvelt lapjába, koronként, beirandom Nagy-Becskek életképeit, melyekben a' dús Torontálnak ezen őskori, jelenben 16 ezer lakost keblező, a' legnagyobb dunai hajókat hátán hordó Bega-csatornától hasított, kised-ovodával, a' hat alsóbb osztályt magában foglaló tanodával, két casinóval, jeles színházzal bíró, a' korszellem intéseire híven figyelő, bájoló szépeiről, lelkes 's minden vállalatra kész férfiaról nevezetes székesvárosa, — a' torontáli dynastiának gyűlhelye, épen nem szegény.

Hírfüzéremnek kezdeteül álljon itt annak megemlítése, miszerint folyó hó' 5-kén tartatott a' kebelbeli kised-ovodának ünnepélyes megnyitása, mely alkalommal, — kivált a' lelkes elnök megnyitó beszéde alatt, — örömkönyekben élveztük több évi szives fáradozásunk nemes gyümölcseit, felfohászokdván: hogy adjon isten szép jövendőt a' zsenge intézetnek! — A' nagybecskereki szinagzatgatódot, — Hevesi leléptével, — a' derék Feleky Miklós venén által, avatott kezei alatt e' kissé bonyolódni kezdett szinügy ujra virágzik, és így bizonyos jámbor földimnek — a' Budapesti Híradóba némi kárörömmel oda rögtönzött — azon állítása: „hogy a' gyermek még születése előtt meghalt“ nem áll. — Üdv 's hála kövesse szinészetpártoló társulatunk e' részbeni erélyességét. Most isten önnel, mig levélileg ujra találkozandunk. —

Baráty.

S.-A.-UJHELY, nyárutó 5. Zemplénnek minden tekintetben érdekes tisztujtása épen most végződött, 's tanulságos eredményekre vezetett. A' vörös- és fehértollas párt küzdelmei nagy erőt fejtettek ki mindkét részről; általános diadal egyiknek sem jutott, de részletes győzelemnek mindegyik párt örvendhet. Bodrogközi főszolgabírónak többek közt a' jeles Kazinczy Gábor választatott el közfelkiáltással, ki egyébiránt a' vörös tollnak legbuzgóbb 's munkásabb vezére volt. A' tisztujtást megelőzőtt este, f. hó 2-án két szép beszédet mondott a' nemességhez, egyik buzdító, másik csillapító szellemű, de jeles mindegyik. Irok közél táblabírákká nevezettek Ney Ferenc és Petőfi Sándor. — Történt egy-két megverezés, zászlótörés és tépés, apróbb szerű verekedés különösen azon alkalommal, midőn 3-án reggel a' teremtet már hajnalban elfoglalt fehérpártot a' vörös tollasok utolsó emberig mind kivetették, — de különben szerencsés menetűnek mondható az egész nemzeti ünnepély lefolyása. A' zászlók közt — szám szerint 58 — voltak igen szépek is; a' legszebbek egyike Kazinczy Gáboré e' fölirattal: Mindenkinek jogát! Zene alig volt valamirevaló a' kortes-bandák közt, újabb szerzemények majd egészen ismeretlenek e' barna zenészek előtt, mi valóban sajnálatos. Ezen élvezethiányt helyre úté némileg a' 3-án délután S.-Patakról jött, 's még az nap este visszatávozott huszárszenekar, mely válogatott darabok eljátszásával, különösen Erkel Hunyady Lászlójának némelly töredékeivel igen érdekesen mulattatá a' tisztujtási közönséget. Voltak azonban, kik ez alkalommal nemcsak füllel, de szemmel is élveztek, mert a' karnagy — igen-igen szép legény; — egyébiránt Hunyady László némelly szakaszainak időmértékeit (tempo) kissé gyorsabban is igazgathatta volna. — Illyenkor természetesen szinészek is szoktak működni. Most épen Várady 's még nem tudom kinek igazgatása alatt levő társaság üzi az ujhelyi közönség esti unalmát, 's ezt igen eredeti módon viszi véghez. Például a' „Csikós“-ban szür- és pantalonban jelennek meg a' csikósok, Balogh „Mátyás diák“-jában egy tót diák horvát tánczot ugrik, mely oláhnak is beillenek; Don Caesar de Bazan szereplője, ha neki fog, úgy játszik mint egy kocsis: a' primadonna akkorákat pillogat mint egy korsó szája 's olly szaporákat, mint repkedő lepkeszárnya. Ezen élvezeteket a' nézőség 's illetőleg hallgatóság is derekasan szaporítja, mert hatalmasan pipáz és szivaroz, 's a' kényes gyufák gyakori gyújtogatásával a' kényes orrokat genialiter boszantja; 's mind ezekért csak huszast kell fizetni! Kivánhatni-e többet? kivált ha még az is hozzájárul, hogy fölvonás közben és alatt egy-két urfi sans gene a' szinfalak mögé vonul a' primadonnát a' jó játékról illőleg megdicsérni. A' játékközi barna zenészek ott játszanak, hol nekik tetszik, majd elül, majd hátul, majd meg a' karzaton foglalnak helyet; a' világítás pedig épen olly nagy, hogy a' füstben, melyhez ha még vakító fény is járulna, az bizonyosan megtörténne — el ne kábuljunk. — S.-A.-Ujhelynek casinója meglehetősen volna, ha csinosabban tartaná; de most a' jeles hazafiának még az országgnyűlési ifjuság által kiadott 's különben is rosul talált arczképeit olly vastag porréteg lepi — 's pedig az üvegen alul, tehát közvetlenül a' képet magát — hogy szinte sajnáltam szegényeket, kiket ezen porba alázás sorsa ért; az újabb képek csinosan tartatnak, mint például Lónyay Gábor, Kazinczy Gábor stb. Vendégkönyvet nem láttam, melybe beirhatám nevem, azt sem tudom, kinek mutattatám be, 's így csakhamar megszakadt az ismerkedési fonal. Meglehet, hogy csak a' tisztujtási zavarban van ez így. Legremekebb bútor ezen casinónak — a' vendéglő. Ez olly derék ficzkó, hogy a' világért sem adna valakinek külön ebédet, vagy levest a' beteg embernek, — nem — hanem egész ebédet — úgy nevezett table d'hôte szerint kell megenni vagy legalább megfizetni. — A' harmad-

nap előtti fátylás menetek annyi füstöt bocsátottak szerte a' városban, hogy töle az utcák még most is kormosak, azaz sötétek éjenként; tudja isten, mikor világosodnak föl! Hát a' kisdedov-intézet vajjon melyik utcán lesz? Ez is egyike lehetne a' világító fátyláknak. Mondják, már pénz is gyűlt össze e' célra. De reméllem, csak jó kézben van. Megjárná ez úgy, ha a' pénz csak amúgy szép csendesen szétolvadna mint tavaszszal a' magashegyi hó. Egy kis nyilvános föllépés semmi esetre sem árthatna. A' suttogó rágalmat és károgo nyelveket meg kellene zabozlászni. 'S ez, úgy hiszem, nem is fog soká késni. — A' szegénységet ismét csapás fenyegeti 's a' burgonya száradni 's a' földben rothadni kezd, kivált a' fölvidéken. — Az Ondova újra előtötte Vásárhely és Horlapályát; épen ott ássák a' szabályzó csatornát; de most munkaszünet van. Oh szabályozás, viradjon föl a' te hajnalod!

3

SOPRONYI LAPOK. Aug. 14-én. Egy pár szót! Az orvosok és természetvizsgálók lehetőleg megelőző szivességgel fogadtatván, előleges közgyűlésük után szüntelen működésben vannak. — A' város — mint értésünkre van — anyagilag minden idegen tag várakozásának megfelelő, mert a' mellett hogy csinos házai, jól kövezett utcái, árnyékos sétái 's hűves kertei, nyájas tekintetet váltanak a' vendéggel, hatósága az illetők számára mindent igyekezett megtenni, még 1 ft. 30 krért pp. közös ebédekről is gondoskodék. Mennyire úté meg ezen közös multság Kugler uram szivességéből a' mértéket, azt legjobban tudják azok, kik a' nyereszkedő sváb nyomoru ebédjét gyalázatos rosszasága miatt — előfizetésüket kidobva — első terítés után odahagyni 's pénzökért becsületes terítéket kénytelenítettének keresni. Ezen bérlo már annyiszor megcsufolá a' közönséget, hányszor vele szerződés történt, és mégis csak ő kapatik elő. Miért? Hja! azt mondja a' rossz világ: mindennek megvan a' maga oka; vannak bizonyos financialis viszonyok, melyek bizonyos egyéneket csak bizonyos körben parancsolnak működni. A' viszonyokat talán fel lehetne pattantani? de szóljanak e' tárgyhoz mások. —

Azonban a' kitünő gyülekezetet az iparmű- és természetmennyi-kiállítással e' város nemcsak anyagilag lép meg, hanem két jeles férfiak elmeszüleménye szellemileg is megragadá. Az egyik mint orvos, Hippokratés Aphorismusait adá jegyzetekkel kísérve a' magyar nyelven, mely könyvecskét minden orvos- és nem-orvosnak teljes méltánnyal ajánlunk! — a' másik mint ügyvéd, ügyvédi értekezést irt a' szőlőművelés- és borkereskedésről német nyelven. Ur isten! mi lehet még a' világból? ügyvéd és borkereskedés! Ezen munka okát roppant tehettséget árulhatna el, de biz' a' tudós ügyvédúr, bár némétajku ésteuton nyelven irt, most az egyszer mégsem talált értelmes szavakat érzése 's akarata kifejezésére. Egy barátunk majd bővebben szól ezen könyvekről.

Számos kitünő férfiak közt Bonaparte Károly Lajos caninói herezeg, a' franczia császár utódja is megtisztelvé jelenlétével a' természetvizsgálók társulatát. Több író közt Kaján Ábel szinte meglátogatá hajdani tanuló helyét, 's feljogosított bennünket hinni, hogy érdekes „Sopronyi emlékezéseivel“ az „Életképek“ mindkét nembeli olvasóit nem sokára meglependi. *) Most pedig ismét visszatér a' német honba „hallgatni paróka-hangokat, 's szagolni pápaszem-illatot“

R á b a.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP AUGUSTUS 22-től SZOMBAT AUGUSTUS 28-ig.

Augustus 22. Csikós.	Augustus 25. Saint-tropezi úrnő.
— 23. A' nő, ki az ablakon kiugrik.	— 26. Férjem kószál. — Másodszor.
Szentpétery javára bérlet-szünettel. — Először.	— 27. Gemma di Vergy. Bérlet-szünettel.
— 24. Négy Haymonfi.	— 28. Mátvás fia.
— Hétfőn augusztus 23-án 1847. bérlet-szünettel, Szentpétery Zsigmond jutalom-játékául adatni fog, először: Egy nő, ki az ablakon kiugrik. Vigjáték 2 felvonásban, tánczczal. Scribe után, magyar szinpadra alkalmazta Somolky.	

*) Magunk is boldogok vagyunk e' hitben. — Szerk.

Az Életképekből

teljes példányokkal folyvást szolgálhat

a' szerkesztőség.

Heckenast Gusztáv,

pesti könyvtár- és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvtárznál kapható:

NŐK VILÁGA.

Irta

Szabó Richárd.

8-rét. füzve 1 frt 40 kr. pengő pénzben.

Figyelmeztetés.

Azon t. cz. vidéki uraságok közül, kik 1831-ben Pesten történt megtelepedésem után, magyar és egyéb öltönyöket jó ideig velem készíttettek, többen, mint értésemre esett, azon tévedésben levén, mintha én meghülésből kapott 's több évekig tartott súlyos betegségem következtében e' világból kimultam, vagy különben mesterségem folytatására tehetetlenné lettem volna; 's e' tévedésben azon körülmény által is erősítettven, mivel néhány év óta több Horváth nevezetű szabók vannak Pesten; annálfogva minden név és személy-összetévesztés kikerülése 's bal hírek tovább terjedésének megelőzése végett szükségesnek tartom ezennel nyilvánítani: hogy én alulírt, vagy is ugyanazon Horváth Ferencz, ki hajdan az akkor b. Frimont, most Miklós czár nevét viselő magyar huszár-ezredben több évekig mint ezredi szabó szolgáltam, 's itt is azon név alatt valék ismeretes, huzamos betegségem után előbbi erőmet 's egészségemet viszszyanyervén, mesterségem folytatásával nemcsak föl nem hagytam, sőt azt jelen kedvezőbb körülményeim között nagyobb kiterjedésben folytathatom. Mire nézve t. cz. megbízóimnak továbbbi becses bizalmát tisztelettel kikérve, lehető jutányos ár melletti pontos szolgálatomat ajánlom. Lakásom van a' granátos-utczában Schnabel-házban 601-dik szám alatt.

Horváth Ferencz,

pesti magyar szabómester.

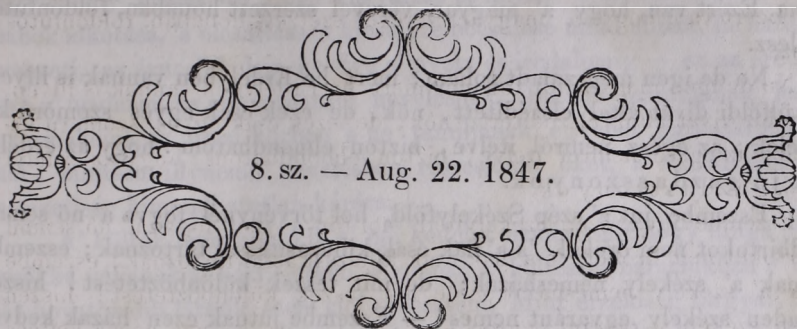
Megjelent Jósika Miklós
„JÓSIKA ISTVÁN”

czimü regénye öt kötetben,

és kapható 5 pgő ftért minden könyvkereskedésben.

Heckenast Gusztáv,
 kiadó.

8. sz. — Aug. 22. 1847.

TÜKÖRDARABOK ERDÉLYBŐL.

V. A' nők házi életben.

Szép, mikor a' hon magas érdekeit figyelemmel kísérik, hatásköreikhez képest pártolják, 's az ezekért küzdő honfiakat lelkesítő kegyelettel fogadják a' nők. Minden női érzet, tett, és helyeslés a' hon ügyeiért megannyi drága gyöngy, megannyi gyémántcsillag, megannyi szent jelvény a' nemzeti dicsőség koronájában.

A' nőnem kiváltképeni hivatása a' házi élet levén, jelenleg e' körben kívánom vizsgálni az erdélyi nőket.

A' magyar nőnek vérében van a' szorgalom, rend és tisztaság. Ez okozza aztán : hogy a' házi életben munkásság, csin és izlés mosolyg körültök; 's ujjaiuk alatt — úgy szólva — minden tárgy fölvirágzik.

Valami idylli, valami meglepően szép az, midőn a' szűz hajadon, a' hajnallal egyszerre kelve föl ágyából élénk-vidoran szórja kis fejér kezeivel a' magot az őt körülörpkedő baromfiseregnek; dalolva tánczol ki kertébe, haját 's keblét harmatos virággal betüzdeli, virág- 's vetemény-ágyai közt csinosgat, tisztán öltözött fejércseléideivel a' párolgó tejet szüreti; most a' szövőszék majd a' konyha körül sürgölődik, 's szem és fül mindenütt, 's életet 's virulatot lehel mindenhová.

Oh mennyivel inkább szeretem én így a' nőt, mintha mesterséges éjszakában fél délig szenderegven a' nap feljövetelét csak a' színházban látja; mintha természetes szépségét mérges szerekekkel 's illatokkal sápadttá teszi; szabad növést fűzőkkel elnyomoritja; 's a' nappal első jelét álomban, másodikat öltözködés alatt, harmadikat ebédasztalnál, negyediket látogatások adása- 's elfogadásával tölti el 's így mi a' nő valódi hivatása, a' gazdasszonyságnak az időből marad — sem mi.

Ezért van aztán, hogy házasság után legelőbb is a' férjnek nyílnak ki szemei 's lát és felkiált : nem szeretem ezeket! Továbbá meggyűlnek

gondjai, 's hajszálait tépné, de azok már elhulltak, mielőtt megöszültek volna. Ezért van, hogy a' magyar, vérével szerzett honában, földönfutóvá lesz.

No de igen megszaladt tollam; mert ha Erdélyben vannak is ilyen, a' külföldi divat által elszédített, nők, de ezek csak egyes szomorú kivételek; az egész nemről itélve, bizton elmondhatom: hogy az erdélyi nők jó gazdasszonyok.

Eszembe jut a' szép Székelyföld, hol törvénynél fogva a' nő semmi földbirtokot nem örököl, 's a' fiak csak kiházásítással tartoznak; eszembe jutnak a' székely nemesházak; de mit teszek különböztetést! hiszen minden székely egyaránt nemes! — Eszembe jutnak ezen házak kedves hölgyei, az életvidor, az eleven, a' tűzről pattant székely leányok, 's imádkoznom kell: hogy isten a' széles hazában mindenhová illy nőket teremtsen. Székelyföldön nem abban vetekednek a' nők: mellyik öltözhetik legdrágább 's legujabb divat szerint, 's mellyik tud legingerlőbb műcsábót kifejteni; hanem hogy mellyiknek lehet legrendezettebb 's csinosabb háztartása. Mély belátással volt azon törvény hozva: hogy a' nő ne örököljön földbirtokot; mert ez arra serkentette a' nőnemet: hogy külső gazdagság helyett magában belső gazdagságot fejtsen ki, hogy szorgalom 's hűség által törekedjék kiérdemleni a' férfi méltánylatát. Székelyföldön közpélda szó: „a' leánynak nem kell jószága; jószága neki jósága.” —

Legszebb sugár az erdélyi hölgyeken a' szemérmes, az erkölcsös élet. Innen férjeikhez általában hívek és megelőzők. Köztünk a' cicisbeók tartása bélyegző gyalázat volna a' nőnek, mi őt minden becsületes társaságból kizárná. Sőt férjeik ellenében bizonyos alárendeltségi függést éreznek. A' nép között a' nő keedezi férjét, 's a' fér tegezi nőjét, sőt az ifju legények is a' hajadonokat rendszerint tegezik. A' nő nem mondja „férfjem” hanem „uram.” 'S ez nem sokkal ez előtt a' felsőbb körökben is így volt. Napjainkban azonban már csak az öregek között áll fenn, az ifju házasoknál a' bizalom és szeretet nyelve, a' „te” divatoz.

Mint anyákat tekintve, az erdélyi nők gondosak, gyermekeiket szeretők 's azoknak hű ápolói. Napról napra gyérülni kezd azon roszt szokás: hogy a' tehetősebbek dajkákkal szoptassák gyermekeiket, hogy azoktól egész családok 's a' nemzet jellemére veszedelmesen befolyó korcstejet szivjanak. Minő szokás is volt az: eltaszítani az anyának kebléről csecsemőjét; a' vadállatoktól akarjatók-e tanulni az anyaszeretetet? A' gyermeknek szeretet kölcsönzi a' lelket és a' jellemet. Mint a' növény a' nap sugarától kapja az életet, színt és illatot; a' csecsemőt édes gondnal körülszárgzó anyai szeretet az, mi a' test burkában alvó szellemcsirát felébreszti 's annak tápot 's életet ad. Egy költőt vagy egy lángkeblű szónokot nem képzelek a' nélkül, hanemha őket a' legforróbban szerető édes anya ápolta gyermekeikben. Oh anyák, mi szép a' ti hivatástok! Ne csaljátok meg az istent!...

Nőnevelőintézet, melly a' nőt házi rendeltetésére készitené elő, Erdélyben egyetlenegy sincs. Ezen hiányt itt-ott úgy nevezett madámok

és gouvernanteok pótolják. De a' jó isten könyörüljön ezen nevelésen. Egynehány német szó, egy kis varrás és kötés, 's dróton tánczoló üres bábok alkotása, 's olcsárlása 's kicsinyre becsülése mind annak, mi hazai, mi nemzeti, az árucikkeken kezdve a' nyelv és irodalomig — ez az eredménye a' madamei és gouvernantei nevelésnek. Inkább maradjanak leánygyermkeink az anyai körben 's ne tanuljanak egyebet gazdasszonyságnál, mintsem illynemű nevelésben részesítsük őket, a' családi élet 's a' nemzetiség kimondhatatlan kárára.

A' költők lennének, kik a' női kedélyt nemesítsék: hogy drága gyönyökké váljanak a' házi életben. Azonban a' költészet napjainkban e' célját hovatovább látszik szem elől téveszteni. Mint érzékiség tárgyait fogja fel a' nőket 's úgy festi 's úgy állítja előnkbe: hogy általok vérünket hozza szenvedélyes lázongásba, ne pedig lelkünk illetődjék meg. A' mai költészet a' nőnemet a' napi életből annak munkái 's foglalkozásai közül kiveszi, 's ingerlő tagokkal 's elkapó szenvedélyességgel ruházva fel, állítja előnkbe. Nem látjuk őket azon mezőn, melyre a' természet állította, kitünő jelességgel hatni 's forgolódni: hogy ez által vonják magukra részvétünk- 's becsülésünket.

Minő másként van ez a' régi költészetben, például: Homer-'s Virgilenél! A' királyleány egyszerű ruhában, hátulról pongyolán kötött hajjal, kezében ezüstkorsót víve, maga megyen vizért a' kristályforrásra; a' királyné körhölgyeitől körül van ülve 's aranyorsóval közöttük fonja a' legfinomabb lent; ezt az anyai szeretet gyermekével szárazon és tengeren veszedelmek közt bujdosztatja; az férjeért, hogy hőslőitől szabadulhasson, éveken át éjjel és nappal bíborszöveteken dolgozik.

És ezen tények, az illyszerű helyzet, milly felemelőleg, milly tiszta izléssel hat reánk! A' nőnem itt természetes hivatásában áll előttünk, annak tökéletesen megfelel, 's mi el vagyunk ragadtatva 's iránta imádás érzetével telünk be. Keblünk szüzen és nemesen marad. E' költészet nem vesztegeti, nem mérgezi meg az ifjuságot. Jósika Miklós elsőbb regényeiben, midőn egy Kornisnét, egy Coelestát mutatott fel nekünk, a' régiek dicső szellemétől volt átmelegülve. Vajha költőink ide térnének vissza, 's a' nőnem elé illyszerű példányképeket fűstenének. Ez elvonná őket öltözőasztalaik 's tükreik elől; való hivatásukra kezdenének figyelmezni — 's oda törekednének: hogy a' férfinemnek ne csak vágyait, de becsülését, szeretetét is bírják. —

Medgyes Lajos.

I. EGY KÉP 1280-ból.

Keljetek ki salonjaitokból, ti bájos hölgyereg, 's ti boldogabbak, kik bársonykárpitok 's gazdag szőnyegek helyett az egyszerű csendélet zöld lugosai alatt 's virágterítőin üzitek odább napjaitokat! — ti, kik olly sokszor pihentetek, a' költő szárnyain átröpülve a' hajdan sötét századait! — örvényeljünk föl a' magas fellegtáborba, 's kémeljünk a' magyar földre alá.

Az országnak más színe van; az Árpádok vére tartja a' királyi palczát; IV. Béla korában vagyunk.

Röptünk gyors, egyes képletek ömölnek tünedező árnyrajzokká alattunk, 's mikor egy egyszerű történeti jelenet az ígézet varázskarjait nyújtja utánunk, szárnyaink megszűnnek lassan hémázni, 's messze 's más tájakra ragadnak.

Pest felett vagyunk; terjedt alföldi város színét viseli, — 's alacson házai messze elterjednek a' rónán; nagyobb, szélesebb Budánál, melynek csak elszórt épületeit látjuk; a' még akkor erdőborított bércezen — a' Rákoson — roppant sereg gyűlt össze, elválva két táborba: a' kúnok 's királyuk, Kuthen, szemközt állnak itt a' magyarokkal 's IV. Béla királylyal. Béke köttetik, vad ujjongások közt viszik majdnem ölben a' királyt Pestre.

A' kép homályosodik; távról távra kell, elhagytuk a' féketlen Dunát, Pestet és Budát. Hetek, holdak teltek el; talán napok — — talán évek, ki tudja — álmodunk!

Az ország szegény; távol esnek a' helységek egymástól; itt ott a' rengetegben, elrejtve a' szemtől vagy sziklafokokon, — néha nádtelt mocsárok közepett, kőkoczkákat halmozott a' kényuraság, míg gyéren az ugartelt honban egyes gyarmatokat látsz elhintve: ürgehalomoknak mondanád magas röptedben. — A' halvány pusztákon gulyák és nyájak nem legelnek; látsz egyes csapatokat durva fegyverzetben csatangolni tanyáról tanyára, 's nyomaikon a' szűk vetés 's a' szigetenként feltűnő legelők ugarrá válnak, 's a' majorok és tanyák éjjeli órákban lángtoronyokká emelkednek. Nem a' béke hona ez, nem a' eurulis szék, nem a' bársonymennyezett trón, egy máglya csekély kérgen az örvény felett a' királyi szék. — Nem békes, rendet és törvényt szerető népnek atyja a' király: erélye 's jó szándoka lenge sajkán veti hullámról hullámra, 's csak itt-ott sodorja a' vihar az enyh és pihenés egyes oazaira.

A' kép változik, egy város fölött lebegünk: — Kuthent, a' kúnok királyát, a' király barátját, az ölelő karokkal fogadott vendéget, kiragadja az ármány 's irigység dühe békelakából, kiirtja őt és családját és barátit a' föld színéről; — 's míg a' jó és becsületes király szíve fájdalmában megreped, addig köd szállja meg a' futó képleteket, 's míg szárnyaink tovább visznek, kún és magyar vér foly össze, 's a' távnak árnyadásaiban veres mocsárok tévedeznek.

Az idő halad: láttuk a' királyt körözve kényuraktól a' Rákoson, tartva tanácsot és szabva törvényt az országnak; láttuk táborba gyűlni a' fegyveres népet, 's rendetlen csapatokban, lobogó zászlókkal felkelni, 's a' halálcását vívni vad sergekkel, melyeket majmoknak mondanál, érkezve messzi Ázsiából 's a' Holt- és Fekete-tenger széleiről, mint sáskahadat, penészként ellepve az országot, 's mint a' medrét szakasztott ár, mindent elgázolni utjában.

Itt-ott egy merész sereg állva, mint szirt 's védve magát utolsó emberig állja el utjokat. Hasztalan! a' szám győz, nem a' vitézség. — Sajót látjuk alattunk szélesen kigyózva, mint ezüstövet; egyik partján a' ma-

gyar tábor áll. Minden ide gyűlt, egy csomóvá olvadt az ország. Ott a király — Béla, a' hon nagyai, a' féktelen kényurak, kiperseltetve magas váraikból: dicső alakok, szép jelentő arcok. Még megfekszi aggszerű öltönyeiket az egykori fénynek ragyogványa, még őseik gazdag fegyverzete tükrözi magát a' folyam habjaiban.

Túl, merre a' szem lát, mint a' tenger homokja, bozontos nép, kutya-fejű tatárok, 's kik a' Krimben laknak 's a' Kaukas völgyeiben vagy távol Ázsia homokpusztáin, megfeküdték e' partot, mintha egy barna réteg borítná azt. 'S a' vad táborból vadabb zaj és zsidongás hangzik, 's a' magyar seregre egy felleg száll, mondanád: a' vész kergette azt a' Sajón át. Csalódol! — nyilak és kopják fellege az, 's a' tatárok minden oldalról, rend és kormány nélkül átgázolnak berken, mocsáron, körülöntve a' magyar tábornok, míg annak szikrázó fegyverei a' ronda tömegben eltűnnek, 's minden egy gomolyba ömlik.

A' csata zaját távolról hallod egyes viszhangokba szakadozni, röpted odább visz; 's míg szárnyaid körbe hédálnak a' haldokló hon fölött, érzed a' vért jéggé meredni ereidben, 's fájdalmaid szívedet feszíti szét.

A' király földönfutóvá lett, az agg Ilmur, a' hős Frangepánok 's néhány meghitt baráti, paizzsá szorulva a' király körül, rejtett utakon, hol emberi nyom még nem járt, kísérik őt, míg vadon rengetegek fedik el szemünk elől.

Még egy tekintetet vetünk az országra, még egyszer körülörvényeljük: — a' magas várakhalomba döltek, az ifju városokat füstölgő üszkők fődik; hamuhalmokban hevernek a' leégett faluk. — Szanaszét a' feldúlt országban, megrakodva nehéz pogyászszal, 's rablott kincsekkel, csatangol a' falkákká szakadt tatár-csorda: hosszú vonalai a' szijra fűzött raboknak követik őket. — Míg halkkal, mint a' sáskasereg felkelve a' lerágott rétekről, látjuk őket lassanként kipusztulni az országból.

Pusztá minden; a' megmaradt nép egyes csoportozatokban, barlangokba 's ronda sátorokba szorult küzdve az éhhalállal. — Rabol, a' hol valamit talál; törvény és rend megszűnt, nincs király, nincs nemzet, nincs úr, nincs szolgál.

Éjféle órákban, farkassereg ügeti át az ugarakat, az anyátlan gyermekeket támadja meg, a' lerombolt várak és kastélyok teremeiben hallod rémletes üvöltését.

Béke és rend megszűnt, a' farkasokra került az uralkodás.

*

*

*

Halva hever az ország szép teste; lelkét 's az erőt, melly éltet ad, kevesen hordják még kebleikben, 's e' kevesek elseje a' király.

Távol az ország keblétől látjuk őt kibontakozva a' horvátországi rengetegekből egyszerüen, majdnem mint közvitét a' magyar tengerszélek határiba érni. — Szép leányát, a' bájos Margitot, az öreg Ilmur gondviselésére bízta, 's most Béla kíséretében Frangepán Ferindot látjuk, ki őt ter-

saki magas várába vezette rövid pihenésre. — Mert ha éber egy jó király lelke mindenha, a' test gyáva éltetési jogait követeli.

'S itt a' képnek, mellyet madárröptünkben áttekinténk, vége szakad, 's beszélyünk színhelye változik.

II. A' TENGERSZIGET.

Nem távol Triesthez Adria ölében terül Veglia szigete; körülé a' tenger könnyű habokat vet jelenben. Pár órával ez előtt nyögte ki magát azon vészek egyike, mellyek Adria háborgó nevét tanusítják. — Most éjféli van: a' hold mint ezüstfolyam reszketteti át csillámló sugárit a' sötétzöld habfodrokon, mellyek nem magasan emelkednek ugyan, de föni látشانak; 's távolról még némi moraja a' vészeknek nem hangzott el egészen.

Veglia szigetének kétesen az éj derűjébe rajzolt szélein kívül a' szem nem lát egyebet sík tengernél; 's úgy tetszik, mintha az egészen kihalt volna.

Ünnepélyes az éj — 's néha szemed hinné, hogy az ég örök boltozatiról a' csillagok leestek, hogy darabig fennuszva a' hullámok fodrain, lehulljanak a' tenger mélyeibe 's gyöngyökké váljanak. Csillámló sugárjátékuk feltűnt a' habgerinczekről, azután mintha a' víz szétmosná őket, fátyolvilággá olvadtak; és szemed önkénytelen éghez emelkedik, mintha keresné őket, 's kétszeres fény- és dicsőségben találná fel.

Veglia körvonalai közül valami veszélyes alakzat rugott ki, mintha e' fekete fata morgánák közepett nagyszerű koronát rakott volna le valaki. — Ékezei, rovátkai — bemélyedtek az ég kékjébe. — Csak miután a' szem ezeket megszokta, a' képet szétfejtette 's a' távokat kimérte, nyer a' tekintet valami elhatározott színezetet, melly megengedi azt vegytanilag lekötöni 's beedzeni emlékezetünkbe.

De legyünk rövidek!

Mikép mondva volt, Veglia szigete volt az első, mi a' bájos éjpanoramában nyugpontul szolgál a' szemnek. Ez most a' hold fényében mindig elhalványodottabban lépett ki az éjből, 's ama' szeszélyes alakzatok most egy merész építésű aggszerű várnak falait 's tornyait láttaták. — Itt ott a' szigetben szép ligetek tűntek föl, 's a' délies lég lanyha szellőjében usztak — a' lenge sicamorok, a' magas jegenyék, — 's itt-ott babérbokor terültek.

A' vár, a' meglehetősen kiterjedésű sziget közepe táján fészkel, távol a' tengertől, mellynek hajjai Veglia partjait ostorozták, 's néha vész idején magasra hányták fel tajtékos hátaikat, mint annyi hegyeket. A' vésznek edzett vegliai tengerkalóz élvei legszebbjei közé számítá az elemek e' rendítő, de fönségesen szép harcát. —

Történt olykor, hogy az akkori idők hiányosan épült hajói szétcsapódtak e' mogorva partokon; 's Veglia szigete jövedelmei közé tartozott, ezen úgy nevezett parti martalék.

A' várat a' Frangepánok birták. — Jelenben annak ura Frangepán Ferindo, mikép láttuk, az országfosztott Béla király kíséretében volt, annak

híve és kegyencze, 's ezen utóbbi kitüntetést alig érdemlette meg valaki inkább, mint ő. —

Feddhetlen hűséggel 's kitartással követte királyát. — Vegliába még akkor el nem érkezett a' nevezetes, véres sajoinak híre, mely Magyarhon fiatalsága virágába került, a' szép Magyarhont pusztává változtatta, 's a' derék királyt magát földönfutóvá tette.

A' várban Annia lakott, Frangepán Ferindo fiatal neje: kit a' lovag, mikép tudva volt, tengeri kaland alkalmával fogott el, vagy talált — valami rabló tanyában, 's várába hozván, később nőül vette.

E' hölgy mintegy 17 éves lehetett; némellyek barna színéről, szabályos, leirhatlan kellemmel bíró vonásairól ítélve, azt hitték, hogy elei valamellyike arab fajhoz tartozott.

Anniáról mindenki azt hitte, hogy férjét szereti, — 's valóban ki őket együtt látta, nem is jöhetett ellenkező gondolatokra.

A' nő ideiglenes özvegyiségét többnyire munkával elfogva töltötte. — A' Frangepánok akkor tájban igen gazdagok voltak; 's Ferindo, fiatal nejének kedvéért, minden lehető kényelemmel ellátta a' várat; csak egy volt nejének megtiltva: férjének távollétében vendégeket fogadni; 's így a' vár, azon hosszú idő alatt, melyben Ferindo Béla király közelében mulatott, valami kolostori tekintetet nyert.

Igaz, hogy abban nagyszámu cselédség volt, — 's ez a' fényesen felkészült lakásnak eleven, zajos tekintetet adott; de Annia szobáiba meghitt udvari hölgyein 's egy hű szolgán kívül senkit sem eresztett. — Magányosan evett, 's ha néha a' szabadba ment, többnyire mellőzván a' vár kapuját, ezt egyszerű öltözetben, a' vár egyik rejtékén át tette.

Sokan, kik Anniát pór fiatal hölgygyel, minden más kíséret nélkül — vagy néha egy vegliai halászhoz inkább, mint a' gazdag Frangepán-ház cselédeihez hasonló férfiú kíséretében látták, legtávolabbról sem gyanították, hogy ez azon gazdag 's magas helyzetű hölgy, ki akkor a' dalmat széleken 's főleg Veglia szigetében, majdnem fejedelemnőként tekintetett. —

De legyen annyi egyelőre elég, 's térjünk vissza könnyű ecsettel vetett rajzunkhoz.

Kilencz óra éjfél előtt alig mult el, — mintha Vegliához közel a' tenger síkján lenge sajka suhanna elébb 's elébb. A' hullámok elég magasra vetették egymásra redőiket, hogy a' sajka haladása valamennyire meggátoltassék; azonban evezője igen ügyes 's igen erős férfiú lehetett: mert a' sajka átmetszván a' habokat, azok daczára gyorsan közeledett a' parthoz.

Miután mintegy hatvan — nyolczvan ölnyre lehetett egy szép jegye-ligethez, mely a' tengerpartot ellepte, ki lehetett őt venni: — tagjait egyszerű barna marinaro fődte, melynek csuklyáját fejére vonta. — Ezen őt olasz és dalmat öltöny, mely szabásaiban a' távol régiség típusát viseli, félig elfődte a' merész sajkás vagy halász arcát, melynek vonásait ugyis csak igen közelben lehetende kivenni. — A' part szélén megállítá sajkáját, felállt 's éles figyelemmel kémelt előre. — A' part egészen üres volt; ugy

tetszett, mintha minden kihalt volna, 's a' férfit megragadván újra eveldzőjét, nem sokára partot ért. —

Sajkáját a' ligetet övedző bozótba rejtette; 's miután azt ott megerősítette, a' partra lépett. —

Most lehetett őt először jól kivenni. A' hold épen szemközt emelkedett vele, 's az éj egy a' legvilágosbak közül. — Az ifju barna, magas alak volt, — éles vonásai olasz eredetre mutattak. — Midőn csuklyáját hátra vetette, sűrű holló-fekete fürtai fölött vörös hálózatot látunk, melly gazdag hajzatát együtt tartotta, 's vállán játszó bojtnban végződött.

Egyszerű, az éj világításában talányos színű öltönyét derekához szíjöv szorítá, mellyből jókora törnek markolata állt ki, mint egyedüli fegyver. — Azonnal leheté látni, hogy egyszerű áruhája daczára, mikép egyáltalában nem az, mire a' barna marinaro gyaníttatott — azaz: nem halász. — Inkább lehetett őt azon merész kalandorok vagy igaz neven: tengeri kalózok egyikének tartani, kik darab idő óta a' tengerszéleket, a' dalmat szigeteket 's az egész Veglia körüli vidéket olly veszedelmesekké tevék. —

Az utóbbi időkben, még a' tatárfutások előtt, több panasz érkezvén Béla királyhoz a' tengeri rablók 's más fosztogatók szemtelensége miatt, — ő nagy jutalmat ígért annak, ki ezen embereket kézre keríti, 's a' kereskedőket rablásaiktól megóvjá. — Frangepán Ferindo, a' király hű embere, 's kinek e' rablók nem egyszer már tetemes kárt okoztak, jóval a' Sajó melletti véres csata 's a' királynak azt követő bujdoklása előtt, urával nevezetes egyezkedésre lépett. — A' király neki adta majdnem az egész dalmat szél — Veglia szigetében, ősi váraiban 's egyéb birtokaiban megerősítette őt, — 's e' felett a' királyi dézmákat lekötötte neki azon esetre, ha az utasokat e' rabló csoportok fosztogatásaitól 's háborításaitól megszabadítja. — Ellenben Frangepán lekötölte magát mind azon károkat megtéríteni, mellyek hanyagság által ezen egyezkedés óta a' kereskedőket és utasokat érnék. —

A' hatalmas úr e' kötelezéseknek megfelelt; legalább krónikáink tanúsítják, mikép Béla király annyira meg volt vele elégedve, hogy egy napon kenyeret vevén kezébe, azt megszegte 's átnyujtván abból egy darabot Frangepán Ferindónak, esküt tőn, hogy míg egy falat kenyere leend, azt e' hű emberével 's e' nevet viselő rokonaival megosztja, 's őket el nem hagyja. — Sokan e' kenyértörésből eredeztették a' Frangepán nevet, — míg mások azt onnan magyarázzák, hogy a' Frangepánok eleitől fogva mindig jóltevő emberek levén, sok szegényt tápláltak, — kik számokra kenyeret osztogatván, kenyérosztóknak vagy kenyértörőknek neveztettek. — Voltak a' családnak olly hizelgői is, kik eredetüket böles Salamon királyig viték, 's állíták, mikép azon izraelita, kinél üdvözítők az utosó vacsorán a' kenyeret megszegte, egy lett volna a' Frangepánok elei közül, — 's nevék ezen idő óta — Frangepán — kenyérszegő. —

E' kitérés után térjünk azon idegenhez vissza, ki nem ok nélkül élesztette fel figyelmünket. — A' kalóz — nevezzük őt addig úgy, míg alkal-

munk leend kitudni : kivel van dolgunk, — egyenesen a' ligetnek tartott, melly messzi betérjengett a' szigetbe. Mikormintegy száz lépést haladott, 's a' magas fák árnya őt egészen elfödte, — egy sípot vett elő, melly arany lánczon csüngött nyakáról, — azt, nyugat felé fordulván, ajkaihoz illeszté, 's két rövid sivító füttyöt hallatott, mellyet mély siket csend követett.

Az idegen megállt, — mintha valami feleletre vagy valakire várna. — Azután valami két-három hosszú perc után, egy, az övéhez hasonló, fütty hasított a' légen át, olly hirtelen 's röviden, mikép az alig gerjeszthetett más előtt figyelmet, mint a' ki arra előre számított. —

Most a' kalóz a' sűrű ligeten át veretlen utakon, olly sietve haladott előre, hogy alakja tűnő árnyak tetszett. — Mikor egy csekély tisztasba ért, mellynek közepében magas kőkereszt állt, körütekintett, 's a' kereszt közelében magas férfit vett észre. Ez várni látszott rá ; mert mihelyt lépteit hallá, elébe sietett a' bozotból, 's majdnem hódolva meghajtván magát, — várta, hogy megszólíttassék. — Az ifju hirtelen megállt előtte, azután nyers és parancsoló hangon szólt :

Hogy' van signora Annia? — nem történt semmi? —

Uram ! szólt a' kérdett : tudósítások jöttek az úrtól, Magyarhonból.

Az ifju kissé összerázkodott, — azután daczosan szólt : 's minők ezek — — mint mond a' signora? — — — Míg e' kérdéseket tevé, megindult 's lépteit a' sziget belje felé intézte. — A' magas férfin, ki reá várt volt, gyorsan követte őt 's utóbbi kérdéseire felelve, szólt :

Signora Annia alkalmasint közlendi azokat kegyeddel, padrone ! ha csakugyan látni akarja őt. — Darab idő óta kedvetlen, — — ezenkívül parancsot adott, a' vár jobb szárnyát, melly többnyire zárva tartatik, kitisztíttatni 's rendbe hozni.

A' vár jobb szárnyát? — kérdé meglepetve az ifju — miért ezt? — hiszen Frangepán uram ugyanazon osztályban lakik, mikor itt van, mellyben neje — — Signora Annia — tevé aztán — mintegy kiigazítva szavait — hevesen hozzá. — Mit akarnak ezen osztálylyal, talán idegeneket várnak? —

Mind ezt nem tudom önnek megmondani, — hanem a' signora kedvetlen ; ezt láttam, — 's legkevesebb sejtelve sincsen kegyed látogatásáról, kit rég halottnak kürtölt a' hír. —

Az ifju vonásait, itt a' sötét ligetben, ki nem lehetett venni ; csak rebegő hangja, melly ingerültségről tön tanuságot, láttatá, mikép a' tudósítás őt igen kellemetlenül lepte meg. — Azután felkiáltott :

Élek még, Geronimo — 's megtudandjuk azt elég jókor, reméllem.

E' szavak után, mindig előre haladva, darabig szóltanul ment, azután hirtelen megállt, — követője karját ragadta meg 's felkiáltott : Geronimo ! — — én minden esetre számítok reád. — — — Ha Ferindo úr haza érkezik, ha a' vár idegenekkel megtelik : signora Anniának alig marad egy óvtalan percze. — Már pedig nekem őt látnom kell ! — — Most van szükségem hűségére — — nem tudom mi bánt, — bal sejtelmeim vannak — — — ah — én tudom, mit szenvedek !

Nyugodtan, signor, mond kísézője : kegyed bízhatik bennem 's a' signora — ha akarja, még akkor is találkozhatik kegyeddel, ha az egész vár tele leend idegenekkel.

— Ha akarja !! kiáltott fel az ifjú : per Dio ! — ha akarja ! — Nem, Geronimo ; ezen egy dolog az, mellyben senki akarójának sem ismerem el érvényességét, a' magamén kívül. — Ha ő nem akarna, vagy ha gondolnom kellene, hogy ez idegen akarattól függ, nem egyedül az enyémtől : akkor — — elég ; Geronimo — hallod ! ovakodnunk kell, a' vár még távol van. Az éj messze haladott mikor egy kis rom alaku toronykához értek, melly néhány száz lépésnyire esett a' vártól. — Geronimo annak nehéz vasajtáját egy kis kulcs segedelmével felnyitotta 's mindketten eltűntek szem elől. (Folyt. köv.)

B. Jósika.

TIZENÖT ÉV ELŐTT ÉS UTÁN.

Beszélyciclus az élet prosájából.

I. NUR NOBEL !

Tizenkilencz éves fiatal legény voltam : a' világ olly szűknek tetszett, hogy egy becsületes keringőt sem járhattam volna benne ; mióta megházasodtam, nagyon is megtárgult.

A' sok apró közt két nagyobb hibám is volt : számat mindig akkor nyitottam ki, vagy fogtam be, mikor nem kellett, 's a' hölgyek iránt mindig különös vonzalommal viselkedtem. Nem tudom, kitől öröklém e' hibákat ? de megvoltak bennem teljes mértékben.

Hiába mondanám, hogy e' hibákat már tökéletesen lehorzsoltam magamról ; nem igaz : úgy vagyok velök, mint otthonkámmal, mellyben még mindig legkényelmesebben érzem magamat.

A' tapasztalás és a' csalódás keveset javítottak rajtam. Öszinteségem egy pár apró ellenségen kívül, kiknek, szerencsémre, olly parányi eszök 's ismeretes rozlelkűségök van, hogy életem nyugalmát még egy perczig sem tudák megháborítani, nagyobb bajt nem okozott ; 's a' csalódás ?! ez már születésemmel kezdődött : anyám a' tizenegyedik parancsolatot követé, melly az okos asszonyoknak így szól : ,cave, ne deprehenderis in flagranti' ; apám megnyugvék abban, hogy ,pater est, quem iustae nuptiae demonstrant' ; 's én, buzgó keresztény létemre a' canon ezen szavaival tarték : ,de occultis non iudicat ecclesia.' A' latán mondatokat méltóztassanak, szép hölgyeim, házi barátjaik által lefordíttatni.

Korán megismerkedém a' nagyvilág hiuságival ; alig léptem ki gyermekéveimből, midőn egy kishirű, de nagyvagyonu gróf pártfogómmá lőn, s ez által kipótolta az érdemeket, mikkel, a' 'Honderű' szerint, a' világnak adósa maradtam. Midőn soknak akartam tetszeni, magamnak leginkább tetszettem ; szívemet hiú képzelődés tölté be, melly önbecsem iránti érzetemet nem hagyá fölébredni, 's újabb alakokkal 's tarkább reményekkel népesíté naponként akkori életem ábrándos szakát. Szóval : a' leg-

egyenesebb uton valék, azon haszontalan, de mindenütt szívesen látott étourdi-k sorába jutni, kiknek legelső kötelességek, a' hölgyeknek udvarolni, 's kik jobban, mint akárki, meg vannak győződve arról, hogy — ellenállhatlanok!

A' körök, melyekben megfordultam, e' hiuságotat inkább nevelék, mint meggyöngítették. Bő anyagot leltem e' szenvedélyem táplálására; ifjúságom vakmerővé, 's szerencsém elbizottá tévének; nem gondoltam, hogy ez örökké nem tarthat. — —

Istenem, milly jól is esik a' fiatal embernek, ha egy hatalmas pártfogó szárnyai alatt élheti világát, mint én tizenöt év előtt Bécsben! Multamat rózsaszínű fátyol födé, a' jelen a' legragyogóbb színekben mosolygott 's a' jövődő legalább oly nagy urat teremtett belőlem, mint pártfogóm volt. — Azóta reményeimet 's kilátásimat, mint könyvárus az el nem kelt munkákat, lejobb szállítottam ugyan, de nem vagyok-e azért tizenöt évvel idősebb, 's a' tapasztalás látszóján keresztül nem mutatkoznak-e ridegeknek 's kopáraknak a' távolban oly bájlón kéklő hegyek, mikre fellegráim építém?

Milly szépen terül el szemeid előtt a' zöldbársonyos rét, tavaszi pompájában, 's alig lépsz reá, mint merülnek el lábaid minduntalan a' süppedékes földben, 's mint akadályozzák lépteidet a' selyemfűszálak közt bukdácsoló források és vízbarázdák: egy messziről feléd mosolygó virág után sietsz, 's nyolcznapi náthát nyertél egy — sásliliomért!

Időhiányról és dologbőségről nem panaszkodhattam; mert nem azért voltam Bécsben, hogy dolgozzam: akkor pedig még jobb idők voltak, mint most. Az academiái rendes tagságok, úgy gondolom, már be voltak töltve.

Tizenöt év előtt Bécs koránsem volt oly eleven mint most; a' fiatal népkertet igen kevesen, lelkemföldjét (Lerchenfeld) csak az alsóbb osztályiak látogatták; a' majomkomédiák-, és Saphir felolvasásainak pedig még híre sem volt.

Legtöbb 's legtarkább vegyületű népet az úgynevezett ,Wurstlprater'-ban lehetett találni: itt a' bécsi egészen elemében volt; csodálhatta őt mindenki, kinek tetszett.

Egy szép vasárnapi délután kikocsikáztunk pártfogómmal a' Wurstlpraterba. Gyönyörű nap volt, caravánokban tódult ki a' nép a' prater-és ligetkertbe — serre és tormás kolbászkákra. Darab ideig mi is búcsut jártunk vele a' panorámák, kerekedik, viaszbabuk, paprikajancsik, kutya-komédiák, lóbák, kötél tánoszok, sípládák, állatmutatványok, majom és medvetánczolatok között, melly képtelen chaosban a' bécsiek egészen el szoktak veszni. Pártfogómat az illy népmulatság igen gyönyörködteté; nekem pedig az tetszett, hogy őt illyesmi gyönyörködtetni tudja.

Azóta ő is meghalt; jószívű, becsületes ember volt. ,Tisztelt barátom'-nak is nevezhetném, ha kérkedni akarnék; nem piríthatna reám, mert már régen meghalt: ezt egyébiránt élve sem tehetne volna, mert magyarul sohasem olvasott, 's pedig azon egyszerű okból, mert nem tudott ma-

gyarúl. Nem hiszem, hogy kedvemért megtanult volna, midőn ezt három magyar urodalmi kedveért sem tette. —

Vége ez örökös zajt is megünvén, belebb vonultunk a' természet szépségeivel olly bőven elárasztott ligetbe, hol a' terebélyes fák sűrű árnyai közt nem ritkán olly damon- és daphneféle jeleneteknek valánk hivatlan tanúi, mellyek még most is mutatják, hogy a' bécsi rendőrség sem jobb a' — pestinél.

Még belebb vonultunk volna, az ártatlanúl (!) mulatozók nem csekély bosszúságára, ha e' pillanatban éles női sikoltás nem éri füleinket. Visszafelé siettünk 's mire az erdőből kiértünk, már jókora néptömeg gyűlt össze a' szekérruton, szájtátva bámészkodván hátrahorgasztott kezekkel. Áttolván magunkat az addig, míg be nem csapják, nyitott száju népen, két csinosan öltözött hölgyet láttunk egy bérkocsi előtt állani, mellynek mindkét hátulsó kerekei eltörtek és, mint látszék, a' lovaktól jó darabig hurczoltatott.

A' kocsis káromkodott, a' nők az ijedés miatt halálsápadtak voltak. A' korosabbik egész testén remegett, a' meglepő szépségű fiatalabbiknak szemeiben alig tudák a' hosszú selyempillák elrejtetni a' könyüket, miket e' baleset fölötti ijedség odacsalt. A' halványság egyébiránt még érdekesebbé tévé őt, mint minden szép hölgyet, a' korosabbik unalmas arczán semmi panacea nem segített többé.

Elszéledvén valahára az ácsorgó tömeg, a' gróf udvariasan közeli-tett a' hölgyekhez. Pár lépésnyire én is követtem őt. A' korosabbikhoz fordult, sajnálkozást és részvétet mutatva, mint már szokás: én azalatt a' fiatal nővel próbáltam néhány szót váltani; de válasza olly rövid, hideg, kényszerített volt, melly a' főrangú hölgyet azonnal gyaníttatá. Tudja isten, szerelmes voltam én ezen kimért, félig elharapott, félig kilökött szavakba, mik a' felsőbb körök majdnem kiváló tulajdona, 's miket némelly kisebb istenek olly ügyetlenül majmolnak; milly jól áll nekik e' hideg büszkeség, e' gúny és közönbösség minden iránt, mit a' sors csak egy arasznyival nyomott alább — képzeletükben! Sok ész sugárzott ki e' barna szempárból, 's a' piros ajkakon sok bájteli hang lebegett; lehetetlen, hogy megcsalatkozzam, ámbár sok bécsi hölgyet ismertem, kik megnyitván eperajkokat, szétkergeték minden illúsiómat!

A' gróf megkínálá az úrhölgyeket csekély távolságban álló kocsijával. A' korosabbik, futó pillantást vetvén a' hintó ajtaján aranyló grófi koronára, az ajánlatot néma fejbiccenéssel elfogadá; a' fiatalabbik hieroglypheket rajzolt a' homokba. — A' kocsi közelített, a' gróf a' matronának, én a' kisasszonynak nyújtám karomat, melly alkalommal azt az igen kellemes észrevételt tettem, hogy gyönyörű teljes karja van. Szép tulajdon!

A' hölgyek helyet foglalván, a' gróf visszalépett 's az inas becsuká a' hintó ajtaját. Távozni akartunk, de az urnők csak azon föltétel alatt fogadák el a' szíves ajánlatot, ha azt 'kedves' társaságunkban élvezhetik. Engedelmeskedénk 's a' kocsi elrobogott. Szemközt ültem a' szép hölgy-

gyel, kinek arczvonásai nyájasabbak lőnek, mióta együtt ültünk a' grófi hintóban. Aligha valami főrangú arszlánnak nem tartott, ámbár a' gothai Almanachban apám nevét tán föl lehet találni, de az enyémét eddig még nem olvastam benne. Fatum!

E' kedvező véleménye azonban nem sokáig tartott: a' gróf bemutatta magát és engemet. Egyszerű nevem, grófi vagy báró cím nélkül, nem igen kellemes hatást eszközölt. A' hölgyek föltünőleg hidegebbek lettek irántam 's minden figyelmöket a' grófra fordíták. Szerepem nem épen irigylésre méltó: ismerek igen liberalis fiatal embereket, kik e' bal esetet nem tudnák stoicus türelemmel elviselni.

Kocsink a' belváros egyik sötét utcájában egy háromemeletes ház előtt állott meg. Az úrhölgyek itt laktak; kiszállottunk. Ez uttal a' kisasszonyt a' gróf, a' matronát én szállítottam le a' kocsiból 's a' karok közt igen nagy különbséget találtam. Az utóbbi nem tartá érdemesnek fáradságomat megköszönni; szerencse, hogy e' nagy csapásra már el voltam készülve; egyéb kitüntetést nem is vártam.

Bucszúni akartunk, de a' korosabbik hölgy (nem mondák meg nevöket, tehát nem tudom, kik voltak?) olly megelőző nyájassággal hívá fel lakásukba a' grófot, hogy ennek lehetetlen volt a' szokatlan idő, 's szokatlan körülmények közt történt meghívást el nem fogadni, ámbár e' fölötti gúnyos észrevételeit el nem hallgathatá:

— Nem telivér! sugá fülembe a' gróf.

— De annak akar látszani; válaszolék én, 's hivatlanul követtem az uraságokat.

A' szobák, melyekbe léptünk, sem nagyok sem kényelmesek nem voltak, minők t. i. a' bécsi belvárosi ószerűépületekben többnyire lenni szokták; a' butorok közönségesek, de volt köztök néhány, 'saloni' is látható, nagy szorgalommal rendezve 's úgy állitva, hogy azonnal feltünjék.

— És ez által szokta magát leginkább a' 'bourgeoisie' elárulni, monda később a' gróf. A' született nagyúrnak erre nincs szüksége, a' leg egyszerűbb bútorzatu szobákban is rá fogsz ismerni. És ez nagy előnye az arisztocratiának: az a' különös nemes izlés, az a' bizonyos, 'je ne sais quoi', melly az isten választott népét még a' darócban is kitünteti, csak a' született nagyúrnak tulajdona.

A' grófnak azon fogalmak szerint, miket kora gyermekségében szívébe csepegtettek, igaza volt. Öt ezek miatt sem kinevetni, sem kárhozatni nem lehetet; a' vád azokat illeti, kik a' gyermeket illy képtelen elvekkal saturálták, 's hitvány zsoldért saját osztályukat megvetendővé tévék előtte. — —

Nem tudom, mit értett a' gróf azon bizonyos, 'je ne sais quoi' alatt; én legalább mindig valami don Ranudos-féle szellemnek tartottam. — —

De térjünk vissza a' hölgyekhez! A' két urnő csak a' gróffal volt elfoglalva, nekem alig mutattak helyet; szerencse, hogy nem vártam, míg másodszor megkínálnak, hanem leültem. A' fiatalabbik közel ült hozzám, vagyis inkább, én ültem közel hozzá; de egy ügyes székrántással majd-

nem félőnyire lökte magát tőlem, ismételt rántással pedig olly situatióba tévé magát, hogy szabadon kaczerkodhattam teljes hátfelével. A' kilátás egyébiránt gyönyörű volt 's pedig azon oknál fogva, mert a' szabók akkoron csak félannyi kelmét szoktak egy hölgyruhára fölhasználni, mint jelenleg.

Beszéltünk az időről, a' holnap utáni tüzijátékról, a' legújabb operáról, a' szerencsés véletlenről, melynek ez új ismeretséget köszönhetjük, szóval, mindenről, miről az ember beszélni szokott, ha nem tudja, miről beszéljen? Ha azt mondom, hogy beszél t ü n k, ez merő hiuság; mert a' conversatióba én magam alig folytam be. Ültem, 's vagy a' szobaboltozatra, vagy a' kisasszony hátára meresztém szemeimet. Azon egy pár szó, mit ajkaimon szerényen kibocsáték, nem mondottnak tartatott, mert alig, vagy semmi feleletre nem méltatott. Olly szerepet játszottam körülbelül, mint a' 'Szemle' emberei az irodalmi világban. De azért mégis igen jól mulattam magamat.

Mert a' kénytelen hosszú pausálás alatt szivemből megmosolyogtam ezt a' beszédben és viseletben annyira kitüntetett majmolását a' nagyúri-ságnak, melynek természetes következménye, hogy azok, kiknek szellemi felsőbbség által imponálni kellene, kinevetnek 's megvetnek bennünket. 'S nincs-e igazságuk?

Rövid fél óra mulva indulni készültünk; a' hölgyek marasztaltak; leültünk 's ismét fölkeltünk, végre csakugyan mentünk. A' matrona az előszobáig kísért bennünket 's felszólítá a' grófot, hogy minél előbb ismételje látogatását; nekem is jutott még egy kegyes fejbiccenés, mellyen illően elcsodálkozva, a' lépcsőkön leértünk.

A' grófnak egy intésére befordultam a' házmesterhez. Pillanat mulva mindent megtudtunk: a' korosabbik özvegy R o t h m ü l l e r kapitányné, a' fiatalabbik, hajadon leánya, L a u r a kisasszony volt.

Pártfogómnak igaza volt; sem grófné, sem báróné, hanem csak egy özvegy kapitányné — n é v é s s z ü l e t é s nélkül.

Midőn kiértünk, a' gróf hazaküldé kocsiját 's karon fogva sétáltunk fel az utcán. A' mint más utczába fordultunk, önkénytelenül visszatekinték, 's ha nem csalatkozom, Laurát láttam az ablakfüggönyök közül igen nyájasan lemosolyogni. Világos, hogy e' mosolyt annak köszönhetém, hogy a' gróffal k a r o n f o g v a sétáltam... néha igen csekély körülmények okozzák szerencsénket.

Sohasem tapasztaltam medisance-ra annyi hajlamot a' grófban, mint ma; kifogyhatatlan volt a' hölgyek elleni piquant észrevételekben, szép tréfának mondá az egészet, utánozta beszédjeiket, tartásukat, a' mama módos bókocskáit 's leánya szemhunyorításait; szóval, a' lehető legnevettségesebbé tette őket... a' gróf nem volt, nagy ész, de meglepő volt: milly mulatságosan emelé ki e' dél utáni kaland legcsekélyebb nuance-ait, 's milly helyes tapintattal 's éles gúnynyal ostromozá ezen ugorkafára kapaszkodó noblesse rölködéseit.

Szerettem volna, hogy ez alkalommal a' grófot mind azon szánako-

zásra méltó parvenucskék hallanak, kik nagyúri életmódot 's szokásokat majmolva oly körökbe tolakodnak, miknek a' valódi bölcs hátat fordít. Bizony nem csoda azután, hogy az illy hiábavaló, nevetséges erőlködés a' földi istenek soraiban homerosi kacajt gerjeszt. Jól mondá azt Bürger, egy becsületes német író, kár, hogy magyar nem volt, tán inkább elmondhatta volna: „Der Grossen Hochmuth wird sich geben, wenn unsre Kriecherei sich gibt.“

Midőn este még egyszer átfutottam gondolatimban e' délutánnak eseményeit, meglehetősen nyugodt valék. Laurát, minden gyöngeségei mellett, igen szép leánynak tartottam, kinek a' nemmágnások iránti előítéletét érdemes volna megtörni; egyébiránt szívem még olyasmit nem érzett, melly miatt nyugodtan alunni nem lehetett volna. — (Vége követ.)

Frankenburg Adolf.

AZ ELHAGYOTT BOKOR.

Pusztá tájon, számkivetve
Áll egy hallgató bokor;
Üres fészkek ernyőjében
Szólanak, mit birt egykor.

Nincsen út e' sík határon,
Csak a' gyors szél járja át,
Midőn zöld erdőbe rándul,
Hogy kifuvja ott magát.

És a' bokor áll magában,
A' sors nem kedvez neki.
Őt az erdők édenéből
Harag napján űzte ki.

Még magával hozta akkor
Kebelének kincseit,
Pacsirtáját, fülmiléjét,
Hogy vidítsák napjait.

És egy nap a' dallamoktól
Fölzendült a' sík határ . . .
Aztán elnémult az ének,
Hírét sem hallani már.

A' dalosok elröptek,
Nem tudának élni itt.
A' bokor még áll, de hallgat;
Megsiratta kedvesit.

'S egy-egy levél hozza hírül
A' vadonba életét,
Mellyet a' vándorszéltől küld
Rokoninak szerte szét. —

Az én szívem, e' zajos szív,
Volt ez elhagyott bokor,
A' mint tőlem örömevel
Elröpi a' rózsakor.

Ah, midőn felcsattant szárnya,
Mi kopár lett életem;
Vitte minden boldogságom,
'S álmaid, oh szerelem!

És hagyott gondot helyében,
Melly elnémitá dalom,
'S a' szerető lágy bújára
Jött az életfájdalom.

'S már midőn a' szív kincséből
Emlék is alig maradt,
És ott ültem, váló óráim
Várva, a' kereszt alatt:

Akkor küld sorsom angyalt,
Egy angyalt, jót és hivet,
Ki megtölté szerelemmel
E' szegény, üres szívet.

'S a' mint jött malasztos arczezal,
Többé nem is távozott,
A' gondot elűzte tőlem,
'S minden dalt visszahozott.

Széppé tette ezt a' földet,
'S hogy jobban érezzem azt,
Egy gyermeknek kék szemében
Nekem adta a' tavaszt.

És az én szívem azóta
Virágoknak háza már,
'S úgy zeng, mintha minden ágon
Énekelne egy madár.

Pap Endre.

R O M Á N C Z.

Meghalt az ifju lány virágvasárnapon,
Hétfőn kiterítve feküdt a' gyászpaddon,
Kedden eljött a' pap — beszentelte — vitték,
Közel a' faluhoz néma sírba tették.

Kivéve kedvesét, mindenki feledte,
Az szerdán is künn volt, virasztott mellette,
Csötörtök alkonyon virágokat szedett,
Mellyeket könyüvel a' sírra ültetett.

Nagypéntek éjfelen felkölt a' holt leány,
Fehér volt ruhája, arczája halovány;
Elment az ifjuhoz, ki róla álmodott
Megesókolta, 's csendben miként jött távozott.

Szombaton az ifju boldog volt és nyugodt,
Képzetben a' halvány lánykával játszott;
Felmerült lelkében a' mult éji álom,
Mellyben kedvesével volt a' más világon.

Húsvét első napján rózsás vasárnapon
'S hétfőn az ifju feküdt a' gyászpaddon,
Kedden eljött a' pap — beszentelte — vitték,
Meghalt kedveséhez néma sírba tették.

Lauka Gusztáv.

H Á R O M F É R J Ö Z V E G Y E.

Eredeti beszély.

(Folytatás.)

Tante-om kegyében Vajdaff napról napra előbbre lépett. A' piquet-par-tie-kat szintugy nagy ügyességgel játszá, talán még jobban, mint egykoron Vér-tesy; azonkívül megtanítá nénémet százféle kártyamesterségekre, melyekbe a' halálíg szerelmes lön, 's mind untalan gyakorlá magát. A' kapitánynak ezen ügyességei engem néném nagy gondjától, 's unott figyelmeitől megkíméltek, sőt a' lovaglásokért sem szóla semmit, pedig lovagköntösömrre, midőn az meg-érkezett, észre vevém: görbe szemmel nézett.

Idő folytával Vértesyvel való ügyem is mindinkább közeledett végéhez, nekem reá semmi gondom nem vala, mert jó atyám mindenről gondoskodék. Két-szer kellett még kijelentenem a' vármegye urai előtt, kik az alispánnal hozzám jövének, hogy békülni nem ohajtok, 's e' kijelentéseim után, ügyem sietett be-fejeztetéséhez. Ez alatt a' kapitány folyvást látogatott, 's noha nagyon bizalmas és meghitt társalkodóm vala, mégis feltetszék nekem azon törekvése, hogy nap-

ról napra akarta előttem inkább és inkább kedveltetni magát. Én tetszéssel néztem törekvéseit, mert hiszen ő olyan módos és szép férfiú vala, 's csak örülni lehetett körének; — gyakran emlegeté előttem, hogy megúná már a' szolgálatot, 's örömet áteserélné csendes háziéletért, aztán hazájáról, Erdélyről, emlékezett, 's fél komolyan kérde tőlem, ha szépen megkérne, nem lenné-e nejevé? —

Én mosolyogva fogadtam kérdését, 's reá nem tudtam mit felelni; később azonban, midőn néhányszor ismétlé, megütközve vettem észre, hogy ő ezt komolyan érti. Az alispántól nem sokára elválasztatandó valék, később tehát szabad fogtam lenni kezemmel és szívemmel, 's nem lehetett többé kételkednem, hogy a' kapitány unszolásaival azokra számít. — Vértesytól csakugyan megmenekültem, még egyszer eljőve hozzám önnek jövődjé fölött velem határozni 's nagyon udvariasan és barátságosan viselé magát irántam, — nálunk is ebédelt, bocsánatomat kéré, midőn eltávozott, 's hosszú időre nem látám őt többé. Következőleg hallám, hogy megválaszták országgyűlési követnek.

Mondom hát, hogy a' kapitány unszolásai komoly színt öltének; kivallá hogy irántam rég szerelmet hordoz keblében, 's hogy e' szerelem napról napra hatalmasbúl érzelmei felett, hogy nélkülüm élnie lehetetlen, 's ha kérését meg nem hallgatnám, ő nagyon, nagyon boldogtalan lenne; ezen komoly szín, hogy első férjemtől elváltam, időről időre erősbén mutatkozik, úgy, hogy engem végre zavarba is hozza. Isten tudja, nekem Vajdafi oly kedves emberem volt, annyi örömet köszönheték ismeretségének, társalgásának, de mégis a' szabadságról, melyet én mindenkor annyira kívántam, 's most már elérni véltem, így hamar lemondani, még őerte is lemondani, pedig mondom, legkedvesb emberem vala, igen nagy áldozatnak tartám.

De tante-om ismét részt vett a' játékban, hihetőleg, mert a' kapitány előtte is fecsegett velem való szándékáról. Én nem tudom, hogy miért kell az öregeknek minden ember dolgába ártaniok magokat, 's különösen, hogy az asszonyok addig beszélnek két egymással társalgó dologról, míg őket a' szóteljes értelmében összebeszéli. Néném is először példázgatva beszéle előttem Vajdafyról, aztán monda, hogy nagyon összeillenék 's végre, hogy szerencsés lennék vele, mert ő ritka udvariságu kellemes ember. Így kezdődtek a' rábeszélések; de ezeknél fontosabb vala az, hogy atyám egyik napon bejövén hozzám, egy felbontott levelet nyújtá át, 's ujjával bezáró végpontjára mutatván, monda, hogy azt olvasnám fel. A' levél, mint az aláírás mutatá, egyik nagyságos nénitől vala, 's a' pont, melyet atyám felolvasnom nyujta, körülbelül így hangzék: „Tisztelem, csókolom, édes onklikám, egész háznépestül. Pepikéről itt az a' hír, hogy katonatiszt szeretője van, ki mindig ott lakik az onkli házánál; bizony az nem szép volna egy olyan asszonynak, ki csak épen most vált el urától. Intse meg, édes onkli, hogy foglalja jóba magát, 's ne adjon okot a' világnak, hogy beszélhessenek róla.“

Atyám szelíden kérde tőlem, hogy mi van a' dologban, 's én a' néne szemtelen soraira mondhatlan bosszúságba jöve, kifakadni készültem, — atyámra is kellemetlen hatással voltak azok, mint jól észre vetém; de ő nem akara kiméletlen lenni hozzám, 's midőn kijelentém, hogy a' kapitányban pusztá társalkodómat tekintem, 's nincs hatalmamban őt látogatásaitól eltiltani, megelégedett nyilatkozatommal. Midőn Vajdafi eljőve, elpanaszlám neki a' történetet, melyre ő azt monda, hogy nincs más mód elkerülni a' további kellemetlen beszédeket, mint ha egyszer már meghallgatom sokszori kérelmét, 's nejevé leendek, fölfedezé egyszersem előttem, hogy még azon időből szeret, midőn Vértesynek neje valék.

Mondom önnek, Mari, hogy ő kellemes ember volt, 's kellemes embernek, — maga is tudhatja — nehéz visszautasítani kérelmét: én más kimenetelt nem láttam, mint hogy utasítám, kijelentvén, hogy a' mit atyám fog akarni felőlem, abban megnyugvandom. — Ő e' nyilatkozatomért megcsókolá kezemet, 's még

azon napon előterjeszté atyámnak, miképen nagyon sajnálja, hogy, a' mint hallá, az ő látogatásai bal magyarázat mellett netalán kedvetlen sejtelmekre adhattak a' világnak alkalmat, 's hogy e' szerint ő nem halaszthatja abbéli komoly szándékának minden esetre régen feltett nyilvánítását, hogy kezemet ünnepélyesen megkérje, mit nálam már meg is tévén, én azon válaszszal eresztém el, hogy mindent atyám akaratja szerint teendek. A' kapitány erre azt nyere atyamtól válaszul, hogy ő semmikép sem akarja, mennyiben rajta áll, kedvemet szegni; de ha én csakugyan hajlandó vagyok teljesíteni kéröm kívánságát, annak a' rokonság jóvá hagyását is meg kellend nyerni, mert önélkülök intézkedni kezem felett illetlen volna, 's méltán vonhatná azok neheztesését maga után. —

Igy hát ismét alája kellett esnem a' rokonok intézkedésének, mert a' kapitány sürgete, 's nem hagyott fel kívánságával; engemet gondatlanul kiejtett ígéretem kötött, 's így mit vala tennem mást, mint hogy a' jó sorsra bízam magamat. Az atyafiságot atyám összehívá, 's azok közül a' világért sem maradván el egy is, hintaikon és gyékényes szekereiken mind a' tizenketten előjöttek, 's a' tizenharmadik tante-om által szívesen fogadtattak. —

Ki győzné mind azt elbeszélni, mi az egybegyűlt rokonok által akkor történt? — Három napot töltének nálunk, — a' nénék ez alatt összebeszéltek mindent, nagybátyám, kivéven, hogy appetitoriumát szorgalmasan kikérte, 's az étlapot naponként velem együtt szerkeszté, semmibe sem avatkozáék, atyai rokonim pedig szerényen hallgattak. A' kapitány maga is jelen vala, nagyon lovagiasan viselé magát, 's megkedvelteté mindenkivel. Először az volt az akadály, hogy ő katona, ezt egyik néne terjeszté elő, 's a' többi utána indult, az első mondván, hogy katona nejének nincs nyugalmas állapotja, mert álmomása gyakran változik; másik, hogy ilyenkor azután költözködés alkalmával a' háziasszony igen sok kárt vallhat, edényei összetörnek, bútorai megromlanak 's több ehez hasonlót. — Megvallom, én inkább szerettem volna, hogy Vajdadyf maradjon kapitánynak, ha csakugyan nejévé kellend lennem, mert előttem vala képzeletben, hogy mennyi víg tisztek járnának így hozzánk, mennyi lovaglótárs, 's meg kell vallani, hogy a' tisztek között gyakran kedves emberekre, társalkodókra lehet találni. Azonban ő kijelenté ünnepélyesen a' nénék gyülekezete előtt, hogy szándéka a' katonai tisztí rangot letenni, 's vissza kíván vonulni apai lakhelyére.

— Hát hol van jószágá? kérdék e' nyilatkozatára hárman is, — és midőn elmondá, hogy birtokai Erdélyben fekszenek, abban még sokkal nagyobb akadályt találtak.

— Hol van az az Erdély? kérdé egyik néne.

— Jaj, lelkem, az nem a' mi országunkban fekszik, az egészen más ország, — hát nem tudja, lelkem angyalom, hol van Erdélyország?

— Vagy Erdélyország, tudom biz' én, hogy' ne tudnám, mond az előbbi, úgy tettetvén, mintha már összeszedte volna emlékezetét — hogy' ne tudnám én Erdélyországot.

— Jaj, édeseim, közbeszóla ismét más asszonyosság, kinek fejében ugyan azon lelőgó fodrú díszfőkötőt ismerém meg, melyet az előtt három évvel viselt, midőn első férjemhez menetelemet elhatározáék — én legtöbbet mondhatok Erdélyországról, mert mikor istenben boldogult első uram főszolgabíró akart lenni, onnan hozatott magának négy lovat; de oda bizony ne menjen, Pepike, hisz ott éhen is meghal: a' cselédek, a' kiket szegény megboldogult első uram a' négy lóért oda küldött, azt mondták, hogy ott kenyeret sem esznek, ha csak tengeriből nem, Pepike pedig úri koszthoz van szokva.

— Aztán ha mégis valami összeköttetése volna Herr von Vajdadyfynak Magyarországon, atyafiai, vagy olyanok, kik jól ismerik familiáját — folytatá tovább a' következőleg beszédhez jutott néne.

— Alássan engedelmet kérek — mondá a' gyékényes szekeren jött rokonok

legbátrabbika, ki ügyemben máskor is szólni mert a' hintós nénék között — én voltam egyszer Erdélyországban, azon helységben, hova vitéz kapitányúr való, sőt édes szülőinek úri házána is, hol édes anyja az excellentiás asszony szíves volt velem személyesen beszélni. — 'S itt hosszasan előadá ott jártát költét, melyet nem hallhattam egészen, mert ki nem mehetett fejemből a' tengeriből sült kenyér, melyet én magamnak elképzelni sehogy sem tudtam, és csak akkor kezdék ismét figyelni, midőn a' kapitány, ki mind ezeket látszó nyugalommal végig hallgatá, ezen uram bátyám előadására felszólala.

— Igen, mondá; anyám született grófné vala egyik erdélyi családból, 's atyám főispán, kormányzékai és később belső titkostanácsos.

— Ugyan mondja meg, édes kapitány úr, hogy hát magoknál a' grófnék is tengeriből esznek kenyeret? — kérdé szavába vágva egyik együgyű nőrokon.

— Ah teljességgel nem, nagysád, felelé neki udvariasan a' kapitány — a' nélkül, hogy legkevesebb is látszott volna nehezten a' mindennemű különösségeken, melyeket végig halla — nálunk finom búzából sütik az illetet szinte, mint Magyarországon, hiszen messze földön híres a' kolozsvári czipó.

— Czipó? mondá a' kérdező asszonyság bámulva — tehát a' kenyér mégis csak tengeriből van? —

— Czipó nálunk annyit jelent, mint Magyarországon a' kenyér.

— Különös, végezé be csodálkozva az ezeket meg nem fogható rokon, — valóban különös, az az Erdélyország furcsa ország lehet; még a' kenyeret is czipónak hívják.

Vajdafynak azon kijelentése, hogy anyja excellentiás asszony 's atyja magas hivatalokat viselt férfi vala, biztosítá számára az atyafiság teljes becsülését 's többé nem beszélének vele épen olyan fenhangon, mint eleinte kezdék 's mind inkább kezdtek megbarátkozni a' gondolattal, hogy én kérését teljesíthetem 's hozzá mehetek nőül. A' három nap alatt, melyek utolsójának délutánján esett e' vég beszélgetés, annyi balságot és félszogséget gondoltak és tettek a' rokonok ügyemben, hogy én szinte restellém 's már-már azon gondolkozáim, hogy Vajdafyról végképen lemondok inkább, mintsem ezen haszontalanságok tovább is folyjanak 's tante-omnak ki is jelentém négysem közt ezen akaratomat, mert az alatt míg az atyafiak tanakodása történt, gondolkodtam arról is, hogy nem lenne-e jobb hon maradnom. Hisz Vajdafa, mint eddig mindig fog látogatóul jöhetni 's lovaglásaimat folytathatom vele, mely nekem annyi örömet szerze, midőn látám az engem bámuló sokaságot, hallám beszédeiket kellemim és divatterű izlésem felett, melyet öltözeikeimből kiláttak; de néném Vajdafynak nagy pártolója volt, unszola és kért, hogy csak most ne rontsam már el a' dolgot, midőn az atyafiak is megegyezni látszanak mindenben, — aztán utána veté, hogy szegény kapitány törökre boldogtalanná teendem, mert öneki is megmondá, hogy nálam nélkül nem élhet. Tante-om e' közbevetése, mely mellett minden ékeszölését felhasználá, de különösen a' gondolat, hogy a' kapitányt boldogtalanná tenném, mélyen szívemre hatott 's feltevém magamban, hogy inkább mintsem ő boldogtalanná legyen, hozzá menendek nőül, mi által talán én nem leszek boldogtalan. — Atyám is, ki eleinte keveset lehetett a' rokonokkal, harmad napon tetteles részt vett sorsom elintézésében 's látván, hogy a' rokonok a' kapitányhoz leendő férjhezmenetelemben megegyeznek 's én magam sem vagyok ellene, csakhamar oda vivé a' dolgot, hogy az ünnepélyes jegyváltás mindnyájok előtt megtörtént, miután Vajdafynak meg kellett ígérni, hogy szolgálatával még a' menyekző előtt felmondand.

Öt hónapig jártam vele jegyben, igen sok bajába került erdélyi lakát rendbe szedni, 's az is időbe telt míg ezredénél dolgait tisztába hozá; azonban ez idő alatt is gyakran meglátogatott 's lovaglással töltők együtt időnket. Később nekem Pestre kelle jönnöm menyasszonyi és menyekzői kikészítésem miatt, míg nem végre a' meghatározott idő eljövén Vajdafaival megesküdtem, a' mikor

aztán Magyarországból átköltözénk Erdélybe, önt, édes leányom, a' tante és atyám gondviselése alatt hagyván.

Erdély nem olyan, mint Magyarország; — földe és emberei nekem egészen idegeneknek tetszenek, midőn nagy részén keresztülutazván Vajdafürdő jóságaira a' görgényi havasok alá értünk. Itt már egészen rendezve találtam jövődőlakunkat, butoraim mind kirakva 's az ó szobák, a' mennyire lehetett, férjem izlése szerint új modorban voltak festve. — A' vidék körül vadregényes vala és a' kilátás hegyektől korlátozott. Én egészen ismeretlen valék 's reám a' még nem látott helyek nagy benyomással voltak; de legkiváncsiabb valék tengeriből sült kenyert látni, melyet mihelyest csak megpihentem tüstént hozaték mutatoul magamnak férjem egyik alattvalójától. Másod és harmad napon mindig csak azon gondolkozáim, hogy vajjon meg fogok-e valaha e' helyt szokni 's ve-tegetésemnek az lön eredménye, hogy megszokásom iránti minden bizalmamat egyedül férjemben vetém, ki mindig igen ügyes vala mulattatásomra mindent fel-találni. — Apáczakolostorhoz is elég lett volna a' magány, melly körül-vőn bennünk; komor és barátságtalan hegyek, itt-ott póremler, és, édes Mari, hiszi-e hogy én e' helyt tíz egész évet ki tudtam tölteni.

Tíz év és ez alatt, ah mennyi unalom! — Az első telet ugyan nem mond-hatom, hogy multság nélkül töltém, mert ben valánk Kolzsvárott, hová az er-délyi főnemesség egy része ilyenkorra bevonul. Tánczvigalmakat és estélyeket jártunk, hol én igen jól, de Pali — csak keresztneve után szólítám mindig férje-met — kevésbbé mulatá magát. Néhány ismeretséget is tettem, melyeknek azon-ban később kevés hasznát vevém; a' nők de különösen az ifjuság előtt tüntem fel leginkább, amazok előtt tekintély valék divat és öltözék dolgában; ezek pedig csak a' szép magyarországi nő nevezettel említének és tánczomat különö-sen jónak találván egymás elé törtek, csakhogy módjok lehessen velem men-nél többet lejtteni, sőt közöttök e' miatt egy-két párviadal is esett, mellyben egy-másnak orrát és fülét leszabdálák. —

Tavasza visszaköltözénk a' havasok alá 's többé soh sem mozdultunk egy két napnál továbbra ki fészünk-ből. Pali első évben gazdasága rendbe ho-zásához fogott, később ménesét igyekezett jó karba állítani 's minden idejét e-zel tölté, — azután a' vadászathoz kezdett szokni 's társakat szerzett magának a' vidéki urakból, kiket azután gyakran behordott asztalomhoz; — ezek, fájdalom mind vad emberek voltak, a' bort úgy ivák, mint a' vizet 's azonkívül, hogy késesókolásomra jártak, egyik sem közeledett hozzám, egyik sem vala arra való, hogy hozzá szólhattam volna. Pali ugyan ezek mellett is teljes gyöngédséggel 's megelőzéssel bánt velem 's az első három sőt még a' negyedik évben is fő gondja, fő kincse én valék.

Azonban nekem nagy unalmamra lettek a' vadásztársak, lakomnak és konyhámnak mindig készen kelle állni számukra 's ez alkalmatlanság mel-lett még férjemet is elvonták magokkal úgy, hogy otthon számtalanszor egye-dül maradtam. Palit annyiszor kértem, hagyna fel a' jó czimborákkal 's ő ele-inte gyakran ígérgeté, hogy ritkábban fog velök vadászatra menni, de ígérete-ről csakhamar megfélekedezék 's minden ismét a' régi úton ment. — Sokáig ke-restem magamnak kárpótlást unalmaimért, de semmikép sem tudtam szabadító gondolatra jöni; rendelkezésemre volt ugyan mindig, midőn használni akarám, férjem istállója, abban kitanított paripák nagy számmal valának, azok között Allegrám; de mind ez mit ért? Lovaglásomat senki sem látá néhány bámuló oláhon kívül 's így a' világtól elkülönözve lennem igen szomorító volt. Néha öntől vettem rövid iskolai gyakorlatból irt leveleket, mert már ekkor nevelésbe adá atyám, ezen levelek valának örvendeztetőim 's a' világgal egyedüli közle-kedésem, ha visszafelkeltem reájok. —

Ötödik évi erdélyi laktomban jött a' szomszédba jóságaira Altorjayné, özvegy középkori asszony négy neveletlen leányával. A' miénktől csak fél órá-

nyira feküdt a' falu, mellyet bira, 's hol most férje halála után állandó tartózkodása helyét választá. Nem sokára meglátogatott 's ismeretséget kötven ajánlá házáat. Első alkalommal mindjárt barátságos asszonynak találtam őt noha azt látám, hogy feje nem egészen tiszta minden bogaraktól. Nekem reményem lehetvén unalmimat társaságában eltemetni, nagy benső örömmel fogadtam barátságát, a' viszonlátogatást megígérém 's nem telt belé egy hét sem, hogy adott szavamat teljesíthetém. —

Altorjayné laka egy vén épület volt, millyen Erdélyben többnyire mindenütt az úri ivadékoké, eléggé terjedelmes mindazáltal, úgy annyira, hogy felénél többet nem butoroza ki; ebédlőjében számos családi képek függöttek, 's mint magyarázá, arról volt nevezetes e' hely, hogy valamellyik nagyapja borozás közben fejéhez akarta fejedelem vendégének vágni a' poharat, mellyért véres háborúra keltek egymás ellen. A' többi szobák csak közönségesen valának butorozva, mondhatni szegényül 's a' házi szerek között a' fő szerep egy vén zongorának jutott. — Midőn itt első látogatásomat tevém, a' házino nagy szivességgel fogadott, bemutató négy leányát, mellyek közül a' legidősb tizenkét, a' legifjabb öt éves vala 's ezeknek nagy tehetségű nevelőjüket, Caffardin urat, a' mint maga mindig büszkeséggel nevezé magát az emigré.

Nekem Altorjayné háza később mindennapos látogató helyemmé lön; míg Pali kün vidéki társaival, addig én ezen vén kastély szobáiban töltém időmet 's végre annyira egymáshoz szoktunk szomszédnénmmal, hogy házánál, mint a' családnak egyik elválhatatlan tagja tekintém magamat. Altorjayné sokat olvasott, egy kicsi könyvtára volt merő divatregényekből, mellynek nagy részét idő folytával én is keresztülvoltam. — Telenként együve jártunk fánkot sütni 's a' Nemzeti Szakácskönyvből adtunk a' leányoknak főzési leczkéket, mellyeket az emigrének is végig kellett hallgatni. — Ez emigré, mint fönnebb érintém, Caffardin úr vala, zongoramester és tanító, ki a' kisasszonyokat ezenkívül apró tudományokban is oktató, — kivándorlott francia volt 's ezért nevezé emigrének magát; több házaknál viselt nevelői tisztet Erdélyben, míg végre Altorjaynéhoz jutott 's régi hangjegyeivel, csattos cipőjével, kicsinke két ölebével, kopott parókájával és fodros előngeivel — mert mint észre vetém nem álla többől vagyona — beszállásozá nála magát. — Caffardin úr azonban tetszelkedő ember 's mindig vigkedvű vala, beszélt nekünk hazájáról, legkedvesb emberéről Napoleonról, az országokról, mellyeket bejára, élete viszontagságairól, tyroli szerelméről, mit midőn említe, rendszeren eltrillázá mellé német dalát, melly erre emlékezteté, 's mellyet töle mi is mindnyájan megtanultunk:

Mein Lieb' ist eine Almerin
Gebürtig aus Tyrol
Sie tragt wenn ich nicht irrig bin
Ein schwarzes Camisol. —

Caffardin urból minden kitelt, tánczmester is vala egyszersmind, sőt harisnyát is csak úgy tudott kötni, mint akármellyik nő; de legjobb volt benne, hogy mulattatásunkra mindent, mi csekélységétől kitelt, szívesen elkövete; órákig kalapálá bár növendékeivel az elhangolt zongorán felszázados sonatáit, mégis ha ezt végezve mindjárt szólítottuk is, hogy gondolna valamit multságunkra, tüstént kész vala előterjesztéseivel, a' nélkül hogy kívánságunk miatt savanyúan nézett volna. Ha mást nem tudott, előhívá nagy gonddal ápolt ölebeit 's ritka képességeiket komolyan dicsérvén sorban elmutogatattá velők minden tudományaikat. — Caffardin úr aranyos emberke volt, — a' mobiliák után leghaszonvetőbb tárgy Altorjayné házában.

Majd nyolcz évig éltem az épen elmondott egyhangu életet, de Vajdával való házasságomnak nyolczadik évében ismét változásokat hozott a' sors körömbé életembe. Atyám ez időben halt meg 's én, ki töle nagyon távol éltem, másodszori férjhez-mentem után pedig egyszernél többet nem látogatám, —

megilletődve vettem, midőn tudtomra adák végső betegségének hírét. Azonnal siettem ápolására, de csak temetésére érhettem el. Tante-om vala egyedüli gyámja 's végrendeletében megkérte engem, hogy ennek hű atyafiságaért, míg él, háromezer forint évpénzt fizessek, mit én szívesen megtevék 's azonfelül a' házban, hol atyám élt, mindenkorra lakkal kínálám meg, mert azon apró gyűlöletek, melyeket hajdan Kniggéjével és kemény bánásmódjával hajdan bennem szüntelen megújítva tartá, most midőn teljesen függetlenül álltam tőle, mind elenyészének.

Miután Magyarországon rendben hagytam dolgaimat, visszatértem Erdélybe, hol egyedüli reményem Altorjayné megszokott társalgásának élvezhetése vala; e' társalgástól azonban egy váratlan baleset egy időre megfosztott, férjemet t. i. veszélyes állapotban találám; — egy hajtóvadászaton beérkezésem előtti napon leesvén lováról kezének és lábának bal szára ketté tört. — Magánkívül fekiüdt szobájában a' vidéki sebész 's egyik vadásztársa ápolása alatt, így leltem őt 's ez öntudatnélküliségében feküdt három napig. Felgyógyulta sokára haladt; egy egész éven át őrzé fekhelyét, mialatt nekem mindig oldalánál kellett lennem. Altorjayné látogatott néha, bár igen ritkán, — de annál jobban valék könyvtárával, melyből Pali betegsége alatt sok divatregényt átolvas-tam. Ezek olvasása bennem új gondolatokat keltett, mindenekfelett pedig vágyat a' nagy világ után, melytől annyira elzárkozva, annyira elszigetelve valék! Mennyi szépet találtam e' divatregényekben, sok helyütt bámulatosan vonzó leírásait lelém a' társaságos életnek, báloknak, színházaknak, melyeket nekem sohasem vala alkalmam látni. (Folyt. köv.)

Ivánfy Malvina.

HÖLGYSALON.

(Egy hölgy naplója.) Van egy virág, melynek neve: „Élek-e? Halok-e?“ — Mikor tíz éves a' leány, e' virág sugárszirmait tépdese mondja magában a' tréfás jövődő jelt: „Élek-e? halok-e?“ 's vígan nevet föl, ha az utolsó levél azt mondja: „halok.“ Mikor tizenhat éves a' leány, e' virág szirmait tépve ezt mondja magában: „szeret-e? nem szeret-e?“ és sejtelmesen sohajt fel, ha az utósó levél azt mondja: „nem szeret.“

Ez előtt mintegy fél évvel egy ismerősömet hat évig folyt keserves válópör után végre csakugyan elváltatták nejétől örök időkre. 'S ime e' napokban hallom, hogy egykori nejét most ismét elvevé 's újra mézesheteit kezdi élni. Vannak emberek, kik egymást csupa szerelemből üldözni képesek, 's merő gyűlöletből egymásba szeretnek.

Minden zsarnokság természetellenes, a' természet mindenkit szabaddá terem. Van ugyan egy monda, melly azt regéli: hogy a' teremő az embert az egész világ királyává tevő. Ezt a' mondat természetesen emberek találták föl, rájok nézve igen hízogó ez eszme. De hát mi szükség öneki királynak lenni? Mi szükség neki hinni: hogy ő a' legmagasabb lény? Ki tudja: tán egy csillag, melly egéről lefut, egy ábránd-idézte szellem, melynek titkos jelenlétét, mint álomérzetű bűhatást sejdíti lelkünk, nem magasabb lény-e a' világnak? kit emberi szem úgy nem láthat, kinek szavait emberi érzék úgy nem hallhatja mint nem lát minket 's nem hallja szavunkat a' süketvak féreg, melly a' porban mász... De van egyetlen egy zsarnokság, mit a' természet eltűr, — a' szerelem zsarnoksága. Nézd: a' férj megveri nejét, vérét, könyeit adja boszúszenvedélyének italul, eltaszítja őt magától; de próbálja más megsérteni nejét, megöli érte. A' nő testben, lélekben halálra kinezve, élte utósó melegét azon kézre

csókolja, mely őt megöli, de melyet szeretni bántalmaiban sem szünt meg, 's mondd neki, mikor halva van : hogy férje gaz, föl fog ébredni : hogy megátkozozon érte ! —

Ez a' vak ragaszkodás, e' megigézett hajlam, ez örök bocsánatra készség a' legtisztább poesis, mely nélkül a' szerelem nem szerelem. Nem követeli ez jogait, nem rója fel áldozatait, nem zugolódó, nem szemrehányó, hanem tűr, áldozik és boldog.

Ismertem egykor két jó barátot, de kikről, ha őket az ember együtt látta, nem fogta volna mondani : hogy egymás barátai. Szüntelen egymással ellentétben, egymás sarcasmusainak czéltáblája, örökös boszantás- és zsarnok kiméletlenségben mutatkozott egymás iránti viszonyuk. Ha ellenségek bántak volna úgy egymással, megsokallták volna. Pedig az ő barátságuk a' legtisztább szenvedélyerős érzelem volt. Láttad volna őket, ha tette került a' sor, mikor jelen nem levő barátot kelle védelmezni, akkor mutatták : hogy bennük egy szív érez, de négy kar cselekszik.

E' jó barátok egyike egykor szerelmes lőn. Kényszerítő körülmények miatt a' hölgygyel, kit imádott, titkon esküvék meg 's midőn egyszer távollevő barátja becsületét kelle megtorlani, a' szerencsétlen megvívott érte és érte elesett. Nejét boldog reményben hagyta, 's nem volt ideje házassága törvényességét bebizonyítani, nejének bectelen özvegyiséget hagyott, mást semmit. De visszatért barátja 's nem kellett soká gondolkoznia. Először megesküdött a' nővel, barátjáé helyett saját nevét adta neki 's törvénytárgadta gyermekeinek, azután ment fölkeresni barátja gyilkosát 's megölte őt. Most ősz, hallgatag férfi.

Ú T I J E G Y Z E T E K.

DRESDA. Megtekintvén a' várost, mely méltán a' legszebb német városok egyikének tartatik, megkezdők vándorlásinkat az ugynevezett nevezetességeket megtekintendők, egy kalauz vezérlete alatt, ki zászlója alá egész társaságot gyűjtött össze. — Megvan a' német városokban azon kedvetlenítő szokás, miszerint a' nevezetességeket meghatározott órákban, bizonyos számú társaságban 's mindig vezetőkkel lehet csak megtekinteni ; mihez az idegenekkel sokszor akaratlan ismerkedés kikerülhetlensége is járul, mi a' szemlélésben nagyon háborító. Mindennek meg levén szabva bizonyos órája, az illy ösztöntelenül összefűtt társaság, az egymás iránti fesz 's a' vezető közvetlen seregőrsége miatt, kettős rabságban van. Minket a' véletlen egy porosz bárócsaláddal akasztott össze ; mely minőségüket velünk igen is gyakran tudatták, mert a' hol csak egy idegenek könyvét megpillantottak, mindnyájan egyszerre neki estek, 's címök ismétlésével egyenként örökítették magas születésü nevöket ; kivált a' báronő nagy emelkedettséggel kanyarítá araszos vonásokkal a' még egészen tiszta lapokra : „Freyin von Sch . . . preuss. Ráthin und Ritterburgbesitzerin.“ —

A' zöldboltban lévő nemzeti kincstár sok szépet rejt magába. Figyelmet érdemel az 50 karatu nagy zöld gyémánt, mely 400,000 szász tallérra van becsülve ; általában a' drágakövek, melyek vakító csillogásaikkal az üveges szekrényekből örök mosolylyal üdvözlík a' látogatót 's ingerlik, mint szép kaczerkodó nők, kiknek gyémánt-rideg szívök csak tetszeni de nem biratni is vágyík. A' temérdek edények, mozaikkal kirakott asztalok 's képek ; óriási keleti gyöngyök, caméek a' művészet gyermekkorából, igen szépek. Bámulatos példányi vannak itt a' türelemnek is ; nevezetesen Dürer Albert fafarag-

ványi közt : a' gonosz angyalok esését képző bas-relief, mellyen nagyító üveg-
gen — mint mondják — 58 főt számíthatni meg. Más hasonló emészthetlen
türelemmel készült mű : Dinglinger híres szász ötvöstől „Nagy Mogul születési
ünnepele”, mellyen az hét évig nagy szorgalommal dolgozott.

A' fe gy v e r t á r egy ólalaku, több termekből álló hosszú épület a' ki-
rályi lak közelében. Itt igen sok történeti érdekű harci készülétek 's öltönyök
halmozvák össze ; mellyek közt Magdolna szász hercegnő ékasztalát a' XV-ik
századból első helyre méltatták ; talán a' világtörténetben olvasható azon szá-
mos példák jelképezésére, mellyekben az asszonyok a' legnagyobb hőskön is
győzelmeskedtek. Ez ékasztal e' jelentés kifejezésére talán nagyon egyszerű ; a'
mai nők kívánsághoz pedig annyira szegény, hogy hasonló készülétekkel egy
hausknecht szívét is alig lehetne megrabolnia bármely magát kendőző nőnek is.

A' második teremben láthatók : a' faragott szász választó fejedelmek, me-
rev helyzetben 's lóháton, mellyek hason anyagból azaz fából faragvák, fényes
pánczélokkal felékitve 's meredt üveg szemekkel bámulva az őket bámulókat.
Van itt minden nevezeteseb német hőstől valami ereklje ; mert a' németek a'
velők született kedélyességénél fogva, sokat tartának hasonló kegyeletnyilvání-
tásokra. A' szász fejedelmek közt Erős Augusztól sok testi erőre mutató dolgok
láthatók ; hogy szellemi ereje hasonló arányban volt-e ? arról hallgatnak a' króni-
kák. 25 fontos sisakja bizonyít annyit mellette — ha igaz ugyan, hogy vi-
selte, mert bizonyító documentumokat nem láttam — hogy feje lágya benőtt.
— Üveg alatt szemlélhetők még itt szép békés alliance-ban : Napoleon koroná-
zási cipői, és Péter czár 's Nagy Fridrik kalapjai. Kedves emléküek voltak
ráam nézve Batory István kardja 's Corvin Mátyás lótakarója ; de mégis legjob-
ban tetszett Kara Mustapha sátora, midőn Bécset bevette.

Bucsujárásunknak itt még koránsem lett vége. Megfutottuk még egy lé-
lekzet alatt a' japani porcellángyűjteményt, a' nevezeteseb templomokat, ki-
rályi lakot stb. Hogy ennyi tarkaság után a' képcsarnokba 's a' gyps öntvények
gyűjteményébe nem meheték, képzelhető.

Társasági hűségből, első 's mégis illy hosszú együttlét 's annyi megjegy-
zések kölesönös kicserélése után, illő volt a' bárócsaláddal megnyitott napot
velők is befejezni, annál inkább, hogy szívélyes együtt maradási meghívásuk
ellen semmi okserű mentegetődzéssel sem élhetünk volna. Az eset tehát a'
Brühl-sétatéren egy ott tartott hangversenyben, később a' színházban, a' min-
dig fesztelenebbé vált bárócsalád társaságában, nem épen kellemetlenül töltöt-
tül el.

A' színházban, melly igen tágas és szépen világított, S z e r e l e m és á r-
m á n y, adatott elő. Ferdinánd szerepét a' híres Devrient Emil adá, ugyanazon
Devrient, ki nálunk is, néhányszori Pesten létével, nőinknél annyi szerelmet
emésztett el szárazon, az itteni nőktől még inkább bálványoltaték ; de általuk
jobban is megértetik, mert az éjszaki németet feszes humanitásával 's holdhalo-
vány érzélgésével lehetőleg képviseli. —

Igen aggasztó volt reám, ki pesti színházunkban az élénkséget megszok-
tam, azon átalános csend, melly itt még felvonások közt is uralkodik. Igaz ; a'
színháznak életiskolának kell lenni ; de itt az iskola, úgy látszik, igen betű sze-
rinti értelemben vétetik, mert mindenki úgy viseli magát mintha professora
előtt ülne.

Egy varázspalota, a' művészet E z e r egy éjéből, nyílt megelőttem.
Ugy érzém magamat mintha egyszerre kénégenyes légkörbe léptem volna ; az
ecset, e' szívárványba mártott bájvessző ennyire soha el nem biúvölt ! Ezen elbá-
jolság, melly ennyi remek művek közt a' lélek legfelhangoltabb állapotában, a'
esodálásig növelkedett, igen gyakran ismétlé magát 's gyermekies öröm-érettel

szorítá össze keblemet. De öt órai folytonos szemlélet csak kábult 's zavart fogalmakat eredményeze bennem. Festészeti tanulmányimat csak itt kezdem meg igazán, mert hazánkban, fájdalom! még nem lévén képgyűjtemény, a' nagy festészeket nagyobb részt, eddig csak elméletileg műtésztek munkáiból ismergetém.

Többszöri látogatás után, miután a' tisztult képzelet műszerein e' műveknek nagyobb részét újra meg újra átvittem lelkembe 's kezdék azokba mindinkább behatni 's azokat egymástól kellőleg elválasztani, a' lélek is szabadon kezdé érezni magát.

Átalában úti tapasztalatim győztek meg igazán a' felől: miszerint az ember csak tettekben 's gondolatokban él, 's csak e' kettő mértéke életének.

Nem meddig; de miként. Hasonlóan utazásban is nem az idő, mely maga is csak egy eleme az életnek — de annak hasznos felhasználása határozza meg: ki mennyit élt; melynek ismét szükséges tényezője a' folytonos vibrációban fentartott szellemi erő.

De más részről bármint legyen is elkészülve a' lélek gyors szemléletekre, egyedi hajlamival nem könnyen buvik ki alanyiságából. Közé 's a' kultárgyak közé mindig becsúszik a' saját phantasia, 's ezen prisma a' megtört sugárokat mindenkinél más színben bocsátja keresztül. Az általánosan megállható abstract eszméket csak a' gyakori szemlélet készíti el, ezt pedig hosszú idők sorozata feltezi.

Ezen szellemi gyarlóságnál fogva en képzelet-vonzalmam, rövid itt mulatásom alatt szinte választott kedvenczeket, kik nagyrészt olyanok, kiket a' művészet nem mind legjelesebbeknek jelelt ki 's kik iránt öregbült műismertem idővel tán engem is hűtlenné teend. Ezek közül néhánynak vázlatát közlöm.

(Folyt. köv.)

S z i l a s s y G é z a.

FÜRDŐI KÉPEK.

Füredi Annabál 1847.

A' füredi mulatságok fenypontja, a' hírneves Annabál, melyre a' vidék tánczképes ifjúsága rendszeren be szokott gyűlni, ez évben is pompásan lön megtartva; ez a' bál egyébként a' pesti casinóbaloktól csak a' terem kisebb szerü diszére nézve különbözik, birván azoknak többi ismejeleit. Társalgási tónja: előkelő, azaz német, itt-ott francia és magyar; táncza: német, kevés francia 's még kevesebb magyar, 's egyetlen egy árva mazur; szépei: csillogók a' külföld-adta burokbán; — férfiai: resignált hódolattal engedők a' divat és fashion szabályainak, 's habár becsületes magyar természetük az örökös keringés, változatul polka- és cotillon-keringés — miatt émelygést kapjon is, azért eléggé lemondók csárdást nem kívánni; mert hiába! a' jelenlevők inkább látszanak kedvelni a' keringést, mi pedig itt, mondhatni itt-hon — és így gazdák vagyunk stb stb. — De már, uraim! tisztelet becsület azon majom vendégzeretnek, mely a' gazdát kiszorítja saját házából, kiforgatja eleméből, és lábaira idegen szokások bilincset veri, — én részemről kedvet érzének magamban az illy vendég-elem befolyásának túlnyomóságát paralyálni törekedni; — és e' szempontból tekintve, nem tudám két fiatal embernek azon naiv ötletét rosszallani, mely a' bál vége felé némelly keringőhősnek talán nehezteletét is vonta magára, 's demonstrációnak kereszteltetett — míg az pedig csupán egy kis ártatlan tréfa volt. Az érintett két ifjú t. i. megunva az örökös keringőt 's polkát nézni és hallani, reggel 5 óra tájban lement a' tánczterem ablakai alatti terrasse-ra, 's véletlenül ott találván a' keszt-helyi zenebandát, rá huzatá vele e' jellemző magyar nótát „hejh hajh magyar ember, összeüti bokáát stb“ 's míg oda fön a' walzer in floribus járta volna, mert az összekevert zenehangok kissé megbonták, a' két ifjú ide lent magyar

mellett kedélyesen reggelizett, — melly példát aztán az egész lejött férfi bálnép követte, és most már az Egressy-banda is leérkezvén — a' lelkesítő magyar hangok fölédzték — az ünnepélyes bálban talán solidság- vagy épen műveltségáffectálásból visszatartott? — magyar táncztüzet, és úgy megjárta néhány úr különösen egy kitünőleg vatermörderes magnas (kire azonban a' bálban sem leheté panasz) a' csárdást, mint annak a' rendi. Késő, uraim! oda fön kellett volna ezt tennetek, mert így a' mellett hogy magatokkal roppant következtelenségbe esétek — nem moshatótok már le magyar bálotokról a' korcsbélyeget, ha ugyan egy magyar multság idegen szellemét szabad annak neveznem. Reggelizés után — egyenest a' Balatonba menénk, 's a' frisító hullámok feledteték az átvirasztott éjet. A' bál — egyszersmind az idei fürdőszak — királynője, Fiáth Betty k. a. volt táncza, lelkes társalgása — 's egész kellemdús valója által elragadó; — igen kedves jelenet volt gratiaszerű tánczával a' kellemteljes Z. Horváth Stephanie k. a. is. — Sokat hallottam a' füredi cotteriákra szakadt társasélet feszességéről, de örömmel nyilvánítom azt nagyrészen handa-bandának és ráfogásnak. Soha sem feszesebb biz itt a' társasélet, mint akárhol másutt, — mert fennállnak ugyan itt is — mint mindenütt — a' műveltség fokozata által vont korlátok, mellyeken ha valaki túl akarja magát tenni, a' hideg fogadtatást egyedül magának tulajdonítsa, 's panaszra nincs joga, — hiszen semmi sem igazabb a' latin közmondásnál „similis simili“ és én ezt — legalább míg Európában vagyunk — igen természetesnek találom, — de hogy itt elszigetelt — cotteriákra oszlott 's kizárólag csak azok körén belül mozgó társasélet pangana: azt kereken tagadom, sőt az ellenkezőről volt alkalmam meggyőződni. Széchenyi István ő exellja itt is ragyogó példával jár elő, — mert nemcsak a' fürdővendégek nagy részével nyájás leereszkedéssel érintkezik, hanem többeket a' vidék nemesei közül saját lakaikban meglátogatott. Hanem egy dolog van Füreden, mi iránti közpanaszhoz én is csatlakozom, — 's ez a' mód fölötti drágaság, — az étkezés három annyiba kerül mint Pesten; pedig nem mondhatnám, hogy jóságra háromszorosan mulná ezt felül. De hiába! nincs concurrentia és a' fürdőszaison igen rövid — aztán a' vendéglősnek is csak élni kell; — jó, de hát a' fürdők miért olly méregdrágák? Hogy a' nyílt Balatonban uszhassem, már 15 pengő krajczárt kell adóznom, egy meleg fürdő pedig 35 pkr., azt csakugyan nem foghatom meg, hogy ezen fölsíngázott árakat miért ne lehetne mérsékelni. A' szállásbér iránt kevesebb panaszunk lehet. — A' fürdői — hosszab időre okvetlenül egyhangúvá 's unalmassá való — életbe igen kellemes változatosságot hoznak be Füreden a' vidékbeli kirándulások. Julius 25-én kirándulás rendezteték Kisfaludyn Keszthelyre — ez idén a' második — mellynél száz vendégre volt ugyan a' számítás, de talán a' forrón süto nap 25-re olvasztott bennünket, kik 12 óraker elindulánk. — Hertelendy Károly, a' balatoni gőzhajózás köztisztetű alelnöke 's a' tomaji gyönyörű táj birtokosa, sziveskedett megismertetni bennünket a' szemeink előtt elvonult kecses panorama egyes pontjaival; láttuk a' szeszélyesen el-elrejtező, meg-meg kibukkanó „Csobáncz“ várát, melly két pyramid alkattú csűs között büszkén emeli az égnek, most is merőn álló romait; láttuk „Tátikát“ és beljebb „Szigligetet“; — „Szent Mihály“ a' messzeség ködéből sötétlék csak felénk; láttuk, és lelkünket Kisfaludy Sándor geniusa lengé körül, melly e' romokat szentekké tevő a' nemzet emlékében.

És e' nemzetnek — ne lenne jövője?! és e' nemzet fiai ne birnának lélekkel, melly egy világforradalom chaosából tud és fog — ha kell — házat alkotni? Ifjú lelkem soha sem esett a' magyar fölött kétségbe, mert tudám hogy:

„Láng és erő kebelében“

's szilárd hitem: hogy a' magyar még kiküzdeni magát. — Terhemre lőn — habár a' legkellemesb — társaság, és lemenék a' hajó-szobába, előkérém és

olvasám Kisfaludy regéit 's a' közben gözösünk megállt 's mi Keszthelyen valánk, egy óra negyedre kiszálltunk, azután visszafordulánk, — este felé vihar támadt, a' Balaton haragos habokat vert, 's egy-két gyöngye idegzetű hölgy a' tengeri betegség előjeleit érzé; egy óra mulva vidám esteli 's még vidámbb lejtés közben feledők a' nap élményeit; — ilyen a' fürdőélet, egyik élvezet kitörli a' másik emlékét. — Másik kirándulásom Tihanyba történt, tizenketten valánk, élet- és erőteljes ifjak, kik miután Majson, gőzhajó-gyár parancsnokkapitánya kegyéből, a' „Himfy“ vitorlás csolnakot egy matrózzal 's egy evezőfiúval megkaptuk — a' Balaton tükörsima habjára szálltunk. Nem lengett legparányibb szellő sem, 's fejünk felett a' nap tropicus forrósággal égett, — mi vitorán evezünk, de alig érünk az út felére, midőn egyszerre az ég elborul 's bennünket kövér csöppekben kezd siratni, — látni kell vala azon példás összetartó egyetértést, mellyel az egyetlen esernyő ótalma alá bujtunk! Végre — útközben kecskekörmökkel terhelve meg zsebeinket — ki ne ismerné azt, ha csak Fáy András classicus „Sió“ című regéjéből is? — fölértünk az apátságba, hol szárazban valánk ugyan, de kívül vész üvöltött; megnéztük a' templomot és az alatta levő catacombát, melly századok során megtartott szilárd alkata miatt nevezetes, — a' könyvtárban egy ódondásznak kedves élvezet leende egy — ha jól emlékszem 1537-ben költ hittani munka ritka szép kéziratát forgatni, 's Izsák pasának, Pisky Józsefhez — akkor Tihanyvár kormányzójához magyar nyelven írt levelét, mellyben igen sok erélyes kifejezés — journalistáink figyelmébe hathatósan ajánlandó — fordul elő — olvasni, a' végzete is „maradok a' te nem barátod stb“ igen jellemző. Az eső csillapultával, a' folyton dühöngő szél daczára sem akartuk elmulasztani a' „sziklai lány“ meg-látogatását; de biz az süketen hallgatva szavainkat nem viszhangozá; mert a' szél erősebb volt mint ő; visszamentünk tehát, 's az apátság' jó borainak teljes tisztességet téve, bármi nehezen váltunk is el a' jó tanyától — utoljára csakugyan bucsút kelle vennünk. A' vihar nem csendesült, és sűrű füst alakú fölleggel láttuk a' közel tájat elborítva. — Gyönyörű látvány volt — hanem más nap hallók, hogy a' lábon álló — különösen zabtermés kicséplésére fordítandó erőt nagyrészben fölöslegessé tette a' jég, melly madártojásnyi nagyságban hullott le. — Mikor a' parthoz értünk, újra hideg zuhanynyal látott el bennünket az ég; — de ez még mind hagyján, hanem vitorlásunkat elkapta a' szél, 's a' benne ülő matróz nem volt képes azt ismét parthoz hajtani. Mit tenni? — egyikünk belé a' Balatonba, — 's a' csolnakig meglábolja a' vizet, 's így aztán — még jó darab idő mulva — sikerül a' partra jutás. —

Igy végződött e' kirándulás, melly tréfának kissé sok, valónak pedig kevés, kedvtöltésnek azonban megjárja. Estelizésnél vidor körben melegítettük fel a' nap emlékeit. — Annabál után gyérülni kezd a' fürdővendégek száma, melly a' hivatalos névjegyzék szerint július 28-ig 1230-at tett; de minthogy harmada legalább a' vendégeknek 's átutazóknak a' névsorba be nem jön — bizvást kétezerre tehető, — 's a' hét végéig nagyon megfog, úgy hogy július utolsó napja, az első fűrdősaisonnak is utolsó napja; mert még augusztus közepe felé kezdődik egy második fűrdőszak — a' betegeké — ekkor a' szállások ára felére van leszállítva — az étkezés és minden olcsóbb. — Julius utolsó napján én is visszaindultam Pestre, azon szilárd határozattal hogy ezentúl minden évben meglátogatandom Füredet. —

Tanárky György.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Aug. 12. IV. Henrik király. Drama 5 felv., írta Shakspeare. Az egész roppant dramai tárgy, mindazáltal úgy van tartva, hogy a' közönség folyvást jó kedvben van. — Az ember azt gondolná, hogy ott a' harezok,

összeesküvések, halálok nem is komolyan történnek. Falstaff a' comicum non plus ultrája, mint legfényesebben ragyogó nap minden más erőket és szépségeket csak mellékletekként enged feltűnni. Az ifjú király, ki más jobb teendő hiányában kijárkál az erdőkbe rabolni, ez jó kedvből utonálló, mulatságból gyujtogató, 's ki a' legkorhelyebb czimborákat keresi fel, azokkal kocsmákba jár és dőzsölget; azonban a' mint komoly teendői vannak, azonnal kitör a' jobb lélek; erős elhatározott és hősivé lesz. Szentpétery Falstaffot a' vén tudatlan, büszke gyáva, hiú dicsekvő 's rettenetesen hazug vitézt a' közönség folytonos nevetése alatt dicsőségesen adá. Mozdulatival, arczkifejezésivel szerencsésen tudta elérni azon hatást, melyre a' szerző különösen számolt, hogy midőn egyrésről a' föld e' haszontalan terhet olly gyűlöletes és poltron alakban tünteti fel, más részről a' comicum poesisével felruházván, Falstaff szívesen látott egyén, sőt a' király is midőn őt holtak hiszi, sírversül a' sok tréfák között, például miként nem tartathatott meg annyi hus egy olly kis lelket. . ezt komolyan mondja: „Valóban egy más jobbnak halálán kevesbet búsulnék, mint az övé.” Egressy Henry, Lendvay Percy, mint ellenfelek, 's mint csillagok kik egy uton nem haladhattak, szerencsésen motiválák azon szakadást, melly szerint e' két személynek egymást gyűlölni kellett. A' Honderű egy pár év előtt e' műre következő ítéletet hozott: *Deliberatum est ad acta reponi.* — Ujabban azonban máskép beszél. — Mi felette örvendünk, sokkal inkább ezen egy bűnös megtértén, mint azon 99 állhatatoson, kik IV. Henrik előadását a' színház egyik kötelességének tekinték.

Aug. 13. Először: *R o h a n M á r i a.* Opera 3 felv. Zenéje Donizettitől.

Aug. 14. Egressy Gábor jutalomjátékaul. Először: *P á r i z s i r o n g y s z e d ő.* Francia drama 12 felvonásban. Irta Pyat. Jövő előadáskor szólandunk. Ki tanulhatna meg egy látás után tizenkét felvonásnyi hosszú historiát.

Aug. 15. A' színház zárva.

Aug. 16. *V i c o m t e L e t o r i e r e s.* Francia vigjáték. — Még ismerőseink sem voltak színházban. Nem kaphattunk embert, ki valamit mondhatott volna az előadásról.

Aug. 17. *Brutus és Lucretia.* Drama 4 fel. Irta és fordította Hago Károly.

Aug. 18. *N a b u c o d o n o s o r.* Opera 4 felv. Zenéje Verditől. A' díszítmények hihetőleg valami régi tarock kártyáról vannak lemásolva. P—fy.

MI HÍR BUDÁN?

— A' cholera! Ismét a' cholera. Már az a' hír, hogy a' kertek alatt kullog, ázsiai Oroszországban csak úgy hull előtte a' népség. De mi nem félünk tőle; vannak életbiztosító egyleteink. Mi, kik az árnyékszínházba is be mertünk menni, vas a' fejünk: hogy a' cholerától féljünk.

— Nagyobb az annál, hogy a' sáskák készülnek vendégszeretünket igénybe venni. Ha minden nap három mérföldet haladnak, husz nap alatt körülbelül szerencsénk lehet őket elfogadni. Nincs szó megmagyarázni: hogy mi az a' sáska? a' telhetetlenség ördöge, a' pusztítás daemona, az undokság méltó symboluma, valóságos német laptól elcsapott magyarnak szegődött zugeriticus, melly előtt nincs semmi szent, semmi zöld, mellyet el ne ráгна. Mondják, hogy még a' háztetőket is úgy felemészti, hogy csak a' gerendák maradnak, 's a' zöld kalapot menten leeszi az ember fejéről. Csak jöjenek a' tisztelt sáska urak, ne féljenek, minálunk megélnek, míg bizonyos urak par force existálnak, lesz zöld beszéd elég, sáskafogra való.

Ajánlunk a' nemzeti museumnak egy becses régiséget ritkasági gyűjteménye számára, mi nem egyéb, mint egy rococo buga, ki már csak azért is meg-

érdemli, hogy spiritusba tétessék : mivel saját vallomása szerint soha életében nem olvasott magyar könyvet, tudván jól : hogy az mind ostobaság. Kár volna e' szép naturae curiosumot az utóvilágra nézve elveszni hagyni. Mi minden esetre indítványozzuk köz költségei kitömetését.

— A' minap egy fiók bramarbas nagy hetvenkedve ijesztgeté egy irodában összegyűlt vendégtársait párbajainak felemlegetéseivel. Hányat vágott ketté egy csapásra ! hányat nyársala föl ! hányat fordított ki, mint a' kéztyűt, 's hányak lőtte ki a' zápfogát huszonhat lépésről ! nem is említve azokat, kiket elevenen elnyelt. A' körülülő jámbor teuton férfiak huzódtak mellöle 's örizkedének a' kapczáskodó cannibálnak okot adni a' beljök veszésre, 's vesztég ivák a' komlószaгу nectárt. A' vérszemet kapott hidalgo elvégre kalapját a' mellette levő üres székre vágva, szentül megesküvék : hogy ki e' kalapot onnan elmerészi tenni, gúzst facsar belöle. De senki sem vállalkozott, kiből gúzst facsarjon. A' kalap nagy tiszteletben tartaték. Utóbb azonban úgy történt : hogy egy ujon érkező természetes mészárosmester szétnézve hely után 's megpillantva az üres ülhelyet, miután a' merénylet veszedelmeit nem ismeré, fogá a' főveget 's nézett szét, hogy kinek nyomja a' fejébe ; mire ismerői ijedten tudósíták a' szörnyű fogadásról, melly e' kalap elmozdítóját érni fogja. A' mészárosmester megértve a' dolgot, nyugodtan tevő vissza a' székre a' veszélyes kalapot 's nyugodtan re a' ült. Az ifju bramarbas azonban, dicséretére legyen mondva, nem facsart gúzst belöle.

— Y. városban a' vanília-fagylaltot kukuricizalishból csinálják. Mondják : hogy valami delicieuse az ilyen fagylalt, kivált süve, mint málépogácsa.

— Szép látni, mikor a' nemzeti színházban némelly chevalier megbizza a' czukrászlegényt : hogy az itt és itt ülo, kellöleg megmagyarázott ismerös hölgynek fagylalttal 's több a' féle csemegével szolgáljon, ez pedig a' megrendelt keüveskedéssel egészen másvalakit tisztel meg, mint kinek szánya volt. Az ekkép megcsalatott kedveskedő elsavanyulása lerajzolhatatlan.

— Bécsben egyszer egy keresztülutazó pa^{sa} a' színházban pipára gyujtva, midön figyelmeztetnék : hogy ne köpködjék le a' páholyból a' nézők fejére, azt felelte : menjenek odább. A' mi színházunknak is van egynéhány ilyen pasája, kiknek hiába könyörgünk : hogy legalább a' legtragicusabb jelenetekben ne nevessenek hahotával, de ök azért nem hagyják magukat ; mi gondjuk a' canaillera ?

— B. vármegyében tiszteső esett. Vajjon egy uttal nem kész betük hultak-e, vagy épen rendes ujdonságok ?

— Soroksáron e' héten búesú volt. Vivat Soroksár ! 's a' többi.

— A' dunaparton deszkabódében ökröt mutogatnak, mellynek három szeme van, és három szarva. Három ökörszem, — három szarv, — bizony szép ! Ugyanott van vagy kilencz majom, egyik szebb, mint a' másik, és négy ocsmány papagáj ; — kilencz majom, — négy papagáj és három ökörszem, — bizony szép ! nem különben egy borzas medve, melly a' gazdája szavára polkát tánczol ; és egy tengeri macska — egy medve, egy tengeri macska és három ökörszem ; — — bizony szép ! . . .

— A' párizsi cigányok a' belgrádi pasát éji zenével tisztelék meg.

— Soha még olly silányul nem ütött ki műlap, mint az idei ; már magában az eszme egyike a' legsivárbaknak, mintegy hat-hét ember áll egymás mellett és egymás háta mögött, de valamennyi olly szerencsétlen szorongó helyzetben : mintha valamennyi egy planumon állna, szinte alig lehet kivenni, melylyik láb mellyiké ? Tájékönyvezetnek híre sincs, ha csak egy a' távolban tátongó benyílás nem akarja azt képviselni, melly remetebarang akarna lenni, ha ürgelyük nem volna ; — 's hát még a' metszés ? Ez igazán a', „ne nézz rám virág.“ — Hogy' lehetett ide tollrajzot használni ? Műlapnak aczélmetszetben, körárajban, vagy aqua tintában kell kidolgozva lenni, a' tollrajz csak skizzirozásoknál ér valamit, ott sem sokat.

— Agostai hitvallásu rokonaink Budán új templomot kezdenek építeni.

— A' mult hét egyik éjjelén a' tűzörök az országos és kerepesi keresztúton egy magányosan andalgó hölgyet elfogtak, ki azonban egyáltalában nem akart velök menni 's addig szabadkozott, addig könyörgött az unszoló hajdu lovagnak, míg az haragosan leugorva lováról, kötelet ragadt azon világos szándékkal: hogy az említett parlagi rózsát lova hátára kötelezvén, vele, mint egykor Dobozy feleségével, diadalmasan bevágtsasson — a' városházához. De a' hölgynek sehogys sem akart kedve lenni e' hivatalos elraboltatáshoz 's addig rimánykodott, küzködött az érzéketlen hajduseladonnal, míglen kezei közül kisurraván, sebesen, mint a' nyíl röpült — a' zrinyikávéház barátságos fényben mosolygó ajtaja felé. 'S mielőtt a' három lovas bajnok elérhette volna, ben volt az asylumban. Egy percz alatt egész hadsereg állt az elbámuló vitézek előtt, dákókkal és fütőkösökkel fegyverkezve védelmére jövő az üldözött erénynek; 's lön kaczag és zsvaj 's a' vitéz bajnokoknak hősi megfutamadása, kik látva a' kalandok tökéletes megbukását, nemeslelkűen kereket oldának 's „Ross und Reiter sah man niemals wieder.“ Így menekült meg az elszánt lovagiasság felépése által az üldözött ártatlanság!

— Schreier majomszínészársasága, mint beszélük, a' köz elismerést nyert „Álmok“ czimű drámát adandja elő legelső fölléptével. Szerző több ízben ki fog hívatni.

— Gregor Károly, egyike legkedveltebb vidéki tánczművészeinknek, kit társalgási finom modora 's valódi francziás ügyessége a' közönség kegyeibe legkivált ajánlanak, legujabban saját szerzeményű mazur négyesét fogja Pesten bemutatni; addig is ajánljuk őt a' tánczkedvelők érdemlett figyelmébe.

— Egy itteni mészáros először a' feleségét ölte meg, azután pedig önmagát. Nem valami rendkívüli dolog; hanem ha először magát ölte volna meg, azután a' feleségét, az már rendkívüliebb volna.

— Köszönjük mi alássan az ilyen békeséget. Divatlap atyánkfia sub titulo: „Elfogulatlan, nemes férfias beszéd“ (ő mondja!) egyik dolgozótársunkat, „új bornyú“-nak nevezeti 's beszédeit „bolondnál bolondabbnak“ czimezi 's ki e' szavakat elhiszi, „esztelennek“... Már, tisztelt urak, megbocsássanak; de ha önöknél ez a' társalgási hang, mi, kik illy tehénpásztori dialectuson beszélni nem tudunk, nem vehetjük magunktól rossz néven, ha a' discursusba belé nem elegyedünk, hanem hagyjuk önöket monologisálva pörölni, mint az egyszeri komáromi foghagymaárulónét, kit miután patvarkodási talentumairól mindenki jól ismerve szorgalmasan kikerült, ludjaival és kakasaival kezdett pörlekedni. Ezt annyival inkább tehetjük, minthogy önök rendesen felelnek is saját kérdéseikre. Így például az említett úr, kit collegánk „egy harmadiknak“ nevez, végül ezt mondja magáról: „sötét kétségbeesésbe kell jönöm, — én vagyok-e ostoba, vagy pedig azon beszédek? !“ A' kétségbeesés jelen esetben igen szép dolog.

KÜLFÖLDI IRODALMI SZEMLE.

(Folytatása az előbbeni cikkeknek.) De mit tesz a' közönség? Ez, különösen a' vidéki, iszonyatosan hirlapevő szokott lenni. Azt akarná, hogy a' megküldött lap borítéka alatt neki mindannyiszor Párizst is elküldenék. — Aztán mint zajognak — mint szidják a' könyvárusokat 's még inkább az írókat, kik miután olly borzasztóan fizettetik magokat, most mentül kevesebbet írnak. Azonban ennek is legfőbb oka a' journal irodalom; a' nagyobb lapok el lekötölezték magoknak a' jobb írókat, az írók könynyelműleg alá írják a' szerződéseket, fel vesznek előlegezésül néhány ezeret, 's aztán elmennek mulatni, a' munkát halasztják 's mintegy rá szoktatják ma-

gokat, hogy mindent az utolsó percze hagyjanak, sőt tán máskép nem is tudnak írni, ha csak nem égett még a' körmökre. Az idő telik, a' szerződések maradnak, azon lapok pedig irtóztató hasábkot adnak, lehetlen textussal győzni, 's mégis rendelt időre minden megvan. Nyujtanak, kalapálnak minden olly szélesre, mint lehet; ha egy pár jó eszméjük akad, azzal fősvényen bánnak.

A' régen várt nap eljött. A' Théâtre-Historique-ban Dumas Sándor új műve: *Le Chevalier de Maison-Rouge*, nagy tetszéssel adatott. A' czime e' drámának nagyon kapós, a' chevalier kalandok ki tudja meddig fognak még divatban lenni. *Le Chevalier de Maison-Rouge*! Aztán tizenkét valóságos felvonás. Este hét órától egész éjjel után egyig a' színházban lehetni hat órát, egy fél napot csupa élvek között tölteni. Az olvasó képzelheti, minő ördögi bevétel lehetett az első előadás alkalmával. Dumas úr okosan tett; eddig szedte a' tantiémekeket, 's engedett az igazgatóknak még nagyobb jövedelmeket. Most már a' tantiéme 's a' jövedelem is az övé, legfeljebb Maquet urnak enged egy kis részecskét, ki ezen drama alatt is, mint dolgozótárs meg van említve. Dumas *Maison-Rouge* lovagot már regénynek felhasználta, most szűkebbre szabta 's lett belőle dráma épen úgy, mint mikor a' köpenyből kabátot szabattunk. De lássuk a' drama meséjét. Párizsban vagyunk, az idő felséges, kedvező, 1793; — a' mikor a' jó Robespierre vitte a' kormány rudját. Éj volt, sötét és hideg; a' csinosság, divat 's elegancia választott népe mély álomban nyugovék. Az utcák csendjét csak egy feketébe beköpenyezett nő meré háborgatni. Mit kereshetett e' gyenge nő e' physicailag 's még inkább politcailag kemény időben: ez az első felvonásból nem világlik ki, mert a' nő azon pillanatban, midőn meg sem álmodja, elfogatik. A' rendőrök Rocher polgár vezérlete alatt a' nőt már fogságra akarják vinni, midőn egy ifju republicanus, Linday Mór, a' hely színén terem 's a' nőt megmenti. A' nő megszabadulva megmondja nevét 's elfut. Généviève, ez a' nő neve, e' pillanattól kezdve az ifju előtt örökre elfeledhetlen kép marad. Linday polgár haza megy nagy búsan és szerelmesen. Otthon barátjára Lorrain polgárra talál, kinek a' ritka kalandot azonnal el is beszélé. Lorrain bármennyire republicanus és hazafi, a' szerelem ellen nem tesz kifogásokat. Különben ez a' Lorrain igen derék gyerek, 's a' tizenkét felvonáson keresztül folyvást szórja az elmésségeket, nála nélkül Párizsban tán nem is nevetnének. — A' harmadik felvonásban megtudjuk, ki ezen ismeretlen Généviève, e' nő ki Lorraint a' barátság legremekebb példányává, Linday Mórt republicanusból a' legkétségbeesettebb royalistává teszi. Généviève nagy csodálkozásunkra már nem leány, ő már Dixmer polgárné. — Ez a' Dixmer polgár pedig *Maison-Rouge* lovag companistája, kivel együtt nem csekélyebb czélra törekednek, mint a' Templeba bezárt királynét megszök-tetni. Erre nézve a' Temple mellett megvesznek egy házat 's a' föld alatt a' királyné börtöneig egy hosszú folyosót ásnak. Már készen van minden, midőn Généviève polgárné e' nap az utcákon járván őt Linday meglátja, üzöbe veszi, haza kíséri, az ajtónál csaknem egyszerre rohan be vele a' házba, 's im a' fiatal republicanus előtt Dixmer tervei fel vannak fedve. Dixmer és *Maison-Rouge* összenéznek 's elhatározzák, hogy az ifjut megölik; de a' nő közbe veti magát 's Linday úr — ő tudja legjobban minő célból — beesküszik harmadik companistának. — Linday úr naponként jó a' házhoz, Dixmer még maga legjobban hívja; az ifju 's nő között hatalmas szerelem láncza fűződik 's ezen boldogság egy huzomban tart addig míg a' megszökötetési terv napja elkövetkezik. A' negyedik felvonásban a' Temple ujonan alakított fogházban vagyunk, azt hittük, hogy a' királyné és gyermekei sirni fognak egész felvonás alatt. Korántsem. Az örök, tömlöcztartók, tisztok, hóhérok járnak le és fel 's a' nézőket csudálatos magokviseletével a' lehető legjobban mulattatják. Az ötödik felvonásban ismét más kép nyílik fel előttünk. Dumas úr egy gyönyörűséges gyülekezetbe vezet. A' gyűlés elnöke egy rongyszedő. — Ki akar szólani, — kiált az elnök a' függöny felleb-

bentekor. Én, én! felelt senki sem tudja hány torok. Nagy kérdés volt szőnyegen: a' tisztán demócrata gyülekezet egy új tagot akart felvenni. Linday polgárnak azonban legkevésbé sincs eszében, hogy efféle helyeken megjelenjen, ha tehát az ő történetét akarjuk tovább fürkészni: keressük fel őt. — Linday! jer, látogassuk meg Maison-Rouge lovagot, mond Lorrain, mire a' felszólítottatott röviden azt felelé: nem bánom. A' lovag nincs otthon, ő már gyanus kezdődni lenni kénytelen volt Généviève polgárnénál keresni menedéket. — De hát mit akarnak ezen emberek ezen lovaggal? Mit mást, mint őt feladni 's így a' hazának szolgálatot tenni. Linday nem igen hajlandó erre, de minthogy a' lovagtól drága Génévièvejét féltetni kezdé, rá áll. — De ki harczolhat egy nő ellen. Généviève annyit sir, hogy a' loagnak most az egyszer megbocsátanak. Tudni kell pedig, hogy ez a' lovag a' köztársaságnak esküdt ellensége. — E' percztől fogva vége minden political 's historiai tárgyknak. Ezután Dumas ismét a' régi dramáiról, a' szerelem fájdalmaival, kéjeivel, reményeivel 's kétségbeeséseivel. Dixmer polgár jobban kinyitja szemét, eszébe jut, hogy nem épen fiatal létére egy Linday 's egy Maison-Rouge netán veszedelmesek is lehetnének. Mondhatjuk, jókor jut eszébe ez efféle. Généviève polgárné egy szép napon nyájasan elbucszuk férjétől 's kimegy sétálgatni. Dixmer titokban utána megy 's ki irhatná le iszonyu meglepetését, midőn látja, hogy neje Linday polgár házába megy. — Szegény szerelmesek! el vannak árulva. Dixmer ölni akar. De egy gondolat... egy eszme... 's a' drama más irányt kap. Dixmer polgár egy feltétel alatt bocsánatot ígér nejének. 'S e' feltétel az, hogy szabadítsa meg a' királynét, kiről már szinte azt gondoltuk, hogy többé szó sem lesz. — Be megyünk a' conciergeriebe. Dumas úr itt a' járást a' világon legjobban tudja; tizenöt éve, hogy előttünk lámpát tartva kezében minket mindig e' rémes helyeken hordoz. Mindenek előtt két őrt kellene megölni. Az egyik nevetségek között el is megy a' más világra; de a' másik kiált 's a' börtönfelügyelő ott terem. Minden veszve van. A' királyné még jobban compromittálva van. 'S valóban csodálkoznunk kell Dumas úr tehetségein, ki ezen elszóktetési tervet annyira érdekessé tudta tenni, hogy azt kelle hinnünk, hogy a' historia csal minket. A' királyné ezen alkalommal megmenekedett 's tán tisztos öregségében most is él valahol. — Ezután a' személyzet a' forradalmi törvényszék előtt áll. Abban bizonyosok lehetünk, hogy innen csakugyan senki sem fog megszabadulni. A' halálos ítélet rögtön ki van mondva. — Szegény Linday szerelemből csaknem meg akar halni, már az utcára akar egyszer menni 's éljen a' királyt kiáltani; de még vár. — Most a' fő szerepet Lorrain polgár veszi át. Généviève el van ítélve. Lorrain meg akarja szabadítani. A' nő már a' holtak teremében volt, hol a' nyaktiló van felállítva. Lorrain az előteremben van, de tovább kétségkedik menni — mert a' holtak teremébe két ajtó vezet; egyik az elítélteké; ki ezen jó be, minden kérdés nélkül azonnal lefejeztetik. E' hely nagy hatással volt a' közönségre. Lorrain polgár két szabad meneti jeggyel ellátván magát, kockázza életét 's belép a' rémitő helyre. — A' szerencse szolgált. Lorrain polgár nem a' veszedelmes ajtón lépett be. A' jegyek kéznél vannak, a' szabadulás bizonyos. De mi történik a' halálteremben? Généviève nem egyedül van — ott van Linday is. — Most ki halljon meg: a' barát-e vagy a' szerelmes? Dumas úr az ügyet a' szerelmesek részére ítéli el. Linday 's Généviève megszöknek — Lorrain ott marad. Dumas soha sem vett fel ennél merészebb tárgyat. Soha annyi lelki erőt, ügyességet, fenségest egy művében sem fejtett ki, mint ezen monstre-dramában. Ajánljuk e' művet a' nemzeti színház figyelmébe. Dumas nálunk minden külföldi írók között különben is legtöbb népszerűséggel bír.

Londonban most ezek a' legdivatosb színházak: Her Majesty's Theatre-Royal-Italian opera, Covent-Garden, Theatre Royal, Haymarket T. R. Lycaeam, T. R. Adelphi, 's ezen színházakban most mindenütt külföldi művészek működnek.

P—fy.

Tyroler m.

ÉLETKÉPEK' *hoz*
Kiadja Frankenburg H.

1847

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

9. sz. — Aug. 29. 1847.

PEST.

Nyomatott Launderer és Heckenastnál.

FELSŐBÁNYA (Szatmárban), nyárutó 17-én 1847. Ezen város kedvesen meglepő zord-regényes fekvése által varázshatású a' szemre, 's szomszédjától csak abban különbözik kíváncsólág, hogy társalgási szempontból jóval kiesb ez amannál. A' legközelebbi vasárnapon itt „búcsú”-járás volt, mellynek részvevői számosan valának — a' vidékről. Kíváncsatos volna, hogy Nagybánya is az egyházi énekek rendszerében, az itteni szabályt tartaná, fensőbb buzgalom és áhitat kelezhetése szempontjából! — A' napokban fordult meg itt Kézhegyi József tánczművész ur becses emlékéit hagyván köztünk! — Casinónk élénk, mert a' szelid communismus szin túlnyomólag unalog fölötté. Lapok dolgában csehül áll. Különös itt, hogy az „Illustrierte Zeitung”-ot rendszeren még az nap, midőn megérkezik, el is viszik! E' miatt sokan neheztelnek, főleg azok, kik ohajtának, mikép a' „Pesti Hirlap”. „Életképek,” vagy a' többi ilyféle szórú-bőrű lapok hordatódjanak el inkább. Időszaki lapjainknak alig fele részével találkozhatik itt az olvasni ohajtó. E' fölötti megütközésünket tüstént lehangolja figyelembevétele a' tagok gyérségének. — Szent István napjára tánczvizalmat szándékoznak rendezni — többen. Sikert neki! — Említésre méltó e' helyütt Pócsi Laczi derék hangszunk, kinek életbéli jellemü töredékes csárdásait Pesten is hallám huzatni a' Dolezsal-kávéházban. — Utczáink kiköveztetése igényelt dolog lévén, bátorkodunk az illetők figyelmét ide irányozni! Borzasztóan tyűkszemesedünk. — „Társalgó”-nk is örövend naponta gyarapuló vendégeknék. Proficiat! — Bányáink hol jól hol rosszul fizetnek. Ők a' változatosság örökös locomotivjai! Sokakat porból fölemelt, többieket porba 's borba süllyesztett! — Bizonyos Nagy Ferencz nevű arczképző ur foglalkozik itt jelenleg több függeni ohajtók (arczképileg) learczképeztetésével. Élet-hűn daguerreotypoz; ajánljuk szigethi, szathmári és nagy-károlyi atyafiaink részvétele őt!

Egy búcsút járó.

LEVELEK JÓKAY MÓRHOZ. II. Harkány, július 11. 1847. Siklósról a' harkányi fürdőbe randultam által, hová husz percz alatt igen jó, szeder-fákkal beültetett ut vezet; mielőtt azonban erről szólanék, az elsőről kell még némi említést tennem.

Siklós historiai emléke egy kapcsolatlan áll a' Garák idejével, kik alatt Zsigmond király e' várbán fogva volt, 's honnan ugyancsak Gara csele által — ki önérdékét tekintve kedvezőbbnek látta, ha Zsigmond ül a' trónon, mint ha arra más hívatnék meg — meg is szabadítottatt. Fönnáll még a' szoba — ha ugyan hinni lehet — hol az említett fejedelem fogva volt, a' kandaló, ezen, őseinknél olly nélkülözhetlen kellekkel együtt, melly mellett sorra üritgetve a' kancsókat, vitakoztak a' jövő csata kimenetele, vagy a' esataterv következei fölött. Ugyanezen kandaló fölött egy czimer van — ehöz tökéletesen hasonlít a' kapu fölött levő is — mellyet sokan a' Perényiek czimerének lenni gondolnak, mi annak bizonyosága lenne, hogy Siklós ez előtt ezen család urodalma volt — de ez be nem bizonyul — míg mások épen nem ismerik. És mily nagy ellentétben áll e' szoba, lakosaira nézve, az előbbi korról? Itt, hol most egy lelkes hazafi birtokait igazgató gazdaszt toll-recegsége szakítja félbe az éj nagyszerű csendét, hajdan a' harczerő házatért daliák tarajos sarkantyúinak pengői tevék ezt; itt, hol most teljes készséggel van tárva az ajtó az út fáradalmai alatt eltikkadt utazó polgár szives barátsággal fogadtatására, ez előtt néhány századdal hangos léptekkel járkáltak föl 's alá az örök, reájok parancsoló vigyázattal örködő a' király fölött, kit a' haza kebelében dúló átkos pártviszály kárhóztatott börtönre.

A' várnak a' harsányi heglánczolat felé tekintő részén van azon szoba, mellyben Gara, nejét megölte, miről e' következő rege kering a' nép ajkán. — Gara, mint ez időben Siklósnak ura, szerelmes volt egy siklósi lakos leányába, ki azonban szíve választatott a' most említett szobával szemközt, saját várában — mellynek omladékai, mint mult levelemben is említém, még láthatók — lakó magyar urat — Garánál természetesen kisebb hatalommal bíró — Lábatlan szerette, 's tőle viszont szeretették; az atya azonban csaknem elkábulva hallatlan örömeben, hogy ily nagy úrral jó atyafiságba, 's unokáiban Magyarországnak megannyi nádorait látván már képzetében, leányát Lábatlannal további társalgástól keményen eltiltá, 's Garához erőlteté. A' leány sírt, rimázkodott, esedezett; ám mind ez nem használt semmit, mert atyja szívében kínjai részvétre nem találtak, Gara neje 's később első szerelmének áldozatja lón. Lábatlan szinte azon egy fájdalmat érzé a' leánynyal, mert hisz ő is kedvesétől fosztatott meg, lerontatá várát, elhagyá a' helyet, mellyre emlékeznie egy volt a' halálra gondolással, 's zárándok mezet öltvén magára, indult el a' Szent-földre. Gara várában ezalatt a' leszakított rózsabimbó fölynyit, ám ezt nem a' virító tavasz éltető sugárjai idézték elő a' természet rendén, hanem a' lényeknek, a' körülmények erőltette gyors kifejlődése, mi nem egyéb volt, mint a' ketős léptekkel bekövetkező hervadás, a' halál előjele. Élete unott, sőt kínos volt, mert kényszeríték e' házasságra, mert mást szeretett, kit feledni nem tudott. És ha férje pártosai lakoma fölött dévajkodó mámorukban egészségére üriték is ki kancsókat, emlékében a' kedves sorsa fölötti aggodalom jelentkezett. Ha férje kezét nyujtá, szerelmi mámorában eszméletlen, mohón ragadá magához, és szorítá meg, mintha így akarná szerelme véghetlen hevét megismertetni, 's csak később, midőn feleszmélt, borzadt meg, mert hisz kedvese kezét vélte szorítani, és nem ura-, parancsolója- vagy talán épen zsarnokaét. — Kedvese élt lelkében, kit itt viszont látni és szerethetni remélt. Lábatlan teljesíté fogadását, megjárta a' Szent-földet 's kedvesét ez életben még egyszer 's utolszor látni vágyván, Siklóra jött, megtudta, hogy Gara egy nap Pécsre utazott, 's bejelentette magát a' vár asszonyánál. A' várnagy sokáig vonakodott ezt tenni, mert Lábatlan nevét meg nem mondá, 's ez időben a' pártok kémei ily öltözetben tudták ki egymás terveit, míg végre ellen nem állhatván sürgetésének 's bejelentvén, az urnó elé bocsátá. Lábatlan keblében leirhatlan vihar dúlt, öntudat nélkül rohant be a' terembe. „Katalin!” kiáltott föl a' fájdalom kétségbe ejtő hangján, Garáné előtt térdre hullva, szavait forró könnyei elfoj-

ták, tagjai reszketni kezdtek, 's kiadta lelkét. Katalin keblében a' kínos fájdalom 's öröm egymás ellen csatát vívott, egyedül hangjáról ismerheté meg a' kedvest, mert elroncsolt teste egyébként ismeretlenné tette; örült, hogy imádoztját, kitől a' sors elszakítá, még egyszer láthatá; fájt neki, hogy ezt illy keserves állapotban teheti. Kétségbe esetten futkosott föl 's alá a' teremben, segélyért kiáltozván; irtódzott a' következtől, melyet e' jelenet vonhat maga után, ha férje haza térvén tanúja leend; majd a' holt testre borult, bucsú csókjait hintvén rá, ki neki életében legdrágább volt 's még sem birhatott; míg végre a' fájdalomi erőt vón rajta, eszméletlenül rogyott a' földre, 's szívének halk dobogása tudatá csak, hogy az élet még ki nem aludt végkép belőle. Illy helyzetben feküdt a' földön hosszabb ideig, míg érzéketlenségéből a' várnagy léptei, ki urának közeledését jött jelenteni, ébreszték föl. Ismerve férje kegyetlenségét és dühét, bár ártatlan volt, rettegett boszuállásától, összetett kezekkel esdeklett a' várnagy előtt, hogy a' holttestet titokban eltakarítván, férjének egy szót se szóljon. A' várnagy kérése teljesítését megígéré, de nem úgy tön, hanem levágván Lábatlan fejét, azon reményben, hogy urától ezen hű tetteért jutalmat nyerend, elébe sietett, azt hazudván, hogy nejéveli hűtlenségén kapván, agyonszúrta, 's fejét im átadja. Garában ezek hallatára a' vér forrongani kezdett, dühösségének határa nem volt, fölhana a' terembe, hol neje még alétlan feküdt, fölrángatá, 's ellenére annak, hogy ez esküdtött, az istent hívta tanúul ártatlansága bebizonyítására, keresztülszúrta, Lábatlan holttestét a' kutyáknak dobátván oda martalékkul. A' várnagy, kit önérdéken kívül az is boszúra gerjesztett, hogy Garáné szemtelen szerelmi tolokodásait erélyesen visszaszantistá, ezen ármányaért irtózatosan lakolt, mert az örök által, kik előtt jó kedvében vigyázatlanul kifecsegett mindent, világosságra hozatván bűne és Katalin ártatlansága, a' krónika szerint Gara által elevenen befalaztatott. — A' mult esztendőben kezdetvén meg a' siklósi várkert rendezése, ásás közben egy alig 5 láb hosszú és 2 láb széles üreg fedeztetett föl, melyben embercsontok találtattak. Nem mondom épen, hogy ezen üreg volt várnagy uram sírkertje, de hogy eféle büntetések őseinknél mindennapi szokásban voltak, számtalan 's alaposabb fölfedezések bizonyítják. Például hozom föl azon álkapczát, mely jelenleg a' muscumban van, melynek két széle be van lakatolva, melly lakatolás, hogy a' Trencseny megyében, egy zárdában befalazva talált embernek életében történt, onnan gyanítható alaposan, mert az álkapca véres. (Vége köv.)

Friebeisz.

SZÁSZ-RÉGEN-VIDEKÉRŐL, augst 12. Nevezetes, de maga nemében kedvetlen tudósítással szolgálók ezen lapok tisztelt olvasóinak. Szokatlan zaj, láрма, félrevert harangok kongása riasztott volt föl keleti édes nyugalomunkból jelen hó hatodikán reggel; az egész vidék talpon 's harezra készülve állott; sűrű füst-fellegek boríták a' falvakat és mezőket. 'S honnan és miért mind ez? Felelet: az egyiptomi 10 csapás egyike, t. i. egy sáskatábor szállotta volt meg az előtti estve a' vidéket. — Ki ezen állatkákat 's azok pusztítását nem látta, nem igen hiszi; de mi, kik láttuk, kergettük, öltük, szomorúan tapasztaltuk, hogy a' szent könyv nem ok nélkül nevezte volt csapásnak az ő megjelenésöket. — Az állatka igen szép; de midőn millióként, 's oly nagy mennyiségben jő, hogy a' nap világát elfogja, 's midőn megszállva, minden gyengébb növényt fölemész, úgyszólván az egész mezőt egy pár óra alatt semmivé teszi: csak akkor látszik az ő hivatlan megjelenésének rutsága. — Hozzánk csak két csapat szállott volt, de mégis reggeli 10 óráig, míg sikerült fölkelhetnünk: néhány darab kukoriczát földig megették. A' kukoriczát tetőtől talpig úgy befedi, hogy azon semmi zöld nem látszik, 's mikor mindenik a' maga előtti tért elrágta, már kukoricza nincs többé. — Hogy reggel mindjárt el nem hajthattuk kárunkra, oka volt az azon reggeli eső; mert ha megvizül a' szárnya, nem tud röptülni. — Három nap álltunk a' sáskákkal hadi lábon, egy falu hajtotta a' másnak, az ismét vissza stb. — Ezen sáska táborozásban igen föltűnő volt a' szolgabírói u. n. „erélyes“ eljárás, mit a' maga helyén méltányosan megemlíteni el nem fogok mulasztani. — A' napokban Régenben egy nagyszerű párbaj volt készülöben; mi azonban füstbe ment. Hihetősen azért, hogy az egyik hősek nem lévén koporsója, miután egyet hasonló célra véve, azután megszorulván eladta volt — későn jelent meg a' halál vámhídjánál. — Az emberi szenvedélyek és gyengeségek gyászvirágai nemcsak nagy, de kicsiny városban is láthatók; mi, kik eféléket szerencsések vagyunk látni, folgyújtjuk az események tömegéből az olyakat, melyekkel egykor mint into példákul szolgálnak azon szülőknek, kik e' becses névre érdemesek. — Jövő hónapban a' könnyű-lovas ezrednek egy pár osztálya a' mocsár alatt tábori gyakorlatokat tartand. — Gabnánk meglehetősen termett; kukoricza is elég van. — Tehát jó farsangot remélhet, kinek sok leánya van.

Etédi G. J.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

— A' jövő hétre körülmények miatt megállapított játéksorozatot nem adhatni.

— „Báró és bankár“ eredeti drama, Hugo Károlytól, előadásra elfogadtatott.

Műmelléklet: Legujabb divatkép.

Az Eletképek 7-dik számával megjelent Szalay László arczképe kapható 40 pgó krért a' Pesti Hírlap kiadó-hivatalában.

Kiadja Frankenburg Adolf.

Az Életképekből

teljes példányokkal folyvást szolgálhat

a' szerkesztőség.

Megjelent Jósika Miklós „JÓSIKA ISTVÁN”

czimü regénye öt kötetben,
és kapható 5 pgő ftért minden könyvkereskedésben.

Heckenast Gusztáv,
kiadó.

Hartleben és Altenburger

könyvárusoknál, Pesten, váczí-utca 437. szám alatt kapható;

MAGYARORSZÁG 1514-ben.

REGÉNY.

Irta

BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF.

Első és második füzet 2 frt pengő pénzben.

Heckenast Gusztáv,

pesti könyvárus- és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvárusnál kapható:

NŐK VILÁGA.

Irta

Szabó Richárd.

8-rét. füzve 1 frt 40 kr. pengő pénzben.

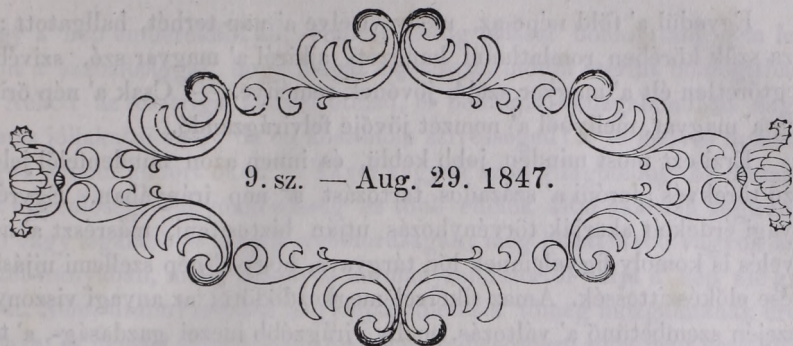
Legujabb divatu őszi mantill-ok és dominett-ek

a' legutolsó párisi és bécsi szabás szerint, nehéz selyemkelmékből és kásmirból, úgy szinte
ánom selyembáronyból nagy választásban folyvást kaphatók

Ehnn Tamás

„Reményhez” címzett divatárú-kereskedésében, Pesten
városháztéren a' városi gyógyszertár mellett.

9. sz. — Aug. 29. 1847.

NÉPÜGY ÉS KÖZMIVELTSÉG.

Magas bércekről sok százados
Várrom tekint le rám;
De len még áll, virágozik
'S ép ezredes hazám.

Bajza.

Nagy lépést tettünk előre; nem vagyunk megelégedve állapotunkkal, 's ez tán az egyetlen, mivel megelégedhetünk.

A' lefolyt sujtásos korokban : extra Hungariam non est vita! hangzott a' honfiak ajkiról, és a' szép szavak mellett — elaludtak.

Azt hitték : a' paradicsom teszi a' boldogságot; holott megfordítva a' boldogság teszi a' paradicsomot. De emberi boldogság és renyhe elégtelenség távol vannak egymástól; és törekedni a' jobb után épen olly boldogító, mint örülni a' meglévő jónak.

Ki törekvést nem ismer, kit a' jelen pillanatja renyhe megelégedésbe ringatott, annak nem nyílik a' véghetetlen jövődő tavasza; gyümölcsét szakaszthatja az élet fájának, de virág nem nyílik számára.

Szegény boldogság, nyomorú nemzeti jólét, melyet a' jelen szűk köre határoz! Nemzetet soha virágzónak nem mondhatsz, ha jövődője nincsen. Derülő napjainknak hiába örülünk, hahogy a' jelennél szebb jövőnek alapját meg nem vetjük.

„Lásd, melly helyet foglalsz a' népek sorában

'S mit várhatsz az idők további folytatában.“ (Bacsányi.)

De a' magyarnak mindig különös életlogikája volt : sírva vigadt, nyomorogva boldogult; és midőn jövődjét eltemette : „vivat“okra fakadt. Így vagyunk és voltunk mindennel. A' mult század hazafia magyar létére gögtele latin közmondásokban dicsőíté a' hazát; az idegen csufság tárgya előtte, és ime — öltözetét, nyelvét az idegenért oda veté; itthon fennen hangoztatá : extra Hungariam non est vita, és külföldön emészte a' hon zsirját.

Egyedül a' föld népe az, mely viselve a' nap terhét, hallgatott ; de háza szűk körében romlatlanul hangzott ajkiról a' magyar szó, szívében megtöretlen élt a' magyar szebb jövőnek reménye. — Csak a' nép őrizte meg a' magvat, melyből a' nemzet jövője felvirágzandó.

Érzi ezt most minden jobb keblű, és innen azon mindenfelől jelenkező törekvés : leróni a' százados tartozást a' nép irányában. Egyrészt anyagi érdekeit akarják törvényhozás útján biztosítani, másrészt a' népnevelés is komoly figyelemnek lőn tárgyává, hogy a' nép szellemi ujjászületése előkészíttessék. Amaz sikerrel megkezdődött ; az anyagi viszonyok mezején szembetűnő a' változás, mely virágzóbb mezei gazdaság-, a' termékek okszerűbb kezelésében mutatkozik ! de a' szellemiség mezején az egymást erő sok terv daczára semmi sem történt.

Egyébiránt az anyagi jólét sokkal könnyebben is eszközölhető, mint a' szellemi. Amazt a' történet is sajátunkká teheti és pillanatnyi sorskedvezés meghozhatja ; ez folytonos öntörekvés műve, szakadatlan lelki munkásság gyümölcse, mástól nem kölesönözhető. — Írást, olvasást, a' tudományok különböző nemeit mástól tanulhatod ; de szellemi kincseddé mind az csak önmived által lesz, a' lélek olly sajátságos működése által, mely minden cselekvőségét öntudatosan egy életezél felé irányozza. — A' tudás eszköze a' műveltségnek, de nem maga a' műveltség. Sőt lehet és van eset, hol a' tudás nemcsak hogy szárnyra nem kelti az öngondolkodást és következéskep a' valóságos műveltséget, de az embert géppé lealacsonyítván őt valósággal el is butítja, a' művelődes föltételeitől örökre megfosztja, úgy hogy — 's ezt fájdalommal mondom — hazánkban is talán nem kevesebb az elbutító, mint az elmederítő intézet. 'S mégis mindig azt hiszszük : mindent megtettünk, ha népünk gyermekeit iskolába küldjük. Oh ez nem minden, uraim ! sőt, a' mint a' dolgok jelenleg állnak, kevesebb a' semminél.

Valamíg a' népnevelés csupán az iskolára szorítkozik : írás olvasás meg egy pár félig értett ismeret elterjedésén kívül egyéb eredményét fáradozmainak nem látandja.

A' kevés iskolaév, melyet a' paraszt gyerek iskolában félig-meddig tölteni szokott, legfőlebb arra elegendő, hogy az önzésnek alkalmas eszközül idomíttassék ; de sehogy sem elégséges arra, hogy belőle öngondolkozó ember, szabad polgár képeztessék. Ezzé a' nyilvános élet által lesz, ez a' közszellem szüleménye.

Ki nem fogja ó Athenae irástudatlan népét műveltebbnek, dicsőbbnek vallani ama' bajorhoni sörkirályoknál, kik mindnyájan írni olvasni tanultak, kátéjokat magolták és minden vasárnap a' sörkupát egy órára odahagyva prédikációra is mennek ! — Miért ? Azért, mert a' görögnek nyilvános népélete volt, mely az egyes lelkét a' magán érdekek szűk köréből kiragadva gondolatnak, érzelminek magasb röptöt kölesönzött, és kikhez buzgó imája szállt és kiket dicsőített, hazája nemtői, faja boldogítóival valának. — A' görög önmagát, faját minden tagjaiban becsülve magából lett azzá, a' mi volt 's azért volt a' szó nemesb értelmében — ember.

Uraim ! kik a' nép javát akarjátok, tartsátok mindig szem előtt,

hogy a' nép emberekből áll, embert pedig mással boldogítani nem lehet mint a' szabadsággal, hogy magát saját esze, módja szerint boldogíthassa. — Neked az osztriga kedves ételed, és boldogító buzgalmadban engem akarsz jóllakatni vele; de én köszönöm szívesseged! a' te kedves nyalánságod nekem undort okoz. — Távol vagyok azon világboldogítók álmaitól, kik egyenlőség, vagyonközösség és több effélék által akarnak segíteni a' nép vagy legalább — magok nyomoruságán; még hitetlenebb vagyok azon nézet irányában, melly bizonyos kormányrendszertől várja a' nép megváltását. Nem, uraim! minden nagy ujjászületés a' tömeg mozgalmának eredménye, és nemzet sülyedéséből maradandó dicsőségre soha nem vergődött, ha maga magát föl nem emelte; segíts magadon és isten is megsegít. — A' nép nevelje önmagát, különben mit sem ér. — Ha önjavát jelenben át nem látja, ha a' nevelésnek szükségét nem érzi: bizonyosan fonák institúciók, egyesek vagy a' nemzet vétkei tették képtelenné, és jobb institúciók egyesek jó példája által eredeti képességét kétségkívül visszanyerendi. De épen itt a' bökkenő. Testvéreknek születünk, hogy testvéreikül együtt és vállvetve viseljük a' lét terhét; de mi meghasonlottunk és elszakadtunk egymástól; az ész embere nem dolgozik, a' dolog embere nem gondolkodik, pedig munka és ész, mint test és lélek együvé válók, és valamíg azok elkülönítve működendnek, nemzeti ujjászületésünk üres agyrém marad. Testet és lelket látsz szétszakgatva magad előtt; ott renyhe tömeg gondatlan munka alatt görnyedő; itt ész tett nélkül, üres árnyéklét.

A' kettőt egyesíteni kell, a' munka fia gondolkodni, és a' gondolkozó rész dolgozni tanuljon; csak így lesz boldog és boldogító az egész.

De mik azon intézetek, melyekben népiünk valóságos emberéltre neveltetnék? Az iskola meg az egyház.

Az iskola, ha az élet kifolyása, 's az életre előkészítő, egy szóval, ha fogalmának megfelel, hatalmas tényező, mert a' szükséges eszközöket adja kezünkre, mellyekkel önmívelődésünket, tökéletesedésünket szakadatlan folytathatjuk. — Azonban úgy áll-e a' népiskola ügye hazánkban, hogy fogalmának megfelelőhessen? — Koránsem. A' népiskola legjobb esetben az egyház szolgálója; másnak udvarában seper, maga házáat elhanyagolja. Az iskolamester eszköz 's a' nép, mellyet nevel, eszköz leendő.

A' mi a' gyermeknek az iskola, az a' nép meglett emberének az egyház. Mit tesz az egyház a' nép nevelésére? Könnyebben tettük a' kérdést, mint a' feleletet tehetendjük.

Tisztelet mindennek, mi valaha emberi szívet üdvezített, tisztelet becsület, de igazság is.

A' vallás minden szellemi életnek lelke; de épen mivel ez, a' vallás magában épen olly kevésbé megfogható, valamint meg nem foghatjuk a' lelket test nélkül; a' vallás a' tettben él és tettekben, emberi, polgári tettekben fejlődik; tett nélkül a' vallás üres ábránd és vallást szavak által megfogadni akarni, annyit tesz mint lelket festeni test nélkül. Nesze semmi, fogd meg jól! (Vége követk.)

Dr. Bloch Móríc.

E G Y K É P 1280-ból.

(Folytatás.)

III. KÉT FÉRJ NEJE.

Mikor a' torony ajtaja be volt újra zárva, Geronimo tolvajlámpát vont elő köpenye alól, 's annak borékát felemelvén, a' helyet gyéren kivilágította.

A' négyszeg, melly itt őket odujába fogadta, vakolatlan idősényvett koczkákat láttatott 's felül a' boltozatban hasadás nyomait lehetett kivenni.

Geronimo egy köbre helyezvén lámpáját, a' meglehetősen ép tekintetű padló négyszégei egyikét nyomás segedelmével felemelte, 's elül menvén a' lámpával követőjének világitott.

Keskeny 's nem a' legépebb meredek hágsón ereszkedtek itt a' mélységbe; mintegy harmincz fokozat után, leértek nemébe az előboltnak, mellyből egy síkator setét üre ásított feléjük 's penészes lég fogadta őket.

Mindketten olly aggálytalanul haladtak előre, Geronimo mindig elül menvén kis lámpájával — mikép azonnal látni lehetett, hogy az idegen gyakran nem legelőször jár itt 's következőleg őt semmi sem lepi meg.

A' sötét rejték, melly két ölnyi széles földalatti utcát képezve, egyenesen 's megszakadás nélkül vonult odább, egy tágas négyszegű boltozatban végződött; mellyben szükség esetében pár száz ember elrejtőzhetendék.

Itt Geronimo kis fülkébe helyezé lámpáját, 's egy gondosan bezárt ajtót nyitott fel kulcsa segedelmével.

E' tágas négyszegen túl kisebb boltba léptek; 's ennek az előbbivel szemközt emelkedő vasajtáját, felkucsolván, meredeken felfelé voruló lépcsőzet fogadá őket.

Mintegy százhusz fokon haladtak fölebb, mellyek bár néhol megszakadva, sem jobbra sem balra el nem tértek, 's majdnem függőleges szédítő meredekséget képeztek.

Végre felértek azon kis négyszeghez, mellyben a' hágsó megszakadt, 's előttök egy, az előbbieknél épebb kinézésű erős, vasajtó tünt fel. — Geronimo ennek három zárját felnyitván, a' két férfit, gazdag tekintetű 's nehézselyem falkárpitokkal elborított szobában találta magát.

Geronimo, mikép e' földalatti vándorlás közben egyik vagy másik ajtót érték, azokat újra 's igen gondosan bezárta 's e' fölött annak, ki őket e' rejtekeken át követendé, minden esetre feltűnt volna, hogy a' különböző ajtókat felnyitván, soha sem léptek egyenesen be azokon, hanem gondosan kerülve az ajtók előtt közvetlen terülő kőlapokat vagy jobbra vagy balra tévénék igen hosszú lépéseket, mintha valami árkot, vagy csaptatót kerülnének ki.

Midőn e' csinos előszobába léptek, Geronimo levette baretjét 's az idegen is leemelte csuklyáját, — azután szólt: Geronimo! két óráig várj itt reám, — nem mulathatok sokáig. — 'S most isten veled; visszajövet lehet, hogy pár megbízásaim leendnek.

Fejemmel állok mindenért, mond a' magas férfit ; azután egy alig észre vehető ajtón át eltűnt.

Mikor a' kalóz egyedül látta magát, levetette nehéz marinaróját, 's a' szobában, melynek tetejéről csinos lámpa függött, őt egészen ki lehetett venni.

Öltözetét már leirtuk, 's ez a' világítás által még nyert; — mivel a' szövet finomsága most inkább feltűnt... de leginkább nyert a z ifju arcza, mely így át nem szegve 's el nem sötétítve az éj árnyától, a' vad de szép vonásokat láttatá, melyeknek a' komoly, daczos kifejezés inkább előnyökre, mint károkra volt.

Az ifju levetvén marinaróját, minden haladék nélkül egy zsinórhoz sietett, mely közel az ajtóhoz — lefüggött.

Megrántván azt, úgy tetszett, mintha a' mellékszobában siető léptek közelednének : az ajtó pár perc múlva felnyílt, 's az idegen egy ragyogó világítású terembe lépett. —

Két, szeszélyesen 's gazdag aranyszövetekbe öltözött, szerecsen nő fogadta őt : mindkettő tartásában 's arczkifejezésében a' legmélyebb tisztelet nyájassággal páruva valának kifejezve. — Bár némi meglepetés feltűnt rajtuk.

Nemcsak a' falak eleven színü kárpitjai nevettek úgy szólván a' jöltre, hanem a' szép faragásokkal elárasztott lábakon nyugvó márványasztalok fölött roppant chinai vedrekben a' délies ég legszebb virágai lehelték ki füszeröket.

A' padlat sima márványlemezen haladott az ifju, olly fesztelen könnyűséggel 's olly mindinkább derülő arczczal, mikép első tekintetre látni lehetett, hogy azon boldog, óvott szerencsés órák egyike elé siet, melyeket az életben úgy szólván el kell oroznunk a' sorstól, a' melyek csak azok számára léteznek, kikben heves szenvedélyek gyűlekony anyagra találának.

Illy óráknak lehámlik költőisége azok előtt — kiket az alkotó keze, mint ügyes gépeket állított a' világra — 's kiknek kezeikben forognak azután az ugynevezett földolgok ; a' bujdosó-csillag belső gazdálkodása, 's mind azon szép és üdvös belső kerek szövegek — melyeknek fogaik 's csavarjaik olly bámulatosan roppannak egymásba ; — ellenben illy üdv-órák maradnak kárpótlásul a' gyakorlati nagy értelem hiányáért, 's azon nagyokhoz illő szívetlenségért 's részvétlenségért szívbajokban, mi a' nagy embereket különbözteti meg tőlünk szánandóktól, kiknek szívünk is van, — 's kik e' komoly szemöldü, hideg elfásultságot, e' nem-gondolást semmivel, mit szánalom, érzékenység szép adományul nyert az égtől, 's olly kedves zamatu önzés levéllel keverítve, mely megfoghatóvá teszi az illy nagyszerű egyéniségek kimondhatlan szánalmas gúnyérzetét azok irányában — kik valamit csak azért tudnak tenni, mert szeretnek vagy mivel szívök jó — — vagy mint ama' nagyok mondják : mivel gyöngék 's szívök lágy. —

Mi távol attól e' nagy embereket sajnálni, inkább a' legnagyobb haj-

lamot érzünk őket — — irigyleni — — ? — nem — — semmi esetre — — hanem csodálni, ha kívánják — — 's előttük térdet fejet hajtani.

Kalózunk azonban tartozott-e azon selejtesebb osztályhoz, azon alárendelt szánandó teremtményekhez : kik szeretni tudnak 's kiknek életök heves szenvedélyek habtorlatain ostoroztatik keresztül ? az még kérdés.

'S még azt sem akarjuk itt elárulni — azok sorában volt-e, kik nagyokká kiképezettek 's kimájdugultak, 's ha fiatal korukban szintugy szerettek is, sőt szerelmöknek szintugy áldoztak is — — de azután vén-ségökre a' malecontentusok nagyszerű, de kissé — — szerelemben — 's bármí más viszonyban, nevetséges szerepét játsszák.

* * *

Az ifju sietve áthaladott e' szobán 's egy másikba nyitott, hol, mielőtt körületekinthetnének, egy meglepő hölgyalak tűnik szemünkbe.

E' néembernek arca szembetünöleg az olasz fajra emlékeztetett ; sűrű holló-fekete haj, nagy szép vágásu szemek földve hoszú szelyemernyeiktől, gyöngéd választékos termet 's egész öltözetén keresetlen, mondanók, hanyag szórakozottság, 's mégis olly izlés, melly első tekintetre mutatá, mi-kép e' hölgy még azon kevesebb szorgalomban is, mellyet most öltözetére fordított, nem tagadhatá meg a' hölgyi tapintat hatását.

Frangepánné, mert ő volt, meglepetve, de azután legyőzvéen önkénytelen megrettenését — — szelíd szenvedő arcczal lépett az ifju kalóz elé.

Annia ! szólt az ifju, mielőtt Annia szóhoz juthatna — ölelj meg — — halottnak hittél, ugy-e ? jer, számláld szívem vérésit ; egy századot éltem át — — valahára látlak újra — — de te — — hideg vagy — — kedvetlen — nem örülsz-e nekem ? — Oh ! emlékezel-e még első találkozásunkra, 's mind arra, mit akkor ígértél nekem, 's mind arra, mire kértelek — — élek ! — semmi sem változott : — akkor Frangepán férjed itt volt e' várban — — és szerelmed mégis tudott egy órát megóvni számomra, — oh ! hogy az is háborítva lön — — de most magadban vagy. — — Tolomeo ! szólt a' hölgy, gyöngéden kifejtekezvén az ölelő karokból — te nem jól tevél : — te vétket követtél el, te elbizott valál — — mikor engemet áldozatul vetettél a' Frangepánoknak. — Azóta holdak teltek el : 's bennem ki lön egy iszonyu gondolat érlelve : — igen, Tolomeo ! — én azt hiszem, hogy te engemet soha sem szerettél ! —

Annia ! kiáltott fel Tolomeo, hogyan mered ezt állítani ?

Ugy barátom, mond a' hölgy, miután mindketten helyet foglaltak, hogy nem hiszlek képesnek, őszintén felelni kérdéseimre, 's kételyeimet feloszlatni.

Kérdezz ! — mond Tolomeo, míg szemöldei összevonultak. —

Nemde akkor, mikor Ferindo buvhelyeinket felverve, engemet, mi-kép hitte, kezeid közöl megszabadított : te mindenkép azon voltál, hoz-zám juthatni ?

Igen, Annia, 's Geronimo által, kit régen béremben tartottam, a' Frangepánok közelében ez tökéletesen sikerült. —

Nem szabadíthatál-e meg akkor? — kérdé tovább a' nő : 's miért nem tévél azt, kérésemre sőt könyűimre? —

Nem tettem, felelt Tolomeo : olly okból, melyet te tudsz legjobban.

Igen — Tolomeo ! tudom, legalább te mondád nekem, mikép a' messés hajdanban Veglia szigete, minden csekélysege mellett, saját királyokkal birt, 's hogy te ezek utódja vagy, 's minden ügyekezeted az : újra felemelkedni ama' fokra, honnan olly mélyen aláestél.

Nem találod-e ezt természetesnek? mond Tolomeo : 's nem illőbb-e, hogy nem vagyok közönséges kalóz és utonálló, — 's hogy, miután Ferindo 's egyáltalában a' Frangepánok, mióta e' vidéket birják, mindent elkövetnek a' dalmat szélek nagyobb részét hatalmuk alá keríteni — én nem mint közönséges rabló, hanem mint elszánt összeesküdtek feje, hatalmamba akarom Vegliát keríteni?

Nem akarom e' terv merészségét tagadni, mond Annia ; 's értem, hogy a' kis Veglia egykori királyainak utódja nemesebben cselekszik így, mintha célja végre is csak az lenne : gazdag kereskedőket kifosztani ; — — de ha célod nemes, Tolomeo ! — az utak arra nemtelenek !

Nemtelenek? — kiáltott fel a' kalóz : — mióta tekinted azokat nemteleneknek?

Talán nem fogsz érteni, felelt szomorún a' hölgy ; mióta eszmém van arról a' mi nemesebb !

Valóban, mond Tolomeo, kíváncsi vagyok tudni, mi lehet nemesebb, mintha néhány holdnyi raboskodás után, kényelem 's bőség közepett, mint Veglia királynéja leendsz e' várnak úrnője !

Úrnője? — mond Annia — királyné? — én — két férj neje, — egy némbér, ki a' kém 's áruló szerepét játszsza, ki esküvel oltár előtt van lekötve, — míg a' másiknak ígérte, hogy férjét — — — valódi férjét elárulja? — — — Lehet-e illy hölgy királyné? —

Annia ! mond Tolomeo — te nem értesz engemet — holott volt idő, midőn nagyon értettél. — Hogy bennünket nem a' lelkész keze adott össze — igaz — — igaz, hogy arám valál csak, nem nőm, mikor legdühösebb ellenségem martalékja levél ; — — de mióta élek, azaz : életemet érzem, 's élve élek, szerettelek. — Én akkor, mikor te a' Frangepánok hatalma alá kerültél, egyét tévél a' legnagyobb áldozatoknak ; mert bár hozzád juthattam, bár megmenthettelek volna : én valék az, ki kértelek, hogy itt maradj, hogy Frangepánt nyerd meg, hogy ügyekezéssel odavinni a' dolgot hogy elfeledvén, mikép elei fejedelmi házakból vettek nőket, tégedet vegyen nejlül ! — Én merész, nagyszerű tervet gondoltam ki — — — nem vagy te két férfiu neje — — mert hozzám nem köt eskü — te nekem gyermekéveid óta szerelmesem vagy, több mint nőm ! — De neje vagy a' leghatalmasb fejedelmek 's urak egyikének, ki itt örökségemet bitorolja. — Szivem majd meghasadott, mikor át kelle téged neki engednem ; de azt hittem, mikép sem nekem sem neked nem válik szégyenünkre, ha én atyám

örökségének trónjára, Olaszhon legfőbb urai egyikének özvegyével lépek. — — Nem álltál-e tervemre? — nem egyeztél-e meg mindenben? — — 's most kételyeid emelkednek — — — mi változott azóta? — — Hiveim száma szaporodott Vegliában 's a' dalmat széleken; számosan vannak, kik a' perczet sovárognak, midőn nevem régi fényét visszanyeri; de tervem kivitele egyedül hűségedtől, 's szerelmedtől függ. — —

Egy hölgytől — a' merész praetendens tervei? — mond Annia nem minden színezete nélkül a' gúnynak.

Hogyan érted ezt? kiáltott fel Tolomeo, míg vonásai szigorú kifejezést nyertek.

Ugy, barátom, mond a' hölgy: mikép azt értenem kell. — Mikor férjem hatalmába jutottam, — nem volt eszmém arról: mi a' szerelem — mi a' valódi szerelem; — éreztem ugyan a' fájdalom mély sajgását, mint jégkigyót áteszteni minden idegeimen: de nem tudtam, e' fájdalmas érzet igazságos-e vagy nem; nem tudtam — haragudjam-e reád vagy szánjam magamat — mikor kíváratidra álltam. — Tizenhét éves vagyok, tudod, Tolomeo, hogy atyád házában növekedtem; szülőid előszeretettel valának irántam, 's mikor még a' nyolcz évet alig töltöttem be, kis férjescskémnek neveztetek. — Most tudom, hogy te soha sem szerettél — — hogy érdekeidnek feláldoztál, 's azt kívánod, hogy hitszegő 's gyilkos legyek, — hogy magadhoz érdemesnek tarthass? —

Annia! mond Tolomeo a' legszigorúbb arczkifejezéssel: mi történt veled? — 's mi ad neked okot arra, hinni, hogy nem szeretlek! — Nem vagyok-e hű hozzád? — Van-e valaki, ki azzal dicsekedhetik, hogy érette tégedet egy pillanattig feledtek? nem éltem kockáztatásával jövők-e ide? — —

Van, Tolomeo — kiért — engemet feledtél, mond élesen, de bánatos hangon az ifjú hölgy, 's ez tenmagad vagy! — Oh! szeretett-e az valaha, ki szeretőjét másnak engedi át? Ki nyugton nézi, hogy a' vetélytárs a' szerelem első léhét, mint méh a' virágok mézes harmatát, szedje le; ki hidegen kiszámítja a' vetélytárs érütéseit míg az óra lejár, — 's mitsem gondol: a' közidőben mi történik? Mert hiszen a' martalék kezében van 's az oda vetett szerető maga a' kém — ki jól tudja — hogy a' vetélytársra a' tör szurása vár, melly őt elnémítja. Oh! te ki szeretetről beszélsz, — nem vagy egyéb, mint önző, ki engemet soha sem szerettél, ki alacsony eszközül használsz, 's ki tudja, ha többé szükséged reám nem leend, nem fogsz-e egy másnak feláldozni?

Soha — soha, mond Tolomeo; — — de nem ismerek reád — most tudod, hogy nem szerettelek soha. — Most? — ezt mondad, ugy-e? — most — és miért csak most és elebb nem? — Annia! — — — de nem — ez lehetlen — — — ezt nem mernéd — — ha te Frangepánt, a' szerencsevadászt, őseim birtokának e' büszke bitorlóját szeretnéd? — — a' gondolat már dühödtté tesz. — —

Megállj, mond Annia szelíden: — eszközöd vagyok — — önzésed, magán érdeked odavetett áldozata! — de ha képes vagy okos szót hallani,

ha indulataidnak annyira tudnál ura lenni, hogy engemet kihallgas, félre ne érts, 's mit óva intve mondok, gyávaságnak ne nevezd: akkor nyílt leendek irántad. —

Tolomeo a' vért érezte felszállni fejébe, szemei előtt szikrák usztak, kiverve szokott eszméi menetéből, kettős harczot vívott: — egyet maga ellen, — mert minden erejét össze kellett venni, hogy dühét, boszuját magába fojthassa; másodsor azon új eszmékkal, melyeket benne Annia szavai keltettek. — — Olly indulatos ember, mint ő, ha most ki nem tört — egyedüli oka az, hogy Anniát egészen meg akarta ismerni, hogy őt megteríthesse vagy összezuzhassa. —

Nem tudom — kiáltott fel roszul rejtett felindulással — mit mondhatnál nekem, miután már köztünk minden meg volt mondva, 's miután eddig én mondtam 's te hallgattál; — de szólj — 's vigyázz szavaidra! — Engemet nem ismersz még: hatalmamban tartalak; ha férjed ma megtudná titkos találkozásunkat — — el vagy veszve; — ismétlem tehát, ne feledd, hogy neked a' szabadulásra egy utad van! 's ez az engedelmesség. Nőm vagy isten előtt, két férj neje — 's törvény szerint is verpad áldozata. —

Tudom, szolt Annia; tudom, rebegte azután, míg hangja elállt 's csak fuldokolva bírta szavait összefűzni: de lassanként ereje visszatért 's míg tovább 's tovább beszélt, a' félelem elmúlt; — Annia növekedni érezte az erélyt szívében. — Tudom, folytatá keserűn: hogy atyád azon nap, mellyen Ferindo hatalmába kerített, összeesketett bennünket, arád, ha akarod, nőd valék — a' ti vad szokásaitok szerint — minden szertartás nélkül — — én szerettelek, Tolomeo, — — 's mikor itt először találkoztam veled titkon, nőnek hittem magamat 's tied leendék — — ha — Frangepán közeledése félbe nem szakítja — találkozásunkat: — érintetlen arád valék — és fáját parancsodból — kelle átengedni magamat annak, kit akkor gyűlölttem!

Holdak teltek el, míg végre Frangepán egészen nevének nevezhetett: holdakig ellenkeztem, de te akartad, te parancsoltad, hogy övé legyek; nem én vagyok két férjnek neje, hanem te vagy a' zsarnok, ki engemet arra kényszerítettél, hogy egy mással esküdjem meg, míg neked nőnek hívém magamat. — Most, miután az áldozatot vérző szívvel megtettem, miután a' férfiak legnemesbikének bizodalma által felemeltetve, hála és tisztelet ébredsz fel bennem azon ember iránt, ki velem az első pillanat óta olly illemmel 's gyöngédséggel bánt, minőről neked önzésedben 's nagyra-vágyásodban eszméd sincsen, — most azt akarod, hogy azon embert segítssem meggyilkolni, ki nekem soha sem vétett, ki szabadságomat akarta visszaadni, melyet te tiltottál elfogadni; — azon férfiút, ki velem, mint nejevel bánik, ki gazdagsággal 's kényelemmel árasztott el, 's ki királyok barátja, 's mind birtokra mind fönségre majdnem király maga is?

Tolomeo egy karszékbe vetette magát, míg Annia beszélt, azután hirtelen fölkelt és szikrázó szemekkel, melyekben düh és boszú égtek, állt a' fiatal hölgy előtt, ki már visszanyerte egész erejét és szemeit váddal nyugtatá vonásain.

Hogyan ? kiáltott fel Tolomeo; tenmagad kivallod, hogy Frangepánt, ki atyámat kifosztotta mindenéből, ki engemet földönfutóvá tett, ki őseim örökében ül 's tégedet arámat elrablott, — te mered itt nyíltan kivallani : hogy e' zsarnokot, e' hölgyrablót, e' bitorlót szereted ? — — — Nem hi-hetek saját érzékeimnek — — szólj, ismételd az átokteljes szavakat. — —

Ne dühöngj, igazságtalan ember, mond Annia; — mondottam-e, hogy szeretem ? — mondottam-e egy szóval, hogy őt meg akarom óvni — boszúd-tól ? — annyira elvakított a' boszú, hogy egy hölgygyel szemközt, kit kez-zed összezúzhat, ki hatalmadban van, illy rögtön elvesztetted békétűrése-det. — Féktelen dühös ember, itt vagyok, ölj meg; nem kívánok egyebet, mióta jobban ismerlek, mióta öntudatával bírok a' gyalázatos játéknak, melyet velem üztél. — — Utálom az életet ! — — de ha élnem kell — — akkor tisztában akarok veled lenni 's ki akarok mindent mondani.

Vágyok tudni, szólt Tolomeo — megsemmisítő tekintetet vetván a' hölgyre : — mi az, a' mit az előbbi pompás nyilatkozatok után tőled hal-landok ?

Minden esetre az, mi jó indulatomat tanúsítandja. — — Férjem — — — Ferindo — —

Férjed ? nevetett fel vadon Tolomeo.

Igy akartad — — felelt szilárd hangon Annia 's így kell őt nevez-nem — Béla királynál van a' távol Magyarhonban 's mellette vitézkedik török 's tatárok ellen. — Ő, a' mint tudva van, nagy kegyében áll a' ki-rálynak, 's miután a' dalmat széleket a' rablóktól megtisztította, 's útasok békés járásakelése felett a' kezességet fölvállalta — —

Megállj ! kiáltott Tolomeo — ne nevezd rablóknak azokat, kik a' ten-ger hullámain életök veszélyével küzdenek a' minden napi kenyérért. — Gondolom, a' jó Ferindo, Béla királytól igen jókor kapta a' dalmat szige-tekét 's a' gazdag várakat ajándokul — — mert még élek 's élünk sokan.

Tolomeo ! meglehet, hogy e' párbeszéd után örökre elnémul a' szó ajkaimon, hogy te magad mártod a' tört e' szívbe, melyet meggyaláztál — tekints haldoklónak 's hallgass ki félbeszakítás nélkül : Férjem hatalmas; nem nevezhetem egyébként ábrándnál terveiteket — — melyeket egy nyomorú méregkeverő némbeknek elveteműltségére építettetek ; mert hiszen azt akarod — hogy férjemet megöljem : — 's így én neked ezen eszeveszett merénynél jobb, becsületesebb és biztosabb ajánlatot teszek.

Hadd halljam, mond Tolomeo — leirhatlan megvetéssel nyugtatván szemeit Annia vonásain.

Szemeidből olvasom, folytatá a' nő szomorú, de szilárd arczkifejezés-sel — hogy tervem bárminő legyen az, ha eltér légváraidtól, melyeknek szélkakasai olly régen forognak már képzetemben, ellenedre leend ; — — de hatalmadban vagyok : egyetlen törsturásodba kerül engemet örökre elnémítani : mert nem ellenkezem veled, 's e' minden érzéseiben olly mé-lyen sebzett szív, e' lélek, melly kétes magasain helyzetének, örvény 's ör-

vény közt választhat csak, megszokta a' halál eszméjét. — Nem gondolhatod tehát, Tolomeo, hogy neked nyomorú ajánlatot teszek — — nem gondolhatod, hogy magamat olly kicsinyre becsülöm, váltságomért téged csekély díjjal kínálni meg. — Hallj tehát — — kezedben³ vagyok, hallj! —

Tolomeo, mikor a' sors töled elszakasztott 's azon kínos órákban, hol mint nőd, és idegen e' falak közt, mindig életemmel játszva, mindig szemközt a' te 's az én veszedelmemmel, azon órákban azt hittem, hogy szeretlek. —

És most, riadt fel Tolomeo. — —

Most, mond Annia, egy fénylő tekintetet vetvén a' rabló mogorva, de szép vonásaira : most tudom, hogy nem szeretlek; tudom, hogy nem szerettelek soha. — — Ezzel Annia felkölt, — selyem öltönye redőit vonta szét 's keblét nyitá fel, mintegy önként vetvén magát Tolomeo boszujának oda.

Tolomeo megrázkodott; keze töre markolatán hevert — — 's darabig dühösen jártatta szemeit Annia termetén 's a' lelkes vonásokon, melyeknek elszánt, nemes kifejezése e' hölgyet valóban dicsőnek tévé. — Azután leemelte kezét a' töréről, és szólt :

Annia! e' vallomás semmit sem változtat tervemen; — — kihallgatlak — — de előbb egy kérdést. — — Azt mondod, hogy nem szerettél; — ki vagy tehát te, ki nekem szerelmet szinlettél? — Szerettél, míg a' fénynyel 's kényelemmel meg nem ismerkedtél : — míg Tolomeo, a' merész tengerkalóz 's a' dalmat szélek rettegése, elég volt hiuságotat kielégíteni. — Most megtagadsz, mivel egy gazdag főnemes, egy hercegi kincscsel bíró kényúr nejének nevez, 's mivel szegény férjed, ki élelmét sőt életét csak a' sorstól 's pillanattól vívja el — mint martalékot, — nem képes számodra palotákat építtetni, mivel számüzött, ki fel nem kelhet 's nem állhat a' nép elé, — nem rendezhet ünnepélyeket, nem vitethet gyémánt- 's aranytól csillogó fogatokkal téged — 's mint az üzött vad, kénytelen esti órákban hullámok fölött és szirtöblök közt bujkálni naszádjával. — — Oh! — Annia! — Annia! — mivé lettél te, minő nyomorú szolgálója egy büszke kényurnak, ki nem is férjed — ki urad, nem egyéb! — — Hol van Annia? — Veglia gyöngye, a' szabadságra sovárgó föld nemes szülöttje? — hol van a' hölgy, ki magát egykor Veglia királynéjának nevezte 's a' dühöngő hullámokra mutatott és szólt : Ott az én országom; ama' habok öntetein száguld Tolomeo lenge sajkája, 's amaz elem, mellynek bátor királya ő, ölébe tartja Vegliát büszke rabjával, Frangepánnal? —

Annia két kezével fődte el arczát 's fuldokolva mondá : Oh Tolomeo! káromoltam akkor — szemem vak volt, lelkem halott. —

Szólj, mond Tolomeo, szólj bátran, — haragomat lehütötte gyáva-ságod — — ne rettegj; e' kéz — e' kéz, melly korona után nyul, képtelen egy férget, egy nyomorút mint te, megsemmisíteni.

Nyomorút? — mond Annia magához térve a' büszke, eltökélt han-

gon. — Ezt nem értem magamra! — — nem vitatkozom veled, 's halld egyszerű ajánlatomat :

Férjem engemet imád, 's én bálványozom őt; tudom 's égő könyek közt siratom, hogy nem vagyok érdemes reá. Mióta őt szeretem — — belső ösztönt érzek lábaihoz borulni 's megvallani neki, hogy a' férfiak legnemesbikét megcsaltam : hogy megloptam szívét — mielőtt szeretni tudnám — 's átkos czimboraságban valék halálos ellenségével : hogy szíve mennyajándokát, szerelmét, raboltam el, mikor még őt gyűlöltem.

Elég, szólt Tolomeo, e' dicsérő beszéddel, mellyel honom esküdt ellenségét égig magasztalod. — Ne ingerelj! — nem akarok egy szót sem többé hallani — mondd el egyszerűen tervedet. Szólj arról 's röviden.

Igazad van, Tolomeo, felelt a' fiatal nő : miért e' magasztalás, mellynek egén kívül vagy, — 's érzésemmel versenyt futni úgy sem tudsz. — Halld a' hosszú előzmény rövid következtetését : — férjem gazdag 's engemet szeret : — te 's társaid többet vagytok a' tenger hullámain 's az olasz és dalmat partok habsörényei közt, mint itt Veglia-szigetén, mellyre vágytok. — Nektek tanyáitok vannak, hazátok nincsen. A' kalandor hona az — hol jó dolga van.

Tolomeo békétlenül hallgatta Annia beszédét, azután felkiáltott : Feledted, hogy őseim e' sziget királyai voltak?

Nem, Tolomeo, nem feledtem; — sőt épen e' magasztos visszaemlékezésedre építettem tervemet; — ha megígéred, hogy férjemet többé háborítani nem fogod : akkor nehézkedve férjem szerelmére 's a' hatalomra, mellyel fölötte bírok, igérek neked annyi földet, mennyi Vegliának területe, 's e' felett magától a' királytól aláírott adománylevelet.

'S Vegliával mi történik?

Itt a' Frangepánok vára, férjem 's atyja itt születtek; hihető-e, hogy ezt másnak átengedjék, — 's feledted-e a' Frangepánok hatalmát? Nem tapasztaltad-e azt magadon, — 's mit tehetnél maroknyi népeddel ellenök?

Kihallgattalak, Annia — halld most te utolsó szavamat. — Ekkor Tolomeo egy kulcsot vett ki oldalzsebéből és folytatá : E' kulcs ide vezet hozzád, közel e' szobához férjed lakosztálya van; együttháltok — — — Geronimo leghűbb, legvakmerőbb emberem, 's még öten meghittjeim közül férjed szolgálatában vannak. — A' várőrizet férjed itthonlétében is negyven-ötven ember — nem több. —

Tolomeo néhány percnyi szünet után folytatá : Mivel nem e' csekély őrizettől 's egyáltalában nem azoktól tartok, kik bérért hordják a' Frangepánok fegyverét, hanem Ferindótól egyedül; azért okvetlen be kell őt ide várnom. — Míg reád számolhattam, egy porocskát készítettem a' jó lovag éjitalába; most megvetem e' gyáva eszközt 's tőled semmit sem kívánok, csak titoktartást. Ha nem akarnám a' Frangepánokat fellázítani, 's gyanújokat egyenesen rám 's embereimre vezetni, 's ha nem akarnám így nehézzé 's véreissé tenni, a' mi könnyen 's hamar megtörténhetik : akkor, nyomorú némbér! — — neje két férjnek, kik közül mindegyiket megcsa-

lod, — rég csalfa szivedbe vertem volna e' tört; — de így a' büntetés óráját akkorra hagyom, ha eszedbe jutna engemet elárulni. — Egyebet nem kívánok tőled, mint szigorú hallgatást 's azon lépések követését, melyeket Geronimo által fogok tudtadra adatni. — Ha ezektől hajszálnyira eltérsz, ha egy tekinteted, egy szavad, egy hangod elárulja titkomat : — akkor Frangepán egy levelem által megtudandja, minő kigyót táplált keblében, 's kivel tartott éji összejöveleteket Ferindo magasztalt neje, 's ki legyen az, ki saját ősi várában, bársony függönyök mögött osztozott Frangepánnal.

Hogyan! — kiáltott fel Annia : mernéd-e hazugságot költeni!?

Még ez órában nem leend az hazugság, folytatá Tolomeo; — téged pedig boszum megtalál, még az oltár zsámolyánál is; miként egykor Caligula mondá, úgy fogsz meghalni, hogy érezd a' halált.

Annia szilárd kifejezésű vonásokkal, de halásápadtan hallgatta végig Tolomeót, — azután mintegy leküzdvén a' felelet szavait, melyek önkénytelen tolakodtak ajkaira, jéghideg alázat hangján rebegte : Végezd!

Tolomeo keresztbe fonta karjait 's bosszu 's felkelő vágyak közt ingadozó indulattal szólt :

Fáradt vagyok, Annia, pihenni akarok. — Nőm vagy; ágyad lágy és hűvös — világíts! pihenni fogunk.

Annia megállt, szava torkán rekedt — — künn a' vihar zugott 's vilámai az eget hasgatták stb.

Hallod az isten szavát a' vész dühöngéseiben, Tolomeo! szólt Annia; — én megértettem azt 's egy kérésem van hozzád, ölj meg. — Meg fogod azt tenni Tolomeo : mert én nem vezetlek halószobámba 's nem osztom azt meg veled — soha! — Itt vagyok lábaidnál, nem kérek irgalmat tőled : mert az élet terhemre van; de férjemet meg nem gyalázom — arra esküszöm! — Mert én szeretem őt 's neje vagyok!

Te szereted! — kiáltott fel Tolomeo — 's a' jövő pillanatban tör villogott kezében. — Férjedet? — nem én vagyok-e az? — 's e' nyomoru — — ki jogaimat Veglián 's rajtad bitorolja, lakolni fog!

Ölj meg! szeretem őt, kiáltott Annia, széttépvén keblén öltözetét.

E' pillanatban dühös csattanás hangzott, azután úgy tetszett, mintha elmosódott kiáltások hatnának az ablakokig.

Előre! mond Tolomeo; vagy azt akarod, hogy erőszakkal éljek — — előre! mondom : mert nem gyilkolni, hanem élvezni jöttem — ezzel a' tört övébe rejtette.

Kimélj! szólt a' nő : beteg vagyok — meghalok. — —

Hiába, Frangepánné asszony, mond Tolomeo : ma a' halász karjai közt fogsz pihenni — — előre. (Folyt. köv.)

B. Jósika.

BUCSÚ-POHÁR.

Hadd támadjon föl még egyszer a' mult,
Hol szívünk és poharunk kicsordult,
Kedv 's bor bennök meg nem férve már.
Koszorúnk egy levelét veszíti,
A' szél épen engemet röpit ki . . .
Czimborák, ez a' bucsú-pohár!

A' miért a' sorshoz úgy esengtem,
Bár sokára, de megadta : engem
Házás-élet boldogsága vár.
Hányt-vetett a' vad hullámos élet,
'S végre végre megelélem a' révet . . .
Czimborák, ez a' bucsú-pohár!

Nem veszem már a' bort gyógyszeremnek,
Ha a' kígyók lelkemen teremnek,
Mellyeket a' bú szívembe zár;
Barna kis lány ajka mézet árul,
Mézzel élek édes ajakáru . . .
Czimborák, ez a' bucsú-pohár!

Még ez este vagyok a' tiétek,
Töltsétek meg poharam, töltsétek,
Kocczantgassunk, míg e' nap lejár;
Holnap messze járok, más vidéken,
Üresen fog itten állni székem . . .
Czimborák, ez a' bucsú-pohár.

'S mert szeretlek bennetek', kívánom :
Nyíljon illy út nektek is utánom.
Feleség föld 's ég közt a' határ,
Adja isten azt az áldást rátok,
Hogy egyenként ezt kiálthassátok :
Czimborák, ez a' bucsú-pohár!

Petőfi Sándor.

TIZENÖT ÉV ELŐTT ÉS UTÁN.

Beszélyciclus az élet prosájából.

(Folytatás.)

Azóta több napok, sőt, úgy hiszem, hetek is multak el, 's alig emlékezém már az akkori kalandra, midőn a' 'ligetkert'-ben, József császár emberszeretetének e' nagyszerű emlékében, ismét találkozánk. A' gróf elutazott, magam valék. A' mama hideg, leánya nyájasabb volt; azt nem vettem észre, ez felbátorított. Jó kedvem is volt, tehát nem kellett magamat erőltetni. Egy ügyes fordulattal a' mama oldalánál termettem; jókor megtanultam már, hogy a' leányhoz mindig mamáján keresztül vezet az út.

Azonnal megkezdém a' régi várnak ostromlását, nem kételkedvén, hogy a' düledező sánczokon, 's az idő hatalmas viszontagságai által okozott számtalan résen keresztül igen könnyű lesz berontani. Udvarias megszólításomra a' mama kénytelen volt felelni, folytattam a' beszédet, 's ő ismét felelt; de mást nem tett. Valaki ezt iskolai próbatétnek tarthatta volna: én kérdeztem, a' mama felelt, a' mi végre unalmas lehetett volna.

Más eszközről kellett tehát gondoskodnom, mely által e' különben beszédes nyelvet megoldjam. Nem sokára kitaláltam. Nem tudom, mondtam-e már, ha nem, tehát most mondom, hogy a' mamában, még Staudinger nagyító üvegén keresztül sem lehetett volna a' legkisebb szeretetreméltóságot is találni; annál inkább elhitte, ha valaki azt mondá, hogy ő szeretetre méltó. E' tekintetben még Hiadoron is túltett, kire jó baráti addig fogták rá, hogy nagy költő, míg maga is elhitte. —

A' hölgyeket általában hizelgés által lehet megnyerni! Minél szükebben áldotta meg őket az anyatermészet kitünő lelki és testi tulajdonokkal, annál könnyen hívőbbek, 's megközelíthetőbbek a' hizelgés mézes szavai által; a' valódi miveltek 's nagy szépségű hölgyek nehezebben ragadnak lépre, mert a' hódításokat köteles adóul tekintik, mellyel a' férfivilág szépségök hatalmának tartozik; szerenese, hogy az igen szép hölgyek közt ritkán találni oly okosakat is, kik e' hiu ledérségek által nem engedik magokat eltántoríttatni.

Én is ezen universalis hódító eszközhöz folyamodám, olyanokat fülenttettem e' matrona vonzó külsejéről, hódító szelleméről, veleszületett, 'nobil' viseletéről, hogy magam is pirultam belé; szórtam a' 'nagyságos' czímeteket, mint polyvát, sőt annyira neki szemtelenkedtem, hogy Laurát — testvérhugának nevezém.

Ezt már még sem türheté, hanem nagyszerényen megigazított, Laurát mint leányát mutatván be. Én hitetlenül csóváltam fejemet, 's nem vettem észre hogy, míg a' mamát elbolondítottam, leánya ellen a' legnagyobb sőtise-t követtem el.

A' matrona arca mindinkább kiderült, hasonló volt egy lekaszált réthez, mellyre az octoberi nap süti utolsó sugarait. A' ritka, szürke szempillák alól kilövellt egyes kegyteli pillantások még inkább bátorítának, 's mire a' ligetkerti vasrostélyos kapuhoz értünk, a' kapitányné nemcsak felelt, hanem kérdezett is, a' mi változás kedvéért ugyan szükséges, de azért mégis unalmas volt.

Laura nem vett részt a' conversatióban. Ha ránéztem, mosolygott, a' mi szép leányoknál veszedelmes criteria szokott lenni eszöknek vagy — másnak. Laura szemei egyébiránt igen értelmesek voltak 's ajkai körül oly finom gunyvónás honolt, mely nem szokott bamba hölgyek tulajdona lenni. Laurát minden esetre kivételnek tartám a' bécsi leányok közt, kik iránt, megvallom, nem igen kedvező véleménynyel vagyok. Nem ismertem ugyan még szellemi tulajdonait, de hallottam őt be-

szélni, 's jó jelnek tartám, hogy szépen és hibátlanul beszélt németül, mit Bécsben a' magasabb körökben is ritkán lehetett hallani.

Nem mondhatom önöknek, hazám lelkes hölgyei, milly kellemetlenül hatja meg az idegen fileit ama' rút patois, mellyet Bécsben beszélnek; a' legszebb madonnaarczot eltorzítják azon fülsértő, szokatlan kiejtésű, 's a' világ semmiféle szótárában föl nem található szók, miket itt a' finom metszésű ajkak hangoztatnak. És ez még hagyján volna; de ha ezen csukva olly igéző, olly csókra termett ajkak megnyílnak, 's egy kiégett vulkánt mutatnak belülről en miniature, vagy egyes, kitöredezett, sárgafeketés, austriai színű fogakat, 's a' sorok közt roppant hézagokat, mik közt az egészséges ízléstől agyonvert szók még érthetlenebbek lesznek, vagy teljesen elvesznek: akkor lehetetlen az ide számkivetett magyarnak édes búval vissza nem emlékezni szép hazája bájos hölgyeire, 's életfris ajkaik ambralehetű csókjaira. —

A' ligetkerti kapun kiérve, jobbról a' Dunahidhoz vezető hosszú utczába tértünk. A' fordulónál Laurát egy sebesen arra haladó kocsí majdnem elgázolá; hirtelen megragadám kezét és visszarántám; egy gyöngéd kézszorítás volt jutalmam, melly, megvallom, igen kellemes hatással volt reám nézve. Pesten akár minden perczen érdemet szerezhettem volna illy kedves meglepetésre.

E' magában csekély jelenetnek, a' kézszorításon kívül, az a' kedvező eredménye is volt, hogy Laura oldala mellé juttatott. A' kisasszony kissé megijedt 's a' mama megengedé, hogy karomat elfogadhassa. Vonakodott ugyan, de engedetlen mégsem akart lenni. Minek irjam le az érzést, melly végig villanyozta ereimet, midőn Laura karja az enyémben nyugvék? Minden újabb kocsizörejnél megszorítá ijedten karomat 's közelebb simult hozzám: igen boldog, de igen kínos is volt e' sétalgatás közti állapotom. Lehet, hogy e' simulást Laura részéről csak az ijedtség okozta, 's önkénytelenül történt; de mit tesznek teljes öntudattal a' hölgyek?

Mondhatlan rövidnek tetszett utunk a' schottenkapui glacis-ig; itt már kocsik nem járnak, tehát boldogságomnak is hirtelen vége szakadt. Laura kibontá karját az enyémből, szerettem volna visszatartani a' szökevényt, de engedni kellett. Gyöngéd kézszorításom nem viszonzottaték. Csodálatos szeszélyűek a' hölgyek; mit első perczen megtagadnak; azt kétszeresen pótolják ki a' jövőben; ma kétségbe hagynak esni, holnap hevedik éig ragadnak; ma megfosztanak mindentől, hogy azt holnap tizszeres kamattal adhassák vissza. Boldog, ki ezen csodálatos szeszélyt megszokni tudja.

A' glacis-n lassabban mentünk; ráértünk! Nem tudom tulajdonképen, én mentem-e a' hölgyek, vagy a' hölgyek az én kedvemért lassabban? Annyi bizonyos, hogy lassan mentünk; szinte versenyeztünk a' fontolvalahaladásban! Annál élénkebb volt a' társalgás: örömmel tapasztaltam, hogy Laura nemcsak nyájasabb lön perczenként, hanem beszéd közben épen nem mindennapi miveltséget fejtett ki. Nézetei helyesek, ízlése való, gatott, 's nyelve gazdag kifejezésű volt; birta azon nehéz mesterséget is-

hogy a' beszédet mindig folyamatban tartotta. Viselete, az igaz, hogy aristocraticus volt, de nem fajult nevetségessé, mint például mamájánál, ki minduntalan kiesett szerepéből, 's kinek tetszését legujabban az által is megnyerém, hogy Bécsnek majdnem valamennyi nagyurait ismertem, 's így az előttünk elrobogó elegans fogatokról többnyire kielégítő választ tudtam adni. Ha Laura annyi nevetségest mutatott volna, mint mamája: megszűnik előttem olly tárgy lenni, melly iránt az ember egyebet is tud érezni, mint tiszteletet és barátságot.

Legyen is inkább legkorlátoltabb eszü a' hölgy, ki tetszeni akar, csak nevetséges ne! A' nevetségesség átka örök és szörnyű! Ha örült-ségig tudnék egy leányba szerelmes lenni, mihelyt nevetnem kellene rajta — tökéletesen meggyógyultam. Még azt is megbocsátom neki, ha azt gondolja, hogy Bécsen alúl mindjárt China kezdődik, vagy úgy beszél németül, hogy csehnek is beillenek; de ha ügyetlen viselete vagy kérkedései által mosolyt idéz ajkaimra, annyira megutálok, hogy még tizéves férje sem akarnék lenni. —

Lakásuk előtt elbucsuztam a' hölgyektől. Bucsuszavaim közt megpendítém a' teendő látogatást, mit a' mama nem fogadott tagadólág. Laura, ajkai helyett gyönyörű szemeit beszélteté. (Vége köv.)

Frankenburg Adolf.

HÁROM FÉRJ ÖZVEGYE.

Eredeti beszély.

(Folytatás.)

Pali felgyógyulta után egészen megváltozott, komor és haragos természetűvé lön, mert teljes épségét soha sem nyeré vissza; bajához később a' közsvény kinzásai is járultak 's megtört tagjaiban tömérdek fájdalmat éreze minden idő-változáskor. — Ez állapotjában az előtti szenvedélyeivel a' vadászatot kivéven teljesen felhagyott, lovaival nem járt a' kolozsvári vásárookra 's föl sem vevé gazdaságát. Gyakran eljövének vadásztársai 's ő ezekkel a' téli estvéken feldőzöle; az előtt igen szereté, ha erős theát készíték neki rhummal, most azonban e' helyett pajtásaival boriváshoz szokott 's legerősebb máslásait is cognac-val vegyíté. — Sokszor kértem: hagyna fel ezen kicsapongásokkal; de kérésem fogamat nélkül maradt 's nekem el kelle tőle és társaitól vonnom magamat.

Ez alatt Altorjayné volt mindenem, barátném és nagyon únott óráim mogosztója; minden nap átmentem hozzá 's időmet nála töltém kötéssel, varással, beszélgetéssel a' mint épen az alkalom hozá. Caffardin úr a' leányok oktatásában izzadott 's üres óráiban, ha magunkhoz nem hívók, ölebeit fösülé, melyek nőstényétől épen apró fiakat vára. — Ezen mopszok jeles állatkák valának, annyira szeretetre méltók, nyájasak és tiszták, hogy nem is mondhatom; Caffardin úr beszélé, hogy igen nevezetes eredetűek, mert Franciaországból egyenesen Pompadour asszonyéiból származtak, ki XV-dik Lajos nevű királynak szeretője volt 's a' maga idejében még a' királynál is nagyobb hatalommal birt. Caffardin úr dicsérte ez asszonyt szépségéről, pedig azt hiszem, hogy sohsem látá; sok anecdotát tudta regélni róla, a' többek közt, hogy ezen mopszok őseit valami Bellevue nevű kastélyában királyi kényelemmel tartotta 's külön felügyelöt fizetett, ki ez ölebecskéket őrzé 's jóvoltokról gondoskodék. —

Caffardin úr ebei egyenesen ezen fajból származtak, mit ő írásokkal is tudá bizonyítani 's annyira kedvesek valának, hogy a' tőlök származott nemzedék minden példánya nagy rangu asszonyságok által véteték meg 's különös becsben tartatott. Altorjaynének is kedvesek valának ezen állatocskák, tömérdek czukrot elvesztegetett reájok 's nagyobb leányaival első himzési próbául párnákat varratott alájok. Az egyiket Le tambour d'Arcolének hívták 's a' másikat Du Barrynak, de az elsőt csak röviden Tambournak szólítottuk; parosak voltak 's szereték egymást, színre, formára csodálatosan egyeztek, szóval ritka teremtmények voltak. —

Egy reggelen Caffardin úr különös örömmel jött előmbé, midőn Altorjayné látogatni mentem.

— Megvan, madame, megvan — mondá kézfejeit teljes kedvvel tördelve.

— Mi van meg, Caffardin úr? kérdém én csodálkozva különös vidorságán.

— Du Barry az éjjel gyönyörű egy pár magzatocskát hozott e' világra, magyarázá a' vén francia, mi alatt a' szobába értünk, víg kedvének okát; ott benn a' leányok hasonló örömmel szaladtak előmbé szintezen hírrel 's én nem tudtam eléggé bámulni a' vidorságot, melly ez esemény miatt az egész házat eltölté. Caffardin úr Du Barryhoz vezetett, melly mellett két kicsi kölykei szunyadoztak 's felvévén onnan mindkettőt, mutatá nekem.

— Nemde, gyönyörűek, nagyságos asszonyom? — kérdé, különös kéjérzéssel simogatván a' világtalan új polgárokat, — különösen ez egyik, — — ezt jolienak fogjuk hívni; másiknak még nem talált amalkalmas nevet, minthogy tekintetében már most is valami mordság van, valamellyik admirál után fogom alkalmasint elnevezni. — Egyik legnagyobb kisasszonyunknak jut édes anyjától ajándékba, — a' másikat pedig madame-nak szántam. —

— Ezer köszönet, Caffardin úr, szíveségeért — viszonzám én — különösen lekötelez szándékával, örömmel fogadom el ajánlatát.

Ezzel ő nagy gonddal tévé helyre figyelmének új tárgyait.

Mintegy harmadfél hónappal ezután Caffardin úr biztos ember által küldé meg ezen kicsiny ölebek egyikét következő emlékirással:

„Madame! Van szerencsém önnek egy igen becses és ritka példányt ezenen át küldeni a' nevezetes Pompadour-fajból. Ezen levelem mindenkor bizonyosággal szolgálhat, hogy anyja Du Barry, apja pedig Le tambour d'Arcole velem együtt francia emigrék voltak 's 29-ik martius 18 . . . pillantá meg először a' napvilág ötét — mert méltóztatik tudni, Madame, az ebek vakon lesznek — 's nyéré külső alakjához mért nevét, joliet. — Bizonyossá tehetem Madame-ot, hogy tölem ennél még senki szebb példányt nem kapott, ajánlom önnek különös figyelmébe. Egy illy darabért részint e' bizonyító oklevél kiadása részint nevelés fejében öt aranyat szoktam nyerni. Kikérem kegyes gratiáját maradván alázatos szolgálja Jean Jacques Caffardin, zongora-, nem különben tánczmester és szépművész.“

Nemde, udvarias ember volt a' vén francia, édes leányom? mosolyogtam bizonyoságlevelén, mellyben az öt arany vala a' főpont; e' sommát én tiz forintos bankjegybe takarva 's pecsét alá zárva küldtem meg neki, joliet pedig gondom alá vévén örültem, hogy legalább már otthon is lesz mivel töltenem időmet.

Palinak is megmutatám új szerzeményemet mihelyt szobámba jöve; épen azon gondolatlalt foglalkozám: miképen csinálhatnék szegénykének lehető legnagyobb kényelmet.

— Minek az? — kérdé röviden Pali 's én mindjárt látám, hogy rossz kedvében van.

— Minek? — felelém én — hát nekem; én felnevelni és tartani fogom.

— A' szobában én semmiféle pudlit meg nem szenvedek, — mondá ő ismét keményen.

— Ez nem pudli — viszonzám én tévedését igazítva, — mert ez mopsz. —

— Mopsz vagy pudli az nekem mindegy ; csakhogy a' szobában nem fog meg maradni. —

— No de, Palikám — fordulék én engesztelőleg hozzá — a' kezemben tartott kis állatkával — nézd milyen szép, aztán jolienak hívják, hogy' lehetnél kegyetlen iránta ?

— Akármint hívják, de szobában az e' félének nincs helye. —

— Lásd, Palikám — szólottam ismét — én a' te kopóidnak mindent adok, a' szakács gyakran panaszkodik, hogy élestáram mind azokra a' csunya kopókra megy fel ; én sohasem szóltam mégis érte, — hát most hogy' ne tarthatnék én is egy kis ölebecskét ? —

— Tessék ő kelmét a' kopókkal egy kosztra és egy szállásra csapni — mondá erre szárazon ő.

— Az nem lehet ; hogy' bocsáthatnám én joliet azon goromba állatok közé, neki nem az rendeltetése . . .

Ezzel elhallgaték, férjem sem szóla többet 's én mind a' mellett, hogy ő durczáskodni látszék érette, a' joliet mindenképen ápolám sőt, midőn asztalhoz ülénk, külön tányérokat rakattam számára, hogy ő székem mellett a' parquet-en enni fog. — Pali, alighogy oda tevém a' szegény ölebecskét, kivéve lábát az asztal alól 's nagy vadászszízmájával a' falhoz rugá, úgy hogy az isten-adta kis állat csak elnyekkent 's hosszú ideig magán kívül maradt az életnek csak nagyon kicsi jelével. Én igen nagyon megijedtem rajta 's késemet és villámát lecsapva segélyére, ápolására siettem ; — azután enni sem tudtam, — kifakadtam Pali ellen, hogy az ártatlan teremtéssel mi embertelenül bánék, — mert hiszen a' kopót sem illik kínozni, annyival inkább nem egy becses és ritka állatot a' Pompadour-fajból, melynek minden példánya előkelő asszonyosságok által nagy becsben tartatik 's épen ez enyém egyesen Du Barry és a' Tambour d'Arcole közveitlen nemzedéke, melyek ősei királyi kastélyban laktak.

Ezeket mind felemlítém szemrehányólag Palinak 's ő is szóla nekem goromba és rövid módjával, de én nem hajoltam meg 's mindent visszamondék, úgy hogy a' szóváltás közöttünk heves, nagyon heves vala 's férjem ennek folytával még azon hallatlan merészségre is vetemedék, hogy arculütéssel fenyegetett. Engem arculütéssel fenyegetni ! engem, Mari, kit soha még atyám sem illetett bántólag ! Ez borzasztó elvetemedettség vala 's nem leheté övele nem éreztetnem következkét.

— Te engemet meg fogsz kimélni, barátom, ezen szolgálatodtól — mondam elkeseredve és gunnyal — és én alkalmat keresek, hogy soh' se kelljen ellenemben ennyire kifakadnod ; de azért megmutatom, hogy a' jolie enyém lesz, velem fog enni és semmi goromba ember nem fogja a' parquetról elrugdosni. —

Ezzel vevém a' joliet, szobámba távoztam bevágván magam után az ajtót ; fogatni parancsoltam aztán 's tüstént átmentem Altorjaynéhoz.

Lásza, Mari, nem volt-e igazságom ? — Én Palit soha nem bántám meg gyöngédtelenségemmel 's ő engem annyi sokszor nem kiméle. És mit nyertem az által, hogy nejjévé lettem ? — Tíz év 's néhány hónapig eltemetve, a' nagy világtól, melyben élni mindig vágytam, elszakasztva valék ! Altorjayné regényeiből tanultam a' zajos élet színhelyeire jobban vágyakodni 's reményem sem leheté, hogy férjem ősi fészkeből valaha megmozdul. — Mig nejjévé nem lettem : addig megbecsülhetetlen emberem vala ; 's midőn kezem nyújtám neki : akkor nem leheté gondolnom, hogy jövendőben illy csufúl fog visszaélni reményemmel, melyet ügyes és mulattató társalgásában veték. — Aztán ő nem vala többé olly csinos és szép, utolsó betegségétől fogva be hagyta arczát mindenütt szőrrel nőni 's a' szakáll, melly annyira tüskeszurásu volt, neki nem álla jól, — külsejével semmit sem gondolt, szóval elvesztém benne az én régi kedveltemet 's a'

helyett egy mord és békételen férjet leltem. — Illyen gondolatok közt értem Altorjaynéhoz.

Altorjayné jó barátném vala, közölhettem vele mindent a' mi közötttem és férjem között történt 's tanácsában bízhatám. — Vele együtt fontolgatám állapotomat, jövődömet 's miután ő is rettenté, hogy Palival jövődöben nagyobb viszálkodásim lehetnek 's ki tudja, hogy most is ki lehetne-e ellene vívnom, hogy kedves ölebetem, jolimat, megtarthassam, és ezekhez hozzájárula még az is, hogy nekem nagy kinézésem vala a' világban legszabadabban, legfüggetlenebbül 's gondolható kényelemmel élnem: ezen okok után elhatározták, hogy második férjemtől is elváljak.

Erdélyben az elválasztás nem telik olly hosszú időbe, mint Magyarországon. Altorjayné megmonda nekem minden utakat 's három hét alatt ismét fel valék oldva a' házassági kötéstől. — Altorjaynénál töltém el ez időt is, férjemhez vissza nem mentem csak a' negyedik héten, midőn mindenemet összehajtogatván kiköltözém udvarából és szomszédaimtól, Caffardin urtól és tanítványtól bucsút véve Allegrámmal és jolimmal a' negyedik hét végén megindultam Magyarország felé azon szándékkal, hogy taunte-omhoz jöjek. — Isten hozzád, Erdély! mondám könnyült szívvél a' határon — aligha valaha meglátom bérceidet! — Azóta sohsem is valék e' táj felé.

Magyarországon tante-om sirva fogadott, esetemen midőn elmondám csudálkozék 's azon aggódott, hogy mi lesz majd belőlem így atya és férj nélkül; én azonban aggalmait által nem valék zavarba hozva, mert utamban elkészítém már magamnak jövődö életem tervét, sajnáltam inkább szegény néném, kit nagyon elbetegesedve találtam 's ki örök félelem- és nyugtalanságban élheté csak, különben is gyege természete mellett, óráit. Nem maradtam nála tovább két hétnél, mialatt egyik anyai jószágomon rendbe hozatám lakom szobáit annyira, hogy bennök ideiglenes lakást vehessek; irtam az intézet igazgatójának, hol ön nevelésben vala, hogy e' jószágomra kísérje le, kívánván önt hosszas távolléte után már egyszer látni.

Emlékezni fog még, édes Mari, mi magányban 's mi gyönyörrel tölténk ekkor együtt három nyári hónapot, mennyi fagyaltat csináltunk 's mennyit fáradánk a' jolie nevelése körül; a' gouvernante, ki akkor önnel nálam vala, nemde mindig jól emlékezett azon időre, mellyet velünk eltölte? — Azt hiszem, ő sohsem volt az előtt falun 's jól esett neki, hogy megtanulhatá: mennyit ér annak idejében a' falusi csend és nyugalom. Tudja-e még, mennyi Napoleont és patience-ot kiraktunk, mennyi epret ettiünk, 's hogy' jártunk el a' folyóba fürdeni? — Már ekkor én, ön is tudhatja, kevés hasznát vevém Allegrámnak, mert a' lovaglás egyedül téve unalmas 's én úgy szólván meg is kezdém unni, elveszté reám nézve vonzó erejét.

Midőn önnek vissza kellett az intézetbe menni, én is azon gondolkozámmal, hogy kitervezett életmódomat elkezdhessem; — a' nagy világban akartam élni 's hasznát venni azon örömeknek és kényelmeknek, mellyeket rangom és vagyonom által szerezheték. Feltevém még Erdélyből kijöttömkor magamban, hogy állandó lakhelyemül ezután Pestet választom 's most ideje vala betöltenem ezen régi vágyamat, mert közelgete az idő is, mellyben a' városi lakás minden kellemei elkezdődnek, 's midőn a' szokás mindenkit, ki csak divat után él, városba parancsol a' faluról, hogy a' társaságos élet zajában játssza el a' maga szerepét. Először szándékozámmal magamnak Pesten házat venni, azonban alkalmas lakot kapván a' szélutczai paloták egyikében, e' tervemmel felhagytam; kilencz szobát béreltem ki magamnak az első emeletben 's azonkívül ujonan fogadott cselédimnek egy osztályt; két igen szép lovat 's utolsó divatszerinti üveges díszhintót vettem, ezentul új butorokat, 's páholyt rendelék magamnak a' német színházban; midőn aztán mindenem rendben vala, october végével beköltözém a' fővárosba. —

Itt minden másképen vala mint azon helyeken, hol eddig éltem; maradt ugyan némi kis képzeletem még azon időből, midőn Bécsben nevelésben valék, a' fővárosi életről; azonban ott korlátok között lévén nem tudhaték 's nem élvezheték mindent 's pesti életem első hónapjai felülmúlták legmerészebb reményeimet is, melyeket az idevaló élet felől magamban táplálhaték. Mennyi szép nép! mennyi jól öltözött és nyájas tekintetű fiatalok, szép lovak, hintók, fényes áru- és raktárak tele a' legválogatottabb kelmékkel, mennyi minta, melyek után az ember öltözéki izlését művelheti, szóval annyi különféslegesség megnyit én képzelni is alig tudtam. — Hát még a' színház? mennyi megmérhetlen gyönyört találunk operáiban, látogató népében! Tévedező szemcsüvünk előtt minden este tünik fel valami új földszinen vagy páholyaiban mit eddig nem látánk, mennyi új érdek, új kellem kíváncsiságunknak; — nekem a' színház örökre emlékezetes helyem marad; itt látám meg legelőször felejthetetlen Alfrédemet.

Pesti lakásomnak mindjárt első napjaiban volt hogy, midőn batáromból a' színház oszlopzata alatt kiszállék, három fiatal férfinak vonám magamra figyelmét, kik a' csarnok elején állva az érkezőket nézék és ismergeték; csupán úgy átmenőben fél füllel hallhatám beszédeiket.

— Csak néhány nap óta látom jární e' hintót, monda az első.

— Nem tudod, kié? kérdé a' második.

— Öt gombu korona van czímere felett, mondá a' harmadik.

Még azon este egy sugár alakot vettem észre páholyom alatt a' szélső zártszék oldalához támaszkodva időnként felém irányozni tekintetét; egyszerre eltalálám, hogy figyelmének én vagyok tárgya 's egyikét ismerém meg benne azon ifjaknak, kik a' csarnokban fogatomról beszéltek. Az első felvonás elejétől a' darab végeig mind azon egy helyben álla 's láttam, hogy érdekelté volna őt tudni, hogy ki vagyok én. Alkalmam vala némelly perczekben hosszabb ideig szemlélnem a' kíváncsi ifjat 's benne a' legszebb és legbájosabb gyermeket találám, kit csak valaha ismerék; gyermeknek mondom, mert arcza igen ifju vala 's érettebb korra legfeljebb serkedő kis bajusza mutathatott; — egyébiránt a' legszebb természet, finom bájoló arczél, fekete nagy szemek, dús fürtözött sötét haj 's minden legkisebb mozdulatában annyi báj, annyi kellem: mennyit még eddig férfiban sohasem találék. Öltözete, fehér mellényét és kéztyűit kivéve, fekete volt, divatos szabású, egyik kezében egyszerű üveget tartá fekete foglalatban. A' darabra nem is figyelhettem, annyira elfoglalt míg őt azon perczekben, midőn észre nem vevé, meg-megtekintém; színház végével elvesztém a' tolongásban, de másnap ismét megjelent páholyom alatt, megjelent harmad napon is és így tovább minden este, hacsak néhány perczre is.

Egyik decemberi szép napon ebéd előtt kikocsiztam a' városliget felé, — kívántam a' fris levegőt 's jolietem magamhoz vévén minden rossz előérzet nélkül indultam el; — egyik cselédem beteg vala 's kénytelen lettem csak kocsissal menni, ki egyébiránt igen emberséges és vigyázó szolga volt. Már elhagytam a' várost 's mind közelebb jutottam a' kettős fasor között az erdőcskéhez, midőn hintóm egyik első kereke egy zökkenés miatt összetörvén a' tovább menetelben megakadályozott. A' kocsis szerencsére hirtelen meg tudta állítani a' lovakat 's én birtam annyi lélekéberséggel, hogy batárom ajtaját a' másik oldalon hirtelen felütvén kiugrottam. Az idő tiszta, derült vala 's a' fagy szembetűnő olvadása miatt az út lágy és hideg sárral borított, atlacz cipőm egészen oda lett 's a' megrezzenés miatt azt sem tudtam elhatározni, hogy kellemetlen helyzetemben mit kezdjek; a' bajt még nevelte jolietem, mely a' kocsiban ben maradt 's a' nyitott ajtóból nyöszörge utánam, nem mert leugrani szegény, félvén a' sártól, melyet hozzám jutásában keresztül kelle futnia. Ekkor lovagolt felénk egy ifjú 's észre vevén a' kínos állapotot, melybe hintóm kereke engem és joliet hozott, udvariasan szólíta meg ajánlván szolgálatát; legelőbb is ölebemet hozá mellém 's aztán kérdezé, ha bérkocsit parancsolok-e, melyen haza lehessen mennem? —

— Ah tegye — ön — esdém én — hozzon egyet 's ezer köszönettel le-
szek önnek adója e' szívességeért. —

— Minden készséggel, asszonyom, mondá az ifju nyájasan 's meghajtván lovát hirtelen elveszett szemeim elől a' város felé elnyúló fásor között; én megparancsolám emberemnek, hogy várja meg, míg segítségére rendelést tennék 's szinte megindultam jöliemmel azon reményben lévén, hogy az érkezendő bérkőcsi szemben találánd. Ugy is volt; — alig haladtam néhány száz lépést, lo-
vagom előmbé sietett a' bérkocsival 's én mentve valék a' tehertől, hogy a' vá-
rosron átsétálva kelljen lakomig érnem; csinos reggeli pongyolában voltam bár,
mégis ellenemre lett volna magamat így láttatnom 's az ettől megmentő ifju
igen lekötelezett udvarias szolgálatával. Mi e' véletlen szerencsétlenséggemmel
leginkább kibékíte, az vala, hogy fiatal szabadítomban az érdekes gyermeket is-
merém meg, ki a' színházban figyelmemet néhányszor magára vonta, ki fekete
öltözetében olly érdekes vala 's kinek nevét én annyira szerettem volna tudni.

Midőn a' bérkocsiba szálltam, nem tudtam zavart szavaknál egyéb köszö-
netet rebegni; — az ifju annyira szép vala, barna szemének eleven szép sugarai
annyira elvakítók, mint még férfinál eddig sohsem látám; én egészen elbájol-
tatva valék 's nem is emlékezem, hogy ő tulajdonképen mit monda zavart kö-
szönetemre. Tudom hogy gondoskodni akart még eltörött hintómról is; azonban
én ettől megkiméltem őt, mondván, hogy rendeléseket ez iránt magam fogok
tenni. —

Még azon nap estvéjén a' színházban ismét látám őt, — páholyom alatt
ugyanazon helyen álla meg, hol előbb észre vetém; akartam, hogy tekinte-
teink találkozzanak, mert ő engemet érdekelt, 's midőn ez meglőn, halk fejbic-
zentéssel illeté ő kalapja szélét, köszöntése jeleül, melyet én nyájas arczezal
viszonézék. Égtem a' vágytól megtudni nevét és rangját, föltevém magamban
ezeknek kitelhetőleg utána járni 's egy nőismerősömet választám ebben eszkö-
zül, kit magammal a' színházba gyakran elhordék 's ki terjedt összeköttetéseinél
fogva az ismeretlen fiatal nevét legkönnyebben megtudhatá. El is vivém ma-
gammal más napon e' barátnémat 's midőn páholyom alatt a' jvart ismét megjelent,
a' nélkül hogy észre vétessem, hogy a' mit kérdek tudni nagyon érdekel, meg-
szólítám társamat, ha az ismeretlennek nem tudja-e nevét?

— Amaz ifjat véli ön, ki a' zártszék karzatához támaszkodva áll? —

— Igen. —

— Ki most emeli fel fekete foglalatú szemüvegét, hogy nézzen? —

— Igen, igen. —

— Az, a' mint nevezni hallám, az ifju gróf Viáni Alfréd. —

— Gróf? — kérdém én meglepetve.

— Igen, — 's legszebb férfitendőge sokak izlése szerint e' háznak. —

— Nem tudna, édesem, közelebbi adatokat szerezni nekem öfelőle? Ne-
vének olly idegen hangzása van. —

— Meg lehet próbálni. —

— Tehát még holnap estvére. —

— Ha lehet. —

— Még színház előtt szívesen látandom hozzám, vagy én menjek önhez? —

— Meglátjuk, talán majd én fogok inkább mehetni. —

Ennyiben határozódék akkori beszélgetésünk 's színház után barátnémat
lakánál letéve még egyszer szívére kötém a' gróf felől minden lehető megtudni
's magamban maradván batáromban, vágyódásaim között midig csak az forgott
elmémben: vajjon szerencsésen fog-e eljárni vállalatában. — Otthon nem estek
jól esteli étkeim 's éjfelen túl felmélázék különféle gondolatok között, melyyek-
nek egyedüli tárgya az ifjú gróf vala. — (Folyt. köv.)

Ivánfy Malvina.

HÖLGYSALON.

(Egy nő naplója.) Kik egymást igazán, bensőleg szeretik, vigyázz rá : milly gonddal, milly figyelemmel titkolják el viszonyukat avatatlan kíváncsiság szemei elől. Társaságban nem mutatnak érzélgő arcot, egymás mellé nem ülnek, ha más látja; egy epedő sohaj, egy reszkető hang, egy értő pillantás nem árulja el köz titkaikat. Ha boldogok : nem dicsekesznek vele ; ha boldogtalanok, nem panaszkodnak róla ; ők tudják : hogy gondolatjaik egy közohajtás után röpködnek, ők értik, hogy szíveik édes kínja 's fájó gyönyöre egy forrásból merített kéj és fájdalom ; de más ne is gyanítsa azt, ne tudjon róla semmit . . . Miért ? . . . Hát vétek a' szerelem, mit szégyenleni kell ? Oh nem. De minden esetre olly szentség mit nem kell az ablakba kitenni, hogy ott azt a' piaci közönség jó és rossz kedve bírálja, 's akár dicsérje, kaczagja, vagy vállat vonítson rá. Az imádság szavai nem a' könnyelműek szájába valók ; ki a' szerelemről beszél, úgy szóljon mintha imádkoznék. Templomban nevetni nem szabad. 'S minthogy mindenkinek saját szerelme, saját házi istene, melyet csak ő és az övé imád, 's mellynek áldásai csak őt boldogítják, átkai csak őrá nehezednek, 's minthogy senki nem kívánhatja, hogy mások is az ő szívével érezzenek : tartsa szenteknek ez érzelmeket 's ne mutassa másnak, kinek azokat tisztelni nincs oka . . .

Ha kit az utcán imádkozni látsz, kit borházakban, tánczvigalmakban hazájáért hetvenkedni hallasz, — ki úton útfélen szerelmével ragyog, vagy sötétlik : — ne higgy neki ; vagy magát akarja csalni, vagy másokat 's hiúsága legszebbike lehet a' hiúságoknak, de nem szerelem, nem istenimádás, nem hazaszeretet.

Nőnek soha sem szabad férfi előtt arról beszélnie : hogy szerencsétlen. Egy bizonyos országban azon nőknek, kiket el akarnak adni, szalmakötelet fonnak nyakuk körül. A' panaszhang nő ajkain e' szalmakötélnél sokkal veszedelmesebb jel. Panaszkodásra vigasztalás a' felelet, 's a' szájalom kezdete azon szerelemnek, mellynek vége a' megvetés. Nő csak férjének gyónhat, férjének panaszkodhatik, csak férje előtt sírhat. Jaj neki ha férjéről tud panaszkodni. Ez az ismeretek nyelvén annyit tesz : hogy „ha a' hűtlenség országának ajtaját nyitva találná, bemenne rajta.“ Csábít, ki férjét hát mögött vádolja. Az esendő lelkeknek ez megismertető jelök. A' tisztább lelkeket azért figyelmeztessétek rá : hogy tudjanak őrizkedni tőle. Ennek 's a' festett arcznak egy jelentése van. — Ki férjéről más férfi előtt panaszkodni tud, tegye azt bár együgyűségből ; a' hűtlenségen vagy túl van, vagy közel van hozzá.

ÚTI JEGYZETEK.

(Folytatás.)

József és Potifár neje Cignanitól. A' szent történetnek egyik legmagasztosb ideáli közül : a' szüzi érzelem diadala az érzékiség csábjain. A' két előadó személy nagy lélektani ismerettel van összeállítva. — Potifár neje dagadó vánkosokkal körültámasztva, inkább fekvő, mint ülő-helyzetben elül végig pamlagán, féltlenül kitakart kezeit láttatva, mit József felé nyújtott karjai 's jobbájával köpenyének megragadása állít elő. Kevéssé kedvező helyzete, arcának buja kifejezése, melly főleg a' felemelt, tárgult orrban, előre nyomuló állban 's domborult ajkaiban mutatkozik, eléggé kifejezik a' szilaj érzékiség dúló vágyait ; 's képzeltetik velünk, milly veszélyes körülmények közt kelle lenni a' szüzi ifjunak, kinek nemes arca hű mása a' szeplőtlen ártatlanságnak, mellynek megtartására utolsó segédeszközeit ég felé emelt szemei szent gondolatokban látszanak keresni.

Potifár nejének ellenjátéka a' Tarquinius szerelem-kitörései ellen küzdő Lucretia Ficharellitől. Kivitel- és színezetben is egészen ellentéte az előbbinek. — Ha a' szerelmi düh, hasonlíthatatlanul nagyobb érzéki fogékony-ságnál fogva, nőknél nagyobb fokozatot is érhet el, mint férfiaknál, kik e' tekintetben sokkal higgadtabbak, czéluk elérésében előbbiek nagyobb tapintattal is bírnak. A' nőnek mindig legbizonyosabb fegyvere önkecseinek mesterséges játéka, míg a' férfi durvas eszközei a' női szilárdságról lepattannak. Nők a' szemérem ellen ritkán vétnek annyira, mint Potifár neje 's mégis mennyi gyöngédség van ebben is Tarquinius vad nyersesége mellett, ki hatalmába kerített zsákmányát ellene emelt gyilokkal akarja meghódítani.

Nagy művészettel van a' durva érzékiség által Lucretia kétségbeesett szüzsége árnyékolva 's remekül jeleníti előnkbe a' bősé ingerek és szilárd erénység közti tusát. —

Egy ifjontan-férfias, nyugott, méltóságteljes fő; középen elválasztott szép barnas hátra simított hajjal, kevésbé dombor homlokát 's hosszudak de terjedelmes arcát körülfutva és széles vállaira ömölve; nagy barna, nyílt, derült tekintetű szemek, melyek felett a' felemelt héjak körül szokatlanabb távol-ságból szépen képzett kanyarodás vonul el; a' szemöldök, a' kissé mélyen fekvő szemek miatt jókora árnyékkal; az orr csekély bekanyarodással a' homlokhoz illesztve, az orr-nyereg középded-egyenes 's kerek; a' köz innen a' szá-jig szűk 's kis ívet képző; teljes ajkak; majdnem egyenes vonalban zárt száj, az ál feletti mélyedés erősen árnyékolva 's világos szakállal körülvéve; minden vonal nagy 's nagyságokban nyugodtan rendezettek; egy felsőbb hivatás tudata, bölcsen belátó önértzet 's a' tiszta erkölcs isten-emberült jelképe az egészben és semmi előre sejtése a' bekövetkező szenvedelmeknek; sok egy Jupiter szü-löttjéből, de valami a' zsidóból is: ez Caracci Hannibal megváltója.

Milly bájos képzeménye a' hitregéknek a' bűnbánó Magdolna! Ezen fiatal kori bűn, kedveltető bánat 's üdvadó megtérés jelképét hányféleképp lehet kifejezni! Kevés festész van — főképp a' keresztény művészet korszakából — ki Magdolnát nem festett volna. Csak itten hány van! Mindenikben egy történet 's más-más magyarázat. Az egyazon tárgyak külön kezelései 's azokban kijelentett felfogás nyilatkozatai 's kivitel-nuançok által ismerhetni meg leginkább a' művészeket. Érdekes hason tárgy mellett a' különböző egyediségeket is szemlélni. Megkísértem ezt, három Magdolna leírásában jobban kiemelni.

Franceschini Magdolnája egy mély szenvedélyű kedély, melly többször félre siklott már az erény egyenes útjáról; 'de látszik a' jóságos arczon, hogy többet életnél 's boldogságnál nem akart. A' megváltónak dorgáló szavai komolylyá tették. — Most egy karszékben eldőlve 's meleg könyeitől áztatva egész valója csak egy érzelembe, a' bánat érzetébe látszik felolvadni. A' körülte szolgálatot tevő nők egyedül vele vannak elfoglalva. — De ő lábaihoz vetve gyöngyöket 's minden ékszert 's feltépve gazdag öltönyét, mintha le akarna magáról minden hiú fényt szórni, úgy látszik, minden világi örömről lemondott. Fejét egy idősb barátnéja felé fordítva, félig nyílt ajkai, mintha rebegnék: kérlek, mutass ösvényt tévedésim tömkelegéből 's adj írt izzótüznél égetőbb keblemre! — A' többi nők nem értve fájdalmát közönyösen veszik körül 's annál inkább emelik emennek keservvel telt kifejezését, melly olly nagy, mint annak-előtte öröme az életben lehetett.

Batoni bána lmas nője már messziről csábít legkedvesebb színe-zete által. Itt majd minden csak ábránd, a' történet kevés. — Egy viruló hajadon, ki magát édes szivgyötrelmekbe belé álmódá 's arra magányában nyugodtan készült el. Egy szirtlak előtt elterülve teljes világosítás veszi körül, de a' sötét háttér mégis szabatos egységben van a' megvilágított alakkal; egy kis nyílás a' sötétbarna kőhalmon kellemesen láttat egy távol tájat. Magdolna szemei egy előtte fekvő halálfore támasztott könyvön tévedeznek; vajjon nem kalandoz-e

figyelme is? Milly gondos elhagyatottsággal van öltözve! Égszín ruhája fölül tágan fogja körül. Karjai szabadon lebocsátva gyönyörű egymásba font ujjai által, melyek alig érintik egymást, ölében találkoznak. Valami kedvesebbet képzelni sem lehet, mint fejének előre hajtása. Lefelé rövidült arczélének átlátszó pirja a' leghavasz fehérbe olvad át. Fiatalsági hamvának még semmi mélyebb szenvedélyvihar nem ártott. A' bűnösség, úgy látszik, csak felületes 's a' megterés tán hasztalan. De miből is térne meg? Ő e' bünt ezentúl is el fogja követni; 's bár előtte a' halálfő, de a' körül virágok fognak fakadni 's a' szirtlak később is ékszobája leend. Egész alak egy Narcissa, ki magát tükörben tekinteti.

Correggio Magdolnája typusa saját modorának. — Magasztos fonség ömlik végig egész fekvő alakon. Gondtalanul, mély bokrok árnyában, való értelemben egyedül; nem sejtve semmi másnak, mint önmagának jelenlétét, mely körül kizárólag komoly szemléletei forognak. Semmi az elmúlt ifjúkori tévedtségből, mi e' szép szellemnek árthatna. A' mint az előtte fekvő körny elé hajlik, melyet egyik karjával körülfog 's a' másikon homloka gondolkodólag nyugszik, teljes szemhéjait hosszú lágy pillák árnyékolják. Szemszögletein megtört könnyecsek vehetők észre, melyek tanúsítják, hogy sírt, keserű kínoktól marcangolva. De a' benső vihar elmúlt 's a' nyájasan elvonuló ajkak, mint megrepedt sötét felhők közöl kitünő kék ég, békét hirdetnek. Milly tiszták és egybe olvadtak arcának többi vonásai! Jobbról szép haja bőségben teríti el egyik vállát; másik válla 's melle fődőzetlen, de mégis mennyi szemérem! Fejétől sötétkék ruha földi végig idomait, mely lábainál alakanyarodván szép redőzetet képez és szerényen emeli ki testének körrajzát. Fehér lábai megvilágosíták kévéssé a' sötétzöld alapot, mely könnyedén viseli e' testiségtől megtisztult szelleműt lényt!

Valamint ezen művén Corregiónak, úgy minden teremtményin átvonul, mint alapeszme a' jó és gonosz elemnek ellentéte. Ezen rövidke gondolatból szövé ő, mint a' legnagyobb zeneszerzők is kevés hangokból, örökké nagyszerű műveit; 's bármi korlátozottak is formakörei 's egyszerű alakításának modora, mégis azokban nagy gondolatlátomosság van. Fő jelleme geniusának az, hogy képei mind allegoriaiak. Értsem allegoria alatt a' fentebb érintett végtelen ellentétet a' jó és gonosz elem közt, nem pedig az elkorcsult értelemben vett divatos festők allegoriáját, kik minden egyoldalú hasonlatosságot képeikben annak neveznek. Illyen allegorikai kép, az itt találtató legtöbb művei közt Corregiónak az „Éj” is. —

Nagy műértői tapintatra mutat a' három legjelesebb tájképészek műveinek egymás mellé helyezése. Így már mind egyszerre átpillantva 's egymás ellenébe téve lehet ismerni a' művészi sajátosságot. — Eszembe jutottak *Salvator Rosa*, *Claude Lorrain*, és *Ruisdael* egymás mellé állításáról három jelesköltőnek szép költeményeik, melyekben egy Eperjes melletti tájacsakát olly különbözőleg festettek le. — A' tájkép nem lévén azon általános szoros szabályelveknek alávetve, mint egyéb fajai a' festészetnek, a' természet felfogásában kifejtett manifestatiók különbségei hasonlíthatatlanul nagyobbak a' tájképészeknél.

Salvator Rosa tájképe, egy igen meredek szirtvonalat, melyet alatta ragadó folyam csapkod; itt-ott a' vízből hegyes kőszálak állnak ki, melyeken tajtékos habok cikáznak keresztül. A' folyónak egy részét az előtérben fenálló nagy szikla darab földi, mely vadon van mohval 's apró bokrokkal benöve; tejeén egy magasan felnyúló száraz fa, lombtalan sötét ágait a' tisztá égből emelve. Ez az egész tájdarab; de a' conceptio, mellyel ezen vadregényes ábránd elő van állítva, egyetlen. Eleinte nehezen barátkozik néző ezen pusztá elhagyottsággal, de hosszabb szemlélés után mindinkább kedvelni fogja azt. Van valami rejtett élet ezen egyszerű természetjelenetben, mely nagy erőt fejt ki. *Salvator Rosa*

életképeiben is előszeretettel viselkedik a' hatályos 's borzadalmas iránt. A' régiek, merész phantasiájában banditai életmódot kerestek, melyet studiumaul választott; sőt regélik, hogy e' végből ecsetét gyakran haramiagyilokkal cserélte volna fel. Azonban ezen vádat, mely a' festőt, mint művészt különben csak emeli, megtorolják több hitelt érdemlő élettörténetirői, 's bebizonyítják hogy, valamint a' régi sváb költők, kik bordalaikat egy pohár víz mellett költötték, igen mértékletesek voltak, úgy Salvator Rosa is igen jámbor 's istenfélő ember volt.

Claude Lorrain művei előtt önkénytelenül pantheistának kell lenni 's hinni a' teremtőnek a' természeteli azonosságát, hinni az egy életadó anyagot (Substanz), különben illy természet és szellem közti rokonságot nem lehetne megfejtetni! E' szerint Claude Lorrain teremtményei, pantheistai értelemben teremtményei a' természetnek is; 's egy-egy kis élő atomai a' nagy mindenségnek.

Analizálni műveit tulajdonképen nem is lehet, mert az annyit tenne, mint egy rózsza szépségét megítélni akarván, azt levelenként széttépni 's alakjából kivetköztetni, vagy a' csalogány énekének eredetét tudni vágyván, nyelvét bonczkés alá venni; oly nagy az eleven egység azokban. — Valami szertelen ragyogó színezetet, vagy természet túldicsőítését nem vehetni észre egy tájában sem 's ám-bár napját pompás sugár ömléseivel 's fény erejével még senki távolról sem közelítette meg, 's épen ezért utánozhatlan ő: mert szellemét, mely abszolút egy a' természetet átható szellemmel — itt, mint Claude Lorrain előtti pantheista szólván — lehelte műveibe. Szinte el nem éretett még a' levegőnek nagy-mesteri elosztásában, mellyel a' kékesen fátyolozott távolság közepé felé mindinkább észrevétlenül ritkítja. A' perspectiv is oly tökéletes és csalékony nála, hogy a' táj elevenítésére az előtérben alkalmazott alakok majdnem feleslegesegek: a' szemlélő minden phantasia-megerőltetés nélkül egészen önmagát képzei a' tájképen.

Mint Young „Éj i g o n d o l a t a i” nehezkednek Ru is d a e l sötét képzeményi a' lélekre. Félelmes érzés fogja el a' nézőt, ha rengeteg erdejébe beképzeli magát, mellyből semmi menekülést sem találhatna, 's addig tévedezne, míg végre is mielőtt egészen bealkonyodnék, képének előtérén lévő, melancholicus fáit megkettőztető mocsárhoz érne. A' végetlen zöldségtől elfáradt szemei, nem tudván többé a' felvilágosítást megkülönböztetni, gépszerűleg e' nedves zöldbe vezetnek; 's csak akkor venné észre magát midőn lábai a' tapadó sárfelekbe süppedvén, önerejétől abból ki nem szabadulhatna. Milly rémitő gondolat: a' nagy természet közepett, a' tiszta szabad ég alatt meghalni! Az erdők dalnoki mondanának egyedül lombházaikból egy utolsó isten-veledet; a' fák ritkult csúcsain áttört lemenő nap sugári közöl, fölül egy sima levelen fölfogott sugár csapna le a' megtörött szemekbe; 's fris erdőillat töltne el az utolsó küzdelmek által ékesült érzékeket — 's ekkor az élettől örökre megválni! —

Nem kevésbé borzalmasak Ru is d a e lnek több itteni tájképei, nevezetesen a' művész-világban nagy hírű k a l o s t o r és s í r k e r t. Mindenütt előfordulnak sötét-árnyas helyei, mellyek közt csak ellentét végett lopózik be egy-egy kis napvilág a' ritkás, megtört lombokon keresztül. Fái közt, mellyek néhányának fehér törzsöki vannak, 's mellyek, mint kisértetek tűnnek a' sötét háttérből elő, posványos helyek sással 's egyéb ingoványnyal körülszegve, láthatók, visszatükrözve a' fehér héjú fákat 's ősziéseletű, barnás színezetű lombokat. — Ru is d a e l csak egy oldalról ismeré a' természetet: méla-komoly oldaláról, de annak ismétli teremtésében páratlan.

Ha sikerült volna a' Ru is d a e l 's Young közti hasonlítás, vagy ha általában az egyazon ideál utáni törekvésben költőt festővel szellem-rokonságba hozni lehet, hiszem, a' napot kedvelő Claude-ot az örökké vidor Goethével, Rubenst az egész világot nagyszerűségével 's törpeségével körülfogó Dantevel; Dürert a' költői mélységű 's gazdagságu de kissé aestheticatlan Shakespeare-rel, Teniers

Dávidot a' népies Petőfyvel, Menx-et a' vallásos érzelmű Klopstock- vagy Lamartine-nel lehetne párvonalba tenni. — E' párvonalt tovább is lehetne folytatni; egyedül Raphael, mint legnagyobb festész nem hasonlítható egyik költővel is össze; valamint Homer sem, mint legnagyobb költő, egy festésszel sem. Mindkettőről áll, mit XIV. Lajos emlékpénzére veretett: Sibi soli par.

(Vége köv.)

Szilassy Géza.

NEMZETI SZINHÁZ.

Aug. 13. Először: Rohan Mária. Opera 3 felv. Zenéje Donizettitől. Maria di Rohan színrehozatala az igazgatóságnak egyik legszerencsésb ötlete. Ezen opera valóságos acquisitio. Majd a' borongós téli napokban gyakran lesz ez kellemes tavaszunk. Donizettinek ezen művén első hallásra már észre vehetni, hogy a' maestro egy új közönség elé akart fellépni. Szerző megunva Olaszország tapsait és líráit, új tereket keresett fel, hol dicsőséget szerezhessen. Otthon Donizetti népszerű ember volt, de nem tartatott a' zenészetben prophetának, apostolnak. Művei többnyire tetszettek, az ő könnyű kellemes és kedélyes áriáit az olasz nép rögtön eltanulta. . . a' maestro nem tudott alunni, minden leány minden utcái gyerkőcz csak az ő eszméit énekelgette. Donizettinek a' legkomolyabb áriái, vagy ha a' szerep kívánta, a' legdühösbek is az olasz nép ajkán olyan lyraia-, olyan népiesekké váltak. Borgia Lucretia férjét méreggel fenyegeti . . . 's az árián Velenczében egy bús csonakos ábrándozott. Ezt lehetlen volt kiállani. A' szerzőnek futni kellett, de dalai őt mindenhová követték, csak hogy mind inkább gyéribben. Donizetti fel tévő magában, hogy olyan operát ír, melyet a' közönség ne tanuljon meg olyan hamar. Maria di Rohan szövege megtetszék: karének mentül kevesebb volt benne; minden a' magán énekektől fog függni. A' nyitányt mindenek előtt hosszúra kellett szabni, mert előbbi operáinak nyitányait akarki elfütyölhette — szerepeket kelle adni a' külön nemű hangszereknek. Így jött létre a' nyitányban előforduló különködés a' mély violákkal, mely az első padokon ülőket nem sok hja, hogy meg nem szalasztotta. — A' szövegben új szók, új eszmék jöttek elő — ministerek, parancsok, kinevezések, az egészben pedig uriasság, divat és kényelem. A' szerző e' beszédekre kezdte a' zenét írni, igyekezett új és eredeti lenni; ha néha a' miniszer-kinevezési hírekben Nemorino szerelmi bűja kezdett belopódzni, hamar észre vevé magát: a' fuvolyák, hautboisk, clarinettek és erdei kürtök kotasorai azonnal mindenféle kacskaringókkal betelének, legalább ha az áriát egy hallásra el lehetett tanulni; legyenek az emberek szerények, vagy kiméletesek a' szerző iránt 's tartsák lelkiismeretes dolognak, 's ezen áriákat azon szép kísérettek nélkül ne igen áldozgassák fel. — A' styl ügyessége, correctsége megtette hatását. — Zenekar jobb kellett hozzá mint a' minők Olaszország kisebb városiban találhatók; e' mellé még kellett egy bálványozott prima donna, szeretett tenor, hatalmas bariton 's mellé még, mi igen ritka, egy excellens alto. — Az olvasó láthatja, hogy Rohan Máriát csak ott lehet adni, hol ezen kellékek megvannak. Donizetti nem féltheti ezen operáját, hogy a' kis városokban czinczorgják le; a' ki hallani akarja, menjen Párizsba, Bécsbe. — A' maestro ezen politikáját Don Pasqualeban is követte, Dom Sebastíanba pedig roppant személyzetet, pompát és nagyszerűséget hozott be, 's így Donizetti a' nép zeneköltőjéből hirtelen europai híró compositor lett. — Nálunk a' szereposztás a' lehető legjobb — a' prima donna sokkal, hasonlíthatlanul sokkal többet tett, mint tőle e' nemből vártunk volna. Donizetti egyik kívánsága ugyan nincs megtartva, az első énekesnő szerepét a' bálványozott helyett csak az igen tisztelt adá. De ismételjük, Schodelné jelesen viselék magát; ezek a' leányka-féle szerepek kissé bizonyos okok miatt bajosak egy kicsit, de a' szép ének, csengő hang, kedv, szeretet olly

sokat helyre hozott. Wolf — a' háladatos szerepnek igyekezett minden szépségét visszaadni. Heszl Róza jól énekelt, de minő játék. Fájdalommal kell ki mondani, hogy a' kisasszony most egy pár év után is egészen idegen a' színpadon. Az ő éneke leczke-felmondás volt. Ma ugyan egy párszor mosolygott is, mire a' színház minden baráti lelkökből örvendének; mert e' mosoly némileg azt mutatá, hogy a' kisasszony végre kevés bátorságot 's biztosságot kezd érezni. — Tanuljon otthon a' kisasszony állást; ő ma férfit játszott olyan férfit, ki olly lovagot, mint Chevreuse herczeg párbajban megsebesít. A' herczeget Reina adta. Már most képzelhetjük azt az illusiót, midőn Reinát H. kisasszony leggyőzi. Reina ma ismét hatalmas volt. Még mindig távol van attól, hogy a' színpadon uralkodni láttassék, de az is meg jó egykor. Az opera végén a' hármadal magán kívül ragadá a' közönséget.

Aug. 19. Párizsi rongyszedő. Drama 5 felv. egy előjátékkal, 12 ábrázolattal. Irta Pyat Félix. A' mű Párizsban folyvást a' legnagyobb tetszésben részesül. Természetesen ebből nem következik, hogy nálunk is tessenek, valamint nem kívánhatnók, hogy például a' mi Szökött Katonánk és Két Pisztolyunk Párizsban tetszéssel adatának. A' Csikósban előttünk fekszik a' classicaí hirü Hortobágy, a' pusztai szellők, a' mocsárok és golyák, a' csendesség és nyugalmas porok. A' Két Pisztolyban népünk mesés poesise a' zsvány életéről. A' párizsi tömeg az utczai népet örömet látja a' színpadon, mint mi láttuk a' Zrinyi-hősöket. És aztán ilyen látványos műveknél a' dramaiság, mese, cselekvény mellékes dolog marad, a' tizenkét ábrázolat mind megannyi kép, melly az életből híven előnkbe rajzoltatik; hogy azonban e' képek tessenek, meg legyen saját hatásuk, okvetlenül szükséges: hogy ugyan azon életet, mellyben az eredeti létezik, tökéletesen ismerjük. A' mai előadás alkalmával tetemes rövidítések történtek; a' czímszerepet Egressy Gábor helyett Szentpétery adá.

Aug. 20. A' színház zárva.

Aug. 21. Nőtlen férj. Vigjáték 3 felv. Irta Obernyik Károly. Színeszeink gyakran nem vigyáznak arra, ha a' darab meséje télen történik-e vagy nyáron. Sokszor bejö egy férfi, panaszkodik: minő forróság van, és rajta hatalmas fekete nadrág van! Ma a' férfiak többnyire fehér nadrágban játszottak; ellenben Szathmáryné daczára a' csaknem szenvedhetlen melegnek magára valami irtózatossan nehéz fekete bársonyruhát vett fel. Az a' bársonyruha Szathmáryné szerint a' bárónéság fő megismertető jele lett volna. Egyébiránt, ha ezen iszonyatos öltözködéssel a' tisztelt aszonyság csak a' vigjátékban előjövő bárónét akarta híven előadni: akkor semmi kifogásunk nem lehet, mert valóban ennél az Obernyik úr bárónéjánál kiméletlenebb, nyersebb 's civilisálatlanabb úrnő még nem fordult meg a' nemzeti színpad lámpái előtt. Ez a' báróné vendégeit csak úgy oda hagyja a' faképnél, mint őt magát is saját házában a' látogatók; aztán minő impertinenter gorombáskodik azon szép és szelíd hölgyecskével, kit a' szerző érdemesnek ítelt a' darab első szerelmese nevévé tenni; egyszer meg ezen báróné oda lapul egy legény oldala mellé 's kihallgatja, mit az magában morfondíroz; de legalább csak tudná, hogy ez a' fiu valami titkot fog kiszalasztani. Obernyik úr azt gondolja, hogy a' mit ő tud, a' mit ő kigondol, azt vigjátéka személyeinek is mihelyt engedelmet ad nekik, tudniok kell. Hát azon izetlen elmésség azzal a' gyermekkel a' darab végén? Hlatky úr színi próbáját teendő ma lépett fel először. A' közönség azt ítélte, hogy ezen ifjuban van tehetség. Hangjával azonban, mint tán minden kezdő, még épen nincs tisztában.

Aug. 22. Csikós. Színmű 3 felv. Irta Szigligeti. Rozsi szerepében Tély Róza kisasszony lépett fel. Milly szerencse, hogy akadt valaki, ki hébe-hóba Lászlóné helyett felleljen. Annyi fáradságot a' tisztelt asszonyság úgy sem bírta meg. Tély Róza felléptetése a' rendezőségnek dicséretére válik. Csaknem most kellett volna, midőn a' vásári közönség előtt színművészetünket ünnepi köntösben

kellene bemutatnunk. Meg vagyunk győződve, hogy Lászlóné e' kezdőnek még többször is adand alkalmat.

Aug. 23. Szentpétery Zsigmond jutalomjátékául először : Egy nő ki az ablakon kiugrik. Vigj. 2 felv. Irta Scribe. E' színre alkalmazta Somolki. Soha még fordítás 's az úgy nevezett színre-alkalmazás tökéletesebben szindarabot tönkre nem tett, mint e' mait. — A' vigjáték alapeszméje egy igen ügyes gondolat : Egy fiatal nőke a' mama iskoláját hiven követve nagyon akaratoskodik férjével, végre egy hevesebb vita pillanatában kiugrik az ablakon. Szerencsére az ablak alá egy rakás széna volt hordva. Később a' gyöngéd és tapasztalatlan férj segélyére egy nagybátya érkezik, ki annyira viszi a' haragos fejű menyecskét, hogy kénytelen férjéhez ott, hol őt elhagyta, az ablakon menni vissza. — Az olvasó láthatja, hogy a' tárgy egy vigjátékhoz igen kicsiny; de képzelni kell Scribe kedves folyékony, finom és élethív dialógjait, melly mindig mulattat, mellyet hallani mindig élvezet. De mivé tette ezen finom könnyűségeket az ólom tollal dolgozó magyar fordító! Aztán minő aljas czélzásokat, pirító észrevételeket 's német bohózatokba illő serkocsmai elemességeket hozott be! Soha sem hittük volna, hogy egy jeles külföldi íróval magyar ember így bánhassék. Aztán az a' magyarosítás! A' közönség keserűen és szánakozólag mosolygott, midőn a' tisztán francia gondolkodás szavai magyar főúri és táblabírói ajkakra voltak alkalmazva. Az énekek nem voltak rosszúl választva . . . de Scribe vigjátékához alkalmazva olyan formán jött ki, mintha egy csinos 's kedves fiatal leányka nyakára egy nagy cifra, háromszáz forintos bundát kerekítenének. — Igen szép és kellemes látvány egy kedves kis leányka. Nem tagadjuk, hogy meg van saját értéke a' cifra bundának is — de együtt véve nevetségessé valik. Szó sincs ugyan róla, mintha reményünk beteljesedését várnók; de ohajtásunkat még sem hallgathatjuk el: bár e' született francia leányka más alkalommal úgy jelenjék meg előttünk miként őt a' költő eszméje alkotta. A' nagy bundát pedig a' rendezőség vegye le róla, 's tegye félre a' ruhatarba 's használja valami magyar darabhoz, a' hova illeni fogna. P—fy.

MI HÍR BUDÁN?

— Mindenfelé nagyszerű előkészületekkel találkozunk, fenséges nádori helytartónk, István főherczeg, ünnepélyes elfogadására. A' nagyobb szerű úri lakok és középületek, Kelenbércz, a' hajóhíd eddig nem látott pompával lesznek kivilágítva. A' nemzeti színházban ez ünnepély kiegészítésére „Bánk bán“ fog adatni, a' Duna közepén ragyogó tűzijáték égbe röpülő csillagai fogják hírül vinni a' nemzet nagy halottja felkölt szellemének: hogy a' szent népremény, mi vele sírboltba szállt, fiával újra föltámadásra kelt! Oh ez öröm nem olyan lesz, mint más öröm szokott lenni, mert ez öröm vigasztalása a' fájdalomnak, a' kétség reménye, az éjszakában hajnalesillag; mellyet érezni fog a' föld fiától kezdve azon föld uráig, ki fölötte ellát, minden öntudatos lélek, mellyben minden párt érzelve egyetértend, mellynek kifejezésére nem kell szavakat keresnünk; kitörnének azok: ha visszafojtanók is. — Az utcák ünnepfénye mulandó ragyogvány, melly egyik nap alkonyától a' másik reggeléig tart; de a' tűz, melly e' nemzet keblében aeonok óta lángol, szentül él hitünk, hogy a' napok utolsó alkonyáig égni fog! Boldog ki ennek sugáraiban keresi dicsőségfényét! Boldog kit e' lángnak heve átmelegít . . . . .

— A' szolnoki vasútvonal ünnepélyes megnyitása szeptember 1-én menend végbe, ezen ünnepély költségeinek fedezésére 14,000 p. forint van szánva. Hol van hát a' nyomorúság Magyarországon? Ennyi pénzből tán egy restauratio is kikerülne 's legalább bevernök egymásnak a' fejét. Kár hogy ekkép eredménytelenül elvesz.

— Két tisztességes hölgy tanakodék mult vasárnap egy templomajtóban. Azért mondjuk, hogy tisztességes hölgy, nehogy valaki azt vélje: hogy mi a' templomajtó előtt tréfát akarunk űzni. „Úgy van, állítá az egyik — új vallás kezd titokban elhatalmázni e' földön; már Pesten is járnak missionáriusok, kik titkos utakon, módokon a' nép között rejtelmes tudások magvait kezdik hintegetni — hogy mit? azt voltaképen nem lehet tudni; hanem annyi csaknem bizonyos: hogy kik bennök hisznek, azoknak nem szabad egyebet enni, mint kétfelé tört kukuriczáat szemenként 's inni csupán czukortalan szegfű-herbatét.“ — „Soha bizony! ez valami oláh hit lehet.“ — „Úgy ám, tegnap este is egy ilyen hívőt temettek el, ki a' mellett hogy igen gazdag úr volt, tíz napig nem élt egyébbel, mint nyers kukuriczával 's főtt szegfű-itallal, minden vagyonát egy ismeretlen valakinek hagyta.“ — „Csodálatos!“ — „De még csodálatosabb: hogy az ilyennek a' fejefáját reggelre nem tudni kicsoda rendesen bemeszeli.“ — — — Ismételjük: hogy nem költött dolgot mondtunk el; részünkről, mi az említett tisztességes hölgyeket illeti, örömet hiszszük, hogy csalatkozásuk nagy lehet, de azért épen nem tartjuk lehetetlennek, hogy ügyes csalók egyes emberek ellesett titkaival, hiszékenységével, vagy phanatismusával vissza ne élhesenek.

— A' városháza homlokzatára föltétetett a' Nemesis szobra. Vagnak vakmerők, kik azt hiszik: hogy számára út fog csináltani, mellyen át olykor a' tanácsterembe is lejárhasson. Oh asszony nagy a' te hited! mondja az evangelista.

— Már Pesten is látni sáskát. Hijába volt minden tréfa, minden ijesztetés; biz' azok itt vannak! Kék pánczéljok van és sárga frakk fölötte. Már most csak azt szeretnők tudni, vajjon mellyikünk fogja megenni a' másikat? A' hajdani sáskák szárnyán írás volt olvasható, melly is szájhagyomány után ekként hangzott: „küldve vagyunk, küldve jöttünk; tiszta búza lisztlángjából lettünk“ — e' mostaniak azonban sokkal civilisálatlanabbak, mint hogy megmondanák, hogy honnét jöttek 's van-e exmissiojuk, vagy sincs? Mondják, hogy oly sürűen röpiünk: hogy a' napot is árnyékban tartják; legalább olyankor nincs szükség napernyőre!

— E' napokban a' városház mellett egy tisztas férfiút három roppant szelindek dühösen megtámadott, 's ha bátor lélekjelenléte által magát néhány percig nem védi, mire az ebek felügyelői előkerülnek, Actaeon sorsára jut. Itt ez uttal szép dolgokat szabadon bocsátott harapós ebekről de attól tartunk: hogy emberek találják magukra venni. Egyébiránt az ilyen mérges útféle szelindek ellenében, ha már csakugyan nem bírja őket a' hatóság rendre utasítani: legjobb óvoszer, ha az ember tőlök meg nem ijed, 's őket fel sem veszi. Tapasztalásból tudjuk!

— Hiador úr tehát csakugyan nyilván elismeri: hogy bennünket a' nevébeni nyilatkozásra felhatalmazott, melly elismerés következtében a' ránk fogott hazugsági vádat H. úr ügyvédére egész illedelemmel visszahárítjuk. 'S ezennel az ügy megszűnt közöttünk 's az inexpressible úr között folyni; ezután egyedül Hiador úrhoz lesznek intézvé szavaink, kinek legközelebb a' tárgyhoz illő komoly hangon 's illedelmes szigorral fogjuk elmondani egyenes véleményeinket, előre is kinyilatkoztatva: hogy im minden állításainkat hiteles tanúkkal fogjuk bizonyítani, 's hogy H. és Z. uraknak saját ügyökben egymás melletti tanuskodásait nem fogadjuk el.

— Harmadik nyílt levél az én kedves barátomhoz, Vahot Imréhez. Lelkem szép barátom, Vahot Imre! Szinte félni kezdtem: hogy nem fogsz velem többet gorombáskodni, melly eset okvetlenül kétségbeejtett volna 's megszűntem

volna többé emberekben bizni. De nem, te nem engedéd : hogy benned csalatkozam ; te vagy azon egyetlen barátom, kiben nem csalatkoztam soha, ki rólam ismét megemlékezél (de úgy megemlékezél : hogy e' megemlékezés hátba-verésnek is beillenék) 's emberismeretemet nem hagyta kudarczot vallani. Te ismét a' régi Vachott Imre vagy, ki azoknak, kik vele egyet nem értenek, neveikre csufol, azoknak testi hibáit gunyolja ki, azon ő Vachott Imre, ki Bajzát *) bajzánkodónak, Z—it Zérusfinak **), legközelebb Sükeit süketnek csúfolád. Engem alkalmasint Rosszka-y-nak fogsz nevezni. Ha jól elsietsz, még e' téren ponori Thewrewket is utól érheted. Te ismét azon ő Vachott Imre vagy, kiegység collegádnak kinőtt hátgerinczét, másíknak egykori szegénységét, harmadíknak orra alkotását, nekem hídegleglésemet, Sükeinek nyelve hibáját (!) vetéd szemére. Te nemes lelkű vagy ! Adsza kezedet, hadd szorítom szívemhez. Így, így szeretlek téged, ilyen légy te mindig, így haladj és a' dicsőséget eléred, sőt el is hagyod; csúfold ki azokat, kiket az isten testi nyomorral látogatott. Ez féríhöz és becsületes emberhez vajmí szépen illik. Sokáíg élj. — Ölelj meg és tarts meg emlékezetben.

— Nyílt levél Hiador úrhoz. Hiador úr megtámadott plagium miatt, 's szavát adta a' közönség előtt, hogy darabjait kiadja; most, miután ezen vádját Zerffihez írt levelében ismétli, még inkább kötelessége, vádja igazlására, szavának állani. Ő azonban, ámbár erre felszólítottam, a' darabok kiadásáról mélyen hallgat. Nem elég valamit állítani, hanem kötelessége H. úrnak azt be is bizonyítani. H. úr 's ügyvéde azt mondják : Szigligeti plagiumot követett el; Sz. pedig 's többen, kik a' darabokat ismerik, azt felelik : Nem igaz ! Itt tehát bíró csupán a' közönség lehet, 's a' közönség csak úgy ítélhet biztosan, ha H. úr darabjait is ismeri. Én már kiadtam darabomat, kövesse példámat H. úr is, 's darabjaival igazolja vádjait : különben nemcsak a' közönség előtt adott szavát szegi meg, hanem a' rá g a l m a z ó és g y a n ú s í t ó címet sem fogja kikerülhetni. Ha darabjait kiadta, commentálja, vagy commentáltassa, meddig kedve tartja; darabjaink biztos alapul lesznek, mikre hivatkozhatunk, 's mikre a' közönség ítéletét építheti. Most már H. úr előtt más választás nem maradt, mint, vagy bebizonyítania darabjai kiadásával, mint egyedül biztos és hiteles documentumokkal, hogy a' plagiumot elkövettem; vagy elismernie, hogy gyanúsított, rá g a l m a z o t t 's a' közönséget egy pár hónapja folyvást mystificálja maga és ügyvéde által. Én hívom fel H. urat, a' vádlott; 's megismerem, hogy nekem ember nagyobb elégtételt nem adhat soha, mint H. úr — darabjai kiadásával.

Mi velemi találkozását illeti, miután Z-hez írt levelében elferdíti, kénytelen vagyok szinte előadni. — Először a' színházi irodában találkoztunk, többek jelenlétében. H. úr, a' mint tudom, Corvinja másolatáért jött, én hivatalos dolgaimat végeztem. Több ideig szót sem szólek H. úrhoz; végre ő jött hozzám azon nyilatkozattal, hogy ő plagiummal nem akart engem vádolni, csupán saját írói jogait akarta biztosítani, nehogy talán ő vádoltassék plagiumról, ha darabjai egykor napvilágot látnak. Én megjegyzém, hogy nyilatkozatait úgy érteni nem lehet, minthogy akkép legjobb barátai sem értették. Ő akkor, 's aztán is mondá: hogy első nyilatkozatát nem is ő írta, mert ő akkor beteges volt. Én ekkor önként ajánlám neki, hogy olvassa el darabomat, 's győződjék meg alaposabban. Aztán ő maga hozzá elő, hogy szeretné az egész dolgot, ha lehetne, békén elintézni 's ígérte, hogy meglátogat. Beszélgetés közben a' Törvénytelen Vérre megjegyzém, hogy olly kevés benne a' történeti, hogy Boricsra is könnyen 's igen kevés

*) Kinek azonban nem vala méltó saruszíját megoldani.

S z e r k.

**) De már ezen úrnak idestova méltó leendő saruszíját megoldani.

S z e r k.

fáradtsággal lehetne alkalmazni; 's miután jelen alakjában előadásra ugy sem fogadtatott el, nem ártana talán átdolgozni, hogy színre kerülhessen. Ezt azonban csak azon esetben mondám történhetőknek, ha **vádjait megsemmisítí**, 's az által darabjai kiadását feleslegessé teszi. Estve felé eljött H. úr hozzám, 's állítá hogy — ámbár a' darabot még egészen nem olvasta el, de plagiumról szó sem lehet, 's késznek nyilatkozott az egész ügyet bevégezni. Jó kay urat felhatalmazta e' végre, hogy nyilatkozzék; de én azt ohajtam, hogy ő nyilatkozzék, miután ő vádolt, 's határozottan kijelentém, hogy vagy vádjait kell megsemmisítenie, vagy darabjait kiadnia; valamint ez másképp nem is lehet. — Ő ígérte, hogy e' végett és Borics felől velem értekezendő, másnap ismét meglátogat. H. urral többször nem szóltam. Darabomat más nap visszaküldötte, 's azzal köztünk minden társalgásnak vége szakadt, 's én nyilvánítom, hogy ez ügyben, mióta nyilvánosságra hozatott, soha senkit és semmire sem kértem meg vagy hatalmaztam fel. — Tehát nem én, hanem H. úr keresett meg engem, 's im még is miket ír össze-vissza ügyvédének! Azt írja, hogy darabomat elolvassván, látta, hogy loptam tőle: 's im mégis meglátogatott, sőt más napra is meglátogatni ígérkezett! Meg volt győződve, hogy loptam tőle, 's im, mint maga írja, Jó kayt felhatalmazta nyilatkoztatni: „Szigligeti darabjait (mellyek azon darabok? én csak egyet irtam e' tárgyról, nem kettőt, mint H. úr) olvasván: talál hasonlatosságokat, de plagiumot nem akar állítani.“ Jó kay úr tudni fogja, mire és mint hatalmazta fel H. úr, én a' hasonlatosságokról mit sem tudok. *) Hanem, tiszt. H. úr! ügyvéde által csak tessék saját nagylelkűségét csodáltatni, ne az enyémet. H. úr, mielőtt darabomat látta vagy olvasta volna, hírére is félre verte a' harangot a' plagium miatt, 's im midőn, mint maga írja, darabomat elolvassván, meggyőződött, hogy csakugyan loptam tőle, egyszerre csak meglátogat, kezemet szorongatja, egyezkedni akar stb. — Kell-e ennél nagyobb lelkűség, 's egy szersmind következetlenebb jellem; vagy csodálatosabb képmutatás?!

Nem, tiszt. H. úr, én nem akartam önhöz nagylelkű lenni, hanem csak ki-méletes. Azt hívé, a' történeti adatok hozták tévedésbe, 's darabomat elolvassván, jó vá teendi, mit ellenem vétett; de most, miután darabomat olvasta, meggyőződtem én is, hogy önt többé nem tévedés, hanem valódi roszakarat vezérli, 's biztosíthatom, hogy azóta nincs szándokom önt kimélni. Csak tessék először is adott szavát beváltani, 's **darabjait kiadni**; ezen biztos és hiteles alapra van szükségünk. Itéljen aztán a' közönség: vagy én leszek plagiator, vagy H. úr rágalmozó 's a' közönséget mystificáló. Önnek ügyvédével semmi dolgom; azonban azon állítását: miszerint ő az én helyzetemben H. úr ellenében átkozottul goromba lett volna — saját szavai — tökéletesen elhíszem. **)

Szigligeti.

*) H. úr határozottan állítá a' plagium nem létezését; határozottan állítá, hogy e' patvarkodás nem az ő akaratával történt 's határozottan mondá: hogy azon esetben, ha én nem nyilatkozom, ezt maga fogja tenni; 's másnap még határozottabban vallá be, hogy már nyilatkozni nem mer, mivel Z. úr ijesztgeti, 's hogy minden patvarkodásnak Z. úr az oka, ki e' rágalmat elébb megkezdé, mint H. úr darabját olvasta volna. Szerk.

**) Mi e' nyilatkozatból legvilágosabban kitűnik, az: hogy Szigligeti nemcsak hogy nem tart H. darabjai kiadásától, sőt azt egyedüli elégtételül követeli tőle. Azért nem brochuret, tisztelt urak: hanem a' hitelesen lepecsételt és átsinórozott darabokat akarjuk látni; ezek az egyedüli hiteles irott érvek, nem pedig azon levelek, miket önök előleges összebeszélés folytán egymásnak irogatnak. — 'S mellyekre önök szorultságuk óráiban hivatkozni szoktak. Szerk.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

10. sz. — Sept. 5. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

LEVELEK JÓKAY MÓRHOZ. II. Harkány, július 11. 1847. (Vége.) A' várépület háromszor égett el, mindannyiszor mennyök gerjeszté a' tüzet; mintegy 7 évvel ez előtt villámhárító raktak födéleire, 's azóta még csak meg sem közelíti. Lakaszobái a' mult években megfektettek, azaz kijavítatva a' kényelemre alkalmasabbakká tétettek. Említésre méltó ősaink 's a' Batthyányi-család ősainek életnagyságu arcképeiből álló 's Borostyánkő várából néhány év előtt ide hozatott gyűjtemény. Minden arckép alatt sajátos versek olvashatók, 's lefestett egyének dicső tetteit 's érdemeit magasztalók, a' régi kor költőitől. A' várból levezető két alagutnak is nyomai látszanak, melyek egyike a' harsányi hegy, másika a' vár alatt levő zárdánál, hol egyszersmind a' jelenleg is használható török fürdő is van, végződik.

A' vár aljában elterülő 's magát megváltott város lakosai magyarok. A' czigányok egy különös város-részben laknak, és nem haszontalan naplopók, kuruzsolók, vándorló családok, hanem szorgalmas földművelők; a' város — melynek egyéb nevezetessége a' várnál nincs — lakosai közül említenem kell Schödel órást, ki a' csak egyszer az évben felhuzandó 's pontosan járó órák készítésében annyira kitűnőti magát, hogy nemcsak a' közel, hanem a' távolabbi vidékekről érkező megrendelésekkel is dicsekedhetik.

A' siklósi várból, hol házi gazdám-, a' jószágfelügyelőnél paszitát ültünk — így hja a' nép e' vidéken a' keresztelőt — többféle érdekes kirándulásokat tettem, melyek elseje a' harsányi hegy-csucs megmászása volt, másika egy rövid látogatás Magyar-Bollyban. Az elsőről lehetlen meg nem említenem a' gyönyörű kilátást, melyet a' slavoniai és pécsi hegyektől körülvett termékeny róna nyújt, — kövegyedéseket is vettem e' hegyen észre, de biz én azokhoz nem értek, kedves Mórom, 's azért semhogy valamit mondván a' tárgyról, természet-tudósaink figyelmét — ha ugyan e' lapokat olvassák — fölbresszsem, sőt nehogy valamelyiket a' természet országában teendő isten tudja milly ritka fölfödözések reményében ide fárasszak, 's az csak később látná át, hogy hiába jött, inkább semmit sem írok felőlök; a' másodikról, vagyis Magyar-Bolly községéről, hová szíves meghívás folytán mentem, azonkívül, hogy derek magyar jellemű evangélikus lelkész van, ki hiveinek nemcsak szóval, hanem tetteleg is papja, 's hogy minden magyar praedicatum daczára mind németek lakják, semmi nevezetést nem írhatok. — Bocsánat! elhírtelenkedtem magam, mert felőle a' következő érdekes dolgokat közölhetem.

Bollyból Siklóson keresztül kelle Harkányba jönnöm; megengedj hát, ha soraimat is visszavezetem Siklóra, 's tudatom, miként e' vidéknek, legnagyobb kellemetességet kölcsönöz az, hogy e' tulajdonos gróf nyáronként itt szokott néhány hetet tölteni; hogy a' mi irodalmunkban is ismeretes író, Gerando, alsóvidéki utjából Pest felé menve egy napot itt mulatott, 's hogy veterán írónk Vörösmarty is e' tájékban időzött néhány hetek előtt, 's az őt bensőleg megszeretett közvidéki lakosság azon őszinte kívánságát vitte magával, vajha a' mindenható még számos boldog éveken által engedje szerencsésen élni!

Jövő levelemmel nem fogok késni, isten veled!

Friebeisz.

MÓHÁCS, aug. 10. Rég nem hallott a' tisztelt olvasó közönség rólunk, 's így mit hallott, rég el is feledhette; mert, ha jól jut eszembe, a' boldog emlékezetű „Regelő” ideje óta mélyen hallgatott felőlünk a' krónika. Ezennel tehát, ha t. szerkesztő úr is megengedi, egész tisztelettel jelentem, hogy még élünk, itt épen a' kerekföld tere kellő közepén. Nem mértem ugyan meg; de hogy nekünk pontban a' föld tengelye végén kell laknunk, azt bizton vélem következtethetni azon physikai observatióból, miszerint még körülünk mindenek sebes forgással haladnak előre, mi szüntelen csak egy helyben maradunk. — Szó a' mi szó, de a' mivelődés 's nemzetiség ügyeivel csakugyan nagyon csebulj vagyunk. Mintegy tizezernyi népességű városunkból alig 30-an alakítottunk egy casinót, de perse ezt sem azért, hogy itt könyv- 's hírlapvasással vesztegessük a' drága időt, minek nekünk könyv 's hírlap, nem akarunk tudósok lenni; hanem csak azért, hogy átlunk a' kávéházban a' burgerekkel egy léget szívni, kártyázni, pipázni, tekézni, 's azért ide gyűlünk, 's itt egész kényelemmel munkáljuk nemes mulatságainkkal édes honunk boldogságát. 'S csak épen, mivel úgy hallottuk, hogy más casinókban újságokat is szokás tartani, 's mivel, ha ki épen hírlapolvasásra akar vetemedni, innen haza is viheti: rendeltük meg mi is a' „Pesti Hírlap”-ot és a' „Pester Zeitung”-ot, ez utóbbit azért, mert hiszen mit mondana rólunk a' mivel világ, ha német újságot nem olvasnánk. Ugyan ez okból, bár mindnyájan tudunk magyarul, társalgási köreink nyelve a' kedves német! oh pedig ha tudnák szépeink, milly gyönyörűen hangzik eperajkaikról a' magyar szó, kivált pedig ha tudnák, hogy a' honleányoknak szent kötelessége szeretni nemzetét 's nyelvét, tudom sohse beszélnék azt a' döcögös német nyelvet; de fájdalom, épen itt a' bökkenő, hogy azt nem tudják, vagy legalább nem akarnak túltenni a' férfiakon. Kávéházaink mindegyike csupán német lapot tart; német komédiások bukfenéz mutatóványaira örömmel seregülünk, becületlen magyar színésztársulatok nálunk 3—4 előadás után megbuknak; védegylet = terra incognita. Lapokat nem járunk, mert tudja isten, az az olvasás szörnyen rontja a' szemet, a' mellett a' lapok is méregdrágák 's még sincs bennök semmi neveltető. — De hóhó! most jut eszembe, elfeledtem valamit! úgy van! kérjük önöket, ne siessenek bennünket kárhoztatni, a' mit eddig irtam az mind régen volt, tán nem is igaz; már most egészen másként áll a' dolog! Oh mint dobog szívem, hogy bevallhatom neked, kedves hazám, mikép mi méltók vagyunk fiadnak hívatatni, 's egyáltalában nincs okod kétségbe esni miattunk. Ennek nem rég fényes bizonyosságát adók, a' midőn kimutatók, mikép nem savó: hanem igazi magyar vér foly ereinkben, hön pártolván a' nemzeti művészetet. Tudniillik a' mehadiai utjokban hozzánk is betért győri czigányok által egyik kávéházunkban

rendezett hangversenyre, a' bementi díj tetszésünkre lévén hagyva, nagy számmal gyűltünk össze, 's oh! hallani kellett volna csak a' tapsözönt, az éljenárt, melyet a' gyönyörű nemzeti hangok által elragadtatva kizúdíttunk. Nincs! nem is lehet képzelni sem magasb fokát a' nemzetes lelkesedésnek, mint minőt itt kifejtettünk, 's kérdem, ha a' bécsiek 's párizsiak is ugyanezt tették: kívánhatni-e ennél többet tőlünk kisvárosiaktól?! Dehogy! dehogy kívánhatni. — 'S most legyen elég ennyi felőlünk; más nagyszerűségekről, — ha a' t. szerkesztő úr megengedi, — máskor.

Valentin.

NAGY-BECSKEREK. Augustus 20-án, vagyis első királyunk névünnepe, a' dicsőült nagy fejedelem megújult emléke által különben is mely ihletésben volt szíveink éleményeül, ismét egy örömvirág fejtett ki. — Bokros érdemű Verzárunk tervezete, 's kiolthatatlan buzgalma következtében ugyanis, városunkban a' torontáli ének- és zeneiskola megalapítottván, az említett nap délestei óráiban: a' megyei gyűlésteremben tartatott a' megnyitó 's illetőleg alakító nagygyűlés, díszes hölgykoszorú, számos részvényes 's ügyaratót jelenlétében. — Ez alkalommal, az intézet gyámjával — a' minden áldozatra kész — 's ez intézetet is legnagyobb mértékben gyarapított ittebei Kiss Ernő ezredes, főigazgatóul Verzár Manó, aligazgatóul pedig Kümmer Henrik, köz lelkesedéssel elvászattak. — Továbbá a' részvényes tagok közül egy tiszkenet egyénből álló rendes választmány jelöltetett ki, mely egyelőre négy alkalmas tanítónak fölfogadásával, egy, a' célznak minden tekintetben megfelelő, épület kibérlése- 's felszerelésével bizatott meg, folyó évi octoberben a' gyakorlati napok okvetlen beállandók lévén. Alapszabályai töredékeül álljon itt: hogy minden részvényesnek joga van, egy tanuló egyént az intézetbe léptetni, hol is az hajlamához idomítandott kiképeztetését díjmentesen fogja nyerni. Megyénk lelkes fiai — 's ezek közt különösen a' nagy-becskereki derék polgárok — e' jelen intézetre tett áldozataik által is ujjab jelét adák annak, hogy e' pallérozódás 's erkölcsiség szelíd nemtőjének szavai Torontál síkjain is vízhangra találunk. — Áldás reátok, nemes ügybajnokok, 's az emberiség hálája, mellynek boldogításában áll pályaküzdéstök legfőbb feladata!!

Barát.

SOPRONI LAPOK. Augustus 20-án. Ma volt ma, azaz ma nyitattott meg reggeli 5 és 1/2 óraker a' sopron-n.-ujhelyi vasut. Nagy volt a' jegyes (bilétes) és jegyetlen néptömeg, melly utóbbiból az érdemesebbek — mint birkákat szokás — válogattattak be a' kapun — originalis látomány és tolongás. A' gőzös falamia — család — 9 óraker érkezett meg; a' soproniak ágyupuffogás és hurra-kiáltásokkal üdvözlék, és lépett vala le a' kocsiából számtalan bécsi Haus-herr ins tuifen Ungarn (ha Magyarhonba akarnak jöni, így szokta magokat kifejezni ő kegyelmök: geh mer ins tuifen Ungarn). A' pályaudvar nemzeti lobogókkal 's borostyánkoszorúkkal vala ékesítve, a' most érkezett Vieselburg (nem lehetett volna helyébe magyarul tenni: Moson? oh! oh!) mozdony homlokzatát az austriai háznak Magyarhon czimerét körülkaroló czimere F. I. díszesíté. Következett ez után az itt tanyázó katona-ezred zenekiséretében a' mise, 's ajánlták a' vasut 's különösen ennek nagy-martoni roskadásnak indult része, a' mindenható kegyes figyelmébe. — A' néző urak nagy része végre a' hüselést igen, de az aratást nem szokván meg, 's így az égető nap hevét sem tűrhethvén, átrándult a' pályaudvar szomszédságában levő népligetbe. Hol is ók a' terített asztalokat elfoglalván, teremtetek cifrábbaknál cifrább toastokat, csak úgy hízott belé a' képzelet; különösen egy genialis ügyvédet, a' pezsgőpoharak látásától neki hevülvén, feledve munkatársát, kenyéradó hazai nyelvét, németül ölt az igekezetet, úgyanyira, hogy a' mozdony is alig lett volna képes őt a' toastoknak az ő bámulatos tömkelegéből kiragadni; de segített rajt a' szerencsés véletlen . . . . . bensült. Uram isten, küld rá a' te szent lelkedet! A' győri a' soproni zenekarral egyesülve több zászlós — azaz zászlóvivő — úr kíséretében a' musikkal üdvözlé helyettes, alispán 's több érdemeket szerzett urakat. — Végre most jön a' java: megtánczoltatta a' mozdonyt! . . . ugyan mi? tán egy másik mozdony? . . . nem biz az, hanem a' győri zenekar, egész N.-Ujhelyig bús és víg magyar nótákat rakott kerekéi alá. Röpült is ám, mint a' viganó, mikor Miska láb alá rakja azt a' friset. Így lett vége azon rég várt megnyitásnak, a' mikor én lábaimat az egyszeri fiatal óriásként honam alá vevén 's haza felé jövök. Utközben bevetődtem egy urkavéházba, hol több agglégény közt arról folyt a' tana, hogy b. Rotschild leányát ki elveszi, azzal tüstént három millió e. forintot kap; mire egyik közbevág: erre magam is gondolnék valamit; mire én azt gondolám, hogy az illy öreg óriásokkal a' fiatal leányok keveset vagy épen semmit sem gondolnának. Isten önökkel!

Rába.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP SEPTEMBER 5-től SZOMBAT SEPTEMBER 11-ig.

Sept. 5. Két pisztoly. Fehér úr vendég. Bu-lyovszky testvérek magyar tánczával.	Sept. 8. Normalis nap. A' színház zárva.
— 6. Lamermoori Lucia. Hollósy C. első föllépte. Bérletszűnettel.	— 9. Bűvös vadász. Szpivák k. a. és Bognár ur vendég.
— 7. Egy színésznő. Másodszor.	— 10. Farsangi iskola.
	— 11. Bájital. Hollósy Corn. mint Adina.

Kiadja Frankenburg Adolf.

October 1-ső napjával kezdendő évnegyedes előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára

Budapesten 3 ft, postán küldve 4 ftjával pengőben elfogadtatik Pesten **esupán-
csak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (Pesti Hirlap kiadó-
hivatalában) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat
az Életképek szerkesztősége.

Heckenast Gusztáv,

pesti könyvárus- és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvárusnál kapható:

NŐK VILÁGA.

Irta

Szabó Richárd.

8-rét. füzve 1 frt 40 kr. pengő pénzben.

Megjelent Jósika Miklós

„JÓSIKA ISTVÁN”

czimü regénye öt kötetben,

és kapható 5 pgő ftért minden könyvkereskedésben.

Heckenast Gusztáv,

kiadó.

(4) **Nemzeti színház.** (1)

Hely szüke és némelly ujítások miatt a' nemzeti színházi ruhatárba tartozó szini öltö-
zékek egy része, az intézet orsz. főigazgatósága
rendeletének következtében kimustráltatván,
f. é. szeptember 29-én szabad egyezkedés vagy
nyilvános árverés útján el fog adatni, mi ezen-
nel közhírré tétetik.

Pest, szeptember 1-én 1847.

Szigligeti,
titkár.

(5) **Szülőknek,** (1)

kik leánykáiknak jó nevelést ohajtanak adni,
azoknak ajánlja leányneveldejét

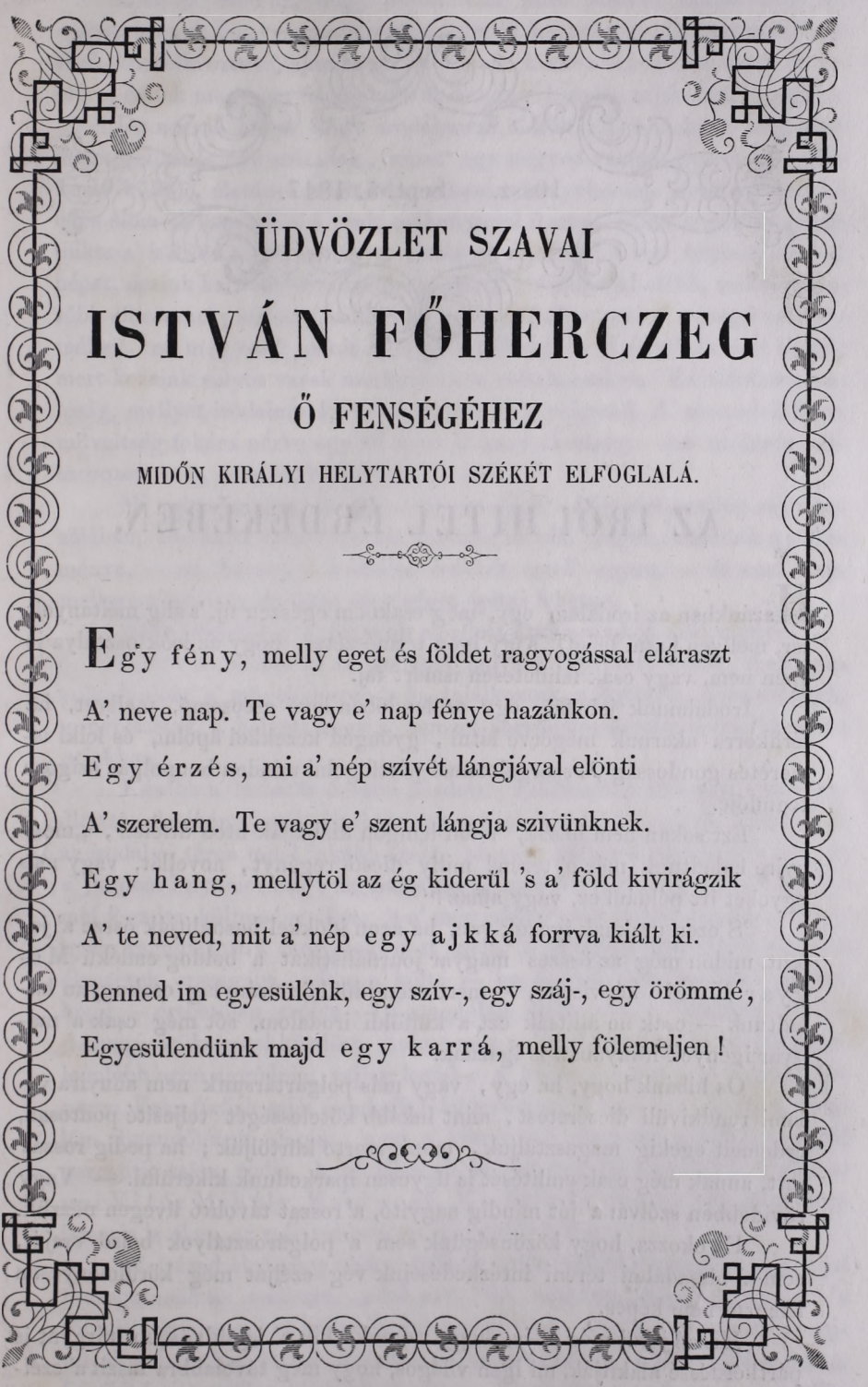
Seltenreich Károly,

Pesten, Béla-utca 249-ik szám.

(6) **Alapos oktatás** (1, 4)

a' francia, olasz és német nyelvben. A' nyelv-
mester lakása országut 2. szám, a' nemzeti szin-
ház közelében, Vigyázó-féle házban.

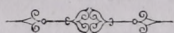

ÜDVÖZLET SZAVAI

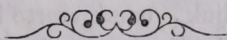
ISTVÁN FŐHERCZEG

Ő FENSÉGÉHEZ

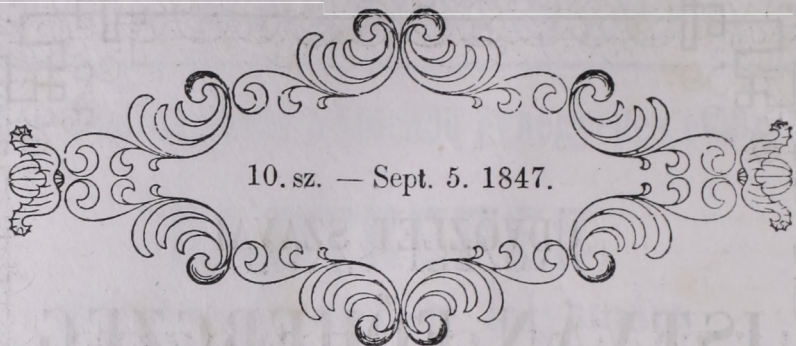
MIDŐN KIRÁLYI HELYTARTÓI SZÉKÉT ELFOGLALÁ.

Egy fény, mely eget és földet ragyogással eláraszt
A' neve nap. Te vagy e' nap fénye hazánkon.
Egy érzés, mi a' nép szívét lángjával előnti
A' szerelem. Te vagy e' szent lángja szívünknek.
Egy hang, melytől az ég kiderül 's a' föld kivirágzik
A' te neved, mit a' nép egy ajk ká forrva kiált ki.
Benned im egyesülénk, egy szív-, egy száj-, egy örömmé,
Egyesülendünk majd egy karrá, mely fölemeljen!

10. sz. — Sept. 5. 1847.

AZ IRÓI HITEL ÉRDEKÉBEN.

Hazánkban az irodalom egy, még csaknem egészen új, 's alig méltányolt tér, mellyen hatni lehet, 's így igen természetes, hogy az írók osztálya is épen nem, vagy csak felületesen ismert faj.

Irodalmunk jelenleg egy szülendőben levő csecsemő, mellyet, ha férfikorra akarunk megérve látni, gyöngéd kezekkel ápolni, és lelki ismeretes gondosság-, 's szorgalommal pártfogolni minden honpolgár szigorú teendője.

Ezt sokan nem hiszik, 's fen hangon kiabálják uton útfélen, „mennyre haladtunk már e' téren! milly dicső regényt, novellát, vagy más egyebet irt például ez, vagy amaz!”

'S ezen uraknak igazuk van, ha azon időkkal hasonlítják össze a' jelent, midőn még az összes magyar journalistikát a' boldog emlékü Magyar Kurir képviselte, — mert ezen időkhöz aránylag csakugyan haladtunk — csak ne állítsák ezt a' külföldi irodalom, sőt még csak a' magyar igények irányában is igaznak.

Ős hibánk hogy, ha egy, vagy más polgártársunk nem annyira valómi rendkívüli dicséretet, mint inkább kötelességét teljesíté pontosan, érdemeit egekig magasztaljuk, országszerte kürtöljük; ha pedig rosztat tett, annak még csak említését is ügyesen iparkodunk kikerülni. — Vagy rövidebben szólva: a' jót mindig nagyító, a' rosztat távolító üvegen nézzük.

Ez okozza, hogy közönségünk sem a' polgárosztályok belső erejét, sem a' társadalmi téren intézkedéseink vég célját még körülményesen ismerni nem képes.

Hozzá járul még az is, hogy vannak, kik a' legüdvösebb tárgyat is pártkérdéssé alakítják, mi igen világos, hogy még távolabbra taszít a' céltól semhogy azt megközelíteni engedné.

'S ebből ered az, hogy irodalmunk félre ismerve inkább mint ismerve, magára hagyva, parlagon engedtetik heverni; nem pártoltatik azok által, kik felhivatván, ajánlkoznak is, azok, kikben bizodalom van helyeztetve, ennek meg nem felelnek, 's az e' téreni haladás útját ketté szegik.

De nem is lehet, hogy irodalmunk a' külföldi irodalmat még csak megközelítse is, ez századok, amaz egy negyed század gyermeke. Mikor a' külföld életének jeleit adá, mi még kényelmesen nyújtódtunk az édes álm ölében, mintha csak mákonynyal itattak volna le ellenségeink; mikor a' külföld tollat metszett, általa az irodalmi téren felriasztandó a' népet, őseink kardokat élesítettének, hazát vivandók ki elébb, mellyért később élhessenek; midőn a' külföld halomra gyűjtögetheté a' rajongó ész termékeit, mi még csak akkor nyultunk tollhoz, 's alig tudánk vele bánni, mert kezeink sulyos vasak markolásához voltak szokva. Ez tökéletes valóság, mellyet irodalmunk jelen helyzete eléggé igazol. A' nemzetek közti műveltség fokára nézve egy fél lépés is nagy távolság. Az utólérés sokszorozott erőt, és szilárd kitartást követel.

Mi volt a' magyar irodalom 25 év előtt? Alig türt vendég saját házában, őseinktől reánk maradt babonás mesék, regék, mondák gyűjteménye, — mi bármelly irodalom érdekét emeli ugyan, — de nem alap, mellyre a' nemzet irodalmi dicsőségét építeni lehetne.

Ezen elmaradás a' fennebb előadott általános okok szüleménye.

Nem volt ember ki az irodalmi pályára léphetett volna, mert nem volt alkalom a' művelődésre; 's ha találkoztak is jégtörők, félre értettek, gunyoltattak, a' helyett hogy a' nemzet pártfogása karolta volna fel nehéz utjokban.

Később a' láthatár derülni kezdett. Találkoztak lelkesek, kik buzdíttatva a' néhány kezdő által, éjeiket nappalokká téve fáradtak, hatáskörüik az irodalmi téren mind inkább szebb, tágasb, magasztosabb lőn, 's mi volt a' jutalom? nyomorúság; az, hogy míg a' csekély közönség tomboló örömmel fogadta költeményeiket, 's a' még eddig nem ismert érzelmek szárnyain ragadtatott a' még csak most ízlelt, 's bájolónak találtatott szellemi élvezetek országába, addig a' költő — ha őseitől nem öröklött arnyit, hogy — érthetőleg szólva — a' magából élhessen, — sinlődött, mindennapi szükséggel küzdött, holott más pályára lépve nem kellett volna legalább azon aggódnia, vajjon leend-e a' holnapi napra egy darabka kenyere. Ezen férfiak saját érdekeik feláldozásával rakták le a' magyar irodalom jövődjének alapját, 's mi a' köszönet? Az hogy a' nemzet másfél percentje talán tudja, hogy létezett hajdan egy Berzsenyi, Csokonai Vitéz Mihály, Kazinczy, Kisfaludy, Kölcsey; mert hogy ismerje is őket, az már túlfeszített követelés lenne.

E' század első negyedében tollhoz nyulni valóságos merény volt, ujjal mutogatának az emberre, „nézd csak! itt, vagy ott megy egy tudós“ 's több illy kifejezéseket hallani napi renden volt. A' szülők iszonyodva sejtették gyermekeikben az irodalmi pályárai hajlamot, elébb tanácsadólag, később fenyegetőleg iparkodtak ezen — szerintök — még csak gondolat-

ban is veszedelmet tervet kiveni fejeikből. 'S mi volt a' fő ok? „Csak tudós — mert akkor még minden író tudós volt — ne légy, kedves fiam“ szolt az apa gyermekéhez; „mert lásd, ez a' hivatal (?) cifra nyomorúság! nézd például ezt, vagy amaszt, szép verseket farag ugyan, de alig él, sőt nem is élhetne, ha csak egyik vagy másik ismerőse, barátja nem tartaná; dicsőség sem jut mindeniknek, de ha jut is, ebből az ember el nem él.“

Az előítélet szarvát egy, hazánk ügyeire nagy befolyással levő, honpolgár kezdte tördelni, elhatározottan lépett ki a' sikra, nagy fontosságu irataiban készítve elő a' nemzetet mind azokra, miket képzetében létesítve szeretett látni, 's mellyeknek nagy részét létesíté is. A' példa lelkesítő volt, 's buzdító; az irodalom bajnokai szaporodni kezdtek az élvezetekkel együtt, miket nyújtani képesek voltak, minek természetes következménye az olvasóközönség szaporodása volt.

Legnevezetesebb időszak azonban irodalmunkra nézve az 1840-dik év volt. Ezen év a' magyar journalistika újjászületési éve, az ekkor megindult „P e s t i H í r l a p“ nagy hatással volt nemcsak minden politicalapra, mellyek élénkebb szint kezdének magokra öltetni, sőt az egész hazai irodalomra is, mellyet álmából riasztott fel. A' journalistika állása, fokmérője a' nemzet önálló irodalma állásának is; minél terjedtebb amaz, annál fejlődtebb emez is.

Ez óta az irodalom rendeltetését, ha nem is méltányoljuk még egészen, legalább kezdjük méltányolni; az írók osztálya, ha nem is egészen ismert legalább becsületesebb alakban tűnik fel előttünk. Elmaradnak a' sok, tudós, 's e' féle gúnynevek, 's az író, mint egy nagy hatásu fajhoz tartozó munkás egyén, tűnik fel a' közönség előtt. Egy van, mire, hogy az irodalmi tér méltányoltabb, 's az írói osztály ismertebb legyen, nélkülözhetlen szükségünk van, 's ez az írói hitel, mit csak a' közönségtől várhatunk.

Szóljunk világosabban.

A' ki azt hiszi, hogy az író, ha felfogott tárgyának vég szavát leírta, munkáját befejezté, igen csalódik. Kevés kivétellel ez után jó még a' fekete leves, a' kiadás. Ezen chinai fallal meg kell küzdeni, le kell győzni, ha csak azt nem akarja az ember, hogy halomra irt munkáit szobája valamelly elrejtett zugában hosszú évek során lepje a' por, 's utoljára is kimenjenek a' divatból. Mert valamint mindenben a' világon, úgy az irodalomban is megkívánja a' divat a' magáét.

Valamelly munka írására gyakran fél annyi időt sem fordít, mint mennyit a' kiadás nehézségeinek legyőzésére pazarol az író. Kivétel van a' dologban, de igen csekély; mert felette kevés azon magyar írók száma, kiknek, mielőtt munkájokat bevégeznék, már kiadójok volna, 's így a' helyett, hogy új tárgyról gondolkodhatnának, feldolgozásával a' közönségnek élvezetet nyújtandók, a' kiadás mechanicumával kell foglalkozniok. Ezen állítás igazolásra nem szorult, alaposságát átlátandja mindenki, ki az irodalmi életbe csak egy percze is bepillantott. Nem is hozok fel más példát, mint a' legújabb időkből Garay- és Vajdáét, mindkettő jelesebb íróink közé tartozik, 's mégis az első nem talált kiadót Árpádok című költe-

ményének első kiadására — a' másodikat, mint értesülve vagyunk, Hartleben tette sajátjává — Vajda hátra hagyott iratai nem találnak vállalkozóra. Pedig e' két író, mint mondók, jelesbjeink közé tartozik; mit szóljanak azok, kik először akarnak munkájokkal fellépni, kikben a' tehetség még csak elrejtett kincs, mellynek a' közönséggel leendő megosztására most keresnek alkalmat. (Vége köv.) Fribeisz.

E G Y K É P 1280-ból.

(Folytatás.)

IV. A' KIRÁLY.

Az ajtón most halk kopogás hangzott; Annia összerázkodott — ki lehet ez? rebegte alig hallhatólag.

Tolomeo, ki csak az előbb vette volt a' gyertyát kezébe, letette azt, 's minden felindulás nélkül kérdezte: — ki az?

Én vagyok, felelt Geronimo; nyissa meg kegyed az ajtót, fontos közlenivalóm van.

Tolomeo boszusan rázta fejét 's az ajtóhoz sietett; de mielőtt azt felnyitná, tekintete Anniát érte — kinek vonásai lángoltak, 's kinek arczában valami kétes remény sugára kezdett fejledezni. Tolomeo hirtelen megállt, azután szólt: jókor örülsz, Annia! — Mert mielőtt a' boszú gondolatáról lemondanék, olyat teszek, miről nem is álmodtál! — Ezzel az ajtót nyitotta fel 's Geronimo sietve lépett be azon, 's a' kulcsot ráfordította.

Uram! szólt hirtelen: a' várba idegenek érkeztek, 's a' többi közt egy magas férfiú, kinek mellét arany vért földi és sisakját koronaékezet körzi, hú embereink egyike — e' perczen adá ezt tudtomra. — Mikor a' vár kapuján átlépett: Frangepán levett barettel 's az alázat mély kifejezésével beszélt vele.

Annia! szólt Tolomeo — holnap a' magános kápolnánál leendek estve felé — — még egyszer megkegyelmezek neked; de gondold meg jól, mi vár rád, ha engedetlen leendsz! Annia hallgatott.

Meg fogsz-e jelenni? kiáltott Tolomeo — míg Geronimo mindenkép ügyekezett őt távozásra birni. — Anniának tagjai reszkettek, — férje minden pillanatban megérkezhetett, darabig hallgatott, azután — mintegy uj eszmétől megkapatva — — szólt:

Igen, eljövök, Tolomeo — — de félek, mint áldozat — — mert — — hah — lépteket hallok — — siess, veszve vagyunk! —

Eskügyél, hogy eljössz, riasztott rá Tolomeo.

Siess — rebegte Annia, elhaló hangon: — siess — — a' mellékszoba ajtaja megnyílt — — jönek! — Ezzel intett Tolomeónak, — minden erejét összeszedte 's nem várván, hogy szobájába nyissanak, maga sietett ki az ajtón — meg akarván férjét előzni — mert hitte, hogy ő az, ki a' várba érkezett. — Mikor a' másik szobába lépett, férje állt előtte — ki mellett egy szép, de szomorú arczu férfiút pillantott meg.

Annia! — szólt Frangepán olly arezczal, mellyből öröme 's boldogsága világoltak ki: légy üdvöz nekem! — 's üdvözöld Béla királyunkat, ki ime' magas személyében alázta meg magát, falaink közé jövé. —

Legyen üdvöz kegyed, mond a' király — közeledvén Anniához; örülünk, hogy azon férfit nejét láthatjuk, ki nekünk annyi fontos szolgálatot tett 's kinek most is köszönhetjük, hogy az üldöző tatárok hordái közt ide e' csendes biztos lakba jöheténk.

Annia, ki még nem tudta, eltávozott-e a' vakmerő Tolomeo, halál-sápadt volt; — ha Frangepán őt annyira nem szereti, ha nem sovárogo a' pillanat után, imádott nejét, több hónapi távollét után, szívéhez szorítani: lehetlen leende, hogy e' felindulást észre ne vegye.

Annia lelke erős volt — de a' gyöngéd nőidegek e' harezot ki nem állhatván, hanyatlani kezdettek. —

Ferindo felfogta nejét, ki, minden erejét összeszedvén, halkkal magához tért.

Valóban — szólt a' király: nem lehet szebb bizonyítványát látni kegyed neje hű ragaszkodásának, mint e' hatását a' váratlan örömek gyöngéd idegeire. — Ha jónak látja, lovag, — vezesse szeretetre méltó nejét szobájába, 's azután menjünk hiveinkhez, kiknek még pár hálaszóval vagyok adós, azon ragaszkodásért, mellyet irántam bizonyítottak.

Ezzel a' király Anniának nyájasan köszönt, azután mintegy enyelegve mondá: ha kegyed kissé késik is, Ferindo lovag, mi azt nem veendjük rossz neven.

V. VALLOMÁSOK.

Miután a' király eltávozott, Ferindo nejét szobájába kísérte; — Tolomeo nem volt ott többé.

A' külszoba ajtaja nyitva maradt, 's ott Geronimót lehetett látni.

Annia magához tért, — gyanús tekintetet vetett még maga körül — azután szívesen átölelvén férjét, nem minden aggály nélkül szólt:

Ferindo, ha tudnád a' szorongó pillanatokat, mellyeket megérkezésed előtt közvetlen átéltem, — nem csodálkoznál azon, hogy képtelen válek magas vendégünket illőleg elfogadni.

Nem értelek egészen, szeretett Anniám, mond Ferindo; de ha hosszas távollétem okozta e' felindulást, légy nyugodt, itt vagyok most — 's olly nagyon éreztem távollétedet, mikép vagy soha sem hagylak el többé, soha! — vagy mindenhová kísérni fogsz.

Anniát e' szavak magán kívül ragadták, meg nem gondolva mit tesz — — eltökélve régen már, férje nemességével vissza nem élni, engedett a' pillanat hatalmának 's térdeire rogyván éghez emelte kezeit 's felkiáltott: hála neked, isten! — — igen — folytatá azután felkelve 's férje kezét vonva ajkaihoz: míg élnem szabad, egy pillanatig sem hagylak el — soha, Ferindo! — — Én erős vagyok, isten nem engedi hogy erőm apadjon. — Im magamnál vagyok, idegeim gyöngeségét leküzdöttem 's első kérésem hozzád —

— el ne hagyj! — soha többé! — Menjünk a' királyhoz. Én a' lak asszonya vagyok, — nőd nevével megtiszteltetve, — nekem el kell magas vendégünket fogadni.

Ferindo neje szenvedélyességét ismerte; a' minő hideg, színlésteljes volt ez iránta akkor, mikor őt Tolomeo atyjának rablótanyáján megtalálta 's csodás szépségétől elragadtatva magával vitte, — olly szenvedélyes és forró lón e' nő, midőn a' lelkes lovag közellétében uj világ nyílt előtte; midőn megtiszteltetve, istenítettve érezte magát illy férfiú szerelme által; — de bár a' lovag e' hevességét nejeének ismerte, bár ez nem egy elragadó óráját életének juttatá eszébe — — tulzottnak látszott előtte némileg, 's meg nem tudta fogni, mi az, a' mi nejét arra ösztönzi, hogy gyöngesége daczára visszasziessen a' királyhoz.

Annia elhallgatott; egy fényes királyi tekintete esett Geronimóra, kinek daczos areza kérdőleg volt feléje fordítva.

Nagyon fel vagy indulva, szolt Ferindo; kedves nőm, kívánom, sőt parancsolom, pihend ki magadat. A' jó király maga is nyugonni fog — mert sokat állt ki 's szüksége van, hogy teste 's lelke kipihenje az utóbbi idők rázkodtatásait.

Ferindo! szolt Annia — maradj, látod azon embert ott. — Annia újával Geronimóra mutatott — ki, mivel az utóbbi jelenetnek Tolomeóval nem volt tanúja, nem gondolt egyebet, mint hogy e' csalfa nő — mert Geronimo őt csak ezen oldalról ismerte — ajánlani akarja férjének; Geronimo mogorva vonásai, a' lehetőségig nyájas kifejezést váltottak — — de a' minő hirtelen ez történt, — olly rögtön lön ez arez halálsapadtá, mert Annia folytató : —

Fogasd el őt tüstént 's vettesd legmélyebb tömlöczödbe.

Geronimót? kiáltott fel Ferindo leirhatlan meglepetéssel; mit vétett, mi történt? —

Annia szemmel tartotta Geronimót, ki a' tudva levő rejtek ajtajához olly közel állt, hogy az első óvtalan pillanatban azon át eltűnhetett. — Azután szolt : — férjem! én számot vettem az élettel — — ezen ember itt áruló — — ha elfogattad 's egyedül leendünk: mindent felfödözök előtted.

Geronimo, mikép láttuk, épen azon rejtek ajtaja előtt állt, mellyen át Tolomeo Annia szobáiba férhetett; — midőn a' nő az elfogatási parancsot kimondotta, a' kaján banditának esze megállt — annyira meg volt lepetve, olly kevésbé tudta magának Annia szavait megfejtetni, mikép pillanatra azt hitte, hogy a' nőt férje rögtöni megjelenése örüllté tette; ezen utógondolattal némileg megnyugtatta szolt:

Uram! ne ellenkezzék kegyed neje akaratával, én örömet börtönbe megyek megnyugtására 's gondolom, már e' kézségem tanúsítja, minő bizonyos vagyok benne, hogy kegyes úrnóm e' parancsának oka valami, előttem talányos, félreértés lehet.

Annia Geronimóra bámult, azután szolt: Geronimo! te és Tolomeo még nem ismertek engemet!

Ferindo nem tudta, mit gondoljon; de annyi világos volt előtte, hogy itt valami különös dolognak kellett történni 's jónak látna, bár mennyire bízott Geronimóban, neki parancsolni, hogy szobájába menjen 's ott további parancsát várja be!

Nem szobájába, kiáltott fel Annia — uram! — nem — — őt egy pillanatig se hagyd őrizet nélkül: mert áruló, 's Tolomeónak, ki csak pár pillanat előtt volt itt — e' helyen, meghittje!

Tolomeo itt? kiáltott fel Ferindo, most már megfoghatván Annia felindulását: — Tolomeo a' tengeri rabló — 's ide váramba mert jöni — — mikor, hogyan? Geronimo dühös tekintetet vetett a' nőre, azután arcának legkajánabb kifejezésével felkiáltott:

Igen, uram! itt volt, itt e' helyen 's nem először — — 's most e' csalfa nő fél örülségében engemet akar börtönre vettetni, 's aztán talán elnémíttatni.

Ferindo nemes homloka redőkre vonult. Természetes, mikép hihetlenné látszott előtte, hogy neje, ha vétkes, — maga árulja el Tolomeót szintugy, mikép egészen valószínűtlen volt, hogy Geronimót, ha ez vétkét tudja, elfogassa. — Mind a' mellett, Geronimo nejét illy nyíltan vádolván, Ferindo arcza lángra gyúlt 's a' szégyen pirja öntötte azt el; látta, mikép becsület 's szerelem azt kívánják, hogy neje iránt bizedalmat mutasson; — azért leküzdvén a' gyanu emelkedő gondolatát, Geronimóhoz fordult és szólt:

Geronimo! leend időd szólni, ha kérdeztetel; most követni fogsz engemet, te pedig Annia ne félj míg én élek 's jer: kívánjunk ő felségének még egy jó éjt, mielőtt magunk lepihennénk. — Ferindo ezt kimondván, újra Geronimóra tekintett, — de ez eltűnt szem elől 's ugyan e' pillanatban felsikoltott Annia, mert egy mellékszobából Tolomeo lépett be.

Frangepán Ferindo! szólt Tolomeo megállván az ajtó előtt, — e' nő hűtelen hozzád, te gyalázatosan megcsalattál; látod én igen otthon vagyok lakásodban. — Ezzel Tolomeo, időt sem engedvén a' meglepett Ferindónak feleletre, visszavonult, a' kulcs fordítását lehetett még hallani 's Annia megtörni érezvén térdeit, egy támlás szék felé hanyatlott.

Ferindo egy tekintetet vetett Anniára; a' nő halvány kimerült volt, szemei leirhatlan kifejezésével a' hűségnek 's bánatnak voltak férjére szegve. — Lehetlen volt őt bűnösnek hinni.

Annia! — szólt Ferindo, hit és gyanu közt habozva: reméllem, megfejtet mind ezt; addig egy kérdést hozzád!

Igaz-e, a' mit e' két bandita itt szemedben mondott? meg tudtad-e hűségedet szegni, 's ha ezt tetted, — miként van, hogy magad árulod el Tolomeót és Geronimót?

Annia szép lélekteljes szemeit emelte a' deli vitézre, kinek arcza talán soha nemesb kifejezést nem mutatott.

Uram! szólt Annia — olly nyílt, olly becsületes arczczal, mellyben tévedni lehetlen volt: — — isten előtt esküszöm, hogy szeretlek, mikép nő

még az életben nem szeretett — — — de mégis igaz mind az, mit e' két férfi mondott !

Igaz? kiáltott fel Ferindo, míg a' harag's bánat lángra gyújtották vonásait : kit keblemen tápláltam, kinek minden kívánságát teljesítettem — — megcsaltál's meggyaláztad a' nevet, mellyel feldíszesítettelek.

Annia a' székbe hanyatlott, kezét szorította mellére, mintha az meg akarna hasadni; azután minden lelki erejét összeszedvén szólt:

Frangepán Ferindo, legnemesbike a' férfiaknak! nézz szemeim közé, tekints e' vonásokra, úgy nézek-e ki, mint egy nő, ki csal, ki szándékosan követ vétket el?

Ferindo felelni akart; de e' pillanatban annyi szólott Annia ellen, mikép nem tudta : mit feleljen e' kérdésre.

Annia rövid szünet után látván, hogy férje a' felindulás miatt képtelen kérdésére felelni, összetette kezeit, azután majd fuldokló hangon mondá :

Ferindo! ég's isten előtt ártatlan vagyok — — mert mióta szeretlek, készebb vagyok meghalni, mint irántad igaztalan lenni. — — Velem a' sors átkos játékot üzött, érzem, hogy napjaim meg vannak számlálva's csak egy kérésem van hozzád, egyetlen ez életben : — hallgass ki engemet's miután mindent tudsz, én kérlek, az élő isten nevére, büntess meg.

Ferindo szigorú tekintetet vetett Anniára, azután helyet foglalván szemközt vele, parancsoló hangon szólt :

Tudni akarom végre mind ezen rejtélyek megfejtését, szólj; de el ne térj az igazságtól, mert a' milly hű és szerető férjed valék, olly szigorú bírád leendek.

Ezt akarom, ezt ohajtom, mond Annia; azután lelki erejét összeszedte, szemeiből a' könnyeket kitörölte's a' vég elhatározás's elszántság nem hideg, de gyugodt kifejezésével elbeszélte mind azt, a' mit már tudunk.

* * *

Nem lehet azon érzést leírni, melly Ferindo keblét ostromolta, míg Annia vallomásait tévé.

Nem valál tehát hűtlen hozzám? kérdé Ferindo.

Nem valék az, uram és férjem! mond Annia. — Tudod magad, hogy elfogattatásom után hat héttel levék nőd, 's azon első találkozásom után Tolomeóval, mikor neki mindent ígértem, mikor ezt őszintén tevém : mert még nem szerettelek's azok ellenségének tartottalak, kik engemet neveltek, kiknek mindent köszönhettem — igen, Ferindo, azon első találkozás óta, ma láttam Tolomeót először, 's nyíltan kimondottam előtte, hogy szeretlek, 's hogy nem akarok semmit tudni terveiről. — Hűtlenségem itt létem első napjaira vonatkozik — — akkor az valék — mert ellened esküdtem.

Ferindo azon gondolat által, hogy Annia e' banditát szerette, hogy volt idő, mikor őt fel akarta áldozni, olly mélyen volt sértve's szíve olly

mélyeiben fellázadva, hogy szólni nem tudott. — Néma szünet után felkölt, a' nő elé állt és kérdé :

Annia! Isten nevére kérlek : szeretted-e Tolomeót ?

Ha szerelem az, mit irántad érzek, mi készszé tesz magamat vádolni előtted, úgy isten előtt esküszöm : csak egy férfit szerettem életemben, 's az te vagy.

A' lovag látta, hogy Annia találkozása által Tolomeóval becsületében volt sértve, hogy neje alacsony viszony és czimboraság gyanujában van — talán saját cselédei előtt. 'S mind ez olly rögtön, olly váratlanul jött, mikép nem csuda, ha nem tudott az első meglepetések keserű pillanatában elfogulatlan bíraskodni e' nő felett, kiben annyi nemesség volt, 's ki őszintesége által megengesztelte őt.

Érezte, hogy isten igazsága szerint, mellyről a' törvény 's bevett fogalmak könnyve hallgat, nem szabad e' nőt szigoruan elítélnie. Annia vétkes volt ; — de átlátta, mikép ha maga is e' nő iránt igazságos akar lenni, nem ítélhet hirtelen 's nem szabad pálczáat törnie egy élet felett, melly önként ajánlkozott áldozatnak 's a' legnehezebbet tette, mit szerető nő tehet : önmagát vádolta. — Mikor a' Frangepánok várába jött, egy kalózcsalád elhanyagolt leánya volt 's arája annak, kit Ferindo mindenétől megfosztott 's földönfutóvá tett. — Annia mint ellenség jött Ferindo magas várába ; 's ha rendkívüli, igézetes szépségei olly hatást tőnek a' lovagra, hogy a' hölgyet első látása után ellenállhatlannak találta, ez Annia helyzetében egy fegyverrel több volt olly nő kezében, ki jóltevőjét, férjét és honát akarta megboszulni. — Hogy ő Ferindo minden ígéreteinek ellenállt, hogy Ferindo ezen ellenállás által felfokozott szenvedélye semmit sem mulasztott el megnyerésére, 's hogy Annia végre a' kiváló nemes lovag szívét kezdé megismerni, 's a' nyílt, őszinte, minden nemtelen erőszakolástól ment udvarlás Tolomeo rögzött gonoszságával 's durva erkölccsével szemközt, a' mérleget Ferindo előnyére hajlítá, olly férfiúra minőről eddig foglalma sem volt, — az ha nem is jelleme tántoríthatlan szilárdságának, de szívének becsületére vált.

Annia helyzete mindenkép kivételes volt ; ő Tolomeo atyjának házában növekedve, mint árva, félig kényszerítve és szerelem nélkül adta kezét Tolomeónak ; 's később, midőn a' lovagias Ferindóval folytonos társalgás benne , természetesen, más eszméket költött fel, lehetlen volt át nem látnia, minő különbség van e' két férfiú közt : kiknek egyike, minden hüvelyknyire lovagias, nyílt és nemes, a' másik — magán érdekből 's bosszúból minden utra kész, hogy célzt érjen.

Tolomeo, mikép láttuk, Geronimo által, ki régi meghittje volt 's kit sikerült neki arra birni, hogy még elfogatása előtt a' Frangepánok szolgálatába lépjen, Annia elfogatása után nem sokára a' várba fért, — 's miután Annia, ki még akkor bár a' kényelem közepett, nem sokkal volt szabadabb a' rabnál, örült őt látni azon reményben, hogy Tolomeo szabadítására jött : — akkor Tolomeo nemcsak ki nem szabadította őt, hanem pokoli terve

kivitelére parancsolta, hogy a' várban maradjon 's mindenkép ügyekezzen Ferindo szeretetét megnyerni. —

Tolomeo, ezen új Masanillo, nem kevesebben törte fejét, mint Annia elfogatása után pár héttel, mihelyt czinkosait egy merész csapásra összegyűjtheti, beférkezni a' várba, ott Ferindót 's az őrizetet legyilkolui, 's Vegliát szabadnak, a' Frangepánok várát és kincseit magáéinak nyilatkoztatni.

Tudta, hogy a' várból titkos kijárások vannak; azért volt érdekében a' legcelszövényesb 's álnokabb ficzkót Vegliában 's az egész dalmat szélek körében, az erejéről 's vakmerőségéről híres Geronimót a' várba beiktatni.

Geronimo egészen arra született, a' bizodalmat megnyerni; szép, erőteljes külső, egy arcz, mellynek kifejezése olly elhatározott, olly szilárd volt, mikép semmi kétséget fen nem hagyott; végre azon ösztönszerű tapintat, melly által e' veszedelmes ember távol attól, szándékát egy fél tekintettel is elárulni, belé tudta magát a' bizodalomba lopni — el nem hibázhaták, főleg olly minden álmokság nélküli, tiszta 's egyenes kedélyre, mint a' Ferindoé, hatásukat.

Annia eltökélt szándékkal volt egyelőre Tolomeónak mindenben segítségül lenni, 's ha a' körülmények másként nem szövődnek, ha más események nem jönnek közbe, 's Tolomeo, mikép akarta 's remélte, pár hét alatt a' merényt végre hajthatja : úgy annál kevesebbé bukott volna az meg, mivel Geronimo egészen megnyerte Ferindo bizodalmat, 's a' fiatal, kedv- és életteli lovagnak nem egy kalandjában hű kísérője lön; 's így a' vár titkos kijárásaival is ismeretes, — mikép azt láttuk.

De előre nem látható, azonban igen természetes események okozák, hogy a' merész praetendens kénytelen volt merényét elhalasztani. —

Nem véletlen, hanem — a' mi igen megfogható — Ferindónak elővigyázata okozta, hogy Tolomeo léptei fölött folytonos örködés héjázott. Kétszer közel volt ahoz, Ferindo portyázóinak hatalmába kerülni, — 's egy alkalommal, dühös védelem után, néhány sebbel szabadulhatott meg. — Ez okozta, hogy távol Vegliától, valamelyikében a' dalmat parti szigeteknek, óvott rejtekben kellett sebei begyógyulását várni, 's eddig Annia bizonytalanságban volt : sőt Geronimo maga sem tudta, él-e Tolomeo vagy meghalt.

Vegliában az a' hír terjedt, hogy Tolomeo elveszett; 's mi volt könnyebb, mint ezt hinni — olly férfiúról, ki a' háborgó dalmat tenger hullámmal víva, minden perczen kockáztatta életét.

Ez volt azon közidő, mellyben Annia Tolomeót, hat héti némasága után, halottnak hitte; 's midőn folytonos együttlét a' legszeretetre méltóbb ifju, fényes lovaggal szívében, — melly alapjában nemes volt — uj érzelmeket ébresztett.

Annia Geronimóról sokat hallott, de őt személyesen csak Frangepán várában ismerte meg, 's az elővigyázó Tolomeo szorosan megtil-

totta Geronimónak, hogy Anniával tudassa, hogy ő az, ki Tolomeonak meghittje.

Mikor az ifju hölgy elfogatása után látta Tolomeót szobájába belépni, nem tudta, hogy ez Geronimo segedelmével történt; — csak később, 's miután Tolomeo pokoli tervét elébe terjesztette, jött Annia a' vakmerő banditával, 's Tolomeo meghittjével közelebb érintkezésbe.

Geronimónak jó dolga volt a' vegliai várban; 's bár ő, mint legtöbb kalóz és kalandor, a' világ minden kényelmét nem becsülte annyira, mint a' hullámok szabad síkját 's a' merények titkos buvhelyeit — nem tartotta Tolomeo halálát olly nagy szerencsétlenségnek, 's Anniát, mint Tolomeo nejét, 's hívét inkább kerülte mint kereste. Csak akkor ébredt fel benne újra a' boszuvágy, 's a' vad sivár szabadság szenvedélye, midőn biztos kéz által tudatta vele Tolomeo, hogy él — 's őt ama' ligetbe rendelte, hol a' két vakmerő banditával legelőször találkoztunk. —

(Folyt. köv.)

B. Jósika.

SZERELEM ÁLMAI.

III.

Hazám és kedvesem égő szerelme,
Te kettős édes kínja életemnek!
Lelkem magas, forrongó gerjedelme,
'S szent vágyaim, fölöttetek lebegnek.

'S ha rátok sejtek, 's mindkettőtöket
Ölve tart e' lángoló kebel:
— Reményem olly vízivirág, a' melly
Örvény fölött tenyészik 's hervad el!

A' hajnallal együtt sírok érted,
Az alkonytyal együtt borúlok el;
A' szellővel versenyt sohajtozom,
Melly vágyaim hozzád röpíti el.

Halvány arczczal epedve érted van
A' holdnak gyásza — a' nagy, hosszú éj;
Érted nyílik a' virágok szíve,
Téged szeretni mondhatatlan kéj;

A' csillagokkal érted reszketek,
Az égő nappal érted lángolok,
Mi mindnyájan érted majd meghalunk!
De leghivebben én imádomlak.

... A' hold elfogy. Tél jön, 's meghül a' nap.
Virág hervad. Szellő elvándorol.
De érzelmem, mint égi gyöngypatak
Az örökélet tengerébe foly.

IV.

Bucsújelül fehér rózsát adék,
Hogy olly tisztán emlékezem reád,
'S könyecseppemet, melly rajta csillogott,
Mint búm gyöngyharmatát felcsókolád.

Szívedre tűztéd, csókban firdetéd,
Szemed reá mosolyga bájosan,
'S midőn meghalt, elhervadt, kebleden,
Imakönyvedbe rejtéd gondosan.

Milly szent koporsóba temetted őt,
A' kis fehér halottat, kedvesem!
— Nekem is van halottam, a' — remény,
Egy mély sírba, — szívembe temetem!

Isten veled! El, messze int a' sors!
Szerelmed, melly most egy mély Oceán,
Mivel tudod: enyém sohsem lehetsz,
Szép álmoként nem tűn-e el, leány?!

Az én szerelmem hozzád égi sas,
Mellynek röptében nincs tér, nincs határ;
De a' leány szerelme többnyire
Félszékéből kijeszthető madár!...

— Évek mulának. 'S hosszú vágy után
Először a' templomban láttam őt,
Mögötte észrevétlen hallgatám,
Midőn épen imádságába szőtt.

Hová a' rózsát rejté egykoron,
Azon lapról buzgón imádkozék,
'Távol mátkáért' volt ott egy ima,
Mi közben a' rózsán könyecsepje ég:

E' hervadt rózsában emlékezett
Szent rózsáját látom virítani;
'S viszontlátásom titkos ünnepén
Üdvem volt őt — nem háborítani!

E' látománynak gazdag gyönyörét
Nem bírom el merengő lelkemen:
— Van hát leány ki hűn szeretni bír!
Kinek egész világa szerelem!

Lisznyay Kálmám.

LANTOT IFJU!

Lantot ifju! érzeményid
Tárd elő a' nagy világnak,
Van jelene és jövője
Most is a' kor dalnokának.

És ne hidd, hogy már letűne
A' költők aranyvilága,
Van még most is érező szív
A' ki hallgat dalnokára.

Ah de, mint rég, hasztalan zeng
Most a' költő lágy szerelmet,
Hattyúhangot — búsfuvalmat
Minden jámbor énekelget.

Zúg a' kor mint bérczfolyamnak
Messzehangzó rohanása,
Minden szív, mint Aetna mélye
'S forr az érzelmek világa.

Lágy daloknak nincs hatások
Más a' sziveknek verése,
Lángszavú dal a' mi hathat
Kebleinknek érzetére.

Hogyha lantod olly hatalmas
Mint az orkánnak zenéje :
Állj ki bátran énekeddel
'S lelkedet leheld beléje.

És ha látod, szent hevőkben
A' szivek miként lobognak :
Hidd el, van és lesz világa
A' valódi dalnokoknak.

Berecz K.

TIZENÖT ÉV ELŐTT ÉS UTÁN.

Beszélyciclus az élet prosájából.

(Vége.)

Pár nap mulva az első ünnepélyes látogatást à quatre epingle megtettem : az ismétlések olly gyorsan követék egymást, hogy néhány hét mulva majdnem mindennapos valék Rothmülleréknél, a' nélkül hogy a' mama ezt, ignobel'-nek tartotta volna. Azon időben kezdtek az éjjeli látogatások divatba jönni, 's a' kapitányné, mint gondolni lehet, e' nagyvilági divattól sem akart elmaradni, ámbár néha tíz óra felé már alig birta szemeit kinyitni, 's többnyire szundikálva tölté ki a' divat-szabta időt. Kissé kényelmetlen volt, de — ,n o b e l'!

Az illy szundikálva töltött perczek reám nézve igen kedvezők voltak, 's azért minden kitelhető módon iparkodtam, hogy minél gyakrabban idézhessem azokat elő. Laura zongorázott, én olvastam : 's e' kettő többnyire megtevő hatását. Beethoven sonátái és Scott Walter regényei hatalmas frígyeseink voltak.

Laurát érdekesnek, azután szeretetre méltónak, végre ollyan sok mindenfélének találtam, hogy — szerelmes lettem belé. Szerencse, hogy e' szenvedély csak üres óráimat pótolta, miknek candidatus nagyúr létemre bővében voltam ; különben olly komoly ismeretséget teszem, minek az a' balga oldala lett volna, hogy egyszerre csak — megházasodom ; midőn más részről ezen pour passé le temps-féle szerelemnek azon üdvös következménye lőn, hogy sem pénzkiadásokba nem került, sem egészségemet nem rontá. 'S ezért még most is némi hálaival tartozom a' szép Laurának.

Magam sem hittem volna, milly óriásilag haladhat e' szenvedély, ha az embernek sok üres órái vannak. Tökéletesen Laura hálójában eviczkeltem ; nem tudom, mint aranyponty-e, vagy mint — tőkehal? 'S ezen vak szenvedély, a' leány gyöngeségeit sem láttatá, vagy ha igen, engedekekény-nyé tőn irántuk, sőt néha azokat támogattam is.

Szeretett olvasni, mint minden mívelt leány; de kézi könyvtárában csak aristocraticus írók pompáztak. Wieland, Herder, Schiller csak kegyelemből türetek, midőn gróf Stollberg, a' minister Goethe, báró Hornmayer, gróf Auersperg (Anastasius Grün) és gróf Majláth János díszkötésben ragyogtak legelül a' polczon. Ha a' holt betűk, mikből ezen írók nevei összeállítvák, megszólalhattak volna, ugyancsak elcsudálkoznak a' különös szomszédságon, mibe őket Laura aristocraticus szeszélye keveré. Nem lehet, hogy e' különösség nekem föl nem tűnt volna, 's én mégis kész valék, őt e' miatt kimenteni, sőt kisedd könyvtárát még magam is szaporítottam némelly nagyurak jeles munkáival. Hogy illy kiadások nem igen apaszták meg erszényemet, világos!

Minden kedvem szerint történt, csak az nem, hogy Laurával soha sem lehettem egyedül; pedig ezt inkább szerettem volna, mint hogy a' mama mindig otthon ült, 's csak leánya társaságában ment ki az utcára. De mit is keresett mindig otthon? Avagy nem tudta-e korábbi éveiből, hogy a' szerelmeseket magukra kell hagyni, annál hamarabb megunják egymást? Csak átlátnák valahára ezek az édes mamák hogy, ha még olly szeretetre méltók volnának is, minő Laura anyja sohasem volt, mégis vannak perczek, sőt órák is kedves leányuk életében, hol ők véghetetlen unalmasak 's — alkalmatlanok lehetnek. Tizenöt év óta ezt legalább két tuczat mamánál tapasztaltam.

Egyébiránt sohasem jó valamit igen nagyon ohajtani, többnyire megbánja az ember.

Halljuk!

Egy délután, a' közönséges nép már estének mondja, valahára magunk voltunk. Esős idő volt, nem vártak senkit. Rothmüllerné egy özvegy bárónét látogatott meg a' másik emeletben és Laura, pongyolára vetkőzve honmaradt. Midőn beléptem, zongorázott. A' darab, melyet játszott, van Beethoven egyik remek simphoniája volt. Észrevétlenül lopóztam a' szép leány háta mögé. A' lég rekedt volt 's a' lazul kötött nyakkendő Laura válláról lesiklott. Pharosi márványdarab volna, ha életmelegség nem ömlik rajta keresztül. A' felséges simphonia annyira lelkesíté a' játszónt, hogy mindent feledni látszék maga körül: ezen mindenfeledés stadiumában pedig legérdekesebb a' leány. Laura igen jól zongorázott, illy helyzetben azonban legügyletebb játékát is remeknek, megragadónak tartom.

Midőn bevégzé a' zeneművet, bágyadtan dült vissza a' karszékebe, 's szemeire hóba mártott ujjait tapasztván, édes merengésnek adta magát. A' pillanat kedvező volt; most vagy soha! Kéjteli érzellemmel hajoltam le ajkaihoz... de forró lehelletem árulómmá lőn. Laura felpillantott: a' lelkesedés pirját a' meglepetés gyulékonyabb színe váltá fel. Nem voltak még szavaink, de nem is kerestük őket... Laura szorosabbra voná kendőjét. Minek? hisz nem voltam olly kényes! „Oh, sie hätte sich durch diese Blösse keine Blösse gegeben!“ mondaná Saphir, a' szójátékok nagymestere Bécsben.

— Ön igen megijesztett, mondá Laura, ki, mint minden leány illy alkalommal, első jutott szóhoz. A' hang neheztelő akart volna lenni, ha épen ellenkezőnek nem tetszik.

— Vigasztalhatlan volnék, ha e' miatt megfosztatnám azon éltől, mellyben ez isteni perczben részesültem — válaszolék remegő hangon, fuldokló lehellettel.

Laura e' lelkesedésemet a' remek műnek tulajdonítá.

— Isteni Beethoven! susogá édes hangon.

— Isteni Laura! kiálték fel 's lábaihoz térdelék, 's a' vékony gázkendő alatt dobogó mellére hajtám égő fejemet.

Laura egyik kezével a' simphonia legszebb helyeit játszá, az egyes accordok aranselyem szálakon röptek le szívem legmélyebb rejtekébe . . . a' másik kézzel hajamat simítá el homlokomról, mellyet keble fehérrózsahalmi közé temettem; miután a' gyöngéden lesimuló márványkart nyakam köré kulcsolám. Hozzá fölemelt szemeim az övével találkoznak: a' mennynek kapuit láttam megnyílni 's az angyalokat reám lemosolyogni. Hangosan dobogó mellére hajtám fél arczomat, 's jobbomat merész erővel átfonám karcsu derekán. Érzém remegni a' szép hölgyet, kit most még szorosabban vontam magamhoz; ellenállása teljes megadás volt. — — A' zongora hangjai elhaltak, végre elnémultak . . . Halálcsend! a' másik kéz is körülfonódott társával . . . Laura lejebb hajolt, arcza közeledék, ajkai félig nyitvák az első csók elfogadására . . . fölemelkedém kissé, mintegy elébe szökve a' boldogító élvnek . . . ajkaink már olly közel voltak egymáshoz, hogy lehelletüket megkülönböztetni nem lehettett . . . Laura nevezhetlen mosolylyal tekinté reám 's elnyomott lassu hangon susogá:

— Oh, Adolf! milly kár, hogy ön nem — grófi! — — —

Ki nem ismeri azon érzést, midőn forró testét jéghideg vízbe mártják, vagy álmában magas köszikléről a' mélységbe zuhanva, fölébred; annak hiába magyaráznám meg azon hatást, mit e' szavak bennem szültek. Mint ki szinig tölt löporos tonna felett térdel, mellyet e' perczben szándékoznak légbe röpiteni, olly hirtelen szöktem föl Laura oldalától, annyi időt sem engedvén neki, hogy nyakam körül szorosan kulcsolt kezeit kibont hassa. Csak a' szoba közepén siklott le testemről a' virágos szőnyegre.

Az ismeretlen kéz, melly ótestamentomi monda szerint a' legzajosabb vígság közepett irá falra lángoló betűkkel azon nevezetes három szót, mik a' vad lelkü királyt halálos rémülésbe ejtették, nem zavarhatta volna meg jobban a' pillanat örömmámorát, mint azt egy gyöngéd hölgy eperajkai tevék. —

A' közel lévő karszévig tántorogva, bevetém magamat a' vánkosoiba, 's kezeimet arczomra tapasztva legnagyobb megerőltetésembe került, hogy hangosan el ne kaczagjam magamat. — — Laura e' pillanatban szörnyű neveltségnek tetszett, óriási alakok gyanánt merültek föl egyszerre minden gyöngeségei lelki szemeim előtt . . . 's ha a' legerősebb gyémántszálakkal lett volna szívem az övéhez kötve: e' pillanatban vékony selyem-

fonal gyanánt téptem volna szét szivemben minden legkisebb szenvedélyt iránta.

Laura felszökéseem okát nem gyanítá 's azt gondolá, hogy az élv elől futamlom meg, mit pedig még soha életemben nem tevék. — „Milly kár, hogy ön nem gróf!” még most is kaczagva irom le e' sorokat, 's nóm aggodalmasan tekint be a' szobaajtón, azt gondolván, hogy megőrültem. Pedig e' kaczag csak azt a' szánakozó mosolyt, azt a' félig elfojtott sohajt illeti, mellyel Laura e' pár szót intézé hozzám. Parbleu! az apagyilkosnak előbb megadja magát, ha gróf lett volna, mint nekem, kit e' rémitő szerencsétől csak apám szeszélye fosztott meg.

Egy nyomorult cretint, egy éhenhaló tótot, vagy egy vasasrekrutát a' lovaglóiskolában nem lehet jobban megsajnálni, mint Laura megsajnált, hogy kilencz csillagos korona nem ragyogott czímeremben.

Szerencse, hogy e' criticus pillanatban, midőn hangos kaczajra akartam fakadni, a' mama belépett 's két ölnyi távolságban találván bennünket, legkisebb gyanút sem táplálhatott. Valóságos mentő lélek gyanánt jelent meg: a n g y a l n a k minden udvariságom mellett sem nevezhetem.

E' naptól fogva ritkábban mentem a' kapitányékhoz. Laura még neveltségesebbnek tetszett anyjánál. Olly indiscret voltam, hogy az egész történetet pártfogómnak elbeszéltem, ki azt különféle pótlásokkal megtoldva a' fél város salonaiban körözteté; mi által Laura véletlen hírré jutott, 's a' mama nem sokára mintegy varázspálcza ütésére látá megnépesedni szobáit gróf és báró urfiakkal. — Meg voltam győződve, hogy Laura, ha indiscretiómat megtudja is, nem fog nehezteni reám. Annyira elfogult volt, hogy e' neveltséges oldalát még nyilvános szemlélet tárgyául tevé.

Félév mulva elhagytam Bécsét, a' nélkül hogy Rothmülleréktől elbucsúztam volna.

Hivatalos foglalatosságaim ez idén Bécsbe szólítának. Megunván a' vendéglői drága szállást, privát lakást mentem keresni. A' belváros egyik sötét utcájában kalandozva, egy ócska háznak újra festett kapuján hirdetést olvastam egy a' harmadik emeletben 'csupán urak számára' kiadandó szobáról, miről ugyanott bővebben lehet értekezni. — A' háznak külseje, megvallom, nem igen vonzó volt; miután azonban hallottam, hogy illy 'csupán urak számára' kiadandó szállások néha igen érdekes kalandokkal is vannak összekötve, a' szállást minden esetre meg kellett tekinteni 's a' sötét csigalépcsőkön csakugyan felbotorkáltam a' harmadik emeletbe.

Mintegy kilencz óra lehetett reggel. Egy alacson ajtó előtt állottam, csöngettem. Az ajtó megnyílt, beléptem 's egy ócska liberiába bujtatott otrombaképü sváb állott előttem. Kérdésemre, mellyik a' kiadandó szoba? nem válaszolt, hanem: nyitott szájjal bámult reám. Bizonyosan nem értett, pedig németül beszéltem; lehet azonban, hogy szavaim közül egyik sem fordult elő stockeraui szótárában. Ismételt kérdésemet az

ismeretes bécsi patois-ban intéztem hozzá, ezt megérté, mert megbillenté sajátáralaku fejét 's a' középajtóra mutatott.

Jóformán tágas szobába léptem. Az ablakból egy pongyolába öltözött hölgyalak nézett ki, 's a' zörejre megfordult. Eles sikoltással fogadott 's a' mellékszobába szökött. Eleinte azt gondolván, hogy pongyoláját szégyenli, szerényen vissza akartam vonulni, de később eszembe jutván hallomás 's egykori tapasztalás után, hogy a' bécsi hölgyek ebben, t. i. a' pongyolában legörömostebb adják ki a' szállást, kivételekre pedig, főképp asszonyoknál, nem sokat adtam, e' sikoltást inkább fölbátorító, mint viszszafrasztó jelnek tartottam, 's bátran benyiték utána a' másik szobába. — Ez az elsőnél kisebb volt 's hálósobának szolgált. A' még felbontatlan ágy mellett bölcseben gyermek feküdt, melly hirtelen belépésem által álmából fölriasztva, fülsértő visításra fakadt. Tartózkodás nélkül tovább léptem 's majdnem a' szoba közepéig haladtam.

— Az istenért, távozzék ön! kiálta rémült hangon a' megfutamodott hölgy 's egy rongyos spanyolfal mögé akart menekülni. Már késő volt, arcát megláttam. Villámgyorsasággal futottam 15 éven vissza!

— Laura! kiálték.

— Nagy isten, ő rám ismert; hangzék szinte siránkozólag a' spanyolfal mögött. Mit akar ön itten?

— Szobát fogadni; válaszolék meglehetősen nyugodt hangon.

— Már ki van adva . . .

— De a' kapun . . .

— Az ügyetlen házmester kün feledé a' hirdetést; már tegnap elkelt.

— Úgy bocsánatot kérek; mondám, de lehetetlen volt e' perczben egy gyöngédebb érzést elfojtani, mellyet az elmúlt hosszú időnek emléke ébresztett föl szívemben.

— Laura, szólék lágy hangon, nem fogja ön alkalmasabb órában szívesen fogadni a' régi barátot?

— Oh, lehetetlen; nem nem . . . kérem, tovozzék ön, ha irgalmas akar lenni; volt a' válasz, 's e' szavakat olly szakgatva 's kérő és reszkető hangon mondá, hogy önkénytelenül hátráltam 's az ajtón csendesesen távoztam. — Még egy futó pillantást vetettem a' rozszant butorokra, 's szomorú sejtélem szállta meg lelkemet.

És nem csalatkoztam. A' házmester körülményes tudósítást adott, míg a' gyermek visítása alacsony udvarhajlékáig lehallatszott.

A' kapitányné néhány év előtt legnagyobb inségben halt meg. A' 'nobel' látogatások házat tökéletesen tökre tevék, miután olly kiadásokra kényszeríték őt, mellyek csekély vagyonát pár év múlva fölemésztették. A' hígeszü hölgyek előre látták kétségtelen bukásukat, de nem volt erejük, szerencsétlen szenvedélyökről lemondani 's visszavonulni azon szerény körbe, mellynek olly sok olesó 's megnyugtató örömei vannak. A' soiréek megszűntével a' visitek is elmaradtak; csak egy grófocska udvarolt még azután is folytonosan a' szép Laurának, midőn azonban a' höl-

gyek azt hívék, hogy olly tökéletesen lépre ragadt, miszerint többé meg nem szabadulhat, kisiklott Laura gyöngéd karjai közül 's elszökött a' székvárosból. Hitelezőinek siralmas emléket hagyott, de még siralmasabbat a' szegény Laurának!

Rosz nyelvek azt állítják, hogy Laurát csak az vigasztalja szerencsétlenségében, hogy a' megszökött csábító — gróf volt!!

Frankenburg Adolf.

HÁROM FÉRJ ÖZVEGYE.

Eredeti beszély.

(Folytatás.)

Más napon alig várhatám a' délutánt, türelmetlenül hallottam óráimon el-
elkongani a' hármát, négyet, az ötnél már kétségbe kezdtem jöni barátném késésén 's szobaleányim egyikével előhozatám kalapomat. — Nem lehetett tovább várakoznom, barátnémhoz mentem 's oda parancsolám, hogy színházba mehes-
sünk, utánam jöni lovaimat. — Kíváncsian léptem be hozzá 's ő azzal fogadott, hogy épen hozzám készült 's már öltözni akart; nála maradtunk színházig 's én mi hamarabb igyekeztem megtudni, ha kérdezősködék-e a' gróf felől. Szerencsétlenségemre azon egyén, kitől mindent megtudni remélt, nem jöve e' napon hozzá 's így maradnom kelle a' feszült várakozásban. — Következő napon azonban barátném még délelőtt jöve a' hírrel, hogy a' színházi érdekes fiatal gróf körülményeiről minden lehető megtudott; elbeszélé aztán, hogy ennek atyja nyugalmazott ezredes, ki egyetlen fiával nyugpénzből él, — hogy mellyik utcában, hányadik szám alatt laknak, — hogy az ezredes olaszországi származásu, — fiát igen szereti 's egyik lábára lövés miatt sántít stb stb. — Így hát annyit a' mennyit megtudván azokból, mellyek engem érdekeltek, most már csak azon ohajtozám, hogy a' fiatal gróffal valami módon ismeretségbe juthassak.

A' tél folytatában e' vágyam is teljesült; rokonságban vagyok itt, mint ön is tudhatja, előkelő házakkal, mellyekben társaságok alkalmával gyakran megfordulván széles ismeretségbe is könnyű vala jönnöm. A' farsang ideje alatt egy házi körben hozott össze a' véletlenség Alfrédrel 's ennek én annyira örültem, hogy kimondanom lehetlen. Asztalnál szomszédomul esett 's az érdekes beszéd közöttünk ismételt köszönetemmel kezdődék azon szívessegeért, mellyet, mint főnnebb elmondám, egyik kikocsizásomban véletlenül ért szerencsétlenség alkalmával tanusított; ennek emlékezetbe hozása után pedig köznapi tárgyakra tértünk át. — Az ifju szép vala 's nem kevésbbé forgott a' társalkodási beszédmód minden kellemeiben, szavai édesen folytak, mint színméz 's szemében a' tűz kimondhatatlan bájjal égő és hatalmas vala; öltözete egyszerű és izletes, hajának fekete fürtjei legszebben rendezve, — ezeken felül ő volt a' körnek legjobb tánczosa, minden hölgy csak vele kívánt volna lejteni 's ki e' szerencsében csak egyszer is részesülhete, büszke volt a' megkülönböztetés miatt. — És ő énvelem nem úná el hosszasan társalogni, — mindig úgy intéztem a' beszélgetést, hogy oldalamhoz vissza kelljen térni, — egy-egy kérdést adtam fel neki, mellyre később feleletet vártam vagy apró mondanivalókkal idéztem vissza magamhoz, mert tudja, édes Mari, az ember ezer módot lelhet társaságban valakit folytonosan lekötöni magához. — Midőn eloszlottunk, jó éjszakát és szép álmokat kívántam neki, mellyet ő azon udvarias mondattal viszonzá, hogy álmainak szépséget csak az kölcsönözhet, ha azok felőlem lesznek.

En magam egészen el valék bájolvá ezen est emlékeitől, nem tudtam nyugalmat lenni párnáim között, ismeretlen érzelmek keltek föl bennem és vágyak, mellyek össze valának forrva Alfréd személyével; — annyi kellemet, annyi va-

rázst és tökélyt még senkiben sem találtam 's legboldogabbnak képzelém azon nőt, ki ez ifju érzelmeinek egykoron birtokába jutand. Minden visszagondolt napjai multannak elhomályosodtak és elvesztek az érzetek mellett, melyeket a' gróf rövid együtt mulatásunkban, mintegy örök hagyományként rakott le szivemben. — Alfréd vala ezután egyedüli gondolatom, Alfréd álmaim ohajtott képe 's ha felébredtem reggelenként, az első szó, melly kisikamlott ajkamon, Alfréd neve.

Csak hamar következett, hogy egy válogatott körnek én is megnyitám teremimet 's vendégeim közé Alfréd nevét is följegyeztetém. — Mindent a' legnagyobb csinnal igyekeztem elrendezni, étkeket, frisitőket és zenét, 's nem kimélék semmit dísz és pompa tekintetében. Magamnak fényes és nagy értékű öltözeteket csináltaték, melly fölött három napig tartottam szabómmal tanácsot, mert akarám, hogy senki szebben, senki érdekesebben ne jelenhessen meg nálamnál. Engemet erre nem a' verseny szeretete, hogy divathölgyek felett nyerjem el az értők dicséretét, de egyedül azon vágy készítetett, hogy Alfréd előtt feltűnjek. Midőn vendégeim érkezének, lehető legszivesebben fogadám őket, de nyugtalanul dobogott szivem elébe minden ajtónyílásnak, mindig azt hívén, hogy már Alfréd érkezik; ő azonban majdnem legkésőbb jöve, akkor midőn már én csaknem azon aggodalomban valék, hogy meghívásomat tán el sem fogadá. — Szemére vetém mindjárt köszöntésénél elkésését, mire ő minden apró okokkal igyekezett magát menteni 's olly kellemes védbeszédet monda, hogy lehetetlen vala a' miatta szenvedett aggodalmakat el nem felejtennem 's midőn az okozott nyugtalanságokért bocsánatomat kérte, engedékenyedten adtam azt meg neki.

Egész estén át csaknem kizárólag vele töltém időmet, mi ugyan nem sokra telt, mert háziasszonyi tisztem folytonos felvigyázást igényelt vendégeim kényelmére; de azon percekben, melyeket mellettem tölte, sok kedvest és szépet hallék beszédében; öltözetem föltűnt neki 's e' tekintetben „az izlés királynéja“ czímet nyertem tőle. — Különösen örültem pedig, hogy kedvében vala nálam, 's ellenemben olykor pajkos és tetszelkedő kívánt lenni. Ennekem fő törekvésem vala őt magamhoz lánczolni 's némi büszkeségemet helyezém abban, ha vendégeim észre venni látszának, hogy a' gróf mellettem tölti el idejének nagy részét.

A' többek között egy kötetkét nyújtottam neki friss virágból; — midőn épen nyájas köszönettel elvinné, véletlenül esett le kezéről karpereczem. — Ő sietett azt felvenni 's visszanyújtá; én kérém, viselje gondját míg követelném; mert hirtelen nem vala időm felkapcsolásával bajlódni, e' kéréssemnek ő szolgálatra készen engedett is 's az ékszert magánál tartá. Midőn többi vendégeim távozásának, ő is elkészült 's hozzám lépve monda, hogy tegyek rendelést zálogomról t. i. az ékszerről, melyet gondja alá bízam. E' felszólítására hirtelen egy jó gondolat ötlék eszembe, melyet akkor sokért nem adtam volna.

— Tartsa ön meg zálogomat holnapig 's ha kérhetem a' szerencsét, látogasson meg holnap, a' zálogot akkor ki fogom váltani. — Ő ez előterjesztésemben örömmel egyezett meg 's én előre örülvén eljöttének, elégedetten mentem nyugalomra.

Más napon eljöve; eljöve azután mindig 's életemnek legszebb viszonya azon órákban szövődék, melyeket ő társaságomnak szentelt; óvakodtam előtte nyilatkoztatni, hogy ő engemet érdekel, míg csak nem tapasztalám, hogy köröm neki is szükséges és mellőzhetetlen éleménye. Később e' vágyam is teljesült 's én jól látám, hogy Alfréd lánczaim között van, még azután sem akartam tudatni vele, hogy nekie én régóta rabja vagyok, hogy aztán annál erősebb legyen egykoron szövetségünk. —

Farsang után néhány nappal Alfréd atyja gutaütésben hirtelen meghalt; az ifju gróf árván, mondhatni, vagyon nélkül maradt, mert atyjának csaknem egyedüli segédforrása vala a' nyugpénz. Alfréd bizonytalan jövődönék álla küszö-

bén, de ő sokkal gondatlanabb vala, minthogy azon törődjék; húsz éves ifjútól ezt nem is lehet követelni. — Májusban én jószágaimra készültem a' fővárosból 's Alfrédnek meg kelle ígérnie, hogy szórakozás végett nem sokára követni fog, néhány hetet látogatásképen nálam töltendő.

Falun emlékezeteimnek éltem, türelmetlenül várám Alfréd érkezését 's elfogadására mindent készen tartottam. — Midőn végre eljőve, boldognak éreztem magamat 's teljes igyekezetemet arra fordítám, hogy ő nálam elégedett legyen. — A' mezei élet, friss és tiszta lég, mint megannyi ujjáteremtői voltak a' fővárosban meglankadt kedélyemnek 's én ezerféle módon tudtam nyájas és megelőző lenni vendégemhez. A' szép gyermek velem vala mindig, társam volt kerti sétáimban 's ha a' tikkasztó hőség elől szobáimba vonultam, törekedett kedvemben járni úgy annyira, hogy át kelle látnom lángoló indulatját. — Én nem leheték kegyetlen hozzá, elfogadám udvarlását, nevettem bókjait, kedvesen hallám édes beszédét, melyben kifogyhatatlan vala, engedtem neki, hogy vezemet csokolja 's ezen felül apró szerelmi nyaláncságokat, melyek által felhangoltam vágyait és szerelmét. A' divatnak és kitünő szépségnek e' remek példánya végre enyém vala; — ő, ki utat keres az előtt minden szebbecske hölgy szívéhez, kit csak érdekesnek talált, ki csapodár vala a' nők körül: most egyedül és kizárólag rajtam függött, — minden boldogságát tőlem várta.

Énnekem lehetetlen vala Alfrédet elveszítenem vagy másnak engednem, ezért gondolkozám a' módrol őt örökre magamhoz lánczolni. Két első házasságomban szerencsétlen valék 's azért meg kelle gondolnom, ha efféle lépésre szánám el magamat; de előttem vala az is, hogy férjeim egyikét sem magam választám, egyikkel sem szerelemből keltem össze 's így nem leheték boldog; egészen másként vala Alfréddel; ő nem olyan, mint azok voltak, őt szeretém kimondhatatlanul, nélküle meg kellett volna halnom, 's hogy viszonszerelmét, melyet most birni gondoltam, örökre biztosíthassam magamnak, egyéb módomban nem vala, mint ha kölcsönös lángunkat házasság szentesíti meg. — És ebben ki állhatott volna gátul nekünk? én független valék 's több észszel birtam, semhogy sorsomat és jövőmdmet még egyszer rokonim szeszélyére bizzam; Alfréd pedig árva; szüksége van tán vagyona is, melyben én bővelkedem, azon felül magnas, kilencz fejű koronát hord czimere felett 's rangott fogadni szerelme mellé nejeinek.

E' gondolatok foglalkodtatának, midőn egy estve alunni mentem; álmaimban ismét a' szerelem boldogíta, Alfréd menyasszonya valék 's esketéshez öltözötten várakozám jegyesemre, tekintetem az ajtóra volt szegezve, mely hirtelen feltárván Alfréd rohant be nyílásán gyászöltözetben jobbábjól egy fehér rózsát nyujtván felém, szeméből kéj sugárzék, midőn közelebb-közelebb ére hozzám 's ölelésre terjesztett karjaitól már nem messze valék midőn . . . . . felébredtem. Ah! a' csalékony álomra úgy tudtam haragunni. —

Hajnalkor kiléptem ágyamból 's nap kelte után kimentem a' kertbe gesztenyéim alá, melyek hosszúsora, mint ön is emlékezhetik, valóságos sétányt képez. Végig jártam a' fák alatt, a' friss reggeli lég virágszagos fuvallatát kéjtelve lehelém be 's midőn a' fasor tulsó végéről visszafordultam, Alfrédet látam vállán hosszú csövel 's futyörészve közelgetni felém. Ő nem is gondolta, hogy én már illy jókor kün járjak 's midőn még messze vala 's én hihetém, hogy észre nem veti, el akartam rejtezni előtte; azonban nem vala időm, mert meglátott 's kétőztetett lépéssel sietett hozzám még távolról kiabálván jó reggelét.

— Hová siet ön illy jókor — kérdém én, midőn már közel vala.

— Én a' tóra akartam menni vadréczék után, de minthogy illy váratlanul találom nagysádat, engedje, hogy ne menjek; szabad kérdenem, mit álmodott?

— Ah én nagyon különöst álmodtam. —

— Különöst? — Jót-e vagy roszt? beszélje el nekem e' nyírkanapén.

Egy közel álló nyirkanapéra vont, fegyverét az az előtt álló asztalra veté 's unszolt elbeszélésemet kezdenem, melyet én nem minden pirulás nélkül tettem meg. — Midőn elvégeztem, hirtelen felállá ültéből.

— Különösnek találja, Alfréd, álmomat? —

— Alig merném remélni vagy csak gondolni is beteljesültét, felelé ő búsan.

— Akarná ön? —

— Ah! szóla megindulással — az engem nagyon, nagyon boldoggá tenne.

— Alfréd, menjen vadérczék után — mondam neki távozást intvén kezemmel — délután, vagy a' mikor akarja, beszélhet majd e' dologról előttem többet, de most hagyjon el, ön olly kiméletlen, mint megpirított! —

Ő némán távozik; — mentében még egyszer visszanezét 's én már félni kezdtem, hogy tán megneheztelt reám, de kezével nyájasan inte búcsut, 's mintegy mondani látszik, hogy engedélyemre megemlékezzem.

Mi szép volt pongyola nyári öltözetében! milly nagyon illék neki a' gondatlan tartás, fegyverének kellemes fekvése vállán, azon szép szemek, ama' szabályos arczvonások, kerekded piros száj! mintha most is előttem volna úgy emlékezem: — én soha sem fogom őt elfelejteni! — Midőn megjőve vadászatáról, felkeresett szobámban 's reggeli találkozásunkat hozván elő, álmom teljesülésére visszatért 's olly hízolgőleg tuda szólni vágyairól és szerelméről hogy, midőn jövéden napjainkról beszéle, jónak gondolám azon tekintetből is, hogy így aztán el nem szakadhatunk egymástól, ismételni, hogy az általa is ohajtott házassági összeköttetés erről leginkább biztosíthatna bennünket, mire ő aztán annyira unszolt és kére, hogy én ellent nem álhatván tovább odaigérém keze-met 's négy szem közt gyűrűt is cserélénk.

— Csak azt mondja meg nekem, Alfréd, hogy ön engemet már régóta szeret? szólék ekkor hozzá.

— Mindig szeretem mióta legelőször meglátám.

— Nemde akkor is szerete már, midőn a' színházban páholyom alatt gyakran helyet vón? —

— Ön olly szép vala, hogy már akkor is lehetlen vala nem szeretnem, felelé ő kezemet mogcsókolván.

Ekként lettem én bizonyossá életem legnagyobb öröme felől 's ez engem annyira boldogított, mint az előtt semmi nem. Készületeket tettem azonban az esküvőre, mellynek egész csendben kelle a' szomszéd plebánián végbe menni; de minthogy elhatározók jövédre is Pesten venni lakásunkat, Alfrédet kellemes ajándékkal igyekeztem a' menyekzőnapon meglepni. Ön is eljőve a' nevelőből; — úgy szándékoztam, hogy legalább három hónapot velünk töltsön, de minthogy várákozásom felett haladt külső kifejlésében néhány nap mulva jónak látám az intézetbe visszaküldeni, hogy a' hátralevő folyamat mielőbb elvégezhesse. Senki sem vala nálam, midőn Alfréddel megesküvém, egyszerűen ment végbe az ünnepély, melly alkalommal adtam át vőlegényemnek az ajándékot, szép, négyes fogatot és családcezímével ékes hintót, mellyel meglepni készültem; e' fogatban aztán ő minden gyönyörét lelé, az alatt míg falun maradánk, gyakran kijártunk a' mezőre rajta 's nem ritkán kezembe adá a' gyeplőt, hogy a' pejeket igazgatni tanuljam. — — Én teljesen boldog valék és senkivel sem cseréltem volna sorsot. Alfréd olly nyájás vala, egy férfiben sem látám a' képességet, hogy asszonyokkal úgy tudott volna bánni, mint ő, — nekem talán egyetlen gondolatom sem vala, mellyet el nem tuda találni, egy kíváнатom sem, mellyet hátra vetett volna. Jolietam csak épen úgy szereté és ápola mint enmagam 's ha valamit kívána velem közölni, olly édesen tudá mondani Josephine! Mert tudja, édes Mari, ő engemet keresztnevemen Josephinének szólíta mindig; mert ezen név egészben kimondva szép, módosítva sehogy

sem hangzik jól; — azon felül legtöbbször bubiskájának, szentjének neveze 's ez elnevezések olly felejthetetlen édesen hangzanak füleimbe most is vissza, mint ő azokat igen gyakran szerelemmel mondá.

Ősszel ismét beköltözénk Pestre, — mindenki bámulá uj fogatunkat, melyen én fiatal férjemmel a' váciutczán csaknem mindennap végig járék. Alfrédet sokan irigylék tőlem, ezt én jól tudtam 's annál inkább kelle őt szeretnem. — Ismerőseim előtt tekintetel nyertem, mert Alfréddei összeköttetésem grófné czimet adott, eseléim aranyhajtókás ruháin ott villogott a' kilenczfejú korona, melly előtt minden, kinek csak szolgálatával éltem, meghajolt; szóval rangom, fényes állásom 's ezek felett igen ifju és nagyon szép férjem lévén, mint már említém, igen-igen boldog valék.

De e' boldogságomnak irigyei támadtak; néhány esetet felvett a' beszélő világ 's alaptalan hírekkel hamisítá meg felőlünk mindenkinek gondolkozását. Alfrédet, mint épen érintém, irigylették tőlem 's az ő viseletét odamagyarázták, hogy nem szeret engem 's csak vagyonom nem pedig személyem vala az ok, mellyért hozzám kötö magát. Ez engemet eleinte nagyon búsíta 's könnyes éjszakákat okozott, mígnem maga Alfrédem beszéde annyira nyugtatott, hogy benne meg kelle bíznom; — — de ítéljen maga, édes Mari, a' történetek szerint.

A' szélutczában laktunk, mint tán tudni is fogja 's felettünk a' második emeletben egy gazdag szállító kereskedő, kinek mint mondák, ifju szép neje volt: maga a' kalmár középidéjű vala kemény szigorú arczczal 's a' középnél kisebb termettel, gyakorta látám őt estvéneként mindön üvegfalú erkélyemen künnülék, mellettem elmenni, mikor mindig illedelmesen köszönt; nejebe, mint a' hír tartá, halálíg szerelmes vala 's valószínűleg ez okozta féltékenységét; pedig az asszony, mint később látám, nem vala szép, arczára nézve tán középszerű sem de viselete némileg kaczer- és tetszelkedőnek tünt előttem fel.

Egy alkonyatkor vala, midőn erkélyemen történetesen künnállván alulról czivakodó keményebb hangokat hallék; alig egy percz mulva Alfréd álla előttem elpirulva 's szinte felhevülve 's e' körülmény emlékeztetett, mintha az alatt szóváltók között talán az ő hangjához hasonlót is különböztettem volna meg 's elijedve felháborodásán kérdém tőle:

— Az istenért, Alfréd, kivel volt baja önnek? —

— Csekélység, úgy szólván, semmi, édes Josephine, mondá ő karon kapván 's befelé elvezetvén engem az erkélyről; — haszontalan dolog, a' kereskedő azt hívé 's azzal támadott meg alant, hogy nejét néhány percczel ez előtt megcsókoltam, én, — az ő nejét, édes Josephine!! hahaha. —

— De mint lehet az? kérdém álmélkodva én 's ekkor hallám már a' kalmár zúgolódó hangját felénk felközelíteni a' lépcsőkön, mellette asszonyi öltöny suhogását; de midőn a' neszre megállani kívánnék, Alfréd elvezete magával 's az eseményt magyarázá.

— Hát lássa, édes Josephine, az egész nem egyéb, mint ostoba költemény; én az utczáról jövék a' kapujárás alá, hol egy nő, — én azt sem tudam, hogy ki-lehete, kalapban és még ahoz fátyolosan, esküszöm önnek, Josephine, fátyolosan álla vagy talán szemközt jöve, én nem is tudom, — elég az hozzá, hogy midőn egymáshoz közel valánk, egy hang riada meg hátam mögött sértő szavakkal dörögvén utánam; én visszapillanték 's a' kereskedőt, ki itt felettünk lakik, hallom keményen szitkozódni valaki ellen, ki nejével szeme láttára csokolódzék. Minthogy az ívezet alatt a' nőn, magamon 's rajta kívül nem láték senkit, kérdém, hogy zabolátlan szitkai tán engem illetnek? — Ő elég szemtelen volt az esetet rám fogni, én rá, képzelje ezt, édes Josephine! Lehet-e ennél nagyobb hazugságot gondolni, holott mindenki igen tudja, hogy én önön kívül szeretni senkit képes nem vagyok? De elég az hozzá, hogy ő állítá 's nekem lehetetlen vala hazug vádjáért őt meg nem dorgálnom; — ennyiből áll az egész. —

— Alfréd! ön engem kétségbe ejt — mondám én ezekre — a' gondolat is, hogy ön kivülem mást csókolhatna, hideg borzadást okoz idegeimben. —

— Nem soha, édes Josephine — felele ő, engem a' szobában, melybe vezetett, a' pamlagra vonva 's gyöngéden átölelve — hogy' tehetném én azt, ki önt imádom, teljes szivemből, véghetetlenül, 's ha ön felőlem e' gondolatot csak egy perczig is táplálhatná, meg kellene halnom a' bú miatt; engedje, édesem, megigazítom főkötője megtört szalagját, önön olly szokatlan csak illy kicsi hiányt is látnom; édes Josephine! Ön olly szép, higye el nekem, olly szép, mint e' földön előttem senki nem. —

Ezzel megigazítá főkötőm szalagját, gyengén megcirógatá arczomat 's kérdé: ha neheztelek-e reá? — Hogy' lehetett volna neheztelnem, édes Mari? ő olly nyílt, olly őszinte vala, lehetetlen lett volna szavai igazságában kételkednem; aztán úgy szeretett engemet, annyira gyöngéd és figyelmes vala irántam, hogy még főkötőm hiányaira is ügyelt; mondja csak, ha nem szeretett volna, nemde lehetetlen vala ezeket tőle várnom? —

De a' mi az egész dologban legkellemetlenebb volt, a' ház lakói valamikép megtudták a' kalmár összeszólalkozását. Szájáról szájra ment a' hír, hogy a' szép kalmárné — én nem tudom, mint nevezheték így a' rút asszonyt — a' grófot szereti, 's hogy a' hűtlen asszonyt férje érzékenyen bünteté bizonyos találkozás miatt, melly a' kapu ívezete alatt esett meg a' két szerelmes között, hol a' kereskedő őket csókolódásban érte 's több efféle haszontalan csevegések, melylyek, ha Alfréd jó eleve nem értesített volna az egész dologról, bennem talán féltést is gerjeszthettek volna. Következőleg még azt is beszélék, hogy a' szerelmesek a' házon kívül titkon találkoznak, a' melly beszéd szinte megzavarhatta volna nyugalmaimat, ha Alfréd rendesen nem mondá vala meg nekem, valahányszor kiment, utjának czélját. (Folyt. köv.)

I v á n f i M a l v i n a .

H Ö L G Y S A L O N .

Ki ismerte ki valaha az emberi szív titkait?

A' mély vizfenék, melybe napsugár soha le nem hat, hol ismeretlen szörnyek aluszszák ébredtelen álmaikat 's a' megkövülő conchilia halálkönyéből az igaz-gyöngy terem . . .

A' süket bányaterem, mellynek rejtett nyílásait mesés szellemek lakják, őrei az aranynek és a' halálnak . . .

A' be nem látható sivatag, mellynek homok pusztáin ábrándos délibáb üzi tünde játékait . . .

Az ösrengeteg, mellynek hallgató éjszakáiban a' fák suttogása 's a' patkok csörgése beszél tündérkalandokat . . .

Az égre támadt zivatar, melly villámaival önkeblét hasgatja szét . . . 's a' derült tavaszi ég, mellynek lazurjában lilium és rózsaszín felhők képében angyalok lebegnek . . .

Illyen az emberi szív.

Nagy a' világ, mellynek egyik végétől a' másikig sem csillagsugár, sem embergondolat röpi, nem bír. De nagyobb a' világ, mellyet olly kis térbe tudott teremteni isten, minő az emberi szív 's fényesebb gyémántja a' teremtsé dicskoronájának amaz ezer színt ragyogó érzése a' szívnek, mint a' legfényesebb csillag, melly a' többi világítja.

Semmi sem képtelenség, mibe a' szívnek befolyása van. — Ma szeret, holnap gyűlöl, és nem tudja: miért? Szereti azt, a' kit gyűlöl, 's gyűlöl azt, a' kit szeret, és nem tudja miért? Hü marad ahoz, ki hozzá hűtlen 's megcsalja azt, ki hozzá hű. Él, gyilkol és meghal azért, kit imád 's hideg, kemény marad ahoz, ki őt imádja. Tettet, hazudik olly remeken, olly élethű képekben, mint

maga a' napfényü igazság 's el tudja rejteni igaz érzelmeit olly mélyen, hogy isten szeme legyen, melly rájuk talál. Kínozza azt, a' kiért él, kinek nevére hangzik minden dobbanása 's kínozza benne önmagát, óriásokká növeli érzelmeit : hogy azokat mint vérellenségeket hagyja megküzdeni szűk korlátaikban, 's ha nem bírja terheit tovább, — megszakad. —

Illyen az emberi szív.

Ú T I J E G Y Z E T E K.

(Vége.)

LIPCSE. Éjszaki német földön Dresdának egyedül Lipese méltó iker-társa. Abban a' művészet, a' tudományok 's ismeretek ebben majdnem kezét fognak egymással; mert a' távolság vaspályán csak $3\frac{1}{3}$ óra.

Lipsének minden talpalatnyi földé véres emlékeket főd. Alig van hely, melly felől annyira lehetne állítani, hogy földén több lélek veszett el, mint született. A' X. század óta, midőn Madarász Henrik a' tótokat Lipeséből kiűzte 's várossá tette, számtalanszor vére véteték. De emelkedésének sem a' 30 éves háboru, sem legújabb időkben a' népek csatája — 1813. oct. 16. — nem ártott; sőt ezen idő óta mindinkább lábra kapott és szellemduosan virágzik a' német föld kebelén, hasonlítva nagy önalkotó erejénél fogva bizonyos fafajhoz, mellynek ágait, ha letördesik, következő évben annál dusabban termi meg gyümölcseit. — Az éjszaki hitrege hadistene Thor, testvére Brayával — a' költészet 's tudományok istene — itt folytonos harcban volt; de utóbbi mindig győztes lőn 's neje, Iduna, örökre fiatalító aranyalmákat osztogat népének!

Megszállván, első 's legcélszerűbb, mit teheténk, volt, a' Charivari szerkesztőjét, Oettingert, meglátogatni, kibem itt-mulatásunk egész ideje alatt hű Asmodénkat találtuk fel. — Kevéssel találkoztam az életben, kivel a' mulatás első pillanatinak akadályos küszöbén olly könnyen átlettettem volna. Oettinger változatlanul legodaadóbb 's kiapadhatlan könnyü nedélyü társalgása ittlétünket fölötte kellemessé tette. Az új német írók közt alig van kivüle, kinek társasága annyira élő könyv 's könyvei élő társaság lennének. Oettinger „N o s t r a d a m u s g y ü r ú j é t“ beszédei után kelle valamelly gyorsirónak összeírni; délczeg francia szellemében semmi német pathos nincs. — 'S milly gondos volt minden órákat kellemesen betölteni! Jól tudom én, hogy illy magaalalmazásnak titkos rugonya legtöbbnyire csak hiuság; de kibem nincs hiuság? 's kinek jutna eszébe minden tettnek 's érzelemnek fenekére jutni. Minden öröm csak addig öröm, míg csalódás; 's ki mindent meglátol, úgy jár mint gyermek, ki ha egy darabig a' pókháló szép villogó szövetében gyönyörködött, később meg akarván fogni, az kezében elporlik. —

A' Hôtel de Bologne-ban gyűlt társaságban — mint ez a' német földön mindenütt divatozik — lévén mindennap az ebéd, Oettinger által több érdekes ismeretsegeket tevének. Én két izben Herlosssohn mellett foglalék helyet. Első nap újságvágyból mellőzve az ismert levest, a' német nemzeti Kaltschale-nak elsőséget adtam, 's ezen édes-keserü sörlé annyira elrontotta étvágyamat, hogy többet nem ehetvén, elég alkalmam volt Herlosssohnul mulatni 's a' vidor „K o m e t“ szerkesztőjét részemre egészen lefoglalni. Igen megörült, midőn „D e r U n g a r“ című szép regényéről részletesen hallott beszélni; 's midőn megtudá nevemet, nagy tiszteletben tartott, mivel névhasonlatosság miatt a' két nevet nem tudván megkülönböztetni, bennem regényhőse nagybátyjának egyik utódját vélte. A' legszabadelműbb nemesben is van egy kis adaga az eléviült származási előítéletnek, mellyet véralkátában a' feudalismus korszakából eldődeitől örökölt, 's mellytől nem is olly könnyen fog megtisztulni; mert a' németek azon társadalmi fejlődési pontra, mellyen jelenleg vannak, csak fokoz-

ként 's lassan emelkedvén a' kissé középszázadias lélekzéstől, minden philosophiájok mellett is, még most sem mentek annyira, mint a' francziák, kik egyszerre állották ki a' tűzpróbát. — Herlosssohn megérdemlé, hogy ellen nem mondásom által mystificáltam.

A' mi magát a' várost illeti, Lipse távolról sem olly szép, mint Dresda; utcái szűkek és sötétek 's kövezete iszonyu — rozsz. A' lakosság sem olly vidor, sőt az emberek többnyire olly komolyak, mintha valamelly bölcészeti thesis felett szemlélnének, vagy — mint Staëlné az éjszaki németekről megjegyze — mintha sötétben rejtett kincsek közt járnának, mellyeket más nemzetek számára bányásznak ki. De a' tömérdek könyvkereskedések — 150-en fölül — mellyek a' házakban belül elrejtvék, hasonlítanak is mind annyi titkos erekhez ezen nagy ismeretek bányájában, vagy inkább egész Lipse egy óriási könyvtárhoz; melly évenként egyszer, a' nagy húsvéti könyvvásár alkalmával nyílik meg egészen.

E' könyvásár szó nekünk, kiknek vásárhoz marhánál 's gyapjunál egyéb epithetonunk nincs 's kinknél a' vásárokon imakönyv- 's kalendáriomnál más könyvet nem is láthatni, igen különösen hangzik; de ha említném az évenként itt eladott könyvek számát, az épen mesének látszanék. Azonban nagyobb része az itt megjelent könyveknek, nem mind az általános műveltségű 's tudós németek által olvastatik; ha a' könyvek úgy tekintetnek is itt, mint a' lég, víz, vagy akarmelly más nélkülözhetlen életelem, 's azért a' köznépet az ingyen kölcsön könyvtárból vett könyvekkel uton útfélen látni semmi újság. Igen sok, kizárólagosan idegen országok számára nyomatik. A' szabadság érzete az értelmiséggel itt egyaránt haladván, nem szükséges az igazság szavai fölött örködni; azért vándorolnak be sok idegenek munkáikkal, mert tudják, hogy az itt megjelent könyvek mind annyi bononi kövecskék, mellyek a' beszítt sugárokat sötétben magokból kibocsátják. Ezen bononi kövecskéket sok rövid látó szemek nem tűrhetvén, bevitelök több helyre szigorún tiltva van.

Voltunk a' Gerhardt-kertben. Az Elster vize mellett, melly olly egykedvűleg 's tisztán folydogál mintha hajjait soha vér nem festette volna, a' szerencsétlen lengyel vitéz elveszésének helyét egy nagy kő koczk a jelöli. Miért nem viszik ezt inkább Lengyelországba Poniatowsky sírja mellé, hová az igazán illenék!

Auerbach pinczéje még megvan, hol Goethe Mephistophelese a' német ifjaknak a' király- 's balhajáról dalt énekelt, mint tette azt miniszterévé — a' kardalt mi ezen nótára nem énekelhetjük — 's később különféle, egy asztalból sajtolt, jó borokkal vendéglé meg őket. — Mephistopheles szelleme még most is itt van 's jobban viseli magát mint akkor az iszákos ifjak közt, kiket annyira elkábított, hogy mindenik szőlő-hegyet látván maga előtt, szőlő helyett egymás orrát fogták meg. Ugyan ezen Mephistopheles jelenleg az igazságot nem borbán 's borsajtóból, de valódi néven nevezett sajtóból bocsátja ki; az orrfogásban is tett egy kis szerepváltoztatást.

A' négy szakaszra oszló lipsei nagy egyetem ma nem az, mi hajdan, midőn még az egész Németországban legnevezetesebb volt; mégis a' tanulók száma ez idén is az ezeret jóval meghaladta. — A' jelesebb tanítók közül halottuk Wachsmuth világtörténet-tanítót. — A' világtörténet mint szakadatlan lánczolata minden emberi törekvések okainak 's okozatának 's főmérték a' világ nagy czélainak megismerésében, elfogulatlan szabad pillantást feltételez, 's ha ehhez még azon előadási ihlettség is járul, melly a' szíveket villanyosan futja keresztül 's a' lelket jobban emeli, mint minden könyvből tanulás: akkor fölötte boldognak tartom ezen ifjakat, kiket illy kellékekkel bíró jeles férfi vezet az ismert multak sorozatán keresztül, 's kiket, mielőtt a' világba lépnének, megtanít, mint fiait a' nap felé röpítő sas, bátran az igazság tiszta fényébe nézni! Wachsmuth a' romai köztársaság szakából Cinnáról beszélt. — —

Kevesebb tudomány iránti kegyeletet találék a' boncztan híres előadója, Bock tanítványinál, kik a' száraz kenyér-tanulmány mellett nemcsak sört ittak, de dohányoztak is. Bock rendes tanítványi közt megismervén bennünket, hogy idegenek vagyunk, a' magyarázás után igen emberies megelőzéssel szólta meg 's vezete végig a' helyesen rendezett felügyelése alatt lévő kórházon. Itt a' sérültek közt mint igen sajnálatos látvány, tűnt fel egy szerencsétlen fiatal leány, ki nem viszonzott szerelem miatt két izben a' második emeletből az utcára ugrott ki. Két nap óta folyvást hagymázban volt, 's Bock nem sokat bízott életéhez. — — —

Lipcese környékei közt Gohlis a' lipcseiek kedvelt nyári lakhelye, hova a' kies Rosenthal-ligeten keresztül szép séta vezet. Schiller ifjui éveit itt töltötte. — — —

Szerény ház! egykori nagy lakód szavaival köszöntelek: Üdvöz légy műsáktól templommá szentelt kis lak, melyben minden kebel hangja egyesült harmoniává válik dicsőítésedre! Te méltó vagy hogy szent érintetlenségeden megőriztessél, mert az egyedül lelketlen idő által rongált falaid közt egykor mennyei cherubok kara a' nagy költő lantjának varázshangjával olvadt össze. — E' szobában élte ő ifjúságának ártatlan örömeit, midőn még nem érve semmi csalódást gyönyörű költeményét „a' örömhöz“ írta, nem sejtve, hogy későbben világkeservvel telt „ideáliban“ a' szép ígéretek rejtő bimbó ellen, melly kevés adományával olly szűken nyílt meg, annyira fog kifakadni. — Szép volt az ő hivatása e' földön. Egy új Prometheus, ki isteni tüzet lehelt ember ideáliba, melyeket nagy erényű adományokkal ruházott fel! — Mint egyesek képletek vonulnak itt lelkem előtt a' gyermeki ártatlanságu Fridolin, ki mint Dániel az oroszán-barlangban, védtelenül jelent meg a' vashámban; a' magas szellemű 's tiszta erkölcsű Pos a, a' szerelemért magát feláldozó buvár ifju, az egymásért halni kész barátioscurok, a' hősi lelkesedésű Orleansi szűz, Fiesco 's Tell szabadsági bajnokok, és a' Magdolna keservű Stuart Mária. —

„Ismered-e a' kristályt, melly minden drágakőnél becsebb, melly világít, de nem éget 's bár szűk ráma fogja körül, az egész világot szívja magába 's az eget tükrözi vissza csoda-színekben?“ — Ezen parabolája a' szemről ő maga volt, míg e' szoba, mellyben lakott, világától meg nem fosztatott! —

Szinte Lipcese közelében, Ehrenberg mellett, egy még élő szentet látogatánk meg. Ezen szent aggastyán a' teutonok korszakából fenmaradt ezer 's néhány éves király-cser, azon időből, midőn még ezen fa alatt isteni tiszteletek tartattak, azt különbféle bálványokkal akgatták körül 's a' csergyöngyben, mint minden emberi bajok elleni óvszerben, babonás hiedelmet helyezének. Nagy Károly behozván a' keresztény vallást, a' cser nimbusát elvesztette, 's azóta mint Ahasver örökéletre kárhozva áll az időről feledve. — De még most is jelképe a' német nemzetnek, mellyel együtt nőtt nagyra, daczolva a' viharokkal, mellyek mindkettőt csupán ágaiban, de nem gyökerében is ingatták meg. E' hatalmas cser törzsökén, mint egymásba fűzött szívserég igyekszik fölfelé az örökzöld levelű röpkény senkitől nem háborítva, mert a' hősök korszaka rég elmúlt 's dús lombjaiból nincs többé kinek homlokára koszorút tűzni!

Szilassy Géza.

A' PEST-SZOLNOKI VASÚT ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSA.

Midőn a' korszellem fokozatos alakulása valamely új uralkodó eszmét tüntet föl az emberiség értelmi látkörén — ennek elemét, a' kor szelleme szerinti intézvények mindenikében föl lehet találni. Korunkban a' néprédek egy-

sége, összpontosulása a' vezéreszme — 's míg sok egyoldalú ideolog ennek teljes lélekkel hódol — másfelől kifakad a' gőzerő és vaspálya tényező tekintetbeni fontossága ellen — átkozván e' miatt prosainak és önzőnek a' kort. Pedig ez következetlenség. Ugyanis a' gőzerőgépezet közlekedési alkalmazásánál a' fontosabb kimondott eszmének valósulását hatályosabban semmi sem mozdítja elő — kiegyenlítvén az idő és tér tekintetbeni — gyakran a' cselekvés minőségére épen elhatározottan ható — akadályok legnagyobb részét. — E' szempontból buzgón üdvözlünk minden illyszerű vállalatot — 's noha nálunk a' vaspálya még eddigelé leginkább csak saját érdekeink szellemébeni összes hatásunk egyesítésének képezi láncszemét — de biztosan remélljük — miszerint rövid idő alatt ezáltal a' külföldi polgárisodás nagy gyűrűjébe is bejuthatunk. —

Jónak láttuk ez eszméket előre bocsátani — míg a' szolnoki vasútvonal ünnepélyes megnyitása leírásához kezdenénk. Nemcsak az említett általános, — de részletesebben szólva — azon tekintetben is nagy fontosságu e' vasut — mert a' duna-tiszai közlekedés összekötő vonala gyanánt szolgál. Folyó hó első napján, reggel pontban nyolcz órakori megnyitása igen szerencsés csillagzat alatt történt. Ugyanis fenséges helytartónk — József főherczeg fons. testvére kíséretében e' vonalon kezdte meg magyarországi körutját. Egyébiránt a' meghívott — számra nézve hat százat meghaladó — vendégsereg öltözeti fény tekintetében a' legkényesebb izlést kielégíthette; — 's midőn a' különbféle ünnepélyesség közötti elindulás megtörtént — Monornál az első állomáson szünetet tartottak. Itt fenséges István főherczegünk megtekintette a' gépezetet — kérdezvén: miért hiányzik a' locomotiv zöld és piros szinei mellől a' fehér? — Czeglédre érkezve a' küldöttség szónoka üdvözlő beszédére fonséges helytartónk e' szavakkal válaszolt: „Örülök, hogy ismét édes hazám földén járhatok, hol annyi tárgy emlékeztet boldog gyermekéveimre. Legyenek önök meggyőződve, hogy mindent, mi hazám boldogságát előmozdítja, megfeszített erővel tenni fogok.“ A' vasútvonal egész hosszában, virágcsomókkal gazdagon ékített díszkapu pompázott minden állomáson — 's ágyudurrogás és zene fogadta mindenütt az érkezőket — míg 3½ óra alatt megérkezett a' metenet Szolnokba. —

Megjegyzendő, hogy elül szüntelen posta locomotiv futott biztonság okáért — míg a' vontató locomotiv, melynek neve István, szépen föl volt koszorúzva. Megérkezvén Szolnokba — elkezdődött a' küldöttség elfogadásá után a' pályafő hájléka alatt a' pompás ebéd. Igen élénkké tette ezt a' magyar katonazene, 's érdekessé a' nézőkül megjelent hólgyssereg. Ebéd folytatában föláll Kossuth Lajos, 's szokott ékesen szólásával igen idő- és helyhez alkalmazott fölköszöntést mondott.

Sok tekintetbeni fontosságot érdemel Nagy Gergely és testvére — magyar erőművészek által készített — 's az ebédlő teremben közszemléletre nyilvánosan kitett gőzerőműminta. — Fonséges István herczeg megtekinté e' művet, hosszasan értekezett készítőivel — 's megdicsérte a' honi gépészeket. És itt épen alkalom nyílik, kérdésbe hoznunk: miért használja a' vasuti társulat honi gépészeinket csak másdrangu javítói minőségre? holott minden lehető javítást képesek igen tükélyesen véghez vinni. Tán ez is azon csaknem általános szokássá vált elfogultságból származik, — miszerint a' magyar épen nem tud valamibe szakértően — elméleti- 's gyakorlatilag kitünő lenni? Soha se higyétek biz azt; tud itt is a' ki tud, 's illyen már csakugyan akad — 's ezt kötelességünkben áll — legalább is minden külföldi rovására — megtudván hivatásának felelni, pártolnunk és elősegítnünk. —

Az ünnepélyesség végével mindnyájan megelégedve távoztak — holott fonséges István herczegünk innen Abonyba ment — míg fons. József testvére visszautazott. — Megemlítendő, miszerint a' jelen volt gróf Széchenyi István innen a' Tiszán le Szathmárba utazott. A' menet visszafelé jövén, egy állomási szü-

net alatt Podmaniczky báró, Zichy Otto gróf és Besze János cigány zene mellett derék csárdást lejtettek József főherczeg wagonja előtt — és a' táncz igen megnyerte ő fönségének tetszését. — Ezután hazaértünk elhozván magunkkal emlékül a' vasútvonal földirati térképét.

IRODALMI ELLENŐR.

Tudás. Komoly beszéd.

Ki a' nyilvános élet és irodalom fejlődését nem a' tünemények saját benső természetére alapított észlelés útján vizsgálja: az előtt okvetlenül szabályellenességnek fog tetszeni, hogy nálunk a' közhit és tudás nem igen akarnak összesimulni. —

Ez pedig csekély véleményünk szerint nagyon is rendén van.

Ugyanis nálunk a' tudás képviselői ollyszerűen állanak szemben a' közhittel, mint hajdan a' hellen sophisták és Socrates; — mint az alexandriai philosophusok 's a' keresztény vallás, — és elvégre mint a' középkori scholasticusok és Luther. — Mert az általok hirdetett philosophiai rendszernek fölibe nőtt már a' kor, betelvén igeküldetése azon általunk már többször említett, szemlélődésen alapuló föltételező — hypotheticus — rendszernek, mellynél fogva föllájtják az ideál vagy reál elvét — 's minthogy ezekhez kétely nem férhet, tehát hiszik — 's így pusztá hit útján, következtetési módszerrel építik föl a' rendszert, — erőszakolván a' hatályosság teljében működő életet e' szellemetlen rendszerek formaiságába. —

Nézeteink szerint jelenleg a' philosophiai vizsgálódás alapja egyéb nem lehet, mint az általános emberi öntudatosságnak azon kétségbe hozhatlan tüneményei, melyeknek létéről nem szemléleti, sőt inkább kísérleti és tapasztalati tudás útján vagyunk meggyőződve. —

Minthogy pedig életműszerekkel, melyeknek munkássága, fejtegetéseink szellemével megegyező philosophiai meggyőződéshez vezet — mindenki egyenlően el van látva — innen, a' philosophálás nem pusztá szabádalom, hanem mindenki által egyaránt gyakorolható. Közös ajándok, — 's a' philosophiai igazság, véleményünk szerint, tényleg csak úgy igazság, ha azt az emberek nagy többsége — a' közérzet — elfogadja, vagy elfogadhatja. —

E' szempontból az elvnek épen nem ideálnak vagy reálnak — hanem, — kísérleti és tapasztalati tudás alá eshető emberi természetünk határain belül a' közérzet elvének kell lenni; — 's itt a' behozást — inductio — következtetés helyett, mindig célra vezetőbbnek tartjuk. —

Mi annyira öntudatosan tájékozunk az eddig elmondottakban vázolt irányunkat, miszerint épen nem vonakodunk elismerni, hogy két gyönge oldala csakugyan lehet, t. i. a' részletesség, 's a' tudományos forma — szóval a' rendszeresség hiánya, melyet a' behozás nem igen képes ismereteinknek megadni. De elvégre is mit árt ez? — előre bocsátván, mit e' tárgyban közelebről elmondottunk, — 's ha csak az élet, — melly mindenben a' vég cél — nem fog kigúnyolni. —

Rendszeresség egyébiránt — mint Polonius mondaná, az örültségben is lehet; — 's ez azért mégis örültségnek fog maradni.

De másfelől ugyan minő egész rendszeresség, mellyel ellenlábásaink dicsekedhetnek? Gyönge alkotmány nagyon. Mert az eszmény és való benső természetét illetőleg — nem lehet kísérleti és tapasztalati tudás útján szerzett meggyőződéshez jutnunk; 's így a' vég elemzésben nem mondhatunk egyebet, miut azt, hogy hiszem mert — hiszem — tudom mert — tudom; — 's illy esetben nem képzelhetjük, miként ellenkezhetik józan értelmű ember a' közhittel, melly legalább nem pusztán föltételezett, hanem élő hit. —

És hogy már az alkalmazás terét is érintsük — láthatni, hogy a' bukott szemlélődő rendszeresség halottvirasztóinak épen nincs joguk — ugynevezett szellem-fensőbbbségi önérzetből — bűnül róni föl a' fiatal irodalomnak, hogy az általok tudásnak nevezett eszmekérődzés hiábavalóságát és semmiségét átlátva — igyekszik annak járma alól — Faust tanárként — a' szellemet fölszabadítani. —

... Tudjátok-e a' népmondát Faustról — kinek szellemét az élvezhetlen tudás annyira elmerevítette, — hogy az életvalóság üdítő paradicsomát, mephistophelesi áron sem vonakodott megvásárlani? Faust elkárhozott, — mert azon időben isten csupán a' szellemnek, — az érzékinek pedig az ördög volt jelképe; — 's innen van hogy, midőn a' szerencsétlen tanár be akarta az érzékiséget tényleges jogaiba igtatni, meghasonlott az istennel, 's az ördög hatalma alá esett. —

Jelenleg más korban élünk. Franciaország értelmi kezdeményezése lerontotta az említett jelképséget — 's most látjuk, hogy az ember a' való életnek nem csupán is meretére, hanem élvezetére is van teremtve — a' nélkül hogy az ördögnek hatalma lehessen fölötte. Minden, hiábavalóság 's a' léleknek gyötrelme, mondotta egykor bölcs Salamon; — minden életrevalóság — 's a' léleknek élvezete, mondjuk jelenleg mi . . . . .

Az eddig mondottakat leginkább a' Szépirodalmi Szemlének ajánljuk figyelmébe, ki nem régiben az Életképeket — leginkább az ujdondászati modor képviselteért „Charlatan“ czímmel tisztelte meg. Azonban kár volt a' dolgot ennyire elsietnie. Ugyanis vizsgáljuk az ujdondászati modort; — nem föltételezett elvekből következtetés — hanem a' föntebb mondottak nyománi behozás módszerével — 's meg fogunk győződni, — hogy az ujdondászati modor népszerűsíti 's hozzájárulhatóvá teszi a' közérzetben jelenkező életvalóságot; — 's ugyanazon genre, mely Németországban a' Heine által kezdeményezett szabadszellemű feuilleton-irodalom; — 's hogy ehez képest a' mi ujdondászati modorunk csak Pygmaeus — ennek épen nem szellemszegénység a' valódi oka — és hogy sok tekintetben kezdi hitelét veszteni: arról számoljon egynémelly irodalmi fagyöngy-egyénség — aljasítván — goromba visszaélással — rendőri referadává, vagy léhán csapongó czéltalan utczagyereki elménczkedés cloacájává az ujdondászatot. —

Igy lévén a' dolog, kár a' Szépirodalmi Szemlének mindent — mit fölfogni nem tud, charlatánsággal bélyegezni, — midőn az élet és irodalom kölcsönös hatás — és visszahatását félre ismerő együgyűségében legalább is annyira fölületes, mint a' pantoffi-dugasz, melyet erővel sem lehet a' víz fenekére lenyomni. —

És most szálljunk alább. *) (Vége köv.)

Sükei K.

NEMZETI SZINHÁZ.

Aug. 24. Saint-tropezi úrnő. Színmű 5 felvonásban.

Aug. 25. Négy Haymonfi. Vig opera 3 felvonásban. Irták Leuven és Brunswick. Zenéjét Balfe. Fordította Egressy Benjámín.

Aug. 26. Gemma di Vergy. Nagy opera 2 felv. Zenéjét szerzette Donizetti. Irtá Bidera J. E. Fordította Jakab István.

Aug. 27. Férjem kőszál. Vigjáték 2 felvonásban. Irtá Corman és Grangé. Fordította Csepreghi.

*) Meg fog engedni S. barátunk, hogy azt, mi ezután következik, jövő számunkra halasztottuk. Nagyon is helyén van, mit a' kitörölttekben a' Divatlap megtámadásaira okadatoltan elmond; de sokkal tisztább és magasabb érzelem lelkesít fonséges helytartónk iránt, hogysem róla 's amolyan értelmetlen divatlap szilaj rakoncátlankodásról egy lélekzet alatt beszéljünk.

Aug. 28. Mátyás fia. Eredeti drama 5 felv. Irta Szigligeti.

Aug. 29. A' páriszi rongyszedő. Drama 5 felvonásban előjátékkal. Irta Pyat Bódog. Fordította Egressy Benjámin.

Aug. 30. Csikós. Eredeti népszínmű 3 szakaszban. Irta Szigligeti.

Aug. 31. A' hűség próbája. Eredeti vigjáték 1 felvonásban. Irta Kisfaludy Károly. Ezt megelőző: Hymnus Kölcseytől. Befejezésül Szózat Vörösmartytól, Egressy Benjámin zenéjével.

Sept. 1. Egy nő, ki az ablakon kiugrik. Uj vigjáték 2 felv. Scribetől.

Sept. 2. Rohan Mária. Szomorú opera 3 felv. Donizettitől.

P—fy.

MI HÍR BUDÁN?

— Nem hiszszünk embert, kit napi érdekei szűk köréből habár pillanatra is, ki ne tudna emelni azon ihletettséggel határos általános lelkesedés, mely szeretve tisztelt Fenséges István Főherczegünket, körünkbei megjelenté óta, minden lépten nyomon kísérte. — Ő Fensége szombaton érkezett fővárosunkba — vasárnap a' polgárság hódoló-tisztelkedését fogadta; hétfőn elnöki székét foglalá el a' kir. helytartó tanácsnál, míg kedden több fényes küldöttségek tisztelkedése után, nemzeti színházunkat szerencsétlenül magas látogatásával. E' nap estvéjén nagyszerű kivilágítás fénytengerében uszott a' két testvérváros, 's jelesen Pestnek, a' kiállítás pazar fénye- 's izletesség jelentékeny pompájára nézve igen sok főpontja volt; melyek közül kiemelendőnek véljük a' nemzeti színház, megye és városház, a' hidfőnél diadalív, özv. Halasyné asszonyság, czukorgyár, pályafő, 's Valero selyemgyára kivilágításait. Ne feledjük ki a' kört, melynek ablakában pompás transparent, e' maradandó becsű fölirattal díszlett:

Itt születél; — a' föld örömeiben reszket alattad,
Mint anya, mely kebelén érzi repesni fiát,
És itt rejtí szíved legdrágább sírjait a' föld;
Nem vagy-e mindenkép: gyászra öröme, miénk? —

Különös ellentétet képzett e' szomszédságban bizonyos egyleti szállásnak annyira szomorú kinézése — hogy igen hanyag figyelmetlenséget árult el az illetők részéről. Továbbá kiválólag megemléendő Landerer és Heckenast nyomdája — hol a' kapu közötti állványon folyvást működő nyomda alól szüntelen szórattak a' tisztelgő koltemény-példányok az örömtias néptömeg közé. Egyébiránt az ünnepély szelleme tiszta magyar volt — valamint a' kivilágítási föliratok is általánosán — csupán a' nagy Kristófnáli recipe-formatumu latin fölirat volt kissé botrányoztató, mely bizvást elmaradhatott volna. — Nincs szó, nincs fogalom, kifejezhetni azon osztatlan népszerűséget, melyet fonséges herczegünk magának biztosított — midőn jártában, minden lépten nyomon utcákat betöltő néptömeg, önfeladásig fokosult tisztelgő hadólata, 's bizodalmas ragaszkodás minden jelével fogadta. — De mindent fölülmult nagyszerű látványosságára nézve azon jelenet, midőn fenséges herczegünk nemzeti színházunkat elhagyva, végig ment a' dunasoron, és által Budára. A' part hosszában, lánczhid- és gőzöskőről pompás tüzijáték számtalan alakzatu kigyói és röppentyűi hullottak fölfelé — 's az ünnepélyesség minden jelei közt — szünteleni harsogó éljen reszketetése a' léget — mintha az utcákban zsufoltan álló néptömeg egy száj és egy szív volt volna. — Valami nem mindennapias, és mondhatlan rejlik a' ragaszkodás és szeretetnek azon határt nem ismerő ihletett nyilatkozatában — mellyel ő fensége általánosán és osztatlanul találkozik mindenfelé — midőn rang, miveltiség-, kor- és osztálykülönbség nélkül — feledve minden formaiságot — csupán szíve érzelmei ragadnak mindenkit. — O! ez nem csupán azon páratlan méltó-

ságteljes, s az embert valódián elbűvülő kedvesség szüli, melyet fonséges herczegünkben annyira csodálunk — ez a' közszellemnek azon praedestinált sejtelme — hogy miként hodoló tisztelkedésünk napjaiban egyek voltunk: ugy benne és általa — fölül a' napi érdek szűkkörű pártszellemén — a' bizalmas szeretet és méltányló tisztelet érzelmeiben ez után is egyek leendünk. —

— Érdekesnek tartjuk továbbá fonséges helytartónknak színházbani megjelenéséről is adni egyszerű vázlatot. A' művészileg rendezett 's nagyszerűen meglepő kivilágítás tündéri fényében színházi országos elnökünk, színészeink előkellőbbjei, 's különböző helyhatóságok küldötti várták a' magas látogatót — míg köröskörül a' színházi tér zsufoltan hullámozott a' terembe már be nem férő néptömegtől. — Ő Fensége a' legnagyobb pontossággal tartotta meg a' megjelenés idejét, mely pontban 7 óra volt — 's a' nép harsány éljen-e kíséretében, a' gránátos- és magyar őrhad sorai közt, zöld posztóval bevont, pazar fénynyel világitott — 's különbözőféle citrom-, narancs-, oleander- 's több más izletesen elrendezett növényesoporttal díszesített lépcsőzeten fölhaladva — Ráday Gedeon, Zichy grófok — 's Grüne udvarmester társaságában elfoglalta a' számára ujonnan izletes pompával díszített főherczegi páholyát. Az örömjaj, mely beléptekor fogadta magas látogatónkat, leirhatlan. A' lelkesedésében tomboló közönséget olly előzőleg megnyerni tudó, 's mondhatni, lebűvülő modorban üdvözölte ő fonsége — mely csupán önmagának sajátja. Végig tekintve a' tömegben, azon kegyes ohajtását nyilvánítá legelső szavaiban: bár mindig illy látogatottak lennének a' nemzeti színházi előadások. Élénk figyelemmel, 's boldogító önérzet egész derűtségében kísérte az előadást, megtapsolván a' darabba szőtt népdalokat 's az eljátszott zenedarabokat. Midőn az előadás bevégeződött — 's magas látogatónk távozni indult — valódi lázas rohamu örömrivalgás kísérte — míg a' főntebb leírt ünnepélyesség közt — szabadjon hinnünk — hogy mind fonséges herczegünk, mind pedig a' tisztelet és szeretet minden jeleivel áldozó honfiszereg, azon boldogító öntudatnak jutott részébe, miszerint emberi életben ennél szebb nap igen kevés fordulhat elő.

— És most igen fájdalmas érzettel írjuk azt, mit irni kénytelenítettünk. Mivel érdemlettük, hogy az osztatlan lelkesedés — hit, remény, és szeretet gloriájában ragyogó oltárképet berondítsa a' 'Budapesti Híradó' pók gyanánt a' gyanusítás fekete szálaival? Volt-e erre valami ok? Vagyha netalán leendett volna is: — legnagyobb eszélytelenség 'Bánk bán' előadásáról szólván — bizonyos dolgokat ollyszerűen állítani élre — mint az senkinek eszébe sem jutott. Kik 'Bánk bán' előadását akarták, nem is álmodtak a' B. H. által előránczígált utógondolatról — csupán drámai színészetünket kívánták fonséges helytartónk előtt, a' magas látogatóhoz, a' nemzeti színház, — 's minden jóra való hazafi becsületéhez 's önérzetéhez legméltóbb színezetben fölmutatni — 's így nem tehetünk egyebet, mint szánakozni olly embereken, kik bizonyos furesa ösztönszerűségből — a' dolgokat mindig a' lehető legroszabb oldalról szeretik fölmutatni.

— Végtelenül boldogítana ujdondászati tisztünk önérzete, ha magasan a' köznapiság moesárja fölött folytonosan a' főntebb tolmácsolt érzelmek nimbusában tekinthetnők által a' közéletet. De illy perczek ritkák az emberi életben — 's egyebet nem tehetünk, mint szívünkbe zárva emléket, fölötte édes érzelmmel merengni. Midőn az élet prosai sivatagára intéznők ujdondászati vándorpályánkat, meg kell olvasóinknak jelentenünk, hogy csőtörtökön olly sűrű köd lepte el fővárosunk látkörét, millenyre még őszelő másodikán nem emlékeznek.

Őszelő és köd!... itt eszmetársítás utján közvetlenül a' szüret jut eszünkbe — melyet közhír szerint a' budai hegyekben tiz, tizenkét nap mulva el fognak kezdeni. — Mondják a' dologhoz értők, hogy bor igen sok lesz, de nem a' legjobb. —

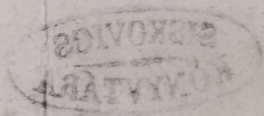
ÉLETKÉPEK^{hez}
 kiadja Frankenburg Adl.

1847

2

11.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

11. sz. — Sept. 11. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

EGER, sept. 3-án. István főherczeg 's nádori helytartó ma reggel utazott el. Nem lehet akarunkban örömeinket vázolni; mert az egész honban talán nincs egyén, ki hűn a' részletig ne ismerné azt; felesleges dolgot pedig nem akarunk cselekedni. Mindnyájan csak szeretettel, 's jövőre legszebb reményekkel fogadhatjuk őt, 's e' mellett még őszintén 's lelkesülten is. Azért csak az ünnepély kül fénye leírására kell szorítkoznunk. Városunkba érkezése egy diadalmenethez hasonlított. Mindjárt a' határon polgárokból 's földmivelőkből alakult banderium fogadta, kiknek kíséretében a' hosszú külvároson végig haladva, 's csinos, 's szászlókkal ékesített diadalkapuhoz érkezett; hol a' város birája elnökölte alatt a' tanács 's nagyszámu polgárok által üdvözlötett. Beérkezett a' városba, 's egyszerre, mintha az ég kezdett volna mennydörögni, oly erősen 's meg nem szűnni akarón rivalt fel az öröm. Kocsija alig haladhatott a' sűrű néptömeg között; mindenki ohajtotta látni a' nagy nádor fiát, az ország második emberét. Végre az érseki lakba megérkezvén, annak előküszöbén érsek ő méltósága-'s a' székes káptalantól fogadta el a' tisztelgést. A' termekbe felvezető lépcsőzet keletnek legritkább virágaival oly meglepő'n 's pazar gazdagsággal volt díszítve, mikép attól a' csodálkozást megtagadni majdnem lehetetlennek tetszett. A' nagy látogatási teremben fogadta el a' megyei nagy 's ritka fényű küldöttséget; valamint a' katonai tisztikart is. — Ezután az ebéd kezdődött. — Estve az egész város fényben úszott. A' város tetemes költségeket áldozott, ennek ritka fényessége végett. Legnevezetesebb volt a' piacz-téren felállított emlék-alkotvány, mely 600 ftba került. Ezután a' cistercei szerzet, lyceum, mecset, 's foglár-intézet épületeinek különösségig szép kivilágítása érdemel említést. Nem hiányoztak meglepő feliratok, versezetek 's életnagyságban átvilágított különféle festvények. Az utcáik oly világosak valának, mintha csak a' nap sütött volna, 's annyi nép, kocsis, lovag hullámozott azokban, mikép az egész, az ezer egy-éjszakai mesékhez sokban hasonlított. István főherczeg kocsin szemlélte 's járta be a' város nevezetesebb részét. — A' casino teremében tartott táncz-vigalomban is majdnem egy óráig időzött, gyönyörrel — mint látszott — nézve a' csárdás tánczokat, melyeknek ismételése önmaga buzdította a' körülötte lévőket. Az azonban, nekünk legalább, szomorú dolognak látszik, hogy a' válogatott közönség bálban csak egyetlen egy hölgy jelent meg magyar öltözkében; de ki aztán izletes, drága 's lehetne mondani: gyönyörű öltözte, és kedves társalgási modora, 's mondjuk ki: szépsége által a' bál legkellemesebb jelenetiegyikének méltan elismertetett. Neve? ... nem mondjuk meg; találják ki azok, kik ismerik Egert; mert az egészen idegeneket a' név semmi esetre sem érdekli. — Midőn kiindult városunkból: ágyuk dörögtek. Itt léte, minekünk egrieknek, egyik legszebb emlékünknél lesz. — Más híreinket, most az egyszer, jövő alkalomra halasztjuk.

Márton.

NAGY-BÁNYA, sept. 3-án, 1847. Ezen levelemet belátásom szerint, úgy hiszem, alig lehetne kedvesb érdekességű tárggyal előnyöznöm a' kebeli „selyemtenyészőegylet“ nemzeti iparágunk művelésének ezen téren üdvözlésénél, mint elvégre tehetni igen jól esik lelkelemnek, melynek árvaságára állítom, mikép legbuzgóbb ohajtásaim egyik sajjóbbika ez: vajha nemzet-gazdasági intézkedéseink minden ágait egyarányosan lengené át illy részvételi közszellem. Hála századunk iparos nemtőjének, hogy odáig eljutánk, hol ha sokat nem, de valamit csakugyan elő tudunk mutatni, 's mi legfőbb: saját emberségünk ből illő tekintetbe véve e' mellett azon óriási nehézséget, miszerint csak közönséges magyar emberkül születnek, kiknél keleti sajátságainknál fogva a' kezdet elég is jó is. — A' minap „Hazánk“-ban olvasók, miként itt bizonyos úri egyed önképző társulatot ohajt alakítani, mely végre gyűlhelyül saját laksoházát ajánlá. Valóban halálát tartozunk a' tisztelt urnak, ki a' szellemi kiképződhetésnek városban parlagon állását átlátván, megfeszített erővel állítatik vívni a' csak még eszmében 's pium desideriumban szendergő társulat lábra állításában. — E' város határában álló borpataki és mogyorósi szőlőhegyeken a' mult hó 24-én dühöngött, emlékre is borzasztó égi zivatar gyászos pusztításoknak lón kiméletlen anyjává. Az inségnek veszes árkot hasított. Burgonyáink már-már rothadnak. Ennek hiányát gyümölcsöseink tiszszerezve kiadák. — A' napokban a' királyi próbaház és a' cs. királyi loistálló fődözei Vulcan ő istenségének jutának osztályrészü. Csodálom azon építész csint, mely szerint elég okadatosak lehetnek az illetők, a' kifogyhatatlan tüzzel-műtételes próbaházzal egy fedél alá szénás istállót építtetni, mely okból inkább az marad főn bámulatra, mikép nem gyűlhatott ki mostannál előbb?! A' tűz veszes elemü dühöngésénél többen tüzesen nyilatkoznak az itt előfordult abnormitások világ előtt (per se hirlapilag) tudatására; én tehát hallgatok. — És ezzel bezárom levelem újabb találkozásig.

Bodonkúti.

NÓGRÁD MEGYE. Az irgalmasság testi cselekedetei eme' pontját: úton járónak szállítás adni, Hont megye székhelyén Ipolyságot — az uraság egyetlen korcsmáját hasznoló oly kitünőleg gyakorolja, hogy őt nem ajánlanom teljes lehetlenség. — A' legközelebb lefolyt hó 23-án Selmezcزلő éjszakára iparkodtam Ipolyságra, hová éjfélok meg is érkeztem. — Megvallom, borzadok, ha visszaemlékszem a' készséges szolgálatra, melyet a' vendéglős tanúsított A' hideg éjszakának dacára 2 órai zörgés és dörömbölés után a' lehető legdurvább kifejezés mellett „itt nincs semmi“ szavakkal utassítottam el; de sokkal nagyobb vala elfázásom és

nyomatékosb 3 éjszakán át való nyugtalanságom, hogysem ez ijesztő szavak utnak indíthattak volna. Zörögtem és dörömböltem tehát újra mind addig, mégaz ajtót föl nem nyitották és épen midőn a' rengeteg sötétségnek leheltem a' hála isteneket: akkor tagadták meg csak tőlem igazán a' szállást. — Hosszu könyörgésem után 10 ezüst forintot kínáltam a' szobaért, és még a' korhely szobába sem engedtek megszállni. — Uram! ez már sok — !!!! Fohászkodjék velem együtt minden útas, hogy a' vendégfogadókat ilyen haszonbérloktól az ur isten szabadítsa meg!!!

Egy n o g r á d i.

MAGYAR SZOBRÁSZATI EGYESÜLET. 1840-ik esztendőben keletkezett ezen társulat a' végre, hogy hazánkfa Ferenczy István szobrász által tervezett minta szerint, a' nagy Mátyás király örökítésére egy lovagszobrot — Pestnek valamelyik köz helyén felállítandót létesítsen. Az e' cél kivételére megkívántató 100,000 pft megszerzése végett aláírást nyitott, és oly szerencsés eredménnyel, hogy egy rövid esztendő alatt 10,56 pft. 9 kr. és 29 arany gyült be, és még ugyanazon évben az egész emlékek harmadrésznyi nagyságban készült mintája némelly egyéb előkészületekkel a' művész budavári műtermeiben köz szemléletre felállíttathatott. De nem sokára ezen vállalatnak eleinte köz lelkesedéssel fogadott ügye lankadozni kezdett, gyűrültek az adakozások, és a' művész dolgozataiban fennakadt. Akadtak hazafiak, kik az idő vas fogát ki nem állható márványszobor ellen kikelték, és érekszobrot kívántak; akadtak, kik a' tervezett romai szabásu öltözet helyett, magyar díszöltözetben kívánták előállíttatni a' dicsőítendőt. A' társulat e' köz kívánatra is hajott, a' szobrász által újra tervezette a' mintát, a' szobornak érezből leendő öntetését elhatározá, és e' célznak annál biztosabb elérése végett 1844-ik évben 24 tagból álló kormányzó választmányt nevezett ki, új alapszabályokat dolgoztatott, 's újra adakozásra szólította fel a' hazafiakat testvérhazánk szerte; de szinte kevés foganattal, mert a' társulat keletkezte óta mai napig öszvegyült adakozások 15,670 pftot és 35 kr. meg nem haladtak, melly öszveg feldolgoztatván, a' művész bizván nemzete buzgalmaiban, és méltányosságában, saját vagyona nagy részét is áldozatul hozta e' vállalatnak, és végre a' költséget nem győzvén, házáat és műtermeit is kénytetett eladni, és a' vállalat további folytatásáról lemondani. Illy szomorító körülményekben a' társulat a' vállalattal nem hagyott ugyan végkép fel, mindazáltal folytatását kénytelen volt kedvezőbb időkre elhalasztani, 's addig is kebeléből 4 tagot a' végre kiküldeni, hogy a' lovagszobor elkészült, 's készülöben álló részeit írják öszve. Mi meg is történvén, a' megboldogult főherczeg nádor ö cs. k. fensége megkéretni rendeltetett, hogy az ekkép félbeszakadt emlék kész részeinek a' nemzeti museumban helyt adni méltóztassék. Minek folytában ö cs. k. fonsége megengedte, hogy Mátyás király márványba vésett mellszobra, ugy a' két darabból álló bronz domboröntvény is, a' nemzeti museum szobortermében állíttathassanak fel, a' három darabból álló gipszöntvény pedig ugyanazon teremelőtti folyosón állhasson, hová mind ezek el is vitettek, 's behelyeztettek; a' többi talpazathoz tartozó nagy tömegű köveknek, valamint a' mintának is a' nemzeti museumban hely nem adatván. Az e' vállalatra vonatkozó irományok: ugymint a' koronkénti jegyzőkönyvek és megvizsgált számadások, nem különben az alapszabályok 's felszólítások, a' főrajzok, 's egyéb levelezések az épen mostan tartó nemes Pest vármegyei közgyűlés elé terjesztetvén levéltárába eltétettek. Költ Pesten 1847. sept. 4-én tartott ülésből.

Külkey Henrik, jegyző.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP SEPTEMBER 12-től SZOMBAT SEPTEMBER 19-ig.

Sept. 12. Farsangi iskola.	— 15. Bájital. Hollósy Corn.
— 13. Képmutató. Lendvayné	— mint Adina először.
— javára bérletszünettel először.	— 16. Képmutató. Másodszor.
— 14. Gritti.	— 17. Végrendelet.
	— 18. Linda. Benza javára bérletszünettel.

— Szpivák k. a. énekesnő betegeskedése miatt sept. 9-én az előre kijelölt B ü v ö s v a d á s z nem adathatván, a' mult heti játéksorozat következőleg változott: sept. 9-én Paul Johnes, 10-én Ernani, 11-én Matild adatott.

Kiadja Frankenburg Adolf.

October 1-ső napjával kezdendő évnegyedes előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára

Budapesten 3 ft, postán küldve 4 ftjával pengőben elfogadtatik Pesten **csupán-csak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden kir. postahivatalnál.

A' július-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat az Életképek szerkesztősége.

Figyelmeztetés szülékhez!

Azon t. cz. szülék és gyámnokok megnyugtatóására, kik gyermekeiknek a' kor' szelleméhez alkalmazott czélszerű nevelést adni ohajtanak, ezennel tisztelettel nyilvánítom: miszerint a' kegyes tanító rendű Tatai-ház nevelődjébe a' jó erkölcsű növendékek jövő tanévre is ismert föltételek alatt felvétetnek, ott rendszer tartás 's iskolai tanulmányokon kívül a' rajzolásban, nyelvekben, test- 's más mellékes gyakorlatokban oktatást nyerendők. — Költ Tatán sept. 4-én 1847.

Kutserik Sándor s. k.

kegy. r. gymnas. 's növelde igazgatója.

Heckenast Gusztáv

pesti könyv- és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvárusnál kapható:

Legújabb és legtömöttebb

MAGYAR-NÉMET ÉS NÉMET-MAGYAR

SZÓKÖNYV.

A' magyar nyelv újabb és legújabb alakulását tekintve, legjelesebb kútfők után készítette

FARKAS ELEK.

Tömnymatu kiadás.

Német-magyar rész. Első füzet. 1—8 ív.

Ezen három füzetből álló német-magyar rész (egy kötet) előfizetési ára csak 1 frt. 12 kr. pp.

Tánczvigalmi jelentés.

A' baracsikai közbirtokosság f. évi szeptember 25-kén tartandó tánczvigalmában részt venni akarókat tisztelettel meghívja.

Alulírtnak legfelsőbb megerősítéssel, főleg elemi és gymnasialis növendékek számára Pesten fenálló.

finevelő-intézetében

a' közelgő iskolai évben a' rendes előadások october 4-ikén fognak megkezdetni.

Ennélfogva tisztelettel felkéretnek azon t. cz. szülék, kik a' nevezett intézetbe **növendéket** vagy **bejáró tanítványt** adni szándékoznak, hogy előleges czélszerű intézkedések végett ebbeli szándékuk iránt alulírtat minelőbb értesíteni méltóztassanak.

A' felvétel feltételei és a' nevelési terv iránt felvilágosítást nyerhetni az intézetben **Pesten a' zöldfa- és kalap-utca szegletén 276-ik sz. alatti Kövér-féle házban.**

Mutschenbacher Alajos,

kir. József ipartanodai francia nyelv-oktató.

Az Életképek 7-ik számával megjelent **Szalay László** hiventálalt arczképe kapható a' Pesti Hirlap kiadóhivatalában 40 p. krért.

(6) **Alapos oktatás** (2, 4)

a' francia, olasz és német nyelvben. A' nyelvmester lakása országut 2. szám, a' nemzeti színház közelében, Vigyázó-féle házban.

Heckenast Gusztáv,

pesti könyv- és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvárusnál kapható:

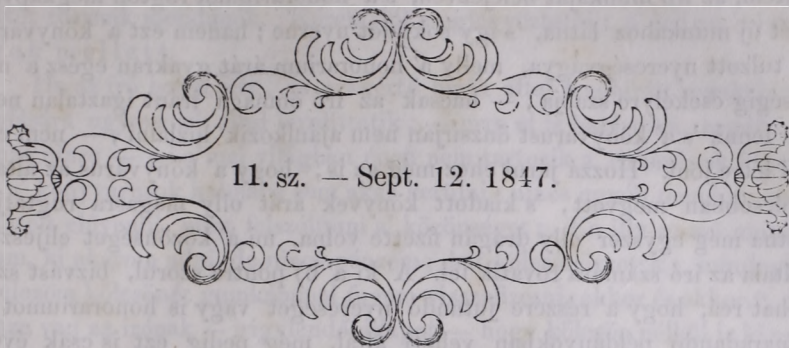
NŐK VILÁGA.

Irta

Szabó Richárd.

8-rét. füzve 1 frt 40 kr. pengő pénzben.

11. sz. — Sept. 12. 1847.

AZ IRÓI HITEL ÉRDEKÉBEN.

(Vége.)

A' magyar író tehát — mint már mondtok — munkáját befejezván, ha csak nem akarja, hogy azt egyedül 's kizárólag magának írta légyen, ha szellemi, sőt anyagi hasznát is akarja élvezni : a' kiadás hydrafejű ördögével küzd meg.

A' kiadásnak nálunk két különböző általános módja van, a' mennyiben ez t. i. 1) vagy könyvárus közbe-jöttével történik meg, vagy 2) annak mellőztével. — Ha hamarjában az iránt kérdezne meg valaki : mellyik jobb mód? bizony zavarba jőnénk, 's utoljára is azt mondanók, hogy jelen viszonyaink mellett egyik sem.

Könyvárus közbejöttével eszközölt kiadás háromféleképp történhetik meg: a) vagy a' könyvárus veszi meg a' munkát írójától, 's ekkor ennek a' kiadáshoz semmi köze, vagy legfőlebb csak annyi, hogy a' szerződésileg kikötött példányszámon túl több ne nyomattassék; b) vagy a könyvárus saját költségén nyomatja ki a' munkát, 's a' tiszta haszon 50 percentjével honorálja az író: c) vagy az író saját költségén nyomatja ki munkáját, 's 20 vagy 25 percent jutalom mellett a' könyvárushoz bizományba adja.

Könyvárus közbejöttével nélkül eszközölt kiadás kétféle, t. i. a) vagy előfizetés, vagy b) aláírás, azaz előleges megrendelésen alapszik. Mindkét esetben saját költségén nyomatja ki a' szerző munkáját, könyvárusnak bizonyos száztóli nyereséggel csak pénz mellett, vagy éppen nem adja, 's csak ismerősei, barátai által eszközli terjesztését.

Milly végtelen módja a' kiadásnak! mondandják sokan; igen, de mind-egyik köpenye alatt kigyó lappang, mellynek marása a' csontig hathat.

Ezen módok közül leginkább ajánlaná magát a' könyvárus közbejöttével eszközözendő kiadás a) alatti pontja, csupán azért mert, mint már

érintém, az író munkáját befejezván, 's a' honorariumot rögtön megkapván ismét új munkához látna, 's így sok időt nyerne; hanem ezt a' könyvárusok tulzott nyereségvágya, melly a' honorarium árát gyakran egész a' nevetségig csekélyre szabja, — hacsak az író önmaga iránt igaztalan nem akar lenni, 's a' könyvárust önsírján nem ajánlkozik hizlalni, — nem engedni létre jöni. Hozzá járul ehhez még az is, hogy a' könyvárus az általa legolcsóbban megvett, 's kiadott könyvek árát olly magasra rugtatja, mintha még egyszer olly drágán fizette volna, mi a' közönséget elijeszti, 's általa az író számára rovatik fel. A' ki a' b) pontra szorúl, bizvást számolhat reá, hogy a' részére jutandó nyereséget vagy is honorariumot a' fenmaradandó példányokban veheti által, még pedig ezt is csak évek múlva, — mert könyvárus urak jól értik a' számadást — vagy ha isten csodája által jut is néha egy pár forintocska, ez a' tinta, toll, papirra, 's a' járkálás alkalmával felhasznált bérkocsisra sem elég. Ha az író saját költségén kiadott munkáját bizományba adja könyvárushoz: örüljön ha egy év elteltével költségeit bekapja, a' tiszta jövedelemről első évben alig lehetvén szó, nem azért mintha a' munka keletnek nem örvendett volna, hanem mert ez már így szokás. A' könyvárusi számadás eredménye soha sem fokmérője a' könyv kelendőségének, mert például a' helybeli könyvárus azt mondja, hogy a' vidékre küldé a' könyveket, a' vidéki így számol: Kaptam p. o. 20-at, ebből eladtam 2-öt, — ezért elküldi a' pénzt — marad a' jövő évre 18, 's a' jövő évben hasonló számadás történik. Pedig igen gyakran bebizonyítottatott már hogy, midőn a' vidéki könyvárus így számolt, már egy könyve sem volt, csak az ezekért bejött pénzt akarta használni. Ha aztán az író ezen kis méltánytalanságnak akként akar nyomába jöni, hogy a' megmaradottaknak állított példányokat visszaköveteli: szándékáról előbb lebeszéltetik, később azzal ijesztgetik, hogy visszaküldhetik ugyan a' könyveket, de a' vitelbért az író tartozik fizetni, mitől aztán borsószik a' háta, 's nehogy írói dicsőségét kárával fizesse meg, inkább eláll szándékától.

Ez a' könyvárus és író közti — hogy diákos kifejezéssel éljek — *procedura*. Vannak ugyan írók, kik jobban ismervén ezen viszonyokat ovatossak, 's nem engednek magukon paczkázni; de az ujoncz, ha különösen még pénze is van, ki nem annyira haszon-, mint dicsvágyból, írói viselkedéből nyult tollhoz, bizonyosan megemlegetendi drága pénzén szerzett első dicsőségét.

Mind ezek bizonyosan visszariasztó adatoknak fognak tekintetni az olvasó közönség előtt is.

De hát mit csináljunk, az istenért, — mondandják sokan — ezért csak meg nem szünhetünk írni. A' világért sem. Bontakozzunk ki a' könyvárusok egyedáruságából; de miként? támaszkodjunk önerőnkre. Adjuk ki munkáinkat könyvárusok mellőztével. Igen, de nincs írói hitelünk. — Mindjárt meg fogjuk látni, miért?

Azért mondtuk, hogy megkérdeztetve, mellyik módot találjuka' két felhozott közül jobbnak, zavarba jönénk 's a' jelen viszonyok mellett mind-

kettőt rosznak mondanók. Kérem jól megjegyeztetni: a' jelen viszonyok mellett.

Ha az író befejezett, és szakértő bírák által megbírált munkájának kiadására ugyanezek által buzdíttatik, — erre el is határozza magát, de pénze nincs — mi a' mai világban éppen nem tartozik a' ritkaságok közé — ám a' könyvtárosok hálójába sem akar kerülni: nincs egyéb teendője, mint a' hitelt elővenni, mint felszólítani a' közönséget: „Én illy czimű munkát irtam, ki akarom adni, de nincs pénzem; hát kölcsönözzetek; mindegyik hitelezőm kölcsönét munkámmal fogom visszafizetni, ekkor és ekkor.“ Ha pénze van az írónak — irigylendő állapot — hogy kölcsön nélkül is ki nyomathatja munkáját: akkor így szól a' közönséghez: „Nehogy bizonytalanra költsem pénzemet, tudni akarom, kik kívánják munkámat bírni; azért kérem, jegyezze fel mindenki nevét az aláírók ívére, én a' munkát kinyomatom, kézbesíttetem 's csak akkor fogom az árát kérni.

Ezen felszólítások közlésére a' haza különböző részeiben lakó ismerőimet, vagy elvbarátimat kérem meg, kik kérésem teljesítésére ajánlkoznak is.—'S a' dolog eddig igen szépen folyna, mert vagy „átalános könyvtáru reform“ — miről külön cikkekben szólandunk — vagy ezen út ragadhatna ki a' könyvtárosok kezéből; de e' második úton nem boldogulhatunk, mert nincs irói hitel.

A' közönség t. i. gyakran csalatkozott már reményeiben, több munkákra előfizetett, mellyeket talán csak évek mulva, vagy soha nem látott, 's így ha megkínáltatik is előfizetési ívekkel, azoktól vagy természeti iszonynyal fordul el, vagy ha a' kínálónak kosarat adni udvariatság lenne, kelletlen írja alá nevét 's fizeti le a' pénzt, előre is keresztet vetvén reá. Az aláírásokkal éppen így jár; aláírja nevét, 's a' könyvet vagy soha nem kapja meg, vagy csak hosszú idő után, midőn azt már más úton is megszerezte.

Ezek azon rendetlenségek, mellyek az irói hitelt legalább a' jelenre megszüntették, mi nélkül pedig semmire sem mehetünk.

'S kérjük, kik okozzák ezen rendetlenséget? Felelet: az írók magok ritkán, 's leginkább az előfizetőket 's aláírókat gyűjtők.

Az írók végkép ezekre bizzák magukat, kik ha aztán kevesebb pontossággal járnak el az ügyben, az előfizetők vagy aláírók neveit, 's beszedett pénzt igen későn kézbesítik vagy végkép megfélekeznek róla; mind ezt az írók rovasára teszik, mert önmagukat a' közönség előtt csak nem fogják hanyagsággal vádolni, 's így mindent az íróra tukmálnak, ki aztán hitelét veszti. Gyakran egy év elteltével is kap levelet az író, hogy a' példányt, mellyre előfizettek, vagy aláírtak, küldje meg, 's ő az egészről mitsem tud, és sok fáradság-, levelezésbe kerül kipuhatolni, kinél történt az előfizetés vagy aláírás. — 'S így ezen mód sem biztos a' pénztelen író válalatának felsegállítására.

Azért, uraim! — kikhez részint személyes, részint hír, vagy név utáni ismeretség nyomán járulunk néha egy előfizetési, vagy aláírási ívvel, kik ezen bizodalmat szívesen fogadják, 's bizonyára sok magyar írónak szám-

talan előfizetőket szereztek már, 's fognak még szerezni, önöknek hatalmában áll bennünket a' könyvárusok zsarnoksága alól felszabadítani, biztosítsák önök lelkes, pontos és szigorú hozzájárulásukkal a' második kiadási módot, 's a' nemzeti irodalom érdekében sokat teendettek, nekünk pedig a' közönség előtt — hitelt — mire olly nagy szükségünk van — szereztek.

F r i b e i s z.

E G Y K É P 1 2 8 0 - b ó l.

(Folytatás és vége.)

VI. A' TENGHER-ARA.

Eddig kiegészítve beszélyünket, kénytelenek vagyunk annak folyamát rövid időre félbe szakítani, hogy Tolomeót követhessük: ki, miként láttuk, boszijától 's hevességétől elragadtatva, maga magát árulta el — 's ellent nem állhatott azon vágnak, hűtlen aráját, saját férje előtt megbecsteleníteni.

Odahagyván rövid megjelenése után Tolomeo Frangepánné szobáját, az ajtót hirtelen becsukta maga után, 's ott egy keskeny, egyetlen pislogó mécestől gyéren világított, folyosóban látjuk, mellynek hideg márványlapjain suhantak el léptei. — Midőn mintegy nyolcz lépésre haladott, vasajtó előtt állt meg 's azt felnyitván, azon kettős falak síkatorának egyikébe látjuk őt eltűnni, mellyek a' régi építményekben, főleg az olasz és dalmat előkor falhalmazáiban, olly igen gyakorlatban voltak.

Hány illy rejtéken haladott át, hány lépcsőzet fokain ment le és fel? alig lehetende a' koromsötétségben 's a' szűk — majdnem lélekzetet akadályozó helyen látnunk: — de hogy e' rejtett fal közti 's földalatti utak, ama' külről romalakú, de belül izmos 's éptekintetű toronyba ajkultak, azt Tolomeónak hirtelen megjelenése e' sötét, baljóslatu hézagban — tanúsítá. — Mihelyt az utolsó ajtót kinyitván érezte, hogy e' tágabb öbölben van, egy övénél függő tárczából tűszert vett ki, 's a' viasztekercset, mellyet ugyanott tartott, meggyújtotta.

A' kis lángnyelvecske átreszkettetvén, mindig táguló világkaráját a' közepes négyszegen, világosan lehetende a' merész raldó arczában a' leghevesebb indulatroham kifejezését látni. —

Pillanatig megállt, mintegy számot vetvén magával, — azután felkiáltott: most társaimhoz, azután mindenek fölött Geronimót kell kimentenem e' ledér növényként örökmet körülburjánzó Frangepánok kezéből! — Neki veszni nem szabad; — de Annia — Annia! — ő veszni fog, 's veszni a' Frangepánok — 's ha kell — veszni a' király, — ki szorultsága 's gyáva rettegései közt fejét ajándékozná ezen embernek.

Ezzel a' komor torony ajtajához ment, azt felkulcsolta — 's eloltván a' viasztekercset, a' szabadba lépett. —

Fönn az ég milliom gyémántjai ragyogtak; úgy tetszett, mintha a' régi istenek bőségsszarujokból gyöngyöket vetettek volna el bársonymezőre. — De a' tiszta, fényteltjes ég daczára dühösen sípolt a' szél, 's át-

nyögve a' ligetek óriásai fölött, a' tengerbe ágyalta magát, felkavarva hullámain, mellyeknek magas gerinceiről felforró tajték rostjai haboztak le.

Mikor az ifju, áthatván a' ligeteken hajnal előtt még, a' tenger szélehez ért, egy érzet jaidult föl kebléből, mellynek hiába törekednénk szavakat adni. — Ott állt szemközt a' csalékony elemmel, melly most egyedüli hazája volt. —

Úgy tetszett sátáni költőiségében sivár kedélyének, mintha az ég azért ragyogná át mennyét annyi fényréseken, hogy a' szilaj életben feldagadó elemet egész méltóságában 's föntségében tüntesse elő. — Nagy és rémitő volt ez haragjában, — 's lelket emelő a' vadon-zajos hullámenek, melly most vihardalát zengé füleibe.

A' tenger élt; hullámai haragukban tajtéktarajt emeltek — agyarkodva egymásra: hegyek 's völgyek omlottak halommá, 's a' szél leviathan ostorával hasított el fölöttök. — Oh! minő dicső volt e' minden hullámról felsüvöltő halál! — minő nagyszerű a' mérhetlen tenger élete; mert minden torlat szót emelt itt, 's miként az ár a' partokhoz verődött, 's magasan szórta fel habgyöngyeit, — ordítva tért vissza, míg új vízhegyek érkeztek csendes morgással, 's éles sikoltás oltá el életöket.

Tolomeo a' tenger fia volt; — nem volt olly sik hala az örvénynek, melly játszóbb kénynyel uszná hajjait; úgy tetszett, mintha e' karsu termet, e' nyulánk tagok felett elvesztené hatalmát.

Életét egy deszkaszálra merte bízni, — 's mikor sötét sajkáját vetette, mint gyermek labdát, a' mélységek fölé, 's a' tenger hajjai vidám játékkukat üzték azzal, mint lenge dióhéjjal: Tolomeo olly nyugodt arczczal, olly kéjben úszó, ragyogó tekintettel hasította lapátját a' dühöngő örvénybe mintha jobbat nem ohajtana, — 's mintha e' haláljáték lelkét felvidítaná.

A' kényúr büszkeségének érzete volt az, mellyel Tolomeo most a' tengerhez közeledett; — ura 's rabszolgája volt az, — sir- és táncztereme egy alakban; — 's a' vész bögése: a' bölcső- és csatadal, mellynek szive örült.

Úgy tetszett, mintha pillanatra a' kéjnek, melly e' szenvedélyes habfiát megragadta, — boszuja hódolna, 's mintha kettőzve érezné erejét szemben hullámbarátjával.

Mikor a' parthoz ért, egy facsoportozat mögől három magas, lenge köpenyekbe burkolt, férfiú lépett ki.

Padrone! szólt az egyik, kinek daczos, időedzett alakját jól ki lehetett venni: — azt hittük, hogy elvesztél, — midőn végre megpillantottuk sajkádat: — itt vagyunk 's várunk reád; — a' hajnal hasadni kezd, — nézd a' rézhabokat ott a' láthatár szélén, ne késsünk! —

Tolomeo felkiáltott: igen, tengerre, barátim! és sietve buvhelyeinkre; mert sokat kell tennünk 's idő nincsen a' halogatásra. — Azután a' három férfiú egyikéhez fordult, kinek arczából látszott, hogy egye azoknak, kik, mint a' ciliciai rablók egykor, földön tengeren nem ohajt egyebet, nem keres egyebet, mint veszélyt 's alkalmat a' halál szemébe nevetni.

Beppo! szólt Tolomeo olly parancsoló, olly elhatározott hangon, melyre nem leheté más felelet, mint vak és buzgó engedelmesség: Geronimo veszélyben van; vesznie nem szabad; nem tudom: sikerül-e neki megszabadulni; azért ime' itt e' esomó kulcs, — azon rejtekeken átkísértél, mikor először a' Frangepánok várába hatottam; utasítást nem adok — nincs időm jól felgondolni — ezt a' pillanat 's alkalom szüli — 's az erély 's akarat használja. Eredj, 's jól megjegyezd magadnak, hogy Geronimo nélkül töröm elé sietsz.

A' bandita parancsnokára nézett, azután arca legelszántabb kifejezésével szólt: — meglesz, uram király!

E' szót ne halljam többé ajkaidról, szólt Tolomeo szilárd hangon; nem Veglia királya — Veglia szabadítója vagyok, ha isten úgy akarja; ekkor süvegén emelt — 's azzal intett a' férfinak, ki azonnal távozott.

Mikor ennek alakja a' közeli ligetek árnyaiba tűnt el, Tolomeo rövid szünet után szólt: — Mátkám háborog — nézzetek oda! — mint lányja égnek zöld palástját 's miként hajt a' vihar vad fogatán tág országában. — Fel, fel —! — jövök — te szilaj ara, vígy nedűszárnyaidon, mint a' merész Tritont — lelkem utánad sovárogo — vad arám, jövök.

Néhány percz múlva Tolomeo olly lenge sajkában szállt, mikép mondanád, hogy a' halál kaszáján ül, vagy Azrael szárnyai lebeg oda! —

A' tenger felfőtt — hullámról hullámra vetette a' kised járművet, mint-ha kényében labdáznék vele. — Ollykor — a' hold fényében, a' legmagasabb hullámtetőn, körülajtékozva szakadozó habfoszlányoktól egy fekete pontot, gondolod egy delphin az, melly lomha terhével fel hagyja emeltetni magát. Az Tolomeo sajkája, — pár árny lebeg fölötte, 's az éj daczára sivitva hasítanak a' vihar szárnyasai fölötte — lecsapva reájok 's gúnyjátékokat üzve velök. Ama' két árny egyike a' merész Tolomeo. — Ha ott — körülzúgva az összeeső örvénytől, láthatnád vonásait: az élv dühét szemlélnéd azokban kifejezve. — Úgy nézett ki, mint Afrika homoktengerében az oroszlán, ki a' karsu antilopot zúzta lábai alá, 's étvágyban szikráznak szemei.

Most a' sajka eltűnt, mint meredek hegyen lesiklott az örvénybe, melly habszárnyaival borítja el. Nem látsz semmit, míg ujra, mint sötét delphint kísérik szemeid a' hullám hátán fölfelé kuszva 's eltűnve megint. —

Végre — hoszas küzdés után, a' Vegliával szemközti szárazföld közelében voltak. Tolomeo, az itt már nem olly magasán hejázó hullámok közt, biztos kézzel vezeté sajkáját sziklák 's mélyetlenségek közt, zátony 's örvény fölött, míg távolról égő máglya lángjait látod felnyulni.

A' veríték szakadt a' bátor evedzők homlokáról; vonásaik mutatak, mikép a' küzdés erejüket megfeszítette, 's a' most haldokló vész után mindketten a' csendes partra vágnak.

Szép futás volt ez! szólt Tolomeo szenvedélylyel; mindig felújolok, ha így tengerarám karjai megviseltek, — 's nedves csókjaitól ázva — lehellete csurog le rólam! — Giovani! pár percz múlva otthon vagyunk.

VII. A' KALÓZ TANYÁJA.

Végre parthoz értek; — a' torlatok még egy negyed óráig üzték játékkukat velök, — azután Tolomeót látjuk társával egy kiálló sziklán állni. — Könnyü köpenyét a' szél felhólyagozta, — 's tolla süvegének hajlongva enged egyes csapásainak. — Ott állva az éj ábránd világításában, az alatta zúgó hullámok fölött. Arcza a' távol láthatlan Veglia felé volt fordítva. — Atyám bölesője és sirja! kiáltott fel: szemem fölöttetek örökös, 's lelkem, mint sas, héjaz a' Frangepánok vára fölött! —

Eredj, Giovanni! folytatá az ifju — mondd embereimnek, hogy jövök; — én itt maradok, — keblemben új óriás ébredt életre, nyújtózni érzem azt, mint a' repeső szülöttet az anya szive alatt! — Oh! Veglia — Veglia! — fiad ébren van — 's a' koszorúk virágai felsarjadoznak szívében, melyeket elhunytaid ravatalára szánt hű szive.

Mikor Giovanni eltávozott, Tolomeo a' lágy mohra ereszkedett, — könyökére nyugtatta fejét, 's haja dús hollófürtei vállain haboztak. — Tekintetében olly sovárgás, olly életébresztő vágy volt kifejezve, mellyért őt tisztelnünk kellene, ha tiszta hazafiság, ha kegyelet egykori szent visszaemlékezések iránt, — — nem nagyravágyás, nem boszu hevitenék őt amaz eszeveszett vakmerő tervekre, mellyek körvonalait halál karjai közt, hullámtetőn 's az örvény aknáiba rajzolta le magának.

Miután így tekintete elhalt a' tenger forrásain, felkölt, szívéen éles fájdalom hasított pillanatra keresztül; — azután szólt: — Annia — Annia! — Oh! miért nem ragadtalak ki ama' sötét fészekből, mellynek raggogása ittassá tevő lelkedett. — Miért nem tudlak gyűlölni, mint ott ama' hullámok élein gyűlöltelek, — miért nem tudok többé közönös lenni irántad, mint akkor valék, mikor parancsolám — hogy odavesd magadat dühös ellenségemnek!

Utálom szívem ezen uj ébredő érzelmeit — mikor már elvesztettelek — 's halált mondtam fejedre! átok reád, Annia — — én szeretlek!

Igen; Tolomeo egy érzetet fedezett fel szívében, melly ott új volt egészen. Hasonlított a' villámhoz, melly az égő erdők lángjaiba csap, mint nemesebb tűz, 's átczikázva nemtelen társának vérszárnyait, elkel a' tág légbe vagy tárgyat keres, mellyen boszúját hűtheté!

Mi okozta Tolomeo szerelmét, — mi költötte fel benne azon érzést, mellyről, sivár üzelmei közepett, fogalma nem volt, — ki tudná megfejteti? — nem hatja meg néha valami benszülött nemesség és erély hirtelen nyilatkozása a' legelhanyagoltabb kebelt?

Tolomeo — Anniát — majdnem mint testvérét, megszokta atyja házában; semmi sem volt viszonyukban, mi annak élt 's ritkaságot adna; fiatal volt — szülői ohajtották, 's egy tizenhat éves leányka, ki nem szeretett, de ki őt megszokta, mint testvérét várni ha késik, — kérdezni ha cselekedett, 's ápolni ha sebezve volt — — — arája lön — 's neje leende, ha Frangepán kezére nem jut.

Nem gondolt egyebet mikor e' gyermek-leányt eljegyzette, mint

azt : hogy neje leend, ki neki főzni fog, — ki ruháit szabja és varja, 's kire házát bizza, ha kedvesebb arája, a' zöld tenger, terjeszti felé szárnyait. — Anniát nem ismerhette meg ; — hogyan is ? mi adhatta eddig alkalmat arra, hogy ezen egyszerű leánykának jelentősége legyen, hogy önállóság cselekedjék — 's tetteire az öntudat ragaszson érdemet ? Hölgy volt az — nem több : — szép, fiatal — — 's annyi kecsét élvezni, mindig kedves dollog. — Ő csak a' hölgyet látta eddig. Annia — az egyszerű kedélyes nő, Annia — a' jellem-, Annia — az öntudatra ébredt lény — — Frangepán-nak volt a' sorstól szánva, — nem a' véres banditának.

* * *

Tolomeo, miután Giovanni eltávozott, néhány perczig tünődött, az után felkiáltott : menjünk ! — — tennem, cselekednem kell, hogy a' gyáva érzést leöljem magamban.

Csendesen haladott, nem sokára egy ligetbe ért, mellynek szélén égett a' máglya. Giovanni ott volt már, 's az érkezőt éles szenvedélyes felkiáltásai az örömmek fogadták. — Tolomeo most a' máglya közelében állt, — balra tőle, különböző csoportozatokban, több — mint negyven férfi, kiknek meztelen szárai 's karjaik, vállakra vetett köpenyeik, 's a' kések és török, mellyek szíjveikben fészkeltek, valódi haramia tekinteteket adtak. Mind ezen arcokat az idő viszontagságai elviselték : a' legfiatalabb vonásokon — a' kiállott sanyarok könnyű vagy nehéz redői vonták át barázdáikat. — Mind ezeken — a' véletlennek játéku sors, 's a' hevenyészett jövőre számító szelleme lengett. —

De szép éji kép volt ez, világíttatva a' máglya lángjától, — mennyezve a' hosszú füstbaldachintól, mellyet a' vihar játéka bonyolgo átalakulásokba üzött 's hozott fejeik fölé. Távolban a' nyögő tenger, — fönn a' csendes hold — magasan minden viszontagság fölött, mint az erős lélek, 's a' szép világos csillagok szikraszálakat eregetve a' magasból, 's némán 's békésen nézve alá — egy más életből, mellyet emberi szem nem látott 's emberi fül nem hallott. — —

Miután Tolomeo körületekintett, — hosszú néma szünetet tön. — Mind ezen embereknek szemei, e' büszke elesett angyalhoz hasonlító alakra voltak szegezve. — Tolomeo mintegy új eszmétől megkapatva közelített czimboráihoz — és szólt :

Frangepán most a' vegliai várban mulat, holnap a' tersacci vár fogadja őt : nem lehet késnünk ; a' tenger kidühöngte magát 's a' szelek mind arra Veglia felé fújják ki mérgöket ; mit gondoltok, barátim, ha most, mielőtt a' hajnal hasad, mielőtt legtávolabb sejtelve lenne e' büszke kényúrnak — egy merész csapással meglepnők a' vegliai várat — és őt és vendégét — ki nem más, mint Béla király maga, kézre kerítnők ? —

Megjegyzem, hogy a' várban most Frangepán úti pogyásza van 's a' királyé : — olly kincs, mellyet ha egyszer a' tersacci várba visznek, ott a' magas fokon, a' jól védett őrizet mellett — örökre el van számunkra veszve. —

Darabig a' rablók közt egyes szavak váltattak : egyik helyeslé , a' másik igen vakmerőnek tartá a' tervet ; míg többen , 's ezek közt Giovanni, felkiáltottak : vezess ! mi téged és szerencsédet mindenhová követjük. —

Miután Tolomeo rendre megtekintette embereit — 's mindegyiknek kiosztotta szerepét, nyugalomra intette őket , — 's a' kivitelre a' jövő nap éjét határozá. —

VIII. A' MERÉNY.

Más nap késő éjjel Veglia szigetén e' következők történtek :

Mintegy tíz óra tájban éjfél előtt Frangepán kíséretéből egy elkésett csapat partra szállt : harmincz férfi lehetett — mindnyájan jól fel voltak fegyverkezve.

A' csapatot egy vezette Frangepán hű emberei közül. — Mihelyt partra értek, a' vezér rendbe állítá őket, 's mikor mindenki elkészült már csekély hadi pogyászával, utnak indultak a' vegliai vár felé. Utasításuk az volt, a' várba bemenni, hol Frangepán parancsára a' várőrizetet kelle felváltania.

Akkor tájban a' Frangepánok sok pénzzel 's fegyveres néppel segítvén Béla királyt, úgy intézkedtek váraik őrizetével, hogy az a' csatárokat váltsa fel és viszont. — Így váltotta fel a' tersacci 's más várak kipihent őrségét azon sereg maradványának egy része — mellynek sikerült a' sa-jói ütközet után megmenekülni — 's így látjuk, hogy a' többiek most a' vegliai várnak őrségére sietnek ; — míg az ottani kipihent őrségnek parancsa volt a' tersacci vár közelében, az onnan felváltott őrizettel egyesülni, 's szabad táborozásban bevárni a' további parancsot. —

Tolomeo, kinek, mikép gyanítnunk lehet, alkalma volt, ezt a' vegliai várban megtudni, sokat számított arra, hogy ezen ujonan érkező sereget meglepheti ; — de ez nem volt bizonyos — annyival inkább, mivel annak számát nem tudván, csak feltételesen adhatá parancsait. Azonban kiküldött kémei jókor visszaérkeztek, 's azon örvendetes tudósítást hozták, hogy a' csapat alig áll 30—35 emberből, — 's a' vegliai vár 's a' tenger közt elvonuló ligeten fog áthaladni.

Tolomeo, ki mindenre kész volt 's a' legvakmerőbb uttól sem idegenkedett a' várba férti, azonnal kész lőn tervével. — Embereivel azon ligetbe vonult, mellyen az ujon jött csapatnak át kellett haladnia. — A' vakmerő banditák, a' keskeny út két oldalán a' sűrű bozót mögé rejtőzvéen dobogó szívvel várták a' martalékot, melly önként jött tőreik 's késeik elé. —

Végre a' kis csapat léptei hallatszának — 's vidám dalok, mellyeket ezek a' megpihenés arany reményében zengedeztek. — Valami olly vidám, olly csapongó 's önfeledt volt e' dalokban, e' szétvált haladásban, ezen önfeledségében a' közelgő hadfiaknak, — mi azoknak, kik őket illy nevetve látták a' halálba rohanni, baljóslatunak 's végzetszerűnek tetszett. —

Már behaladtak, midőn egyszerre a' csapat elején sikoltás hangzott. Ellenség! ordítottak néhányan — a' mongolok! — azután egy elhaló hang hörgé: ne hagyjatok! —

E' pillanatban Tolomeo két lépésnyire állott Giovanitól, — ki, miután a' lesben állók bántatlan hagyták a' csapatot magok előtt elhaladni, Tolomeo rendelkezésből a' csapat vezérét rohanta meg. —

Mihelyt a' sereg első emberei, kik vezetőjük közelében álltak, őt elesni látták, 's egyszersmind néhány vakmerő banditától megrohanva életüket védték — azonnal összefutott az egész csapat, — a' dal megszűnt, a' düh ordítása reszketteté a' ligetet át, 's fegyvereiket előragadván dühösen kezdték védni magukat.

Tolomeo emberei ekkor minden oldalról megrohanták őket — 's részt a' nem kedvező állás 's részt a' rögtönzött minden oldalról megtámadás okozták, hogy egy negyed órai heves halálesata után harminczenygy ember hevert a' földön.

Tolomeo kilencz embert vesztett, 's maga is pár könnyü vágást kapott. Tolomeo e' siker után látván, hogy azok, kik még életben maradtak a' Frangepánok emberei közül, futásnak eredtek, kettőzött hévvel kezdé üldözni őket: — midőn egyszerre Veglia felől egy csapat közeledett — 's mielőtt Tolomeo csekély seregét rendbe szedhetné, körül volt fogva.

Frangepán Ferindo maga volt e' csapat vezére — ki kémei által megtudván a' mi történt, mindig kész és éber őrizetének egy részével sietett a' megtámadottak segítségére.

Mikor Tolomeo látta, hogy a' menekülés lehetlen, felkiáltott:

Ide mellém, hiveim! — kiben férfiú lélek és bátorság lakik, élve nem kerül e' bitorló kezébe!

Tolomeo egyik emberét vesztette el a' másik után — mikor a' legdühösebb védelem közepett érezte, hogy hátulról megragadták. — Egy kísérletet tön még, saját törével véget vetni életének; de mielőtt ezt tehetné, karjait hátra kötözték — fogva volt!

Ferindo, ki Tolomeót először egy heves csatában látta, mikor a' dalmat szigetek közt — hajó hajóhoz szorulva vívott, 's neki sikerült a' tenger-kalózokat leggyőzni; másodszor neje szobájában pár perczre — csak akkor ismert reá, mikor parancsot adván a' halottak eltakarítására, a' sűrű ligetes helyből a' szabadba ért, 's a' hold fényében szemlét tartott emberei 's a' négyre olvadt 's elfogott banditák fölött.

Mikor így szemközt állt a' két férfiú, Tolomeo megszólalt:

Győztél, Frangepán: mikép durva erő és hatalom mindig győznek. Mindenemből kifosztottál — atyáim sírja fölött dultál — arámat raboltad és csábítottad el — mit vehetsz még Veglia egykori királyainak utolsó egyedüli ivadékától? — Kezedben vagytok! —

Frangepán — darabig hallgatott — azután — azzal a' nemes tartással 's nyílt lovagiassággal felelt, melly neki minden szívet képes volt megnyerni.

Tolomeo! — nem mint királyok ivadéka, mint rabló 's orgyilkos

űztétek te — atyád 's eleid hetediziglen — a' fosztogatás aljas mester-ségét a' dalmat és olasz tengerszéleken. — Az isten nem akarta ez átkos munka folytatását; 's talán tégedet — Veglia királyainak — mikép állítod — utolsó ivadékát azért fosztotta meg a' módoktól — gonoszt tenni — 's azért terhelte a' rabság büntetésével, hogy szívébe szálljon — 's ha királyi vér foly ereiben, ha hősokeket földnek atyáinak sírjai — megszűnjön bandita lenni, 's életét 's erejét szebb és nemesb pályán szánja hazájának! — — 'S ha isten így akarta — 's én valék eszköz az úr magas czéljaira — ime, Tolomeo — úgy akarok veled bánni — mikép akarnám, hogy te bánj velem : — szabad vagy! — szabadok vagytok mindnyájan!

Tolomeo — meglepett tekintetet vetett Ferindóra, kinek talán legelőször vizsgálta meg nemes vonásait jobban. Ő a' halált várta — talán a' király szoros törvényének parancsára — az akasztófa szégyenítő halálát — és most egy lovag — kit annyiszor megsértett, kit halálos ellenségének hitt, őt, eskütt ellenét — a' szabadsággal kínálta meg. — Nem csuda, ha szava elállt — ha nem tudott hirtelen felelni, ha ellenkező érzések rohamra kapta meg.

Oldjátok fel a' foglyok kötelékeit — szólt Frangepán.

Morogva — de engedelmességhez szokva, kezdték most a' Tolomeo 's a' többiek kötelékeit feloldani.

Mikor Tolomeo — szabadon mozdíthatta karjait : egy kétségbe esett gondolat kapta meg : kiragadni a' közelálló fegyverét — 's ezt Ferindo keblébe döfni : egy másod perc rohama volt ez — a' jövőben már szándéka az volt — a' fegyvert saját keblébe döfni; de — az a' szép és nemes hatása van a' nagyszerű természetek cselekvésmódjának, hogy a' hol csak egy szikrája maradt fenn a' szebb érzésnek, azt lánggra gyújtják. — Ferindo szavai — Tolomeót felemelték; úgy tetszett neki, mikép a' szabadságnak, mellyel őt legnagyobb ellene feltétlen ajándékozta meg — — nem vehetné más hasznát — mint azt — megmutatni — hogy ellenségénél nem kisebb, 's bizonyítani, hogy Veglia egykori királyainak vére fenmaradott ereiben. — Tolomeo elhanyagolt — avar és lelki szenny közt növekedett lelkében megvolt a' nemességnek azon szikrája — melly illy kéregben, illy burkolatok közepett — fájdalom! — csak a' büszkeség színezetében tűnhetett fel; — de ezen büszkeség nem volt ment valami, előtte is még tisztában nem álló, gyöngédségtől maga iránt, — 's e' gyöngédség vagy büszkeség okozá : hogy életének e' válságos percziben — Ferindo szavainak a' lehető legtöbbet kamatozó értelmet adta — 's magát úgy szólván egy emeléken képzelé a' lovaggal.

— Nem tudjuk : sikerült-e nekünk megfejtetni az indokokat — mellyek őt most gondolatiban vezették; de az eredmény megmutatandja, hogy illy indokoknak — hirtelen hatása függesztette a' felelet szavait ajkaira.

Frangepán — szólt Tolomeo — néhány perczyi szünet után — — én tengerkalózok — 's hevenyészebb életet élő szabad férfiak közt ne-

vekedtem : mi hasznát venném én a' ti polgáriasodott éltetőknek, magas várakban, s királyok trónjának zsámolyai előtt. — Előttem az életnek és szabadságnak, minővel te megkináltál, becse nincsen. — Ott a' zöld hullámok fölött — vész és villámok ölében — élek én ég és örvény közt! — Ha úr nem lehetek — úr Vegliában vagy úr kalózországomban Adria mélyei fölött — mi hasznát venném az életnek?! — Te életet adtál nekem és szabadságot. — Nekem úgy tetszik most — hogy egy érzés, melyet elfojtani nem tudok — és nem akarok — — becsülni készítetne tégedet. — Ezen érzés az, Ferindo — mely melléd emelt — mely egészen érezteti velem e' pillanatban, mivel tartozom atyáim sírjainak — 's a' vérnek, melyből származtam. És azon érzés — mely elhítteti velem — hogy Frangepán Ferindo — ki lelkemet költötte fel, nem fog ajándékával kufárkodni 's tudja jól — és egészen — mit mondott ki, midőn mondá: hogy Tolomeo Veglia királyainak utolsó ivadéka — szabad!

Igen — mond Frangepán — félreismerhetlen kíváncsisággal — hová vezethet Tolomeónak ezen előbeszéde; — tudom — hogy életedet és szabadságodat azért adtam vissza, hogy azzal — nemes eredettedhez illőleg, és szabadon rendelkezessél: — Ugy báтам veled — mint magamhoz hasonló ellenséggel, kit a' had kétes viszonyai hatalmamba adtak.

És én, mond Tolomeo — így és csak így fogadom el az ajándékot; — magadhoz hasonlónak nyilatkoztatol — itt saját hős társaid előtt: még Frangepán meg nem hazudtolta szavát; — ellenséged vagyok — de ezt az irigység sem foghatja egy Frangepánra; halld tehát:

Én számot vetettem ez étellel — úgy mikép ez most nekem kínálkozik — — hasznát nem vehetem! — Mióta gondolkozni tudok, a' Frangepán névnek ellensége vagyok; nemességed — jellemed, melyet tisztelek, nem változtat ezen semmit: — mert tudhatod, Ferindo — hogy ellenségünkben nemes tulajdonokat fölfödözni — ellenségünk által nemességben meghaladtatni sajgó és kínos érzés. — Mi ketten egy földön — egy világban meg nem élhetünk! —

Ha hozzád hasonló vagyok, királyok vére foly ereimben — kéztüöm nincsen — ime e' lánczot kerítem le nyakamról 's vetem lábaidhoz — — ha férfiu vagy — 's nem akarsz az első Frangepán lenni, ki h a z u d o t t — vívj velem. — Ha győztél — temetess el atyáim sírjai mellé; — ha én győzők — ime fonjanak e' férfiak itt egy kört — körülünk — 's vigyenek kötve Béla király elé!

Tolomeo merész-váratlan ajánlatára — Ferindo kísérete élénk morgást hallatott! — A' — vakmerő! — a' szemtelen — hangzott itt és ott — de Ferindo — ki mindig nemes volt — 's talán hibája egyedül ez, hogy nemessége határt nem ismert és pazar volt eredményeiben — csendet parancsolt és szólt:

Szerettem volna, Tolomeo — életedet hasznossá tenni a' király 's a' haza számára — de te másként akarod. — Igazad van, én nem kufárko-

dom ajándékommal — 's még nem hazudott egy Frangepán is — azért
— szavaim egész értéke áll — úgy a' mint vetted azokat. — —

Adjatok fegyvert neki — csináljatok egy kört körülünk — vívjunk!

* * *

Tíz percz múlva — Tolomeo — dühös elszánt védelem, de lovagias,
csel és ármány nélküli harc után — halva hevert a' csatatéren.

B. J ó s i k a.

K A T O N A - É L E T.

„Nehéz nekem már a' bocskor,
Könnyű nekem már az ostor,
Csizmát húzok a' lábamra,
Kardot fogok a' markomba.
Muzsika szól, verbuválnak,
Fölcsapok én katonának, hahaha!”

Ezt az egyet bölcsen teszed;
Látom, már megjön az eszed.
Arany élet, bizony isten!
Megpróbáltam, párja sincsen.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Katonának kutya-baja,
Van mit enni és innia,
Hogy' ne volna? öt napra jár
Tizenhat garas két krajezár.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Csak minden harmad nap strázsálsz,
Akkor is csak nyolcz órát állsz;
Ha hideg van is, meg nem fagysz,
Ott a' körmöd, bele fujhatsz.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Tisztogatás sem igen kell,
Minek is bajlódnál ezzel?
Ne félj, ha poros nadrágod,
Kiporozza a' káplárod.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

És az embert hogy' szeretik!
Visszaviszik, ha elszökik,
És azalatt, míg vesszözik,
Sétál vagy fut, a' hogy' tetszik.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Ha pedig az időd lejárt,
Obsitot kapsz, de mekkorát!
'S tudod, mért kapsz ilyen nagyot?
Hogy legyen itthon paplanod.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Petőfi Sándor.

M E R E N G É S.

(F* * y Irmának.)

Köröttem tavasz volt, kellemes, virágos,
Fűszer illatával könnyű volt a' lég —
Ünnep volt talán e' változó világon,
Kékes tiszta mezbe öltözött az ég.
Mint tündér vidéknek nem ismert zenéje,
Kedves volt lelkemnek a' tavasz beszéde.

Titkosan regélt egy barna kis leányról:
Azt sugá fülembé, hogy e' lány szeret,
Megtiltá szerényen más virághoz nyulnom,
E' lánykát ígerte szép virág helyett.
Télben, nyárban él — szólt — egyetlen halála —
Ha a' hűtelenség szele fú reája ...

Messze tünt azóta a' tavasz; helyette
Hideg éjszakával, ködös ősz borong,
Sárgul a' mező, nincs szép dal a' fenyéren
A' szarvas bogárka más hazába' dong;
Hullnak a' levelek, deres földön asznak; —
Felelj ősz helyettem a' bájos tavasznak.

Sugd meg, hogy szerettem, és fogom szeretni
Híven a' lánykát, elválhatlanul;
De ha ő lesz hűtlen, mint a' fák levelje
Éltem érzéketlen néma sírba hull.
Hol gyűlölség, bánat, szerelem alusznak,
'S egyformák napjai ősznek, és tavasznak

Lauka Gusztáv.

H Á R O M F É R J Ö Z V E G Y E.

Eredeti beszély.

(Folytatás.)

De ezen első eset nem vala elég; — még egy szörnyű véletlenségnek kelle azt tetőzni, melly engemet is majd igazságtalanságra tévesztett szegény Alfréd iránt, 's a' világban elterjeszté azon köz hiedelmet, hogy Alfréd nőtlenkori ledérsége és csapodársága, most nős korában, felesége iránti hűtlenséggé válék, mert lássa, édes Mari, az embereknek mindegy: akár találtam én bűt és szomorúságot gondatlan beszédeikben akár nem. Az eset következő vala.

Harmadik farsangvasárnapon délután Alfréd ki készülé menni, kalapjával

kezében jött be hozzám 's mondá, barátihoz ígérkezék whistre, 's hogy, ha jókor nem találna hazajöni, miatta ne aggódjam, mert barátinak ez estére odaajánlá magát. — Nekem némi kedvetlenségem vala 's már-már arra kérém, hogy ne hagyjon épen mostan el, de eszembe jutott, hogy ez által neki tán kellemetlenséget okoznék 's jó színt mutatva adtam megegyezésemet. Meglehet: a' redouteba is elfordulunk, mellyhez ugyan most nekem semmi kedvem sincs, mondá távozása közben 's engem egyedül hagyta. Gondolám: estvélig valaki csak fog jöni látogatómul; azonban mintegy tizedfél óráig egyedül maradtam. Unalmamban egy jó gondolat ötlék eszembe, az t. i. hogy álarczot, dominót öltsek, látogassam meg a' redouteot, 's ha Alfrédem ott leszen, pajzánkodjam vele így eltakart ismeretlen külsővel. Gondolatomat mi hirtelen betöltém, felvetém a' fekete dominót és álarczot, bérkocsit hozattam 's egyedül, titkomat első szobaleányomon kívül senkivel sem tudatva, elindultam a' német színház épülete felé. Előttünk egy percczel robogott el szinte azon háztól egy másik bérkocsi is.

A' fényes teremek tömve voltak látogatókkal, — mindkét nemü vendégek álarczosan 's a' nélkül mulatoztak, enyelegtek, nyájaskodtak egymás között 's a' nagy tömeg csoportokra oszolva bámulá az itt-ott feltűnő érdekesebb álarczokat. Alfrédet sehol sem látám, hasztalan jártam mintegy másfél órát a' sűrű rendben, ő nem vala sehol. Már azt hittem, hogy barátitól egyenesen haza ment 's talán nyugtalankodni is fog miattam, hogy tudta nélkül távoztam a' redouteot látogatni; így gondolkodtam, mondom, 's otthon hirtelen támadt szeszélyemet mintegy megbánva el akarám hagyni a' teremet. — A' középajtó felé irányzám e' végből tolakodásomat, mert a' nép, mellyen keresztül kelle hatnom, sűrűen együtt vala; de midőn véletlenül oldalra pillantanék, megláttam Alfrédet egy nőálarczczal magánosan közelíteni. — Szándékom gyorsan megváltozott, nem mentem haza, de mintegy megütközve a' bizalmas társalgáson, melly közöttök folyt, utánok lestem. Szakadatlanul kísérem nyomaikat; mindig együtt valának, senki sem ment hozzájuk, 's ők sem állítának meg szóért senkit; éjjél felé a' mellékterembe vonultak, az oszlopszat alá ültek 's látszék, hogy Alfréd mindenkép forgolódék a' nő körül. Hah! mondám magamban, ez különös! Alfréd annyira elfelejtkezhetnék magáról, hogy kivülem egy nővel olly hosszasan édeleg? — A' titoknak nyomára kell jutnom bármi áron; ha ő hűtelen tudna lenni! Szörnyű gondolat! Énnekem egész életboldogságom egyszerre fel volna dülva!

És ki lehet a' nő? — Termete szintolly magas vala, mint enyém, de tán kevésbé vékonyabb, arca, hajának színe mind fedve voltak, öltözte nekem sem kitünő-, sem izletesnek nem látszék, viselete igen bizalmas vala Frédim iránt 's mi engem leginkább sértett, e' bizalmasság, e' meghittség Frédim által is viszonoztaték. Ah bubiskám, szentem, mondá a' nőnek az oszlopszat alatt, épen midőn a' végből, hogy beszédöket halljam, mellettök elhaladék — engedje arczát látnom, vegye le az irigy maszkot, melly engem annyi kellemek csodálhatásától foszt meg. —

Bubiskám! szentem! tehát még a' szavak is épen azok, mellyekkel engem szokott édelgéseiben szolítani?! — Féltékenységem egész hatalomban fölébredt, a' selyem álarcz majd hogy meg nem gyuladott izzó arczom felett, le akartam leplezni a' szemtelen nő titkát, ki Alfrédem szerelméhez való jogaimból annyit el mert fogadni; düh és méreg forogtak már mellemben, de a' sokaság tekintete mégis feltartott 's azonfelül az, hogy gyanúmnak bizonyosságot adhattott a' játék kimenetele.

Engemet ők sohasem vehettek észre, szorgosan ki tudám kerülni tekinteteiket, 's mint látszék, nem is igen ügyeltek másra. Éjjél előtt egy negyeddel felkeltek az oszlopszat alól; a' nő a' középső teremben egy időre megállott, míg Alfréd eltávozik; kis vártatva visszajött 's az álarcznak jelentvén, hogy bérkocsit rendelt, karját nyújtá neki 's mindketten megindultak. — Én az alatt, míg ezek történtek, egy lépésnyire sem állék a' nőtől, óvatosan követém távozásuk-

ban lépteiket, bizalmasan látám lemenni a' lépcsőkön 's az alanti előtérmen keresztül; látám kilépni az ajtó nyitott szárnyán és siettetett lépésemmel csaknem sarkukban valék. Egy bérkocsi várakozott reájok, melybe már-már belépendők valának, mtdőn én, nem tudván elhatározni féltékenységgemben, hogy felfedezzem-e magamat vagy se, egy utánam tolakodó által az utból hirtelen félre taszítottam, ki az Alfrédde távozni akaró nőt karon ragadván feltartóztatá 's álarczát erőszakkal, indulatosan sebbel lerántván merően szemébe nézett. A' férfin, ki ezt tenni merészle, Soetbeer kalmár vala, ki felettünk a' második emeletben lakott 's a' leplezett asszonyság, nője.

— Elvetemedett semmirevaló asszony! — mondá a' kalmár magán kívüli dühében feleségének, — 's Alfrédemnek feléje fenyegetőleg emelvén ökleit — szemtelen csábító!!!

A' csoportozatot én szaporítám ekkor, — közikbe léptem 's Alfrédde és a' kereskedő párral megismertettem magamat. Alfréd elhalványult.

— Hah szerencsétlen eltévedés! kiálta fel látásomon. — A' kalmár neje egy pillanat alatt ájultan fekvék, kit a' férj mintegy lapdát a' készen álló bérkocsiba vetvén maga is utána felhágott, 's elhajtata talán, de bizonyosan maig sem tudom, mert a' látottak és hallottak miatt nekem is lehetetlen vala magamat feltartóztatnom az ájulástól.

Midőn ismét felpillanték, ágyamon látám magamat, hova, mint később megtudám, Alfréd gondoskodása után jutottam; a' fal felé valék fordulva 's a' szobában egy fel- és alájárkálónak hallám lépteit, — vékony függönyeim gondosan le voltak eresztve 's az idő hajnal felé járt. A' szomszéd szobában is gyeritya égett 's ki szobámban örködék, vagy kétszer megállta annak ajtajánál, komornámhoz felettem aggodólag beszéle 's gyógyszerházi rendeleték után tudakozódék; beszéle azután más ott lévő cselédinkhez is 's rendre küldözé őket ismét orvosokért. — Az istenért! mondá — vegyék szívükre az esetet, ha szegény grófném meg találna halni, meg kellene halnom, isten látja lelkemet! én nem vagyok szerencsétlenségének oka. — — Alfréd vala.

Azután befordula ismét 's csendes lassu lépésekkel jára körül a' szoba szönyegein. Énnekem megesett szívem aggodalmain.

Hogy ébren létemet sejdíttessem vele, hosszú lélekzetet vettem.

Ekkor hallám felsohajtani és beszélni magában. — Hah átkozott estve! mit fog Josephine gondolni?! Szegény Josephine! Ébren létemet bizonyosan nem sejdité, mert csak mintegy magához beszéle.

Hallható lélekzetvételemet ismétlém, 's ekkor már észre vett, mert nesztelen és aggodva futott fekhelyemhez 's bizonyosan rosszabbul lételemet sejdité. — Csendesen fölém hajlék 's nyitott pilláimat látván nyájasan szóla.

— Édes Josephine! Ön tehát még él, mi öröm önt élve látni, én igen aggodtam, higye nekem: igen aggodtam, sőt majdnem kétségbe estem állapotján. —

— Hagyjon engem a' gróf, távozzék tőlem — mondám én neheztelve — ön aggodalmait nem illenek tegnap éji kalandjához. —

— Hah tehát ön hinné, csakugyan hinné felőlem, édes Josephine, hogy én tudva szántsándékkal akarám a' szerepet játszani; esküszöm önnek, hogy az nem más, mint szerencsétlen tévedés, esküszöm önnek, 's ha meg nem hallgat, én örökre boldogtalan leszek.

— Vigasztalni fogja boldogtalanságában Soetbeer nője, mondám én gunyolólág.

— Ne legyen ön kegyetlen, Josephine; különben kétségbe kell esnem a' megvető hangon, mellyel imádójához beszél. —

— Ugy látszik, a' grófnak sok szentei vannak, mert tegnap is azon feszes dámában egy illy szentet imádozt.

— Miért olly kérlelhetetlen ön, ha tudná, hogy hibámon kívül érnek ke-

serű nyilai, bizonyosan elváltotzatná nem érdemlett megvetését, mely engem megöl. —

— Csak egy emelettel kell feljebb mennie, hogy a' halálból az imádott kedves karjai között egy új, szebb életre feltámadhasson. —

— Jól van, Josephine, mondá ő erre, ha ön engemet, a' nélkül hogy ki-hallgatna, elítél: ám legyen; nem fogom önt többé bocsánatkéréssel terhelni. Én tudom jól, hogy utolsó gondolatom is azon szerelem leszen, mellyel iránta viselkedem, 's esküszöm, hogy ártatlanul kárhoztatott ön engemet, és . . . . . veté hozzá komolyan és szertelen elhalaványulva, ha ön engem magától eltaszít, nekem nincs más utam, mint hogy agyon löjem magamat.

Ő valóban vevé is kalapját és szomorúan indula ki a' szobából; megijedtem, hogy annyira elkeseredett 's szívem iránta egészen meglágyula, a' megvető szerepét nem birtam tovább vinni.

— Alfréd! kiálték utána megbánva, hogy olly gúnyosan fogadtam előbbi részvétét — az istenért! mit mivel, jöjön vissza.

— Minek menjek én vissza; ha ön szeretetét megvonta tőlem, úgy nekem nem kell az élet. —

— Hát ki tudná menteni magát ellenemi vétségéből 's nem szereti Soetbeer nőjét? —

— Én ön mellett Soetbeer nőjét szeretném! — ki vezetheté önt e' tév-gondolatra?! —

— A' tegnap éji találkozás sem összebeszélésből történt? —

— Nem, esküszöm önnek, nem; az egész nem vala egyéb szerencsétlen tévedésnél. —

— Jöjön vissza hát, tegye le kalapját, aztán világosítson fel, minemű vala azon tévedés?

— Én azon álarcz alatt mást gyanítottam. —

— Mást gyanított? — És ki vala azon más?

— Ön. —

— Én? — kérdém elbámulva.

— Igen, senki más mint ön; én százat tettem volna egyre, hogy azon álarcz alatt ön rejtezik; ha tudtam volna, hogy csalódni fogok, szót sem vesztettem volna annak mulattatására.

— De miből sejtheté ön, hogy az álarcz alatt én rejtezném? —

— Azokból, miket attól hallottam 's azon csatlakozásból, miszerint soha sem hagyott el azontul, hogy legelőször megszólíta. —

— De hát mit monda önnek? —

— Mondá, hogy ismer, aztán elbeszélé házi körömet a' legkisebb körülményekig, szóval dolgokat, mellyeket csak hozzám közel álló tudhat. —

— 'S innen gyanítá ön, hogy a' nő én lennék?

— Igen, és még másból is. —

— Miből? —

— Mert gondolám, hogy ön tudván a' redoutuban létemet, könnyen jöhetne azon eszes és igen eredeti találmányra, hogy engemet ott álarczban felkeressen, mivel tudom, hogy ön genie. —

— De hát hová akartak a' bérkocsin menni? —

— Nos hát haza jöttünk volna, mert ő mondván, hogy e' házban lakik, csalhatatlannak hittem, hogy velem ön évődik.

— Miért nem vette le ön álarczát? —

— Én eleget kértem őt, hogy engedje arczélét látnom; de szorgalmasan kitére mindenkor e' kérésem elől. —

— Alfréd, ön nekem életemet adja vissza; tehát csakugyan nem tudá, hogy ki vala a' nő, 's engemet gondola az álarcz alatt lappangani? —

— Istenemre! nem tudám — mert a' természet hasonlósága is csábíta, bár

ha jobban megnézém vala, át kelle látnom, hogy az ön termete sokkal szebb és deliebb. —

— Tehát elismerésből szólítá őt bubiskájának, szentjének? —

— No természetesen a' csalódás miatt. —

— Jöjön hát vissza, tegye le kalapját, tán csak nem akarja rettentő szándékát végre hajtani? —

— Ön, Josephine, engemet előbb magától eltaszított. —

— Ne mutasson olly durzás képet, hisz én nem haragszom többé és szívesen megbocsátok.

— Nem fog-e hát többé méltatlanul gyanakodni reám? —

— Csak jöjön vissza, nem fogok.

— Szentül igéri? —

— Szentül ígérem. —

— No hát békejelül csókoljon meg. —

És ő visszajött, — kezemet nyujtottam neki 's megcsókolám. Ő fekhelyemre mellém hajlék 's odanyujtott kezemet előzőnlé csókjaival, ujjalag erősíté, hogy csak engem szeret, hogy én neki legszebb vagyok 's hasonló édelgéseket; e' közben komornoka zavara meg bennünket azon hírrel jövéen be, hogy orvosok érkeztek. Nekem segélyökre már semmi szükségem nem lévén, megkértem Alfrédet, hogy őket bocsássa el, magam pedig örömmre változott búmat elfelejtván készültem reggeli pongyolát venni. —

No hát, Mari, mondja meg: nem volt-e okom kítőró kedvre; minden szorongató sejtéseim alaptalanok voltak, sőt szegény Alfrédet majd azért bántám meg méltatlanul, hogy engemet olly igen szeret. Lássa: a' redouteban is felőlem gondolkozék, midőn reám nézve elég hízolgőleg azon ötlete támadt, hogy én miatta fogom álarczban megkeresni a' köz mulatságot. Aztán neki minden alapja volt az elbeszéltek szerint elhinni, hogy a' leplezett nő én vagyok; mondám: természetünk és állasunk némileg hasonlító vala, bár Alfréd azt tartá, hogy az enyém deliebb. Tehát minden bók, minden szép szó, minden édelgés, mellyek engem a' teremben felháborítának, nekem vala szánya 's ha Frédi tudta volna, hogy téved, bizonyosan boszút állott volna a' szemtelen asszonyon. — Hah az hallatlan mérészség is vala egy Soetbeer nejtől olly magasra számolni 's ha nem néztem volna, hogy férje csak kereskedő: nem kerülendette ki méltó boszúmat 's kellő meggyaláztatását. — Aztán később Alfrédem is kére hogy fel se vegyem e' nőt, miért is vele következőleg nem sokat gondoltam; különben is hallám, hogy a' kereskedő igen féltékeny 's eléggé fogja büntetni; mert a' kereskedő csakugyan féltékeny vala; a' redoute vasárnapján csak későn jöhet meg, mint következőleg cselédei után hallók, vidéki utjából hol ügyében fáradott; mindjárt nejt kérdé 's hallván szobaleányától annak hollétét, tüstént a' vigalomba ment azon bérkocsin, melly előttem egy perczcel indul el, elbeszéltetvén magának előbb pontosan nejtének öltözékét. A' teremben távolról mindig figyelmesen szemléle neje lépteit 's a' kimenetelt kívánván tudni, egész addig nem mutatá magát, míg nejt Alfrédde az ajtón kitünni látá 's annak alacsonyágáról meggyőződék. — —

Azonban a' világ más szemmel nézé dolgainkat; még azon estve elterjedt a' redoute vendégei között az eset híre 's azt kiki tetszése szerint nagyítá és módosítá, de kisebbnek sőt ollyannak is, mint millyen valóban vala, senki sem mondá. — Mindenféle alakban festének engem, Alfrédet és a' kereskedő párt 's másnapon az utczai és napi ujdonság az vala, hogy gróf Viani Alfréd Soetbeer kereskedő nejtével meg akart szökni, de a' gról nője és a' kereskedő lest vetettek tervöknek 's épen, midőn már a' gróf equipagea előrobogott 's a' szökevények fellépendők valának, az érdekelték tetten kapták őket, 's hogy én féltésből az asszonyt törrel leszurám. — Ezek valának a' napi pletykák némi részletei, mellyek elterjedése után ismerőseim részint bizonytalanság,

részint kíváncsiságból mihamar meglátogattak 's alig győzém ostromlásaikra a' dolog valódi fekvését előttök elbeszélni; de ezen elbeszéléseim az utcára ki nem hatottak 's ott az esemény ferdébb és ferdébb elcsavarásainak vége hossza nem vala.

Én és Alfréd fel sem vevők a' kósza híreket, eljáránk estvélyekbe, nyilvános vigalmakba 's egymás iránt példányai valánk a' megelőzésnek és szeretetnek, min nem kevesen bámulának. Én is megnyitám előkelő vendégeknek termeimet 's estvélyeink mindenkor az elsők közé számíttatának csin, rendezés és vendégszeretet tekintetében. — Ez időben gyakran átjára hozzám Budáról ön atya is, Vértesy, volt első férjem 's barátságot és figyelmet mutata mind Frédi mind én irántam. Farsang után némi csendben éltünk, 's ehez még azon megnyugtató hír is kedvemre szolgálta, hogy Soetbeer kereskedő lakából szentgyörgykor kiköltözni készülé 's más távolabb részébe vonulandott a' városnak. —

Május közepén Alfréd egy levéllel lepett meg, melyet hozzá Olaszországból egy nagybátyja íra; nem tudom, mondám-e már önnek, édes Mari, hogy ők olaszthoni mánások voltak 's atya magyar ezrednél szolgálván, mint nyugpénzes tiszt választá magának lakóhelyül Pestet. Az említett levélben a' nagybátya családi ügyekben szólítá fel meglátogatására Alfrédet, melyek eldöntéséből reá is némi haszon háramlandott, mert egyébiránt a' nemzetség azon ága, melyből Frédim is származott, rangjához képest szegény, mondhatni igen szegény vala, nem lehetett tehát az ajánlást megvetnie 's én is, kivel a' levelet, véleményemet kívánván tudni, közlé, azt javaslám neki, hogy a' meghívást fogadja el 's rokonát okvetlen látogassa meg. Ő erre később hajlék is, bár a' mint mondá, nehezen esik engemet elhagynia, 's hogy lemondjon azon élvezkekről, melyek napjainkat kölcsönösen boldogítják; mondá hogy neki nagy hiány leszen, ha nyakkendőjét csak egyszer is nem foghatom a' távollét miatt felköthetni; ha ő nem mondhatja nekem naponként, mint most szokja mondani: bukiskám, szentem, főkötömintát nem rajzolhat számomra 's nem czírógathatja joliet; — de mind ezek felett reá beszéléssel végre még is győztem arra bírván őt, hogy junius elején induljon utjára 's megigérém, hogy mind addig, míg vissza nem fog jöni, falusi jószágaim egyikén bevárom. —

Alfréd egyedül mene el, javaslám neki, hogy legalább ügyes komornokát vinné magával; de ő mindenképen szabadkozék, mondván hogy az inkább terhére mint kényelmére lenne 's annyira vitatá, hogy utóbb magam is felhagytam tanácsommal. A' gözöson indula el 's ehez magam is elkísérém. Midőn elindultak, nyájasan inte finom patyolat zsebkendőjével vissza a' part felé, inte távollábról is 's olly szép vala ő ekkor. Mihelyt a' hajóra szállt, mindenki bámulással tekinté meg az elegans ifjat, mindenki szép olasztüzű szemei villogását nézte, szép haját és gyönyörű lábait; ott senki sem vala hozzá hasonló. Én igen elszorulva érzém szívemet, azon elősejtés bánta mintha soha többé nem jövendene vissza váró karjaim közé; és ő olly messze utra el mert egyedül indulni.

Darabig nem hallék felőle semmit; junius végével azonban levelet vettem tőle, mellynek tartalma igen megrettentett 's körülbelül az vala, hogy betegsége miatt, melly utközben éré, olaszthoni utjával kénytelen vala felhagyni, Pozsonynál kiszálla a' hajóból 's Balaton-Füredre ment, hol egészsége helyreállítása végett most is tartózkodik; mennyre földre kér hogy, mivel pénze elfogyott, ezt számára mielőbb küldjek 's azzal rekeszté be levelét, hogy mennyire boldogtalan és elhagyatott ő, mivel én mellette nem vagyok 's nem ápolom, de veté mindjárt utána, mivel Füreden most a' lég és időjárás igen egészségtelen, úgy annyira, hogy a' csupán kedvtöltő vendégek is mind megbetegedtek, az istenért azon gondolatra ne találjak valamikép jöni, hogy személyesen látogassam őt meg, mert egészséget talán én is elveszíteném. —

Ott is engem kívána kimélni a' szegény! Milly aggódva irá le az ottani veszedelmes léget, csakhogy engem az út fáradságaitól megkiméljen. A' felett azonban nem lehele nem csodálkoznom, hogy pénzéből olly hamar kifogyott; én, midőn elutazék, felül adtam neki négyezer pengőn szekrényemből, 's im egy hónap sem telék még el és ő pénzhányról panaszkodik. Ugy sejtém, hogy bizonyosan valami szerencsétlenség éré, melly miatt meg kelle szűkülnie. Aztán olly gondatlan vala, hogy még betegsége neméről sem irt semmit; ah valóban tele lettem miatta aggodalommal 's személyesen meglátogatni azonnal elhátározám. Én ne mennék hozzá! Az én kedves Frédimhez én ne mennék?! Hátha azóta meg is halt? Istenem, távoztasd el ezen gondolatot tőlem; — többé nem tudtam nyugodni, mindjárt utra készültem 's másnap reggel komornámmal és joliummal hintóban ültem Alfrédhez sietvén.

Épen az utolsó hajtást jártuk Füred felé; a' reggeli zivatar, záport és mennykőveket szóró bekényszerített egy fogadó barátságos födele alá, hol az égi háború elmúlását megvárandók valánk. Már közel értünk a' menekülő helyhez, midőn hintóm ajtaja véletlenül felpattant, üvegei összetörték 's jolium megijedve a' nem várt eseményen a' felnyílt ajtó ürén kiszökött. Legényemnek kikopogtaték, hogy, az istenért, álljanak meg a' lovak, mert joliet nem lehet elhagynom; a' kocsis a' parancsra meg is állítá lovait, de már ekkor késő vala. Szegény jolie! azon pillanatban, midőn kiugrék, a' kerek alá esett, mellynek talpa fejét egészen összemorzsolá. Élet nélkül fekvék ott 's én, hogy megháláljam neki azon gyönyörűségeket, mellyeket szokott, vele való játékom nyujta, fölvettem legényemmel nehogy az uton járók és kelők gázolásainak kilegyen téve 's feltevém magamban, hogy illő helyre elásatom. — Mind én mind komornám érzékenyen könyeztünk felette 's a' közel fogadó bérlője, midőn hozzá beszállánk, csak csodálkozáék, hogy miféle síró nőket kapott vendégeikül. Külön szobát nyitattam, mellynek ajtaja némi erkély formáról nyílt be, itt gondolók elvárni a' zivatar elmúltát 's jolium nyughelyeül a' fogadó kertében egy ákászfának tövét néztem már ki, midőn kívülről egy régen ismert dalnak hallám egyforma meneteli életlen hangjait 's a' szókat is benne figyelem után megkülönböztethetém:

Gebürtig aus Tyrol;
Sie trägt, wenn ich nicht irrig bin,
Ein schwarzes Camisol.

— Caffardin úr vala. — Eltaláltam, mert kinyitván ajtómat az egyenetlen földü folyosón ott látám botorkázni csattos cipőivel. — (Vége köv.)

Ivánfy Malvina.

HÖLGYSALON.

(Egy hölgy naplója.) Az emberek mivelődnek, a' világ halad.

Hajdan a' nők arczáikat festék, most lelkeiket festik. Hajdan az ifju lyánt, ki a' világnak volt szánva, arra taníták, mint kell szépnek lenni, vagy látszani? Megismertetéék vele a' szereket, mik Küprisz varázsövét segítik, megszerezni az éhomra használt rizsport, melly gyöngéd halványságot szerez az arcznak, a' belladonna nedvét, melly arra a' hajnal színét lecsalja, a' jégben hűtött terpetint, melly a' lélekzetet kedves illatúvá teszi 's a' szemeknek ragyogó sugárzatot ad, a' számarítejet, melly fehérre mossa a' bőrt, míg a' rátapasztott lágy kenyér bársonytapintatúvá teszi azt, a' főtt safrányszeszt, melly csoda ragyogványt ad a' hajfűrtöknek; megtaníták őket, mint kell mozdulataikban a' kecsék ingerét kifejteni, hajfürteikből a' csáb hálójátszóni, együtt ragyogni gyémánttal és igaz gyönggyel, az öltöny plasticai redőzetével fölfokozni az eltakart bájt. Egyedüli cél volt hódítani, csábítani, 's erre elég volt a' testi szépség. Egy

bájairól hírhedt hetaera még halála óráján is kifestette arcát ; . . . tán a' halált is meg akarta-e hódítani, hogy emberimádóvá legyen 's lábait csókolja a' helyett, hogy megölné? Vagy tán holta után is szép akart maradni? Mint vehette ki magát a' holt arczon a' rámázolt piros szín? E' hideg mosolytalan összeesett arczon? Szentségtörő gúny a' halál templomában! A' legtöbb classicaí szépségek sarcophágjaiban oda van rendesen téve az ezüst kézi tükör, a' pipere gyöngyök, és a' miniomszelencze, az élet hazudságainak képelei átadva a' halál örökké valóságának . . .

Ma már az illy feldíszített arcz nem tesz hódításokat. Megnézik, tán bámulják is, de lelket keresnek benne, lélek szépségeit. Az arcz bája csak trón, melyre a' lélek ideal szépsége üljön. Maga a' mai divat is ez eszmét látszik meggyökeresíteni; benne alig van valami, mi az érzékiségnek hízelegjen, a' tömött nehéz kelméi oltönyök, mik a' testtől messze elállnak, 's feszes pánczélszerű vállfűző, a' mesterséges egyszerűséggel lesimitott hajzat, mely szorosan a' főbőz tapad 's a' főt három oldalról elrejtő kalapok nagyon kevés kegyelettel viselkednek a' kül bájak iránt. Ma a' fiatal leányt, ki a' világnak van szánva, arra tanítják, mint kell józnak és elmésnek lenni vagy látszani? Mint kell mutatni méla ábrándozást, titokszerű sohajt, epesztő szívfájdalmat, vagy örök rózsaszín kedyderüt, érzékeny idegfinom gyöngédséget, tiszta önzéstelen vonzalmakat 's az ártatlan egyszerűség zamatját. . . Oh milly szépen betaníják nekik! És ez nagyon jól van. Hadd fessék mindenkire az erény külszinét; legalább az, kinek lelke belül is az, minek a' másé csak kívülről látszik, nem lesz kénytelen azt szégyenleni. Inkább viseljen a' tömeg vendégérmelmeket és ál erényt, mint-hogy azt, ki a' valódiakkal bir, kigunyolja. Inkább hordozza mindenki a' fehér koszorút, mintsem azok, kiket az megillet, a' többivel közös czégérfátyolt.

Miért : hogy a' nőket angyaloknak nevezik? Hisz az angyalok nevei mind férfinevek. (Gabriel, Michael és Raphael.) Hanem a' rosz angyalok nevei is azok ám (Lucifer, Saamiel, Leviathan, Belial.) —

Miért hogy, ha az ember a' tó vizébe tekint, abban az ég szemeit látja meg, nem azt a' kigyót, mely a' fenékén lakik? . . . Miért hogy, ha az ember szemébe tekintesz, abban a' mosolyt látod meg, mely megrészeget, nem a' fulánkot, melytől megőrülsz? . . .

Van-e öröme az életnek, mely tisztán édes volna? pedig a' fájdalom mind tisztán keserű. . . . Hogy nem édes atyánk azon haragvó szellem — kinek neve sors, kinek keze súlyát érezzük itt, mutatja az : hogy várunk egy más világra, — 's föl sem tesszük róla, hogy azon másik e' mostaninál még rosszabb lehessen . . . 'S ha mégis úgy lenne? . . .

D I V A T.

A' napi bohóság, kedves Rózám, a' divatnak neveletlen gyermeke; mindenki szerinte kénytelen öltözködni, élvezni és nélkülözni, sőt magát gyógyítani 's orvosoltatni is. Jaj ama' lázadó elmének, mely ellene szegülne. Például: a' közelebb múlt nyár utazásra esalt téged 's veled bizonyynyal más számosat is, hova nem lelked vágya, — vagy távol fürdőkbe, hova nem az orvos tanácsa, hanem a' divat szava idézett. E' királynő alkot törvényeket az élet külsőségeire nézve; öneki mindenre van gondja, 's hatalompálcáját még halhatlan részünk fölé is kinyújtja. Vagy nincsenek-e divatos hitszónokok, kiknél kiválólág épülést keresni a' jó társaság mintegy kénytelen? Vannak divateszmék, divatírók, és divatbírálok — minél fogva is magunkat kitünő kegyességökbe ajánl-

juk. — Háromszor jaj ama' lázongónak, ki e z e k n e k ellenszegülni merészel! Fejére az értetlenség, az elavulás átokszózata nehézkedik, — elavult pedig annyi mint m e g v e t e t t, az újabb kor szótárában. —

Hogy azonban nehézkesse ne legyen beszédem, kedves Rózám, bizonyossá teszek arról, hogy látomás és hallomás szerint az egyszínű kellmek igen divatosak. Úgynevezett gyapvászon (toile de laine) skót mintákkal, fehérítlen egyszínű vagy recézett, vagy csikós foulard, gyapmouseline, 's fehérítlen úgynevezett éjszakai vászon (toile du nord) himzetekkel fehér vagy lenvirágszínű pamutból, mind ezek nagy keletnek örvendének. Nankin és amaranth szín kétségtelenül a' divatszínek. Selyemkellmek közt kitünők a' csikolt tafoták, úgyszinte fehér alapon pompadeur virágsákkal díszelgők, — fonalzatos pekin, szövény-pekin, melyeknek ábralma az alençon csipkéket ámitólag utánozza, 's ódon sávolyzat nagy fényezett bokrétákkal. A' nankin vagy egyszínű foulardból készült egyszerű ruhákon nem ritkán csipenykés derekat láthatni. Elül ezen derekak nyílt hajtánnyal 's kerekded kis gallérral vannak ellátva. Igen jól állanak. A' ruhák gyakran lebenyekkel környeztetnek, melyek majd szélesek majd keskenyek. Látni sok felöltönyt, melyeknek hajtányaik mély vágatuak; a' hajtány ilyenkor a' ruha színét bíró ránczolt szalaggal fodroztatik körül. A' derekak többnyire simák, 's magasra nyulók; félmagasakat középig begombolva keveset látni. Az újjak szükek 's fen rövid vállékitvénynyel birnak. A' lebennyel ékített diszruhák ujjai elül nyitvák, az előkarnak csak közepeig érnek, 's vagy patkódad vágásuak, vagy egészen egyenesek; de bármely alakban is túllból készült alujjakat tüntetnek elő, melyek apró csipkéekkel ellátvák. A' szívded, félig nyílt mellénykék a' nyílás körött olly ékitvénynyel láttatnak el, melly a' szoknyáéra emlékeztet, 's az alatta levő függelék, miben igen apró fodrozat látható, melly egy keresztül látszó szalagra hull vissza, soha sem lehetnek eléggé dúsan himzettek- 's csipkéekkel ékitve. Csipkéket egyáltalán mindennemű ruhákon viseltek e' nyár folytán.

A' kalapok szabása inkább kicsin, mint nagy, kerekdedebb az ernyőre nézve, rövidebb az arcok táján, de úgy, hogy mind a' mellett is még inkább körülöleli azokat, mint előbb. A' fej csekélyebb nagyságu, 's a' disztimény hab-szerűleg gyöngéd. A' kellmek, mikből készitvék, a' szalmán kívül krepp, túll és rizsszalma. (Vége köv.)

FALUSI ÉJSZAKÁK.

V. Katinka ünnepe.

Zelestye Szathmár megye végén fekszik, néhány házikóból álló majorsággal, üveghutával és cseh lakosokkal, kiknek fiúveiseit a' Magyarországot Erdélytől elválasztó bükk százados fái kerítik. Völgyben dolgozza le hétköznapijait a' majorság népe, ünnepnapokon pedig fiatal cserjék és hársak árnyaiban regéli az elhagyott haza szebb napjait; a' szerető ifju fűzfák koszoruja alatt kövecsek között hömpölygő csermelye partjain andalog kedvesével; mig a' családanyák fehér házikók előtt várják be a' csendes éjt, melly nyugalmat hint el a' regényes vidéken. Nyaranta a' sírokon is virág mosolyog, télen át a' kert is fehér, mint a' halott, elhullnak a' fák levelei, 's a' szép vidék elhagyatottságában 's elszigeteltségében zordonabb lesz, mint hazánk bármelyik tájéka. A' bükk és cserfás hegy kellő tetején épen a' választvonalnál régibb idők óta kised lak állott, lakói időnként változtak; egyedül határa a' végtelen erdőség, 's szomszédai a' százados fák maradtak a' régiek; a' birtokosokat időnként elhordja az enyészet, a' birtok átszáll atyákról fiakra a' végtelenségig. — 1817-ben Zakariás nevű cseh vadász élt e' házikóban, 's fiatal leánya, Katinka; jelenleg pásztorlakká

rendezteték az egykori vadászlak, Zakariás és Katinka nyugosznak; mindkettő a' hívös földben, de távol egymástól.

1817-ik év november 20-án esti 7 óraker hármán esteliztek az említett kis lakban. Zakariás vadász, leánya Katinka, 's egy gazdagon öltözött idegen, ki magát grófnak czímezteté. Kün zúzmora fedé a' fák száraz ágait, térdig erő hó vesztegelt a' kopasz cserjék közötti utakon, hideg szél süvöltözött a' vadonban, távulról éhes farkasok vonításai hangzottak. „Czudar idő“ szól az idegen, felkelt az asztaltól, 's közelebb ült a' kandallóhoz, melyben nedves fa füstölgött, siránkozott, 's igen ritkán recsegett.

A' vadászlak két szobácskából állott, az egyikben különféle eszközök tartattak, a' másik szoba, melyben az estebéd elkölteték, igen egyszerűen volt butorozva; a' kandalló mellett hosszú tölgyfa pad vonúlt az ágy homlokzatáig, melyben a' vadász nyugodni szokott, az ágy hossza felett mogorva ábrázatot mutató kép függött, a' vadász vallomása szerint atyjáé — a' kép alatt egy sorban négy pisztoly, két nagyobb és két kisebb, szemben ezen ágygyal a' jobb oldalon másik ágy állott, Katinka nyughelye, feje felett hason nevű szent kép lógott szalagról. — A' szoba homlokfalán nagyobb szegeken több fegyverek fügtek, két csákány 's egy vadászkés. Közepén kerek asztal állott, mely jelenleg terítve volt, 's ételmaradékkal rakottan. A' terített asztal két oldalán ültek Zakariás és leánya.

„Zakariás! künn czudar idő van, vendégeid bajosan jönnek el; szólj, Zakariás, van-e reményed?“

„Ugy látszik, gróf úr nem ismeri embereimet, ha parázs fekünnék az utakon, míg fenn a' légben lehelletök fagyna meg, mégis megpróbálnák az utat lakomig, embereim a' halált nem rettegik, ha mindjárt akasztófa képében mutatkoznék is; ellenben reszketnek, ha szavukat kell megszegniök, szabadban születtek, 's ha kiteríti őket az enyészet, nem világítand számukra gyertyafény, nyugodtan tűnnek minden vést, mint a' terebély bükk, mely árnyékot szolgáltat meleg napjainkban.“

„Katinka! hol kószál gondolatod, még szemeid nyitvák, 's mégis álmodol?“

Katinka az idegenre fordítá szép szemeit... de hallgatott.

„Gróf úr, hány óra?“

„Három negyed nyolczra, vallomásod nyomán egy negyed mulva többen leendünk!“

„Pár percczel előbb vagy utóbb — de bizonyosan.“ Zakariás felkelt ülőhelyéből, az idegen mellett feglalt helyet, 's beszélgetésök halk lön és suttgó.

Katinka jobb karjára támasztá fejcskáját és hallgatott.

Hideg szél süvöltözött a' vadonban, távulról éhes farkasok vonításai hangzottak.

Katinka 15 éves volt, de gyermekies arczkifejezése 's alig fejlődő kised kebele ezen évekből is tagadni látszék egy-kettőt, mit gyengéd 's vékony testalkota erősíte. Hosszu pillák alól ragyogó égszemeiből örökös merengés és ábránd tekintte, homloka tiszta volt mint jó lelke, fehér vállaira buja hajnövényzet hajolt; ha kicsiny ajkait felnyitá, egyenlő fogacskaí fehérlének, 's ha mosolygott — mi igen ritkán történt — kimondhatatlan kellemet idéző gödröcskéké képeződtek arczaín. — Kezei 's lábai piczinyek valának, többnyire halavány volt és komoly. Zakariás maga 's érdekei után legjobban szerette leányát — többnyire gyengéd volt ellenében, 's ha némelykor vad természetének kitérései által megijeszté a' kedves gyermeket, csak hamar megbánni látszék meggondolatlanul ejtett szigorú szavait.

Kevéssel háromnegyed nyolcz után két idegen lépett a' vadászlak belsejébe. Az egyik meglett férfi volt mintegy 45 éves, hosszú hajszálak boríták

izmos vállait, melyeken nehéz nagy fekete szörguba folyt alá — kerek kalap takarta vaskos fejét, kemény arczkifejezése és széles orra pór származásra mutatott, széles szája gúnnyal kevert hidegségnek hordá jeleit, hosszú és vastag bajusza gondosan volt kikenve 's minden oldalról fedve zúzmorával, testalkata pedig erőt és vadságot láttatott. — A' második ifju volt, alig 23 éves nemes és kellemes vonásokkal, buja szőke fürtök alól derült fehér homlok ragyogott, szögszeméi nemes tüzből égtek, piros ajkain fájdalom ült, de mely fájdalomban kifejezhetlen kellem és nyugalom mutatkozék.

„Nyolcz helyett kettő — isten bizon, még hazugságban hagy e' vad csorda. Andor, hol maradtak társaid?”

„Zelestyében ünnep van, Zakariás uram — társaim jó keresztyének, megbőjtölik e' napot és éjt, hogy az ur isten több szerencsét adjon minden cselekedetükben. En régen számoltam a' sorssal, azért nem imádkozom. László akaratom ellen követett, nem tudom, mi vonja annyira lakod felé — miért, megbocsáss, Zakariás uram, ha nyolcz helyett ketten alkalmatlankodunk, bemondandók a' történeteket.

„Ördög vigye az ünnepet és mindnyájotakat. Ha így tartjátok meg ezen-tulra is szavaitokat, keressetek más gazdát, kiből bolondot csinálhattok, mikor akarjátok. A' gróf messze földről alázza meg magát közibünk, 's fáradságáért még ígéretünk teljesítése sem leendő jutalom. Andor, azt hittem, hatalmat gyakorolsz társaidon, 's milyen szépen rontád meg hitemet.”

„Zakariás uram! hat ember ellenében gyengének érzem magamat, hat ember akaratját bajos egy embernek megváltoztatni, ha nálamnál százszorta eszesebb volna is, marasztald meg a' grófot holnap estélig, 's én becsületemmel állok jót megjelenésünkért. Zakariás uram! ma ünnep van, és társaim jó keresztyének. Lehetetlent a' gróf sem kívánhat.”

Zakariás figyelemre is alig méltatva a' beszélő utóbbi szavait, ismét suttogó beszélgetésbe ereszkedék a' gróffal.

Katinka merev szoborként folyvást a' 23 éves Lászlóra tekintett — de hallgatott.

Andor és László a' beszéd végeztével csak hamar távoztak.

Zakariás 's az idegen, ki magát grófnak czimezteté, hosszabb ideig beszélgetének együtt, mindig titokban és suttogva; úgy tetszék, a' cseh vadász nem bizott egészen leányában.

Katinka az asztal mellett csendesen elszunyadt.

„Mit gondol, gróf úr, nem néznők meg az ünnepet Zelestyében, a' majsorság közel, az éj hosszú, 's holnap is leendő időnk alunni — ha az idő nem változik ugyis szobában kell hogy töltsük a' napot — tervünk kifözve egész a' kivitelig, alig leendő okosabb teendők az alvásnál; ma Zelestyében minden háznál zene van, lesz látnivaló elég!”

„A' mint gondolod, Zakariás, én a' jónak nem vagyok elrontója, 's hol mulatni lehet, mulatok!”

Zakariás 's az idegen öltözködéshez fogtanak; kün még mindig füttyörészett a' vihar, könnyű öltözetben megidulni nem leendő tanácsos.

Mindketten lehetőleg meleg öltönyöket cseréltek. Zakariás felkelté leányát.

„Bizást lenyughatol ágyadba, gyermekem; én és a' gróf csak reggel felé térünk meg, az ajtókat becsukom, kulcsait magammal viszem, nincs mitől tartanod, miért remegned gyávaság volna.”

Csak hamar távoznak. Katinka kioltá a' tüzet és gyertyát, lenyugodt, szabad tért engedve gondolatainak.

Az éj közepe felé haladt, az ég mindinkább elborult, a' perczről perczre növekedő vihar sűrű hópelyheket szórt ide 's tova a' vidéken. Zelestye felőli utról téliesen öltözött lovag tartott kimért léptekkel csendesen a' vadászlat felé,

mellyben Katinka nyugodott. — A' lovat közel eső pusztá hárs derekához köté, maga pedig minduntalan meg-megállva közeledék az ablakhoz, hol néhány perczig hallgatódzva megzörgeté azt.

Katinka még most is éber volt, azonnal meghallá a' zörgetést 's remegő hangon kérdezé: „ki az?”

„— Robert! — én vagyok, szerelmesem, ne hagyj soká kün várakoznom, hideg az éj, igen fázom.”

„Istenem! te vagy, mi véletlen hozott épen ilyenkor 's ilyen időben hozzám? Robert! mindenre kérlek: távozzál, én remegek.”

„— Nagy isten! minő fogadtatás ez, — Katinka engem mindig szívesen látott, 's most elüz magától; szólj Katinka: mit vétettem, miért neheztelsz reám.—“

„Isten látja lelkemet, nem neheztelek, én a' régi maradtam ellenedben, senki nálamnál jobban nem szeret.... miattad remegek édesem, atyám minden perczben megtérhet, 's akkor vége szerelmünknek örökre.... be vagyok zárva, Robert, ha akarnám sem bocsáthatnálak be, atyám magával vitte a' kulcsokat.”

„— Atyád 's egy másik idegen Zelestyében mulatnak, 's hiszem, hogy reggelnél előbb nehezen fognak megtérni, Zakariás megtalálta czimboráit, kedvében van, 's ha ő akarna is távozni, nem engedik társai.... nyisd fel az ablakot, kedvesem, igen igen sok közölnivalóm volna veled, isten tudja mikor leend alkalmam; lehet, hogy ma látlak utószor, ha tudnád, Katinka: mit tudtam meg atyád 's az idegen közötti beszélgetésből.”

„Az ablakot kinyitni?... nem, nem, az lehetlen, inkább meghalok, édesem, hogysem drága életeddel játékot űzzek; esküszöm Robert, hogy nem magamat félttem, én nélkülöd élni sem akarok, egyedül személyes bátorságod tart vissza e' lépéstől.”

„Legyen, Katinka! de engemet ma utószor láttál, — bármí történjék velem, bevárom atyádat, 's számadásra vonom gaz terveiert ellenedben, ha te nem futsz a' veszélytől, felkeresem én azt, hogy feláldoztommal megmentsem ártatlanságodat. Isten áldjon meg, Katinka! utószor hallod szavaimat.... isten áldjon meg!”

„Robert! Robert! megállj.... sikoltott kétségbeesve a' gyermekleány, az ablakhoz szaladt 's felnyitá azt: — Robert, mindent véghez viszek mint kívánod; ha úgy akarod, haljunk meg együtt.”

Az ifju vigyázva hágott be a' nyitott ablakon. Katinka csendesen ismét bezárta azt.

A' két szerelmes mindent feledett e' perczben, a' leány kedvese keblén nyugodt, a' hó felolvadt a' keblek melegétől 's hideg cseppekben hullott Katinka fehér halmái közé, az ifju nedves sötét hajszálai boríták szép vállait, hideg karjai erősen ölelék a' karcsu derékot, ajkaik egymáson nyugvának.

Kevéske szünet lön.

„Robert! édes Robertem, én reszketek, félek, én fázom.”

Az ifju szó nélkül kísérté Katinkát ágyáig — a' leánya lenyugodt, magára voná a' takarót. Robert lábainál foglalt helyet. —

„Olyan hideg van, édesem, én igen-igen fázom, mindkettőnket veszély fenyeget, hagyj el engem; lásd, én örömet meghalok — ha te élni fogsz.”

„A' halálban boldogság van, szerelmem; csak gyáva féli az örök nyugodalmat, mástól féltetek én Katinka; jer, szerelmem, kövess engemet, hagyj el e' lakot, hagyj el atyádat.”

„Soha! beléegyezése nélkül egy lépést sem, éretted meg tudok halni, Robert; de atyámat el nem hagyom. Soha!”

„Atyád ártatlanságodra alkudott. . . . Katinka! atyád eladta ártatlanságodat azon idegennek, kivel Zelestyében mulatozik.”

„Az nem igaz, az lehetlen, Robert te gyáva vagy, te megcsaltál engemet, Robert te engem soha sem szerettél.“

„Sírban nyugvó szülőim hamvaira, 's örök szerelmemre esküszöm, úgy van miként mondtam' . . .

Katinka éles sikoltást hangozott, felugrott az ágyból, kettőt lépett, 's öntudatlanul hullt össze.

Az ifju magán kívül emelte karjaiba, hideg keblére lehelte lelke melegét, 's néhány percig szótalanul tartá őt. Későbbben az ágyba fektetvé, takarót vont fölébe, 's életre melengeté szép kedvesét.

„Robert! Robert!“

„Melletted vagyok szerelmem, jobban érzed magad, szólj . . . parencsolj!“

„Hallod, Robert, milly halottiasan énekel a' vihar künn, az éji szél enyészetet hord szárnyain, megfagyasztja az életet, 's fehér lepelt terít a' kimultakra. Én igen-igen fázom, takarj be.“

Kün csakugyan bús nótát fütörésztek a' szelek, prüszkölt a' házhoz kötött paripa, távolról éhes farkasok ordításai hangzottak.

„Térj magadhoz, édesem, térj magadhoz, veszteni való időnk nincs, vagy követni fogsz, vagy itt ölnek meg elleneink lábaidnál.“

Katinka felegyenesedék, kinyújtá gömbölyü karjait, magához szorítá kedvesét, 's alig érthetőleg suttogá:

„Követlek a' halálba!“

„Ünnepre! szolt az ifju erőltetett lelkesedéssel, reggelre lakomban leszünk, rögtön megérkeztem után papot hozatok, ki örökre egyesítsen két szerető szívet, csendes örömben fog végbe menni K a t i n k a ü n n e p e.“

„Siessünk, Robert, lelkemet sötét sejtések gyötrik, siessünk; te mondtád, hogy csendben fog végbe menni K a t i n k a ü n n e p e, a' vihar fog énekelni fellettem, 's a' felhő megsírat — siessünk, siessünk!“

A' leányka sebesen öltözött, az ifju kiemelé az ablakon, kebléhez karolta a' lovon, 's a' második nyom vágásakor az első nyomot már befújta a' zivatar.

Tudod-e, szép szerelmem kik azon sötét emberek, kik atyáddal társalognak? Rablók! e' vidéken járnak éjjelenként, midőn a' jobb lelkiük nyugosznak, nincs előttök semmi szent, erőszakkal viszik el, mit mások fáradsággal 's igazságosan szerzének, 's ki erőszakjuk ellenében erőszakot használ, kegyetlenül meg is gyilkolják. — Bocsásd meg, hogy ez ideig titokban tartám ezt előtted, mindig azon reményben éltem, hogy atyádat jobb útra téríthetem, magamhoz csaltam őt, megkínáltam nagyobb összeg pénzzel, haszontalan! ő mindent ígért; azonban mai napig adósom maradt a' cselekedettel. Szerelmünkről egy szóval sem emlékezém, tanácsom elvesztendő hatását az általa képzelt érdeknek miatta. — Huh! milly hideg idő, kellemetlen zivatar, pokoli sötétség, szerencse hogy lovam ösztönszerűleg halad az ismert vidék lakomhoz vezető avarjain. — Nem fázol, Katinka?“

Katinka nem felelt, bepólyázott fejcskéje merevenen hajolt az ifju keblére, arczai fehérek valának, mint az út hava, szép szemei álomra csukódtak. Az ifju is elcsendesült, a' ló terjedt gőzkört fújt a' hideg légbe. Mintegy negyed óráig haladhatott a' ló egyforma lépésben, hirtelen megállt, füleit magasra hegyezé 's erősen horkolni kezdett. — Az ifju messze szállongó gondolataiból a' jelenbe ragadtatott, sarkantyút adott lovának azon hiszemben, hogy talán megijedt. Haszontalan, a' ló mozdulatlanul vesztegelt, erősen reszketve egész testében. Robert erős kiáltást tön, mire a' leányka is felébredt.

„Atyám . . . mi az . . . hol . . . ki . . . nagy isten hol vagyok . . . segítség, segítség!“

„Itt vagy mellettem szép szerelmem, ne félj, nem sokára hon leszünk, nem sokára elválhatatlanul enyém léssz.“

„Nagy ég! sikoltott a' leányka 's erősebben szorult az ifjuhoz — segélyj, egyetlen istenem, jaj nekem, 's jaj neked, édesem!”

„Mi ez? szólj mindenre kérlek, szólj: mitől ijedtél meg ennyire?”

„Nem hallok a' tompa neszt, mely mindinkább közeledik? ismerem e' hangokat első éveim óta, sokszor hallgattam borzadva olyan helyről is, hol biztosságban valék . . . 's most . . . most készülünk a' legiszonyatosabb halálra.”

„Mi lelt, szólj — szinte elrémiszt iszonyu sejtéseiddel; valóban én is hallok a' távolban valamit, talán atyád jó 's társai, talán azok üldöznek ismert utakon.”

„A' farkasok” felelt alig hallhatólag a' leányka, 's csakhamar eszméletlenül hajolt fejecskeje az ifju kebelére.

Leirhatlan borzalom futott végig az ifjun, minden módot elkövetett lovát iramlásra bírhatni, hasztalan; a' ló eleinte békén tűrte a' kinzást, később ágaskodni kezdett, rugni, kapálni. Tartani lehetett, hogy mindketten a' földre hullanak. Néhány percz múlva minden oldalról farkasvonítás hangozék, de a' szürkületben megkülönböztetni még egyet sem lehetett. Az ifju kétségbeesve gondolt a' jövőre, 's a' leánnyal együtt leszállt lováról. Katinka nem volt egészen magánál. A' ló szabadon érezvén magát, mint megveszett orkán száguldott tova; azon irányban, melyben elrobogott, mint szél süvöltött egy egész sereg éhes farkas utána.

„Isten! küldj segélyt, vagy adj erőt megküzdeni.” Alig szólt az ifju, mintegy 200 lépésnyire öt farkas közeledék feléje. Hirtelen két pisztolyt vont elő, az egyiket elsüté azon irányban, melyben elleneit kiveheté. Kevés időre megállapodtak az éhes gyilkosok. Katinka csendesen szólt:

„Siessünk, te mondád, hogy csendben fog végbe menni Katinka ünnepe.”

Metsző fájdalom fogá el az ifju kebelét, dúlt arczczal tekintett veszendő mindenére.

A' farkasok ismét egyenest feléje tartva, rohanni kezdének.

„Nem, Katinka! — nem, lelkem mindene; illy halállali kimulásodat nem láthatom, bocsásd meg szerelmemet!”

A' jövő perczen lövés hangozék, 's Robert élettelen feküdt Katinka mellett. — Midőn a' farkasok elérkezének, Katinka sem volt e' világé. —

Még ugyan ezen éjszaka Zakariás, az idegen gróf 's még mások összesen nyolczan fegyverkezetten ugyanezen úton haladtak, beszédeikből csak ennyit kívántunk feljegyezni némi felvilágosításul a' történetekhez. —

Zakariás szólt:

„Perény Robert szinte Zelestyén mulatott, de mintegy három órával ezelőtt távozott egyedül; ha hon van: meg kell hallnia; ha nincs: kevesebb bajjal tesszük sajátunkká kincseit. — Most az idegen grófhöz ugratott lovával 's ezt sugá fülébe — „mírészben önnek esett volna, enyém leend, azon felül 4000 pengő forint — mind ezekért, úgy hiszem, elég jutalom lesz egy 16 éves leány — különben a' felfedezést Perényi Robert ellenében köszönöm.”

Az idegen megzorítá Zakariás kezét, 's az egész társaság majd komoly, majd víg beszélgetések között tovább lovagolt.

L a u k a G u s z t á v.

NEMZETI SZINHÁZ.

Önállóan gyakorolván — Goethe tanácsa szerint — fejünket, szemünket, és kezünket, mint más egyéb-, úgy a' színbirálatra nézve is megvan saját véleményünk; — mit e' rovat kezelése átvételekor — olvasóinkkal tudatni kötelességünk.

Részünkről igen határozatlannak tartjuk az elméleti észlelésen alapuló —

ugyanevezett tudományos színbirálatot. Mert — jelenleg csupán egyik oldalról szemlélve a' dolgot — a' bensőleg fölfogott érzés, indulat és szenvedély külső jelképesített kifejezésére nézve általános szabályokat nem is adhatni — lévén ez mindenkinek saját egyenisége- 's életműszeri alkatásától függő. Haragot, lelkesedést, 's több illyesmit, mindnyájan különbféle jelek által fejezünk ki — 's minthogy itt — a' vég elemezésben — önkisérleti tapasztalásnál tovább nem mehetünk — ennél fogva, midőn bizonyos momentumokat mimagunk nem ugyanazon módon jelképesítenénk, mint a' színész — ebből nem következik, hogy valamelyik okvetlenül téved. Mind kettőnknek lehet — önkisérleti tapasztalatunk szempontjából — igazságunk, 's így e' tekintetben minden elmélet lényeges elven nem alapulhat. Mi ezek nyomán színbirálatainkra nézve — tudományos bonczolás helyett az izléses élvezet elvét állítjuk föl — 's az e' tekintetbeni hatás kisebb nagyobb mértékbeni összhangzásától függesztjük föl a' színelőadás jelességét. —

Ezt előre bocsátva — térjünk a' napirendre. —

Sept. 2-án Rohan Mária. —

Sept. 3. Don Caesar de Bazan. Török Bénéjamin úr a' czímszerepben vendég. Időelőttinek, vagy jobban szólva már időtűlinak tartjuk arról szólni, hogy minő don Caesar T. úr. Csupán arról mondhatunk egyszerű véleményét, mennyiben színész általánosan. Legnagyobb előnye T. urnak otthonosság a' színpadon; — ez pedig nem olly csekélység, mint sokan gondolnák. Ugyanis ha ez teljesen megvan, könnyű aztán a' színésznek — netalán már megszokott helytelen modorát lassanként helyesebb irányra téríteni. Továbbá igen sok darab fordul elő, mellyek úgy szólván — magoktól játszanak — 's ezekben csupán színpadi otthonosság szükséges. — De általán véve T. úr patheticus előadása iránt van kifogásunk — mit korántsem a' tárgytól nyert ihletés szül — minthogy T. úr a' legstereotypebb közhelyek szavalásakor csak olyan patheticus, mint a' lelkesedés legmagasb fokán. — Ez aztán az, mit pathosnak neveznek. —

Sept. 4. Laborfalvi Róza javára: Egy színésznő. Eredeti drama 5 felvonásban. Irta Szigligeti. A' mese vázlata következő. Gróf Zombor (Lendvay) — egy, apai szeretet hiánya-költői tekintetbeni kiábrándulás, 's több illyszerű malheur-idézte világfájdalomban sinlő kedély — meghalt anyjával régebben baráti viszonyban állott özvegy Topainé (Szathmáryné) 's színésznő leánya Ágnes (Laborfalvi R.) által számadásra vonatik némelly — a' fiatal, szép reményű kezdő színésznő ellen intézett Zöldesi álnév alatt megjelent méltatlan megtámadások iránt. A' közvélemény a' gróft tartja az álnévű Zöldesinek — de ő erről mitsem tud — 's kitisztítván magát e' tekintetben — Ágnes e' jelenet alatt kifejtett szép tulajdonai annyira elbájolják, miszerint meleg érzelmre gyulad iránta — 's kedélye teljes ruganyosságot kezd nyerni. — Ez alatt régi nővelője közbenjáróskodik, őt atyjával — ki egy, nejét látszólag gyanúsító, levél — 's időelőtti születése miatt folytonos idegenkedést és hidegséget éreztet vele — kiengesztelni, de ez csak annyiban sikerül, a' mennyiben az öreg gróf fentartja magának lépéseit figyelemmel kísérhetni. — Itt hőünk már a' nyilvános pálya embere — 's míg egyfelől kitűnő föllépése által közhírvé lett — másfelől sikerült az álnévű Zöldesit fölfedeznie — reméllvén, hogy ez által Ágnes szerelmét — ki Sérvei ügyvédet szereti — meg fogja nyerni — minthogy Zöldesi nem más, mint Sérvei — ki csupán azért folyamodott Ágnes irányában e' cselfogásokhoz, hogy őt a' színpadi élettől elvonhassa. — A' dolog a' gróf és Sérvei között párbajra kerül — de színésznoéért párbajt víni — 's az ellenzéki párton állani — nem olly dolgok, mik az öreg csökönyös aristocrata gróft — hőünk atyját, kiengesztelhetnék. E' miatt — közöttök a' végletre kerül a' dolog — 's az öreg Zombor egy levelet közöl fiával — melly látszólag elegendő bizonyosság arra, — hogy hőünk anyja fölfedezett hűtlensége miatt nem a'

gróf valódi fija. E' gyanút azonban Ágnes anyja — hozzá levén hajdan a' tévedésre okot szolgáltató 's a' grófnéhoz esetlegesen került levél cím, aláírás nélkül, 's a' grófné és Topainé egyező keresztnévökön megszólítással — intézve — eloszlatja. — De itt két baj van még. Ágnes nem tudja a' grófot szeretni — 's a' történetek daczára mindig Sérveiért lángol. — Továbbá a' párba a' gróf és Sérvei közt épen most történik — 's ez már-már megtörtént; a' dramai engesztelődés mégis folyvást fölszigázva tartja a' kedélyeket. Azonban Sérvei elesik — a' gróf megsebesül — 's midőn Ágnes szerelmét még mindig nem tudja megnyerni — egy csomó közbeszótt érdektelen siralmas jelenet után — letépi a' köteléket sebérol — 's a' függöny legördül. — Ennyi a' tartalom. Mi a' szerkezeti becset illeti: e' drama nincs költve, még irva sincs, hanem csupán gyártva. Nem tartunk azon tudós criticusokkal, kik e' miatt rögtön pálczát törnek a' művek föltől, — mert ez épen nem akadály arra nézve, hogy egy szindarab — a' hatás szempontjából — érdekes lehessen — miként ezt a' szóban lévő felől is el lehet mondani a' cselekvényfigyelemgerjesztő menete, sikerült helyzetek, meglepő dramai momentumok, 's a' néhol költői emelkedéssel határos igen szép dictio tekintetéből. De a' csomó fejlődésekor már kezd a' cselekvény érdekessége lehangolódni — 's mi ezután következik, nem egyéb, mint a' benső egység teljes eltévesztésével — nagyobb részint hevenyészve dramatisált jelenethalmaz — csupán azért, hogy a' dramának vége legyen; még pedig nem kevesebb, mint öt felvonásban. Az előadásról is kellene szólni. Kénytelenek vagyunk nyilvánítani, miszerint a' szerepeket első rendű színészeink számára igen hálátlanoknak tartjuk. Ugyanis az említett gyári szerkezet miatt kevés helyzet fordul elő, mellynek érzelem vagy kedély alapja. Szóval, hiányzik belőle a' színész játéknak bizonyos titokszerű transpiratio útján — élénk hatályosságot kölcsönző szellem — mit csupán a' költőnek lehet — hogy így szóljunk — mintegy odalehelleni. Midőn gr. Zombor hajnalodó szerelme által fölűdített hit- és reménydus életinger új csiráit érzi fakadni keblében — 's megnyílik szellemszárnyalásának az út, az ideál végtelenébe: elragadtatva tapsoltunk mindnyájan szerete remélő Lendvaynknak; — mert az érzelmek sebes hullámatán keresztül, a' momentumok változatosságát, egy teljes művészi öntudatosság legszabatosb tökélyével egyesíté bizonyos egyszínű jellemzetesség tűzpontjába — de ezentul, a' benső egység nélkül dramatisált lapányos jelene-tek sivatagán — nem volt miben — és mi által hatnia. Így Laborfalvi Róza, így Szentpétery, megadjuk, hogy teljesen átgondolt, 's a' lehetőleg átérzett művészi fölfogás legszabályszerűbb összhangzatával játsztak, — de az említett okok miatt lehetetlen volt, — nem mondjuk: érdeket, — de csak figyelmet is gerjesztienők. —

Sept. 5. Két pisztoly. Török és Fejér urak vendég szerepeltek. Amaz Steint, ez pedig Huglit személyesíté. T. úr azon helyeken, hol a' hatás a' czélszerűen alkalmazott actio élénkségétől függ leginkább — kielégített; — míg, úgy látszik, természetévé vált ál pathósa — jelesen ott, hol nejjének csendes házi körben beszél életese ményeit — igen szembeszökő volt. E' darab magában is azon nemből való, mellyben nem csak hogy nem szabad a' természetességtől eltávolozni — sőt még magának a' művészetnek is a' természet-hez kell vissza térni. — Fejér urról csak jót mondhatunk. A' torzítás nélküli tiszta comicai fölfogás körül igen helyes tapintata van. Tud nevetetni, a' nélkül, hogy a' szerep szelleme által kijelelt erkölcsi határokon túl — mesterkéltné modor által nevetségeseítene. 'S illyszerű szerepeknél ez a' legnagyobb föladat. —

Sept. 6. Lammermori Lucia. Donizetti daljátéka. Hollós Cor-nélia, néhány héti távolléte után, mint ujonnan szerződött tag a' czím szerepben. — A' viláért sem akarjuk bárkivel is elhitetni, hogy az operai előadáshoz műértőleg tudunk szólni. E' tekintetben csak érzésünk 's némi tapintatunk van,

— és épen ezért megengedjük, hogy azt, mit e' tekintetben egyszer is másszor is elmondunk — tévedés lehet. Egyébiránt itt nincs is mit beszélnünk, mert mind az operáról mind pedig H. Cornéliának e' szerepbeni játékaról eleget irtak eddigelő. Szabad legyen megemlítenünk, miszerint H. Cornéliában — énekművészetén, 's a' tiszta lyrai fölfogás tökélyén kívül — a' pantomimbe természetesen átmenő szakadatlan játszás is figyelmet érdemel — minthogy ez — jelesen nálunk — igen ritka egyénél találtatik. — Reinának ajánljuk, miszerint igyekezzék kevésbé több bensőséggel énekelni. Ugyanis a' többek közt a' második fölvonás e' dallamát: „ha elárulsz rutul engem“... olly minden aggalom nélküli elfogulatlanság élénk színzetével éneklé, mi kissé ellentéte volt a' dallam szellemének. Kőszeghy nem csak hogy nem rontott, sőt inkább a' közönség tapsára érdemesen tölté be helyét. Kőszeghyről szólván, alkalmat veszünk magunknak, kérdést intézni az igazgatósághoz: mi az oka, hogy a' szerződött Várayt olly régóta nem hallottuk? Vagy talán a' szerződés után világsult föl az igazgatóság, hogy nem használható? Tudjuk, hogy Kőszeghy a' Váraynak adott díj feleért akart ennek szerepeire szerződni — 's az igazgatóság nem fogadta el. Pedig Várayt már igen régóta nem hallottuk — 's ki tudja: fogjuk-e hallani — vagy épen meghallgathatni...

Sept. 7. Egy színésznő. Ha e' darab történetből harmadszor is színpadra kerülne — föntartjuk magunknak azon esetben fölöle részletesebben szólhatni. —

S—k—i.

MI HÍR BUDÁN?

— Az Európát általánosan megszállott építészeti düh annyira ellepte fővárosunkat, miszerint a' folyvást növekedő kereslet naponként százakkal rugtatja a' házhelyek árát. Ha jelenleg végig tekintünk fővárosunk utcáin: igen kevés helyen látjuk az építészeti izlést képviselve — 's e' részben középületeink sem szenvednek kivételt. Ennek pedig oka nem egyéb, mint hogy az arisztocratia távollévén fővárosunktól — csupán a' polgárság építettett házakat — 's itt minden üzérkedési számítás lévén — nem igen gondolt senki az izléssel. Újabb épületeinkre csakugyan szerencsésen kezdik alkalmazni a' czélszerű, könnyed csínossága miatt annyira ajánlatos vasut-stylt.

— Elmult vásárunk egyfelőli jellemzésére megemlítjük, miszerint népesége daczára — igen csendesán folyt le, 's a' városháznál is a' szokottnál jóval kevesebb dolog volt. Mit írjunk az utcái élet színezetéről? Lótás, futás, zsi-bongás, zaj, bábész csoportozatok most is mint egyébkor. Csupán a' zsebelő népfaj kezdi magát naponként növekedő ügyessége, 's mi ennél is több, szabad-szemlemű elfogulatlansága által igen érdekesen kitüntetni; ugyanis két-három ember szemlélete a' világért sem tartóztat el semminemű illyszerű egyéniséget a' szórakozottak zsebeikből kivenni, mit szép szerével kivenni tudnak. A' városhajdukat pedig hacsak egyenruhájokról nem ismerjük meg — de arról, hogy a' tetten kapottak irányában erélyesen föllépnének — egy általában lehetetlen. Továbbá igen szép utcái szemle ollykor, midőn valamelly vidéki bábész kocsis saját akarátjuk után eresztí lovait — 's azok történetből — az ut közepén urok házában „Donáwosser“ kiáltását kedélyesen váró taligás szamarakba ütköznek, van ekkor sipítás, kiáltás, hallhatni a' „pétyár“ szitkot a' visító, szepgő, nyihorgó 's több illyes germanisálódott hangoztatás minden phasisán keresztül; és mind ez igen mulattató, és neveltető. —

— Pillantsunk az irodalmi térre. Érdekesebbet nem tudathatunk olvasóinkkal, minthogy a' napokban b. Eötvös József legújabb regényének 3-ik füzete megjelenik 's benne az első kötet befejeztetvén, a' második kötet első ivei is foglaltatnak. Továbbá egy „Futár“ című kis röpiratka került a' napokban előnkbe, mit nem említenénk, ha szerzője bizonyos Greguss nevű iskolai tanár

nem volna. Ugyanis a' könyv, legméltóbb nevén nevezve gunyírást néhány jelesebb írónkra, 's egyébiránt is józan értelem tekintetében különös szinzetben tünteti föl szerzőjét.

— Ki át tudja érteni, mennyire fontos általános szellemi fejlődésünknek megadni az önálló nemzeti irányt, az illő szempontból fogja academiái képiró Kis Bálint t. Pest megye közgyűlésileg kelt levele által is ajánlott azon vállalatát méltányolni tudni, miszerint a' nevezett festő történeti múltunk nagyszerű eseményeit fogja időnként, nagyban, nálunk még eddig nem látott becsű kiállításban kiadni. A' kiadandó művek öszvege jelenleg 15 darabból áll, 's „Jász-kún kerületi emlékképek“ czim alatti művek fogják tenni az egész folyamat első részét. A' vállalat lényegéről egyébiránt legjobb fölvilágosítást magának a' tisztelt művésznak kibocsátott — 's Pest megye ajánló levelével együtt forgó — föl szólítás adhat — mi szerkesztő-hivatalunkban is található.

— Nem új dolgot beszélünk, azt mondván : hogy a' nevelési ügy nálunk, főleg intézeti nevelést értve — nem a' legdicséretesb lábon áll. Annál szívesebben kell tehát üdvözlennünk olly nevelő-intézeteket, mellyeknek rendszere és józan szelleme, minden esetre érezhető hiányt pótol e' mezőn. Illyennek ismerjük a' többek közt évek óta már Mutschenbacher Alajosnak legfelsőbb megerősítés mellett Pesten fennálló finevelő intézetét, mellyet is ujabbán a' t. cz. közönség figyelmébe ajánlani el nem mulaszthatunk. Folyó évi october 1-ső napjával beáll a' szokásos tanév ez intézetben is, mi okból azon szülők, kik gyermekeiket oda adni szándékoznak, még idején siessenek egyezkedni, nehogy a' későn beálló növendékek hátramaradást szenvedjenek. M. úr, ki egyszersmind a' József-ipartanodában franczia nyelvtanító, ezen említettük nyelvbenei képzsére a' növendékeknek szinte alapos gondot és szorgalmat fordít, egyébiránt is intézete teljes ajánlásra lévén érdemes. —

— István főherczeg kir. helytartónk ünnepélye alkalmára irt tisztelgő versek közül egyet vagy mást mindenik lap közlött, még pedig alkalmas választással. És ime az öreg Társalkodó fogja magát, 's eredeti akarván lenni, közöl egy senki által észre nem vett hosszú alkalmi rettenetességet a' Schulz testvérpártól — mi a' legujabb fővárosi szójárás szerint, még a' mammothot is képes megölni. Nem tudjuk : a' Társalkodó szeretetre méltóbb-e, a' Schulz testvérpártól közölvén alkalmi verset — vagy pedig a' Schulz testvérpár, melly a' világért sem mulasztana el egy alkalmat, hogy azt a' legemészthetlenebb láb- és rimösszeránczígálás által meg ne alkalmiverselje.

— Nem tudjuk, micsoda vidéki tudákos fejű egyéniség a' Budapesti Híradó tárczája több számán keresztül iszonyatosképen fölfujt pofával megrohanja Bajzát, igyekezvén kimutatni, hogy világtörténetének több czikke — fordítás. Oh igazságos bíró! oh bölcs Dániel! jer hadd szorítsalak szerető keblemhez, — ki iskolás bornirtságod, vagy bornirt iskolaiságod porában annyira szeretetre méltó tudsz lenni, hogy az egykori zugát elhagyott vakandhoz hasonlóan fölfedezési önérzettel hirdeted, miszerint a' zöld ág a' fán terem. — Hisz édes amice! Bajza, munkája előszavában kereken kijelenti, hogy több cikkeket vitt által idegen forrásból, mert könyvének czélszerűsége kívánta ezt; — 's a' dolog illyszerű állásában igen furcsa dolog Bajzát megtámadni. Minden esetre a' Budapesti Híradó szerkesztőségén bámulunk leginkább, hogy nem igyekezvén ez ügyben magának önálló meggyőződést szerezni — olly könnyűszerű, 's rozsz akaratu gyanúsításnak tért nyitó eljárással meg tud elégedni. Bajzának vigasza lehet egyébiránt Lessing e' mondata : Die schlechtesten Früchte sind es nicht, woran die Wespen nagen. —

— Régóta, hogy az utczasarkok- 's szegletfalakon illetéknépen hangzó jelentéseket látánk fölragasztva : National-Production der . . . Saenger-Gesellschaft aus Wien. A' dolog magában csekélység, 's legfőlebb ollyaktól származik, kik orruknál tovább nem látnak; mindemellett alig hiszszük, hogy volna

ország a' kerek földön, hol a' legeggyűbb ember is képes lehetne illyszerű anomaliára bukkanni. —

— Némelly lap észre látszott venni, miszerint a' Honderű irodalmi A. B. C.-je megsziűnt, 's erről elménczkedve értesít. Mi ezt részünkről igen nagy tapintatlanságnak tartjuk; miután amaz A. B. C. gyártó tisztelt urakat olyaknak ismerjük, kiknek semmi egyéb czéljok nincs, minthogy nyilvános beszéd tárgyai legyenek — habár a' botrány szempontjából is. Ők ez által megtiszteltetve érzik magokat, 's uj ösztönt nyernek a' rakoncátlankodásra. Grand-seigneuri elmellőzés a' nyilvános sajtó részéről, ez a' hozzájuk méltó bánásmód. —

— A' német polgárságnak még mindig ünnepe van, midőn Körner Zrinyije kerül szinpadra. Jelesen a' nyári színházban előadáskor valami nagy deszkaalkotványt építenek a' Kelenberez oldalára, 's midőn a' Szigetvárbóli kirohanás történik, iszonyu harcias pantomimek közt meggyújtják ama' deszkázatot, 's a' nyári színházi publicum iszonyuan oda meresztett szemekkel: „bög — és szemeiből a' tény könyűt fakaszt.“

— Általános a' panasz a' szolnoki pályafőnéli rendetlenség, pontatlan és zavart szolgálat miatt. Jelesen az oda teherhordás végett jött városi lakókat e' még nem látott és nem tapasztalt dolgok újdonsága és szokatlansága annyira kiforgatá öntudatokból, miszerint nadrágos embernek, legcsekélyebb terhet sem akarnak, habár tíz, husz lépésre is — két, három húszason alól szállítani. —

— Legközelebbi hallomások után okunk van remélni, hogy az időszaki sajtó körében kiterjedtebb élénkség fog következni. — Ugyanis egy ismeretes író főfelügyelete alatt, a' vidéken még egy heti lapot szándékoznak alapítani; — 's némellyek egy tudományos folyóirat kiadását is tervezik. Szerencsét kívánunk hozzá — azon szerény tanácsadással, miszerint jelenleg az olvasó közönség, 's közszellem üterét megérzeni tudó biztos tapintat — bármily lap jövőjére nézve is — sokkal nagyobb szerkesztői előny — mint egyoldalú szak-képesség. —

— A' színházi játékrendben csőtörtőkre a' Bűvös vadász volt hirdetve, és — elmaradt. — Igen kíváncsú lett volna pedig egy kis változatosság; 's nagyon szerettünk volna a' Donizetti-féle idyll-elegiaozón után — mellyel már olly régóta vagyunk saturálva — egy kis idegekre ható zenét is hallhatni. — Az elmaradás egyszerű oka, mint mondják az, hogy egy énekesnőnek későn küldték meg szerepét, 's nem érkezendett azt, az előadás idejéig betanulhatni. Szeretjük hinni, miszerint — mint többen gondolják — nem a' szóban levő — általunk igen tisztelt kisasszony szeszélyeskedik — hanem csakugyan a' szerep későni megküldése az elmaradás valódi oka: minthogy egyébiránt is már régóta általános a' panasz a' szerepek késő szétküldése ellen. Minthogy — egy nedélyes barátunk szójárása szerint — eleget dagasztotta már keblünket a' — Donizetti-féle — lágy érzelem; — halljuk tehát a' lehető leghamarabb a' Bűvös vadászt. —

— Több műértő által szólíttatánk föl, hogy figyelmeztetnők a' színházi igazgatóságot egy igen jeles fiatal tenor-énekesre, kinél a' hangnak meglepő kerekdedsége, és magassága figyelmet érdemel. A' fiatal ember neve Morocz Ferencz — 's ha szükség leend, szívesen adunk fölöle bővebb fölvilágosítást. —

— Mit szólunk a' fővárosi utcái életről? Itt természetes, hogy a' zsebvágók és tolvajok legérdekeesebb tényezők mind ez napiglan, 's dicséretűkre legyen mondva, hogy mesterségüket annyira szabadszellemű elfogulatlansággal üzik, miszerint két-három ember szemlélete épen nem tartóztatja vissza szeretetre méltó lovagjainkat, kivenni a' szórakozottak zsebeikből mindent, mit szép szerével kivenni lehet. Ellenben a' városhajduk csupa humanitásból annyira türelmesek e' tekintetben hogy, ha egyenruhájokról nem ismerné meg az ember őket, — a' tetten csipett utczasuhanczok irányábani kötelességök teljesítéséről bizonyosan nem. Példákkal szolgálhatunk akár mennyivel.

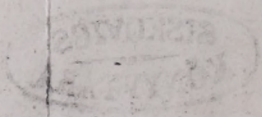

Sydney

1347.

ÉLETKÉPEK
Kárpis Frankenburg St.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

12. sz. — Sept. 19. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

PÉCS, aug. 17. Szerencsés jó napot minden részről! Szorult szívvel jelentem, hogy Tyúk Mihály barátom, e' lapok pécsi levelezője, élni megszűnt. Okozá pedig az ő szomorúságos kimutása a B. P. Híradó pécsi czikke (644. sz.), mely az irodalmi tyúk-miskák rettentő példájára tudtára adá a' boldogultnak, hogy ő „kiskoru 's a' könyvek bírálatához ne fogjon.” Ez több volt, mint a' mennyit barátom gyenge ideg-rendszere elviselhetett. A' guta kerülgeté, meg is üté 's rövid időre meghala. Ez volt az ő sorsa. Kimulásának okairól bizonyosságot nyereendő barátunk porhüvelyét bonczkés alá bocsátottuk. És mi volt az eredmény? — Borzasztó fölvilágosítást nyertünk. Szíve helyén volt ugyan, az agyvelő túltömöttsége sem mutatkozott, hanem gymra — gymra iszonyúan még volt terhelve, tönkre silányítva, megsemmisítve. Szörnyű chaos találatott benn emésztetlenül. Ott volt a' salonlap cum didascalis et Ökörszem, ott volt egy abc-és tábla (világos, hogy kiskorú volt), ott a' Nemzetes és az Erkölcsi Naptár. És mi megnyugodtunk a' sors vasakarátán, mert meggyőződünk, hogy a' B. P. H-i czikk csak sietteté amúgy is elkerülhetlen halálát. Vég szava az átszellemültnek: b o s z ú volt 's azon ígéret, hogy a' túlvilág sötét árnyaiból, hacsak alkalmatosságot kap, többször fogja tudósítani alulírtat az elysiumi újdonságokról (a' jámbor még ott is levelező fog maradni). — Nyugogyanak esendben hamvai! — És most, midőn dicsőült szellemének boszúáldozatot hozandó tollat ragadok, elfoglalván egyszersmind, t: szerkesztő úr engedelmével, a' megürült levelezői tisztet, most — uram, uram Y. D. uram, szállok az úrhoz! Azt mondhatnám önnek, hogy elhúnyt barátom, kinek képere mászni méltóztatott, igenis kiskorú volt az irodalomban, a' menyinyben nem „lelki öreg,” hanem a' „fiatal irodalom” elvbarátja volt, azt mondhatnám, hogy noha ő csak tyúk-miska volt, mégis az irodalmi tyúk-miskák (kiknek jellemzését máskorra tartom fön) ellenében azon előnnyel bírt, hogy ő csak névre volt az, ezek pedig tettel; azt mondhatnám, hogy ő Nagy Ferdinánd kalendáriomát sohasem bírálta meg, nem, ő criticusnak igen jámbor kedélyű volt: ő még színlapot sem bírált, következéleg semmiről sem írhatott recensiót; — és még többet mondhatnék, de keblembe fojtom a' sujtó fájdalmat 's a' boszú villámait és larariumomba vonulok társalogni a' dicsőült szellemével, hogy ronesolt keblem irt nyerjen, és szomorodott szívem földviljon az ő ékes szellemi beszédein. — Oh Seni, Seni, du alter Sterndeuter und Kalendermacher, deine Zeichen deuteten Tod und Verwüstung!

S á r g a L a c z i.

PÉCS, aug. 20. Aegyptusi idöket élünk az ó-testamentomból. A' sötétség kézzel foghatólag uralkodik; a' kijelölt világterjesztők ál fényt hordanak körül, mellyel szemünk káprázik 's a' a' falnak megyünk. Az elemek is ellenünk esküdtek. Tűz, víz 's vihar egyaránt rombolják vidékünket. Alig bontakoztunk ki az éhhalál barátságtalan karjaiból, most meg új csapás ér. A' keleti s á s k á k látogaták meg vidékünket roppant sokaságban, pusztítva minden zöldet (szerencse, hogy sárgák vagyunk) és rémülést gerjesztve a' tehetlen lakosság közt. A' hatóságok erélyes rendszabályokhoz voltak kénytelenek nyúlni. Eddig Bonyhádon és Baranya keleti részén mutatkoztak, söt egy kis elődandár már Pécssett is jelentkezett. A' porság különféle strepitusos eszközökkel és hangszerekkel riasztja tova a' torkos vendégeket. És ilyenkor aranyért sem kapni egyet is a' sok utazó virtuoz klarinétosok és flótások, hegedűsök és énekesek közt. Oh Bieselen Emilia, merre visznek zephyr-szárnyaid? — Oh Stigler polymelodiconista, hol ögyelegsz? Országos jótétemények eszközölhetnétek most. Milliókra tehetnétek hatást, míg multkor alig 9 pár emberfület kínoztatok siketségig. Hiába! „nincs semmi hang, nincs semmi nesz;” még a' dalárda is hallgat — és a' sáskák lakoznak a' kukorica-száron és a' szőlőleveleken! — Advinent jeles állatsereglete sok nézőt gyűjtött. Majmai kevés figyelmet gerjesztettek, nálunk nagyobb példányokat láthatni. Két heti-vásárunk volt, néptelen és pénztelen. A' népet tudjuk hol van, de a' pénz nem. A' kettő közt az a' lényeges különbség, hogy ez az országból ki-, az bemenetetik. — Mit szóljunk a' vasutról, a' védegyeletről? Aláírtuk mindkettőt: a' jó isten majd gondoskodik rólok. — Gyáraink pangása nem rettentí el az új vállalkozókat. Legújabb Steiner E. bécsi gyárnok állítand czukorgyárt, kibocsátott hirdetményében igen kedvező föltételeket ajánlván a' répatermesztőknek. — Végül egy mulatságos történetkét közlök, tanújelül, mennyire terjedt már a' szelid humanitás a' legalsó néposztályban; de ne felejtjük, hogy a' XIX-ik század derekán vagyunk. Egyik közellévő helységben egy tolvaj a' helybeli bírótság elé hurcoltatott, egy darabka vasnak (melly legfeljebb 8 garast ért, de kilenczet semmi esetre) eltulajdonításáról vádoltatván. A' tolvaj elismeré bűnét. Az ítélet kimondatott rá, mely hat pálcaütésből állt. A' végrehajtás azonnal megtörtént. Hogy azonban hanyagság bűnébe ne essék az előjáróság, elhurcolák az elítéltet minden eskütt udvarába, hol külön-külön az adag ismételtetett. Az egész falu népsége kísérté az áldozatot; a' nép boszúja még nem volt hűtve. „A' kovácsához — a' kovácsához!” — riadt a' tömeg és megindult a' durva csoport a' falu kovácsához középben martyrját vezetvén. A' kovácsnál a' lopott vas megtüzesítettett, 's hogy valamikép ezen napot a' tolvaj el ne felejtse, emlékül mindkét lábát 8—8 helyen megcsütögeték, és — de miért tovább festeni a' vérfagyaló embertelenséget? — Az áldozatot magam láttam, neve saját nyelven: Bastian Jobst. És ez történt egy német községben.!

S á r g a L a c z i.

SZOLNOK. Gyász. Szomorúbb, közrészvét- 's könyzápordúsabb látvány ember emléke óta nem lépé meg városunk népét, mint f. é. nyárutó 13-ka, midőn a' közkedvesség, szeretet- 's tiszteletben diszló kedves Gajzagó Katicza kisasszonyt rövid halállali küzdései után nagy számú

rokon, barátné, jó barát 's résztvevő néptömeg zokogási között ifju élte reggelén az emésztő sötét sír borzasztó ölébe kísérik. — E' ritka jellemű szűz kimulta nemcsak lánczot szakított hölgyeink koszorújában; de megcsontkítá érezhetőleg társalgásunkat, fátvállal borítá vigalmi termeinket, 's benne erényt, szívet, lelket és bájrt rabolt el a' halál, midőn reá lövellt. Alugya békében az örök éj álmait!

MAGYAR FÖSTESZ-ACADEMIA. A' t. cz. közönségnek közel mult műkiállítási alkalommal a' föstész-academiai növendékek munkái iránt általjában nyilvánított tetszése és megelégedése egyszersmind az academiái igazgató-tulajdonosnak nem kevés örömeire szolgált 's annál kedvezőbb volt, minél bizonyosabb, hogy annak kivált most, vállalkozása kezdetén, majd legyőzhetlen nehézségekkel kell küzdenie, 's ekkép fáradozásának némelly gyümölcsében részesülni szerencséje vala. Ennél fogva a' tanulók által a' folyam kezdetétől fogva lépcsőnként tett előmenet bebizonyítása végett october hó 1-ső és 2-dik napján azoknak minden rajzai az academiában szemléletre kitétetnek, melyre mindenki, ki abban gyönyörűségét találja, különösen pedig a' szülők szívesen meghívhatnak, midőn october 3-án, mint is ezen academiá megnyitása napján ismét a' folyam megkezdetvén az új növendékek is beirathatnak. Továbbá a' tanulók rajzainak megbírálása után oly verseny fog eszközöltetni, minő az olaszthoni academiákban tartatni szokott, 's a' legjobb munkák jutalommal és pedig az első ezüst érdem-pénzzel 's írott bizonyítvány nyál fognak díszesítettetni, mi szinte az ifjuság további ösztönére nem kevés hatással leend. — Pesten, september 15-én 1847. Marasztóni Jakab, a' magyar föstész-academia igazgatója.

A' BUDAPESTI MÜKEDVELŐ-TÁRSULAT JELENTÉSE.*) Noha a' budapesti mükedvelő társulat jótékony irányú 's a' színészi pályára fiatal tehetségeket képező, előkészítő müködésével föl nem hagyni elhatározá, sőt bár kitűzött céljának minél inkább elérése végett jövő országgyűlés alatt Pozsonyban még nagyobb erővel 's gyakrabban föllépni szándékozik; mindazáltal szükségesnek tartja eddigi müködésének anyagi eredményéről a' t. közönség előtt nyilvánosan számolni. Levonván a' tetemes költségeket, a' budapesti előadások összesen 170 ft 56 kr. e. p. jövedelmeztek, melyről a' társaság közgyűlése akkép rendelkezett hogy, miután reméli, mikép t. Bajza úr igazgatása alatt a' fiatal kezdő színészek képeztetésére több gond fog fordíttatni, sőt tán a' conservatorium részére ajánlott pénzekből külön színész-növelde is fog fölláttatni — mükedvelő-társaságunk az érintett 170 ft 56 kr ezüst pénz 's eddigi kamatát, egyéb leendő jövedelmeivel együtt, csupán csak e' cél előmozdítására akarja szentelni, 's mindaddig, míg ez ügyben komoly lépések nem tetetnek, pénzösszegét a' takarékpénztárban hagyni, 's tovább is gyümölcsöztetni elhatározá. — Pest, september 13-án 1847. A' budapesti mükedvelő társulat igazg. választmánya.

NYILATKOZAT. Az Eletképek sept. 11-diki számában az ujdonságok rovatában az állíttatik, hogy a' Társalkodóban Schultz testvér-pár irt bizonyos alkalmi verset. Mellözve ez uttal minden a' kérdéses mű belértemét tárgyzó észrevételt, a' felől vagyok kénytelen nyilatkozni, hogy e' költemény csupán testvérem Augustz neve alatt jelent meg, 's legyen az bárminő, miatta azon ezímet, mely alatt testvéremmel együtt az irodalmi téren müködöm, a' közönség előtt compromittálni méltánytalanság. Annnyival is inkább, minthogy én minden ismerőim előtt tisztán álló jellememet oly általános hízeltésre hajlással, minő ugyanott ránk fogatík, sohasem bélyegeztém.**)

Schultz István.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP SEPTEMBER 19-től SZOMBAT SEPTEMBER 25-ig.

Sept. 19. Két Barcsay. Tánceczal.	Sept. 22. Lignerolles Luiza.
— 20. Képmutató. Másodszor.	— 23. 3 király, 3 dáma. Először.
— 21. Bűvös vadász. Bognár mint szerzödött tag először.	— 24. Zách unokái.
— Miskolczy Julia betegsége miatt, sept. 16-án a' Képmutató ismétlése helyett Férjem kószál adatott. Több operai tag gyöngékedése miatt sept. 18-ról Linda 25-re tétetett át, 's helyére a' Párisi rongyszédő soroztatott.	— 25. Linda. Javára bérletszünettel.

*) Kéretnek a' többi t. szerkesztőségek e' czikket lapjaikba átvenni.

**) E' nyilatkozat közlésével mind az igazságnak, mind a' tisztelt nyilatkozóknak tartozunk 's ezennel kérjük ujdonságíróinkat: hogy miután személyesen minden elmondott ténynek utána nem járhatunk, szíveskedjék jövőben hasonló kellemenségeknek elejét venni. Különben is illyszerű alkalmi költeményeknél nem a' rímek, hanem az érzelmek összehangzása a' fő érdem 's ezeket mindenkor tiszteletben kívánjuk tartani és tartatni.

Szerk.

Kiadja Frankenburg Adolf.

October 1-ső napjával kezdendő évnegyedes előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára

Budapest 3 ft, postán küldve 4 ftjával pengőben elfogadtatik Pesten **csupán-csak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzszobájában (Pesti Hirlap kiadóhivatalában) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat az Életképek szerkesztősege.

HÖLGY-ZSINOR-ÉKMŰVEK.

Alulírtak van szerencséje az összes művelt nőnemnek úgy, mint a' nőruhakészítők- és pipere-árúsnéknak tisztelettel jelenteni, miszerint ő külföldről honába tértével Pesten letelepedvén, a' divat igényeihez képest párisi minták szerint készít mindenféle rajtokat, nőöveket, bojtokat, pipere-zsinórzatot, férfi- és nőruha-gombokat, kézelőket (manchette); készít továbbá hajékeket, **magyar fejkötőket**, úgyszinté kalapokat szalma-, kender- és selyem-sodrásból legjutányosb áron. — Lakása: zöldfa-utca 261. sz. 2-ik emelet.

Nagy Imre, hölgy-zsinór-ékműves.

Alulírtak legfelsőbb megerősítéssel, főleg **elemi és gymnasialis** növendékek számára Pesten fenálló

finevelő-intézetében

a' közlő iskolai évben a' rendes előadások october 4-ikén fognak megkezdetni.

Ennélfogva tisztelettel felkéretnek azon t. cz. szülék, kik a' nevezett intézetbe **növendéket** vagy **bejáró tanítványt** adni szándékoznak, hogy előleges célszerű intézkedések végett ebbeli szándékuk iránt alulírtat minélelőbb értesíteni méltóztassanak.

A' felvétel feltételei és a' nevelési terv iránt felvilágosítást nyerhetni az intézetben Pesten a' zöldfa- és kalap-utca szegletén **276-ik sz. alatti Kóvér-féle házban.**

Mutschenbacher Alajos,

kir. József ipartanodai francia nyelv-oktató.

Figyelmeztetés szülékhez!

Azon t. cz. szülék és gyámnokok megnyugtatóására, kik gyermekeiknek a' kor' szelleméhez alkalmazott célszerű nevelést adni ohajtanak, ezennel tisztelettel nyilvánítom: miszerint a' kegyes tanító rendű tatai ház növendéjébe a' jó erkölcsű növendékek jövő tanévre is ismert feltételek alatt felvétetnek, ott rendes tartás 's iskolai tanulmányokon kívül a' rajzolásban, nyelvekben, test- 's más mellékes gyakorlatokban oktatást nyerendők. — Költ. Tatán sept. 4-én 1847.

Kutserik Sándor s. k.

kegy. r. gymnas. 's növelde igazgatója.

Heckenast Gusztáv

pesti könyvtáros- és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvtárban kapható:

Legujabb és legtömöttebb

MAGYAR-NÉMET ÉS NÉMET-MAGYAR

SZÓKÖNYV.

A' magyar nyelv újabb és legujabb alakulását tekintve, legjelesebb kútfők után készítette

FARKAS ELEK.

Tömnyomatu kiadás.

Német-magyar rész. Első füzet. 1—8 ív.

Ezen három füzetből álló német-magyar rész (egy kötet) előfizetési ára csak 1 frt. 12 kr. pp.

(6) **Alapos oktatás** (3, 4)

a' francia, olasz és német nyelvben. A' nyelvmester lakása országút 2. szám, a' nemzeti színház közelében, Vígázó-féle házban.

(7) **A' nemzeti** (1, 3)

SZÍNHÁZBAN

egy földszinti zártszék, october 1-jétől kezdve, minden másod napra negyed- vagy félére kiadandó. Bővebb értesítés a' „Pesti Hirlap” kiadóhivatalában.

Az Életképek 7-ik számával megjelent **Szalay László** hivatalált arc képe kapható a' Pesti Hirlap kiadóhivatalában 40 p. krért.

12. sz. — Sept. 19. 1847.

AZ ANGOL PROSA-IRODALOM

1780-tól mostanig. *)

Az angol irodalomra vetvén tekintetünket látjuk, hogy Erzsébet ideje alatt a' dráma uralkodó elemmé emelkedik, később pedig méltóságából vesztítvén elsőségért küzd a' XVIII. század végeig, mikor azután a' lyra a' kormánypálczáat el nyervén, diadalmasan tovább halad. A' beszélyt csak 1740-ben látjuk föllépni, melly teremítőinek a' heves érzelmű és nagy gyöngédségű Richardsont, 's a' nedélyes elzés Smollet, Fieldingt 's Starnet mondhatni. Hanem az utánzási processus következtében — a' mint már megmutattuk — mind inkább sülyedni kezdvén talán el is enyészett volna, ha női ápolásra nem akad, mi által hirtelen óriási erőre kapván olly szerencsésen versenyezett a' lyrával, hogy napjainkban legnagyobb szerepet játszik. Látni fogjuk, hogy ezen mezőt mivelők közt a' nők száma fölmulá a' férfiakét, sőt úgy látszik, mintha a' beszélyírás egyedurasa csak kezökben volt volna. Úgy hiszem hogy, ha a' női működés sikeres az irodalomban, leginkább a' beszély- és regényben lehet; itt nincsen szükség hősi méltóság-, lyrai fenség-, vagy a' drámában megkívántató jellemfestési hűségre, hanem gyöngéd és finom érzelem-, közép termékenységű képzelet-, eleven és kellemes leirói tehetségre, szóval, a' nő mindennel bír, mi költött tárgyakat kellemesekké, tanulságosakká és érdekesekké tehet. A' nő, természeténél fogva erkölcsösebb és gyöngédebb levén a' férfinál, életét inkább a' vizsgálatnak, mint a' cselekedetnek szenteli, és innen van, hogy sok férfi figyelmét kikerülő élet árnyéklatait csak női kebeltől tanuljuk meg. A' nő nem gyönyörködik régi elvek felforgatása- és újak felállításában, hanem igyekszik a' dolgokat természeti színben tüntetni elő. Leírásokban a' férfi erősebb, velősebb; a' nő pedig gyöngédebb, gazdagabb

*) Bizonyos okok miatt megjegyzem, hogy 1846-ben Eszláron K. G. ó nagyságánál ilyen irányu de terjedelmesebb munkán dolgoztam.

's folyékonyabb. 'S most fogjunk hozzá a' női sereg bemutatásához. A' beszély felélesztői közül legelső B u r n a y k. a. volt, ki később férjhez menvén, D' A r b l a y név alatt ismeretes. Művei: „Evalina 's Cecilia“ nagy tetszést és csodálkozást idéztek elő. Az első gazdagabb comicus jelenetekben, melly egy fiatal phantasia szüleménye, a' másik pedig rendszerebb és jelentékenyebb. Későbbi művei: „The Vanderer — a' vándor“ — és egy memoir. Említést érdemlenek naplója és levelei, mellyek csak néhány év előtt láttak világot. Gyors ítélő-tehetség, rendkívüli ügyesség az angol élet nedélyes és tarka oldalainak leírásában, élénk és leleményes ész, jellemének fő vonásai; a' divatos élet idétlen és nevetséges árnyéklatai előtűntetésében szinte hasonlíthatlan. Nevezetes, hogy a' szerelembeni jelenetek nagyon halványak és prosaiak. B. k. a.-nak fő célja volt minden életből merített tapasztalást kellemes módon előadni és a' mellett mulattatni 's oktatni. L e e Z s ó f i a k. a. „The Recess — magány“ — cz. művel lépett föl, mellynek alapul Erzsébet korszaka szolgál. Ez a' történeti rengények elsője lévén, ha a' benne foglalt szép rajzokat nem említjük is, minden esetre csak dicséretet érdemel. „The two Emilys — két Emil, és The Clergyman's Tale — a' pap elbeszélése“ — igazi gyöngéd érzelem szüleményei. Nagyobb szerencsével működött testvére, L e e H. k. a. „Krutznér“ cz. beszélye olly figyelmet gerjesztett, hogy lord Byron ezt dramatisálta, mit a' világ W e r n e r név alatt ismer. Ezen mű nagy felfogási-érdeket ébresztő- és festő - tehetségre mutat. Fő eszméje egy atya borzadása, ki fiától gonosztetten kaptatva, — ebből — igazolása végett — az erkölcsi érzelmet és nézeteket mindenképen kiirtani igyekszik; később pedig a' fiu ennek következtében gyilkossá lévén, magát apja tanaival védi. Gyakori lelkes és velős dialogjai drámai hatást szülvén, nagy érdeket ébresztenek az olvasóban. „The Life of a Lover — a' szerelmes élete“ — beszélye szinte bővelkedik szép és lelkes leírásokkal. Ezen két testvér művei: „The Canterbury Tales“ név alatt ismertek. I n c h b a l d assz. a' „Simple Story — az egyszerű történet“ által kapott hírre, a' benne foglalt sok meglepő és szenvedélyes jelenet az olvasót örökös figyelemben tartja. Nem kevésbbé dicséretes a' személyzet ügyes bemutatása- és nyelve elevenességében. A' londoni szegény nép nyomorainak leírásában I n c h b a l d egyenlő fokon áll B o z D i c k e n s e l. S m i t h C h a r l o t t e beszélyeinek regényes és új színezete által emelkedék fel; ő inkább életet, szokásokat kívánt teremteni, mint a' létezőt lefesteni. „Emeline, Celestina és Old Englisch manor house — az ó angol úrilak“ — geniusa legjobb gyümölcsei; ez utósót mind szép leírása mind érdekes cselekvénye által maradandó becsü munkának mondhatni. 1790-ben a' termékeny képzeletű és hatalmas beszédű R a d c l i f f e assz. tűnt fel, ki a' beszélyt eddig ismeretlen magasságra emelé; első műve: „The Castels — a' várak“ — melly Skóthon feudális idejében játszik — nem nagy tetszéssel találkozott; — de az utána következők, mellyek valódi költészet-szülte jelenetektől hemzsegnék, bámulás tárgyává lettek. Itt nem a' prosa, de a' költészet magasztos nyelvét találjuk. Fenséges

és homályos jelenetek ábrázolására, heves szenvedélyek kifejezésére nézve Radcliffe hasonlíthatatlanul áll előttünk; erdők, felhők, patakok, szélvészek, haramiák, várak, romok képzeletének megannyi kedves játéka, sőt néha a' túlvilági homályos régiókba is fölhömpöl, honnan a' legrejtettebb titkokat is napfényre hozza. Főbb művei : „the Romance of the forest — az erdő regénye, — the mysteries of Udolpho — Udolpho titkai.“ — Említést érdemel „the Italian — az olasz“ — mellynek alapjául a' romai egyház virágzó korszaka szolgál. Elevenebb színekkel senki sem festé az inquisitio szomorú következeit és a' szerzetesek visszaéléseit. Szóval Radcliffe új időszakot képezett a' beszélyben's ragyogóbb színben ezt csak Scott Walter fölléptekor látjuk. Megemlítendő, hogy ama' büszke dalnok, I. Byron, sem restelte Radcliffet olvasni és hasznára fordítani, mit minden figyelmes olvasó könnyen észre vehet. O p i e A m a l i a kisasszony a' természet és szenvedély hü ecsetelője : „the Father and the daughter — az apa és leánya“ — czimű műveit bocsátá közre, melly mind a' mellett, hogy a' közönséges élet határain túl nem hág, a' leirői tehetség bizonyos neme által nagy figyelmet gerjesztett. — Jelesebb művei : „Domestic Scenes — házi jelenetek, — Tales of the heart — a' szív beszélyei“ — az egyoldalúság fő hibája. Hasonló tehetségű volt de termékenyebb P o r t e r M. kisasszony; legjobb beszélye : „Dom Sebastian“ mind érdekes cselekmény-, mind finomul festett jellemekre nézve. Ő inkább a' szenvedélyek leírásában remekelt, mint az igazi életfestésben. Nagy tehetséget pillantunk meg E d g e w o r t h kisasszonyban; eleven és hü rajzai a' nemzeti szokásoknak mintegy villanyos erővel hatának a' közönségre és Scott Walter képzeleteit is nagy mértékben felizgatták. 1780-ban „Popular tales — népszerű beszélyek“ — bocsátott közre, mellyek ügyes toll-, nagy ész- és finom érzelmre mutatnak; — későbbi művei : „Leonora; The Absentee — a' szökevény“ — mellynek iránya a' lakhelyeit elhagyó's vagyonát idegen országban elpazarló embereket gúnyolja ki, stb. — „Művei — mond egy bíráló — nem a' phantasia szerencsés kiömlése vagy a' genius történetes ihletése, hanem egy hatalmas elme és erkölcsön alapuló nézetek érett és korszerű gyümölcse, párosulva az emberi jellemet pontosan festő-tehetséggel. Tíz sort sem olvas az ember belőle a' nélkül, hogy azok javítani akaró törekvését észre ne venné, nemcsak a' boldogságot gátló téveszmék, és előítéletek elhárítása, hanem a' jó és vonzó, okos és kedves alakjának előtűntetése által. Alig van egy jó tulajdon, mellyet ő szép példákban nem kedveltetett, és vétek, mellyet nem utáltatott volna meg. A u s t i n kisasszony ügyességgel bír az események rendszerinti szerkesztésében. Ő gyönyörködik a' minden napi jellemek vizsgálatában. A' gyengéd női érzelm és erkölcsi irány minden művében feltűnik. A' nőneveltetés fonákságait, azok gyöngéit's hiúságát, a' családok közti osztályozást és büszkeséget, továbbá a' nőnem érzelmeit, fokonkénti kifejlődését a' szerelemig senki sem festi hitebben nálánál. A' szigorún figyelmező's éles ecsetű T r o l l o p e asszony : „Domestic Manners of the Americans“ művét mutatá be a' világnak, mellyben túlságig rajzolja az amerikai nép gyöngédség-hijányát, önzé-

sét és különzségeit. Egyéb művei: „Belgium, Germani“ hasonló irányúak. (Némethonban legnagyobb ellensége a' dohány füst vala). „Widow Barnaly — Barnaly özvegy“ — mellyben a' női gazdálkodás nevetséges árnyéklatait nagy sikerrel fejté ki. Satirája csak a' külső élet ferdeségeire terjed ki, nem pedig a' benső, és szellemi tulajdonokra. Említést érdemlenek: Mitford kisasszony, ki a' falusi élet kellemes oldalait ügyesen ír le; és Blessington grófné, kinek munkái közt: „the victims of society — a' társaság áldozatai“ — legsikerültebb. — Nagyobb figyelmet igényel Hall kisasszony, kitől „Sketches of irish character“ 1827-ben jelent meg, melly gyöngéd nedély- 's erkölcsi érzelemtől áthatva, 's azon kívül gazdagon ellátott leírásokkal bővelkedik. Utána következett: „the Buccaneer“ történeti regénye, hol a' tárgy választása és jellemfestése ezt az első közé helyezik. Ha a' kisasszony elmékedései nem élesek de célszerűen használvák; nedélye közepszerű de csipős, szóval művei gyönyörködtető 's szívet tisztító olvasmányok. Az ismeretes, 's legtermékenyebb Gore kisasszony első beszélye: „the reign of terror — a' borzalom uralkodása“ — 1827-ben látott világot, melly a' francia forradalmat sok érdekes vonallal vázoló. Egyéb művei: „Woman as they are — az asszonyok a' magok valóságában, — Mathers and Daughters — anyák és lányok“ stb. — Fő iránya volt a' divatélet árnyékoldaltait és a' külfény után sóvárgó osztályt keményen megróni. Kár hogy felfogási tehetsége teremő-tehetségénél nagyobb volt, mi által munkáiban bizonyos egyoldalúság mutatkozik. Végül megemlíjük még Martinau asszonyt, kinek munkái kevés kivétellel political irányúak, és igazi democratai érzelemtől átlehelvék; Grayt, kinek sok történeti beszélyt köszönhetni. — Úgy hiszem, e' vázolatból eléggé kitünik, milly mozgalom, minő fölébredés, micsoda fürkésző és haladás után törekvő szellem hatá át az egészet, mikor a' nők is nemesaka' magán- és háziélet fonákságait, 's rosz szokásait rótták meg, hanem a' nyilvános political életbe is átesapván mindenhová kiterjeszték a' satira fullánkjaikat.

Most térjünk át a' férfi személyzetre. (Folytatása köv.)

Frereych Imrc.

A Z U T O L S Ó K É P .

Beszély.

I.

Tanítsatok feledni! Egykor hosszú emlékezetért imádkozám, most átkozom őket, kik ez ösztönt belém korbácsolák. Napjaim egyszerűn, 's nyugodtan folytak le, de a' véletlen közibe sodort egy napot szépet, végtelenül szépet, egy napot boldogsággal és menynyel telvét; egy napot, melly úgy áll eddig leélt napjaim közt, mint óriási sivatagon egy bájoló rózsza. És egy szép nap megzavará lelkemet. — Boldogtalan én! kinek olly kevés szép jutott az életben, hogy még azon egyetlen, — azon tündéri nap

szépségeire csak kinnal emlékezhetem; de mikor vágyakat élesztette bennem, szilárdságomból és eszmeimből kiforgatott, akaratomat meghajtá . . . átko . . . nem, áldott legyen emléke, hisz e' nap nélkül alig tudnám elképzelni, minő lehet a' valódi boldogság? Oh! de hát azért kelle őt látnom, hogy ismerni tanuljam: mennyire kopár vala eddigi éltém, 's minő boldogtalan leendek ezen tul? Illy keserű tapasztalásra szükségem nem vala. E' napot, ez egyetlen ohajtnám emlékezetemből kitörölni.

Laura! téged, angyalvonásidat, hódító szereidet, arczod ifjusági harmatát, zeneszerű hangodat is felednem kellene? Oh! úgy nem akarok feledni semmit, és ha az emlékezet emésztő lángja csikorgó kinok közt minden perczen éltém egy-egy évét gyilkolandja is meg, feledni nem akarok semmit! Laura! én láttalak és imádlak, Laura! én láttalak, 's ha a' lélek halhatlan, örökön-örökké fog élni emlékezeted.

Borzasztó volt az elkárhozott angyalok büntetése, ők a' mennyet birták — sokáig birták és élvezék; de a' kéj, öröm és boldogság özönéből kitaszítottak, — én csak láttam a' mennyet, 's mióta nem látom, keblemet a' pokol lángja emésztí. Szegény bukott kegyenczek! mit ti a' tulvilágon szenvedtek, én e' világon szenvedem.

Csendesülj, szívem; szív? mi az, mit emberi nyelven így neveznek? Sokszor, mindig hallám, azon érzőtag, melyet öröm, fájdalom, részvét és szerelem érint, és én hittem, mert hallottam. Boldogok! még a' fájdalomban is irigylendő boldogok ti, kiknek a' szerelem kínai csak egyetlen tagokat gyötri, ti más lények lehettek, mint én, vagy megőrültem, mert nem tudom, hol fáj, nekem mindenem fáj; vagy minden tagom, minden csepvérem, még lelkem is szív; mindenem fáj, mióta őt láttam, vagy mióta őt nem látom. És nem éreztem-e egész testben és lélekben üdvet, midőn először Laurát megpillantám? Hol hát az a' szív, mely képes örömet és fájdalmat érezni, a' nélkül hogy egész lényünket megzavarná.

Illy tartalmu napló, 's egy remek — de bevégezetlen női arczkép hevert Jenő előtt, midőn Ákos az ifju művészhez belépett.

Jenő mellre lankasztott fővel szendergett, 's arczából bánattenger vala kiolvasható, álmán sok éji nyugtalanság utáni lélekfáradtság inkább, mint nyugalom mutatkozá.

Ákos végig tekinté barátját, a' naplót átfutá, 's az arczképet szemlélgeté.

— Fáradt vagyok — mond Jenő, bágyadtan törölgeté homlokát.

— Más bajod van, édes barátom — jegyzé meg Ákos.

— Ah! te itt? — riada fel Jenő, 's asztalra kapkodott az elszórt tárgyakat elrejtendő.

— Gyönyörű, remek arczkép! — kiálta fel Ákos.

— Hitvány mázolás! — viszonzá Jenő, 's az érdeklött arczképet Ákos kezéből kivette.

— Bolondítani akarsz? — enyelge Ákos.

— Együgyű világ! — kiálta fel Jenő — elhitetted velem, 's magad-

dal, hogy művész vagyok; művész? hahaha! Oh barátom! ha ismernéd az eredetét, — igaz: a' szem, száj, orr, homlok és minden vonás hasonlít hozzá; de mégis nem tudom: az összehangzásban hiányzik a' kifejezés, a' lélek 's ez engem kétségbe ejt, megöl.

— Szerelmes vagy — mond Ákos kételkedve.

— Szerelmes? minő köznap kifejezés! Szerelem? mit neveztek ti így? ha az ifju időtöltésből udvarol egy csinos hölgynek, 's a' hölgy, hogy ne unatkozzék, vagy hogy hiuságát kielégítse, szívesen hallgatja az ifju sujtások hizelgéseit; örvendnek ha egymást látják, mert egymást látják, feledik egymást, ha mást látnak; a' társaságot nem kerülük, vigsgában szórakozást találnak; ez önbolondítás, vagy ha szerelem, mi hát az, ha a' lélek tengerré válik? viharos és hullamzó tengerré, mely csak akkor csendesül, ha villám, dörgés 's a' sötét ég felé indulatosan tornyosuló hullámok küzdései után az elemek kifáradván, pillanatnyi lankadságban az eget tisztítani, 's azon egy csillagot ragyogni álmodjuk: 's mihelyt szemünk zárja felpattan, a' tengeri vész ismét előáll. Az érzelem benne buvár, mely életveszély közt fenékre törekszik kincset keresendő 's e' kincs az imádott rokonérzelme. Mi hát az, midőn fájdalom és szenvedély a' lelket indulatosan megrohanván, nem törünk ki kétségbeesett szitkokkal, hanem önkénytelen vonúl el ajkinkon egy édes-keserű mosoly, 's azt, ki e' kint okozá, még lázrohamunkban sem átkozzuk. Mondjátok hát nevét e' lelki állapotnak.

— Betegség — mond komolyan Ákos — mellynek orvosa az idő.

— Igen, betegség, mellynek orvosa a' halál.

— Tapasztaltam rajtad e' változást, de nem akartalak fakgatni; ám de most kérlek, szólj.

— Legyen.

Ákos szivarra gyújtván, egy kényelmes karszékbe veté magát. Jenő keresztbe veté karjait, 's kínos emlékezettel látszék küzdeni.

II.

Olaszországi utazásomból tértem meg; e' földi éden minden szépségeivel és gyönyöreivel még élénken állt emlékezetemben; előttem feküdt még — az obscínáról tekintve — az ifju óriás, Trieszt, meglepő kikötőjével, ezer nagyszerű hajóival, mellyek árboczai, mint télen az erdő fái kopaszan meredeztek ég felé; előttem terült el a' végetlen tenger. — Velence, ezen világ remeke, millió remekével, hajdani nagysága- és jelen hanyatlásában, a' mult fényében, tömérdek művészei, roppant kincse, rettentő hatalma fényfokán és jelen sülyedésében; a' nagy Milano ragyogása, a' villák, palaisok, kertek, erdők és tájak meglepő változatossága; képek, szobrok, zene és közélet mind, de mind annyira eltölté lelkemet, hogy visszatértemkor elhatározám új utat teendő, a' természet másik remekét, a' csodaszép Hevetiát megtekinteni.

Gyönyörű hajnal volt; a' derült ég boltozatját egyetlen felhőcske sem szeplősíté, 's tiszta kékjét a' csendes Balatonnal látszék megosztani.

Keblem nyugodt volt, mint a' Balaton sima tükre, midőn a' „Kisfaludy” című — fénypazzarral kiállított — gőzösre léptem. Nem érdekelt senki és semmi, lelkem hol a' multtal foglalkozék, Olaszország bájvidékeit varázsolván elémbé, majd a' jövőbe kaczerkodott Schweicz regényes földét képzelvén el.

Az óra ütött, 's a' gőzös kerekai a' Balaton sima tükkrét megtördelék.

Én látcsövet vévén kezembe felleptem a' kapitányi állásra, és a' somogyi szép vidéket nézdelém. A' nap tiszta fényben ragyogott fel; ez gyönyörű látvány volt! A' szép Füred, szerényen a' hegyek 's erdők közé vonulva, úgy mosolygott a' Balaton partján, mint szerény ibolya tavaszkor a' rét füvei közt; az ős Tihany, mint sziklavár merészen tekinté alá aristocraticus állásáról, 's a' hegyeken elszórt épületek, mint félnék jobbágyok remegni látszottak a' kényúr hatalma előtt; a' nagyszerű Balaton, a' somogyi szép partok, a' szállongó vitorlás hajók és gőzös, a' felkelő nap — mind ez, még egy uzsorás lelkébe is költőiséget árasztgattandott, és hidegen maradhattam volna-e én? én, kinek ingerlékeny vérét egy szép festvény is felmelegíti? Többé nem voltam az, ki a' hajóra léptem.

Tihanynál egy kanyarulatot tettünk, 's Füred eltűnt szemeink elől.

Én a' hajóra pillanték, válogatott társaság volt a' fedezeten Keszthelyre kirándulást teendő. Oh! csak én ne lettem volna ott! A' társasághoz léptem, 's a' látcsőt kínálgattam. Mit láttam?! egy hölgyet, kihez hasonlót legmerészebb képzetem sem vala képes teremteni; hölgyet, minőt nem láttam még soha; egy alakot, kiben a' leggenialisb művész phantasiája megtestesült, kinek egyetlen vonala úgy ragyogott az eddig látottak közt, mint e' pillanatban a' nap az egész természet felett. Ő a' látcsó után nyúlt, én remegve adám át; keze kezemet érinté, 's csak az erőtlenség őrzé meg, hogy fel nem kiálték. Ő nézte a' szép természetet, 's én őt a' természet legremekebbét.

E' pillanatban feledém művészetemet, nem tudtam: festő vagyok-e, vagy költő? Rajzón után nyultam e' kedves alak vonalait magamnak feljegyzendő, és verselésen eszméltem; úgy akartam őt nézni mint művész, és a' nézésben elkábultam; uti albumomba akarám őt lefesteni, de alakja szívembe lopódzék. A' legidomosb fön egyszerűn simitvák a' hollófürtök, 's a' gyönyörűn kiálló homlok kis részét két oldalon negédesen takargaták, melly sötétség a' bőr liliom fehérségével elragadó szép ellentétben volt; a' sokat mondó 's üdvsugárt tüzelő kék szempár felett szabályos ívet képeze a' sűrű szemöld, 's átlátszó finom bőrén bal szeme alatt egy kék erecske futott szét, melly arczának gyöngé pirjában veszett el; orrmetszése nem romai, nem görög, hanem épen olyan, minő e' kedves arczhoz legjobban illett; ajka a' bimbajából fészlő rózsához hasonlított, melly alatt minden fog egy-egy gyémánt; arczán az ártatlanság zománca úgy ömlött el, mint tavaszi virányon a' hajnal harmatja. Felséges termetén egy barna battist utiköntös bájolón hullámozott alá. E' hölgy Laura volt!

Nem láttam többé senkit és semmit; a' vidék érdektelen vad. 's az

utazók unalmas társaság lőn előttem. Hiába kiáltozák: „Ott van Badacson, im látszik Czobáncz, nem messze van Szigliget!” én végtelenül csak Laurát ohajtám látni, 's minél tovább néztem, szemeim annál több bájta fedeztek fel benne. El akartam magammal hitetni, hogy csak művészi elragadtatás, 's meglehet, hogy még akkor csak az volt, — hogy egy más szép alak, vagy remek kép hasonló hatást gyakorolt volna rám, hogy egy szép szobort is így tudtam volna csodálni, erőt vettem magamon, 's elfordítám róla szeméimet, de önkénytelen ismét rátapadtak. Többé nem voltam ura akaratomnak.

Csipős éjszaki szél csapott felénk, 's fokonyként erősbülni érzém.

— Nagysád! — kezdém Laurához.

Ő rám tekintett — e' tekintet! e' szemek!! melyik isten angyala kölcsönözheté e' szemeknek varázsbájjait? Ajkaim remegtek, 's alig bírám kidadogni:

— Az idő hűsül, óvja magát.

Ő tündérmellén kendőcskáját összevoná, 's mosolygva inte köszönetet.

A' hajó mindig jobban és jobban kezdett inogni, én ismét a' kapitányi állásra léptem, 's merőn szegzém tekintetemet a' perczenként növekedő hullámokra. Két óra előtt és most?! istenem: minő különbség! Akkor is itt álltam, nyugodt kebellem, eltelve a' vidék szépségeivel, és a' hajnal kellemeivel; most keblemben veszett orkánként zajlott egy leirhatatlan neme az érzelemnek; akkor boldog, most szánandó valék. A' mindig erősbülő hullámok kiméletlenül pofozgatók a' hajót, 's az utazók egyes kiáltása hangzott a' kürtölyön átfütyülő szél közé. A' dolog több kezdett lenni tréfánál, a' hajó négy-öt lánczadáta vágott az elébe tornyosuló hullámokon át egymás után, úgy hogy némelly pillanatban azt lehetne képzelni, mintha a' hajó orra egyenesen a' fenékre törekednék, majd ismét ég felé emelkedett, 's akkor oldalról úgy vágta egy-egy hullám, hogy kereke a' légben pergett. Az emberek eszmélet nélkül potyogtak össze, 's a' férfiszitkok közé női sirás vegyült. Tökéletes tengeri betegség állott be. Engem, kit a' tengeri vész már megedzett, a' Balaton játéka nem zavart, és hasonlítgatni kezdém a' sors kegyenczei 's üldözöttjei közti türhetési erőt a' Balaton és a' tenger viharához: azon apró baj, melyet az üldözött észre sem vesz, a' kegyenczet lesújtja.

Laurát halaványulni láttam; villámgyorsasággal teremtem mellé, bal kezemmel kezét fogám meg, 's jobbommal karcsu derekát gyöngén átölelém. Istenem! mit éreztem e' pillanatban... Oh! csak az ne történt volna soha, vagy bár azon kéjperczben, melyhez hasonlót ez életben nem érezhetendek, meghaltam volna. Én őt a' hajószobába vezetém, 's feje alá vánkost illesztvén, mint orvos örködtem felette. Czitronyost készíték számára, 's kezem reszketett, mint méregkeverő. Valahányszor az italból megkínálám, gyermeki engedelemmel elfogadá, 's ha ilyenkor rám veté szemeit, érzém, hogy tekintete éget, mint midőn forró nyári időben a' nap perczekre a' fellegek közül előbukkan. Ekkor láttam, hogy végem van, én

ezerettem, miként nem szereték soha, szerettem végtelen lángjával azon kbéln ek, mely hasonló érzelmre még egy szikrát sem fecsért.

A' dühöngő vihar nőttön nőtt, az utazó társaság kisebb-nagyobb mértékben szenvedett, a' legbetegebb mégis én valék, nekem lelkem szédült el, 's esésemben véresre sebzém szívemet.

Tizenegy után Keszthelynél kikötöttünk, 's a' szárazon a' felépült társaság egymást kaczagá, egyedül én valék, ki nem kaczagtam.

Laura! te nekem egy élettel tartozol, lelkem szebb részét, a' jó kedvet elsodortad, 's ezt csak veled nyerhetem vissza, vagy örökre veszve marad.

Poggyászat a' legközelebbi fogadóba vitetém, 's ismét a' hajóhoz siettem, Laurát még egyszer látni, miután a' társaság az nap Füredre volt visszatérendő. Déltájt a' Balaton megcsendesült, 's jókedvvel indultak vissza; én magamat a' hajón feledém, min legkevésbé sem boszankodám.

Sokat — felette sokat akartam Laurának mondani, 's midőn elébe léptem, mindent feledék.

A' hajón a' többi közt egy ifju is volt, kit jöveletemkor észre sem veték, ennek látása kellemetlen hatást tett rám. Magas volt, mint egy statarium, 's hosszú löcslábai úgy fityegtek idomtalan testén, mint zibvásárra kiakgatott ruharongy; kordovánszin arcán látszék, hogy nem nap-barnította, hanem legfeljebb is saját származási típusának színezete. — Iszonyú bull-dog pofa volt! ökölnyi nagyságu gömbölyű szeméből megtestesült ostobaság rítt ki, szélesre lapult ajkiról sületlenségek hangzának le; szakálla deszka keménységű vatermörderek közé volt átkozva. És ez emberce egész tartásában valami követelő szemtelenség tünt ki. Mi legjobban bosszantott, gúnyos lenéző tekintete szünetlen rajtam függött; ha Laurához közeledém, ő a' hajó túloldaláról egyet lépett, 's köztünk terme. Ördög vigyen el, ha nem volt kedvem őt megúsztatni.

— Ön, festő úr! — kezdé brutalis hangon leirt egyénem, midőn Laurával társalgám.

— Nevem Imrey Jenő — vágék szavába, nem legnyájasb hangon.

— Az enyém pedig Üszöky Zakariás — viszonzá ő.

Tuskóból válik az üszök, gondolám — e' nevet méltán hordja.

— Tehát ön, Imrey úr — folytá Üszöky — tovább szándékozott utazni.

— És azt teendem holnap.

Laura rám nézett.

— Nem restel visszahajókázni.

— Akár gyalog tenném ez utat, csakhogy őt lássam.

Laura megértett, mert rólam elkapván szemeit, maga elé süté.

— És ki ő? — fakgata Üszöky keserűn harapván ajkiba.

— Az még előtte is titkom, ha csak rokonszenvből meg nem érté.

Laura ismét rám emelé bájos szemeit, mit boldogságomra értelmezék.

— Pedig kár idejét vesztegetni — jegyzé meg a' fekete arslán.

— Független vagyok, uram — viszonzám türelmetlenül — időmmel tetszésem szerint rendelkezhetem.

Ez, azt hittem, elég hogy elhallgasson, de ő folytatni akará, azonban válasz nélkül hagyám állni.

Asztalhoz szólítának, ő mintegy eltaszítva engem, Laurának nyujtá karát. Én némán követém.

Ebédközben a' hajó négy-öt lökést kapott oly erőset, hogy a' lepottyant edények cserepeit alig győzték a' szolgák szedegetni.

Üszöky Laurát a' nőiszobába vezetendő karánál, 's derekán átfogta. Szemeim kápráztak.

Ismét egy hatalmas lökés, 's az arszlán egyensúlyt veszítve lerogyott, magával rántva védenczét is.

— Ügyetlen, kiáltám, 's Laurát felkaroltam.

Egy kifejezhetlen tekintettel válaszolt, 's szavakat látszott keresni engem megtámadandó, mit azonban nem volt időm bevárni.

Fonyódnál a' hajót legjobban meg szokta háyni a' Balaton, 's épen ott ért a' legnagyobb vihar, így a' véletlen meggátolá arszlánomat velem összezerrenhetnek, mert midőn visszatértem az ebédhez, őt egy matróz ápolása alatt lelém. Füredig orvosi szerepet vittem. A' gőzös kikötött, én Laurát karöltve szállására vezetém, 's kezére egy hévesókot nyomván, a' sétányra sieték.

Este a' felső teremben táncz volt, én egy francziával Bouzy-t és Chateau Laffitte-t üritgeték, mert Laurák nem voltak jelen. Midőn a' társaság szétoszlott, a' zenészeket imádoztam ablaka alá állítam, 's válogatott darabokkal ohajtám őt szép álomba ringatni. Bús komolyan hagyám el ablakát, keblem lángolt, 's velém égett. Vállamat érinté valaki, én visszatekinték — Üszöky volt. Sejteni kezdtem valamit.

— Uram! — mond ő — én t . . . szolgabíró vagyok.

— Az, uram, nem az én hibám — viszonzám.

— Kettőnk közt nagy a' különbség.

— Csak hogy ön is átlátja.

— E' szerint barátok nem vagyunk, 's nem lehetünk.

— Épen ez az én véleményem is.

— Pedig — folytatá ő magasra emelt hangnyomattal — ön olyat mondott a' gőzösön, mit ha barátom mond: tréfa; ha más: sértés.

Épen jókor, gondolám — ebből párbaj lesz. Egykedvűen viszonzám:

— A' mint tetszik.

— Na hát — fejezé be gögösen — imádkozzék istenének, hogy járásomba ne vezesse. — Ezzel elrohant.

E' neme az elégtételnek annyira meglepett, hogy feledém őt összezuzni. Előbb boszankodám, később egyet kaczagtam és feledém az egész embert.

A' Balaton partjára mentem; a' fák közt gyöngye szél suhogott, 's az ágak oly gyöngén hajlottak össze, mintha egymással titkot, vagy csókot váltanának; a' hold kaczerjátékot üzött a' víz felett elvonuló, 's perczen-

ként más-más alakot öltő fellegekkel, 's ezüstsugárai a' Balaton óriási tük-rén ragyogó fényben törtek meg. Ébren, vagy is ábrándok közt töltém az éjt.

Reggeli öt órakor ismét a' boldog emlékezetű gőzösön valék — mid-
dön Keszthelynél megállapodánk, lefutottam 's megkintém a' helyet, hol
Laura feküdt. Mit éreztem? Emlékszem gyermekéveimben, midőn az anyai
háztól először iskolába vittek, hasonló érzemények közt váltam el, csak
hogy akkor zokogtam, 's most keblembe öltem a' fájdalmat.

Azóta bajártam Stayert, Tirolt és Helvetiát, de szórakozást nem ta-
láltam, a' bánat és Laura emléke mindenütt velem volt. Rohitschot tömér-
dek vendégei daczára üresnek, Graetzet unalmasnak, Ischlit éréktelen-
nek, Salzburgot élénktelennek és Innsbruckot holtnak találtam; az isteni
Genfét, Chamounixt és Monte Blancot csak úgy tekintém, mint egy a'
dunapartra kiállított panorámát.

Szélgyorsasággal futottam át mindent. Gondolatom, imám és álmam
Laura volt; látni vágytam őt.

Tegnap megérkezém 's láttam őt. Oh nem tudom mit kívánják: el
innen tengereken túl? vagy ismét látni őt? — — Láttam őt, de láttam
oldalánál Üszökyt is, kit más szemmel kezdék tekinteni, mint az előtt.
Gyaníték valamit, 's ez örülséggel fenyegetett.

Laurát lelkem mélyéből üdvözlém, ő kétséges fejbillentéssel fogadá,
azután kérdőleg tekintte körül, ha őt illeti-e üdvözlétem? Üszöky pedig fel-
kaczagott.

Harag és szégyenpír futott el, 's minden csepvér fejembe rohant.
Alig eszméltem, már hallám, hogy Üszöky százezret örökölt egy marha-
kereskedő bátyja után, 's Laura arája.

Illyen embereknek osztogat a' sors százezreket, kik parányiságukban
sem ismernek sem istent sem embert a' gög miatt. Sors! te az igazság pas-
quille vagy, téged a' természet részegségében alkotott, 's most Noe fiaiként
szemtelenül kicsúfolod azt.

Laura Üszöky arája! hát a' menny összebékülhet a' pokollal?

A' hölgyek szerelemre alkotvák, a' természet rájuk pazarlá minden
szépségeit, 's ők abból vásárt ütnek; ez nem volt így a' teremtés óta;
XIX-dik század! ez a' te műved.

Szünet.

Laurám angyalom! bocsáss meg, a' fájdalom csikarta ki belőlem ama'
keserű ítéletet, te nem lehetsz olyan, 's ha a' világ minden hölgyeire rá
illenék is, te kivétel vagy, a' te léted nem köznap; annyi fenség, annyi
szellem mutatkozik arcodon, hogy mosolyod magát a' kétségbeesést elől-
hetné, illy arcz nem hazudhat, vagy ha igen, azzal a' menny őrangyalait
is megcsalhatni.

Szólnom kell veled, Laura, 's ha érzelmimet megveted, ártatlan itél-
tetém pokolra. Igen, igen! én merni fogok, én merek mindent, én, ki nem
ártottam még soha senkinek, ma ártani akarok. Üszöky őt nem szeret-

heti úgy, mint én ; hisz így szeretni kiégett kebel, 's durva lélek nem képes.

Laura a' vigalomba ma, igen : ma !

Ezzel a' sétányra sietett.

III.

Füreden Annanap körül roppant élénkség uralg ; vidor ifjuság, szép, szebb és legszebb hölgyek ; kedv, zaj, öröm, pezsgő élet, fénypazar, zene, játék, szerelem, elmés társalgás és táncz olly bőségben található, hogy a' bánatnak az ember itt tökéletesen sírját véli találni; oh ! de csak az tudja, kinek valódi bánata van, mennyire nem élvezheti mind azt, 's az örömek látása élvezhetés nélkül kettős gyötrelem. Így volt Jenő, látott vidor arcokat, boldog szerelmeseket, tarkaságot ; de mind ez nem érdeklé, 's úgy járt fel's alá, mint egy börsehős, ki kétes pillanatban remegve várja a' tudósítást, ha milliomos lőn-e, vagy koldus?

A' vigság órája ütött, 's a' tánczterembe fényes közönség gyülekezett.

Jenő beléptekor körültekinte, 's egyetlen ragyogó öltözetben vagy feltűnő szépségen sem akadt meg szeme. A' zene csábhangjai is hatástalan maradtak rá nézve. Jenő az ajtóba állt, hogy minden belépőre figyelhessen. Egyik csapatoeska a' másikat érte, és Jenő mindig várt, már reménye hanyatlott, midőn egyszerre Lauráék beléptek.

Jenő üdvözlé.

Laura édesen fogadá, 's füzérkéből egy rózsát elejte. Jenő felragadá, 's frakkjára tűzte. Laura mintegy helyben hagyólag mosolygott.

Üszöky e' jelenetet látva, tetőtől talpig mérte Jenőt tekintetével, 's boszusan harapott színe-hagyott ajkiba. „Tönkre teszek“ susogá magában 's a' tömegbe vegyült.

Most vagy soha ! gondolá Jenő, 's Laurához közeledék.

— Nagysád ! — alig ejté ki e' szót, 's Üszöky mellette termett — mindenütt ez ember !

Üszöky Laurát tánczra kérte.

— Ha még nincs mindenre elfoglalva, esedezném — mond Jenő.

Laura az elajánlott tánczok jegyzékét tartalmazó kis könyvecskét nyújtá Jenőnek e' szókkal :

— Jegyezzen — 's azzal Üszöky tánczba ragadá.

Jenő hirtelen ezt irá belé : „Kegyedet imádom. Tagadó válasza egy tour-keringő, igen-je a' füzértáncz.“ Remegve nyújtá vissza Laurának a' könyvecskét.

Laura belétekintvén elpirult.

Jenő halálsápadt lőn.

Istenem, minő pillanat ! ugyanazon szenvedély mennyire különböző oldalról ostromolt két kebelt. Csak egyetlen szó, mitől az egyik rettegett,

's a' miért imádkozék; — csak egyetlen szó, mit a' másik kimondani szeretett volna, 's mégis félt.

Laura még egyszer megtekinté könyvecskéjét, 's remegő halk hangon mondá :

— A' füzértánczra.

— I—igen — lihegé Jenő, 's a' fuladásig összeszorult mellét hirtelen úgy megtágnulni érzé, hogy ijedtében oda kapott, 's eddig annyira megkínzott szive most örömdobogásra lázadt. Szólni nem tudott, 's úgy érzé, mintha a' menny minden üdve keblébe szállt volna; szeme Lauráéval találkozék, 's e' forró pillanat összeölekezésében egy szentnek dicsőre fénylett.

Jenő lélekéberségét, 's férfi erejét a' vészek közepett sem érzé hanyatlani, de most ájulás környezé. A' szabadba rohant, 's ott összekulesolt kezekkel hálálkodék teremőjének. Az eddig hidegséggel vádolt holdat most nyájasnak, 's a' csillagokat ragyogóbbaknak találta.

A' várva várt füzértáncz végre megkezdett. Jenő karját Laurának nyújtván, a' körbe álltak.

— Nagysád — kezdé Jenő — megértett?

— Már néhány hét előtt.

— 'S bejegyzett kéresemre.

— Szívből válaszolék.

Jenő tán térdre esett volna, ha e' pillanatban Űszöky nem lép hozzájuk.

— Laura kisasszony! — mond Űszöky — egy tourra kérem.

Laura Jenőre mutatott.

Űszöky ez intést fel sem véve, Laurát átkarolta, 's vele tova lejtett.

Ez mégis szentelenség! gondolá Jenő, 's Űszökyt rendre inteni készült; Űszöky azonban Laurával egész más irányban állt meg. Jenőben a' vér epévé forrt.

— Uram! — mond, Jenő Űszökyhez közeledvén — ha ön irányomban gyöngédtelen is, visekedjék lovagiassággal tánczosnóm iránt. — Ezzel karját Laurának nyújtá!

— Jött-ment kalandor! hitvány mázoló! te leczkézel?

— Ezért elégtételt várok — mond Jenő méltosággal.

— Elégtételt? adok — gúnyolodék Űszöky, 's Jenő melléről a' rózsát lekapván, szeme közé dobta.

Laura egy sikoltással elfutott.

Az ifjuság zugott, Űszöky czimborái kaczagtak.

— Egyikünk meghal — mond Jenő síri hangon.

— Keresd törvény utján — viszonzá a' gyáva gaz.

— Törvény utján! — hol az a' törvény? — fuldoklá Jenő, 's körültekintett valamit Űszöky fejéhez sujtandót találni. — Korcsmahős! e' szót nyögve erejét veszté.

Általános zavar lön, a' táncz félbe szakadt, Jenőt eszmélet nélkül

vitték szállására. Üszökyt az előbbkelő ifjuság közöl öten hívtak párbajra, a' nyomoru gyáva egyet sem fogadott el.

— Én — mond ő — nem vihatok; elvem ellen van.

Jenő ájulásából örült kétségbeesésre ébredt.

„Ki mossa le rólam e' gyalázatot!? így megbecstelenítve! és előtte kit imádok! előtte, épen üdvem küszöbénél! ez rettenetes! veszve minden, futnom kell . . . őt többé nem látni soha, soha! mivé lettem?“

Vigasztalásra nem hallgatván, környezőit eltávolítá, 's tollat ragadott következőt irándó:

„Kedves Ákosom! Illy esemény után itt többé nem élhetek, isten veled örökre. Laurát kérd, bocsásson meg, az életben csak kevés perczekig voltam boldog, azt is neki köszönhetem -- naponként imádkozandom boldogságaért, de ő feledjen, mert neki 's a' világnak meghaltam. Isten veletek. — Jenő.“

Ő eltűnt, 's hiába volt minden keresés.

Üszöky csakugyan megkérte Laurát, de a' bál utáni napon kosarat kapott, indokoltatván egyszerűn az elkövetett botrány által. Ő találván magához illő pajtásokat Cliquot-tal fájdalom nélkül vigasztalá magát.

IV.

*** i műkiállításban roppant figyelmet gerjesztett egy kép, Ákos is sietett azt csodálhatni. Midőn a' műcsarnokba lépett, egy kijövő családdal találkozék, köztök volt Laura haloványan, 's gyönyörű szemeiben köny ragyogott. Minő érzés, mennyi emlékezet kapta meg e' pillanatban Ákos lelkét?

Ákos érdekeltség nélkül futa át három teremet; a' negyedikbe sietett, hol a' remekmű volt látható.

Minő meglepetés! a' remekmű egyik alakjában rögtön rá ismert a' Jenő előtt talált arczképre, maga Jenő is a' megszólamlásig hűn volt találva, a' harmadik alak egy bull-dog pofa volt, göröcsösen ökökre szorított kezekkel, bosszu és irigység minden színezetével árnyékolva.

A' kép azon pillanatot ábrázolá, midőn a' könyvecske átadásakor Jenő feszült kebelével a' választ várja.

Valóban remek kép volt.

Szerzője nem volt megnevezve, de Ákos azonnal ráismert. Jenő tehát él, csak az a' kérdés: hol? utána járt, 's kitudá, hogy az érdekllett mű az „Imperatrice“ hajó kapitánya által küldetett be Milanóból.

Ákos utnak indult.

V.

Szép őszi nap volt, a' trieszti kikötőnél hemzsegett a' kereskedői világ. Az „Imperatrice“ hajó épen utra készült. Ákos a' hajóra lépett, a' kapitányt keresendő. Az első tengerészt megszólítá a' hajón, az a' hangra

feltekintett, és szó nélkül rohantak egymás keblére. A' tengerész Jenő volt.

Ákos elmondá: mi történt, hogy Űszöky kosarat kapott, hogy műve zajt csinált, hogy imádottját hol látta könyezni, — és kérte, rimázkodott, hogy Jenő térjen vissza.

Jenő tagadólag rázta fejét.

— Imádottdad? — mond Ákos.

— Megesküvém őt többé nem látni — viszonzá Jenő.

— Művészeted? — Bevégezém azon képpel; igen, az volt az utolsó. Lásd, kezeim hogy' megdurvultak a' kötélforgatásban rövid idő alatt.

— És hazád, édes hazád?

— Hazám, édes hazám! — itt szeméből könnyet törle ki. — Hazám e' hajó, mert szeretem, mint szeretém hazámat; de ez igazságosb, ennek nincsenek mostohái. Polgártársim egytől egyig mind hű hazafiak; itt nincs önzés, rangvágy, nincs áruló; ha hazánkat vész fenyegeti: kivétel nélkül éltünket áldozzuk szabadításaért. Igen, igen! mi jó polgárok, mi hű hazafiak vagyunk. Illyen hazát álmodtam én valaha. És végre mit csinálnék fájdalomban az egyhangu szárazon? Itt a' legkétségbeesettebb életnek is érdeke van, midőn az élet egy pillanaton függ; küzdeni nem gyáva pimaszokkal, hanem küzdeni az elmekkel. Nem tudjátok ti mi az, midőn a' lét és nem-lét közt csak egy bicezenés van.

Menj, menj, és mond, kiknek a' szárazon halála sebzik lelköket, jöjenek társamul szegődni, itt még megélhetnek.

Igen, barátom, éltem legérdekesebb pillanatát hiven festém, 's az volt az utolsó kép; ha többé nem leszek: árát jó célra fordítsátok. —

Egy lövés.

— Válnunk kell — folytatá Jenő fájdalmasan — e' lövés nekünk szólt. —

Ákos a' kapitánynyal néhány szót váltott, ki megígéré, hogy Jenő sorsáról időnként értesítend.

Jenő és Ákos keserű könyek közt váltak el.

A' hajó megindult, Jenő a' partra kiáltott Ákoshoz „Laura!” és arcát elfedé.

A' két barát sokáig integetett egymásnak. Ákos azután felment a' „Principe Metternich” fogadóba, 's látcsővel kísérté a' hajót, míg csak az est homályában el nem tűnt.

VI.

Egy halovány ifju beszélé nekem e' történetet az érdeklött kép előtt.

— 'S honnan tudja ön ezt? — kérdém.

— Én Ákos, Jenő barátja valék.

— Többé nem az?

— Fájdalom! ő meghalt, tegnap kaptam tudósítást a' kapitánytól.

Jenő csaknem önként keresve a' halált, egy vihar alkalmával merénylé-
nek áldozata lőn.

— És Laura? — kérdém.

— Hihetőleg feledni fogja.

— Oh a' hölgyek könnyen felednek.

Degré Alajos.

VISZHANG SZAVAI.

H*** Cornéliához.

I.

Sík tó felett magányos sziklafal,
Melly minden hangot búsán visszamond. —
A' hab moraja, — ég viharjai, —
A' síró vészmadár — 's a' csattogány,
Melly távol berkek lombja közt dalol,
Meghallják énekök véghangjait,
Mit méla szóval sziklakői viszhang,
Enyészetes döngéssel sokszorozva
A' néma tó vizének megbeszél...
Mért szól a' viszhang síró méla hangon?
Mi fájhat annak, a' mi kő?

Ne hidd!

Nem szikla az, mi ott bús hangot ad;
Elátkozott magányos lélek az,
Ki ottan ül megláthatatlanul,
És álma nincs és még sincs élete.
Ki a' teremő „ne legyen!“ szavát,
Melly a' világot romba dönti majd,
Egy perc czel éli túl: hogy visszamondja. —

Viszhang vagyok, kietlen tó felett,
Melly elnyelé éltemnek ifjuságát,
Vihar szavát, fájalmak hangjait
Beszéli szívem 's olykor égi kéjt;
De ezt csak akkor: hogy ha tégedet hall...
Mért szól a' szív olly síró méla hangon?
Mi fájhat annak, a' mi kő?

Ne hidd!

Nem szikla az, mi olly bús hangot ad
Elüldözött, elkínzott lélek az,
Ki él magában, ismeretlenül
Hogy a' világban a' föld kínjait
'S tebenned a' menny élveit találja. —
'S kit látni nem fogsz, csak csöndes szavát
Hallandod olykor, melly búvhangjaidra
Enyészetes döngéssel visszazeng...

II.

Nem a' zúgó vihar az isten beszéde, —
 Nem a' dörgő égnek földrendítő hangja, —
 Nem tenger zugása, mellynek hullámai
 A' lánczát széttépett szél végig rohanja. —

Más hang volt az, melly az égre csillagot hitt,
 Más hang, mellytől a' föld virágokat termett,
 Más hang hitta elő a' szép napvilágot,
 'S a' szív napvilágát, a' forró szerelmet.

... Oh leány, ha ajkad bűbajos zenéje
 Megcsendül szívemben, éltem éjszakája
 E' varázsszózattal csillagosra válik,
 'S kivirul szívemnek tövis koronája.

Éneked, mint égi harmat hull a' szívre
 'S az boldognak érzi magát mondhatlanul,
 Kibékül magával 's keserű éltével
 'S mit rég elfelejtte, szeretni megtanul.

Egy hangod — és nincsen ellenségem többé!
 Magamhoz ölelem az egész világot.
 Egy hangod — és lelkem kihamvadt cratere
 Ismét megérezni a' rég alvó lángot.

E' lélek, melly régtől sem élő, sem halott,
 A' szenvedést hordá Dejaniramezül
 Hangodért epedve égre néz 's ha hallá,
 Szenvédesem meghal és lelkem idvezül...

... Nem a' zúgó vihar az isten beszéde!
 ... Nem a' dörgő égnek föld rendítő hangja!
 ... Nem tenger zugása, mellynek hullámai
 A' lánczát széttépett szél végig rohanja!

Aggteleki.

HÁROM FÉRJ ÖZVEGYE.

Eredeti beszély.

(Vége.)

— Caffardin úr, hol jár itt? szólítám meg őt.

— Mon Dieu, kiálta ő fel álmélkodva 's felhagyván dalával — nem csalnak-e szemeim? —

— Szemei bizonyosan nem csalják, ha megismert engemet; épen jó, hogy találom; csak most az imént vesztém el szegény joliet.

— Joliet? kérdé a' vén ember nem kisebb álmélkodással 's belépe az ajtón, megcsókolá kezemet, kiigazítván előinge fodrát egy módos bókot csinált száraz lábaival; — nem szükség felette búsulni, ne méltóztassék, ki fogjuk hirdetni 's nem kételkedem, hogy a' ki visszahozza, jutalmat fog nyerni madame-tól. —

— Caffardin úr engem félre értett — felelém én erre — joliet másképen vesztém el; hintóm kereke ment át fején ezelőtt néhány percczel. —

— Vagy úgy! no az már kár; testvére a' Codrington otthon ám nagyon szép, a' kisasszony igen jól bánik vele. —

— Egy szívességre kérném, monsieur, legyen gondja, hogy illő helyen ásattassék el, legényem segíteni fog önnek. —

— Nagyságos asszony, nagyon lekötelez . . . és ha még módom lehet jóvendőben egygyel szolgálni: madame engem a' jolieért királyilag jutalmazott. —

Azután elmondatám vele utát, melly velem összevezeté; Altorjayné küldé őt Bécsbe, hol a' leányoknak új zongorát vett 's magának elrongyolott sonatái helyett újakat Haslingertől. Bécsből egy erdélyi úr Füredre küldé némi bizományokkal, mellyeket ő, hogy a' mint mondá egy kis kójútja (Lustreise) is legyen, örömet elvállalt 's most épen Füredről jő. —

— Tehát Füredről jő? — tudakozódám én egyet és mást kívánván halani tőle — mi ujság ott? igaz-e, hogy igen sokan megbetegedtek, és hogy nagyon rossz időjárás van?

— Ah nem, ott mindenkit egészségesnek láttam 's az idő mindig nagyon szép, én legalább két hét alatt még ott valék szépnek tudom. —

— 'S ezentul nem tud valami újságot? —

— Szolgálatjára semmit, épen hogy tegnap előtt éjjel nagy lárma esett valami gróf Viani merész gavallér miatt. —

— Ah lármák gyakorta esnek — mondám én, szinelve mintha a' dolog engem nem is érdekelné; azután hirtelen Erdélyre vittem át a' beszédet, mert nem akarám, hogy komornám előtt netalán valami kellemetlent halljak férjemről. — Caffardin úr aztán darabig erdélyi dolgokat beszéle, mondá hogy felölem, bár kívántak volna tudni, két év alatt sosem hallottak semmit; mint beszédéből kivehettem, férjhez menetelemet sem tudták még, a' hír odaig nem juthatott el, mert azon időben még nem vala Honderü, mellyben a' nevezetesebb házasságokat kihirdették volna. Mondá Caffardin, hogy Vajdafy az előtti télen hat medvét lőtt, most mindig vadászik 's mióta én házát elhagyám, semmivel sem gondol, de szüntelen a' hegyekbe jár kopóival. Miután ezekről Caffardin úr hosszasan beszéle, alkalmat leltem komornámat nagyobb időt kívánó bizomány-nyal kiküldeni a' szobából 's készántag visszatértem a' füredi újdonságokra.

— Monsieur előbb valami lármát említe, mi Füreden gróf Viani miatt esett; — mi volt az? —

— A' gróf, madame, egy kereskedő nejebe szerelmes 's beszélik, hogy tegnap előtt éjjel az asszony férje váratlanul megérkezvén a' gróft találta volna neje háló-szobájában, ki aztán még is az előszobán át valamikép kiugrott. —

— Nem tudja ön, hogy' hívják a' kereskedőt? —

— Nem szolgálhatok. —

— De hát az, ki az előszobán át kiszökött, más nem lehetett csak épen a' gróf? —

— Bizonynyal mondhatom, madame, senki más nem vala; nem tudták volna meg kilétét, de sötétben egyik papucsát leejté lábáról, melly az előszobában maradt 's a' gróft inasa árulá el, ki a' kémlő és fürkésző férjnek, midőn az az ismertető jelet mutogatá, felfedezte, hogy uráé; a' papucsot nekem is volt szerencsém látni. —

— Millyen volt? kérdém élénken. —

— Ha nem csalatkozom, zöld maroquinból. —

Tovább nem kérdezém, az vala: a' papucs övé, én vettem neki; e' felfedezett körülmény nem csálhatott. Tehát ismét kereskedőné, ismét hűtlenség, ah ha igaz lenne Caffardin beszéde, meg kellene halnom! — Komornám az ebédet jelenté, mellyet a' zivatar bekényszeríte várnom. Caffardin urat meghívám asztalomhoz, de óvakodám többé a' gróf esetét előhozni. Ebéd után a' fogadóstól

az előtt nézett helyet kertében egy lombos ákász alatt jolien fekhelyeül; a' franczia és legényem betemeték 's én ketszeresen is levertem és szomorú valék, midőn mind ezek után elmenni készülve hintómra várakozám. Caffardin urat megjutalmazám fáradságaért 's ő elindulásom perczében hintóm ajtajánál állva szerényen kérdé, ha nem parancsolnék-e majd egy példányt általa még a' pompadour-fajból. —

— Szivesen fogom venni, mondtam; nagyon lekötelez.

— De hova küldjem? — instálom, madame adressét.

— Küldje Pestre, én most ott lakom, Viani gróf neje vagyok, azon czím alatt bizonyosan meg fogom kapni. —

— Parbleu! monda a' franczia homlokára ütven 's még beszéle aztán valamit, de hintóm, melyben már komornámmal együtt benn ülök, hirtelen elbogarogott 's szavait nem hallhatám már meg. — Caffardin úr közlései miatt kedélyem szokatlanul komoly lőn, ismét azon gyanú miatt, hogy Alfréd talán kicsapongásokhoz kezdett; de eszembe jutott aztán, hogy a' franczia nagyítva szokott előadni a' régibb időkben is mindent, 's hogy szavának nem adhatni mindenben hitelt: e' vigasztaló tudat némi reményt öntö belém 's vidámabb tekintettel néztem szét hintóm üvegtábláin át a' vidékre. A' földet az eső megnedvesítvén por nélküli utat kaptunk és sebesen haladván három negyed mulva meglátók Fűred épületeit.

Viani gróf szobája után tudakozódtam 's tartózkodás nélkül mentem a' vezető után, ki azt megmutatni jött; az ajtó zárva vala, senki sem volt otthon. Alfréd több mágnás barátival kocsizni ment 's kénytelen lettem a' pinczérral nyitattatni föl szállását. Két szobát tarta elfoglalva, melyekben ruhái, ágyneműje 's mindenféle fegyverek összevissza szórva heverték, 's a' szoba közepén egyetlen maroquin papucs, melynek párját sehol sem láttam. — Komornámmal igyekeztünk rendet csinálni 's e' közben én igen szomorú valék, mert a' párja nélküli papucs azt hagyá sejdíttetni velem, hogy Caffardin úr pletykája tán igaz lehet; de ítéletemmel hirtelenkedni nem akartam, nehogy a' mint már egyszer történt, Alfrédet igazságtalanul bántsam. — Midőn ilyen gondolataim között az ablaknál állva a' szabadba kinéztem, előttem halada el Soetbeer nője: szivembe mintha tört ütöttek volna!

Nem sokára zajos kocsizörgés és ostorpattogás árulá el, hogy azok, kik kocsizni mentek, most térnek vissza; ifju uracsok fogatai jártak fel és alá 's alig egy perc alatt két lovas fogatka állott meg szemem előtt, és a' lovak hajtójában Alfrédet ismerém meg, ki üléséből felállva szobája kulcsa után kiálta. „Holla pinczér! kulesomat!“ 's üléséből kiugrék. Kocsijában egy szolgán és két nagy fekete angol kutyán kívül nem vala senki; az ebek utána mindjárt leugrának. — Én nem tudtam bevárni őt a' szobában, elébe kiléptem, midőn meglátott, igen meg volt lepelve 's mintegy elbámulva, nem tudva, hogy higyen-e vagy ne higyen szemeinek, szóla hozzám: — Ah Josephine! ön van itt!! —

— Én vagyok, Alfréd, én vagyok — felelém — már olly türelmetlenül várák; hol volt? —

— Hát kocsizni voltam, versenyt futottak lovaim Darneagh Mukiéival. —

— Ki az a' Darneagh Muki? —

— Báró Darneagh Muki, külföldi mágnás. —

— De hol vette ön a' lovakat? —

— Hát Darneagh Mukitól. —

— Valóban igen szomorún néznek ki, akarki vala gazdájok, rajtok csak a' csont és a' bőr. —

— Ah, édes Josephine, ezeknek az természeti állapotjuk; illyeknek kell lenniök, ezek a' valódi juckerek, csak egy perc hibázott, hogy a' versenyt most is nem én nyertem el. —

— Hát ezen ebek kiéi? —

- Ezen ebek is szinte enyémeek. —
- Hol vette őket? —
- Darneagh Mukitól, édes Josephine; de menjünk be, ha önnek úgy tetszik. —
- Bementünk 's velünk a' két angol eb, egyike egy hosszú fegyvert döntö utunkba a' többiek közül.
- Hát ezeket hol vette? kérdém ujjal. —
- Darneagh Mukitól ezeket is, édes Josephine. —
- Hát mit vett még Darneagh Mukitól? —
- Pisztolyokat és egy Ravailac-tört. —
- De hisz ön nekem azt írta, hogy nincs pénze. —
- Tudja, édes Josephine, ezekre kellett költenem mit magammal hoztam. —
- Hogy' vette a' lovakat? —
- Úgy a' mint ön látá, az egész fogatot ezer pengőn. —
- És a' fegyvereket és kutyákat? —
- Mind össze nyolczszáz pengőben vannak a' törön kívül. —
- A' törön kívül? Hát a' tört hogy' vette?
- Nyolczvan aranyon? —
- De hát, ha ennyit költött is ön, még sok pénzének kell lenni, orvosára csak nem költé el a' többi mind; hisz a' mint látom már nem is beteg, mi baja volt, az istenért? —
- Irtóztató rheuma volt nyakam- és vállaimban, a' gőzhajón kaptam, édes Josephine; de már egy hét óta helyén vagyok. —
- Tehát a' rheumára költé el többi pénzét? —
- Ah Josephine, ön unalmas kezd lenni faggatásaival; mit nem mondek még meg? hiszen talán már az egészet felszámoltuk. —
- No de, Frédi, ne haragudjék, csak kell tudni hova fordítjuk a' pénzt; még önnek, a' mint számolá, kellene ezerötszáz pengőjének lenni. —
- De tudhatja, hogy itt magam is lovam is költségbe kerülünk, ez is felmegy már eddig háromszáz pengőre. —
- Nohát háromszáz pengővel több. —
- Aztán, ha baráti körbe mentem, ott is csak kelle egy-két osztás darocot vagy mást par honneur játszanom, és, édes Josephine, ott is szerencsétlen voltam. —
- Vesztett ön? —
- Mintegy hétszáz pengőt. —
- Mégis kellett ötszáz pengőjének maradni? —
- Igen, igaz, most jut eszembe ötszáz pengőt meg Triesztbe küldtem czigarókért. —
- Czigarókért? hisz az istenért! hová fordítaná ön annyi árú czigarót, az igen sok. —
- Hát édes Josephine, azok mind amerikaiak lesznek, par compaigne rendeltük Darneagh Mukival; tudja ön, ilyeneket színi a' jó tónhoz tartozik, csak nem fog ön bosszankodni, hogy az illőért és rangom feltartására mindent áldozok.
- Teljességgel nem. —
- No hát jöjön, bubiskám, és adja kezét, hadd csókoljam meg — mondá szokott kedves csapodárságával. —
- Frédi, bocsásson meg, ha kíváncsi vagyok; látja, egy nő mindent szeret tudni: hol van papucsának fele? —
- Papucsomnak fele? — ismétlé utánam némi zavarral — az legényem hibája miatt vesztett el. —
- Nekem úgy beszélék, hogy ön veszíté azt el. —

— Én veszítém? — Ki azt önnek mondá, hazug és rágalmazó vala. —

— Lásza, Alfréd, azt mondják, hogy ön azt éjjel egy kereskedőné előszobájában hagyá el, és Soetbeerné itt van, magam látám őt. —

— Ah Josephine, és ön elhinné azt; én szörnyen szerencsétlen vagyok ezen rágalmak miatt; esküszöm önnek, hogy gaz legényem, mialatt én barátimmal valék, együtt játszám ellenem e' csinyt; papucsaimat felöltő's Soetbeerné szobaleányához ment bennök, kivel viszonyban álla. —

— És ő hagyá ott a' papucs másik felét? —

— No igen és a' világ most azt hívé, hogy én voltam a' nőnél, mert az én papucsomat ismerték meg, melly az előszobában maradt; pedig én barátimmal, sőt Darneagh Muki legjobban megmondaná, egészen mást tudok bizonyítani. Lásza, bubiskám, ez hallatlan szemtelenség volt fogadott legényemtől, meg kelle őt érte büntetnem 's még az napon el is bocsátám szolgálatomból. —

— Ha így van, kezemet nyujtom; de előbb mondja meg igazán, hogy midőn ide jött, nem tudta-e, hogy Soetbeernét itt fogja találni! —

— Sőt ha tudtam volna, úgy inkább más fürdő-helyre mentem volna inkább, de ő utánam két nappal ért ide. —

Lásza, édes Mari, nem volt-e az egész világ hazug, rágalmazó — Caffardin urral együtt? 's nem vala-e Alfrédem a' legszerencsétlenebb szánandó, kit a' rossz világ beszéde méltatlanul mocskolt? Nem valának-e azok is igazságtalan rossz lelkek, a' kik elevenen fentarták a' hírt, hogy Alfréd Soetbeer nejevel szerelmi viszonyban áll, hogy a' fürdőben mindenét reá költé 's míg a' kalmár nejéhez meg nem érkezett, holdvilágos éjeken jártak együtt a' Balatonra dereglyézni? És engemet ők még kisebbnek tartának, mert azt hívék felőlem, hogy férjem mindenben elámít 's én, elég bolond könnyen hívő vagyok ámitásainak. Én azonban eltaláltam a' beszédek okát abban, hogy minden nő irigykedék reám ritka szép és jeles férjem miatt 's minduntalan azon igyekeztek, hogy vele való boldog életemet megzavarják.

Azon nap estvéjén, hogy Alfrédhez értem, nevezetes tűzijátékot szándékoztak a' fürdőbeliek kiállítani, mellynek fő-fő rendezője férjem vala; ezt tánczvigalomnak kelle követni, mellynek Frédim most már annyival inkább örült, mert magával együtt engemet is részt venni gondola az este kellemeiben; azonban nagy sajnálatomra nem valának velem kellő öltözékek, mert arra, hogy vígalmakba lehessen alkalmam menni, nem is számolék. Alfréd sem akara menni nélkülem 's készült lemondani a' tűzijáték körüli rendezésről is, de én annyira kérém, hogy kedvemért mégis elszáná magát vissza nem vonni a' közmulatságoztól kikötven, hogy a' tánczvigalomból jókor haza jöhessen. — Mellettem marada aztán egész estvélig, melly idő alatt a' viszonzlítás minden örömeit igyekeztünk kimeríteni. Én ismét az ő bubiskája, szentje voltam, az ő Josephinéje, megigazítá főkötöm szalagját, könyezett a' szegény jolte halálán 's így édeleztünk mind addig, míg őt rendezőségi tiszte elszólítá tőlem. —

A' tűzijátékot én is láthatám, a' szürkületben ismeretlenül elvegyülhettem a' nép között 's e' kedvező körülmény a' bálmulók közé kicsalt. Kevéssel az Alfréd elmenté után hagytam el a' szobát; már sötét vala és mindenfelé vékony felhőkkel borított az ég; komornámmal mentem a' hely felé, hol a' mutatvány feltünendett. — Mindenki eltakarodék már a' nézőhelyhez, utamban én csak két alakot találtam állva 's egymással beszélve. Férfi és nő voltak 's az első igen hasonlita alakjában és öltözetében Frédimhez. — A' mint közelítettünk feljök, hirtelen elválnak, 's mintha az asszony a' férfi csókja után hajlott volna. Kíváncsi lettem; a' nő szemközt jöve velünk 's egy fény, melly világító ablakból vetett távol arczára sugárt, Soetbeernét ismerteté meg velem. Ha csakugyan Alfrédde találkozott volna! — gyanakodám magamban 's komornámmal együtt megsiettetők lépéseinket, hogy a' férfit, ki előttünk mene, elérhessük; törekvő-

süink hasztalan vala, az uracs megkettőzteté lépteit 's mi messze elmaradánk utána.

A' tűzmutatvány fél órával kezdődék a' hirdetett időn túl, mint suttoágak, a' rendező elkésése miatt, de lehető renddel 's hirtelen leégett. — Alfréd szobáink előtt várakozék már utánunk, midőn a' mutatvány helyéről megtértünk 's mondá, hogy jöttében mindenfelé keresett engem, de nem láthata meg; kérdé, hogy jól ütöttek-e ki tűzkoszorúi, és láttunk-e mindent?

— Igen, mondam, mindent látánk, eleitől fogva; pedig féltem nehogy késő találjunk menni. —

— Tudtam, szóla Alfréd örömmel, hogy ön még nincs ott 's azért késtem is egy kissé a' kezdéssel, pedig a' közönség már türelmetlen is vala. —

No hát, Mari, ő engem várt, a' kezdéssel miattam késétt, és idejében megjelent a' rendezés helyén, tehát bizonyosan nem ő vala, ki az alkony homályában Soetbeernével biztosan édelge, bizonyosan nem ő vala. Elő sem hozám neki sejtelmemet, nehogy a' tánczvigalomtól elvegyem kedvét hova, mint mondá, előkelő vendégek várák, 's melly, minthogy már-már elkezdetendő vala, sietni kellett öltöztetésével. — Nekem gyakran vala az a' gyönyöröm, hogy neki öltözése közben apró segedelmére leheték, nyakkendőjét mindig általam szereté köttetni 's ebbeli ügyességemet páratlannak mondá; most is én rendezém hát nyakkendője csokrait 's a' sikos selyembe diadallal tűzém a' gyémánttót, mert a' kötés felségesen ütött ki; ő megcsókola, fölvevé felköntösét 's cabjába vetvén magát a' tánczteremhez hajtatott.

Későbbi elbeszélés után tudám, hogy ő a' teremben kitörő vígkedvű vala, — frisítővel vendégile mindenkit 's jóval túl éjfélen pezsgőre hívá fiatal barátit. — A' pezsgő asztalhoz mindenféle nép vegyült 's egy sötét komor arcz a' többek között figyelemmel kíséré Frédim minden szavát, folyó elménczéseit, és szokatlan mértékben hajtogatá poharából a' tüzesítő nedvet. Frédimmel kezdé szót váltani később 's bal oldalzsebéből egy zöld maroquinból készült papucsot mutata fel kérdvén tőle, ha azt ismeri-e? — Gorombaság váltogatá ezentul a' multság perceit 's a' sötét ember egy pezsgős üveggel hajtott Frédim fejének, de melly szerencsére csak bal vállát bár keményen sújtá, — e' mellett, gyáva, semmirevaló nősábitónak káromolta. Az asztal vendégei elégtételért zugtak 's Frédi párbajra szólítani ellenét, magáén alúlinak nézván rangját vonakodék, 's a' helyett más boszút forrala; de a' sötét arcz kipótolá a' dolgot ezzel is 's mindnyájok előtt elégtétel-adásra nyilatkozott férjemmel szemben, ki ellen már rég táplála haragot és boszút 's tőle most fegyverválasztást kívánt. — Frédi örömmel ajánlá kihívó félnek magát de csak azon egy föltét alatt, ha alacsony viseletű ellene maga helyett olly társat állít vele szemközt, kivel egyenlő rangja miatt vihatni fog; de a' többség ebben kikerülő utat látott 's Alfrédet kényszeríték. —

Szürkülni kezdett, a' szoba ajtaján, mellyben komornám alvék, kopogás hallaték; Frédi kéré kinyittatni, de be nem jött, hanem a' helyett elmondá a' leánynak: honnan adjon neki fegyvereket 's hozzájuk port és ónat. — A' komorna mindent parancsa szerint tön, kiadá fegyvereit, mikor Alfréd tiltólag mondá neki: „E' felől nőm ne tudjon semmit.“ A' komorna egy szikár magas széke alakot látott vele.

De én már ekkor nem tudtam aludni. Figyelmemet nem kerüle el, hogy a' komorna fegyvereket szolgáltatott ki, rossz sejtés futá el bensőmet 's a' leányt szólítám: mindent elmonda. — Ah azt nem lehet engednem, kiálték fel a' hallottakból rossz sejtésem teljesültét látva, fekhelyemből hirtelen kiugrák; öltözködtem. — Kilépvén szobámból utánok kérdezősködtem: merre vették utjokat 's kilencez percz mulva nyomokban valék.

A' támadó hajnal gyönyörűen piroslik fel, 's arczomat elfutá rózsaszín sugárral; köröskörül zöld volt a' mező és harmatos 's mindenfelé ünnepies csend a'

természetben. — Tölem mintegy nényszáz ölnyi távolban négy alak nézett szemközt egymással; a' csendet egy lövés csak kis időre szakítá meg 's az alakok közül csak három álla már. — Keblem elszorúlt; siettem, 's hihetetlen gyorsasággal futám be a' közt, melly tőlök elválaszta. Két ismeretlen álla még mozdulatlan, egy harmadik sötéten tekintte legyőzött ellenére 's fekete arczát keserű mosoly metszé; jobbájában leeresztve tartotta kisütött fegyverét. — Soetbeer vala.

És a' harmatos füben, gyönyörű arczát meghajlott jobb kezére nyugtatva fekvék egy ifju halott, az én annyira szép és annyira szerencsétlen Alfrédem. — Egy magas szöke úr lépett hozzám, mondá, hogy minden kellő renddel ment végbe, 's hogy a' megholt által választott tanú ő vala; báró Darneagh-nak nevezé magát.

Én megvető tekintettel néztem rájuk; halottamhoz léptem 's megcsókoltam arczát; nyakkendőjének kötése, mellyet én burkoltam, most félre volt simulva, — megigazítottam, — 's erőt véve magamon egy szó és egy köny nélkül hagytam el őket.

Ah, Mari, engedjen sirnom! — Éjjél rég elmúlt, ugy-e bár: — csengesse elő komornámat, hogy asztalomon mosdó szereimet igazítsa el 's ne feledjen számomra friss fogport rendelni. Feküdjünk le. I v á n f y M a l v i n a.

ISTVÁN FŐHERCZEG, KIR. HELYTARTÓ Ő FENSÉGE KÖRÚTJA.

Diadalmenetről írunk, ünnepről, melly mint csillagfutás az égen, mint vándor örömhír az emberek szívében, egyik határból a' másikba költözik, örömjajt küldve maga előtt, szebb jövők reményét hagyva maga után.

Mint a' reggeli szivárvány, mellyet mindenki másutt 's mégis mindenki egyformán szépnek lát, mellyel mintha az ég akarná a' földet megölelni, ragyogja át egy név, egy gondolat hazánk virradozó egét, mellynek tiszteletére a' nép szívéet hozza áldozatul, virágait aratja le 's földét csillagossá teszi.

'S e' népöröm nem hiu ábránd, nem rövid fellobbanása gerjedt érzelmeknek; hit ez! erős sejtése jövő boldogságnak, mellytől lelkesülve egy nemzet kiáltja hosannáját szívének kedveltje elé.

„A' millyen édes anyád neked e' hon, olly édes atyja légy te e' honnak!”

Hadd rabolja el Prága holt emlékeinket, helyettök minekünk élő kincseket ad.

Ilyen diadalút lehetett az övé is, kinek neve 's az igazság maig is egy eszme a' nép gondolatában; így fogadhatta őt az örömtől ittas nép, midőn hona földére lépett; így zöldülhettek az ágak, mikkel útját behinté 's a' remények, mikben hinni kezdte.

Tán nem is egyéb ez, mint újra kezdése a' mult boldog időknek?

* * *

Országunk fővárosának örömnnyilatkozatai után Szolnokig kísértük a' magas vendéget, szívvünkkel mindenha kísérni fogjuk őt. Innét elválva a' Jászkún-ság síkjai látták meg örömhözó tekintetét. A' jász határon a' főkapitány, a' ke-rületi székváros előtt a' tisztikar küldöttsége által fogadtatva, sept. 1-én örömjaj közt érkezett ő fensége Jászberénybe, hol csinosan fegyverzett nemes lovas-ság sorai közt Nagykún-ság kapitánya 14 díszöltönyös ifju kíséretében jeles üdvözlöt tartá hozzá, mellyre az üdvözölt gyönyörű magyar hangon, magyar érzelemmel válaszolt. Mint tört égre az éljenvihar, midőn mondá: hogy „Nem csak grófja, de jó birája is fog lenni alattvalóinak!” Két

diadalíven át a' kerületi házhoz ért ő fensége, hol a' kapu alatt a' nádori alkapitány által fogadtatva a' fehérbe öltözött leánykákkal szegett lépcsőzeten, a' tisztikar 's a' községi képviselők közé lépett, kiket a' főkapitány ő fenségének egyenként bemutatott. Később a' banderiumokat tekintvén meg magas tetszését nyilváníta felölök. A' főkapitány által adott vendégség alatt Leel kúrtjéből ivott a' jászkún haza boldogságára áldomást, mely alkalommal 24 polgárnő és pásztorhölgy kalács, sajt, ostor, pásztorbot, kulacs, kostök és bárány ajándékkal kedveskedének az e' naiv tiszteletet kedves mosolylyal fogadó magas vendégnek. Este a' város nagyszerűen kivilágított. Másnap reggel ő fensége az épülendő városi kórház alapkövét letéve azt saját nevével elnevezni kegyeskedett, 's innen a' jász kapitány bucsuszónoklata után megválva a' jász határig 24 lovastól kísértetve Jákóhalmán 's Apáthin keresztül sept. 2-án Hevesbe ért, hol a' veszszös csárdánál a' megyei küldöttség által fogadtatva délután 4 órára Eger falai viszhangzának az elébe zúgó éljen viharzásaitól. A' városi küldöttségnek azt válaszoló ő fensége: „hogy szerencsésjének tartja e' napon Eger lakosa lehetni“; az őt elfogadó érseki lakban a' házigazda, az örömtől felüdült atyáérsek által a' főkáptalan tagjait, később a' helybeli tisztikart mutatvatván be magának, velök hosszabb ideig beszélgetett, később az elfogadó teremben a' Heves megyei küldöttség nevében a' főispáni helyettes által üdvözlötve meglepő szellemdús válaszával a' jelenvalókat örömezzetre ragadta. Lakoma alatt a' még mindig tüzelekü háziúr poharat emelt a' királyért és ő fenségeért, a' helytartóért, mire ő fensége azon szíveket nyerő kedves nyájassággal, mely neki olly kizáró tulajdona, az általa „buzgó főpap, nemeskeblű emberbarát és nagy költő“ nevezetekkel megtisztelt üdvözlő kívánatait hévvel viszonozta. Este a' város kivilágítását tekintve meg, később a' casinoi táncsteremet is szerencsésíté magas jelenlétével, melyet azonban sokan, 's kiválta' hölgykoszorú nem élvezhetett, ősi elkésése miatt. Sept. 3-án 7 $\frac{1}{2}$ órakor a' főszentegyházat látogatá meg a' fejedelmi vendég 's a' szent mise áldozat után az egyház érdekességeit megtekintve 8 órakor Eger városát elhagyta 's a' bucsuzó kíséret társaságában Heves megyének ege alól tovább utazott.

Borsod megye határán a' diadalkapu alatt az alispán által vezérlett küldöttség sorában Mariássy egri apát által üdvözlötött a' kedves utazó; mire ő válaszoló: „azokhoz jövök, kik atyám szerettei voltak; utam célja azon hazát ismerni, melynek boldogításán — atyám nyomdokát követve — törekedem stb.“ A' hevesiek búcsúvetele után megindult Miskolcz felé a' diadalmenet. Elül a' kék lobogó üngös köznemesség banderiuma, az utak zöld ágakkal voltak beszegve, fehér hajadonok szórtak virágokat az érkező elé, mindenütt a' népöröm kendőzetlen arca fogadta a' jövőt. Miskolcz előtt az uribanderium báró Vay Lajos vezérlete alatt csatlakozék a' kísérethez 's előpostául a' megyei lovaskatonaság, míg a' menetet tömérdek pompás díszhintók sora rekeszté be, a' város határán az iskolai fiatalság 's a' városi tisztviselői kar, a' megyeház előtt a' főisp. helyettes, 's mindenütt a' népöröm kitörései fogadták a' várva várt vendéget. A' megyei rendek nevében a' bemutatott tisztviselői kar élén Rácz J. főjegyző üdvözlé a' főherceget, utána a' tiszamelléki ref. egyházkerület küldöttsége, mindenikre varázsteljes méltósággal válaszolt az ünnep fejedelme. A' pompás lakoma után, melyet négy nemzeti öltözetű hölgy is díszesíté, megtekinté ő fensége a' regényes helyzetű díósgyőri vashámort, hol e' látogatás örökítéséül vas emlékszóbor emeltetett, 's fáklyavilágnál pisztrángfalászat rögtönzötetett. Tetszett ő fenségének a' népünnepet jellemző táncz, melyet a' négy népfajból (barkó, matyó, palóc és tiszaháti) három-három pár lejtett. Éjjel nagyszerű kivilágítás következett, az Avastetön óriásbetűkben ragyogott e' két szó: **Éljen István.**

Sept. 4-dikén az építendő színház követ (e' szavakkal: „a' magyar nem-

zetiség és művészet felvirágzására) sajátkezüleg letéve ágyuk ropogása 's a' nép éljenzése között, vezetve 's kísérve pompás követségtől, Szemere Bertalan remek bucsúbeszéde után (lásd a' 'Pesti Hírlap' sept. 16-iki számát) eltávozott.

Ez nap délután 4 órakor jutott el az ünnep fejedelme Kassa városába, miután Szántón a' megyei küldöttség 's ennek elnökei a' másod alispán és a' sághi prépost, Sebesen a' nemes banderium 's vezére gróf Károlyi Eduard, Bárcza mellett Kassa városa küldöttsége által mindenütt lelkes üdvözlő beszédekkel fogadtatott. Itt gróf Forgách palotájánál a' főisp. helyettes elnöklete alatt fényes küldöttség várta ő fennségét, kinek üdvözlő szavaira illy válasza hangzék: „Uraim! ezen fogadtatás 's ezen érzelmek, miket önök nevében a' szónok tolmácsolt, mindinkább meggyőznek arról, hogy édes hazámba jöttem, hazámba, mellyben olly sok jó éveket éltem, 's mellynek ügyét ötven éves nádor boldogult édes atyám mindig szívén hordozta, kinek nyomdokait követni legszentebb kötelességemnek tartom; uraim, kérem: hogy e' szándékomban támogassanak.“ Később nyilatkoztatá ő fensége: hogy neki Kassáról dicsőült édes atyja is sok szépet beszélt 's jelenleg ő is meggyőződik róla: hogy Kassát méltán lehet Felső-Magyarország fővárosának tartani. A' pompás díszbéd után a' színházban e' czélra betanított ballet-előadást tekinté meg ő fensége, honnét visszajöve, a' fénytengerben úszó város utcáit bejárva e' nap a' tisztelgő éji zenékkal be lön fejezve.

Sept. 5-én a' sokrendű küldöttségek tisztelgéseit fogadta ő fensége egész d. u. 4 óráig. Ekkor a' lakomára térvén, miután a' folytonos tisztelgések által tartóztatva a' színi előadáson (mellyet kivált Egressy Gábor és Lendvayné vendégzereplései tevének érdekessé) jelen nem lehetett, a' tánczvigalmat szerencsésíté magas jelenlétével. Másnap a' banderiumok tisztelgése mellett bucsút vőn az általa annyira kitüntetett Kassa városától.

Sept. 6-án délben érkezett a' megyei küldöttségek közepett Terebesre 's itt az Andrásyak ősi híri kastélyába szállva az áldomásokkal vidított ebéd után S. A. Ujhelyen keresztül, hol a' Sátorhegyek famáglyákból rakott: I. F. H. betűk lobogtak, esti 8 órára S. Patakra érkezett a' fenséges utazó, hol Breczenheim herczegnek jutott a' szerencse őt elfogadhatni.

Sept. 7-én a' főispáni helytartó által vezetett megyei küldöttséget elfogadva kinyilatkoztatá: hogy „mire eddig alkalma nem volt, ezen tettekkkel fogja bebizonyítani hazájáhozivonzódásait.“ Később a' megyei küldöttség, a' helybeli tisztikar, a' városi követség, a' helybeli ref. collegium és izraeliták hódolatait fogadá el kegyteljes leereszkedéssel. Ebéd alatt többekkel nyájasan társalgott 's este felé az ezredi zene 's a' tanodai énekkar által üdvözlötetett. Este a' város fényesen ki volt világítva, a' városház lámpabetüiből képzett név **István** ragyogva tükröze magát a' Bodrog hullámban, ragyogóbban a' zajgó néptömeg érező szívében!

Sept. 8-án, hol a' Bodrog a' Tiszába ömlik, fogadta a' Szabolcs megyei küldöttség Kállay Menyhért alispán vezérlete alatt a' Szabolcs megyén átutazó helytartót, ki Patakról a' gr. Széchenyi István által a' Bodrog szüz hullámain felusztatott Pannonia gőzösön érkezett idáig. Berkeszen ebéd utáni társalgás közben ő fensége megmutatá azon emlékbcsü kardot, mit egykor Hunyadi Ulászló király adományzásából viselt 's mit ő fensége Sáros-Patakon nyert.

Sept. 9-én reggel Mármaros és Ugocsa képviselőinek bucsüüdvözletei után Nagy-Lónyának indult a' magas utazó 's ide 10 órakor megérkezvén Bereg megye küldöttsége elfogadása után utját Nagy-Károly felé folytatta.

(A' további események folyamát jövő számunkban.)

J.

REMINISCENTIÁK SOPRONYBÓL.

Gyermekkoromban falun laktam. Vidékemben a' tájban nagyon divatos volt az a' kifejezés: „Három az isten igaza.“ Belém nőtt; — azóta mindenben a' hármat keresem 's feltalálva úgy a' hogy' örülök neki, mint német tudós a' rendszerének. Gyengeség, megvallom; de legalább olly gyengeség, mellyben a' nagy Hugo (nem Károlylyal hanem) Victorral osztozom.

Sopronyi reminiscentiáim is hármaz számban tűnnek képzetem elé.

Három jót tapasztaltam Sopronyban létünkör: elsőben jó meleg volt; másodsor jó volt az idő; harmadsor: jó az a' nap, mellyen eljöttünk.

De rossz is volt három: a' Kugler úr egyetlen egy közébéde, a' * * * toasztja, és a' neuhofi illuminationáli rendezet. És mondhatom, hogy ezek nem ama' közönséges és mindennapi rosszak voltak.

Hármaz bámultunk: az A* szivét, a' caninói h. fejét és — a' harmadikat nem mondom meg. Csak azt ne higye valaki, hogy az ő esztét. Ellenben nincs ellenemre, ha a' sopronyi szépek csempészik be, amugy tiukrökkal négy szem közt magukat a' harmadik számba. De én mégsem mondom meg, mit gondolok.

A' sopronyiak hármaz adtak nekünk: egy „fogadj istent“ szállást, „isten hozzádot.“

De mi is adtunk vissza hármaz: magunkat spectaculumúl, egy bált, és egy magyar színész-társaságot. Kár hogy mindenik olly rövid öröm vala.

Háromhoz lelete igen olcsón jutni: a' levegőhez, nyomtatáshoz és virágkiállítási jutalomhoz.

De drága volt ám három: a' sopronyi gyümölcs (a' millyet NB. másutt is tudnak aszalni 's elég hiba, hogy nem teszik), a' Kugler úr couvertje 's a' tudósági díj. (Juvenalis egyszer boldogoknak mondta az egyiptomiakat, mivel — nem mondom tovább, mert aztán igen sok olvasóm kitalálná az analogiát. A' helyett azon politica-oconomiai elvre hivatkozom, hogy ha valamely közjovalmat vásárolható portékává teszünk, minél olcsóbbra kell szabni, mint p. o. az angolok a' postapénzt, a' belgák a' vasútatkat stb stb.)

De minthogy már háromszorosan meg is unhatt az olvasó, befejezem jelen emlegetéseimet három kevéssel. Kevés volt Sopronyban a' természetvizsgáló, kevés az okos szó és legkevesebb a' haszon az egész historiából.

Keserédi.

D I V A T.

(Vége.)

A' köpenykék és palástok szabásaiban olly nagy a' különféleség, hogy valóban nehéz közölök a' legjobbat kiszemelni. Az ékes hölgyek díszöltönyre hosszad shawl-köpenykét választanak, melly nagy lebenynyel bir, 's ez ismét csipkeborítvánnyal van ellátva. E' köpenykék mindenféle színben láthatók, kitűnők mégis a' világos színek. Pongyola öltönyül a' fehér fényű szürke tafotából valók kedveltek, mellyek kicsinyek 's hátul körded szabásuak, de mellyek egy széles, 's még ezen felül egy kisdud lebenynyel ékitvék; a' kar a' lebeny alól búvik ki. Elül a' nyak körül 's hátul a' nagy lebeny fölött szalag húzódik. Este tafota palástot hasonszínű ékitvánnyal viselnek; de e' palást selyembelésű. A' himzett mouselinból, 's az ezen nemű palástok szinte széles körítvénnyel nyerne, apró lebenynyel együtt. Illy köpenykék egyszerűen, de a' palástok világos színű, például rózsza, kék, lila és almazöld tafotával bélelvék. A' csipkével csaknem egyenlő dús módon használtatnak a' szalagok, 's a' szalag-fényezés magasabban is fokozza az öltözék ékességét; mindenképen szalagok divatoznak:

övszalagok lecsüggő szélekkel, nyakszalagok kised gallér alatt, szalagok a nyílt felöltönyök összefogására, és szalagok a kézfordrokon.

A' fehérnemű, mely majd túlszerű szerepre jutott az öltözékben, hihetlennül emelkedett, mióta a' kézkenők fényüzelmi tárgygyá váltak. Az alszoknyák még mindig himzettek; az ingek is himezve fordulnak elő.

A' csipkék teljesen nélkülözhetlenekké lőnek divatos öltözék díszének emelésére; 's e' kelmének dús és csodálatra méltó munkaszöveve azt ismét olly kedvelté tévé, minő XV. és XVI. Lajos idejében vala. Mindenütt és mindenre csipkéket alkalmaznak, az egyszerű hálólöltönyön úgy, mint a' legfényesebb díszruhán.

'S most isten veled, kedves Rózám! A' minket elválasztó violaszín távolban, melyet te utazva keresztüllebgsz, bizonyosan igen gyakran találkoznak gondolatink, habár szemeink nem találkozhatnak. A' tieid gátlanul nézik a' szabad messzeséget, látják az eget reggel és este izzó fényben ragyogni; — az enyéim ellenben csak a' magas házakat, melyek a' felhők menetét 's a' csillagok állását eltakarják előlem, melyeknek tünde tükrözése önnön látott és önnönélt dolgokra fájdalmasan emlékeztet. Az átellenes egynemű ablaksor vigasztalan látvány, oh édes Rózám, 's csak azt juttatja eszembe; milly mozdulatlanul pang élete

S a r o l t á d n a k.

NEMZETI SZINHÁZ.

Sept. 8. A' színház zárva.

Sept. 9. P a u l J o n e s. Drama 5 felvonásban Dumastól. Egyike a' valódi költői fölfogással írott frank dramáknak, melyben nem csupán a' cselekvény prosai érdekessége a' fő czél; sőt inkább a' szív és kedély — cselekvényre vonatkozó — annyi változatos árnyrajzai olly természetesen kényszerű kifejlésével, igazi lélekemelő jellemzetesség áll elő a' legapróbb színezetig. A' czimszerepben Lendvay, mind az érzeményesség, mind pedig az önálló lélek öntagadó erőhatályának perceiben egyaránt helyén volt. Laborfalvi Róza effectusteljes, 's Szentpétery képzelődésre ható játékuk mind végig lebilincselve tartották a' figyelmet. Komlósy Ida olly sok keserű ellentétes küzdest igen kedves bensőséggel érzékíte, 's általánosan véve, játéka sok helyütt igen festőies kellemmel volt előrásztvá. Szigetiben dicsérendő, hogy szerepfölfogásában álláspontjának teljes öntudatával birt — míg László játékában a' finom jellemzetesség volt kitüntő.

Sept. 10. E r n a n i. Verdi dalműve; azon nemből, melyben a' t i s z t á n m ű v é s z i hatás tulnyomósággal bir az alanyi érzeményesség költészete fölött — 's épen ezért igen pontosan határozott szabatos előadást igényel. Ennek pedig ma estve az összes személyzet annyira megfelelt, hogy ehhez hasonló tökélyű előadást nem mindig láthatni.

Sept. 11. M a t i l d. Idegekre ható bonyodalmasan-drasticus franczia drama. Lugarto egyike Lendvay bravour-szerepeinek. 'S csakugyan kevés szerepben is tűnik ki annyira L. művészi tapintata, mint a' jelenben, mert egy lépéssel tovább menve — a' torzítás elkerülhetlen; 's nem tudjuk, mi dicséretre méltóbb: vajjon az-e, hogy L. az igazi határt itt egy hajszállal sem lépi által, vagy pedig az, hogy a' jellem alapszínezetét — gyávasággal vegyült pórias pimasz gög — minden helyzetben egyaránt kitünteti. Továbbá azon jelenetben, midőn Lugarto kelepzébe kerül, megmutatta L., hogy a' szerepfölfogásban sokoldalú tud lenni; ugyanis a' teljes megaláztatás olly sokszerűen változatos küzdési momentumai annyira öszhangzó érzékítésében — az illy Lugarto-féle jellemeknek tulajdon véletlenrei számítás reményét is igen élénken tükrözte vissza. — A' darabot úgy is ismervén közönségünk — a' többi részletekről, az eddig mondottaknál mi sem mondhatunk egyebet.

Sept. 12. Farsangi iskola. Irta Vahot Imre.

Sept. 13. Lendvayné javára először : A képmutató. Vigjáték 5 fölvonásban. Molière Tartufe-je után — Both (szinre alkalmazás tekintetében legczélszerűbb) kiadása szerint fordította Fekete Soma. — Legyen őszinte emberségünk, 's csupa affectatióból ne hitessünk el magunkkal oly dolgokat, miket egyáltalában nem hiszünk, 's mondjuk ki nyíltan, miszerint : megengedjük, hogy a' maga korában, — mint egyfelől költői genre tekintetében ujonnan kezdeményezett valami; másfelől a' jellemzetesség korszellemhez viszonyított lélektani tökélyével — furorét csinálhatott; de ahoz képest, a' minő fogalmaink most vannak egy vigjátékról, csakugyan sok tekintetben kissé minorennis és unalmas. Ha szükség, készen vagyunk ez állításunkat hosszas okadatolással kétségkivülivé tenni; — de ez felesleges, mert a' közönség általános véleménye e' tekintetben részünkön van. A' czimszerepben Fáncsy működött; nem tudjuk, mit lenne képes frank színész csinálni Tartufféból — de hogy e' jellemet, melly mostanság kívül áll az életvalóság határain, Fáncsy, vagy is jobban mondva — ez Fáncsyt — elég érdekessé tudta tenni — ezt bizton állítjuk. Továbbá Szentpétery annyira élénken játszott — hogy egy szomszédunk észrevétele szerint akarattal sem tudott volna rontani — mert ő ekkor is Szentpétery leendett volna. Az előadás többi részleteiről nincs mit szólnunk. —

Sept. 14. Gritti. Egressy G. műérzékítésében ama' goethei classicus nyugodtság — melly egyenlően megóv — túláradni vagy alá süllyedni a' szerepfölfogás tárgyára nézve, — Bartha természetes emelkedésü tisztán patheticus játéka, — 's Laborfalvi Rózában, — ama' neki tulajdon tragikai méltóság, mindig kitűnően érdekesítendik e' darabot. S—k—i.

MI HÍR BUDÁN?

— Egy borzalmas párbaj, melly fővárosunkban anno Domini 1847. sept. 11-én végbe menvén minden rendü párbajkedvelőknek rettentő tanulságára e' helyt megiratik.

Előre is figyelmeztetjük mind azokat, kik túlérzékeny idegzzettel bírnak : hogy e' gyászos cikket olvasatlanul hagyják, vagy legfeljebb is behunyt szemekkel olvassák keresztül, mert itt vérről, halálhörgésről, pisztolyropogásról 's rettenetes gyilkosságokról leszen szó, miknek hallatára az eleven ember hajszálai a' kalapot emelgetik égre borzadtokban 's miknek szemléltétől borsót terem minden jó lélek háta, mint bizonyos valakié az irodalom emlegetésétől.

Kinek szíve azonban keményebb benyomásokra érzi magát edzve, ám hallgasson ide; de mi aztán okai ne legyünk, ha késő gyertyavilágtalan éjféleken vérző kisérteteket látand ágya alól kibujni 's rémséges hangokat halland, mik hasonlítanak a' megölt ártány vég horkanásához, mi mind ezeknek okai ne legyünk; mi nem tehetünk róla, hogy a' világot illy vérszomju alakok lakják, 's hogy tollunk rajzolása alá épen illy vérszomju alakoknak kelle kerülni

A' millyen vérszomju tigris volt tudniillik Czicz Márton.

Czicz Mártonnak hitták őt az urban boldogultat, 's hogy miért lett ő épen urban boldogult, ez az a' mit tulajdonkép el akarunk mondani.

Tehát...

Éj volt sötét éj. Ha az embernek a' kalapját a' nyakáig a' fejébe rántják, akkor lehet fogalma róla : hogy millyen sötét lehetett a' fentisztelt éj. — A' * kávéházban ugyancsak koppantak a' billiard golyóbisok üttetve kiméletlen haraggal hosszú tákók krétázott nyele által. De szünjete meg őket sajnálni, a' biliardgolyókat, mellyek üttetnek hosszú botokkal; más ütések és más golyók lesznek, mikről tollunk ezennel énekelni fog...

... Láttátok-e már a' közvélemény asztalát? hol az ifjú honre-

mények hővérü serege karikába ülve fídbust prédál, 's felfedezi a' gázvilágítást vagy csibukot szí 's a' haza ügyeit dönti és emeli. Hogy' ne láttátok volna! . . . Hallottátok e már a' közvélemény asztalának rendíthetlen tüdejű O'Connell-jeit? midőn ékesen szólásaiknak árja nekiered 's a' torokversenytől szétfut a' pipafüst, melyben lapáttal sem lehet utat hányni. Hogy' ne hallottátok volna! Képzeltetek tehát magatoknak egy akkora hangot, mely még e' vakolatbontó parlamentatiót hat fokkal túlszantanja 's tudjátok meg: hogy a' csattanás nem egyéb, mint egy enormiter nagyszerű poflé, olly nagyszerű és enormis, a' miuőt még soha emberi tenyér emberi frontispiciumnak nem osztogatott, 's tudjátok meg: hogy ama' hajnallal és vöröskrétaival versengő arcz, mellynek egyik fele e' csattanás után tizszerte pirosabb lett, mint a' másik fele, a' mellyik felén tudniillik a' türelmetlen véleményü, de kemény marku Döngöre öt ujjának ott maradt a' visum repertuma: senkinek sem arcza a' kerek ég alatt, mint egyedül és kizárólag vitéz Czicz Mártonnak . . .

Hah, de reszkesetek! Egy percz, — másik percz . . . harmadik percz 's a' közvélemény szivarhamvval ékes asztalára vérpatak szökkenik! Czicz Mártonnak betörték az orrát. Czicz Márton orrából folyik e' piros vér.

Valóban bámuljuk, hogy e' borzasztó esemény leírása alatt tollunkban a' tinta meg nem fagyott, 's ha a' betűszedő, ki ezeket kiszedte, magyarul tudott volna: bizonyára könnyeket sírt volna.

Czicz Márton, kit ekként képen felejtének, perse hogy elájult látván saját vérért kiömleni. Két szerető marqueur ölelő karjai fogák föl az elájulót 's miután sok ideig forró puncsot szagoltattak vele 's talpát kávéseprűvel dörszölték hiába: végre azon ígéret következtében, hogy a' kut alá viszik 's nyakába vizet húznak, csakugyan felveté szemét és széttékinte velők.

Első volt Döngöre, ki ötlet megszánta; odalépe hozzá 's szakállába bujva megkövette, mondván: „Hisz édes Czicz Márton, nem akartam én kendet olly nagyon megütni, hanem csak egy kicsinyt; megbocsásson kérem 's fogadom az idei zabtermésre, hogy máskor kisebbet fogok kendre ütni. De hát minek is tart olly töredékeny orrot?” Szólt 's kezét nyújtá az orratörőtnék.

Czicz Márton ezt látva nagy keresztyénséget érte felébredni kebedús szívében. Eszébe jutának az írás szavai. „Ki téged kövel hajít meg, kenyérrel dobd vissza; ki jobbról képen üt, tartsd neki a' balt is.” Eszébe jutott, hogy millyen szép dolog az a' megbocsátás (melly csakugyan igen szép dolog) 's fogta az elébe nyújtott Döngöre-féle tenyeret 's azt megragadva Döngerének és Döngere unokáinak híven megbocsátott, megölelkezett, megcsókolkozott vele a' töredelmes szívével 's egy pohár kömény-magos liqueurben megitta vele az engesztelődés poharát. — A' közvélemény bajnokai pedig csodálván csodálták Czicz Mártonnak az ő feneketlen nagylelkűségét, mellynél fogva ellenfelének ez arczára kapott hátbaütés miatt sem gyomrát ki nem gyurta, sem azt kétfelé nem hasítá, sem rostélyossá nem aprította, de még csak a' tyukszemére sem hágott annak. — Még tán maig is bámulnák, ha hozzá férhetnének.

De nem férnek hozzá, mert ime a' viszálykodás angyala, e' tenyeres talpas angyal meg kezdé hallani Czicz Mártonnak sorsát 's kétszer kelt föl a' nap, kétszer halt meg újra, midőn Czicz Mártonnak egy szép napfényes reggel meg fogják a' gallérját 's az említett köpczös természetű angyal rárivall: „hal-lod-e?!!” Hogy' ne hallotta volna szegény Czicz Márton? hisz az ő fülei egy vidéki iparműkiállításon bronz emlékpénzt nyertek 's ez pedig kiáltás vala, de nagy.

„Kendet arczul vágták!” szóla a' markos angyal.

„Oh fájdalom!” felele Czicz Márton.

„De nem addig van az! kend ezt magán hagyta száradni, ez, alávalóság!

Kend nem Czicz Márton többé, kend . . . Siccz Márton!

„Én hagytam? szólt ravaszul Czicz Márton — nem kell azt elhinni. Kibé-

kültem ugyan, de csak tettetésből. Oh e' földtekén ketten nem élhetünk, együnknek el kell menni a' holdba. Vér vért kíván, a' kibékülés csak a' nép ámitásául esett meg. Holnap lőni fogunk és kettőnk közül vagy egyikünk vagy mindketten, vagy tán mind a' hárman is meghalunk."

„No ez már szép kendtől. Ezt emberségesen teszi kend, Czicz Márton; így ha kendnek vagy kezét vagy lábát lovagias párbajban ellövik, vagy orrát szinte lovagias párbajban — levágják: akkor helyre állott kendnek becsülete, a' mi ha nem történik, örök időkre Sicez Márton marad kend!!!!...

Ezt hallván Czicz Márton igen szép dolognak kezdé tartani a' helyreállott becsületet 's még az nap esteleg százkilenczvennyolcz embernek elmondá szigorú titoktartás feltétele alatt, hogy ő holnap első kakaskukurítás után helyreállandó becsülete végett Döngörével élet halálra tülekedni fog.

Vacsora után aztán elbucsuzék számos barátitól és imádoitól, megrikkatá őket annak módja szerint, egy helyről kardot kért, másik helyről pisztolyt, kapszlit, puskaport vett, golyóbist öntetett, testamentumot irt. Azon kétszáz holdnyi területnek, melyet az Atlanti-Océanon bír, évi jövedelmét összes munkái kiadójának hagyományozván. 'S à conto egy faczér legátussal meg is iratta jó előre a' bucsuztatóját 's egyszerre négy asztalosnál rendelt meg koporsót.

Másnap * * * lap álmós szerkesztője vigan nyujtozkodott rózsátlan fekhelyén 's alutt, mint a' bunda, midőn még kakaskukurítás előtt zörgetnek ajtaján 's ime Czicz Márton lép be hozzá szörnyű gömbölyű arczezal és hosszú orrokkal 's megállva az álmából ébredő előtt, ekképen kezdé előtte szónokolni: „uram!"

„Úgy nézzen ön szemem közé, mint ki egy óra múlva vagy halott leszek, vagy gyilkos földönfutó. Két dolgok vagynak, melyeket öntől kérni szándékozom; egyik az: hogy tegye ki lapjába, miképen Czicz Márton hecsületének szigoruan elegend tevén azt mindenképen helyreállította; másik az hogy, ha eltálok esni, holttestemet ne hagyja temetetlen, hanem tétesse azt egy hús fa árnyékába, tűzzön fejemhez egyszerű faragatlan keresztfát, melly engemet példázzon, 's ha jőni fog a' gyászba öltözött kedves, vezesse el őt azon hantokhoz, melyek éltem korán lehullt virágait takarják; hadd fűzzön koszorút faragatlan kedvese keresztfájára, 's ejtsen ön is egy pár részvevő könnyet porló haimra... Most pedig adja ide kölcsön a' pisztolyát."

Az álmából ocsudó szerkesztő szinte ríva fakadt e' szavakat hallván, nyakába borula a' halni készülőnek 's miután annak mindent szentül megfogadott, átadta neki a' kért kulcspuskát figyelmeztetve jól, hogy vigyázzon vele, mert meg vagyon töltve 's azzal ismét visszafeküdt az álmós szerkesztő, a' fal felé fordult 's fényes reggelig aludt, és azt álmodta: hogy Czicz Márton és Döngöre a' városligetben par compagne őszi baraczkot esznek.

De mekkora vala meglepetődése, midőn reggel fölébredve sötétképű férfi álla ágya előtt, feje fátyollal bekötve, szakálla feketére festve 's eképen beszélve: „Visszahoztam önnek a' mordályát, minden megtörtént."

„Nos?"

„Czicz Márton..... meglövetett!..."

„Hah! tehát hol fekszik?"

„Ő épen nem fekszik, ez neki nem szokása. Jár kel az utcákon hirdetvén, hogy ő keresztüllövetett."

„Ejnye, beh kemény természete lehet! Által 's ki jár a' golyóbis 's ő meg sem illetődik rajta. Szegény áldott fiu."

„Pedig úgy van. Egész sajtár vére kipatakozott, a' golyóbis lyukat ütött karjában, hogy keresztüllátni rajta; de tartja ő mind ezt csekélyebbnek, minthogy legkisebbé is felvegye. Bekötötte a' nyakkendőjével, taplót tett rá, meg peruviai balsamot 's fogadok nagy pénzbe: hogy két óra múlva a' peruviai balsam csodahatásától az irtózatosságnak nyoma sem látszik meg."

A' sötét férfit bizony fogadhatott volna. Dárius kincsét tehetette volna egy föületlen pitykére és megnyerte volna, t. i. a' föületlen pitykét.

Czicz Márton iszonyatos sebének miatta két negyed óráig ágyban fekvék, összevénzett inggel (a' vér között ugyan pulykatoll-maradványok látszóttak, de az már mindegy), bekötött karját hideg vízzel borogattatá, 's csikószínű arczal úgy megnyögött, úgy megsopánkodott, mintha kottából tanult volna nyögni, sopánkodni, rázza is a' lábát, hogy lelje a' hideg 's ordított mikor neki-jött az iszonyu, csonthasgató, és velökig ható fájdalom. A' körüle állók imádkoztak érte.

Másik két negyed órában már enyhültek kínjai, felkelt, mutogatott iszonyu darab diachilion flastromot, melly sebesült karjára volt ragasztva, elbeszélte veszedelmes viadala végbemenetelét, a' bátorságot, mellyet kiállott, a' fájdalmat, mellyet előbb érzett, mint a' durranást hallá; mutatá a' golyót, melly megsebesíté 's melly, világos tanuságául annak: hogy a' csodák ideje még nem járta le magát, csak hatszor volt nagyobb, mint a' pisztoly nyílása, mellyből kilöttek. Beszélte orvosának finom és gyöngéd bánásmódját, mellyel őt bekötözte (t. i. az orvos Czicz Márton, nem pedig ő az orvost) 's azt a' boldog érzést, melly a' kiállott csata után valóján előmlik.

Harmadik fél óra alatt már felöltözködött, még ugyan kissé szíttá a' fogát, mikor a' kaputot fel kellett öltenie, 's feledékenységből hol a' jobb karját, hol a' bal karját kötötte fel a' nyakába, de fájdalmai egészen megszűntek.

'S mire a' két óra elmúlt, 's a' kötés karjáról levétetett, ime a' szörnyű seb, melly mást bizonyára a' sírba vitt volna, végképen begyógyult 's alig mutatkozott annak helyén egyéb, mint azon himlő forradása, mellyet az emberbe hat hónapos korában beoltottak.

Ime ilyen csodákat mível a' peruviai balsam.

Voltak ugyan, vannak is vakmerő scepticusok, kik e' megtörtént dolgokban kételkedni mernek, ég bocsássa meg nekik az ő tamáskodásaikat! Sőt a' vizsgálkodás széles vállu anygala maig is azt állítja: hogy Czicz Márton nem él; hogy Czicz Márton meghalt, 's hogy ama' valaki, ki Czicz Márton téglapiros képében járja a' világot, nem a' hajdani vitéz nagyhatu Czicz Márton: hanem holmi széllel béelt Sicczky.

Illyen a' rágalom még a' fővárosban is.

Az embertől még azt is eldisputálják: hogy él.

— Igen szeretnők fővárosi életünket olvasóink előtt a' lehető legérdekesebb színezetben föltüntetni újdondászati rovatunk egész folyamában; de illyesmivel nem mindig szolgálhatunk, mert nálunk a' köznapi élet, társadalmi fejlődésünk jelen csecsemőkorában még annyira polgáriasan — kisszerű, hogy amollyan napirenden levő liliputviczkándozások prosai daguerotypirozása épenséggel kivül esik az újdondászat hivatáskörén — legalább szerintünk, kik az újdondászat feuillettoni műformáját szeretnők minden áron visszateremteni. Aztán ha kegyeletet, 's minden magasabb tekintet — a' sas hátáról fölröppető ökörszem gyanánt — egyedül önczélú — legkorlátozottabb szellemszegénység-szülte hasztalan elménczkedés buta jármába akarnánk beerőszakolni — egy némelly adós-hajhászati rendőreljárást — 's több illyes léhaságot egész önérzettel kürtölő egyéniségtelen egyéniségek példája szerint: akár el is temethetnők a' jó izlést és erkölcsi érzetet a' keletkezendő botrányújdondászat veszett mocsárjába. E' mondottak nyomán inkább akarjuk, hogy rovatunk tartalmatlan legyen, semhogy amollyan — általunk kárhoztatott léhaságok rongyszedő — puttona. 'S igen helyesen fognak cselekedni a' lapszerkesztők, ha az izlési tapintat egyetemesen fejlődő igényei tekintetéből, kissé szigorú ellenőrködést fognak magokra vállalni. —

— Jelenleg általánosabb érdekű napi eseményeink egyike Sztányi Ullmann M. halála. Benne a' gyakorlati haladás, mindig sikerre működő szak-

embereinek egyike hunyt el. Kik a' néhai megboldogulttal közelebbi viszonyban állottak, bizonyosságot tehetnek, mennyi magasra törő 's messzire ható tervkivitel — 's milly egyszerű vállalkozó szellem veszett el a' néhai megboldogult halála által. —

— Csupán a' szerencsés véletlennek köszönhetni, hogy a' boszuló vak szenvedély dühével párosult tudatlanságnak nem sikerült a' vácsi vasútvonalon rettenetes szerencsétlenséget elő nem idézni. A' napokban bizonyos ellenséges indulatu ember — a' locomotivet föltartoztató — jókora nagyságu követ fektetett a' pályavonalon keresztül, 's hogy éppen távolról ne lehessen szembetünő, két tökök helyzett fölibe. Ez a' vezetőnek szemébe tűnt ugyan, de vélvén, hogy a' tökök könnyen elhárítandja az útból a' gép — nem tartóztatta föl, míg olly közelről — midőn a' föltartóztatás már lehetlen volt — meggyőződött róla, hogy csakugyan kő van az útban. De már egyéb lehetetlen volt, mint szabad menetet engedni a' gépnek — mellynek ereje szerencsére összetörte a' követ. A' helyszínen, mint tényjel, egy eltört kaszahegy találatott — 's a' kérdőre vont pályaoír értesítése nyomán — rögtön nyomozás tétetett egy, a' pályaoír iránt ellenséges indulatu, dunakeszi lakosnál — hol a' csonka kasza megtaláltatván — a' bűnöst, nehéz vasban hozták e' napokban a' megyei börtönbe. —

— Aláírási ívek keringenek egy — „szüreti vigalom“ czím alatt — vaspályai közlekedés útján — a' hegyek közt tartandó ünnepélyes mulatozásra. Figyelmeztetjük az élvosvár közönséget. Rendező Rottenbiller úr.

— Irodalmi újdonság. Kuthy ohajtva várt „Hazai rejtelmek“ czimű regénye rövid időn be leend fejezve. Míg e' regényről annak idejében részletes bírálati tárgyalást adhatnánk — nem tartjuk fölöslegesnek kimondani: hogy az illyen „mystéres“ irányu regényesség éppen nem csupán gyárilag hevenyészni tudó ügyes készség — mint bepókhálósodott tudákosok hirdetni szeretik; — sőt inkább az általános társaséleti érdekek 's a' költészet összesimulása elve nyomán — a' mysticismus költészetbeni fogalmának, szerencsésen modernisált népszerű alkalmazása.

— A' győri „Hazánk“ pesti levelezője, már természetévé vált modorában, olly dolgokat mond el, mellyek éppen nem pillanatnyi — sőt inkább minden esetre határozott — 's az említett lapra is méltán kiható ellenszenvet idéznek elő. Mert nagyon is lehet a' szerkesztőn csodálkoznunk, hogy a' tényszerű meggyőződés, 's bizonyos határozott irány szempontjából okvetlenül megkíváncsi eszélyesség tekintetét annyira mellőzi, hogy amollyan — nálunk nagyon is világos indokból eredő pletykáknak helyet ad lapjában. *

— Conversáljunk egy keveset a' tót ujságról. Már úgy is régóta hallgatnak róla a' magyar lapok. Azelőtt — míg e' monstremot politicai komoly irányúnak tartottam — politicai lapokban tettem róla említést, de miután meggyőződtem, hogy azok, kik azt ollyannak tarták, velem együtt rosszúl fogták föl irányát, mivel a' politicai lapok kiparodiázása által egyedül és csupán mulattatni akar, ezentúl a' mulattatónak inkább helyt engedő szépirodalmi lapokban fogom említeni. Tehát dologra!

A' 201-dik számban nagy dicsőséggel közöltetik, hogy valami Farkas Lajos nevű szolgabíró nevét Vukotinovic-s-ra tótosítá. Szép tőle!

A' 202-dik számban a' roznányi gymnasium tanítója megdicsértetik, hogy iskolában tótul magyaráz, 's egyszersmind a' szerkesztő által megrovatik, ki ezzel meg nem elégedvén, szeretné ha a' tanítványok vizsgálaton is tótul felelnének. Törvény tisztelete, ubi es?

Selmeczen a' nemzeti tót színházban folyvást adatnak színművek.

A' 204-dik számban „valami Publicola“ (így) megrovatik, hogy' merte kívánni, hogy a' Magyarhonban talált régiségek Magyarországon maradjanak, 's Prágába ne csempésztessenek.

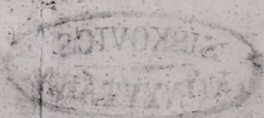
L ó d i.

ELETKEPEK. *hiss.*
Kiadja Frankenburg D.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

13. sz. — Sept. 26. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

NEMZETI SZINHÁZ.

Sept. 15. Bájital. Fülben maradó, élénk menetű, itt amott kedélyszikráktól átvillanyzott daljáték Donizettitől, mélyebb érzemenyesség, 's magasabb nemű zeneköltészet nélkül. Adina szerepét Hollósy k. adá; 's noha ez nem igen látszik egyéniségével öszhangzani, mind a' mellett annyi sajátos kellemet, és olvadékony báj árasztott el rajta, hogy e' szerepben folytonosan kedves tünemény marad közönségünk előtt. — Wolf Nemorino szívhez szóló kedvesen-panaszos hangjának finom kitiintetésével igen szabatos játékot párosított; míg Benza — Dulcamara a' buffoi tempók ügyes alkalmazásával élénken elmulatattott.

Sept. 16. Férjem kószál.

Sept. 17. Végre n d e l e t. Az előadás szokott jelességgel; azzal a' különbséggel, hogy a' hires örülesi jelenetben kevesebb izgatottságot tükrözött vissza Lendvay mint mások, 's így nem is torzítá el arcát annyira, mi csakugyan jobban is helyén van. — Továbbá gróf Tárayt folytonosan fekete inexpressible- és quackerben játsza; holott illyesmit nem szenved meg a' divatművészet, mert a' fekete inexpressible mindig teljes gálaruha, míg a' quacker csupán ollyas negligé — mellyhez inexpressiblelet és keztyűt, csupán színeset vehetni. S—k—i.

Sept. 18. Londoni koldusok és az árva fiú.

Nincs mulatságosabb dolog, mint mikor egy vagy más fiatal journalista nagyot gondol 's elkezd a' világot reformálni. Oh mert merészség és tetterő nála nem hiányzanak. X. utcának nincsen kövezete: a' journalista jó ember; megszanja és kikövezi azt. — Az országban éhhalál van: — a' journalista jó felebarát; tanácsokat oszt ki az éhezők közt. — Y. úrnak ellopták a' tárczáját: a' journalista jó rendőr; megmondja, hogy a' tolvajokat ki kell verni az országból. — Z-ben macskazenét adtak: — a' journalista jó hazafi; philippicát ír a' rakoncázatlanok ellen. — Keeskeménten kutat ásnak: — a' journalista jó kútásó; — megmondja hogy hogyan kell kutat ásni. — Az eső két hét óta nem esett; a' journalista jó mezei gazda; panaszt tesz a' rossz idő ellen. — Az eső két hétig esik: a' journalista jó architector, felfödözi a' házfedelekre alkalmazandó csatornák szükséges voltát. — Uj eredeti mű jelenik meg: a' journalista jó aestheticus; megírja hogy azon művet kár volt addig kinyomtatni, míg őt meg nem kérdezték felőle. — A' színházhoz tagokat kell szerződtenni: a' journalista jó házibarád, vagy vendéglői pajtás 's erősen követeli: hogy védenzeit rögtön lefoglalják ugyanott 's elvégre mikor aztán látja hogy szavaira sem ég, sem föld nem hallgat; az eső akkor esik, mikor akar; a' tolvajok lopnak, az éhes emberek kopálnak; a' megbírált művek kelnek, az ajánlott vendég szereplők ellenben nem kelnek: a' journalista jó keresztyén és megbocsát nekik. És az szóról szóra így van. Míg az illetőket dicséri, addig nagy ember; míg tanácsadásaiban jó akarata szavait hallhatják: végigolvassák; 's mikor haragunni kezd és imponálni akar: akkor ott hagyják a' faképnl 's imponálhat aztán a' levegőnek. Ez utóbbi eszt leg többször előfordul a' nemzeti színház körül. Meg van ez szegény akadva az ő sorsával. Egyetlen magyar nemzeti intézet levén az ismeretes földön, ehez természetesen ötvenkét vármegye és ötvenkét journalista tart jus patronatust. Egyik azt akarná, hogy háttal menjen előre, másik: hogy a' fején tanuljon járni; egyik francziává, másik anglussá akarja tenni; egyik nógatja, másik csitítja; egyik éneket kér, a' másik drámát, a' harmadik népszínművet, a' negyedik balletet, és az ötvenkettődik azt akarná: hogy mind ezt ingyen lássa. Természetes, hogy illyen körülmények között sokszor jár úgy a' journalista: hogy beszélünk, beszélünk; de senki sem vette észre, hogy mit beszélünk. A' kiknek szóltunk, azok nem hallgattak oda; a' kik pedig oda hallgattak, azok szörnyen megunták a' dolgot. Önkénytelenül jutott eszünkbe e' keresztényi elmélkedés ez alkalommal, midőn mi is hasonló tárgy felett emeltük föl tollunkat; azt az egyet tudniillik mellyel írni szoktunk. Közönségünk figyelmetlenségű akarjuk ez uttal felhíni néhány újabb felmerült szinpadai tünemény iránt, azon reményben: hogy mit a' journalistica tolla ki nem vihet — a' gyanítható művészi tehetségek előmozdítását, azt közönségünk méltányló figyelmé szerezze meg. Egyike e' szerintünk közelebbi figyelmet érdemlő szinpadai tehetségeknak a' vendég szereplő Fehér, ki a' mai darabban, mint Prospectus lépett fel. Veszedeles dolog ugyan egy pár szerep után ítéletet hozni, bármely talentom jóvendője felől; de ha többről nem, annyiról minden esetre tisztában lehetünk: hogy a' vendég szereplő ragyogó comicaí élénksége mellett szerepének teljes öntudatával bir, mimicája nem csupán nevetésre csiklandó bohóczálarcz, hanem egy átgondolt 's minden részleteiben összefüggő 's magával következetes egyénrajz. — Egy körülményt említünk itt meg, melly eleinte úgy fog látszani, mintha nem tartoznék a' dologra. E' szóban levő színész, — mint ismerői állítják, — magán életben rendkívül komoly hallgatag férfi; 's mikor a' deszkákra lép, arcán egyet fordít 's a' közönség ájuldozik nevéteben és e' körülményben az a' tanulság van: hogy ki saját önmagának ennyire bírja ellenkező polusát adni, e' két polus között levő számtalan árnyéklatoknak mily kimeríthetlen gazdagságával kell annak bírnia. Ki szinpadon is ugyan az, mi a' közéletben, azon hang, azon arc, azon alak: soha sem fog valami művészi egészet előállíthatni. Egyik szerepe hasonló lesz a' másikhoz, mindig ő fogja a' szerepet magához, nem magát a' szerephez idomítani 's nagyon szépen fog játszhatni, de nem jól, ha csak a' szinköltő, vagy fordító kizárólag számára nem írja vagy travestálja színműve jellemeit. Fehér ezen hibáktól ment látszik lenni. A' szerep nem fejkli ki saját egyéniségéből 's ő mégis a' legapróbb részletekig otthon van benne. Ezt nem adhatja tanulmány, nem szorgalom, erre saját művészi ösztön kívántatik, melly öntudatlanul rögtönzőleg terem 's mellyet mi, „szerepérzetnek“ merünk nevezni. E' szerepérzet gyakran a' legjelentéktelenebb szerepből is tud ollyat teremteni, mi figyelemre ragad; sőt — mint Egressy megmutatta: minden szerepből tud valamit teremteni. Reményljük, hogy lesz alkalmunk ez állításunkat további tényleges adatokkal bebizonyíthatni. — Másik figyelmet érdemlő phoenomenona színvilágunknak a' gyermekéveiből most fejlődő Szilágyi Lilla, Lendvayné tanítványa 's mint okunk van reményleni, annak egy időben méltó utóda. Páratlan csengésű hang, hajlékony a' legfinomabb érzelmekifejezésig, minden hang keresztül látszik először menni a' szíven, mielőtt az ajkat elhagyná. Szava-

lása plasticce kerekded és kifejezésteli, halvány érdekes arca 's termete, okos, lélekmutató tekintete telvék a' művészet hajnalodó sugarával, mely sugároknak csak ég kell, hogy csillaggyá váljanak 's hiszszük hogy ez eget nem fogja tőlök megtagadnia' jövendő. — Névtársnéjáról, Fehér Lilláról, kellene még néhány szót mondanunk; e' néhány szót azonban fentartjuk akkorra, midőn az átmenet szakában levő hangja határozott megállapodott jellemet veend magára. Látszik hogy hangja tulságosan genirozza a' fiatal hölgyet, ennek makacs hajthatlansága köti meg minden mozdulatát; mi ha elmúlik, nagyon hihető: hogy a' művészet geniusának lelket adó ihletése sem fog elmaradni. — Jelen állásában színművészetünknek keresnünk kell az időjártával kimivelendő succrescentiát 's mennyire tőlünk telik, buzdítanunk, figyelemmel kísérnünk a' feltalátat, egyebet úgy sem tehetünk érte; különben úgy járhatunk: hogy évek mulva megint ott kezdhetjük, a' hol apáink kezdtek.

J. M.

Sept. 19. Két P ar c s a y. Dráma 4 szakaszban Jósika Miklóstól. — A' darab nem olyan, hogy jellemzetesség tekintetében valami érdekeseit kelljen vagy lehessen a' szerepekből csinálni vagy pedig helyzetek tekintetében valami különös erőmegfeszítést igényelne 's így színészeinknek csaknem lehetetlen benne kielégítőleg nem játszaniok.

Sept. 20. K é p m u t a t ó.

Sept. 21. B ü v ö s v a d á s z. Négy fölvonásos regényes daljáték, zenéje Weber K. M-tól. — Való hogy e' daljátékban hiába kerestük a' közvetlen lyrai érzelem olasz zenében föltalálható édes ömlengésű, könnyeden mozgó dallamszerűségét, mely a' mindenki által fölfogható stereotyp élet empiriai zománczának szírványfagyogásában olly szabadon csapongó izletes műcífrázatával tündököl: de a' compositio egyáltalában eredeti drámaisága, bizonyos sajátoszerű mélység, 's az érzemenyesség megragadó valóságga, párosultan a' zeneszerek elosztásának különös hatásosságával a' mindig maradandó becű művek sorába emelték e' tárgyaljuk operát. Épen azért változatosság tekintetéből is igen élénken vártuk ujonni adatását, természetesen tudván, hogy előadás tekintetében valami kitünőt, mint már az olasz operánál — színházunk személyzetéhez képest megszoktuk — épen nem lehet várunk, mert az illyesmi több bajjal jár. De már előre nem hagyja jót sejtünk a' szerepek mikénti kiosztása, 's jelesen Agathát Lászlónéra bízni, már magában furcsa eljárás. Agatha, a' természetes egyszerűségében olly igénytelenül szende Agatha; — Agatha, a' teuton erdők méla holdfényének halvány sugaraitól, olly delejtes ábrándszerűséggel körülárnyékolt szerény ibolya és Lászlóné — Agatha... Schlanke, schwärmerische Glieder, wenig Fleisch, sehr viel Gemüth, und für Glaube, Liebe, Hoffnung ihre ganze Seele gliuth... és Lászlóné, jelesen izléstelenül választott fölserleges pompájú öltözetében, mód nélküli, hideg szellemetlenséggel kacérkodó, 's csupán egyes effectusok által hatni akaró játékával, és a' zenétől igen sokszor eltávozott készületlen énekével nagyon is furcsán illettek össze. — Vajjon miért nem adhatná e' szerepet Hollósy Cornélia; mert noha az itteni pedansum szabályszerű német szerkezet nem enged olasz iskolai módor szerinti színezetet, 's floriturákat, mind a' mellett legalább Hollósy Cornéliát láttuk volna. — És Bognár? minő matt volt ez az ember! — Bocsság meg neki Weber halhatlan szelleme! mert a' mellett hogy éneke ollyan volt, mellyről az ember vállvonítva kérdezte önmagától: ének-e ez vagy micsoda? — egy még a' mechanismus öszhangzó szabályosságát is teljesen nélkülöző, hideg énekautomatot szemléltünk benne. Tély Rózsáról — Anna — általánosan vett műképességéhez, 's műgyakorlottságához mértén el lehet mondani, hogy legalább nem rontott. Csak arczizmait tudná kissé élénkebb változatossággal mozgatni, hogy ne lenne az mindig annyira merev, és arczjátéka ne állana mindig örök-ké egy és ugyanazon mosolyárnyéklatból, mellynek változatlanságáról hajlandó hinni az ember hogy Tély Rózsa kisasszony igen jól tudja, minő szép fogai vannak, 's azt másoknak is akarja mutatni — annyival is inkább, mert igen ritkán képes magát a' színpadon szórakozottság nélkül öszpontosítani.

S — k — i.

MONDANI-VALÓINK. Több rendbeli postai hiányok miatt hozzánk intézett panaszokat, minden tekintetben kielégítve, ezennel felszólítjuk előfizetőinket, kik eddig vagy netán ezentul bármi késedelmi vagy elmaradási hiányt szenvednének, bennünket a' felől tudósítani; mi készek vagyunk a' nem tőlünk eredő hibákat is minden zúgolódás nélkül helyre hozni. — Illosvay versét iparkodni fogunk közönség elé hozhatni. Dózsa Dániel barátunk versét köszönjük; rajta leszünk: hogy el tudjuk olvasni, mihez kell némi előkészület. — A' bottosai, piros tintával írt, levélnek eleget tettünk. — A' soproni szülő-mívelési könyv ismertetése nagyon derék opera; de nem lapunk körébe tartozó, átadandjuk a' „Magyar Gazdának.“ — Több barátinknak, kik megjelent műveik ismertetését várják tőlünk, ezzel szolgálni fogunk, mihelyt kérdéses műveikhez hozzá juthatunk. — A' megtörtént dolog 1599-ből kiadatik. — A' szózat a' zsidókhoz jószándékú vers, de más hibája van. — A' „nefelejts“ írója feledni látszik: hogy e' beküldött műve nagy részben a' köznép ajkán forgó régi népdal. — Tóth Endre verseiből meg fogunk ismertetni néhányat. — T. úrnak azon állítását: hogy két év előtt még nem tudott magyarul, készek vagyunk elhinni. Pogrányi Imre versei között sok jó van, szép költői emelkedettség, és erő.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP SEPTEMBER 26-tól SZOMBAT OCTOBER 2-ig.

Sept. 26. Csikós.

— 27. Báró és bankár.

Bérletszünettel 1-ször.

— 28. Három király, három dáma.

Sept. 29. Benyovszky. Bérletszünettel 1-ször.

— 30. Báró és bankár.

Oct. 1. Bánk bán.

— 2. Benyovszky. Bérletsz. Wolf javára.

Kiadja Frankenburg Adolf.

October 1-ső napjával kezdendő évnegyedes előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára

Budapesten 3 ft, postán küldve 4 ftjával pengőben elfogadtatik Pesten csupán-
csak Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (Pesti Hirlap kiadó-
hivatalában) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat
az Életképek szerkesztősége.

Kilian 's társánál

Pesten a' vácsi-utcában Parkfrieder-házban, megjelent és minden hiteles könyvárusnál kapható:

BOLLA MÁRTON

egyetemes világtörténetének főbb vonalai.

Fordította SCHRÖCK FERENCZ kegyes tanítórendi áldor, bölcsellettudor 's a' vácsi lyceum-
ban a' történettan' tanára.

3 kötet, nagy 8-rét. borítékba fűzve 3 fnt pengő pénzben.

(8)

(1)

Nyilvános intézet.

Alólirt bátorodik t. cz. közönségnek Bu-
dán tabánban fő-utca 605. sz. alatti házban, a'
már 4 évek óta fenálló 's most felsőbbség által
is helybenhagyott első magyar nőnevelő
nyilvános intézetnek alakulását 's f. évi
october 1-ső napján leendő megnyitását tudó-
mására bocsátani. Ezen intézetben a' nevendé-
kek oktatást nyerendnek: vallás, olvasás, írás,
's számvetésben, azonkívül magyar és német
nyelvekben, — továbbá: földírás, történettudó-
mány, természettanban 's mindennemű kézi
munkákban, ugyszinte rajz 's tánczban; vala-
mint ha kívántatnék, a' franczia nyelvben, han-
gászban és énekben is. A' nevendékek egész
ápolatra is felvétetnek. Mindezekről bővebben
értekezhetni bérmentes levél által a' nevelő-
nél, nemes Belanszky Franciskánál.

Figyelmeztetés szülékhez!

Azon t. cz. szülék és gyámnokok megnyug-
tatására, kik gyermekeiknek a' kor' szellemé-
hez alkalmazott czélszerű nevelést adni ohaj-
tanak, ezennel tisztelettel nyilvánítom: misze-
rint a' kegyes tanító rendű tatai ház növel-
déjébe a' jó erkölcsű növendékek jövő tanévre
is ismert föltételek alatt felvétetnek, ott ren-
des tartás 's iskolai tanulmányokon kívül a' raj-
zolásban, nyelvekben, test- 's más mellékes
gyakorlatokban oktatást nyerendők. — Költ
Tatán sept. 4-én 1847.

Kutserik Sándor s. k.

kegy. r. gymnas. 's növelde igazgatója.

Heckenast Gusztáv

pesti könyvárus- és kiadónál megjelent és min-
den hiteles könyvárusnál kapható:

Legujabb és legtömöttebb

MAGYAR-NÉMET ÉS NÉMET-MAGYAR

SZÓKÖNYV.

A' magyar nyelv ujabb és legujabb alakulását
tekintve, legjelesebb kútfők után készítette

FARKAS ELEK.

Tömnymatu kiadás.

Német-magyar rész. Első füzet. 1—8 ív.

Ezen három füzetből álló német-magyar rész
(egy kötet) előfizetési ára csak 1 fnt. 12 kr. pp.

(6)

Alapos oktatás

(4, 4)

a' franczia, olasz és német nyelvben. A' nyelv-
mester lakása országut 2. szám, a' nemzeti szin-
ház közelében, Vigny-ó-féle házban.

(7)

A' nemzeti

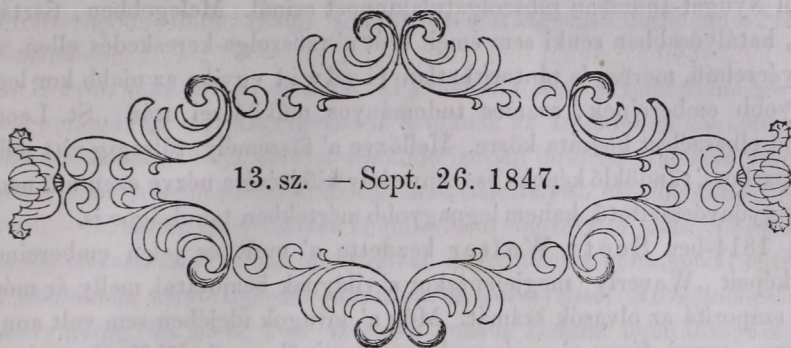
(2, 3)

SZINHÁZBAN

egy földszinti zártszék, october 1-jétől kezdve,
minden második napra negyed- vagy félre ki-
adandó. Bővebb értesítés a' „Pesti Hirlap“ ki-
adóhivatalában.

Az Életképek 7-ik számával megjelent
Szalay László hiventalált arczképe kapható
a' Pesti Hirlap kiadóhivatalában 40 p. krért.

13. sz. — Sept. 26. 1847.

AZ ANGOL PROSA-IRODALOM

1780-tól mostanig.

(Folyt. és vége.)

Beckford W. „Vathek“ című arab beszélylyel ajándékozta meg a világot, mely előbb francziául, azután pedig némi módosítással angol nyelven jelent meg. Benne nemcsak a nép egyes vonalrait, hanem a nap országát kellemével, pampájával egész kiterjedésében találjuk. Bámulatos: milly otthonossággal és lelkesedéssel beszél keletről; úgy látszik, mintha geniusa érezte volna vele, hogy ő ama' ragyogó és tiszta éghajlat gyermeke; nem pedig ezen ködös és komor szigeté. Itt látjuk a' felbőszült tengert, ott a' mindenféle halakkal bővelkedő patakot; itt a' zordon hegyeket, ott az illatos virágokkal fedett völgyeket. De meglepőbb még az egyes részek összeállítása, és egy egészsze olvasztása. Ritkán akadni elmélkedés- vagy vonalra, mely európai szint mutatna, hanem mindenben keleti természetet, szokásokat, gondolkozást találunk. Heves keleti szenvedélyek és tündöklő gondolatok hemzsegnének benne, 's bátran mondhatni hogy, ha a' magasabb phantasia hiánya rajta nem látszanék, e' mű a' költészet legszebb gyöngyei közé volna sorolható; így pedig roppant fénye inkább vakít, mint gyönyörködtet, és az egymás után következő tündöklő képek a' figyelmet inkább kifárasztják, mint felelevenítik. Beckford fő hibája, hogy a' legkisebb eseményeket is virágos, és fényes stíllel írta le. Ezt mellőzve Vathek a' regények közt legtündöklőbb. Ragyogóbb színekben kelet csak Moore-nak „Lalla Rookh“-jában tündökl. Byron maga csodálta Beckford leíró-tehetségét 's idegen országok szokásai festésébeni ügyességét. Sokat találunk e' beszélyben, mi Byron „Giaur, Corsair“-jához hasonlít. Sok jeles és irány-dolgozatot köszönhetni Holcroft, Bage és dr. Moore uraknak; ezen utóbbi mint híres történetíró nem kevesebbé szerencsésen munkálkodott a' beszélyben. — Legjobb műve „Zelnea.“ Ékes nyelvet és ritka meleg érzelmet fejt ki szerző, mikor fő hő-

séből Nyugat-Indiában rabszolgatulajdonost csinál. Melegebben, tisztábban, hatályosabban senki sem emelt szót a' rabszolga-kereskedés ellen. A mélyérzelmű, merész 's tántoríthatlan Godwil egyike az újabb kor leg-nagyobb embereinek; számos tudományos működései után „St. Leon” című elbeszélést bocsáta közre. Mellőzve a' főszemély túlságig vitt jellemét pathos-, tündöklő képek- és szenvedély kifejtésére nézve ezen mű nemcsak gyönyörködtető, hanem legnagyobb mértékben tanulságos is.

1814-ben Scott Walter kezdette a' mult és jelen embereinek arczképeit „Waverly” megjelentekor a' világnak bemutatni, mely ár módjára szaporítá az olvasók számát. Még a' lovagok idejében sem volt annyi varázsa, annyi fénye a' regénynek, mint minőben tündökölt Scott ápoló keze alatt; ő tiszta forrásokból merítvén teremtett, mulattatott és tanított — élő színekkel festé az erény és hazaszeretet diadalmait, a' zsarnokság és vétek szomorú kimeneteleit, hazája történeteit, térképeit, és régi kora dicsőségét hatalmas ecsete által eleveníté fel, a' legérzéketlenebb kebleket is jó tettek- és felebaráti részvételre igyekeztvén felébresztetni egyszersmind. Hazaszeretete oly nagy volt, hogy a' multban szürkülő babonát, meséket és egészen elfeledett szokásokat is phantasiája segítségével új és eleven színben állítá elő. Az eszmék eredetiségére 's gazdagságára, az események elrendezése- és megtestesítésére valamint a' jellemek festésébeni erejére nézve Shakspeare-n kívül senki sem áll magasabban Scottnál. „The Bride of Lamermoor”-ban oly tragicus jeleneteket találunk, melyeknél hatályosbakat alig képzelhetni. A' hely szűke nem engedi számos műveiről csak némikép is említést tenni, azért csak a' történetieket emeljük ki. „Ivanhoe” történeti regény úgy szólván élőképe I. Richard korának; látjuk és érezzük benne ezen idő kegyetlenségét, dőzsölését, hősi bátorságát, rendíthetlenségét és hiúságát. Egyik cselekménynek másikköli kifolyása bámulandó. Hasonló értékű történeti regénye: „The Fortunes of Nigel”, melynek alapjául I. Jakab korszaka szolgál. Jakab hiven és részletekig kiterjedőn festett jellem, Scott ecsete legjobb rajzainak egyike. — Külső és természeti tárgyak leírásában Scott egyedül áll; mellőzve minden felesleges szószátyárságot, ő azt érinti, mi az olvasó szívét leginkább áthatja; nevetséges volna mondani bárkinek, hogy Scott unalmas, mert azok, kiknek számára ő irt, minden oldalon és sorban más és újabb érdeket találnak. — Hibául neki csak azt lehetne felróni, hogy néha a' kezdetet igen terjedelmesen tárgyalja 's a' véget igen röviden fejezi be.

Galt, ki mint politicus író eléggé ismeretes, 1821-ben „The Annals of the Parish — a' plebánia évkönyvei” — című beszélyével épen oly zajt csinált, mint Scott „Waverly”-vel, mely egy falusi pap 40 évⁱ foglalatosságait írja le. Ezen mű nemzeties és természetes színe, nedélye, pathosa valamint Skotia szokásai hű ábrázolata által valódi kincse az irodalomnak; benne az olvasó Skotia földművelési állapotának fokenkénti kifejlődését a' kézműiparéig szemmel látja; szép leírásai Scottnak is díszére válnának. Egyéb említésre méltó beszélyei: „The Wandering Jew”, — a' bolygó zsidó — „The Earthquake — a' földrengés” — stb. Elme-

beli tehetségre, termékenységre 's nyelvbeni gazdagságra nézve Galt Scott mellett áll. —

Hope, amsterdami születés, ki Londonba csak kereskedelmi tekintetből ment, szép vagyont szerezvén magának az irodalomra adta magát. — Első műveiben célja vala az uralkodó izetlen butorozási módot nevetéssé tenni és példával menvén elő, más, izlettelt és kényelmest bevezetni — a' minek nagy hatása is volt. Mint beszélyíró csak 1819-ben tűnt fel „Anastasius“ című munkájával, melly keletre vonatkozik; leírásai olly tündöklők, mint Byronéi Giaurban és Corsayrban. Anastasius a' főszemély görög fiu lévén bele szeret a' consul Helena nevű leányába, ki aztán az abból származott rosz következekek büntetésének kikerülése végett egy velencei hajón tengerre száll, melly tengeri rabló kézre jutott — később pedig a' törökök által elfogatik. Anastasius megszabadul és keleti utazásában a' legnagyobb bűnök hálójába került. Helena pedig, mialatt amaz istentelen utját folytatja, meghal stb.

Görög- és Törökország társasélete leírásaiból láthatni, hogy Hope kereskedelmi utazása alkalmával nem a' külső de az élet legtitkosabb redőibe hatott be. Anastasiusnak, Görögországba visszatérése után, Helena sírja felett kifejtett érzelmeit, Aethna tűzü, és merész phantasia örömsugárai által kétségbe-esésből megszabaduló szívnek pathosa lehelli át. Nem tulzottan állítjuk, hogy pathosra nézve Hope közel áll Miltonhoz. Nem kevésbé szívreható azon rajz, hol Anastasius, bűnös öntudata-szülte kinségeit csak egyetlen fajjelenlétében találván enyhítést, ezt sok tengeri viszontagság után Aegyptomból Triestbe hozza, utoljára halál martalékává lesz. Itt nem czifra beszédekbe öltöztetett írói elmélkedést találunk, hanem az istentelen apa beteg gyermeke nyögései által szétzúzott szive vallomását, röviden minden szó minden betű atyai érzelem, atyai sohaj!

Frereych Imre.

I Z Ó R A.

Dézsről, Erdély kies fekvésű mezővároskájából, dél felé kiindulva, lankás hegyen rövid, de nem kellemetlen séta után, saját érdekekkel bíró kis helységbe jutunk. Körülálló bércektől beszorított völgyben fekszik Dézs-Akna, királyi városka, melly nevezetét sóaknától vevé. Szalma-födte gunyhócskái kertek között 's a' bércek oldalain festőileg elszórvák, 's a' hegytetők felé nyuló bokrok sűrűiben eltűnnek. Kertjei dúsak, földje termékeny; a' sós anyag 's az iható sótlan víz szükségére daczára terhelt gyümölcsfák 's bő termés jutalmazza a' munkás ipart. Kevés zsindeyes épület, néhány az aknához tartozó bejárás, raktárak stb kis kopár fehérítő téren, 's a' helység közepén levő tiszték lakai, egészítik a' városka műveltebb építészetét. Meredek domb aljában, czifrán festett egyházzal szomszéd, ákáczsorok közt tűnik ki a' főhivatal épülete, 's egyszersmind a' kincstári ispán laka.

Azon időben, mellyben történetünk kezdődik, ezen háznak belső

rendezése sem volt kevésbé ajánló csinos külsejénél. A' főtisztnek tulajdon használatára szánt sorban álló négy szobája, melyek bájos, festői kilátást nyújtottak a' mélyebben fekvő völgyre, az aknákra 's a' látmányt bezáró erdős bérczekre, legízletesb egyszerűségben díszlett; butorai, padlata, falai pompátlan, de takarékos gondosság tiszta jeleivel.

A' szobák legvégsőjében gyorsan pergő rokkánál ült egy széke fürtű szép leány, sötétkék szemeit gondtalanul függesztve a' végtelenre nyuló szálra, míg jobb kezét fölnyitott könyvvvel nyugasztá ölében. Lábainál hű ebecske hevert, 's a' mellette álló asztalkán éji lámpa terjeszté homályos fényét. Elandalodásából a' külső terem ajtajának nyílása sem ébreszté fel 's csak az ebecske rögtöni csaholására eszmélt. A' held-világított szobák során alakot látá közelgeni, alig hallható léptekkel. A' jelenet rémletesnek látszott a' magára hagyott lányka vérért fagyni, a' szint arczáról tűnni 's lélekzetét szorulni érzé. Aggodalma még akkor sem csillapult, midőn a' vélt rémalakban egy, a' városkában rövid idő óta tanyázó, csudalénynek híresztelt 's jósnőnek címzett agg banyát ismert meg. Ez asszony, mint regélék, mindent kivet, ki mit lopott, vagy rosszat tett; 's e' mellett mult és jövő nem volt titok előtte.

Csoszogó léptekkel, görbült háttal közeledék, tekintetében jóslói szerepének szemfényvesztő jeleit hordva: beesett, vadul fürkésző szemei bokros szürkés szemöldöktől árnyékolvák; a' kor- és betegségtől vékonyodott kihajló orr sápadt ajkak fölött nyulék el mintegy oda ragasztva, 's aszott arczáit sárga himlőhelyes bőr lepé el. Készakarva idomtalanná tett alakját kék szövetruha, fejét szeszélyes szabásu fejkötő fedé; nyakán vérszínü pokróczkezenőt viselt.

E' legkevesebbé bájos teremtmény a' kis szobába belépve, kémlelő tekintettel vizsgálódék körül; 's midőn a' leánykához közel állott 's a' feleszálló lámpa reá veté teljes világát, amannak virágzó korával különös ellentétet képzett rémvalója.

— Háromszor jó estét! mond az agg Sybilla saját szerü szólásmód ünnepélyével; szép leány, csak magad vagy?

— Szülőim künn vannak, — felelt a' leány bizalmatlan hangon; — mi járása kendnek itt — mit akar?

— Ej no; nem mindig dologban, vagy szükségből jár az ember; de ha kívánod, szép kisasszony, kártyát vetek számodra.

A' leányka habozott; a' szokatlan 's illy időben tett látogatás, a' kíváncsiság, jövőjéről valamit tudni, megzavarák őt 's kész volt a' jóslatot meghallgatni; neveltetése gyermekéveiben gyakran feledé őt babonás eselődés közt, hol mesés eseményeket igazság színével fölruházva elbeszélte hallgatott. És borzadását rejtve, igent monda a' banyának, 's feszült figyelemmel kíséré ennek szeszélyes működéseit.

A' mondó asszony elővévén század óta mindig használt, szennytől alig kivehető képü kártyáit, 's a' hölgygyel háromszor emeltetve, nagy szertartással, 's érthetlen mondatokat mormogva, raká ki azokat az asz-

talra. Midőn ezt megtevé, az égre tekinté, 's ujjait tördelve, tompa de nyomó hangon szólalt meg:

— Kisasszony! Egyet kérdek még mielőtt szólanék: hiszed-e — lelkedre mondd! — hiszed-e azt, hogy téged nem ismerlek, rólad eddig nem tudék? —

A' jósnő csak most jelent meg a' vidékben, már számos titkokat talált ki, a' leányka tapasztalatlan 's hiedékeny volt, 's őszinte győződéssel gondolkodás nélkül felelt: „Hiszem!”

Jó! — viszonya banyánk önkénytelen futó mosolylyal, — úgy higgyed hát azt is, mit mondani fogok! — A' multon kell előbb is kezdenem, mert látom, arra is hivatkozik a' kártyák állása. Te, kisasszony — folytatá mindig ünnepélyesb modorral — szülőidnek egyetlene vagy; ezelőtt tizenhat évvel születéssel, épen midőn a' nap 's az éj egyenlő jogot vitatának éjszak felett. Keresztviz alá Dézsen lakó Szilárdi grófi pár tartott, 's a' grófné kíváncsából Izóra lőn néved. Atyád itt akkor ellenőr vala, 's azóta itt helyben kamaraispánságra emelkedett — neve Csák Márton; ez egyet hallottam, de többet semmit sem. — Mikor e' házhoz költöztétek, egy régi akna besülyedt; azóta minden csendben foly. Növeltetél e' háznál; napjaid házi nőmunkák között vidáman telnek; nincs tárva még előtted a' nagy világ robaja 's fénye, de nem bánt téged az, mert általában mit tudsz te bánatról? te még szerelmes sem valál; ám mégis néha nyugtalankodol; — magad sem értheted, miért?

— Mi igaz! — kiálta föl Izóra bámulva.

— Ám lássuk már, mi lesz jövőben! Másodszor 's harmadszor rakjam ki. — E' kártya itt a' szegleten, 's szemben ott a' tulsó — nagy szerencsét jelent! Itt nagy úr, ott pénz, rang és vagyon — itt egy érzet, túl kis bánat! Útról jó a' szép lovag — viszont elmegy — de lám képe itt marad — a' szívben; és bár soha többé ne lásd, te hozzá hű maradsz. A' többbit 's az apróbb körülményeket még titok fedi; a' csillagok majd éjfélikor még többet mondanak. Holnap, ha felvirradt, majd hírt hozok még számodra jövődő sorsodról, mit csillagkörből hűs erdőben, csöndes éj hallgatásában gyűjtök én. De aztán megadd az áldomást! —

— Az nem fog hiányzni! — felel Izóra tűnő bátortalansággal.

A' Sybilla összeszedé kártyáit, 's halk léptekkel egy oldalajtón távozott.

Izóra most sejtő merengéseknek adanda utat, ha atyja rögtön be nem nyit, 's darabos modorában, mit némi műveltsége 's világbani jártasága módosítani nem birt, nem kiált:

— Nosza, leány! talpra frisen! holnapra várt vendégünk ma érkezék — szaporán add gálaruhámat — légy most egyszer komornyikom! —

— Vendéget vártatok?! — monda a' hölgy lepetve, atyjának öltönyét fölvennie segítve; — arról mit sem tudék.

— Hát nem mondám neked? Per se hogy nagy vendéget vártunk; hiszen mire valók lettek volna előkészületeink? A' kamarai elnök, Nyarady gróf, az aknát nézni jő. —

Alig mondá ki Csák utolsó szavát, a' külső terem ajtaja fölpattant, világot hozó szolga lépett be, 's utána nyomban Csákné, a' most érkezett udvarias gróf karján, alsóbb rendü követőitől kísérve. Az első köszöntések alatt elámulva állt Izóra. Mi meglepés! Csak most volt csend a' ház fölött — 's a' változás mi véletlen, de — kellemes! E' férfin tán tünémeny? A' hölgygel tán hevült ábrándjátékokt üz? De nem — mert im látja őt, és hallja szólni. Valóban, illy lényt a' megyét lakó 's az aknákat vizsgálni jövő urak között aligha látta még! Szemében láng ragyog, arca barna férfias, modora megnyerő, alkalmazott ahoz, a' kivel szól. Útilag van öltözve, könnyű bekecs rajta, kis kalpak kezében. Nem álom ez — oh mondó asszony — jóslatod. —

— Ah, szép kisasszony itt? — monda most felé fordulva a' gróf; — e' rejtett zúg illy szép növényt terem?

A' leányka bókolt, még szólni nem merte; 's majd a' folytatott vidám társalgásban fokonyként több részt kelle vennie a' loyalis szellemü 's vidor kedélyü vendég fölszólításaira.

Vacsora következett. — Ide, ide mellém, szép kisasszonyom — fölszólalt a' gróf, kinek a' házinő melletti érdemhely ajánltatott; — megbocsát kegyed, Csák úr, ha leányát is, szóval, e' ház szépnemét, mellém ohajtom.

— E' bocsánatkérelmet intézze nagysád amott a' fiatal urakhoz! — tréfála Csák levetközhetlen simítatlan modorában.

— Milly sértés! — neveté Nyarády; — fiatal urak? tehát én vén Nestor vagyok? Vigasztaljon, kisasszonykám! mondja: nemde e' faluban elég ifju volnék Adonisnak megjárni — mivel tán más sincs? A' gróf valóban legszebb korában volt.

— De hol is ne? — felelt Izóra szendén, de rögtön magán ijedve pirulva, más részét fogá föl a' mondatnak: És falu — mondá nagysád? Kis városunk illy szót nem érdemel — 's e' címzetért még pörbe ránt-hatná tanácsunk.

— Ah, valóban felségsértés volt így mondanom! Tán kegyed is bántva van? —

— Jó honleány létemre legalább jogom volna neheztelnem. —

— Ám béke hát, kezét reá, megadom, nagy város! 'S kegyed itt boldog? Még e' nál is nagyobb városban nem tudná üdvét lelteni? —

— Gyermekkorom itt telt; köröm kicsiny — apám, anyám, 's kevés barát; helyváltozást még nem kísérlék — nem félem azt, vágyam még nem kívántatá. —

— Paranthesisbe tesszük tehát, hogy körétől függne más égaljbani elégyütsége. —

— E' szabály tán mindenkinél kivétel nélküli — legalább így gondolom csekély eszem szerint. —

— Igen helyesen ítél kegyed — 's bámulom korában már illy fejlett eszméit. —

— Ah, nagysád kegyes! Mi fejlettségemet illeti, olly szegény az!

Magasb műveltséget adható folytonos társalgástól, az úgy nevezett nagy világ köreitől elszigetelve, mi pallérozódás juthata részemül? —

— Bizonynyal több, mint szerénysége vallhatná; 's ne vélje kegyed, hogy mindig csak saloni élet a' finomultság gyűpontja! Higye kegyed, gyakori utazásimban nem egyszer lelék legszemlembb műveltséget világot nem látott lényekben, 's még többször botránkoztató tudatlanságot sőt bánási ügyetlenséget salonokban felnőtt saloni teremtményekben.

Beszédök így folya, szinte csak kettejük által vive. Midőn mindenki már nyugvásra gondolt, Csáktól kérdé Nyarády: Holnap korán a' föld alá, nemde?

— Mint nagysád parancsolja — de megvallom, a' lepetés — a' készület, világítás —

— Csonkulva van; az semmi. A' munkálatot köznapiságában nézhetendem; az ünnepi felszín legyen azé, ki önmagától elteve, hódoló szertartásban kívánja érette feszülni a' világot. Mindent csak egyszerűn; a' pompa 's fény csak kábaság — nemde szép Izóra? —

Lefekvés előtt még atyjához simult a' leányka, halkan mondva: Édes apám! megengeded — hogy holnap én is — az aknába menjek le?

— Az aknába! hiszen eddig rebegtél, ha említém, 's lemenni mindig irtózál? —

— Ej, atyus, gyermek valék; ideje már a' gyáva félszet győzni. Higyd, most bátor vagyok — olly elszánt hősi, mint amazon! Oh engedd meg — szívem édes atyuskája! —

— Gyors változás! — Ám nem bánom, anyáddal hát utánunk jöjj le te is. —

Izóra gyermekileg szökdelve atyja kezét csókolá, 's az éjen át alunni nem tuda; a' jóslat — a' vendég, a' föld alatti utazás várása volt-e az, mi álmát nyugtalanítá? még tudni nem lehet.

Reggeli szenderegés után kissé szokottnál később ébredve, gyorsan fölkelt, 's pillanat alatt legcsinosb pongyolába öltözött; 's kiléptekor már az ajtónál az áldomást váró banyát pillantá meg.

— Ah! hát a' csillagok? — kérdé élénken tőle.

— Házatok fölött már kettő tündökölt: egyik fényes, nagy, követte számos apródseregtől; másik gyöngéden csillámló, mint szende szűz pillantása: — ez te valál! de nem tudom a' fényes csillag kit ábrázolt; az idő kijelenti majd; és most adj áldomást! máskor még többet mondok én, 's világosabban is, csak ennem adj, mert lásd, szegény vagyok. —

Izóra bőven osztá díját; zsebpénzének egy jó részét adá, 's azon fölül az éléskamarából rakottan, alattomos kárörömmel távozott a' mesteriségében közönségesnél finomultabb csalónő.

Midőn Izóra anyjával az aknába nyitó építményekhez ment föl, az urakat már ott találák. Nyarády gróf bányászruhában, fekete posztómel-lény, vállain fekete bársony buggyokkal, galléra zöld bársonyhajtókáján ezüsttel himzett „Schlegel und Eisen“ bányászczímer, 's ehez hasonló jel

zöldbársony kalpakján; mellén ezüst gombsor. De nem az öltözet emelte: díszes külső, a' nyájas üdvözlés és saját elbűvöltsége tevék hősnénk előtt érdekesebbé.

A' málha fölvonult, 's a' nyílás leeresztett ajtóira tevődött le. Nyarady remetesuba szabású köpenyt ölt. — Kisasszony! monda, — kegyednek is illyet; szép fehér ruhája majd különben szennyszint váltana. A' föld alatt ki tudja: mindig szárazon utazandunk-e? Izóra mosolygott, 's a' gróf hasonló szürke köpenyt segíte fölvennie.

Nyarady 's Csák málhába ültek. — Jó utat majd utánunk, szép zárandoknóm! monda a' gróf kezével intve, midőn a' málha emelkedék, a' nyílás tárva lőn, 's már sülyedének; — jó utat, 's bátorság! Alatt leszek, 's ha esni fog, én fölfogom!

A' föld már elnyelé a' férfit; Izóra kábultan 's nyugtalankodva nézett a' mélységbe utánok, míg anyja dorgálva voná őt el a' torkolattól, 's a' leányka hallgatva egy köre ült. — Te félni fogsz, mi sápadt vagy! jegyzé meg a' gondos anya; — szokatlan vagy, jer térjünk meg, ne menjünk az aknába.

— Nem, nem, anyám! — viszonza gyorsan a' hölgy; — ez csak mulékony szeszély!

A' lovaktól vont gépely megállt. Majd újra visszagördült a' kötél, 's a' málha nem soká fen volt. Jerünk hát, — monda Csákné, égő szövétnekekkel kezében. Izóra szemben ült anyjával, két segédtsízt, fél lábbal a' málhában féllal a' légben, kétfelől a' kötélhez fogózva, veszélyes állásukban rebegés nélkül kísérték őket, világot víve. A' gépely megindult — a' leányka halványult. — Még van idő — monda Csákné. — De nem félek, monda reszketését rejtendő — nagy hangon Izóra. Az ajtók megnyílnak, 's ők mintegy kútba szállva merülének. A' lég szorult, a' szűk négy fal mindig összebb vonulni fenyegete, 's világot csak a' mindig távolabb nyílás fölöttük, 's az előbb halvány fényt sugárzó szövétnekek adának. Soká ereszkedének halkan le, midőn az üreg tágulni, a' sóeresztő gépek moraja hallani 's az áthatlannak tetsző éjből itt-ott egy messzi tájból csillámolva látszó tűzgolyócska kezdett előtűnni. Izóra félve nézett le; a' föld mintha fölfordult volna, 's ők tekéjéről a' csillag-tarkította ég körébe szállanának! Ott lent az emberek, mint parányok mozgottak, 's mindig nagyobbra nőni látszva, hangoztaták munkás csákányaikat. Alatt, körül, mind számos lett a' gyertyasor; 's e' tag öböl tán végtelenbe foly? A' lég hideg, és napsugár ide soha nem hata be. A' gépek kerekei borzasztó dördülettel forognak, 's a' sóterheket szállító málhák köteleiken lassu viharként robognak.

— Szerencse fel! — csengett alatt bányász üdvözlés szokott módjában; még egy percznyi szállítás, 's a' málhát segítő emberek fogák föl, 's helyezék zökkenéstől kimélőleg lassan a' földre. Csák lesegíté lehtelen leányát, ki a' társaság hozzá intézett mondatait alig hallá, inkább álmodni vélve. Végre magához jött: a' gróf olly édes üdítőleg szólt! Mindnyájan a' munkálatot nézni sietének: mint vágatják a' só négysegű részekre, da-

rabszámu kis fizetésért; mint áll magára minden dolgos, kiszabott munkájánál bányász-lámpával; néhányan terhet rakva, vagy a' bajosb oldaltban-véséssel foglalkodva. Egy szögletben a' viszhang minden szót ismétle, 's kiki bohó kérdésekre saját érdekében feleltete magának. Nyarády szólt: „Mondd, viszhang, Izóra volt-e már szerelmes?“ „Szerelmes!“ hangzott vissza a' keményebben ejtett szó. Izóra elpirult. Az igazság — jegyzé meg a' gróf nevetve, visszaidézé arczáról eltűnt bitorát.

Már minden látva volt; fölülről a' nyílásból most égő szalmatömeg vetetett be, 's az egész T mintáju magas márvány kupos boltnak látszó üreget egyszerre világítá; faragási mintha megannyi külön drágakövek összerakva voltak volna; egyfelől a' munkás néppel rakott falba vésett folyosók, másfelől a' függőleges darabokra szakgatott fölcsigázó grádicsok, 's mindenfelől a' csillogó bő sótermés. Izóra előbbi félelmeit feledé, 's a' meglepő látmány varázsában merengett el.

Tán két órát töltének itt: Izóra irtózék a' málhán újra fölröpülni, 's a' lépcsőken határozák a' fölmenést. A' férfiak elül, a' nők utánuk lépdelének.

Izóra szinte báná aggodalmait, mert huszonnégy darab, sócsepegéstől sár-födte, grádicson kellett fölmennie, saját útját világítva. Végre örömsohaj röppent föl melléből, a' napvilág teljesen besütött, 's a' föld színe elérve volt: Hála, hogy napot, léget láthatok! —

Míg a' nők öltözetükön igazítának, a' férfiak hazahaladtak, 's otthon fogadák. — Ah! üdvözlé őket Nyarády, — itt bátran nézem kegyeteket; a' fekete öböl nyílásánál azon mythologia hősenek képzelem magam, ki ha visszatekint, örökre el veszti a' poklok országaiból zsákmányolt kedves árnyat.

Az ebéd újra vigan telt. Nyarády magasztalólag szólt Csák hivatalos pontosságáról, 's a' nőket készteté Szebenbe jöni mulatni. Kegyed, monda Izórának, — megszeretné ott — ha képes kegyeddel valami feledtetni itteni örömeit — tán egy kegyedre nem méltatlannak hódolata —?

Nyarády kérdőleg tekintte rá; a' hölgy mit szólni nem tudá — némán süte le szemeit; a' gróf olly komoly — hogy' érté ezt?! A' mondó asszony jóslata — ha teljesednék — itt! Izóra szíve dobogott; fejét mélyebben hajtá le — 's a' házi nő fölkelésre inte. Alkalom szólásra többé nem vala. A' gróf kíséretével már délután elutazott. Bucsúja szíves volt, — Izórától szinte érzékeny.

A' táj magányt váltá — a' leányka szíve telve! Két nap alatt mi változás! eddig semmit jelentő álmait már lenge képek ékíték. A' lakban, kertben, minden pontocska, hol Nyarády lépett, szólt, jegyezve lön. Izóra más lénynyé lön: nem volt többé gyermeki szeszélye, nem szökdelés lépése; szeméből tűnt a' játszóság, 's az anda tűzben sorvada; és senki nem gyaníthatá miért, hogy ez így lön. Mindenkihez nyájas, magába fojtá azon gondolat miatti bánatát, hogy ő, ki mélaságának tárgya, rá többé messziségben tán nem gondoland. A' gróf egy sóvirágot szakított volt — apró, violaszín nyílásu száraz növényt — 's az asztalon hagyá; Izóra el-

tevé emléki erekleül. Mi gyakran sohajta fölötte! A' Sybilla olykor el-
 lesé a' szülők távollétét, 's az elfogult leánykától bő jutalmát véve, fényjövö-
 ket rajzola; a' csillagok most gazdagságot, nagy nevet, vagy hő viszonssze-
 relmet mutatának, majd közel, majd távol állt a' cél. A' leányka képzetét
 deríték e' jósszók, 's eszményi mennyét előlvezé. Kérői jövének, jó re-
 ményü, derék ifjak; de hölgyünk szép szóval mind elutasítá, titkon a'
 csillagoktól ígért mátkát várva; 's a' mátkát minő alakban képzelé? —
 Ah, csak egyben! —

Szebenben egy díszletes és illedelmes osztályzatu háznál társaság
 volt egybe gyűlve, csupa nőből álló. Egyike volt az azon mindenhol létező
 társulatoknak, hol nyelvhaladásnak oly nagy rés nyitattik, mert szünetleni
 gyakorlatban tartatik a' conjugatio: „ő azt mondá, hogy te azt mondád,
 hogy mi azt mondtuk, hogy ők azt mondák“ stb, „'s én azt hallottam,“ stb;
 's így igazolni nem lehet itt azon állítást, miszerint: keveset mond, ki
 sokat beszél—mert itt ám többnyire mondásból 's hallásból foly a' krónika,
 az pedig mind kettő bülcse ség jele.

Több előleges, minket nem érdeklő értekezések után szomszédnőjé-
 hez, Fecsegi titkárnéhoz fordult Retek számvizsgálóné, fontos kinyo-
 másu képpel mondva: Hallotta-e kegyed, Hylard tábornagné kihez adá
 lányát? Egy sohonnaihoz — Donalthoz! Nymorult irnok; igaz, azt mond-
 ják, előmeneteles lesz; de oly gazdag lányt olyan embernek adni, ki maga
 erején még egy tisztességes ebédet sem tud kiállítani! —

Ah! — közbe vága Fecseginé... Hylardnéról jut eszembe nevezet-
 es esemény! 's az egész gyülekezethez fordulva: Nem hallottak asszo-
 nyaim ujságot kamaraelnök Nyarády gróftól? — Igazán nem? — hiszen
 már nem titok. Én az egészet bizonyos kutfőből tudom; szakácsné nővére
 ismeretségben van a' grófnak egy volt legényével, ki most is néha elláto-
 gat házához, 's dolgaik alkalmasint tudja; 's e' csatornán jött hozzámig a'
 hír, így tudám meg, a' gróf mult ősszel, ezelőtt egy pár hónappal, mint
 utazott bányákat vizsgálni. Többek közt egy Dézs nevű helység mellett
 egy sóbányát ment látni, és — többet látott, mint mit gondola, nehezebb
 szívvel vált meg onnan, mint előre képzelé. Az ottani főtisztnek egy nem rút
 Isabella vagy Ida nevű lányát megpillantá — nevét tisztán mégsem tu-
 dom, csak tudom valami I—s, — 's ő is megtetszett a' lánynak, 's mind
 ketten fülig szerelmesek lőnek egymásba; az asztalnál mind külön beszél-
 tek, suttogtak, 's a' gróf, mikor eljött onnan, még csókot küldött vissza
 a' székéről; 's lehet — bizony nem hihetlen dolog, hogy távol bár egy-
 mástól, szövetségök van — tán még leveleznek is!

— Uram Jézus! — Mi gondolatlanság! — Ki tette volna róla fel?
 — Valami effélét meggondoltam! — hanzott a' körülülők szájából.

— Kérek egy kis burnótot — mondá egy hegyes állu fogatlan ta-
 nácsosné egy más nőhöz: „Ez valóban nagybavágó dolog! Megcsókolta
 — leveleznek! Hm! hm! hm! erről jó volna értesíteni.“ —

— Szegény Eggenberger Sarolta! — monda a' házínő, Pletykádiné — ez neki nagy csapás; majd ha megtudja, ujra kinozni fogja őt a' féltés dühe; és — már most nem ok nélkül.

— De hol van most Nyarády? — kérde Retekné.

— Úgy hallám, Bécsbe ment, 's onnan vissza sem tér egy pár hónapig — volt Fecseginé hiteles válasza.

— Vajjon már mi lesz a' dolog kimenetele? — tévé föl Pletykádiné okvitatások következtetésének indokául.

— Legalább válás — véle az agg burnótos tanácsosné, 's higyeék kegyetek, nem csudálnám, ha a' mai férfiak gonoszsága egy istenostorát, valami éhhalált vagy sáskát hozna az országra, mert úgy kipusztult a' jó fajta! Az én időmben másként volt — most még a' legszentebb is alattomos!

'S a' közbeszéd már a' férfiak álnokságára ment át, mert egy sem volt jelen; 's az addig folyt, míg ujabb kaland regéje lőn szőnyegre hozva.

Hylard özvegy tábornagné csöndesen munkálva ült szobájában, midőn valaki az ajtót nagy hévvel tárá föl. Egy fiatal hölgy, indulattól lángoló arczczal rohant be, 's kalapját, köpenyét a' legelső székre vetve. —

— Fanni! — kiált — ez iszonyu! Uj meg uj felséges dolgok! Képzeld, csak most tudom meg, szinte fél év mulva, férjem uramnak őszi utazásakor Dézs nevű hely körül jártában minő kalandjai voltak!

— Kalandjai? Honnan tudod? —

— Honnan tudom — mindig, honnan tudom! Az egész városon községesen beszélnek; tán te is tudád, jó nővér 's mitsem mondál nekem — az agg tanácsosné egyedül az, ki olly derék, hogy sértéseimet érezve, nem ámit, hanem tiszta fényben adja elő a' dolgokat; 's ő szólt most is, csak ő. —

— Gondolám! 'S te, szokás szerint, legott hitelt adtál befiúrt újságinak. Higgyed, Sarolta, férjed ennyi féltést távol sem okozna, ha tanácsosnéd olly d e r é k nem volna, 's mindent másnál tisztábban tudni nem akarna. —

— Az égre kérlek, Fanni! te soha sem hiszesz? Hideg fontolgatásod lázasztó. Hogyan vagy képes a' férfiakat mindig menteni? te, ki nek drágalátos életépárja olly semmi ember volt? —

— Én — viszonozza tántoríthatlan nyugalommal az idősb nővér — én, ki egyes silány példányért az egész nemet kárhozthatni nem fogom; 's kivált Nyarádyt nem, ki eddig mindig becsülésem érdemelte. 'S ládd, Sarolta, én a' rosszal is békében tudtam élni.

— Igen, mert gyáva vagy, — pörle mindig gyöngétlenebbül a' magát feledő indulatos nő; — mert türtél, mint egy állat! 's mi hasznod volt; Hylard magához jött talán?

— Oh nem — kísérletimet süker nem koronázá. De miért türek? mert gyermekimet nem akarám viszályok, házi háborúk rossz példájánál nevelni, 's ők jók lettek — ~~nem~~de, jutalmam eleget pótol ki? —

— Jó, jó, ez volt és mult; térjünk tárgyamhoz. Ez mindig dűlbe hoz. A' csalfa lény! Beesülésed érdemli ő? Ohajtanám, hogy egyszer álarcz nélkül tűnne föl előtted. Akkor elhinnéd, hogy szín volt érénye. 'S most emlékezem, egykor szót ejte, hogy tavaszkor újra utazni akar, 's újra azon vidékre, hol őszszel jára már. És engem vinni nem akart. —

— Mert mindenütt egy árny fölött kitör heved; 's itthoni jeleneteiddel, színjátékaiddal jól lakva, nem vágyik vendégszerepekre vinni téged. —

— Oh türelem! — kiálta föl Sarolta, könnyekre fakadva — az is, ki hozzám olly közel, csúfot üz belőlem! Nekem e' világon többé senkim sincs! — és görcsös sirással egy karszékbe hullt.

— Ej beh gyermek vagy, Sarolta! — engesztelé Hylardné, — még el sem beszéléd a' dolog mivoltát — mint ítélnétek, mint segíthetek, ha nem tudom?

Kis idő mulva csillapult a' zokogó nő, 's végre nyert erőt valami, a' Fecseginé gyülekezetkori beszélye hangzásút elmondani, de már olly erős vonásokkal, diszitményekkel bővítve 's ékitve, minők csak az öreg tanácsosné költői lángeszétől származhattak. A' tábornagyné komolyan hallgatá, és rövid szünet után monda: Sarolta — magamra veszem az igazság kipuhatólását; mielőtt férjed Bécsből visszatért lesz valóban, tisztán tudandod azt. Csak azt ígérd, ha előbb érkezik, mint tervem végbe ment, hogy semmit nem szólsz neki.

Igérve lön; 's a' nő csendesedett, mint szokott csöndesedni a' legkisebb szellő által mozgásba hozható hullám vagy falevél.

Korán tavasz vala. Az erdőség szürke színét a' kikelet fuvallata még nem növelé zöld viránnnyá; csak rügyben dúsan állt a' fa. A' mezőkön zöldülének a' vetések 's füvek, 's a' madársereg megtérve zengé tavaszi dalait. A' ház előtti kertecskében virágmagot szórt Izóra, és tett után nyugodni ült egy padra. Arczát mosoly deríté; az ujló reménykor bájos képekkel ihleté. Ki tudja majd: ki fogja szemeit a' jól rendezett kertecskén legetetni? Mi dúsan lenne jutalmazva ipara! 'S ez lehetlen volna-e? Az aknát minden évben szükséges megvizsgálni, 's a' tisztség munkálatai haladtát; — 's aligha saját atyját is pontatlannak nem állítá magában, csak támokot leljen bizonyos fő-főgondnok eljőnni kelleének. De visszagondolva, újra sohaj kelt melléből — egy egész telet olly árván tölte — semmi hír, sem említés! Róla kérdeni — nem volt bátorsága soha. Feledve Izóra — vagy tréfa volt a' gróf figyelme? vagy gúny? 's az együgyű leánynak önhitten jóra vevé! De nem. A' gróf szavában mélyebb értelem lappangott, olly gyöngéd célzás, mit csak az érthete, kihez intézve volt. 'S Nyarády nem ravasz, nem kétszínű; 's feledne bár — szeretni őt szabad. Ki tilthatná? Isten, világ? Ez érzet tiszta, mint a' nap; szentebb, mint a' menny; örökké-tartó mint a' föld forgása. Nem, Izóra nem fog lemondani — 's a' jóslat betelni fog — betelnie kell.

A' kertajtó megnyílt : Izóra fölriadt , előtte állt a' jósbanya, titokteljesben, mint valaha. Fontos hírt hoz talán ? —

— Ah, te vagy! — monda hölgyünk összeborzadva, mert bár a' vén nő mindig kellemes jövődöléssel kecsegteté, tekintetét megszokni jól soha nem tudá. — Jőj, jőj, szerencsét mondj nekem, mert, ah! bús vagyok.

— Derülj, lányka; nem messze már a' vőlegény; olly gazdag, szép, ügyes, nagy úr; illyet soha nem láttál még. —

— Nem láttam még — hogyan — ne ismerném?! —

— Az eljövendő vőlegény nem az, kit álmodál; annak elsötétült csillaga : az csak helytartó volt. Arról ne képzelegj, mert — 's közelebb menve, fenyítő lassúbb hangon szólt — a' napot könnyebb jártában visszafelé indítod, mint Nyarádyt magadévá tenned !

Izóra meghökkent, 's a' mondóasszony további jóslatit nem hallgatá.

Az asszony ment. Izóra megütődéséből eszmélt — hátha e' nő hazud? Csak tegnap olvasá: mi csalfa nép a' jósló faj — bár előbb akadt volna kezébe a' könyv! Így világadását is érdekében fejté meg — mert szerinte a' nő csak most hazudhata! De mégis, meglehet, gondolá, Nyarády olly nagy úr — 's közöttök olly üreg, mit ezernyi nézetek átlépni tilthatnak. Más mátká jö? Ám elmehet. De, ez utóbbi koholmány! Az első jóslat maradjon igaznak — mert érzete is a' z t jóslá, vagy így érté mindig azt.

Az udvarba koei érkezék; 's egy úri nő jött a' kertbe, Izóra nyájasan köszönt, 's szülőit híni akará.

— Nem, édes gyermekem — mondá az idegen hölgy, — önnel is jól töltendém időmet. Nyarády gróf rokonomtól e' tájat dicsőíttetni hallám, 's Dézsre, Szilárdi grófné barátnémat látogatni jöve, vágyam ide e' szép környékbe vont — 's e' mellett tartozás, önöknek megköszönnöm a' jó elfogadtatást, mit rokonom itt lelt.

— Ah! mondá Izóra, 's arczán kitörő derü ömlött el, — nagysád Nyarády rokona? Hogy' és hol van most a' gróf?

— Önök n e m tudják? A' sőtisztségnél vártam róla részletesben hallhatni; nekünk csak annyit írt, hogy Bécsben van. —

— Bécsben tehát? — szólt mintegy magában hősnénk, — ott bizonyly jól időz — kedvtelési közt minket — azaz erdélyieket feled. Még a' tisztségnél sem hallám említai, mióta innen távozott.

— Különös! — Mint vágnám róla hallani! Kérem önt, beszéljünk róla; jótétemény nekem, kedvelt öcsémről szólhatnom. Nemde könnyű megszeretni őt — értem, mert nyájas, okos, kellemes, hölgyek iránt olly előző. —

— Olly tiszteletre méltó jellemü, jósággal telt. —

— Kissé tán csintalan. —

— A' gróf? Korán sem az? nincs pajkosság e' népszerű modorban, vidám de magas és mást is magához magasító szellemben — oh, nem lelhetni kijelelő szót, melly e' különvált lényt illőleg festeni tudná.

— Es —

Csak és neje most előjövénék, a' vendéget fogadni. Nem soká mu-

lata ez. A' kis család őt elkísérni ajánlkozik, mert hintóját, gyalog akarván kedvtelésből visszatérni, elküldé. A' hölgy némi szertással csak Izórát fogadá el a' városka végeig vele menni, 's cselédtől kísérve, útnak indulának.

Aknából kiérve, a' balra szálló, rövidebb ösvényre tértek, mellyen Dézs felső részéhez juthatni. Séta közben szendén 's rögtön alapult bizalom bőbeszédűségével regélé el Izóra föld alatti utazását, a' grófnak jó voltát, 's a' vidám időzést; de mellőzve azt, mi mélyebb érdek kelt iránta szívében. — Szegény kis leány! mint nem tudá, hogy szemeinek sugárzása, szavai dallóbb csengése 's öntudatlan ömlengése azt már az éles belátásu 's titkon kémlelődő idősb nőnek elárulá!

— Milly öröm hogy róla hallhatok! — szólt viszont Hylardné — mert az olvasó alkalmasint megismeré őt — szegény magányos Saroltát, mint fölvidámitandom, ha elbeszélem, férje itt mi jól mulatott!

— Hogyan — a' grófnak n ő j e van?! — sikolta föl Izóra, 's ajka elhalványult, 's oda szegezve állt, mintegy halaltól sujtva.

Hylardné rémülve nézett rá. — Ezt nem tudád? — monda hebegve, 's a' fiatal hölgy arczából kétségbeesést olvasva, — értelek! monda, rendült lélekkel, 's toluító könnyeit rejtendő, elfordult.

Izóra könnytelen nézett el, homlokát dörgölve, mintha egy homályos rémfelhőt akarna agyából elűzni, csengéstelen hangon szólt: nagyságos asszonyom, ideje már haza térnem — fázom itt — megyek.

— Még nem — egy pillanatra ülj a' gyepre, gyermekem! im cselédim — jőj Dézsre; rosszul vagy — ott orvos van. —

— Rosszul lennék — miért? — mondá keserű mosolylyal Izóra — csak fáradt vagyok 's otthon majd nyugszom én.

— Ne tagadd, olly halvány vagy — bár kissé nyugogyal itt. — A' jóérzetű hölgy kényszerítésére leült Izóra. Hylardné most saját bizalmat gerjesztő modorral kérdezősködék, igaz-e, hogy a' gróf őt olly nagyon kitünteté, őt jövőre nagy reményekkel biztatá, 's vele viszonyt, levelezést folytat? — A' lányka bámulva rázá fejét — 's kétségbe hozhatlan őszintesége meggyőzé Hylardnét a' hír alaptalansága felől. Érzetit nem tudakolá — a' nő tudá: mi gyöngéd pont ez, 's helyesen találá ki, hogy ez esetben sebzés nélkül nem illethető. Elhallgatá tehát. Már késő volt; a' lányka tetszőleg megnyugodott; 's az utat nem tudó idegen nővel küldvén szolgáját fogadá, hogy hazáig Akna szélén valami pórt veend magához kísérőül. Hylardné búcsúzott; Izórát hévvel magához szorítva, és hosszú pillantást vetve rá, elfogódva ott hagyá. Izóra még megállt a' hegyélen — hol terjedelmes, bájos a' kinézés; Dézs elterülve ott, túl rajta a' folyam 's a' hídak, 's azontúl a' kozárvári tér 's az őri; körül hegyek, és tova messze havasok. A' lányka széttekinte; arcát, mint dicsfény játszák körül a' lement nap viasszagárzó vörhenyegessége. Szeméből könny gördült — egyetlen drágagyöngy a' fájdalomnak tengeréből! Szívébe kín özönle át — ő csalva volt! 's a' csaló — ki? csak ömaga, 's a' ronda hit. 'S lelkét is kinzá büns érzete: mert más nébernek férjét szeretni, bűn. Szerelmét fojtani — már nincs erő! — az óriást csak akkor hajthatád, midőn még törpe volt.

Már besötétedett az éj, midőn bús hölgyünk csak magára 's elmerülve, szinte házánál az útszélnél lesben álló banyától ijede vissza. — Kisasszony, adj valamit! — riadt ez, — 's az isten megsegít, 's a' mátka eljövend!

— Hagyj most! — Legyen tied a' mátka — nekem már mi sem kell. —

— Ej 's üres kézzel menjek el talán? A' szépet 's jót, mit utóbb jósolék, csak ingyen mondtam-e? Tán díjam a' fáradság legyen, hogy érted éjeket virraszték át, a' csillagokat kérdendő? Hogy érted nedves éji légben rengetegeket futkostam be, álmatlanul? Hogy mások látását kerülve, hiven lopóztam mellékutakon hozzád, mindenkit elhagyva? —

— Elég, mit áldozék — többet ne reméelj! Érted házunkat fosztám meg — 's alattomosan! Oh 's jóslatod boldoggá nem tőn — 's jövőmről többet tudni irtózom. Eredj — veled nincs több bajom. —

— Hej, hát nincs? — riasztá banyánk, karánál visszarántva a' távozó Izórát, míg telhetlen haszonlesésének csalódása dühvé nevelé szenvedélyét; — nincs? de miért nincs, tudod-e? Nincs, és nem lehet, mert halnod kell! Mit kiméllek én? Tudd meg azt, hogy csillagod lehullt! Szerencsétlen bűnös vagy; 's a' büntetés irgalmatlan: halál, az elkerülhetlen! Te zord vagy: szegény vagyok, majd elmegyek; segíteni nem akarsz: már késő is. Te bűnös vagy, és halni fogsz. 'S mert megvetél, én imádkozni érted nem fogok, sőt átkozódni rád — utósó pillanatod keserítse ez! Igen, mondom, te halni fogsz, és nem soká, 's pedig azért, hogy bűnöd megbocsáthatatlan; lásd ott a' bagoly süivöltve jár — halált jelent; a' denevér fejed fölött kerengve röpkedez — halált jelent; a' zúgó szél — halált jelent! Mind ezeket lassu rémletes utánnyomattal ejtve, mint lassú méreg csöppeit, a' feszült idegrendszerü hölgy földúlt agyába, ennek alávetett rémült kedélyétől várta újabb nyereségét; de az annyi lélekkrázó érzetektől alélt lányka magánkívül rogyott a' földre, 's hanyatt esve, fejét egy kőbe üté, és sebéből folyt a' vér. A' mondóasszony ezt látva, ellillant — a' városból is ki.

Tán óránegyed múlva lelék ott Izórát, kit aggodalmas szülői kereseténék — ő mintegy halva volt. Majd kissé magához jött, 's viszont öntudat nélkül három napot 's éjet őrvöng. A' deli hölgyből rögtön váz lőn. Ő rémet látni vélt — majd az őt hívó halált — majd a' gonosz banyát — majd az éjnek madarait. Néha már égben, angyalok közt lenni képzelé, kincsét, lehullt csillagát föllevé — és néha trónon ülni álmodá, 's királya a' szabad Nyarády volt. E' bájképek azonban tü rékenyek valának, 's rémképek kínozák viszont. A' gondtelt szülők előtt későn lőn tárva lányuk lelki helyzete — láza szünni nem akart: tömkeleg volt képze, melyben a' lélek, mint örvénybe sujtva volt. Agyából mind inkább tünt az eszmélet: a' gyöngé testet elnyomá a' lelki sérelem.

Hylandné még más nap visszatért Szebenbe. Sarolta gyorsan kérdezé — 's ő habozva nyugtatá: — szövetség semmi sincs; sem semmi csel. A'

lányka ártatlan. Nyarády tán nyájas volt — de szépet sem tett — ez ráfogás. Mindenként csöndesedjél.

Megjött Nyarády. — Hét mulva újra utazni megyek — mondá.

— Tán Akna felé? — jegyzé meg csipősen nője.

— Eltaláltad, Saroltám. Honnan tudod? Ám ha tudod, tervem se legyen titok előtted. Ott szép, 's derék hölgy van, olly kedves, jó, mint te, mikor szelíd és indulattól ment vagy, és —

Beszédét érkező levelek szakíták félbe — 's a' bejövő Hylardné előtt elfojtá lobbanó mérgét Nyarádyné. A' gróf átfutá az iratokat — egy Csáktól volt. Midőn ezt olvasá, homloka borult, majd mély megilletődéssel ejtél — némi kötelességi hivatalos tudósítás után röviden jelenté a' bús atya, hogy egyetlen gyermeke, utósó reménye, a' földben nyugszik már! E' szép virág tavaszkor hervada 's tavaszkor hala el!

A' nők Nyarádyt körülvevék. Hylardné a' levélbe pillantva, sirt — Sarolta is könyezett — maga sem tudhatá, hogyan 's miért?

Midőn az első rázkódás pillanata szünt, búsán mondá Nyarády: 's leginkább érzem vesztesét Ákosért.

— Fivéredért — mi az? — kérdék a' nők.

— Láttátok, Ákos egy idő óta minő busongó volt, 's mi ellentétben állt e' kedv szokott magas életvidám szeszélyével. Én tudám okát. Ő szeretett. Y . . . herczeggel mult évben utazva, bányákat vizsgáltak; utokban Aknára is látogatva, Izórát föllel rokonszenve. Izóra tán nem sejté mi lángot gerjeszte. És Ákos nem is szólt — lelkülete elég gyöngéd volt viszonyszerelmet ott nem esdeni, hol atyánk miatt sem remélhete czélt érhetni valaha. Testvéri bizalmából tudva lelki helyzetét, Aknán valék, kémelve. A' hölgyet derék Ákosunkhoz méltó jelleműnek, 's fogékony eszté nagyobb világi pallérozódásra könnyen s' hamar alkalmazhatónak lelém. Többet nem ohajték. Atyámhoz menék Bécsbe; nektek nem szólva, mígnem tevék. Tekintetem előtte nagy, mint tudjátok; de soha csekélységért nem bitorlott. Nézeteit irányoznom gyakran van hatalmamban; 's csak nagyravágyát kelle kielégitnem, hogy bökkennővé ne legyen. Befolyása nagy rangra 's czimre emelheté Izóra atyját, 's ha a' hölgy nem szegült ellene, boldogulhata Ákos. Tervem eredménye biztatott, atyámat sikerült lágyitnam. Néhány nap mulva itt leend Ákos — már későn, hogy Aknán eldöntsük boldogságát! Sarolta — rokon karjaidba kedves nőt nem hozhatunk — Ákos magára térend Bécsbe vissza!

— Fájdalmas! — szólalt meg Hylardné kínos csend után; — már meg kell vallanom: Izóra balul érté figyelmed, 's hogy nőd van, nem tudva, gyöngéd érzettel volt irántad — oh bár ne én világositám föl! Őt tán a' bánat temeté — vagy tudtam volna tervedet! Ákos olly hajszálnyira hozzád hasonlító — elme, lélek, bánásmód — még képe is! — Mi végzet az, hogy nem őt jegyzé meg előbb is a' lányka? —

Még Sarolta is bánkódott teljes szívből. — Ákos megjött; buzduzt remény után annál sulyosb volt csapása. Szívélye csak évek mulva derült

föl újra — de nőt soha nem választá : több Izórát nem lelt érzete, 's fivére szerencsétlen példája ijeszté őt világi nézetekből egyesüléstől.

Az elbeszéltek után csak holdak mulva, új vendég szállítottatott Martinuzzi régi várába Szamosujvártt. Szeszélyes volt alakja — hosszú fekete köpöny alól vérveres kopott nyakkendője virított ki. Fejét búsan lesüté. Mindenkinek jövőjét jóslá meg — 's önmaga, előre nem látott sorsát kerülni nem tudá. Mondá a' közrege, hogy szövetségben áll a' csillagokkal ; 's a' kormány hihetőleg illy szent nagy viszonya iránti tekintetből helyzeté őt olly biztos lakba, hol keskeny, rostély-zárta magas ablakocskából csupán e' fényes társalgást éldeleheté.

VISZHANG SZAVAI.

H*** Cornéliához.

III.

Járok ollykor szép virágos réten,
Mult időknek zöld színű mezőjén ;
Hol patak foly, a' vizébe hajló
Nefelegtset csókkal üdvözölvén.

Zöld füvek közt bujdosó patakcsa,
Hányszor alvám partjaid fűvében !
Vágymerengve néztem a' virágot,
Mellyet zúgó habjaidra téptem. —

'S hallgatám a' távol estharangszót, —
'S gondolék a' távol menny-egekre ;
Hallgatám a' távol csattogánydalt, —
'S gondolék a' távol szerelemre . . . . .

Néha csöndes álmaimban nyájas
Tündér szállt le nyílt egéből hozzám ;
Túlvilágnak minden édességit
Nyílt egéből nyílt szivembe hozván ; —

Nap-sütötte arcát 's hajzatában ,
Melly arany volt, eltévedt sugára
Lelkem elhagyá az élő szívet —
Édes ajka édes mosolyára.

'S hogyha hallám búbajos zenéjét, —
Szíve dobbanásit ajkaimmal, —
És szivemmel csókjait szívám fel! —
És fölébredék a' fájdalommal! . . .

. . . . Járok ismét hervadt mezőkön,
A' jelennek pusztuló honában ;
Sárga őszlevél hull utjaimra,
Mit sziszegve hord a' szél utánam. —

Hallok újra távol estharangszót, —
 'S gondolok az eljövő halálra,
 Hallok újra távol csattogándalt, —
 És megindul könnyeimnek árja ...

Látok újra tündérbájós arcot, —
 Cseng szivemben régi kedves ének ; —
 De nem érzem álmaimnak üdvét,
 Csak hideg kínjait az ébredésnek ...

IV.

A' Memnon szobra hült hideg szobor,
 Kőarca nem mosolyg soha,
 Kőszive nem ver, nem dobog ...
 Mégis megérzi a' hajnalsugárt ; —
 Midőn a' rózsás virradat
 Legelső fénysugárral
 Kőhomlokát megcsókolá,
 Dalt kezdte a' hideg kemény kő,
 Mit ég és föld bámulva hallgatott ;
 Csodás, tündéri dalt
 Ezerszínűt, éégig emelkedőt minőt szellemkezek
 Játszának szélhárfahúrjain,
 Mellynek szavát csak isten érti meg, —
 Az ember térdre hull előtte.
 Mi volt ez ének ?
 A' nap sugárinak viszhangja ! ...
 ... Oh lány ! hová szemed lángolva hat
 Nincs szükség napra ott,
 Égetni tudnak ők is :
 Tán a' virágot is kikeltenék ! —
 Ha tán szemed hajnalsugárira —
 Szivem nem ért oly dalt viszhangzani
 Minőt a' Memnon kőbálványa zenge ;
 Ne ítélj érte meg, — még jó idő,
 Midőn ez is olyan hideg leend,
 Minő a' Memnon nem mosolygó szobra
 'S akkor talán ez is szebb hangot ad.

Aggteleki.

ÁRMÁNY ÉS SZERELEM.

Komoly fresco.

I. VALLOMÁSOK.

Szeretlek, mert szép vagy ! ... imádlak, mert hűnek teremtetél ; ... 's ha romai isten volnék — a' szent mythos arany korából — hajnal-csillaggá varázslanálak, hogy szelid sugáriddal átszellemült örök kéjingtart lehellenék kinos-édes szerelmem hervatag életére ! —

„Rózsa-felhőben születél-e ... vagy angyalmosolyból alkotvák bájjaid, hogy szivemet ismét visszaöleléd a' szerelem virágos életéhez ? ...

„Tulvilági álmoképekre szenderült-e megváltó szerelmed ábrándkédele ? ... vagy Gratiák oltárrillatával élteted kebled isteneit, hogy a' szerelem

menyek mennyéből határtalan üdvengert szívárványozál vándorörömm sivatag hazájába.“

„Bájjországi királynője, te vagy életem lelke!... fájdalom vigaszangyala, kéjperceim tündére... általad virul édenem... téled öröklém nemes élvezim szellembirtokát;... 's neked legyen szentelve szívem minden igaz dobbanása, 's hű életvilágom áldásgazdag fáradalmi!“ —

Hajnalfy Jenő — dilettans költér ex propriis és valódi költő a' másébol — illetén szirup dal-nyelven turbékol vala egyetlen kedveséhez sokszorosan imádtott Turtul Adalgisa kisasszonyhoz.

Rózsafodrokká bitorodó liliumfelhőcskék uszálnak a' halvány láthatáron, hűs szellőcsók ölelkezik a' szunnyatag virágkelyheken, lobogva szikráznak a' csillagok gyémántszelei, 's a' méla hold ábrándos fénye reszketeg játékban hullámszik a' bokrok gyöngéd árnyéklátán.

Csintalan lepkeüldöző félénk szellőcske lengedez a' rózsalugas fölött, 's lágy sohájával forró érzelmeket hivesít, még pedig olly érzelmeket, mellyek egyetlen szívletté melegült, különben kettős természetű kebelből fejledeznek.

Balsamos esti lég, ömlengő virágillat, bús madárkák el-elhaló éneke újabb lángokra gyulasztják szerelmes költőnk poetái lelkét, ki is illy nemes, illy változatos kéjzön ingerében ringatva, epedő pillanatok 's lelkes sohajok között koszorúzza környeskörül bájos ideálját a' szerelmi szónoklat gazdag füzérivel.

„Szép vagy te én kedvesem, mint tavaszi első rózsabimbó, melly tündér csókkal feslik virágfejdelemmé... harmatos völgyek szerény ölen, nefelejtésbölcsőben szunnyadnak bájaid; eziüst szavad hattyugazdag csermelyek morajából született, termeted Libanon ifju czedrusáé, 's emlénszemeidben új plánetvilág csillagai ragyognak.“

Igen is szép volt ő, t. i. Turtul Adalgisa, szép, okos és kellemes.

Arczának mennyei szépsége azon három emeletes gyönyörű házacskáról sugárzik, melly Lipót-város részéből merészen tetszeleg a' magyar jövőndövel;... talentoma, egy természetes papirgyár büszke homlokán ragyog, 's kellemeit részvényekbe 's divatos nemzeti százalékba fektetett tőkepénzek röptik a' közvélemény szárnyain.

Ezekből 's több effélékből kiviláglik, hogy hányat ütött udvarlása keleti hevénel Hajnalfy Jenő poetái órája;... valamint azt sem lehet tagadni, hogy Gisi kisasszony nevezett bók-mesterénél, lángoló szerelem vallomási között szemet ne hunyt volna az igazság istenasszonya. —

Na de kiki olly valamiért küzd, a' mie hiányzik;... 's a' nyers igazság szép, de mellette gyakran éhen halnánk... gondolá Jenő urfi... 's epedő szónoklata virágos ígénél talpas csókzapot öntöze kedvesének bársony kacsóira, melly csattanó demonstrációban komolyan vágyott hitelesíttetni a' szerelem credit-diplomája.

„Tehát valóban taljesült egyetlen ohajom, miért olly édes fájdalommal esdém a' szerelem istenéhez — szóla Gisi a' siker örömhángján — hogy általad forrón, szenvedélyesen szerettettem!... Áldottak, örökre megáldottak legyenek vallomásod ezen magasztos percei, mellyeket hiszem, hogy élet-üdvemül szentesítend nemes jellemed.“

„Igen igen, én hiszek olly meggyőzőleg, olly meghatólag áradozó édes szavainak; isten és szívem hallák szerelmed őszinte szózatát;... istennél és szívenben gyűrűzéd el örökre viszonszerelmemet!...“

„Tehát enyém vagy, imádtott angyal?“ — kérdező kéjittasan a' boldog Jenő. —

Adalgisa emlénszemeiből ezer bájaival tündökölt a' borútlan egek legszébbike,.... 's édesdeden remegő „igen“ szóban sugá szerelmesének a' válasszok legbájosbikát. —

II. SPIESZBURGER COMPANIA.

Gambrin király serországnak fővárosi egyik megyéjében névünnepet ül a' philister- és komlóforradalom.

Fiatal hársak, törpe akácok, szőlőlugasok és virágállványok közé piros tarka szövetű kerek asztalkák helyezvék.

Harangvirág alaku lámpák fényétől különféle öblös és karcsu ivószerek sugározzák réz- és aranszin tartalmukat. Halb- és gross seitlik ezrei vezetik pályacélhoz a' torok-föltámadást, sötétszemű zömök pistolkák szomjat öldökölnék, gémnnyaku börtönben duzzog a' viszontai óriás, 's Buda és Somlyó lélek-dús sziklaesőppjei méhökben rejtik a' vérlázadás angyal-ördögeit.

Itt-ott, vászon mennyezet alatt imádtatik a' szeszgyárak vad és szelid fedelme, . . 's a' barna szivargőzzel ölelkező nyelvbábéli felhők, szégyenlőkben magasba szállonganak, jelentők a' nemzetek védistenének: hogy Magyarország fővárosából vándorlanak.

A' csinos kertecske átellenes oldalrészén fatornácok nyílnak, koszorús oszlopokkal, és a' testvér város építészeti remekeinek fresco festvényivel.

Egy-két vén akác illatos árnyában szónokszerk alaku emelvény látható fokönként magasbodó ülhelyekkel. Többnyire bérlett zenészek tanyája. Jelenleg négy darab tragoedia-gyilkosnak ajánlkozik szinpadul, kik nappalta igen ügyes czipefoltozók; éjjel pedig és ünnep-estéken ének- és drámaparodiákkal mulattatják a' rántott csirkeimádó sógor-publicumot.

Comicaí mócsingul oldalvást egy sánta nyaku hasbeszélő puffaszkodik, kivel a' társaság félablaku hárfása (szükségből: eszmadia, mosóné, borbély és decorator) előttünk ismeretlen thema fölött torka szakadtából duettet mosolyog.

A' kerti zöld multság igen népes; itt-ott hölgykoszorúk is virítnak; a' pinczér mozgalom, állatkimelő hajlamra eszméltet, melly nemes tulajdont a' sértett pincs- és mopszappendixek — kell vagy nem — ráéneklük az érzékeny emberiségre.

A' sváb élcezt tormaként reszelő sivatag comédia tőszomszédjában nyulánk asztal vonul szét, melly, művészeti estélyek alkalmával, bizonyos privilegiált spieszburgerek részére el szok vala kés-villáztatni. Jelenleg kiméletlenül nyomatik agyon körüle a' fűtött lég.

A' praesidiumon egy fővetlen czékla képü sógor virít. Domború homlokára kedélyes életrendszer jegyzé kéziratát, ősz pillái alól mérsékleti őrűz lobog, 's termes gyomrán büszkén ülnököl a' gurmand tekintély.

Az öreg urnak meglehetősen kedve bodorodott ez estén Promontor Bacchusát oltározni, mert az orra előtt ácsorgó üres pistolok egy pár kerekas álgyunak is beillettek volna.

— Már én csak mindig a' mondó vagyok, Herr von Turtul, hogy: „a' barátságna legerősb támasza az egyenlőség“ . . . beszéljen és cselekedjék, kinek mint és mit tetszik, de az élet a' Jeges-tenger ölen, mint a' pálmák völgyében elvem mellett nyilatkozik. Lássa édes Herr Vetter—folytatá egy burnótfaló kancsal philister — a' példák leghitelesb szónokok; istenben boldogult második nőmmel soha szerencsés nem leheték mert, míg én, szappan- és gyertyaművészetem paripázva, legföljebb egy-két rebus fejtésen öldösém sovány tehetségimet: ő még a' sárga répafőzést is Bulwer után és zongora-hangjegyekből igazgatá; . . mi lön az eredmény? konyhánkon örök kozmabüz illatozék; tudós nőmtől pedig megirtódzott az egyszerű polgárvilág.

Ha tulnyomó a' különbség, legyen az ész-, rang-, születés-, birtok- stb. okozta . . mind egy . . nyakunkra nő a' házi idegenség. — És így . . .

— Igaza van Seifenklapp szomszédnak — jegyzé meg egy perzselt egér szőrü hering szatócs — nagy hiba lenne Gisikét urfi kézre bocsátani, főleg olly

urfiéra, kiről erősen beszéli a' világ, hogy Adalgisa kisasszonyban Turtul Ádám uram vagyonát imádja. —

— Rágalom . . szemtelen rágalom — szóla közbe az öreg Turtul — lenyakazva egy ital-mordályról a' fejkötőt. — Hajnalfy Jenő igaz, hogy nagyuri ivadék, az is való, hogy gondatlan szülőinek elszegényült áldozata; de házamnái alkalmazásmódja igen szerény és nemes, erkölcsi állása tisztelt elismerésben részesül; leányommali szándoka pedig szent és becsületes.

— Nem örömet szövetkezem ugyan illy kényes tárgyhoz szónokul — mond egy csutora fejü szász bádigos az asztalközépről — nem is érzem a' rangkülönbségü bünhődés terhét (pedig nőmet kamattörlesztésül jegyzém el egy előkelő táblabíró apától), hanem tárgyhoz hidegen ragaszkodva, meg kell vallani: hogy mi, közeposztály, törvényhozási tapintatlanság után, sokat igen sokat kényszerülünk túrni a tekintetes és vitélő honszerzőktől, kik azon szívtelen nőszülések, hamis resignatiók, és becstelen visszahuzások által szeretnék elmarkolni az iparüző és polgári testület munkaveritékes bankjegyeit. Kereken mondván én sem vagyok barátja az efféle szemben mézes mázos, terv siker után pedig reánk vigyorgó urfi-üzletnek! —

— Beszéljenek az urak a' mit akarnak — szóla befejezésül Turtul apó — leendő vőmhez bizalmam van; leányom jellemét ismerem; . . . mi több: szavamat is bírják . . . ezzel punctum! —

Az öreg praeses pro hazamenő bekapott egy kölyök pohár ó-neszmélyit, . . . a' pajzán fiatalság megérezvén az éjfél-szagot, vegyes házasságra kötelezé az ellenséges nedveket; . . . a' cothurnusból kivédlett comoediai társulat előrántá a' bécsi népmulatság dalezközeit . . . mikre a' szesztengerré ázott vén spíszburgerek haza felé kullogának.

III. ESTÉLY.

Kaczagányfalvi Bokor Endre, neutralis lébe páczolt publicista özvegyénél, csemegei programmal garnírozott tánczestélyke nyílik meg az illő ismerőknek.

Kicsinyded, hanem finom izléssel rendezett termek fogadják a' ház meg-hittebb vendégeit.

A' háziasszony igen-igen csinos, mondhatni szelességig eleven teremtés, a' menyecskeélet második stadiumában, nyilvános különböztetés nélkül játszsza szerepét. Divatigényeknek megfelelő butorzat, szőnyegtelep, és kárpitozás díszítik az egymásból nyíló termecskéket; 's minden szobakellék, szükségestől a' fényüzési cikkelyig, a' kedves kis özvegy csin-rendszerét lehelli.

Társalgási tón és vendéglátás olly fesztelen, olly otthonias, hogy itteni időzés alatt feledve látszik a' nagyvárosias divat-szokás, és lelkét 's kedélyt olly bájosan elkötelező ó-magyar szívélyesség uralkodik.

A' szellemdús házinő, hódolva korunk kívánatának, csak kötelességet vélt teljesíteni azon honleányi öröm beváltása által, hogy szállását védegyeletileg rendezteté.

A' tánczteremmé alakított ebédlő kiválólag figyelmet érdemel.

Világoskékre színezett falakon négy tükör emelkedik átellenes irányban. Köztök gyönyörű schweiczi tájkép Markó hazánkfiától. Ezüstszalaggal szegélyezett plafond-középről sötétzöld csilár világít, áttörve arany csillagokkal, mellynek körsugári a' mellékszobák félhomályu tárgyain hullámanak. A' terem három szögletén fénymázos állványokon, 's goth alakra fonott vesszőren-télyekben caméliák, leanderek, erikák, gesneria sebrinok, azaleák 's rododendronok, 's más ritkább pimpimpárék illatoznak 's a' köztök pompázó növények kövér levelkéi, arany 's rubin halacszáktól habzó üveghengerekkel ölelkeznek. A' negyedik szögletet meglepőleg ékes zongora tölti be, mellynek bá-

jos hangjainál olly kiszámíthatlan hatású tánczélvek és kedélyábrándok születlenek.

Hogy kávé nénikék — habár finomabb kiadásban — e' körből sem hiányoznak, tudni fogja, ki a' társas életet, 's ez osztály csatlakozási előnyeit ismeri.

Narancs szövetű orleánkák, flotellek, és hölgyi balzacok fogadják őket hason színnel ékített fülkés szobácskában. Előttük terepélyes csészékben istenország theája párolog, mellynek zománczos föllegcséjénél napi tárgyak, divatfordulat, szerelmi viszonyok, saloni rejtelmek, 's hölgyvilágot érdeklő kicsinyded és hatályos eszmék fölött bírálat, vélemény és ítélet cseréltetik, különbféle social és erkölcsi jellem-szinezetből indokolva.

— Bocsásson meg, édes nagysám, hogy a' szőnyegen forgó érdekes discursmenetet háborgatom . . . azon tilos légyott, mellyet kegyesen említeni méltatik, nem Ferencz-Károly, hanem Sophia gözösön történt — szóla egy hadnagy Gebeinéhez (termetileg szikár, hanem tudóban kövér asszonysághoz), ki a' thea-parliament orchestrumát fis molból kormányozá.

— Mire neki a' földszinti páholy? . . . hisz elülhetne ökeme zártszékben is, nemde, édes Miczim! . . . jegyzé meg egy bőbitás fejű bukott szalmaözvegy Koralli alispánnéról, kit a' sors kegye oda méltatott, hogy nemzeti páholyból üdvözeltesse Magyarország színügyi geniusát.

— A propos! hallották, kedvesim, hogy a' honszerte elhíresült gubicskereskedő, a' gazdag Bankura, csődöt kapott? . . . Szinte hihetlen . . . beszélük, hogy ifju felesége . . . na de sajnálom; pedig szegény jó férjem e' concursnál csak tiz százalékkal biztosították.

Ezen ál jeremiádat Profánky ügyvédné károgta, kinek férje gunyos röpiratban támadá meg az uzsora-bűnt, és a' zsidóemancipatio nemes eszméjét; holott maga a' magyar alkotmány és törvény ki- 's beforgatható köpenye alatt ezer procentre rugtatá a' magán-börsei üzérkedést . . . hanem azért Profánky uram több megye táblabírája . . . hírneves táblai ügyvéd . . . és becsületes józan férfiu. —

— Nézzen be csak a' tens asszony a' visiteszoba pamlagához . . . oda-oda a' talpas tükör mellé . . . milly epedőn, milly lángolón udvarol a' szép Hajnalfy azon gazdag barna fürtös valakinek! . . . figyelteti Dombor esküdnét egy à la Titus fodrozott delnő, mélyen kivágott haragos vörös öltözékben, . . . 's mint tó szélén leskődő éhes gém, nyujtogatá hosszú-sovány nyakát a' pamlag titkaihoz. —

— Bizony nem szép vőlegény létre illy nyilvánosan.

— Rettenetes botrány . . .

— Oh férfiak! . . . férfiak!

— Sátán fajzat! . . .

— Milly elvetemült korszak! — suttogák és settegek a' nyelv gyakorlatban gazdag nénikék, be-bekandikálva az édesen ömledező pár regényes epedésihez.

— Ha parancsolnak velem nagysás asszonyaim, . . . szerencsém van szép kegyetek figyelmét wisth-partiera könyörgeni . . . sipegé a' hizelgés fisztula hangján minden körök, estélyek, közvigalmak, gyűlések, színházak, népkertek és utcák kézlábas omnibusa és szabadalmazott perpetuum-mobiléja . . . báró Piczi Ede, másfélrófnyi termettel, hanem bokát verő mellényben és hegyesre köszörlött rettenetes vatermörderekkel.

— Helyes . . . igen helyes ötlet öntől, kedves bárócska . . . válaszolá néhány negyedrészméltóság, a' keresett pipere és fényűzet páva osztályából; 's közre csipve a' divatvilág erkölcsileg és növésben tresszírozott pézsma kacsáját, rágalomiskolából kártyaasztalhoz utazék a' kimeríthetlen pletykándia.

IV. A' LEVÉL.

Isten legbájosabb ajándoka, gyönyörű nyári reg fejlik ki a' természet ölelő karjaiból.

A' szemérmes keblű virágcsák szunnyadoznak, illatdus mezők könnyeit nem csokolá még el a' csillagkirály, 's pihenő kedveseiket hiven őrzik a' tárgyak csapodár árnyai.

A' városliget egyik mulató-kertében, ugyanazon rózsalugas ölen, melyet szerencsém volt a' szíves olvasóval beszélyem kezdetén megismertetni, epedve busong Hajnalfy jegyese, a' bájos Adalgisa. —

Lankadt fejét bal kezén nyugtatja, bomlatag hajfürteivel játszi szellő enyeleg, halvány arczáról elröpüle az élénk bibor... lehervadának a' rózsalevelkék, kérve a' liliumot, hogy maradjon hűtársa a' komoly vonalmarknak.

Fáradt lelke alétlan mereng szerelme boldog hajdanán, 's epedően égő émlényszemeiből bús könnyek peregnek egy sápadt levelkére, mely kék szalagos mezei koszorúcska hervadt nefelejtsei között ölében nyugovék.

— Tehát csakugyan teljesülvék e' levél átoksorai... 's hűtlen lön, ő, ki hitem, ki egyedüli reményem vala!... megszegé esküjét, ő... épen ő, kit a' szilárd jellem földi istenélül imádék!... Oh szívek mindenható istene, te ki egyedül ismeréd tiszta és nemes érzelmimet, mivel érdemlém kínos büntetésed?!

— Még egyszer... utószor hadd lássam saját keze vonalait, ... hadd szivjam az édes mérget, mely lassu, de bizonyos halál által szabadítand boldogtalan szerelmemtől!...

Könnyek... sohajok által többször félbe szakasztva olvasá a' következő sorokat:

„Kedves barátném! Bocsáss meg e' hideg címért, mely egykoron érted lángoló szerelmem méltatlan, de kényszerült helyettese. Mióta töled elválék, életnézetim megváltoztanak; idő és távol mélyebben engedék átvizsgálni keblemet, hol hűnek és forrónak vélt szerelmem romladékán barátságot találék. Az ész hatalma feloldá eskümet... az idő lehüté vak szenvedélyemet... és így többé nem szerethetlek. Szívem 's körülményim újabb viszonyra hódítának. Isten áldjon hű szerelmedért! Feledd a' multak édes emléket;... és szerelmem rózsái helyett fogadd tőlem a' barátság nefelejtését.“ Hajnalfy Jenő.

— Ide, ide szívemhez, te feledhetlen élveim gyötrő emléke... hamvadj el ez árva kebellem, mellynek örök keservét alkotád. —

V. A' SÍR MENYASSZONYA.

Néhány nap mulva e' szomorú jelenet után, külföldi útjából — mellyre ellenállhatlan vágyai ösztönnék — visszaérkezve a' boldog vőlegény, meglepetés édesen-remegő érzelmei között röpül az imádott lakhoz, mellynek angyalában birta édes mindenét... hű aráját közelében, vigaszneemtőjét távolában;... 's ölelő karok helyett mit talál? leverte bána-dulta öreget 's közel sír hervatatag menyasszonyát!

— Nagy isten! mi történt itt? — kérdezé Jenő a' kétség fájdalomhangján — Gisim!... egyetlen mindenem!... szólj milly csapás, minő veszély tévedhetett lelked életéhez, hogy illy véletlen, illy könnyörtelen áron dultá szét isten legremekebb templomát?... szólj hervadó angyal... szólj!...

A' méltatlan szenvedések sulya alatt megtört tulvilági mátká földi jegyese ére emelé bádgyatt szemeit... a' mezei koszorút és könny-halvány levelkét reszketeg kezekkel szívéhez szorítá;... 's a' vég feloszlás tompa fátyolzott hangján rebegé e' kínos-édes sohajszót: Jenő, szeretett é-des J-e-n-ő-m!...

Jenő az álmélet és csüggetegség ezer kínaival tépte inkább, mint bontá a' levelet . . . félőrülten szemlélte kézírata és stílje bámulatos utánzását . . . fájó lelkébe idézte szerelmi hajdana áldozatképeit; elismeré, hogy szív nélküli szerelmi játék nőkeblek üldöző furiája, 's örök folt a' férfi jellemén . . . meggyőződék egyszersmind, hogy üdvét megsemmített ez ármányos levél, viszonzatlan szerelem bosszu-eredvénye.

Ki írható a' sok közül ez átkos sorokat: máig sem tudja . . . különben árva nőtlességében fel-felsőhaj: hogy a' jellem büntet és jutalmaz.

Bernát Gáspár.

ISTVÁN FŐHERCZEG, KIR. HELYTARTÓ Ő FENSÉGE KÖRÚTJA.

DEBRECZEN. Itt is keresztülutazott a' hazának magas vendége, a' királyi helytartó! Vámos-Pircs felől jöven, folyó hó 11-kén, a' mint városunk határába beért: küldöttség 's a' polgári lovas őrsereg által fogadtatott, és kísértetett. Útjában a' város ménese mellett jöven el, megtekintette azt, 's gyönyörködött azon módban, mellyel a' csikós a' szilaj lovat pályvás kötéllal kifogja. A' nagytól kicsinyig felgyülekezett roppant nép örömujjongatásokkal 's dörgő éljenekkel fogadta a' városba délutáni 4 óra tájban beérkezőt. Az ablakokban három-szinű zászlók, tarka kendők lobogtak. A' városháznál díszesen elkészített szállását elfoglalván ő fensége, kevés idő múlva a' tisztelgő küldöttségeket fogadta el. Estve hetedfél órakor kezdődött a' száz személyre terített, 's diszöltönyökben élvezett ebéd a' városház nagy teremében. Az asztal gazdagon meg volt rakva ezüst ékiteményekkel. De e' csillogó érczeknél sokkal ragyogóbbak voltak a' számos igen jeles pohárköszöntések, mellyek között különösen kitűntek az Ábrányi Emíl és gróf Vay Dániel által mondottak; mindenek felett pedig a' koronaőr ő kegyelmessége, melly előadásának elegantiája, melegsége, lelkesítő módja által felülmúlt mindent, mit eddig e' nemben hallottunk. Ugyan ekkor némelly vendégek, hivatalnokok és az őrsereg számára, a' fehérló vendégfogadónál 150 személyre volt terítve. Kilencz óra után megtekintette a' főherczeg a' világítást, melly némelly részben igen jól ütött ki. Általánosán leginkább tetszett a' polgári casino világítása, 's a' Beck-házé. A' fehérló előtt felállított feliratos obelisk, a' kis templom portálja, hol a' haza nemtője alatt ezen egyszerű, de jó felirat vala olvasható: „E' haza szült. Rajtad csügg most szülői reménye.“ Továbbá a' diadalkapu, mellyre ez vala írva: „Hálántékaidon József koszorúja viruljon.“ Teljes fényben ragyogott a' városház a' szomszédjában levő régi casinóval, 's a' városnak szemben fekvő két épületével, melyekre két chinai torony volt illesztve. A' nagy templom két tornya között a' levegőben I s t v á n név függött colossalis betűkkel, 's felettök korona. Említést érdemelnek még a' cath. templom, a' ref. főiskola és a' Dragota-ház.

Másnap (sept. 12-kén) a' főherczeg, miután misét hallgatott volna, megtekintette a' helybeli, jelenleg kevés számból álló, katonaságot, és a' polgári lovas őrsereget; melly is magas tetszését megnyerni szerencsés volt. Azután kegyes látogatásával szerencsésíté a' főiskolát, fűvészkeretet; végre pedig a' salétrom-intézetet. Tíz óra tájban folytatta útját Várad felé, kísértetve az őrseregtől és számos kocsitól, mellyek Kis-Pircsig mentek, hol reá Bihar megye küldöttsége várakozott. Élénk erélyessége, lelkes feleletei, lekötelező nyájas-

sága felejtethetlenné tették ő fenségét az egész közönség előtt, mely örömmámorában nem szólt, nem gondolt másról, mint a' dicső magyar főhercegről, és királyi helytartóról.

Sept. 14-kén, mint a' főherczeg születésnapján ismét kivilágítottatt a' városház és környéke; 's a' piacra felgyülekezett nép, zene és ágyudurrogások között nem hülő lelkesedéssel éljenezé a' már távollevőt, ki olly nyájasan nyilvánítá több izben magyar szivességgel lett fogadtatása iránti magas megelégedését, ki e' város és jövődjé iránt olly kegyteljesen nyilatkozott; ki megengedni méltóztatott, hogy a' most épülő God-malom emlékezetére dicső nevérol nevezetethessék.

ARADON, sept. 15-én 1847. Tollat ragadtam kezembe, írni akarok sokat, igen sokat, de előre érzem, hogy ész erő, és akarat összpontosulva még mind igen kevés azon öröm leírására, melyet Arad lakosai kivétel nélkül a' legbensőbbben éreztek. — Tegnapelőtt este 7-edfél órakor érkezett meg István a' közszeretű főherczeg. Mik voltak az előkészületek, mit érezett mindenki keblében, 's mikép történt a' fogadtatás, azt csak látni valánk képesek, leírni nem lehet; mellőzve tehát az egyébkor tán ezerfelé ágazó, de most öszhangzó érzelmeknek rajzát, egyenesen csak a' fogadtatási ünnepélynek menetét ohajtom leírni.

A' megye határánál az első alispán üdvözlé ő fenségét, és megkéré hogy, miután ő fensége különben is földesúr a' megyében, vegye kegyes pártfogása alá Arad vármegyét, melyre ő fensége válaszában a' többi közt ezt is mondá: „Uraim! én nemcsak az egyes részeknek, hanem az egész honnak boldogságát viselem szivemen.“

Ez után a' válogatottabb nemesi osztályból álló b a n d e r i u m kíséretében a' nép élénk éljenezései közt a' magyar őrhad 's több más egyenruhás polgárok sorain keresztül haladva gróf Forray-házban szállt ki ő fensége, hol a' kapunál a' gróf, a' lépcsőknél pedig anyja, a' grófnő, fogadák az ország legkedvesebb emberét. A' lépcsőknél a' leányiskola növendékei két sorba állítva virágokat hintettek a' főherczeg elé, 's Cz^s városi főügyész leánykája rövid, de csinos szavakkal üdvözlé ő fenségét, 's midőn a' derék leányka szónoklata végén egy koszorút bocsáta ő fensége lábaihoz, ő fensége kegyes leereszkedéssel felemelé azt és karját nyújtván a' háziasszonynak felsietett szobájába a' küldöttségeket elfogadaudó.

Legelőször a' katonai küldöttség tévé tiszteletét, utána a' főispáni helyettes elnöklete alatt a' megyei küldöttség; mely alkalommal az elnök szónoklatára a' többi közt a' következőkép nyilatkozott ő fensége: „Biztosítom önöket, uraim, hogy szivemnek egyetlen ohajtása szeretett édes hazámnak boldogítása.“ Ez után következett a' városi küldöttség, melynek elnöke, a' polgármester, válogatott rövid szavakban üdvözlé a' főherczeget, ki erre rövid és nyájas szavakkal ekkép válaszolt: „Legyenek uraim meggyőződve hogy, ha annyi erőm lesz, mint tisztia szándokom és jó akaratom, úgy soha sem fognak e' pillanatban csatlakozni.“

Kilencz órakor megindult ő fensége 's a' lakosok meg nem szünő éljenezései közt, körülkocsikázván a' várost, kiért a' városligetbe, hol tizenkét fészerbe öltözött leányka két sorba állítva virágot hinne ő fensége elé, 's közölök Herr Antonia a' következő versezetet szavalá el:

Anyáink ezt mondák nekünk:
„Készüljetek fel, szende gyermekek,
Megérkezett **Hazánk** legszebb **Reménye!**“

Mi nem tudók képzelni a' **Reményt**.
Mert gyenge szívünk még csatlakozást

'S messzibbre néző vágyakat nem ismer:
 De tisztelhetve **Fenséged** személyét,
 Mi úgy találjuk kis szívünk szerint:
 Hogy e' hazának nemcsak **szép Reménye**,
 Hanem fölöttébb **kedves is, nagy is**.
 Most már tehát ismerjük a' **Reményt**,
 Kitől egy pillantás is boldogít.
 Ki békét készít aggodalmainknak,
 És látesövet küld egy nemzet szemére,
 Hogy a' jelennek tükörén keresztül
 Lelkünket a' jövőbe vonja be,
 'S láttassa a' boldogság képeit,
 Mellyről apáink gyakran kétkedének. —

Oh isten! illy **Remény** reménynek is szép;
 Hát még, ha majd, mint hiszszük, teljesül!
 'S minden bizonynyal teljesülni fog,
 Mikorra már mi hölgyekké leszünk,
 'S dicső honunknak legszentebb szerelme
 Egy egy virággá fejlődik szívünkben.
 Oh akkor **István**, édes **Herczegünk**,
 Hadd illy virágból fonni koszorúdat,
 Mert illy virágnak hervadása nincs!

Addig pedig fogadd kegyesen el
 Elébed hintett friss virágainkat,
 Miből magunknak **egyet** visszatartunk,
 'S az: e' nagy napnak nefelejtse lesz!

Szónoklata végeztével csinos zászlócska-alakban adá át ő fenségének az elszavalt verseket, mit ő fensége nyájasan megköszönve, meglehető tetszéssel gyalog sétálá körül a' leirhatlan szépségű kivilágított ligetet. A' ligetből szép látványnak valánk tanui, t. i. t. Bohus János Világos-várott 24 öl szurkolt fát gyújtatott meg, mellynek lángja igen jól vette ki magát a' romok közt. — Mindenfelől hangzott a' zene, és a' nép hangjai, a' röppenttyük külön színvegyületben szebbnél szebb csillagokat bocsátottak szikráik tömkelegéből, de az mind elenyészett, 's a' valódi, a' maradandó és az egyetlen fénycsillag csak ő, csak kedvelt főherczegünk volt. Tíz óra után hazatért ő fensége utazási fáradalmaait kipihenendő.

Addig is míg reggeledik, a' kivilágítás alkalmával talált nevezetesebb felirásokat mutatom be az olvasóknak:

A' megye háznál.

Józsefnek koszorút akaránk föltenni fejére
 Ötven erős évnek szende virágaiból.
 Balgatagok! — mondá a' sors — neki van koszorúja,
 'S elragadá őt a' nemzeti ünnep elől.
 A' haza gyászba borult; de szelíddé tette boruját,
 Istvánt adva nekünk egy fejedelmi parancs.
 Oh István! értjük most már a' sorsnak ígétjét,
 A' magyarok 's NAGY-atyád zöld koszorúja te vagy.

(Lámpákkal kirakva.)

Hon kedveltje, István, kívánja Arad vármegye: élj!

A' város háznál.

Dicsőült József ünnepelt fia
 Magasztos szívvel néz rád Hunnia,
 Mert egy ígét minden pillantásod,
 'S Magyarhon üdve legbensőbb vallásod.

Kovács váltótörvényszéki elnök házánál.

Gyöngye valódi csak egy volt 's elvesztette Csehország,
Hogy mint drágakövet gyűrűjébe foglalja Magyarhon.

Szállpek-ház.

(Rajzban Magyar- és Csehország határai látszottak, ez utóbbin könyezve bucsuztak a' csehek; az előbbin, tárt karokkal várták a' magyarok Istvánt, ki baljával kezét szorított a' csehekkel, jobbával a' magyarok felé mutatva mondá:)

„Ott élnem hálnom kell.“

Csernovics-háznál.

A' közbizodalom legszebb jutalom,
A' ki azt bírja és fenn is tartja,
Eljen sokáig!

(Rajzban egy égő szív babérkoszorúban, felette az ország koronája, alatta ez állt:)

„A' magyar szív igaz és hív.“

(Rajzban István arczképe, felette a' gondviselés, alatta a' következő szavak.)

„A' magyar nemzetnek.“

(Azaz a' gondviselés adta Istvánt a' magyar nemzetnek.)

Rochel-háznál.

Halhatatlan név kell? Fenség! örök oszlop e' szép hon,
Mellyre neved fényét koszorúba ha jegyzed,
Élni fog az, míg csak honod él, és benne magyar nép.

Catholicus templomnál.

(Rajzban egy térdelő angyal imádkozék.)

Tartsd meg isten a' hazának István főherczegünket,
Neved vele dicsőségünk, teljesítsd reményünket.

Barbus-háznál.

A' nemzetnek köz szerelme,
Mellynél szebb gyönyört nem bír,
Mint dicső atyádat egyker
Pályád végéig kísér.

Eddig az első nap.

Másnap ő fensége születése napján ágyudurranások üdvözlék a' szép hajnalt, 's a' nép lelki örömmel gyülekezett a' nagy-piaczra, azon helyre, hol a' sz. háromsághoz emelt oltárnál, Lonovics püspök ő nagyméltósága misét vala mondandó, 9 $\frac{1}{2}$ órakor gyalog ment ő fensége az ima helyére 's az egyenruhás polgárok felváltott lövöldözései között egyenlően buzgólkodott úr és szegény, igen, mert egy volt az érzelem és mindnyájok keblében egyenlő volt a' forró ohajtás: Istent kérni, hogy tartsa fen sokáig a' nemzet boldogítására ő fensége életét.

Az isteni tisztelet után ő fensége szemlét tartva az egyenruhás polgárok között, visszatért lakába, hol még ebéd előtt a' clerus és a' szomszéd megyebeli küldöttségek végzik rövid tisztelgéseket.

Három óra felé Forray gróf 's több mások kíséretében a' fehér keresztnél gyülekezett küldöttségi táblát látogatá meg ő fensége, hol többek között báró Eötvös József is Békés nevében poharat emelt ő fensége egészségeért, melyre a' lelkes főherczeg azt mondá: „Csak addig kívánok élni, míg hazámnak élhetek.“

Innen egy pár élénk és nyájas szóváltás után, ismét az előbbieк kíséretében visszatért ő fensége és 4 órakor Forrayné grófnőnél ültek ebédhez, mely alkalommal Bohus János, mint a' küldöttségi tábla megbizottja, többek kíséretében felköszönté ő fenségét; mire ő fensége szokott nyájas szavaival azt mondá: „Köszönöm, uraim! az úr isten áldja meg önöket.“ Hangos éljen követé e' szavakat, és a' már készen állott lobogó kítüzeték az ablakon, mely adott jelle szólni kezdett a' várban az ágyu, és a' Halász vezérlete alatt megérkezett párizsi banda 's az uhlánus zenekar felváltott zenészete közt folyt le a' fényes asztal nagyszerű ebéde. — Ebéd után kocsi-ra ült a' fenséges úr és újabb ágyudurranások 's a' magyar valamint más német-magyar egyenruhás őrhad zenekara kíséretében a' várba ment ő fensége katonai szemlét tartandó, melynek végeztével a' lakosok szakadatlan éljen kiáltozásai közt ismét visszatért a' főherczeg, és tíz órakor a' megye teremében tiszteletére rendezett tánczvigalmat kegyeskedék díszesíteni magas személyével, hol gróf Forrayné többeket mutatott be a' hölgykoszorúból. Öröm volt látni, miként társalgott ő fensége nyájas leereszkedéssel, és mosolygó magyar barátsággal a' körülötte álló hölgyekkel, és elmondhatjuk, hogy az egész teremben, hol máskor tán túlnyomó a' német hang, most mintha az egész tömeg egy húr-ra lett volna feszítve, mind édes rezgésű magyar hangokat lehet hallani.

Tizenkét óráig vála szerencsénk a' teremben tisztelhetni ő fenségét, ekkor mindnyájunkat a' boldogság öleiben hagyva haza ment.

A' megye kapuján különösen e' napra alkalmazott felírás a' következő volt:

Üdvöz légy, István! dobogó kebelében Aradnak,
Melly magas atyja helyett látni kívánja fiát.
E' nap adott neked életet és nagy ajándoka által
Drága hazánk-nak is új életet e' nap adott.

(Benn a' teremben István arczképe alatt ez:)

Nem a' tied, mi napunk ez, melyen öröme születél,
Legszebb napjait éltünknek neked adjuk ez egyért.

Harmadnap azaz ma készültek történtek ő fensége elutazására. — Reggeli kilencz órakor gróf Forrayné-től búcsút véve 's a' gróffal kezét szorítva, kocsijára ült ő fensége, és Forray gróf, megyei és városi küldöttségek kíséretében, és az egész lakosság áldásával elhagyott bennünket és ment Temesvár felé, hol csak úgy fogadhatják ő fenségét, mint mi, fényesebben tán igen, de tisztább örömmel 's nagyobb ragaszkodással soha sem; mit bizonyára ő fensége is kiolvasott szemeinkből, mert a' határnál elválásakor ezt mondá kísérőinek: „Köszönöm, uraim! szíveességöket; hogy rövid legyek, csak azt mondom, milly rövid volt idáig az út, olly hosszan marad emlékeztemben Arad vármegye.“ — Isten vezérelje szerencsésen ő fenségét azon úton, a' melyen majd a' nemzet boldogságát vezetendi. — Karády J.

SZABADKA. Sept. 18-dikán István k. főherczeg ő fenségének köztünk megjelenése épen olly lelkesedést olly általános örömet okozott, mint a' honban mindenütt hol eddig magas útját végezté. Boldogítva érezzük magunkat, hogy a' legnépszerűbb, legmagyarabb kir. herczegét körünkben színről színre láthatuk, és szeretetre méltóságában még inkább tisztelni tanultuk. — Este hat óra felé érkezett közibünk, számos hintók 's több ezernyi néptömeg, úgy a' szabadkai mintegy 80 egyénből álló lovas banderium 's egy, megyei nemes ifjakkól

álló, testőrsereg kíséretében. Ez utóbbi 13 tagot számláló testőrsereg, világoskék bársony, ezüsttel kirakott attilája-, veres bársony kalpag 's fehér nadrágjával, a' magas utazó hintaja mellett vágatva, felette szépen vette ki magát; nem különben a' szabadkai banderium fekete magyar nadrág- és mentéjével, báránybőr kucsujával Mátyás király fekete-seregeként tűnt fel szemeink előtt. Minden esetre azonban, az az alkalomra átjött szegedi nagyszámu lovas és gyalog banderium, rendezett egyforma öltözetű polgárkatonáival, emelte leginkább az ünnepély fényét; ugyan ők tarták fel leginkább a' rendet is hosszú fegyver-utat csinálva egészen a' főispán lakáig, hol ő fensége szállása volt. Szép volt így nézni a' különféle színezetű polgár- és nemessereg tisztelő sorait; nem sokára ő fensége, az említettem sorok között gyalog fel 's alá járva szemlét tartott, mely alkalommal a' sok ezernyi nép, színről színre látva a' várva vártat, riadozó éljenekben tört ki. Visszatérve, a' küldöttségeket fogadta el ő fensége. Ugymint Csongrád és Bács megye, 's négy kir. város kiküldötteit. Este a' város ki volt világítva. A' városháza gothicus izlésű pazar világítása, úgy a' nagyszerű diadalkapunak — fényözönbei borítása varázsias látványt szolgáltatott illyesmit még nem látott népünknek. Ugyan ekkor az előkelő asszonyságok Szabadkáról 's a' megyéből, fényes táncünnepet rendeztek Vojnics Lukács téres alkalmu házában, hol valóban, a' termék kicsinosítását 's a' fényes estebédet, úgy a' vendég-sereg válogatottságát tekintve, minden arra látszott mutatni, hogy itt ahoz értő női kezek 's lelkesedett keblek intézték el az intézendőket. És nekünk vajmi jól esett, asszonyainkat is a' köz elragadás 's lelkesedés örömétől áthatva látnunk. — A' főherczeg 12 óra felé látogatta meg ez esti ünnepélyt 's mintegy 3 óra felé hagyta el azt. Ott léte alatt népszerű mulatásával minden szívet magához hódította. Különösen nőink e' tekintetben hizeleghetnek magoknak. A' 'Pesti Hírlap'-nak igaza volt, midőn ő fenségét Magyarország első gentleman-ének kiáltotta ki. — — Mintegy reggeli 5 óráig táncoltunk. Ugyan ez éjjel István főherczeg tiszteletére a' polgári casinóban is egy táncvígalmom adatott, hol is a' szegedi polgárkatonák magyar attilás 's huszáró mentéikkel az egész teremnek szép fényt kölcsönöztek. Másnap reggeli 9 órakor, ugyan olyatén fegyver-út között, fényes küldöttségi kíséret mellett Almásnak vévén útját tőlünk eltávozott. Isten kísérje útjában, 's a' nemzet örökös szelleme!! M*6.

SZÉPIRODALOM.

Jósika István. Regény öt kötetben. Irtá Jósika Miklós.

Míg egyfelől lapunk szűk köre sem enged ollyszerű tudományosan bonczoló criticát, mely a' tárgyalt művet minden részleteiben a' költői nem és faj elméletileg meghatározott és kiczirkalmazott eszményképéhez mérje: addig másfelől leginkább a' criticali tájékozásokra nézve szeretnők mindenekfelett az egyéniség elvét kimondani, hogy t. i. minden író, összes szellemirányzatának saját egyéni szempontjából ítéljünk meg. Ugyanis critica által, mely az elméletet az egyéniség fölébe állítja elvileg, csupán maga az elmélet nyer; író és olvasó pedig nem sokat, mert a' valódián hivatásos, alkotó szelleme egyéni irányának olly határozott öntudatával bír, melyet egy vagy más szempontból netalán helyesebbnek látszható elmélet épen nem fog ellenkező utra téríteni. Így p. o. a' real elvének hódoló theoreticusok nagy méltánytalanságot követnek el, kárhóztatván Schillert az eszményítésért; 's valamelly dramát azért viszont ledorongolni, hogy benne a' cselekvény tulnyomó a' jellem fölött, — 's egy általában minden illyszerű eljárás, mely a' határozott egyéni irány szabad fejlődését akarja gátolni, hiábavalóság, 's az író és olvasót igen furcsa viszonyba helyezi egymással.

Szándokunk lévén e' tárgyat bővebben megvitatni — elég a' jelen esetre

ennyit is előre bocsátani. E' mondott szempontból tehát tekintjük e' tárgyalat regényt úgy a' mint van, nem pedig úgy, mint lenni kellene, 's nem hibáztatjuk, hogy az általánosan fölfogott cselekvény visszateremtésében nem tűnik föl az életnek egy vagy más oldala, lényűnkre nagyobbyszerű érdekességgel ható színezetben; vagy hogy a' jellemeink inkább csak látzanak azoknak lenni, a' helyett hogy valódi jellemeink lennének. Ugyanis a' helyzetek nem úgy tűnnek föl, mint az elvszerű átalakulás minden phasisán átment, 's határozott világnézet álláspontjáról működő jellemzetesség kényszerű eredményei: sőt inkább magok a' helyzetek tüntetik föl az egyéneket a' jellemzetesség egy vagy más criteriumában — adván az eseményeknek bizonyos határozott jellemi színezet. Nem találkozunk érzés-, értelem- vagy képzeleti saját világunkból kiemelendő drámai jellemeinkkel — 's a' hatás leginkább a' kedélyre történik. Fölemelkedik néhol a' költő az érzelmek metaphysicai világáig — de csupán elsuhan mellette egy közönyös szárnyütéssel, 's a' helyett, hogy megpróbálná a' bűvös ködfátyol föllebbentésével szemünk elé tárni azt, a' mi ott rejlik: csak röviden értesít róla. Így vagyunk e' tárgyalat regénynyel általánosan vett költői fölfogás tekintetében — 's hiábavalónak tartjuk a' fölfogás e' korlátai szélesbítését igénylő criticával vesztegetni az időt — mert ilyen Jósika, mint határozott költői egyeniség.

Ha már e' művet — a' fönnebb mondottak nyomán úgy tekintjük, mint az előnkbe van adva, egyebet nem mondhatunk, minthogy a' legapróbb részletekig — nagyon is méltó a' tisztelt szerzőhöz. Már magának a' cselekvény tárgyainak, legapróbb árnyrajzra kiterjedő sokszerű változatossága, olly valódi műgyakorlati tapintattal van elosztva, 's egyesítve, 's a' színezetek vegyítése — miszerint egyik se legyen kirívóbb a' másiknál — annyi avatott finomsággal van kezelve — minő csak Jósika tulajdona. Továbbá a' cselekvényi menet drámai fejlődése, 's azon formái tökély, miszerint minden legkisebb dolog szoros kapcsolatban áll a' fő tárggyal, különben is becessé teszik. Ha pedig lélektani oldaláról vizsgáljuk e' regényt — tekintvén a' jellem fölfogásához vezérlő reflexiót, mely a' legdúsabb kisugárzásban árad el mindenütt — ezt, jelesen a' női jellemeinket bizonyos ihletett fénykörben föltüntető — költőinek mondhatjuk. 'S itt az eljárás épen nem hevényszett formulaszerű; — sőt inkább a' kedélyvilág legtitkosabb redőit sok finomsággal leleplezve — mindig határozott életnézetrei emelés a' főczél, mint p. l. Jósika István és Füzi Ara egymáshoz viszonyuk igazán mesteri következetességgel kivitt festésében.

Az irány, mit a' költő, egyfelől magának a' regényhősnek a' tragicum szempontjábólól fölmutatása, másfelől az események philosophiája nyomán szemléltetni akar, a' regény e' szavaiban kimondott — nálunk nagyon is korszerű — erkölcsi alapeszmében központosul: nemzetek és alkotmányok életében csak gyáva rettegés, csak átkos bal fogalmak lehetnek olly pillanatokban, melyek vétkeket tettek igazolhatnának. ....i.

MI HÍR BUDÁN?

— Az esemény, mellyel mai rovatunkat megnyitjuk, méltó, hogy költői kéz által kiemeltessék a' köznapiság sivár prosájából, mert a' lemondó szerelem végetlenségének hite által megszentelt szívköltészet illyszerű példái ritkák napjainkban. Szerencse, hogy ujdondászati modorunk semmi ollyas tullebbenést nem enged meg, különben saját magunk válnánk költővé, 's kissé gondolkodásba esnénk, vajjon egyénítve beszéljük-e el a' tényt? — 'S ezt ténnek is okvetlenül, leírván az érzelem fokonkénti fejlődésének jellemzetes criteriumait, ha meg nem szüntette volna a' 'Szépirodalmi Szemle' lapbírálatait; — mert így hosszú idő multával, midőn már mindenki által feledve lennénk, újra fölidéznék a' cab-

balisticus — Szemlések halhatatlanságunk szellemét; noha, őszintén szólva, erre érdemteleneke vagyunk, mert az egyénítést illetőleg, okosabbak tudunk lenni a' legelső kézen kapható n é m e t könyvből — magát Schellinget sem hagyva ki — mint a' Szemlének e' tárgyu m a g y a r u l írott czikkeiből. Vagy pedig eszményítsünk? így talán az irodalmi ABC-isták emelnének a' dicsőség fénycsarnokába; 's az illyesmí pedig hetedhét országra szóló dolog lesz ám jövőendőben, mert a' Honderü német — vagy éppen tótmagyarul fog ezután ki- és befordítva megjelenni. — Hej! bunda, bunda! — mondja a' népdal — kifordítom, befordítom, mégis bunda a' bunda! Mi van még hátra? Igen, a' csattanós francia modor, az életvaló eseményt eszményítés nélkül, 's a' jellemzetesség háttérbe szorításával érdekesen beszélni el; — de mióta nemzeti színházunkban Molière 'Képmutatóját' adták, a' morált és szabályszerűséget kanállal evő philisterré változott az egész lángészvilág, 's megbuktatta a' modern költészetet. Egy nem éppen nagyra termett kritikaster pedig, ki legújabb időben földszintről emeletbe avandsírozott — 's kinek neve a' semminél kezdődik, készül az idő-, hely- és cselekvényegységről, Aristotelesből böngészett eredeti czikkei által új dramaiskolát producálni. Az eddig mondottak nyomán látható, hogy költővé nem lehetünk, azon esetben sem, ha újdondászati modorunk engedne; — így tehát beszéljük el a' tényt száraz egyszerűen; bocsánatot kérve mind azért, miket eddig ad vocem kapanyél, elmondani szerencsénk vala. A' tény ez:

— Vidéki mezővárosaink egyikében történt, hogy egy gyógyszerészsegéd szerelmes levén egy ottani pórleányba — e' viszonyából fejlődő bal körülményei által indokoltatva, gazdája pénztárából bizonyos összevet sajátított el. Kitudatván e' tette, bűnhődés végett kíméletlenül börtönbe vettetett; de sikerülvén onnan erőszakos föltörés útján kiszabadulhatnia — összekerül kedvesével, 's teljes kétségbeesésök lázas rohamában meghatározzák, mindketten istenhozzádot mondani az élet fájdalomkönyvektől öntözött siralomvölgyének. 'S távol az embervilág — érzeményeink szentségéről az isten újját olly hideg közönnnyel letörölő sívár zajától, — a' titkosédes magány szerelmet lehellő édenült körében, isten szabad ege alatt, átszellemülten a' vallásos érzéssé magasult salakaltan szerelmi élvezet önlényünk keskeny korlátain túl emelő mámorihletében, miután elsőben is a' fiatal, gyöngéd kegyelettel kioltá szerelmesének életvilágát, halálra váltan kedvesére borult, 's miként az életben, két szív egy ütés, két gyökér egy törzsök valának, — úgy a' halál merev karjai közt is a' két lény — egy halott vala. — Ők egymást hűn szerették, 's meg kelle halniok, — mondaná a' kedélyes Heine egyszerűen, a' leirt eseményre; 's e' tekintetben mi, — a' szabadszellemtűség cotterriájának fáklavívó újdondászai sem mondhatunk egyebet; legfőlebb annyit adhatunk hozzá: es ist eine alte Geschichte; doch bleibt sie immer neu; — de hogy a' városházunk homlokzatára, már egész pompájokban fölállított polgári házias erények köből faragott istenségei fölfogták-e annyira a' tizenkilenczedik század szellemét, miszerint meg ne tiltsák Charonnak, a' két szerelmes lelkeiket átszállítani a' Styx folyamán elysiumi mezőkre, ezt még eddig egyáltalában nem tudhatjuk. —

— Valamint arról sem adhatunk fölvilágosítást, mi ok indított egy Budán lakó fiatal embert, hogy Szolnokba menjen, ott magát kivégezni, midőn azt ott-hon is csak ollyan kényelmesen megtehetné volna. És így tánnem is történt volna rajta azon malheure, hogy öngyilkolási kísérletei csötört köt mondván, megsebesítve, visszahozassék, 's itthon keserves kinszenvedésekönök ki legyen téve. —

— Nem tudjuk, vajjon e' kor kétségbeesést költőisítő borzalmas regényirodalmának volt-e valami befolyása a' leirt halálos catastrophák előidézésére; ha igen, — úgy kár volt az említett desperált egyéniségeknek Debreczenben nem lakniok; ott ugyanis nem hogy az illyszerű, de egyáltalában semmiféle szellem sem igen tudja magát befészkelni, mert a' tiszteletre méltó civisök szel-

lem tekintetben olly átkozott categoricus módon józanok, hogy közelebről egy apa kitagadta fiát, mert a' szerencsétlen husz pengő forint ára könyvet merészelt vásárlani. Egyébiránt is Debreczen mintája a' józan polgárisodott fölvilágosodásnak, 's nem tiszta igazsága volt-e egy némelly „nyáron torkig juhszörbe, télen torkig juhbörbe“ bujt, 's magát a' vakbor, és paprikás szalonna Eldoradójában istennek képzelő atyafinak, midőn a' vasutat azon igen világos egyszerű okból nem pártolta, hogy az ő kocsija nem járhat rajta. 'S aligha ebből a' fajból való nem volt azon jóra való uri ember is, ki a' helytartóigatási ünnepélyek alkalmával, — élteben tán először látván színházunkban a' gáz-világítást nemes indignatióra hevülve dörmögte : mégis csak czudarság, illy aprólékos krajczáros gyertyákkal világítani e' nagyszerű ünnepélyre. —

— Magyarország hercegprimás K o p á c s y J ó z s e f megszűnt élni. A' megboldogult, hivatali magas állását mindenkit tiszteletre gerjesztő apostoli buzgalommal töltötte be, 's emléke sokáig fog még fönmaradni, minden rendű tisztelői szívében. —

— Megkaptuk: Nők könyvét Kolmár Józseftől. Der Zerfallene. K. L. Meghasonlott Kedélye után fordította Dux Albert. Mint halljuk D. urnak szándoka irodalmunk jelesebb termékeit németre fordítani. Sok szerencsét e' vállalathoz.

— A' jelen esetre nincs egyéb hátra, mint összesítve mondani el, minden újdondászati mondandót. — Értesítünk pedig mindenkit, a' kiket e' dolgok érdekelnek — a' következőkről : Degré Alajos Zalába utazott, fölűditendő érellyességgel kezdeni nagyobb terjedelmű írói vállalathoz, — 's ezt — minden, e' tekintetben netalán már meghasonlott kedélyek teljes kiengesztelése végett saját meghagyásából tudatjuk. — Lauka Gusztáv válogatott költeményei kiadását Emich Gusztáv vállalta magára, 's bizton állíthatjuk, miszerint csak világot kell látni e' műnek — hogy a' piszkolódók ellenséges indulatu serege elnémuljon, 's az igazságos ítélet rájuk dobjon vissza minden epithetont, mit eddig, az általunk igen jól ismert napbuvó denevérek csoportja, Lauka írói hitelének kisebbitése végett, olly jellemzetes méltánytalansággal szertehuhogott. — Derék Egressy Bénink vezérlete alatt álló népszenezskar, hetenként kétszer a' „Vadászkürt“nél fog működni, 's e' hírdetással az igazság érdekének tartozunk, ismervén a' zenekar tagjai nem mindennapi tehetségöket, 's műkészültségi tőkelyöket. — Igen czélszerű volna, ha a' munkába vett kövezetjavításokat a' kerepesi-út felé is elhoznák, mert nagyon furcsán veszi ki magát, az egyébiránt jó járdának mintegy hatvan lépésnyi térege, minden kövezettől megfosztottan, igen alkalmatlanul meggyült sárhalom által eldisztelenítve. —

— Egy sógorlap (Ost-West) azt az újságot tudatja velünk, hogy „jövő évben Zólyomban, mint a' magyarhoni szerbek középponti városában új szerb political lap fog megjelenni Hadzsi János városi tanácsnok vezérlete alatt, kinek e' czélra sikerült legfelsőbb helyről engedélyt eszközölni.“ Az egészben csak az a' szép, hogy Zólyom a' magyarhoni szerbek középponti városa kár, hogy egyúttal nem Kún-Szent-Miklós vagy Hajdu-Böszörmény : azon csekély körülmények, hogy Zólyomban Hadzsi János tanácsnoknak sem híre sem hamva, a' kérdéses lapszabadalomnak pedig sem Zólyomban, sem azon kívül nincsen létezése. Hanem hiszen azért újság az újság : hogy újságot mondjon, nem azért : hogy igazat beszéljen.

— Alboni kisasszony, mint halljuk, már megigérkezett az octoberi vendégszereplésekre.

— Moliére Tartuffejének másodszori előadásáról kimerítőbb véleményt adni jövő számunkban fogunk.

— Csengery Antal és b. Kemény Zsigmond e' héten Olaszországba utaztak ; reméljük, hogy ez utazás érdekes eredményeit lapunk szerencsés leendő olvasóival megismertethetni.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

14. sz. — Oct. 3. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

OROSHÁZA, aug. 30-kán 1847. Talpig magyar községünk neve, 's annak népes környéke olly gyéren tűnik fel a' nyilvánosság mezején, hogy szinte szégyenlenünk lehet. Fogadjuk tehát szívesen a' t. cz. szerkesztőség im e' rövid rajzát életünknek, kedvelt lapjaiba. — Helységünkben a' még 1839-ik évben alakult — casinói, kereskedelmi, és a' zenepártoló egylet napról napra gyarapszik 's tökéletesbedik. Az utolsó f. évi sept. 19-kére egy nagyszerű táncvigalmat szándékozik tartani, melynek annyival is inkább remélhető sikerűs eredménye, minthogy azon a' napon községünkben templomszentelés ünnepe is leend. — E' szerint vigadunk; de más részről attól is tartunk, hogy vígságunk szomorúságra változik, miután vidékünket a' pusztító sáska, melly a' gyalui pusztára telepedett — fenyegeti. — A' szomszéd városok egyike, t. i. Szarvas mezővárosa új életre kapott, mióta ott Réthy Lipót úr által egy kis nyomda állíttatott fel, mellyből már egy pár ívnyi röpiratka szárnyra is kelt, egynehány hét előtt pedig rettentő vajudása után egy tálost is szült, kinek neve Dandár, atyja Simon István. — Ezen Zagvár, vagy akarám mondani Dandár nevű tálos, jóllehet csak egy ívnyi a' czimlappal együtt, mégis olly borzasztó dühös, miszerint mindent és mindenkit, mit és kit előtalál, törpe lábaival irtalom nélkül összevissza rugdal — vág és tapos, agyaraival tép és harap. — Homlokán ezen jelszót viseli: „Kerülök az emberek az észet, mint kutya a' pipafüstöt.“ Azért ő — mivel nem ember hanem tálos — nemis kerül az észet, hanem egyenesen üstökén ragadván, irtalom nélkül agyba főbe veri, 's olly kegyetlenül cibálja meg, hogy maga Jupiter sem ismerne rá. Jáj szegénynek 's gazdagnak, jaj minden testületeknek, de főleg az íróknak 's hir- és divatlapoknak! — Oda vannak, öszveharapdálva 's rugdálva Simon tálostától; de ha nem vigyázunk, 's e' tálosnak éles agyarait jó eleve ki nem szedetjük Sinkoviczczal *), oda leszünk mi is mindnyájan! — És még sines okosabb lény ennél az újszülött atyánál, de jobb sines kis mérges tálostánál, mire nézve annak árát is három ezüst haszara szabta édes taticája, 's ipse dixit hogy: „A' jó nem drága!“ Hogy azonban e' ritkasággal a' t. cz. szerkesztőség is közelebről megismerkedhessék: ime van szerencsém ezen kis mérges tálostokával — kihez én ingyen jutottam — kedveskedni, jöltudván, hogy nem minden embernek van kedve három huszast — csak úgy potomban — sárba vetni.

S á s k a.

SZATHMÁR-NÉMETI, sept. 10. Hogy Szathmár-Németi sz. kir. város Szathmár megyében, a' Szamos partján — 's hogy e' megye Magyarorszában van — mindenki tudja, ki az ólmos botok és bunkocratia erélyét és hatalmát — hallotta — 's ki erről tetleg akar meggyőződni, jöjjön ide — szolgálunk; hanem hogy a' mi kis városunk miként él: azt még eddig csak kevesen tudják, tehát lássunk valamit életéből, mert megérdemli.

E' lapok mult évi 16-ik számában Sarolta hölgyeinket nemzetietlenséggel vádolja, mit ezek neki ugyan meg nem köszönnek, megczáfolni pedig nem akarják per se, mert a' bécsi kéztyű elkeverednék! — Biz ez már a' világ bolondsága 's nyavalyánk — tehát nemcsak a' nőké hanem! miénk is. Mihelyt bécsi, mindjárt jó; legalább azzal, hogy hazai, nem gondolunk; pedig, istenem hogy' lármáztunk annak idejében; pedig ott függ csufaságból ajtónk felett a' védeyleti firma — 's bár ezért kereskedőink 's divatárosnéink Bécsbe kénytelenek kelmékért menni, azért ott arasnyi betűkkel — a' védeyleti kelme czimje is. No hisz azt nem is mondhatjuk, hogy hiában van biz ott kék karton illő mennyiségben. Innen van az egyikért, hogy a' hazai fiók iparműraktárt nem tudtuk felállítani; meg az az átkozott chinai fal! Ismerek egy helységet, hol a' papnéra azért haraguszna a' földesnök, mert selyemkalapban jár, 's egy nőt, ki mihelyt magáéhoz hasonló ruhadarabot lát alsóbb rangú hölgyön — azt elrontatja. — Mi még ennyire nem mentünk, de a' jó isten erre is megsegíthet.

Jóteknő nőegyletünk sem bír megalakulni; mondják: egy nő azért vontak magát, mert ez egylet felségellésére rendezett színi műkedvelő előadásokból színlapot nem kapott, és aztán még egy más bibéje is van a' dolognak 's az egy kissé kényes; még most tehát csitt!

Igen, műkedvelő urak és nők, miért hallgattak el épen most, midőn csinos színházunk majd csaknem készen áll, 's azt előbbre segíteni kellene? Egy kis öszvezörrenés, ugy? no ez rendes; de ki kell békülni, mert hiszen azok a' jó drámaíró urak is megteszik már a' mi kedvünkért, hogy a' szerepeket mind kinagyítják, csak aztán, kérjük, a' nőszerepekről el ne felejtkezzenek.

Ad vocem színház — ha majd vándorszínészek jönnek hozzánk, mindegyik társasággal úgy szerződünk hogy legalább egy előadás a' színház javára történjék.

Van nálunk irtalmas barátok és nénék szerzete — az betegék ápolásával, ez nőneveléssel (?) foglalkozik. Itt van már az óhajta várt kis katonák intézete is; — van vágy is volna mulató helyünk, és egy kis kert a' város végén hol kuglizunk és K. vendéglője, hol eszünk iszunk és kártyázunk à la grosso — és így szép dolog volna ha jobb volna.

István-királyi bálunk nagyon silány volt; de jó is lenne, ha az úr isten adna nekünk valahogy' egy Egressy-féle bandát, amugy bő kegyelméből; kár hogy a' csodák kora elmúlt! Tisztujtásunk közelg.

KECSKEMÉT, sept. 20. Ki meri aztán mondani, hogy nem haladunk!? Eddig volt két casinónk: nagy- és polgári-casino czim alatt. Most lesz három!!! Már kettőnek czimét említém. A' harmadik — de már ezt titokban sugom meg, mivelhogy azok a' csintalan sógorok is még titokban tartják — tehát a' harmadik „Bürgerliches Casino“ czim alatt a' napokban alakult. Ad vocem sógorok, hogy tudhassa a' t. olvasó, kik, és mi czélből alakíták ezen bürgerliches casinót, röviden elmondom. Van Kecskeméten néhány német sógor, kiket — közbevetőleg legyen mondva — hogy honnan üzött ide rossz sorsuk, azzal nem szolgálhatok, elég az hozzá, hogy itt mint kézművesek megtelepedtek, 's kik büszke önértéssel magokat polgároknak, vagy mi-

*) Hires kovács Szarvason.

kétféle jobban illik nekik — b ü r g e r e k n e k nevezik. Ezek tehát elbúsulván magukat azon nemzetiségöket fájdalmasan sújtó tapasztaláson, mely szerint a' kecskeméti olvasó közönség nagyobb méltánylattal viselkedik a' magyar (!) — mint a' német (!!) — irodalom irányában, mintegy visszatörlesztésül alakultak olly társaság létrehozására, melyben háborítlanul tölthessék el a' vasárnapi éjszakát német hírlapok mellett . . . sörözéssel. Ennyit egyelőre a' nagy reményű bürgerliches casinórul. — Városunk közönségét Gocs Ede igazgatása alatti dal-színész-társaság mulattatja. Említett társaságnak vagynak egy két jelesebb egyénei is, mind a' mellett még a' jelen időszakban — a' vasárnapokat kivéve — csekély közönségnek örvendhet. — Miaz a' sáneczsal körülvevett nagy fa-alkotmány a' piac közepén? Hm! Mi ám? Kutat akarnak ott ásní; de sem a' megbízó, sem a' megbízott nem értenek hozzá. Bizony pedig sokat költöttek rá . . . haszon-talanul.

Holdvilág.

BAJA, sept. 20. Városunkban színészek működnek Erkelné igazgatása, és Ujfalussy rendezése alatt, 's e' két derék egyén több kellemes estvélyt szerez városunknak, kiken kívül több derék színészeink vagynak, — kikkel megelégedni kötelességünk. Több sikerültebb darabjaik közül való „Mátyás ifjúkorá“ — melyben Ujfalussy a' tót diákok csaknem utánozhatlanul adá — 's ambátor az egyének igen jók, mindazonáltal azt adom észrevételül az igazgatóságnak hogy, midőn valamely éneket a' zenészeknek hangszereikkel kísérni kell, ne adjanak jelentést olly iszonyu zörgéssel, mintha mennydörgést akarnának utánozni. Bizony, Béla futásában „azt vélttem, hogy valamennyit agyonver a' mennykő, mert mindig mennydörgött; ezt tehát nélkülözni kell, és a' zenészeknek vagy a' sugó adjon lassu kopogásával jelt, vagy tanítsák meg a' zenészeket, mikor kell kísérni daljaikat hangszerekkel, nem pedig a' színpadon belül olly dörgést csinálni. Továbbá „Mátyás ifjúkorában“ a' czinkotai kántor csodálja Máttyás palotáját; és mi volt a' palota ??? Erdő! azt tartom, ezt a' kántor czinkotán is láthatta, és nem kellett volna rajta csodálkoznia — a' disztiményre is tehát vigyázni kell, és nem kell tán azt gondolni: jó ez Bajának; mert haladunk, és már Baja nem a' régi Baja. Végre kérem a' szivarozni szerető urakat, szivarozzanak otthon, ne a' színházban; hisz hölgyeink szemeiből könnyeket sajtolnak ki! pedig, tudom, a' kecses hölgyek vigadni jöttek a' színházba, nem pedig sírni . . . Igaz hogy a' színterem közepe, és vége felé szivaroznak; de ott sem kell, kivált olyanoknak, kik magokat mivelteknek tartják; bizony, uraim! ez miveltéssel elleni. A' közönség most már meglehetősen látogatja a' színházat. — Hallom, hogy Chiabaz szándékozik ide jönni társaságával; kár elfogadni, mert a' jelenleg itt működő tarsaságot csekély véleményem jobbnak találja. Beszélük, hogy tavaszra állandó színházat építenek; adná az ég, ott bizonyosan nem szivaroznának némelly uraink, mert szégyenlenék a' valódi Thalia csarnokát kávéházzá varázsolni; most pedig azt mondják „vendéglőben vagyunk.“

Verbaszi kántor.

GYÖR, sept. 20-kán. Még néhány nap, 's a' német és zsidó közönség meg van fosztva élvezetétől — igen is, minden élvezetétől; — mert, fájdalom! német Thalia-papjaink már szedik sátorfájokat, 's bucsút vesznek a' kapufélfától; még csak egy jóra való forgásról hiányzik, hogy annál könnyebben utazhassanak, mi a' napokban még be is következik, mert időnk igen komor. — Bizony már egyszer ideje is volna ám, hogy végkép kiadnánk rajtok; elég régen táplálják már városunkban azt a' német elemet, — no de aztán csupa felebaráti szeretetből is kellene azt tennünk a' szegény színigazgató iránt, mert látjuk hogy alig tengődik társaságával együtt; ugyan azért kár volna őket jövő évre ide esalogatni. Azok a' néhány herr-vetterek, framámok és jung-framámok lassanként csak hozzá szoknak a' magyar színészethez, különösen pedig a' daljátékokhoz; láttuk már is mult évben, minő számosan jelentek meg közölők daljátékainkban, sőt még a' színdarabokban is; reménylem, az idén még jobban fogják látogatni az előadásokat. — Kilényi biztositott társaságát e' hó utolsó napjaiban várjuk, várják pedig leginkább hölgyeink, 's nem hiába, mert ha olly válogatottnak egyénekből áll Kilényi úrnak társasága, mint értesítve vagyunk: akkor valójában sok élvezetet ígérő estéket fogunk tölteni. Hogy igen nagy részvét mutatkozik, bizonyítja az: hogy páholyaink és zártszékeink már jelenleg ki vannak bérelve az előadásokra.

Hajóink az alföldről már nagyobbbrészt megérkeznek a' gabnával. — Kereskedő uraink azonban még csak most aratnak. — István főherczeg fogadására, ki jövő hó 5-én fogja városunkat szerencsétlenni jelenlétével, igen nagy előkészületek történnek. Köz áldás kísérje őt körünkbe!

J.

NEMZETI SZÍNHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP OCTOBER 3-tól SZOMBAT OCTOBER 9-ig.

Oct. 3. Egy szekrény rejtelve.

— 4. Othello.

— 5. Nabucodonozor.

— 6. Ármány és szerelem.

Oct. 7. Fiatal nagynéne.

Bérszünettel 1-ször.

— 8. Benyovszky 3-szor.

— 9. Báró és bankár.

— Sept. 28-án „Három király, három dáma“ ismétlése helyett „Eszter és Dávid“ adatott.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára

Budapesten 3 ft, postán küldve 4 ftjával pengőben elfogadtatik Pesten **csupán-csak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája ügyszobájában (Pesti Hirlap kiadóhivatalában) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számu példányokkal folyvást szolgálhat az Életképek szerkesztősége.

HÖLGY-ZSINÓR-ÉKMŰVEK.

Alulírtak van szerencséje az összes művelt nőnemnek úgy, mint a' nőruhakészítők- és pipere-árusnéknak tisztelettel jelenteni, miszerint ő külföldről honába tértével Pesten letelepedvén, a' divat igényeihez képest párisi minták szerint készít mindenféle rojtokat, nőöveket, bojtokat, pipere-zsinórzatot, férfi- és nőruha-gombokat, kiegészítőket (manchette); készít továbbá hajékeket, **magyar fejkötőket**, úgyszinte kalapokat szalma-, kender- és selyem-sodrásból legjutányosb áron. — Lakása: zöldfa-utca 261. sz. 2-ik emelet.

Nagy Imre,
hölgy-zsinór-ékműves.

Epen most jelent meg
Kisfaludy Sándor
minden munkái
új teljes kiadás.

Nemzeti kiadásban, magas negyedré 1—6
füzet; 40 kr. egy-egy füzet.
Kézi kiadásban, kis nyolczad 1—6 füzet;
30 kr. egy-egy füzet.

 Előfizethetni még mindig az egyik
vagy a' másik kiadásra 5 frt pengővel az
egész munkáért.

Heckenast Gusztáv kiadó.

(7) A' nemzeti (3, 3)

SZÍNHÁZBAN

egy földszinti zártszék, october 1-jétől kezdve,
minden másod napra negyed- vagy félévre ki-
adandó. Bővebb értesítés a' „Pesti Hirlap“ ki-
adóhivatalában.

Heckenast Gusztáv

pesti könyvtár- és kiadónál megjelent és min-
den hiteles könyvtárúsnál kapható:

Legujabb és legtömöttebb

MAGYAR-NÉMET ÉS NÉMET-MAGYAR

SZÓKÖNYV.

A' magyar nyelv újabb és legujabb alakulását
tekintve, legjelesebb kútfők után készítette

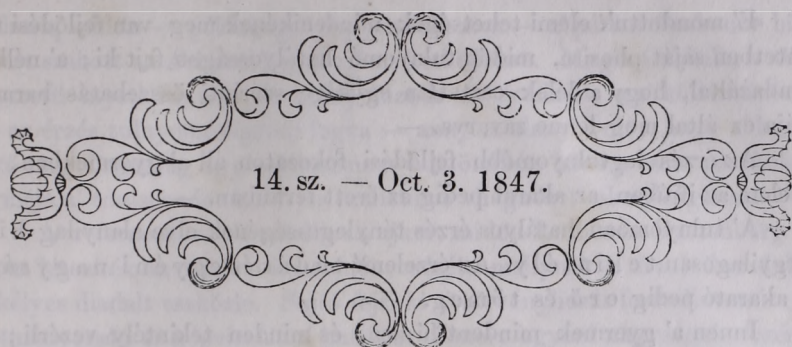
FARKAS ELEK.

Tömnyomatu kiadás.

Német-magyar rész. Első füzet. 1—8 ív.
Ezen három füzetből álló német-magyar rész
(egy kötet) előfizetési ára csak 1 frt. 12 kr. pp.

Az Életképek 7-ik számával megjelent
Szalay László hiventálált arcképe kapható
a' Pesti Hirlap kiadóhivatalában 40 p. krért.

14. sz. — Oct. 3. 1847.

ESZMEVÁZLATOK

egy készülendő nagyobb műből.

Die Wahrheit sollte für das
Bewustseyn incarnirt werden.
Hegel.

Többször kimondtuk : maradjon minden philosophia a' saját emberi én, kísérleti és tapasztalati tudás által kimért határai között, 's ideal vagy real egyetemes elvének föllállításával, ne emelje ki az embert szellemileg és anyagilag önmagából — a' szellem és anyag általános eszméje felé. Kísérleti és tapasztalati tudásunk vég eredménye itt központosul : minden, a' mi emberileg történik, lélektehetségeink független munkásságának összehatása által történik. És mindenekfelett jól megjegyeztetni ohajtjuk e' szót : független ; mert arról, hogy lélektehetségeink összeható működése, csupán valamelly általánosnak közvetítése, — kísérleti és tapasztalati tudásunk egyáltalában nem tud meggyőzni, 's így, álláspontunkat elhagyva nem akarunk tulszárnyalni önmagunkon, ott keresni a' ténylegest, hol emberre nézve csupán az ábrándos képzelet világa kezdődik. Mert hiában erőlködik az értelem-titan, hypothesiszlikákat halmozva egymásra — ostromolni a' hozzájárulhatlan eget. Élő embernek nem adatott istene arczát megláthatni.

Ha tehát el akarjuk kerülni, hogy az élet és elmélet örökös ellentétben — még pedig az általánosság kék philosophiája által már alkotmányozott, 's csaknem sanctionált ellentétben álljanak egymással, legyen kísérleti 's tapasztalati tudásunk-meghatározta én-ünk az elv, 's erre támaszkodva, lélektehetségeink összeható független működési körén ne akarjon tulszárnyalni a' vég elemzés . . .

Benső természetére nézve egy, és osztatlan lelkünk elemi tehetségei : érzés, értelem, akarat. —

E' mondottuk elemi tehetségek mindenikének meg van fejlődési tekintetben saját phasisa, midőn tulnyomó hatályosságot fejt ki; a' nélkül mindazáltal, hogy a' lélek osztatlan egysége szerinti összehatás harmóniája ez által meg lenne zavarva. —

Az érzés legtulnyomóbb fejlődési fokozaton áll a' gyermekben, az értelem az ifjúban, az akarat pedig az érett férfiuban. —

A' tulnyomóan hatályos érzés ténylegességének elve alanyilag hit; tárgyilagosan tekintély. Az érzélemé tudás és egyéni nagyság; az akaraté pedig erő és tömeg.

Innen a' gyermek mindent hiszen, és minden tekintély vezérli; az ifju mindent tud, és semmi tekintély nem, csupán minden egyéni nagyság vezérli; az érett férfiú mindent akar, és tekintély 's egyéni nagyság helyett önerő, és közszellem vezérli.

'S ha már léktehetségeink összeható működése által előteremtett saját emberi énünk világát vizsgáljuk, miként azt mult, jelen, és jövő szempontjából történet, műirodalom, és philosophia tükrözik vissza: a' változatos tulhatályosság föntebb rendszerezített fejlődési phasisait épen úgy föltalálhatjuk. — Vizsgálkodjunk előlegesen a' történeti mult szempontjából. —

Az emberiség előkora, a' patriarchák és propheták idejében volt. Tudjuk, hogy ekkor érzés vezérelte az emberiséget; mint alanyi és tárgyilagossá elv nagyon is uralkodtak a' hit és tekintély, mert a' törvényhozásnak isteni kijelentésen kellett alapulni; a' hatalmat patriarchák kezelték — 's a' tudás nem rázható le magáról az érzék fölötti mysticismusnak ködfátyolát. —

Ez után Hellas és Roma fölemelkedése — mint új fejlődési korszak az emberiség életében — meghozta az értelem tulhatályos kezdeményezését. Tudás és egyéni nagyság diadalt nyertek a' hit és tekintély fölött, 's a' szabad észlelés annyira elnyomta a' kijelentést, hogy jelesen Plato- és Socratesnél maga a' hit sem vala egyéb, mint önálló philosophiai vizsgálódás nyomán előfejtett theodicee.

Az idő folyamán megjelent ezután a' népek vándorlása. Itt tiszta képen tűnik föl az akarat tulnyomósága. Erő és tömeg fejték ki a' hatás egyetemességét, 's a' törvényhozás közakarata, a' jog pedig erőjoga vala. Tudásról nem lehet szólni; de a' hit néphit, a' költészet pedig általánosan népköltészet volt. Az epos korszerűbb volt, mint a' lyra, — mert a' tömegesség kezdeményezésénél fogva — melly tulnyomó volt az egyéni nagyságok fölött — a' tárgyilagosság háttérbe tolta az alanyiságot. —

Igy folyt le az emberiség előkora. —

A' középkor föltüntével, az általános életfejlődés első phasisa visszateremtette önmagát. —

Ugyanis Krisztusban ujja született a' patriarchák és propheták ideje óta száműzött hit. A' lübéri rendszer bizonyosságot tesz a' tekintély ujra előjelent tulnyomó erőhatályáról. Ez viszont fölrakta békóit a' szabad

tudásra, midőn — példaképen legyen fölhozva — a' párizsi Sorbonne büntetést szabott az Aristoteles tanaiban kétkedőkre. Magia Cabbala, 's több illyszerű mysticismus ujra elfátyolozták az értelmet, 's a' költőművészet — az érzés tulnyomóságánál fogva — annyira alanyi volt, hogy a' benne levő tárgyilagosság egyáltalában nem vala önálló, hanem csak parabolikai formája a' transcendentalis spiritualisticus világnézet alanyiságának.

A' reformatióval kezdődik az ujkor, midőn Luther és Guttenberg viszont létesíték az értelem kezdeményezését, mellynek a' frank forradalom tökélyes diadalt eszközle. Sajtó fejt ki a' törvényhozás formalismusát; alkotmányosság és képviselő a' hatalom elemei; egyéni nagyságok vezérlik az emberiséget. Így állottak elő Shakespeare és Newton, Kant és Goethe, Rousseau és Voltaire, Porosz Friderik és Napoleon — 's a' mondott szempontból kell tájékozni korunk legujabb általános symbolicát tárgyazó mozgalmait. —

Itt állunk jelenleg. Mielőtt azonban prometheusi ihletés szárnyain a' jövő fényhona felé haladnánk, nem felesleges egy kis árnyéklati visszatekintés. —

Az érzés kezdeményezésének időszaka gazdag az erkölcsi tökély eszményképeiben. Bizonyítják ezt történetileg a' középkor martyrlegenda, 's lovag-románczféle hagyományai. De ez a' dolog természetéből is következik, mert az erkölcsnek egyedüli forrása a' hit. Azonban e' fénykép árnyékkoldalai : vakhit, babona, zsarnokság. —

Az értelem kora erkölcsi eszményképek helyett lángelmékben gazdag. Innen a' tudás tulnyomóságánál fogva hiányzik a' hit, — és így az erkölcs nem annyira tényleges — miről jelenkorunk biznyságot teszen.

Korunk erkölcstelensége olly közvetlenül kényszerű kifolyása az uralkodó értelem tulnyomóságának, miként a' középkorban vakhit, babona, szóval homályos öntudat volt az érzés tulnyomóságának . . .

Valamint eddigelé az egyetemes emberiség fejlődésének minden hátrzott megállapodási korszaka bizonyos egyéni jellemzetesség önálló színében tűnik föl lelkünk elemi tehetségei egyikének vagy másikának szempontjából — ez egyéni jellemzetességet egyes emberekre 's nemzetekre is alkalmazhatjuk. Illyszerűen volt Plato- és Krisztusnak érzés, Aristoteles és Luthernek érzélem, Nagy Sándor- és Napoleonnak pedig az akarat egyéni jelleme.

Ezt pedig egyes nemzeteknél is épen így föltaalálhatjuk. Így p. l. a' német egyéni jelleme érzés.

Innen származik kedélyessége. Ezért fejlődött a' humanismus rendszere Németországban legnagyobb tökélyre, — mert h i s z e n az emberiségben. Ezért gyakorolt a' középkorban minden más nemzet fölött haladási kezdeményezést; — de egyszersmind ezért nincs politcái élete — mert gyermekileg ragaszkodik mindenhez, mi tekintélyre van sanctionálva. —

A' francia épen ellentét. Egyéni jelleme értelem. Innen kedélyesség helyett szellem bélyegzi, — 's eltérve a' humanismustól, communisticai irányban akar haladni, mert t u d j a a' czélszerűen létegesített munkafel-

osztás hasznosságát. Ezért gyakorol jelenkorunkban ő haladási kezdeményezést, 's innen van politikai életének olly nagy élénksége. A' két nemzet philosophiája 's művészete közt is találhatunk illyszerű különbséget. Ugyanis a' németé eszméisen, a' franké pedig életvalóságon alapul. A' német le akarja idézni a' mennyet a' földre, a' frank pedig a' földi dolgokat akarja ég felé emelni. A' frank romantica egészen másként tekinti a' morált, mint a' német eszménység, 's amannak ugynevezett erkölestelen irányát hogy miként kelljen fölfognunk, azt az eddig mondottak nyomán is tudhatjuk egyfelől; míg másfelől a' nevezett erkölestelen irány, lényegileg épen olly kényszerű a' frank romanticában, miként a' vizenyős sentimentalismus, 's üres ábrándozás a' német eszményi irányban. —

Föltüntetve mind az érzésnek, mind az értelemnek — változatos tulajdáltyosság tekintetében — saját szempontunkból, bizonyos categorisált árnyéklatait — vizsgálkodjunk az akarat körében is, — annyival inkább, mert akar philosophiai analogia, akar inductio útján következtessünk vagy fejtegetssünk, egyként meggyőződhetünk, miszerint az akarat tulnyomósága korának már előcsarnokában állunk. K ö z h i t, k ö z s z e l l e m, k ö z a k a r a t már is határozott szinzetben kezdenek az egyesek szelleme és tekintélye fölibe emelkedni. . . .

S ü k e i K á r o l y.

EGY ORVOS SZÜNIDEJE.

Van nálunk bizonyos eredeti typusa az asszonyoknak, melly, mint Franciaországban az úgy nevezett császárság katonái, napról napra eltűnik földünk színéről, míg majd az élet helyett álomban látjuk csak őket, 's a' való világból a' képzeletibe, a' történetibe költöznek át. Asszonyok a' rémulés, a' rettegés idejéből, kik az ellenséget, kik a' nyaktilót látták, kinek testvére esett el az egyik előtt, kinek férje vérzett a' másik alatt; asszonyok olly keserves mult után a' meddő jelenben minden vigasztalás nélkül; asszonyok kiknek szemeit a' fájdalom facsarta szépekké, kiket ősz fűrtök 's a' mult század ránczai díszítnék, kik az ősi gyász-fejkötőt 's a' bús nemzeti nyelvet nem szégyenlik; asszonyok kik a' mai napok hiuságiról, 's a' mai világ bűneiről mitsem tudnak; asszonyok, kik míg gyermekek voltak, anyjok önkényétől, mikor anyák lettek, gyermekeik akaratjától függtek; asszonyok kik nagyapát, szülőt, magzatot, unokát temettek el. Oh higyétek el, voltam nem egynél mikor holta után felbontották, és szíve helyett rongyokra szakgatott hálót találtak. Oh mennyit kellett szenvedni ez asszonyoknak, hogy olly elégedetten alusznak el ez életből!

Boldogult nagyanyám egyike volt e' tisztas asszonyoknak. Halálakor szörnyen elcsüggedtem, mintha az igazság mult volna ki a' világból; idővel nem lesz senki, hogy a' jövőkor történetíróinak minden nyomtatott betűjére megmondhassa: hazudtok, zsoldosok! ez ocsmány rágalom, a' szentet elferdítetek, a' gaztettet jogosítjátok!

Orvosi helyzetem véletlenének köszönhetem, hogy ezen hajdani di-csőség egy lenyugvó napjával még néhány emlékezetes évet tölthettem.

Azt hittem valaha, hogy nem kár jót tenni az emberekkel, 's messzi-ről tekintve egy polgári állású egész felekezetet láttam, melly mások éle-teért maga nyugalma, idejét, életét áldozza fel; független helyzetemben a' legtöbb jót véltem eszközölhetni, ha ezen nemes osztálylyal csatlako-zom, így lettem orvossá; — nappalimat holttestek, éjjelimet haldoklók közt töltém; de csak hamar iszapos aljára tekintheték a' fényesen sima tónak, 's láttam az indokokat, mellyek a' nagylelkűnek látszó feláldozást szülék, felsohajták teremtményhez, hogy az emberek teste, mint vagyona 's lelke üdvé minő kezekben van! — Csak hamar tapasztalhatám, hogy úgy tekintenek, mint ki isten munkájába akarok avatkozni, 's ki jobban, ki töb-bet akar a' jó istennél, kezei szentségtelenek.

A' városban kalmárboltot nyitni, vagy házaló társzekeret tartani ke-reseti üzérkedés lett volna, mit testemből, lelkemből utáltam; inkább az egyszerű lelkipásztor közelébe kíváncsoztam, ki éjjél táján zivatar köz-cpett veszi az esernyőt, 's a' pislogó lámpa kétes világánál gázolja a' sarat, vermetek, és siet vinni a' haldoklónak e' mulékony helyett örök életet. — De míg ott a' tudomány, itt a' butaság áldozatin kellett vérzeni ke-blemnek; napokat utaztam át, a' nép mezején dolgozott, üresen hagyták a' falut, csak betegek, a' himlő-ellepte gyermekek szunyadoztak egyedül a' házak előtt a' nap sugarainak kitéve, Jóbként mintegy kiáltva: „isten adta, isten elveheti!“ Mikor alkonyatkor köztök találtak, 's a' betegek varaival oltogatám az egészségeseket: „elegen halnak meg — zudulának — ez az ember meg akarja ölni valamennyit!“ — 's a' közáportól alig meneked-hettem. Sírva ballagtam tovább. —

Vándorlásim közepett történt, hogy az utóbb kedves lakóhelyem előtt csörgedező patak felett boltozott hidról pajkos p o n y m a' hold vi-lágát alatta vakító fényvel visszatükröző kristály vízbe hirtelen betekint-vén vad szilajsággal megszökellt, ugrott 's lenn a' mélységben a' hullá-mok alatt rejtett sziklán megszikamolván rám dőlt, 's kengyelbe szorított bal lábomat esésével összezúzta; a' partokon elterülő gesztenyék alatt ün-neplő vig falusi ifjuság danolta estelijét, 's a' zajra, mellyet a' pottyánás okozott, felocsudva futott elő segélyemre; aléltan, magamon kívül vittek az első emberszerető viskóba. — A' mint más nap felébredtem, egy elré-mült, segíteni akaró, de nem tudó csoport vett körül, a' férfiak kezöket kulcsolták össze, az asszonyok hajokat tépdesték, sebem még kötözetlen volt, sőt a' mint észre vettem, ruhástul feküdtem, a' mint ide vittek. Az orvos különben is más társa által szokta magát gyógyíttatni, azaz nem akarja magán a' véletlen kimenetelű próbát tenni; de azon felül bajon, minő enyém volt, csak idegen kéz segíthetett. Ismételt felszólítá-simra sem nyult hozzám senki, mind csak azt tanácsolta, hogy vár-nék, míg a' felső faluból a' tisztelettel említett asszonyság megér-keznék, ki már mindenről értesítve velem is fogja ezerekre árasz-tott gondoskodását éreztetni. Fájdalmas várakozás után tért nyitot-

tak ágyamhoz, 's azon egy agg asszonyság közeledett mindenféle üveg- és füvek-rakotta kassal karján; még arról sem tudósíták, mi bajom történt, csak azt üzenék neki, hogy egy veszedelmes beteg igényli leggyorsabb segedelmét. A' derék asszonyság összezúzott lábomat megpillantva, eldobta magától szekrénykáját, 's azonnal megtétette a' legszükségesebbeket, mik a' netán életelőt gyűlést meggátolják, azon felül valami vén Matusért parancsolt lélekszakadva küldeni. — Ezen Mátus öt egész mérföldnyire és egy darabra lakott tőlünk, és még, a' mint azután megtudtuk, otthon sem volt; így még egy siralmas éjszakát kellett kötések nélkül kihúznom. A' vérvesztés igen elgyengített, ha egy mindennapi borbély kezeibe kerülök, a' lábmetszést elkerülhetlennék láttam, 's a' fájdalmakra eleve el voltam készülve. Végre örömradió egyesek futottak be, kik a' bérctetőről a' vén Matust vették észre a' távolban közeledni. A' tisztas asszonyság, ki mindaddig a' falut, de a' gunyhót el nem hagyta, ifjú erővel futott, mint látszott, kedvenczembere elé. Ez egy mészárosnak dicséretére válandott hidegvérűséggel 's archimedesi biztossággal fogott hozzá a' munkálathoz; örömmre szolgált, hogy kést, fűrészt, de még a' legkisebb sebészi szerszámot sem láttam nála, kötöt kötött, feltúrte ingujjait, dézsa friss vizet hozatott, az asszonyság tiszta ruhákat, gyorsan pólyákat adott elő, majd szorgalmas kimosás után összeszedett csontdarabjaimat megvizsgálván, elrendezvén, mint a' szabó kiszabott köntösének alkatrészeit egyenként vette 's rakta helyre; azután összeszorította, hogy azt hittem, sajtólni akar, minthogy a' csuklásban térdem is ki volt helyéből rendítve, olyat rántott mintha kiszakgatni szándékolta volna; a' szoba padlászgerendáihoz egy kötelet kötött, abba összelécezett lábomat beakgatta; — az egész egy órát alig tartott. — Mikor körülnéztem magamat, hogy megköszönjem, mikép egy taggal meg nem csonkított, már nem találta sehol, eltűnt hogy dolgai után haza mehessen.

Felüdülésem hetei alatt rám a' legnagyobb gond fordított, a' felső faluból naponkénti erősödésemmel mérsékelt izletes étkek küldettek, többször eljött maga utána nézni: vajjon kiadott parancsai teljesítetnek-e; ritka jószágú asszony, mindenki áldással kísérve ejtette ki nevét. Ápolóim beszéltek el röviden életét, tizenöt éves korában férjhez adva, egy katonai zordon természetű férj oldalán tespedett, ennek egy török jatagány véget vetett, 's míg mások élélik az arany lakodalmat, ő túlélte, ha szabad magamat úgy kifejeznem, özvegyiségének aranyéveit; a' mostoha idők viszontagságiban rokona veszett el rokona után, ő család maradt maga magának, ifjan, önállóan. Fő elvül vette az őseitől rámaradt örökséget ha nem is szaporítani, de a' legjobb karban megőrizni; ő mindig visszavonulva élt, 's míg másnak az idővel szüksége, neki feleslege nőtt, azt a' szenvedő emberiséggel osztotta meg, 's a' mint írt tudott a' lelkek sérveire, 's azok keze jótékonyága alatt hamar behegedtek, egész szenvedélylyel adta magát a' testek bajainak elszélesztésére. Az ötven évi szakadatlan gyakorlat ez ideig, megvallom, nem rossz tapintatot, 's nem kis ügyességet tett sajátjává; per se a' mint a' falukon a' baj majd mind egy

kútforrásból ered, többnyire egy is volt annak orvoslása. Később, hogy a polgárisodás és philantropismus terjedtével orvosi állomások, gyógyszer-tárak keletkeztek eleinte nem a legüdvösebb sikerrel, ő lett a völgyben a házi gyógyeszközök propagandistája 's a minő hévvel ölelte magához az egész emberiséget, oly megvetéssel illette ez osztályát. E' gyengét orvos létemre is megbocsáthatónak 's könnyen megfoghatónak találtam. Ő a' felebaráti szeretethez a' nyereséget nemtelennek, méltatlannak tartotta. Közelről kell vizsgálnunk 's minden constitutionalis conservatismus alapján a' legtermészetesb, a' legeredetiebb szabadelvűség rejlik, melyet csak a' ferde alkalmazás tesz nevetségessé. —

A' hetedik héten mankó segedelmével kiléphettem a' békés gunyhó küszöbén, 's a' pázsithantról néztem a' lenyugvó nap után. Az előttem nyílt tájkép valami felséges volt, mellőzve a' völgy változatos fordulatit, balra egy dűledékvár romjai, jobbra egy nagyszerű kolostor falai szigeteltek be a' láthatárt, 's így egy téren eszmélkedhettem az elpusztult feudalismus kényursága, 's a' betiltott zárdák eltemetett titkai felett. A' természet vad regényességéhez azon nyájas atyáskodás járult, melyet a' rám nehezkedett csapás alatt mindnyájától tapasztalhaték; eltökéltem vándorbotomat a' kék patakba dobni, 's maradni. Maradásommal azon felül jót is tehettem, mert egy nem önvétke, de testvéri ravaszság bűne által eladósodott birtokos vagyona volt kótyavetyére kitűzve, 's a' hitvány becsárt megközelítő vevő sem találkozott; őt gyermekével akart lábaimhoz borulni, hogy a' szegénytől 's végromlástól megmentettem. Lakóházainak egyikét neki ajándékoztam, 's én a' kisebbikbe, de fekvésére nézve túlfeszített képzelődésimet inkább kielégítőbe költöztem át.

Hogy éltem e' nyugpontját e' vidéken egész mértékben élvezhessem, fő és mellőzhetlen feltétel volt állásom megtagadása 's gyakorlatainak szegre akasztása. A' megyének, hogy a' castába felvegyenek, a' nemest, az érdemes asszonyságnak, hogy szeretetére tovább is méltasson 's én hálám jeleit adhassam, az embert kelle bebizonyítanom.

Akkorában örökre lemondtam állásomról, magam sem sejtve, hogy ez csak szűn időm lesz.

Az ég tudja, mikép; de rövid idő alatt mindenütt szívesen láttak, látogattak; nekem mégis legkedvesebb helyem a' felső faluban volt, vásárnap főkép 's ünnep el nem maradhatott a' nélkül, hogy asztalvendége nem voltam volna. Azon rend, csin 's tiszta egyszerűség, melly házában uralkodott, azon mesterkéltlen őszinte készség, mellyel megelőzött, panaszaainak megbízó kiömlése mindinkább erősíték a' vonzódást és tiszteletet, melyet iránta kezdettől fogva érezék és tanusíték. Már maga a' háztartás valami eredeti volt; a' majort a' vén ispán vitte, ki még férjét szolgálta, és mégis szebb vetést, szebb marhát messze határ nem volt képes kimutatni; a' házban magában nem volt egyéb két nő cselédnél, ki minden évben változott, mert mindszent napja körül évenként mind a' kettőt férjhez adta; ezen gyakor változás mellett is minden a' legjobb rendben ment, mert a' legcsekélyebb foglalatossághoz fen-

tartotta felügyelési jogát, 's csodálatos volt, hogy agg napjai mellett is mindenütt személyesen lehetett őt találni. Bármennyit kérte egyetlen rokona, a' kis kora óta nála növekedett unokája, Aya kisasszony, hogy magát kimélné, 's már egyszer őt bizná meg a' ház gondjaival, de mind haszontalan; sőt utójára még töle is kis szanaszétszórás következtében elvette ruhaszékényének kulcsát, 's az is oldalán a' kapocsban csüggött a' számtalanak közt. Ayának egy gondja volt nyáron a' kert, télen a' gyümölcs; meg is kell vallani, hogy az egész vidéken neki volt az első fris káposztája, 's az almával, szőlővel mindig az újig kitartotta. — Az ebéd rendesen déli harangszókor kezdődött, sőt vasárnapokon, a' mint falun szokás, isteni szolgálat végével azonnal délre harangoznak, már tizenegykor ott kelle lennem; a' jó asszonyság az egyik cseléddel épen borért ment, vagy jött a' pinczéből, világért másra nem bízta volna. Közönségesen négyen voltunk, a' ház asszonya, Aya, a' tisztelendő, kinek előttem azon általa is kiemelt érdeme volt, hogy leány soha meg nem vénült a' faluban, — és én. — A' harangszóra a' zsámolyon térdeltünk, 's kértük a' mindennapi kenyeret; azalatt a' hetelő szobaleány felhordta az egész ebédet levestől gyümölcsig; mikor a' szobába léptünk, az evés végeig szolgálatunk nem volt többé, valamennyi étel be lévén fedve, a' mint a' sor rá került, úgy lefedtük; a' tányér-változtatás úgy történt, hogy az asztal egyik végén a' tiszták halmaztattak fel, 's a' mint ettünk rólok, körüladtuk egymását az asztal másik végére. Ebéd alatt Aya szótlanul süté le szép semeit, 's mé-lázott; az öreg lelkész a' házasulandók, kereszteltek, halottak sorát terjeszté elő; én meg a' régi jó idöket dicsértem, mellyeknek romlatlanságát a' házi úrnő gyakran élénk és részletes képekben állítá elém. Ebéd végén többnyire megszorítá kezemet, hogy én nem vagyok azon ifjak közt divatozó korszellemtől elragadva, 's a' ránczokat tisztelni tudom.

A' világ már önzés és haszonlesés rágalmát költötte rólam, 's a' kettős horgot vetette ki, hogy tudniillik vagy a' kellemdús Aya kezére, vagy a' végrendelet valamelly pontjára van kinézésem; én türtem 's a' jövedőre bízam, melly állításuk alacsonyosságát czáfolja meg, 's torolja vissza. —

Az eltörlött kolostor urbéri telkeivel együtt a' kincstár által új haszonbérbe adatott; a' módos vállalkozó első figyelmét a' romlásnak indult épületre fordítá, 's azt nagyszerű lakházra változtatta át, per se a' hely valahai szentségéhez épen nem illő alkalmazással. Hogy magát az egész völgyben megkedveltesse, vendégszerető házat egy fényes beiktatással szándékolta megnyitni, mellyre közel, messze tájról, a' mi csak vigadni szokott, mindent összehíjon; a' legalkalmasnak találta a' közeledő keresztelő János napját, mellyen, míg a' szerzet felállott, itt ifju, véntől lelkiismeretesen meglátogatott bucsú tartatott. A' táncmulatság előestéjére lön határozva. A' nap beérkezett.

A' felső faluba mentem. A' drága asszonyság közönségesen a' tyú-

kokkal járt alunni, de csodálkozásomra ma a' lefekvésről alkonyatkor is mitsem akart tudni, először mert kedves kincse, Aya, az estélyre készült, 's az egyszerű gyémántot egyszer aranyba foglalva akarta látni, és az után mert vendéget várt. Ezen vendég évenként egyszer szokott volt megjelenni, szent János körül, az eltörlesztett zárdából az utolsó élő barát; titokban elvégzi ajtatosságát egykori mennyének küszöbén, és . . . távozik. Elhatároztam az estét itt tölteni, hogy a' mit tavaly elmulasztottam, ez idén az istenfélő János atyával megismerkedjem, 's azután gondoltam: Aya itthon nem lesz, a' szegény öreg egyedül fogna virrasztani, lehet segítségére szüksége, 's azt tán nyujthatok is. Miután Ayát az érette jött hintóba kísértük, az üvegablakokkal körülvett előpitvarban maradtunk; itt legörömostebb időztem: nappal a' hegynyilásokba elnyúló gyönyörű panorama, este az oldalfák és bokroknak kellemes illattal vegyült setét árnyéka hatott meg olly édesen; azon felül e' pitvar a' középkor egy remekét zárta magába, melyet a' napjainkban olly nagyra magasztaltan kifejlett kézműerő hasztalan törekednék utánozni. — Az egy roppant fal-óra, melly egykor ércznyelvét a' kolostor hosszú folyosóin 's a' cellák boltívein viszhangoztatá, most mutatója tizenkettőn állott; az napon, hogy a' szerzet butorai eladattak, a' barbar kéz, melly függő azaz álló helyéből elmozdítá, alkalmasint elrontotta, vagy, képzelém, bizonyos önérzet élhetett benne, 's atyáinak megszűntével ő sem akart verni, menni, élni többé. Mind a' mellett, hogy akkori fő érdeme, mikép egy évben csak egyszer, búcsunapján szokták volt felhúzni, elveszett: kimondhatatlan becse volt az órának; a' fatok, a' szekrény, melly elzárta, felülről le mind a' három oldalán szent János életét ábrázolta olly finom metszetekben, hogy az ember nem tudta megkülönböztetni: faragva, öntve, metszve van-e, vagy épen ollóval nyirkálva? A' mestermű első pillantáskor a' firenzei battisterio érczajtaira emlékeztete, 's azon ritka faragásu goth padokra, melyeket Olasz- és Spanyolországban, néhány, a' középkorból bántalmatlanul fennmaradt, szerzet egyházaiban csodáltam. — Most is a' szegleteszlopról függő lámpának ráeső világánál szemeimet hosszan rá függesztém, 's kérdeztem magamat: ma ötven éve mi hangosan verte fel az atyákat a' horára, vajjon most miért nem ballag velök többé? — Asszonyom a' karszékből elszunnyadott, 's így szabad tért engedett elmélkedéseimnek; egyszerre felocsúdik, 's kérd: vajjon Aya elment-e már? Azon aggodásban, hogy szerette unokája valamikép az ünnepélyre el ne késsék, nem birt többé a' multa emlékezni. Csodálta, hogy búskomor létére rá hagyta magát beszélni a' megjelenésre; alkalmat vettem kérdeni: miért olly merengő mindig Aya? Öreg nagyanyja azonnal kitalálta, hogy — szerelmes; én hizelegni akarván, kissé kikeltem a' mostani ifjúság ellen, mellynek hevült képzele olly hajló a' regényes kalandokra, a' gyermekszív ellen, melly azonnal fellángol, 's az érzet ellen, melly mindjárt örökkévalóságról álmodik, mi hajdanában másképp lehetett.

— Hagyjon fel, hagyjon fel, édes öcsém uram — szóla válaszul — ez lánykoromban sem volt egyébként; lássa: én már tizennégy éves létemre

örülésig szerettem egy szegény ifjút, 's mikor apám, anyám megmondották, hogy másnak vagyok eljegyezve, 's azt a' mást kell elvennem, meg akartam ölni magamat.

— És mégis — vetém közbe — nagysád sem meg nem örült, sem meg nem ölte magát.

— Azt nem; férjhez mentem szépen engedelmeskedve, uram nem becsült, és mégis, mihelyt nem láttam, azonnal elfelejtettem; ő a' szerencsétlen esküvé, hogy a' szirtnek megy fejével, hogy a' patakba ugrik, hogy barát lesz belőle, 's kiszámolná elő, mit mindent; én mai napig sem tudom: él-e vagy rég meghalt már? —

Csendes párbeszédünknek a' hirtelen kerekedő forgó szél süvöltése, mely a' fákat tövestül fenyegetett kitépni akarni, 's a' láthatárt átcikkázó fehér villámok vetettek véget. A' zivatar mindinkább közeledett, a' dörgeések gyakoriabbak, 's erősebbek kezdtek lenni, az úrnő elrémült ijedtében hogy e' földön valamely bűn követtetik el, mi isten haragját előidézte; a' konyhában tüzet parancsolt rakatni, a' lángokba barkát dobott, szentelt gyertyákat gyújtott minden szobában, 's háló kamarájába zárkozott imádkozni. Én karszékemet közelebb vontam az ablakhoz, 's elmerültem a' csodaszép látványba; én úgy nézem a' fényes villámot a' nehéz felhők felett, mint a' világos keresztet a' setét sírdomb felett, 's csak azért is szeretem mert feltámadást, jobb kort, szebb időt hagy reménylni. Az eső tenyeres cseppekben verődött az ablaktáblákhoz. Egy rettentő mennykő-csapásra a' pitvar ajtaja megnyílik, 's azon egy kopasz zarándok tipeg be, igen meg volt illetőde, kifáradva, felizgatva, alig bírta meg a' lépcsőt, elejbe mentem, és segítetttem neki a' nyugágyig. Más akárkit e' rémes jelenet megborzasztott volna; de én tudván a' körülményeket, 's Romából ismervén valamennyi szerzet rendruháit, azonnal sejtettem, hogy a' bolygó János atyának kell lennie. Szürke csuklája egészen át volt ázva, végre lélekzethez jött, 's így kezdé:

— Szentségtelen kezek — e' romlott nép mire nem alacsonyítja le isten házát! Honnan magasztaló dalok szálltak a' teremtőhöz, tomboló vad lárma zajong; hol egy sötét mécs pislogott a' boldogságoshoz, világok ezre vakítja a' szemet; celláinkból kéjszobákat, templomunk boltozatából magtárakat, kápolnáinkból dévaj tánczhoz teremtet készítettek; oh hogy isten haragjában szét nem rombolta egész a' talpkövekig a' Ninivét. Miért kelle e' szégyent — e' gyalázatot — e' bűnt túlélnem? Tán ez is vezeklés ifjúkorom vétkeiért, a' mérlegnek meg kellett telni; hisz én megérdemlettem a' keserű poharat. Nekem a' gyermeknek nem volt istenem — vallásom — semmi szent előttem, míg őrangyalommal nem találkoztam, ki megtérített, ki áldani tanított, kit káromoltam — vallani, mit megtagadtam — hinni mit elvettem; hisz együtt térdeltünk az oltárnál, 's ajkáról értettem meg az első imát! Keblembé vésvék utolsó szavai: „fordulnék istenhez!” és az órában, hogy mással összeadatott, e' kolostorba futottam, 's lelke üdvére, mindenre kértem — kényszerítettem a' priort, ha novitiusnak befogadna; feslettségről jegyzett nevem sokáig

utamat állta. Ah mennyit sanyargattam testemet, csigáztam lelkemet, míg magokhoz méltónak találtak. Már majd minden akadályt elmellőztem, midőn a' rettentő hír kezdett szállongani, hogy császáruk fel akar függeszteni minden szerzetet; az atyák, úgy látszott, nem sokat törődtek vele, kiki iparkodott a' félre tett gazdagságból mentül többet magának összekaparni; — nem úgy én — kinek e' föld kerekiségén istenen kívül semmi vigasztalása; ismételve borultam arezra a' prior lábaihoz, ha még a' törlesztő kegyelmes parancs érkezte előtt felszentelne. Nagy nehezen engedett könyörgésemnek. — Már már láttuk a' porfelleget, mellyet a' közöledő császári biztos kísérete emelt, már-már a' vasrostélyon rezgett a' bebocsátást követelő kürt harsogása — és az isteni szolgálat még állott, mellynek végén én is szolgálai közé valék felkenendő; az ajtó engedett — de nem bántam, már a' szent olaj homlokomat folyta körül. — Összehivatunk a' conclavéba, és néhány percz múlva megszüntünk lenni . . . Voltak, kik igen könnyen megotthonosodtak a' magánéletben, hisz ők idézték elő vesztünket; — de az igazi atyák, mint azon nemes fatörzsökök, mellyeket százados földükben bolygatnak, nyomban kivesztek a' szokatlan körben, mellybe átültetni akarták. Isten úgy végezte, hogy mindnyáját túléljem, mindent — mindent, még a' kolostort is! Már betöltve szent akarattja, és én ereimben érzem a' vég perczeket, óram azonnal ütni fog . . .

Hozzá futottam, 's halantékát, életerét megtapintva, ő szédelt, 's a' szélütéstől csak hirtelen vérkönnnyítés menthető meg. — Megtettem. — A' zivatar ez alatt távozott, áttért a' hegylánczon, a' háziasszony is elhagyta zsámolyát és felkeresett; a' mint a' vért 's az ér bekötését megpillantá:

— Az egekre — kezdé — mit cselekszik?

— Ezen embernek néhány uncia vért kellett eresztenem, különben . . .

— De hogyan mert ehez fogni, édes öcsém uram, mikor nem érti . . .

— Az istenért — rebegém — ide, ide hamar írószereket, papirost, ezen embernek hirtelen orvoslásra van szüksége, 's a' mint azokat megelélem, az asztalhoz ültem; 's gyorsan irtam a' hosszú recipét, a' mint azt a' vész és tudomány követelték, az úrnő a' beteget fel sem véve rám mereszté beesett szemeit, és elhült esodálkozásban, midőn elkészítém: az istenért — kiáltám — ezzel lovas embert hamar az első gyógyszer-tárba! . . .

— Mit — sikoltá öregem — orvos és patika nálam e' szobában... ments meg uram engem! — 's keserű könnyeket zokogva távozott. Most fogtam csak fel helyzetem különösségét 's a' megfeleltkezést állásom eddigi eltágadásáról; de nem is volt időm az eredményre, a' következtetere gondolnom, mert a' nagy falóra rettentő zugással eresztette le hosszú lánczát, 's a' mint mutatója állott, tompa morajjal kongotta el az éjfélt. Szerzetesem halkan emelkedett fel nyughelyéből:

— Ah e' hangok — sóhajtá — e' hangokat jól ismerem — halálom

előtt még egyszer reményltem harmóniákat hallani — hála neked teremtőm, hogy a' vigasztalással hagysz elköltözni hozzád! . . .

Ismét hozzá futottam, hideg verejték ült homlokán, szemei becsukódtak, szíve dobogása megszűnt, kezei enyéimbe merevedtek. Tartottam néhány pillanatig : az oszlop-csarnok alá hirtelen egy hintó hajt, alig volt időm a' tetemet könnyű lepellet beborítani; az ajtón Aya lépett be haloványan, aléltn : szótalanul ment át a' pitvaron, észre nem vett. Mint utóbb értesültem, a' bál vendégei valamennyien rémülve széttévedtek, mert a' folyosók hosszában egy csuklába burkolt jött elejbök, 's kergette egész a' tánczterem közepéig, hol eltűnt; valami túlvilági sujtó Nemesis hatása volt-e, vagy valamelly pajzán sihedernek ijeszteni akaró tréfája? mai napig nem tudni.

Kevés percz múlva a' két nő cseléd fut kisírt szemmel hozzám, hogy asszonyuk igen rosszul van, követtem őket ágyaig, 's új megfélemezéssel szólítom meg : nincs-e orvosra szüksége? Összeszedte minden erejét, felugrott, és központosult dühvel parancsolt ki a' szobából — házából. — Engedelmeskedtem. —

Többször iparkodtam ismét bejutni, azonban siker nélkül, kapuja előttem mindig zárva volt; egyszer hosszas zörgetésemre végre megnyílt de az eddig irántam nyájas cseléd üdvözlés helyett egész udvariassággal és illetlenséggel támadott meg, hogy én az alávaló csaló, egy hitvány kém vagyok, ki két éven át csak azért jártam oda, hogy a' bámulandó hatású házi gyógyszerek titkát ellessem, 's tudományom szegénységét az itt gyűjtött tapasztalással akartam kipótolni, hogy oktan beavatkozásommal János atyát megöltem, 's a' többi, és ha urnéja életét még szívesen hordom, ne mutassam magamat többé a' küszöbön. — Ismét engedelmeskedtem, lelkem elszomorodott, az igaz; de még mindig reményltem a' bonnyolódásnak üdvös kimenetelét.

Egy idő múlva hallottam, hogy Aya kézfogója megtörtént, hittem a' menyekzőn véleményemet kifejthetni magam igazolására és a' kiengesztelésre. A' meghívás helyett levelkét vettem, mellyben engedelmet kér, hogy nagyanyja iránti tiszteletének irántami barátságát utána kellett tennie. Még sem csüggedtem el. —

Eljöttek az őszi ködök, ez évnek főképp nehéz, egészségtelen ködei voltak, 's a' mitől tartottam, bekövetkezett. Az asszony, kit olly nagyra becsültem, ki iránt végtelen tisztelettel viselkedém, egy reggelen az élők sorából kimúlt, 's nekem csak egy koporsóm volt, mellyet megkövethettem, hogy napjait keserítém.

A' mit a' világ gyanított, szinte megesett, a' végrendeletben nekem tetemes sommát hagyományozott, de szerencsémre maga reszkető kezével irta utána : „Ha lelkem üdvét kockáztatni nem akarom, 's az orvosi gyakorlatról egyszer mindenkorra lemondok.“ Ezen feltétel egész elhatározás volt bennem, 's minthogy a' megyében épen tisztujítás vala tartandó, kihirdettem orvosi okleveletem, 's barátim, kiknek száma férfias jellemem-

nek. ez új bizonyítványával nőttön nőt, kieszközlék, hogy azonnal tiszteltbeli, utóbb rendes főorvosnak kineveztettem.

Aya és férje számtalanszor, sőt bíróilag megintettek, hagyományom felvételére, míg engedve állhatatos vonakodásomnak az egész öszveget az épen épülő kórház alaptökéjéhez csatolták. — Felette örvendtettem, 's megkönnyebbült szívvvel ballagtam tovább rögzös pályámon ; Aya gyakran hivat, gyermekeit orvoslom , 's mindannyiszor álmokképben tűnik el káprázó szemem előtt emlékezetes s z ü n i d ő m.

* * *

Egyetlen emberrel akartam megbarátkozni életemben, annak is, mint utóbb naplójából olvasám, a' vele mi első találkozás visszataszító volt, most azt sem tudom, mi lett belőle. — A' mint a' világ eltaszított magától, úgy kerültem őt én. De bárminő elszigetelten éljünk, eljön a' nap, mellyen a' rokonszenvű emberek, a' mint a' sors végezte, találkoznak, 's isten megáldta a' remetét hogy, ha egyszer a' sokaságba vegyül, szeme ezerek közül kiismerje a' keblet, mellyben viszhangot lelhet ; itt a' kor, a' rang nem lehet különbséget. Illy véletlenül ismerkedtem meg én, a' névtelen gyermek, egy köztisztelőben álló férfúval, én a' szegény utas, ő a' megyének, mellyben utazék, főorvosa. — Szakadatlan levelezés volt emlékkapcsa rövid együttlétünknek. — Váratlan halál csak hamar elragadta őt tőlem, és az emberiségtől. — Még élteben hallottam, hogy egyszer már egészen felhagyott az orvosi gyakorlattal, sőt a' magán csendéletnek harmadik évét élte, midőn egyszerre egész szenvedélylyel rohant ismét félbe szakasztott pályájára. Többször kérdeztem okát rögtön elhatározásának, melly őt hivatásához kettőztetett szorgalommal és fáradsággal visszaszóllította, mindig ki-térőleg felelt, míg hátrahagyott 's nekem átküldött irományinak közlött töredékéből érttettem meg.

Őt is elvesztettem; határozott-e még a' sors valakit, kivel egyet kell éreznem ?

A n t o n y.

S Z É P H A L M O N.

Te a' nemzet-hálátalanság
Égbekiáltó némasága,
A' nemzet-szégyen Káin-bélyege,
Oh Széphalom !
Azért kellett-e csak
Hozzád zarándokolnom,
Hogy egy hajtásra olly hosszút igyam
A' keserűség poharából,
A' millyet eddig még talán nem ittam ? ...
Ez volt tehát
A' Musák egykori tanyája,
Hol most haszonbérlo zsidó lakik ?
Azon szobában,

Mellyben Kazinczy
 Élt 's kilehelte tiszta lelkét,
 Most piszkos nyávogó porontyok
 Hentergenek,
 'S a' szentek szentéből, nejének
 Szobájából im kamra lett,
 Melly ronda lommal van tele.
 Ki innen e' falak közül!
 Félek, hogy e' ház rám szakad,
 Mert nagy teher nehezkedik rá:
 Az isten átka. —
 Nagy ég, a' pompás kert mivé lett!
 Még mostan is mosolyg, mosolyg,
 De szívet szakgatólag,
 Mint a' megőrült szép leány.
 Elvadulának a' gyümölcsfák,
 'S alattok fűterem buján,
 Sűrűn és magasan;
 Tán el akarja rejteni
 A' pusztulásnak szellemét,
 Melly itt két kézzel dolgozik,
 Vagy az utat akarja
 Elföldni, melly a' sír mellé vezet,
 Hogy a' halottnak nyúgodalmát
 Ne háborítsa senki,
 Mert nyugalomra nagy szüksége van,
 Kit heven évig üldözött az élet.
 Itt nyugszik ő
 Vad fák és vad füvek körében,
 Fölötte hófehér szobor...
 Miért fehér? miért nem fekete?
 Vigyétek el 's tüzzétek föl helyébe
 Sötét sorsának zászlaját!
 Olly bántó e' fehér hazugság.
 És ezt is özvegye
 Állíttatá, ez oszlopot;
 De könnyen telt ki tőle,
 Mert nem maradt több,
 Csupán hét árva gyermeke.
 'S miért tett volna oszlopot
 Sírjához a' haza?
 Hiszen mit tett ő a' hazáért?
 Ki csak fél századig
 Tartá vállán, mint Atlas az eget,
 A' nemzetiségnek ügyét.
 Magyar nemzet, most nem volnál magyar,
 Ő akkor volt az, midőn senki nem volt,
 Midőn magyarnak lenni
 Szégyen vala.
 És te, hazám, te így fizetted őt!
 Míg élt: fázott és éhezett,
 'S most sírja olyan elhagyott,
 Mint száműzötté,
 Ki idegen földön vesz el.

Hálás haza,
 A' szent halott nevében
 Vedd forró köszönetemet!
 Ha gyermekem lesz,
 Ki arra készül,
 Hogy néked éljen:
 Ide fogom majd őt vezetni
 E' sírhalomhoz . . . . . buzditásul!

Petőfi Sándor.

VISZHANG SZAVAI

H*** Cornéliához.

V.

A' fájdalomnak hangja van. Midőn
 A' néma hattyu érzi, hogy közel
 Halála, — túlvilági hangokon
 Dalt mond a' néma légnek, úgy vesz el.

Midőn a' berki csattogányt virág-
 Bokor hegyéről olyv ragadta el,
 A' megmaradt pár árva fészken
 Legédesebben akkor énekel.

Midőn az égen úszó fergeteg
 Sötét keblét villám hasítja át,
 Feljajdul az 's az összereszkető
 Ég dörgi vissza kínja szózatát.

Jártál-e olykor mély erdők között,
 Hol néha tévedt bús szó hallatik;
 Nem szélsohaj, a' fájdalom hangja az,
 Melly ott bús szellem képiben lakik.

'S ha sírhalomról vadvirágokat
 Szakasztál, nem hallád-e a' sohajt,
 Melly átvonult fölötted? Lélek az,
 Kinek hamvából e' virág kihajt.

A' fájdalomnak fenkölt hangja van
 Ismersz talán te is fájdalmakat,
 Hogy olly magasztosan fenkölve zeng
 Az ének a' melly szivedből fakad.

Aggteleki.

Á B R Á N D.

Csöndes éj van, álmok éjszakája . . .
 De nem alszom, el nem alhatom;
 Messze elszáll lelkem gondolatja,
 Elszáll . . . elszáll 's rólad álmodom.

És te eljősz, eljősz énhozzám te,
 És remegve úgy tetszik nekem:
 Mintha volnál ismert ismeretlen,
 Egykor kín, most boldog szerelem.

Mintha szólnál zengvén szavaidban
 Egy édes hang, 's mint vándormadár
 Visszajőne lelkem tünt tavasza,
 Dal, virág és fényes napsugár.

Mintha hévvel át meg átölelnél,
 'S első csókod égvén lelkemen
 Ezredévet élnék pillanatban,
 'S üdvösségem volna végtelen...

Arczom ég és két karom kitárul...
 Oh ne hagyj el, édes angyalom!
 Vagy mi ez? csak vágyaim játéka —
 Nem vagy itt te 's én csak álmodom.

Nem... nem oh mert lelkemen ragyogni
 Illy képeknek már rég nem lehet;
 Tört szárnyú ott a' bűvös madárka,
 A' ragyogó tündérképlet.

Itt valál te, vagy ha nem te voltál,
 Lelked vágyó gondolatja volt,
 Avagy álmod, melly jött bánatomhoz,
 Mint az éjhez méla fényű hold.

Bármi voltál: álom vagy valóság,
 Fájó lelkem rég epedve várt;
 Érezlek, úgy érezlek, mikép a'
 Pusztá föld az első napsugárt.

Ha álom vagy, oh maradj lelkemnél,
 Légy örök és légy ott végtelen;
 Nem kívánok más álmot kívüled
 Sem a' földön, sem a' mennyeken.

De ha vágyó gondolatja voltál,
 Oh akkor, mint szellőlebbenés,
 Szállj, röpdülj, bár szívem fáj utánad,
 És sohajba és könyekbe vész.

Szállj 's beszéld el égő szenvedélyem,
 Éber éjim, kínos nappalom
 'S a' remények pusztá temetőjét,
 Mellyen sírkő sötét bánatom.

'S mondd, hogy érte mind ezt békén tűröm,
 'S ajkamon nem kel vad átku szó;
 És nincsen más vágya e' kebelnek
 Csak hogy ez, csak ez legyen való.

És ha lesz bár életem csalódás,
 'S egy pokól e' szép és nagy világ;
 Nem panaszklok, mert olyan fájdalom,
 Mint minő e' boldogság, nem ad.

'S mert mi üdv e' nyomorult világou
 Érzé olly rég szomju kebelem,
 Érzé kéjed legszebb pillanatját
 Üdvösséged első szerelem!

Gyula y Pál.

KESELYEŐ PÉTER.

Ne szólj szám, nem fáj fejem.

Ha én minap a' b***i bucsún nem voltam volna, nem hallottam volna Keselyeő Péter uramnak az ő viselt dolgait, ha én nem hallottam volna Keselyeő Péter viselt dolgait: most azokat nem írhatnám le, 's ha le nem írnam, jövő héten nem vernék be érte a' fejemet.

Igy azonban nagyon biztat a' reménység: hogy e' kedélyes megtiszteltést aligha ki fogom kerülni.

Megteszek egyébiránt mindent, mit saját drága bőröm épségben tartására elkövethetek 's ráfogom: hogy avult irományok között találtam egy penészes krónikát, mellynek sem címe, sem táblája; ebből irtam ki az egész épületes történetet, a' kinek azután haragja talál támadni, üsse a' krónikát — azt nem bánom.

Kezdődjenek tehát a' krónika szavai, melly Keselyeő Pétert megénekelte, mondván:

— Azon időkben pedig híres név vala Keselyeő Péter neve a' maga falujában, mellynek hallatára szétszaladt a' gulya, mint mikor a' csordás kalapzsírt dohányzik. A' legjobb sütőfőző gazdasszony kovásza keletlenül maradt, ha e' név jutott eszébe, mikor bedagasztott. A' gólya megsántult a' levegőben, ha e' nevet kiálták utána. A' bika neki ment az embernek, ki ezt szemébe mondta; inkább vörös posztóval kínálta volna. Ki Keselyeő Péternek jó napot talált kívánni, szent igaz: hogy kihullott a' kerékszege, vagy a' pinczetokja fordult fejtetőre. Ki pedig jó napot nem kívánt neki, okvetlenül összeveszett odahaza a' feleségével, vagy a' szomszéd kutyája harapta meg az ajtóban. Egyenlő baj volt neki köszönni, vagy nem köszönni.

De vágatott is ám előle minden jótéltélek, a' mennyire csak beláthatta szemeivel, 's ha valaki véletlenül utcaszegleti bekanyarodásoknál találkozott vele, bizony még azt is elfelejté: hogy kinek híják? ijedtében.

Lakása vala neki a' falu közepén, az is meglehetősen rongyos. Azon utczafele, a' mellyen ő lakott, gyönyörűen virágzott a' paréj 's a' czigányzab; mert az ő ablaka alatt még a' szénás szekér sem mert járni, saját szomszédai is a' kertek alól szökdöstek tulajdon házaikba.

Mi volt légyen tulajdonképeni oka e' félelmes respectusnak, mindenki tudni fogja, míhelyt megmondom. Megmondom tehát, ha addig élek is: Keselyeő Péter — — poéta vala. Ő volt a' falu poétája.

Azon faluban mind e' mai napig háromszor fordul elő egy évben a' nagy-péntek 's a' miatyánk egy sorral hosszabb, mint másutt t. i. „és szabadíts meg minket a' poétától!“

Mert Keselyeő Péter olyan ember vala, a' kivel nem találkozhatott az a' boldog teremtés, a' kire ő stante pede verset ne mondott volna. Már ez mindenkinek kijárt, mint az egy bizonyos halál, ettől semmi imádság meg nem szabadítá az embert, ezt ki kellett állani, mint az olvasatlan huszonötöt, mit a'

vármegye dictál. Ez egy eleven népijesztő, egy kétlábu pasquillus, egy cadentia-okádó sárkány, egy cornu copiae, tele verssel, melly mindenkit megöklel, egy fergeteg, mellyből hexameter esik; szóval egy poéta volt, amolyan a' javából, a' kinek kedvéért a' jégeső elveri a' határt.

Ha találkozik ködmenes emberrel, kinek ködmene nagyon meg volt ólomptykékkel áldva, hijába került az a' tulsó utczaféltre; ki nem kerül: hogy illyforma verset ne halljon:

„Oh te zsíros ködmen, van rajtad pityke de ötven!

Mit használ de a' kincs, zsebbe ha poltura sincs.“

Ezzel aztán elmehetett.

Vagy ha találkozott csinos menyecskével, kinek talán czifrább kendő volt a' fejére kötve, mint minőt otthon viselnek, rögtön lenyelvelte:

„Üri dáma volnál

Ha még czifrább volnál

Otthon két könyökig

Czafatos nem volnál.“

Ha vasas szeheret látott maga felé döcözni, azt is megszólta:

„Fakó koci; kenderhám:

Nemes ember; szürdolumán.“

Ha hintó robogott felé, ezt is megszólta:

„Szállj le Balázs a' hintóból, mert nem pénzéd ára.

Ha elmulik zsidóünnep, nem marad csizmára.“

Ha falusi gentleman szállinkózott felé, tollas pörge kalapban, sarkantyuzott lábbal: hijába hányta vetette magát, sentenciáját el nem kerülheté:

„Nem mind kokas ám az, ki sarkantuval jár;

'S a' ki bóbítát hord, az sem mind struczmadár.

Hej nagy vitéz vagy te — a' kemence mellett,

De még nagyobb tudós — a' csutora mellett.“

Nagyon csalatkozott volna, ki ilyenkor úgy akart volna rajta satisfactiót venni: hogy őt végig döngesse, mert minden ítésre új verset mondott volna, 's utójára is ő győzte volna tovább verssel, mint amaz ütleggel.

Elvégre annyira félelmetessé tette magát a' jó úr minden eleven teremtés előtt, hogy még a' kutya sem mert rá csaholni, mert azt is rutul visszaverselé:

„Elpusztulj oktalan állat és ne voníts!

Mert tudd meg ezennel, hogy a' gazdának is

Vagyon kutyabőre, ugatni még sem mer;

Te se légy gazdánál tehát különb ember.“

Utoljára mikor már futni kezdtek előle, a' lelketlen tárgyakat kezdte infestálni. Verseket irt a' házak falára, a' kerítésekre, a' kocsmajókra 's mindenüvé hova csak verseket lehet írni. Egy új házra felvöröskrétázza: „Congeries lapidum multis congesta rapinis“ — egy kert kerítésére: „a' paréj 's laboda itten övig érnek, tégedet kisasszony szörnnyükép dicsérnek“ — máshova: „ez az utca térdig sáros; itt lakik a' komisszáros“ — az urasági vadaskert kapujára: „vagyon a' bakoknak itt nagy sokasága, őket lövöldözi a' kert urasága“ — Szíjj Gergely uram ablaka alá, ki a' feleségét gyakorta meg szokta tépászni: „ezen házban lakik vitézlő Szíjj Gergő, kinek felesége nem ritkán pityergő.“ — Tábor Jánosné asszony házára: „Tábor Jánosné is ide haza volna, ha a' pálinkás bolt olly közel nem volna.“ A' mester falára:

„Mester uram pedig, tudós Ostyepka Pál

Odakinn a' kertben kukuriczáat kapál.

Preceptor a' mezőn bibicztojást keres;

Tanítja a' népet kaloda és deres.“

Azonban illy epigrammaticus venájában még csak istenes volt a' drága poéta úr, ez apró nyilakat csak a' köznép, a' vulgus irányában szokta ő hasz-

nálni; de ha aztán elővette epicus haragja villámló pallosát, hogy a' szomszéd tisztartó kihágásait distichonos hőskölteménynyé aprítsa vele, vagy plane dramai buzogányának megsemmisítő kommandcsát emelte föl, hogy az urodalmi fiscus fiát 's az ispán öregebbik leányát figurázza ki, egy comico-allegorico-tragico-melodramában: akkor iszonyubb volt az iszonyúnál. Az illy kipoétázás képes volt bárkit is örök esztendőkre scarttá tenni; miképen hogy egy compossessor, ki őt egyszer szemtől szembe „vén hóbortosnak“ nevezte, csakugyan tragice üldözött ki a' vármegyéből. Theatrumot írt róla 's három szál promoteált borbélylegénynyel, kiket az uton elfogott, az urasági pajtában el is játszatta azt, az egybegyült krumplival fizető közönség nagy épülésére. A' megcélzott táblabíró és illetőleg compossessor per se hogy felrontott a' szinpadra, mihelyt tulajdon jó magát látta azon kiparódiáztatni, 's rezes csákányával szétverte az egész három legényből álló Thalia tábort; de a' scandalum mégis örökre rajt száradt szégyen, 's utóbb is buvában világgá bujdosott 's agyonította magát...

... Illyen veszedelmes híri lélek volt Keselyő Péter uram a' maga falujában 's méltán félt ötle minden jó keresztyén 's nem vala cseléd, ki őt szent Györgytől szent Jakabig ki birta volna állani; egyébiránt ő philosophus volt 's ekképen cseléd nélkül könnyen ellehetett. Otthon nem főzetvén, delenként el-elvetődött a' földesurasági kastélyba, hol ebédre rendesen ott feledte magát, 's az uraság, kinek ő nagy tréfájára szokott lenni, mindenkor szívesen vette e' megtiszteltetést; a' rosz világ még azt a' motívumot is hozzá ragasztja: hogy a' fentisztelt uraság rettegett Péter úr processualis természetétől, kinek eldődei egykor a' fél falut birták, 's ki ennél fogva mihelyt valakire megharagudott, rögtön azzal fenyegette: hogy pört akaszt nyakába 's kitudja minden világi javadalmaiból.

Akár inde, akár unde, Péter úr nem szokott odahaza főzetni. Tehát szakácsnéra nem volt szüksége.

Udvarán akkora kutyalaboda termett, hogy egy insurgens regement elbujhatott volna benne. Egyébiránt ez is isten plántája; kár lett volna kiirtani. Tehát kertészre nem volt szüksége.

Szobájában semmi keresete sem volt a' söprűnek, mert akárhová lépett az ember, papirosra és tudományra lépett. Tehát takarítóra sem volt szüksége.

Csupán egy emberre volt szüksége 's az egy tizennégy esztendő hájfeji szotyák tót kamasz volt, ki négy esztendő alatt tett annyi előremenetelt a' magyar nyelvben: hogy a' koplalást meg tudta különböztetni a' jóllakástól, egyébként a' hátba-ütésen kívül semmi sem fogott rajta.

Hivatása, melyre őt a' poéta használta, más vékonyabb fejű embert bizonyosan szárazkórásba ejtett volna, mely is abból állott: hogy mikor a' vátest szörnnyen utolérte a' költői dühösség, fülön ragadta a' herskót és szobájába czepeelve, rázárta az ajtót, akkor maga elé ültette 's elővett egy drámát, vagy költői epost 's felolvasta neki. A' herskónak pedig hallgatni kelle. Ebből állt a' herskó hivatása.

Eleinte nehezen ment neki a' hivatal. Mikor a' poéta legelőször olvasott fel neki egy gyilkos égető vad tragoédiát, a' fiu a' harmadik felvonásnál egyszer csak elkezdett fityüreszni; azonban egy pár sokat ígérő pofé hirtelen elszoktatá ez ominosus nyilatkozatoktól, 's nyugodtan hallgatta azontul véges végig az egész istentelenséget.

Mikor aztán Péter úr az utolsó szónál lecsapva a' manuscriptumot, keresztülizzadt, de önelégültségtől ragyogó pófával tekintte az egy szál publicumra, meglátandó darabja hatását 's meglátá azt ott ülni iszonyuan kifordított pófával, tátra maradt málé-szájjal, és szemekkel, minők a' sült pontyé.

— Hát te nem sírsz ilyenkor, érzéketlen békasófajta?! rivalla rá.

A' fiu vigyorgott.

— Nem hatották meg ifjui kebledet e' könypatakat árasztó érzelmek rohanó lavinái?!

A' fiu még jobban vigyorgott.

— Hát még a' toronytetejéről lerohanni készülö szerencsétlen szerelmes monologja sem birta-e felköltöni buta részvétedet?!

A' fiu röhögni kezdte, hogy a' szája két vége a' füleit fenyegette.

— Tyhüj! ordíta a' vátes, hol az a' bot? Te ilyen, te amolylan, érzéketlen, buta, szívtelen, baromi vadállat! 's azzal fogta a' ficzkót végig lazsnakolta, minden epithetont egy-egy nyomatékos ütleggel nyomva be a' hátába; a' mikor aztán az eldöngtetett fiu elkezdte amugy istenigazába acsarkodni, fogta a' vátes a' kérdéses dramát, 's muzsikaszó mellett még egyszer elolvasta a' bögni nem szünőnek azon három ívnyi monológot, melyet egy szerencsétlen szerelmes tart az alatt, míg a' toronyból lefelé esik.

Második alkalommal Péter úr alkalmasint több comikai fölfogást sejtve publicumában, egy vigjátékot olvasott fel neki négy szakaszban, melynek czíme „a' zord tél, a' kellemes tavasz, a' meleg nyár, és a' bús ősz.“ A' z o r d t é l alatt huszonhatszor ásított a' lefűlelt solopublicum, a' k e l l e m e s t a v a s z n á l szépen elszenderedett, versenyt hortyogván a' felolvasó elmés productiójával, a' m e l e g n y á r n á l megcsipte egy légy az orrát, mire fűlébredt 's addig nem nyugodott, míg a' legyet el nem fogta, 's szárnyait kitépve odább nem ereszté; a' b ú s ő s z vége felé pedig úgy elbusulta magát, hogy mikor a' vátes letette az írást 's közönségére kezdte sandítani, ez, gondolva: hogy most az idő, melyben sírnia kell, neki állt a' két öklével a' szemeinek 's megnyomva azokat, lehúzta a' szája két végét 's elkezdte bögni, kisádkodni, mint a' kit sással metélnék; majd fölvette a' házat ordításával.

Hijába mondta neki a' vátes: hogy itt most nevetni, röhögni, kaczag miatt convulsiókba kell jöni, hogy itt becsületes érzésű embernek székestről kell hanyatt esni a' nevetés miatt; a' fiu egyre bömbölt, mint a' nilusi behemoth 's irgalmat, kegyelmet ordított.

Vége miután látta a' költő, hogy itt sem szidás, sem szép szó nem segít, megkapta mérgesen a' herskő egyik mezítlábát 's elkezdte a' talpát csiklandani, melly elmés violentia következtében végre azon kívánt örömben részesült, hogy a' romlatlan szívű kebelnek ordítással kevert kaczagásában gyönyörködhetett mind addig, míg a' romlatlan szívű kebel a' másik mezítlábalával jól hasba nem rúgta...

Igy apródonként belevezette a' vátes conventionatus közönségét a' dráma-hallgatási műtételekbe elannyira, hogy az végre magától el tudta találni, hogy mikor kell kérlelhetetlenül jajveszékeln? vagy pedig bukfenczet hányni a' röhögés miatt. Elsőbbi esetben tudniillik rendesen a' vadászcizmákat húzta fel a' szavaló, utóbbi esetben pedig a' papucsot. Ez volt emblematicus decoratiója a' költői műtétnek.

Egykor eszébe jutott a' poétának: hogy ő testamentomot tesz. Behívta hűséges hallgatóját legtitkosabb kamarájába, érzékenyen megszorítá annak kezét 's odavezetve őt egy rozzant verschlaghoz, melly szinig volt töltve írott papirossal, így szóla neki büszke önérzettel: „Herskő fiam! te becsületes tisztja jellemű ifju vagy, teljes életedben hűséges voltál hozzám, 's én nem tehetem, hogy erényeidet jutalom nélkül hagyjam. Igen, én boldoggá foglak tenni; de csak halálom után, mert halálom okvetlenül megkiváncsatik arra: hogy boldogságod oklevele hitelesíttetessék; nézd ezen irományokat, halálom után ezeket mind tereád hagyom. Ötvennégy drama, huszonhat epos, háromszázkilencz ballada és elegia, nyolczvan satyra és egy rímlexicon, melly maga országokat ér, vagynak itt elrejtve. Bámulsz, ugy-e, hogy ennyi kincset reád bizok? de mint fogsz még bámulni, ha én szememet behunytam, 's te minden levelét ez irományoknak ugyanannyit nyomó banknótával fogod becsereálni. Kapkodni fogják

tőled minden betűimet, vigyázz : hogy olesón ne add. Ez a' háladatlan nemzet, mely most engem üldöz, majd kiásna még engemet síromból 's bizonyára pyramist fog számomra emelni, mikor már nem leszek. Országgyűlésen fogják elhatározni munkáim kiadását. A' hírlapok tele lesznek dicsérettemmel, 's arczképemet híres festők fogják dictálás után lemetszeni. Herskó fiam, a' te szerencséd akkor meg van alapítva, ne cserélj te akkor a' herceggel sem ; mert mi egy herczeg dicsősége, azon dicsőséghez képest, mely egy halhatatlan költő és dramairó homlokáról hűséges inasának homlokára ragyog ?! 'S most jer, ölelj meg, te romlatlan erényű 's tiszta lelkű ifju !

A' romlatlan erényű 's tiszta lelkű ifju megölelte a' vátest 's még azon éjjel megszökött tőle, annak ezüst sarkantyus csizmáját 's ezüstkupakos tájékpipáját nyájas emlékül magával vezetvén.

Ez napságtól fogva televér misantrop leve Keselyeő Péter 's elbusultában olly világszidó epithalamicumot irt a' pokol és a' föld leendő egybekeléséről, mellyhez képest Hiador „utolsó ítélete“ csak kiskáté 's teljes elhagyatott magányosságában neki adta magát a' csillagvizsgáltnak, 's hinni kezdte a' kísérteteket, a' fatumot 's nap- és éjhszant eltársalgott a' Musákkal és Dryasokkal 's több efféle gonoszlelkekkel.

Azonban a' sors nem hagyja veszni választottait. Bár késik is a' jutalom vagy a' büntetés ; de el semmiképen sem marad. Valamiképen hogy Keselyeő Péter siralmas sorsának megvigasztalódása is bár késett, de el nem maradt.

Egy szép nyári reggel történt : hogy a' vátes feltápáskodván özvegy vaczából, bal lábbal talált felkelni, mi a' cabbalistica rejtett tudása szerint, veszélyekkel és bosszuságokkal garnírozott napnak volt auspiciuma. — Ügy lőn. — Mert midőn délben a' nyájas érzelmekre költő harangszó kiszólitá vaucluse-e éhes magányból 's a' drága úr szokatlanul sejtelmes zöld attilában 's gondokkal terhelt kürtöstetejű fehér kalapban ballagna a' többször tisztelt mecaenas kastélya felé azon keresztyéni szándékkal : hogy mai nap világkeserveinek egész haragját éreztetni fogja a' keze ügyébe esendő pástétomon, mellynek kebelbuzdító illatát phantasiája orrlukain keresztül már is érezni hitte 's előre is két lyukat ereszte szíján a' közelgő birkozáshoz : nagy megütközésére a' kastély kapuját, mint egy szükséges, kötéllel fogott szinpadi, véletlenséget illy szokatlan időben orra előtt bezárva találta.

A' fal mellett márványköpadon ült egymásra vetett lábakkal az urasági tizedes, sinoros dókáját a' nyaka közé hányva 's kurta makrájából a' napvilágba pipázott. Péter úr nem akarta őt észre venni, hisz a' tizedeseket még a' mythologia sem tartotta figyelemre méltóknak 's elkezdte zörgetni az oroszlánfejekkel ékesített ajtón.

Odaben három tinónyi kuvasz felelgetett kopogtatására, ide kin pedig az öreg tizedes monda neki „jó napot“ pipáját egy perczre kihúzva bajusza alól.

— Háladatlan cacodaemon ! mormoga rá magában a' poéta, — a' ki még ennél is szebb napot kívánsz, mint a' millyen most van ; kop kop kop !

— Nincsenek ide haza nemzetes nagy uram, felele az ősz hajdu pipája hamvát tenyerébe verve — elmentek mind a' bicskei búcsúra.

Kétfelé állt a' füle a' vátesnek rögtön illy díztelen beszédek hallására, erre nem volt készen. Mit volt mit tenni ? Megcsóválta fejét, lenyelte szomoruan az éhkortyot 's négy lyukat szorítva megeresztett szíján, elfojtá a' felbízott gyomor éhes lelkiismeretét 's megnyult orral ismét hazafelé lóggatta magát.

A' mint így menne, mendegélne, 's keresné a' legnyájasabban füstölő kéményt, 's az ürügyöt, mellynél fogva azon kémény gazdájánál tiszteletét tegye, ime vele szemközt a' tulsó utcavégről egy túlvilági lény közeledék felé, annyiban túlvilági t. i. hogy mind arca, mind termete, mind ruházata a' XVII-dik század kísértő lelkeiől látszott kölesönözve lenni. Egy sovány asszonyság volt a' fentisztelt egyéniség, kiről méltán kérdezhetné immár a' törvénytudó : ha-

bet ne capillarem, quae non habet capillos? — hanem annál nagyobb kalap volt a' fején, még pedig szalmából, irtózatossá csinált búzavirág-bokrétával rajta. Arca e' delnőnek a' világ valamennyi madaraihoz hasonlított kisebb nagyobb mértékben, hanem már egy kicsinyt nagyon meg volt viselve. Alkalmasint hírt tudna mondani a' komáromi nagy földindulásról; selyemruhája hajdan sötét tulipán szín lehetett, most azonban csak ott látszanak meg rajta e' színnek nyomai, hol a' ránczok egymást eltakarták, másunnét mind kilopta a' szint a' telhetetlen napvilág. Egyik karján a' tisztelt dámának colossalis, visitere járó, himzett szatyor függött, tele egygyel mással, mely azonban éppen nem akadályozta őt abban, hogy a' másik kezében egy akkora napernyőt viseljen, mint egy toronyfödél, 's hogy e' strucczollas kalap, óriási napernyő és körülfodros selyemviganó mellé a' tisztelt hölgy igen viszontagságos állapotban levő cipőket viselt, az természetes dolog.

Péter úr azt hive magában, hogy no most akadt végtére veszendő teremtésre, kit boszúja éhszomjas voltának feláldozzon, ki haragos humora sardorico-atticus élcezeinek martalékul essék 's utját állta a' túlvilági lénynek, illy versekkel kerekedvén neki:

„Mi hoz téged ide, jó öreg Sybilla?

Nem terem itt gomba, sem sassaparilla.

Minek a' kezében az a' nagy parasol?

Inkább elsül a' nap tőled, mint te attól....“

Hej de jobb lett volna a' vatesnek vakon születnie, mint e' mai napra bal lábbal kelní fel! Jaj neked! jaj annak, a' ki téged verset írni búdra megtanított!

Megállott a' dáma, megveté a' lábát, csipejére nyomta szatyorhordó kezét, míg a' parasolt, mint lobogós kopját tartá feje fölé 's megrázva vuklikkal és máslikkal ékes fejét, bátran, merészen tekintte megtámadójára, mintha mondta volna „felveszem a' kéztyűt“ 's rögtön versben kezdett el beszélni, abban is hexameterben, még pedig olyanban, melyben egyik sor csupa e-, másik sor csupa ö-ből állott, ugymint:

„Hej ne perelj vélem te szegény vén ember e' télen;

Sőt örözd bőröd 's göndör földön ősz szó-szőröd.“

Péter úr — azt is elfelejté, hogy délelőtt van-e, vagy délután? úgy megjedte. Soha illy poétai buzogánynyal még hátba nem ütötték, mint most. Kettőt tántorodott hátra 's kicsinyben mult: hogy neki nem ment a' fabakternek.

E' túlvilági lény senki sem lehet más, mint a' tudós lány, kivel a' szomszéd vármegyét ijesztgetik! gondolá a' vates nagy szívrebegés közt, mert csak ezen egy teremtés volt az a' kerek ég alatt, kitől dicsősége sugárait félté, ki még ezen szóra „galamb“ is tudott cadentiát; de titokban tartá 's himzett sipkát mert annak ígérni, ki azt a' két magyar hazában ki tudja találni. (Maig sem találta ki senki.)

Nagyon helyesen gondolkozott pedig magában a' vates, mert az előtte álló túlvilági lény csakugyan collegája volt Apollóban, és senki más mint Miskanczai Fulvia kisasszony, ki úgy beszélt a' diákok, hogy akármellyik pan dobre zdrowj táblabíró se jobban 's ki erősebben meg tudta examinálni a' légátust, mint maga az esperes, 's ha egyszer megindult a' versmondásban, addig ugyan meg sem állt, míg meg nem éhezett. Egyébiránt jeles egyéniség vala a' maga nemében, míg volt mit pusztítania a' magából, addig volt drágavilág a' pipereárusoknak; miután pedig saját aviticumának nagyhamar kiment a' könyökén, gondolván, hogy a' költészetnek levegője a' kalandos élet, saját házát egy szép csendes éjjel felgyújtá 's ez idő óta negyven esztendeig járta a' világot annak örve alatt: hogy ő szegény káravallott teremtés, kinek a' háza elégett 's szedte az indirect adót atyafitól és nem-atyafitól.

Különben az atyafilatogatásnál nincsen pompásabb élet; az ember sem-

miről sem aggódik, ma itt, holnap ott; mindenütt, hol megszáll, szívesen fogadják; anecdotáit ebéd felett megkaczagják, az ember olly nélkülözhetlen ebédli mellékménynyé válik, mint a' fogpiszkáló; a' házigazda sokkal kevélyebb, minthogy bárkivel észre vétené, hogy terhére van, 's ha itt görbe képet mutatnak az emberre, istenhozzád kapubálvány! a' szomszéd is atyafi, vagy ha még nem az, idővel az lehet, őt illesse a' megtiszteltetés. Az ember egyik háztól a' másikhoz pletykákat hord, 's kávét kap érte mindenütt, kitanulja: hogy ki mikor szokta a' nevenapját tartani? Ha névnap nincs: van keresztelő, kézfogó, paszita, hausmodli, lakadalom, tyúkverő, uriszék-tor, batyusbál, szüret, hajtódászat, káposztakaszálás, lekvárfőzés, 's több efféle családi ünnep, melly patriarchalis nyílt karokkal ölel minden bevetődő vendéget. Az ember élete folytonos láncolata a' különféle dözsölésnek, 's ha veszi észre: hogy ruháit lenötte magáról, addig dicséri egyik másik asszonyéném kalapját vagy viganóját, míg le nem dicsérte róla.

Illy vándorló csillagokkal egy életet élt Fulvia kisasszony is, kit noha az egész vidék háta mögött szüntelen szidott, rágalmazott, de azért mégis örömet látott mindenki. A' miért Péter urat kerülte a' világ, ugyanazért Fulvia kisasszonyt keresve kereste. Természetesen: női ajkáról sokkal szebben hangzik a' dorgálás, mintha bajusz alól jó.

Míg mi azonban ekként iparkodunk az érdeklött szalmakalapos tulvilági lénnyel ismeretséget kötni, az alatt Péter úr nem tudott hová lenni bálmélkodásában, amaz ő-vel gazdag hexameter sehogy' sem ment ki a' fejéből. Illyet ő sokszor akart, de soha sem tudott csinálni; mint irigylette e' leányt, 's mint busult előtte.

„Megbocsáss, szép dáma, hogy megbántottalak,
'S nézz reám kegyelmes szemmel, oh gyöngyalak.“

Illy verssel kívánta végre hibáját helyre hozni nagy szomorúan; mire a' gyöngyalak diadalérettel ekképen felele:

„Tudd meg, hogy kit itt látsz, a' híres Fulvia,
Kit győzve nem látott semmi ember fia.
Megbocsátok néked egy föltétel mellett
Hogy mivel még a' hold eddig meg nem tellett:
Nekem, mint Baucis egykor Jupiternek,
Mai nap szállást adsz; különben megvernek
Az istenek téged, mint Lycaon urat,
Ki farkassá válván most a' holdra ugat.“

Péter úr schachmatt érzé magát e' szépséges versektől 's egy enthusiasticus o h igen kívül, melly töredelmes megaláztatását teljesen kifejezé, semmit sem bírt rá mondani, hanem ott állt a' földbe növe, mint Cleopatra varrótűje a' pusztában.

„Jer! vörös krétával jegyzem meg e' napot
A' kalendárjumban, melly téged ott kapott.
Ünnep lesz ez nálam életem fogytáig;
Enyim a' dicsőség mind a' diófaig.“

Illy complimentet monda végre a' tudós leánynak 's karját nyujtván neki, büszke alázattal vezette őt pókhálos residentájába.

Ide érvén ismét olly hosszú verset monda a' Pythia, vagy mit mondok, Fulvia, mellytől Péter úr totaliter pulverisálva és semmivé téve érzé magát, nem is annyira a' vers hosszúsága miatt, mint azért, mivel az egészből az sült ki, hogy a' kecses dáma ollyszerű szívfájdalmakkal küzködik, minőket szegény hétköznapi ember éhségnek szokott nevezni. 'S Péter úr nem főzetett otthon.

De Péter úr furfangos úr volt. Ismerte saját bibéjét 's gyanakodva kérdé

Fulviától : oh drága hölgy, míg az ebéd elkészül, nem sziveskednél dicső munkáid közül egyet kettőt felolvasni, én pedig fognám hallgatni.

Ennek sem kelle több ; — szivesen igen szivesen, de nehogy terhedre essen, tessén ! szóla 's széket rántott maga alá és szalmás szatyorának tartalmát kiönté az asztalra. Most sült még csak ki, mi minden nem volt a' szatyorban. Kis könyv, nagy könyv, friseur-fösü, fél piskóta, rőf szalag, czukorsziv, álmoskönyv, lutriscontro, penicizlus, ezüst sarkantyú (?), kávéskalán, smizligomb, főkötőszorító, csináltvirág, gyermekbáb, szélpaszuly, aranyos csatt, harisnyastoppoló, tűtartó, fogpiszkáló, tarockkártya, magyar kártya, franczia kártya, lőszörgyűrű, pak-fonggyüszü, óravánkos, fél függő, egész karperecz stb stb, melly után nagy zápora a' mindenféle morzsáknak hullá ki az asztalra.

Péter urnak volt oka örülni, látván : hogy a' tisztelt hölgy kéziratái legterjedelmesebbikét rántja elő, gondolván magában : hogy ez eltart estig, 's neki telepedett 's hallgatta a' szép szót.

Ha van pokoli kín a' világon, az bizonyára csakugyan az lehet, mellyet egyik poétának kell érezni, midőn a' másik poéta előtte verseket olvas fel ; ha szép, akkor az boszontja, hogy nem az övé ; ha nem szép, akkor az, hogy a' másé.

Péter úr kínosan kezde feszegetni székén, köhögött, karistyolt, torkát ráspolá, talpával kaparta a' pallót, székét csikorgatá, orrát futta, mintha trombita lett volna, ásitott czifránál czifrabbakat ; mind hasztalan ! a' felolvasó se látott se hallott — est deus in nobis ! tele volt a' tripuson költői lelkesedéssel 's majd tombolt, majd nevetett saját előadásának míg Péter úr szinte kinyújtózkodta maga alól a' széket.

„Mennyival szebben irtam volna én mind ezt — gondolá magában, mégis csak derék ember vagyok én. Már hiszen extemporisálás, rögtönzés dolgában elismerem az elsőséget ; de ha toll van a' kezemben, már akkor ugyan én maradok a' gáton. Jól van, kisasszony, jól van (ezt már fenhangon mondta) ; de már most hallgasson éureám, nekem is szép munkáim vannak, hallgassa csak meg ezt az egyet, nézze csak ; igen szép !“ De beszélhetett annak, már ha egyszer neki megindult kereke, futott mint a' hegyről alá rohanó kő megállíthatlanul.

Péter úr mindig nagyobb indignatióba kezdett jöni, utójára nem állhatta tovább ; előrántott az asztalfiókból egy csomó írott papirost, belekönyökölt 's elkezdett ő is fenhangon declamálni 's ckképen olvasának egymásnak kölcsönösen, egyik sem hallotta a' másikat, de annál inkább a' magát. Péter úr később gyertyát is gyújtott 's mire mindkettő lejárta a' keserédes műtételt, ragyogó arczokkal tekintének egymás szeme közé, mintha mondták volna : ugy-e ez már csak szép volt ! Mindenik saját műve hatásának tulajdonítá a' másik arczának boldog elégedettségét.

„Már most szentem barátom, jerünk ebédelni.“

„Ebédelni, lelkem-adta ? hiszen a' bakter éppen most kiáltja az éjfélt“ . . .

Három hét múlva Apolló választottai megértve a' sors kölcsönös intését, mint férj és feleség tisztelheték egymást 's azóta Péter úr nem ír többé verset, hanem feleségét naponként megdöngeti. Fulvia asszony pedig olly kozmás lencekásokat főz minden héten háromszor, hogy a' ki belé kóstol, megtanul tőle czigányul.

Eddig terjedtek a' krónika szavai ; én nem tettem hozzá semmit, én el nem vettem belőle semmit : én hozzám se tegyen már most senki semmit, belőlem se vegyen el senki semmit.

J ó k a y M ó r .

ISTVÁN FÖHERCZEG, KIR. HELYTARTÓ Ö FENSÉGE KÖRÚTJA.

PÉCS, sept. 19. Rokkant ősz ember ül a' boutique keskeny padján, zajló nép közt; előtte a' harmadik pohárka pálinka aranylik. Most szomszédjához fordul, mogorva szótlan öreghez: „Gáspár — szolt a' rokkant ősz — mondom, hogy nyomor az élet, én ismerem 70 esztendő óta. Szaporodik az emberiség, szaporodnak az orvosok 's mégis csak a' halál az, mi nem akar szaporodni. Gyérül, barátom, mint a' jó borralaló. Ha én lennék a' halál, tudod-e: mit tennék? — Rendre kaszálnám az embereket, hadd éljen meg a' szegény legény is. 52 év óta vagyok a' halál komornája 's már sok csinos ágyat vetettem az örök nyugalomhoz; eltakartam az apát fiával 's unokájával; — két nemzedék hullott előttem az enyészetbe — és alig emlékszem néhány v í g napra. A' mult télen szépen estek, a' jövedelem háromszoros volt; de mit használ? a' drágaság hatszoros volt. Most pedig — nem fogod hinni — egy rézgarast alig láttam hetek óta. — Mióta „István“ herczegnek lejöveteléről regélnek, senki sem akar meghalni. Ki ő, hogy az emberiség miatta halni felejt? — Tán felsőbb lény, mely előtt a' halál hatalma megtörik? — Mondom Gáspár, nyomor az élet, én ismerem 70 esztendő óta.“... És sötéten elgondolkozott a' sírásó: meddig fognak még tartani az élet napjai? ... Ezen egyszerű de való jeletkét köz életünkben szerencsés előjósálatul magyarázza a' lelkesült nép. És az enyészet szolgálja igazat szolt. Szeretett kir. helytartónknak hű kísérei az élet 's az öröm. A' nemzet bánatát remény váltja fel, aggályait hű bizalom a' jövőben. Általa „a' tettűs haladás hajnala ránk mosolyog.“ Ő fensége fogadtatása, mint mindenütt, fényes, lelkes és ünnepélyes volt. 17-én esti 6 órakor érkezett Mohácsra, rövid időre a' püspöki kastélyban megszállván. A' megyei és városi kiküldöttségek az illető határokon elfogadván ő herczegségét, esti 10 $\frac{1}{2}$ órakor lön szerencsés városunk, őt kebelében üdvözölhetni. Felesleg mondanom, hogy a' város főbb helyei fénytengerben usztak, 's hogy a' fél napig váró roppant néphullámszög harsogó éljenekkel fejezte ki őszinte lelkesültségét. Miután kis kerüléssel a' megyeháza előtt elvonult, a' püspöklakba, mint kitűzött szállására, vitetett ő fensége, a' valóban hercegi hatos fogat által. Diadalkapunk egyike lehetett a' legszebbnek; valamint a' főgyház téren felállított dísz-gúla szinte igen helyen volt. Másnap 18-án déltől fél háromig fogadta ő fensége Baranya, Tolna és Somogy megyék pazarfényű kiküldöttségeit, valamint Pécs városaét, a' clerust, a' katonaságot és a' reform. papságot 's több másokat. Ezek után kíséretével megtekintvén a' nemz. casinóban rendezett csinos gyümölcs-kiállítást, következett 4 órakor a' püspöki ebéd, mely alatt Scitovszky püspök ő exc. poharat emelt ő fenségeért és felséges családjaért, úgy mint leendő nádorért és ismét, csak néhány nap előtt betöltött 30-ik születési évnappja emlékeért. István főh. a' püspök házi-gazdát éltette és ismét az őt megtisztelt kiküldöttségeket. Az ebéd majdnem estig tartott; ekkor a' főgyházat 's egyéb szebb helyeket megtekintvén, este a' színházban tartott igen fényes rendek báljában jelent meg és részint a' herczegileg ékes páholyban de legtöbbet a' teremben mulatott; éjfélt utáni 1 órakor hagyván azt el riadozó éljenek közt. Vasárnap 19-én meghallgatván a' főgyházban a' szentmise-áldozatot, reggeli 10 óra felé indult Eszékre; hová számtalan szerencse-kívánság és szeretettel párosult hódolatunk kísérik. — Ezen nagyszerű ünnepélyt rendkívül emelte a' nyárilag pompázó legszebb idő. Népi ünnepünk is lett volna; de az ebéd későre esvén, elmaradt. A' városi nép fel is vonult a' Tetyére, de midőn hallotta, hogy István herczeg nem jövend fel, szomorún oszlott szét. — Az eszékiek, mint halljuk, a' kitűnő tűzjátékkal fogadandják ő fenségét.

Rendes levelező.

BAJA. Ő cs. kir. főherczegségét Istvánt, szerencsénk vala, e' folyó hó t. i. őszelő hava 17-én kis városunkban üdvözleni; az ünnepély kielégítő volt, 's a' zöld levelekkel, 's rózsás koszorúkkal ékesített diadalkapu feltünőleg csinos volt, 's arany betűkkel ragyogtak rajta eme' szavak: „üdvözlégy országunk reménye.“

Megyéánk főispányával érkezett meg ő fensége egy hintón, főherczegségét megelőzők számos hintók, 's lovagok; kár hogy a' lovagok nem városunk miveltebb ifjai (mert csak négyen valának), hanem bajai, 's körülbelül való helységekbeli pórok valának — de igen csinos egyenruhában. A' lovaglónak két zászlójok volt, nevezetesen az egyiken egy véletlen eset által, városunk egy szende, 's mivelt nőjének e' sokat mondó szavai ragyogtak: „hazánk reménycsillagát, István főherczegünk! kezeidbe bizzuk.“ — — Az ünnepélyt díszesíté mind a' két rendbeli polgári örkatonaság ünnepélyes kinléte.

A' főtérrel, hol az ünnepély volt, 's melyet már három nap előtt tisztogattak, a' szemetet mégsem tudták elhordani, hanem félre hordván azt (de csak a' főtér végére), rakásokat halmoztak, melyek természetesen dombként emelkedtek fel — talán abból a' czélból, hogy megmutassák, miszerint ha alföldön hegy nincs is, de legalább . . . . . domb mégis van, 's ez, ha észre vette ő fensége, a' különben igen fényes ünnepélyre, öelötte nagy szégyenfoltot vetett, mit mindenfelé vizsgálódó szemei aligha kikerültek, mert a' fenn említettombok, vagy akarám mondani bácskai hegyek felé ment, délután az őreá várakozó, 's lobogókkal feldíszesített gőzösre. Vezérelje utjain őt a' mindenek ura, őt e' nagy férfiút, kibe kedves honunk olly nagy reményét helyzi!!! — 's ez elég legyen az ünnepélyről.

NEMZETI SZINHÁZ.

Sept. 22. Lignerolles Luiza. Drama öt felvonásban; Dinaux és Legoune után Tompa Imre. — E' színműben, a' cselekvény költői fölfogása, párosultan a' szív, kedély és szellem annyi változatos árnyéklatai finom föltüntetésével, igazi műavatottsággal van mind végig keresztülvive; 's míg az előidézett hatás, már önmagában sem csupán pillanatnyi, — igen élénk nyomot hagy emléünkben — a' többek közt — Lendvayné — Luiza — játéka. Mert akár a' benső természet kényszerűsége nyomán föl villanó kedélyvilág annyi különmű mozzanatait — akár külbenyomások-indokolták szenvedélyviharzást tekintünk, annyi teremtő szellemmel, 's olly tökélyes öszhangzathatn visszate-mertve, mint ezt ma estve Lendvayné-től láttuk: az emlék bizonyára maradandó leend. — Laborfalvi — Cecilia — már legelső jelenetbeni kiléptével is, mondhatni, lebűvölő hatást idézett elő; míg Egressy G. — Givry — olly sajátosan — biztos, 's olly határozottan — jellemzetes játékaival csekély szerepét igen érdekessé tette.

Sept. 23. Három király és három dáma. Vigjáték 3 föl. Gozlan Arszlán után Fekete Soma. Különös, hogy a' francia vigjátékokra nézve még eddigelő általában nem tudtuk azon szempontot fölfogni, melyből azokat tekinteni kell. Néha jellemzetesség-biányt kárhoztatunk bennök, — néha az ugy nevezett lélektani okadatolás ellen van kifogásunk, néha épen valamely ugynevezett moralis tendenciát keresünk bennök, 's nem találhatván ezt bennök olly philisteri formatumban, mint p. l. némi moralische Erzählungen-féle historiákban, újra zúgunk és lármázunk; — de megjegyzendő, mindezt csupán az előadás után történik, mert a' játék folyama alatt, mindnyájan feszült figyelemmel adjuk át egész lényünket a' darab folyamának, 's az érdekesen és szellemdúsan változó comicai árnyéklatok — melyek tán egyetlen frank vigjátékból sem hiányzanak — egyaránt gyönyörködtetnek zrinyiseket és frakkosokat, paro-

kásokat és fodorzottakat, conservativ szemüvegeseket, és stecher- és opernguckerrel bombardirozókat, és elvégre szatócsokat és — criticusokat. Így tehát míg arról van szó, hogy élvezetes szineloadást lássunk, el vagyunk ragadtatva a' franczia vigjátéktól — de a' függöny legördültével, utánunk suhan a' criticasterkedés lólábu Mephistója, meghasonlást idéz elő kedélyiünkben — 's mint meg annyi hálátlan Stutzli, nem szününk meg a' káromlástól. — Épen így vagyunk a' jelen vigjátékkal is. Mindjárt a' kezdetben két nő van föltüntetve, kereskedő férjeik irodájában, jegyzőkönyv tisztázás prosai munkája lélekölő bilincseiben. Már magában az élet illyszerű oldalról föltüntetése, olly helyzetben, miként a' szó alatti darabban látjuk, annyira pikáns és ügyes valami, hogy előre is kellemesen érdeklő sejtelmekkel tölt el a' cselekvény folyamáról. 'S ebben egyáltalában nincs hiány, mert mind az élénk helyzetekkel, ügyes bonyolodással gazdag cselekvényi menet, mind pedig a' kifejlésnek bizonyos epigrammailag finom jelzetessége nem tudjuk kit ne tudna kielégíteni. 'S így, miután az élvezetet már criticusi öntetszelgés váltja föl, kezdiünk bírálni, a' mi rendesen nálunk — kik az élvezetben francziák, az úgy nevezett tudakosságban pedig németek vagyunk — mindig ez elkopott utszeli phrasisban központosúl: ez vagy amaz nincs motiválva! — tehát silány. Istenem! — ha amolyan larmoyant-vizenyős, vagy érzések metaphisicai világába olly neveléséges fontoskodással beszaglászó pszichologiai hosszas deductiókkal árasztanak el, melly három négy jeleneten keresztül explicálná, hogy X. nem gyűlölhette Y-t, mert szerette, vagy hogy Z. világtalan volt, ergo nem láthatott — ekkor az igaz nem lehetne kifogásunk motivatio ellen. A' franczia tulvan az illyesmin; ő adja az életet a' mint az van, midőn érzések, indulatok és szenvedélyek, — átmenve az akaratra, bizonyos határozott cselekvényhez — alanyilag viszonyítva tűnnek föl. Itt pedig csupán a' valószínűség jöhet kérdésbe, mi azonban igen határozatlan valami, hogy az ember vele gyakran annyira kutyául jár, miszerint sokszor világosan megtörtént dologra fogja rá, hogy nem valószínű. — 'S legtöbb esetben az amolyan motivatio vesszőparipáján szétnyargalászó egyéniségek épen úgy tűnnek föl, mint Napoleon aegyptomi táborozása alatt, a' híres vegytanár Mongs kísérleteit bámuló benszüllött, ki azonban hiábavalóságnak nyilvánította végre az egészet, mint hogy Mongs nem tudta megcsinálni, hogy ő egy és ugyanazon perczben Kairóban is Damaskusban is legyen. — Ennyit szükségesnek láttunk elmondani, tekintetbe vévén egyfelől néhány eddig tudomásul vett critikai nyilatkozatot, 's másfelől magának a' tárgyalt színműnek 's az egész ügynek érdekében is. Aztán ha szintén épen annyira silány volna is a' darab, mint sokan mondják, már csupán Egressy G. és László játékok végett okvetlenül maradandónak kell a' színpadon lennie. Midőn Egressyről beszélünk, nem elég róla elmondani: jól adta ezt, vagy amaszt, 's annál, hogy miként játszott, mindig fontosabb E.-nél az: mit játszott? — Ő szerepei érzékitésében saját magát mindig meghaladja, 's a' legbensőleg intuitív fölfogás annyira hatalmában van, hogy a' nézőt, mindig határozottan egyénített visszateremtés tisztán tárgyilagos álláspontjára emeli. Mind ezt igen világosan lehetett látni ma estve is, a' hitévé vált önzés légkörében élő Mathieu kereskedő személyesítésében. Lesz majd alkalmunk Egressyről a' mondott szempontból — mint színésztünk Goethejéről — alkalmasb helyen bővebben szólnunk, mert ez igénytelen referadának csupán pillanatérdekű folyama igen keskenykorú művészetének komoly tárgyalásához. Most csupán öszinte sajnálatunkat fejezzük ki a' fölött, hogy olly igen ritkán találkozik Egressyhez méltó színi referens; midőn egynémelly, nem tudván őt a' kitüntetett magas állásponton, bárgyu szellemetlensége keskeny korlátai között, csak észre is venni, — a' szaválás, hangoztatás, 's több ilyen kicsinységekről, iskolában betanult gyerekes phrasisokban szól hozzá; és, — oh idők! oh erkölcsök! illyesmire még taníthatni is véli Egressy Gábort! —

Sept. 24. Zách unokái. Eredeti szomorújáték 5 felv. Szigligetitől. Az igen szép nyelven irt — kebelállapotok, emelkedett phantasia esetéveli költői festésében gazdag, gördülékeny folyamatu színművet, az összes személyzet részéről szabatos előadás még élvezhetőbbé tette. —

Sept. 25. Benza javára: Linda. Vannak műdarabok, melyekről akár-hányszori tudósítást szívesen fogad a közönség; 's e' jelen daljáték, a költői fölfogás mélysége, eredeti sokoldalúsága, és zenei műtökély tekintetéből ide sorozható. A' daljáték jelességén kívül, magának a' derék jutalmazottnak közönségünk kegyében folyvást — igen méltán — növekedő népszerűsége is, megtölték színházunkat — 's míg a' czimszerepben Hollósy k. szokott jelességű játéka magasztos édesen villanyozta át a' kedélyeket, — Wolf, a' derék jutalmazott, és Füredy, folytonos élénkségekben tarták a' közönség tapsviharát. —

Sept. 26. Csikós.

Sept. 27. Báró és Bankár, szomorújáték 3 felv., irta Hugo Károly. Bátran kimondhatjuk jelen darabról, hogy a' legérdekesb tünemények egyike, nemcsak színpadunkon, sőt az összes dramairodalomban. Igen hosszúra vezetne tartalmának ollyszerű közlése, mely fogalmat adjon az emelkedett költői fölfogás azon nagy erejéről, mellyel szerző, mind magának a' dramai cselekvénynek folyamát, mind pedig a' jellemzetességet — nem utánozta, hanem teremté. — 'S ha ezen teremtő szellemet akár alanyilag vizsgáljuk, 's így abból, mit isten gyanánt s a' j á t k é p é r e teremtett, tanulmányozzuk a' kifejtett phasisokat; akár pedig tárgyilagosan, — midőn lemélyedve az egyéni érzések változatos világába, mindent olly kényszerűen egyesít, önmagunkat saját magunkból kiemelő jellemzetesség tüzpontjába: lehetlen mindkét esetben a' lelkesedés határain mindig túl nem csapognunk. — 'S minő finom műtapintat, 's minő eredetien szép, hogy mindent kitudott zárni a' költő, mi a' tisztán tragikai érzés minden személyre kiterjedő rokonszenves melegét csak némileg is kétség alá hozhatná. Csak itt, midőn illyszerűen látjuk az életet költőisítve, értjük igazán, hogy mit tesz: Ernst ist das Leben, heiter ist die Kunst. És a' jellemzés? Vegyük a' bankárt. — Ő merőben eszményi jellem. Magának a' becsületnek eszménye. És e' szempontból, a' becsület nem úgy van benne megtestesülve, miként az életvalóságban esik tapasztalatunk alá, hanem mint tisztán költői világban fogamzott eszme. És ezen eszme általánosan olly finomul van a' legkisebb részleten keresztülvíve, minden érzés egyéni szempontjából, hogy egy vagy más helyzet által előidézett érzeménységi állapot soha sem olly hatalmas, hogy meggátolhatná mindig a' legmagasb eszmei világszemléletre emelkedhetni. 'S itt a' reflexiók mondott alkalmazása a' hellen tragoediák karainak szellemét juttatja eszünkbe, 's nagyon szerencsés fölfogása az eszmeiség értelmének. — Aztán találkozunk shakespearei árnyéklatokkal is, mi új bizonyágot tesz a' teremtő erő mélységes behatásáról. Így pl. a' bankár születésnapjához kötött balhite igen finom árnyéklat, melly előre is sejteti velünk a' szemünk előtt kifejlődő eszmeiséget. — Mind ez, és még több más, mit elragadtatott lelkesülési hevünkben még eddig képtelenek vagyunk szavakban kimondani, kétségkívülvé teszi, hogy Hugo Károly nem mindennapi drámaköltői talentum. Mit szóljunk a' játékról? Minő művésziesen átgondolt, hiven jellemzetes fölfogása, 's élénk szellemű volt az egész személyzet részéről. Mit fejtett ki Szentpétery — bankár — olly tökéletes tragikai személyesítésében? mit Lendvay — báró — az érzésroham annyi változatos költői helyzetet előidéző viharzásában? — és mit Laborfalvi — Adél, bankár neje — meghasznolt kebelvilága ellentétes küzdései között, milly meghatóan érdekes vala — mind ezt látni igen látni kell; hideg szavakban nem tudjuk, nem lehet, sőt nem is akarjuk leírni.

Sept. 28. Eszter és Dávid. Vigjáték 2 felvonásban.

Sept. 29. Benyovszky, vagy a' kamasatkai száműzöttek. Új eredeti daljáték három fölvonásban. Irtá D. R. K., zenéjét szerzé Doppler

Ferencz. Mit írjunk, mit ne írjunk? Az általános lelkesedés költői phrasisaiban törjünk-e ki csupán, vagy belekezdjünk a' komoly nyugalommal elemezésbe? Nem, nem, ez lehetlen; fejjünk elkábul, tulárad bennünk az érzés; ennyi szép, ennyi nagyszerű, — az érzemény és művészet mélységes bányájából, olly hatalmas teremő erővel visszaadva, mégis igen sok egyszerre. Még szüntelen füleimbe zengenek az ünnepest daljáték hangjai, azon percztől fogva, midőn csendre válván a' zsbongó zaj, kezdődik a' nyitány, 's csak helyeselnünk lehet, hogy ez, nem a' dalmű fénypontjai mesterséges összeállításából áll; hanem csupán az érzeményesség alaphangjai vannak megadva, mellyek a' hallgatót a' dalmű élvezetes fölfogására megkivántató valódi kedélyhangulatba helyezték — 's midőn Füredy — Krusztikow — megjelenik, — csupán folytatja a' szabadság 's honvágy szentelt fájdalmának — már a' nyitány alatt füleinkbe zengő édesbús hangjait, 's kísérve hatalmas karzene erőhatályától — az érzés, lelkesedés a' legmagasb fokot éri el, midőn a' harmadik jelenetben Benyovszky — Wolf — annyira sajátosan kedves bensőséggel éneklí ez áriát: „Ah! messze sovárg hű szívem, bájos magyar honom felé.“ — Ezen ária igen szép, 's a' mellett tiszta magyar szellemű, 's arról győzi meg az érzeni tudót, hogy a' honszeretetet, magyar hangokon lehet a' legmeghatóbban kifejezni. 'S megjegyzendő itt azon finom tapintat, miszerint Füredy folytatólág ugyanazon áriát éneklí, mintegy ki akarván fejezni, hogy kebelében mennyire viszhangra talál az érzés. E' jelenet után új világ nyílik föl előttünk. Megjelenik Benza — hetman — 's kellemes gördülékenységi francziás zenétől kisért szelleműsán vidor élénksége — mellynek — az első felvonásban koronája egy Lászlónévali — Feodora — duettje, 's a' czári ukáz igen jellemzetes finomsággal paradirozott fölolvása — valódi comical hatást idéz elő. Az ötödik jelenetben már Hollósy Kornéliával — Afanasia — is találkozzunk, ki igen szép praeludium után két áriát énekel, 's ezekbe annyi szépség és kellem van letéve, 's Hollósy Kornélia olly kedvesen, — 's művészetének annyira ragyogó kitüntetésével énekel, hogy mind a' művésznőt, mind pedig a' szerzőt rettenetes tapsviharban hívták ki többször egymás után. A' második felvonás egy igen gyönyörű ábránddal kezdődik, mellyben a' magyar hangok kedvesen hatnak meg; ezután a' karnak egy hatalmas mazurja, Afanasiaának egy áriája, 's egy duett Afanasia 's Benyovszky közt, melly búbajos szépségi — meg annyi fénypontok, — míg a' hatodik jelenetben ismét Benzával találkozunk — tetőpontján comical jeleségének, 's igen sok érdekes jelenet után, hatalmas zeneji finaléval bevégeződik a' felvonás. A' harmadik felvonásban egy bordal, a' száműzöttek Verdi szellemében költött imája, egy mazur, 's az utolsó változás egész zenéje, melly festőiesen kezdődik, a' hullámsusogás fölűntetésével — annyira megható, hogy egész lényünket elfoglaló, maradandó benyomást tesz mindenkire. A' bordalt, melly igen jól van téve, ismételni kellett, 's a' quintettet is akarta a' közönség egy része ismételtetni — de többen, tekintetbe vévén énekeseink részéről az önmegerőltetés káros következekeit, tovább folytattatták, 's így lehullván a' függöny, mind a' szerzőt, mind pedig a' játszókat egyáltalában illető tapsvihar közt hagytuk el a' színházat.

S—k—i.

MI HÍR BUDÁN?

— Összintekérelem Remellay úrhoz. A' „Pesti Divatlap“ 38-dik számában „Nagyvárosi nőnevelőintézet“ czím alatt egy töredék közöltetik Remellay urtól. Ezen torzképecskében azon tapasztalatait tudatja velünk írőja, miket, saját szavai szerint, „ifjabb éveiben szerzett, midőn még mint lepke csapongott egyik virágról másikkra 's nem egyszer veté ki illy nevelői intézet lakói után is csábhálóit.“ A' javaslásnak, miről a' fönnbbi önmegismerés félig kezeskedik, örülünk, bár

ezen örömiünk nem kis részét hangolja le azon fájdalom, hogy az ifjabb éveiben is író Remellay, írói rendeltetésével ellenkezőleg csábhalász és lepke volt, 's nem kis mértékben segített elő erkölcsromlást ott, hol a' családok legdrágább kincsei nem egészen romlott kebelben gyöngédség 's kegyelet szelíd érzelmeit kelesztik.

Remellay úr czikkében multról beszél ugyan, azon időről t. i. midőn ifjabb éveiben mint lepke csapongott 's teregeté csábhalóit; de mivel előszavaiban a' szülék figyelmét veszi igénybe: alaposan kell hinnünk, hogy azon növevelő-intézet, mit nevezett czikkében erkölcs-rontás előiskolájaként ír le, még most is fennáll, épen azon gyönyörű házrendtartási szabályokkal, miknek létesítésében Remellay urnak nem kis része lehetett.

Kérjük tehát Remellay urat, sőt a' szülei nyugalom, emberiség 's becsület érdekében követeljük tőle: legyen szives — ha csakugyan közjó volt czélja 's nem rágalmazási viszketeg — nemcsak tudatni velünk az általa megrótt növevelő intézet tulajdonosát, hanem czáfolhatlan adatokkal bebizonyítani is állításai igazságát. *) Ellenkező esetre, koholmány 's, rágalom' nevét ragasztunk 's méltán a' félig javult szerző torzításaira.

* *

— E' mult törvénytáron 480 k. t. jegyző esküdött fel és 450 tette le az ügyvédi vizsgálatokat. Miért nem adják jelenleg az ügyvédek diplomáit kutya-bőrre írva? kérdezik egykor egy felszabadulandó jurátustól. — Nem jutna mindenkinek! Volt rá a' felelet.

— X. journalista erős hurutban szenvedett. Egy valaki azt találta neki recommendálni: hogy igyék számartejet és meggyógyul. A' tanácslott szer használt . . . Mi édesebb a' méznél, mi gyógyítóbb Hygaea bájitalánál. Az édes anyatét! X. journalista meggyógyult.

— K * * * ban egy árverésen az eljáró kiküldött tanácsnok szörnyen megiűtközött, látván: hogy az ő lajstromában három kopott kalap van felírva 's ő mégis négyet lát maga előtt. Megfiadzott-e az egyik, vagy honnét adoptálta ezt a negyediket. Denique eladta mind a' négyet. Adtak értök 12 garast v. cz. Ime, azonban midőn haza akarna menni, csak azt veszi észre: hogy saját kalapjának se híre, se hamva. A' negyedik, melyet harmadfél garason elköttyavetyélt, saját kalapja volt.

— Egy helybeli könyvtáros padlásán bizományban levő humoristicus munkából nyolczszáz példányt megettek az egerek. Azóta színét sem látni azon háznál az egérnek.

— Szegeden új lap van készülöben. A' szerkesztőségi hivatal árcsökkenés útján a' legkevesebbért elfogadóra fog átruháztatni.

— Bizonyos íróvá b e r m á l t egyéniség azzal szokta ijesztgetni szabóját, vargáját, mosónéját, 's egyéb alkalmatlankodó hitelezőit hogy, ha békét nem hagynak neki, — levén az ő kezében három ujság organuma, irtózatosszót állandó rajtok. Ő t. i. három lapnál sajtóhibák kiigazítója. Félelmetes ember!

— Egy fiatal gazdag phantasiájú író siberiai novellát írt, melyben olly híven van az ottani dermesztő hideg leírva hogy, midőn azt egy valakinek elolvastán, azon valakinek csupa képzeldéből elfogyott az orra.

— E' napokban, mintha a' tizenhatodik század rég alvó halottaiból támadt volna fel valaki, hogy a' mostani világot látogatni feljárjon, egy sajátságos női alakot lehete utcáinkon látni, régi még a' rococo világot is megelőzőt divatu, de nem kopott ruhában, mely egészen ráncztalanul a' hóna alatt viselte derekát. A' nőkisérten képtelenül összetöpörödött arca, 's az azt beárnyéklott előre szaladó kalap borzas szürke tollbokrétával, a' szétálló páncélian merev

*) Mi ezt egyelőre is képtelenségnek merjük mondani; az egész torzkép legkisebb valószínűség nyomát sem viseli magán. Nem gondolnók: hogy volna anya, ki-ben e' kézzel fogható kötekedés aggalmas gyanút támaszthatott volna. Az egész egy ki pajkos irodalmi pagenstreich, minőket az ember Remellay úrtól fel szokott venni.

sima gallér 's a' szélmalomvitorla nagyságu szivárványos legyező egészen IV-ik Henrik korára emlékeztetének vissza. A' csodás viseletű nő után egész serege futott az utcái szájongóknak, míg a' legkomolyabbak is bámulva fordultak vissza utána. Lám, milly felöltő, ha valaki külső viseletében ennyire hátra marad a' kor eszméitől. Egész kisértetté válik. Míg lelkileg bárki makacsul petrificálhatja magát bármely lejárt korkiváncsalom halott eszméiben, az utcán nem futnak utána. Az a' jó: hogy másutt sem igen futnak utána.

— Mint rebesgetik: egy igen is ismert nevű valaki házassító intézetet akar felállítani. Az eszme ugyan egy kissé háladatlan, hanem azért pártolásra méltó. Egyoldalu is annyiban: hogy egy vele minden esetre kapcsolatban levő megszűntető intézet létre jövétele szinte kikerülhetetlen. (Házasulandók és házassultak egyenlő használatára.)

— Egy vendéglőben a' magyarul nem értő pinczér és egy németül nem értő vendég sehogy' sem bírva egymást capacitálni, utójára is ütleggel határozta el egymás iránti tartozásaik mennyiségét. Ezek is úgy jártak, mint a' komáromi várkapitány az ostromló török vezérrel, ki midőn a' basától várfeladásra unszoló levelet kapna, azt izente neki vissza: „Én sem ráczul, sem törökül nem értek; hanem verekedni majd magyarul fogok.“

— Egy itteni iparlovag egy fiatal leánykát, kinek igen szép selyemtömöttsgü haja volt, felbízott: hogy haját vágja le, mellyért ő a' leánynak éktelen nagy öszveget ígért. A' tapasztalatlan némbor ráhagyta magát beszélni a' esábitó unszolási által 's legszebb természeti ékét, pompás hajfürteit, az ígért kecsesítő díj reményében legvágtá. Képzeltetni, milly édesdeden kinevelte őt e' balga hiszékenységeért a' lelketlen nem-ember. Még maga dicsekszik ez aljas szívtelen tréfájával. Vannak emberek kiket nem lehet eléggé verni: hogy meglágyuljanak!

— Föl tudjuk fogni, mennyire kíváncsú, bizonyos dolgokra nézve a' nyilvánosság organumainak határozott színezetben tűnni föl, történjék bár ez a' magán viszonyoknak nevezett kisszerű léhaságok rongyos köpenyének lerántásával. Sőt vannak dolgok, mellyekre nézve még ennyi sem elég, 's mellyeknek több tekintetben általánossá vált komoly érdekek, a' tényleg megadott viszonyok fölszínes tárgyalása helyett, még jellem és becsület körébe is beható kiméletlen tájékozásokat igényel. De illyesmi nálunk még eddig el csupán veletlentől függő kedvező körülmények közt, igen nagy ovatossággal történhetik, mert hiányzik a' nyilvánosság trónja előtt lovagiasan meghódoló szabadszellemtűség, 's gyerekes aggalommal remegünk, hogy a' betű megöl, elfeledvén, hogy a' lélek az, melly megelevenít. Így lévén a' dolog, — mind a' mellett, hogy az igazság és méltányosság érdekei egyaránt igénylik, — nem tehetünk eleget azon, hozzánk több oldalról intézett, fölszólításnak, miszerint, köz hírben ismert adatok nyomán — emelnék határozott szót minden kétes irányú ármányos eljárás ellen, mi a' nemzeti színház néhány, köz szeretet- és tiszteletben álló női, tagja ellen darab idő óta szakadatlanul intézetik; melly egyfelől piszkosan rágalmazó névtelen levelekkel gyanúsításban áll — másfelől pedig a' közönség méltánylata kegyjeleinek bizonyos érdek színezetbeni félremagyarázásából. Nekünk csak azon esetben lehetne egy vagy más szempontból határozott irányban fölszólani, ha a' kezdeményezés e' tekintetben az illetők részéről nyilatkozat által megtörténnék. Azonban jelen viszonyaink közt ez is szükség fölötti, mert megvagyunk győződve, hogy erélyes igazgató egészen más irányt adand az eddigi szellemnek, aztán az illetők legjobban tudhatják, hogy nálunk még eddig a' legkitünőbb állásponton sem kerülhetni el, miszerint a' színészet, különbféle személyes érdekek millió akadályaival küzdő vértanupálya ne legyen. —

— Legörömostebb tudatjuk olvasóinkkal az ízlés és művészet emelkedését tárgyazó mozgalmakat. E' tekintetben pedig sokakra nézve kedves dolgot vé-

lünk elkövetni, tudatván hogy Csurci énekművész rövid idő alatt városunkba érkezendik, magán oktatási folyamat nyitandó az éneklésből. És e' tekintetbeni kitünő képzettsége, tanítasbeli ügyessége, párosultan rendszerének könnyen fölfogható czélszerűségével, sokkal ismeretesebbek, semhogy igénytelen dicséző szavunkra e' tekintetben szükség lenne. —

— A' reform eszméje általánosabbá kezd válni minden tekintetben, 's jelesen az ügyvédi kar napokban tartott e' tárgyban tanácskozmányokat, magát, mint önálló testületet e' részben határozott, 's minden lehető visszaélést kizáró rendszer szerint létegesíteni. 'S már magában az is nagy nyereség, miszerint jelen viszonyaink közt még olly kiterjedett befolyásu testület, miként az ügyvédi, jelen helyzetének öntudatára jutott. Azonban ha szabad e' részben igénytelen véleményt mondanunk, mi minden ilyen részletes reformeljáráásban leginkább csak nemleges hasznót látunk, miszerint napról napra inkább érezteti általános nemzeti életünk véérébe ható gyökeres reform szükségességét. 'S míg e' szemlélet osztatlan meggyőződésé nem válik, addig, nem lévén tisztában az elvekkel, a' reform sok ágával fogunk úgy járni, mint az egykori kereskedő, kitől öreg inasa kérdezvén: mi az a' reform? — ezt felelte: korszerű javítás. Midőn pedig a' kérdő ezt sem értette volna, azon példával akarta capacitálni, hogy p. l. Pozsonyban a' városhajduknak frakk helyett atillát adtak, 's így e' tekintetben korszerű javítás történt. „Hja! — felele az inas — ez nálunk nem reform, hanem uniform.“

— A' komor őszi napok barátságtalan megjelenésével, már is élénkebb színben kezd mutatkozni fővárosunk dologtalan néposztályának nyomora. A' kórházakban szaporodik a' betegek száma, 's míg a' mult télen annyira kiállhatatlanná vált tömeges koldulás mindinkább észrevehető kezd lenni, nem egy utcasarkon, vagy fal mellett találhatunk a' már is beköszöntött csipős hidegtől, megdermedt légy gyanánt, alélt helyzetben vonagló apró porontyokat. Való, hogy még eddigelő kényelmesebben heverhetnek a' járdán, mint az utközépen; de majd ha folytonosabb esőzés áll be, midőn naphosszat szakadatlanul tartó eszterhacsepegés miatt csak esernyővel óvhatjuk meg magunkat a' járdán az átázástól — ekkor kissé kényelmetlen helyzetük leend. 'S ettől minden jó kereszténynek már előre is borsózdik a' hatá, 's igen szeretné mindenki, ha valami uton módon, annyi kiáltó szó után, valahára rá lehetne venni a' háziurakat, hogy a' fedelekre csatornákat alkalmaztassanak.

— 'S valóban imént kimondott jámbor ohajtásunkat épen most van okunk ismételni: sz.-Mihály napján. Zaj, zárma, csörömpölés vesz körül mindenfelől, 's midőn épen e' sorakat írjuk — a' különnemű zsbongás ezerfelé vonván el figyelmünket, lehetetlen hogy eszünkbe ne jusson a' tisztelt háziurak már annyiszor megénekelt önkénye, 's kíváncsiak vagyunk tudni, ha vajjon egyfelől a' közelgő országgyűlés városunkat kissé megnéptelenítő beállása, 's másfelől az élelmi szerek árának jelenlegi lejjebb szállása le fogja-e kissé hangolni követeléseiket. Mi fölteszünk rólok annyi genialitást, hogy daczára mind ezeknek, még főlebb fogják követeléseiket rugtatni. 'S már vannak is példák ez esetre. Párizsban a' kapuőrök zsarnoksága volt egy chinai embernek visszatetsző. Nagy Jupiter! millyenek lehetnek ottan a' háziurak, ha még a' kapuőrök zsarnoksága is ad okot panaszra! —

N y i l t l e v é l. Tisztelt szerkesztő úr! Köszönettel fogadtam önnek érdemlett pártfogását; miután azonban sokan vannak, kik azt hiszik: hogy én és Vas Gereben egy és ugyanazon személy vagyunk, kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy én részemről erről semmit sem tudok. Igen hizelgő ugyan rám nézve e' tán biographiai hasonlatosságokból felmagzott közvélemény, mind a' mellett is dicsőségem koszorúját senkivel sem lévén hajlandó megosztani, vagyok a' ki vagyok t. i. önnek lekötölezett tisztelője. C z i c z M á r t o n m. s. k.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

15. sz. — Oct. 10. 1847.

233t.

Nyomatott Launderer és Heckenastnál.

SOPRONI LAPOK, sept. elején. A' boglárfa sétányval szemközt áll egy épület, neve „Aedes Musarum“ vagy Kilencz Musa tanyája, melyben azonban nemcsak a' szende Musák, de egy komor kényúr is laknak, 's ez utolsó azt hiszi magáról hogy, — mert felette van a' lyceum könyvtára, melyből zsidó bibliát 's egyéb könyveket csak annak ad, kinek akar, bár minden tanuló lefizeti a' szokott egy ezüst forintot belépésekor, — tehát ő ette meg kanállal és Son-tagg Propyleumainak alapeszmét, 's Fogarasy Nyelvtanát; — pedig dehogy, nem méltó hogy Melpomene cothurnusát kikefélje. „Ego autem neminem nomino“ mondja Cicero; majd szólunk a' tisztelt egyéniséghez annak során. — Imádkozunk! Az említett épületben a' tanulási folyam sept. 1-ső napján szerencsén megnyitatték, 's az illetők azóta folytonosan működnek és működtetnek; minő sikerrel egész éven át, azt a' juniusi nyári vizsgálatok mutatják ki. Bár irhatnánk kielégítő! Több vizsgálatban vevénk már részt, 's mosolygó édes reményünket, mellyel az ifju sarjadzó fákhoz közeledénk, a' tanári önkény viharja, mely lombjaik felett csapongott, mindig tönkre tevő, 's azon fájdalmas meggyőződéssel vevők fel könyveinket, hogy a' bimbózás korában szelvéssz által levert galyak gyümölcsre, 's a' nap tikkasztó heve által elfojtott vetésnövények dús aratásra soha sem jogosítanak. A' lanyházó esőt 's a' gyöngéd napfényt, mellyek a' föld csirait kibujtják 's nagyokra ápolják, egyedül Ceres idevzi, 's a' sendes zephirrel, melly az ibolya szirmairól a' jótékony harmatot lecsókolja, szerelmeskedik; csak a' virányok Florája — csak Peleus gyermekét, — Achillest — tevék Styx habjai Thetis annyi imája után sérthetlenné. — Tehát megnyitatték a' két hónapig zártan volt iskola, hova a' szülők csemetéiket, kikben az örökélet nyilatkozik — messze földről még a' kedves testvér Erdélyből is elküldik, hogy belőlök egy Bersenyi, Vajda vagy Székács váljon. — Szegény szülők! mennyire sajnálunk benneteket! tudnak-e már gyermekeitek gondolkodni? Ha igen, akkor az említett viharhark lesznek ők kitéve, melly a' felfakadó bimbókat lesodorja 's tönrevőket a' megrázás által kisorvasztja.

R á b a,

OROSZVÁR, őszelő 25-én. Nem dicsekedhetem ugyan különös levelezési szenvedélyével bold. Kazinczy Ferenczünknek — ki talán képes lett volna még falujabeliakkal is levelezni, ha t. i. Széphalom ahöz értő írástudó embereknek bővében leendett; — de mind e' mellett ma — isten bocsássa meg gyöngeségemet — olly szokatlan levelezési viszketeg szállt ujjaimba, mellynek ellent nem állhatok. 'S egy levén azon gyöngé emberi fajból, melly ha magát nyomtatva nem is, de sorait minden esetre nyomtatva szereti látni: eltökéllém levelemmel fölcsapni a' vidéki levelezők halhatlan sorába.

Vidéki levelező! rendes levelező! Milly varázs, milly megragadó czim! Midőn még az iskola porát taposám, milly bámulattal tekinték a' nagy, a' halhatlan férfiúra — ki, midőn egy bizonyos kis-városi körben kérdezett: vajjon nem ő írja-e a' helybeli leveleket a' Rajzolatokba? „Igen — én a' Rajzolatoknak vidéki rendes levelezője vagyok“ válaszolá. De milly hangnyomattal! 'S milly tekintet kíséré e' roppant szavakat! Napoleon büszkébben nem ejthette volna ki: hogy ő a' francziák hatalmas császára. Hogy mit bámultam tulajdonképen: az irodalmi óriást-e, ki mint vidéki levelező mutatá be magát, vagy fontoskodó büszkeségét, mellyel magas czíme eltölté? most már alig tudnám megmondani. Elég az hozzá, hogy én e' naptól fogva teljes respectussal vagyok eltelve minden vidéki levelező iránt. 'S vajjon nem méltán-e? kérдем még a' hitetleneket. A' Provence Jules Janinjai, a' vidéki társas életnek mind megannyi orgonaspíjai — sokan közölők hangadók is egyszersmind 's a' kik nem azok, legalább magok fölől azt tartják: hogy lehetnének. — Nézzétek például őt — a' vidéki levelezőt — midőn ingyempéldányának utolsó divetéké után felfürtözve, 's illően felmagyarkázva, fellengő arczczal jár, kel a' kisvárosi tánczeremben — 's midőn nevét, még pedig páratlan ovatosággal őrzött álnevét — hallván maga körül emlegettetni — keblén milly magasztalt önelegültség ömlik — vagy talán árad? — el az édes szavakra: „Igen ez a' ez, a' mi Tormánk — Gyömbérünk, Paprikánk, vagy Meszlőnk, Reszlőnk stb — Notabene az ál nevek föltalálásában mi páratlan genialitással birunk. — Nézzétek ott fontos hivatásának tövisai között, midőn a' nemes tanács, kisvárosi policzia, vándorszínészek 's többféle közérdekű tárgyak fölött pálczát törve, — az érdekeltek haragjának, boszújának kitéve, áll mint szikla rendületlen stb.

Vidéki levelet akarok írni, 's most veszem észre: hogy saját sectám philosophiai propyleumaiba annyira elmélyedtem hogy akaratlanul genre-kép forgácsolásába ereszkedtem. A' tárgy, minden esetre mint nem háladatlan, ügyes rajzoló tolla alá ajánlható.

Vidéki levelet tehát minden áron — igen, de miről? L. G. újdondászi saisonja ha világ végeig tartana sem mutathat föl ily roppant tárgyhányt, mint ezen bizonytalan jellemű se nem város- se nem faluféle helység, honnét leveletem elindítom.

'S vajjon tudja-e olvasóm: mi fán terem az az Oroszvár, melly soraim fölött áll?

Röviden elmondom. Hajdan Gerulanum nevű romai telep volt *), mint ódondászaink vitatgatják, most mint Mosony megyei zsidó, német, horvát keverékü helység, él és uralkodik a' maga egyszerűségében Posonytól mintegy háromnegyed orányira. Lesz-e belőle még világhírű nevezetesség, azt a' jó isten tudja. Egyébiránt erősen civilizálódik. Sörháza és tekeasztala már van, — a' többi önként bekövetkezik. — 'S itt van mélt. gróf Zichy Manónak — legalább e' hazában — páratlan díszű goth stylben épült kastélya, mellynek mind nagyszerű külseje, mind pompásan rendezett belseje valóban meglepő. A' kastélyt környező roppant kiterjedésű parkban, a' pesti városligetet valószínűleg el lehetne bujtatni. — De Oroszvárról részletesebben másutt.

Némi újdonságul irok valamit a' folyó hó 19-kén és 20-kán a' köpcsényi gyepen tartott lóversenyről, mely Oroszvárral is okozott egy kis élénkséget. A' lóversenyre érkezett vendégek nagy része, az oroszvári kastélyban fogadtatott. 'S 19-kén hosszú kocsisor vonult a' kastély falai közül a' helyszínére, — a' menet közt érdekes volt látni a' kastélybeli angol gyorskocsit, melynek tetején mintegy 12—15 személy kényelmesen helyet foglalhatott. A' kedvetlen idő daczára is meglehetősen száma közönség gyűlt össze. E' versenyt a' pozsonyiak is megszokták látogatni.

A' verseny mennyiben volt érdekes, műértők határozhatják el. Én Nagy Károly szemüvegén néztem az egészet, 's így csak annyit írhatok felőle: hogy mint minden lófuttatás, úgy ez is nem volt egyéb lófuttatásnál.

A' mi a' jutalmakat illeti: az első izbeni futtatásnál az „asszonyok billikomat” gr. Széchenyi István öt, évesötét pejkanczája, Christine, nyeré el. Méltó versenytársa volt Csapody Pál Confederate-ja. Az ostordíjt hg Lichtenstein Alajos két éves sárga kanczája, prince Caradot, nyeré. A' 3 éves lovak versenyénél gróf Széchenyi István Nelson a' lón a' nyertes. Valamint az elegyversenyénél ismét gróf Sz. I. lóva, Volga, vitta ki az elsőséget. A' mélt. grófnak 3 lóva volt a' versenyénél 's mind a' 3 jutalmat nyert. Úgy látszik, a' tisztelt gróf úr nem hiába írta volt Lovakról-i jeles munkáját.

Más nap egy kis változatosságot nyújtott: az úri lovagok helyett rögtönzött paraszterveny, mellynél a' Pesten is diadalt aratott, somogyi kis suhancz pej lóva lón nyertes. Volt még a' tájlakó horvátok részéről is egy kis tarka mulatság. Ezek ugyan is apró szekereikből kifogva gebéiket sorompóba állottak, 's volt rettenetes futamodás, millyet csak Győr alatt lehet látni. A' megriasztott szürkéket vörös szalagos 's pávatollas lovagjaik csak nagy-nehezen tartóztat-haták meg, hogy a' sorompókon át haza felé nem vágattak.

A' versenyt az oroszvári kastély egyik pompás, magyar történeti képcsoporportozatokkal ékített, teremében rendezett barátságos lakoma váltá fel.

A' főúri, díszes vendégkoszorúban nem egy, hazánk javaért, melegen érző keblű volt jelen, kiknek a' közelgő országgyűlésen szép alkalmuk nyílik a' hazafiúi erélyes küzdelemre. 'S kiket is illethet inkább a' hazafiúi nemes buzgalom, ha nem azokat, kik a' sors által függetlenség-, birtok- 's fényes polgári állással áldattak meg? Adja isten, hogy aristocratiánk a' haza igényeinek folyvást olly lelkiismeretesen megfelelni igyekezzék, mint ez, 'közelebbi időkben több oldalról olly lelkesen tanúsított!

Folyó hó elején Pestről feljöttömkör, Posonyban tölték pár napot, 's alkalmam volt itt kissé körültekinteni. És látám Posonyt, mint kedvesét váró leányt, tetszelgő piperézetéssel elfoglalva. Még a' tisztas Mihály-tornya is ugyancsak makra kis kalapot csapott fel ősz fejére. Posony kedvese pedig az országgyűlés, ezt várja forrón üelő karjai közé. — Úgy látszik azonban — hogy e' német ajkú vén szüzcseke magyar attilás, kardos kedvesének leginkább zsebei után sováro, mert három évi távolléte alatt saját ridicül-je becsületesen kiürült. — 'S mint-hogy az országgyűlés szele már hatalmasan fű, be kezd állani a' száraz drágaság. — Már is, mint ta vaszjelentő golyát, nézik az itt megjelenő egy-két: vidéki magyar alakot, 's édes elragadtatásu kban hol hozzá férhetnek ugyancsak neki állnak a' koppasztásnak.

Városi színházukban Megerle asszony fordításai, vagy helyesebben: torzításai után, gyakran magyar darabokat is elkorbácsolgatnak. Legközelebb a' Rab, mint: der entlassene Sträfling — került színpadra 's furórét csinált. Nemzeti színpadunkon zsiros bundát akasztanak a' francia darabok nyakába — 's Megerle asszony au contraire a' magyar darabokat bugyogóba öltözteti 's fokes helyett tobákpixissel látja el. Auch gut!

'S most isten velünk, olvasóm! tul a' siron — — de nem, ugyhiszem, még ez országgyűlés alatt többször találkozunk.

Don Carlos.

NEMZETI SZÍNHÁZI ÉRTESÍTŐ.

ELŐADÁSOK HETI RENDE.

VASÁRNAP OCTOBER 10-től SZOMBAT OCTOBER 16-ig.

Oct. 10. Bűvös vadász.

— 11. Charlotte kapitány. Duranek és Pap, a' vakok intézete növendékeinek föllépte.

— 12. Rohan Mária.

— 13. Tudor Mária.

Oct. 14. Fiatal nagynéne. 2-szor.

— 15. Bájital.

— 16. Kérek két pengőt kölcsön, és Esernyő és bérkoesi. Vigjátékok 1-ször.

— A' 245 és 248 szám alatti eredeti darabok előadás végett nem fogadtattak el.

*) Mit az itten kiásvott többnemű romai régiségek is bizonyítanak, mellyek közül néhány emlékkő mélt. gróf Zichy Manó parkjában van, mellyeket a' tisztelt gróf úr a' nemzeti museumnak ajándékozni szándékozik.

Kiadja Frankenburg Adolf.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára

Budapesten 3 ft, postán küldve 4 ft-ával pengőben elfogadtatik Pesten **csupán-
csak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (Pesti Hirlap kiadó-
hivatalában) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számu példányokkal folyvást szolgálhat
az Életképek szerkesztősége.

HÖLGY-ZSINÓR-ÉKMŰVEK.

Alulírtnak van szerencsége az összes művelt nőnemnek úgy, mint a' nőruhakészítők- és
pipere-árusnéknak tisztelettel jelenteni, miszerint ő külföldről hónapba tértével Pesten letele-
pedvén, a' divat igényeihez képest párisi minták szerint készít mindenféle rojtokat, nő-
öveket, bojtokat, pipere-zsinórzatot, férfi- és nőruha-gombokat, kézelő-
ket (manchette); készít továbbá hajékeket, **magyar fejkötőket**, úgyszinté kalapo-
kat szalma-, kender- és selyem-sodrásból legjutányosb áron. — Lakása: zöldfa-utca 261. sz.
2-ik emelet.

Nagy Imre,

hölgy-zsinór-ékműves.

Legujabb

gyapjuruhák, köpenyek, echarpe-ok,
nagy nyakkendők, kiváltkép pedig mous-
seline de laine-, orleans- és thibet-ruhák' da-
rabja 2 ft, 2 ft 24 kr, 2 ft 48 kr, 3 ft 36 kr,
4 ft és így tovább 5 's 6 frtig pengőben;

férfiak számára: téli-nadrág-kelmék,
darabja 3 frtól 6 frtig pengőben, úgyszinté
mindennemű **mellények** ujjal nagy válasz-
tékban kaphatók alulírt' kereskedésében nagy-
hid-utcában a' színházépülettel átellenben az
„angol czimernél”. A' nagyban vásárlók
illő provisióban részesülnek.

Iszer Vilmos.

Azon igen kedvelt, ujdón föltalált hazai

fogpor

melly legjobb és legártatlanabb, 's mellytől a'
fogak rövid időn fehér színnel ragyognak. A'
fogak tövén elől és belül lerakodott u. n. borkő
is egészen elenyészik, a' fogfekély meggyógyul
és az inyhús ismét előterem. — Kapható Pesten

Löllbach Károly,

kereskedésében nagy hid-utca 674. sz. alatt.
Katulyája 20 pengő krajczár.

Épen most jelent meg

Kisfaludy Sándor
minden munkái

új teljes kiadás.

Nemzeti kiadásban, magas negyedré 1—6
füzet; 40 kr. egy-egy füzet.

Kézi kiadásban, kis nyolczadrét 1—6 füzet;
30 kr. egy-egy füzet.

 Előfizethetni még mindég az egyik
vagy a' másik kiadásra 5 frt pengővel az
egész munkáért.

Heckenast Gusztáv kiadó.

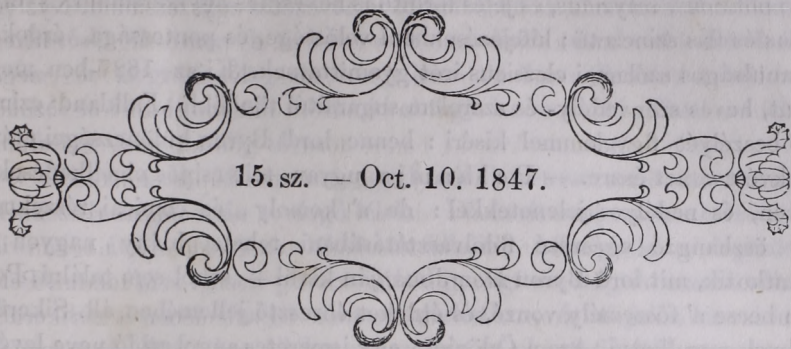
„Ypsilanti”

czimű kereskedésben Pesten

több 1000db kész fehérnemű,

mindenféle férfi, asszony és gyermek-fehérru-
hákból álló, lepedők, párna és dunyhaczihák 's
asszonyi öltönyök 'stb. ajánlatnak.

15.sz. — Oct. 10. 1847.

AZ ANGOL PROSA-IRODALOM

1780-tól mostanig.

Washington legjobb műve ,The Sketchbook‘ — a’ vázlókönyv — 1920-ban látott világot; sok sikerült rajzai az angol falusi életnek, és gyönyörű nyelve ezt az első művek sorába emelik. Washington legnagyobb tulajdona az, hogy a’ közönséges tárgyaknak természetű leírásai mellett, bizonyos bájt és érdeket tud kölcsönözni. Nem kevésbé dicsérendő jó ízlése, gyöngéd érzelme, és eredetisége. Lockhart, ki egyébiránt is jeles beszélyíró, Scott veje levén, figyelmünket érdemli. Legsikerültebb műve ,Valerius‘ Trajan romai császár idejében játszik, — mellyben a’ kereszténynek szenvedései és üldöztetései fő anyagul szolgálnak. Benne élő képét látjuk a’ romai házi, és nyilvános életnek. Lockhart ügyesen tudta felhasználni a’ gazdag anyagot, és ő legszerencsésebb a’ szomorú jelenetek és heves szenvedélyek festésében.

Egészen új színű beszélyt látunk Moriére ecsete alól kijőni. Feladata vala, a’ persa és angol élet szokásainak ellentéteit előtűntetni, és az által a’ persákat körülményesen megismertetni. Legjobb műve : ,The Adventures of Hajji Baba‘ — Hajji Baba kalandjai. — Az Angolhonba érkező persák meglepetései és csudálkozásaiának leírásai ügyes festő- és utánczóra mutatnak.

Hook, ki 16 éves korában rendkívüli költői tehetségének sok hangszerzeményben adá jeleit, és kinek verselésbeni rögtönző tehetsége szinte bámulás tárgyává lett ,Sajings and Doings‘ — mondandók, és teendők — című beszélyét a’ börtön komor falai közt írta; melly némiképen új stylan van írva. Nevezetes, hogy minden éles pillantása és ritka világismeret mellett is leírásai néha valószínűtlenek, és erőltetvők. Hook főczélja volt, a’ magas élet balgaságait ostromozni, mit nedélye és saját modora által el is ért.

Bulwer. Bulwer nemcsak mint beszély- és regényíró, hanem

mint politicus, satyricus, és jeles fordító is nevezetes egyszersmind. Nyelve férfias és friss színezetű; kifejezésekbeni velőssége, és pontossága, érdekes és tanulságos szólamai classicus írók gyamíttatnak. Ki az 1827-ben megjelent, heves szenvedély- és szerelem sugaraitól tündöklő, *Falkland* című első beszélyét figyelemmel kíséri: benne lord Byron különzségei utáni törekvést vehet észre. — *Pelham* ugyan tele csipős elmélkedések-, eleven, és nedélyes jelenetekkel: de a' komoly, és comikai részeknek egy öszhangzó egészszé fölolvasztatásabani tehetséghiány nagyon is mutatkozik, mit lord Byron Don Juanján kívül — sehol sem találni. *Pelham* becse a' főszemély vonzó, és érdeket ébresztő jellemében áll. Sikertelenebbnek mondhatni *Aram Ödönjét*, egy ismeretes angol rabló neve levén, ki ezen darabban főszerepet játszik. E' mű főbecsét a' figyelmet gerjesztő tartalom, gyöngéd és hatályos jelenetek, és a' középosztály szokásának hű ábrázolata, valamint a' szétszórt költői színbe mártott elmélkedés teszik. *Bulwer* műveit az olvasó nagybárra ismervén, csak a' legnevezetesebbeket említjük meg, és ezek véleményünk szerint: *The last Days of Pompeii* — *Pompeii végnapjai* — 's, *Athens* — *Athén*. — Nem emlékszünk regényíróra, ki olly tapintat- 's ügyességgel alkalmazta volna az ókor történetéből vett anyagot a' divatos regényben. *Bulwer*, a' nélkül hogy a' poesis szellemét szertelenítene, annak bájaival sok, eddig a' költészet köréből kimaradt, tárgyakat ruháza fel. Ő bár bizonyos elvek után indul, mégis természetes író, és ha itt-ott hibáz, annak oka nem a' könnyelműség és gondatlanság, hanem ítélő tehetségbeni nem biztossága; melly tekintetben *Scott* magasabban áll. Költészetében az uralkodó elem inkább az ész, mint szívből eredő. Ő festményeit kikondolta, nem pedig érezte. Rajta inkább a' meggondolás, mint sem a' természet színe látszik; egészen más színben tűnik fel a' nedélydús, és meleg keblű *Boz*, és a' hű emberszeretetből misantroppá lett lord Byron. Szóval, *Bulwer* tulajdonai: termékenység, fulánkosság és hatályos nyelv, magas képzelet. Jellemfestésbeni ereje nem olly egyetemes, mint *Scott*é; de az osztályához tartozókban néha sikerültebb, fényesebb amannál. —

Smollett ideje, 1748 óta, a' regény- és beszélyírók a' tengerrel mitsem gondolván, csak a' continensen mozogtak, míg 1829-ben *Marryat* a' szépirodalmat nemcsak meggazdagította, hanem új, és hatalmas elemet adván hozzá: azt egészszé, és tökéletessé tévé. Első műve *The Naval officer* — a' tengeri tiszt — tapsot aratott mind drámai elevenisége, mély nedélye, mind az egészet átsugárzó hajósnép szabad szelleme miatt. A' tengeri, és szárazföldi emberek gondolkozása különbségét szembeszökőleg kimutatja. Komoly, vagy víg leírásaiban a' hajóskapitánytól a' legutolsó közlegényig mély belátást és szerfölötti gyakorlati ismeretet fejt ki. Ki ne ismerné *Marryat* remek, *Jacob Faithful*-ját és mindenkit mulattató *Peter Simplet*-t. Különböző jellemek ellentétei ügyes rajza, negély nélküli részletes, és mégis eleven leírás, a' tettek indokait kifürkésző szellem *Marryat* minden műveit bélyegzi. Ez uttal megemlíttjük a' termékeny amerikai *Coopert*, ki hasonlóképen tengeren keresé a' költészet gyöngyeit. Ő

ugyan nem bir M. éles szeme- és nedélyével, de mind a' mellett halászatai nem kevésbbé kellemesek, és becsesbek amazéinál; sőt a' vad indusok élet-hűven, és megragadólag ecsetelt jelleme, 's életmódja hasonlíthatlanok. Érdekes és vonzó modorát mindenki el fogja ismerni, ki 'The Last of the Mohikanst' félig meddig olvasta. —

D'Israeli Musája nem egyéb, mint heves szeretetű, szenvedélyes, és lehetetlenségek után sovárgó lélek. D'Israeli emberszeretetének sugárai néha áttöredeznek az előítéletek felhőin; néha pedig a' legheterogenebb eszmékkel terhelt phantasiájától gyengítve, maguk is azzá válnak. Ujítás után törekvő elméjét sokszor elérhetlen-, és a' jelen korral homlok egyenest ellentétben állókra pazarolja; és phantasiájától magasan ragadtatván nem látja a' dolgok természeti, és igazi állását. Ő lerázván magáról a' régi szokások és előítéletek bilincseit, másokba esett, azaz, téveszmékébe. Vannak egyes mély, és nagy gondolatai, rendkívüli szépségű képei, emberszeretetet lehellő sorai: de az egészből font következtetéseit többnyire nem felelnek meg sem egyes részeinek, sem a' czélnek. A' mondottakból az olvasó könnyen észre veheti, hogy iratai, iránymunkák. 'Cantari Fleming' regénye, mellőzve az anyag rossz elrendezését, darabosságát, mi, úgy szólván, minden műveinek hibája, új és meglepőleg bájos jelenetekkel van díszesítve, röviden: D'Israeli fő jelleme: ember- és természet-szeretet, kicsapongó phantasia, és ékes nyelv. Legujabb 'Tancred' czimű regénye, mellyet látni sem volt szerencsénk, a' Times szerint nagyszerűnél nagyszerűbb jelenetekkel bir.

Egészen más gondolkozását találunk James G.-ben, ki történeti regényekben tehetséget fejtett ki, és illő tetszést nyert. 'Richelieu' czimű munkáját érdekes- és tökéletesnek mondhatni. James főtulajdonai: sima nyelv, tiszta felfogás, és sokat felkaroló ész. Nevezetesb művei: 'Henry of Guise' — 'Mary of Burgundo' — 'The Gipsy' — 'Morly Erinstein' stb.

Magasabban áll minden élő vetélytársainál Dickens. Részvéte, meleg nyilatkozata minden jó, és üdvös iránt, fogékony szíve, és éles esze, gyöngéd érzelve, melly inkább a' minden hajléktól megfosztottaknál mulat, mint pompás palotákban; iratait, a' jóság és humanismus jellemzik. — Dickens népszerűségével jelenben egy író sem dicsekedhetik legalább Angolhonban; ő volt az, ki a' londoni néposztály nyomorú sorsát a' nagyokkal megismertetvén, tartós, és nevedő részvétet ébresztett fel; ő az, ki sajátságos eleven, nedélyes, és csipős modora által a' legkülönbözőbbeket is felverte a' lethargiából. Igazi rajzai közt ugyan sok czifra caricatura is található; de az mind arra van számítva, hogy a' kincsekben uszók kíváncsisága felizgattassék, és a' szegények kunyhója felé csalogattassanak. Dickens főeleme: nedély, de az a' szájalom, és emberszeretet szülöttje. Minden művei természetes igazságon alapulván, nem hazája, de az összes emberiség szenvedéseit fejtik ki. Első műve: 'Sketches' — vázlatok — Boz név alatt jelentek meg 1836-ban. Benne főképen a' fővárosi élet némi tarkaságát akará lefesteni; utána következett:

„The Pickwick Papers.” Gyöngédséggel vegyített comicus jelenetei, jól talált kifejezései, nedélyteli dialogusai ritka hatást szültek. Olly eredeti, és különös érdekű jellemeket, mint Pickwick, Weller stb csak Dickens teremthetett! — Szóval, mindegyik személyben egy részét látjuk a’ londoni életnek; ’s az egészben tükrét ama’ tömkeleg mindenféle mozgalmi- és alakjainak. Ezen munka hibája — mit valódi hibának mondhatni — a’ tárgyakkal nem szoros rendszerbeni előadása, mi által a’ történet fonala mintegy félbe szakasztatik. Hasonló értékű „Nicholas Nickleby.” Többi művei: „Master Humphrey’s Clock”, melyben a’ kártyások szenvedélyei a’ lehetőségig szivrehatólag írva le. A’ leghatályosabb egy vén kártyást leíró jelenet, ki, minél inkább gyengülnek érzékei, annál nagyobb szenvedélylyel ragaszkodik mesterségéhez. Ezen jellem felfogása bámulatos elmére mutat. „Amerikan Notes” nem bír többi művei bájaival. Végül említjük meg A i n s w o r t h t, kinek regényei többnyire történeten alapulnak, és az igazi nedély- és jellemfestés hiányának daczára kedvesek, és érdekesek; továbbá W a r n e r t, és H a l i b u r t o n t, ki a’ political téren történő visszaélések ostromozását tűzte ki czéljaul.

Frereich Imre.

S Z E G É N Y C S A L Á D.

Eredeti elbeszélés.

I.

A’ kövér alföld egyik legáldottabb sík terén terül a’ tiszta buzájáról híres Darándfalva. A’ gazdag határ lakosai jószivü magyar jobbágyok, de igen szegények; és ez természetes: a’ jószivüség, és a’ szegénység egy uton szoktak járni. A’ falu felső végén, palotaszerűen épített úrilak állott. Szemközt vele, a’ másik oldalon, szerény jobbágyházikó huzta össze magát, világos jeleivel a’ benne honoló nyomornak. Alig volt száz lépésnyi hézag e’ két ház között, mégis hány száz mérföldre állottak egymáshoz! Egy föld tartotta, egy ég fődte be mind a’ két lakot; csak a’ véletlen használt hamis mértéket, midőn számukra a’ jólétet kiosztá. De minthogy a’ v a k e s e t t e l nem lehet hajba kapni, itt önkényt megszünik minden okoskodás! Elég az hozzá:

Kemény téli idő volt. A’ pórházikó leégett födele helyében ölnyi magasságu hó nehezült, mintha hideg terhével el akarta volna fagyasztani alant, a’ bentlakók sohajaitól lágy-meleggé szelídült levegőt. Pusztá volt minden e’ ház körül; a’ leégett pajtából nem lehetett egy kenyérre való gabonát megmenteni az inséggel küzködő családnak. Az istálló, a’ szín — melyekben egykor nagy gonddal tenyésztett barmai teleltek a’ hajdan jó módu gazdának — üresen állott, ’s romba dől, füst-barnította falai az enyészet mutató ujjául szolgáltak. Minden elhagyta e’ nyomorú házikóba kárhoztatott szegény embereket, csak az éhség vég perceit kinlódó házi

eb lézengett föl 's alá a' népetlen udvaron, 's ez is csak azért nem szökött meg gazdájától, mert szegény párának a' természetből épen a' hűség jutott osztályrészül.

A' pórlak utczára néző szobája — melyben egy, hét főből álló, család igyekezett hozzá szoktatni magát nagy keservesen a' hosszú koplaláshoz — valamivel kisebb volt a' közép nagyságúnál, az ürességben elveszett kevés meleg mellett még is elég tágas arra : hogy benne meg lehessen fázni. A' növekedő inséggel aránylag fogytak a' butorneműek ; kenyér kellett a' házhoz, mert a' nélkül szegény ember sem képes élélni, ha még olyan jó egészsége van is. A' megmaradt pár üres fogas, ószerű czipfrán festett padok, és tornáczos nyoszolya hijába erőlködött lerontani a' pusztaság képét a' szobában, mely különben szembe szökő renddel, 's tisztasággal volt föltakarítva.

Börönde Bálint, az ősz családfő, betegen feküdt, becsületes kifejezésű arcának dult vonásain a' bú, és szenvedés sötét borús színkeveréke ült ; beesett szemének bádjadtt tekintete, hű kivonata volt a' szívében megfészkelte bánatnak ; úgy látszott, azon gondolkozék : nem kell-e maholnap kenyérért eladni feje alól az utolsó párnát, melyen egykor elhunyt jó felesége aludta boldog menyasszony-álmait, 's mely utolsó szem vala a' tárgyilagossá visszaemlékeztetés széthullott lánczából.

A' fejére meszelt kemencze széles padkáján négy kiéhezett arczu gyermek szenvedte a' feszült várakozás keserves óráit, kik csak azért voltak békén, mert rég megtanulták : hogy sirással nem lehet jóllakni.

Erzsike, a' legidősebb testvér, bánatos fejét egyik tenyerébe fektetve az utcaablaknál ült, gyenge arcának szűz lilomát olykor-olykor hirtelen elmuló pirosság futá be ; látszott hogy ártatlan lelkének minden gondolata valami szerfelett kedves tárggyal foglalkozott, melyet szeretett volna szegényke maga előtt is titokban tartani. Szelíd kék szemének sovár pillantása, a' durva papirosfoltokkal barkázott ablak egyik épen maradt szőke üveg tábláján merengett ; piros cziczkendő alatt szorongó kis keble erősen dobogott a' legkisebb zörejre, szemei elfáradtak a' hosszúság kinézésében, szívének lüktetését el-elakasztá a' néma aggodalom ; hasztalan várt, nem jött az, kit égető vágyai kerestek. Erzsike 16 éves volt.

— Öreg apám — szakasztá meg a' csendet egyik gyermek a' kemencze vállán — a' kemencze megsütötte a' kezemet, — — olyan hideg !

— Ne dőlj hozzá, kis fiam — szólott az aggastyán vigasztaló hangon — aztán nem fázol meg.

— Mikor adsz nekem kenyeret — kezdé ismét kis szünet után a' legkisebbik fiu, sírva fakadva — én már éhen vagyok.

— Holnap, gyermekem — válaszolt az öreg nehéz lélekzetet véve.

— Holnap ám — tévé utána az előbbi, síró hangon — hiszen már tegnap is holnap volt.

— Édes anyám mindig adott nekem kenyeret. — — —

— Adott bizony — secundáltak mindannyian a' többiek utána, 's a' rövid beszélgetést egy hosszú sírás fejezte be.

Nagy munkába került Erzsikének elhallgattatni apró testvéreit.

Csendesség lön ismét valahára. Erzsike előbbi helyét elfoglalandó, önkénytelenül térdelt föl az ablak alatt elnyuló színe-hagyott padra; ismét várt, és ismét szenvedett.

— Erzsike — szólítá magához Börönde Bálint a' bánkódó leányt — jer, ülj ide mellém. — Erzsike a' beteg ágya elé állt. — Annyi mindenféléről akarnék veled beszélgetni. Te mindig olly jó, olly szófogadó voltál; isten látja lelkemet, ugy szerettelek, mint saját gyermekemet.

— És én nem birom meghálálni jószágodat — felelé a' leány szemérmesen — igazán megérdemlem szemrehányásodat.

— Félre értettél, leányom; én nem akartam fölhányni, hogy szeretlek.

— Hiszem — csókolá meg az aggastyán kezét Erzsike, könnyebült érzéssel — az nem is lehet, hogy ne szeresd önvéredet, hiszen apám, édes gyermeked volt.

— Apád, gyermekem? — kiáltott föl az öreg indulatosan, 's szederjes kékké vált reszkető ajkába harapott.

— Igen — válaszolt a' leány megrettenve, és szemeit csodálkozással legeltetve az elsápadt beteg haragos arczáján.

— Ne ijedj meg gyermekem — folytatá kis szünet után Bálint gazda, — már mondtam, hogy szeretlek, . . . szeretlek, mert jó vagy, szeretlek . . . mert anyád, fiam hitvese volt. — 'S itt egy keserüt sohajtott.

— Nem értelek.

— Elég is ennyit tudnod; ha többet tudnál, nem bírnálak szeretni. Édes jó leányom, ülj közelebb mellém, mégis közelebb, így . . . Lásd, én már öreg vagyok, az öreg ember napjai ki vannak az úr előtt számítva; ki tudja, mellyik pillanat szólít ki az árnyékvilágból. Erzsike, ha én egykor nem lehetek köztetek, ne felejtkezzél meg kis unokáimról. Ők még elégtelenek maguknak gondjukat viselni. Oh istenem! — folytatá rezgő hangon az ellágyult öreg — szívem ugy tele van, mintha közelgetne az elválás órája; hozd ide árva unokáimat, hadd öleljem őket még egyszer szívemhez, hanem azt megmondom: ne sírjatok, mert akkor nekem is sírnom kellene, . . . pedig öreg ember szemébe a' könnyek nem illenek. — 'S a' zokogó kicsinyeket fojtott lélekzettel ölelé magához.

Rövid fél óranegyedig tarthatott e' szivrázó jelenet. Ki még nem látott szenvedő arcokat, előntve a' reménytelenség halavány színével, kinek keblét még nem szorongatá az éhen-halás átható félelme, kit nem busítottak a' szegénység keserű perczei, ki nem ismert szülőket, ki nem szeretett soha magzatokat: az nem képes felfogni, mi végetlen szeretet, mi kimondhatatlan fájdalom nyugszik egy ilyen pillanatban.

Erzsike szokatlanul el vala mélyedve; ő nem tudott arról semmit, mi körül történik. Szeplőtelen keble érzelmeit az öröm, és aggodás fájó-édesen ható munkája fárasztá. Erőtlen gondolatai az aggastyán által mondottak értelmezésével foglalatoskodtak, . . . nem bírt tisztába jönni szegényke magával.

— Apám anyámnak férje volt, és én . . . mégsem vagyok apámnak

leánya; talán mostohagyermek? ... oh istenem ... igen igen ... hiszen Bandi így csak távolról rokon velem, — gondolá magában a' legtisztább öröm édes mosolyával. Szívét szorongani érzé, alig győzött lélekzetet szedni. Majd ismét sötét boru vonult szabatos arca hó patyolatára, 's öntudatlanul engedte át magát a' bánatnak. Erzsike szeretett.

— Erzsike — fogá meg az elmerült leány kezét Bálint gazda, hoszszú neki-készülés után — te ismét szomorú vagy; szegény gyermek, meguntad, ugy-e, a' koplalást?

— Oh nem — válaszolt az álmából fölrettent leány — én nem arra gondoltam.

— Nem, leányom, meg van az látva a' mit én meglátok; rég fáj az már nekem, hogy te, a' ki kenyeredet tudnád keresni, itt sanyargatod magadat közöttünk. Vagy azt hiszed, nem veszem én észre, midőn egész isten-adta nap a' bánatban epesztet magadat? Sokáig hallgattam, remélve hogy állapotunk majd csak jobbra fordul; aztán egy szó mint száz, nem akartam, hogy más lábakepczája légy, de most már csak ki kell mondanom, a' mit hát tulajdonképen előbb is épen mondani akartam. ... Erzsi, keress magadnak szolgálatot; bennünket ... bizz a' jó istenre.

— Most érzem csak egész mértékben, hogy árva vagyok — rebegé a' leány alig érthető lágy hangon — te is meguntál, te is elüesz magadtól; ... nem, nem, én nem távozhatom innét, meg kellene halnom, ha tőletek elválnék, kiket annyira szeretek. — 'S összeborult érzékenyen átölelt kis testvéreivel.

Bálint gazdát kiforgatá szándékából e' néma jelenet. Szemei könybe lábadtak, és szóval szorítá beteg fejét a' könyeitől megkérgegedett kéktarka párnára. Lassu szöpögés, 's egyes tört hangu zokogás rázta föl olykor olykor a' beállott mély csendet. Rövid szünet után a' konyhában kemény topogás hallatszott. Valaki lábáról a' havat verte le.

II.

Egy zömök barna legény lépett be az ajtón. Hollószin göndör haja deres fürtökben hullott nyakába, pántlikás bárányszőrű sapkája alól. Tömött pilláu éles szemei szilaj tűzben égtek; egészséges fiatal arcáját alig mohodzó sugár fekete bajusza igyekezett férfiasá tenni; vörös posztó rózsakkal cifrázott négyszeg galléru félig viselt szüre egyik vállhegyén volt bokorra kötve, térdig lelógó kivert szíjkötőkkel amugy legényesen. Ugy állt rajta a' gunya mintha csak bele szabták volna. Apró pitykés posztófelöltője takarosán állott feszes csizma szárára huzott, végig gombos, téli nadrágjához. Bandinak nem volt párja az egész határban. Szerették őt pajtásai, mert igen jó szíve volt, de tartottak is tőle, mert a' tréfát nem értette; erőben megmérközni nem mert vele senki, pedig még csak 22 éves volt.

— Hol voltál ilyen sokáig — emelkedett egyszerre több hang, a' mint a' szobába lépett.

— Kenyeret kerestem nektek — szólalt meg Bandi fájó érzéssel, 's a' hóna alól elővett negyedrészt barna kenyeret darabokra törve osztá ki, hideg kurta szüire aljába csimpeszkedő kis öcséi között. Volt öröm a' háznál; ehhez nem hasonlítható a' király ebédje. Szegény gyermekek a' mult napból, egy pereczet sem éheztek kevesebbet 24 óránál. Bandi a' kenyér legszebb czipós részét tartotta meg, nem maga számára, hanem hogy Erzsikének adja.

— Fogadd el hát tőlem — unszoló Bandi a' szemérmes leányt olvadó lágy hangon — hiszen tudom, hogy éhezél; vagy neheztelsz rám érte, hogy csak száraz kenyeret adhatok? gondoltam én ezt már — sohajtott nagyot — hanem —

— Bandi — vágott közbe Erzsike, örömtől csillogó szemekkel — adtam-e rá okot, hogy ezt hidd felőlem? — 's remegő kézzel fogadá el a' darab kenyeret, mellynek ketté tört egyik felét ismét visszanyujtá e' szavakkal: — osszduk meg, tudom hogy magad még nem ettél.

Bandi egészen ellágyulva vevé el a' kenyérdarabot, mellyen Erzsikének egy tiszta könnyecsepe ragyogott, 's kimondhatatlan gyengéden szorítá ajkához. Illy magasztos szerelemvallomást a' világ még nem látott.

— Isten nem hagyja el a' szükölködőket — jutott végre szóhoz Bálint gazda — hol szerzedet az eleséget fiam? koldultad? ...

— Koldulni ... én ... ezt nem teszem soha — vágta föl fejét Bandi daczosan, 's nyakából kiakasztott szűrét az ajtó mögötti szalmaágyra lökte. — Egy szegény ember a' faluban agyon koplalta magát, szomszédjai sírt ásattak neki, hanem olyan fagyos most a' föld is, mint az emberek szíve, reggel óta alig birtam akkora lyukat vájni, hova egy korporsó befér; a' munka fárasztó volt, fizettek érte kilencz garast; ugy-e, furcsa: egyik embernek éhen kell veszni, hogy a' másik éhen meg ne haljon. A' napszámból aztán kenyeret vettem, és neked egy meszely vörös bort, a' kenyeret szerencsésen haza hoztam, hanem a' bort —

— Megittad — egészíté ki az öreg, nyugott hangon — jól van jól! hiszen magad kerested; aztán, tudom, el voltál fáradva. — Erzsike egy sokat mondó tekintetet vetett a' szótalán ifjura.

— Nem én — folytatá Bandi bizonyos nemével a' zavarodásnak — hanem, nem is tudom én, minek van az embernek jó szíve, ha már egyszer szegény ... Ollyan nehezemre esik magamat menteni, pedig hát ez uttal, isten a' bizonyságom! nem én voltam hibás. — Épen haza felé tartottam, midőn az utca sarkán, egy fáradt jobbágyember találkozott velem a' szomszéd faluból; szóba állt velem, mert meglehetős gunyámról ítélve a' jámbor azt hitte: torkig uszom az isten áldásában; szeméből láttam, hogy kérése van hozzám, de szégyenlett koldulni. A' mint aztán a' dolgot előadta, levelet hozott az uraságnak, hanem fáradtságaért még csak kenyeret sem tettek elébe, kérni meg restellett; a' mint a' kastély udvarán keresztül vándorzorgott épen, egy dézsa hajában főtt krumplit öntöttek a' sertések elé, szó nélkül markolt ki néhányat, de az arcátlan cseléd, ki a'

szívtelenséget bizonyosan urától tanulta, úgy felé talált nyulni a' keverő fával, hogy az egyik képe még most is ég bele.

— Szörnyűség, szörnyűség — ingatá ősz fejét Bálint gazda, és szemei a' beszélőn függöttek.

— Ugy-e, hogy szörnyűség? néhány redves krumpliért . . . pedig ezen szegény embernek otthon hét gyermeke koplalt. Két egész mérőföldet kell neki még ma haza gyalogolni, illy időben, a' hó egyre esik, a' szél csak úgy hordja, a' jó kutyát is kár volna kiverni, . . . de a' szegénynek többet kell kiállni. Kért aztán, midőn látta, hogy sorsán bánkódtam, venni neki utra egy korty pálinkát, visszaszolgáltatásig. Meg esett rajta a' lelke; jó apám: a' neked szánt meszely bort kiittattam vele.

— Áldjon meg érte az isten! ezt ugyan jól tetted, gyermekem — tevő utána az öreg, rezgő hangon.

Erzsike nem tudott szólni, fejét az ifju keblére hajlítá, és szemeiből a' részvét könnyei jóltevő kedvesének szívére hullottak. Soha sem szerette ő még Bandit úgy, mint e' pillanatban.

— Hanem itt olly hideg van — tipegett föl alá Bandi a' forró ölekezés után — csodálom, hogy a' lélekzet meg nem fagy. Erzsikém galambom, ne vedd rosz neven, de azóta már befűthetél volna.

— Mivel -- szólott közbe a' beteg tompa hangon — ha csak nyoszolyám fát nem akarom alúlam a' tüzre rakatni?

— Mivel — ismétlé Bandi egykedvűen — hiszen arra való azon nyaláb rőzse, mellyet még virradat előtt a' konyhába czipeltem.

— Nem vettem észre — válaszolt Erzsike vontatva, mintha figyelmetlenségét röstellené, 's néhány percz múlva, vigan dúdolgatva melegegett a' begyújtott kemence szájánál.

— Fiam, fiam, — kezdé meg a' beszélgetést ismét Bálint gazda — nekem úgy látszik: te ne nem jó úton jársz; mondd, honnét hoztad a' fát?

— Az erdőből! — lön az egyhangu felelet.

— Az erdő az uraságé, és így nem a' miénk, ahoz nyulni pedig a' mi másé, a' törvény tiltja.

— De illyen mostoha időben! —

— Mindig, mindig, itt nincsen kivétel.

— Én nem tudom, mit tart a' törvény; annyit hallottam róla, hogy emberek hozzák; de azt tudom, mit tart az isten igazsága, mert szívembe van vésve. — 'S levert kedélylyel könyökölt a' por ellen gondosan betakart sublatos ládára, melly kiházásitáskor Erzsinek volt szánva. — Vagy hát — folytatá ismét föl pattanva — csak annyira kell becsülni a' szegény embert, mint egy hitvány ebet, mellyel senki sem törődik: éhen döglött-e el, vagy a' hidegben fagyott meg?

— Ne káromkodjál, fiam, az úr végzése ellen, inkább imádkozzál. . .

— Imádkozzam — szüre Bandi fogai közt a' szót — dejszen imádkozhatunk ott, ha nincsen láttatja. Te mindig csak az isteni végzéssel . . . a' törvényt nyel állsz elő; hát mellyik isten törvénye kívánhatja azt, hogy a'

szegény elnyomassék? Gabonánk alig termett vetés alá való, erre mitsem szólnék, mert a' szükség mindnyájunkkal közös . . . Jóságaidat elhajtották a' rossz emberek, — te még csak nem is bosszankodtál . . . Az uraság, csupán mulatságból házadra lőtt egy tarka varjuért, az égő fojtástól a' tető lobbót vetett; hagyott-e meg számunkra a' tűz egy árpaszemet is? . . . Azt mondtad rá, legyen meg az ur akaratja, — dejszen, tartsa ezt már isten végzésének a' ki tarthatja, de én, csakugyan nem tartom. — 'S helyét nem találva ögyelgett az üres szobában.

— Az uraság szavát adta kárunk megtérítésére.

— No csak azt várjuk — dünnögé Bandi szokatlanul elkomorodva — addig halottainkból is feltámadhatunk, 's újra meghallhatunk.

— Hiszem, nem sokára fellábalok én is — vigasztalá szilaj vériű fiát a' becsületes pór — dolgozni fogunk, ha isten erőt ad, munkánk után valahogy' majd csak kihuzzuk a' telet.

— Dolgozám én, de mi haszna, nem ad munkát senki . . . egy pár garasért kiforgatnám a' templomot fundamentomából. —

— Aztán hallom, a' vármegye is meg akar emlékezni a' szükölködőkről.

— Akar ám — tevé utána Bandi, hátra simított hajáról a' fölolvadt hóvizet rázogatva — csakhogy az a k a r a t t a l még nem lakott jól senki. Épen ma írják össze a' szegényeket a' helység házánál; de nem azért, hogy kenyeret adjanak a' kezökbe, hanem hogy kitudassék: hányan szánták el magukat az éhen-halásra. — Mert későn adni valamit, vagy semmit sem adni . . . az én eszem szerint legalább, egyre megy. Hosszú tanakodás után magam is rá adtam fejemet, hogy érettetek oda ólálkodjam; pedig úgy általlottam . . . a' szemem majd kisült, fülem hegyéig el voltam pirulva, mert alamizsna-kéréshez arczom bőre vékony. Mielőtt szóhoz juthattam volna, az összeíró esküdt végig nézett, aztán azt felelte: „se sánta, se béma nem vagyok, én ugy is élélhetek“ — az a' jó ur azt gondolta: az egészséges ember koplalással is jól tud tán lakni.

— Tűrjünk, gyermekem — végzé az öreg, engesztelő okaiból kifogyván — mit is tennénk egyebet szegények, csak nem rabolhatunk . . .

— Rabolni! — kapta meg Bandit e' gondolat; ez volt az utolsó szó mellyet egész estve ejtett.

A' házikó lassanként bemelegedett, 's Erzsike egy nagy tál párologó rántott-levelessel lepte meg a' hallgatag családot.

Bandinak nem esett jól semmi, szokatlanul el vala merülve; nagy dolgokat főzött ő agyában, 's lelke csak akkor fájt . . . szíve akkor vérezett istenigazában, midőn kifáradt gondolatai Erzsikére tértek.

III.

Néhány nap telt el. Az urasági lak vörös márvány ivezetű tág kapuin czifránál czifrább szánok csörgöttek ki élvezetben csömörlött úri vendégekkel, az egyszerű falu jeges utcáira. A' kastély ablakai, pillanatra,

nyitva állottak, csipős szél zaklatá ki a' gazdag butorozatu termekben megpessedt levegőt. Két napig tartott a' lakomázás, két napi lakoma költségeivel négy hónapra lehetett volna kitartani a' falu szegényeit . . . A' vendégek eloszlottak; a' zaj lassanként elhangzott. Minden csendes lön.

A' kastély felé egy ifju pórhölgy közelített. Öltözete feltünőleg tiszta, és csinos volt. Arczát, a' fejére takart puczos nagy kendőtől nem lehetett látni. Igen bátortalannak kellett lennie, lábai csak úgy remegtek alatta. Az úrlak kapujában megállapodott; látszott, azon gondolkodék: bemenjen-e vagy visszavonuljon. Nagy dologban kellett járnia, hogy bemenetelre határozta magát, mert a' kastély ura, hír szerint, szívtelen ember volt.

Darándy Vincze, a' jó földü helység gazdag birtokosa, az előcsarnokban vadászebeit etette, midőn a' pórhölgy, egész testében reszketve belépett; az elkényeztetett ebek féltékeny nyöszörgés 's csaholás közt úgy ugrottak szét nyert zsákmányaikkal, mintha az elsápadt arczu vendégtől féltették volna a' nekik szánt falatot.

— Már megint ez a' koldus ringy-rongy nép alkalmatlankodik — riadt föl a' boszus háziúr, 's vadászostorát arczon csapásra emelte.

A' megrettent hölgy hirtelen elhaló lassu sikoltással lépett vissza, 's fejét takaró kendője vállaira hullott.

A' szelidült uraság átvillányozva ereszté le ostorát. Egy angyali szép arczot látott maga előtt, minő kastélyában még nem fordult meg soha.

A' pórhölgy Erzsike volt.

— No, ne ijedj úgy meg — közelített nyájasan Darándy a' félénk gyermekhez — mondd: mi járatban vagy?

Erzsike nem tudott felelni.

— Szólj, hiszen látod, hogy jó vagyok hozzád.

— Öregapám, 's kis testvéreim éheznek — szólott végre a' félelmét legyőző leány rezgő hangon — szomszédaink a' jó emberek segitenének rajtunk, de maguk is szegények; nagyságos uram, koldulni jöttem egy darab kenyeret.

— Segíték rajtatok — fogá meg a' leány kezét Darándy, kéjsovár tekintettel — falatomnak felét is meg szoktam osztani a' szükölködőkkel . . . A' hazug, életében még senkivel sem tett jót.

Erzsike nem mert kételkedni.

— Jer, kövess szobámba.

A' tapasztalatlan gyermek hitt a' róka szavainak; sokkal ártatlabb volt ő, hogysen el tudta volna gondolni, minő vész fenyegeti őrzött becsületét.

A' mint a' nagy terem ajtajába lépett, tündérvilágot látott maga előtt nyilni. Legszebbnek ő eddig csak a' templomot tartotta; de mi volt az, ezen úrlakkal egybe hasonlítva! Piros bokáju kék harisnyába szorult picziny lábairól tömött fodru pántlikás papucsát csendesen letolta. Világért sem mert volna bennök a' pompás szőnyegre rá lépni

A' terem közepén elnyúló nehéz asztal rakva volt drága edényekkel, 's egyéb maradványaival a' gazdag lakomának. Erzsike éhező testvéreire gondolt.

Négy szobán ment keresztül Erzsike, lélekzete elszorult, szegény, félni kezdett, hogy talán már ki sem tud találni. Kimagyarázhatatlan varázsszerűen hatott reá minden, hova csak szemeit vetette. Az ága-boga, nehéz aranyos csilárok, mythologiai ábrákkal szépen beirt falak, kisebb nagyobb táj- és arcfestvények . . . mellyek majd megszólaltak szerinte; — nehéz damask függönyök, gyönyörű bársonypamlagok, pompás rá-mákba foglalt roppant tükrök . . . a' merre csak tekintett, mindig látta magát — utoljára már nem is mert nézni.

Ötödik szobában állapodtak meg.

Darándy, otthonos kényelemmel egyik pamlagra dőlt, 's hiuz szemei az elfogódott leányon pihentek.

— Közelebb, szép gyermek, közelebb — kezdé az élvezetszomjas úr — igaz, nevedet még nem is kérdeztem. —

— Nevem — válaszolt a' leány rövid gondolkozás után, némi zavar-dással — Erzsi.

— Erzsi, jőj közelebb, — 's a' szemérmesen vonatkozó leányt le-ülteté.

Az apró kerekeken álló támlásszék hátra pörgött. Erzsike ijedten ugrott föl róla, azt hitte : a' szék letörött alatta. Beszélhetett aztán Darándy, a' leány nem ült le.

— Erzsike — folytatá a' kőjelgő pillanatnyi csend után, a' remegő le-ány kezét gyengén megszorítva — te még olly ifju vagy. —

A' leány hallgatott.

— Hogy' segítsek rajtad? . . . mondd, nem akarnál-e nálam szolgál-tatba állni? . . . sőt többet mondok, lásd, én igen jó vagyok hozzád, Erzsike, én téged örökbe fogadlak — 's ujjaival a' bátortalan leány ajkát megérinté — ugy-e nálam maradsz?

— Nem én — felelt a' leány ösztönszerű borzadálylyal, 's gombölyű uj-jait, a' kőjelgő kezéből elvonta.

— Erzsi, legyen eszed — tevé utána Darándy némi megütközéssel — lásd, én téged ki akarlak szabadítani a' nyomorúságból, . . . gazdaggá teszlek.

A' dölőfős úr azt hitte : mihelyest szegény valaki, annak már becsü-lete is potya, és eladó.

— Nagyságos uram — felelé a' leány önérzettel — én kenyeret kérni jöttem ide, nem magam számára, . . . öregapám betegen fekszik, ágyá-nál öt apró testvérem éhezik; isten soha se bocsátaná meg bűnömet, ha őket elhagynám. Csak most érzem, minő nehéz a' koldulás annál, a' ki nem próbálta, — 's könnyei sebesen hullottak. — Kérem, vezessen ki, ollyan rosz itt nekem, alig bírok lélekzetet venni; mennem kell, otthon várnak reám.

Darándy elnémult. Sötét redők huzódtak forró homlokára. Valamit

tervezett magában. Mielőtt szóhoz jutott volna, az oldalajtót egy szőke haju sugár ifju nyitotta be.

— Apám — kezdé az álmélkodását elrejteni törekvő ifju, kezében egy ivpapirossal — a' szükölködők felsegállítására pár ezer forintot irtam alá nevedben; kérlek, hogyha kifizetnéd. —

— Örjögő fattyu — fakadt ki Darándy indulatosan, kit már maga ezen nem várt találkozás is eléggé boszantott, — legjobb agaram alig volt drágább kétezer forintnál, ... vagy lopom én a' pénzt, hogy ennek a' bitang koldus népnek hányjam.

Erzsike összeborzadt, midőn hallá, hogy az uraság többre becsüli kutyáját a' szegény embernél. Szótalanná tette a' néma fájdalom; de midőn az ifjura tekintett, lelkét imádságszerű gondolat szállta meg.

— A' pénzt el akarod kártyázni, ugy-e — csavarított egyet a' dolgon a' ravasz cselszövő, a' mint a' leányt leveretve látta.

— Apám — válaszolt a' sértett ifju nemes önérzettel — hát minek tartasz engem? —

— Egy könnyelmű ifjunak — majd csak magam segíték azokon, a' kik megérdemlik, — 's a' kézen fogott aggódó leánynyal lassu beszélgetés között eltávozott.

— Ezt nem értem — szólt Béla egyedül maradván — a' leány szép, ... itt vihar látszik támadóban lenni, ezt el kell hárítanom, csak valahogy' az öreg úr kártyájába bele tekinthessek, — és sötét árnyként húzódott szobáról szobára a' beszélgetők után.

— Darándy Vinceze tehetős ember volt; minő arányban növekedett gazdasága, jobbágysai azon arányban közelítették a' vég elszegényedéshez. Isten házában nem látta őt senki, a' környék kegyetlen zsarnoknak tartotta. Felesége egy volt neki, mióta szerencséjére az is megholt, özvegy életet élt.

Két évvel haladta már túl az ötvenet. Követelő sötét arczával visszataszító harmoniában állott apadt sasszemeinek gögös tekintete. Gyermekségétől fogva nem borotválkozott. Ajka vörösfakó szakállal volt benőve alsó szájszélétől kezdve egész odáig, hol a' bársing felülről végződik. Ha csak század részben lett volna olly jó, mint felfuvalkodott, szentek sorába lehetett volna bejegyezni.

A' faluban nem volt egyetlen ember, ki szerette volna. A' jóra való anyák gondosan őrizték tőle leányaikat, mert úri jogait oda is kiterjeszthetni vélte, hova isteni, és emberi törvények szerint, becsületes módon ki nem terjeszthette.

Néhány pillanat mulva Darándy visszatért.

— A' leány megátalkodott becsületes bolond — mormogá magában fojtott, vad kacajjal, — látszik, még nem koplalt eleget. Egy okos gondolat eloszlott minden nehézséget, ... körmeim közt vagy kis gerle; prédáját nem ollyan könnyen ereszti el a' sas. — Bélát még ma neje után küldöm, különben ez a' moralista fattyu még utamat állja, ha más gondja

nem lesz. Menyem asszony már úgy is rég oda farsangol, minden áron haza kell szereznem, — 's gondolatokba merülve ült íróasztalához.

Darándynak egyetlen örököse Béla volt; de ez már messzire elütött apjától.

IV.

Nem messze Darándfalvától az erdőnyílás alatt, keskeny dombtetőn kanyarodott át a' járatlan országút.

A' dombtetőn elszánt rabló állott.

Kerek fészkü pörge kis kalapja szemére volt ütve, nem azért mintha szégyenlette volna magát bűnös pályája kezdetén, hanem mivel mindig úgy szokott az neki állni, valahányszor nagy gondolatokat forgatott eszében. Fiatal arcán erős határozottság ült; olykor-olykor egyet káromkodott, és somfanyelű baltáját meg-megforgatta kezében.

Nem mutatkozott szerencse a' szegény legénynek.

Téli álmát aludta a' mostoha természet, 's a' jeges gallyakra itt-ott lefagyott varjak rekett krákgását kivéve, legkisebb nesz sem hallatott a' rabló körül . . . a' kerek ég alatt. Istentelen hideg idő volt. Az utas nem mert kiindulni az enyhe csárdából. A' fagyos hó csak úgy nyikorgott kinyájában az ember lába alatt.

Csak a' rabló állt helyet a' csikorgó hidegben.

Vastag hó takarta a' földet mindenfelé, a' láthatár egy, szemmel át nem mérhető, fejtér tányérhoz hasonlított, melyre a' homályos ég volt roppant földöként borítva. Alkonyodni kezdett. Az átfázott nap fogát vaczogtatva hanyatlott ágyába, 's bucsúsugárai didergő fényében hideg tűzszikrákká fagyott a' hulló zúzmara.

Mindinkább sűrűdő szürkület állott be.

A' rablónak megkondult a' szerencse órája. A' domboldalon egy elrémült úrhölgy törtetett föl. A' rabló szive sebesen dobogott. Most érezte először, mi nehéz olly munkába kapni, mit soha nem tanult. — És miért épen asszony az első, — csikorított egyet fogaival; jobban szerette volna ő, ha senki sem jött volna.

— Ember — kezdé az úrhölgy a' rablóhoz érve — téged az isten rendelt ide, hogy engem megments a' kétségbeeséstől, — és szemeit kérőleg szegezé a' nehéz lélektusát szenvedő ifjura.

A' hölgy fiatal, és szép volt. Öltözetének egyetlen darabja kárpótolandhatá hosszas lesben állását a' fosztogatónak.

— Hát minek tart engem, asszonyom — felelt a' rabló nyers hangon, — hogy olly biztosan számol rám?

— Embernek — felelé a' hölgy dalhangon — kinek szülői, kinek testvérei, kinek felesége, 's talán gyermekei vagynak.

A' rabló nehéz lélekzetet vön, 's arcát elfordítá.

— Darándfalvára akartam utazni — folytatá reszketve az úrhölgy, — napvilággal szerettem volna elérni a' falut. Az erdő alatt a' közelebbi utat választá kocsisom, — de az utat behordotta a' szél, út nélkül bolyong-

tunk a' feneketlen hóban, míg végre egy roppant hófuvatban a' kocsí,...
a' lovak elsülyedtek. Embereimet segítségért küldém a' faluba . . . . . Oh
istenem! sötétetni kezd, ha segély nem érkezik, — ha itt a' vadak közt
künt kellene az éjjelt töltönnem? Te még olly ifju vagy, szived nem lehet
rosz; egy szerencsétlen gyöngé nő könnyörög hozzád, . . . imádságomba
foglallak naponként, csak meg ne vond tőlem ótalmadat. — 'S aléltn ka-
paszkodott a' kővé merevedett haramja nyakába.

— Kövessen — szólott kis szünet után a' rabló ellágyulva. — Meg-
mentem.

A' hölgy letépett nyak-ékeit kínálá a' sötét ifjunak, de a' rabló ne-
heztelve utasítá vissza a' gazdag ajándékot. Ki ismert volna benne az
utonállóra?

Utjok az erdő felé vitt. A' rabló elül ment; eszímáival nagy nyomo-
kat csinált úgy, hogy az urnő elég kényelmesen léphetett utána. Rövid
óraneget mulva a' hátsra értek, honnét a' fürgeteg a' havat elsöprötte.
A' fáradt hölgy a' szóvalan legény karjába fogódzott, 's könnyebben halad-
tak a' nyíláson keresztül messziről belátott erdei lak felé.

A' rabló Bandi volt. (Vége köv.)

S z a b ó M á r t o n.

V I S Z H A N G S Z A V A I.

H * * * C o r n é l i á h o z.

VI.

Zöld szigetben holdvilágnál
Nyugvó tenger hallgatásban
Szívepesztő ének hallik.
Büvös édes hívó hangok
Holdvilágos méla estén
Hableányok énekelnek. —
Tengeren túl sziklaparton
A' halász meghallja őket,
És megfájdul szíve tőlök.
Vágyat érez, ismeretlent
Menni, menni, fölkeresni,
A' ki illy büvéneket zeng.
Mintha vinné lázas álom
Nyugvó csónakát eloldja
És elbujdosik örökre.
Édes anyja a' halásznak
Várja ötet minden este,
Sírva várja, sírva várja
És többé nem fogja látni.
Szép hugája a' halásznak
Minden reggel, minden este
Térden álva hő imát mond,
És hiába és hiába
Mert többé nem fogja látni.

Hogyha volna jó anyám még,
 A' ki várjon minden este,
 'S testvérem ki reggelenként
 Értem jó istent imádjon,
 Megsiratna mind a' kettő ....
 Nem sirat meg senki engem .....

Aggteleki.

O P H E L I A.

Szerelmed hervadt, mint a' koszorú,
 Mit ujjaid közt szerte tépdesel;
 'S mert érzelmed, mint télben a' folyó
 Jéggé fagyott — nem sírsz, nem könnyezel.

Mint holdas éjnek kóbor vándora
 Eljössz regélni álmaid felől,
 De álmaidnak csábos szép világa
 Egy perczig él csak 's aztán romba dől.

Zavart eszméid, mint a' tört hajó
 Kormánytalan csapongnak szerteszét, —
 Örvényein zúzott romok gyanánt
 Föltüntetik szivednek életét.

Örült keserved hangja reszketeg,
 Szivednek húrja mert ketté szakadt;
 És minden íge halvány ajkidon
 Egy vérvirág, melly lelkedből fakadt.

Fölbolygatná a' holtak álmait
 Sugártalan merev tekinteted;
 Hogy merre tért az élet útja el?
 A' holt falaktól búsan kérdezed.

A' nagy költő, ki téged alkotott,
 Tán összegyűjté a' tört szíveket,
 'S a' tört szíveknek szellemárnyiból
 Holdfényinél teremte tégedet.

Berecz K.

N É Z Z Ü N K S Z É T

Borsod felvidékén!

Három gebét fogtak szekerünk elé, csillag, tündér, szikra nevezettel, 's midőn csendes ringás közben a' buzgóság már-már elnyomott bennünket: egyenlő akarattal suttogták a' buczefalusok: „uram! ébredj föl és adj egy kis abrakot!” Haladtunk, hol becsületesen léptetve, hol még a' léptetésnél is lassabban. A' Sajó jobb kézről csillámolva lefelé nyargalt; mi pedig föl a' hosszú rév felé tartottunk. — A' hosszú révnél néhány sápadt rabot láttam füstölő tűz mellett; köröttök számtalan faragott kő hevert szanaszét a' vizparton. . . . E' kövekből híd fog épülni a' Sajón, e' rabok pedig kénytelen kellenen építeni fognak! Igen itt az ideje, hogy a' közlekedés e' ponton állandó köhíd által

biztosíttassék; úgy is eleget szenvedtünk már, midőn majd minden áradat alkal-mával egyre omolt a' hosszú faalkotmány; 's a' szegény tótnak vagy lovát kellett megnyúzni, hogy átvergődhessék — mint épen harmad éve is, — vagy pe-dig nagy kerüléssel Kaza felé tolni az üres kocsit, mint nekem Rima-Szom-bathba utazónak, hogy szinte a' szemem düledt belé! . . . De hát ezen rabok, kiket mi már megszoktunk mindenfélre alkalmazni, tökéletesen építendének? . . . Ah! igen is, okos felügyelés alatt! . . . 'S vajjon, midőn a' miskolczy pia-czot olly hatalmasan kikövezték, nem volt-e mellettök okos felügyelő? . . . Az-zal jártunk jól, hogy szárazság uralkodott; mert esős időben aligha elvergőd-hettünk volna Velezdbe azon szekérruton, melly erdők alján, szántó földek közt vezet oda! . . . A' töltés helye ki van ugyan már jelölve; de mikor lesz egy-szersmind megtöltve, ez után még nagy kérdésjel jő . . .

Velezdet — mellynek temploma úgy ki van nyomva a' falu szélére hogy, ha a' Sajónak kedve tartaná, gyakran bebukkanhatna szent igét hallgatni — elhagyván, balra látszik a' völgy, hol Bóta és Mercse, két egymással határos palócz helység fekszik. Azért említem, mivel e' két faluról furcsa mon-dát regélnek. A' mercesei bíró lóháton járt kívül a' határban; 's ime a' határ-szálen megszólal a' kukuk 's hangja a' bótai erdőben más kukukot ébreszt föl. A' bótai folyvást kiabál; a' mercesei pedig elhagyja. „Néesszi — mond a' meg-ütközött bíró — a' bótai kukuk mé csufolja a' mecscseseit, a' vóona méee széep!” Megkötötte urát egy bokorhoz 's maga egész elszántsággal fölmászott azon tölgyfára, mellyen a' mercesei kukuk elhalgatott 's torka szakadtából kezdett kiabálni: kukuk! kukuk! A' bótai kukuk régen retirált már, de bíró uram mégis ott küzdött, hogy győzelme a' teljesnél is teljesebb legyen. — „Illa — monda végre kipirult arczczal — most má nem mondhatnyi, hó Bóta meszé-genyítette Mecscsét!” Mikorra lejött, lova végképen oda volt; búsan balla-gott haza, mindent elbeszért a' tanácsnak és a' böles tanács elvégezte: meg kell téríteni a' közönségnek bíró uram kárát; mert a' falu becsületinek ótal-mazásában veszett oda marhája . . . Túl a' Sajón látszik Putnok több hely-ségekkal, mellyek közül csak Héthet emelem ki, mivel tornyán — mint mondják — ezen vers áll Pindarustól:

Héthy uram idejébe
Épült ez a' torom Héthbe
Ezerhétszáz hetvenhétbe! . . .

Fölkapaszkodván a' partélre, mellyen át Sajó-Némethibe visz az út, fölséges tájkép tárult előmbé. Tágas völgy, előntve habzó kalásztengerrel, mintha képezte volna a' megvalósult reményt, mellynek eleven zöld színében két felől erdő-koszorúzta halmok és rétek pompáztak. Nyugatról a' gömöri hegyek festői csoportozata kékeltet, csak homályos körrajzát engedvén látni a' legvég-sőknek. Alattam fénylett a' Sajó csendes tüköre; a' nyugonni készülő nap su-gárai ragyogva omoltak reája, mintha kérdezték volna: mit üzensz tőlünk a' tengernek? Az alkonyi szellő rengette a' falevelet, a' madár dalolni kezdett, egész természet legpompásabb nyári estvének előjátékát mutatta. „Hej, uram! nagyon mély itt a' Sajó; de ám széles is!” e' szavakkal ébresztett andalgásom-ból a' kocsis. „Azért még csak át tudnád hajítani?” kérdém a' halvány fiút. „Most épen bizony nem tudnám én; aratás után, ha jól lakom kenyérrel, talán talán átsulytanám!” . . . Hányan gondoltok terített asztal fölött a' szegé-nyekre? . . . Hányan birtok annyi önmegtadadással, hogy a' nem fölötte szüksé-gesből egy részt az inség enyhítésére adnátok? Én nem mondom azt, hogy megjutalmaz érte isten; hanem azt mondom: a' melly fillért a' koldusnak ve-tétek, sem csalásra, sem csalatásra nem visz benneteket. —

Sajó-Némethivel kezdődik a' Palócz-völgy, ettől kezdve tiszta catho-licus falvakat ér az utas. Némethi, hegy tövében fekszik, sőt egy-két háza és temploma tökéletesen hegyen épült. Templomának két ajtajára Rákóczy pro li-

bertate pénzei vannak szügezve, a' nyugat felé néző ajtón 41 darab, a' dél felől 48. Senki sem tudá megmondani, mikor 's mi okból kárhoztatták ezeket ide. Mint sok helyen, úgy itt is együtt van a' templom a' temetővel. Miért építenek templomot temetőkerthbe? vagy temetőt miért oda, hol templom van? Tán azt akarja ez jelenteni, hogy a' halottak sötét országába egyedül a' hit fátyla világít, melyet azért ápolunk, erősíteniünk kell? Vagy azt, hogy valahányszor istent imádni mégyesz, emlékezzél halálodról 's annál buzgóbban ragaszkodjál a' lelkiekhez? Azon hegy, mely a' falu fölött emelkedik Putnok felől nézve tökéletes síralakúnak látszik; közelről pedig az egész egy hajdani rabló cseh fészeknek összehányt földmaradványa. 1458-ban Héderváry László Rozgonyi Sebestyénnel, Galgócz és Vadna várát bevette; következő évben Mátyás Egren által személyesen Pata várának vivására indult, innen Sajó-Némethihez jött 's ekkor szórta ki a' nevezett hegyen volt várból a' cseheket. — A' tetőn — mint ha gyászolná a' mult időket — egy fakereszt áll Pyrker érsektől, talán 1829-i egyházlátogatás alkalmával emeltetve. Hangony nevű erecske választja itt Borsod és Gömör megyét 's nem egy helység van, melynek szántóföldei két megyében fekszenek; tehát szűz vállas lakói két megyében restorálnak, 's iszákoskodnak. —

Várkony tiszta, csinos falu; város is van nálánál alábbvaló. Utezája olly széles, hogy akár a' székvárosnak is becsületére válnék; iskolája pedig — mint illik — fő-fő épülete, dísz a' falunak. Hogy belül az eljárás és siker megfelel-e aztán a' külső csínnek, arról ez uttal semmit sem mondhatok. Földesúr itt az egri káptalan, mely emberbaráthoz illőleg nyitá föl magtárját az éhséggel küzdő jobbágyok segítésére 's nagy mennyiségű életet osztatott ki részint ócsó pénzért, részint csupa jószívuségből . . . még ott létemben is mérték a' kenyeret a' tisztartói épületben. Egy zivataros estvét töltöttem itt többek társágában az irodalomkedvelő B . . . Somával; zivatarost, mennyiben a' vörös bor sötétlett, mint a' borulat, szemeink villámlottak, éljen harsogásunk mennydörgött, poharaink pedig csöngettek, mint a' félrevert harang. — Lankadatlan kedvvel üzi itt egy fiatal az erőmű-tant . . . 's hol van a' jutalma eddigi fáradozásának, hol van kinézés növelni reményeit? . . . Egy nyomorú szeszgyárban tengődik! Hiszen Pesten bizonyos „nagy konczok“ nyilván kimondták nekie, hogy elment az esze, ha mechanicussá akar lenni; lépjen vissza, válaszszon más mesterséget stb. Ej, ej, uraim! ránczos szemöldű idegen fajzatok! hát csupán önökre szállott volna pünkösdkor a' szent lélek? . . . Hát ez a' föld, mely önöknek fehér kenyeret ad, nem tudna szülni önökhöz hasonló, sőt önöknél dicsőbb férfiakat? Vigyázzanak, mert közelget az idő, mikor e' nép is önön szemeivel fog nézni.

Közel esik Várkonyhoz a' készülöben levő ózd i roppant vasgyár, mely márig is bámulatra ragad; ha pedig elkészül, páratlan lesz a' birodalomban. Vidéke alkalmasabb, mint bárhol egyebütt, mert minden felől kőszéngazdag hegyek zöldellenek körötte; egyedül az utak tesznek némi nehézséget a' vas szállításra nézve, melyek azonban időjáráttal bizonyosan javulandanak. —

Várkonyból Csé pá n y b a hajtattunk. Csépany felé már szorul a' völgy, még eddig csak volt látkörünk; ezentul majd egész Bánfalváig hegy hegyet ért orrunk előtt. — A' palóczok nagy mennyiségben termesztik erre a' mákot, három-négy táblaföld egymás mellett azzal van bevetve. Épen akkor virágzott, hogy én ott jártam 's gyönyörködve szemléltem az élénk színű tarkaságot. Szép a' mákvirág; mégis ha valakit gúnyolva akarunk megszólítani, azt mondjuk a' mit Harapófogó Dániel mondott a' szökevény Zérónak: „Megkapod, te gyönyörű mákvirág!“ Csépanyfalváról mitsem jegyezhetek, hacsak templomát meg nem említem; a' falu az, de nem a' falu erejéből.

Menvén Csépanyból Arlo felé mindenütt sárguló vetések közt, több helyen szemembe tűnt, hogy imitt amott megaratgatták már a' gabonát . . .

Hiába! az éhezőknek nehéz a várakozás. — „Hát ti, ócsém! arattatok-e már kenyérnek valót?” kérdém fiatal szekeresünket. „Arattónk bion, méé most is fá a tenyerem.” Lesz-e sok gabonátok? . . . „Ó de hó lesz, de hó lesz! im eleöre meettük má mink a' mostanyi terméest!” 'S hányan vannak, kik ismét semmi nélkül lesznek jövődre, hacsak munkás jóltevőség fön nem tartja őket? Mikor elégli már meg az úr e' gyarló nép ostorozását? — A r l o szétszórt házakból álló mocsáros kis helység; két részre oszlik 's az egyiket Egyházas-Arlónak híják, mivel ott van a' templom és az iskola, melly a' várkonyihoz hasonló díszes. Valahányszor iskolát csinos — 's a' növelés céljának szentségéhez illő külsőben látok, mindig édes örömet érzek fölwillanni lelkemben. Legyen az illy intézet neesak a' benne működő vezérek-, hanem alakjában is valami tiszteltes, hogy a' gyermek, mihelyt küszöbén átlépett, mintegy a' falak által is emlékeztessék tisztaságra, szorgalomra, szépre, jóra, 's vegye észre, hogy ez a' hely minden tekintetben különbözik apjának istállójától . . . De hány faluban (vagy városban is) van még nálunk kevesebb gond a' népiskolákra, mint egy baromistállóra?! Bizony igen sokban! . . . A' palócz házak — kevés kivétellel — sárból épült jó nagy alkotmányok 's rajtok elülről két ökölnyi kis lyuk feketlik ablak nevezettel. Ez furcsán jellemző! Talán nem szereti a' palócz a' világosságot, hogy ugy félti háza belsejét a' nap sugarától? Egyébiránt néhol meg városokban megfordítva látjuk: kívül borzasztó ablak-táblák fénylenek, 's belül a' házban még sincs világosság.

Az Arlóhoz közel eső Járdánháza bús omladék volt ekkoriban. Ez előtt néhány hónappal isten és a' vétkes gondatlanság tüzet bocsátott reá, melly imitt-amott még az utolsó karófarkat is megemésztette. Sok emlékezetre méltót találtam itt egy magyarlelkű szives családnál; miért ne írnam le, ha már bolyongásom leirásába fogtam? Láttam tökéletesen ép urnát, mellyet a' szántó-földön lelt valami cseléd, tartalmával, ökölnyi nagyságu hamutömeggel. Ki tudja, kinek hamva járt ekkor köztünk kézzel kézre hárfazengés 's pohár-koczczagatás alatt, 's ha tán multságkerülő volt az élő, gondolhatta-e, hogy még holta után is vig ficzkók által gyötretnek megtalált porai? A' régiek azzal is állandóbbá tévők emléköket, hogy sokáig fenmaradható edénykébe temetkeztek . . . a' mi hamvainkat egy-két század mulva a' szellő sem találja meg . . . Hiszen csak tetteinkről beszélne aztán a' krónika! . . . Fő figyelmet érdemel egy kővé vált dió, fél oldaláról a' kemény külhéje le van somozra 's annál fellegesebb a' csupaszon álló két czikkéből. A' héj törése, a' bél, a' közötté levő fás erek — minden, minden olly természetű, hogy szinte szájához ragadja az ember! A' régi pénzek közt is gyönyörű egy ezüst darab, Bethlen talléra . . .

A' „rospontost” annak rende szerint „kerétancziával” kielégítvén, új alkalmatosságunkon B a l a t o n felé tartottunk. Útitársam örökké egy nótát dúdolt az ő párahangján; Járdánházán ragadt az reá:

„Haragszik rám a' cséepányi béeró
De méé jobban Fodor szóga béeró
Méeg azt írta néekem a' levőbe
Vár te hunczfut kerü a' kezembe!”

Addig dúdolt, addig nyikorgott, míg utoljára az ég is megunt, elborúlt . . . és tán borzasztó zivatar kerekedik, ha czimborám a' nótát abban nem hagyja . . . Fiatal búkkösből bujdokoltunk egy darabig 's mind a' regényes táj, mind különösen a' parton fölfelé kinlódó gebék kedveért gyalog bujdokoltunk . . . Fél rohadásban levő számócák piroslottak imitt-amott az útszélen. Eszembe jutott Kazinczy G.-nak egy toasztja, mellyben a' hasonlat ez volt: „Ollyan vagy, mint a' számócza; míg virágzik, színeinek pompáját bámuljuk, 's édes illatában gyönyörködünk, ha elvirágzott.” Erre valaki a' dús ebédnél hallgatók közül: „igen bizony, de a' számócza sem kell a' kutyának sem, ha megrohad!” . . . Miveltség, vagy parlamentaris szusz-e aztán az illyen, én meg nem mondom. — Tökéletes

lapon valánk már az erdőben 's egyszer a' mi palóczunk megállítja lovait és kereket köt. „Miért köti meg a' kereket hé? — Hát csak! „De miért kínozza marháját, mikor itt nincs leereszkedő?“ Mink má ezt ittéig í szoktuk!... Milly sok bolondságot elkövet az ember csupán azért, mert azt mások is ugy szokták; hiszen nálunk a' törvénytevő is, a' helyett hogy a' valót és az igazat vizsgálná, gyakran azt mondja: ezt így szoktuk... és ezzel be kell érniünk, ha mindjárt fejünk lágya forogna is szóban. —

Balatonban csakugyan elért bennünket az eső 's várakoznunk kellett, míg hirtelen mérgét kiadta. Egy lelket sem látánk az utcán, csupán egy bajszatlan férfiü mereszté szemeit a' töltés árka mellett szürke porköpönyegében, jelentvén, hogy ébren van ő, a' tévelygő juhoknak pásztora. — Apátfalva felé változik az eddig kevéssé érdekes táj képe; a' völgy mindinkább tágul 's patakos rétek, zöldellő halmok kínálkoznak a' szabadabb tekintetnek. Estve jutottunk

Apátfalvára 's ott töltök a' vasárnapot. Ez a' városka mind építkezési csinra, mind vallásos érdekre nézve főhelye a' palóczságnak, sőt utóbbi tekintetben talán egész Borsod megyei catholicusságnak. — Figyelmet érdemel a' várostól néhány száz lépésnyi távolra fekvő nagy templom, melly goth izléssel keresztalakra épült. Nem tudom megfogni, miért épen illy alkalmatlan keresztalakra? Belül a' templomban megtekintésre méltó az oltárfolótti tábla. Szébb Máriaképet alig láthatsz, mint itt! — Tözsomszédságában áll a' templomnak az ujonan rendbe szedett derék porcellángyár, mellyből bármely magyar asztalán helyt fogható művek kerülnek ki. Csakhogy hiába! a' bécsi nem apátfalusi 's amaz nem olly ócsó, mint emez; sokunknak pedig csak drága külföldi holmi kell, ha mindjárt szemétdombra való is az. — A' gyár déli szögleténél csillámlik néhány terepély fa árnyékában a' híres szent kút. Nagyboldogasszony napján, mikor 7, 8 ezer ember is összegyül itt nagy bucsúra, sok igazságot szomjazó lélek megfrisul e' forráskából; de volt idő, mikor nem lehetett partjaihoz lépni a' megbűszhődt embervér miatt. — Igenis! e' nép vérének hullásával engeszteli meg az úristent, kihez pedig hitnek általa lélekben és igazságban kellene közelítenie. A' mult évek valamelyikében hatóság volt kénytelen magát közbe vetni, hogy szent dühökben el ne vesznének a' jámborok; vasvillások rendeltettek melléjük vigyázókul 's mégis nem egy találkozott, ki megesalva az öröket, az erdőbe iramlott 's boldognak érzé magát, hogy titokban kedve szerint kordászkodhatott. *) — Ha népnevelésünk a' nemzetnek legszorosban lelken fekvő ügygyé nem válik: megérhetjük, mint a' csibukos török, hogy kegyelemből fogunk türetni, ha fogunk, az europai civilisatio sánczain belül. — Azon területen, hol most a' templom, gyár, malom fekszenek, hajdan vár állott, mellynek gyér maradványai most is láthatók imitt-amott. Közöttök néhány évvel ez előtt találtak egy harangot. Azt mondják, IV. Béla a' saját gyászos ütközetből futván, e' várban pihente ki magát legelőször... Iskolája, vendéglője, derék épületek; az egész a' seminarium birtoka. — A' palóczok közt mindenütt megvan az, hogy a' gagyogó gyermek sem mehet el melletted az uton üdvezlés nélkül. Alig lépsz ötöt-hatot, mindenütt „dicsértesség a' Jézus! dicsértesség, dicsértesség“ hangzik füledbe. Ez is nagy figyelemmel tartott vallásosságra mutat; csak hogy a' vallásos neveléssel még nem adunk ám mindent, a' mit adnunk kellene!...

Apátfalvát elhagyva, elhagyjuk a' palócz 's azzal együtt a' pápista világot. Szilvás már reformált helység. Ki erre jár, el ne mulassa megtekinteni a' boldogult gróf. Keglevich Miklós udvarát, legalább meglátja, mikben talált kedvtelést egy felvilágosodott, bút nem ismerő, magyar szívű mágnás. Dom-

*) Kordászkodni szóval fejezik ki azon cselekvést, melly szerint a' töredelmező csupasz testét üti-veri, karmolja.

bon áll a' falu esinos háza, kiemelkedve a' többiek közül különféle fáknak árnyékában. Ha kelet felé tekintesz, rengeteg sötétlik előtted, melyben itt-ott tűnik fel egy erdei mulatócska 's elkészített út a' mulatóhoz . . . Meglátogatam a' virágos ágyakat, imitt-amott a' gyepek is fölverte már melléköket; jártam a' sűrű hársak árnyékában, ketté tört alattok a' márvány mulató-asztal, eltávozott a' házigazda, nincs itthon egyéb a' pusztulásnál. Betértem volna a' szobákba, melyek annyi víg napról tudnának hírt mondani; egytől egyig csukvák, szomorúan hallgatnak. Az udvaron filegoriácska áll, melyből csigalépcsőzet viszen le az alúl levő istállókba, megnéztem azokat is, üres volt mindenik, 's bujkáló prücsök sziszegése hallatszott szilaj mén dobogása helyett . . . Eltávozott a' házi gazda! — Jövén az udvartól jobb felé a' faluba vezető 's bokrokkal szegett ösvényen, egy kiálló helyen két kerekas ágyu ül, melynek hossza 12 jó araszt. Egyszer lövetett belőlök a' gróf, 's a' faluban az ablakok mind beszakadoztak. — Közel ide egy lábában két halmaz kisebb nagyobb golyóval küzködik a' rozsdá. — Gr. Keglevich elfogulatlan lelkének legmaradandóbb emlékét mutatja azon gyönyörű templom, melyet saját költségén emeltetett a' szilvási reform, egyház részére. — Ki a' jótételben örömet leli, annak élete dicsőségesebb a' bükk magányos bokrai között, mint egy másé a' csillogó városok hazug lármájában. — Kerekded alaku ez a' templom 's a' világosságot fölülről nyeri. Chorusa 16 oszlopon nyugszik úgy hogy, ha a' hívek száma történetesen rendkívül megsaporodnék, még egy karzatot lehessen a' mostani mellé vonni, mire egyébiránt aligha lesz valaha szükség. Az ülhelyek mind külön-külön hordozható tölgyfaszékek; és ez sokkal kényelmesebb, mint az olly közönségessé vált hosszú káros fenyűfák. — A' szónokszerk igen alacsony és egyszerű 's általában az egész szent hajlék minden főstmény, képszobor, vagy czifrázás nélküli. Kívül négy nagy oszlop tartja a' tornáczot, melynek homlokzatán ezen szentírásbeli hely áll nagy betűkkel: Szégyenüljenek meg a' faragott képeknek minden szolgálai. Zsolt. XCVII. 7. v.

Erdős és hegyes vidéken átal visz az út Dédesbe, mely annyiban említendő, hogy a' falától dél felé egy kiálló hegycsúcson látszik azon várnak maradványa, melyet egykor Perényi Gábor a' Tisza jobb partján eső megyék főkapitánya birt. — 1567-ben jött a' temesvári bég Hassan Dédes várához. — A' bent levő magyar katonák vitézül állták egy ideig az ostromot; de látván a' föltartóztathatlan veszélyt, éjjel kiszöktek a' várból 's a' toronyban hagyott néhány kád löporba olly kanóczokat tettek, melyek reggelig ne lobbanjanak. Hajnalokor omlott be a' törökség a' megüriült várba, 's midőn épen a' torony körül sereglenének, fölvetődik a' por 's közölök többet 400-nál megöl, a' falakat szétrombolja. Átkozódva tágtultak az omladéktól, melyet azóta soha senki föl nem épített. —

Még távol jártunk Bánfalvától, midőn az esthajnal éjjeli palástot vett piros vállaira. Elcsöndesült az egész természet; néhol röppent fel az utfélen tenyésző porczfűből egy-egy megriadt pipíske, csak néha kiáltott egyet-kettőt a' sűrű vetésben bujdokló pitypalaty . . . Homályos távolban halvány pásztortűz csillogott előttünk egy domboldalon, 's körülte alig látszó, sötét alakok hevertek. Legpompásabb nyári éj volt . . . Ilyenkor ölelgetik egymást a' szerelmesek, ilyenkor buvik elő lyukából a' ravasz róka; ilyenkor alszik jó ízűen a' nagyságos úr, 's ilyenkor nézi a' csillagokat az éhes magyar író; hát még a' szegény jobbágy, hát még a' szolgabíró! 's ezer meg ezer ellentétek a' föld hátán . . . Világ! világ! ha én alkotó óriás lehetnék, aligha másant nem gyurnálak! . . . Bánfalváról annyit tudok, hogy szép virágos kerten kívül egy komor kastély forma is bámult ott reám; de olly rideg-sötétben bámult, mintha én lettem volna az idő, mely őt alázatosságra tanítandja; olly magányosan bámult, hogy én egy árva verébfiut sem láttam mohos tetején. —

Bánhorváton által Barczára értünk. Nevezetes falu ez, mivel itt

a' reform. tiszteletesnél egy szőrananyagból készült régi süveg található, melyet — hogy történeti neve legyen — kurucz-süvegnek mondanak. Így leszen egykor világhírűvé azon hely, hol az „Álmok“ írójának kalamárisa, Hiadornak pofon-ütött kalapja, és Z. G.-nak sörös pohara megtaláltatik a' föld gyomrában! — Egyébiránt ama' süveg jó idős lehet, valami rozszant sírban lelték. Kúpalaku 's elülről vágatéka van, melyre talán csat járhatott. Látszik oldalán gazdája koponyájának helye, a' mint a' földben rajta nyugodott. — Itt egy szegény ember ostorral kormányzott két csacsit . . . csodáltam, hogy' mer vétetni a' szokás ellen! hiszen a' csacsinak országsszerte görcsös bot dukál! — A' Bánvölgye legszebb vidékei közé tartozik Borsodnak, hol a' természet — úgy látszik — széles játékokat üzött teremő erejével a' bájosnál bájosabb tájak alkotásában. Diósgyőr, Sajóvölgye, Nyék tájéka, holkezet fognak a' borsodi hegyek az alföldi síksággal, Bánvölgye, Varbó vidéke mind-mind remekelő esetre méltók. —

Barczát elhagyván a' hosszúrévi töltésre lyukadtunk, melyen néhány nappal ez előtt a' port nyelők. — A' csehek fészkeről — melynek ugyan már nyomait sem láthatja a' töltésen utazó — elhíresült Vadnát még most is megszállva tartják egy köhíd végén a' — gyümölcsáruló asszonyok. —

Kazincz talpra esett falucska, ha mindig a' feje volna felül! Itt van a' postaállomás; így tehát a' Szentpéterre, vagy oldalt Borsodra, Edelénybe szóló levelek először Kazinczra 's úgy egy-két, napi időveszteséggel vissza Szentpéterre érkeznek.

Szentpéter nem olly rabló tanya, minőnek a' hír trombitálja; de azért még igen kell benne küzdenie a' tiszta becsületességnek. — A' Nyögő, ez a' nyomorú kis patakoeska, annyira kifogott már a' röstelkedő lakosokon, hogy nem elégedvén meg szekerútjok elpusztításával, ide-tova házaikba fog járni hálásra. — Szép szabadalmi voltak hajdan e' városnak; de azokból már most egy conterfinter összeütött akasztófa dülöng előre a' Miskolcz felőli oldalon, mintha nagy aláz-szolgáját akarna mondani a' szörnüképen megváltozott mai világnak!

Miskolczon leszálltunk a' szekérről és nyakunkba vevők az eleven vérű magyar várost. Örültem a' változásoknak, melyeket szült az adó, mióta itt valék. Karaes Teréz áldott sikerrel működik az olly nagy tüzzel fölkarolt leány-növeldeben. — (Uram, uram, főváros uram! már itt elmaradt ön Miskolcz-, kedves öcsésétől!) A' kis kávéház, majd elvette szemem fényét, most már úgy áll a' mint kell állnia; a' színház építésében hangyaként zsi bong a' dolgos nép; a' kis leányok nagyokká lettek; a' kevésbbé szépek igen megszépültek; az ősz-haju, 's löcslábu keresztyének házasodni akarnak stb. Mindnyájoknak, sőt az egész városnak szeretnék valami szépet mondani, ha tollamban a' tinta fogyatékán nem csillogna; így csak annyit mondhatok, hogy óvjon meg isten mindenkit a' keserves dobszótól 's egy szív és lélek hasson át minden senátort és nem-senátort: hogy midőn Miskolcz külsőleg növekszik és híresbül, ne tenyészhesen belül titkos féreg, mely az igazi boldogság életfáját megörli és lészen az egész dicsőség: nesze semmi, fogd meg jól! . . .

Miskolczról egyenesen háza felé állott szekerem rúdja 's néhány nap mulva félre tévén minden lélekszorító históriákat, nyugodtan örvendeztem az enyémekkel csöndes hajlékunkban.

D á v i d.

HUGO KÁROLY ÉS SZINKÖLTÉSZETE.

A' nevezett költői egyéniségnek igen különös és tanulságos története van.

A' nélkül hogy őt, mint szellemi gyerkőczöt serdülni láttuk volna köz-életünk mezején, a' nélkül hogy egy nagy tehetség embryója szemünk láttára nőtt volna meg óriási magasságra: egyszerre csak betoppan hozzánk egy szín-

költő, mint a' mesében idézett szellem, ki magát Hugo Károlynak nevezi. Nincs-e olly valami rejtelmes e' megjelenésben, mintha gyakori fohászaink varázsigék erejével birtak volna, midőn éjjeli órákban, annyi sárba dobott fáradoalmak között, így sohajtozánk: „Magyar szinköltészet, jöjjön el a' te országod!” — 'S egy hang a' légből azt mondaná: „itt vagyok.“

Kicsoda ő, mit akar ő, honnan jő ő, hova megyen ő? kérdezők ámulat közben az emberek. „E' föld az én anyám is, — mond ő, — én testvéretek vagyok. Megjártam a' világot 's onnan jövök.“ *)

Miként üdvözölteték a' hazatérő vándorszellem keleti rokonságától, az tudva van; oh hiszen mi magyarok általában igen jó rokonok vagyunk. Szinte megeszszük egymást, — rokonszenvből.

„Hogyan! tehát nem elég méltó fogadtatás volt ez, — ollyan jövevény irányában, kit még alig ismerünk? — mondák sokan. Mi a' díjt előlegezni nem szoktuk; 's ez nem is ildom; azt meg kell előbb szolgáltni, még pedig isten igazában. Hány érdemekben megöszülteink és kopaszultaink vannak, kiknek még így is adósai vagyunk, — és örökre azok is maradunk!?”

Oh ez keservesen igaz. De hiszen mi a' vendégszeretetről híres nép vagyunk. Lám! a' szászok már nem is egyenként sétálgatnak be hozzánk, hanem seregestül, és mégis nem látjuk-e őket — az idegeneket — mindig szívesen? E' vendég pedig 1-ször a' miénk, 2-szor nem jött üres tarisznával, hanem hozott abban olly kincseket minőkre nagy szükségünk van, kicserélendő ezeket ollyannal, minőre viszont neki van szüksége: hazája elismerésével; 's 3-szor hozott magával büszkeségünk számára némi csemegét: hírnevet és tapsokat, egy magas értelmiségétől a' külvilágnak. —

Mióta levénk tehát olly nagykoruak, hogy a' fénynyel körül sugárzott fejnek többé vakon nem hódolunk, legyen bár azon fej üres? — Mióta nem bálványozzuk többé a' tekintélyeket? — És mind ezeknél fogva már most honnan van, hogy Hugo Károly mind e' mai napiglan, azaz szeptember 27-dikéig, olly nyomorúan méltányoltatott hazájában?

Mindjárt megmondom. Hugo Károly külföldön lépett az irodalmi pályára. Szellem csak hamar beszárnyalá ott a' költészetnek égi tájait; de hátra volt még a' hetedik ég, a' költészet mennyországa, hol szelleme megdicsőülendett, hol örök lakhelyét vala feállítandó, 's melly nem más volt, mint a' színművészet lámpavilága. És évekig kellett Hugo Károlynak sikeretlenül zörgetni külföldi színházak ajtaján, hogy eszméltre térjen hogy az idegen csillagzatok mostohaságából végzetének azon intését valahára megérthesse: miszerint az ő keresett mennyországa nem másutt, mint hazájában van. Hugo Károly nem jó helyen zörgetett; az ajtót eltévesztette. A' színházak ott a' költészetnek nem mennyországa, de börtöne; 's az övének épen pokla leendett. Az ő lámpaviláguk nem ismer h a z á t, n e m z e t i s é g e t é s s a b a d s á g o t, e' három ígét, melly a' mi lámpavilágunk szentháromsága, az egyedüli forrás, honnan életűdvet merítünk. Ama' börtönök lakói magukat világpolgároknak nevezik. — A' hit üdvezít; legyen hát nekik is az ő hitök szerint. A' szellem, melly Hugót e' börtönök kapuihoz csábígtatá, jó nem lehetett. — Visszafordul tehát az édes hon felé, azon boldogító reményben, hogy a' szeretett hon határinál minden gonosztól megmenekülend; ő azt hívé, hogy e' határok azon bűvös kör, mellyet kinzó daemonai át nem léphetnek, mellyen belül őt balsorsa 's gyötrelmei nem követendik. Csalatkozott. Mert ezen daemonok nem csupán kívül vannak őrajta, — hanem vannak belül is, saját egyéniségében. Azonban ez nem is lehet másképen. Illy benső daemonok minden költői egyéniségnek szükséges kiegészítő részei. E' gyöttrő szellemek készítik a' kebelben azon kínok tengerét, honnan a' költészet legdrágább gyöngyei felmerülnek. Az emberi lélek legdicsőbb művei nem a' boldogság 's meg-

*) Biblia.

elégedés édeni tájain teremnek; hanem inség-szántotta zord vidékeken vészben viharban, 's a' bubánat csillagtalán éjszakáin.

Hugo Károly találkozott ugyan ellenséges körülményekkel is honában megjelentekor: de nála mégis legtöbbet ártott a' költő szerencséjének az ember, az egyén.

Az ellenséges körülmények közé tartozik a' többek között például az, hogy „Egy magyar királya,” — mellyel hona színpadán először fölépített, — félre értetett, különösen azon osztály által, melly nálunk a' szerencse, 's ezzel a' hatalom birtokosa; 's melly osztálylyal pedig az okosság és szükség javálja inkább frigyessülni, mint meghasonlani, nem miattok, nem is a' költő miatt, hanem — a' hon érdekében. E' félreértés még mindig helyreigazításra vár, 's ez régen meg is történt volna már Hugo Károlynak egy röpiratával, ha ennek megjelenését ismét körülmények mind ekkorig nem hátráltatják. —

Hanem benső daemonának rovatik fel viszont az, hogy ő saját erejének, és szellemi értékének teljes öntudatában levén, ez öntudat fenszóval gondolkodik magáról a' költőről. Egyénisége sötét árnyoldalának tartatik, hogy Hugónak az embernek, kedvencz elmélkedési tárgya: Hugo Károly a' költő, a' poéta és verselő. Hogy illy módon tetszeni nem lehet, az lélektanilag bizonyos. Legyen bár az önérzet illynemű nyilatkozatának rendíthetlen alapja sajátságokban, miket elvitázni nem lehet; tényekben, mik elismerést, kegyeletet igénylenek: e' modor mégis a' helyett, hogy ajánlana, idegenít. — Első ízben még csak elhallgattatik, de másodszor már csak eltűntet, harmadszor untat, negyedszer bosszant, ötödször valóságos gyűlöletet ébreszt; és egy fajban sem inkább, mint a' magyarban, ki magánál különbet ismerni nem szokott; mikép történetlapjai bizonyítják.

És végre benső rossz szellemének rovatik fel az, hogy magyar verseket irt, hogy Mátyását és Brutusát versekben nyomatta ki magyarul; sőt mi több, hogy e' verseket makaesul jóknak, és tökéletes magyarsággal irottaknak tartja.

Ez azon bűne, mellyet Mátyása és Brutusa, benső jelességek egész ropant súlyával sem bírtak lenyomni a' közvélemény bírói mérlegén.

Azonban sept. 27-én oda veté a' mérlegre egy harmadik művét, „Báró és bankár” czimű szomorújátékát prosában, és ezen mű bűneinek és balsorsának egész tartalmát azonnal a' légbre röpité. Ez volt azon nap, melly Hugo szerencséjét végkép elhatározá, melly számára fényes jövődöt biztosított e' házában. —

Mindnyájan ismerjük már azon estvék érzelmeit, midőn eredeti művek első kísérletöket merénylik színpadunkon. Lázás hányatások ezek a' remény és kétség, öröm és félelem között; mint midőn egy népes család egyetlen kis gyermekét keskeny hosszú pallón iszonyú mélység fölött átmenni látja. Milly különbség! Sept. 27-dikének estvéje harmadfél órai diadal érzet volt. Mintha Toldit látók vala szörnyű fegyverével biztos harczát kiküzdeni hatalmas ellenén.

A' „Báró és bankár” az ugynevezett frakkos drámai költészetnek tetőpontján áll; de becsülettel áll meg minden idők elméművei mellett is.

Ki ezt nagyításnak tartja, mutasson elő tisztább, költőibb és bevégzettebb példányát a' polgári tragédiának egész világirodalomból: én azt ezennel critikai párbajra hívom a' Bankár részéről.

Egy leány szeret, és szerettetik. Az egybekelés nem messze van. Azonban a' leány épen jelen van az egyházban, midőn a' pap hirdeti, hogy az ő kedvese házasságra lép egy más jegyessel. A' leány erre leírhatlan érzelmek közt megyen haza, eszméletét veszti, 's majd magához térvén eltűnik, az ifjunak e' szavakat hagyva hátra írásban: „Őn többé nem fog látni.” — A' leány már különben is árva levén, inségre jut, mellyből egy öreg bankár menti meg, kinek később neijévé kíván lenni hálából, az öreg ellenzése daczára. Az ifju mind ezekről mitsem tud, mert egy párbaj következtében betegen feküdt. Majd meg-

találván a' hozzá írt szavakat, kétségbe esik, 's lét és nem-lét közt vonzolja kínos életét. Az egyházi hirdetmény csak rokonainak ármánya volt. Az ifjú, hónapok mulva, mint szabadító jelenik meg vagyonával az öreg bankár házában, ki bukófélben öhozzá folyamodott. Mert az öreg bankár az ifjú bárónak gyámja, 's egykor családnak jóltevője volt.

Itt a' csomó mellyet fel kell oldani.

Három egyént látunk itt a' legszorosabb lelki viszonyok által összebonyolítva. A' legnehezebb lélektani problémák egyike, mit a' költő magának e' szövedékben feladott, és mesteri kézzel meg is oldott.

Alig lehetséges, hogy illy rövid mese, mint ez, gazdagabb bányáját rejttesse drámai cselekvényeknek, mellyek, mint vulkánelemek, lázas forrongások között rohannak elő, 's a' tűzfolyammal három kebelnek egész benső világa terül el szemünk előtt, a' költészetnek arany sugariban.

Küzdelem hasonzerű (homogon) elemek között nem képzelhető. Drámai harcznak, ha mély valóság színét viseli magán, mint itt: szemközt állított és egymásba ütközött akaratokból kell kifejlennie, az akarat forrása pedig az egyén. Ez a' dráma feltétele. —

Angol mélység és tartalmasság; francia kedélyesség, érzelemforróság és könnyűség; német higgadtság és szabatoság; magyar valódiság, erély és határozottság egyesülnek e' szomorújátékban, gyönyörű öszhangzattal.

Bámulatos, miként lehet frakkban, azaz társadalmi drámában, a' tragikai méltóság, ünnepiség és nyugalom azon magasságára emelkedni, minőt itt szemlélünk.

Milly túlvilági tisztaságu, milly mély és nemes szerelem ez! milly nőiség, milly önmegtagadás, az erény milly fensége egyrészről; 's a' lángoló szenvedélynek minő játéka más részről az ifjunál, melly a' szerelem legmagasabb tájairól majd az emberibe csap le, — jogát erőhatalommal követelő; majd ismét fel-emelkedik, magát nagylelkűleg áldozatul vetendő. — És közöttök a' becsületnek és igazságérzetnek e' rendíthetlen ősz szobra, melly síremlékül áll a' két halott felett.

E' színműben három szerencsétlen becsületes ember van, 's miuthogy közöttök a' gazság láthatólag nem képviseltetik, ez némellyek által hiánynak tartatik. Ez előtt száz évvel épen így voltak az emberek: nem képzelhettek comédiát hansvurstok, casperlék és harlekinek nélkül. Valamint az életben nem áll, hogy minden szerencsétlenség szükségképen pozitív gazság által okoztassék, színtolny kevéssé mulhatatlan feltétellel ez művészetben. Hányszor történt már, hogy a' viszonyok csodálatos, és mégis természetes szövedékében bizonyos vas kényszerűségnek a' legjobbak estek áldozatul? Illy események művészetben is felhasználhatók, a' nélkül hogy fatalisticus eszméket valóítsanak: csak ember kell a' gátra. Az erkölcsi tanulság nem fog ugyan ilyenkor egyenesen bizonyos bűn ellen irányoztatni, hanem állani fog az olly nemű hatásban, mint midőn természeti nagy eseményeknél egy örök hatalom közel létét világosan érezzük, valami leirhatlan állapotában a' léleknek, a' félelemnek és csodálatnak imaszerű érzelmeivel. Ez a' művészetnek igen méltó, igen szent feladata. — Azonban e' színműben gonosz elem is játszik, 's ez Arthur rokonainak szelleme, melly balsors gyanánt nehezedik e' három életre, láthatatlanul.

Három személy játszik három felvonáson keresztül, 's a' drámai érdeknek egy perczenetnyi szünete nincs, mintha se kifogyni, se kifáradni nem akarna.

A' képzelet szárnyas lovát, sasszemű ítélet kormányozza magas röptében; a' lángoló keblű költő fölött jéghidegen örködik a' műbíró, ki a' szív művét, egy idegen hallgató szemével tekinti, 's bírálja meg.

E' személyek küzdő felek, kik örökké támadólag és védőleg állanak; 's midőn a' fájó keblek sérelmei kiküzdék egyik csatájokat, más oldalról fordulnak szemközt egymásnak: 's új viszony, új helyzet, új lelkiállapotok, új harc és új

érdek kezdődnek. Ezeket ismét mások váltják fel, míg minden szivredők kisértettek, és a' keblek háborgó tengere kimerült kincseivel és csodáival egyetemben.

Minden új fordulatnál az önbíráló szellem látszik egy új kérdést adni fel a' költőnek, mire diadalmas felelet következik.

A' kötői virágok nem pusztá czafrangok, mellyek a' dologra szorosan nem tartoznak, hanem egyszersmind életmaximák; 's mint ilyenek nem az értelem hideg csillámai, hanem izzó szikrái az indulatnak, 's mint ilyenek ismét az egyén benső állapotának szükséges kifejezése. — Nincs kép, nincs virág, nincs eszme, nincs reflexio, melly egyszersmind érzélem ne volna, 's melly szivből ne jöne közvetlenül és melegen. Ez nem is lehet másképen. — Drámában nincs eszme, ott nem ismerünk egyebet, mint érzelmet, indulatot. Az óriás gondolatoknak ott egyedül annyiban van értékük, mennyiben érzelmet fejeznek ki, 's a' sziv állapotának organicus kifolyásai.

Ebben áll a' poesis fogalma.

A' művészet teste a' valóság, lelke az eszme, 's e' kettőnek egysége a' poesis.

Az emberi test és lélek közötti csodás viszonynak művészetben a' poesis felel meg, melly sem test külön véve, sem lélek : hanem életkapocs a' legmélyebb igaz és legmagasbb eszményi között.

A' „Báró és bankár“ e' részben is iskola.

Egy kérdésiünk mégis van, ámbár nem tartjuk azt lényegesnek. Miként van, hogy Mirmont Arthur nevét, a' bankár és Adél soha nem említék egymás előtt, mióta együtt élnek? Mert ha említés tétetett e' névről közöttük, úgy e' névhez kötött viszonyaikról is kell vala szólniok egymás előtt, 's így nem lehetett volna e' titokból később drámai cselekvény. Hogy pedig e' névről hallgattak, az nem látszik valószínűnek. — Ez azonban a' mű organismusán kívül eső hiány, mellyen egy tollvonással segíthetni.

Mátyása- és Brutusával Hugo hírnevének alapját tette le, Bankárjával szerencséjének.

Amott a' történeti szinköltő, tárgyalakító (objectiv) szellemével csodálattunkat vonta magára; a' honfinagság mesteri dalnoka tiszteletünket; itt a' szerelem költője szeretetünket. —

És ez a' sors nyilatkozata, melly azt látszik mondani a' költőnek, hogy az utat, mellyen most van, egy hamar el nem kell hagynia; hogy a' szerencsét egyedül a' szeretet biztosítván : ebből kell magának egy várat építenie megvíhatatlan sánczokkal, mielőtt a' történeti pályán tovább akarna haladni.

A' dicsőség háladatlan dolog.

Bámuljuk a' hőöket, imádjuk a' polgári nagyságot, political nagy események nemzetek sorsát eldöntők, megrendítenek, fölemelnek, vagy gyászba borítják lelkünket; honfieriények örökítése a' költészet legdicsőbb és legszentebb feladata : de mi XIX. század frakkosai, mégis hamarabb levénn gyermekek, szeretők, és családtagok, mint polgárok 's a' nemzetiség öntudatára emelkedettek; és ki nekünk ifju napjaink édenéről, a' szerelem tündérmálmairól, családéletünk szent érzelmeiről szép regéket beszél : az találta meg a' legrövidebb utat, mellyen szivünkhöz juthatni. Jól van-e ez így? Az más kérdés; de hogy így van, annyi bizonyos.

Egressy Gábor.

NŐK VILÁGA.

Irtá Szabó Richárd. Pest 1847.

Kik az 'Életképek' előbbi folyamait figyelmesen olvasák, emlékezni fognak szerzőnek illy czimű leveleire, mellyeket bizonyosan egy hölgy sem olvasott

hatástalanul. E' leveleket rendezve, bővítve most együtt adá ki szerző fönnbbi czim alatt.

Hosszas ajánlgatás és dicsérgetés helyett legcélszerűbbnek tartjuk e' munka tartalmát előre bocsátani, mellyből mindenki meggyőződhetik, hogy szerző, ki a' női kötelességek összegét olly tárgyismerettel, 's a' női kedélyhez és fölfogáshoz alkalmazottan terjeszté elő, tökéletesen czéit ért, midőn — mint maga állítja — egy eddig nálunk sajnosan tapasztalt hiányt pótolni ügyekezett.

1-ső levél. Az ember rendeltetése, mellynek betöltése n e m szerint különböz. — 2-ik levél. A' házasság célja. — 3-ik levél. A' házasság fölbontatlansága. — 4-ik levél. A' házasság méltósága. — 5-ik levél. Előkészületek a' házasságra. — 6-ik levél. Ovatosság a' házastárs választásánál általában. — 7-ik levél. A' nő részéről különösen. — 8-ik levél. A' házások egymás iránti kötelességei. — 9-ik levél. A' női különösen. — 10-ik levél. A' nő rendeltetésének magasztossága, — mint gazdasszony, nő és anya. — 11-ik levél. A' nő hatásköre. — 12-ik levél. Tökéletes nő jellemrajza. — 13-ik levél. Vallásosság. — 14-ik levél. Női méltóság. Szivtisztaság. — 15-ik levél. Jellemszilárdság. — 16-ik levél. Házassági életi egyenetlenségek. — 17-ik levél. Simulás a' körülményekhez. — 18-ik levél. A' nő, mint anya. — 19-ik levél. Lelki növelés. — 20-ik levél. Példák. Növelés kezdete. Érzékek fejlesztése. — 21-ik levél. Értelme. — 22-ik levél. Érzés. Vallásos növelés. — 23-ik levél. A' gyermek egyéniségéhez alkalmazott növelés. Szeretet. Szilárdság. — 24-ik levél. Büntetés.

E' vázlatkép előadott tartalomból kitetszik, hogy szerző leveleiben bizonyos rendszert követett, 's épen azért ennek tulajdonítható, hogy mind azon kötelességekre kiterjeszkedik, mellyeket a' nőtől várunk, 's mellyeknek betöltésével a' hölgy azon ideálhoz közeledhetik, mellyet magunknak róla képzeletünkben alkottunk. E' mű magában foglal egy egész női könyvtárt, mert minden tartozása, minden teendője föltalálható benne, és e' kötelességek, e' teendők mind olly természetesen váltják föl egymást, hogy alig terjedhet tovább követelésünk. Ennyit a' mű tartalmáról. Egyes, szerzőitől eltérő, nézeteinket alább adandjuk.

A' munka belbecsét könnyű volt tartalma kimutatása által igazolnunk. Az előadásra nézve ezt nem tehetjük, bár ez is nem kevésbbé felel meg céljának, mint maga az anyag. Fönnbb érintők már, hogy ez egészen a' női kedélyhez és fölfogáshoz alkalmazott, és itt csak azt tesszük hozzá, miszerint mind a' mellett, hogy nem üres, pusztá declamatio, nem érzelő, illattal élet ölü virághalmaz, tetszetes hízélgésbeni ömledezés, hanem didactikai, oktató, figyelmeztető, mégis annyira vonzó, kedves, kellemes, miszerint alig hiszszük, hogy volna nő, ki néhány lap elolvasása után az egész könyvet nem ohajtáná olvasni. És azt hiszszük, ebben fekszik szerző legnagyobb érdeme, hogy könyvét érdekessé, kellemes olvasmányá tudta tenni. Mert mit használna legmélyebb pszichologiai tapasztalatának előadása, ha azok által, kiknek szánva van, nem olvasatnék?

Midőn az előadásról szólunk, különösen ki kell még szerző azon ügyességét emelnünk, melly szerint azon pontokat, mellyekről hölgyekkel nagyon óvatosan kell szólnunk, olly gyöngéd tartózkodással szerkeszté, hogy bármelly apa vagy anya bizvást adhatja azt fölserdült leánya kezébe, 's ez arczpirulás nélkül fogja végig olvashatni. Erről szerző maga is ekkép nyilatkozik: „A' tárgynak nemes fontossága komoly, illedelmes hangot követel; mert van-e nemesebb teremtmény az ég alatt az embernél? 's lehet-e nemesebb rendeltetés, mint embert adni 's növelni a' világnak? És egy illy fontos tárgyról lehet-e nem illedelmes hangon beszélni?“ stb.

Stilje tiszta, szabatos; nyelve hibátlan. Azonban nem mellőzhetjük, hogy egy hibára ne figyelmeztessük, mellynek ismétlésével egész könyvét elárasztotta. És ez a' határozatlan névmutató helytelen használása, mellytől talán a' 293 lap

közöl egy sem ment. Példaul.: „Azokból, miket e g y (?) tökéletes hölgynek jellemzésére fölhoztam, következik, hogy e g y (?) biztos, erős alapra kell állítani egyéniségét.“ (166. l.) „Mint minden embernek, úgy e g y nőnek is (többnek nem?) jellemstilárdságra kell törekedni“ (170. l.) stb.

Kiállítás a tiszta, csinos, s bármely hölgy díszasztalának sem válik szégyenére. Azonban a' 147-ik lapon illy botrányos sajtóhiba található: „Éjnek születte, a' vallás“ stb.

És most tekintsük az eltérő véleményeket.

Első helyen áll szerzőnek azon vitatása, melly szerint bebizonyítani törekszik a' házasság elválhatlanságának szükségét. Ennek ellenkezőjét hosszasan bizonyítgatni, s meggyőződésünket napfénynél tisztábban kimutatni sokkal terjedelmesebb vitatkozást kívánna, mint azt e' rovat, mellybe jelen sorok szánvák, megengedheti. Azért egy-két szóval csak azt mutatjuk meg, hogy szerző ezen tétele más állításaival, s a' házasság körüli elveivel ellenkezik, s így maga magát czáfolja meg. Szerző szerint ugyanis a' házasság célja nem egyéb, mint az erkölcsi jó terjesztése. Erre szükséges, hogy folytonosan legyenek egyének, kik közt ez terjedjen, s hogy azok közt valóban terjedjen, azaz, hogy növeltesse nek. És már ez értelmezésből következik, hogy lehetnek esetek, mellyekben nemcsak megszüntethető a' kötött házasság, de sőt annak fölbontása szükséges is. Vagy tagadni fogja valaki, hogy vannak egyének, ezen célok elsejének megfelelni nem képesek? Nem volna-e a' legnagyobb kegyetlenség illy esetben a' másik felet azon örök boldogtalanságra — és pedig jegyezzük meg jól, minden vétken kívül — kárhoztatni, hogy a' szülői örömtől eltiltassék? Mellyik törvényhozás tulajdoníthat magának illy zsarnokságot? Hiszen a' szerző maga is olly hön rajzolja a' szülői örömök nagyságát, magasztosságát, s ezeket némelyektől mégis meg akarja tagadni. —

Azonban még gyakoribbak azon esetek, hol a' házasság második célja épen a' fönnálló házasság miatt nem sikerésíthető. Ne feledjük el, hogy emberek vagyunk, s találkozunk köztünk, kik a' vétkek, mindennemű kicsapongások örvényébe annyira sülyedtek, hogy példájok, közelletök a' növekedő magzatokra erkölcsileg a' legkárosabb befolyásu. Vannak továbbá esetek, hogy a' házas felek közt az engesztelhetlen gyűlölet vad lángja kitörvén, köztök örökös ellenségeskedések, viszálykodások, czivódások lázonganak. Képzeliük most: millyen befolyása lehet ennek az ártatlan gyermekekre, kik köröttök jóra vezető példák helyett szüntelen csak kárhozatos poklot szemlélnék. Nem sokkal czélszerűbb-e, ha illyen esetekben az össze nem egyeztethető felek végkép elválasztatnak? Mert bizony, bizony mondom, hogy illyen körülmények közt „az erkölcsi jó, az erényesség s bölcseség“ nem fog fejlődni.

Még egy észrevételünk van, s ez a' növelésről adott, különben igen jeles szabályokat illeti. Midőn a' szerző az érzéki, értelmi, erkölcsi, vallásos növelés folytán a' tanítandó főbb tárgyakat különösen megemlíti, nem örömet nélkülöztiük, hogy nem tette kötelességévé az anyának gyermekét azonnal kisedés korában a' hazára, a' nemzetre figyelmeztetni. A' 100. lapon álló eme' szavak: „Nekiünk magyaroknak dicső emlékezetű magas rangú hölgyeink vannak, és nem az által tették magokat nevezetessé, hogy évenként Bécsben, Párizs-, London- vagy Romában pazarolták volna el magyarhoni dúsgazdag jövedelmeiket“ — elhitetik velünk, miszerint e' hiányt nem valamely túlzó cosmopolitanus nézet, hanem inkább feledés, elnézés okozá, s azért remélljük, hogy a' munka második kiadásában szerző e' fontos tárgynak is szentelend ha nem is egy külön levelet, de legalább néhány sort.

S ezzel befejezzük ismertetésünket. Csak még egy-két szót. Ti apák és anyák, kiknek fölserdült leányaitok vannak, — ti ifjak, kiket a' hölgyek bájaik által magokhoz láncoltak a' leggyöngédebb érzet rózsaszalagával, — ti férjek, kik örök kötésre léptetek kedves nőitekkel, ne engedjétek, hogy gyermekeitek,

kedveseitek, nőitek kezében e' hölgybiblia hiányozzék, ha ohajtjátok, hogy azok jók, előttetek 's a' világ előtt kedvesek, műveltek legyenek; becsesebb ajándékkal nem kedveskedhettek nekik, mert szíveik nemesítésére ennél czélszerűbb eszközt nem ismerünk. Ti pedig hazám hölgyei, olvassátok figyelemmel e' leveleket, mellyek mind helyzetetök magasztosságát, mind rendeltetéstök fontosságát, olly élénken tüntetik elétek, mint testi bájaitokat tükrötök, és ha figyelemmel elolvastátok, véssétek tiszta szíveitekbe a' bennök foglalt intéseket. Nagy a' ti hivatástok, sokat vár tőletek a' haza és emberiség, — ne engedjétek, hogy e' bizalmában csalatkozzék.

J e n ő f i.

NEMZETI SZINHÁZ.

Oct. 1. B á n k b á n.

Oct. 2. B e n y o v s z k y. Ha műérzékeink nem hiányzanak, a' pazarul elárasztott annyi szép és annyi lélekemelő élvezetének, valami bűvös álmohoz hasonló mámor kábultsága lepi meg kedélyünket e' daljáték egyszeri hallása után; annyira, hogy nyugodt tájékozódáshoz igen bajosan juthatunk. De ne higyétek, hogy a' hullámlzó érzésvilág csendre szállt hangulatában, midőn már hatalmunkban áll a' komoly elemzés, — igen, ne higyétek, hogy ekkor az eredmény netalán ellentéte lehetne az önkivületi lelkesülés dicsőítésének. Egyáltalában nem. Mentül többször hallgatjuk, 's mentül mélyebben elemezzük — annál inkább meggyőződhetünk, miszerint itt minden elem, mi daljátékot egy vagy más tekintetben jelessé tehet, finom tapintattal, nagy költői erővel, 's igen ügyes műavatottsággal van fölhasználva. Míg egyszerű hallás után egy vagy más fénypontról, melly kitünőbbben érdekli a' figyelmet, lelkesülten kiáltjuk: milly szép, milly jeles! — már másodszori látáskor, midőn pontról pontra kísérhetünk mindent, el kell ismernünk, hogy bizony itt a' legapróbb részletekig, minden egyenlően jó és szép. De továbbá, mind az összes személyzet jeles játéka, mind pedig a' zenekar kitünőleg ügyes működése, melly által az egésznek jelleme olly szabatosan van visszaadva — kitünő dicséretet érdemel. —

Oct. 3. E g y s z e k r é n y r e j t e l m e.

Oct. 4. O t h e l l o. Szomorujáték 5 felvonásban Shakespearétól. — Átalában véve, Shakspeare dramat egészen más szempontból kell tekinteni, mint az összes színművek legnagyobb részét. Míg itt jeles színész egy vagy más tekintetben még emelheti a' darab műbecsét, 's többnyire saját tetszése szerint idézheti elő a' szinpadi hatás egy vagy más nemét — Shakespearénél még az is nagy — 's tán épen a' legnagyobb — föladat, úgy játszani, hogy ne rontsunk. Ugyanis darabjaiban érzés, indulat, szenvedélyek, akár alanyilag tekintve, midőn lélektani fokozatos fejlődés nyomán átmennek az akaratba; — akár pedig tárgyilagosan, midőn az akarat cselekvényben nyilatkozik — olly változatos, aprólékosan különmemű, 's több esetben határozatlan jelzetességgel vannak a' legmagasb fokig fölve — élre állítva, miszerint a' színésznek épen nem szabad sejtelmyszerien alkotó lelkesülésének tapintatára bízni önmagát, hanem a' megfontolás hideg nyugalmaival, melly még a' lelkesülést is szabadon kormányozható eszköznek tekinti — kell a' fölfogás tárgya fölött megállani. Mert Shakespearénél nem t e r e m t ő, hanem inkább összhangzatosan r e n d e z n i tudó szellemre van szükség. Itt ovatos számítás kell, 's a' színész inkább k e v e s e b b e t adjon, mint t ő b b e t; nehogy valamiként kifogyva önmagából, az á l j á t s z á s b a csapjon. Ez pedig a' legjobb színészen is megtörténhetik Shakespearénél; mert az alakításban nincs határa a' képzelődésnek — és az ihletés egész a' végetlenig emelhet, 's így komolyan fontoló nyugalmu ovatos számítás nélkül könnyű a' természetes életvalóság határain átcsapongani. 'S itt kezdődik az á l j á t s z á s. Nagyon is panaszkodnak ebben a' németek, miszerint

Shakespeare annyira általánosított szinpadra hozatala, mind a' természetes játékot megrontotta, mind pedig a' szavalási modort meghamisította. — 'S ezt el is hiszszük. Ugyanis a' német színészetnek a' patheticum jeilege ; már pedig ennek Shakespeare darabjaiban nincs meg a' maga természetes határa, mert mint megjegyeztük : az ihletettség egész a' végetlenig emelhet — ez pedig természetes uton lehetlen léven — önkénytelenül a' természet ellenibe csapunk át. Az előadás egyébiránt a' szokott módon ment véghez. —

Oct. 5. Nabuccodonozor. Schodelné visszatérvén vidéki utazásából, Abigail szerepében lépett föl, 's a' közönség zajos tapsai által üdvözlötett. —

Oct. 6. Ármány és szerelem. Szomorujáték 5 fölvonásban Schillertől. Közönségiünk legnagyobb — karzati — részének fölfogása és műizlése igen furcsa lábon áll. Ugyanis Müller — Szentpétery — a' legtragicaibb jellemek egyike, 's a' közönség mégis folytonosan nevetett rajta. Ezt egyébiránt el lehetne kerülni, ha t. i. Szentpétery kevesebb szenvedélyességet mutatna. Ugyanis Szentpétery szenvedélyes kitéréseiben, mindig van valami comicaillag torzított, 's a' hallgatók azon része, kik csupán a' színészt nézik, 's azt is csak játéka egyes momentumaiban, ezeknek látására bizony jót nevet. A' színészek ismerik önmagukat, de ismerik a' közönséget is; és épen ezért kerülniök kell mindent, mi a' mű szemléletében ferde fölfogásra adhat alkalmat. S—k—i.

MI HÍR BUDÁN?

— Ugy tetszik, Hahn-Hahn Ida is említi keleti leveleiben, fővárosunk utcai életének bizonyos lazzaroniféle typusát. Tekintetek bár végig az utcákon, 's látni fogjátok a' vegyes tömeget szanaszét, a' posztóruhás osztályt pedig kávéházak előtti ülohelyeken a' Schlegel által „isteninek“ nevezett henyeség karjai között, szellemi rugalmasság tekintetében a' fagyponpon alul — különféle nemből kaczerkodni a' „holdvilág arcu és kályhatermetű“ unalom aszszonysággal. És e' mondtuk lazzaroniskodás — melly határozott öncélu munkakör hiányából ered, annyira közös, nyilvános társaséletünk bármely tényező coterriájával, még szellemi tekintetben is, hogy a' közhelyek látogatói nagy része a' világért sem valami határozott czélból jelenik meg itt vagy amott, hanem csupán unalomból. A' lélek pedig, képtelen lévén az unalmaskodás ólomterhe alatt minden magasabb emelkedésre, — természetes, hogy eszméleti munkásságát csupán felületes léha csapongásban nyilváníthatja, 's így a' minden aprólékosra kiterjedő, — szellemi renyhesség-szülte általános szószátyárkodás néha oly kiállhatatlan nevetségessé válik, melly fölér akármely kisváros pletykaüzletével. 'S e' tekintetben jaj nektek nyilvános pálya emberei ! Ha tegnap este frakkban vagy a' la rapinier fodrozottan voltatok valahol, ma pedig attilában, fiesco-fövel mutatjátok magatokat : e' kisszerűség már perc alatt általános észrevétel tárgyává leend. Társalogjatok nőkkel, vagy cselekedjete akármit, bizonyosak lehetnek benne, hogy nem egy szellemi lazzaroniskodó fogja minden aprólékos mozdulataitokat figyelemmel kísérni, 's azt szeretetre méltó szájbeszédes phantasia tarkán változatos költeményeivel fölczífrázva, közbeszéd tárgyává tenni. Ugy tetszik, Talleyrand herczeg szokta mondani : „Foglalkozzunk néha mások dolgaival, hogy mások is foglalkozzanak a' miéinkkel.“ És ennek van is némi értelme. De midőn annyira szegények vagyunk, hogy saját dolgaink, mellyekkel mások foglalkozhatnának, egyáltalában nincsenek — ekkor hagyjunk békét a' másokéinak, 's igyekezzünk mindenen előtt önmagunk számára, dolgozgra szert tenni. —

— Lászlóné aszszonyság néhány nap mulva megszűnik színházunk tagja lenni.

— Véleményünk szerint semmi oly kitünő figyelmet nem érdemel, mint mi nemzetiségünk ügyének emelkedésére, habár a' legkisebb részletben is — vonatkozik. 'S ha e' tekintetben honunk 's jelesen fővárosunk izraelita közönségét figyelemmel kísérjük, látjuk miként napról napra támad egy vagy más intézvény közöttök, mi nemzetiségünk terjedését elősegíti. Ime legujabban is megjegyzést érdemel Rózsásy nevelő-intézete, melyben a' gyakorlati tudományok több ágai magyar nyelven taníttatnak, 's a' tanulók részéről haladás meglepő. Mondani szokták az általános zsidóügy ellenségei, hogy a' zsidó ránk nézve egészen idegen elem. Ne higyétek; mentől inkább terjed a' zsidóság közt a' fölvilágosodás, 's így mentül tisztább öntudatára jutnak helyzetőknek, annál lelkesebb pártolóit találhatjuk föl bennök nemzetiségünk érdekének. —

— Uj gyermekgyilkolás. Egy anya szerencsétlen csecsemőjét a' város erdején bele fulasztotta az ottani mocsáros tóba, nyomor és szükség miatt nem gondoskodhatván főtartásáról. E' tetteért a' városi törvényhatóság által hóhérpallosra íteltetett. —

— A' városi tisztujítás, hiteleseknek látszó hírek nyomán, folyó hó közepe táján fog megtörténni.

— Egy valaki, látván színházunk előcsarnokában, miszerint több suhancz foglalkozik daljáték-szövegek árulásával, nem győzte bámulását kifejezni annak czélszerűsége felől, hogy e' tekintetben is van gondoskodva a' zsebtolvajok alkalmazásáról. —

— Fiatalságunk kedvencz gyűlhelyévé vált uri-utczai kávéházat, az előtti bérlője Pilvax eltávoztával sz. Mihály nap óta Fillingert vette át. Míg egyfelől Fillingert, mint győri származásu magyar hazánkfiát mindenkinek legőszintebben ajánlhatjuk; másfelől hiszszük, hogy saját személyére nézve sem maradand el a' közönségnek eddigi bizalma 's részvéte. Azok számára, kiket a' dolog érdekel — pedig vajmi nagy ezeknek száma — megirhatjuk, hogy a' mindnyájunk közkedvességét annyira megnyerni tudó főpinczér Károly még él és uralkodik, érdekes egyéniségének annyi jeles tulajdonaival egyetemben. Ezen embert egyébiránt méltó mindenkinek ismerni. Mert míg egyfelől kötelességi eljárásában ritka ügyességét igen eredeti szellemdús modorral párosítja — másfelől azon éles értelem, mellyel a' tapasztalata alá eshető nyilvános élet és irodalom legapróbb viszonyait, a' kávéházi érdekes vitatkozások fonalát, 's a' rendes látogatók személyiségét fölfogja, 's azon tapintat, melly legkisebb eljárását annyira jellemzi, 's gazdagdon humoristicus hangulatu kedélye, mindenki előtt igen méltán föltünővé teszik. —

— Uj leánynövelde van alakulóban. Szaporodnak a' nyilvános intézetek.

— Városi helyhatóságunk sok tekintetben még országgyűlés előtt szeretné önmagát a' lehető legcsészlszerűbben elrendezni. Ha ez létre jöhet, a' hivatalok száma tetemesen fog szaporodni. —

— Bizonyos kávéházban kívágtak a' „Kundschaftsblattból“ egy darabot. Egy elméncz azt jegyzette meg erre, hogy eladó szavazatok valának hirdetve, 's egy némelly mind ezt monopolisálni akaró vágatta ki az érdeklött hirdetést.

— Értesítve vagyunk, hogy egy tánczmester Bécsben uj, n á d o r nevét viselő, magyar körtánczot szándékozik készíteni, mellynek zenéjét majd Strauss fogná megírni. Elvárjuk egyiket épen úgy mint a' másikat. —

— Tánczművészetről szólván, meg kell említenünk Kőhegyit, ki vidéki utjából csak a' minap érkezvén vissza, nem győzi eléggé magasztalni azon lelkesedést, mellyel nagybányai, és Mármaros-szigethi utjában mindenfelől fogadták.

— Pílisen, az ottani kórház javára folyó hó 10-én tánczvigalom fog tartatni. Belépti jegyek 40 p. krajezárjával kaphatók. A' jótékony czél, 's kirándulási élvezet tekintetéből, hiszszük, hogy a' tánczvigalom igen látogatott leend.

— Az ügyvédi reformmal igen furcsán vagyunk. Az eddigelő történt munkálati tervezések nem mindenkit elégítenek ki. Ez ugyan magában még

nem volna nagy baj, mert mindenkinek tetszeni lehetlen, — de mint tudjuk, jelesen a' fiatalabb ügyvédek legnagyobb száma egyáltalában elégtelen az eddigi eljárásokkal. — Ugyanis a' czéhiség rendszere, mely úgy szólván alapja az egész létegesülésnek, igen rossz benyomást tesz mindenkire. 'S kissé furesán jön, amolyan zárt körü czéhoskodást épen most venni gyakorlatba, midőn a' közelet egyéb ágaiban, minden ehez hasonló eszme teljesen bukáshoz közeledik. — Minden esetre ohajtandó volna, ha a' dologhoz értő ügybarátok a' nyilvános vitatkozás terére áthoznák az egész ügyet: majd így kissé több oldalról lehetne az egész dologhoz szólni. —

— Halljuk a' „Szépirodalmi Szemle“ pártoláshiány miatt jövő fél évre meg fog szünni. Részünkről őszintén sajnáljuk kora halálát; de hiába, ez sorsa mindennek a' mi időtlen. Szorgalom, ugynevezett komoly tudományosság nem hiányzott; de igen a' szellem, mely a' tudomány halt adataiba életet lehellett volna. — Továbbá a' modor és hangulat egyáltalában nem volt ajánlatos. — Mindent letipratni könnyű, uraim, ehez csupán némi ügyesség, 's valami mechanizmusi bele-szokás kell, de ez még nem elég az idvességre. —

— Épen a' Szemle közelebbi számában olvastuk, hogy a' Kisfaludy-társaság népköltési gyűjteménye számos új küldeményekkel szaporodott. —

— Legujabb mozgalmak az irodalom terén: báró Eötvös József legujabb történeti regényének — Magyarország 1514-ben — harmadik és negyedik füzeté a' sajtót elhagyta. E' regény, mint eddig is kivehetni, nemcsak mint költői mű igen kitűnő; de a' történeti elem alkalmazásának újdonsága irányba tekintetéből is a' legnagyobb figyelmet igényli. Továbbá megjelentek: Dalok az alföldről, és Kelet Gyöngyei, két kötet Samarjai Károlytól. Igen sok tiszta költői elem becsesté teszi e' műveket. Jászay Pál, Magyar Nemzet napjai a' mohácsi vész után — című történeti műve első kötetének negyedik füzeté szintén közkezen forog. Heckenast Gusztáv irodalmunk minden ágára kiterjedő vállalkozó szelleme új népkönyvvvel gazdagítja irodalmunkat, címe: A' keresztény jó nevelés útmutatója; a' nép vallási és erkölcsi nemesbítésére írta Galuva Bernát, brikszeni herczeg-püspök; fordította Hunyady Károly. A' debreczeni nyomda pedig megajándékozza irodalmunkat ezzel: Egy színész emléklapjai, írta Sepsy Károly. A' munka két részre oszlik. Első rész: Utí Emléklapok. Második: Novellák. Ára egy pengő forint. Kapható már könyvkereskedéseinkben az erdélyi „Unio“ című zsebkönyv is. Szerkesztő Urhász. Kiállítása, az erdélyi nyomdák általános rossz állásához képest elég csinos, 's belbecsére nézve is több tekintetben ajánlatra méltó. Közelebről bővebben szölandunk felőle.

— Épen irodalmi mozgalmakról lévén szó, nem hallgathatjuk el észrevétel nélkül, a' könyvek drágasága iránt, közelebbi napokban többfelől történt fölshólasásokat. Az efféle beszédek nagyon is alaptalanoknak fognak kitűnni, mihelyt a' dolog lényegét figyelmes vizsgálat alá vesszük. Ugyanis az irodalom nálunk még egyáltalában nem általános érdekű, 's míg egyfelől az olvasó közönség aránylag nagyon csekély, másfelől a' tiszteletdíj, mit jelesen elsőb rendű íróink nyernek, külföld- 's jelesen Németországhoz alkalmazva sem csekély, 's így a' vállalkozó, ha csak önbiztosítás helyett erőnek erejével nem akarja magát megbuktatni, nem teheti, hogy e' tekintetben az eddigi aránytól eltérjen. — Egyébiránt hajlandók vagyunk hinni, hogy e' tekintetben a' zúgolódnók nagy része — kevés kivétellel — egy categoriába tartozik a' nemzeti színház ellen szüntelenül epéskedő titkos dramairókkal; 's meglehet, hogy saját műveiknek nem bírván kiadót szerezni, — a' nyilvánosság egy nagy más organumához befolyásukat, most e' részben is arra használják, hogy magukat ki lehessen duhogniok. —

— Színházunk énekszemélyzete „Ács és polgármester — Zaar und Zimmermann“ — című új buffo daljáték betanulásával foglalkozik. ✱

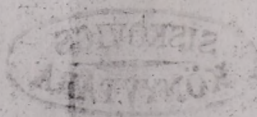
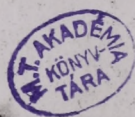

Tyroler m.

ÉLETKÉPEK' hea.
Kiadja Frankenburg A

1347

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

16. sz. — Oct. 17. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

KAPOSVÁR. — Tiszteit szerkesztő úr! Ön lapjaiban ritkán olvasunk tudósítást Somogyunkról; vegye azért jó neven, ha társaséletünkéről, 's mozgalmainkról, koronként soraimmal alkalmatlankodom. — Ha valaki kérdené: vajjon milyen a társas-élet Somogyban? röviden tudnék rá felelni, körülbelül illyformán: a' legelzártabb széles e' világon! De hát miért? kérdi a' nyájias olvasó; már erre kissé hosszabban tudnék felelni, és pedig 1-ör azon, egész nemzetünkre alkalmazott, vers soraival:

Atok szállta meg a' magyart,
Hogy az soha együtt nem tart!

2-or veszélyes tisztújítási pártok is okozzák, hogy a' fő aristocratia, a' magasabb műveltséget affectáló, 's a' szegényebb sorsúaknál több holdakkal bíró házak magokat a' közönségtől elválasztván, hozzájuk tartozandóikkal egy különös elzárt cotteniát képeznek; 's ez — a' dandy párt. A' kevesebb mennyiségű holdakkal megáldott kisebb birtokokosok detto külön cotteniába alakúlnak; ez — a' parasz t vagy mint mondani szeretik: a' független párt. — Csalatkoznak azonban a' nyájias olvasó, hogy a' dandy-eket, csak merő nagy uraknak képzelné; de viszont akkor is csalatkoznak, ha a' parasz t-okat földhöz ragadt szegényeknek gondolná. A' dolog úgy áll, hogy vagynak szegény dandy-k, és dús parasz t-ok, 's mégis főnnál a' dandy- és parasz t-párt. — Ezen pártoknak lehet tulajdonítani, miszerint műkedvelők — különösen a' nők, annyira irtóznak a' színpadtól, hogy tán most úgy kellene őket fogni; meglehet azonban, hogy az ifjaknak sem igen tetszett a' múlt évi bójtben Nagy-Bajomban, háromrendbeli szindarbjaiuknak oly gyér közönség előtt történt előadása. Mert mind a' mellett, hogy a' cél szent volt, t. i. a' kaposvári kórház tőkéjének gyarapítása, és a' nagy-bajomi népiskolák segítése; mégis a' jövedelem igen csekély vala. — Egyébiránt állandó színházunk nem levén, vándortársaságok üzik el néha unalmainkat, 's mi sans géne, keleti kényelmes szokás szerint pipaszó mellett, 's bodor füst között hallgatjuk végig a' darabot. Ha hiszen nem csoda! mert a' pipacsutura annyira szájunkhoz ragadt, hogy kevés idő múlva gyűléseinken is pipázva fogunk vitatkozni; a' minthogy a' helybeli casino gyűlésein már effective szokásban is van. —

Borstörő.

NAGYBÁNYA. Öszhó 1-jén, 1847. — Nincs tárgy városunk socialis intézkedése terén, mellyről nemesb írással irhatnék, mint a' kebeli műkedvelő társulat által a' szenvedő emberiség fölegéelyezését irányba vett malasztalkászok hűtiszta kiderítése. Föndobogó szívvél, és a' lelkesedés legedeseb örömeivel mondok köszönetet a' nyilvánosság e' tisztelet-emelte zsámolýánál azon hőkeblűeknek; kik anyagi nyugalmok fölázdozásával, a' gyötrel-emázta emberiség egy részének keserű könyút megédesíteni, kinosan sanyaru helyzetét tűrhetővé tenni — az egyesülés jótékony anygalának védszárnya alatt, eltökélék. Nem mint tag irom e' sorokat, sem mint érdeketlen dicőített; hanem irom mint szíves emberbarát, mint a' szép, jó- és nemesnek szilárd érzetű méltánylója. Köszönet, főleg társulatunk tiszta szellemű igazgatórendezőinek! köszönet nektek hazám nemes vértzetű hölgyei, kik a' lelki tompultságot jellemző megszólás rágalom-mérgezete nyíllait visszapatanni engedvén, éberségtök beljegyétől magasztosítva, önálló lélek-edzettséggel munkáltok közre azon cél kivitelében, mely utáni jutalmatokat öntudatotok békes istenétől veenditek. Egyletünk eddigelé már 22 előadás tiszta jövedelmével adózék az alakuló korháznak, 's még 12 színmű várakozik előadásra. Legközelebb az „Irek“ nevű színműtári fordítmány kerülend színi szőnyegre; mely után t. szerkesztő úr szíves engedelmeiből az eredményt megírni el nem mulasztandja —

— Időjárásunk e' nyár folytán oly rossz volt, hogy legvérmesb reményeinket is aggálylyal hálóza körül. E' mellett ligeti vidorságainkat is nem egyszer önté végig — a' p o r r a l. A' legközelebbi vasárnap is, egy díszes seregletű társaságot húsíte meg, mely az előtt csak néhány perczcel teljes animóval aprózta a' fúrge csárdást a' szabadban. A' téli órák unalmainak oszlatásaul néhány lelkes hölgy magántársalgási kört szándékszik létesíteni, melynek kiváló fűszerei: olvasás, eszmecsere, és az időtöltés legilledelmesb alkatelemei leendnek. Egy úri egyed pedig, hetenként kéziraltban megjelenendő journal szerkesztését javallja. Igen eszélyesen. Casinónk ujonnan festett olvasószobájában néhány igen sajátos genreképekkel találkoznak, miknek éles satyrát jelképező vonásai tagadhatlanok. Mondják, hogy a' festész oly vitzelési genialitással bír, mint a' „Nemzeti Újság“ napláza. Ki szintén egyike azoknak, kik mindig talpra esnek, mint a' bodzabél báb. — Isten velünk, és szerencse.

Találd ki.

EGER, oct. 14-én. — Talán soha sem volt élv-szegényebb városunk, mint ezen napokban; még csak kaczer, ingerlékeny kötélhányós-nők sem vették igénybe figyelmünket; még csak ájtatos búcsú-menetek is ritkán történtek; egészen mulatság, szellemi élv 's társalgás nélkül éltünk, oly kétes helyzetben, mint azon eltévedt vándor, ki nappal azt az utat kereste, mit éjjel (álmában) mindig megtalált. Mi is keressük az örömet 's bizunk, hogy azt egy szebb jövőben meg fogjuk találni. A' szebb jövő: a' teli hónapok, különösen a' farsang. Beszéljünk komolyan. Egy évtized alatt Egernek szelleme megváltozott. Ezelőtt a' családók egymással jó egyetértésben éltek; ha valamelyiknek leánya beteg lett: tiz társnője látogatta meg; egymásnak mind boldogságban, mind fájdalomban kölcsönös barátnői valának. Most mindenik elszigetelten él; öszintéség helyett önálalmányú illedéki modor jött szokásba, mely semmikép sem hasonlít a' nemes városok ámbár üres, de a' külsőségben legalább szívélyes társalgásaihoz; a' fényűzés, a' valóságnál többnek látszani akaró divat meghonosultával, egyik vagy másik vagyoni veszteséget, ha nem kárörvendőn, minden esetre közöny n tekint; 's végre, hogy teljes legyen az önösség, mindenki csak saját tisztelője, bámulója. Ezen segítni kellene. Minthogy a' cél leginkább az által lenne megközelíthető: ha azok, kik eddig egymást talán irigység, vagyoni érték,

rang 's születési különbség, vagy elfogultság, hiúság, 's előítélet miatt kerültek, valami uton-módon egy társaságba összehozatnának, hogy egymást megismerve, kibékülve, 's megtérve a' tiz év előtti boldog napokat újra, ismét visszavarázslanák. Ez azonban csak olly társaság alakulása által volna elérhető, mellynek alapszínezete, mondjuk ki: mulatságos, de a' szellemi mivelődéssel is egyaránt összekötött lenne, azon tavali, vagy harmad évi „gyüldé”-hez hasonló alapokra tervezve; mellynek azonban mégis eszméjére, céljára, 's kivitelére nézve egészen különbözönek kellene lenni. — Utósó levelünk óta egy nő megmérgezte magát szerelemből; az egészben csak az nevezetes: hogy a' nő már negyvenöt éves volt. — Egy szép, gazdag hölgyet pedig, a' nem épen tizes lovak elragadtak, ki a' kétségbeesztő perczben meggondatlanul kiugrott hintájából, 's annyira megsérült, mikép életéhez igen kevés vala a' remény; azonban most már üdül. Igen sokat köszönhet azon család egyéneinek, kik hosszas, veszélyes betegsége alatt mind ápolták, mind sorsában hű részt vettek. Alig bírjuk megállani: hogy az árva, de gazdag hölgyet, 's a' nemes lelkű család tagjait ne nevezzük meg: de ez érdemben kezeink kötvék. — A' „Hétlap” megszűnt: nem volt jobb sorsra érdemes. — A' szüret megkezdett. Erről azonban más alkalommal. Most csak annyit gyónunk meg illő tájékozás végett: hogy még meginvitálhatók vagyunk; tudja az isten, miért: nem igen kapnak rajtunk, pedig nem vagyunk épen rutak, de az is igaz: hogy szépek sem.

Márton.

UJABB KÖZLEMÉNYEK A' TÓT ÚJSÁGBÓL. A' 221-ik számban iszonyuan megaprehendálni méltóztatnak a' P. H. újdonságírójának azon vakmerőségét, melly szerint állította, hogy a' keresztes expedíciók gyanánt levonuló svatopluk-ivadékok irtóznak a' munkától, vagy mint a' szarvasi philosophus mondaná: „kerülik, mint kutya a' pipafüstöt.” 'S ezen állítást illetőleg meg is czáfolják illetétképen okoskodván: a' tót mindig híres volt munkásságáról; de hogy a' magyar nem az, bizonyítják a' kecskeméti műveletlen puszták. Ki mer aztán ezen együgyűségökben boldog urak potentírozott okosságáról kételkedni? — Mi is szolgálhatunk egy-két adattal, melly a' magasztalt munkásság ellenkezőjét bizonyítja. Gr. V—y meghítt egy illy kolduló csoportot a' munkába, darabjának 20 p. krt igérván naponként; de egyetlen egy sem volt köztök, ki az ajánlatot elfogadta volna. — Egy pesti háziúr szinte hítt magához egy-néhányat, 's ezek délig valahogy úgy csak dolgoztak; miután azonban jóllaktak — jónak tartották bucsút venni a' kapufélfától. — A' koldulás alkalmasint többet jövedelmez nekik.

A' 222-ik számban bizonyos Langhoffer nevű nyitrai tanító, miután bebizonyította, hogy a' magyar nyelv diplomaticaisága többet árt a' tót elemnek, mint a' latin, a' következő tuzlózás szerény indítványával lép föl: Terjesztetnék a' közlő országgyűléshez kérelem az iránt, hogy

1) Tiltatnék meg az elemi iskolákban a' magyar nyelv taníttatása.

2) Hozatnék törvényt, melly szerint a' főbb iskolákban a' tót nyelvtanon kívül még legalább egy tudomány tót nyelven taníttatnék.

3) Tétessék a' tisztviselőknek kötelességül, hogy a' tót nyelvben jártasak legyenek.

'S aztán mégis vannak, kik a' tót újságot komoly politikai irányúnak tartják e' neveléséges bandabandák daczára.

Következő számban Zágráb megye legközelebbi szabadelvű utasításaért ekkép támadtatik meg: „Nos, ti szigorú bátok, kik hajszálíg tudjátok mások kötelességeit előszámolni; ti könyörületes emberbarátok, kik olly igen sohajtatok a' köznép nyomorult állapotja fölött, lépjetek ki napvilágra tetteitekkel, mutassátok meg, mit tettetek a' népért. Két éve, hogy Varasdban a' nemzeti (értsd illy) párt vette át a' kormányt; nincs egyház, hol iskola nem volna; két éve mult, hogy Zágráb megyét ti igazgatótök, hányat alapítottatok ti? Im hallgatnak, mint a' márvány! Más szemében látják a' tüskét, de nem magokéban a' gerendát stb. Nézzük csak a' 30-ik pontot! Ott az áll, hogy a' gyermekek, nemcsak fiú, de leány, nemcsak városi, de nemzeti iskolákban is hetenként 2 óráig magyarul tanuljanak; hogy magyar tanítók alkalmaztassanak, hogy nem sokára némelly tudományok magyar nyelven taníttassanak; hogy olly tanítók választassanak, kik a' nemzetet nem szeretik — szóval, hogy Horvát-és Tótország megmagyarosítsák! Erre adják papjaink birtokukat? pénzökét a' horvát nemzet vesztére költsek? Nem, nem azt nem teendik, mert az isten ellen nagy bűn, 's az emberek előtt szégyen és gyalázat volna. —

L ó d i.

— Mondanivalóink. Jövő számunkban Frankenburgtól adunk novellát. A' sopronyi 's zalai közelebről kapott leveleket nem adhatjuk. Freyreych Imre kívánságára nyilvánítjuk, hogy lapunk újabb számaiban közölt cikkeiben több hiba, 's jelesen Boz-Dickens Pickwickjéről azon vélemény, hogy abban „a' tárgyának nem szoros rendszerbeni előadását valódi hibának mondhatni” — nem az irónak, de nem is szerkesztőségi eljárásnak tulajdonítandó. —

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

Oct. 17. Szökött katona.

— 18. Ernani, bérletszűnettel.

— 19. Macbeth.

— 20. Kérlek két pengőt kölcsön, 2-szor és

Robin orvos.

— A' 247 és 249 szám alatti eredeti darabok előadásra nem fogadtattak el.

— Lászlóné assz. saját kívánata következtében bocsátott el a' színházról.

Oct. 21. Messinai hölgy.

— 22. Benyovszky.

— 23. Házasság XV-ik Lajos alatt.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára

Budapesten 3 ft, postán küldve 4 ftjával pengőben elfogadtatik Pesten **csupán-csak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája ügyszobájában (Pesti Hirlap kiadóhivatalában) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat az Életképek szerkesztősége.

9 (2)

VÖRÖSMARTY

MINDEN MUNKÁI.

Kiadják barátai **Bajza** és **Schedel**.

A' nemzeti kiadás XI. és XII-d. füzeté 's a' kézi kiadás IX-dik kötete.

A' IX-d. kötet tartalma : Sz i n m ű v e k ötödik kötete : Czillei és Hunyadiak, történeti drama öt felv. — Legújabb költemények (1842—47.) Névnepre. A' Merengőhöz. Mit csinálunk? Hubenayné. Gondolatok a' könyvtárban. HYMNUS (a' Kisfaludy-Társaság által jutalmazva). Jó bor. Madárhangok. Kis leány sirjára. A' sors és a' magyar ember. Csik Ferke. Az emberek. ORSZÁGHÁZA. Deák Ferencz. A' nefelejtshéz. A' szegény asszony könyve. — B. K... P... sirkövére. Vásárhelyi Pál sirkövére.

A' nemzeti kiadás előfizetési ára 8 frttal, 's a' kézi kiadásé 10 ft. még ez év végeig áll. Azontul a' holti ár 10 és 12 frttal lép be.

Kilian György.

Épen most jelent meg

Kisfaludy Sándor

minden munkái

új teljes kiadás.

Nemzeti kiadásban, magas negyedré 1—6 füzet ; 40 kr. egy-egy füzet.

Kézi kiadásban, kis nyolczadrét 1—6 füzet ; 30 kr. egy-egy füzet.

 Előfizethetni még mindég az egyik vagy a' másik kiadásra 5 frt pengővel az egész munkáért.

Heckenast Gusztáv kiadó.

„Ypsilanti“

czimű kereskedésben Pesten

több 1000db kész fehérenemű, mindenféle férfi, asszony és gyermek-fehérruhából álló, lepedők, párna és dunyhacizihák 's asszonyi öltönyök 'stb. ajánlatnak.

Azon igen kedvelt, ujdón fölaltalt hazai

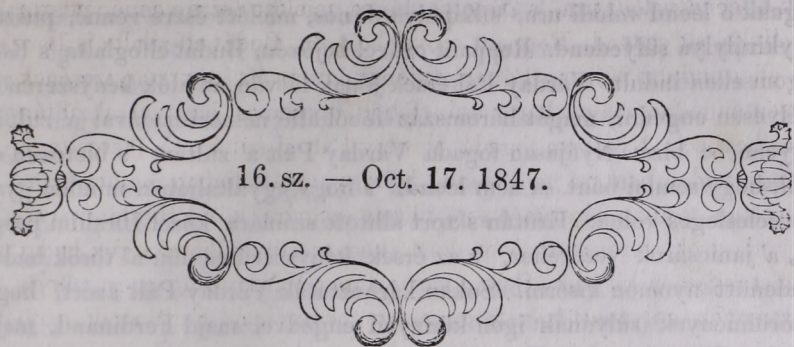
f o g p o r

melly legjobb és legártatlanabb, 's mellytől a' fogak rövid időn fehér színnel ragyognak. A' fogak tövén elől és belül lerakodott u. n. borkó is egészen elenyészik, a' fogfekély meggyógyul és az inyhus ismét előterem. — Kapható Pesten

Löllbach Károly,

kereskedésében nagy hid-utca 674. sz. alatt. Katulyája 20 pengő krajczár.

16. sz. — Oct. 17. 1847.

VÁRDAY PÁL XLVI. ESZTERGOMI ÉRSEK.

1526—1549.

Várday Pál Kis-Várdán, Szabolcs megyében született, 's nemes szülöktől vette származását. Nagy műveltséggel és tudománynyal birt, 's már 1524-ben veszprémi, utóbb egri választott püspök, egyszersmind kir. kincstárnok volt, melly hivatalát igen lélekismeretesen viselé. Zápolya János által esztergomi érsekké neveztetvén, ezt 1526-ik évi november' 11-én megkoronázta. Azonban I. Ferdinánd ausztriai főherczeg is az országos rendek egy része által Pozsonyban királylyá kiáltatott ki, 's hadsereggel jöven Magyarországra, ki akará a' sz. koronát Zápolya Jánostól csikarni. Midőn Esztergomhoz közelednék, Várday Pál érsek magát Ferdinánd kegyébe ajánlá, mi örömmel fogadtatott, 's minthogy a' királyt koronázási jog az esztergomi érsekeket illeté, ugyan csak Várday Pál érsek által Ferdinánd is magyar királylyá koronáztaték 1527-ik évi novemberben.

A' pápa ugyan egy ideig vonakodott Várday Pált az esztergomi érsekségben megerősíteni; de később nemcsak megerősíté őt, hanem Ferdinánd pártfogásába is hathatósan ajánlá. És valóban szükség volt rá, hogy Várday Pál érsek Ferdinánd király tekintélyével támogattassék, mert a' romai egyház Magyarországon, 's főkép Erdélyben hanyathomlok sülyedésnek indult. Az ürességbe jött püspökségek nagy része még mindig betöltetlenül volt, 's ezek javait pénzsomjas világiak foglalák el, 's az érsek ellenmondására nevetéssel feleltek.

Zápolya János pedig elégtelennek érezvén magát Ferdinánd hadainak, és a' pártján nem álló magyaroknak hosszú ideig ellent állhatni — szövetségesét, Soliman császárt, Ferdinánd király seregeinek visszaverésére Magyarországra behívá. Örült Soliman az alkalomnak Magyarországra jöhetni, mert tudván, hogy itt megfészkelvén magát, Magyaror-

szágnak ő leend valódi ura, 's Zápolya János, mielőtt észre venné, pusztá-
árnykirálylá süllyedend. Roppant erővel bejövén, Budát elfoglalta 's Esz-
tergom ellen indult. Várday Pál érsek jónak látván az idők kényszerének
eszélyesen engedni, magát háromszáz főből álló nemesi hadával a' zultán
kegyelmébe bízta. Nyájasan fogadá Várday Pált a' zultán, 's biztosítá őt
arról, hogy semmi bántása nem leend, 's hogy egyáltalában minden gya-
nuja felesleges volna. Ezután sítort állított számára közel Ibrahim pasá-
hoz, a' janicsárok vezéréhez, 's az érsek kényszerülve lón a' török hadat
mindenütt nyomon kísérni. Sokan kárhoztaták Várday Pált azért, hogy
a' körülmények sulyának igen könnyen engedve, majd Ferdinánd, majd
Zápolya János, majd ismét a' zultán karjaiba veté magát. De vajjon he-
lyesebb lett volna-e, ha elhagyva az egyház kormányát futamlásban kere-
sett volna menedéket? Az okosabb bizonyára minden időkben a' körülmé-
nyekhez fog alkalmazkodni, 's ismert dolog, hogy míg a' merev tölgy a
vihar erejétől tövében vagy derékban töretik ketté, addig a' simulékony
nádat saját lengésege védi meg. —

Zápolya János azonban, midőn látná, hogy Várday Pál érsek, sza-
badságot nyervén Solimantól Esztergomba visszatérhetni — iszonyu ha-
ragra gerjedt ellene, 's boszuállásra határozá el magát. Minthogy pedig
Esztergom városa tüzetett ki az épen békekötésen munkáló lengyel, török,
bécsi és magyar kir. követek által semleges, 's alkudozási helyül, Zá-
polya János egyelőre csak ostromzár alá veté a' várost. Azonban a' ben-
levő követek ezen harcziás körülmények közt nem akarának tanácskozni,
's a' záró fegyveresek eltávolítását kívánták, mit aztán Zápolya teljesít-
ett is.

Megszülvén az érseknek ezen iránybani félelme, oda munkált, hogy
a' sok, ürességben levő, püspökségek töltetnének be. Ugyanis csak három
felszentelt püspök vala ez időben: az esztergomi érsek, Broderich
István, váci — és Erdődy Simon zágrábi püspökök. A' pápa még mindig
késedelmezett a' többi választott egyházfők megerősítésével.

Ferdinánd király hatalma 's tekintélye mindinkább terjedvén és szí-
lárdulván Magyarországon, az e' miatt aggodalomban levő Zápolya új
hadjárára hívá be Solimant. Nagy sereggel jelent meg a' zultán Magyar-
országon, és sietett Esztergomot elfoglalni, minthogy Zápolya azt állítá,
hogy az esztergomi érsek, és egyházmegye lefoglalásával Ferdinánd ki-
rály hatalma Magyarországon meg leend döntve. Azonban Várday Pál
érsek jó előre Pozsonyba 's onnan Nagy-Szombatba menekült az őt leg-
inkább fenyegető vész elől, a' káptalannal és káptalani levéltárral együtt.
Az egyházi készülétek is mind oda szállítottak. Ekkor tétetett Érsek-
ujvár védelmi állapotba 's falakkal vétetett körül. Ugyan ezen 1543-ik
évben meghalván Thurzó Elek királyi helyettes, Ferdinánd által Várday
Pál érsek neveztetett kir. helytartóvá!

Ezen méltóságot az akkori rendkívüli sulyos körülmények között
hat évig sok erélyvel és érdemmel viselte, 's e' mellett, mint a' magyar
cath. egyház főkormányzója, mindent elkövetett, hogy az alapjában sok-

szorosan megrendített cath. vallást előbbi fényére visszavezesse. Oláh Miklós, egri — Ujlaki Ferencz, győri — Bornemisza Pál, veszprémi — Thurzó Ferencz, nyitrai — Ugody Ferencz, csanádi — 's több más püspök nagy buzgalma segédei valának az érseknek e' nemes czél elérésében.

Az esztergomi érsekséget huszonegy, a' kir. helytartói méltóságot pedig hat évig viselve, meghalt e' jeles férfiú élete 66-ik évében Pozsonyban, 's ugyanott eltemettetett.

Élénk elme, finom műveltség, széles tudomány, nyájas társalgás, és örökös vidorság valának Várday Pál érsek kitünőbb tulajdonai. Ferdinánd királynál nagy kedvességben és kitüntetésben állott annyira, hogy asztalánál számtalanszor foglalta helyett, 's egy izben, midőn az érseket az álom elnyomá, a' király saját nyughelyét adá által pihenésül.

Bartay Gusztáv és Ede.

SZEGÉNY CSALÁD.

Eredeti elbeszélés.

(Vége.)

V.

Az erdei lak négy év óta üresen állott. Berozsdásodott nehéz vaszárai négy év után, ezen a' napon nyitak meg először. Egy rött szakállu, lángszin göndör haju pofók ember telepedett belé, ki az urasági kastély udvarában, mint minden este a' kenyeret.

A' magányos ház tág pitvarában nagy rakás nyersfa sustorgott a' tűzön. A' tűz mellett, durva tölgyfatuskón ülve aggódó pórhölgy melegegett; közel hozzá Darándy Béla foglalt helyett. Hallgatásban tellett el néhány perc.

A' leány szelíd kék szemei a' vörös lángokkal égő tűzön őgyelegtek, egymásba kulcsolt kis kezei ölében feküdtek. Leirhatatlan kellemes volt ő e' néma elandalodásban. Egész valóján a' szüz ártatlanság szentsége ömlött el. Az izzasztó melegben félig föltakart nyakkendője alól elragadó csábbal merültek föl liliom keblének gyenge hullámai, mellyek simábbak voltak a' puha bársonynál, 's fejérségben túlhaladták a' most esett havat. A' szemérmesség mennyei tűzében égő arczája hasonlított a' kelő napéhoz, mellyel az először a' semmiből kihozott világot üdvözlé. Szép volt a' leány, 's varázs hatású kellemét még inkább nevelé a' piros-kék oszlopként feluszó tűz halovány világa. Illy pillanatban kellett volna őt látni a' gonosztevőnek, hogy magába szálljon, . . . az embergyűlölőnek . . . az életuntnak, hogy élni szeressen.

— Erzsike — fogá meg a' leány kezét Béla áthatott érzéssel — én téged lelkemből sajnállak, . . . te olly szép vagy.

— Az nem az én hibám — tevé utána a' leány szemérmesen, 's ujjai kötényének sarkával játszottak.

— Azt mondd : apám rendelt ide?

— Igen.

— És te szívesen engedelmeskedtél?

— Nehezemre esett az nekem, de otthon apám, 's testvéreim éheznek. —

— Tudom, tudom — vágott közbe Béla — ezek ugyan mentik némiképen hibás lépésedet, de a' becsület? . . . jó gyermek, e' fölött még a' szülőid betegágyánál álló halállal sem volna szabad alkudoznod.

— Nem értem, mit akar a' nagyságos urfi mondani; de igazán félni kezdek, hogy valami hibát követtem el.

— Szegény gyermek! apám ígéretekkel szédített el, úgy-e?

— Igen — folytatá a' leány akadozva — a' nagyságos úr segedelmet ígért; de azt monda — már magam sem tudom, mi okból — hogy ő a' jótéteményt nem szokta a' maga személyében gyakorolni, 's olyan biztatással rendelt ide, hogy jönnék el, már mint ma, napáldozat tájon, egy itt lakó öreg szolgálójától annyi mindent kapok, mellyel a' telet kihúzhadjuk. Én csodálkoztam ezen a' nagyúri furesaságon; egyebet nem tehettem, mert a' ki éhezik, könnyen hisz. Majd megvett az isten hidege, míg idáig értem; de itt nincsen azon öreg asszony, ki a' nagyságos úr megbízásából a' szegényeket tartja; a' mint beléptem, az a' vöröshaju ember ijesztett meg, ki ott künn ácsorog. Igazán, most már bánom, hogy eljöttem.

— Ártatlan kis galamb — ölelé keblére Béla a' magát ösztönszerűleg átengedő leányt — a' gondviselés küldött utánad, hogy visszatartsalak az örvény széléről, hova gondatlanságod vitt, — 's ajkai az eszmélkedő leány márványhomlokát érinték. — Gyanúm alapos volt; hála neked érte, örök mindenható! Fiu tartja vissza apját a' vétektől . . . és ezen anglyalt megmenthetem az elaljasodástól. —

— Oh istenem, sohajtott a' leány — én felét sem értem annak mit az urfi beszél, akarattal soha sem vétkeztem, . . . a' bőr majd leég mégis arczomról: annyira szégyenlem magamat.

Ekkor az ijedt képü mindenes toppant be, 's Bélának valamit sugva, ismét az ajtó elé állt. Béla zavarodottan ugrott föl helyéből, 's a' hirtelen felnyitott nehéz tölgyfa-ajtón Erzsikét magával erőlteté az oldalszobába. A' mint utánok az ajtó bevágódott, a' rabló és urhölgy a' küszöbre léptek.

Bandi — mert ő volt az érkező — megdöbbenve, 's bizonyos nemével az elfogódásnak foglalt helyet a' parázsrakás mellett; 's a' tüzhely közelében gondosan elterített szűrére — fekvő helyzetben az elcsigázott, gyenge idegzetű idegennő dült le. Alig telett el néhány pillanat, a' fáradt úrhölgyön erőt vőn az álom. Jobb ízűt pihent ő most a' szegénylegény szűrén, mint valaha a' paplanos ágyban.

A' mindenes, ki a' nemvárt vendégeket ismerni látszott, feltűnő zavarban ólálkodott ide 's tova a' magányos ház körül. Rettegés szállta meg, ha megérkezendő ura haragjára gondolt. Bandi eszmélkedni kezdett.

A' ház előtt álló uri szán, az ajtó becsapódása, . . . a' szemügyre vett gyanus cseléd roszul titkolt szorongása gyanuját mindinkább növelte; a' tüzre nyaláb rőzsét vetett, 's szemei keresőleg villogták át a' felgyuladt lángoktól bevilágított pitvar szegét-zugát. — Szent isten! — rázkódott össze fájdalomosan, és lábai mellől egy kendőt emelt föl, — hiszen ezen kendő ugyan az, melyet én a' mult bucsúkor Erzsikének vettem? Nem, nem — tevé utána ismét szívszakadva — ez lehetetlenség; a' világnak még nincs annyi vétke, hogy az isten haragjában illy rettenetes büntetéshez fogjon. — Mint gyermek zokogott, 's kemény ökleit halál verejtéket izzadó homlokára nyomta.

Elmerüléséből a' hirtelen elcsörgő szán robaja rázta föl.

— Ember — hurezolá be magával, nyakon ragadva, a' távozókat hátról kiszöktető mindenest — felelj nekem, ha életed kedves: kik voltak azok, kik a' szánon elillantak?

— Erezd el hát a' torkomat — sziszegé a' martyrok kínjait szenvedő mindenest — hiszen megfuladok.

— Igazat szólj, ember — fenyegetődzött Bandi — különben, istennek minden szentjeire esküszöm, a' halál fia vagy.

— Hiszen ismered talán az ifju nagyságos urat. —

— És a' másik, a' leány?

A' mindenest vállat vonított.

— Erzsi, az én Erzsím, úgy-e?

— Öcsém, te nagyon kandi vagy — felelt a' szolgálja szemhunyorítva — aztán ha Erzsi volna is.

— Ördög te — emelé föl izmos karját Bandi — kinek bűnben vénhedett hajszálait a' pokol tüze égette vörösekké — te szerencsének mondog az ilyen gazságot?

A' megszeppent cseléd kilódult, és szerencséjére, mert azonnal szörnyet hal, ha a' neki szánt ökölcsepás a' maga után berántott ajtón nem üt lyukat.

— Az uraság elcsábította Erzsímet! — fohászzkodott föl kínosan, 's a' szabadba rohant.

— Férjem, Béla, itt . . . e' bünfészekben — rebegé síró hangon a' robajra fölébredett úrnő, 's eszméletlenül hullott vissza a' gazdátlan szűrrre.

VI.

Éjjel lőn. A' hold teljes fényben úszott, mintha jókedvű násznagyként a' fehér, menyasszonyi köntösbe öltözött, földdel el akarta volna jegyezni az ábrándos éjszakát. Nem volt semmi nesz. A' hidegben szikrázó csillagok, mint milliard apró lámpák világítottak a' tágas égövön.

Bandi, a' fájdalom-vihartól kergetett, szilaj gondolataival verseyezni akarva futtatott keresztül az erdőnyiláson. Az erdő alatt az út

több ágra kanyargott; ha Bandi azt választotta volna, mellyen Erzsikéjét vitték: sokba lehetne fogadni rá, a' faluig kiforgatta volna bőréből a' rabló szán úri kocsisát, úgy úgy neki lódult; de így kárba esett szegénynek egész futtatása.

Messze vitte már Bandi az erdőtől bánatát magával, midőn egyszerre meghökkenve állapodott meg a' jeges szekéruton. Nem az elfáradás állította őt meg, hanem mivel egy felkantározott paripa nyerített előtte. Bandi nem jót gyanított, és volt is rá oka, mert a' mint körütekintett, vizsga szemei a' határkő mellett egy vérében fetrengő emberre akadtak.

A' halálra sebesített lovag Darándy Vinceze volt, ki épen éji látogatóra indult az erdei lakba. Hogy' esett le a' lóról? nem tudatik; annyi bizonyos: halántékon vágódott a' kidült határkőhez. Darándy Vinceze, néhány évvel ezelőtt, két öllel tétette belebb ezen határkövet a' jobbágyok földére, 's ez által a' határon keresztül ezer holdat sajátított el a' szegényekéből igaztalan uton. Csodálatos, hogy épen itt érte utól az isten büntetése.

Bandi annyira meg volt illetődve, hogy hamarjában nem tudta elgondolni: örüljön-e vagy szánakozzék. Mit volt mit tennie, a' halottat magára hagyá, és odébb ballagott.

Takarodóra szóltak a' harangok. Egy lelket sem lehetett látni az utcákon; egyedül a' tágitani nem akaró hideg készült neki keményen átvirrasztani a' hosszú éjszakát. Bandi szive fájt, a' mint a' kivilágított úrlak ablakait látta; akaratlanul is Erzsijére gondolt, és szakgatott érzéssel indult haza felé.

VII.

Csendes volt az apai ház, miként az éjszaka. Dandár, hűséges őre a' szegény házikónak, a' pitarajtó küszöbét feküdte keresztül; Bandi haragosan rúgta oldalba fagyos csizmája orrával, de az eb nem mozdult... mert rég meg volt dögölve. Bandi egy fájó pillantást vetett a' kidült vén szolgára, melly vele egy idős volt, és szorult kebellet lépett be a' népetlen hajlékba.....

Hiába mondott „jó estét“ — nem volt a' ki arra „fogadj istent“ mondjon. Eleinte azt hitte, hogy talán nem is jó helyen jár, csak a' felgyújtott mécs pislá világánál látta, hogy otthon van. Szánandó volt ő e' kínos pillanatban. Szive majd megrepedt. Pusztán, elhagyatva találta az ősi hajlékot, egyedül, inségben őszült apja által őrizve, ... az is meg volt halva. Bandival megindult a' föld, feje szédült; azt gondolta, hogy az ég a' nyakába szakad. — Apám megholt... szeretőm elhagyott! — sohajtott fölmondhatlan lágy hangon, 's fejét keservesen megrázva borult a' fakószínű nyoszolya gombjára.

Néhány pillanat mulva Erzsi megérkezett; Bandi nem vette észre, annyira erőt vőn rajta a' búbánat.

— Bátyám — rázá föl elmerüléséből Bandit a' megrémült leány —

oh istenem! alig bírok megállni lábaimon a' félelem miatt; mondd, hová lettek testvéreim. —

— Testvéreid? — válaszolt az ifju fájdalommal vegyített gunyhagon — hát nem láttad őket? hiszen... talán az utcán térdelnek, hogy koporsószegegre valót kolduljanak nagyapjok számára a' járó kelőktől. — Nézd — folytatá kézen fogva a' megijedt leányt — ezen ember, ki téged jobban szeretett, mint édes gyermekét, meghalt; tudod-e, mit tesz e' szó: meghalni? ... és illy állapotban! Ezen embernek gyermekei — unokái voltak, és nem volt a' beteg ágyánál senki, ki a' haldokló lelkeért imádságot mondjon. Szemhéjait a' halál fogta le... a' halál jobb szívvvel volt hozzá, mint önnön magzatai.

Erzsike nem tudott szólni a' sírástól.

— Illy fiatal, és a' bűnre már annyira megérett — folytatá az ifju — kinek higyek most már, ha benned sem bízhattam. — De miért is kuzorogtál volna itt velünk? tengődjék az, kit sorsa arra kárhoztatott. Te szép vagy; szép arcz előtt mindig nyitva állnak a' kastély ajtai, ... kastély és gunyhó, e' kettő között, csak az eszeveszett bolond nem lát különbséget.

— Igazad van — szólott a' bűnbánó leány engesztelő hangon — nekem nem kellett volna a' házat elhagynom. De ha bűn, a' mit tettem, isten látja lelkemet, én nem magamért, hanem értetek vétkeztem. ... Kérlek, ne keseríts te is ... szívem úgy fáj, talán meg is szakad. Én nem tudom, hogy hibáztam volna; de ha mégis hibáztam, Bandi, felejtsd el ezt nekem. Ah istenem! te olly hidegen nézsz rám ...

— Hogy' szerettelek! — tevé utána Bandi törött hangon — oh leány, tudod-e: mim voltál te nekem? ... az mi a' vetésnek a' májusi eső, — zöld fünek a' harmat, — fáradt munkásnak egy ital hideg viz, — esteli hajnal a' nyári éjszakának — ennél is több, te nekem mindenem, üdvösségem voltál. Nem szerethet téged úgy senki, mint én szerettelek; ... jobban kedveltelek, mint párját a' gerlicze, tisztábban mint tavasz a' szűz liliomot, ... úgy szerettelek, hogy most még csak meg sem gyűlölhetlek. Ne mondd nekem többé, hogy szeretsz; ha mondanád se hinném. Maradj magadnak. Én nem felejtelek el soha; de azt nem kívánom, hogy te reám emlékezzél ... isten veled! —

— Bandi, az ég szerelmére, mit cselekszel velem, — zokogott keservesen Erzsike, 's térdein csuszott a' sötét arczu ifju lábaihoz.

— Eltemetni megyek bánatomat — tekintett Bandi szívszakadva még egyszer a' remegő leányra — ne várj reám többé, ... rablóra a' hohér pallosa vár. —

— Irgalom istene — rebegé a' leány bádjadt hangon, 's életjel nélkül hullott a' hidegház földére.

Bandi sötét szoborként állott az áldozat fölött; megcsokolá még egyszer, ... utoljára, 's a' Darándyak ellen iszonyu boszut esküdve hagyta el örökre az apai házat.

VIII.

Elment a' föld fagya. A' tavaszi anyafű már rég domboru szénakalagyákban hervadt. Beköszöntött a' nehezen várt idő, midőn a' kiéhezett nép új buzából ehetett kenyeret.

Egy gyönyörű nyári nap alkonyán, Darándfalvától rövid óranegyed járásnyi távolra fekvő major körül jó kedvű munkások rajongtak. A' sudaras jegénye-fákkal körülültetett majorsági csinos négyszeg épülettől — melly ez időben az ispán lakásaul szolgált — alig egy dülő földnyire roppant buzaasztagok állottak; ezer hold föld terméke volt itt egy rakásra hordva. Az ispán, jobbagyait emberileg szerető ura meghagyásából gazdag áldomást tartott betakarításra. A' fáradt munkások gyöpre heveredve köszöntgették egymásra a' nehéz kulacsokat, míg a' fiatalabbak, 's majorsági jókedvű cselédség, a' faluból kiserzett csinos pórleányokkal dudaszó mellett aprózták a' „három a' táncot.”

Közel az ispánlakhoz egy százados szilfa messze kinyuló gallyai vetettek árnyékot. A' vadfa több nyaláb átmérőjü tövénel, gondosan ápolt puha fűpamlagon a' földesúrnő ült. Szenvedő keblének rosszul titkolt bánata sötét borúként árnyalá be halavány arczáját. Vékony hasadásu ajkának hirtelen elhaló mosolya hasonlított a' borongó napéhoz, mellyel az a' terhes felhőknek pillanat alatt ismét összeolvadó nyílásán a' földre alá mosolyg. Ábrándos lelke a' leáldozó nap bádjadt fényben elmuló pompáján merengett. Szívét szorongani érzé. Hattyunyaka körül pongyolán átvetett könnyű selyemkendőjét összebb voná, mintha fűpamlagot körítő bokor apró csipkés levelei közt átrezgő tolvajszellőtől rejtegetett titkait őrizné. Tört fényű szép fekete szemei olykor-olykor a' mulatók tarka csoportján ügyeltek, majd az előtte levő asztalkán fekvő, gyönyörű réti virágokból füzött koszorún pihentek.

A' mulatók sokasága közt leginkább egy szenvedő arczu szőke pórleány köté le figyelmét. — Az árva leány — mert a' többiek csak így nevezték őt — legszebb is volt az egész faluban, 's olly angyali szelíd, hogy még a' rágalom szája sem tudott rosszat mondani felőle.

Darándyné szokatlanul ellágyult, a' mint az andalgó árva leány előtte elhaladt; ennyi báj, ennyi kellemet együtt még soha sem látott. Keble erősen dobogott, és szép szemeinek tömött pilláira egy nehéz könnyecsep ült. Férje, ki eddig saját gondolattal foglalkozva némán állt mellette, áthatott érzéssel fogá meg a' pórleány kezét, néhány barátságos szót intézett hozzá, 's az öltönye gomblukából kiakasztott szegfű-szállat gyengéd szeretettel tűzte a' szemeit szemérmesen lesütő leány szűz keblére. A' leány eltávozott; és a' nép széles jó kedvben mulatott. Egyedül az árva leány, és úrnő arczáról nem szakadtak föl a' bánat fellegei.

Darándynén erőt vőn fájdalom; hasztalan igyekezett visszatartani sebesen kipergő könnyeit.

— Laurám, mi bajod — simult Béla a' szenvedő nőhöz, térdelő helyzetben.

— Semmi — válaszolt az úrnő lassu hangon.

— Te könyezesz ?

Laura nem felelt.

— Lelkem nőm — folytató Béla leveretten — én okát nem tudom miért . . . de te egy darabidő óta, úgy szolván, egész élvezettel csüggesz a' bánaton. Ajkad egyetlen mosolyáért fel tudnám áldozni életemet, mely csak azért kedves előttem, mert téged bírhatlak ; és te naponként visszavonulóbb . . . egykedvű, sőt . . . mondhatnám : hideg vagy irántam. Laura, te nem vagy boldog —

— Boldog — tevé utána a' nő fájdalmas mosolylyal, 's ismét elhallgatott.

— Szeretlek. — Egykor azt hittem : ennyi elég , egy nőt boldogítani ; most kínosan érezteted velem, hogy csalódtam.

— Hiszem, hogy szeretsz — válaszolá a' nő — de lásd : én önző, talán túlságos követelő vagyok ; osztott szerelemmel szívem be nem éri.

— Laura — szólott az ifju meglepetve — adtam-e okot valaha gyanúra ? — 'S epedő tekintetét a' borús nőre szegzé. — Bocsáss meg, de e' vádat nem érdemlettem meg, 's úgy kell tekintenem , mint ürügyül használt fátyolt, mely alá elárult titkos érzelmidet akarod takarni.

— Béla, ez fáj — viszonzá a' hölgy rezgő hangon — féltékenységed kényszerít keblemet föltárni. Sokáig hallgattam, mert hiu valék azt hinni magamról : hogy elég érdeklél birandok visszanyerni szerelmedet.

— Visszanyerni, mi mindig és egészen a' tied ?

— Hallgass reám.

— Laura — vágott közbe az ifju megdöbbenve — üdvességem függ e' nyilatkozattól ; ha nem szeretsz , . . ha ezt akarod nekem elmondani, úgy hallgass ; engedd alunnom tovább is édes álmaimat. —

— Rég, még a' télen, te emlékezni fogsz , azon éjjel, midőn atyádat megölték, szülőim házatól utaztam hozzád. Anyám halálos beteg volt, midőn atyád hazaparancsoló levelét vettem, elhagytam őt vég pillanatiban.... mert szerettelek. Te nem jöttél értem ; egyedül utaztam a' kemény hidegben. Útközben szerencsétlenség ért ; borzasztó téli éjszaka volt. — Meg kellett volna halnom, ha egy pórlegény szive meg nem esik rajtam. Fölmelegedés végett az erdei lakba vezettettem.

— Tovább, tovább — sürgeté Béla, szeméi feszült figyelemmel függöttek a' beszélő ajkain.

— Te azon estve , az erdei lakban, találkozó voltál egy paraszt leánynyal. —

— Igen.

— Ugyanazzal —

— Kinek keblére előbb a' virágot tűztem — vágott közbe Béla , 's kimondhatatlan lágyssággal ölelé magához a' sírva fakadt nőt. — Oh iste-

nem, mi boldog vagyok ismét. Laurám, galambom Laurám, most már forrására akadtam félreértésből eredt szenvedéseidnek.

— Nem, nem — jutott szóhoz az alélt hölgy, — ez nem félreértés.

— Az árva leány — folytatá Béla fájó érzéssel — Erzsike, testvérem. Apámnak szerelemgyermek. Börönde Bálint, az inségben elholt pór, utolsó perczeiben fődé fel a' titkot az öreg lelkész előtt, ki most a' szerencsétlen gyermeket, 's testvéreit tartja.

— Erzsike, testvéred? — szólott az úrhölgy kitörő örömmel. — De az éjjeli találkozás — tevé utána, pillanatnyi odagondolás után iszonyattal, és színe-hagyott arczára egy sötét kérdő jelt ültetett a' lelkét kinosan átrázó borzadály.

— Apám által volt rendelve — válaszolá Béla bádjadtt hangon. — a' leányt sem én, sem ő nem ismerte. — Én az áldozatot megmenteni mentem az erdei lakba; de még akkor nem tudtam, minő bünt hárított el általam a' gondviselés keze.

— Mind hiszem a' miket mondasz; bocsáss meg, hogy kételkedtem benned. Béla, én mondhatlan szeretlek, . . . az öröm örültté tesz. Erzsike testvéred? hozd ide őt nekem, hogy áraszszam el égő csókjaimmal; ő olly angyal, szívenem kell neki pihenni; nekem nincs kivüled senkim, hogy legyen a' szenvedő gyermek nekem is testvérem. Szerelmemet megosztom köztetek, te, és ő . . . ti lesztek: gondolatim, imádságom, mindenem, — végzé a' hölgy alig érthető lágy hangon, 's fáradt fejét az ifju dobogó keblére ejtette.

Már rég bealkonyodott. Egyszerre halvány világosság ömlött el a' majorház körül. „Tűz van“ kiáltottak mindenfelől, 's néhány másod perc mulva a' roppant búzaasztagokat hirtelen elharapódzó lángok nyaldosták keresztül. Vakító fény világítá be a' róna vidéket, 's a' rémült nép ijedten futott a' pusztító tűz elől.

Az égő asztagok mögötti dombon, egy lovas ember állott, 's kárörömmel kaczagott a' vészlárna közén. „A' fekete lovas“ súgtak össze többen a' munkások közül. Darándy elhalaványodott. A' népből nem közelített senki a' gyujtogatóhoz.

IX.

Néhány nap mulva, a' leégett major körül, egy csapat pór henyélte az időt. Ferencz bátya, a' bőbeszédéről híres vén kerülő, mint szemmel látott tanu tartá fen magának a' vezérszónoklatot; elbeszélvén a' tüzet voltaképen, sajátságos egy obsitos modorban. — Ferencz bátya hajdan katona volt.

— Ugy biz' atyafiak — végzé a' kerülő, fontos ábrázattal — akkora tűz volt az, hogy . . . hogy . . .

— Mekkora no, Ferencz bácsi — kérdé egy csabda kondáslegény a' hallgatóság közül, ki igen jól tudta, hogy Ferencz bátya néha-néha messzire

elveti a' sulykot, és szemével egyet vágva rántotta meg szomszédja szűr-
ujját.

— Hát akkora — felele a' kerülő, valami nagyot akarván mondani,
— hogy a' hetedik apád lelke se látott akkorát.

— Igaz-e már aztán, hogy pipáról gyuladt ki — fogta föl a' beszéd
fonalát egy konyha kalapu élemedett ember, ki arról volt nevezetes, hogy
az egész helységben maga viselt ködment.

— Nem úgy igaz biz az — folytatá a' kerülő, bajszát csöndesen két-
felé simítva — mert hát csóvát vetettek az asztal alá tüzes taplóval, aztán
meg égő kénygyertyával; én csak jobban tudom.

— Ugy van az pedig, keresztapám, — kötekedett ismét a' jó-
kedvű kondás — hiszen másnap a' csóvára a' kertészgyerekek akadtak
a' hideg pörnyében. Ferencz bácsi tulajdon szemeivel látta benne az égő
kénygyertyát, . . . melly csak félig volt elégsze.

— Már látni nem láttam — mentegeté magát a' kerülő, sejdítván,
hogy a' suhancz csak incselkedik vele, — hanem hogy égéskor a' bűdöskő
szaga ugy az orromba csapódott, hogy még most is érzem, az is igaz.

— Ugyan ki gyujthatta hát föl — kérdé egy másik pór.

— Hát mindjárt megmondom én, — felelt a' kerülő nagyot köh-
hentve, 's vörös márvány eres szemeit méltósággal hordozá körül a' hall-
gatóságon. — Ki? a' fekete lovas!

— A' fekete lovas — álmélkodtak mindannyian, — szörnyűség!

— De már csakugyan megért ám az akasztufára — tördelte a' be-
szédet egy horihórgas szőke kaszvány ember, ki 40 év óta szolgál kuko-
riczacssz minőségben az alföldön, mégis csak úgy rontja azt a' szép ma-
gyar szót.

— De én meg azt mondom — fakadt ki erre a' markos kondáslegény,
— ha azt nem nézném, hogy öregebb keed nálam, azóta valamikünk már
a' földön heverne. Már kinek mi baja avval a' fekete lovassal? bántotta
az valaha a' szegény emberét? sőt nem tesz-e vele jót ha módját ejtheti?
Isten tudja minő oka van rá, hogy az uraságét bántja.

A' kukoriczaföldek nagy öre megszeppent, harapófogóval sem lehetett
volna belőle többé egy árva szót kivenni.

— Csudálatos teremtés valóban ez a' fekete lovas; de hogy' nem
tudja senki, hogy kicsoda micsoda?

— Elég az hozzá, különös egy ember, — felele egy szemfüles zsel-
lér. — A' minap is, midőn az a' nagy hajtóvadászat volt, a' többtől külön
vált uraság vadra lesett az erdő aljában, egyszerre csak megjelenik előtte,
de nem a' várt vad, hanem a' fekete lovas, nem volt annál semmi, egy fé-
nyes baltán kívül; az uraság úgy megijedt, csak hogy szörnyűt nem halt.
Mind így igaz ám az pedig a' mint mondom, mert azon a' hajtóvadásza-
ton magam is ki voltam kopónak rendelve. — Megölhetnélek — szólott
hozzá a' fekete lovas — de még élni hagylak, előbb lásd: mint fosztalak
ki mindenedből, mint te kifosztottál engem. — Aztán elvágatott. — Meg-

szöppent biz' ott az uraság, a' mint mondom, pedig duplacsőü puska volt kezében.

— Hát nem lőtt utána?

— Boldogtalan te, — folytatá amaz — már hogy' lőtt volna, hiszen ország-világ tudja, hogy a' fekete lovas nem fogja a' fegyver.

— Nem-e hát? — kérde az előbbi, álmélkodásában száját majd elejtve.

— Nem biz' öcsém; mert hetedik gyermeke az édes anyjának, aztán burokban született.

— Az bizony valamiszázmüzött tatár királyfi lehet — akará a' csomót megoldani a' ködmenes öreg. 'S valami sokat mondani akaró fontos képet vágott.

— Tatár királyfi — nevette el magát a' dévajkodó kondás — keresztapám, hásszen az akkor az urasággal hogy' váltott volna szót?

Minden szemek a' megakasztott öregnek függöttek.

— Hát németül — vágta ki magát amaz hosszú gondolkozás után. A' többiek összzetekintettek, ilyen okosat még nem hallottak tőle.

— Nem tudja biz' annak ki-létét senki az istenen kívül — akart a' többinél okosabb lenni egy harmadik paraszt, 's botjával a' gyöpet turkálta.

— Hát én mit vétettem? tiltom az anyádat! — szólalt meg végre Ferencz bátya, még katonakorában eltanult vitéz kevélységgel, — már csak kirukkolok vele, hanem azt is megmondom, hogy azután a' szót odébb nem kell adni.

És lön erre síri csend a' hallgatóság között.

— A' fekete lovas — folytatá nyomatékos hangon a' tudákos volt fika, — nem más, mint Bandi fija a' megboldogult Börönde Bálintnak. Azért lett ő szegény, földönfutó, mert az uraság Erzsikéjét elszerette tőle.

— Hiszen Erzsók, az árva leány, Bandinak unokahuga megvolt — szólott közbe a' savó szemü csősz.

— Ugyan ne okoskodjék keed, hogyha nem ért hozzá, — folytatá a' kerülő megnehezteződve — már hogy' ne szerethette volna ő Erzsikét, midőn az nem a' bátya leánya volt, hanem ángyasszonya csak úgy ráadás-ként vitte magával a' házhoz; meghiszem azt, hogy ész kell hozzá, az ilyen dolgokat felfogni. Hanem Erzsik most már persze, hogy nem árva többé, az uraság a' kastélyba vitte, haja föl van tűzve, úgy néz ki, mint egy született kisasszony. Isten bocsáss, én nem tudom mi lesz ezen szövetségből, hanem majd megadja érte a' fekete lovas, tudom azt az egyet . . .

— Ahum ni, tűz! — hebegé ijedten a' kukoricacsősz, és futásnak eredt.

A' beszélgető csoport megilletődve kerekedett föl, és szótlán tekintett az erdő felé, merre a' tömérdék szénabaglyák égtek.

X.

Lehullottak már a' fák sárga levelei. Őszi szél enyelgett az árvaságra jutott bokrok fosztott gallyai közt. Gólya nem kerepelt többé a' háztetőn. Az elköltözött fecskék rég túl jártak a' messze tengeren. Szent-András napja a' küszöbön állott. Darándfalván, az úrlak körül számos nép ácsorgott, kandi szemekkel vizsgálván a' tágas udvart beálló kocsik hosszú sorát. Mindenki tudta, hogy bál lesz a' kastélyban, csak hogy a' fényes mulatság valódi oka kitalálásában a' megoszlott vélemények mesésen eltértek egymástól. Annyi bizonyos, hogy az árva leány nevét mindenki csak sugva ejtette ki.

Darándyné, pipereasztalkája mellett, egy gyönyörű ifju hölgy öltöztetésével foglalatoskodott. A' lány érzésű úrnő csaknem könyezett örömében, míg a' karecsuvá fűzött leány szorongó keblét elérhetlen vágyak fájó kínai szakgatták.

— Erzsike, te angyal vagy — kezdé az úrhölgy, szemeit a' bánatos leányon hordozva, — nézd meg csak magad a' tükörben.

Az árva leány sehogy' sem tudott tetszeni magának. — Sokkal szebben állhatott neki — gondolá — bazsarózsás lékrije, 's koczás rokolyája, mikor Bandi megdicsérte benne.

— Hanem, Erzsike, mindig ilyen bús szoktál te lenni ?

— Mindig.

— Nem csodálom — tevé utána őszinte részvételt az urnő, 's a' leányt megcsókolá, — ifju lelketet szenvedéshez szoktatá bal sorsod ; de az idő, édesem, megorvosol mindent.

— A' leány fejét rázta.

-- Vagy talán — kérde az urnő aggódva — kis szived valaki után fáj? Erzsike igent intett, és keservesen sírt.

— Megmondanád-e nekem, hogy ki után ?

— Bandi után — zokogá a' leány.

— A' fekete lovas — remegett az urnő.

— Kit én szeretek. —

— A' rabló . . . .

— Ki nagyságod életét megmenté — felelé Erzsike, 's Darándyné összeborzadva támaszkodott az öltöző asztalhoz.

A' szoba ajtaja hirtelen megnyílt, 's Béla örömtől sugárzó arczczal állott meg a' merengő nők előtt.

— Mi szép, mi bájos vagy — szorítá szívéhez Béla az andalgó gyermeket — ki ismerne most benned a' sors-üldözte árva pórleányra? . . . galambom, kedves kis testvérem. Mit törődném én a' világ ferde fogalmai-val, előítéleteivel? Jer karomra, édesem, mint véretem mutatlak be barátaimnak, ismerőseimnek, — 's nemesen dagadó kebellem vezette be Erzsikét a' mulatóktól rajongó fényes tánczterembe.

XI.

A' kastély kertre szolgáló fala messzire szétuszó szőlővesszők által befolyt léczekkel volt kikoczkázva, föl egész az emeletig. Sötét éjszaka váltá föl a' borús őszi estét. A' nép eltávozott; egyedül egy zömök, elszánt suhancz erőlködött fölkapaszkodni a' gyöngé léczeten. Lélekzetét magába fojtotta, nehogy a' kúszásban az is akadályoztassa. Több lehetett az kíváncsiságnál, mi őt ezen életveszélyezettető útra indította.

Azon pillanatban, midőn Darándy Béla Erzsikével a' terembe lépett, csörömpölve hullottak ki a' kertre nyíló ablak nagy üvegtáblái, 's a' félre csapott ablak függöny alól egy kurta nyelű balta röpiült be a' megrezsent bálvendégek közé. Az éles vas Bélának volt szánva, 's Erzsike márvány homlokában állt meg.

— Nem jól találtam! — hallatott ekkor kívülről, 's a' szivrázó hangokat egy tompa zuhanás kísérte.

A' rémült vendégek egy része a' haldokló leányt fogta körül; mások az ablakhoz siettek. A' gyilkos négy ölnyi magasról hullott alá, 's halva találták az elősietett cselédek . . . .

E' gyilkos Bandi volt.

A' beteg leány körül sikertelen lőn minden orvosi kísérlet; sebe higgadni kezdett, de szíve bánata gyógyíthatatlan volt.

. . . . Most már egyik sem fáj neki többé. Szabó Márton

TE AZ ENYÉM, ÉN A' TIED . . .

(Junius, 1847.)

Te az enyém, én a' tied,
Nekünk áll a' világ!
Magas a' nap fejünk fölött,
Messze földet belát.
De a' meddig szeme elhat,
Nem lát nálunk boldogabbat.

Kicsiny leány az én rózsám,
Elfér az ölembé',
Kicsiny leány az én rózsám,
De nagy ám a' lelke;
Rózsám lelke egész ország,
Még pedig a' Tündérország.

Ha Juliskám eszembe jut,
Sötétben is látok,
Fényes szeme, fényes lelke
Hint reám világot;
Ha előttem e' két fáklya,
Belátok a' mennyországba. —

Tudod-e még, édes anyám,
Mikor gyerek voltam?
Kinn az utcán házunk előtt
Játszottam a' porban.
Már ott a' járt a' fejembe':
Ha belőlem király lenne!

Kinevettél akkor, anyám,
Jó izüt nevetted,
Hogy fiad fejében ilyen
Balga gondolat kél.
De az isten meghallgatott,
Megsegített, király vagyok.

Király vagyok én, mióta
Bírom Juliskámat.
Nem fejemben, de szívemen
Hordom koronámat.
Eszem-adta Juliskája,
Szívem arany koronája!

Petőfi Sándor.

KEDVES SZOMSZÉDOK.

(Humoresk.)

A' magyar színházban operát adtak, a' színház zsúfolva volt, vagy érthetőbben: tele volt emberrel; Benyovszkyt adták, ezen gyönyörű eredeti operát, — mint mondtam, a' színház fuladásig tömve volt. Reggel váltottam zártszék-jegyet, 's már a' 165-dik számút kellett kapnom, még az előtt való nap elkapdosták a' többi. Színházba netto 7 órakor mentem, de ugyan el is dögönyöztek, alig gázolhattam a' tömeg között helyemre. Tanácslom, hogy ki operába men, 6 órakor menjen, ha lehet még reggel. Végre nagy-nehezen meggyilkolt costume-eleganciával zártszékemre vergődtem, a' 165-dik számura; első gondom volt körültekinteni, körültekinték, 's láttam szomszédomban két asszonyságot — hogy leányok voltak, később sül ki — milyeneket csak Magyarország teremhet. A' jobb oldalon ülő vörös volt, a' baloldali fehér. A' kettő in compagnie lehetett 112 éves, az egyik nagyot hallott, a' másik kicsit; az egyik nagyot látott, a' másik kicsit; az egyiknek nagy feje volt, a' másinak kicsi; az egyiknek nagy haja volt, a' másinak kicsi; az egyiknek nagy szája volt, a' másinak kicsi; az egyiknek nagy szeme volt, a' másinak kicsi; az egyiknek nagy füle volt, a' másinak kicsi; mindkettő azonban kancsal volt és pisze. Az egyik csakhamar megvallá, hogy cholicus — a' másik pirulva sugá fülembe, hogy phlegmaticus. Gyönyörűség két elem közé szorított a' sors, gondolám, 's nem tudtam hirtelenében elhatározni, melyiktől féljek jobban: a' phlegmától-e, vagy a' cholerától. Miféle temperamentumot affectáljak, hogy ezen veszedelmes szomszédokat elriasztsszam — okoskodnom kellett — minden esetre ellenkező modorban kell fellépnem, megvan! sangvinicus leszek, ha illy temperamentummal sem utálnak meg: akkor a' kétpisztolyban nézem meg Benyovszkyt — de nem a' komcsait, hanem azt a' másikat, ki a' tehén-utczában lakik.

Hogy pedig sangvinicus természetemet ezen két madame észre vegye, legjobb lesz, gondolám magamban, elménczkednem, nyughatatlankodnom, mosolyognom, merész kitételekkel élnem stb efféle. Majd egyik, majd a' másik felé pillanték tehát, 's lágy érzelmi pathossal sóhajték fel:

„Oh én boldog! egyszerre két ily gyönyörűséges angyali teremtes közé szorítottatni, 's mi még boldogságomat neveli, az azon körülmény, hogy ennyi báj nem is egyféle, hanem kétféle, t. i. barna, és szőke.“ — A' barna alatt a' vöröst akarám érteni, a' szőke alatt a' fehért; úgy hiszem, az elménczség elég vastag volt arra nézve, hogy legalább az opera alatt reám nézve elnémuljanak. —

„Ön csúfondároskodik,“ szolt a' barna.

„Ön felette kemény“ szolt a' szőke.

Hiuság, hiuság — ismét lerombolád reményeimet. Vastagabb szerekekhez kellett nyulnom. A' két szeretetre méltó angyal kalapja a' vörös zsinórban lógott, eltökéltem ezen zsinórral lehetőleg kényelmesen játszodozni. Elővettem tehát a' vörös zsinórt 's egész erőmből összevissza cibáltam, az első kalap — a' barnaé — ránczosodni kezdett, rettenetes pillantásokat nyertem a' szép barnától, nem tágitottam, folytattam az ártatlan mulatságot, a' kalap mintha gyomorrágást kapott volna, összezsugorodott — a' barna szép szikrázó szemekkel meredt rám, 's olly hangosan nyilatkozott, hogy a' botránynak rögtön publicuma is találkozott.

„Az úr . . . az úr . . . az úr . . . n . e . v . e . letlen.“

A' neveletlen cím nem bántott annyira, mint az, az úr; ezen czímet teljes életemben még a' ruhákban is utáltam, azurt soha sem vettem még kaputnak sem, mégis örömet türtem ezt is, bizton remélve, hogy a' szép barna megneheztezt, 's békén nézhetem végig az operát. A' szőkéhez több bizodalmmal volt, a' szőké-ké rendesen szelidebbek, és csendesebbek.

A' nyitány elkezdett, síri csend lön.

„Oh beh gyönyörű!“ — szolt a' szőke.

A' közönség felé és közé vetém szemeimet, valami hat csúfondáros pofa vigyorgott felém. Elértém a' gúnyt, de hallgattam, mert lelkem szellemi régiókba tévedt, hol nem paszulylyal, és galuskával él a' halandó.

„Oh beh szép“ szolt a' szőke.

A' magasba vetém szemeimet, a' magasba hol az egalité hervadhatlan rózsái virítanak, — nem csalt sejtésem, szobaleányom ott volt, szabad lelke felkészteté az egészséges éghajlatu tartományba, felkészteté azon elysiumba hol a' nevetés jog, a' kaczagás nem botrány, ott volt ő a' barna huri, az örök ifjuság, jobb oldalán egy baka ömlengett, bal oldalán egy huszár ült 's csipkedé hófehér ajkait. Zsófia boldogabb volt uránál — igen, Zsófia boldog volt.

„Oh beh bájos“ szolt a' szőke.

A' második emeletbe pillanték, még tekintetem meg sem nyugott jó formán, a' mint hirtelen találkozott egy más férfitekintettel, egy tekintettel, mellyben változatos tropusokban ezen kérdés állott: „mikor fizet az úr?“ El akarék fordulni ezen kellemes pofájú szörnyetegtől, de olly édesen mosolygott, annyi gratia volt pillantásaiban, hogy lehetlen volt szabadulnom; visszamosolyogtam tehát lelkem egész hevéből, mire ő — a' szörny — megnyugodott, 's elfordult. Ezen ember eladta a' valót rózsaszinü reményért, 's rózsaszinü reménye én valék.

„Oh oh beh kecses“ szolt hangosabban a' szőke. Pszt! pszt! pszt! hangzék mindenfelé, 's valami kétszázan felénk pillantának — sőt még távcsövezni is kezdének. Azt gondoltam, megpukkadok mérgemben, lehető vastag hangon szoltam a' szőkéhez:

— Ha így ordít a' madame, rendőrt hívatok és becsipetem. —

A' szerencsétlen nagyot hallott, becsipetem helyett azt értette, hogy megcsipem, hangosan kacagni kezdett.

„Ki vele! ki vele!“ — kiáltának többen. „Ki vele!“ kiálték én is.

A' függöny felhuzaték, ismét síri csend lön.

„Mi volt az a' Benyovszky?“ kérdé a' szőke.

„Fiscális!“ szólék boszúsan.

„Hol lakott?!“ kérdé a' szöke.

„Kamcsatkában!“ felelék boszúsan.

„Város Kamcsatka!?!“

„Igen!“

„Hol fekszik?!“

„Soroksár mellett!“

— Ah én rosszul kezdek lenni, melegem kezd lenni; — szólt a' barna.

„Na még csak ez hiányzott — gondolám — hogy ez a' 3 mázsás vörös maschina az ölembe ájuljon. Minden zsebemet felkutattam: nincs-e valami illatos benne, egy szivaron kívül egyebet nem találtam, külföldi! ergo aromaticus — okoskodám szerencsétlenségemre — porrá morzsoltam, 's az orra alá tartottam. Nagy isten! olyanokat prüszentett, hogy a' kalapékek csak úgy hullottak lefelé — 's félni lehetett, hogy a' lámpákat is kioltja. —

A' közönség piszegetve fordítá felénk szemeit.

Én először életemben igen szerencsétlen voltam!

A' barna szép valamicskével jobban lett. — Az első felvonás véget ért.

„Köszönöm édes kegyednek szíves készségét, soha sem feledem.“

„Csekélység a' mit tettem, asszonyom, 's rendkívül örülök, ha használt.“

„Pardon! édes kegyed, de meg kell vallanom, hogy leány vagyok... oh én leány vagyok... igen leány. Oh!“

„Leány?!“

„Igen! oh!“

„Engedelmet, szép barna nagysám — engedelmet, ezerszer engedelmet?“

„Én megbocsátok! oh!“

„Köszönöm!“

„Szívesen! oh!“

A' második felvonás elkezdett. Síri csend lön.

„Ki csinálta eztet az operát?!“ kérdé a' szöke a' tuloldali szomszédjától.

„Kotzebue!“ felelt az, figyelemre is alig méltatva szomszédnját.

A' barna szép kalapommal kezdett játszani, felborzolgatá, majd ismételtyre simítgatá, figyelmesen nézegette a' bélést — talán nevemet kereste; két sőbb azonban megpillantám a' mint egy mennykő nagy rózsát nyomott a' bélés alá. Eleinte tettem magamat mintha észre sem vettem volna, de annyira gyomrozni kezdé két hetes kalapomat, hogy okvetlen észre kellett vennem, ha csak azt nem kívántam, hogy kalapom legyen az áldozat.

„Köszönöm, nagysám... köszönöm, nem leszek háladatlan!“

„Édes kegyed boldoggá tesz nyilatkozatával — lássa, én igen-igen szerencsétlen vagyok“ most egy még iszonyubb rózsát vont elő, nem tudom honnan, 's azt kalapzsinórom mellé helyezé.

„Ez sok, ez felette sok, édes nagysád, ennyit nem érdemeltem!“ Elvettem kalapomat 's a' másik oldalra helyezém.

„Oh ha ön tudná, mennyire... ön kegyetlen, ön meggyilkol, de én örömet halok meg, igen örömet, de csak azon öntudattal, hogy ön szeret.“

„Imádom! de csak egy feltét alatt, ha az opera végeig egy szót sem szól.“

„Esküszöm! de haza kísérsz, úgy-e édesem? Nem messze lakom, csak a' két-pintyökeutczában; haza kísérsz, úgy-e, lelkem mindene, örökre — örökre a' tied vagyok.“

Kevésbe mult, hogy meg nem ütött a' guta a' mint te-nek szólított; bizva azonban szabadulásomban a' darab végeztével, csakhogy nyugodtan lehessek, mindent megigértém. —

Míg én a' szeretetre méltó barnával így enyelegtem: addig a' szöke a' darabba elmélyedve, a' kalapomban és kalapomon levő rózsákat agyon gyomrozta. A' barna a' földön fekvő levelekből rá ismert rózsáira, 's átnyujtva fejét melletttem boszusan szólítá meg a' szelíd szökét.

„Hogy” merte az asszony ezen vagy azon rózsákat elmorzsolni, he! feleljen?”

„Asszony az asszony — én leány vagyok!”

„Vén d—g!”

„Lám, lám, a’ 60 éves lányasszony még vén d—gnek nevez, azt gondolja nem ismerem, hiszen papám még fiatal gyerkőcz volt, mikor a’ lányasszony mint prima donna működött Béla Futásában!”

Psz, pszt, hangzék mindenfelől.

„Uram, védelmezzem! kérem — lássa én ártatlan vagyok; hiszen a’ rózsák az önéi, ’s így csak önnek van joga lehordani; védelmezzem, kérem alássan.”

„Igen, de én adtam kedvesemnek, én adtam, ’s tudja meg a’ lányasszony, hogy olyan szép két boquet 4 garas.”

Ki nem állhattam ezen barna szép impertinentiáját továbbra is, szöknöm kellett, ’s a’ nélkül hogy hátra néztem volna, iszonyu dulakodások, lökdöződések, és szitkok között vergődtem ki a’ csarnokba — jöttem alatt egy pár gunyos hahotát is hallottam; később megfejtethém; a’ barna szép szinte követett, ’s borzadva tapasztalám, hogy velem együtt künn áll a’ csarnokban.

„Csakhogy itt vagyunk, szinte könnyebben érzem magamat.”

Még csak most tapasztalhatám, milly szörnyeteg volt e’ barna huri, alig volt $4\frac{2}{4}$ láb, ’s olly köpezős, mint egy putina. Feketen fekete, azaz, nagyon fekete ruha borítá tagjait, tepsi lábain fehér selyem czipők diszelgtek. Volt rajta legalább 10 font krangold, ’s legalább 3 lat marmarosi gyémánt.

„Tán jó volna vacsorálnunk, édesem!”

Ide künn szinte mulattatott impertinentiája, minden kérdésére igennel feleltem, ’s ő szinte megveszett örömeiben.

„Tudod-e, édesem, ki volt azon melletted ülő fehérhaju szépség?”

„Nem tudom, lelkem ideálja, örök ifjuság” ki 60 éves korában is leány, az örökké leány marad, a’ leány pedig jelképe az örök ifjuságnak, ’s így méltán nevezhetém így.

„Sardelli Ambrosia, blaustimpfler — maga emberségéből falun sem mehetne színházba, hanem képzeld, édesem, azt hazudta egy provincialis vadállatnak, hogy ő gróf Pagatné, ’s ezen vadállat szebb jövő reményében — meg akarván előzni nagy lelkiségben, beczibálta az operába.”

„Felséges — genialis persona.”

„Úgy-e, hogy felséges! . . . mit szoktál enni, édesem?”

„A’ mint jó — a’ húsos ételeket imádom!”

„Énnekem valami mehlspeist parancsolj — ’s még egy adag bornyupecsenyét.”

„Jó lesz, édesem, jó. — Oh te vén bolond, hát azt hitted, hogy le fogsz főzni, hiszen te szerencsétlen hárfás, tudd meg, hogy én hét éve lakom Pesten, ’s tudd meg, hogy ismerem az élet utait, térj vissza a’ színházba, szerencsétlen Pompadour, várd meg míg a’ karzat lerohan, az ottani publicum közöl talán nyakon foghatsz valami bundás kolibrit, ki neked mehlspeist, ’s bornyupecsenyét fizet; de hadd a’ földszinti közönséget, ott e’ fajta personáknak már régen nem nyilik rózsza, ott a’ finomság, nagyság, magasság, csínosság, vidámság, ifjuság, hinság úté fel sátorát, ott már kizárólagosan a’ frakk és quacker uralkodik, a’ tehozzád méltó felruhát pedig így nevezik — b u n d a.”

Elrohantam. A’ szép barna búsan sohajtott fel, és fájdalmas hangon szólt:

„El vagyok árulva!”

L a u k a.

HÖLGYSALON.

(Egy nő naplója.) Mennyire ellenkező hatása van a' balsorsnak a' nők kedélyére, mint a' férfiakéra! — A' nőt a' szenvedés közlékenyenye, beszédessé teszi, barátnékat kerestet vele, kiknek fájdalmait elmondja, kik őt újabb reményekkel tudják vigasztalni, vagy ha nem tudják, együtt siratják meg vele a' volt remények hulló csillagait, lehervadt virágait 's az örömek sírjainak nehéz keresztjeit segítik viselni. És a' kihulló köny, a' kishajtott panasz könnyebbekké teszi a' terheket, mik a' szívet nyomják . . . A' férfi szenvedése néma, gondjai a' magányt keresik, ki hozzá nem szól, ki hallgatni tud, mint ő, az barátja; 's az elfojtott keserv, az elhallgatott panasz erőt ad a' szívnek: hogy terhei súlyát viselni tudja. — Mellyiknek van több fájdalma, mellyiknek több enyhülése? Amazt mindenki vigasztalja: — ennek fájdalmait nem is sejtí senki; amazt mindenki szerencsétlennek ismeri 's kinjának nagyobb fele az: hogy szánakoznak rajta; — ez magában hordja hideg szenvedését, mellynek éle az: hogy senkivel sem osztja. Amaz elolvad, ez jéggé merevül . . . . .

A' szenvedések — álló csillagok.

Öröm 's remények — hulló csillagok.

Mi rövidebb, mint az öröm; mi hosszabb, mint a' szenvedés? . . . Ha bánatod van, remélj 's megrövidül; ha örömod van, félted azt, 's hosszabb leend.

Kell-e nyilatkoznia annak, ki igazán szeret: hogy meg legyen értve? Van-e szüksége két szívnek, melly egymásért dobog, két léleknek, melly egymás gondolatjait érti, e' kérdésre „szeretsz-e?“ 's e' válaszra „szeretlek?“ Hisz a' szerelem nem hang és a' szív nem fül. Ez egész kérdés és felelet olly mal à propos valami, minőt az ember szerelme érzetében nem tehet, mert ha bizonyos arról: hogy szerettetik, mire való akkor e' fakgatódzó szerelmi catechismus? Nem értheti-e kedvese mosolyából minden érző lélek azt, mit tudni akar? Nem olvashat-e egész regényt annak szemeiből, nem hallja-e annak minden sohájában boldogsága egész ígéretvilágát? Egy kézszorítás, egy virág föltüzése, egy ártatlan elpirulás, az öntudatlanul kiszámított közeledések, egytárgyu ábrándozások nyilatkozatai 's a' szív titkainak annyi alkalmyszerű gyöngéd lefátyolozása áll hatalmában a' találékony szerelemnek, hogy ez ügyetlen nyilatkozatra soha sem kényszerítheti boldog választottait. Ha pedig bizonytalan a' nyilatkozó érzelmei viszhangjáról: hogy' kockáztathatja azt, mi legszentebb titka, olly kététes sors elé? vagy tán a' kimondott szó nem lehet kevésbbé hazug, mint a' futó elpirulás? Oh a' szerelemben nem az az igaz hívő, ki térden állva, mellét veri és mondja: „Bizony, bizony szeretek“ de ki szerényen elvonul, hisz és nem követel, titokban imád 's érzéseiben boldog.

De lehetlen is nőt olly helyzetben képzelni: hogy ezt mondja egy férfinak „szeretlek.“ Imádhhatja őt, egész lényegét fölálldozhatja neki, önfelédtté lehet irányában, de szerelemnyilatkozatot nem képzelhetne ajkain. Olly valami megállzó, megszégyenítő van e' gondolatban. Ez egész eszmét csupán ügyetlen romanticusok hozták életbe. A' valódi életben ennek semmi nyoma nincsen.

Sokszor olvashatni fiatal novellákban ez örökké egyforma phrasist, mit két ajktól czipőorrig eszményien leírt szerelmes vált egymást forróan, de plasticé kimért, szépműtanilag bájos helyzetben öelve. A' barna fürtű ifju mond: „Éltemnek üdve, oh halljam még csak egyszer csalogány-ajkaidról e' bájos, ez üdvezítő ígét: szeretlek.“ — Mire az emlénszemű hölgy így beszél szőke fürtői sátorából 's ajkai remegnek midőn mondja: „Igen, oh lelkemnek ifja (!) én

szeretlek.“ Épen, mintha azt mondaná „én fázom“ — „én ehetném.“ Nem nagyszerű bamba volna-e az, ki akkor kérdezné hölgyétől : hogy szereti-e, midőn már karjai közt tartja ?

Több illyszerű üres czifraságot hoztak keletbe a' mi hajdani romanticusaink, kiknek legnagyobb hibájok az : hogy a' valódi élet eszményítése helyett, egy képzelt ideálvilág prosaiságait tették kézzel foghatókká. Illyenek a' szerelmi esküvések. Ki tudna illyeket kihallgatni ? Pajkos gyermek-e a' szerelem, kit, ha hibát követ el, megfenyíthetünk ; lehet-e őt kényszeríteniünk, midőn magunkat sem tudjuk előle megvédni, midőn mi állunk az ő hatalmában, nem ő a' miénkben ? A' szerelemnek első föltétele a' hit, az ösztönszerű ellenállhatlan bizalom, melly ez érzelmet boldogsággá szenteli ; hol bizalom nincs, ott minden eskü erőtlen üres hang. — Ki tudná magát arra kényszeríteni : hogy midőn lefekszik, erről, vagy amarról tudjon álmodni ; a' legátkosabb esküvés, mellyet ébrenlétében tett, meghozná-e neki azon álomlátást, mellyet ohajtott ? De legyen szíve azon egy vágytól eltelve, lelke áthatva egyetlen érzelem eszméitől, és azon eszmék nyájas mosolygó tündéraczot öltendnek, mikor alszik 's elébe hozandják az ohajtott kedves képet, a' hányszor akarja ; a' hányszor öntudatlan ohajtással ébren reá gondol, álmaiban e' gondolatja képét mindannyiszor, mint varázstükröben fogja meglátni. A' szentek könyve azt mondja : hogy a' minden erők urát, istent hit, és imádság által lehet kényszeríteni ! pedig a' szerelem az istenség egy része.

Én még az apró szerelmi zálogcsekák fölött is tudok mosolyogni ; egy-egy lángoló szívvel ékes gyűrű, egy hajfürtöcske, egy nyomtatott virág, egy muskátli levél, vagy mézeskalács darab, mellyet a' kedves megérinte, megszagolt, vagy megkóstolt, 's mellyek a' távollevő kedvesre azért bizattak, hogy valahányszor azokra tekint, gondoljon hű szerelmésére ; mind ezekkel csak ámitja az ember magát. Rosz keresztyén az, kinek csak a' templom juttatja eszébe az istent, gyarló szerelmes, ki hivére csak emlékei után gondol. Jő az emlékezés önkénytelenül is, fölkeres az midőn nem is hívod ; árnyékkodul kísér, vigasztal, ha hozzá ragaszkodik ; vádol és megdöbbsent, ha kerülni akarod. Csupán egy tekintetben van ábrándosan költőies színe e' szerelmi elzalogosításnak ; ha az mint szívbabona, mint fetischimadás tűnik fel. Illy alakban ki tudok vele békülni. Mint megóvó talisman, mint jövendőmondó spiritus familiaris, melly nagy bajokban elhárító tanácsot ad, a' legnagyobb kétség perceiben az állhatatosság büvkörét varázsolja az ingadozó szíve körül, 's a' hányszor elesik, annyszor fel emeli, mint ereklje, melly a' szívvel tud beszélni 's adójának lelktől képviseli ; becses tárgy lehet az ... mind addig, míg tulajdonosa nem mutatja senkinek. Nem tudom honnét vettem e' rögeszmét ; de azt hiszem : hogy azontul, minden sympatheticus erejét elveszti ... Szerelmes embernek minden esetre becsületére válik, ha némi tekintetben babonás.

Gyakran látni egy fiatal embert, bizonyos nagy város utczáin megjelenni, hajdon fővel jár a' legnagyobb zivatarban is, gyönyörű fekete haja, mint nőknél szokott lenni, középett van ketté választva, arcza halovány és szende, mint nőké szokott lenni, kezében imakönyvet hord, az emberek sajuálkozva néznek utána, de jó reggelt senki sem kíván neki. E' fiatal ember tébolyodott. Tébolyodott és szerelem miatt. Gazdag család egyetlen figyerméke azon családnál nevelt szegény de kedves leánykát szeretett. A' leányt Marinak hitták. Szülei, a' gazdag emberek, mint rendesen szokott történni, nem kedvelék e' viszonyt, 's hogy szép szerével végét szakaszthassák, elküldék az ifjut hosszabb időre utazni 's míg oda volt, a' leányt férhez adák. Az eset olly egyszerű. A' fiu megjött, kérdezé : hol van Mari ? szülei azt felelék neki, hogy Mari meghalt. E' perctől kezdve az ifju tébolyodott. Az rögeszméje : hogy most ő tartozik mind azon munkákat megtenni, miket Mari tett, míg élt. Honn ő takarítja a' szobákat, mint

Mari szoká, ő terít asztalt, ő visel gondot a' virágokra, ő éteti a' madarakat, mint egykor Mari, haját úgy viseli, mint Mari, 's hajadon fővel jár, mert Mari sem viselt kalapot; mindennap templomba megy, mert Mari is mindennap eljárt oda, és szüléit kerülve kerüli, mert Marit meg hagyták halni. Az esett olly egyszerű.

A' KOMÁROMI GYÁSZOS ÖRÖMÜNNEP.

October 7. 1847.

Mikor az ember a' szívárványt nézi 's helyette a' villám jelenik meg, mikor az örömkialtó nép diadalkapui alatt a' győzelmi pompa díszmenetét várja 's hallotti pompával találkozik, melly paizsain testvérei, fiai holttesteit hozza vele szemközt; mikor a' legvidámabb diadalkialtás egy percz alatt egyetlen kétségbeesett jajjá változik, jaj a' virágokkal hintett utcákon, jaj a' zászlókkal ékített házakon belül 's az ünnepi köntöseiben pompázó néptömeg ajkain! illy perczében a' köz siralomnak írjuk e' sorokat. Ő fensége a' kir. helytartó ma utazott keresztül városunkon. Hetek óta tartogató örömeit e' napra városunk népe 's ez örömei mámorában itta meg a' legfanyarabb keserűségek poharát. Midőn ő fensége hintaja a' várost és a' szigetet összekötő magas do b o g ó híd közepe táján járt a' legnagyobb éljenezés zaja között: alig két lépésnyire a' főherczeg hintaja mellett, a' híd korhadt gerendái hirtelen összeroppantak az egybegyült néptömeg alatt, 's egy percz mulva több, mint száz ember—férfi, nő, gyermek—bukott el a' megáradt habokban. Az ég kezei őrzék a' fens. kir. helytartó szentelt életét, ki kocsijából rögtön leugorva, saját veszélye feledtével sietett a' partra: hová a' szerencsétlen néptömeg közül, a' ki megmenthető volt, még óra mulva is hordák a' segélyül érkezett dereglyék 's a' gőzös csónakjai. E' látmány ollyan volt, minőt elbeszélni nem, de elfeledni sem lehet. Ki e' kétségbeesett halállal küzködő néprajt egymásba kapaszkodva, egymást fojtogatva a' vizek között hőmpolygani látta, uratlan kalapokat a' víz színén, egy-egy szál deszkához kapaszkodó öt hat menekülni vágyót, kik a' halál rettenetes félelmeiben saját testvéreiket voltak képesek onnan letépni, egy-egy pár lábat, melly a' fenyőn fenn úszott, míg a' test többi része alá volt merülve, ki látta a' partokon kezeiket tördelve futosó anyákat, gyermekeik, vagy férjeik után sikoltozva, kik szemeik láttára merültek fel és alá; ki hallá a' zürzavar-lepte utcákon támadt jajveszékést, melly ez irtózat hírét nyomban követte: az még álmaiban sem fog másról álmodhatni, mint e' tekintetről. A' lelke mélyeig fölháborodott kir. helytartó a' küldöttségek' elfogadása után rögtön, semmi pompát, semmi kiséretet sőt még a' főispán által számára rendezett díszes reggelit sem fogadva el, magányosan, szomorúan távozott el istentől látogatott városunkból, erősen meghagyva a' megyei hatóságnak: hogy rögtön gyűlést tartson 's e' gyászos esemény' okai és okozói' kitudása végett bizottmányt küldjön ki, 's a' vizsgálat' eredményét neki gyorsbírók által még utjában megküldje. A' vizsgálat' eredménye ez ideig oda megy ki, hogy a' kérdéses híd gerendái nemesak azon a' helyen voltak elrohadva, hol e' baleset történt, de több helyeken is korhadtak és pudvásak; azon gerenda pedig, melly legelőbb eltörtött, el annyira reves: hogy pálczával keresztülszúrhatni. A' városi hatóság ez esemény előtt két héttel hivatalosan fel volt szólítva az első alispány által: hogy hídja minőségét vizsgálja meg. 'S ha azt elég erősnek nem találja, segítsen rajta; mire „minden rendiben van“—nal feleltek. Még előtte való nap is ajánlkozott a' megyei hatóság a' hidnak nagyobb biztonság végett fegyveres erővel elzárására: az illetők ez ajánlatot is visszautasították. A' tisztí nyomozódás utján kivilágult: hogy csupán a' város lakói közül 68-an hullottak a' leszakadt hiddal a' vízbe, kik közül 48 élve, vagy halva kifogatott, a' többi a' hullámok közé veszett; a' vidékről jött szerencsétlenek száma csak a' megyei összeírás után fog kivilágulni. Borzasztó a' vízből ki-

menekültek szavait hallani e' catastroph felől. Sokan, kik magokat uszással szabadították ki, maig is halálfélelem közt beszélnek róla : hogy míg ők a' víz színén úsztak, az alatt lábaikat szüntelen fuldokló szerencsétlenek kapkodták el a' víz alatt ; többeket, kik egy-egy gerendát kaphattak el, a' velök küzdő sokaság kétségbeesetten összemart és tépett ; kik a' hidlábakra kapaszkodtak, azokat az utánok szakadó gerendák zúzták össze; sokan az élve maradtak közül jól emlékeznek rá, mint verték el magokról ezt vagy am azt, ki halva fogatott ki, hogy magokat megmentsek. Maga a' helytartó könyeket hullatva említé azon gyötrő látványt, midőn a' város orvosa a' szerencsétlenek segélyére rohanva, a' holtak között legelőször is **saját nejét** ismeré meg. A' fájdalom hangja kifejezhetlen. A' fenséges helytartó a' megyei küldöttséget elfogultan bár, de férfias erélyességgel fogadá ; az egyházkerületit pedig, mellynek szónoka a' helybeli superintendens, Nagy Mihály, a' fens. helytartó saját szavai szerint hozzá a' legremekebb üdvözlő beszédet tartá, ki-tüntető nyájassággal. Később, mint hírlik (mert egyedül és kíséret nélkül távozott el) előre figyelmeztetve levén a' Vágh-Duna hidjának még rosabb karban létele felől, azon gyalog ment keresztül, még az nap egy, a' szomszéd megyéből fogadására kiküldött, főbíró szeme láttára feldült hintájával 'serösen megsebesült.

A' tiszti nyomozódás naponként súlyosabb váddal terheli Komárom városa elöljáróságát 's kivált a' tanács azon tagjait, kik a' közrend 's a' város gazdasági ügyeinek vezérletét vállalták magokra. Sulyosítja e' vádat azon körülmény is : hogy Komárom városának maig is foly a' pöre az elébbeni hídbérlo ellen, melly pörben a' város azon érdemleges állítást hozza föl : hogy mult évben a' bérnök rovására hidját 40,000 forintig volt kénytelen kiigazíttatni pedig ime a' híd gerendái annyira rohadtak : hogy azon fenyők, mellyek a' tömeg alatt leszakadtak, nem körösztben, hanem hosszában hasadtak ketté ; a' hidvizsgálatra kiküldött ácsmester, minthogy a' hidat rosznak állítá, a' népszószóló által elkergettetett stb stb. —

Egy szemtanu.

NEMZETI SZINHÁZ.

Oct. 7. Fiatal nagynén e. Eredeti (?) vigjáték három fölvonásban, irta Obernyik Károly. Először. E' darab nagyon régen volt előadás végett elfogadva, 's már több ideje, hogy a' Szépirodalmi Szemle úgy említé, mint sikerült characterfestő vigjátékot. Beszéltek fölöle egyet is mást is, 's jelesen egy tekintély már szőtt is némi nimbust körülötte — 's így bizonyos fölhangolt figyelemérdekkel mentünk a' színházba. Igen ; voltunk a' színházban, láttuk a' Fiatal Nagynénét, hallottunk tapsokat — éljeneket, tetszést ; láttuk, miként a' szerző kihivatott, 's mind ezt világosan, tisztán, nem phoenomenon-alakban, — 's most egyszer kísértő daemonunk sem üzött esába illusiót érzéki fölfogásunkkal. 'S kérdeztük önmagunktól : miként történhetik illyesmi? vagy talán egészen megfordult már a' világ? vagy titkos dramairókkal volt-e a' színház megtelve, kik ezutánra Obernyik pártfogására akarják magokat érdemesíteni? Mert e' vigjáték minden criticán aluli ; mind cselekvény, mind szerkezeti ügyesség, mind pedig jellemzési tekintetben annyira, hogy józan ítéletü jámbor keresztény egyáltalában nem tudta : mit gondoljon a' tetszési demonstratióról, mellyben a' szerző részeseült. — A' Fiatal Nagynéne tartalma következő. — Zár-fyné — Laborfalvi Róza — Londonba utazott férjének halálhírért vevén — bele szerelmesedik egy fiatal Törényi nevű ügyvédbe, ki azonban Zár-fyné házánál tartózkodó nő rokonát, Bertát — Lendvayné — szereti, 's töle viszont szeretettetik. Minthogy a' fiatal ügyvéd annyira együgyü, hogy épen nem tudja észrevenni úrnője szelrelmét, tehát ez szolgálatából minden ároni elbocsátással

fenyegeti, 's ezt miután észre veszi, hogy Berta is szerelmes belé, annál inkább sürgeti. De előkerül az ügyvéd testvére, egy magyar „dramafirkászi geschäftelő“, mint önmagáról mondja — kivel már elébb is találkoztunk, az iszonyu szájhazafias phraseológiának „irány“-szikrait okádva — 's ez észre vevén, hogy az úrnő szerelmes testvérébe, annyira viszi a' dolgot, miszerint az asszonyiség nem vonakodik az ügyvédnek nyújtani kezét. Itt azonban más a' bökkenő, t. i. az, hogy az ügyvéd Bertát szereti. Azonban a' csomó föloldásán segít a' véletlen, mert az író levelet kap, melyben tudatják vele, hogy Zárfiné férje nem halt meg, mint híresztelték volt, hanem él; — 's így történik meg a' kifejlés. — Ennyi a' tartalom. Lássuk már az alakokat, mellyekkel találkozunk. Egeknek egei! minő csudaállatok ezek! Amaz ügyvéd, kibe egy falusi libán kívül, még egy dressirozott auflauf-grandezza is szerelmes — minő otromba sületlen teremtese az istennek, vagyis inkább Obernyiknek. Higyétek el, akármellyik calvinista truncus-mendicans egy don Juan vagy Casanova hozzá képest. És amaz író! . . . Milly iszonyu szellemisége! — Nem tudja az ember: bámuljon-e rajta vagy boszankodjék . . . mintha csak Obernyiknek saját képére és hasonlatosságára volna tetőtől talpig megteremtve! Minden társalgási költőisége ez egyetlen szóban áll: virág, mellyet legalább negyvenszer elmond egy fölvonás alatt — sengelton alkalmazván mindenüvé, hol valami szépet kell mondani. És Berta, a' nagynéne rokona!... nagyon jeles! elő vesz egy könyvet, kiolvassa fenszóval, hogy mik a' szerelem symptomái — 's egyszerre csak iszonyu öntetsző kedvteliséssel fölkiált: no, ha így van a' dolog, úgy ő is szerelmes, mert bizony benne is megvannak ugyanazon symptomák. Elmegy nénjéhez, catechisálni kezdi az említett könyvből betanult morlornban, 's ad normam saját magáni tapasztalásának, kiséti, hogy' néje is szerelmes az ügyvédbe. Az efféle, a' mellett hogy sületlen valami, nagyon elkopott fogás; jelesen Lafontaine valamelyik vízenyős regényében meg van egész terjedelmében. Pedig Obernyiknek kellett valaha tanulmányozni Lafountainét.... novelláin nagyon is meglátszik. Még van egy alak! Tudj' isten, hogy' hívják, de Szentpétery játszta. Ezt nem tudjuk egyáltalában: mire való. Elöttünk áll, francziaságot affectálva, épen olly formán, mint mikor a' kortes szivarozik és kávézik; pórias gögöt éreztet mindenkivel, Zárfiné irányában pedig a' legszolgaiabban hajlangó. Ugy van föltüntetve, mint házibaratát, Zárfiné kérője, de semmi lényeges összefüggésben nincs a' darab organismusával. Ez azonban semmi különös, mert illyen az egész első fölvonás. Bizvást elmaradhat, a' nélkül hogy a' darab szenvedne valamit e' miatt. Szóval: az egész férezelemény cselekvényi szerkezetére nézve legszegényebb, mit csak látni lehet; a' jellemek minőségére nézve pedig elég annyit mondanunk, hogy tökéletesen megutáltatják a' játszó színészt, annyira üresek, idétlenek, 's minden színezet nélküliek. Lendvayné szerepében van még a' legtöbb comicaí elem elszórva, 's ez idéz elő egy pár meglehetősen situatiót, 's ezeket Lendvayné olly finom kedvességgel, 's jelesen tudja kiemelni, mellynél többet kívánni sem lehet. — De a' többi szerepekre nézve mindegy, akár Egressy, Lendvay, Szentpétery, Laborfalvi — akár pedig Czípó Gyuri, Kiribicza Istók, vagy Csombók Jankó és Csombók Sára játszanak — a' darab nem fog semmit veszteni, mert szegényebb semhogy ez megtörténhessék. — És daczára mind azoknak, miket itt elmondottunk, — ismételjük hogy a' tetszés nagy volt; 's a' szerző kihivatott — azonban sokkal lélekismeretesebb volt, semhogy kijött volna. De a' dologban kettő van. Először: mit demonstrál a' közönség tapsa, midőn olly helyeken a' legdühösebb volt, mint p. l. mikor ama' házibaratát elmulasztja az író leültetni, 's ez széket vesz és leül. Mit lehet akkor gondolni, midőn illy semmiségek lelkesülést idéznek elő. Másodszor: tudjuk hogy közönségünk mindig utántapsol, midőn valaki rágyujt. Illyen pedig volt elég. Továbbá juhászcutya, szolgáló; minden de minden teremtés ugy

ki volt kenve a' nevezetes „honi pomádéval“ — hogy csaknem csepegett a' zsi-radék! 'S illyesmi aztán hogy' ne tetszenék! Oh a' karzati liberalismus csodadolgokat visz véghez! A' fokhagymás pirítóst minden egyébnél jobban szereti... De még ez sem elég! megértük azt is, hogy a' lapok — igen a' lapok közül többen kedvezőleg nyilatkoztak e' darabról. Egyik nem mond fölöle véleményt, mert Lendvayné jól játszott — 's egy színházi szomszédnéjának tetszett. Mennyi naivság!... Másik dicséri, mert a' közönségnek tetszett; harmadik dicséri — mert dicséri — és... és... még most jó a' java — Erdélyi e' darabot egykor characterfestő vígjátéknak nevezte! — Bizony hiába való volt annyira átbogarazni az egy é n i és j e l l e m z e t e s m e z e j é t, ha csak ennyire tudott haladni, hogy a' Fiatal Nagynénét is characterfestő vígjátéknak nevezze. — Ez egyébiránt nem ujság; — többet is mondott Erdélyi illyesmit. 'S ha isten úgy akarja, fog még többet is mondani. Most az egyszer nem ellenkezik a' közhittel. Annak pedig, hogy mi ellenkezőnk, egyéb oka nem lehet, mint az mit Bőrne illy formán mond valahol: „Hinnem kell, hogy az egész világ eszét vesztette, 's én egyedül vagyok okos ember!“ —

Oct. 8. Benyovszky.

Oct. 9. Báró és Bankár.

Oct. 10. Bűvös vadász. Az előadás készületi szabatsóság- és ját-szási élénkségre nézve fölülmulá az előbbit. Bognárban — Max — több volt jelenleg a' tűz, 's a' kifejezés, míg Benza — Gáspár — bizonyítá: mennyire hatalmában áll a' minden oldalu fölfogás. Ugyanis szemlélve azon jellemzetes komolyságot, mellyel a' hidegen számító ármányos Gáspárt személyesíté — 's elképzelve, miként adja Benyovszkyban a' hetmant, és több ilyen buffo szerepeket — okvetlenül el kell ismernünk, miszerint Benza minden tekintetben ember a' talpán. — Tély Róza jól énekelt. Lászlónéről jobb nem szólani. De mortuis aut bene, aut nihil. —

Oct. 11. Charlotte kapitány. Élénk menetű szelleműs francia vígjáték, igen érdekes cselekvénnyel. — Fejér, Bambini szerepében, mint vendég. Mult számaink egyikében terjedelmesen elmondottuk Fejér színművés-zeti képességéről nézeteinket. Ma estve újból bizonyítá, hogy nem ok nélkül mondottuk el róla azokat, miket elmondottunk. Noha a' szerep, mellyben ma estve lépett föl, úgy tetszik, mintha nem egészen neki való volna, mind a' mellett ügyes fölfogás, és összhangzatos kivitelű játék jellemezték. — Ha jól emlékszünk, hajdan vidéken Falusi Egyszerűség című darabban láttuk volt Fejért, 's itteni szerepét olyannak tartjuk, mellyben legtöbbet fejt ki — 's hol leginkább van elemében. Minthogy eddigi szerepei, sok tekintetben hálátlanok is voltak, 's maga Fejér mint színész, nagyon is megérdemli, hogy a' közönség minden oldalról megismerje: ennél fogva igen ohajtanók a' megnevezett darabban lát-hatni. —

Oct. 12. Rohan Mária. Egyike Donizetti legérdektelenebb daljátékainak. Kivéve egynéhány csinos, 's némi tekintetben még szépnek sőt költői-nek is mondható számot, üres, érzelmetlen, 's kezdve a' nyitányon, mind végig a' legutolsó phrasissal elárasztott hangtömeg az egész. A' czimszerepben Schodelné igyekezett a' vadászott hatás minden sallangjait, csengőpengő szerszá-mait, mindenüvé, a' hova csak lehet, oda tüzni; de hiába — mert mind a' mellett hogy a' közönség részéről nem hiányzott a' rettenetes tetszésnek tapsvihara — mégis kénytelenek vagyunk kimondani, hogy a' szerep nem neki való. Aztán a' közönség tetszését venni, jelesen zeneművészet tekintetében zsinórmértékül, igen furcsa valami, 's erről ma estve is vala alkalmunk meggyőződhetni. Mert a' tetszés legzajosabb, a' kihívás leggyakoribb vala egy első felvonásbeli magán-ária után, mellyet pedig egészen másként kell énekelni, mint azt Schodelné-től hallottuk. Ugyanis azt, mit német műzene-nyelven így neveznek: getragenes Gesang, — 's mellyben Schodelné nálunk páratlan jelességet fejt ki — nem

lehet az említett áriára alkalmazni — mert ez a' zene jellemével egyáltalában nem egyezik meg. Itt trillerek, virágok, festői színezet szükséges, — Schodelné pedig egészen más körben t. i. a' magas emelkedésű egyszerű énekben tökéletes. És az említett áriát saját modora kaptájára huzta ma estve, 's noha ez nagy hiba, mind a' mellettzajos furorét idézett elő. — Sokkal fényesebb neve, 's nagyobb dicsőséggel megalapított híre van Schodelnének, semhogy önmaga, és népszerűsége iránti tekintetből olovakodnia ne kellene — az egyéniségével össze nem férő szerepek játékatól. Wolf finomul tüntette föl szerepének fényoldalait. Reinán tapasztalhatni, hogy igen lélekismeretesen fog szerepeihez, mert mind a' játékban, mind hangjának szabályszerűen modificált kormányzásában nagy haladást tanúsít. Heszl. R. kellemes hangjait mindig meg szokta tapsolni a' közönség. —
S—k—i.

MI HÍR BUDÁN?

— Egy borzasztó, 's minden szelíd érzést mélyen fülháborító eseményt írunk meg olvasóinknak, melyet a' lefolyt napokban Jászberényben történnék mondanak. — Egy szolgáló, miután nyolcz hónap óta hordá szíve alatt a' tiltott szerelem zálogát, egyszer csak véletlenül halva találtatott, 's több, testén kiütött sötétkék folt gyanút gerjeszte, mintha netalán meg lett volna mérgezve. A' gyanu egy, a' szolgálóval a' mondott viszonyban élő gazdatisztre nehezült; kihez nyomozó bizottság küldetvén, papirjai közt, több ólomeczet, 's több efféle gyanus szerről szóló recipe találtatott. — De mindezt még semmit sem bizonyított, 's határozattá lőn, hogy az eltemetett leányt, jobban megvizsgálandók, ássák föl sírjából. — Ez megtörténvén, mindenki borzadályos bámulatára, a' sírban, a' halott mellett egy elszült gyerek is haláltatott, mert a' szerencsétlen leány — tetszhalott volt. —

— Említettük volt, hogy közszeretet- és tiszteletben álló első énekesnőink egyike, Hollósy Korneliához a' mult napokban legaljasabban rágalmozó névtelen leveleket intéztek. — A' Nemzeti Ujság, 's a' közhír után irhatjuk, miszerint e' nemtelen eljárás bűnvádja egy színházi énekesnőt terhel, ki e' miatt el is fog a' színházról távozni. Nevét már megirtuk a' mult számban. —

— Egy közönségesen elterjedt városkapitányi jelentés tudatja azon mód-szert, mellynek alkalmazása által tüzi szerencsétlenség esetében, mindig meg-tudhatja a' közönség, hogy a' város melyik részében van a' tűz.

— Azon igen finom tapintatu, 's viszonyaink helyes fölfogásához mindig legcélszerűbben alkalmazott tevékenységnek, melyet az iparegylet fennállása óta mindig szakadatlan erélylyel fejt ki, folyó hó 10-ikén új próbáját láttuk. Ugyanis ekkor volt az egyleti rajztanoda növendékei műveinek kiállítása. A' rajzok nagyobb része építészeti tárgyakat ábrázolt, 's jelesen csínosság, 's ügyes készség tekintetében mindenkit kielégítettek. Ugyanekkor igen érdekes tárgy foglalkodtatá a' jelenlevő közönség figyelmét. Ugyanis derék gépész hazánkfiai, Nagy-testvérek részéről volt kiállítva egy gözmözdony-minta, körülbelül egy lőreji; összeállítva az eddigi legjelesebb e' szakbani leginkább angol — úgy szintén saját fölfedezéseik nyomán is. E' tárgyra vonatkozólag Gelenczei Pál úr a' jelenlevő közönségnek előadást tartott a' gőzerő alkalmazásáról, gőzgépekről, 's e' szempontból megmagyarázta részletesen a' kiállított műnek mivoltát. A' kellemes folyékonyasága, népszerű nyelven tartott előadás végével szíves éljennel üdvözlé a' termet egészen betöltő közönség mind a' derék előadót, mind pedig a' vállalkozó szellemű Nagy-testvéreket, kik e' részbeni képességek bemutatása végett, saját szorgalmu működésökön kívül ezer pengő forintot fordítottak-e vállalatra. Még mult számaink egyikében emeltünk szót a' középponti vasutigazgatóság azon méltánytalansága ellen, miszerint honi erőművészeink csak

másodrendű javító munkákra használtatnak. E' tekintetben minden, magyar ember iránt fölhozható elfogult, előítéletet fényes diadallal czáfoltak meg a' szóban levő derék Nagy-testvérek. — 'S így reményljük, hogy az érdekllett igazgatóság kötelességének fogja ismerni — tehetségök- és képességükhöz méltó munkakörrel gondoskodni számukra. —

— Azon igen loyalis intézkedésnek jutottunk tudomására, hogy ezután a' középponti vaspályához csak olly egyének vétetnek föl, mint hivataloskodók, kik a' magyar nyelvben jártassággal bírnak. — Itt épen alkalomszerűen említetjük meg a' vasútvonal összes közlekedési személyzetének számát, mely oct. 4—10. 9205.

— Ha figyelemmel kísérjük a' követválasztási mozgalmak-előidéztek különféle sajátos szellemü vitatkozásokat, egy vagy más kávéházi cotteria részéről, igen nedélyesen jellemzetes furcsaságoknak juthatunk nyomára. Jelesen a' napokban a' magyar táblabíróknak egy országsszerte ismeretes mammuth példánya — ki nemcsak a' hazát, hanem önmagát is conserválni akarván — ergo conservativ — úgy nyilatkozott a' Wurm kávéházban, hogy ő az ész soha sem becsülte, mert a' tapasztalás mutatja, hogy az ész a' mai világban mindig megbukik. 'S épen ezért nem szavaz arra soha, — kit az intelligentiali többség jellől követnek. —

— Az „augsburgi allg. Zeitung“ közelebbi számai egyikében, több nemzeti és szellemfejlődési életmozgalmainkat érdeklő dolgok vannak elmondva, 's jelesen az állittatik, hogy a' haladási irány, általában véve német szellemü, 's azon eredetiséget is, mi szépirodalmunkat jellemzi, csupán Vörösmarty, Petöfi és Arany János képviselik. Alkalmasint valami német fölületes turista írta e' mondottakat, 's így nincs rá semmi szavunk, mert már magában a' szempont, melyből az érdekllett viszonyokat fölfogja, igen különös. Csupán a' végett bátorkodunk pár megjegyzést tenni — hogy értésére adjuk azon tisztelt úrnak, miszerint ha jobban átvizsgálálandotta volna az uralkodó közszellemet, meg lehetett volna győződnie — hogy haladási irányunkban a' német elem legkevésbbé van képviselve. Mert political életünk épen a' francia szellem fölé hajlik legujabb időben; 's e' tekintetben annak, mit régi iskolának nevezünk, sem német, sem francia, hanem nagyon is eredeti magyar typusa van. Aztán az irodalmi téren is, csupán egy vagy más tudákos cotteria által van a' német elem képviselve — 's tanaik nem fognak soha vérré válni a' nemzetben. —

— Az idegen elemről lévén szó, Straub Karolina nevelőintézetét igen méltányos dicsérettel szűkség megemlitenünk. Noha itt legtöbb gond a' francia nyelvre van fordítva, 's magok a' szülők is csupán ezen a' téren akarták gyerekeiket műveltetni, a' magyar nyelv teljes elhanyagolásával, — az érdekllett nevelőné mind e' mellett magasabb kötelességérzettől lelkesítette — a' szülők közönyösségének ellenére — igen lélekismeretes intézkedést tett arra nézve, hogy intézetében a' magyar nyelv, mint a' leglényegesb tárgyak egyike, képviselve legyen. Az intézet van a' Fel-Dunasoron, Rupp-féle házban. —

— Egy Pesten lakó ritka műveltségü angol asszonyság, leginkább társalgási szempontból, szándékszik, természetesen hölgyeknek, alapos oktatást adni az angol nyelvben. — Bővebb értesítést ad szerkesztőségünk. —

— Egy bizonyos szerkesztő, ki arról volt nevezetes: hogy mindennap megevett egy előfizetőt, egy szép januáriusi reggelen azon ajánlattal lép meg segédszerkesztőjét: hogy részére száz pengő forintot fog rögtön kiszolgáltatni: ha Pestről megszökik és hírré engedi tenni, hogy főnökének minden előfizetési összegét magával vitte. Was heisst das Specüiren? Felelet: Specüiren heisst's wenn man mit etwas specüilirt.

— Nem lévén kenyerünk a' gyalázgatás és dorgálás, kénytelenek vagyunk megdicsérni a' gőzhajózási társulatot azon szives gondoskodásáért, mely szerint az utazók számára rendelt gőzösöket rendesen úgy telerakta szurkos és

kátrányos 's más efféle r a g a s z k o d ó ponyvákkel leterített málhaneműekkel, hogy bármely oldalról fujjon is a' szél, az utazó e' szurkos Csimborasszók árnyékában mindenkor biztos menedéket talál. Az utazó közönség ezennel köszönetet szavaz általunk a' kényelemtől minden áron gondoskodó t. cz. társulatnak.

— Tavaly erősen hirdettük azon kegyes r e m é n y s é g e t, hogy ezentul a' magyarhoni postákon hivatalos nyelvül a' magyar l e e n d elfogadva; harmadéve is hirdettük, az idén is hirdettük és hisszük: hogy ha az isten sokáig éltet bennünket, még sokáig fogjuk hirdethetni.

— Mindig panasz, mindig sűrű panasz: hogy a' boltfelírások Pesten nem magyarok! Igen természetes: magyar ember Bécsbe jár vásárolni. De ha Bécsben sincsenek magyar boltcímerrek, az már aztán hiba. A' bécsiek hibája.

Kerülünk, fordulunk és itt van a' tél. Hideg napjaink, hosszú éjszakáink, ritka örömeink, sűrű koldusaink szóval mindenünk itt van, a' mire szükségünk nincs. A' gólyák elmentek, eljöttek helyettök a' tótok. Boldog Magyarország. Kevés az ember benne, mégis sok a' szegény. Nagy uraink nem laknak közöttünk, még sincs pénzünk. Semminek sem mi örülünk, mégis mindennek mi adjuk meg az árát.

— E' napokban egy fiatal ember állított be hozzánk, halványan és didegve, halványságának és didergésének azon okát adva: hogy ő művész és költő egy személyben, következőleg szörnyen éhes és fázik. Utóbb is azon alternatívát tevő elébünk: hogy vagy szerezzünk neki valamely rangjához alkalmas hivatalt vagy adjunk neki egy huszast és egy ajánló levelet a' széles világhoz. A' huszast megadtuk neki, ajánló levelül pedig a' következő verset nyomtuk a' markába, mellyet boldogabb időkben háromszáz hírlapi medve *) közöl füleltünk elő:

„Azt kérditek: mi vagyok én?

Talán poéta vagyok én?

Vagy comédiás vagyok én?

Avagy tán pictor vagyok én?

Hát megmondom: hogy mi vagyok?

Mert noha egyik sem vagyok:

Mégis mind a' három vagyok:

Szörnyen éhes szomjas vagyok.

— Jövő november hó első napjaiban megjelenend Bartay Gusztáv és Ede szerzőktől, saját költségökön „Magyarország primásai“ czimű történeti életrajz. Szerzők lehetőleg fölhasználtak minden ide vonatkozó kútfőket, 's hiszik, hogy e' munka, mellyben a' primások egyházi, polgári 's harsztéri hatása történeti adatok szerint van ecsetelve, kedves olvasmányul szolgálend a' közönségnek, annál inkább, mert ez illy nemben legelső magyar szerkezet. — A' 224 nyomott lapra terjedő munka ára csak 1 ft. 20 kr. —

✱

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

Mi ugyan szeretnők, ha még igen sokáig tartana azon idő, mellyben erős kelete volt ama' boldog hitnek: hogy „Magyarországon kívül nincsen élet“ = extra Hungariam non est vita, mint az ős magyar példabeszéd mondja — diákul; de hiába, azért a' pénz csakugyan kijár az országból, 's vissza csak a' rossz hír vándorol helyette, mi pedig itt maradunk a' világ kellő közepében és egymást bámuljuk.

*) Műnyelven olly beküldött kézirat, mellyet minden laptól visszautasítottak.

Azért nem átvalljuk megvallani töredelmes szívvél, mit apáink kemény nyakuan megtagadtak : hogy e' mi téjjel mézzel folyó édenkertünk határain kívül imitt-amott még holmi Europa is van, népek és országok, kiket hozzánk ugyan hasonlítani sem lehet, de kik azért helylyel közel megérdemlik, hogy rájuk egy-egy pillantást vessünk. E' pillantást azonban nem azért fogjuk rájuk vetni, mintha őket irigyleni, vagy épenséggel tőlök valamit tanulni akarnánk, sőt inkább hogy annál inkább meggyőződhezzünk róla, hogy mi e' földnek választott népei 's minden egyéb tartományok népeinél egy fejjel magasabbak vagyunk 's egyhangulag áldhassuk a' napot, melly számunkra nem Londonban, vagy Párizsban, hanem kinek-kinek a' saját faluja végén kel fel.

Ha azt akarnók, hogy valaki megijedjen tőlünk, legelsőbb is azon kezdendők : hogy systematicus rendszerben adnók elő az europai népségek elméleti tényleges és eszményi társaséleti viszonyait; de minthogy mi nem szoktuk a' papirost először megleanezni, mi előtt rá írának, azért nem fogunk ily irodalmi lencsetisztogatáshoz, hanem kinyalaboljuk a' társaséleti események legérdekesebbjeit 's bokrétába kötetlen, egyszerű tarkaságban mutatjuk fel azokat olvasóinknak.

ALBONI miután Londonban épen olly nagy furorét csinált mint Lind, szerződtetett a' párizsi nagy opera számára 100,000 frank évi fizetéssel.

ALGIRBAN, sept. 15. óta egy lap jelenik meg arab betűkkel nyomatva. Címe „Mubascher—regelő.“ — Megjelenik minden hó 15-én 's 30-án — 's a' három arab tartomány tisztviselői közt ingyen osztatik szét. —

BERANGER a' „saskörmű csalogány“ új költeményt irt, melly Párizsban zajos tetszéssel fogadtatott. A' költemény címe: Le deluge — az özönvíz; — 's míg egyfelől azért is eléggé érdemes, hogy Beranger tollából jö, másfelől mint political tartalmu költemény, irányára nézve, azon szempontból is figyelmet érdemel, hogy az ugynevezett átellenes viszony, mellyet nálunk a' Szépirodalmi Szemle — Herweghről szólván — legelső támadott meg, e' költeményben megtalálható. — Ezenkívül még egy lakodalmi alkalomverset is irt az agg, de mindig fiatal lelkű Beranger. Ugyanis e' végett közelebből egy czukoresemesgüető folyamodott hozzá, de a' költő, azon tizenöt év alatt megtartott fogadása következtében, miszerint verset nem ír többé — kívánságát megtagadta. Kevéssel ezután egy fiatal herczeg ugyane' czélból látogatta meg 's itt már ajánlkozott a' költő megírni a' költeményt, de két föltét alatt: hogy t. i. a' herczeg, a' Passyban — Beranger lakó helye — tartózkodó szegényeknek 600 frankot adjon, 's az előbb folyamodott czukorsüető lakodalmi költségeit állja ki. A' herczeg a' föltételeket elfogadván — megkészült a' költemény.

BERLINBEN igen sok fiatal lengyel hölgy lakik, csupán azon czélból, hogy honfiainknak, a' nagy lengyel-pörben lehetőleg segélyül lehessenek. — E' pör egyébiránt a' jövő 1848. aprilis haváig hihetőleg el fog tartani.

CHOLERA fenyeget mindenfelől hatalmasan. Astrachan, 's a' Kaukaz felől közeledik Moszkva felé. Azonban még semmi határozottat nem tudhatni e' ragály különös sajátságairól.

CROCKFORD név tulajdonosa Londonban hasonlít a' mesék tündérkirályához. Semmi cím nem áll neve előtt vagy után; az ember maga elvonultan él családjával egy szerény arlingtonstreeti lakban puritani életszigor közt, vallásos kegyességben, gyermekeit saját jó példájával buzdítva igénytelen életre. És ez embernek a' St. James-Streetben pompás palotája van, mellynek építése 60,000, fölszerelése pedig 40,000 font sterlingbe került, — mintegy millió pengő forint. — E' palota csupán Crockford úr barátai számára áll nyitva, kik mindnyájan hercegek, grófok, 's Anglia legelső lordjai, kiknek szolgálatára 35 livrées inast, 12 szakácsot, kengyelfutókat, zenészeket, kéjnéket, sőt még udvari költőket is tart az egyszerű mr. Crockford. Naponként 700 terítékre pazarfenyű ingyen vendégség van palotájában; mindenütt, hova az ember tekint,

szemfényvesztő pompa, és sybaritai kényelem. Számtalan az azok közül, kik mr. Crockford e' varázs palotáját átlélik, egyszer csak azt veszik észre, hogy koldusokká lettek; 's ilyenkor mr. Crockford nemhogy megvetné őket, mint szokás szerencsétlen barátokkal tenni — hanem még bensőbb barátságára érdemesíti, — 's míg ő él, nem kénytelenek másra szorulni. Az is megesik, hogy Crockford úr magas barátjai közül egyik vagy másik agyonlövi magát; a' szerencsétlen rokonai aztán kutatják és sarkalják az esemény indokait, de ki a' gyanu terhe alatt legkevésbé szenved, az Crockford úr. Ő husz év előtt még csak egy szegény halkufár volt; 's ki ő jelenleg? A' legelső londoni kártya-pókol tulajdonosa. Jaj annak, ki palotája küszöbén átlép! A' tulajdonossal egyet értő Greeks és Spielers — műnyelven: görögök, nagy pókok — kik nem ritkán hercegi és grófi ranggal születtek a' világra, 's általa jutottak tönkre, úgy kezére játszanak a' bankadónak, hogy lehetlen menekülni. A' legfinomabb cselfogások, 's a' szenvedélyekkel játszani tudás valódi pokolhatalmat gyakorolnak mindenki fölött. Volt rá eset, hogy egy szerencsétlen pár óra alatt négyszázezer tallért veszített el, 's egy évben egy millió négyszázezer font sterling tiszta jövedelme volt a' bünkeresetnek — mely magát clubbnak czimezi; ez év egy éjszakáján pedig hetedfél millió tallér fordult meg a' zöld asztalon.

És mr. Crockford családi körében legistenfélőbb keresztény lélek; legidősb leányát egy lelkészhez adta nőül, — 's családját a' legszigorúbb moral elvei szerint igazgatja. —

CALCUTTAI tudósítások szerint Angol-India időszaki sajtója 32 újságlapot állít ki jelenben. Ebből esik Calcuttára 6, Madrasra 6, Ceylonra 4, Bombayra 4, Monlmanra 2, 's a' többi más apróbb helységekben jelenik meg.

A' CLAUQUEURÖKET — fogadott tapsolók — kiverte a' minap a' párizsi boulevardszínház közönsége. Nálunk, ha bírókra kerülne a' sor, aligha nem a' claqueurök vernék ki a' közönséget. —

DONIZETTI barátját nem rég látogatta meg Párizsban a' híres zeneszerző Geiger, 's minden szellemi öntudatosság 's eszmélet nélküli örült állapotban találta. —

DÜSSELDORFBAN harmincz befektített képü rabló támadott meg egy parasztot saját lakásán bizonyos öszveg pénzért. Egyik közölők távozásakor fővegét elejtette, mely megtalálván, midőn a' helységbeni köröztetés útján senki magának nem ismerte, a' bíró azon gondolatra jő, hogy küldené el az iskolába. Itt egy kis leányka rögtön rá ismert, hogy saját atyjának fővege — 's így a' tudomásra jutott rabló rögtön elfogatott. —

GYERMEKÜNNEP Mexicóban, egy utazó tudósítása szerint „Jamaica“ alatt vagy egészen, vagy pedig csak félig nyilvánosan gyakran szokott lenni. Az utas így tudósít egy hasonlóról: A' salonok- és corridorokban 50—60 kis csinos bodé volt fölállítva, — mindenféle csemege-, gyümölcs-, szalag-, keztyű- 's különböző árucikkkel izletesen ellátva. A' bodéban ültek az árusnők, mintegy kétszáz, 5—10 éves kis leányka, asszonyiasan pompás öltözetben, család-szerűen rendezve. Mindennemű férfi ismerős megjelent, a' vásárosok szerepében, — 's a' kis árusnők, comicalag vidályos fontoskodásuk, 's gyerekesen-komoly fecsegésük által igen kedvesen tüntették ki magukat. Egyébiránt az ebben a' korban levő mexicói kis leányok a' legnaivabb, 's legelfogulatlanabb, 's e' mellett mégis a' legjobb nevelésű gyerekek. A' 9—10 éves leány már úgy viseli magát anyja salonjaiban, mint kifejlett hölgy, 's a' ház honneur-jeiben részt vesz; — de azért nevelése szigorúságánál fogva — netalán elkövetett hibájáért biztosan számíthat a' gyerekszobában vesszőbüntetésre. —

GREFENBERG annyira látogatott ez évben, hogy Priesnitz nem helyezheti el téres épületeiben vendégeit, 's így sokaknak Freivaldauban kell lakniok. A' gyógyrendszer sok tekintetben változott. —

HAREM cím alatt egy új lap jelenik meg Párizsban hetenként egyszer.

Czélja semmi más mint a' házassági közlekedések megkönnyítése. Mindkét nem-ből házasulandók ohajtásaikat, 's fölhívásaikat közlik benne, 's természetes, hogy így az öndicséretsem hiányzik, 's gyakran illyesmit is lehet olvasni: „Én kellemes külsejű férfi vagyok, nagyra nőtt szakállal stb 's nőt keresek, kinek sem puposnak, sem csunyának nem szabad lenni.“ Továbbá: kérem, küldjön számomra egy fiatal csinos, mintegy 20—22 éves leányt, csinosat, körülbelül 150—220,000 frank nászajándokkal. Egy igen jó helyzetben levő újságírónak szükséges, — ki az ellenzékhez tartozik — 's igen szép jövővel biztat. — Megjegyzendő, hogy e' lap minden előfizetőjének joga van, saját hirdetéseit tetszés szerint szerkeszteni, 's önmagát benne, a' mint épen akarja, leírni. — Így az utóbbi számok egyikében, egy ném érdektelen szöke hirdeti, hogy egyedül áll a' világon, 's pirulva ismeri el, miszerint mindenki szépnak találja, 's e' tekintetben a' szakadatlan kísértéseket elkerülendő — egy, természetesen jó birtokú, védelmezőre van szüksége. — Ugyanazon lapon egy „30 éves özvegy, anyja egy kis leánynak, — sokat adó a' szép ruhára, 's a' mellett némileg önféjű“ hirdeti, hogy házasságra candidálta magát; azonban választásában kissé kényes fog lenni. —

HEINE HENRIK Párizsban, mindig folytonos életvidorsággal daczol a' bajokkal, 's noha külseje igen szomorú kinézésű, de lelke mindig épen, 's humorja kiapadhatlan. Erejének és geniusának teljesen megfeszített erejével dolgozik emlékiratain, melyek halála után fognak világot látni.

IZABELLA királynő igen későn kel föl mindig, mert soha sem fekszik le 3—4 hét előtt. Két órakor van a' souper. Ha audientiát ad, biztosan lehet számítani, hogy a' határozott időn túl, két három órát mindig várni kell. Ministereivel is épen így tesz. Gyakran el sem is fogadja őket, 's aztán éjszaka 2, 3 órakor hivatja őket. Mindenre nagyon figyel, mit ministerei mondanak — de a' jótékony intézkedések mindig leginkább megindítják. Szívjóságával igen nagy bátorságot párosít; mert egyáltalában semmitől sem fél. Kettős vagy négyes fogatot mindig egyedül kormányoz; 's igen rettenthetlen lovagló, 's kíséretének legjobb lovagjait szólítja gyakran versenyre. Továbbá igen nagyon szereti a' zenét. Midőn koncerteket szokott adni, az andalusiai hölgyek egész kellemével éneklí a' spanyol dalokat. Midőn uralkodását érdekelhető veszélyekről szólnak hozzá, mindig nevetve feleli: „Foglalkozzanak, uraim, csupán az ország és saját maguk javával, mert mi engemet illet, uralkodásra semmit sem adok. A' királynőknek soha sem hiányzik az, hogy szerényen élve, néhányat még szerencsésé tehesse. Gondolkozatok arról, hogy kedves Spanyolországomért mit fogtok uralkodásom után tenni — mert ez miut sejtem, nem fog sokáig tartani.

KALLIPLASTIE cím alatt Eid tanár igen érdekes könyvet írt Párizsban. Tárgya az ábrázat szépségeinek tanulmányozása, 's fentartásának módjai. A' különféle tapasztalatok lerakott gazdag tárából következőt adunk olvasónőink tudtára. Le Camus Antoine ajánlja a' nőknek, ha arczok friseségét emelni akarják — hogy lefekvés előtt kenjék be magukat eperrel, 's engedjék a' leveit éjszakának idején a' bőrre száradni, reggel pedig vízben fölolvasztott turbolyanedvvel mossák le. A' könyv német nyelven megjelent Gerhard Farkasnál Lipsében. —

A' KATONAI EZREDEKET énekelni kezdik tanítani Párizsban.

KÉSEVŐ. Egy poroszországi paraszt mindig hányástul érzé magát gyötretetni, 's e' végett késével gyakran piszkálta torkát belülről, hogy a' hányást elősegítse. Egy illy alkalomkor kisiklott kezéből a' kés, — 's a' szerencsétlen elnyelte. Több sikeretlen próba után, orvoshoz folyamodott, 's az orvos elhátározta a' kést gyomrából egy vágás által venni ki. Az orvos keresztül vágta a' test megjegyzett részét, a' kést kivette, 's a' sebet hirteleni összehuzás után olly szerencsésen begyógyította, hogy a' paraszt kevésel azután megházasodott. —

LIND-JENNY-BURGONYÁT is árulnak Londonban. Közelebbről is-

mét felújították azon sületlen elménczséget, mintha az említett művésznőnek csupán egy füle volna. Azonban daczára e' fecsegéseknek, híre szárnyal, hogy nem régen férjhez ment egy Grant nevű londoni bankárhoz. — A' lakomát Manchesterben tartották. —

LOLA MONTEZ tánczosnő grófi rangra emeltetése igen sok furcaságot idéz elő Németországban. A' bajor nemesség hat előkelő családja e' miatt eltávozott Münchenből. Sok nemes családhoz e' czímmel küldötte látogató jegyeit : Comtesse de Landsfeld; azonban legnagyobb része illyszerű írásbeli észrevétellel küldetett vissza : Je ne connais pas une comtesse de ce nom. A' bajor királynő pedig kénytelen volt az ujdongyárt ott grófnőnek a' Terézia-rendet megadni, hogy az egykori tánczosnő az udvari körökben egy persona grata lehessen. Rövid idő alatt fog az udvarnáli bevezettetése megtörténni. Azonban Gräfin von Landsfeld, vagy mint a' Charivari nevezi, Gräfin von Can-cansfeld, rögtön Würtzburgbóli visszatértekor igen furcsán viselte magát. Ugyanis egy műárusnál, valami főhadnagy, véletlenségből utját állotta — 's Lola Montez ernyőjével jót húzott egyet vállá közé. Ezt a' hadnagy szemtelenségnek nyilvánítván — e' miatt egy pattantyusisttól párbajra hivatott — de a' hősködőt, szolgájával együtt ledobatta a' lépcsőkön. — Egyébiránt igen sok utazó látogatja meg lakását Münchenben, hol jelesen a' rendkívüli pazarfénnyel díszített háló-teremet mindenki bámulja. Egy kerek asztalon közszemlére vannak állítva a' bajor Pompadourhoz intézett versek — az írók kéziratának márvány utánnyomatával. —

LONDONBAN a' halottak száma aránylagosan meghalad évenként harmincezeret. —

MICHIGAN városa törvényhatóságához egy, többek által alá irt, kérelem nyújtatott be, mellyben a' kérelmezők, több feleség-vehetést megengedő törvény alakításaért folyamodnak. A' kérelmesek a' „benső javítások bizománya”hoz” utasítottak. —

MINISTERIUMOT Franciaország számára egy hamburgi lap következőleg indítványoz; miniszerelnök : Dumas Sándor; igazságminister : Victor Hugo; tengerészeti : Sue Jenő; finantz : Balzac; hadminister : Karr Alphons; közoktatási pedig de Kock Pál. —

PERUGIÁBAN hatvan fiatal hölgy a' polgárkatonaság közé iratta magát; — 's gyakorolják magokat a' fegyverviselés minden nemeiben.

POMARE Tahiti királynéjához, egy tanárt küldött a' francia kormány, ki a' királynőt a' francia nyelv tökéletes ismeretére bevezetné, 's egyszerű-mind ismertetné meg a' geometria és arithmetica elemeivel. Mondják a' tudósító lapok, hogy a' királyné annyi talentummal bír, és tanulmányait olly éles elmével folytatja, miszerint csak sajnálni lehet, hogy hamarabb nem fogott az önműveléshez. —

POROSZORSZÁGBAN jelenleg 25,605 nyilvános tanuló intézet van, még pedig : 6 egyetem, két academia, a' braunsbergi lyceum, 117 gymnasium, 32 kisebb rendű gymnasium, 41 tanítói-seminarium, 100 nagyobb, — 661 közép-rendű — és 23,646 elemi iskola, 85,304 tanítóval, és tanítónővel. — A' tanulók száma két millió, 455,121; ebből esik az egyetemek- 's academiákra 3641, 's a' gymnasiumokra 25,900 belföldi. A' status fizet esztendőnként, a' tudományos iskolák számára 732,946 tallért, a' többi iskolákért pedig 382,588 tallért. —

PRÁGÁBAN, sept. 30-án egy fiatal ember a' színházban, az előadás vége felé lötte magát agyon. —

RHAMADÁN nevű mahomedán böjthő egy Algirban tartózkodó francia körutazó tudósítása szeriint, aug. 12-én kezdődve, illyszerű ünnepélyességgel ment végbe : naplementekor ágyudörgés hirdeté, hogy a' muftik és kadik által az Atlas hegyre küldött örökösök már meglátták az ujholdat. Az ujhold

föltünté jele a' rhamadán, 's általában a' többi hónapok kezdetének. Ha történetből borongós idő van, úgy az új hó, az előbbi kezdetétől számítva 30 nap multával következik. A' bőjthó nem mindenütt ugyanazon időben kezdődik, 's gyakran történik, hogy a' síkságon lakók 24 órával maradnak a' hegylakók után, mert a' magas fekvésű helyek, természetes csillagásztornyokul szolgálnak. Naplementekor igen sajátos életmozgalom kezdődik. A' nagy népesoport, szomjan és éhen, tömegestül barangol az utcákon, 's mindenki láthatni tulnyomó hajlomát. Egyik dohányzási eszközökkel fölkészülten áll a' mór kávéház előtt, — másik gyümölcsöt, kenyeret, 's különféle élelmiszereket tart készen, hogy a' jelzett pillanatban rögtön fölemészthessék. Eldördülván az ágyu, minden kar és minden száj, sováran falánk mozgásnak indul, 's a' bőjthó kezdete igen sokra nézve, ki naphosszat éhezett, estve pedig dosztig tulterhelte magát, nagyon veszedelmes. Illyenkor sokan hálnak el, de a' vallás igéi szerint, egyenesen a' paradicsomba mennek. Különös hogy a' kadik és muftik, meg vagynak győződve az europai naptárak pontosságáról, de nem akarják elfogadni — mert azt hiszik, hogy minden keresztény találmány az ördögtől jó, 's így vétek azt használni. —

ROTHSCHILD-család vagyonmennyisége 600 millió tallérra számítatik. —

SAJTÓSZABADSÁG Madridban. A' belügyministerium rendeletet bocsátott ki, mellynél fogva egy lapnak sem szabad ezentul a' királyné, és férje magánviszonyairól, 's általában az egész házasságról szólni. — A' melly lap ellenkezőleg cselekszik, 60,000 real büntetést fizet, 's elveszti szabadalmát.

SCHILLERNEK házat a' weimári tanács, nagy áron megvásárolván egészen ujra építteti. Azon osztály, mellyben Schiller lakott, három szobából áll. Ott, hol Stuart Mária, Orleáni szüz, Tell, 's több műveit dolgozta, épen úgy rendeztetik el minden, miként Schiller életében volt, 's emlékek és ereklyék mind ide lesznek helyezve. — A' szomszéd szoba, a' legpompásabban fog földiszíttetni; — jelképezvén azon hódolatot, mellyel a' halhatlan költőnek adózik.

SORSJÁTEK utján egy rajnavideki ember önmagát ki fogja játszani. A' határozott mennyiségű, 's összesen háromezrezer pengő forint értékű számokra csupán leányoknak, és özvegy nőknek szabad tenni. Ki nyertes leendő, hozzá fog nőül menni, vagy ha nem tetszenék, a' sorsjátéki pénzösszeg felével visszaléphet. —

SOULIE Melchior Frigyes a' közkedvességű francia regény- és dramairó mult september havában meghalt. — Temetése napján nem tartottak a' de l'Ambigu színházban előadást, mert e' színház az ő darabjainak közönségi szerencsáját. Temetési menete igen pompás volt. Sirjánál Victor Hugo tartott beszédet. Dumas is akart néhány szót mondani, de barátjaért omló könyei megfoszták szavától. A' belügyministerium rendelkezett, hogy a' Théâtre-Françaisben egy márvány emlékszobor állíttassék számára.

SPONTINI a' zeneigazgató fenyegetődzik mintegy 60 számból álló levélkéziratok közrebocsátásával, mellyeket a' mostani porosz király mint koronaörökös irt hozzá, 's mellyekben az europai diplomatiái viszonyokról — 's jelesen Lajos Fülöp jelleméről, 's uralkodásáról igen sok észrevétel van. —

VIRTUOZ AZ EVÉSBEN. Bécsben lakik egy illyen eredeti ficzkó, ki naponta öt vendéglőben ebédel. Mindenütt legelsőben az étlapokat olvassa által, 's mindenünnen a' legjobbat választja. — A' casinóban levest eszik. Innen tehénhúsra a' „Károly főherczeg“ vendéglőbe megy; ezután a' csigába siet téztás ételre, 's innen a' Matschakerhofba, hol vadsültet eszik. — Itt megebédelvén, utóizletre „Frankfurt városához“ ballag, 's mind ezt a' legnagyobb szenvedélyes komolysággal teszi. Étekezés alatt egy szót sem szól, 's igen elmélyedt. —

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

17. sz. — Oct. 24. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

SOPRONI LAPOK. — October hónap közepén. Boldogok, kik a' körülményekkel meg bírnak alkudni, 's azokból okulnak, — kiket don quixotte-i nézetek nem fegyvereznek fel szélmalmok ellen, hanem állásuk fontossága szerint haladnak magas feladatuk megközelítéséhez. — Mi levelezőkül eme' boldogságot gyéren élvezhetjük! — Nem ritkán szaporítjuk tapasztalásinkat megrótt vadság utókitöréséből származott lemocskoltatással; 's itt álneveknek az a' szerencse jutott, hogy a' mi-ért nem az egyenes ki-t ütök, hanem másnak is jut szenvedő vendégszerep. — 'S mi erre azt mondjuk a' türöknek: az idő drága, minden nap egy lap az élet-könyvében, az órák sorok, melyek tapasztalásra számítanak, az ész a' bíró, mely a' konkolyt tüzre hánnya, a' tiszta buzát pedig csűrre szedi. Türöké a' mennyország, Krisztus is szenvedett az emberiségért, nagy példa, szenvedhettek ki is! —

Az ész világít a' homályban, a' munka édesíti a' nyugalmat, az erős védi a' gyengét, a' gazdag alamizsnát nyújt a' szegénynek, az okosabb vezeti a' tudnivágyót! Szép szavak! Kevés vigasztalás! — A' zavarosban könnyű halászni, a' lélekmareszt a' test nyugalma előli, az erős a' gyengét földre tapossa, a' dús a' nyomorúra kutyáit uszítja, az okosabb a' míveletlennek szemét csalja ki. Napi dolgok, tehát haladunk!

Szeretnők az életet a' fennebbi erkölcsi tétek szerint venni; azonban mindig csak az utóbiak tűnnek előnkbe, 's feltétünk a' való göröngyös kérgén megtörvén, kényszerülünk azt úgy adni, mint a' jellemeink, cselekvények és napi körülmények javíthatási nézete bennünket határoz. 'S ha ezen felettünk álló kényartól, a' valótól sarkalva, egyesek félszégeit, 's itt-ott, hol uraknak képzelik magokat, kítőró hűbéri modorukat a' közvélemény elé vonjuk, feledkeznek eljárásukról 's vazalljaik szeme közé sandítva, azt mondják ezeknek, hogy: „valami érdemes úr hajokba markolt!” pedig dehogy, csak a' hatalommutogatás buja szárnyait akarók megnyírni 's ezért ők Krug bölcsészeti alapelvei nyomán, ildomosan haragusznak. Csak tessék! mi ugyan nem ijedünk meg a' dörmögés sületlenségeitől — mert nagyon jól vagyunk fedezve.

Uraim! a' kor haladásra int, — az avas fogalmak tiszta rendszernek adnak helyet, az ókor parókás hangjai értelmes szavakkal váltatnak fel, — a' tanítási modor omladványos épülete erőlyes javítást követel, mert különben nyakunkba szakad; — a' „Csízió” születésekor magát multa felül, 's most pókszövet feszítő gerendája, — apáink hajdan párduczibört kerítették nyakukba, most az ivadékok arany és ezüst alatt görnyedez; — eldöndink hajdan egyszerűen ékezték, csak a' külföldi csordáknak volt híruk, most, habár a' szomszéd az ördögöt lopja is meg, eszünk, iszunk, míg sokszor magunkat is mindenestül feleszszük: — hajdan, ha a' tűz kitört, a' tulajdonos maga is oltott, most szolgálival oltat stb. Mind megannyi haladás. Azért, uraim, észkezelők, ne kételkedjenek önök is a' haladással lépést tartani. Ne töltsék írás- és dictálással azon pár órát, melyeket önök körében az ifjuság tanokra akar fordítani, — mert a' mellett, hogy a' kéz órákig tartó írás mellett megsibbad, elszibbad a' gondolkodás és felfogás is. Engedjék magyarázatuk alatt az ész a' tárgy körül szabadon csapongani; a' munkás lelket nem jó, nem szabad bűnös korlátok közt tartani. — Reggel van, bakt'ram ébredöt kürtöl! — A' ki nem olyan, ne vegye magára! mondják az írás szavai.

Rá b a.

NYILATKOZAT. — Az Életképek 15. és 16-ik számában ellenem a' Nemzeti Ujság és a' köz hír után emelt nemtelen eljárásai bűnvádra nyilatkoztatom, miszerint hallottam, hogy H. k. a. névtelen levelet kapott, melyet egy pár színházi jó akaróm minden alapos ok nélkül tölem eredetnek keresztelt, de melyet nemcsak hogy nem irtam de írásáról a' kérdéses időig soha legkisebb tudomásom sem volt 's ezt bármikor és hol hittel kész vagyok erősíteni.

Sokkal jobb tisztelőt vagyok H. k. a. személye- 's művészetének, hogysen legaljasabb tettnek ne tartanám a' nevezett nemtelen eljárást.

És sokkal inkább örülök a' n. színház virulásának, mintsem annak legszebb művirágát akarhatnám bemocskolni — illyesmit csak a' nemzeti színház legnagyobb ellensége tehet.

És sokkal több tisztelettel tartozom 's valóban több tiszteletet érzek a' nemzeti színház közönsége iránt, mely bennem csaknem 5 év leforgása alatt a' kezdő csekély törekvéseit érdemem feletti kegygyel pártolá, hogysen egyik legméltobb kedvenczét bármily tettem által a' színházról el akartam volna idegeníteni.

Az sem való hogy ennek következtében bagynám el a' színházat; mert én még folyó évi január 1-ő napján benyújtam a' mlgos főigazgató úrnak felmondásomat, magamat az énekművészetben tökéletesbíteni Olaszországba menendő, csupán a' mlgos főigazgató úr több ízbéli, azon állítással okadatolt marasztására — miszerint míg más által szakmáimat be nem töltendő, a' színház nem nélkülözhet — mondtam le ideiglenesen e' szándékomról. Miután azonban T. R. k. a. szakmáimat pótolandja, a' mlgos főigazgató urat, 's még a' kérdéses levél keletkezte előtt, több ízben kértem: oldana fel szerződéseim alól, 's ezt végre, mint a' hivatalt Ertesítő nyilván bizonyítja — saját kíváratom (tehát nem a' nemtelen eljárási bűnvád) következtében e' hó 16-kán meg is nyertem.

E' nyilatkozattal tartoztam magamnak, de tartoztam azon tisztelt közönségnek is, mellynek irántami kegyességét, ha a' művészet istene segít, valóban megérdemelni egyedüli törekvésem leend.

Lászlóné Mária.

NÉHÁNY SZÓ A' 'SPIEGEL'-HEZ.

— Országszerte közönségesen elismert dolog, miszerint a' fővárosunkban megjelenő német lapok egynémellyike, képtelen lévén szellemszegénység, 's hivatásról bal fogalom miatt, a' közvélemény nyilvánossági organumának magas álláspontján magát férfiasan nemes, igaz egyenességgel föntartani: egy és más kisszerű érdeknek olykor zsoldjába szegődik, — 's a' legkétesebb színben tűnik föl. Ennek legközelebből a' 'Spiegel' adta példáját, Benyovszky daljátékrólí bírálatában. — Mi az ott kitiüntetett eljárást igaztalannak és több tekintetben bér-szolgáinak nevezzük, mert 'a sok sületlen, nevetséges, 's legnagyobb ignorantiát mutató állítások oda csigázott halmazából minden józan eszű a' legelső pillantásra észreveheti, hogy hányat ütött az óra. Sőt rögtön, közvetlenül e' megtámadás nyomában, következik egy még el sem készült műnek, hatalmas hangon földicsérése. — 'S így ha az ember hiszi azt, mit az e' tárgyban több felől jövő nyilatkozatok nyomán hinni kelle, — 's e' szempontból létektani következtésekbe ereszkedik: nagyon különös eredményre jut. Bármint legyen is a' dolog, mi hiszszük, hogy az ügy, mint legujabban egy ehez némi részben hasonló, idővel ki fog fejlődni. Addig is ajánljuk a' 'Spiegel'-nek, hogy máskor hasonló esetben ne legyen annyira bornirt és ügyetlen, hogy a' legeggyűbb is rákiálthasson: ismerlek, álarcos! — hanem tanuljon e' részben a' 'Honderü'-től mert ott, szó a' mi szó, de meg kell vallanunk: csakugyan több hivatásuk van az illetőknek a' botrányirodalom szépséges módni elmozdítására, mint a' 'Spiegel'-nek, — az összes német zugirodalommal egyetemben. — Doppler urról pedig fölteszszük, hogy e' rugdalózdást csupán férfias megvetéssel fogja viszonzni. — 'S a' közönség osztatlan méltánylata, és saját ereje büszke önérzetében, fényes sikerrel fogja dicsőséggel megkezdett pályáját folytatni.

KÖNYVISMERTETÉS.

A' debreczeni nyomdából kikerült, illy ezimű könyv „Egy színész emléklapjai.” irta Sepsy Károly. A' munka két részre oszlik. Első rész: „uti emléklapok,” a' második: „novellák.” Ára 1 pengő forint — 8-rét velinen, borítékba fűzve. — Kapható Csáthy Lajos bizományában, 's általa több könyvárusoknál.

A' Költészetnek rövid elméleti 's gyakorlati rendszere, 's történeti vázlata, irta Laky Demeter, a' prémontréi rendnek csornai prépostságbeli kanonokja, a' keszthelyi kir. gymnasiumban költészettanár 's hitszónok, 's nemes Zala vgye táblalabirája. — Ára a' 15 tömött ívre terjedő könyvnek 1 ft pp. Kaphatni: a' budapesti, esztergomi, pozsonyi, győri, szombathelyi, 's egyéb gymnasiumbeli költészettanár uraknál, 's Keszthelyen a' szerzőnél.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

Oct. 24. Párizsi rongyszedő.

— 25. Esernyő és bérkocsi és Humoristícai tanulmányok. 1-ször.

— 26. Sevillai borbély.

Oct. 27. Férjem kószál.

— 28. Chivri Dianna.

— 29. Benyovszky, bérletszünettel.

— 30. Pasquil.

— Hollós Kornélia, Laborfalvi Róza és Wolf gyöngélkedése miatt, az előbbi játéksorozat változtatást szenvedvén, october 21-én Borgia Lucrezia, opera, 22-én pedig Ruy Blas adatott.

— A' 250. szám alatti eredeti darab előadásra nem fogadtatott el.

— A' 251 és 252-dik szám alatti eredeti darabok előadás végett nem fogadtattak el.

Kiadja Frankenburg Adolf.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára

Budapesten 3 ft, postán küldve 4 ftjával pengőben elfogadtatik Pesten **csupán-csak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat az Életképek szerkesztősége.

9 (2)

VÖRÖSMARTY

MINDEN MUNKÁI.

Kiadják barátai **Bajza és Schedel.**

A' nemzeti kiadás XI. és XII-d. füzete 's a' kézi kiadás IX-dik kötete.

A' IX-d. kötet tartalma: Színművek ötödik kötete: Czillei és Hunyadiak, történeti drama öt felv. — Legújabb költemények (1842—47.) Névnepre. A' Merengőhöz. Mit csinálunk? Hubenayné. Gondolatok a' könyvtárban. HYMNUS (a' Kisfaludy, Társaság által jutalmazva). Jó bor. Madárhangok. Kis leány sirjára. A' sors és a' magyar ember. Osik Ferke. Az emberek. ORSZÁGHÁZA. Deák Ferencz. A' nefelejtshöz. A' szegény asszony könyve. — B. K. . . . P. . . sarkövére. Várárhelyi Pál' sarkövére.

A' nemzeti kiadás előfizetési ára 8 frttal, 's a' kézi kiadásé 10 ft. még ez év végeig áll. Azontul a' holti ár 10 és 12 frttal lép be.

Kilian György.

Epen most jelent meg

Kisfaludy Sándor

minden munkái

uj teljes kiadás.

Nemzeti kiadásban, magas negyedré 1—6 füzet; 40 kr. egy-egy füzet.

Kézi kiadásban, kis nyolezadrét 1—6 füzet; 30 kr. egy-egy füzet.

 Előfizethetni még mindég az egyik vagy a' másik kiadásra 5 frt pengővel az egész munkáért.

Heckenast Gusztáv kiadó.

„Ypsilanti“

czimű kereskedésben Pesten

több 1000db kész fehérnemű,

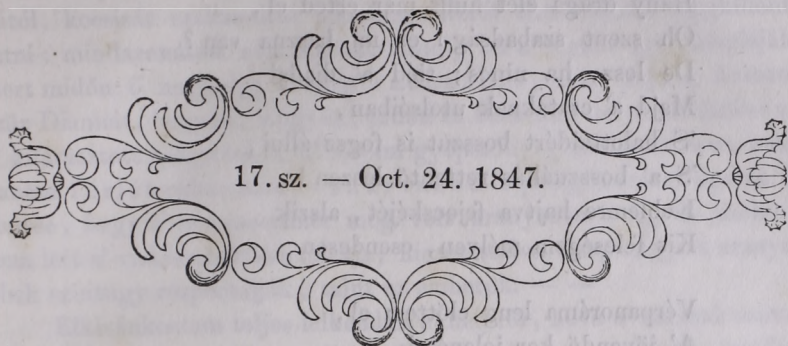
mindenféle férfi, asszony és gyermek-fehérruhákból álló, lepedők, párna és dunyhacizhák 's asszonyi öltönyök 'stb. ajánlatnak.

EHNN TAMÁS

divatárkereskedése

Pesten városháztéren a' „Remény“ czim alatt, igen jutányos áru legdivatosb mantillék- és köpenyekkel, őszi- és téli-ruhákkal, gyapju-, selyem- és selyembársony-kelmékből, nagy választékban el van látva, és ezen árúkat ajánlja a' legjutányosb áron.

BESZÉL A' FÁKKAL A' BÚS ŐSZI SZÉL....

Beszél a' fákkal a' bús őszi szél,
Halkan beszélget, nem hallhatni meg;
Vajjon mit mond nekik? beszédire
A' fák merengve rázzák fejöket.
Dél 's est között van az idő, nyújtózom
A' pamlagon végig kényelmesen ....
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Egyik kezemben édes szendergóm
Szelídeden hullámozó kebele;
Másik kezemben imakönyvem: a'
Szabadságháborúk története!
Minden betűje üstökös-csillagként
Nyargal keresztül magas lelkemen ....
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Arany csal 's ostor kerget tégedet
A' zsarnokért megvíni, szolganép,
És a' szabadság? egyet mosolyog,
'S mind, a' ki híve, a' harcztérre lép,
'S érette, mint a' szép lánytól virágot,
Sebet, halált olly jó kedvvel veszen ...
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Hány drága élet hullt már érted el,
 Oh szent szabadság! és mi haszna van?
 De lesz, ha nincs; tiéd a' diadal
 Majd a' csatáknak utolsóiban,
 'S halottaidért bosszut is fogsz állni,
 'S a' bosszuállás rettentő leszen!....
 Keblemre hajtva fejceskjét, alszik
 Kis feleségem mélyen, csendesen.

Vérpanoráma leng előttem el,
 A' jövődő kor jelenései,
 Sajat vérök tavába fúlnak bé
 A' szabadságnak ellenségei!....
 Egy kis mennydörgés szívem dobogása,
 'S villámok futnak által fejemen;
 'S keblemre hajtva fejceskjét, alszik
 Kis feleségem mélyen, csendesen.

Petőfi Sándor.

TIZENÖT ÉV ELŐTT ÉS UTÁN.

Beszélyciclus az élet prosájából.

II. KATONÁSDI.

Bátyám meghalt.

Életében mindig azt mondá, hogy holta után fogja gondomat viselni,
 's azért nagy következetlenség volt tőle azt kívánni, hogy hosszú élete-
 ért imádkozzam.

Az egész vidék őt dúsgazdagnak tartotta, 's engem, mint egyetlen
 örökösét, igen szerencsésnek mondott. Ellenmondani nem akartam, ha-
 nem gyönyörködtem a' pillanat alatt nyert tekintélyben, mihez a' pénznek
 birtoka által jutottam.

Pedig, mint igen sok dolognál a' világon, a' láрма sokkal nagyobb volt,
 mint kellett volna. A' mit öröklöttem, mérsékelt összev volt, a' nagyobbbat
 a' — gazdaszszony kapta. A' gazdaszszony ezelőtt mintegy husz,
 huszonöt évvel csinos menyecske volt; bátyám ezt jól tudta 's ezen tu-
 dat neken igen sokat ártott: azóta a' tudományoknak nem nagy
 barátja vagyok, miért is a', 'Szemle' emberei gyakran megpirongattak,
 mit azonban keresztényi türelemmel viseltem, tapasztalván, hogy az em-
 berek gyakran azért haragusznak egymásra, mert mindig azt keresi egyik
 a' másikkban, mi neki többnyire hiányzik.

Bátyám halálakor egy ugynevezett nagy hazafi' oldala mellett hiva-
 taloskodtam, ki ámbár fennen hirdeté a' derék Széchenyi mondását, hogy
 a' szerepeket nem kell fölcserélni, a' 'changirozást' mégis nagyon
 szerette. Emberei keresztül mentek Ovidius valamennyi metamorphosi-

sain 's annyira ki- és fölcserélve voltak, hogy lehetetlen volt inasát irnokától, kocsisát szakácsától 's lovászmesterét titoknokától megkülönböztetni; mindazonáltal nem maradt mindig hű a' régiék mythológiájához: mert midőn ő nagysága a' szép vadász né, mint hajdan Actaeon a' szüz Diannát, hegyen, völgyön, erdön és berkeken keresztül üzőbe vevé, a' kifárasztott hölgyecske, a' selyem gyepszőnyegen hanyat esve, nem őt, hanem férjét változtatta — szarvassá 's pedig tizenhat ágassá. Szerencse, hogy a' szarvascímer meg volt aranyozva 's így a' jámbor férj nem lett a' vadászebek martalékja; hiszen tudva van, hogy az aranyat az ebek szintugy respectálják, mint az emberek. —

Elkiváncsoztam teljes lelkemből e' helyről, hová a' sorsnak szeszélye számkivetett, hogy tapasztaljam a' különbséget azon körök, melyeket elhagytam, 's azon növényélet között, melyben a' tisztartóné viszi az első szerepet . . , 's ki tudja, melyiknek adtam volna később az elsőséget? azon patschouli szagú 'finomított légű' termeknek-e, hol a' rövid boldogság a' csillárok kioltott gyertyáival alszik el; vagy a' tyukokkal kelő és fekvő csendéletnek-e, melynek világa a' konyhakert sövényei közé van szorítva 's társalgási élete a' kukoriczafosztásnál fejlődik ki? — Oh én szerencsétlen, ki nem tudtam e' szélsőségek között az arany középutat feltalálni!

Bátyám halála reám nézve alkalmasabb időben nem történhetett volna; csekély volt, az igaz, mit ne ve (mire mindig igen sokat tartott; nem tudom, miért?) egyetlen örökösének hagyott; de a' minő drágán adják el, olly olcsón szerzik meg gyakran a' függetlenséget. En e' csekély öszveg birtokában igen boldognak érzém magamat, 's ha lehető legrövidebb idő alatt eltékozlám is azt, legalább néhány hónapig tiszta örömeit élvezém azon megbecsülhetetlen kincsnek, a' függetlenségnek, melyet sokan csak azért magasztalnak olly nagyon, hogy azt annál drágábban eladhassák.

A' főigazgató csudálkozva csapta össze kövér tenyereit, midőn hivatalommal fölmondék, mert meg nem foghatá, hogyan lehet illy kényelmes szolgálatot megunni, melyben a' pajtabírótól föl egészen öhozáig valamennyien meggazdagodtak? Vállamat vonítám 's még azon nap kiköltözém a' kastélyból, hol nyolcz hónapig én voltam a' legnagyobb úr, mert senki sem lakott benne.

Mindig az volt a' bajom, hogy a' gazdagság kútforrásiról nekem szint azon fogalmaim voltak, mik boldogult apám szerencsétlenségét okozák; 's azért kellett aztán egész életemben annyi haszontalan embert fölöttem 's olly kevés jóra való barátot mellettem találni!

— Szabad voltam, mint a' légnak szárnyas lakója . . . nem irhatom le azon kéjteli, édes érzést, melly akkoron egész valómat elárasztá. Ujjongtam, szökdécseltem örömben, keblem megnyilt, kitágult, mint a' mennyország kapuja, a' boldogok befogadására; csak egy érzést ismertem: az isteni szabadság kimondhatatlan boldog érzetét!

— 's mégis, ki magyarázza meg azon hirtelen, percz alatt

támadni szokott, változást, mely az emberi kebelnek évekre, örök időkre számított terveit egyszerre megsemmisíti? Ki oldá meg valaha a' léleknek azon rejtélyes szeszélyét, mely önalkotott művét ma szintolly örömmel dúlja szét, mint a' minővel azt tegnap fölépíté?

Távozóban valék azon helyről, hol először találkozám az élet árnyék-oldalával; de öröm és bú egyaránt rövidnek tetszik a' multban 's így a' közel leélt kellemetlenségeket csakhamar elfelejtették az előttem teljes fényben felgördülő jövőndő mosolygó alakjai. — Vasárnap volt 's az utolsó misét mentem hallgatni a' templomba. A' sekrestye ajtajában állék, honnan szabadon nézhettem végig az egybegyült ájtatos népen; az orgona hangjai olly lágyak, olly kesergők valának, mint ha ők is az utolsó, isten veled-et mondanák a' távozonak. Szokatlan komolyság fogott el 's ajkaim buzgó imára nyitak. 's a' mint szemeimet rövid, ájtatos elmélkedés után a' megváltó férfias szép arczáról leemelém, azok egy női alakra tévedtek, mely a' főoltárhoz közeli imapadban térdelve ég felé irányzá gyönyörű szemeit, mellyekben az ájtatosság szent tüze 's a' földi vágyak emésztő lángjai csudálatos vegyületben lobogtak. Mellette ült egy koros férfiú, duzzadt arczczal, kuszált hajakkal, apró szürke szemeit a' csinos paraszthölgyeken legeltetve 's e' szemle alatt támadó érzelmeit ravasz mosoly, vagy buja szemhunyorítás által kifejezván. Nem ismertem őket; annyi bizonyos, hogy a' falu lakóihoz nem tartoztak.

A' misének vége volt; a' nép oszlani kezdett, a' hölgy ülve maradt, szemeit az imakönyvbe tapasztva; természetes, hogy én sem mozdultam helyemről. Csak egy pillantást sem nyerhettem az egész nagymise alatt, mi majdnem kétségbe ejtett minden függetlenségem mellet. — Most ő is emelkedék, milly junói termet! a' padból kilép, milly parányi aristocraticus lábacská! kifelé indul, minő lebegő járás, mennyi kellem a' taglejtésben! valódi istentelenség, e' szent helyen illy világi észrevételeket tenni! Majdnem egyszerre léptünk ki: ő a' templom, én a' sekrestye ajtajánál. Néhány lépésnyire elegans fogat állott, egy huszártiszt kocsiba emelé a' szép stranierát, a' másik férfiú melléje ült. „Adieu!“ csengett a' szép ajkáról 's a' hintó elrobogott.

A' huszártiszt megfordult: Földessy barátom volt.

— Ki e' szép hölgy? kérdék sietős hévvel.

— Özvegy Ujlakyné; válaszolt a' kérdezett roppant egykedvűséggel.

— És?

— És szeretetre méltó szomszédnénk Réthátról.

— Csak ma láttam őt először —

— Természetes; te alig vagy itt nyolcz hónapja, 's Ujlakyné csak tegnapelőtt érkezett meg egy évi utjából a' külföldről.

— Isteni alak!

— Gyönyörű!

— Valódi guidoréni fő!

— Megtestesült Venus!

— Te őt ismered ?

— A' mint láttad . .

— Egészen oda vagyok —

— Sajnálak . . .

— Miért ?

— Mert Ujlakyné ki nem állhatja a' civilistakat!

— Ne tréfálj . .

— Épen nem; pedig mondhatom, hogy a' minő szép, oly eszes a' bájos hölgy; egyébiránt találni még ennél nagyobb ellenmondásokra is a' hölgyek között, — monda ledér hangon a' hadnagy 's víg indulót füttyő-részve a' lovagló-iskolába sietett.

Sokáig állottam még a' templom előtti emelkedettebb helyen, 's néztem távolban a' port, melly a' szép özvegy hintájától fölkarvarva, ezt átlátszó felhőgyűrűkben kíséré. Szerettem volna kitágítani a' látkört, melly lassanként mindent elvont, mit szemeim éber álmukban még sokáig látni akartak. —

Midőn a' dombról édes merengések közt leértem, bensőmben kis lázadás támadt, mellynek lecsillapításával nem gondoltam. Annyi bizonyos volt, hogy távozásom határnapját bizonytalan időre halasztám.

Egy óra mulva elmentem a' hadnagyhoz, megtudni annyit, hogy illőleg tájékozhasam magamat.

Ujlakyné tizenkilencz éves fiatal özvegy, szintolly szép mint szeretetre méltó, 's szintolly szellemdús mint fogékony kedélyű volt. Férje, huszárkapitány azon ezredből, mellyben barátom szolgált, a' pyrmonti fürdőkben a' kártyasztalnál egy este vagyonának legnagyobb részét eljátszva, amugy is megrongált egészségü életét öngyilkosság által végző, özvegyének csupán azon csekély részecskét hagyván, melly a' szomszéd falu mintegy tizedét teszi, a' többi tiszta birtoka levén férje agglegény bátyjának, kit imént mutattam be az olvasónak 's kinél a' szép özvegy jelenleg tartózkodott.

Ujlakyné tetőpontján állott a' legszeretetre méltóbb szépségnek; szerencsétlen esete még érdekesbbé tevő őt, 's részvétre hangolá iránta a' szíveket. Hadnagy barátom, kit idéetlen lelkesedéssel nem lehetett vádolni a' hölgyek iránt, komolyan bizonyítá, hogy Ujlakyné szépsége még inkább emeltetik a' fényes szellem 's hódító műveltség által, mellynek birtokában van, ámbár nem ártana, ha a' természet e' pazarkezűségéhez kevesebb hiúság 's könnyelmű hajlam járult volna. Megvallom, igen felötlőnek tetszett, hogy egy huszárhadnagy illyesmin megütközött 's a' szép hölgyben ollyasmit kárhoztatott, minek ő és társai legtöbb győzelmöket köszönik. De olly különös hangnyomattal is mondá ezt Földessy, hogy nem kevés gyanút ébresztett bennem, miszerint ő koránsem olly közönbös a' szép özvegy iránt, mint a' minőnek látszani szeretne; azonban a' valót nehezen lehetett volna megtudni, miután hosszabb ismeretségünk-nél fogva tapasztalám, hogy szív dolgában Földessy barátom igen magába zárt szokott lenni.

Néhány nap mulva Réthátra rándultunk a' szép özvegy sógorát meglátogatni. Szép és termékeny rónaság közepéből emelkedő magasabb dombon állott a' meglehetősen csinos úrilak, körülkerítve nagyterületű kerttől, mellynek éjszaki végén szőlőhegyek, cserjék és sűrű erdőség nyultak el. Kelet felé kék gőzben fürödve csillogtak a' közel Soprony számos tornyai 's a' nyugati oldalon apró viruló halmok közül bukdácsolt ki a' gyönyörű környületű Fertő tava. — E' vidék szeretetre 's élvre volt alkotva!

Fogadtatásunk nyájas és szíves volt. A' hadnagy, kit röviden keresztnevénél Gyulának fogok szólítani, egykori iskolatársát 's barátját mutatá be személyemben. Gyermekes, de igaz, miszerint előbbi állásmat szégyenelve, Gyulát megkértem, hogy arról soha és senki előtt többé ne emlékezzék. Egy kis aristocraticus szeleburdiságot minden szabadelműségem mellett sem birtam levetni; de mivel senkinek sem ártott, tűrhető volt.

Ujlakyné sok társalgási könnyűséggel 's elegantiával bírt; az órák percz gyanánt röptek, nem vettük észre, hogy első látogatásunk szokatlanul hosszabbra nyult, mint illett vala. A' revolutio szívemben mindinkább nagyobb tápot nyert 's ha kevesebbé gyűlékony lettem volna is, mint a' minő a' szép hölgyek iránt egész életemben valék, mégsem kerülhetém ki a' bájos özvegy rendkívüli benyomását szívemre; — szerencse, hogy e' sicilai hőség Ujlakyné nyájas színbe burkolt közönbösségében illő temperatorra akart, mi elkényeztetett kedélyemre épen nem volt kedves behatásu, miután megszoktam, hogy a' hölgyek eddig másképp bántak velem. Hazamentünkör észrevételimet Gyulával közölván, ez ismétlé mit néhány nap előtt mondott, t. i. hogy Ujlakyné előtt az egyenruha a' fekete frakkot háttérbe szorítja.

E' különös szeszély szintolly kellemetlenül érinté szívemet, mint a' minő érzékenyen sérté hiuságomat, 's mivel olyan az emberi természet, hogy annál forróbban ohajtja, mit nehezebben érhet el: eddigi nyugalmam veszedelmes ellenségre talált a' szép özvegy különös szenvedélyében a' katonák iránt. Tudtam, hogy élethalálra kell küzdeni; de hiuságom sértve volt 's mit nem áldoz fel mindent az ember e' telhetetlen mo-lohoknak!?

Minél többször látogattam meg Ujlakynét, annál nagyobb tért foglalt el kedves alakja szívemben, 's annál jobban meggyőződtem arról, hogy meg kell hajlamával küzdenem, kivált midőn a' szép özvegy leöltvén az első látogatások kénytelen feszét, elég nyíltan kijelenté ellenszenvét a' fekete zubbonyos philistersereg iránt. E' kimeletlenségnek mindig tanuja voltam, valahányszor beszélgetésünk közönbös tárgyakról azon csillogó körbe tért által, mellynek, úgy mint a' napnak, sok fénye, de sok árnyéka itt van.

Hetek, hónapok multak 's Ujlakyné hajlamának legcsekélyebb jelei-vel sem találkozám; szüntelen azon lágymeleg, hidegnyájas udvariság korlátai közt maradt, melly boszantóbb a' gyűlöletnél, sőt, merem állítani, az utálatnál is. Annál nagyobb kegyben látszék azonban Gyula barátom

részesülni, ki hatalmában volt azon aranyzinóros öltönyű bűvszernek, mely által Ujlakyné szívét meghódítani lehetett. Világos lőn előttem, hogy az özvegy társalgási szobáiban szükségtelen tényező vagyok, ki csak barátom kedvéért türetem; de esztelen szenvedélyem e' lealacsonyító szerepet nem szégyenlé, 's kész voltam sértett hiúságomnak minden áron elégtételt szerezni, ha e' miatt kockára teszem is egész életem jövődjét: örült vágyam megsebzett kigyóként hajlongott lábai alatt a' büszke hölgynek, lesve a' perczet, melyben fulánkja mérgét vele éreztetheti. Valami titkos sejtetem, melynek okát nem tudtam magamnak megmagyarázni, előbb olly közlékeny keblemet épen olly zárva tartá, mint barátomé volt, 's ugy hiszem, minél mélyebb, annál erősebb volt az érzés, mely édesfájósan marcangoló szívemet.

Egy nyugtalanul átvirrasztott éj után, mely függetlenségem egykori boldog álmait kegyetlenül széttépé 's a' legellenkezőbb ábrányokkal váltá fel azokat égő fejemben, korán reggel teljes elszántsággal toppantam be Gyula szobájába.

— Jó reggelt!

— Hasonlóképen; monda Gyula, végig nyujtozva ágyában: mi hozott illy jókor ide?

— Szeretnék veled pár okos szót váltani; felelék komolyan.

Gyula csudálkozva mereszté rám szemeit, mintha ezt lehetetlennek tartaná.

— Te? — kérdeze gúnyos hangnyomással.

— Igenis, én; válaszolék előbbi komolysággal, — 's pedig életem jövődjé boldogsága függ azon lépéstől, melyet tenni akarok.

— Halljuk! monda Gyula, 's olly komoly képet iparkodott vágni, minő az enyém volt.

— Én — katoná akarok lenni; mondék hirtelen, hogy ingadozó hangom el ne árulja a' lelki küzdelmet, mely e' szándékot bennem megérleli.

Gyula komoly arcvonalmai mosolyra vonultak, megerőlteté magát, hogy hangos kacajra ne fakadjon.

— Te elfelejtéd, monda, hogy pár okos szót akartál velem váltani?

— Az istenért, ne tréfálj; mondom neked, hogy ez komoly, legkomolyabb szándékom.

— Annál rosszabb!

— Mit? hogy olly pályát választok, melyben hír, dicsőség és — boldogság váraognak reám, melyet te és sok derék társaid választottatok, melynek ingere olly nagy, jövődjé olly fényes, hogy a' megválás tőle lehetetlenné válik, mely —

— És mind ezekről így és nem másképp vélekedel? vága szavamba Gyula.

— Teljes meggyőződésem . . .

— Hamar szoktad changirozni meggyőződésedet —

— Miért ?

— Mert még néhány nap előtt az arany függetlenséget többre becsültem, mind az arany dolmányt.

Arcomat gyöngé pír borította el, de határozott hangon mondék:

— Az mitsem bizonyít ellenem, sőt jele annak, hogy azon pálya választása, melynek hön szeretett függetlenségemet feláldozni akarom, a legérettebb megfontolás eredménye.

— Igen szép; válaszola barátom : ámbár nem hiszem, hogy az indokok, melyek téged e' lépésre birtak, más törvényszék előtt, mint a' tied, a' szigorú vizsgálatot kiállanak.

Kissé meghökkentem, nem ok nélkül gyanítván, hogy Gyula szívem gondosan őrizett titkát kitalálta.

— Engem semmi sem bírt e' lépésre, mint szabad akaratom —

És a' h i u s á g ! egészíté ki barátom.

— Ám ha az is, mondék némi daczczal : vajjon nem a' legnemesebb tettek rugója szokott-e gyakran a' hiuság lenni ?

— Nem, felele határozottan Gyula : a' tág köpeny alul mindig az önérdek lólába szokott kikandikálni. Oh barátom, szóla, fölemelkedve ágyában, szinte jóslói ihletettséggel Gyula : ne hallgass a' felhangolt kedély hűtlen sugallatira, a' pillanat mámora magával ragad, örvénybe sodor, 's késő lesz, midőn, fölébredve, látni fogod, hogy a' halántékaid körül font dicskoszorú egyenként lehulló virágai csak üvegházi meleg által kierősza-kolt szín-, élet- és illat nélküli növények !

A' mint látni, barátom igen megerőltette magát, 's épen azért tulipános szavai minden hatásukat elvesztették ; nem éltünk még akkor azon sujtásos időkörben, hol a' czífra szavak a' legkeményebb fejeket is meglágyíthatták, 's a' legérczesebb szíveket is vajpuhákká olvaszthatták volna ! Egyébiránt Gyula szándéka becsületes volt, 's ezért még most is köszönettel tartozom neki.

— Meguntam e' pangó, szükkörű, homály-lepte életet, — mondék, röviden : lelkem hír és dicsőség után szomjazik.

— Hír és dicsőség ! kiálta föl Gyula 's kiugrott ágyából, 's amolyan divatos népboldogítói állásba helyezé magát előttem. Hír és dicsőség ? hol virul ez béke idejében. Kérlek, fiu, beszélj valami okosabbat ; maradj meg azon pályánál, mely csendesebb ugyan, de több megelégedést és boldogságot nyújt.

— És ezt te tanácslod nekem ? kérdék csudálkozva ; te ki magad a' legszenvedélyesebb, a' legjelesebb katona vagy —

— Köszönöm a' bókot, vágott hidegen szavamba Gyula : egyébiránt ha meg vagy győződve arról, mit most mondál, meggyőződhetél arról is, hogy nem tréfálok, mert, a' mint látom, te sem tréfálsz. Haszontalan ember az, ki nem becsüli azon osztályt, melynek tagjává lett, 's ok nélkül fődözi fel annak gyaróságait és hibáit ; de még haszontalanabb az, ki idétlen megasztalások által akar másokat azon pálya választására csábítani, mely magának eddig a' legkisebb megelégedést sem nyújtotta. Te

őszinteséget követelhetsz tőlem, mert bizodalommal fordultál hozzám, azt pedig jó lélekkel 's emelt fővel mondhatom, hogy valakinek bizodalmát még önérdékemben sem játszottam ki soha, annál kevesebbé fogom azt barátomnál tenni: én verbungos soha sem voltam!

Gyula ugy beszélt, mint becsületes emberhez illet; fájdalom, hogy olly ingerült állapotban valék, mellyben okos szót akarván hallani, annak elfogadására legkisebb kedvet sem éreztem. Megmagyarázhatlan daczból, vagy makacsságból, szilárdul föltevém magamban, hogy eltökélt szándékomat többé semmi által megzavartatni vagy megingadoztatni nem engedem; 's azért legnagyobb hidegvérűséggel válaszolék:

— Sajnálom, hogy jó akaratodnak megfelelni képes nem vagyok; a' legragyogóbb ékesszólás sem fogna többé e' lépéstől visszatartóztatni, mellynek jó vagy rossz következményeiben ezennel teljesen megnyugszom.

— Minek kérted tehát tanácsomat? monda neheztelő hangon Gyula,

— Mert jóváhagyásodra számíték —

— És most?

— Most pedig ajánlásod- és pártfogásodat kérem.

Nem szükség: katoná minden ember lehet.

— De mégis, az első szükséges lépések...

— Ám legyen, ha ugy akarod; én mindent megtettem, mit a' barát tehetett, most a' katonatisztre kerül a' sor. Holnap bemutatlak az ezredesnél, ki minden esetre örülni fog, hogy a' haza védőinek száma illy derék vitézzel szaporodot; monda ironiai mosolylyal Gyula. — —

— A' bemutatás megtörtént 's rövid idő mulva fényes egyenruhában csörtettem végig kardomat a' helység utcájának azon oldalán, mellyet a' természet történetesen kikövezett. Az emberek tisztelettel tértek ki előlem, még a' dölgyös tisztartó is nyájasabb képeket vágott, az ispán plane kalapját emelé 's leányai az ablakredőnyök közt csendes vágygyal röpíték utánam pillantásaikat. Lehetetlen azon fényes meglegedés és boldogság érzetét leírnom, mit az egyenruhával együtt magamra ölték; mindenütt, hol megfordultam, nyájas képekkel találkozám, a' csudálkozás és tetszés tárgya voltam minden házban, hová beléptem, 's pedig beléptem az nap ötven küszöbön is; de leginkább tetszettem mégis — önmagamnak, 's a' tükört legjobb barátomnak tartottam.

Néhány nap mulva Gyulával Réthátra lovaglottunk. — —

Dobogó szívvel nyiték be Ujlakynénál.

Minő változás! A' szép özvegy kitett sok liberalis hazafin — országgyűlés után.

Mennyi kendőzetlen nyájasság, mennyi megelőző szivesség! Ugy látszik, a' bájos hölgy ezen egyetlen isteni délutánon helyre akará előbb kegyetlenségét pótolni; melly dicső törekvését boldog mosolylyal fogadám 's a' sebes dalt örömröpeső szívvel üdvözlém! — Gyula dicséretes bőbeszédűséggel előadá, milly hirtelen támadt és érett meg bennem e' martialis szándék, 's én nevezhetlen édes mosolylyal gyaníttatni akarám

a' szép hölgygyel, mit minélelőbb élő szóval kívántam neki elmondani, hogy egyedül az ő kedvéért választám e' csillogó pályát. Ugy rémlett előttem, mintha Ujlakyné mosolyomat megértette volna, mert szokatlan kegyességgel oda engedé vékony hegyes rózsaujjait, melyeket hévvel szorítottam ajkaimhoz.

A' legboldogabb halandónak képzelém magamat. Uj helyzetemben minden olly rendkívülinek, olly ingerlőnek 's teljesen izlésem szerintinek tetszett, hogy megáldottam az órát, melyben e' pálya választására magamat eltökélém; áldottam Ujlakynét, ki e' szándék teremtmője volt. Mint egy varázspálcza ütésére megnyíltak előttem mind azon finomabb élvek titkai, melyek annál édesebbek, minél rejtettebbek, 's melyeket más helyzetben soha meg nem ismertem volna. Az egyenruha öszpontosítá minden érdemeimet, melyek különben észrevétlenül maradnak. Ámbár csak had-apród voltam, mégis szívesen fogadtattam a' környék minden első köreiben; voltak perczek, midőn szégyenpir futotta el arczomat, ha azon homályos, alárendelt életpályára gondoltam, melynek küszöbéről Ujlakyné, mentőangyalként, visszarántott; miért is határtalan tisztelettel viselkedtem e' hölgy iránt, de még határtalanabb volt a' szerelem, mit ő költött fel szívemben, 's melly boldog szülöttjével ő, buzgó hitem szerint, mostohául bánni nem fog. — Szerencsém uj és szokatlan volt, hiúságom 's dicsvágyam elegendő tápot nyertek: szilárdabb elvek még nem gyökereztek mélyebben szívemben, hogy ennyi érzéki vágyaknak ellenállhattam volna; az inger, a példák körülöttem varázserővel birtak 's hatalmasan megrendíték szívemnek úgy is csak igen gyöngén képviselt elveit. —

Kedélyem ezen ittassága mintegy két hónapig tartott; édes álmomnak nem akart vége lenni. Ujlakyné nyájassága, mint a' szerelem szemei által észre venni hívem, növekedett, nyugtalanul várta nyilatkozatomat, 's én nem kevésbbé nyugtalan valék, hogy várakozásának minél előbb megfelelhessenek. Azonban Gyula mindig és mindenütt utamban levén, e' boldog pillanatot kénytelen valék napról napra elhalasztani. — A' hadnagy gyakran kémlően végig jártatá rajtam szemeit, 's fogárd kérdései többször zavarba hoztak; mindazonáltal titkomat férfiasan megőrzém, 's Gyulának pillanatnyi gyanuját elfogulatlan viseletem csakhamar ismét eloszlatá. —

Gyula közvetlen főnököm volt, 's ennek tulajdoníthatám leginkább, hogy a' katonai élet legprosaibb oldala is költői nimbusban tünt föl előttem. Lehetetlen azon érzést leírnom, melly keblemet dagasztá, midőn néha korán reggel fényes egyenruhában, melynek aranyozott gombjaiban a' fölkelő nap tükröződék, víg zene közt kilovagoltunk a' hadgyakorlati térre: nem volt ember a' világon, kivel ekkor megcseréltem volna. — Történt sokszor, hogy fordulatainkat Ujlakyné távolabbról szemlélte hintájából, 's ekkor Gyula mindig úgy intézte parancsait, hogy hazamenet az egész csapat a' szép özvegy előtt vonult el, melly alkalommal hófehér kezei szíves 'jó reggelt' intének felénk.

— Ah, Gyula! 's te illy gyönyörű pályától akartál engem elidegeníteni? mondék még örömittasan a' közel mult pillanat isteni élvétől: soha ő felségének hübb és buzgóbb katonája nem volt és nem leend nálamnál! bizonyítám szenvedélyes fölkiáltással.

— Majd meglátjuk, — válaszolt Gyula szokott gúnyos modorával 's gonosz kifejezéssel járatá végig szemeit — egyenruhámon. —

És bekövetkezének a' próba napjai, mert szükség volt tapasztalnom, hogy a' sok fénynek sok árnyéka is van!

Egy napon az ezredest vártuk, ki szemlét akart tartani csapatunk felett. Korán reggel a' kapitány vezérlete alatt kiindultunk a' fegyvergyakorlati térre; hűvös őszi idő volt, terhes felhők úsztak a' láthatáron, az apró permeteg később szakadó esővé vált, bőrig áztunk, mégsem volt szabad helyünkről mozdulni. Gyula mellettem volt a' sorban; gyakran rám tekintett, egy mocczanás sem árulta el boszankodásomat a' kegyetlen idő miatt. — Egy egész óráig várakoztunk az ezredesre, ki valahára csakugyan megjött Sopronyból. Igen roszkedvű volt, mit a' hadgyakorlatra nézve nem jó jelnek tartottunk; azonban kanyarodtunk jobbra, balra, a' mint a' parancsok tétettek; egy száraz foltocska sem volt többé rajtunk. A' manoeuvrirozásnak majdnem vége volt, átengedtük magunkat azon jótékony érzésnek, melly otthon, kényelmes szobánkban reánk várakozik. Drága öltözetem tönkresilányult 's egy hatalmas nátha előjelei mutatkoznak, ámbár puhult természetű soha sem voltam.

— No's, hogy' tetszik a' katonaélet? kérde Gyula, midőn pár óra mulva hozzá mentem.

Ki akartam fakadni, de visszatartóztatott bizonyos neme az ál szégyennek, melly miatt már annyi dőreséget követtem 's annyi méltatlanságot szenvedtem el a' világon. Irtóztam a' következetlenség vádjától 's szilárd hangon válaszolék:

— Soha sem kételkedtem, hogy mindennek a' világon árnyékkoldala van, a' katonai élet nem fog kivételt tenni, mert mennyet a' földön képzelni nem lehet. Egyébiránt mégis valami vigasztaló van abban, hogy a' philisterek ott a' sorompón kívül, jobban érzik egyenként a' bajt, mint mi, kik azt közösen viseljük!?

— A' közös baj közös elégedetlenséget szül, mert a' rosz kedv szintolly ragadós szokott lenni, mint az öröm, — válaszola Gyula.

— Emlékezel-e arra, mit Schiller valahol olly szépen mond: hogy az öröm nagyobb, a' baj kisebb, ha megosztatik? mondék, a' komolyképű hadnagyot megezfólni akarván.

— Schiller költő volt 's a' költő sokat egészen más világban lát, mint mi közönséges prosai emberek, — felele Földessy. Én azt tartom, hogy az öröm minél titkosabb, annál nagyobb boldogságot nyújt, 's a' baj, melly egyesek vállaira nehezkedik, felkölti bennök egyszerűsmind a' férfias bátorságot is, mellyel azt türniök kell. Gyöngé, hogy ne mondjam gyáva ember az, ki keblét az örömmek, vagy bának befoga-

dására olly szűknek 's elégtelennek tartja, hogy azt magába zárni vagy elbírní nem tudja.

— És mégis nincs szebb a' katonai életnél! kiálték föl nem annyira meggyőződésből, mint elfojtani akarván a' benyomást, melyet olly kellemetlen előzmények után Gyula szavai bennem okozának. Nincs az a' baj, az a' kellemetlenség, mondék erőltetett lelkesedéssel, melyet ne feledne az ember, ha lóhátról nézve a' világot, bátor tüzes vitézek sorában, harsány trombitahangok között —

— Ujlakyné előtt eldefilírozhat, — vágott szavamba Gyula, merően szemem közé tekintve, mintegy kifürkészni akarván a' rögtöni fordulat-okozta eredményt; de arczomnak egyetlen kétes vonalma sem árulá el, minő hűrt pendített meg Gyula e' névnek említésével szívemben. Pedig beh szerettem volna édes titkomat az egész világgal tudatni, mert e' részben tökéletes ellentéte valék Gyulának: búmat és örömet megosztani szerettem.

E' pillanatban egy ordonáncz lépett a' szobába, Gyulának egy hosszukás iratot nyujtván által. Ez futólag átolvasván tartalmát, a' parancs-ört elbocsátá.

— Holnap hat órára reggel executiónk lesz, — monda Gyula.

— Executio? kérdék 's hátam borsózni kezdett, mint egy pestvárosi tanácsnok az irodalomtól.

— Igenis; egy közlegény, holnap meg fog vesszőztatni.

— Borzasztó!

— Hatszor föl és alá kétszáz ember között, mert káplárjára öklét emelte.

— És ezért? —

— Hatszor fog föl- és aláfutni kétszáz ember között.

— Hallatlan!

— És mégis nincs szebb a' katonai életnél! ismétlé gúnyosan tulajdon szavaimat Gyula.

Az executio csakugyan véghez ment, halálsápadtan távoztam a' helyről 's három napig egy falatot sem birtam jóízűen enni. Gyula többször kezdé ismét refrainjét a' katonai élet dicsőségéről, de minden gúnyos észrevételeit e' nem annyira lelkemből fakadt, mint szépen hangzó phrassissal toroltam vissza: „rend a' lelke mindennek, rend nélkül a' világ fön nem állhat?“ Barátom vállát vonítá, mert javíthatlannak tartott, én pedig szinte büszkélkedtem ez átalkodott makacsságomban. —

Ujlakyné azalatt mindig szívesebb és nyájasabb lön, szemlátomást haladtam elő kegyében. Olly mondhatlanul jól érzettem magamat nála, 's udvarlásom olly feltűnő volt, hogy a' félszemű is észre vette, csak Gyula nem; legalább soha erről említést nem tett, pedig, megvallom, voltak percek, hol titkomat könnyen megtudhatta volna.

Hűségom többé nem küzdött szívem gerjedelmeivel: tökéletesen szerelmes voltam. Lemondtam minden egyéb élvezkről, csak arról nem, melly Ujlakyné közelében kínálkozék; elhagytam a' fényes társaságokat,

hol az ostoba gőg fitorított orral szaglálódik az egyrangúak után, 's ha véletlenül a' többi apró emberek közé vegyül, ezt olly előkelő leereszkedéssel teszi, hogy egész valója kifejezni iparkodik, milly megerőltetésére kerül ezen áldozat!! Egyedül az ő körében, az ő isteni társaságában központosúlt minden, mi vágyaimat kielégíté 's boldogságomat a' tökély fokára emelé.

Sejtém, hogy közel van a' nyilatkozás pillanata; sejtelveim ugyan gyakran megcsaltak, de hasonló voltam a' szerelmes hölgyhöz, ki ámbár tizszer megcsalatra, tizenegedszer is hiszen az új csalónak, 's addig hiszen, míg e' boldog hitében — megvénül.

Ugy akartam, hogy szerelmi vallomásom, mellyel Ujlakynét meglepni fogom, egyszersmind kezem ajánlásával is összekötve legyen; de ez ünnepélyes lépést csak a' hadnagyi patenssel szándékoztam megtenni, miután voltak szenvedélyemnek olly világos percei, mellyekben átláttam, hogy a' szép kapitányözveggy egy had-apródhoz, bármilly reményteljes legyen is ez, csakugyan férjhez nem mehet.

Irtam egy nagytekintélyű katonarokonomnak a fővárosban, kivel ohajtott előléptetésem iránt, minden egyéb indokok elhallgatásával, értekezve, ennek pártfogása által leghamarább czélt érni hittem. Gyulával csak annyit tudattam, hogy minden áron szeretnék hadnagy lenni. Ő, szokása szerínt, mosolygott, 's ezt nem tartá olly lehetetlennek, mint ha ezredes akarnék lenni.

A' válasz Bécsből megérkezett: rokonom megígérte befolyását, de szolgálati időmet előléptetésemre nézve igen rövidnek 's azért ugyanazon ezredben kissé bajosnak is tartá; véleménye szerint vagy várakoznom kell, vagy magamat más ezredhez áttétetni. Én egyiket úgy, mint a' másikat lehetetlennek tartottam.

Más nap reggel Gyula szobámba lépett.

— Te e' napokban azt mondád — kezdé ünnepélyes hangon — hogy minden áron szeretnél hadnagy lenni.

— Igen: felelék hirtelen.

— Nos ezután csak tőled fog függni, hogy kívánságod minélelőbb teljesüljön, — monda Gyula.

En majdnem a' szobapadlásig szöktem örömben: ki az alacsony falusi katonalakszobákat ismeri, ezen salto-mortalét nem fogja lehetetlennek tartani.

Kötelességemnek tartom azonban, mint jó barátod 's mint becsületes ember, mindazokat ismételni, miket ezelőtt néhány hónappal a' katonai életre vonatkozólag mondtam. —

— Kérlek, ne kínozz örökös kételyeiddel, vágék Gyula szavaiba; ne pendítsd meg újra azon régi themát, melly, a' mint tapasztalád, ugysem fog rajtam: ezt kérem, ezt várom tőled, mint barátomtól.

— Tu as voulu! monda Gyula.

És leültünk. Gyula beszélni kezdett; ha a 'Szemle' embereire úgy figyeltem volna, mint Gyula szavaira, most már a' legunalmasabb tudós

lett volna belőlem, ki, úgy mint ők, üres falaknak prédikálnék érthetlen zagyvaságokat. — Elmondá, mit régen gyanítottam, hogy a katonai életet, melyet apja nagyravágyó tervei miatt volt kénytelen választani, teljes lelkéből megunva, azt már rég elhagyta volna, főkép, miután azóta apja is meghalálozott, ha csekély vagyona biztosítaná arról, hogy a polgári életben, hová kész örömmel visszavonulni kívánczik, gond nélkül élvezheti azon csendesebb örömöket, melyekért legfényesebb kilátásait szívesen odaengedi. Eddig azonban ez hiu kívánság volt, mert Gyula, mint mondá, számolni tudott, 's csekély vagyonával a polgári életben még elégedetlenebb szerepet vitt volna, mint a katonáiban.

— Hónapok óta — így folytatá beszédét — a' dolgok más fordulatot nyertek; most már nemcsak ohajtásomat, hanem kötelességemet is teljesítem, midőn minden utat, módot megkísérték, hogy régen táplált tervemet valósíthassam. — Te gazdag vagy (Gyula is osztózik azon hamis véleményben, melynek ál szegényből-e, vagy miből? ellenmondani nem akartam), 's állhatatos vonzalommal bírsz a' katonai élethez: e' kettős körülmény tökéletesen eloszlatja minden további kétkedésimet 's megszünteti a' barát igazságos aggályait.

— Halljuk már egyszer, kérlek az istenre; minél többet beszélsz, annál nyughatatlanabb vagyok.

— Azonnal; íme ajánlatom kevés szavakban: te bizonyos összeget fizetsz azért, hogy én még e' pillanatban benyújtsam lemondásomat, 's te, mint nálunk nevezik 'conventio' utján, az utolsó hadnagyi rangba léphess.

Meglepetésem olly nagy volt, hogy néhány perczig, nem hihetvén, hogy reményeim olly hamar valósuljanak, szótlantul bámultam Gyulára. Ez hallgatagságomat ferdén magyarázva, megszólalt:

— Egyébiránt ezen ajánlatomat ne tekintsd többnek, mint csupán csak ajánlatnak, melynek el-, vagy el nem fogadása csak tőled függend. Te, mint gondolám, ezen előléptetéshez kötéd minden boldogságodat, 's én csak az eszközt —

Nem végezhető be mondását Gyula, mert örömsugárzó arczczal borultam nyakába, két kézzel ragadván meg az alkalmat, mely Ujlakyné birtokát olly szédelgő közelségbe állítá. Két leghőbb vágyam egyszerre teljesült; ki volt boldogabb nálamnál?

Nem szükség mondanom, hogy mindenre ráállottam 's csupán Gyula gyöngédségének köszönhetém, hogy háromszor anynyi váltsági díjt nem fizettem, mennyit kilépéseért követelt: kész voltam a' legnagyobb áldozatokra.

Gyula még az nap, mint ígéré, benyújtá lemondását; az ezredes a' conventiót helybenhagyva, ügyemet erélyes pártfogásába venni kegyeskedék.

Mind ez a' legnagyobb titokban történt. Nem mentem többé Ujlakynéhoz, mert föltevém magamban, hogy előbb nem, mint ötrétü aranyzinóros dolmányban fogom magamat nála pracsentálni, a' mikor egyszer-

mind kezét egész ünnepélyességgel megkérendem. Gyulát násznagyomnak hívom, de e' szerencsét még nem akartam vele tudatni.

Mintegy két hét múlt el a' történetek után, midőn egy szép reggel megnyílik szobám ajtaja 's belépnek Gyula és — Ujlakyné. E' váratlan látogatás magamon kívül hozott, fölugrottam 's a' kedves vendégek elé szöktem. Ujlakyné még szebbnek, még bájosabbnak tetszett. Gyula egy nagypecsétű levelet magasan tartott kezében :

— Gratulálok, kiálta ; íme itt hozom legforróbb ohajtásid tartalmát ! 's a' levelet átnyújtá.

Hadnagyi patensem volt.

Ujlakyné üdvözítő mosolylyal nyújtá oda kezét, melyet tüzes héví csókjaimmal elboríték, azután Gyula nyakába szöktem, sirtam, nevettem, ujjongtam ; szóval, úgy viseltem magamat, mint a' gyermek, ki karácson estéjén az ajándékokkal terhelt asztal előtt káprázó szemekkel áll, 's nem találja föl magát szokatlan örömében.

Gyula kis szünet után, midőn első rohamaim lecsillapultak, mosolygó arczczal, de némi megindulással monda :

— Soha sem hittem volna, hogy illy dühös katona váljék belőled : oh, mint örülök, édes barátom, hogy illy boldognak látlak !

— Igen, én kimondhatatlanul boldog vagyok ! mondék örömröpeső szívvel.

— A' boldog embernek pedig igen szép tulajdona, hogy másokat is boldogoknak szeret látni, folytatá Gyula : 's azért részt fogsz venni barátodnak boldogságában is, melyet ő nagy részben neked köszönhet. . .

— Oh, kérlek, ne is említsd azon koldusdíjt, melyért illy megbecsülhetetlen kincsre tettem szert, — mondék 's készültem a' legkitanultabb grace-al Ujlakyné lábaihoz térdelni.

— Pedig a' koldusdíj nélkül — enyelge Gyula, most nem látnál előtted két legboldogabb embert a' világon ; 's magára 's Ujlakynéra mutatott.

— És engem kifelejtettél ?

— Oh te kétszeresen boldog vagy, mert boldogságunk teremője vagy —

— Boldogság u n k ? kérdék, észrevehetőleg megvonván az utolsó szótagot.

— Természetesen, magyarázá Gyula ; mert azon öszveg nélkül, mely neked hadnagyi rangot adott, én erről le nem mondhattam 's A d é l e m kezét nem bírhattam volna :

— Adélem ? kérdék újra, még jobban megékevezve a' szótagokat.

Ujlakynét Adélnek hívták.

— Igenis ; monda ünnepélyes hangon Gyula : A d é l e m, kit, íme, mint kedves a r á m a t van szerencsém bemutatni.

— 'S ki igen nagyon fog örülni — tévé hozzá gyöngén elpirulva Ujlakyné — ha ön mához két hétre — n á s z n a g y j a leend.

Ezen szünjelek fejezzenek ki mindent, csak azon örömet ne, melyet e' reménytelen násznagyságom fölött éreztem. — —

Aztán higyen az ember a' sejtelmeknek !!

Tizennégy nap mulva Ujlakynét oltárhoz vezetém — másnak számára, a' tizenötödikén pedig hadnagyi patensemét, lemondásommal együtt, átnyújtám az ezredes urnak, ki csudálkozva nézett reám, 's tán még most is azt hiszi, ha t. i. életben van, hogy — fejemben nincs minden tökéletesen rendén. — —

Tizenöt év után, ez évi májusban, véletlenül e' vidékre tévedvén, a' multnak képei új ingerrel merültek föl emlékezetemben 's eleve-nebb szint és alakot nyertek rövid katonaságom e' nevezetes színhelyén. Tizenöt év jóformán meghűtötte véretem, azonfelül házas 's kilencz éves hivatalnok is vagyok, mi elég biztosítékot nyújt minden szükségtelen fölhevülés ellen; — 's így veszedelem nélkül láthatom barátom feleségét; ámbár, megvallom, egy kis veszedelemtől épen nem irtódom.

Sopronyban hallám, hogy a' szép Adél sógora meghalván, az örökösök haszonbérben hagyák Gyulánaka' szép és terjedelmes jószágot, melyet az exhadnagy nagy gondnal és szorgalommal mivelt 's olly tökéletes mezei gazda lón, hogy az előbbeni huszártisztre lehetetlen volt ismerni.

Behajtottam az udvarra — keblem szorult, kedélyem fölhangolt volt: a' pitvarban sugár női alak állott, szép, mint a' tavaszi természet körülötte; közelebb jöttem: Ujlakyné volt második kiadásban! Földessy úr után tudakozódtam: „szüléim a' kertben vannak — monda a' hölgy tiszta, csengő hangon — ha tetszik: keressük fel őket.“ Karomat nyújtám a' leánykának, alig mondhatám meg nevemet 's azt hogy Gyula jó barátja vagyok, olly elfogult valék. A szőkefürtű hölgyecske szeraphléptekkel lebegett mellettem, 's karja jóltevő melege átvillanyozá ereimet. Tizenöt évvel fiatalabb valék!

— Atyám, egy jó barátot hozok; kiálta a' leányka 's egy orgonalugasból Gyula lépett ki nejével. Oh mily szép és vonzó volt ő még mindig, a' tizenöt év alig tőn nagyobb különbséget, mint minőt egy juniusi éj után a' tegnap fakadott rózsabimbón észre vehetni. Kezemet szívemre szorítám, hogy ennek hangos dobogását elnyomhassam. Ujlakyné — még mindig így szeretem őt nevezni — elpirult, ő és Gyula, azonnal rám ismerve, kezöket nyújták, 's míg Gyuláét barátságosan megszorítám, addig Adél hófehér kezére forró csókot nyomtam; nem merem állítani, vajjon egy könyecsepp nem hullott-e e' hóvirágos harmat közé.

Két igen-igen boldog napot tölték Gyuláéknál, 's midőn elbucsuztam 's Adél, férje unszolására, arcát csókra nyújtá, egy félig kitörő sohajjal erősen föltevém magamban, hogy a' szerelmi vallomást soha többé nem fogom — elhalasztani, ha t. i. ez életben még olly állapotba jutnék, hogy szerelmi vallomásomat valamely hölgy meg fogná hallgatni.

Frankenburg Adolf.

VIRÁGNAK MONDJAM-E?

Virágnak mondjam-e,
 — Mellyen születted — e' nap örömet?!
 Hisz' olly tövissel rakott életed,
 Legszebb érzéssel gazdag kebeled
 Míg lángban ég igazott népedért:
 Hogy ez örömet nehéz utadon,
 Tövis közt egy
 Fejlő virágnak mondhatom....
 Vagy csillag az?... igen!
 Egy tiszta sugár, szenvedésidért;
 Hisz' olly felleg-borús volt éjszakád,
 Míg szívedet vérével itatád
 Szomjában a' nép- és polgárjogért:
 Hogy ez örömet nehéz utadon
 Az éjben egy —
 Kelő csillagnak mondhatom.

Nem csillag az,
 Hisz' nem sugárzik szebb jövő felé;
 Nem is virág, különben a' remény
 Kelyhébe, mint illat, szállt volna bé;
 De a' jövő, néped jövőndő ideje
 Olly távol még, hogy a' remény sem éri be
 Ez a' sebes röptű madár;
 És olly tele van lelked bú miatt,
 Melly mint egy omló tenger rászakadt:
 Hogy ez örömet, a' fölvert habon
 Legjobb lesz, egy gyöngyszemnek mondanom,
 Mellyben könnyűdnék fagyos csöppje reng....

Sanyargó népedé a' szolgaság,
 Tiéd a' lelki fájdalom, —
 A' nép nem ismer belső szenvedést
 Csak sejti, hogy mi a' szabadság 's hatalom,
 De a' nemesnek vérzik kebele,
 Ha szellemét az erőszak keze
 Mint egy zsarnok lenyűgözi.

Mi népet sorsához csatol:
 Az emlékezet hideg képe az,
 De szíved azt meleg vonással írja le
 Vért éltet önt belé,
 Mint a' lombbal cselekszik a' tavasz,
 Az emlékezet lelked által él
 'S vágýról, hiú reményekről beszél....

Midőn bölcsőd rengett a' part felett,
 Bal partján a' Dunának,
 Nem messze, hol karjába átborul
 Hulláma a' Tiszának: —

Mosolygtak ők, — nem háziistenid,
 Áronnak népe rab,
 'S rabnépnek nincsen háziistene —
 Mosolygtak ők . . . . nem . . . . sirtak szüleid,
 'S e' könnyesepp volt, melly megkeresztele,
 'S e' könnyesepp volt egy uttal csillagod,
 A' melly jövő pályádra mutatott.

Mint gyermek, ott játszá a' part felett
 „Házunk felett kel“ —
 Mondád ha láttál gyülni — felleget,
 'S a' nagy folyót olly lelkesedve nézted,
 Zöld partjait hazád földének vélted.
 Ifjúvá nőttél, szülő földeden
 Hazátlan bujdosó,
 Az utolsó pór arczul csaphatott
 'S te löl jogtapodó . . . .
 Lánglelked forró szerelemmel égett,
 'S hazát kerestél, melly szeressen téged.

Tenszíved lön hazád,
 'S hazád nem volt királytalan,
 Ott üle trónján koronázott fővel
 A' fejdelem: a' szent igazság,
 'S körötte népe boldogan:
 Forró érzelmeid,
 'S fejedelmének
 Szeretettel adóza mindenik.

Nem volt elég . . .
 A' szív pályája: szűk határ,
 'S a' zaklatott emberiség ügye
 Érzésre is, de inkább tetre vár,
 Egész világ az, mellyet kér;
 Egyik felén a' nap, a' másikon csillag ragyog; —
 Zárt ösvényen nyilást keres a' szellem,
 Ha nincsen, törni fog.
 Az erény áldozatul hozza önmagát,
 'S ki a' hazának mindent nem adott
 Saját énjét 's mind', mit csak adhatott:
 Ne mondja, hogy szeret,
 Hazudni nem foghat a' szeretet.

Lelkednek benső élete
 Vallásodnak volt szent hite,
 Mellyet az ószövetség táblájára irtak
 A' próféták,
 Kik az ihlettség szent lángjával birtak:
 'S feláldozád e' lelki életet.
 Ó- 's újszövetség egybeolvadt,
 'S lelked felett
 Lett a' gyémántgyűrű;
 'S kövéről, melly középben égett,
 A' csúfolók szemébe ragyogott

Mint éles dárda,
Egy szent sugár: a' hazaszeretet.

Légy üdvöz, üdvöz légy nekem,
Kit szívemhez szoríthatok,
Soh' se feledd el e' boldog napot,
Mellyben két szív, megtelve mint egy tenger,
A' nép nevében egymáson dobog!

Székely József.

EGY ÉLETKÉP.

Halvány körvonalokban rajzolva.

Hajlóczi Kilián szálas legény volt, úgy hogy mikor a' magassarku csizmák még divatban nem voltak, már megütötte a' hetedfél lábat; — 's hogy eszmekapcsolatnál fogva először is lábainál kezdem leírását, még onnan is magyarázható, mert ezek testének leghosszabb és legnevezetesebb részét tevék, minthogy némi tekintetben feje helyét pótlák: levén Kilián a' maga idejében tulajdon ítélete szerint a' leghíresebb tánczmester. —

Lábai tehát hosszúak és olly vékonyak voltak, hogy nem lehetett csodálni egy becsületes táblabíró úr tévedését, ki sötétben bot gyanánt kapta fel az egyiket, hogy ajtaja előtt vonító kopóját tova kergesse. Lábai, mondom — de nem a' táblabíróéi, sem a' kopóéi, hanem Kilián tánczmester lábai hosszúak voltak és vékonyak; e' mellett még olly sajátságos állásban és viszonyban állottak egymáshoz és a' többi testhez, hogy léptei inkább egy czérnaszál által mozgott papiros figura mozgásaihoz hasonlítanak, melyre a' szélnek is még legalább fél annyi befolyás jutott.

A' tulajdonképi testből kevés vala látható, mert azon köz, melly rendesen a' lábak és a' nyak közti helyet szokta elfoglalni, hősüknél olly parányi volt, hogy a' világ leghíresebb anatomusa is kételkedett volna: vajjon a' szívet hol keresse; nyaka szintén hosszú, 's feje inkább ennek folytatása mintsem egy önálló valami, melyet a' gondosan ápoló kecskeszakáll, 's egyenesen az égneek tartó üstök még jellemzőbbé tevének, fülei pedig, melyek fél arasznyira állottak el fejtől, azon sajátságos tulajdonnal voltak díszesítve, hogy előre és hátra, magasbra vagy alacsonyabbra egyaránt mozgathatók valának, 's hogy ez összhangzat valamikép meg ne csorbuljon, ábrázatja mindkét oldalán belapított volt, 's kezeivel a' nélkül, hogy hajolna, harisnyakötőjét kényelmesen meg tudta oldani.

Illyen volt Hajlóczi Kilián a' tánczmester.

Apjaul a' törvények egy becsületes szabómestert tartottak, ki anyjával törvényes házasságban élt bár — nem adván reversalist — pipaszó mellett adta őket össze az illető, tehát a' szabó apja volt, mert — elég az ahoz, hogy midőn született, nagy vendégség volt apja házánál, öt nap hevert a' varró tű, 's az inast hétszer pofozta fel az nap a' majster, hogy — mint mikor nálunk határjáráskor a' gyermekeket jól megszokták döngetni — megemlékezzék az időre, 's a' szükséghez képest a' helyre is, mikor és hol látott e' nagy reményű fiú először napvilágot.

Valódi öröme telt édes apjának e' fiuban, és sokszor mondá szomszédjának a' jó indulatu serfőzőnek, hogy apjánál magasabbra van hivatva, — meg kell itt jegyezmem, hogy a' szabómester nem volt egészen öt sukcos, — de ő ezt természetesen nem így értette, valamint a' serfőző sem, mert ez valahányszor szomszédja reményeit hallá, akaratlanul is mindig az öt környező vereshaju kis

lányára veté szemeit, 's komoly jóslattal tev é hozzá, miként reményli, hogy e' deszkakerítés, melly kertjeiket elválasztja, valaha el fog enyészni, minek a' becsületes szabó épen nem volt ellene, mert a' serfőző kertjében a' répák örökké vastagabbakra szoktak nőni mint övében és a' répát hatalmasan szerette; valahányszor tehát ezt felemlgeté, mindannyiszor sovár pillantások érték a' dúsan tenyészőrépát a' deszkahézagokon keresztül.

Kiliánt a' majster — mint később sokszor mondá — már tizennégy éves koráig annyira fölnevelte, a' mennyire tőle telt, mert akkor olly magas volt mint ő; a' mit még nőtt, azt maga jószántából tette, ő rajta nem segíthetett többé: üstöke működhetési körénél magasabbra esvén.

Elején soká tanakodott kedves életepárjával, hogy Kiliánból vajjon mit faragjanak, 's ha nem tudtak is egészen megállapodni egy bizonyos tervben, annyira mégis tisztába jutottak, hogy mesterembernek lennie nem szabad, ámbár a' szomszéd mindig a' sütő-mesterség mellett szavazott, minthogy, úgymond, a' helybeli pék legtöbb sert iszik; tehát hihető legjobb dolga van.

Igen de ha magasb pályára szánták, szükséges volt, hogy tanuljon is valamit, miről a' kedves szülék eddig még nem álmodoztak; ennélfogva elhatároztatott, hogy Kiliánt az iskolába beirassák.

Rector uram e' szándék nyilvánítása után meggyjegyzé, hogy a' növendék igen előhaladt napjaiban — már tizenöt éves volt — no de még lehet belőle valami, és így azon kikötéssel, hogy ezután a' majster rector uramnak minden ruháit ingyen foltozza, 's Kilián reggelenként egy jó darab vajas kenyérral, ezen fölül pedig télen naponként egy darab fával ellátva jöjön az iskolába — a' tanulók sorába fölvetetett.

Rector uram piczi, vékony termetű, de roppant tekintélylyel t. i. bottal ellátott ember volt, a' nyomtatott és írott bötüknél ő sem igen tudott többet, mert fölvetelénél csak arra néztek: hogy orgonál és milly hangja van; hogy miként fogja nevelni a' reá bizott gyermekeket: avval senki sem törődött, 's ha lett volna is valaki, kinek e' gondolat feje velejéig eljuthatott volna, azt a' helybeli tisztelendő végkép elenyészteté a' vasárnapi prédikációban, melly az írás eme' szavai fölött tartatott: „Eltartja az úr az égi madarakat is és a' mező liliomait“ mire a' falu juhásza tapasztalásból merített philosophiával mormogá: „De télen elég keservesen.“

Kilián nem épen rozsul tanult, mert a' naponként hozott vajas kenyér és a' téli fahasáb nagysága épen annyi súlylyal birtak, hogy kipótolják ama' hézagot, melly tudománya és az osztályzat első helye közt létezik, minek következéke lön, hogy az osztályzat ezen kezdődött: „Hajlóczi Kilián.“

Milly örömet szül a' szülőkben gyermekök első tanulmányi bizonyítványa, csak akkor lenne megfeyjthető, ha le tudnám írni lelki állapotát a' becsületes szabómesternek, midőn fia nevét legelül látta; de ebbe gyöngeségem érzetében belé se fogok, röviden csak azt említve, hogy házának négy fala vasrostélylyal ellátott két ablakával soha sem látott együtt ennyi vendéget, kiknek földiszét az elülülő rector két fiával a' szomszéd serfőző meglehetősen felserdült leányával és a' harangozó tevék, a' falu elüljáróit 's többi notabilitásait, hová a' borbély is tartozott, nem is említve.

Hajlóczi Kajétán a' szabómester, jól birta magát, mit egyedül annak köszönhetett, hogy, nem tudom, előszeretet- vagy előérzetnél fogva-e, munkáit örökké ezüst pénzben fizetteté, 's ha valahogy' egy rozsz bankó kezei közt megakadt, nem nyugodott, míg huszasokká vagy tallérokká nem váltóztatá, — nála egy kétgarasos sem hált meg; — föelve volt a' gazdálkodás, mi tekintetben korának nem megvetendő leczkéket adhatott volna.

A' kalendáriomot akkor már 1812-re készítették.

A' dolognak e' jó folyamát egy véletlen igen megzavarta, 's régi sodrából annyira kihozta, hogy Kilián életének következőleg ezen vázlatnak is tökéle-

tesen más irányt, rector uram fakamrája tartalmának pedig a' mult évhez képest egészen más irányt adott; a' csöndes faluba t. i. egy olasz vetődött két majom és öt kutya kíséretében. Mihelyt a' felsőbb engedelmet bíró uramtól kieszközlötte, reggel nyolcz órakor az iskola táján telepedett le szekerével, 's a' nagy dobbal, melyet egy majom hatalmasan döngtetett, hívá össze a' nézőket. Soha ennyi tanuló nem készült az iskolába mint ma, rector uram mégis soha se kapott kevesebb vajas kenyeret mint ma, 's a' művészek tán soha sem laktak olly jól mint épen ma. Kilián a' mutatványokon nem birt eléggé csodálkozni 's szájátva bámulta Pamina — ez volt a' majmok egyikének neve — ügyességét és merész ugrásait, mi utoljára az iskola nagy reményű látogatói közt versenyt idézett elő, és olly nagyszerűvé változott, hogy az egész ifjuság, a' lányokat is ide értve — valának pedig számra hetvenhármán — neki türközött 's a' kifeszített kötelen a' majmok- és kutyákkal ki hogy' tudott versenyt ugrált. —

A' pokolbeli zsibaj, mely e' kísérletek alatt kifejtett, az egész falut összezösdíté, 's bár rector uram ellenséges szemekkel nézte a' manoevert, kíváncsisága mégis erőt vett rajta és réznyelű botjával felfegyverkezve pápaszemmel az orrán, bokáig erő kaputban ott termett gymnasticus ügyességét növendékeinek — a majmokat és kutyákat ide nem számítva — csudálandó. —

Valamint a' genie mindenütt, úgy itt is azonnal kitűnt, 's Kilián volt a' sok közül az, ki legnagyobbat, és legügyesebben ugrott. Az olasz figyelmét ez nem kerülte el, azértis a' mint vége lőn a' mutatványoknak, megszólítá őt. szülőinek nagy öröme, 's hosszan beszélgetve vele azon meggyőződést költé benne: hogy illy ritka tehetségű fiatal ember mint ő, nem ez elhagyott faluba való; ajánlá tehát neki hogy mielőbb a' városba költözzék, hol egy új pályát kezdhet, a' felügyeletet nagylelkűen magára vállalván.

Nem kis ellenszegülésre talált e' fiatal genie szülőinél; de hamar tultette magát rajta, mert egy nap sem az olasz, se Kilián a' faluban nem találhatának, 's édes anyja engedelmével szerencsésen megszökött. —

Tanítványi idejét elhallgatom, miután érdeke nem ollyan nagy, hogy külön megemlítés érdemeljen, hasonlított övé is minden más tanítványok sorához, kik minden egyebet tanulnak, csak azt nem, mit tanulni akarnak; de még sem heverte el a' drága időt a' nélkül, hogy legalább alapját a' táncművészetnek meg ne rakta volna 's ha még természeti hajlamát is hozzá gondoljuk, minden esetre annyi alap csak fog kitünni, melyre valamit építeni lehessen. —

Nem is mult el éltének tavasza a' nélkül, hogy virágait meg ne hozta volna, mert az olasz támaszkodva arra, mit mesterétől tanult, 's természeti hajlamára, majmai, és kutyái közt annyira elképezte magát, hogy bármely főváros előkelőbb táncmesterének szívesen elfogadhatta. —

Egy táncmester élete sok érdekekkel bír, 's ha Kiliánunkat jól megtaníták vala írni, bizonyosan könnyített volna naplójával munkámon, én azt közöltem volna, 's most a' helyett, hogy e' homályos körrajzokat írom, nyugalmasan alunám. De ő szerencsétlenségemre illy dolgokkal nem bíbelődött, legfeljebb is a' szerelmes levelek attressét tanulta meg elolvasni, melyeket mint titkos posta tánczóráiban szolgáltatott az illetők kezébe, mit művészete gyakorlati oldalának tartott.

És ez nem is csodálatos; képzeljünk egy ifjú embert, minő Kilián, a' természet minden ajándékival bőven ellátva, kitől csak egy önző világ akará megtagadni ajándékát, bár minden áron szerepet akart játszani, nem kell-e minden esztét, és furfangját összeszedni, hogy fényes hivatásának megfelelőleg élhessen? és ugyan mit jövedelmezett ama' néhány tánczóra? Biz' elég keveset! — Nem vala-e tehát mintegy szorítva arra, hogy mások épületes példájára tánczóráit a' boldogtalan, vagy legalább igen féken tartott szerelmesek öszvejöveteléül — minden esetre illendő honorariumért — ne használtassa? A' keresetmódnak e'

neme igen könnyű; a' következéseket pedig nem ő hordozza, lássák a szülők, és a' szelremesek magok, mint lábolnak ki azokból. Aztán meg nem is tudom, miért ne osztozzék azon emberek sorsában, kik által a' hivatal nem a' fizetés, de az accidentiák végett fogadtatik el?

Hová, 's hogy' szökött meg az olasztól — mert hogy megszökött bizonyos — körülményesen nem tudom; de mikor találkozunk vele, már Pesten van, a' duna-parton fel-'s alásétál, 's fejleajtva beszél magában; hihető: az ébséget akarta távozásra bírni, mert dolga erősen rosszul ment. De hasztalan perorált, a' hivataln vendég makacs volt, és ott maradt minden unszolás mellett is; 's ha most valaki a' magánbeszédet hallgatta, épületes tanulmányokat vonhatott belőle; gondolatának folyama annyiban érdekes volt, mennyiben bírhat érdekekkel egy olly okoskodónak töprenkedése, ki nem hisz ugyan valamit, de szeretne hinni, és magának minden áron ellenkező meggyőződést kívánna szerezni. — Hogy olvasóim meg tudják fejteni szavainak értelmét, szükségesnek látom előre bocsátani, hogy Kilián azon emberek közé tartozott, kik még a' gondolkozást is restellik, bár ha reá adnák magukat, hihetőleg az a b c-nél valamivel többre mehetnének; az életet úgy vette, mint épen jónak látta, ő volt az első személy, ennek rendelt alája mindent, mindent elkövetett, mi őt kedves nyugalmban nem háborítá, mindentől irtózott, mi őt a' legkisebb kellemetlenségbe hozta volna, ha csak ellensúlyúl egy meglehetősen pénzöszev nem szolgált. —

Most is alig hogy Pestre érkezett, egy olly társaságra tett szert, melly erszényének jó kilátást ígért, bár egy kissé veszélyes volt a' segedelem; 's mikor felszólítatlen, egyik tanítványa elcsábításának közremunkálatára legelőször is a' kellemetlen következmények állottak előtte óriás nagyságu botok képében, melly rémséges jeleneteket csak egy jól megrakott erszény azon biztosítással, hogy e' felett még becsülete se veszélyeztetik, vala képes némileg háttérbe szorítani. E' nagyszerű tett felett látjuk őt most aggódni Pesten a' dunaparton.

„Becsület — mormogá magában — becsület! hát miért tartson engemet e' becsület vissza e' lépéstől, ha ők, kik több hasznát vehetnék, mint én, nem korlátoztatják magukat általa; igaz ugyan, hogy nálók pótoltatik e' hiány állással, és vagyonnal, nálam nem; ők két akkora gazságot követhetnek el, mint én, 's a' világ kaczag, bámulja ügyességöket, míg engem feltétlenül kárhoztat már csak azért is, hogy miért mertem avatatlan kezekkel ezen urak mesterségében kontárkodni. — Segíteni fogom őket, ez áll; de miután olly nagy súlyt helyezett e' szóra: becsület, ez által becsülem nőtt, 's drágábban adhatom, — megálljatok csak, olly olcsón mint véltétek, nem menekülhettek tőlem, vagy jól megfizettek, vagy misem lesz belőle. De hol a' patvarba is marad az a' kis ember az előpénzzel? — Hatalmasan éhezem!”

Alig mondá ki e' szavakat, midőn egy gombolyag alakú úri embert lát maga felé közelegni, — hihető: ismerőse, vagy tán épen az, kitől gondjai elűzetését reménylte, mellyek egy falat izlelése nélkül eltöltött délután keletkeztek, nem annyira agyában, hanem azon parányi részében testének, melly a' láb, és nyak közötti helyet elfoglalá. —

Hó jó reggelt amice! hogy' van? gondolkodott már a' tervezettekről, vagy mást szemeljek ki magamnak?

Kilián e' megszólítás végére nem is ért ügyelni, annyira megütöközt a' jó reggelen, 's azért egész komolyan mintegy kettőt hm-mögött, 's lábával egyet kanyarítva nézett le a' kis emberre, ki egykedvűséget akart ugyan színlelni, de nem takarhatá el mégis azon kíváncsiságot, mellyel a' feleletet várta, Kiliánnak pedig volt annyi arczismerete, hogy ezt kiolvashatta; azért nagy nyugodtan csak az előszóra válaszolt:

— Jó reggelt! no bizony, azt hiszem, jó napnak is beillenék, legalább nálam rég elmúlt a' reggel, máskor illy tájban már meg is ebédeltem.

— 'S hát ma miért nem tett ugy mint máskor?

— Az ok igen egyszerű és kurta, — nincs pénzem.

— Hisz' ez nem baj, hoztam én előlegesen is, csak beleegyezését nyilvánítsa.

— Kilián látta, hogy reá itt szükség van, és e' tudatban fel akarta verni az árt, mennyire csak lehetséges.

— Igen, uram! ön könnyen beszél; de ha megtudják, keresetem oda vesz, többé Pesten sem lehet maradnom; aztán becsületem —

— Eh, mit becsület, puszta szó, nem egyéb; mit az emberek palástul használnak kétes időkben, 's ha a' fellegek elvonulnak vagy biztos helyre menekülnek, elvetik; — avult portékából készült, már színét is elhagyta, 's van eset, hogy hordani is szégyenlik. Aztán tudja meg, amice, minden szónak a' többség ad értelmet; meglehet, hogy nem sokára az egész szó kimegy divatból, miután fogalma ugy is nagyobbbrészt elenyészett, 's ugy hiszem, ha ez üres hangot a' szótárákból kiküszöböljük, ön e' tekintetben mentve van.

— Nem értem.

— Sajnálom, hogy világosabban nem fejeztem ki magamat.

— Magam is, mert ebédem ezzel is késett.

— No hát rövid leszek, csak feleljen kérdéseimre. Felteszem, hogy ön az összes művelt publicum előtt françaiset járna — itt Kilián akaratlanul is egy française lépést csinált — de a' helyett hogy az eddig szokott lépésekkel tánczolni, új lépéseket alkalmazna.

— Igen, de ez nem szabályszerű.

— Várja el a' végét, amice, — ez új lépések azonban a' publicum nagyobb részének tetszenek, önt erősen megtapsolják, 's csak egy kis rész pizszegne, feleljen: hogy' fogná ezután a' françaiset tánczolni, nem ugy-e mint a' publicum nagyobb részének tetszik, 's melly a' cassát is megtölténé?

— De igen, ugy; azonban mi baja van ennek becsületemmel?

— Röviden csak ez: ön azt teszi mit én mondok, tettét a' nagyobb rész megtapsolja, e' felett jól megfizettetik, 's így azt hiszem nem lehet több ellenvetése.

— Ha így van, mond valamit, de a' dolgot két oldalról kell tekinteni, hát ha rajtérnek, és legalább is veres tintával írják hátamra a' passust?

— Ettől ne tartson, pénzünkre 's hathatós pártfogásunkra számolhat.

— Az elsöre inkább támaszkodom; de kérem, már hármát ütött az óra, azt hiszem ebédre is mehetnénk.

— Elfogadja?

— El.

— De titoktartás.

— Mint a' sír. (Vége köv.)

Bánffay.

LEVELEK JÓKAY MÓRHOZ.

III.

HARKÁNY. A' harkányi fürdőről akarok írni, 's ha hosszabban tenném ezt, semhogy általa a' közönséget mulattatni lennék képes, mentsen ki meggyőződés, mellynél fogva hiszem, hogy a' hazai fürdőink ismeretében uralkodó hiányt illy kínálkozó alkalommal minden írónak szigorú kötelessége pótolni, ez által a' szenvedő emberiségnek használván, 's a' fürdő hitelét is nem kis mértékben emelvén.

A' harkányi hegylánc déli része alatt egész a' Drávaig terjedő rónán fekszik Harkány községe — mellynek déli végén van a' gyógyforrás — csinos-ságra, az egész vidékét felülmuló, mintegy 80 házzal. Lakosai helvét vallású magyarok, lusta és tunya nép, földi művelésével legkevesebbet sem gondol, annnyival többet azonban, hogy az érkező fürdői vendégeknek mindegyik adhas-son legalább egy szobát, méregdrágán; melly árt ha sokallani bátorkodik va-laki, vállat vonít a' gazda, mondván: „Biz, uram, nekünk most van az aratá-sunk, télen a' kutya sem ugat meg.“

A' harkányi gazdák szívesen szoktak fuvarozni is, 's az utast, kivált ha nem ismeri kirándulási czéljának távolságát, derekasan meghúzzák. 'S ezen mellékkeresetek által a' földművelést végképen elhanyagolják. Egyébíránt ez rendesen mindenütt így van, a' könnyebb keresetmód elveszi az ember kedvét a' nehezebb munkától.

Mint Pesten a' favágók, bérkocsisok, egyfogatuak, — vulgo Einspan-niger — úgy állják körül a' harkányi gazdák naponként már korareggel a' nagy ház — így nevezik itt a nagy vendéglőt, vagyis inkább szállóhelyet, miután benne csupán lakszobák vannak, a vendéglő vagyis étterem másfelé lévén — csarnokát 's a' fürdőszobák előtti tért. Minden kilépő vendéget megszólítanak: „kell-e kocsi, uram!“ ha nem akad fuvar, gyakran 10 óráig is elhenyélik az időt — a' tavali vagy harmad évi kedvezőbb s a i s o n -, 's e' vagy ama' fürdői nevezetességről, — ki például legtöbbet szokott kocsizni, 's legnagyobb borrava-lókat osztogat — emlékeztén meg, 's minden harmadik perczen reágyujt-ván a' gyűszű nagyságu pipára, nem kapván fuvar, és a' nap is jól feljövén már, vizsga szemekkel tekintgetnek fel az égre, mintha valamit jóslani készülné-nek, míg végre kisül, hogy a' nap, de leginkább gyomruk ürülése után indulva, a' délt közel sejtik lenni. Nagyot ásítva és nyújtódzva kelnek fel a' lóczákról, haza ballagnak, 's elébb kétes tekintetet vetve az alig pislogó tűz felett elter-jeszkedő bográcsra, az istállóba kullognak, déli harangszóig alunni, vagy pedig a' vendég család gyermekeinek bábjátékait, vagy Szoliman, Zrinyi, Bolinbrock-na-k — az itt tanyázó vándorszínészek által — hogy a' molyok éhes serege az utolsó eredeti typust is le ne rágja rólok — a' napra kipányvázott cziczomás öltözeit bámulva, — mert 10 óra után nem tartja érdemesnek a' tudja isten hány nappal ezelőtt megkezdett mezei munka folytatására kimenni, annnyival inkább, mivel e' nép, nemhogy a' munka helyére vitetné ételét, mint máshol sokás, hanem bármilly messze legyen a' határban, ebédre haza megy. És ez egy naptól a' másikig csaknem mindig így megy, azért nincs nagyobb kinja a' harkányi jobbágnak, mint mikor megye, vagy ur dolgára rendeltetik.

A' harkányi fürdő eredetére jöni hitelesen nem lehet. Sokan már a' tö-rökök idejében létezettnek állítják; újabban azonban 1823-ik évben tünteté ismét elő a' véletlen. Ekkor ugyan a' munkások, kik gr. Batthyányi Antal akkori tu-lajdonos életében a' siklósi uroadalomban létező számosabb egészségtelen mocsá-rok elpusztítása és kiirtása végett építendő esatornák- és töltéseken dolgoztak, ásás közben a' földből kiömlő forró vízre akadtak. Ezen hév víz egy folyvást benne dolgozó, 's lábszakgatással küzdő jobbágy fájdalmait végkép megszüntet-tén, híre kapott, 's a' jövő évben az egész vidék népe, mint valami csudatevő helyre seregestül ide zárandokolt, betegségeitől kisebb nagyobb mértékben megmenekülén.

Az uroadalom ezen véletlen felfedezett víz varázshatását tapasztalván, e' helyet néhány fürdő, lakszóba 's ebédlő építtetése által lassanként fürdővé kezdte alakítani. Hozzá járult az itt felgyógyult betegeknek a' grófhoz intézett folyamodása, mellyben a' forrás fentartásaért esedeztek, mi azt szülte, hogy a' fürdőre, melly jelenleg 55 holdból álló kertben van, nagyobb gond kezdett for-díttatni, 's a' jóltevő atyának lelkes fia 's jelenlegi birtokos, Battyányi Kázmér által fordíttatik most is.

Orvosoltatni sem szeretem magam, nemhogy orvosolni tudnék; mi természetes következése annak, hogy orvos nem vagyok, azért ne várja senki, hogy Harkányt orvosi tekintetben ismertessem meg. — E' részben ajánlom Pécs városra fő, 's a' fürdő rendes orvosa Patkovics Józsefnek, a' magyar orvosok és természetvizsgálók 1845dik évi augusztus 14kén Harkányban folytatva tartottt VI. di. nagygyűlésében felolvasott derék munkáját, „a harkányi hév víz- és gyógy erejéről“ — elég legyen e' részben csak annyit mondani, hogy hatása valóban bámulatos, minden, különösen az érintett fűzetben megnevezett betegségekben, kitünőleg a' bénaság eseteiben, mit az egy kamarában összegyűjtött mankók és botok, melyeket a' felgyógyult betegek emlékül szoktak itt hagyni, 's ezeken kívül az egészségesen távozottak tömege eléggé igazol. — Hagyjuk tehát az orvosi észrevételeket azokra, kik ehez értenek 's kísértjük meg Harkányt, a' fürdő elrendezését, kényelmeit, kényelmetlenségeit, 's a' társas életet tekintetbe véve megismertetni, miután orvosi érték után ezek azon körülmények, melyektől bármely fürdőnek biztos jövőndője 's tartós fenállása függ.

Nevezetes hiánya e' fürdőnek, hogy vize vegytanilag bonczolva 's megvizsgálva nincs, vagyis érthetőleg szólva, nem tudhatja mindeddig a' gyakorló orvos, 's még kevésbbé a' közönség beteg része hitelesen: mily bajt induljon el orvosolni a' harkányi fürdőbe, mi a' vendégek gyér számát idézi elő. 'S ez igen természetes, mert miként küldje az orvos betegét egy olly fürdőbe, melynek gyógyerejét legfőlebb hallomás de nem biztos és hiteles leírásból ismeri, orvos utasítása nélkül pedig ritka beteg megy fürdőbe, 's a' mulatni vágyó vendég nem nagy vásárt fog csinálni, mert ezek is csak oda mennek, a' hol nagyobb társaságot 's így több mulatságot reméllnek élvezhetni.

Külföldön ha a' forrás első fakadását észreveszik, eredetét iparkodnak megtalálni, mi meglévén, következik a' vegybontás, 's ennek hírlapok utján ki hirdetése és csaknem egész Europa orvosi egyesületeivel közlése, mi aztán bizonyosan megtermi gyümölcsét. Innen van, hogy a' külföldi fürdők legyen bár gyógyerejük kisebb, rövid idő alatt hírré kapnak, 's megnépesednek, míg hazai fürdőink, melyek polgártársaiknak könnyen nélkülözhetővé tennék a' külföldiekbe utazást, alig ismertetnek, mert ezekben tánczteremek építtetnek előbb, 's aztán bonczoltatnak vegytanilag; amazokkal pedig ellenkezőleg történik a' dolog.

Harkány vize néhai Schuster tanár által vizsgáltatott meg, de meghalván, az irományokat még most is a' helytartó-tanács levéltárának pora fedi. Ujabb időben Tognio Lajos tanár vizsgálta a' vizet Pesten. — Ám illy vizsgálatnak nézetem szerint hely színén kell történnie, — de az eredményről hallgat a' krónika. Az 1845-ben itt tartatott m. orvosok és természetvizsgálók nagy gyűlésének alkalmát igen czélszerű lett volna felhasználni; de nem történt semmi, 's ha Patkovics tanárnak említettem — és sajnos, az orvosok 's közönség által alig ismert — fűzetkáját nem hozza létre a' véletlen, Harkányról csak annyit tudunk, hogy Harkány.

Hogy Harkány valaha a' hazai nevezetesebb fürdők sorába tartozzék, számtalan kellekeken kívül mulhatlanul szükséges 1-ször, hogy a' forrás eredete megtaláltassék, — mert hogy ez még nincs meg, bizonyítják az említett fűzet 10-ik lapján ezen sorok: „Szükséges a' foglalatnak időről időre való kijavítása vagy megújítása, mely alkalomkor a' kút helye néhány lábbal megváltoztatik — különben ha a' kutak, melyekből vedrek segítségével húzza naponként több ember a' vizet, mi már magában véve is igen szaporátlan és költséges dolog — helye időről időre változtatni fog, évek mulva, isten tudja hol találhatjuk fel Harkányt. 2-ször, hogy vize vegytanilag megvizsgáltatva az eredmény mind a' pesti orvosi kar, mind hírlapok utján a' közönséggel tudattassék. Költséges historia mindkettő, az igaz; de idővel nagy kamatot hozand uzsora nélkül. Aztán a' nyitott kutak és vedrek helyett is

szivattyús gépet kell alkalmaztatni, akkor legalább nem lesz kitéve az ember azon kellemetlenségnek, hogy néha egy kis eső is annyira beiszapolja, miként hosszabb ideig még fürdeni sem lehet. Míg ez nem történik, kár Harkányra egy póturát költeni 's én tökéletesen meg vagyok győződve, hogy a' lelkes birtokos gróf az illető fürdőorvos által, mint kinek az ügy leginkább szakához tartozik, nem is fog mitsem kimélni, hogy Harkány hitelét az emberiség érdekében minél inkább emelje.

Fürdőház kettő van; egyik új és csinos, a' másik ócskább, de olcsóbb is. Az uradalomhoz tartozó jobbágyok de még idegen szegények is ingyen használhatják a' fürdőt, sőt szállást is kapnak. Szolgáljon például más fürdőtulajdonosoknak.

Valamint mindenütt, úgy itt is az idő jelöli ki a' fürdőszak kezdetét 's végét. Rendszeresen május végével mutatkoznak a' vendégek, 's az utolsó transport szeptemberben távozik.

A' fürdés ideje naponként reggeli 4 órától 10ig és délutáni 4től 8ig tart. Egyébiránt itt is rendetlenség uralkodik. A' vendégek csaknem minden nap más időben fürdenek egy nappal előbb rendelvén meg rendszeren a' fürdőt, 's gyakran megtörténik hogy, midőn a' szobába akarunk lépni, akkor csapja be orrunk előtt a' minden megrendelés daczára előbb elfoglaló az ajtót, mit a' fürdőszobák csekély száma, és az okozza, hogy a' vendégek mind a' kijelölt órákban tudnak fürdeni. Igen üdvös lenne Harkányban, valamint minden hazai fürdőben is azon szokást meghonosítani, mely a' külföldiekben uralkodik, 's ebből áll: minden érkező vendég midőn a' névsorba beírja magát, megkérdeztetik, akarja-e használni a' fürdőt? milly időben, hány órákor? Ha a' kívánt óra még nincs elfoglalva: oda ígértetik, 's kijelöltetvén egyszersmind a' fürdőszoba száma, meghatározott számu jegyek adatnak ki, melyekre a' fürdés órája 's fürdőszoba száma van feljegyezve. Ekkor aztán a' fürdőre semmi gondja az embernek, a' kijelölt időben bizonyosan mindig megkapja; csak hogy aztán akár használja akár nem, árát meg kell adnia, mi igen természetes. Ezen rendszabály által eleje vétetik a' sok zavarnak, és kellemetlenségnek.

A' fürdőhely mellett elvonuló országút hosszában fekszik az ugynevezett nagy ház, melynek egy részében a' téres kávéház egyszersmind tánczterem, a' többiben pedig a' lakszobák vannak, melyeknek ára az emeleten, ha jól emlékszem, 32, földszinten 26 kr. ezüstben. Legkülönösebb dolog itt az, hogy egy gyertyáért, bár csak egy tized rész égjen is el belőle, sőt csupán magáért a' gyertyatartóért is naponként 2 pgő krt fizettetnek az emberrel; mi ellen hogy aztán sok óvás történik a' vendégek részéről, természetes dolog. Hogy azonban ezen óvasok mitsem használnak, szinte világos; na de ki is látott vidéki bérlőt hogy a' régi szokást, legyen az bár a' legrosszabb, vendégei kedvéért megváltoztassa. A' szolgálat is olyan mintha ingyen tennék, 's azért a' vendégek nagyobb része a' faluban szállásol, hol, mint mondtam, 8 pftért csinos bútorozott havi szállást kap, és fát annyit, mennyit a' főzés- vagy mosásra elégetni képes. A' mi az egész épületet czudarul bélyegzi, az hogy miként számtalan vendégek ajkairól hallám, az ablakredőnyök, ajtók, szóval asztalosmunka Bécsből van. Servus, védegylet! Nem ártana ha azon embert, ki a' védegyleti elnök rovására illy valóban botránkoztató dolgokat követ el, a' méltóságos gróf úr szoros kérdőre venné.

Ha a' nagy házban lakik valaki, 's ebédre akar menni: bagariát húzzon előbb ha t. i. tévedésből esni talál, mert a' szó szoros értelmében vett vendéglő azaz étterem ugyszólván egészen más határban van, hová, mint mondók, esős időben a' sár miatt alig érhetni, szép meleg időben pedig iszonyú kellemetlenül 's étvágyrontólag hat az emberre a' vágóhíd — mely mellett el kell haladni — öldöklő buze, és az étterem előtt állomásozó kocsik és lovak által okozott gázszemét, melyben néha még lábunkat is kitörés veszedelme fenyegeti. A' nagy

ház jobb oldala az őszszel vagy jövő tavasszal fog épülni; nem lenne-e czél-szerűbb a' vendéglőt is ebbe áthelyezni? mi bizonyosan határtalan kényelem lenne. Ez ellen ugyan sok öreg úr fölszólalt már az idén is, kik e' tervet az ételszag és a' késő éjszakáig mulató vendégek zaja miatt alkalmatlannak mon-dák; de ez el ne riaszsza az építtetőt; az ételszag ellen megóhatjuk szobánkat ha az ablakokat bezárjuk, a' zaj ellen pedig n r o 1-m o az biztosít, hogy Har-kányban a' zajos mulatságok nem igen divatoznak, 's ha valaki poharát bajtár-sával történetesen hangosabban koccintotta össze, már megijed, fél: a' bubus-tól-e, vagy a' harsányi hegy boszorkányának emlékétől? nem tudom. Harkány-ban a' mulatságot mindeddig csak híreből ismerték, az idén kezdett némileg vigabb színt ölteni, mit természetesen az ott mulatott néhány életvidor vendé-geknek köszönhetni csak; n r o 2-do, mert ha akadnának is zajosabban mulatni szándékozók, bizonyosan lesznek olly méltányosak, 's az alunni akarókat nem fogják háborgatni. Mind a' mellet ha ezt tenni valamely nevezetes statuspolitica tiltaná, ajánljuk legalább hogy az étterem előtti udvarról a' vágóhid és a' ko-csik állomása más helyre tétessék, 's a' tér szépen kiegyengettetvén fákkal ül-tetessék be, hogy így az égető hőségben legalább hűsben mehessen az ember enni, 's ne kényteleníttessék a' por 's különféle odor miatt száját, orrát kendő-jével eltakarni, esőben pedig és sárban legalább kellemesebb helyen ázzék mind felülről mind alulról.

(Vége köv.)

F r i b e i s z.

MI HÍR BUDÁN?

October 18án már korán reggel telni kezdett Pest megye tereme, 's a' teremnek karzata a' nemzet tagjaival; — a' teremben fényesnél fényesebb, 's szebbnél szebb magyar öltözetben, díszelgők valának szemlélhetők, — nagy-méltóságok, méltóságok, karok és rendek; a' karzat egyik részében jobbra a' minden nagyért nemesen buzgó fiatalság foglalt helyet, míg a' másik oldalon, mint gyengéd 's bájos virágok a' nemzet hőbb keblű leányai tündököltek; ün-nepély volt lenn, és fenn, ünnepély volt a' szívekben. Reggeli 7 órakor már harsogni kezdett az éljen, 's kisebb nagyobb szünetekben tartott mindaddig, míg ő fensége főherczeg István, uralkodó fejedelmünktől beigtató királyi biz-tosul leküldött a' felséges család egy ifju tagjával a' 17 éves Ferencz Károly József ő fenségével meg nem érkezett; az udvaron, a' lépcsőzetnél 's a terem ajtaja előtt elfogadó választmány által üdvözöltettek, mind a' két főherczeg ma-gyar huszárezrecesi, gazdagon aranyozott 's rendjellel díszesített, pomparuhában volt.

Kir. biztos ő fensége magyar nyelven igtatá be a' fenséges főherczeget fő-ispáni székébe; a' mint ajkai megnyiltak, ismét felharsogott a' lelkesedés éljene, 's tartott szakadatlanul több perczekig. A' 17 éves főherczeg örömet sugárzó szemekkel tekintett hű és szerető magyarjai közé, szavallatában kellem és tiszta kiejtés párosultak, 's mikéntha örökké a' nemzet kebelében időzött volna, olly magyarosan 's zavartalanul ejtett ki minden szót.

A' kir. biztos után a' magyar nemzet közösen szeretett kir. helytartója 's Pest megye beigtatott főispánja, főherczeg István, szólalt meg, érczesengésű fér-fias hangon, 's tartott olly beszédet, mellyet míg a' magyar magyar lesz, feledni soha nem fog. — Viharként zúgó éljen szakítgatá meg lelkes, szívből fakadt 's szívekhez szóló beszédében, éljene keresetlen, de őszinte rokonszenvnek. Em-líté többek között, hogy a' hű magyarokat, királyukhoz és hazájukhoz tánto-rithatlan ragaszkodásukban semmi nép felül nem mulja; elmondá, miként szentebb vágyat nem ismer mint halhatatlan atya példáját híven követve, azzá lehetni majdan e' megyének, mi feledhetlen emlékezetű atya volt; végre ma-

gasztos beszédét e' szavakkal fejezte be : „Ha önök bizodalma velem leend, ha közremunkálásukra számíthatok : akkor derült szemmel merek nézni a' jövőbe, sikert ígérni törekvéseimnek, szép jövőndöt a' megyének, hazámnak, mellyért élek, halok.“

Igy nyilatkozott a' fenséges főherczeg, ki Magyarhonunkban születve vé-revel öröklé a' ragaszkodást és szeretetet hazájához, nemzetéhez, melly óerte viszont, valamint ő hazája boldogításaért — él és hal. E r d ő d.

— Színházi rovatunkat, melly jelenleg elmaradt, jövő számunkban fogjuk kipótolni.

— Pest megye részéről megtörtént a' követválasztás, mellynek fényes előmozgalmi hetek óta élénkíték fővárosunkat. Követekül Szentkirályi M. általános felkiáltással, Kossuth L. pedig nevezetes szótöbbséggel választának el. — Gróf Széchenyi István is követ Mosony vármegyéből.

Kedves urambátyám meg ne haragudjon,
Mert én megbántani nem akarom.

— A' *journalistica* mint proféta. Isten őrizzen bennünket azon gonosz szándéktól, mintha mi különösen tisztelt *collegáinkat*, azon nevezetes férfiakat, kik a' göröngyös életpálya közös tövisei közül velünk együtt szedik a' közös epret, megbántani akarnók, midőn a' *journalistica* nagy adós-könyvét felütjük, hogy abban a' „s o l l“ és „h a b e n“ rovatokat egymással összehasonlítsuk, 's midőn ezeket összehasonlítók, kimondjuk, hogy bizony sok dolog, mellyet mi egyelőre megjövendőltünk, nem úgy ütött ki, mint mi jövendőltük. Ez aztán a' világért se legyen szemrehányás. Hiszen mi magunk is be vagyunk az adós-könyvbe jegyezve; de ha azért egy vagy más profécziánkat nem érte utól a' valóság: annyira nem fogjuk magunkat elbúsulni, hogy, mint Jónás proféta, ugorkalevél-sátor alá búvjunk 's onnan sirassuk a' kárbavesztett jövendőléseinket meghallgatott Ninivét; hanem mit teszünk? ha egy jövendőmondásunk elzapult, mondunk helyette kettőt. Ezt a' mi elődeink is így tevék, és a' mi utódaink is így fogják tenni. — Fel sem számítva az általános ígéretadások azon eseteit, mellyek évről évre annyiszor a' mennyiszor előfordulnak, millyenek: 1840-től kezdve mai napig a' lánczvidék elkészülésének, a' hid leendő berakásának, vasutak megnyitásának, posták rendezésének, bérkocsi-díjszabások létrejöttének, tisztujításoknak, hirdetett munkák megjele-nésének, és különösképen a' színházi játékrendnek előre megjövendőlt napjai, sorshuzási főnyertesek, mellyeket rendesen tizenkétféle helyen egyszerre elnyernek; a' pompás népiünnepélyek „Buda legszebb képe, nagyszerű természeti panoráma, Vezuv kitörése, egy nap egy esztendőben mindenkinek, asperni ütközet“ 's t. eff. népijesztő hirdetmények közlése, — csupán néhány nevezetesebb vadkacsát leszünk szerencsések ez uttal bemutatni, mellyeknek fele-dekenységbe menni örök szerencséség volna a' hazára nézve, u. m.

— 1845-ben Benkert K. Mária nemzeti színműtárt szándékozik kiadni classicus fordításban (!) Magyar nemzet és irodalom történetét 4 nyel-ven (!!), Eötvös, Jósika, Kuthy és Nagy I. regényeit francziául (!!!). Mi ugyan hirdettük ezt; de már akkor is tamások voltunk benne, 's most szabadon lélek-zünk. Voltak azonban, kik ezt nagylelkűen elhitték.

— Ugyanazon évben Trattner-Károlyi nyomdáit árulta, azt hir-detvén: hogy Pesten nem élhet meg munkahiány miatt egy könyvnyomó inté-zet. . . . Ezen nyomdák voltak azok, mellyeket még Guttenberg csináltatott, 's mellyeken köbetűkkel nyomták a' „Tudós palóczt“ ezelőtt három seculummal.

— U. a. é. Több lapok „feszült“ érdekléssel néztek Remellay Gusztáv „Pest egy bünbarlang“ című rettenetes érdekű munkájának megjelené-sére. Még mai nap is feszült érdekléssel néznek elébe. Magunk is folyvást rette-günk, nem ugyan R. urtól, hanem azon gondolatától: hogy Pest egy bünbarlang!...

— Vajay János hazánkba „divatköltő“-nek nevezetik.... Mai nap fejkötőket és karmantyúkat készít. Lakik a' tehénutczában.

— Felsőbbek engedelmével nagyszerű csatornavonal építtetik, még pedig kettős czélra, először a' végett: hogy a' városból kifolyó kisebb vizeket magába felszedje, másodsor: hogy a' várost a' netaláni vízáradásoktól megszabadítsa.... Milly nemes hivatás! milly emberszerető czél! Illyen kettős czélú csatorna jelenleg csak a' dohányutczában ragyog, mellynek kettős czélja az: hogy először mindig iszonyú nagy sár legyen benne, másodsor: hogy iszonyúan befogja az orrát, a' ki mellette elmegy.

— 1845. Juliusban Medgyes Lajos bucsút vesz a' költészettől, kivel az ideig olly szoros ismeretségben lakott. Három hónappal később egy csomó vers kiadandását hirdeti. Félő hogy, ha ez megesik, a' költészet veendő bucsút Medgyes Lajostól.

— Ugyan ez évben. Donizetti megigéri Horváth Lázárnak, hogy legközelebb magyar szövegű operát fog írni,.... most épen azon töri a' fejét. Egyik collegánk szörnyű aggodalomba van esve mind a' mai napig „nehogy valamikép történeti tárgy használtassék fel e' tréfára.“

— A' „Nemzeti Ujság“ Czakóval „Judás Iscariotes“-t írat. Erre kívánt a' „Pesti Hírlap“ a' Nemzetesnek „pálinskás jó reggelt.“

— 1845-ben Büky László okleveleket fedez fel, mellyek a' bourn- és orleans- családokat legközelebről érdeklik, okiratokat, mellyek egész Europa állását képesek megrendíteni; irományokat, mellyek gróf Rindsmaul családnak 36 falu stb stb jogát adják vissza, 's mellyekért Büky László a' francia királytól, az orleansi hercegtől 's számtalan potentátoktól arany-, gyémánt- és kristály-éremrendeket kap jutalmúl, Párizs városa polgárának kineveztetik 's Győr megyében 5000 holdnyi földbirtokba bevezetetik. A' collegák jobbra balra dültek csodálkoztukban és dicsőségökben.... E' férfiú jelenleg, mint országos csaló pihen tek. ns Pozsony vármegyének fogházában.

— U. a. é. Farkas Dániel „Gunár“ című szépirodalmi lapot szándékozik megindítani. Már a' szabadalom is a' kezében van.... Az előfizetők szintugy törik magukat utána.

— Nemsokára Pestre egy nevezetes állatgyűjtemény érkezik, közte egy szarvas ló is szemlélhető.... A' szarva már csak itt volna, de a' ló? a' ló??

— A' Spiegel ráfogja Petőfire: hogy katonává lett.... Az bizony: isten katonája lett — megházasodott.

— Gróf Széchenyi István a' feldunasoron pompás palotát építtet,.... nem különben a' harminczadhivatal helyén.... Még van idő!

— Jósika és Kuthy összeszövetkeznek, hogy a' közönséget egy általok két hét alatt bevégezendő drámával lepjék meg.... Ugyan hosszú két hetet tartanak!... Közlő szerint a' felvett drámái tárgy igen érdekes.

— A' budai várhegy keresztülfuratik, épen a' láneshiddal szemközt, ez által a' Krisztinavárosba egyenes uton fogunk juthatni. A' dolog több mint bizonyos, a' terv kész, az egylet megalakult, a' kivitel gyerekség, a' kiállítás ragyogó, a' tunnel mesés fényű leendő, oldalt pompás kirakatú boltok, minden készen van, — csupán az még nincs elhatározva, hogy kiülről kezdjenek el hozzá vagy belülről?

— Az evangelicus tót közönség templomot építtet.... Azóta készen is van, csakhogy még nem tudják hová letenni.

— A' gazdasági egylet egy szépreményű ifjat küld ki bővebb tudományos kiképezés végett Schweiczba.... A' szépreménység már elment, hanem az ifju még itthon van.

— 1845ben Budán részvényes társaság van alakulóban a' hegyek közé

leendő kirándulások megkönnyébbítésére. . . . 1847ben az ember csak 4 pftot fizet a' bérkocsisnak a' Virányosig és vissza.

— U. a. é. Erkel „Hunyady Lászlóját“ Milanóba kéri előadás végett. . . . Beh sokáig tudják betanulni!

— 1845. Sept. 6án. Egy nálunk letelepülendő (!) idegen (?) tőkepénzes (!) új divatlapot (?) fog kiadni (!) olly pompásat (?), minőnek Európában párját kell keresni (!) 's az írókat olly ragyogó honoráriumokkal fenyegeti, minőket még az ezeregyéjszakai tündérek sem osztogattak választottaiknak. . . . Ejnye beh szeretnék a' kalapja alá nézni ennek az anglusnak!

— Lisznyay Kálmán barátunk 1845ben „Kun László“ című egyszerű eposon dolgozik. . . . Ha most Kálmán napja volna, 's a' kezünkben pohár volna, 's Kalmus barátunk itt volna, illyen toasztott innánk volna: „az úr isten éltesse és tartsa jó egészségben a' mi kedves Kalmus barátunkat olly hosszú időig: hogy „Kun László“ című egyszerű költői eposát bevégezze legyen.“ . . . Ki Olvasta ovidban Grillus metamorphosisát?

— 1845. A' szé nat ért kellemes hárssétány ékesítendi, mellynek közepében Klenovics czukrász eredeti alaku chinai pavillont emelend. . . . 1847. A' szé nat ért kellemes térdig érő pocséta ékesíti, mellynek közepében tírozacsckó kalapú asszonyások eredeti szagu sz. mártóni vöröshagyma mauzeolumokat emelnek.

— „Tudomány 's iro dal om“ cím alatt néhány avatott műbarát egy gyűjteményt széndékozik megindítani, melly csupán komolyabb nemű criticalával foglalkozandik. . . . Azt mondja a' „Köcsmei sárkányban“ a' kis bíró: „húznók, hát nem jön, kötelünket rántja de vissza — hallga! miként bömböl, vériünket még ma megiszszá“ (t. i. a' sár k á n y, nem pedig a' critic a i lap).

— 1845ben magyar arénát fognak felállítani. . . . 1847ben német árnyékszin házat csinálnak drótból.

— 1845ben: a' Dunát akarják szabályozni. 1847ben: a' Duna nem akar beleegyezni.

— 1845ik télen több lapok megjövendölik egy eperjesi profétané szavai után: hogy februárban hideg lesz: . . . 's a' dolog csodálatosképen beteljesedik.

— Ugyanazon proféczia következtében Komárom városának 1845ik május 21-én el kell sülyednie. Komárom városa az napon megszökik a' városból. Azonban a' város mindeneknek közboszuságára meg sem mozdul. A' sülyedés alkalmasint más értelemben volt véve. Bezzeg derék dolog lett volna azt megjövendölni: hogy a' hid leszakad! Csodálatos dolog: hogy a' hol annyian alusznak, ezt senki sem tudta megálmódni.

— 1845. Híre támad, hogy R o v e r e színpadunk számára „első buffónak“ fog megszereztetni. . . . 1847ben egy sógorlap Ben z á t „Németország első buffójának“ nevezi. Csak maradjunk mi mindenikünk a' magunkénál.

— Megjövendöltetik, hogy irodalmunk hervadhatatlan virágokat r ü g y e z, minő nevezetesen: „U f f ó é s E m m a“ . . . . Jövendőmondó collega még akkor nem sejtette, hogy „U f f o u n d E m m á t“ nem a' mi irodalmunk, hanem a' németeké fogja r ü g y e z n i. Ott sem virág ugyan, hanem azért hervadhatatlan.

— Pesten „házasító egyesület“ van készülöben. . . . Így akarják az embert ijesztetni. Hanem azért nem árt magunkra vigyáznunk, mikor még a' szívtovlajslát is rendszeresíteni akarják.

— A' váczi vasút vonal egy esztendőben h á r o m s z o r megnyitattik. . . . a' papiroson.

— A' Lipótvárosban templom építtetik . . . . Plane még azt is lehordták, a' mellyik készen volt.

— A' Duna hajjait (1845) néhány nap mulva egy „S c h n e l l ä u f e r“,

nevű gőzös fogja hasítani, mely gyorsaságra nézve minden eddigi gőzöseinket háromszorosan meghaladja:... ha ez a' Schnellläufer azóta mindig fut, egy pár nap mulva harmadszor kerüli a' földet.

— 1847-ben Kecskeméten egy sánta szürszabó legény a' színpadon rendkívüli magyar tánczokat tánczol.

— 1845. Don Fillentéro de Nebolondul kiarendálja három esztendőre a' holdvilágot, hogy ns Pest városának légszeszvilágítást alchymisáljon belőle.... Akad keresztény ember, a' ki még azt is elhiszi, hogy Pesten lég-szeszszel lesznek világítva az utcák. Ezt nevezem aztán levegőre épített reménységnek.

— Nem sokára kikerülend a' sajtó alól: A' rabló arája!... „Nonum prematur in annum“ azt mondja Horatius. Még e' szerint hét esztendő van hátra.

— A' francia kormányznak mintegy 35,700 mázsa (és $12\frac{1}{8}$ font) dohánynya van szüksége (kizárólag verpelétire)... Ez veri hát úgy fel a' szívarok árát! De már apródonként majd csak megélünk.

— Béctől Pestig telegraphot szándékoznak állítani, mely minden hírt öt percz alatt egyik városból a' másik városba szállít.... Magam is beszélek legközelebb Adolf barátommal: eszközölje ki oda fenn, hogy az Életképeket telegraphon küldhessük szét, mert a' sáros utak miatt Komáromban is öt nap mulva kapják az előfizetők. Hát még Temesvárt?! ott bizonyosan még most olvassák félévi előfizetési hirdetményeinket.

— Emmerling „Széchenyi István“nál czimzendő fogadót épített.

— Széchenyi István gróf Füreden palotát épített.... Miért gondolnak az emberek mindjárt építésre, mihelyt Széchenyi Istvánról van szó?...

— A' derék és ritka szorgalmu Császár Ferencz jelenleg (úgy-mint 1845ben) B. Füreden mulat, több, igen szép költeményeken kívül egy igen érdekes új eredeti opera berekesztésén munkálkodik.... Ki hitte volna: hogy a' t. úr zeneművekkel is foglalatoskodik.

— 1845-ben már hirdetve volt, hogy a' városházat ékesítendő szobrok közül csak az igazság istennője van hátra.

— 1846. júliusban tíz ismert nevű író egyesül a' „tíz ek könyvének“ kiadására.... Reszket szerkesztői keblünkben a' szíve' vállalat sikerülendésétől!

— Egy bizonyos collegánk állítása szerint még 1845-ben elfogadtatott Erkel, Hunyady László'-ja Párizsban és Bécsben előadás végett.... Én meg nem foghatom, mint ragad rólunk még a' lustaság is más nemzetekre! Ezóta el is felejtették volna.

— 1845. Kitrombitáltatik a' világ mind a' négy részeibe, miszerint a' pápai collegium Komáromba fog átszállíttatni. A' pápaiak zsákba öltöznek, bőjtöt hirdetnek, a' komáromiak sípval, dobval, trombitával dicsérik az utcát alá's fel, két év mulva pedig a' komáromiak borotválják le fejeiket's a' pápaiak tűznek kakastaréjt süvegeik mellé, megállítván a' collegiumot, mint Josue a' holdat az Ajalon völgyében.

— Pesten „Allgemeine Zeitung“ készül megjelenni, melynek nevével egy collegánk keményen meg van akadva.

— 1846iki István-napkor dédösünk a' Jelenkor volt ujdondásza olyan száz egy ágyudurranással üdvözli a' hajnalt: hogy az ég gerendái repedeznek bele. Ez volt aztán igazán „el nem sült“ jövendő-mondás.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

BIKAVIADALT ismét létesíteni akarnak Déli-Franciaország néhány városában.

BRÜSSELBEN a' nemzetgazdászok gyűlést fognak tartani, melyben több europai nevezetességi egyénen kívül Lamartine is részt veend. A' szabad kereskedés eszméjével akarnak leginkább tisztába jönni.

HÖLGY-APRÓD név alatt új divatczikki fölfedezés történt Párizsban, t. i. egy kis kéz, leginkább aranyból, mely lefüggő lánczczal van az övhöz csatolva, 's arra való, hogy nedves járdán a' köntöst föltartsa.

LIND JENNY oly nagy enthusiasmust idézett elő Londonban, hogy minden nőt, kinek csak némi hasonlatossága van a' svéd csalógánynyal, mindig embertömeg kísért utcahosszat. Jelesen egy szőke edinburghi nő, ki, mint mondják, egészen Lind, egy boltba volt kénytelen a' kiserő és körülrajongó csoport elől menekülni.

LÓHUSEVŐK. Mainai Frankfurtban az állatkinzás elleni egylet egy nyolczéves lovat megvásárolt, két hétig hizlaltatta, 's azután leüttette, meg-süttette, 's különféle toasztirozások közt megette. Mintegy kétszázan, köztök igen sok hölgy, voltak jelen a' lóhuslakomán, midőn az elnökök egyike egész ünnepélyességgel előadta: hogy e' lakoma által igen nagy előrelépés történik, mert ez által egy nemes állatfajnak gond nélküli jövőt biztosítottak. A' lelkesedést nem lehet szavakban leírni, mely a' jelenlévőket elfoglalta, 's valószínűleg a' mészáros-czéh megrohanásától félelemből őrséget is állítottak a' terem ajtajához.

MÉRSÉKLETI egyletet, az angolok és németek példájára Párizsban is szándékoznak alakítani.

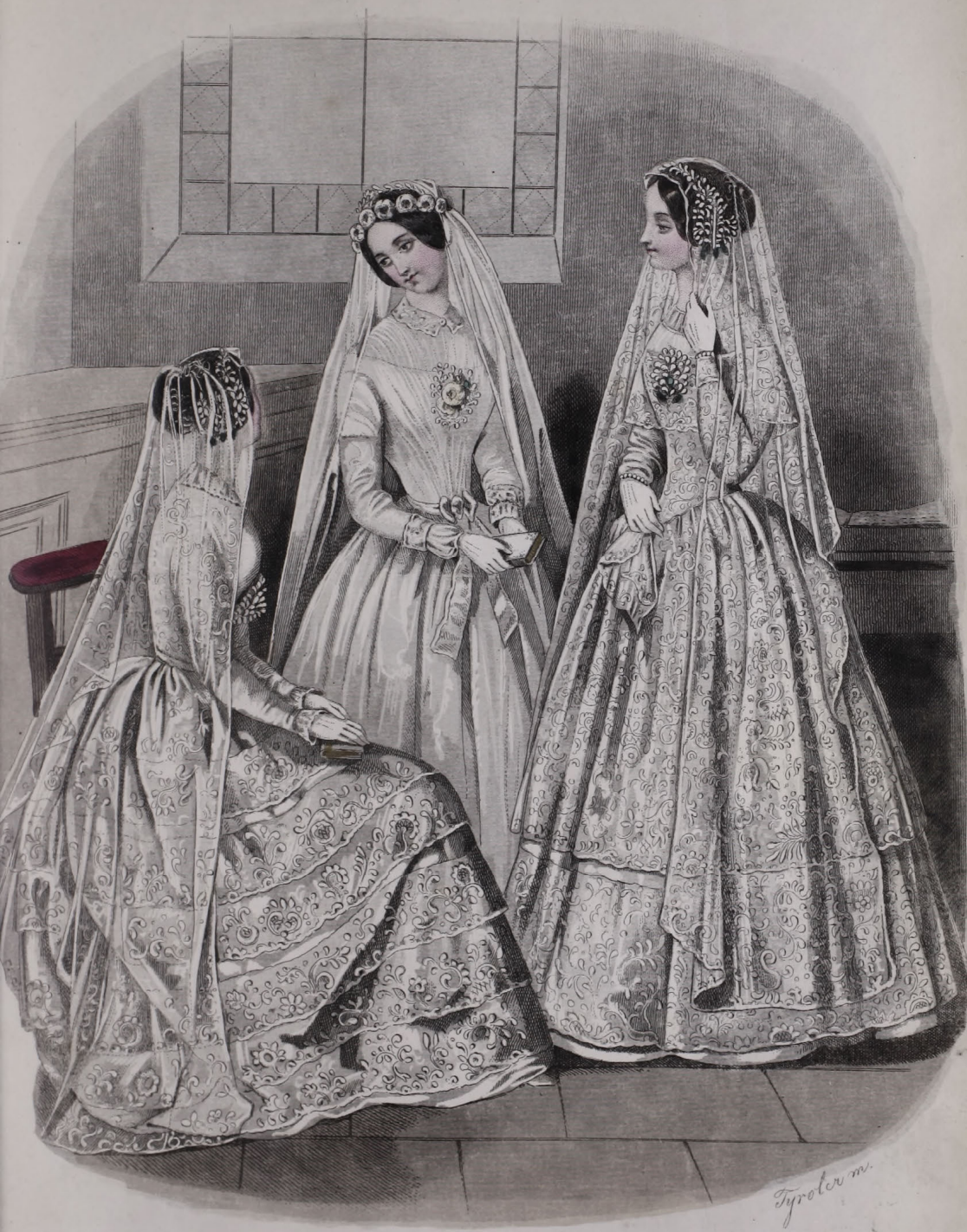
NÉMETSÉG számra nézve mintegy nyolczvanezer lakik Párizsban. Ezek közül mintegy hatvanezer kézműves. Kávéházak, vendéglők egész német modorban igen sokan vannak, 's egy nagyszerű, bajor mintára rendezett, sörkorcsma is fog létesülni.

SHAKSPEARE háza, melyben született, noha 100 font sterlingnél alig ér többet, mind a' mellett árverés útján 3000 font vételárban lőn nemzettulajdonná. Nálunk pedig Kazinczy és Katona házaik pálinkafőzővé alakultak.

SCHACKER-QUACKEREK. Két férfi és két női tagja missionariusokdik e' furcsa felekezetnek az Egyesült-Statusokban. Megjelentek Bostonban — mint onnan írják — a' legegyszerűbb illedékes quackeröltönyben, mely a' hernhuttiakéhoz hasonlóan, a' férfiakat szépekké, a' nőket pedig rútakká teszi. Előadják a' felekezet, 's profétájak Lee Anna történetét, 's megmagyarázzák minden dogmájokat, a' velők együtt járó vallási énekekkel és tánczczal egyetemben. — Szerintök az istenségi személyzetet képezik: atyaisten, szent anya, Kristus, a' bölcsesség és Lee Anna. Ez istenségi személyzet mindenike közlött velők több kijelentést, 's maga az isten is énekelt egynek közölök az emberiség ősnelvén egy vallási éneket! Énekeik- 's tánczaiknál nem lehet valami nevetségesebb. Tizenöt községet képeznek, 's vannak öszvesen mintegy hatezren. Nem házasulnak; de mindig fogadnak fel gyerekeket, 's így tartják föl önmagukat. Alig megfogható, miként állhat föl illy eszeveszett rendszer már hetven év óta.

TOMBOLA nevű sorsjátéki népmulatság, az összegyülekezett tudósok kedvét következőleg tartatott Velenczében: A' piacon egy templomszerű épületet emeltek, melyben 9 órákor este a' számok húzása történt. Minden számot fenhangon kikiáltanak, 's a' mellett, hogy mindenki láthassa, egy táblára fölírják. Egy sorsjegynek, mely tizenöt, három sorban leírt számból áll, ára egy huszas. Kinek négy egy sorban álló száma jön ki, az megnyerte az ugynevezett quaderná-t; öt egysorú szám a' cinquina, tizenöt pedig a' tombola, 's ez kettő van. A' quaderna 600, a' cinquina 800, az első tombola 2000, a' második pedig 1200 huszast nyer. A' nyertesnek rögtön szólani kell, 's hogy mindenki láthassa, bengali tüzet gyujtanak mellette. Midőn a' „Tombola“ nyere-ményi fölkiáltásra egy úri módon öltözött jelent meg, mindnyájan kipisszegték, mert nem szeretik, hogy főrangú nyerjen.

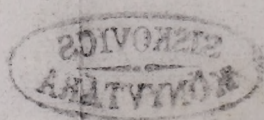
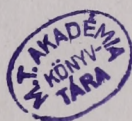

Tyrolean m.

1847

ÉLETKÉPEK^{hoz}
Kiadja Frankenburg, H.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

18. sz. — Oct. 31. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

MUNKÁCS, jul. 30, 1847. — Hajnal volt... Keletről — mint szőnyegen átható világ tűnődött a' reg előhírnöke — a' biborkorány, míg nyugatnak hosszú fekete fátyolként terült nyugonni az üzetett éj... A' csillagok, kiegészített lámpaként, egymás után vesztek fényüket, homályosulva engedének a' nagyobb világosságnak — több madártorok hangicsálva hirdeté éberletét. — A' leszálló harmattól gondosan burkoltan szekérben ülve szundikáltam, midőn durva hangok riasztának édes álmaim élvezéséből. Im, Munkács hidjánál valánk. Atboesátának, miután kocsisom — mert fogadott volt — egy pengő huszast fizetett, hogy lovai lábát ki nem törété a' klávisként mozgony gerendáinak, 's fogadóba hajtatak. Lefekünni már késő volt, tehát kísértálmam a' nevezetes várat megnézendő.

Munkács, nevezetes régiség — jelenleg siralom hona! Ne kívánd sorsát, nyájas olvasóm, az itt elzártaknak. — „Úgy kell nekik. — Nem kár értök! — Bár felakasztanák.“ — Különböző tiszteletadások az itéltekre. — Gonosztevők-e valójában ez elzártak mindnyájan? a' — sors könyvében írva lesz. — Kárpótlást nyereendnek-e ama', jobb világban, hol az igazakra méltó jutalom várakozik? — kérdések kérdése... halandó elmém óvakodva hagyja el a' bölcsélet mezejét, a' változékony valódiság síkjára száll rendbeszedni fellepként tornyosuló eszméim özönét, hogy — mint jó kertész gyümölcseivel, — szolgálhasson az élvezetet obajtó közönségnek. Azért hát szálljunk le e' magas domb tetejéről, mely száműzetve, mint folkiáltójel áll a' többi hegy-sorozattól elválva, — tetőn a' vár, elzáró sánczok- és falakkal erősítve. Belül lakhelyekkel ellátva az órkatonák 's tiszteik számára... ez épületet, egy magasház kéményének vélnél távolról; három kapun juthatsz belrésebe, hol az egyház is áll. A' közép épület udvarán kútat találsz, mely 40 ölnyi mélységbe nyúlik a' föld alá — honnan — egy nagy kerékbe lépdelő pár rab, fáradsággal húz vizet. — A' hegy oldalát szőlővel ültették az alatt terült Palánka helység lakosai 's az út e' közt kigyózik fel. Amde hagyjuk el e' magasságot — térjünk a' városba.

Munkács kis város — a' togás lengyel izrael faj meglehetősen székvárosa. Kelet és éjszak részei agg búkkösök- és szőlőkkel körítvék, áteltenben, a' Latorcza partján Bazilit-szerzetbeliek zárdája — nyugat- 's délnek hosszún nyúlik síkság, csak a' láthatárban enyész. Bár (Hugliként) lehetne csinosb, és tisztább e' város, miután fekvése síkon; amde minek? miért azt? kinek van gondja rá? ... Kiki maga háza előtt seperjen — régi közmondatt. — Van két casinója, vannak közellévő fürdői: Iványi, Szinyák, 's nevezetesen Szolyva, hová a' környék szépei, 's ifjai kikirándulnak 's az itt időző külmegeiekkal enyeltés, 's táncz közt feledtetik nélkülözött szükségéseiket, melyekre a' fürdői kényelem jogosokká tehetné. Vannak regényes tájai, vashámorai, az egész honban nevezetesekek. Földterméke — a' megye kisváltához — elegendő. Vannak dandyk, és ujonczarszlánok, — csak kis mennyiséggel — hitelezők és hitelvesztettek. A' csillag vendéglő termében színház is van. Ungvárról jött Lángh Lajos igazgatása alatt, már pár hét óta üzi tova a' közönség estéit e' társulat Szigligeti népszínműi, és más eredeti darabok előadásával, a' mint láttam jó sikerrel, mert jelen szük időjárás daczára meglehetősen számmal tolúl naponta a' közönség látogatásukra; ám meg is érdemlik, mert mind a' repertorium, mind a' társulat elsőbjei, méltán ébreszthetnek részvéte. ... Még pár szóm, 's bezárom soraimat. A' színlapon állott: „Nőnem iránti lovagiasságból a' dohányzás és szivarozás nélkülözése kéretik.“ Nélkülözték?.. Majd bizony! hozzá szoktak már a' nők férjeik mellett a' füstözhöz... Voltak tisztas ferfiak, kik főveg nélkül — álltak, 's teljesíték a' kérelmet — mi pedig — elül ültünk a' méces-deszkáinál, mert láttatunk — akarám mondani — látnunk kelle, szivaraink- és pipáinkból ugyan füstölünk — még néha a' kesergő 's átkozódó Zách unokái közé is föl a' színpadra. — Hiába — inkább hon maradok, de a' játéért csak nem teszem le szivaromat! — hm!! — különben N. mindjárt X-é válnék... Így áll ez. 'S ki nem hiszi, jön Munkácsra, egy előadásnál tapasztalni fogja mondotim valóságát. — Igaz — engedelmet — kár volna fáradni, mert a' derék igazgató már eltávozik, útját Marmarosnak veszi — szerencsét nekik — 's fáradaalmikért méltányos bért — magunknak pedig kitartóságot, türelmet — melyre, hiszem, t. szerkesztő úrnak is sokszor szüksége van, — hogy a' világ ferde irányu növésein béketüresünk gyakorolva, edzzük kebleinket „meg nem ütközés“ érczlapjának, hogy vehessünk mindent a' mint jó, ha rajta nem változtathatunk. Kivéven leveletem, melyet t. szerkesztő úr ha szívesen fogad, ösztönül fog szolgálni néha néha tolat fogni kezembe emlékeül ismerősimnek, hogy még él a' sors visszálytól hanyatott barátjuk

Sárváry Jenő.

ARAD, october 24. Csodálkozik a' szives olvasó, hogy az aradi mozgalmak krónikája olly rég hallgat, mintha silentiumot kapott volna, vagy a' krónikával egyetemben minden mozgalmak kipusztultak volna az árnyékvilágból; pedig nincs miért és min csodálkoznia, mert az aradi mozgalmak krónikája, a' mozgalmakkal egyetemben él és uralkodik, csakhogy néha — sajtó alatt... és ez a' dolog — c z i f r á j a. Hanem a' dolog ezen c z i f r á j á v a l ez egyszer a' krónika is olly kegyeletesen bán, mint Petőfi Sándor a' rossz poetákkal, azaz, sans pardon küldi őt a' — legelőre; mert nemes önhittségében úgy vélekedik, hogy Arad megye bővelkedik annyifaragatlan tuskóval és bogácsesal, mennyin a' krónika értelme szerinti kebelbeli fej — nyak — kéz — láb — stb c z i f r á k kényelmesen kitelelhetnek; maga pedig igazaknak hiszi és vallja, a' miket mond, következendöképen: Aradon naponként emelkedik a' drágaság; egy tojás egy garas! — Ez ugyan még nem nagy ár a' mult télihez képest, mely szerint

egy tojás hús sz krajczár volt; de azért a tyúkok számához mérve tűrhetlen. — Búza középsze-
rüen, árpa kevés; zab és kukorica elég termett ugyan, de azért kötve hiszszük, hogy újig elég
lesz, mivelhogy az éhes lovaknak és disznóknak iszonyatos az ő sokaságuk. — Bor mennyiségre
elég lett volna, hanem a' minőségre nézve azok a' télies szüreti esők elkorcsmároskodtak a' dol-
got. — Politicai vetéseink, hála megénk jobbainak! igen gazdagak 's szép reményekre jogosí-
tók, csak aztán az aratás fizessen jól. Követi utasításunk igen igen kedves utralaló; jó-
ízű falatok benne az adó, ösiség, verificatio stb, garnirozva egy csapat kövér gravamen-
nel. Követekül Bohus János és Bíró Imre ellenzéki táblalírák választattak. — Hogy a' követ-
választás alkalmával nagy kelete és ára volt a' bockorvoksoknak, az idéltlen üdvözlések
pedig egymást érték 's közöttök alig akadt egy hallgatásra méltó: e' tény köztudomásu.
— A' városi tisztújítás jövő évi február hóban fog tartatni. Herkulesnek ajánljuk:
a' farsangon ki ne bállozza magát; mert bizony bizony lesz dolga Augiás istállójával! —
A' tavaszon építtetni kezdett ref. imaház, különösen a' kebelbeli lelkész, t. Bittó Sándor úr
ernyedetlenül buzgó fáradozmai következtében, a' jövő hónapban bizonyosan be fog végeztetni.
A' fölszentelés szerencsáját, egy barátunk hiteles értesítése szerint, debreczeni püspök Szobosz-
lái Pap István ő nagysága tartja föl magának, ha megéri. Adja isten, ne csak ezt, de minél töb-
beket megkehdessen! — Színészeink Gocs Ede igazgatása alatt november elsőjén fogják működé-
süket megkezdeni. Ajánljuk nekik a' tisztaságot; különben szerkesztő úr előre kikért engedel-
mével magunknak fogjuk venni a' mosdatás és kefélés statialis fáradságát. —

Arva Csalán.

FELSZÓLÍTÁS A' „MAGYARFÖLD ÉS NÉPEI“ IRÁNT. — Az e' folyóirat új
folyamának pártoltatása végett szétküldözött aláírási iven nagyobb része mindekkorig sem lévén
még beküldve, tisztelettel kérem azokat a' pénzzel együtt egyenesen hozzám, vagy Emich Gusztáv
könyváruhoz bezárólag a' következő pesti novemberi vásáríg beküldetni; mert míg az alá-
írottak számát nem tudom, addig a' kiadás körül kellően intézkednem nem lehet. — Az új
folyam 6 füzetére aláírás 3 p. forinttal minden hazai könyvárusnál is elfogadtatik. — Az 1-ső
füzet novemberi vásárra okvetlenül megjelen; 's tartalma lesz: 1. A' sz. mártoni apát-
ság Pannon hegyen (képpel). 2. Sopron leírása (képpel) 3. Sobri-család. A' hí-
res haramia élő atyjának 's testvéreinek hű arczképeivel, 's érdekes szöveggel. — Vahot Imre,
kiadó-szerkesztő (Hatvani-utca, Dlaubyház 466.)

VAJDA-EMLEK. (Magán felszólításra, nyilvános számadás). — A' „Vajda-emlék“ esz-
méjét megindított szarvasi főtanodai tanár urak 's különösen azok egyikének Dr. Bloch M. urnak
részéről felkérve, hogy a' vidékből a' könnyebb szállítás végett netalán hozzám érkezendő
pénzeket sziveskedném nyugtatványozva általvenni, a' sietek im jeleníti 's az egész t. közön-
séggel de különösen a' gyűjtőkkel és illetőleg adakozókkal tudatni, miszerint eddigé letétetek
nálam t. Hunfalvy Pál késmárki tanár és igazgató ivével együtt (a' melyet nagyobbára az
ottani tanoda fiatalsága tölte meg) 27 ft 19 kr vpénzben = 10 ft 56 kr pp. — Tessék immár er-
ről Szarvas emlékvárosnak rendelkezni 's a' pénzt alulírttól általvenni. Ki egyébiránt a' mentül
gazdagabb küldeményeket ideiglenesen mindig kész nyugtatványozni és — ha engedtetni fog,
e' lapokban közhírré tenni. — Dr. Tavassy Lajos (prot. tanodaépületben).

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

Oct. 31. Két pisztoly.

Nov. 1. Benyovszky, bérletszünettel.

— 2. Szünnap.

— 3. Johanna és Jeanette, 1-ször, és Mi-
kor pattant, nem hittem volna.

Nov. 4. Kalmár és tengerész.

— 5. Pasquil.

— 6. Dom Sebastian, Udvarhelyi javára
bérletszünettel.

— Több színész és énekes tag betegsége miatt az előbbi játékrend következőleg változott:
october 26-án Sevilla borbély helyett Férjem kószál; 27-én Férjem kószál
helyett Örökség; 28-án Chivri Dianna helyett Vallomások; 29-én Benyovszky
helyett Lammermoori Lucia adatott; 30-ra pedig Pasquil helyére Chivri Dianna
soroztatott.

Kiadja Frankenburg Adolf.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára

Budapesten 3 ft. postán küldve 4 ft-ával pengőben elfogadtatik Pesten **csupán-csak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat az Életképek szerkesztősége.

EHNN TAMÁS

divatárúkereskedése

Pesten városháztéren a' „Remény“ czim alatt, igen jutányos áru legdivatosb mantillék- és köpenyekkel, őszi- és téli-ruhakkal, gyapju-, selyem- és selyembársony-kelmékből, nagy választékban el van látva, és ezen árúkat ajánlja a' legjutányosb áron.

„Ypsilanti“

czimű kereskedésben Pesten

több 1000db kész fehérnemű,

mindenféle férfi, asszony és gyermek-fehérruhákból álló, lepedők, párna és dunyhacizhák 's asszonyi öltönyök 'stb. ajánlatnak.

Épen most jelent meg

Kisfaludy Sándor

minden munkái

uj teljes kiadás.

Nemzeti kiadásban, magas negyedrért 1—6 füzet; 40 kr. egy-egy füzet.

Kézi kiadásban, kis nyolczadrét 1—6 füzet; 30 kr. egy-egy füzet.

 Előfizethetni még mindég az egyik vagy a' másik kiadásra 5 frt pengővel az egész munkáért.

Heckenast Gusztáv kiadó.

9 (2)

VÖRÖSMARTY

MINDEN MUNKÁI.

Kiadják barátai **Bajza és Schedel.**

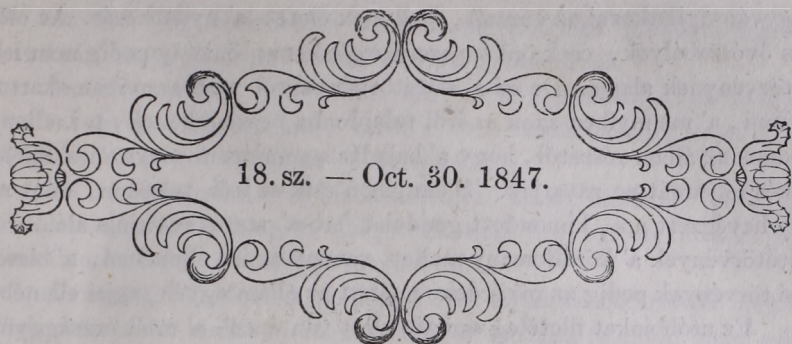
A' nemzeti kiadás XI. és XII-d. füzete 's a' kézi kiadás IX-dik kötete.

A' IX-d. kötet tartalma: Szinművek ötödik kötete: Czillei és Hunyadiak, történeti drama öt felv. — Legújabb költemények (1842—47.) Névnapra. A' Merengőhöz. Mit csinálunk? Hubenayné. Gondolatok a' könyvtárban. HYMNUS (a' Kisfaludy-Társaság által jutalmazva). Jó bor. Madárhangok. Kis leány sirjára. A' sors és a' magyar ember. Csik Ferke. Az emberek. ORSZÁGHÁZA. Deák Ferencz. A' nefelejtshéz. A' szegény asszony könyve. — B. K... P... sirkövére. Vásárhelyi Pál' sirkövére.

A' nemzeti kiadás előfizetési ára 8 frttal, 's a' kézi kiadásé 10 ft. még ez év végeig áll. Azontul a' holti ár 10 és 12 frttal lép be.

Kilian György.

IRÓI TULAJDON.

Mióta az időszaki sajtó briareusi karjaival öleli fel a' haladás ügyét: azóta naponként fontosabbá kezd lenni nálunk is az irodalom, 's ezzel együtt az írói jogok kérdése. Ezt mutatják a' mult törvényhozás törekvései az irodalmi és művészeti jogok biztosítására nézve; ide czéloznak az indítványba hozott sajtótörvények.

A' dolgok illetén ereje mutatja nekünk azt is, hogy a' jog, nem üres elvonata (abstractio) az értelemnek, nem képzelet vagy gondolat, mint azt a' jobb oldalon — a' pityergő német philosophia lamentálásai után — a' jobb oldalon, mondom, nálunk is sokan elhitetni szeretnék; nem is egy szükségbeli, pedans regulatora az az életnek, de sokkal inkább az emberi viszonyokban létező ama' hatalom, melly azokat jogintézetekké alakítja.

A' sajtó e' szerint egy különös momentuma politicaí fejlődésünk történetének; egy közvetítő, melly által a' gondolat nyilatkozik; egy csatorna, mellyen az író érzelmei és eszméi a' közvélemény tengerébe átfolynak. Azért sok függ attól, millyen helyet foglal el a' sajtó, mint jogintézet, az állam egyéb jogintézetei között; sok függ ettől: az írói tulajdonra nézve is.

Az író a' szellemi világban tesz foglalást 's az eszme, mit így elfoglalt, tulajdona is; de ezen tulajdon a' nyilatkozás által leendő bevégezetté, szentesítetté az állam által, mint polgári birtok. 'S a' sajtó épen ezt cselekszi: tudtul adja a' közállománynak, hogy a' tudomány 's művészet bányájában ilyen aranyér, vagy a' mollyan érez földötvetett föl és foglaltatott el. Tehát itt kettő a' földolog: hogy az írói tulajdon, nyilváníttassék mint ilyen; és hogy biztosíttassék a' visszaélések ellen.

Ebből az is következik, hogy a' sajtótörvények megelőzők nem lehetnek; különben a' sajtó feladatával egészen ellenkezőt teljesít; nem

hagyván nyilatkozni az eszmét, mellynek élete: a' nyilatkozás. Az előleges óvószabályok, csak önkényszerű expediens; önkény pedig nem lehet a' törvénynek alapja. De mi a' sajtótörvényekről csak annyiban akartunk szólni, a' mennyiben azok az írói tulajdonba beszögellenek, t. i. ellenörködnek az állam részéről, hogy a' haladás semminemű tényezői a' fejlődés békés folyamatát ne zavarják. 'S ennyiben esik az írói tulajdon, mint már egy bevégzett mű, kimondott gondolat 'stb a' status revisiója alá..... A' sajtótörvények a' közállomány mellett vannak az író ellenében, a' biztosítási törvények pedig az író érdeke mellett az állam egyéb tagjai ellenében.

Ez utóbbiakat illetőleg sanctio alatt van épen, a' mult országgyűlés e' tárgyban készült törvényjavaslata. Mi itt nem fogunk jogphilosophiai taglalásokba bocsátkozni a' végett, hogy kimutassuk, minő jogsérelem követtetik el az írói tulajdonon, a' plagium, utánnymás, szerző tudta nélküli fordítás, mód feletti és sűrű idézés, eltulajdonítás 'stb által. A' sajtó csak mutatja sebeit a' közállománynak, a' törvényhozás tiszte azokat gyógyítani.

Csupán egy uralkodó véleményt akartunk tisztába hozni.

Csaknem minden europai törvényhozások, legujabban a' szász rendek elé novemb. 21-én 1842-ben terjesztett e' tárgyú törv.-javaslat, mint ugyancsak a' miénk is különbséget ismernek az írói és egyéb jogok között a' tulajdonra nézve; egy saját „sui generis“ jognak jelentvén ki amaz, melly a' tulajdon minden jegyeivel bír, azon kívül: hogy nem örökös. Ez ideiglenesnek nyilvánított jogelvből folynak aztán azon különböző határidők, mellyek által az írói tulajdon megszűnése kijelöltetett.

A' hiba abban van: hogy a' tulajdon jellemjegyei közé, az örököség elve is bekebeleztetik; holott annak forrása egészen más.

Mi ugyanis csak két characterjegyét ismerünk a' tulajdonnak, hogy t. i. sérthetetlen, és szabad rendelkezés alá eső. Ezen jellemekkel pedig az írói tulajdon is bír.

Nem lehet tehát már a' szabad rendelkezés elvénél fogva sem az írói jog határidejét kijelölni; mert a' szabad rendelkezés nem azt teszi: meddig szabad, de hogy mindig szabad, tehát a' halál esetére is szabad. 'S ez a' végrendekezési átbocsátás elve, mellyben bár látszik az örökösségnek némi nyoma, valósággal azonban attól különböző.

A' tulajdonképi örökösség ugyanis a' családi viszonyokban alapszik, 's az örökösödés fonalán származik le. E' szerint amott a' tulajdon, rendelkezés nem-léte esetében, 'emitt a' család kihalása esetében száll a' községre vagy statusra.

Nincs helyén a' kérdés anatómiájába bocsátkoznunk, a' bonczolás erős gyomort kíván, 's mi nem akarunk emészthetlenné lenni.... Néhány okot mondandunk csak az írói tulajdon örökösnek nyilvánítása mellett.

Felállított elvünk szerint egyéb tulajdonok is csak a' jelen családi viszonyok tekintetéből mondathatnak örökösöknek: mi különbség van az írói és egyéb jogok között, hogy azt szinte örökösöknek ne nyilatkoztassuk?!

Az írói jog kizáróbb és szentebb minden más tulajdoni jogoknál, mert az író maga, mintegy semmiből látszik teremteni.

Az író szellemi tőkét állít elő, mellynek kamatjaihoz utódainak annyival egyenesebb joga van, mivel a' tőke valódi hasznát maga a' nemzet huzza, mellynek életét az író szentelé.

Az író műve minden új kiadásnál újra látszik támadni; pedig azon gondolatokat, mellyek egész világot alkotnak 's új embereket nemzenek, nemesítenek, nem lehet eléggé megfizetni.

Az anyagi tulajdonnak, például a' föld birhatási határidejét még senkinek nem jutott eszébe kiszabni; pedig a' szellemi tulajdon becse sokkal magasabb.

A' földbirtoknak van politicai diadala, az utódok kérkedve mutatnak az erős aristocratiára, mellyet a' földbirtok képez; illő hogy a' nagy elmék se maradjanak ezen diadal nélkül. . . . Lehet-e fényesebb örökség, mint egy geniének ragyogó műve? Lehet-e drágább, tekintve mint kereskedelmi czikk? 'S mi a' fénynyel akarjuk jól tartani az örökösöket, kikre már csak azértis különös tekintettel kell vala lennünk, mert az író épen ezeknek szerető köréből ragadá ki magát, midőn életét a' közönségnek szentelé?

Végre ez intézkedés által hatalmas lökést adandunk irodalmunk fejlődésének is. A' talentum fényében nemcsak a' sír lesz látszatos, hol Katonák nyugosznak, de az árvák is fölmelegesznek ottan, kik eddig a' hideg sír körül fázlódtak.

Felhozatik az írói jog örökösnek nyilvánítása ellen Europa törvényhozásainak példája. . . . A' példa nem ok; csak azt mutatja, hogy a' nép lángelméket ragyogni szívesen lát, jutalmazni, szűk kezűen jutalmaz. 'S ezen kívül a' példának példát állíthatunk ellenébe: Éjszakamerikáét, hol ellenkező irányban tétetnek a' kérdés körül lépések. Sőt magában Európában is több helyen támadtattak meg az eddigi eljárás elvei. Az ipartermények tulajdoni jogára nézve pedig egyenesen az örökösség elve alkalmaztatik. Író és művész csak nem állanak lentebb igényben az iparosnál? . . . 'S végre a' melly nemzet csak addig bírja követni Romát, míg az meghonosítja Hellas isteneit, de tőle ott — hol az saját erejéből fejti ki jogintézteit — már visszamarad: az soha nem fogja a' reform zászlóját — törvényhozása körében — idegen befolyástól függetlenül lobogtathatni.

Fontosabb azon ellenvetés: hogy nehéz volna az írói jogok átbocsátgatását világosságban tartani. Mi erre feleljük:

Sok felvilágosítást nyújthatnának a' tárgyban a' könyvtárosok- és kiadókkal kötött szerződvényi levelek.

Sokat könnyít a' dolgon: ha egyszer az öröködési törvények szabályoztatni fognak, a' mi bizonyosan nem marad el. . . . Az ősiség eltörlésének, az öröködési rend szabályozása leendő legelső eredménye.

Nem lenne pedig nehéz, ha egyszer a' tudományos academiának azon része — mellyet a' sanctio alatt levő törvényjavaslat, az írói kihágá-

sok esetében a' bíróság körébe fölvetetni ajánl — arra is kiterjesztené figyelmét: ha vajjon az író családos-e vagy nem; rendelkezett-e vagy nem? a' miről nem mondhatjuk, hogy kezé ügyébe nem esnék, miután maga az academia is az írók osztályának egy részét alkotja stb.

Ezek okaink az írói tulajdon örökösnek nyilvánítása mellett. Nincs egyéb hátra mint: hogy a' törvényhozás figyelmét kérjük.

S z é k e l y J ó z s e f.

A D A M A N T E.

I.

A' természet hallgatása egy nagy fehér könyv, teleírva láthatlan betűkkel, miket csak azok olvashatnak, kik szent ihlettel nyitják fel lapjait.

A' természet hallgatása nagyszerű titokteljes tanítás, melyet csak azok hallanak, kik szíveik dobbanását meg tudják érteni.

Én olvastam e' könyvből, hallgatám e' tanítást és megtanultam belőle: hogy az ember kicsiny, parányi.

Én jártam emberlaktalan földeken, hova a' vadmadár messze hegyek közül hordja martalékát; hallgatott a' sivatag, néhány kő hevert elszórva itt amott, hajdan oszlopok lehettek, a' fű túlnőtt rajtok, — és én megtanultam tőlök, hogy az ember dicsősége felhőárnyék.

Én jártam a' legmagasabb sziklaormokon éjféli holdvilágnál, hideg, csöndes éjszakán, egyedül; nem hallva egyebet, mint saját lépteim kongását, a' földről oda semmi hang nem hallik; a' villám is némán czikkázik át a' megritkult légben. A' csillagok ragyogtak, a' tejút fehéren emelkedett ki a' sötétkéék égből, a' félhold tündérhajóként úszott észrevétlen futással ezüst csónakában, 's távol igen távol gyönyörűen fénylett a' Sirius. Minden, minden azt beszélte: hogy nagy az isten!... Csillagok is futottak alá, a' futó csillag akkor kezd fényleni, mikor leesik. Gondolkoztam az ember boldogságáról.

A' hallgatás örök tanácsadó. Hisz' a' lelkek nem beszélnek egymással fenhangon.

.... Gyakran, ha az ember mély erdők között jár, keresve, a' merre nincsen út, 's véletlenül a' sűrű vad esalitban egy elpusztult házra, egy égett fára, egy kiszáradt kútra, egy nagy gömbölyű halomra akad; mintha egy ott lakó szellem ilyenkor egész történeteket mondana neki azon elhagyott helyekről;... az özvegyasszonyról, ki a' kis házat lakta, 's a' szép leányról, ki szülőjétől megszökött, 's nem ment vissza többet; a' bujdokló rablókról, kik az égett fatörzsnél melegedtek hideg őszi éjszakán; a' csendes ábrándos dalokról, miket vízholdó hajadonok énekeltek a' kútra járván, 's régi vad ütközetről, melynek halottait egy rakásra hányva támadt a' zöld halom, mintha valami mind ezt elmondaná.....

Épen, mint midőn az ember aluszik, 's a' nagy csöndben egy hár-

fahúr elpattan — a' hangot álmában meghallja, de nem ébred föl rá, hanem mondhatlan különös énekkel álmodik utána: mit tündérek és daemonok kara zeng, a' szél besüvölt ajtaján — 's ő viharos uton álmodja magát, sötét fergeteges éjben, ázva, rettegve, erdők, mocsárok közt bújdokolva 's örül, hogy nem úgy van, a' midőn fölébred: az éjmadár ablakára röpül, egyet visít 's az ember megálmodja halála óráját.

*

Szélesend van, a' tenger sík, végtelen tükrében a' fölötte eljáró nap nézi fényes arczát.

Sehol sem látszik partja a' víznek, sehol sem látszik felhője az égnek; csak néha rémlik meg forró délutánokon a' fata morgana tündérjátéka a' vizek fölött, melly órákig eljátszik magában, pompás ködvárosok változó képeit mutatja, odalehelli a' tündérien csodás légpalotát az égbe.... 's egyszerre eltűnik, mint kétes álmkép.

Csupán a' két nap jár egykedvű ragyogással. Az egyik az égen, a' víz tükrén a' másik; együtt támadnak keleten, együtt hunynak el nyugaton, — emberhang nem ébred jöttükre, — harangszó nem kíséri leáldozásukat, — sugáraiknak nem örül semmi, nem zöldül, nem virágzik ki tőlök, áldatlanul járják végig a' kietlen kék pusztaságot . . . .

. . . . A' sík tengersivatagon félig elpusztult hajó roncsolt váza úszik. Feketült vihar-szakgatta gályarom, melly hajdan tarkára volt festve, még látszanak néhol az aranyzott arabeskek a' párkányok alatt 's a' lölyukaknál. Egyetlen árbocza áll csak, az is a' víznek hajlik, vitorlái foszlányokká rongyolva lógnak alá, a' függő vészlobogó színeit kivette a' verőfény, sem a' zászlót, sem a' vitorlákat nem mozgatja a' szél. A' kormány ki van facsarva helyéből, a' vihar melly bordáit összezúzta fél oldalra fektette a' hajót: hogy el ne merülhessen; a' párkány korlátjáról tépett kötélhágcsó 's elszakadt horgonyláncz lóg alá a' vízbe, a' foszló gerincekre halványzöld tengervirág indái kapaszkodnak, 's a' megmerült hevedereken haragos-zöld hinárnövényzet úszik, sűrű iszapos szakállát hosszan libegtetve a' pihenő habokban, közte színes tengeri kagylók ütöttek tanyát, szivárványos csigahéjaik tarkállanak a' verőfényben. — A' hajó orrán egy aranyzott nőalak van kifaragva, kezében óidomú serleggel, 's egyfelől a' hajó oldalán még olvasható nagy aranypiros betűkben e' név „Circe“

Az egész hajó szomorú pusztulásra vált roncs; a' vészmadár bátran mer leszállni árboczára, ha a' szélesendet elúnta 's éhező czápasereg nem kíséri bolyongó utját, megy, célátalanul tévelygve a' végtelen oceánon, merre a' szél vak szeszélye űzi.

Némán, csöndesen, mint sápadt viaszképek, fekszik két halott az árbocz tövében: egy férfi és egy nő. Fiatalok voltak mind a' ketten, de a' halál vénékké tette őket. Időtől megvásott halvány selyemköpeny fedi mind a' kettőt, tarka virágos selyem: a' nehéz vitorlagenrenda, melly rajtok keresztülfekszik, nem engedé, hogy a' vihar őket is lesöpörje onnan, mint a' többit. Egymást átölelve tartják, arczaik sápadt vonalain még most is ott ül a' fájdalom, melly több mint a' halál fájdalma és rémségesebb. A' nő

haja szőke, a' férfié fekete, kuszált és összezsapzott mind a' kettő. Látszik : hogy a' férfi épen karjain, ölébe fogva vihette legkedvesebbjét midőn a' leszakadó pózna egy csapással mindkettőjüknek egy halált adott. A' nő feje hátra hajlik, a' férfié a' nő keblén pihen, és mind a' kettő oly néma, oly mozdulatlan! Az aequatori égető nap mumiákká szárítá őket.

A' fennálló árboc keresztpóznája végén zöld szárnyú piros fejű madár ül — egy kajdacs (papagáj), egyetlen élő lény, melly a' hajó lakosaiból életben maradt, ott ül, körülforgatja fejét, meg-meglebbenti arannyal játszó szárnyát, 's a' hangtalan csendbe méla hangon e' nevet kiáltja : „Adamante! Adamante!“ 's ismét behúzza fejét, sóhajtva hörg és összegubbad, vagy bókokat csinál a' légbe 's bóbítájával játszik.

Ollykor leszáll a' hosszan aluvókhoz 's a' körülök döngő aranyzöld legyeket kapkodja, azokkal él, — majd fölibök röppen, szárnyaival szelet hajt arcaikra, orrával ruháikat rángatja, fejét kezeikhez dörzsöli 's bús, rekedt hangon kiáltja : „Adamante! Adamante!“ olly okos, olly érző bánat látszik szemeiben, midőn a' holtakat költögeti 's kedves fejét arcaikhoz nyomja. Azután ismét beteg lankadt hibbanással felröpül az árboc tetejére 's a' távolba bámúl.

*

Angol hajósok sokat tudnak beszélni egy babonás tengeri rémről, melyet „röpülő hollandinak“ neveznek, kivel a' melly hajó találkozik, okvetlenül szerencsétlenség fogja érni. Ez egy hajó árnyképe, mellyen ködszerű emberi alakok látszanak jőni, menni, mintha rendes matrózmunkáikat végeznék. — A' kapitány a' födözeten áll, hallik tompa szélcsapás-szerű parancsszava, hallik a' hajókötelek csikorgása, a' mint a' póznákhoz fenődnek, hallatnak az evezők csattanásai, a' hajó himbolygása, de e' hajó nem jár azon az úton, melly felől a' szél fú, nem is hagy maga után a' vízben barázdát; az egész csak test nélküli tünemény, eltűnő ködalakja egy meghalni nem tudó kísértetnek.

Ki a' röpülő hollandival találkozik : vagy vihart kap, vagy hajótörést szenved, vagy rablókkal jut össze, vagy a' halálos sárgahideglelés út ki hajósnépe között, de valami szerencsétlenségnek kell rajta esni ; e' hidelem miatt, hol a' hajóskapitány némileg babonás, minden czéltalanul bolyongó elhagyott hajóhoz nem örömet közelítenek a' tengerészek.

*

Adamante! . . . idegen hangzásu név. . . És egy halottarcz.

Körül a' halálos hallgatás.

Hallgatás az égen, hallgatás a' vizen, hallgatás a' holtak ajkain.

Mi van a' némaság könyvében megírva e' névről „Adamante“ és ez arczról, melly ifju és halott, és e' hajóról, melly ormán Circe aranyzott mellképét viseli, és e' tengerről, mellyen azt a' kósza szellő föl- és aláüzi? . . .

II.

Az öreg Rynn Tamás hetvenkét esztendő volt, midőn megházasodott.

Ha fiatal ember nőszül, élni ohajt ; ha vén ember vesz feleséget,

halni készül. Amaz gyönyörteljes étellel biztatja magát, nyugodalmas meghalálozással emez. Néha aztán megfordítva üt ki a' dolog. Nyugtalan élet fogadja azt, ki nyugott halálra várt; siratatlan halál, ki a' boldog életet remélte.

Tizennyolez év előtt, mikor még Rynn Tamás legszebb idejében volt, úgy szólván alig 54 éves, egy éjjel csecsemősírás verte fel álmából. Kinyitá a' neszre ablakát, melly körül sűrű szőlővenyigék fonódtak 's a' borág levelei között egy csinosan fonott kosarkát pillanta meg, mellyben gondosan letakarva és bepólálva kis, hat hónapos, gyermeket ismerhete fel a' kétes csillagragyogásnál.

Rynn Tamás soha életében nem boszankodott. Soha szomorú nem volt, nem panaszkodott felebarátjaira, nem czivakodott ügyfeleivel, senkit meg nem bánta, senkit meg nem csalt, és senkit nem gyűlölt. Kérni nem lehetett tőle olyat, a' mit meg nem adott volna, és ha nem teljesíthette azt, vigasztalhatlan lett utána, — 's mind e' mellett is különös istencsodájaként napról napra tehetősebb, gazdagabb lőn; noha ötvennégy év előtt ő is csak olly szegény talált fiú volt, kinek sem atyja, sem hazája, a' jó istenen és az országúton kívül. De ifjú éveiben kegyetlenül szorgalmas vala és takarékos; fogadott apja kereskedőnek nevelte, melly egyedüli pálya azokra nézve, kik születési előjogok, urodalmak és százados ősök nélkül születtek a' világra. Törhetlen szorgalma, lelkéhez nőtt becsületessége 's józan értelme szerzék meg azt neki, mibe más belészületik, gazdagságát 's az emberek becsülését. Maga a' szerenese is különösen látzott őt kegyelni; bármihez fogott légyen, azon isten áldása volt. Vállalatai hírhedtek voltak fényes sikerökről 's tanácsadásai aranyat értek, mint az oraculum szavai. Magánéletében maga volt a' jóság és szelidség eszményképe, a' legkisebb szivesség, mellyel valaki iránta viselkedék, örök hála birta őt lekötelezni; míg saját jótéteményeit olly szerényen bírta kiosztani, mintha ő tartotta volna szerencséjének, ha más azokat elfogadja.

Rynn Tamás vevé az ablakába tett csecsemőt, kivevé a' kosárból, mellybe kis rézlapra fel volt írva: hogy a' gyermek leány, hathónapos, meg van keresztelve, neve Adamante. A' gyermek sírt, Rynn Tamás addig hizelge neki, karjain dúczolva 's apró danácskákat dúdolván neki, míg elaludt, 's akkor saját ágyába lefekteté, betakarta 's egész éjjel ébren járt fel 's alá szobájában kezeit örömteljesen dörzsölve, 's minden fordulónál le-lehajolva a' kis alvóra, hogy őt megnézzze; másnap beszaladgálta a' fél várost azon örömhírrrel, hogy az ég egy kis gyermekangyallal áldotta meg, kiben ezentúl élte vég reményeit látja felvirulni 's kit szeretni fog, mint édes gyermekét.

Tamás mind ez időig nőtelen, családtalan volt. Ifjusága sanyar és nélkülözések között folyt le; férfikora legszebb éveit álmatlan szorgalom és edző küzdelmek foglalák el 's törvénye a' természetnek, hogy kiket az emberiséget szeretni hívott fel, azokat megkiméli a' szerelem önző szenvedélyétől. Tartózkodó, szinte félénk magaviselete nők irányában azon közhitet terjeszté felőle, mintha nőkerülő volt volna; társaságokban a' kiáll-

hatlanságig vitt szerénysége, minden jelentéktelen csekélységért alkalmatlanul hálálkodó önbecsmérlése valódi nyügévé tették őt a' finomabb társalgásnak, mellynek egyik elve az: hogy az ember saját magának jelenlétét észre se vegye; ő pedig képes volt makacsul állva maradni azon székek mellett, mellyet egy-egy ünnepelebb hölgy saját kezével húzott elébe, mintsem e' soha nem érdemlett kitüntetést elfogadta volna.

Ötvennégy évig nem bírta elhinni: hogy őt valaki szeretethetné, hogy volna rajta mit szeretni. Szívében soha asszony képe meg nem fordult; — voltak, kiket imádni tudott, mint nem nélküli angyalt szokás imádni, vágy nélkül, szerelem nélkül, mintha isten csak látni, és nem ölelni teremte vala őket; de az gondolatjaiban sem fordult meg soha: hogy ő-iránta valaki érezni tudjon. Oh higyétek el, vannak szelíd, alázatos characterek, kiknek azon érzelem beljutalma, mellyet ha tettetniök kellene, ha velök nem született volna: beléhalnának.

Gyermekkorában nagy pusztítást tett Rynn Tamás arczán a' himlő. Tekintete csak akkor nem volt kellemetlen, ha hideg komolyságot kellett kifejeznie, különben minden vonalm torzítva visszásan ütött ki rajta; mosolygásától épen elfutott, ki hozzá szokva nem volt. És ő ezt jól tudá. Szelíd, jámbor lélek volt, de nem bárgyu, elfogadott mindent, nem panaszkodt semmiért, de észrevett mindent; jól hallá sokszor mint nevetnek háta mögött fiatal gyermekleányok, kiknek egy-egy ügyetlen bókot próbált mondani. Tudta, hogy őt nevetik.

Volt tehát mégis végre egy élő teremtés, kit a' sors hozzá azért téveszte: hogy élte vég napjaiban szeretve legyen. Ugy kelle lennie. Ő gazdag volt, 's napjai mint hívé, számlálva voltak. Kellett egy élő lénynek támadnia, ki mind azon élvet, mellyet ő félszázados élettől megvonva, félre rakott, utána örökölje 's e' becsületes izzadság-adta jólétért, mellyet egy gyermek lelke még remélni sem bír, nemhogy számítna rá — önzéstelen ragaszkodással szeresse őt.

A' szeretők szerelme hetekig, hónapokig tart, kezdete van, vége is van; — férj és nő szerelme határozatlan idő, — a' gyermek addig szeret apát anyát, míg gyermek; de a' szülők szerelme eltart a' halálig és tán túl is rajta.

Rynn Tamás áldva találta magát e' szeretetben. A' gyermek két év mulva elkezdé őt apának híni: új két év mulva térdein hallgatá tündérmeséit, később apja nevét is le tudta írni, majd erszényeket 's hálósüvegeket himzett születése napjára 's midőn tizenhat éves volt, szendeségben és alázatosságban még fogadott apját is fölülmulá.

És minő szép volt. Boldogságos isten! Az emberek vétkeztek: ha ő a' templomba ment, mert nem néztek az oltárra: hanem őréá.

Az öreg Rynn Tamás ekkor már hetven éves volt 's egyetlen fekete szál nem volt fehér hajfürtei között. Fogadott leányát egyszerűen, pompa nélkül nevelé ismeretlenségében a' jónak és rosznak, mint szokták minden jó szülők, kik szeretik gyermekeik lelkét meztelenül hagyni, — az ártatlanság öltözetlenül jár.

Még egy év folyt le 's Rynn Tamás és Adamante életideje egyenlő számokban iraték, azon különbséggel : hogy egyikben a' hetes szám hátul állt, a' másokban elül. Adamante volt 17, Tamás 71 éves.

Tizenhét éves korában kezd a' leány szívdobogásokat érezni ; érzelmeiket mikkel nincs tisztában, 's mik fölött magában elpirúl. Sóhajtozni kezd, fájdalomérzet nélkül, 's örömröpesés reszket át lényegén, mellyről nem tudja, honnét jó. Az alvó forrás fölfakad, 's buzogni kezd visszafojthatlanul, 's hogy életnek, vagy halálnak vize lesz-e az, mit abból inni fog : az a' jövődő sejtethetetlen titka.

Rynn Tamás kezdé észrevenni : hogy gyermeke nem szereti többé úgy, mint azelőtt! . . . Jól tudá, mert emberismerete vén volt : hogy itt az idő, mellyben a' halvány szűzesillag, melly eddig a' gyermekszív ismeretlen világa fölött derengett, halványulni kezd egy hatalmasabb érzelem hajnalodó napvilágától . . . 's megijedt ez eszmétől.

Az apa megijedt azon gondolattól, hogy leánya nem gyermek többé!

És gondolt egy balga tervet magában —

Egyszer fölvilágosítá a' leányt : hogy ő neki nem a pja csak gondviselője. Ez volt a' legelső botlás, mit Rynn Tamás hetvenkét éves életében elkövetett.

Hány emberélet, hány léleküdv lett semmivé e' botlás miatt!

Ez időtől fogva Adamante selyem és bársony öltönyben kezde jární, gyémántokat és igaz gyöngyöket viselt, zörgő hintóban járt, négyszer öltözött napjában és kezdett örülni a' világnak.

Tamás jól számított. Jól, de boldogtalanul.

Félt hogy a' leányt elviszik tőle, 's vele együtt elviszik azon egyetlen lény szerelmét, melly éltében övé volt. — De jól számított. A' leány egyenként kiadott kérőin. Gazdag öt nem vehette, mert tudva semmije sem volt; szegényhez nem mehetett, mert a' kényelmet és ragyogást megszokta.

Hetvenkét éves volt Rynn Tamás, midőn megházasodott.

Megkérde a' lyántól : hogy akarja-e holtáig e' kényelmeket bírni, mikkel most elhalmoztatik? Van-e türelme egy vén ember súlyos napjait megosztani, annak szeszélyeit túrni, betegségében ápolója lenni? őt szeretni?

A' leány igent monda rá; hisz' Rynn olly jó ember volt, mint senki más 's azonfélül jóltevője és gazdag ember. Azt pedig senki sem mondá meg a' lánynak : hogy az vétek, iszonyú kimenetelű vétek férjül választani azt, ki mellett a' szívben egy hang sem szólal meg; hogy ebből fakad minden kárhozat minden átok, mit ember saját fejére idézhet 's mellyből isten sem szabadít ki, mert ez megesufolása az isten törvényének!

Jó k a y M ó r.

(Vége köv.)

M E M E N T O M O R I.

Un vent qui vient de la tombe,
Moissonne aussi les vivans :
Ils tombent alors par mille,
Comme la plume inutile.

Lamartine.

A' bölcseletnek száraz tanja mond :
Egy istenszakra minden emberész ;
És mégis oh, midőn buvárkodik,
A' tárgy, mit űz, örök homályba vész.
Felszáll az édig sánta képzetén,
Hogy összevesse napját 's csillagát ;
'S midőn a' föld porára visszaszáll,
Szégyenli már vizsgálni porhonát.
'S nem tudja és nem érzi, milly parány
Fen millió nap 's csillagok között ;
Oh, mert a' bölcssek könyve mond, mikép
Emberbe istenszakra költözött.
'S fenségesebb magasba törni így,
Megolvasandó a' nap sugarát,
És felvetendő : egy-egy napsugár
Hány föld felett ragyog 's bucsúzik át ? ....
Ott sápad egy e' gögösök közül
Por-lepte lom 's ó könyvek halmazán,
Több millió betűk sovány ura,
Száguldva felzablált phantasián.
Előtte ég 's föld vászonképei,
A' nagy világ most térdein pihen ;
Előtte minden, nap, hold 's csillagok,
Csak istenét hagyá az égbe' fenn.
Jobbjában a' toll, eszmék mozgonya,
'S baljába zöldellő repkény szorúl ;
Körüle oklevél 's több szolgalap,
Miknek dicséret szól hasábirul.

Mi kéj hevíti szívét,
Mint habzik vére fel,
Ha e' hívságos ábránd
Álmába sülyed el.
Tündéerkert lőn az élet,
Kedves válhatlanúl ;
De a' sötét memento
Imígy zúg komorúl :
„Nem úgy, nem úgy, te sáredény,
Hired csak álom 's képzemény ;
Kár elringatni szívedet
Az álmodott babér felett.
Beteg velőnek műve csak,
Mit ajkid tannak hívtanak.
Csak képzet és nem tudomány,
Mi átfő kába főd agyán ;
'S rommá dől minden bölcselet,
Halál ha sző szemfödelet.“

Fenn a' tetőn, mit bércek orma véd,
 Márványfalak 's bársony butorzatok
 Csillámló színvegyében ül a' dús,
 Előtte éttől görbült asztalok.
 Százak keringnek terme szőnyegén,
 Mindnyájan élet bútlan ifjai;
 Kedvök zománczát még meg nem törék
 Nehéz órák 's napok fájdalmai.
 A' légen át zenék 's dal rezgenek,
 Kiírtva minden, mi búszint visel;
 A' serlegekben gyöngyök habzanak,
 'S az arcz színén piros kedv ömlik el.
 'S ott ül a' dús, gyönyörtől ittasan,
 Lángszenvédély pirjával arczain,
 A' sors kegyében göggel kérkedő:
 Hány kéjórát fűz át még napjain.

Mi kéj hevíti szívét,
 Mint habzik vére fel,
 Ha e' hívságos ábránd
 Álmába sülyed el.
 Tündérkert lőn az élet,
 Kedves válhatlanúl;
 De a' sötét memento
 Imígy zúg komorúl:
 „Nem úgy, nem úgy, te sáredény,
 Sorsod csak álom 's kurta fény.
 Kár elringatni szívedet
 A' képzelt kéjórák felett.
 Kéj és gyönyör mind percznyi csak,
 'S el tőlünk gyorsan szállanak.
 'S szíved fulaszsza élve bár,
 A' percz hatalma lesve vár,
 'S jéggé fagy e' kéjérezet,
 Halál ha szó szemfődelet.“

Egyház ölében, oltár zsámolyán
 Egy vőlegény 's menyasszony állanak;
 Arczuk redőtlen síma tükörén
 Érzettavasz 's öröm piroslanak.
 Gyűrűcserében tőnnek szívcsereét,
 Eszméjük és érzelmök egybe forrt.
 — Milly ifjak 's milly vég nélkül boldogok!
 Sűg hízelegve a' vendégcsoport.
 'S átlép a' pár az új ház' küszöbén,
 Megízlelő új élte gyönyörét.
 Ajk ajkon, és a' felgyúlt képzelet
 Az élt gyönyörben mennyet tára szét.
 Tiéd örökre! mond az ifju pár,
 Oh ilyen üdv nincs több, ez végtelen!
 'S a' boldog órák kéjes érzete
 Sűrűn hevül 's gyul át a' kebelén.

Mi kéj lángolja szívét,
 Mint habzik vére fel,

Ha e' hivságos ábránd
 Álmába süllyed el.
 Tündérkert lőn az élet,
 Kedves válhatlanul;
 De a' sötét memento
 Így zúg komorúl:
 „Nem úgy, nem úgy, te porszülött,
 Vak annyi kéj 's gyönyör között.
 Szerelmed ábránd, üdve lég,
 Szín minden és csak bűborék.
 Kár elringatni szívedet
 Egy végetlen jövő felett.
 Most a' percz illatos virág,
 És a' jövő már czipruság,
 Mit a' halál tűz földre fel,
 És elborít a' gyászlepel.“

Mi kellemetlen emlékezni meg
 Szerencse, hír 's szerelmi élv között,
 Hogy elborúland egykor a' sugár,
 Mi rózsaszínt vont életünk fölött.
 Megreszket a' bölcs, és meging az ész,
 Melly a' nap- 's csillagot bonczolta fel;
 És gyáva lesz a' népek zsarnoka,
 Ki félelemmel egy hont tölte el.
 Fanyar leend az élv és a' gyönyör,
 Mit a' szerelmek boldogsága szül;
 'S kerüljük a' sírt és a' kaponyát,
 Mi felzaklatna álmaink közül.
 És a' szegény ruhátlan árva, és
 Az éhhalállal küzdő özvegyek,
 Kiket nehéz idők insége nyom,
 Minden nap csak halálért esdenek.
 'S szent nyugalommal borzadály helyett,
 Mit a' szerencsehős ismer csupán,
 Halálfővel sebhedt szívók felett,
 Csüggnék haláluk várt pillanatán.

És ott ült egy memento-
 Halálfővel szívéen,
 Az elhagyott ruhátlan,
 Az éhező szegény.
 Hervadt kert lőn az élet,
 'S kiben vigaszt talál,
 Nem jó, siet feléje
 A' várva várt halál.
 És mégis oh türelmesen
 Uszik tovább az életen;

Mert híven érzi, vallja 's tudja jól,
 Hogy nincs kivétel a' végpercz alól,
 'S hogy a' halál, melly késett mestanig,
 Ép' most talán fejedlmen lakozik.

Beöthy Zsigmond.

Beváltom szavamat, mit néhány hó előtt tisztelt olvasónőimnek adtam.

Egy művet nyujtok át ezennel szép nagysádtok kezeibe, — egy igaz gyöngyöt, mely a' legtisztább női szív tengermélyén ismeretlen hevert, — egy tündérszép virágot, mely ihletett hölgy lelkében a' költészet napvilágánál született, szenvedések könyormatával öntöztetett 's a' boldog szerelem által leszakittatott; hogy koszorúként ragyogjon a' legboldogabb 's boldogságára legméltóbb férfinak homlokán.

E' szellemkines „Petőfiné Naplója.“ — Hű tükre azon érzelmeknek, mik egy magaslelkű hölgyet szerelme örömei és fájdalmai közt meglátogatának; szava k, minőket regényekben nem olvasunk, miket a' költői lélekbe maga a' szerelem istene irt le. Mennyi tiszta érzelem, milly magas ábránd, milly lélekhű szenvedély ragyog fel ez irt sorok minden eszméiből, minden gondolatjából! 'S e' természetes gyöngédség, és szemérmes boldogság, mely a' női szív gondolatjait legmerészebb röpteikben is félreismerhetlenekké teszi. Mélység a' magasságban, mint tenger tükrében meglátszó fellegek képei.

Ha valaki a' napsugárt meg tudná fogni, vagy le tudná festeni a' hajnalsillagot, az lehetne olly szép mint e' lefestett képe a' szerelem hajnalsillagának. ....

.... Gyermekkoromban sokszor néztem a' láthatárra hajló égboltozatot, ... úgy tudtam vágni oda, hol az ég a' földre leér! ... gyakran néztem az ég fényes diademját, a' szívárványt; ... úgy szerettem volna ott lenni, hol annak végei a' földre lehajolnak! Most Petőfi ott van, hol az ég a' földre leér, hol a' szívárvány a' földet átöleli: legyenek e' következő sorok, üdve mennyországának vázlataul kiostva boldogok és szenvedők között.

J ó k a y M ó r.

PETŐFINÉ NAPLÓJA.

1846.

(Erdőd, sept. 29.) Oh csak tudnám őt úgy szeretni, mint mennyire szerettetni érdemel! — Hátha akkor kell majd éreznem, mi a' szerelem, midőn már egy más leány fogja e' szenvedélyes szavak édes mérgét lelkébe szívhatni; 's én csak, mint a' halványuló múltnak csekély emléke fogok lelke előtt állani, melyet lassanként a' feledés mindig sűrűbb fátyola fog végkép eltakarni.

(Erdőd, oct. 10.) Ki volna képes most ez érzést bennem megmagyarázni! Hiszen a' szerelemnek gyönyörének is kell lenni, 's én csak fájdalmakat érezek. Meg vagyok győződve, hogy keserűn kell megbánnom e' napoknak minden percét, melyeket övele töltöttem; méreg lesz azoknak emléke, mely minden valódi gyönyör poharába keveredik, melyet ajkaim érintenek; alattomos kígyó, mely hirtelen fogja fejét minden örömeim után nyujtani. — Elment ő, 's azt mondá, hogy nem fogom őt többé látni, soha. Soha! — E' szónak kétértelműségét csak most ismerém meg. Olly rettentő határozott, ha vágyaink elérésének határidejét jelenti; kételkedtető, ha mult szenvedésre mondjuk, hogy: soha nem kell azt többé érezni. Kimondhatlanul fáj — nem a' szívem — úgy hiszem, a' lelkem. Nem heves fájdalom ez, mely minél hevesebben viharzik át fölöttünk, annál csekélyebb nyomot hagy maga után, hanem mély, mély fájdalom, mely örvénszerű mélységébe sodor minden vigaszt, minden okoskodást. — De van egy, mit később, ha nyugottan gondolkodhatom e' tárgy felől, vigaszúl tekinthetek: 's ez a' tudat, hogy nem ébresztettem az ő szívében akarattal olly reményeket, melyeket valósítanom nem szabad, sőt olly különösnek, szeszélyesnek mutattam magam, millyen nem is vagyok. És ma épen, hogy' viseltem magam! Mondá is, hogy én csak játszottam vele, 's mert hiúságomnak hízelt, őt is körömben látnom, azért fogadám el udvarlását. Egy ember életboldogságával játszani! hisz' ehez jellemtelenség, alávalóság kell; 's hogy' tudna épen ő illy leányt szeretni, illyenhez ragaszkodni, kiről ezt gondolni meri, 's kiről ezt föltennie kell. Pedig mai beszédeim után illyennek fog ő engem hinni; igyekezni fog feledni, 's talán.... megvetni. De mi lesz már most belőlem? semmi! Nevetni, mulatni fogok, mint ezelőtt; hogy lelkemben érezni fogom-e ezt, azt senki nem látja és nem is kérdezi. Foly a' világ, mint azelőtt, rendben és szokás szerint, de körülem, bennem megváltozott a' világ folyama; mélységes tengerré váltak ez utolsó események benne, melybe minden későbbi boldogságnak elveszni kell. Minden örömeimnek kútfejévé válhatik, valamint sírjává.

Ha ő ezt tudná! Vajjon igazán boldog lenne-e akkor? Oh, ha bizonyos lehetnék benne!

Van egy megfoghatatlan varázshatalom lelkem fölött, mely még tán akkor sem hagyná kimondanom, mi pedig talán az élet legfőbb üdvét teremthetné meg számomra; egy megfoghatatlan hatalom, mely óriási erővel küzd a' szenvedély ellen, 's még eddig nyert! Ha jó volt, hogy így cselekedtem: az nem enérdemem; mert nem enakaratomból, hanem kénytelenségből tevék így.

Az én lelkemben fölvaltva két túlság uralkodik: a' legforróbb szenvedély 's utána zsibbadt hidegség, 's ez utóbbi teljes érzéketlenséggé válik, ha egy ideig nem akad tárgy, mi ismét hatalmasan fölrázza hideg nyugalmat. De uralkodni magamon mindig tudtam eddig, 's meg is fogom tarthatni e' hatalmas királyi pálczá, hacsak önkénytesen, unalomból el nem hajítom, ezentúl is. Pedig még nem is élvezem a' gyönyört, mit csak egy fölöttünk uralkodó érzelem kielégítése szerezhethet, ama' boldogság-mámort, mit csak önkénytelen átadás idézhet elő. Ha eddig nem ismerhetém meg e', csak szerelem által keletkezhető, boldogságot, ezután sem fogom ismerni, úgy hiszem.

(Nagy-Károly, october 21. — Levélforma.) Én megvalom, hogy szeretem önt, jobban, mint bárkit; de én nem merek bízni magamban, hogy ezt érezni fogom később is, midőn többszöri összejövetelünk és kölcsönös megismerkedésünk tán olly színben fog egymásnak mutatni, mely nem lesz arra való, hogy szerelmünket megerősitse. És ha épen való az, mit egy író mond, hogy: nincs a' szerelemnek hatalmasabb gyilkosa, mint a' megszokás! Ez engem elrémit, mert inkább távol egymástól egy vágyteljes életet, mint közönbösséget egymás mellett! Azért nem kötöm le még most magam, nem ígerek semmit, csak azt mondom, hogy ha eljő ön a' tavasszal 's mindketten így ére-

zünk, magunk iránti kötelességnek tartom, egymásban keresni föl jövődünk boldogságának alapját, de nem csak azon boldogságét, mely talán addig tart, míg a' szerelem első mámore, hanem egy egész életboldogságét.

Oh ha ön olly szenvedélyes nem volna! Mindig féltem az illy szenvedély lángjaitól, mely épen heves lobogása által nemcsak mindent, mi közelébe jön, hanem csakhamar önmagát is fölemésztí. 'S ha e' tűz, melyre egy egész, tán hosszú élet boldogságát bízám, melynek szüntelen hevétől függne ez, egyszerre kialunnék, miután lelkemet elégeté, nem hagyva egyebet emlékenél, mi földült keblem nyugalmaát egészen szétrocsosolná! . . . Oh szép az illyen vég a' regényekben; de kinek érző szíve van, ezt kerülni fogja a' valóságban, mert érezi, hogy az örültté tenné.

(Erdőd, october 23. — Levélforma.) Nem örül-e ön azon, hogy olly szabad, mint madár a' légben, mely tetszése szerint röpkölhet, hova kedve, merre egy szép virág csálja? Meggondolta-e ön, mi az, egy olly heves embernek, mint ön, e' szabadságától megválni? Engem elbájol a' pacsirta varázs-éneke, midőn mint gondolat hasítja keresztül a' levegőt, 's eltűnésén szinte fájdalmat érezek; de azért, ha akkor ismét visszajőne, ha önként hatalmamba adná magát, még sem fosztanám őt meg szabadságától, mert félnék, hogy szerelmem sem volna képes szép szabadságának vesztét kipótolni, 's hogy annak csábító emléke és az utánai vágy fölemésztene örömet, 's elnémitaná bájos énekét, mely elébb olly magasztos, mintegy ájtatos érzelmekre gyulasztá az ember kebelét. Tehát . . .

Szabad legyen a' költő, mint a' gondolat. Szabadság kell neki, hogy álmadozó lelkén szeszélyeit és ábrándjait követhesse. Kiállhatlanná válhatik előtte bármely láncz, mely őt röptében korlátozná, ha tán önkénytelenül vállala is ezt egykor magára, nem gondolva meg következtéseit . . . 's ha ekkor más mód a' szabadulásra nem volna, mint a' lánczot összezúzni? De hátha e' láncz egy lélek boldogsága volna? — —

(Erdőd, october 26.) Ha életem ezen utósó szakára gondolok, ha átképelem ez alig mult napokat: ugy érzem magam, mint mikor egy szép álmából félig eszmélve halom reggel a' körülem fönjárók szavait 's gondolom: bárcsak még folytathatnám szép álmomat! És valóban szinte erőtettem magam, hogy tovább képzelhessem, mit hideg eszmélésem perczenként mindinkább csalóka álomnak nevez. De tán szebb is ez álomnak mindkettőnkre nézve, mint valónak? Ma olvastam Dayka Gábor költőnek életírását, 's kimondhatlanul meghatott szomorú házassági viszonya. Most még inkább hiszem, hogy sokkal szebb és jobb is, a' költő álomképének lenni, 's őt a' távolság magasztos fényköréből lelkesíteni és buzdítani, ha lelke pillanatokig elbágyadna, mielőtt a' tetőpontra ér, hol állania kell, mintsem őt költői mennyországából a' rideg mindennapi világba levonni, hideg valóra ébreszteni.

(Erdőd, november 1.) Ha kint a' nap lementét nézem és szemeim elűnését kísérem, gondolva, hátha e' tüneményt most ő is látja és ábrándozó lelke előtt olykor tán az én emlékem is fölmerül; ilyenkor egy különös érzés fut rajtam keresztül, 's önkénytelenül azt gondolom: most lelkeink találkoztak a' nap vég sugarai között!

(Erdőd, november 9.) Én nem értem enmagamat, soha illy zsibadást nem is képzeltem, mint millyen most ólomnehezen fekszik keblemen. Ha nem szeretem őt, hát miért gondolkodom szüntelen felőle, miért kell sohajtanom, ha emléembe előidézem a' rövid perczeket, melyeket vele töltöttem? Sokszor gondolom: talán a' lélek szerelme az, mit iránta érezek, és nem a' szenvedélyteljes szívé; a' magasztos, minden földi érzelmeken és határokon fölül emelkedett léleké, mely nyugottan és a' mindennapisághoz szokott embernek alig látszó lánggal ég, mely csak a' lélekkel ényészhetik el aztán, ez pedig halhatatlan 's vele szerelmem is! Én ugy hiszem, hogy a' szív szerelme mindig

csak halandó részünk érzése, bármilly heves és lángoló is az; 's így alája van vetve a' természet ezer törvényeinek, és egy pillanat, félreértés, hosszas távollét, megszokás és kor, mind megannyi gyilkosai lehetnek az illy szerelemnek. De nem így, ha lelkünk szeret; nincs idő, távolság, nincs semmi földi esemény, melly őt megsemmisítse. Nem zajog, nem szenvedélyes ez, hanem szent, tiszta, a' mulandóság hátárain túl áradó, 's így: örök!

(Erdőd, november 14.) A' nyugalmas okoskodás már elhagyni készül, mert érzem, hogy szerelmem mindinkább növedik lelkemben. Úgy fáj a' gondolat, olly soká nem láthatni őt, úgy feszíti keblemet, míg végre egy sejtés mondja, hogy fogom őt látni előbb is; mert ha csak felét érzi is a' szenvedélynek, mellyet mutatott, úgy el fog jőni még előbb, 's ekkor én olly véghetetlenül boldog leszek!

De hátha addig sem fog híven szeretni, ha szerelme már is kiégett! — én vagyok oka; nem igyekeztem-e azt hidegen elnyomni? bir-e tőlem csak egy emléket is, melly szerelmét irántam táplálná? és nem természetes volna-e, ha szerelem után vágyó lelke egy más lényben keresné föl boldogságát, ki azt szenvedélylyel karolná föl, 's őt boldogítaná. Még ekkor is jól esnék reá gondolnom, mert tudnám, hogy él velem egy világban olly ember, ki lelkemnek rejtélyes érzéseit teljesen átérté, ha mintegy véletlenül föllebbent a' fátyol, melly azt eddig mindenki elől elfödé, mint a' csillagvilágot, mellynek milétét csak sejtenuünk lehet, de ismerni tán soha nem fogjuk. — De hátha nem fogom őt többé látni!... E' gondolatnál gonosz szellemem gúnyképét látom, mint mondja, hogy csak rajtam állt, megismerni, mi az élv, mik azon perczek, melyekben az ég üdvét érezi az ember, midőn a' világ számtalan tárgyai között, csak az egy érte lángoló szív dobbanásait érezheti. Ha szétdujják jövődöm örömeit, az illy multnak emléke megmaradna szivemben, 's tudnám, hogy volt nekem is pillanatom, midőn boldogságomba merülve fölemelkedhetém ez élet kínzó valóságán. A' hideg ész elfásult okoskodásaival ezt mind semmivé tette, mert olly erővel lánczolta le érzéseimet, hogy élettelenységüket már magam is hinni kezdtem. Lelkemben egy hang azt mondja, hogy mi visszatartott, az erény volt... De nem nem! az bűn mégse lehet!... Oh isten, légy velem!...

(Erdőd, november 18.) Soha illy sokszor és forrón nem kértem az istent semmiért, mint most, hogy nyujtsa a' halált, az édes, a' megszabadító halált; mert én ezen a' világon soha nem találom föl magam, 's így ez nekem nem adhat, nem fog adni boldogságot. Ha lelkem mélyét vizsgálom: mindig csak azt látom benne, milly idegennek, milly egyedül érzem magam az emberek között. — Van ugyan olly idő, mikor pillanatokra mintegy elkábítom magamat, 's azt hiszem, föltaláltam a' tárgyat, mi boldogságot nyujtand; de ezek csak rövid pillanatok, 's tán azért vannak, hogy aztán annál fájdalmasabban érezzem sorsomat: örökké egyedül, sovár szomjúsággal e' nagy embertömeg és örömei közt állanom! Azért kívánczom mindig annyira a' nagyobb világ mozgalmai közé, mert űz a' remény, hogy tán fogok ott számomra is valamit találni, mi hosszabb időre, tartósan elfoglaljon; de eddig mindig csalódtam, pedig milly örömem van, ha életet vagy érdeket érzek valami iránt, mennyire táplálom ezt, de hiában! ennek olly hamar vége van, és aztán ismét olly élettelen, holt lelkem, mint a' kövé vált fájdalom. Pedig én így nem élhetek, nekem fölizgatás, szenvedély kell, mi elfoglaljon, mi éreztesse hogy élek!... Istenem! milly szép a' világ! és benne mégis az ember — kinek számára teremted azt illy széppé — olly nyomorult lehet! Ha nyugott életet rendelél számára: elfásulnak érzései, és szenvedélyek, nagyszerű lélekháborgások után sohajt; ha pedig szenvedély lakik keblében: nincs annyi ereje, hogy azon uralkodhassék, és annak gyáva rabszolgája lesz, mi őt aztán üdvösségétől is megfosztja. De még egy átka van az illy kedélynek, melly megmérgezi szivét, t. i. a' tudat, hogy nem nyujthat szelid, békés örömeket, nem boldogíthat olly

tisztán, mint egy csöndes ártatlan teremtés teheti azt, bárki köti hozzá életét. E' tudat elég korlátozni vágyaimat, ha azok kétségbeesve kiáltanak egy lény bírása után, kivel megoszthassa e' zajló érzéseket; félnék, hogy önkénytelen sodornám azt is ez örvénybe, mely így talán magamat fog megsemmisíteni.

(Nagy-Károly, december 2.) Szerelem kell nekem, másképp nem élhetek! elég lelkem örökre, ha nincs, ki részt vegyen e' lángban, mely benne dül, melyet minden idegeimen keresztül, mintegy lávafolyamot szüntelen terjedni érzek, mely kénytelen önmagát emészteni, mert nem talál tárgyat, mely lángolását megoszthassa.

(Nagy-Károly, december 6.) Mintha nem lenne szabad nekem szerelmet éreznem, azt, mi után szüntelen imádkozom, mi vágyaim főtárgya, boldogságom egyedüli reménye, mi nekem szükségesebb mindennél vágyaim kielégítésére. Már éreztem szerelmem növekedését, örültem a' gondolatnál, hogy azt egykor olly lángnak látandom, mely képes lesz őt egy életen át boldogítani; és most egyszerre mintha jég verte volna el reményeim szép virágait, miután ismét olly kopár minden, mint volt, mielőtt e' szép virágokat benne ápolhatám. Illy gyöngédtelenség, olly visszaélés képes volna a' szerelmet, habár erősebb alapja lenne is, kiméletlenül kitépni szívemből, ha széttépve maradna is aztán, örömtelenül. — Mióta hallám, hogy nála lévő soraimat ismerőseinek megmutatá, azon percztől fogva egy magyarázhatlan rozsz érzés lepte meg keblemet. Először föllázadt bennem minden e' gondolatnál, milly nyugottan és bizonyosan hittem ígérétének. — Ha még most sem tartá meg adott szavát, most, midőn még olly nehezen és vigyázva nyerheti meg vágyai czélját! Önkénytelenül eszembe jut: vajjon mit várhatnék akkor tőle, ha már birtokába adnám lelkem minden gondolatát, ha ki lenne elégítve szenvedélye... Illy gondolatok először föllázták szívvéretem; de midőn ezt lecsillapíthatám, helyette egy nyomasztó merev fájdalom nehezédék lelkemre, és a' bizalom helyét foglalá el benne, mely most száműzve onnan. 'S ha örökre, ugy a' szerelemnek is veszni kell belőle... Oh de ha ekkor az ő élete sem lenne olly szép, minőnek ezt az én viszonzszerelmem képes lett volna varázsolni; ha nem lenne, ki őt így tudná szeretni, mint én, mitől félek, mert mégis boldognak kívánnám őt tudni; félek, mert ha közeledni fognak lelkéhez, elégeti szívöket a' szenvedély, mely egész valóját örök tüzként lángoltatja, és ekkor elhamvadni vagy boldogságát elemészteni lesz kénytelen. De forró lelkem nyujthatott volna tápot érzelmeinek, míg viszont azt talált volna benne, 's így nem enyészhetének el olly hamar a' kéj perczei, melyek után sovár szívvel mindketten vágyódunk. Oh ha még nem lenne késő, szívemből kitépni emlékét! — Mert épen olly kínzó ez, mint lehet a' vaknak, ha szemei csak pillanatra láthatták a' szép világot, melyről annyi dicső képeket alkotott magának, melyeknek láthatása legfőbb vágya volt, de azt elérve, egy percz mulva ismét rémteljes sötétség fogá körül, a' látott fényes kép helyett. Nem jobb lett volna-e, ha ismeretlen marad előtte e' boldogság, minek emléke most, mert tudja, hogy annak élvezése neki lehetetlen, megkeseríteni fogja a' gyér örömekeket is, melyek talán az ő sorsában is találhatók lennének! —

1847.

(Erdőd, februar 3.) Még ennyire nem támadta meg a' világ lelkem minden érzeményeit, rút árnya nem sötétíté el ennyire annak minden világosságát, mi föltartá benne az életkedv olly sokszor majdnem előtt virágát. De büszke öntudattal emelkedhetem e' gyáva világ kiméletlenségei fölé, mely — mert nem érti szívem érzelmeit — azért fürkészi azt boszús kíváncsisággal, és gázolja megvetve annak legszentebb helyeit. Hadd legyen! erősnek szokattam lelkemet, és most sem fogom magam eltiportatni. — Oh de e' hideg büszkeségtől valódi boldogságomat kellett adnom, fölládoznom szívem lángérezm-

nyeit, magasztos önalkotta világomat, 's azt most álmképnek nevezni; végre a' fagylaló rideg fölébredésnél, még a' vágyat is utána elnyomni! — Most kíváncsian várom a' jövőt, várom mit küld benne a' sors még reám; szenvedtem már sokat, de ezentúl sem fogok könyezve összeroskadni hatalma alatt, hanem küzdeni minden szeszélye ellen.

(Erdőd, február 8.) Mi olly magasztos, mint földünk szerelme a' nap iránt, és ez előképe az én szerelmemnek. Jól tudja ő nap kedvesének hűtlenségét, mikor ez őt elhagyja, de mégis szereti őt, mert lelkévé vált szerelme. Nézd mint borúl el bánatában, ha nem láthatja őt, elsötétül a' féltés rémes fájdalmában, ha az elvált tőle; de mint örül, ha az reggel ismét visszajő, fájdalom könnyüi, melyeket kedvese távolléte miatt sírt, egyszerre az öröm ragyogó harmatává lesznek, míg azt a' nap forró csókjai föl nem szárítják; 's ekkor olly epedve tárja elébe legszebb virágait, nem bánva, ha azok égető sugarai és a' boldogság özöne alatt elhervadnak is, hisz' csak kedvese számára növeli őket, növeli könyeivel is, csakhogy szerelmesének örömét szaporíthassa.

Oh lásd, így szeretlek én! mint lelkem mennyországát; szeretlek mint földi üdvösségem teremőjét. Ha téged nem bírhatnák: elsötétülne életem, de kínos éjjelét nem vigasztalnák csillagok; a' fájdalom szét tépné szívemet, és szabadulásérti könyörgésem az átok visszapattanó szavai lennének. — Most tudod, mennyire szeretlek! tudod mennyire bírod szívem, lelkem minden érzeményit. De hátha talán elveszti becsét szerelmem már most előtted, mert tett-szomju lelkednek nem kell érte többé küzdeni. . . . Oh irtalom! mondd, hogy most még jobban szeretsz! Küzdj és tégy ezentúl egy szent célért: a' hon javáért; most küzdhetsz bátran, mert tudod, ha pillanatokra megtörhetnék ifjú erődöt, lesz már most, ki lelkednek új erőt, új életet adhat; 's ha sikere nem lenne fáradságodnak, van rokonkebel, hova fájdalmadat temetheted; van lény, kinek nincs saját fájdalma, csak ha te szenvedsz; nincs öröme, csak a' te boldogságod fölött; ki egy világ szenvedését bírja el addig, míg téged bír!

(Nagy - Károly, martius 2.) Ismét életemnek egy hatalmas átka nyomá le érzéseimet: a' csüggedés, kimerültség. Bármire gondoljak, mindent olly leverő színben látok, nem vagyok képes jelenbenben vagy jövőmben egy reményt, egy csillagot találni, mi egy kis életkedvet szerezne: olly hideg, holt vagyok, hogy vérem mintegy megsibbadva érzem. Lelkem is olly levert, elégedetlen mintha elvesztette volna már türelmét, el forró vágyát egy rokonlélek föltalálására. Martius 2! Egykor azt gondoltam, hogy e' nap reám fogja árasztani a' legboldogabb viszonzlítás minden üdvét, örömét; de csalódtam! e' nap is csak úgy folyt le, mint a' többi, enmagamat ámitva és hitetve. Nem fog ő eljönni, nem fogom őt látni, tán — soká; nem mondhatom: soha, mert ez lehetlen, de tán igen soká, mikor már részünkrol minden veszve lesz, mikor egy élet fog bennünket elválasztani. Tán akkor már nyugott leszek és megadom magam ez életnek, melyben mindig egyedül, egy lelket-tépő, soha ki nem elégített vágygyal kell állanom. 'S ez örök szomju élet engem elemészt, alkárhoztat, míg nem lesz számomra szabadulás. Mit ér nekem, ha mindennel bírok is, mit csak adhata' szerencse, ha a' szerelem boldogságát nem élvezhetem; mit használna nekem egy világ birtoka, ha e' lángoló szenvedély, mi szívemben lakik, nem talál tárgyat, mellyel egyesüljön, melly kielégíthesse. — Önkénytelenül kell a' szerelem hatalmának rajtam uralkodni, nem pedig nekem erővel kikönyörögenem ismeretségét. — Nem érezhetek úgy szerelmet, csak magamat csalom, hogy az érzécsikland, mi kissé elfoglal, ama' mennyet alkotó, dicső érzem.

(Erdőd, martius 27.) Ha eljön ő, sokat kell szenvednem, de örömmel! mert akkor aztán tisztában leszünk egymással; 's ha látni fogom, hogy becsül, hogy, mennyire lehet, nyugott, talán ha övé nem lehetek is, boldogíthatok

mást, mert öntudatom nyugott és szemrehányás nélküli lesz. De hátha még meglehet! . . . Így is lehet végetlen fájdalom életem; mert ha minden szerelmem mellett sem lehetnék képes öt tartósan boldogítani, őt, ki joggal bírná az élet minden örömét. Sőt talán mikor hozzám lenne kötve élete, ő látná, hogy csalódott bennem, 's ekkor találna egy lényt, ki képesebb lenne megfelelni magasztos ideáljának, ki tartósabb boldogságot teremthetne számára, 's midőn ő utána nyujtná ki kezét, én válaszként állanék közte és vágyai között. Ha csak egy szemrehányó kínos sohaját hallanám, megtörnék lelkem. . . . Dicső volna, ha ekkor akaratom szerint meghalhatnék; de a' szív nem szakad meg, míg csak egy erecske van benne, melly szenvedni bír. — Oh ha én volnék az élet, örökre enyém lennék; cserébe minden boldogságomat, gyönyöreimet bírnád! —

(Érdőd, ápril 5.) Már lehetlen, hogy soká így tarthasson! E' megfeszített idegek elpattannak, ha valami változás nem történik, vagy jóra vagy roszra. Nem türhetem tovább! . . . Minden remény, békettürés elhagy. Kedélyem olly izgatott, lelkem ingerültsége olly fokon áll, hogy kell lépést tennem, előre vagy vissza, különben e' merev egyformaság elkábít, és szédülve kell a' kétségbeesés alattam tátongó örvényébe merülnöm. Soha sem hittem volna, hogy valaha illy rettentő helyzetben legyek! alig eszmélhetek világosan, olly kín szakgatja lelkemet, hogy elkábulok örült eszméitől és feledek mindent, mi szerelmem körén kívül esik, minden köteléket, határt, 's még nyomorultabbá teszem megamat. Ez a' szenvedély hatalma! . . . jól tudom, hogy illy szenvedély pokollá teheti az ember életét, 's én mégsem menekülhetek! . . . 'S ha mégis csalódás és nem való az, miért én annyit szenvedek! . . . úgy istenem, hagy megörülnöm, mert csak ez szabadíthat. Ha látnom kellene, hogy csak képzetem csaljátéka az üdv, mellynek elérhetéseért én e' kimerítő harcot küzdöm, akkor . . . ha meg nem örülök, elvesztem lelkem üdvességét, és nem lehetek többé tiéd, istenem! . . . Oh ha már most sem szeretsz, ember! számadásod nehéz, rettentő lesz egykor. — És mégis leimádkoznám a' mennyet számodra, ki a' szenvedély egy alig képzelt hatalmával lelkembe ennyi harcot, ennyi kínt teremtel. Ha tudtad volna, hogy lángszavaid illy irgalom nélkül fogják lelkemet égetni, míg fölemészthetik nyugalmát, minden boldogságát: megkiméltél volna e' fájdalomtengertől. Hisz nem vétettem ellened, miért tettél volna úgy, mint tettél, csupán pajzán, könnyelmű időtöltésből. Pedig ezt akarják velem elhitetni, és ezeknél még sokkal rosszabbakat, de nem! én nem hihetek e' hideg kiszámított szavaknak. —

(Érdőd, április 26.) Tegnapelőtt kaptam tőle levelet. Megmutatám atyámnak. Természetesen nem szabad rá felelnem, mert elvesztem különben szeretetét, mi nélkül pedig nem élhetek boldogan. Hanem följegyzem, mit felelt volna, 's ha egyszer eljön ő, megmutatom neki, ha még . . . —

„Ha egyetlen koczkára bízuk egész életünk boldogságát, 's e' koczka veszt: mi marad akkor? Ha ön szerelme a' koczka, mire üdvességemet fölteszem, 's ha egykor látnom kellene, hogy csak álom, csak képzelet volt az ön szerelme! mi lesz ekkor sajátom? semmi, mi örömet terem; mit nyerhetnék kárpótlásul? gúnyt, megvetést vagy legfőlebb szánakozást együgyűségem miatt, még azoktól is, kik mióta élek, szeretnek; még szülőim sem mondanának egyebet, csakhogy magam szerzem boldogtalanságomat, mert ők ezt jövendőlik most nekem mindig, ha életemet az önéhez kapcsolnám. — Gondolja meg, az istenre és mindenre, mi szent ön előtt, kérem, gondolja meg jól: ismer-e ön engem annyira, miszerint meg lehessen győződve, hogy szerelmem 's birásom önt mindenek felett boldogíthatják? de jól megértsen ön, én tartós boldogságot értek, nem rövid kéjmámort, mi elszédíti a' lelket, hogy észrevétlenül és biztosan ássa meg boldogságunk sírját. Kielégítheti-e ön forró lelkének vágyait egyetlen nő, habár leglángolóbb, szerelme? A' megszokás, és folytonos akadályok nélküli birás nem untatná-e meg önnel a' nőt, ki hogy boldogíthassa őnt, mindenét

elhagyá, 's kinek élelűdvet csak ön szerezhethet? Ezek olly kérdések, melyekre nem esküdhetik meg senki, mert a' jövő sokszor a' leghihetlenebb dolgot is lehetővé teszi; de esküdjék meg ön, hogy szerelme most szent és tiszta minden egyébértől 's hogy hiszi, miként életével egyhatárú szerelme. Akkor, ha ezt megteszi ön, akkor nincs akadály, nincs gát, melly öntől elszakíthasson, akkor jobban nem szerethetem ugyan, mint most, mert ez lehetlen, de imádni fogom és boldogítani önt lelkem egész hatalmával és szenvedélyével!

Ha nem teszi ezt, ugy ön nem szeret; tehát elfeled könnyen és boldog lesz. Könnyen el fogja feledni a' lyányt, ki hideg okoskodással üzé el élvezetlenül a' percet, melly gyönyört, kéjt teremtett volna. Hisz' „már-már elfeledett“ ön, mint versében mondja. Mikor ezt olvastam, önkénytelenül jutott eszembe a' kérdés: ha feledhetjük-e azt, kit mindenkinél jobban szeretünk, csak pillanatra is? és a' felelet kint hozott rám... mert szeretlek véghetetlenül, jobban, mint szóval leírhatni, jobban mint mindent e' világon! Ha el nem jössz is most, ha kerülni fogsz is, mi azért találkozni fogunk még, tán sokára, de egyszer mégis. A' mi elválásunk hosszú, de örök nem lehet. Már most kezded jönni; ha szép lesz az, neked köszönöm, ha fájdalmat adsz bérül, könnyörögni fogok, hogy te boldog lehess, 's ha e' kérelmem meghallgattatik, én sem leszek boldogtalan.

Mikor együtt voltunk, elmondhattam volna önnek mindent őszintén, nyíltan felelhettem volna kérdésére, de nem tehetém ezt egy titkos hatalmas erő miatt, melly visszatartott, kinos sejtellemmel töltvén el lelkemet. Szabadulni akartam sokszor, küzdöttem; de ilyenkor mindig átölelt jégkarjaival, magához szorította forró lelkemet, 's hideg lehellelével elfojtott a' szavaimat, 's ilyenkor látott ön szóltanul, mint szobrot, állani, látszólag részvétlenül, pedig végtelen kint okozott a' harc bennem, 's én félttem még tekinteni is önre, nehogy egy szikrája fájdalomnak átszökkeljen az ön szívébe 's habár egy századrészét is ismerje annak, mi engem majd örüllté tett. Meglehet, hogy ha ismét összejövünk, újra megkisért e' rém, hogy szétzúzza boldogságomat; de már most lesz erőm legyőzni őt, 's kibontakoznom a' sötét fátyolból, melly öntől elválaszt. Merész kézzel fogom meg a' kormányt, melly sorsom hajóját vezeti, 's ha le fogják a' viharok győzni erőmet, elmerülök a' bánat tengerébe, hová engem megszámálhatlanok követnek, míg ember élni fog, miként megszámálhatlanok előzének meg, mióta csak teremtvén ember. De én álmodtam szép bájos szigetről, szépről, mint csak lehet a' boldogság lakhelye, 's mellyen egy pillanat eltörölné száz hosszú év fájdalmát. Öntől függ: megismerjem-e valóságban is e' varázs-szigetet, vagy csak álom maradjon az, bár odadnék érte mindent, mit birtam; öntől függ, hogy az teljesedjék be, mit a' világ ez összeköttetésből jósol, minek neve: kárhozat, szülője: csalódás.

(Erdőd, május 11.) Azt beszélük, hogy itt lesz ő, hogy e' napokban megérkezik. Már három napja, hogy ezt mondják, 's még sincs itt! Én nem is hiszek nekik, mesének tartom az egészet.

(Erdőd, június 2.) Május 16. érkezett meg ő, 's ekkor rövid öröm után következtek olly napok, melyeket nem feledhetnék, bármily hosszú lenne is életem. Annyit szenvedtem tizenegy nap alatt, mennyit még soha. De május 27. kezdődött a' boldogság, melly ismét jóvá tenne egy élet keserűségét. E' napon együtt voltunk, e' nap óta vagyok Petőfi jegyese!...

Ma levelet kaptam Sándoromtól, és szabad neki felelnem. Nem hiába állt sárga rózsza asztalomon, midőn e' levelet kaptam, mert ennek olvasása után az irigység föltámadt bennem, pedig eddig az érzésről semmit sem tudtam. Nem is lehet csodálni, hogy 's is ne? Azt írja, hogy keztyűmet, melyet neki adtam, minden reggel és este csókolja; 's én irigy ne legyek, illy pazarlás föl ne ingereljen! De jól van, én is így teszek; nekem megvannak az ő levelei, 's én ezekre pazarlom azt, mit önéki még nem adtam.

EGY ÉLETKÉP.

Halvány körvonalokban rajzolva.

(V é g e.)

— Jó hírek, barátom! így köszönte be más nap a' gombolyag alakú emberke czimborájához; — excellens hírek, minden ugy megyen, mint előre mondtam, a' tánczmester beleegyezett, nálam fogja tartani tánczpróbáját. Jeanette tehát estvélyeimen tánczolni fog, nem is sejtve, hogy hol van; vendégeimet tanítványoknak fogja tartani, a' gouvernante-ot majd elfoglalom én és a' tánczmester, te pedig szokott ügyességeddel a' kis angyal körül légy; nem, ez nem csالhat! — De már most pénzre van szükség, nekem nincs, neked pedig elég van; tehát csak ki vele, Jeanette a' tied.

— De hátha mégse, hátha csábjaimnak 's helyzetének ellent tudna állni?

— Akkor én veszem elő szokott ügyességemet 's mit szavaid nem bírtak keresztülvinni, azt a' társaság ismert közremunkálásával én fogom keresztülvinni; tudod, példák hathatósabban működnek illy tapasztalatlan leánynál mint pusztá szavak, csak elég ügyességgel legyenek alkalmazva.

— 'S ha ezzel se érnék célzt?

— Akkor előveszem fegyverem legbiztosabbját, elmondom neki hol van, 's hogy jelenléte felfedezésével a város mit fog szólni; e' fegyver ritkán hibáz, nemes vadra szántam csak, könnyüért minek koptassam.

— Feltéve hogy evvel is hibázol — —

— Ugy, ugy nem közénk való, 's le kell mondanod, mit alig hiszek, tapasztalataim megtanítottak már.

— Vagyis inkább aranyaím, nemde?

— Meglehet, te ügyességemet pénzzel pótlod, én pénzedet ügyességemmel, 's a' csere egyforma, sőt hihető, nekem esik a' nehezebb rész, te pénzedért nem veszödöl, jobbágyságod pontosan befizetik, te pedig vígan vagy; de én, mennyit kelle költenem és aggódnom, míg e' tőkélyre tudám vinni; mindenemet reá fordítám, 's ha most befektetett tőkémnek néha-néha egy kis kamatját kivetelem, csodálatos-e előttd? Jeanettere gondolj, és nyisd meg a' tárczáat.

E' csalhatlan igazságú állításnak természetes következménye most is az lön, mi közönségesen volt, és egy szép özvegecske, mi legalább is két család jólétét eszközölhetné — ha ugyan érdemel a' szegénység mást éhenhalásnál — adatott az ügyes barát rendelkezésére.

Néhány nap mulva a' tánczmester próbát vala tartandó tulajdon szállásán — mint ő monda; Jeanette mint legügyesebb tanítványa el nem maradhatott, 's bár a' szülék kissé kancsal szemekkel nézték a' meghívást, de midőn e' közben reá találtak a' mintegy harminczöt éves gouvernante-ra, tökéletesen megnyugodtak, miután erényét a' papa akár ujonnan épüendő házának alapjaul tehette volna.

Aurora, a' gouvernante, a' szépnem azon osztályába tartozott, melyet részemről a' legveszedelmesebbnek tartok, ifjú korában nagyon válogatott 's mikor már meglepte a' választási idő utolsó foka, nem volt kit választania, szóval az aggszüzek osztályában foglalt már helyet, felékesítve osztályának minden erkölceivel és hibáival, ha ugyan a' természet rendes folyamát hibának lehet mondani; és ha vannak kivételek, ezek minden esetre rendkívüli esetek, 's a' természet vétségéből tesznek kivételt, no de Aurora dicsekedhetett azzal, hogy ő e' kivételek közé nem soroztathatik.

Ő minden nap templomba járt, ott legájtatosabb volt, 's a' világért köny-

véből félre nem tekintett volna, kivéve ha valami kis zörej egy arra érdemes újságnak jele lehetett, ekkor se kíváncsiságból nézett oda, hanem — mint sokszor mondá — egyedül tapasztalási vágyból, hogy az eseményből morális lecskét vonja ki azt kedvelt növendéke boldogságára felhasználhassa. Az udvarlást nyilván el nem fogadta; hogy ha tété à tété volt valakivel, mint viselé magát, nem tudom, mert más kárán nem tanulhattam, magamnak pedig kísérleteket tenni soha elég kedvem, vagy — 's ezt szégyenemre kell megvallanom — elegendő bátorságom nem volt. Sokat beszélt tapasztalatairól; de ha valaki az időt előhozta, mellyben azokat szerezheté, udvariatlannak mondta; fiatal éveit gyakran emlegeté, 's ha volt a' jelenlevők közt, ki most is látott arczán nem egészen hervadt rózsát, nem hívé ugyan, de mosolygott, és csintalannak mondá az udvariast, nem mulasztva el ez alkalmat kedves növendékének a' férfiak csapodárságáról rőfnyi beszédeket mondani. Fő becsét pedig abban helyezé, hogy a' város első gouvernante-jának tartaték.

Aurora csinosan, sőt mondhatni fényesen ültözött 's ha a' sétára Jeanette olly ruhát akart felvenni, mi különösen jól állott rajta, megtiltá azt, mert az egyszerűség leginkább illik az ifjú kisasszonyokhoz. Valósággal úgy érzett-e Aurora, nem tudom; de annyi igaz marad, hogy midőn estve felé a' tánczpróbára mentek, úgy tünt, mintha egy kiterjesztett tollú páva sétálna az egyszerű fehér galambbal.

Jeanette szinte megütődött, midőn a' különben elég igénytelen tánczmester lakát olly divatosan bútorozva, olly fényesen díszítve találá, és mikor ebbeli észrevételeit Aurorával közlé, ez abban semmi különöst nem látott, sőt már magát az észrevételt sem szerette, mert néhány másod percet vesztett el általa azon élvezetből, mellyet a' kis emberke társaságában talált.

A' vendégek összegyűltek, 's ha Jeanette csudálkozott azon, hogy egy ismerős arcot sem látott, azzal Aurora csak hízeltgett magának mert tanujelét látta benne növendéke világtól elszigeteltségének, mit ő a' nevelés fő elvének, kivitelét pedig fő erényének tartott.

Jeanette illy nagy társaságban soha sem volt, sajátszerűleg hatott reá minden körülmény, megelégedését még az is növelte, hogy nem volt utalan kitéve Aurora megjegyzéseinek, 's azok helyett most egy csinos ifju embertől olly sok szépet hallott, hogy némi kétely támadt benne a' színek hűsége iránt, mellyekkel a' gouvernante a' férfiakat festeni szokta, 's mellyet az épen most látszott in praxi bizonyossággá változtatni, azon számtalan kézesókok által, mellyeket Hajlóczy Kilián tánczmestertől egész resignatióval elfogadott. És itt meg kell jegyeznem olvasóim kedvéért — ha ugyan idáig eljutottak — hogy a' tánczmester két française-nél többet nem igazgatott.

Mialatt a' gouvernante illusiójában ismét egyszer ifjú éveinek virányain sétálgatott, azalatt a' szép vis à vis-t sem mulasztá el. Jeanette szíve egész örömében hallgatá a' bókokat, mellyek szunnyadó hiuságának — mert ugyan mellyik nő ment ettől? — magvát csirává fejleszték. Örömmel ígéré meg, hogy a' jövő tánczpróbán kizárólag a' kedves udvarlóval fog tánczolni, csak eljövételét Auroránál legyen szíves kieszközölni. Ennél könnyebb semmi sem volt, ezt a' tánczmester magára vállalá, 's így történt, hogy ezután a' tánczpróbák szaporodtak, Jeanette és Aurora pedig soha sem hiányzottak. — — — —

Mennyire igazolta a' következés a' kis emberke jóslatait: világos abból, hogy a' tánczmester és Aurora együtt vettek búcsút a' kapufélfától; a' szülék pogányul áldák ezután az illyen tánczpróbákat, 's Jeanette — a' kék szemű szép Jeanette arczán a' rózsák elhalványultak, a' gombolyag alaku ember pártfogója bőkezűségéből jelenleg is ad hasonló mulatságokat, 's a' tánczpróbák olly közkedvességet nyertek, hogy kivált a' farsang körül majd minden utczában egy egy rendeztetik.

Évek multak el, és én minden reménységről lemondtam már, hogy a' nagy hírű tánczmesterrel még egyszer találkozam; — azonban fedjék el a' fellegek bármily hosszú időre a' napot, végre csakugyan valamely szakadáson kibukkanik, 's bizonyossá teszi az embereket, hogy még el nem enyészett; így történt Kiliánnal is.

Véletlenül egy vidékre jövék, melyet a' legjobb geographicus tudományom mellett sem tudnék megmondani: vajjon Magyar- vagy Erdélyországhoz tartozik-e, 's egy jó barátom szívességéből medveadászatra levék hivatalos. Korán reggel minden felkészült 's már indulni akaránk, midőn messziről egy circinus formát látok felénk közeledni, mellynek elején csak két ágát vettem észre ollyformán mozogni, mintha egy láthatlan kézzel földmérésre lett volna alkalmazva; de midőn ez alakban a' tánczmestert ismerém meg taplósapkával a' fejében, 's puskával a' hátán, bámulatom olly nagy volt, hogy azt csak az összes vadásztársulat egyhangú hahotája volt képes felülmulni.

Alig tudott a' hozzá intézett kérdésekre felelni, 's a' sok közül csak azt vehetém ki, hogy Aurorája csak azon okból nem kísérheté el, mivel jelenleg egy nagyobbyszerű nevelési munkával van elfoglalva.

Vége e' víg zsbaj közt elértünk a' kitűzött helyre; minden puskás a' vadászat szabályai szerint elállítatott, ezek közt a' tánczmester is. De miután a' rendezőnek nem volt épen nagy fogalma egy tánczmesteri bátorságról, két markos oláh puskást állított közelébe, hogy a' netaláni veszedelem idején részen legyenek.

Kilián a' hajtás előtt elég csendesesen viselé magát, de midőn a' hajtók zaja füleig elhatott, nem tudom: bátorsága túlsúlyától, vagy más valamitől készítetve olly sajátzerű bakugrásokat és prűszköléseket vitt végbe, hogy a' két oláh egyike szükségesnek látta hevén valami keveset mérsékelni; — hogyan akarta e' szándékát véghez vinni, nem bizonyos, mert mielőtt ezt tehetne volna, egy jókora medve őt megelőzte, 's mintha tudta volna: kivel van dolga, hátulsó lábára állott, 's a' tánczmestert oldalba szorítva egy új nemére a' táncznak látszott őt tanítani. E' jelenettől meglepetve az oláh sem tudott magán másképp segíteni, hanem megfogta a' medvét hátulról, 's hol előre hol hátra, mozgottak hárman a' mint vagy az oláh vagy a' medve ereje kapott némi túlsúlyra.

Ezen tánczpróba, hogy meddig tartott volna a' jó ég tudná meghatározni, ha a' másik oláh közbe nem veti magát 's a' medvét reá tartott puskájával a' közepéből ki nem lövi. Hasztalan volt azonban minden erőlködés, a' barátságos oldalszorítás olly nyomatékos volt, hogy Hajlóczi Kilián a' tánczmester, három nap mulva ez árnyékvilágból kitakarodott.

És ezek mozgalmas életének csak néhány, és halvány vonásai, kimerítőbb tudósítást tán Aurora adhatna, ki újlag a' nevelés tetteleges terére ment által, miután munkái által hírét elvonultsága alatt is fentartotta, ő most egy számtalan tanítványokkal ellátott nevelő-intézetet alapított, mellyben holmi haszontalan női foglalkozások helyett a' honszeretetet magyarázza nagy reményű növendékeinek.

Bánffay.

LEVELEK JÓKAY MÓRHOZ.

III.

(V é g e.)

Déli 12 órakor csengetés hívja össze a' vendégeket társas ebédre. Egy teríték ára 30 p.kr. Miután a' fürdőbe szándékozókát igen érdekli tudni és ismerni az élelmezés — vulgo koszt — mivoltát is, jónak látom megérteni, hogy ez igen jó, vagy — hogy vendéglős uram, kinek neje ügyesen gazdasz-

szonykodik a konyhában, el ne bízza magát — legalább meglehetősen, kivéve a gyümölcsöt, melyből mintegy szántszándékkal a legrosszabbat keresték ki mindig. Eleinte ugyan vendéglős úr is úgy tön, mint az egyszeri gazdasszony, a ki 12 vendéget várt, 's csak nyolczra készített fekete kávé, gondolván, hogy négy úgy sem fog közölni inni, és ezt az áldott kedélyű vendégek békével túrték; ha például 20-an ültek az asztalnál 's valamelyik közölni két darabka húst talált kivenni: az utolsónak csak az ugynevezett garnirung-ot tevő zöld petrezselyemből maradt néhány szálacska; történt azonban, hogy később egy pesti úri embert hozott a sors Harkányba, 's talált a szerencse utolsónak vehetni a tálból, melyben, midőn a legdúsabb képzelet segítségével sem láthatott semmit is, elővette gazd'uramat 's újra megtöltötte a tálat. Ezt a vendégek serege először illetlennek tartá, később azonban, miután közölni akart valamelyik utolsó venni a tálból, és szinte nem talált semmit, igen méltányosnak találták a pesti úr követelését, 's miután magok, nem tudom: nem mertek, vagy nem akartak szólni, ezt kérték meg, 's a lapos tálban néhány percz mulva ízletesen párolgott az étel, mely estvére, vagy másnap bizonyosan más alakban és név alatt mutatott volna be a közönségnek. E' nap óta felnyílt a vendégek szeme, kezdék átlátni, hogy pénzökért van joguk követelni; többet kezdtek enni, mi rövid idő mulva is már igen jó hatással volt rájuk. Estve mindenki étlap szerint evett, mérsékelt áron.

Ha valamely idegen jőne Harkányba, bizonyosan azt hinné, hogy a pinczerek az urak, 's ezek a szolgák. Sehol arrogansabb, büszkébb sőt gorbább embereit e' fajnak nem láttam, mint itt. Szerencséjének tartsa minden vendég, ha valamelyik közölni ismételt felszólításokra leereszkedik neki egy adag ételt hozni 'stb. Harkányba érkezvén, néhány divatos, aranyóra-lánczok- és gyűrűkkel halmazott fiatal embereket láttam, kiket nem ismerhettem ki, míg végre kisült, hogy pinczerek. Megijedtem tőlök, nem szeretem az efféle gavallérokat, féltem duplán fogó krétájoktól — pedig egyik közölni olly száraz volt, hogy a lélek is csak hálai járt belé — de szerencsémre nem éreztem számoló-tehetségök súlyát, mert más vendége voltam. Ezen emberek is úgy jártak mint a vendéglős; azon pesti úr — kit vendégtársai eleinte házsártoskodónak neveztek — ugyancsak derekasan megmutráta őket, mások rettentő példájára, a vendégeknek pedig kimondhatlan örömére.

A' társas-ebédnél igen kevés hölgyet lehet látni, minek Hübneren on dit szerint az, hogy harmadéve vagy mikor vetődött ide egy affectans úrnő, kinek derogált az ebédre megjelenni; melly példát aztán mohón követé a' nobelnek látszani akaró fehérnép serege. Ebéd felett a' legnagyobb égalité uralkodott, melly abból állt, hogy mindegyikünk sorra vett a' tálból; a' ki mást kínált meg, mielőtt maga vett volna, egy garast fizetett, az így begyűlt garasok a' fürdő szegényei közt osztattak el.

Harkány vendégei magyarok- és leginkább szerbekből állnak, melly két faj azonban igen szépen megfér együtt, 's ha nem társalognak egymással, legfőlebb az az oka, hogy ezek a' magyar, azok a' szerb nyelvet nem értik. Különben a' vendégek — nincsenek is olly nagy számmal, az igaz — igen hamar ismerkednek, 's jó harmoniában élnek, a' mennyiben idejüket mindig együtt töltik és egy társaságba olvadnak össze.

Harkány legclassicusabb helye az unalomnak, mert itt multságokról, kirándulásokról szó sincs, hacsak nem találkozik a' társaságban egy izgató, ki nagy fáradsága után illyesmit nagynehezen létre hozhat. De ezzel a' türelmes vendégsereg mitsem gondol, belé szokik az egyhangú életbe 's megnyugtatja azon sejtélem, hogy ennek tán mindig így kell lenni; a' napi rend hétfőn, mint a' hét első napján, ez volt: reggel 5 órától 8 vagy 9ig fürdés, nyugalom és reggelizés, ezután séta a' ligetkertben (park) 10 óráig, 's most délig a' kártyaminden speciese, 12 órakor ebéd, félkettőre ennek is vége, ekkor fekete kávé a' kávéház-

ban, egy kis birbics, lotteria, billiárd és politisálás, később ismét kártya, 4—5 órától kedve fürdés, félhetre magyar arena, 8 órakor esteli, 9-kor da capo kártya, — mi azonban ritkán tartott reggelig — végre alvás. Kedden ugyanaz, szerdán szinte, végre csőtörtők-, pénteken stb detto.

Ezen programból láthatja a' kedves olvasó, hogy Harkányban el nem vendik erejét a' multságok tarka ezrei, 's hogy inkább édesen fog unatkozhatni, mintsem magának az élvezetek által ártani; de mind a' mellett ne méltóztassanak e' miatt elijedni, 's komolyan meghatározni, hogy Harkányt soha még csak meg sem közelítendik, mert mondtam, hogy a' kellemes időöltés megteremtése mindig magától a' társasaságnak véralkatától függ, 's ekkor nincs multság. melyet az ember ne élvezhetne, nincs unalom, melytől meg ne menekülhetne. Így történt az idén is. Néhány víg czimbora felriasztá merengéseiből a' méla vendégseréget, 's így az unalomnak lassanként nyakát kezdtük törni, mások rettentő példájára.

A' ligetkert, mely a' fürdőházat körülövedzi, igen csinos sétány, vagyis akár rá járni, igen csinos sétány lehetne, ha tudniillik művelésére több gond fordítatnék; ha a három szegben elnyúló hosszú fasor közti út finom kavicssal terítetnék be, 's egy kissé nyerges lenne, nehogy a' víz eső után néha két három napig is megálljon rajta; ha a' sűrű fák közt levő szinte kavicssal leterítendő széles utak készíttetnének, mert most az a' baj van hogy a' nap melegebb részében a' fasorok közt a' nap heve, amott pedig az utak hiánya miatt nem sétálhatni. A' mi elég baj. Csakhogy perse, egyszerre nem lehet mindenről gondoskodni; majd megszerez még ez is valaha.

Valamint minden más, úgy a' harkányi fürdőből sem hiányzik a' zene, mely vendégei kedélyét felvidítsa, 's épen ez volt az igen nagy baj, mi miatt néha nem is alhattunk. hogy a' urodalom ez idei saisonra a' Pécssett meglepedett úgynevezett „Berg-Knappok“ egy részét fogadta fel, kik mondhatni jó fizetésért reggel 9-től 10-ig, és estve 6-tól 8-ig a' sétatéren működtek; az úgynevezett üdvözlő és bucsuzó éjizenék, és ebéd feletti kornyikálás külön jövedelemforrásaik lévén. A' jó zene tagadhatlan fűszere a' fürdői multságoknak, de szükség, hogy jó legyen, és ott hol a' vendégek nagyobb része magyar, magyar is. A' rossz zene kivált ha hozzá még német is, nem hogy mulattatná, sőt egész az undorodásig untatja az embert, 's így voltunk mi ezen németekkel is, kik bármennyire látszottak iparkodni, még a' legszebb magyar nóták hangjeleiből is polkát vagy waltzer játszottak, 's kis hija volt, hogy kétségbe nem ejték a' közönséget. Nem ér az semmit, édes urak! Harkányba magyar, czigányzene kell; láttatok és tapasztalhattatok a' hatást, melyet Szekrényesi derék pesti cigánybandájának keresztütlutaztatási működése szült. De hiszem is, hogy a' vendégek kijelentett elégtelensége utat jelölt a' németeknek, 's hogy jövő évre cigányzene mellett csárdásozhatunk egy-ketőt a' hazáért. Legalább volt róla szó.

Az idén Chiabay színésztársasága is Harkányba vetődött, 's még az idegen ajkú közönség által is kitelhetőleg pártoltatván, meglehetősen folytak napjai. — Jelen alkalmat a' vidéki színeszetről, 's vidéki színeszek megbírálásáról nézeteim előterjesztésére készültem használni; miután azonban Sepsy Károlynak a' „P. Divatlap“-ban megjelent cikke folytán hosszasan fogok e' tárgyról szólani, jelenleg hallgatók, 's csak azt mondom el: miként a' fentebbi társaság többnyire vígjátékokkal kielégítőleg mulattatá a' közönséget, 's hogy Szilvási Eliza komika- és Szuper kamikusra, ki azonkívül a' féltékeny férjek szerepét is élethiven játszsza, a' succrescentia dolgában árva nemzeti színház is kiterjeszthetné figyelmét.

Ha megemlítem még, miként ünnep- és vasárnaponként, Harkányt az ideseregő vidékiek, ezek között sok szép hölgy, élénkebbé, 's kevésbé unalmasá teszik; továbbá hogy a' fürdői közönség annyiszor tánczol hetenként.

mennyiszer tetszik, úgy gondolom, mindent megírtam, mit akartam, 's ha történetesen megfeledeztem volna valamiről, jövő levelemben, — melyben a' reám nézve feledhetlen emlékü — Dráva vidékről irandok talán kevésbbé hosszadalmasan mint eddig, helyre hozom hibámat. Isten veled!

Friebeisz.

NEMZETI SZINHÁZ.

Oct. 13. Tudor Mária.

Oct. 14. F i a t a l n a g y n é n e. 2-szor.

Oct. 15. B á j i t a l.

Oct. 16. Kérek két pengőt kölcsön. Egy felvonásos francia vígjáték. — Ezután Paquita ballet 2-dik felvonása. — E' vígjáték egyike azon apró farceoknak, melyek az örökké hullámzó francia társaséletnek élénk visszatükrözései 's melyek a' párizsi másodrendű színházakban feltűzátával kerülnek folytonosan elő. Ott hol hasonló darabocskák rendesen egyetlen kedvelt személyességii színészek által vitetnek, mint p. o. a' Porte st. martini színházban Lemaitre, vagy Gymnase-Dramatiqueban Bouffé által, a' többi játszó személyek pedig csak alárendelten csoportozták ez egyet körül, az élvovár francia könyvnyen nélkülozi a' jó vígjáték kellékeit, ha csak ezen egy kedvence mellett kellemes estéjét megszerezhetette. Kétségkívül legrosszabb szindarab az, mely olly merő vakeseteken hömpölyög, melyeknek egy ember ártatlan áldozatja. De ez mitsem tesz hasonló színműveknél 's a' francziák Voltaireökkel azt tartják: „Tous les genres sont bons, hors le genre ennuyeux.“ — Az a' kérdés már most: először illyes áthozott vígjátékok beillenek-e társadalmi viszonyainkba annyira, szerkezetök 's tartalmuk iránt szinte olly elnézők lehetnénk mint a' párizsiak — nevezetesen az ottani köznép, melynek hasonló színművek leginkább irvák; 's vannak-e másodsor színészeink közt olyanok, kik illy apró férczműveket végig érdekesekké tehetnének? — Az elsőre, e' vígjátéknak társas életünkhozi illesztésére nézve, meg kell vallanunk, miszerint nálunk is vannak szinte fiatal emberek, kik vagy hon hagyák erszényöket, vagy mint a' darab hőse mondá, mivel a' lakásába törő tolvajok pénzüket nála nem feledék, olly szándokkal mennek bálba, hogy élvezendő multságukat bizonyos coup de hasard-ok által vásárolják meg. De a' parasit fogások gyakran csak újabb meg újabb botlások- 's zavarokba bonyolítják őket. Kár hogy a' pénz hiánya miatti zavarok e' kis farceban olly sűrűn kerülnek elő, miszerint bajos elhinnünk, hogy azokból két tallérral — mellynél többet a' darab hőse nem zaklat — ki lehetett volna menekülnie. A' sok zavarának vége — csakhogy egyszer már megszűnjének — az hogy a' darab hőse egy igen haragos 's féltékeny férj által, kitől neje miatt minden igaz ok nélkül egy egész éjen át gorombáskodásait kelle eltűrnie, engesztelésül annak gazdag hugát nőül kapja. — László a' pénzben szűkölködő iparlavagot 's kétes helyzetében leleményes élvenczet könnyed vidorsággal 's igen ügyes felfogással személyesíté. Valamint a' többi kielégítőn működők közt Szentpétery (a' féltékeny férj) különösen érdemlett köztetszésben részesült. — Paquita baletben az e' lapokban már többször kiélezelt ügyetlen entrechats 's parodiált komoly magán-, kettős-, hármas és összesugrandozásokról, az ez este is szóról szóra áll.

Oct. 17. Szökött katon a.

Oct. 18. Ernani.

Oct. 19. Mac k b e t. Dráma Shakspearetól. Egressy a' czimszerepben. Classicus mű classicus előadása.

Oct. 20. Kérek két pengőt kölcsön 2-szor, és Robin orvos.

Oct. 21. Borgia Lucretia. Opera 3. felv. Donizettitől. Nem épen

kedvezőleg meglepő operai előadásoknál színházi közönségünk azon szeszélye (?), miszerint azokban a' legjelesebbet, a' zenekart, soha figyelemre nem veszi; míg ellenben az éneklők közt sokszor épen a' legkevésbé kielégíthetőket tapsolja meg. E' tekintetben közönségünk izlését igen betegesnek mondhatjuk, mert olyan az valóban mint beteg ember, ki rendesen csak azon test részét veszi észre, melly organismusában leginkább hibít. E' mai operában is Hesz Róza tetszett leginkább, holott szép szerepének (Maffio Orsini) fényoldalait, az első felvonásbeli románczot 's a' népszerűvé vált kedves zengzetű bordsalt nem csak minden intensív erő 's tűz hiával: de szűk hangköre miatt majd egy terzzel mélyebben, majd magasabban téve éneklé, mi a' melodia eredetiségéből sokat elvont. Azonban vigasztalhatjuk magunkat egyelőre Albonival, ki a' H.-ról maradt hibás reminiscenciákat majd kiköszörülendi. Schodelné a' ezímszerében igen szakmájában van; de az egészen is hangtehetségéhez 's ének-készültségéhez van mérve, mivel abban a' dramai tulnyomó 's a' szövegnélküli solfeggiók igen gyéren vannak elhintve. Nem hallgathatjuk el azonban a' tetemes hibát, mellyet Sch. elkövetett, midőn az egyetlen ékesített magándalt (bravour-arie) — bizonyosan hanyatló hangjábani kevés biztosság miatt — kihagyván, helyette azt téve be, mit az opera elején kelle énekelnie. Ezen aria halkmenetű andantéje ide — fia megmérgezésén való felzaklatott indulatait zenében olly szépen visszatintető gyönyörű finale helyett — sehog' sem illett. Bognár (Gennaro) egyetemes részekben, hol kiáltoznia kellett, mint a' 2-dik felv. végéni kettősdalban: „Te mérget ittál“ tetszett, kevésbé az operának lyricalbb részeiben. Füredy volt egyetlen, ki saját erejéhez mérve ez este egészen kitűnő volt. A' karok — főleg a' férfiaké — megszokottan jók, azaz: igen egybevágók 's erőteljesek valának. Sz. G.

Oct. 22. Ruy Blas. Drama Hugo Victortól. Komlósy Idának igen szép ruhája volt.

Oct. 23. Házasság XV. Lajos alatt. Egyike a' legjobb korfestő francia színműveknek, grell, bizarr vonalmai ugyan kirának saját mostani társaséleti viszonyaink alapszínzetéből, de az egésznek következetes menete mégis csodálatos valószínű menetben bírja tartani az egészet. Az ember egyelőre meglepetik azon viszonytól, mellyben egy férj és nő éltek a' luxuriában nagy király korszaka alatt, midőn házasságuk első napján bevallák egymásnak: hogy mást szeretnek 's e' szerelem fölött kölcsönösen, szemrehányás vagy féltés nélkül megalkusznak; de később kiengeszteli a' kedélyeket egyfelől a' férj nemes lovagiassága, másfelől a' klostrom-növelte nő tapasztalásnélküli ártatlan volta 's a' mint megszeretése őket lassanként a' közönség, úgy kell önekik is szükségképen egymásba szeretniök hazasságuk után. Furcsa, mikor az ember a' feleségébe belé szeret. Furcsa és kimagyarázhatlan.

Oct. 24. Párizsi rongyszedő. Tizenhárom felvonásos dráma. Az ember nem győzi számlálni a' fölvonásokat 's a' darab közepén rendesen nem tudja: hány mult már el és hány van még hátra.

Oct. 25. Esernyő és bérkocsi és Humoristicai tanulmányok. Amaz élénk, végig mulattató kis francia vígjáték, ez pedig német Posse ohne Gesang. A' francia jelleművek rendesen jobban rá illenek színészeinkre, mint a' németek. Amazok bárha néhol magyarrá vannak is húsosítva, életszerűek; de a' mi egyszer német, lig-lóg az a' mi színészeink táblabírói nyakában 's olly formán jó ki, mint frakkra a' dolmányzsinór és paszománt. 'S ez dicséretükre legyen mondva. Nem olyan a' német diák, mint a' millyet önök állítanak ki magukból; a' német diákszolga, a' német philister mind egészen másforma vizi-állat. Sem hangjuk, sem arcuk, sem alakjuk nem arravaló önöknek, hogy valamihez hasonlítson, a' mi a' német népéletet jellemzi. Áldassék érte a' minden arcok osztogatójának neve.

MI HÍR BUDÁN?

— Végére, valahára ismét magunk veszszük kezünkbe a' társasélet rajzollát 's nem is teendjük le többé, míg sorsunk jobb és bal keze e' lap kor mányán megtart. Távol valánk imádott fővárosunktól, kenyértermő Csallóköz innenső hegyében szabad levegőt színi. Oh mi szép a' te képed, szent semmitsemcsinálás! a' kit mi édes szabadságnak nevezünk. Ugy van, éljenek, a' kik alusznak! és a' kik fogaikat piszkálják!

Haza jövénk, ismét halljuk dicső Budapestünk lelkesítő hangjait: a bérkocsizörgést, a' vasmozdony anda füttyölését, kávéházi dictiók magasztos robaját, reggel a' „Donauwasser“-t! kiabaló tótot, este a' gőzösök ágyuropogását, reggeltől estig pedig a' munkasürgés miatt zárt ajtónkon kalapáló hivatalos ügyesbajosok mennyei zakatolását, — — 's mind ez olly szép, mind ez olly elragadó!

Első éjjel, hogy árván maradt lakunkat saját személyünkkel ismét benépesítők, mondhatlan hideg nyugtalankodás tölté el keblünket, mintha valamely kísértetes lélek jelenlétét érezte volna lelkem, melly nyomasztó közellété által borzasztja az ellenkező lélek sejtő érzeteit; nem tagadom, hogy babonás vagyok, de ez nem az én hibám 's más bárki is az leendett volna helyzetemben. Hosszas tünődés után rájövök a' kísértetes borzalom titkára. Szobámban rémületes halottszag volt mindenütt elterjedve, ennek érzete volt idegimre olly visszaborzasztó. Eleinte nem akartam elhinni, hisz' ki halhatott volna meg itt? tán csalódom, csak nem rejtettek el szobámba halottat? Félve kerestem össze szobám minden szegletét, mitsem találtam, végre rájöttem, hogy a' halálszag eredete ágyam körül van! Ur isten! Félve tekinték ágyam alá, — semmit sem láttam....; már ágyamban kell lenni...! ugy van, ez volt egészen áthatva a' borzalmas illattól. Fojtott lélekzettel, iszonyatos várakozással vontam le a' leplet ágyamról, — — természetelleni undor vonaglott szívem körül, — — fölhánytam párnáimat, várva a' legiszonyúbbat, mit szem megláthat, — — sehol — semmi. — Kínzó gyötrellemmel kutattam fel ekkor az egész szobát, a' legkisebb helyet, hova valaminek el lehet rejtőzni: ablakaimat kinyitám, füstöt csináltam iszonyút; hasztalan, a' sírbolti mephiticus szag nem távozott, nem gyengült; és tárgy sehol, melynek eltávolításával megmenekülhessem tőle. Pokolbeli kísértet! ki vagy, mi vagy, honnét jössz, mit akarsz? Haláloamat akarod-e megjövendőlni? Desperálni kezdék. Szinte azon gondolatra vetemedtem, hogy a' gyötrő kísértetnek H....r H....d....-ból olvassak fel, 's ha azoktól el nem fut, ugy maga a' Pluto! Hát az egész kísértetes rejtély kulcsa ez. Ágyam mellett van egy csapóajtós láda, mellybe megjelent munkákat szoktam hányni, — segédem a' csapóajtót nyitva feledte, — a' konyhából egy kis fehér czicza bejött, meglátta a' szekrényt, — szerette volna tudni: mi van benne? odament, a' csapóajtót magára rántotta 's ott fudalt.... Szegény kis czicza, hogy' megijesztgetett!

— Nem kevésbé ijesztget bennünket azon hír: hogy Z* úr „Illem“ című drámáját a' Noththeater deszkáira kénytelen vinni. Illyen háladaatlan ez a' nemzet saját talentomai iránt. Nem érdemli e' haza: hogy olly nagy férfiak, mint Z. úr, éljenek benne! Egy perczig sem érdemli.

— M e r m a n n f é n y k é p m u t a t v á n y a i B u d á n. Nehéz földadat ollyszerű előkészített csalódásoknál, mellyek közvetlenül az érzékek által hozatnak elő, a' mesterséget annyira feledtetni, miszerint azok mint új valók tűnjenek fel. — Költészet- 's szépművészetben, mellyekben az érzékek nem egyebek alárendelt öröknél, mellyek a' kultárgyakat megválogatva bocsátják be a' képzelet szentekszentjébe, a' nélkül, hogy annak belsejébe csak be is tekinthetnének, egészen más a' csalódás. Ezekben a' phantasia maga alkotván teremtetett dolgok feletti új szemlekört, mihelyt benne felleli magát, megszűnik a' küldolgokkal köz-

vetlen viszonyosságban lenni 's ekkor ezek már nem egyebek színes lemezeknél, melyeken a' képzelet gyémántján át isteni sugárok törnek meg 's a' világot oly színekben lövellik vissza, mint kinek-kinek képzelet-gyémántja simítva van, 's melyek legszebb nyilatkozatai a' horáczki „est Deus in nobis“nak.

De vannak, mint említém, csalódások mellyekben az érzékeknek van legtöbb részök, 's ezek közé számítom az optikai csalódásokat is. Mert ezek nem egyebek a' természet aprólékos győzelmeinél az emberi érzékek tökéletlenségei felett, mellyekben a' léleknek legkevesebb része van; mert mihelyt az előáll megfejtő tehetségével, a' csalódás köre is azonnal eloszlik. Azonban optikai csalódás alatt mindig csak természetáttalít értvén, minő p. l. a' délibáb is, melly azon látérezéki gyarlóság által áll elő, miszerint a' rezketeg légfelszín tükrében uszó képleteket a' szemek való tárgyak gyanánt ismerik fel; ha az mesterségesen utánoztatik, méltán művészetnek lehet nevezni. Mert a' fén y k é p e k b e n csak követve lévén az optikai csalódás, e' természet titkának visszatüntetése által az ember valódi diadalt ünnepel a' természet tökéletlensége felett, melly minden művészetnek eredete.

Minden képző művészet egyes művei nem egyebek a' természet nagy jelves könyvéből kivett holt anagrammoknál, mellyeknek csak a' képzerő ad értelmet. 'S valamint Jean Paul szerint nem egy szoba-telt légből, hanem csak egész légoszlopnak végtelen magasságából válhatik az égnek kék aethere: ugyszint nem a' szűk térbe szorított fényképek játékszerű egymásutánjánál szerezhetjük meg a' nagy természet dicsőségének eszméjét, sem annak gyors tünedezéseinél, emennek véges érzékeinkkel észre nem vehető változatosságának hű képzetét. Ki e' fényképektől mint művektől ennyit kíván, magában kell hordania azon művészi nézletet, melly oly saját világot tud magának alkatni: miszerint a' két különvált világnak egymással kiengesztelése- 's harmoniaszerű egybeolvasztásából az e s z m é n y i válhassék . . . . .

A' természet optikai csalódásinak utánzásai közt, valódi művészeti alakban nálunk Döbler ködfátyolképei tűntek fel e' nemből legelőször. 'S most azt sokkal tökéletesebben látjuk már Mermanntól, kinek tájképei hasonlítlanul tisztább 's határozottabb körrajzokban és gyorsabb egymásutánban jönnek-mennek szemeink előtt, mint Döblernél. Ugy hogy itt a' képek közti homály-mozzanat, mondhatni, egészen észrevehetlen. A' festési szabatsággal készített 's szép színezetű tájképek kellemesen meglepő ellentétben váltják fel egymást: a' zordon hó-lepte zúzmarázos telet virító nyári élet váltja fel kékes azurral átvont távokkal 's elevenzöld pázsitú előtérrel, majd egy mogorva kolostor belseje merev mozdulatlanságban térdelő lakóival, kiket az ablakon belopódzó hold fénye kísértetesen világít meg, majd egy nagyszerű dom ezer meg ezer, égnek törekvő, szöktámjaival 's mesterséges párkányzattal emelkedik elő. Ugy hogy kevés pillanatok alatt egész microcosmus serege utazik végig előttünk és ismerteti magát azokkal, kik benne nem valának 's kedvesen emlékezteti azokat, kik láták. — 'S mit mondjak Mermann szín- 's vonaljátékáról? Egy szünetlenül megújuló caleidoscop, melly legbájosb színű gyűrűzetekben őríti ki kebelét különféle gyorsaságú 's egymással forgásokban, 's ragadja ismét magába csodás képleteit. Vagy az egész chromatrop hasonlik egy nagy bazsilizkszemhez, melly vakító fényével elszédít, de a' nélkül hogy gyilkoló ereje lenne. Lehete azonban sokak kéjes pillanatainak gyilkolója is, mert a' jó ideig tökéletes sötét színházban, hirtelen fényénél, mint valami tolvajlámánál több gyöngéden egymáshoz hajló fejeket lehete megzavartan felüdülni látni.

Ohajtanók hogy nemzeti színházunk vidáman csillogó légszeszvilága, ha csak egyszer is, elsötétülne közönségünk ragyogó szépeivel Mermann gyönyörű művészete előtt.

Sz. G.

— Rövid időn nálunk is fogják széltére mérni a' lóhúst. Azt mondják, a'

kik nem ettek belőle: hogy nem rosz. Millyen szép jövődő nylik ez által az emeritus gabancsokra nézve, mellyek ez ideig malomhuzásra, hajóvontatásra, 's t. eff. prosai eljárásokra valának hivatva. Denique a' mi századunk é h e s század; a' mibe csak bele megy a' foga, azt megeszi. Erdélyben a' sáskát, Csehországban a' cserebogarat, Chinában a' fecskéfészket, Sziberiában a' medvefaggyút, Lapponiában a' halcsontot, Indiában a' csörgökigyót, Németországban a' kecskebékát eszik meg 's holtig élnek tőle. Miért ne ehetnők meg mi lovainkat; a' szekeret majd húzza a' locomotiv. Lehet idő, mikor majd azt is megeszszük.

E' napokban a' Dunából egy eziüst gyertyatartót halásztak ki. Ehez nem kell commentár.

— Mult hétfőn adá hangversenyét a' nemzeti színházban Leseticzky zongoravirtuóz. Szép fiatal tűz, erőteljes előadás 's technical ügyesség jellemzők tetszéssel fogadottjátékát.

— Esterházy herczeg két gyönyörű szoborművet ajándékozott nemzeti musaeumunknak. Hálás köszönet érte a' távolban is honára emlékező hazáinak. E' művek egyike Venust és Amort képezi; a' másikban azon jelenet van előtűntetve, mellyben Metabus, leányát nyilazni tanítja ellenségére, mind két mű carrarai márványból, értékök közel 20,000 pft.

— Ő fensége a' királyi helytartó a' nemzeti museum képtári örvé Kiss Bálint ismert festézt nevezte ki legkegyelmesebben. Szívünkől örvendünk tisztelt hazánkfia érdemeinek ezen méltánylatán.

— Szeretve említett kir. helytartónk mult héten a' helybeli intézetek és egyletek küldöttségeinek tisztekedései után Bécsbe elutazott.

— Szigligeti új „Renegát“ czimű drámát irt. A' mű, remélljük, hogy nem sokára színpadra kerülend.

— Hugo Károly elhagyta magyar hont. Hír szerint Párizsban fogja adadni Báró és Bankárját 's eredeti franczia színművét „La comédie infernale.“

— Petőfi Sándort e' napokban várjuk széplelkű nejével együtt körünkbe. Mult napokban költő barátunk Nógrád vármegye táblabírájává nevezett ki. A' sors áldásai nem járnak egyedül.

— Alboni nem sokára itt lesz. Ernani serepében is fel fog lépni, noha ezt csak különös kegyből szokta tenni.

— Figyelmeztetjük olvasóinkat lapunkban közlött hirdetményére Vahot Imre bajtársunknak a' „Magyar föld és Népei“ ügyében, mellyet mi is lelkiismeretesen ajánlhatunk az irodalom és nemzetiség minden kedvelőinek.

— Báró Kemény Zsigmond jelenleg lapunkban közlendő öt különemű cikken dolgozik. Előlegesen is sietünk olvasóinkat figyelmeztetni ez élvezetre.

— Jövő országgyűlési levelezője lapunknak, olvasóink előtt eléggé ismeretes Berecz Károly barátunk leend.

— Felvilágosítás. Az „Életképek“ ujdondásának e' lap 16dik számában kedve telt gúnytréfát üzni a' felett: hogy évek óta hirdeti azon kegyes reménységet, miszerint a' magyarhoni postákon ezentul hivatalos nyelvül a' magyar lesz elfogadva, 's hogy ebbeli reménye nem csak mindeddig nem, de jövőben is alig fog teljesülni. Minthogy e' lap tisztelt olvasói közül többen, kiknek még nem volt alkalmok a' postaintézet belviszonyait kiismerhetni, hajlandók lesznek az érintett ujdondász ezen pusztá állításának hitelt adni, tévedésöknek elejét veendő el nem mulaszthatom kijelenteni: hogy a' magyarhoni postaintézet igazgatóságai, még mielőtt a' magyar nyelv országossá emeltetett volna, már magyar nyelven leveleztek, 's nem csak a' nmlgu főkörmánysékhöz intézett felirataikban kizárólag de az alájok rendelt kerüllet postamestereihez bocsátott utasításaikban is nagyobb részt a' magyar nyelvet használták, jelenleg pedig

már tárgyalás alá sem veszik a' postamesterek tisztí jelentéseit, vagy folyamodványait, ha azok nem magyar nyelven költek, egyedül csak a' hivatali számadások 's a' kezelési nyomtatványok egy része az, mellynek még most is, és pedig azon okból kell német nyelven szerkesztve lennie, mivel az ezeket megvizsgáló hivatalok Bécsben léteznek *); hogy pedig a' posta tisztviselők ezekkel — ha meg akarnak értetni — magyarul nem levelezhetnek, az talán nem az ő hibájok. Ha tehát valamely intézetnél az a' hivatalos nyelv, mellyen a' tisztviselők kormányzóikkal viszonti tisztí levelezést folytatnak, úgy a' honi postaintézetnél tagadhatlanul 's már régtől a' magyar az, és nem más, — ezt pedig az újdonság urnak — még mielőtt fent idézett élceit nyilvánosságra bocsátja — nem ártott volna kipuhatólnia; — erre nézve kétségtelen adatokkal szolgált volna számára, 's ka kívánja, most is szolgálhat **). Budán őszhó 22-én 1847 — T o b o r f f y L a j o s, főposta-igazgatósági járulnok.

— Megjelentek: a' Nemzeti Encyclopaedia I. füzete. Szerkeszti Vállas Antal, kiadja Hartleben. — Statusférfiak és Szónokok könyve új folyamatának II. füzete, Szalaytól, kiadja Heckenast. — Magyar-német zsebszótár, összeírta Fogarasi J. Kiadja Heckenast G. — Kisfaludy Sándor minden munkái VII. és VIII. füzete, Heckenast tulajdona. — Magyar és német beszélgetések, Királyföldytől, kiadja Heckenast. — Tacitus Agricolája és Sophocles színműveiből Antigone és Electra, classicus irodalom termékeiből fordítva kiadja a' Kisfaludy-társaság, amaz Szenczy Imre, ez Szűcs Dániel által fordítva. Mind e röviden megemlített művekre visszatérőnk jövő számunkban.

— Megjelentek Heckenast G. költségén Hattyalok, írta Hiador.

K Ü L F Ö L D I T Á R S A S É L E T.

ARANYVÁLOGATÓ. Angliában ismét új gépet találtak fel, melly a' teljes mértékű aranyokat kiválogatja a' hamis mértékűek közül. Nem hiszszük, hogy ez erőmű minálunk valaha nagy népszerűségre kaphasson.

A' „CORSAIRE SATAN“ egész komoly képpel jelenti, hogy Praslin herczeg, nejének gyilkosa, épen és egészségsben megérkezett e' napokban New-Yorkba.

DABCEVICH TOMASO KAPITÁNY. Cattaro előtt, épen azon hegyek alatt, mellyeknek járatlan szakadékaiban a' rabló montenegrinok tanyáznak, fekszik Dobtota falva, mellyet többnyire nyugalomra vonult tengeri hajósok laknak, kik az evezőt ekével válták fel 's tengerhab helyett a' nyugodalmas földet szántják. Nyugodalmukat azonban sokszor megháborítják rabló szomszédai, úgy hogy a' lakosok kénytelenek házaikat minden perczben ostromállapotban tartani. Ez évnek egyik nyugtalanabb éjszakáján Dabceвич Tomaso egykori hajóskapitány álmából szokatlan zajra ébredve, kapja fegyverét 's a' mint ablakán kitekint, udvarát fegyveres férfakkal látja tele, kik mihelyt észre vették őt az ablakban, rögtön gyilkos tüzelést intéztek felé, míg többen a' ház ajtaját erőlködtek fejszéssel és kövekkel beszakgatni. Kivüle csak két hölgy volt a' háznál, egyik neje, másik közel rokona, segélyt pedig távol szomszédaitól csak későre reménylhetett 's így saját férfibátorságára volt szüksége, hogy rég veszélyében magát megmenthesse. Fél óráig védte magát elszántan, a' lölyukakon át a' rablókra lövöldözve, midőn neje, ki az ajtót őrzé, ijedten adja tudtára: hogy a' rablók az ajtón akkora nyilást szakítottak, mellyen át már be-

*) Mi is csak annyit állítottunk. — S z e r k.

**) Mi pedig szolgálhatunk önnek akárhány levélborítékkal, mellyen mind a' bélyeg, mind az ajánlat, mind a' bérmentetés németül és pedig kizárólag németül van följegyezve 's ez a' veszedelmes bökkenő! ön semmit sem bizonyított. — S z e r k.

nyomulhatnak. E' hírre Dabceovich vég elszántsággal kapja handzsárját és pisztolyait 's az ostromlott ajtó mögé állva, kettőt a' betörekvő ostromlók közül megöl 's az ajtónyílást addig védelmezi, míg a' segélyére siető katonai őrsereg a' rablókat elvonulásra kényszeríté. Egyike azoknak, kiket e' viadalban megölt, a' legvakmerőbb montenegroi rabló volt, ki előtte való éjjel gyilkolt meg illyszerű éji megrohanásban egy casselnuovoi házbirtokost.

HEGYSZAKADÁS. Mult hó 14-kén Wallisban a' magas Armannyhegy csúcsa leszakadván, rohantában egy utbaeső háromemeletes házat összezúzott, másikat középen tört ketté 's még két pajtát romba döntve a' Dranse folyamon keresztülugrott. Az első házban alvó 8 ember csodaképen élve maradt 's az egész nagyszerű catastrophá minden nevezetesebb szerencsétlenség nélkül esett meg.

AZ „ILLUSTRIRTE ZEITUNG“ egy nappal előbb mint a' thüringai énekünnep végbement volna, már közlőtte ez ünnepély leírását. Legszébb az egészben az: mikor a' néperzelem nyilatkozatait rajzolja, melyek olyan darabok fölött támadtak, minőket az énekegyesület elő sem adott, nem tartván magát szorosan a' kibocsátott programhoz.

MAAS physicus fölfedezte (?) hogy a' napvilágot villanynyá lehet változtatni.

MAMMUTH. Rauschenberghez közel egy csatorna-ásásnál egy nagyszerű özőnvíz előtti állatesontváza akadtak. A' balgatagok összetörték az óriási csontokat, hogy könnyebben elháríthassák az útból.

ROBIN. A' magia nagymestere jelenleg nagy zajt csinál Frankfurtban egyiptomi bűvészetével; legnevezetesebb műtétele az, mikor saját nejét a' nézők szemei elől egy percz alatt eltünteti, senki sem tudja hová?

A' SÁRGALÁZ. Alig vevé ki áldozatai tizedét az emberiségből a' járvány-typhus, midőn ujra kétfelől támad a' halál angyala az élők fiaira. Egyik öldöklő angyal az éjszokról közelgő cholera, másik a' föld túloldalát pusztító sárgahideglelés, mely kivált az idegeneket öldösi. Tíz idegen közül szabályszerűen elvesz hét! oda érkeztök második hetében a' legnagyobb erő és egészség között támadja meg őket a' halálos betegség; minden előjelek nélkül hirtelen elkezdí fejét fájdtani az ember, hideg borzadály vonúl át tagjain, néhány percz múlva kitör a' hideg, a' bőr szárazon forróvá lesz, az ember tagjai fájnak, mintha össze volnának zúzva; nyolez óra alatt a' láz lankadni kezd, a' bőr nedvesül, a' főfájás elmúlik 's azontul nyugodt passiv állapotban marad a' beteg, érverése visszatér a' szokott fokozatra, bőre citromszínűvé válik, sem éhet, sem szomjat nem érez, és semmi egyéb rosszulletet. Három négy nap alatt azután ellankad, bőre elhidegül, érverése elakadoz 's ha a' betegségcrisise ekkor meg nem fordul rajta, meghal. A' sárgaláz mindig félelmes ördöge volt az újvilági életnek, de olly kegyetlen még soha, mint az idén. Áldhatjuk mi az istent ez óvilágban: hogy bűneinkért e' szelidebb nemével a' hidegláznak látogatá meg vétkes fejünket 's nem tart fölöttünk olly rövid ítéletet!...

SORSJÁTEKOS HIRLAP. A' Jersey Telegraph azon élelmes ötletre jött, hogy lapjával egy úttal sorsjátékot is köt össze, az előfizetési díjért a' lapon kívül ingyen sorsjegyet is kapnak az olvasók, melyért különféle egész 5000 ft. sterlingig menő nyereményekben részesülnek.

— Lapjaink mult számában Benyovszky daljáték ügyében néhány megtámadó szót intéztünk a' Spiegelhez. Ezt tenni, megvoltak okaink, melyek noha nem valának a' nyilvánosság elé hozhatók, mind a' mellett elégségesek voltak, nevezett szeltembeni nyilatkozatunkat szűségessé tenni. Jelenleg azonban a' felfogott ügy érdekébeni méltányos igazság tekintetéből szíves örömet nyilváníttuk, hogy — önként előfejtett bővebb értesülés nyomán — mind azon okok elenyésztek, 's így azon nyilatkozat minden lehető sérelmes czélzatát, részünkről elenyészettnek kérjük tekintetni. —

S z e r k.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

19. sz. — Nov. 7. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

SZATHMÁR-NÉMETHI. Ha hétfejú sárkány volnék, sem tudnám mind azt eszemben tartani, a' mi kisdud városunkban történék — 's bár már gyakran ludakká lettünk, még sincs annyi tolnunk hogy az eseményeket mind megírassuk; azért csak a' főbbekből lássunk némelyeket. Ex ungue leonem. Comœdia-, tragoedia-, fresco- és különösen jó torzképeket szolgálhatnánk; de brr! árva lelkemre saját hátam is borsószik, ha csak rá gondolok is; pedig én jámbor keresztényen vagyok 's nem akarnék senkinek typhust okozni. Azért tehát csak nőjetek kedves kis átlakáim — ti potrohlos alakok — majd lesz gondom rátok — 's majd ha tisztos kövérségekből elveszítitek — hogy e' lapok hasábjait el nem piszkolhatjátok — bémutatlak a' világnak. Adieu, kedves édes galambaim! adieu a' viszontlátásig. — És lón hogy egyszerre annyi mulatató minden rohant ránk, hogy azt sem tudók: melyikbe menjünk 's így egyikbe sem mentünk. Wachscabinét — Langh ur et compagnie a' eszmadia teremben — cosmorama a' piacon; melyet midőn megláttunk volna, nagy lón a' mi szívünknek öröme, kiáltván: itt van ő, itt van ő — nem annyira a' Honderű mint. Sz. J. — per se — mert füstölt — t. i. a' cosmorama. Egy francia szemorvos is volt nálunk, de már odébb állt — jól ért a' vakításához — ajánlható mind azoknak, kik a' világosságot restellik — 's így a' B. Híradó jó hasznát vehetné. — A 10 és 11 éves Dauer növérek — az ujjak gyengesége miatt még elég érzést nem adhatnak elég ügyes játékuknak. — Követválasztásunk megvolt; derék követjeinkhez méltó utasításaink vagynak. — Hanem 'mégis legyenek jók az illetők valahára már lépéseket tenni legalább a' főbb helyek kivilágítására — mert bizony soha el nem hiszik az éjjel utazók, hogy szeretik a' világosságot. — Ideiglenes hídukat elvitte a' jég leve, a' víz; van is láрма, nagy hű hó. Irgalomnak istene! jaj, nagyon sokszor jaj nekem! megsütnek, megfőznek, jaj mit nem csinálnak velem, hogy újságíróvá lettem. — Igen, előttem egy igen szomorú példa — kedves barátom, a' Pesti H. levelezője, ki bolondnak czímezteket — meg van tőle tagdva a' logica és szegény bizony sokat szenved. — A' 19-ik század nagy nevére 's a' 19-ik ezinkotai itazére kérek — ne csináljátok ezt velem, mert én átkozottul restellem az illyesmit, 's tréfából el találok hinni hogy én is bolond vagyok 's aztán per regulam „cuncta licet stultis” meg találok mutogatni, kinél van a' logica. — Fi done! milly csunya az még mai világban is haragunni az újságíróra. Ha hazudik, van hely hol megczáfoljátok; ha igazat mond — hallgassatok hogy bölcsek maradhassatok. Természiünk szűk, azért mi szabályozunk.

Tüzes Laczki.

NAGY KÁROLY, oct. 19-kén. Ki nem panaszkodott sokszor a' sors 's méreg csöppjeinek fanyarságáról, 's viszont ki élvezte mindig a' boldogság üdvkelyhének arany nedvét? aligha egy halandó találkoznék a' világegyetem körében. — És nem csoda! — Ellenerők gyakorolják alkotó és semmisítő hatalmukat a' természetben is; egyik küzd a' másik ellen; — szünteleni surlódás forgatja a' lét teremőt gépét, melynek világkerekére a' durva anyagok tömkelege hordatva, azok nagyobb részét működése közben a' végtelenbe szórja, míg tisztult alakokat idomít azokból. — Így van az emberi kebel a' sorssal: szívünkbe az öröm és fájdalom magvai általa elhintvők, — amaz rózsát hajt, — ez tövisvirágot terem: a' sors mind kettő nedvét kifacsarja és szívünk erébe csepegteti; — csak hogy ebből tíz adagot ereszt, midőn abból egyet!!! — A' sors irgalmatlan vegyész! — E' vegyület keleszti ki az öröm és fájdalom virágai helyett, az önmegadás és türelem erényének aloé százados virágát, melynek diós lehelletű harmatnedve öntözi szívünk; — midőn azt a' földi salakoltó megtisztítandó, — érczkeréknek nemesült idomuvá forgatja! — Hason működésnek van alávetve szellemi életünk; itt a' műveltség geniusa veszi magára a' teremőti szerepet; — eszmésurlódás és csere által hozza érintkezésbe az ész rokon gondolat-szikráit, — mintegy villanygépbe gyűjti az ellenelemeket 's felgyűjtván azokat mint tisztult aranyat adja vissza a' szellem tárházának. — Most térjünk társas körünkre. — A' szellemi élvek, — mint vándor színészek ritkán látogatják meg azt — 's ha eljötték is, futócsillagként tűnedeznek ismét el; — ne de annyival inkább tudjuk méltányolni azok becsét, ha lelkünk általok megváltóként egy magasabb fénykörbe emeltetve, — ollykor üdvözil. — Társas körünk élvsegeny napok után élvdsu napokkal gazdagult, — e' szerencsénket tudatni óhajtom az Életképek jeles olvasó közönségével. Ugyan is folyó hónap 14-kén városunkba érkezett koszorús költőnk, 's az ismeretes kedélydus humoristicai felolvasások derék hőse, Sáro sy Gyula, szellem- és kellemdus neje társaságában, — azon műutazása folytán, melyet némelly írórtársai és barátainak látogatására szánt vala. — Körünkbeni mulatolt kedves utazóink, szendén ragyogó csillagként hintének bájsugárt a' szellemi élvekben olly szegény társas életünk téli fényű napjaira. — Különösen élvezetessé tevő jeles költőnknek köztünk időzését egy roppant „két művész” czimű még egészen be nem fejezett költeményének felolvasása; a' mű általában nagyszerű 's egyetlen, mit eddig e' nemből olvastunk vagy hallottunk, óriás eszmékkel és költői képekkel gazdag az; kivitele különösen sikerült. — Mint nyilvánítá szerző, — az Életképek becses hasábjait szerencsésítendi e' művével.*) E' sorok írójának jutott a' szerencse — kedves utazóinknak városunkbani időzését a' szomszéd Kapponba rendezett kirándulással érdekesíteni, hol a' most készületben levő Károlyi grófok remek sirboltjának 's az előtte közvetlen álló pompás zárdai templomnak nevezetességivel megismerkedtek; — a' gazdagon márványzott 's aranyzott, és a' régi goth iskola bámulatos tökélyű szobrasztatával 's festészetével díszített termek különös figyelmet igényelnek. — Az egész a' szép művészetek gyönyörű öszhangzatát tünteti előnkbe. — Másfél napi mulatás után Szatmárra utaztak vendégeink, — ott Riskó jeles költőnek meglátogatandók. Társas életünk egyebiránt jelenleg szüreti örömeket élvez; a' szőlő fanyar, bora azonban alkalmas korteskedésre, mert Bacchus felkentjei nem irtóznának tőle, ha mindjárt egy sáskatáborot kelene is minden csöppben elnyelni. Azonban a' kor' növekedő civilizatiója e' savanyu speculatiót is hatalmasan tudja motiválni, nálunk már szivarokkal is tractálják a' korteseket, 's nem ok nélkül! — mert a' bornál erősebb hatást eszközölnék, mivel kapadohányból készítvők. — És oh csuda! talán a' szivarozásnak izmos eredménye lehet, még az ismeretes páleczák minden fajának teljes megszakadása is, annyira, hogy a' t. szerkesztőségnek már eredeti példánnyal sem szolgálhatnánk, ha illyen emlékekkel akarnók megtisztelni! — Bizony az a' két sor villogó sisak jámborrá is

*) Vajha minél előbb éldelhetnők olvasóinkkal együtt e' szerencsét.

teszi a' népséget! — Casinónk olvasó teremében egy pompás dísz-írószekrény van köz szemléré kitéve, olly remek-iparmű, hogy eredeti szerkezete valóban meglepő, sorshuzás utján kiját-szandó, — az illetők' pártfogásába különösen ajánljuk, — egy sorsjegy ára egy pft. — Egyébként társas életünk mezeje nem egészen olly parlag, — hol semmi kalászt böngészni nem lehetne; — ezen kalászatra, 's annak az Életképek szépirodalmi szerűjére leendő betakarítására — hogy ha magát szíves fogadtatással biztathatná — magát legalázatosabban ajánlja *)

a' kaszás csillag.

SZABADKA, october 30-án. Politicai mozgalmaink következtében — miket követ- 's erre következő tisztválasztásaink okoztak — egy kissé több élet, mondhatnám, eszmék 's kedélyek forrongása mutatkozott városunkban; természetesen tehát: hogy mind ezek több táncz 's egyéb bacchanáliáknak lettek előidézői, minek a' korteseken 's a' győzedelmes ügybarátokon kívül, sok női szív örvendett elébe. Mult vsárnap pedig: az István herceg fogadására szándoklott, de az öltözet el nem készülte miatt elmaradott polgári katonaság kiállítása ment végbe, mi ismét szép élénkséget kölcsönözött városunk utcáinak. Meggyysin csákó, zöld attila, 's kék-nadrág ezüsttel kirakva, még a' közlegényeknek is — ebből áll a' szabadkai polgári gyalog őrsereg, mintegy 140-re menő tagjaival. Kezdetben csupa mesteremberekből állt ugyan, — mert dusabb bunyevác polgár ifjaink szegyennek tartanak más borbé öltözni, mint szokott fekete mándlijok- 's subajokba; azonban jelenleg már igen sok tisztviselő, honoratior 's kereskedő is csapott fel közből, mi reméltünk engedi: hogy nem sokára az ezred míveltebb osztályuakból is ki fog telleni. És ezt csak az öltözék, a' formaruha fényes hatásának kell tulajdonítanunk! Ugyan a' mondott vasárnap egy tánczvigalmat is rendezett a' polgári katonaság, melly szép öltözékeikről szép fényt is sugárzott vissza, igen szebb nőink arczaira. Ugyan ez alkalommal a' lovas őrsereg állandósítása is szóba jö-vén, igen sokan ígértek felelő tagjaul. Csak aztán szalmaféle lelkesedésünkön ne muljék!! Olasz atyánkfiai kevés szó 's még kevesebb idő alatt alakultak a' város, és ha szükség, 's haza oszlopaivá. — Tel elé megünk 's még nem szálltak meg városunkat a' színészek. Tán érzik ök is, hogy a' tavaszra okvetlen építendő nagyobb szerű színház élvézeteinek nézünk elébe. Bármint legyen, részünkről a' legrosszabb színházat is kíváncsnak találjuk, olly közönségnél mint a' miénk, mellyet házon kívül csak is illy alkalmakkor lehet együtt látni. — A' aztteni nyomdában a' jövő év elejével Szárics Jenőtöl egy munka fog megjelenni: *Lélek t a n* cím alatt, melly Gaal koponyatan utmutatása szerint az emberismeret nagy fontosságú tudományát tárgyalandja. Előfi-zetési ára 2 ft. p.

Man ó.

RÓZSAVÖLGYI MÁRK ÖSSZES ZENEMŰVEI IRÁNT. Alúírt az 1844-ben létezett Nemzeti Kör által Rózsavölgyi Márk összes zeneművei kiadásának előmozdítása végett kiküldött választmány elnöke levén, miután azon kör és választmány feloszlott, és így azoknak többé nem számolhat: köteletségének tartja a' t. közönséget e' művészeti vállalat mibenlétéről röviden értesíteni. — E' zeneművekre az előfizetés úgy volt hirdetve, hogy azok, kik Rózsavölgyi összes munkáira 5 p. forinttal fizetnek elő, 10 füzetet fognak kapni. Eddig azonban csak 6 füzet jelent meg, mert, kiknek szaporodását időközben mindig reméltük, az előfizetők csekély száma 6 füzeten túl nem fódózé a' kiadási költséget, 's minthogy a' kör az ügy-előmozdítása végett csak ne-vét adá a' vállalathoz, 's anyagi pártfogását nem: — a' zeneművek kiadása fennakadt; minek oka nem Rózsavölgyi szerzeményeinek netáni gyöngeségében — mert azok jelességét mindenki meg-ismeri — hanem egyfelől a' magyar zenekedvelő és értő közönség részvétlenségében, másfelől a' magyar műkereskedés nyomasztó viszonyaiban rejlik. Így állván a' dolog, e' vállalat megindítói csak kis részben érheték el azon szép céljokat, miszerint általán véve e' kiadással a' nemzeti mű-vészetet előmozdítsák, 's különösen Rózsavölgyi összes zeneműveit, mint a' magyar zenészet egyik legbecsesebb kincsét nagyobb gyűjteményben egyesítve közre bocsássák, terjeszszék, 's az enyészéttől hazafias buzgósággal megóvják; azon mellékes, de szinte nemes céljokat pedig, hogy a' vállalat hasznából a' szegénységgel küzdő zeneművészt öreg napjaira némileg fölsegít-sék, megvigasztalják, — még kevesbbé érheték el. — Vajha találkoznék a' magyar művészet teh-etősb pártolói között olly egyén, vagy társulat, melly e' félbe szakasztott nemzeti vállalat ki-egészítését nagylelkien eszközölné! — Azonban addig is, még ez netalan bekövetkeznék, hogy a' mondott célokat minél inkább meg lehessen közelíteni, 's hogy a' még el nem kelt példányok használatlanul ne heverjenek: alúírt jónak látja ezeket leszállított díjon áruba bocsátani. Az eddig megjelent 6 füzet Rózsavölgyinek összesen 22 legszebb magyar zeneművét foglalja magában zongorára alkalmazva. Eddig bolti árak volt 4 ft. 30 kr. p. — ezentul a leszállított áron csak 2 p. forintért mind a' VI füzet kapható lesz alúírtnál (Hatvaniutca, Dlanhy-ház 466 sz. a. 's Pozsonyban az országgyűlés elején), és Wagner József műárusnál e' szervitaterén. S minthogy az illy rendkívül olcsón áruba bocsátott példányok árából bejövendő pénz egy része a' még mindig súlyos betegség- 's inséggel meglátogatott, érdemdus Rózsavölgyi sürgetős föl-segítésére fog fordíttatni, 's a' példányok jó keletének esetében a' jövedelem egy részéből a' még hátra levő füzetek kiadása folytattatni fog; — szeretjük hinni, hogy a' nemzeti zenét kedelő magyar közönség részint művészeti, részint hazafiai emberbaráti tekintetből is figyelemre méltatva felszólalásunkat, e' vállalat iránt legalább romjaiban részvétet tanúsítand. Pest, novem-ber 1. 1847.

Vahot Imre.

*) Önnek igen ügyes és finom modorú tudósításait menfül többször, annál szívesebben foga-dandja a' Szerk.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

Nov. 7. Zsidó.

Nov. 11. Országgyűlési szállás.

— 8. Linda. Alboni k. a. vendég, b.szün.

— 12. Mátyás fia.

— 9. Pasquil.

— 13. Hunyady László. Bérletszűnettel.

— 10. Operai egyveleg. Alboni k. a. vendég, bérletszűnettel.

Kiadja Frankenburg Adolf.

Landerer és Heckenastnál

(hatvani-utca Horvátház) megjelent és minden könyvtárban kapható:

A' MAGYAR VÁM

ÉS KERESKEDESI ÜGY,

ÉS ANNAK VÉGELIGAZÍTÁSI MÓDJA.

Irta gróf Dessewffy Emil.

Nagy 8-adrét. Ára 1 ft. 20 kr. pengő pénzben.

Ugyanott megjelent és minden könyvtárban kapható:

FIZESSÜNK!

MENNYIT BECSÜLETTEL ELBIRUNK, MAGUNKNAK, MAGUNKÉRT.

Irta gróf Dessewffy Emil.

Nagy 8-adrét. Ára 1 ft pengő pénzben.

KALIWODA JÓZSEFNÉL POZSONYBAN

(Schmid Ferencz és Busch J. J. könyvnyomdájában) megjelent és általa minden könyvtárban kapható:

NŐK KÖNYVE.

Irta Kolmár József.

8-adrét, csinos borítékba fűzve, ára 1 ft. pp.

„Tapasztalásból tudjuk — így ír a 'Pesti divatlap,' miszerint főképen a magyar nővilág igen kedvesen fogadja Kolmárnak magasztos érzelemmel, költői lelkesedéssel írott phantaziadús czikkeit, melyek leginkább a' női erények dicsőítésére 's a' szív és kedély tisztítására czélozók.“ — 'S a' kiadó meg van győződve, hogy e' nemesirányu 's lehető diszszel kiállított könyv minden magyar hölgyre nézve kedves ajándok leend.

Épen most jelent meg

Heckenast Gusztáv

pesti könyvtáros- és kiadónál váci-utczában
15. szám alatt és minden hiteles könyvtárban kapható:

Státusférfiak'

és

szónokok' könyve.

Szalay László
által.

Új folyamat. Második füzet.

Tartalma : DUPIN — BROUGHAM.

Nagy 8rét fűzve 48 kr. p. p.

Előfizetés 8-dik füzetre 48 kr. p. p.

Hartleben és Altenburger

könyvtárosoknál, Pesten, váci-utca 437. sz.
alatt kapható:

Magyarország 1844-ben.

Regény

Irta b. Eötvös József.

I.—V. füzet 5 ft. pengő pénzben.

Világtörténet.

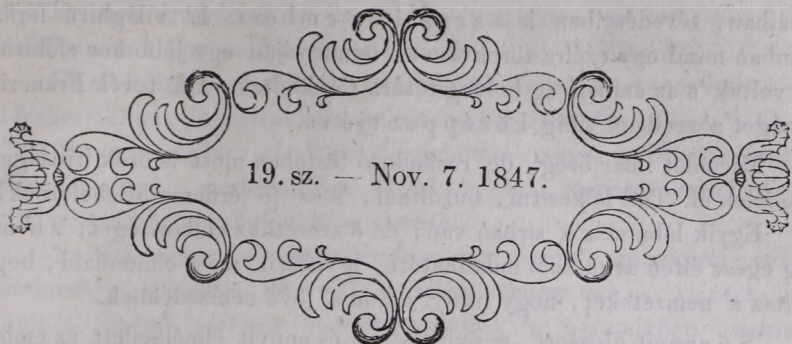
A' legrégibb időktől korunkig.

Irta Bajza.

Nyolczadik füzet 45 kr.

Mind a' nyolcz füzet 6 frt.

19. sz. — Nov. 7. 1847.

MICHELET ÉS A' NÉMET TUDOMÁNYOS RENDSZER.

A' ki Europa nagyobb szerű szellemi mozgalmait figyelemmel kíséri, ismernie kell Michelet műveit. 'S ki e' műveket olvasta, emlékezni fog Michelet megható írmódorára. Michelet-nél minden szó a' melegen érző szív tiszta forrásából csorgedez fel. — Ha van hiba írmódorában, ez csak az lehet, hogy tolla nem képes áradozó keble ömlengéseit teljes hűséggel lerajzolni az élettelen papírra. Ő többet gondol, mint ír, 's innen az elszakgatottság, melly magas eszméinek lánczolatában előtünik. De ezen elszakgatottság is csak látszólagos. — A' ki érezni tud, mint ő, a' ki a' nagy eszméken lelkesülni tud, mint ő: az nem tévesztendi el a' gondolatok lánczolatát, mellyen ő röptül, az felfogandja a' legmerészebb átugrások, kitérések magasabb célját is. Michelet sokszor keveset mond, két rövid szóval felrázza szenderéből képzeletünket, 's felteszi rólunk, miszerint e' megragadó rövid eszme nyomán képesek leszünk felfogni azt is, mit ő ki nem mond, mit ő europai titok gyanánt akar sírjába vinni..... Michelet iratai nemcsak szavakban szólnak hozzánk, hanem sejtelmekben, jóslatokban és gondolatjelekben. Azok értik őt tisztán, kik vele rokon-szelleműek: az avatlanok nem képesek őt felfogni!

De Michelet nemcsak könyvekben tanítja Európát: ő élőszóval is ezereknek hirdeti a' világboldogítás isteni eszméit *).

Michelet már öreg, megtörte őt a' szünetlen munkásság, életerejét kimerítette a' világfájdalom.

Rousseau az ember bűneiben meggyűlölte az emberiséget; Voltaire kigúnyolá az embert, Molière szánakozott rajta; Michelet

---

*) Michelet tanár Párizsban, a' Collége de France egyik teremében hangoztatja a' francia történet legnagyobb szakának tanulságos szavait. Hallgatóinak száma jelenleg is meghaladja a' nyolczszázat.

hibáiban, tévedéseiben is szereti az embert. E' világhírt férfiak azonban mind egy célra törekvének, mindnyájan egy jobb kor előhírnökei voltak 's az emberiség boldogítására törekedtek. Ők tevék Franciaországot a' szellemi világ közép pontjává.

Michelet már öreg, de roskadozó testében most is örök ifjúsággal bíró lélek él. Tud lelkesíteni, buzdítani, 's ez fő érdeme Micheletnek!

Egyik lába már a' sirban van; de ő szereti az emberiséget, 's a' mit még egész éltén át el nem mondhatott, igyekszik most elmondani, hogy tanítsa a' nemzeteket, hogy irányt adjon a' jövő nemzedéknek.

'S ő annyit olvasott, annyit érezett és annyit elmélkedett az emberiség felett, hogy akár meddig éljen, nem lenne képes mind elmondani, a' mit érez, a' mit tud. — Michelet már sok jeleset beszélt, tanított; de keble hullámai még mindig özönként áradoznak. Mert e' hullámok forrása a' szív, 's e' tiszta forrásból szüntelen új hullámok zajlanak elő, míg csak a' mélyen érző szív meg nem reped . . . . .

Kévs tudós férfiú nyert már életében olly europai elismerést, mint ő; de ellenségei is igen sokan vannak. Az elismerés azt mutatja, miszerint e' századnak már szíve is van és az igazság szavait nem engedi visszhangtalanúl elhangzani: az ellenségek nagy száma pedig minden időben a' nagy férfiak egyik ismerjele volt.

Sokan különcznek tartják őt, mert az europai ál civilisatio nagy bűneit ostromozni meri; sokan ábrándozónak tartják őt, mert szebb időkről álmodozik . . . . .

Voltak a' világnak különczei, kik a' korszellemet bírták önnézeteikhez alkalmazni, simítani; és voltak álmodozók, kiknek álmai megvalósultak. — Ne háborgassátok a' különczöket, ne zavarjátok meg a' nagy ábrándozók éber álmait!

A' német systemák elfogult emberei különösen kikelnek Micheletnek előadási modora ellen. Nem tetszik nekik, hogy Michelet holmi rideg systemákhoz szorosan nem ragaszkodik, hanem szabadon ereszti meg gondolata sötét madarait, hogy röpdessenek, csapongjanak, 's ha kell, legyenek vészjóslói a' nehéz időnek! Én Micheletnek egyik bámulója vagyok, 's igen tudok boszankodni, midőn illy egyén felett pálczát tör legközelebb egy német utazó, 's gúny tárgyává akarja tenni a' férfiút, kit a' jó ügy minden barátai tisztelnek. Vannak neki saját honában is ellenségei: de ezek is kénytelenek bámulni e' rendkívüli ember nagy jellemét, 's legalább nagylelkűleg tűrni akarják őt . . . . .

Hazánk földirati fekvése okozza, hogy közelebb vagyunk Bécshez 's Lipcséhez, mint Párizshoz. — Azért mi közönségesen e' másodrendű kútfőkből szoktunk adatokat meríteni a' franciaországi ügyek felől. — Igaz, hogy ez kényelmesebb, mint fölkeresni az eredeti forrást.

Berlini vagy lipcei pápaszemen át nézzük a' szellemvilág közép pontjának mozgalmait, 's innen van, hogy hozzánk akaratunk daczára is át kezdenek szivárogni a' német systemák homályos fogalmai.

De ezen irodalmi hiba hazánkban épen nincs úgy elterjedve, mint némelly német szomszédok szeretik hinni.

Hazánk ifjabb nemzedéke az irodalmi iránynézetekben igen közelít a' francziákhoz, 's hajlani kezd az eredesiség tiszta forrásához *).

'S azért nem lesz felesleges elmondanom magyar szellemű nézeteimet Michelet előadási modora felett. Hadd tűnjék ki, mennyire távol vagyunk mi a' német írók gondolkodási modorától.

Nyilatkoznunk a' közvélemény illy nagy embereiről erkölcsi kötelesség; különben azt véli a' világ, hogy mi is igent mondunk a' lipesei tudósok mendemondáira, 's nézeteikben osztozunk. Hazánkat a' nemzeti hanyagság úgy is oda juttatá, hogy felőle mint önálló ország felől alig tudnak valamit a' nagy nemzetek. Még egyesek sem vállalkoznak, ki e' hont a' külfölddel meg tudnák valódiilag ismertetni. Pedig a' melly nemzet a' világ nagy szinpadán nem mutat életjeleket, az élhet önmagában önmagának; de a' nagy világra nézve meg van halva. Az illy nemzet a' tetszhalál álmaiban szendereg. És tudnunk kell, hogy a' tetszhalál után a' valódi halál szokott következni, még pedig az erőszakos halál. A' tetszhalottat eltemetik; mert nem adja jelét életének, 's a' szerencsétlen akkor ébredend fel, midőn koporsójára ráhányják a' súlyos gönöngyöket 's az anyaföld mélyébe temetik.

Ez szokott sorsa lenni a' nemzetnek is, melly tetszhalottként szendereg, 's a' világ előtt életének jeleit nem mutatja: a' közvélemény előtt el van temetve. 'S a' melly hon a' közvélemény előtt meghal, az csak névben él, 's legfeljebb is óriási polgárhalt lesz, mellynek ereiben a' vér megszibbadott, elállott, megtespedett. . . . .

Elmondom tehát nézeteimet Michelet előadásai felett; mert nem akarom aláírni Meissner Alfréd gúnyos rágalmát, mellyet e' férfit előadási modora felől legujabban közlött **). Nem szabad engednünk, hogy illy gúnyos balvélemények hazánkban is elterjedjenek, ha nemzetünk becsületét szeretjük.

Michelet, mennyire én a' távolból felfogom, előadásaiban is a' lelkesedés embere, mint irataiban. Szabadon megereszti mélyen érző keble áradozó hullámain, 's e' hullámok felett játszva csapong merész lelke fellegző szárnyain. Ő a' lelkesület szent pillanatában átadja magát az érzelmenek, 's meggy hová őt nemes szívének áradozó hullámai ragadják.

Michelet nem köti magát szavakhoz és betűkhez. — Elkezd beszélni 's az eszmerokonság útján felébresztett képek gyakran elvezetik őt a' fő tárgytól . . . . . 's a' mellékeszméket is elmondja; mert ezek egymásból folynak mint a' láncszemek. Illyenkor kebléhez karolja az egész emberiséget, 's vigasztalja, hogy ne sírjon, mint dajka a' kebléhez szorított kis-

*) Lásd az Életképek 16-ik számát oct. 17. 1847.

**) Die Grenzboten. Zeitschrift für Politik und Literatur, redigirt von J. Kuran-
da. 6-ter Jahrgang. Nr. 37. Leipzig, 1847. — 18 sept. „Skizzen aus Paris“
czim alatt.

dedet. Illyenkor ő átanalog az eszmék egész tulvilági birodalmán, felkarolja az egész világot, 's úgy beszél, a' mint a' pillanat ötletei elhatározzák. Szól miről neki tetszik, szól a' legkönnyebb társalgási modorban, 's majd ezerre menő tanítványaihoz úgy beszél, mintha két mindennapi barátjával társalogna. 'S ez az, mit Michelet előadásaiban hibául rónak fel a' német systemák emberei. ....

Ez egyetlenegy bűne Michelet-nek; de ez olly bűn, mellynek minden tudós férfiura át kellene szállani eredendő bűnként. — Mindnyájunknak e' bűnben kellene születni, 's akkor a' tudományok nem lennének elfalazva az élettől, 's az ifjuság örömmel tanulna, mert nem tennék rabbá lelkét az iskolai rendszerek vas bilincsei. És Michelet-től ezek a' mi jó szomszédaink azt követelik, hogy ő kösse le a' rendszerek rideg oszlopához szabad szárnyu lelkét, hogy nyirbálja meg a' szellem szárnyait, 's hangjegyi tactusok szerint hangoztassa a' szív ömlengő szavait. ....

Hisz' az önök rideg systemája meggyilkolná Michelet szellemét, elnyirbálná a' csapongó lélek fellengző szárnyait, kiölné a' szív érzelmeit. .... és mi maradna hátra?

A' lélektelen ajak mondana betanult szavakat és betűket, 's a' rendszer meggyilkolná a' tudomány fő czélját, az ifjuság nevelését. .... kiképzését.

Az olly szellem, mirő Michelet-ben él, önmaga teremt magának rendszert; mert ez a' genie főtulajdona.

Az önök ótestamentomi rendszere vasöltöny lenne Michelet lelkére, melly azt összeszorítná, megölné. 'S tudják-e önök a' német szövetség 38 tartományában, hogy a' tudomány végett van a' rendszer, 's nem a' rendszer végett a' tudomány? — A' rendszer öltönye a' tudománynak, 's ki csak ezen töri fejét, az még kevés áldozatot vitt a Musák oltárára. Önök dicsőségnak tartják, ha jóból-roszból systemát csinálhatnak. .... 's e' dicsőséget mi nem irigyeljük. Michelet alkot, teremt, 's a' ki teremteni tud, az öltözetet is fog borítani teremtményeire. De ezen öltöny nem olly rideg, mint az önöké; ez nem arra való, hogy előlje magát a' tudományt, hanem itt az alak mellékes: fő dolog az eszme, 's eszmékre nézve Michelet-től önök sem fogják elvitázni a' teremtetői mindenhatóságot. Michelet-nek tehát van rendszere, csak hogy ezt ő maga alkotja, 's nem veszi át az önök lélekgyilkoló vasöltönyét, mit önök tudományos rendszernek kereszteltek.

Michelet vezérfonala, melly őt előadásaiban kormányozza, maga az eszme, 's az ő eszméiben nagy rendszeresség van.

Schakspeare azt mondja, hogy az örült gondolataiban is van összefüggés, van némij rendszeresség. ....

Hogy mi magyarok eredeti tisztaságában fogjuk fel e' nagy férfiú tanmodorát, nem lesz felesleges ide igtatnom előadásának néhány szavait. Idézni fogom pedig épen azon szavakat, mellyek miatt őt egy német utazó legujabban a' nyilvánosság színpadára a' rágalom köpenyében akarja állítani.

Mielőtt e' szavakat idézném, ismernünk kell őt és a' körülményeket, mellyek közt ő szerepel.

Michelet előadásait a' párizsi ifjuság nagy rokonszenvvel látogatja, 's e' férfitól tanulja szeretni a' hazát, az emberiséget. Michelet képekben szeret beszélni, mert e' században az igazság szavai sem tetszenek, ha pusztá hideg hangokban mondatnak el. De Michelet-nek itt más célja is van. Ő hatni akar, ő azt akarja, hogy tanórái köznapiakká ne legyenek: képekben beszél, hogy a' magas eszméket megtestesítse.....

(Vége köv.)

Vasvári Pál.

A D A M A N T E.

III.

Büvészek és alchymisták ismernek egy mérget, melly magában használva hatástalan, ártatlan alvószer; de ha egy cseppet belőle egy pohár méz közé öntenek, 's e' mézet fél évig hagyják állani, fél év múlva a' halál italává változik az. Kinek homlokára kennek belőle, iszonyúan megőrül; ki megszagolja, elszáradnak tagjai tőle; ki hozzá ér, teste undok lesz és fekélyes; ki megkóstolja, kínok között halálozik meg, és halállehelletéből rágado pestis támad.

Látjátok, ez a' mérég nem mese! — Van egy indulat, mellyről nem adhat magának senki számot, hogy hol vevé? Szívében hordá-e születése óta, mint alvó szörnyeteget, mellyet bűbájos szem tekintete ébreszte fel, vagy vétlenül lopta magát a' gyanútalan szívbe mint kigyó, melly a' mezőn alvó száján belopózik? Egy cseppet e' méregszenvedélyből a' legtisztább női szívbe, mellyből egykor angyalok olvasták ki reggeli imájakat, 's mint az átkozott ingovány, mellynek fertője az égető nyári naptól csodaállatokat fogamzik, — mint az acadinei kút, mellybe a' ki letekinte, saját élete legborzasztóbb eseményeit látta meg benne, sötét lesz az és iszonyatokkal tele, minőkről józan léleknek fogalma nincs, minőket csak a' lázbeteg háborodott phantasticus álmai mutatnak elő..... Ki még nem ismeri ez indulat nevét, kinek e' soha nem látott képről álmai nem beszéltek, ne ismerje azt meg soha; de ki szívében ez igézetes mérég olthatlan égetését kezdi édes kinnal élvezni, keresse fel azon helyet, hol legjobban meg szokta imáit hallgatni isten, 's imádkozzék szívének meggyógyulásaért, mert örülség, halál és örök elkárhozás magvai vannak abba elvetve.....

Rynn Tamás fél év óta volt nős és mint hitte: boldog. Nejének szépsége ünnepi tünemény volt a' világban, szendesége oltármalaszt férje szívében, ki hosszú életének vég alkonyán kezdé a' boldogság mennyei élvezet ismerni.

Embernek, ki teljes életében sanyarú nélkülözéssel, gyötrő fáradtsággal, gondokkal vesződött, hirtelen a' legédesebb gyönyörteli poharát

emelni ajkaihoz, élvezni azt, mi a' léleknek és szívnék legmagasb öröme, bírni mindent, mit a' legmerészebb fiatal szív bűbajos álmai ígérnek, oh hisz' ez nagyon is szép volna átmenetnek egyik életből a' másikba! Minden gyönyört, mit az ember egy hetvenéves életből félre tett, egy utolsó év alatt végig élvezni s azután meghalni!

Álom, álom!

Pazar fényvel vevé körül ifjú nejét az öreg férj. A' nő fél gyermek vala még 's örült a' szédítő ragyogásnak, melyben mint oltárkép bálványoztatott. Nem volt ohajtása, mely azon perczen, midőn sejteni hagyá, ne teljesült volna. Az egykor olly takarékos Rynn szórta a' pénzt neje legapróbb szeszélyeiért, ki helyzetének újdonszerű ragyogásában a' vigalomzaj mámoradó változatai közt feledé ifjú ábrándjai álmokképeit, mik lelkében olly szépen ragyogtak, mikor még a' gyémántok ragyogásait nem ismeré.

Egyszer egy ritkaság-gyűjteményben egy gyönyörű papagájt látott meg a' nő azon legritkább fajból, mely az emberi hangokat olly híven eltanulja 's annyi elmes öntudatos ösztön-ésszel bír: hogy szinte azon gondolatra lehet jöni, mintha e' madáralakban tán egy elátkozott emberlélek volna rejtve. — Adamante rendkívül megszerette e' szép állatot. A' tulajdonos pedig semmi árért sem akart megválni tőle. Rynn Tamás sohajtoznilátta nejét, elveszni látta arcza mosolyát 's addig hízelve neki míg elcsalta vágyainak titkát, 's másnap neje szobájában volt a' papagáj. Mondják: hogy mesés nagyságú pénzálldozatába került ez uttal a' jó öregnek nejének visszaidézett mosolygása.

Azonban az elkényeztetett szeszélyek örömei nem tartósak. Néhány hét alatt Adamante ismét bús, szórakozott kezde lenni. Méla hallgatagsága, epedő arczzsine, önfeledt sohajai, nem kerülheték ki szüntelen aggódó férje figyelmét. „Valami hiányt érez ismét, gondolá magában, valami után vágyik 's nem meri megmondani; bizonyosan attól fél hogy nem fogja megnyerni.“ — 'S jól gondolá, vágyott a' nő; de vágyait nem mondá meg a' férjnek, 's ez nem tudta azokat kitalálni.

A' nő napról napra halványabb, epekedőbb lett: semmi nem adott neki örömet többé, semmi nem érdekelt 's szemei gyakran ki voltak sírva.

Rynn Tamás szemeit pedig kerülte az álom, mert nem bírta sejteni rejtett okát e' néma, szomjas epedésnek.

Egy álmatlan éjjel ugy tetszék Rynn Tamásnak, mintha nehéz nyögést hallana neje szobájában: meg-megszakgatott élénk fohászokat, mik ugy hallatszának a' néma csöndes éjben, mint melyek haldokló ajkairól válnak el. Ijedten szökék fel nyughelyéről Tamás 's oda sietett a' nő hálóteremébe. Adamante mélyen aludt és álmodott, álmainak kínos jeleneit árulá el néha a' léleknyomás alatt küzdő kebel vad nyögése, néha egyes rebegő szó hagyá el ajkait, értetlen álomhebegés hangja. Arcza éggett, keble szilajon hullámozott, majd néha hirtelen el-elmaradt sebes pihegése, mintha rögtön elhalt volna alatta minden élet, 's ajkai megnyitak és tagjai reszketének.

Beszélni kezdte álmaiban.

— Ah! sóhajta — nem hallod a' denevér szárnyának csapását? . . . . A' fekete éjszakában csillagok ragyognak. . . . Az a' fehér ott az én csillagom, ... ama' sötét vörös ott a' tied . . . . ne közelíts, ne közelíts; megégetsz! . . . . Szivemben égnek sugáraid... A' csillag meg akarja csókolni szivemet! . . . El! ne nézz rám! Feketék szemeid mint a' pokol, 's valami ég bennök, mint elkárhozottak lelkei a' pokolban. . . . Hallod mit mond a' halálmadár? . . . „Bűn, bűn, bűn!“ . . . Bűnös vagy! . . . én is az vagyok... Jer, rejtjük el magunkat, itt meglát az isten. Még itt is meglát. . . . Fekete az éj, szivem dobog, a' csillagok az ablakon benéznek, a' halálmadár sikót! . . . Ah takard el arczomat, ne ismerjenek rám! . . . Ah! Agathodaemon! Agathodaemon! . . . .

Nehéz veríték gyöngyözött a' nő homlokán 's lélekzete rövid volt és szakgatott, mint lázban beszélőké. A' férj azt hívé: hogy neje beteg 's aggódva sietett segélyért. A' mint a' mellékterem ajtaját benyitá, hirtelen egy ismert hang kiálta elébe: „Lassan, lassan, Agathodaemon! az éj hallgat! az éj hallgat, Agathodaemon!“ Lóra volt az, a' papagáj, melly ezt mondá. . . .

Tamás megdöbbenve összeresztette e' szóra. — Mi ez az Agathodaemon? — Tehát e' beszélő állat is eltanulta már ennek nevét Ki ő? Kétségektől kinezva állta meg a' madár előtt mintha ujjabb szavait várná. Az pedig elkezdte egy jó kedvű skót népdalt énekelni és felkaczagott. „Ki ez az Agathodaemon“ kérdé öntudatlanul Tamás, mintha azt hinné, hogy e' madár megérti kérdését. Ez azonban tollai közé húzta fejét: „Brrrrr! hideg van“ monda és lehunyta szemeit.

— Lóra, Lóra! monda hízog hangon az öreg, a' madár fejét reszkető kezekkel kezdé simogatni. Lóra felborzoló bóbítóját 's elkezdte olly hangoztatni, minők az ajtónyikorgáshoz hasonlitanak, azután véghetetlen sokáig püsszegetett, majd sohajtozni kezdte minden képzelhető hangváltozaton, végre a' csókolózás minden nemeit kezdé utánózni a' szende olvadás hangjától a' legszenvedélyesebb csattanásig 's az egészet egy óriási fülfeszítő csikorgással végezé be, mintha ezer ablaküveget körmöltek volna végig egyszerre: 's ötöt hatot kukorított utána nevetségesnél nevetségesebb variatióiban a' gyékényhangoknak.

Rynn félve, fendobogó szívvvel figyelt a' madárra. Ez ismét ujra kezdé a' csókogatást hányini 's mikor belé fáradt, bohó komolysággal sohajta fel: Ah Agathodaemon, te rossz szellem vagy! 's erre felkaczagott gúnyos, hosszú, boszantó hahotában 's végül elkezdé az „O du liebe Augustin“ nótáját fütyülni.

Rynn szörnyű sejtelmek közt hanyatlott egy közel karszékbe. Agyában a' gyanú villámai kezdék világítani az ismeretlen sötétet.

A' madár ujjabb mutatványokhoz kezdé. Úgy tett, mint mikor a' pisztoly felhúzott sarkánya kettőt pattanik 's azután felsikoltott: „Nem szabad, Agathodaemon, ne halj meg; én szeretlek; — szeretlek, Agathodaemon, ne halj meg, ne halj meg, — ne — halj — meg!“ . . . és elkezdé

zokogni, szüntelen Agathodaemon nevét szöve remekül eltanult sirása hangjai közé.

Rynn megsemmisülve tántorgott vissza hálósobájába, és sírt egész reggelig, mint a' gyermek 's fehér hajával törölte könnyeit. Reggel felé elaludt; 's késő dél volt mire felébredett. Legelső, mit megpillanta, Adamante nyájasan mosolygó arcza, ki őt fölkelteni jött. A' bájosan halovány nő leült az öreg ágya szélére, bársonypuha kezeit végig vont a homlokán 's azt kérde tőle, hogy mit álmodott.

— Valami igen rosszat kellett álmodnom, válaszola Rynn, nagyon rosszat: és különös, hogy párnáim nedvesek a' könnyektől, miket álomban kisírtam. —

— Mondd el álmodat, szólt tréfásan a' nő, én majd álommagyarázód leszek.

Holtak szavait hallám — felele a' férj — denevérszárny-csapást, 's halálmadár visitását....; egy élő madárral beszéltem, 's ez olly szomorú történetet mondott, hogy könnyeim fakadtak utána. Álomban azt hittem: vért sirok, pedig víz volt; jó hogy csak álom.

Adamante nyugodtan, meg nem hunyó szemmel, el nem piruló arczezal állta ki férje szilárd, kemény tekintetét. „Ez azt jelenti, felele könnyű mosolylyal, hogy tegnap igen későn ebédeltél.“ 'S hízelve csokolá az öszfürtös homlokat 's szemcibe mosolyga nyájasan.

Rynn majdnem elhívé, hogy álmodott. Semmi gyanúra igazító nyomot nem talált, mely az éjjel hallottakkal egybefüggésben lett volna. Egy párszor titokban Lórát is elővévé, beszélt a' madár tarka dolgokat, de a' tegnapiakról semmit, semmit; sípolt, gyalult, dugókat pattantott szájával, de csókot nem utánczott 's valahányszor Tamás e' nevet sugá neki „Agathodaemon“ a' helyett, hogy utána mondta volna: szüntelen azt válaszolta rá „filou, filou!“

Délután eltávozott hazulról Tamás 's csak késő éjjel jött meg, mikor már mindenki aludt a' háznál. Ez nap látták őt ismerősei először szomorúnak. Arról gondolkodott: hogy miért nem tud az ember meghalni, ha egyszer megvénült? Mikor már senki sem szereti, mikor mindenkinek terhére van, mikor nincs tovább miért élnie . . . . E' gondolattól eltelve ért lakába, búsan, elcsüggedten 's a' mint fáradtan karszékebe rogyott, ősz fejét tenyerébe temetve, nejének kedvencz madara e' szókat kezdé többször elcseregni feje fölött: „Hát soha sem halnak már meg a z ö r e g e k?“

Rémülten riadt fel ültéből Rynn. Mintha saját gondolatja hangját hallotta volna kimondatni. Ah, tehát másnak is eszébe jutott már: hogy ő olly soká él!

„Ha nem jó a' halál, érte kell küldeni“ monda nejének kedvencz madara.

Rynn szívében érzé elfagyni a' vért.

„Tamás szereti a' theát nagyon.“

Hát csakugyan ő!

„Szép volna egyszer zöld czukrot tenni theájába.“

— Irgalmas isten! sohajta iszonyút sejtve az öreg.

„Fehér elefántesont! — csevegé Lóra — fehér szelencze, zöld czukor benne.“ — Hahahahó! — „Agathodaemon, légy átkozott!“ — Hahahahó! — „Jól eltedd, jól elzárd, éjjel tedd a' fejed alá.... Fehér elefántesont szelencze, zöld czukor benne.“ — Hahahahó! — „Agathodaemon, te ördög vagy“ — „Zöld czukor benne.... Ha az öreg nem akar alunni, három késhegyével ebből..... majd nagyot aluszik..... föl sem ébred többet.“ Hahahahó! „Három késhegyével.....“

Rynn Tamás borzalomtól reszketve, fölmeredő fehér hajzatával, kiülő szemekkel, némán megnyílt ajkakkal hallá e' szavakat, tapogatózva közelítve neje hálókamrája felé, lábai meg-megrogytak alatta, lélekzete elfuladt.... Belépe. A' nő aludt. Fehér vánkossai közé hajtá szép szőke fejét. Fehér karja feje fölé volt emelve, újjaival szőke fürteibe merülve, az újjak legszebbikén Tamás jegygyűrűje. Olly nyugodtan aludt, mint ki angyalok felől álmodik. Ajka mosolygott, keblén piros szalaggal volt összekötve a' finom ptyolat. Vánkossain is piros szalagok voltak. — Tamás minden ízeiben remegett, csak azon keze nem reszketett, mellyel az alvó fehér vánkossai alá nyult, ovatosan járt alatta kezével, ujjai már épen fejecskéje alatt voltak. Hirtelen egész teste összerázkódék, csak keze nem, melly egy sima hideg szelenczét tapinta meg. Elővonta azt csöndesen. Szép kis elefántesont szelencze volt. Odalépett az éjlámpához, felnyitá a' szelenczét, benne apróra tört zöld por volt látható, mellynek szaga hasonlított a' keserű mandolaéhoz. — Istenem, istenem! sohajta Rynn. A' nő erre megfordult álmában, kinyujtá karját 's ajkaihoz ölelve fehér vánkossát, megcsókolá azt 's e' nevet suttogva: Agathodaemon, ismét tovább aludt.

Tamás kétségbeesve távozik el saját szobájába 's reggelre halálkínok között találtatott ágyában, a' neki szánt mérget mind bevév, a' szelenczét pedig elégette.

..... De még sem halhatott meg, ügyes orvosok kiragadák őt jóltevő halála kezéből 's visszaadák életét. Oh minő nyomorú életet adtak vissza neki.

Midőn legelsőbb fölnyitá szemeit, fényes reggel volt, a' nap besütött a' zöld ablakfüggönyökön, a' kertben énekeltek a' madarak; ő fel-emelte fejét és kérdezé: „Hát soha sem lesz már reggel? meddig fog még ilyen sötét lenni? nyissátok ki az ablakot, vagy gyujtsatok lámpát, nem szeretem e' sötétséget.

A' boldogtalan a' mérge hatásától örökre elveszté szemei világát! Nem halt meg, hanem megvakult.....

IV.

Igy élt még egy hosszú hónapig. Minden este azon gondolattal hagyta magát ágyába vezetni: hogy majd ez éjjel meg fogják ölni, várta fölébredését az örökéletre 's minden reggel fölébredt az örök éjszakára.

Sokan látogatták; — jóakarató vigasztalók, — kik nem győztek

előtte dicséretekkel halmozni egy gyászba öltözött nőt; ki éjet és napot virrasztta a' beteg ágya mellett, 's kinek hűs kezét gyakran megérzé homlokán a' szenvedő.

Ez Adamante volt.

Gyakran hallá őt az álmatlan beteg hallgatag éjszakákon ágya mellett sírni 's térden imádkozni, gyakran érzé hideg csontkezzein az életfris ajkak forró csókjait égni 's félt: hogy vaksága mellé még meg is örül, mert nem birta kigondolni: hogy miért nem hagyja őt most ez asszony meghalni, midőn halála mindkettőjökre nézve olly jótétemény volna. Mit akarhat még vele?

Egy napon elkezdte Adamante az öregnek mesét mondani. Azt mondta neki, hogy ő hallotta: mikép India belsejében van egy csodatévő szent forrás, mellynek vize visszaadja a' vakok szemvilágát, 's biztatta Tamást: hogy szánja el magát ez útra e' forrást fölkeresni, szemei ismét meggyógyulnak, ő ismét egészséges lesz 's mindketten ismét igen igen boldogok.

„Bizonyosan azt hiszi: hogy a' tengeri útba belé fogok halni — gondolá magában a' vak — legyen úgy.“ — Elfogadá a' mesés tervajánlatot.

Eladá minden jószágát, fekvő vagyonait pénzzel és drágakövekkel cserélte be 's egy reggel hetvenkét éves lakása helyéről neje kíséretében elutazott.

Cadixban egy hajót kifogadtak, a' hajó neve volt Circe.

Ez volt őket Indiákra viendő.

És ez idő óta senki sem hallott Rynn Tamásról többé semmit.

V.

Egy este a' cadixi kikötőben Indiákról jött hajósok regélték tengeri kalandjaikat. Csoport népség állta őket körül, ki kaczagott, ki álmélkodott rajtok, némelyek estebédjüket költék a' piros alkonyatvilágnál.

Egy a' többek között merészen állítá: hogy találkozott a' „rö p ü l ö h o l l a n d i v a l.“ Meg is mert volna rá eskünni. — Látta mint hajtá a' szél magánosan a' hajót, tengervirággal volt benőve minden oldala, csodás növények indái fonódtak árbocza körül, — a' födözeten rémes alakzatok feküdtek tarka öltözetben, kinyilott szemekkel, halvány halott arccsal 's nem feleltek a' megszólításra. Senki sem mert a' hajóhoz közelebb menni 's még azon éjjel kiütött a' hajósok között a' sárga láz, melly a' legénység egy harmadát előlte.

Igy jár, ki a' röpülő hollandival találkozik.

A' kikötő márvány lépcsőzetének alján, épen a' regemondó lábainál, egy kopasz vak koldus ült, kit rendszeren ott leheté látni estenként 's ki iránt a' köznép ösztönszerű tartózkodásában némi fájdalmas részvétet látzott mutatni.

Szemein nem látszék hogy vak. A' fekete hályog ilyen szokott lenni. A' szem kívülről még csillagot mutat, de a' csillag fénye benn örökre kialudt.

Ha csendes volt az idő, ő is hallgatott, szavát nem leheté venni; de ha vihar támadt, ha érzé arcán a' tengerszél fuvását 's a' tengereket or-

dítani hallá: kibotorkázott a' tengerpartra, belékiáltott a' tomboló zivatarba 's port és kavicsot hányt a' zúgó habok közé.

Sokszor látták őt egész záporos éjszakákon a' legmeredekebb tengeröbli sziklán térden állani. Kopasz homlokáról a' víz csurgott alá, ökleivel a' villámos égre fenyegetett, mellynek lobbanásait világtalan szemei nem láthaták.

Illyenkor senki sem mert hozzá közelíteni, mert átkait nem merte meghallani. Ki ez átkok közül egyet meghallott, el nem felejtette azt soha; az jutott eszébe, mikor imádkozni akart, 's lélekgyötrelmül maradt meg szívében . . . . Volt rá eset, hogy egy fiatal férfit, kit a' kíváncsiság rávitt: hogy utána lopózzék és kilesse, halálos búskomorság fogott el, elveszté mosolygását, álmatlan, csüggeteg lett 's elhalt a' nélkül: hogy megmondta volna mi bántja? . . . .

. . . . Ha a' zivatar megszűnt, ő is rögtön lecsillapodott 's illyenkor lejárt a' halászkokhoz megkérdeni, hogy nem vetett-e ki a' tenger holttesteket a' partra? 's ha igen, odament hozzájuk, arczaín némi sugárát lehete látni az örült reménységnek, összetapogatta arcaikat, kezeiket, ujjaikon a' gyűrűket 's ismét csüggedten suttogá magában: még nem azok, még nem azok; ha kérdék tőle illyenkor, hogy kit keres bennök, suttogva monda: a' feleségemet, ki tőlem szeretőjével megszökött. . . .

Köpenyébe burkoltan hallgatá a' hajós meséjét a' vak.

— Különös — monda meséje végén a' hajós — a' bomlott hajó árbozán egy tündéres zöld madár ült, ki éles, messze-csengő hangon szüntelen e' nevet kiabálta: „Adamante, Adamante!“

— Óh isten! kiálta a' koldus fölemelkedve, kezeit reszketve nyujtá az égre, szemeivel föltekintve, mintha látni akarna velök, egy hosszút sóhajta és holtan rogyott össze.

— Jól járt szegény; mondának a' körülállók.

A' nap épen utósó sugárait veté a' tengerre. 'S messze égöv alatt csendes oceánon pusztult gályaromot hajt a' kóbor szellő. Jó ka y Mó r.

EM L É K E Z É S E K

1846-dik év nyarára a' Bájhegyen.

1.

Jó baráttal gyöngyvirágot szedni
Jártam az erdőknek rejtekén,
Társam nagy csomókkal tére vissza:
Búsan mindig 's üres kézzel én!
A' nyár jöttén végre feltaláltam
A' legékesb szálát díjamúl,
Társamé rég elhullt 's hervadott már,
Ez naponta bájosbban virúl.

2.

Jánoshegyén a' csendes nyári estre
Emlékszel-e, kedves leányka, még?

A' völgybe szállt bucsúzva a' piros nap
És olly közel volt hozzánk a' nagy ég,
'S eljött az alkony röpkedő homálya
De lelkem éjén új nap kelt vala.
Ki mondja oh meg: ez a' boldogságnak
Vagy uj keservnek volt-e hajnala?

3.

Kápolnához mentünk áhitattal
Függni isten jót adó kegyelmén
'S buzgalom szállotta meg a' szívet
A' kis oltár előtt térdepelvén

'Smíg te halkan szent imát rebegtél,
Loppal én szép arczodon merengtem
'S kék szemedbe nézve gondolám: az
Angyalok is kék szemük felettem.

4.

Nyári éjjel, szellőringatásban
Holdfény rezgett a' fák sűdarán,
Halk sugás vegyült a' méla csendbe,
Lomb 's virág álmában szólt talán.

'S fölzengett beszélő zongorádon
Beethoven ömlengő dala,

'S áradó panaszszal fájdalomában
Édes-búsan ismét elhala . . . .

Hallgatott a' szellő, — a' virágon
'S kék szemedben harmat gyöngye ült;
Rád tekinték, 's keblem érzése
Mondhatatlan élvben megfeszült.

Oh ki mondja meg, mi volt e' fájó,
Boldogítva fájó érzet?
Oh mi hozta fel a' néma könnypárt,
Melly szemedben titkon reszketett?
Bérczy Károly.

SZERETSZ - E MÉG ENGEM?...

Szeretsz-e még engem? .. vagy-e olyan boldog,
Mint midőn először szívemre hajolván
Reszkető ajakkal ezt mondád: szeretlek ...
Hiszen az én arczom sápadt lőn és halvány.

Ezt kérded te tőlem — 's néma fájdalommal
Rám vagyon függesztve szép szemed világa,
Mintha mondaná a' fájdalmas tekintet:
Oh, hogy olly muló ez élet ifjúsága!

Mért borítja, szólj, ez aggodalmak árnya
Homlokod derűjét, édesem, szerelmem!
Hiszen a' te arczod még nem változott meg,
Régi szépségét még nem vesztette el ... nem.

Rajta mint egy kristály tónak tükörében
Most is a' derengő mennyet pillantom meg:
Ártatlan lelkednek tiszta mennyét, melyen
Mint a' mult időkben most sincs semmi felleg.

És e' tiszta mennyen most is ott a' csillag:
Lángoló szerelmed szép csillaga ott van,
Mellyet életemnek zajgó oceánján
Sajkám vezéreül néztem — választottam.

Ez vezérlé eddig életem hajóját:
Élvitt az életnek szép reményfokához;
Majd az örömeknek fűszerszigetéhez,
Hol a' szellő édes illatözönt hordoz.

Merre jár hajóm most? boldog tartományban?
Ezt kérded te tőlem hön imádott szépem!
Szükség-e felelnem ... Nincs-e az fölírva
Csillogó szememben: lelkem tükörében.

Tudd meg hát ha nincsen: üdvek Perujának
Nevezik a' földet, hol most kikötöttem ...
Csak akkor fogom én e' földet elhagyni,
Midőn a' szép csillag elborúl fölöttem.

Mentovich Ferencz.

PETŐFINÉ NAPLÓJA.

1847.

(Erdőd, junius 11.) Tegnap irtam neki. Sok bohóságot fecsegetem összevissza; szinte félek, hogy megúnja, míg végig olvassa, pedig ettől az isten mentsen meg! de úgy szeretem kedvesemet, hogy még a' gondolatot is szeretem, mellyet vele közölhetek.

(Erdőd, junius 12.) Tegnap ismét kaptam Sándoromtól levelet, mellyben többek közt azt mondja, hogy ő már most csak nekem kíván tetszeni, a' többivel, az egész világgal nem gondol. Nálam ez máskép van, én nem így érzek. Én csak, mióta te szeretsz, kívánok tündökölni, vágynám a' legjelesebb lenni világon, vágynám istennő lenni, csak hogy te mondhatnád az embereknek: „e' hölgy, kit ti csodáltok, kit ti imádtok, e' hölgy enyém, én bírom e' hölgy örök szerelmét!“... Csak most örülnék, ha dicsérne mindenki, mert én ismerem a' kéjt, mit érzünk, ha azt halljuk dicsértetni, kit lángolón szeretünk 's kinek viszonzszerelmét bírjuk... 's én e' kéjt szeretném veled megismertetni. Oh ha tudnád, mit érzek én, mikor téged dicsérnek, mikor gondolhatom, hogy e' férfi, kit magasztalnak, kihez mint egy felsőbb lényhez tekintenek, ki szavaival századok multán is föllelkesítheti nemzetét, e' dicső szép lélek engem szeret és boldogságát egyedül tőlem várja. — Olly szép is a' lelked, szerelmem ifja, mint maga a' boldogság, melly után vágytam, melly után örökös kívánság úzótt mióta csak eszmélek. Oh csak most tudnám kifejezni, mit érzek, csak most tudnám leírni e' boldogságot, melly lelkemben lakik, és azt fényével elborítja, mintha sötét éjszakán egyszerre isten angyalai szállnának alá a' földre, és tartanának hosszú ünnepélyes menetet, mi alatt fényességök fölvilágít mindent, mintha száz nap ragyogna, és énekelnek olly szépen, olly szelíd lágy éneket, hogy még a' teremő is kedvtelve hallgatja ez égi gyönyörtől reszkető hangokat. Milly öröm remegtetli lelkemet! szinte leborúlok e' boldogság özőne alatt. Istenem, istenem! millyen a' szerelem!... átváltoztatja előttünk a' világot, megrendíti életünket, hogy az többé soha ollyan nem lehet, mint azelőtt. Míg Sándorom szeret, nem panaszkodhatnám a' világ ellen, habár száz hosszú életet kellene is átélnem; nem panaszkodhatnám, mert ő lett már most az én világom, kedves egyetlen világa lelkemnek, mindenható gyönyörűsége életemnek! De ellenben csak változhatlan forró szerelem elégíthet ki engem; ha hűlni látnám érzelmét irántam, széttépne a'

csalódás vad fájdalma lelkemet, 's azontúl mint gyöngé virág, ha kegyetlen szeszélyében elsodorja a' fürgeteg, így lennék én is lelketlen játéka a' szenvedélyességnek, mit a' természetből nyertem, 's min egyedül csak állandó forró szerelem uralkodhatik, uralkodhatik zsarnokként, de ezen kívül minden hatalmat megvet és lerombol; 's mi ellenáll, azt vagy vak indulattal tiporja le, vagy önéltét zúzza rajta szét. — Most mégis úgy félek az élettől; sokkal boldogabb lehetek és vagyok, semhogy ennek árát meg ne kelljen adnom. — Azt mondják, nincs ember, ki keserű csalódásokkal ne fizetné a' jót, mit ritka nővényként életében talál, 's ha ez áll, ugy nekem is át kell e' csalódáson mennem . . . . . Csalódjam inkább mindenben a' világon, csak egyedül Sándorom szerelmében ne! mindent eltűrök békével, megadással, csak ez egy tenne örültté, tenne esztelen lázadóvá. És épen, mivel mindenem ettől függ, mert a' boldogságnak minden szálát e' szerelemhez kötöttem: tán épen ezt fogja a' sors tőlem elszakasztani; tán épen ezt az isten elvenni tőlem, hogy ennek elvesztével szerezzek érdemet egy jövő élet boldogságára. — Milly fényes képet láttam e' sorok kezdetén, és most! . . . de épen azoknak ragyogása vakította el szememet, 's azért lett most oly sötét minden! . .

(Erdőd, július 4.) Mult héten egy különös álmam volt; leirom, mert, meglehet, hogy egykor életem képére ismerek benne, minthogy reményeink könnyen csalnak, tehát nem lehetetlen. Álmodtam, hogy egy nagy hegyre mentünk fel Sándorral, de együtt, bár mindig akartuk, soha nem mehettünk; majd ő volt messze tőlem előre, 's én kértem, hogy várjon meg . . . ő megállt, 's mikor már közel voltam hozzá, hirtelen egy titkos erő oly sebességgel vont fölfelé, hogy mellette elrohanva csak messze tőle állhattam meg; ekkor ismét ő kért, hogy várjam meg, 's szintolly gyorsan tűnt el mellettem. Így mentünk soká, üztük egymást elérhetés nélkül, 's midőn végre közel voltam a' tetőhöz, ama' láthatlan hatalom kétszeres erővel vont magával, míg végre fenn a' legmagasabb bérzeten megállva hallottam Sándor kéré szavait, a' mint kiáltotta utánam a' szerelem lepedőbbs hangján: „várj meg engem, édes kedves Juliskám, csak míg egy égő csókkal olvasztom lelkemet a' tiédhez, oh csak addig várj, azután nincs hatalom, melly elválaszszon bennünket!“ Én mozdulatlanul álltam és láttam, milly sovárgó vágygyal tekintett föl hozzám, önkénytelenül nyújtottam feléje karjaimat, és egyszerre mellettem volt, remegve borúlt vállamra, szorosan ölelt magához és egy lángoló, lelketegető csókot éreztem. Soká álltunk így; századok, mint pillanatok, röptek el fölöttünk, míg végre a' szerelem istenítő gyönyörével szívemben föltekintettem 's egy bájos völgyben láttam magunkat, mind a' ketten virágokat szedtünk. Én minden virágot átadtam Sándoromnak 's ő koszorút kötött belőlök. Mikor készen volt, fejemre tette azt, megállt előttem és egy hosszú, mély tekintetet vetett rám, oly szenvedélyest, melly tőle mindig lelkemet reszketteti meg. Mintha nem bírtam volna el a' boldogságot, melly fölmagasztosítá egész valómat, lehajtott fejemet. Midőn fölnéztem, távozni láttam őt, lassú csendes léptekkel, mellyeknek, úgy tetszett, mintha mindegyike egy világot tolt volna közénk; egyszerre hervadni kezdett fejemen a' koszorú 's a' lankadó virágok homlokomra és arczomra hajoltak le . . . oly távol volt végre, hogy alig láthatám, mintha köd szállt volna le előttem, 's ekkor égetni kezdtek a' virágok; a' hova hajoltak, egy-egy égő sebet éreztem, égett homlokom, arczom, és egy fehér rózsá, melly szívem fölé hajolt, ott is a' legnagyobb fájdalmat okozá. Ekkor végkép eltűnt a' láthatár szélén, 's én semmit sem éreztem, megsemmisülve, fölcsolyva voltam, csak szemeim tarták meg életüket 's látták őt visszarohanni és felvenni a' koszorút, melly hervadt virágaival a' földön hevert. Fejére tette e' koszorút, melly hirtelen föléledt és sugárkoronát képezve ragyogott fején. Így állt ott, mint az ó kor földistene, büszkén, dicsőn! csak arca volt halovány, mint a' holdnak legsápadtabb képe. Oh ha képzelem e' sápadt arcot, borzadás fut el, szeretnék hozzá

röpülni és az élet pirját rá csókolni, szeretném lelkemet átadni neki, életemet, boldogságomat, csak hogy ő ne szenvedjen!

(Koltó, s e p t e m b e r 22.) Csak mióta asszony vagyok, ismerem az élet legédesebb örömeit és legkeserűbb bánatát. Annyira különböznek ezek attól, miket leánykoromban éreztem, hogy úgy tetszik előttem, mintha két egészen új érzelem volna ez, millyenről azelőtt nem is hallottam. Leánykori bánataimra fátyolt vetett előbb-utóbb a' remény, hogy sorsom majd megváltozik tán, hogy lehet olly jövőm, melly helyre hozza, a' mit szenvedtem, 's illy gondolatok után festettem magamnak képeket, mellyeknek minden oldala fény volt, 's ide menekültem és lassanként elhagytam bánatomat, míg e' képeken merengtem. Ha pedig örömem volt, eszembe jutott, milly bizonytalan a' leány sorsa, és a' kétség elűzte azt tőlem, hogy nem szállhatott szívem fenekére. A' boldogság csak mint könnyű pillangó röpkedett körülöm, mellyet elkaphatott magával a' virágok sohajából támadt esti szellő is, vagy tarka szárnyain ringatta lelkemet, honnan az minden pillanatban lebukhatott, mert nem volt, a' mi föntarthatna volna. — Nem így van, mióta határképen két élet áll előttem, jóban roszban; ezóta értem tökéletesen, mi az: boldognak lenni! csak ezóta foghatom föl az élet legszebb, legistenibb oldalát. Én szeretek, 's mikor látom, hogy szerelmemmel boldogíthatom férjemet, nem jut eszembe aggódni a' jövőn, bizonyosnak hiszem egész életünk boldogságát, isten előtt tett esküm bonthatlan biztosítékul tetszik előttem, hogy gyönyöreim a' végtelenségbe nyulhatnak és a' jelen fényességével vonom be a' mérhetlen hosszúságú jövőt, míg az úgy ragyog a' többi életek között, mint csillag az éj sötétében. Nem féltem azt, hogy homály boríthatja el, míg férjemnek mosolyát, nyájas tekintetét láthatom. És illyen most bánatom is; szintolly határtalan, mint örömem, szintolly sötét, dúló, mint fénylő, éltető boldogságom.

(Koltó, s e p t e m b e r 23.) Hová lettél, tarka ezerszínű világom? el-tűntél hál' istennek, örökre eltűntél, nem hagyva egyebet nálam, mint emlékedet, mellyen mindig mosódik el egy-egy sötét folt, míg végre nem marad meg belőle, csak a' mi édes, csak a' mi jó volt. A' fájó kínos perczek úgy tűnnek föl előttem, mint sírhalmok, mellyeken virágok sarjadzanak, hogy később viruljanak ott és elfödjék zöld leveleikkel és piros virágaikkal a' helyet, hol a' kiszenvedett élet nyugszik. Ezen elenyészett tarka világ, míg benne éltem 's ő bennem, szüntelen fölverte nyugalmaamat és fölgujtá fejemben a' gondolatokat, hogy azok mint pattogó szikrák égették nem egyszer agyvelőmet. Mint multa jól esik rá visszagondolnom, de ha jelenem is ollyan volna, megölne, szétépné szívemet. Habár egyhangu volt is ez élet, de egyhangúsága zajos és lelket kimerítő volt, zajosabb, semhogy kábulás nélkül tovább kiállhattam volna. Több sötét holló szállt el multam egén... mint vidító, nyájasan éneklő madár csak utoljára szállt fölém a' fülemile, és dalolt olly édeset olly kinosat a' szerelemről, hogy szokatlan éneke fölörpíté lelkemet magához, 's míg az bámulva hallgatta saját érzelmeit hangoztatni, észrevétlenül közelgett a' vész reá és csattogó madarára... dúlt a' vihar fölöttük, hogy elválassza őket, hogy többé soha ne találkozzanak. Fülmilém látásomtól nyert erőt a' viharban is legyőzhetlenül hangoztatni énekét, 's nekem viszont éneke adott erőt ellenállhatni, midőn meg akarták őt fosztani látásomtól. Végre elzúgott a' vihar, 's mi ketten, én és a' fülmile elszálltunk és örökre egymáséi lettünk; ekkor elmaradtak tőlem a' soha ki nem elégített vágy rémei, 's helyökbe jött az édes nyugalom. Nem esengek a' mult után, nem sovárgok szebb jövő felé... jelenem elég, hogy egészen elfoglalja lelkemet, nem hagyva ott helyet tartós emlékezetnek vagy többet ígérő reménynek.

(Koltó, o c t o b e r 3.) Borult fénytelen arczezal tekint le az ég, haragos zúgó szél ütötte föl táborát közte és a' föld között és kergeti indulatosan a' könyező felhőket, mintha a' napot akarná kikiüzdeni tőlök, mellyet barna

szárnyaikkal úgy elfödtek, hogy az csak ritkán és csak egyes sugaraival nézhet le közülök. Végképen eltávozott a' nyár, 's helyette itt az ősz titokteljes lényével, melyből nem tudhatni: diadalt vagy sajnálatot érez-e lépéseinek pusztító hatalmán? — Az előttem fekvő tájat nézem, mint hal ki rajta lassan-lassan fű és virág, fa és bokor; alig észrevehetőleg bágyadnak és sárgulnak el végre a' levelek, mintegy fájlalva, hogy ei kell hagyniok a' fát, bokrot vagy virágot, melyen születtek 's mellőtől most örök bucsút vesznek. Ollyat érezek, mintha életemnek egy igen szép, de régen-régen visszahozhatlanul elvesztett örömről gondolkodnám, melynek édességét és keserűségét egyformán az utolsó cseppig kiittam már, és többé se jót se roszt nem várhatok belőle. A' bércek, mint szerelemnélküli jegyesek, néznek erre sötéten, komoran; fejeken a' fehér hókoszorú, mellyel őket eljegyzé már a' közelgő tél magának. A' köd részvétellel borítja legsötétebb fátyolába bánatos arczaikat, a' fák is sajnálva takarják be őket lehulló sárga leveleikkel, mintegy ótalmul a' tél hideg ölései ellen.

(Koltó, october 5.) Mint utósó föllobbanása a' leégett gyertyának, mielőtt végkép elalunnék, mint utósó csilláma az életnek a' haldokló szemében, mielőtt azt örökre behunyná: ollyan e' szép derült őszi reggel. Mintha az eltávozott éj minden csillagát a' földre ejtette volna, úgy ragyog az egész mező, ugy csillog, mint százezer gyémánttal behintett szőnyeg, míg a' nap leküldi értök sugaraits, hogy felvigyék neki e' kis cseppeket, melyeket a' levelek és virágok sírtak örömkben, midőn őt olly hosszú távollét után ismét föl látták jöni egész pompájában. Vagy mint boldog szeretők játszanak együtt a' harmat és a' napsugár, míg végre, egyesülvén lények, fűszáll sugár-kedvesével a' boldog harmat. Semmi kellemetlen különváló zaj nem háborgatja a' vidéket, csak távolról hallatszik egy tompa, elnyomott, egyhangú zuhogás, mi se meg nem szűnik, se nem élénkül. Néha száll föl egy-egy kis madár, vigan csevegve, vigan dalolva örömeiben a' szép nap fölött, míg csendesén e' dal is elhangzik, elhal a' tiszta kék magasban. A' fák és a' virágok mozdulatlanul állnak, mintha méla figyelemmel tekintenének a' távolba, várva kedveseiket, hallgatva minden neszre, melly azoknak jöttét jelentheti. Egyszerre olly élénk örömmel kezdenek mozogni a' fák levelei, pajkosan tánczolnak és simulnak egymáshoz, lágy susogás hallik köztök . . . megérkezett, a' kit vártak. A' virágok is elkezdik hajtogatni kis ábrándos fejeiket, nyájasan integetnek egymásnak, majd jobbra vagy balra, majd lehajtják alázattal kelyheiket, vagy büszke örömmel vetik hátra és állnak egyenesen, míg a' jövő pillanatban újra kezdenek mozogni, integetni . . . a' kaczer, könnyű szellők jöttek látogatni hű kedveseiket, kik epedve várták őket, hogy mielőtt elhervadnak és hallva hullnak a' földre, elbucsuázhasanak és édes csókkal válhassanak el életöktől és kedveseiktől.

(Koltó, october 17.) Millyen kár volt kitalálni, hogy tulajdonképen mi az a' csillagfutás! gondolom, valahányszor azt látok. Akárki fődözte föl, nagy kegyetlenséget követett el, mikor azt másokkal közölte; már ha tudományával elrabolt magától egy élvezetet, legalább hagyta volna meg azt másoknak, hadd bámulnák örömet szerző tudatlanságukban és értelmeznék szóról szóra azt a' szép csillagfutást. Azonban csak rá jött volna elébb-utóbb más, ha egy elhalgatott volna is vele. Ejh, zárta volna ez a' más is magába fölfedezését, hadd maradt volna meg nekem és sok ilyen magamfélenek ez a' gyönyörünk, kik bizony még véteknék tartottuk volna ilyen levegőgyuladásban keresni az előttünk olly nagyszerű és rejtelmes jelenetnek az okát, míg, fájdalom! fölvilágosították a' mi elménket is és széttiporták költői eszméinket. Azelőtt ha szép tiszta nyári éjszakán fölnéztem az égbe és bámultam hosszan a' csillagok számtalan ezreit: elkezdtem vágyani föl hozzájuk, és úgy tetszett, mintha közelebb-közelebb látnám őket ragyogni, mintha emelkedném fölfelé a' magasba, és mindinkább fénylettek és vontak magokhoz sugaraikkal. Illyenkor, ha hirtelen

sebes fényesség futott le előttem : én mintha vele együtt estem volna le, összerázkodtam, és mint a' villám cikázott valami rajtam keresztül. Ugy tetszett, hogy épen az a' csillag esett le, melyet néztem, mellynek legtöbb vonzó hatalma volt fölöttem, mellybe épen szállni akartam. Futtaban, úgy hittem, nemcsak az eget, hanem lelkemet is áthasította, és önkénytelenül kaptam szivemhez, mert olyan metsző fájdalmat éreztem ott, mintha éles kés esett volna rá. Szegény csillag! gondoltam ilyenkor, nem volt boldog, azért inkább lemondott az örökkévalóságról, inkább akart sötét semmiségbe enyészve nyugalmat keresni, mint, fájdalmát fényes ragyogásba burkolva, szenvedni. Illyen és még tudj' isten hány szebbnél szebb gondolatom támadt, valahányszor csillagfutást láttam. Egyszer szerencsétlenségemre lelkesedett őszinteséggel mind ezeket elbeszéltem egy okos embernek, ki szánakozva tudatlanságom fölött, és mert több esze volt, mint szive : fölvilágosított felőle, mi az, mit én úgy szeretek és csodálok? Nem köszöntem meg neki, de nem is köszönöm soha. Láthatok már most egész sereg csillagesést, se jót se rosszat nem érzek mellette, tán csak haragszom, ha eszembe jut, hogy semmivé lett az én bálványozott csodám, és a' szép gondolatok még futnak tölem, nem hogy meglátogatnak. Most már hidegebben néznek le rám a' csillagok és nem vonzanak föl magokhoz sugaraikkal, mert én is másképen tekintek föl hozzájuk, mióta tudom, hogy tán örök idők óta 's örök időkig mindig ott ragyognak és tán még boldogtalanságukban is inkább ott fön fénylenek a' magasban, hogysem leszállnának 's eltemetnék bújokat magokkal együtt! — Ha minden tudomány ennyi költészetet ront le, mint nálam ez, úgy sajnálom a' tudósokat, kik mindenről lefosztva az ékességet, egész életökben úgy áll a' világ minden szépsége előttök, mint egy meztelen váz, mellynek csontjainak és belsejének alkotását vizsgálják. Szegények! ők az egész világot fölkuhatathatják, míg egy kis elragadó szépet találnak benne; míg én tudatlanságom mellett egyett fordulva is látok annyi szépet, hogy szivem lelkem röpös a' bámuló gyönyörtől. Hát még mikor nem tudtam, mi az a' csillagfutás!

Petőfi Sándorné.

EGY TENGHERÉSZ LEVELÉBŐL *).

Stambul, aug. 4-kén 1847.

Ki meg nem állja mit fogad, — nem ember az.

Rég mondta a' magyar, de most is szent igaz.

Ha látom a' kontyos török fővárosát,

Mellynek nevén bennünk háromszáz éven át

Vérforgeteg között leélt nehéz napok

Borús emléke kél, — megigérém, irok.

Ime beváltom szóm, 's pedig, mert kedvem ép'

Ugy hozza, — e' levél elődbe versül lép.

Remekvüvet ne várj azonban édesem.

Ahoz nem értek; — mit tudok, csak azt teszem.

Emlényfüzerecskéd közé egy zöld levél

Tüzése mindig hűd előtt csupán a' cél.

'S bár mint ügyetlenül keringő tánczos pár

A' víg teremben — jó Gyurim —

Egymás karán a' jambus és rím

*) Jelen, sok tekintetben genialis 's egyszerűségében ép humorral írt, utazási rajzot egy fiatal tengerésztiszt hazánkfiának küldeményéből birjuk, ki jelenleg messze tengereken küzd a' viharokkal. Vezesse őt pályája vészei közt honszerelmének égő csillaga. —

Szerk.

Ténfegve, 's egy a' más lábán tapodva jár:
 Mind semmi, nemde? Majd ha nyugalomba térsz,
 Szeretteidhez, mit tudom mennytől hön kérsz, —
 Andalgva multakon — hisz' olyan édes az
 Ollykor, miként súlyos betegnek hitvigasz!
 Forgatsz papíraid között 's e' lapra lelsz,
 Ugy-e, nekem néhány rövid perczet szentelsz?
 Nekem bolyongónak, kit épen akkor tán
 Lángkeble szerte űz az óperenczián.

De hagyjuk a' titokteljes jövőt!

Szemünk nem hathat abba bé.

Isten, ki irta azt, gyarlók előtt

Bezárta, — és bölcsen tevé.

Hogy' élsz te, messze ott, — szerettem jó barát!

Hol a' kis Adria kinyujtván egy karát

Kedves hazánk felé, azzal kezét szorít,

Mint régi jó társ, kit soká eltávolít

Hívétől a' sors hatalma.

Hogy' vagy szülőföldem fia?

Te emberek közt két lakú lény.

Száraz- 's vizen ügyed miképen áll,

Fölvett kegyébe kit körül jártál

A' gyászruhás apró teremtmény?

„Nem még; de van remény“, adod tán válaszul,

Vigyázz! ki napba néz sokat, mind megvakul.

Kedvelteinknél mint haladnak a' napok?

Ha este, összejöve, gyakran csuklatok,

Barátotok ki emleget.

Mint lenge köd suhant Olaszhon napkelet

Felöli része elfutó hajónk mellett,

Hol hős királyunk nagy Lajos, menvén elül,

Lobogtatá bús zászlaját győzelmesül;

Majd szél jövé, a' felriadt zugó habok

Hátán röptem, mint sebes gondolatok.

Mellyért korább olly sok magyarnak vére folyt

Dalmátföld, távolban tünt föl mint barna folt.

Látám egy oldalán az uj görög hazát,

Az ész 's erőnagyság ez ódon szinpadát.

(Haj! pusztá az, mint bús enyészet hol tanyáz,

'S a' régi hírből nincs ma semmi csak csontváz.)

A' szigetes tenger török határinál

Hol a' mi földrészünk legelső vára áll:

Elhagyva kedvező szelünk, horgonyt veténk

'S estenden a' parthoz halászni elmenénk.

Szemközi partra rakta Ázsiában

Köz nyelven — első őrhelyét az ozman.

Mögötte szélmalomokkal ékített

Falv-fejdiszű hegy csonka kúpja tiün elő,

'S utána a' világhírű rom, Trója jó,

Mit a' vizsály hatalma porba tett.

Más napra e' közel romokhoz készülék,

Meglátni vágytam a' helyet,

Hol vágatott magán eret

A' szép menyecskeért ideglázig kevés
Homér-örökítette hellen ivadék.

De a' kecsegtető remény dugába dült.
Ránk jó fuvalm támadt, — kitarók vitorlánk
És Dardanellákig hajónkkal eljutánk.
Sajnálom a' dolgot, — de így megy a' világ;
Szép terveinknek egy szél is nyakára hág.
Kárpótlá némikép az értem ronda vár,
Melly, mint sas, a' menő 's jövő hajókra vár,
És nem bocsátja át alá melly akkor ér
Midőn leáldozván a' nap nyugodni tér.
Három görög hajós, mivel vendégelők
Itt nincsenek, meghítt együtt hogy költenők
Az általok rendelt ebédet, — 's vittének

Török modorban rendezett

Tág kertbe, hol szűk út vezet
Lombházikókba, és elébünk tettek
Félig kiszült juh-húst, aludt téjt, paprikát
Zölden, 's ugorkát ő színében szép sárgát. —
Én és kapitányom, tekintgetvén egymást,
Néztünk körül, ha nem hozandnak-e még mást?
Paradicsom-almát tövéről; — leülénk
'S kés 's villa nélkül jó ízűt ebédelnék. —
Édes barátom, hidd, az éhes tengerész
A' holdvilágot is sajtnak tekintni kész; —
'S mi szörnyen az valánk. — Az epikuri tort
Végezve, ittunk rá jó tenedozi bort,
Melly mézteljes, mint éjhajú görög leány
Lángesókja, 's a' szem hő tüzetől szikrát hány.
Most vára csak reám dicső egy élvezet,
Minőt közöletek tudom nem élvezett
Még senki; — a' kávé teremben. Szennyesek
Mint barna kályhalyuk, töröknél e' helyek,
Hová ki járni tud szokás szerint, begyűl
'S keresztbe font lábbal csupasz fapadra ül.
Némelly szügyébe vágva bogja nagy fejét,
'S egy pontra függesztvén merőn tekintetét,
Paplak kéményeként okádja szótlanul
A' füstöt, — és ki azt hivé — járatlanul
E' tájakon — hogy tán az illy gondolkozik:
Hitében e' gyarló nagyon csalatkozik.
A' szép napot mások végig szunyokálják,
'S a' csalma-hordó főt tökké borotválják.
Te andalogsz köztök, vagy épen szívsz szívart
'S citromvizet hörpölsz, előtted mit kavart
Kezével a' piszkos fiú, vagy fekete
Levest iszol gyűszűedényből mellette.
Nem égi mulatság Mohammed édenét
Így látni, élvezvén magasztos gyönyörét?!
Másnap bolyongva a' szegény faházcsoport
Között, hegyes kövön tapodván térdig port,
A' keskenyülő útca egyszer elszorúlt,
'S előttem izmos kertkerítés tornyosult.
Már visszaindulék midőn koboz mellett

Eziüst szavon hallék lezengő éneket,
 Bájjal lekötne melly magát a' gyors folyót. —
 Vigyázva jár az őz, 's ha kap sebes golyót,
 Döbbenve néz a' táj felé, honnan vevé,
 Sebét, 's bokor megöl ki a' lövést tevé,
 Kilépni látva, futni tör; de másik csót
 Fog a' vadász reá 's szíven találva őt,
 Maradni készteni. Épen igv jártam én.
 Rostélyos ablakból hatott a' dal felém, —
 Majd elvonult e' gát, 's szememnek női kép
 Tünt föl födetlenül, igézön ifju 's szép.
 Nem terme Sáros olly virító rózsaszált,
 Minő ez arczon téjhabok között uszkált.
 Illy két szem a' sötét pokol szörnyű utát
 Tapodni csalná a' mulandó föld fiát.
 Hollósötét fűrtin picziny turbán nyugodt
 És rajta bíboron fehér gyöngy csillogott.
 Födi selyem bő kék mez a' test harmatát
 'S látnom hagyá a' gömbölyű karok havát.
 Nem! ennyi báj együtt, nem e' kebel tüzét,
 De lángra gyujtná a' hideg földsark jegét!
 Mesés vitézként, megbüvölve álltam, őt
 Bámulva, a' vánkos felhők között ülöt.

Elhallgatott rubinló ajkain

A' seráphengzetű bús ének,

Csak eddig esdő kobza húrain

— Tolmácsaul zajló szívének —

Vonult vihar gyanánt egy-egy öszhangzat át.

Majd néma lett ez is, 's lefojtá bánatát.

Most nézdelők egymást. — Sokat beszélgeténk

Nem szólva bár. — A' nap bucsút intett felénk.

Még egy utolsó lángtekintet

Mellyen, — czikázva föl 's le — hintett

Bírvágyi gerjelem lobogva fényt, —

'S elzárta vasháló az égi lényt. —

Ki partra sajkánk e' helyütt ötször kötött.

Mindössze háromszor jutott csudálnom őt.

Ugy néztem a' felém sovárgólag kitárt

Kart, mint az édent az, kit onnan sors kizárt.

Könnyebb tevének tű fokán átférnie

Mint látni bent minő töröknek háreme

'S elhagyni épen azt.

'S szó a' mi szó, a' kedv nálam hiányozik

Figét harapni, hol fogam belé törik.

Mámorködös fővel futám a' Marmorát,

Láttam Rodostóhoz közel Silivriát;

'S e' partokat látván víg arczom elborúlt

'S szegény honom multán szemembe köny tolt.

Hős bajnokok, mert hűn szerették

A' zsarnok úr alatt nyögő anyát,

Elűzve itt szálltak hajóra

Keresni uj szabad hazát;

'S nem leltek azt. — A' nagy Pontus határinál,

Hol őrt ma jegytelen sirormok állanak

A' bujdosók fölött, ha szél estkor kiszáll,
 Zokogja a' nagy kint, mit ők kiálltanak. —
 Jobbon felül közel maradt el Gumelek,
 Hol a' tar udvarnak hajót építenek,
 'S a' Marmorát bezárja a' herczeg-sziget
 Konstantinápolynak melly mulató-liget. —

A' hét-toronyt csak tegnap értük el.
 Ki mondja meg, mi sok magyar kebel
 Hő lángja húnyt ki e' sötét falak között,
 A' sors midőn bennünk' kegyetlen üldözött! —
 Kérded barátom tán: figyelmemet mi szép
 Köté le? nincs az ott, hol él illy renyhe nép
 Hegy- 's halmival olly szép 's regényes a' vidék
 Hogy ápoló kézben lehetne földi ég.
 A' város egy szörnyű terű majortömeg
 Szűk útcza-hálóval sűrűn tarkítva meg,
 Hol hegygyel ég felé fölállított fehér
 Nyelű irónként a' sudar fatorny kiér
 Rőt háztetők 's kupresz közöl,

Mit, hogy kiállja a' vihart
 Kötélzet a' földhöz letart.

A' bõrharang félhold megöl
 Innen kiáltja szét az órák számait
 Állítva mellette, hogy egy csak isten, kit
 Nagyságra közvetlen Mohammedök követ.
 Kevés időt tölték ezen piszkos helyett.
 Valék a' fõszerály előtt, 's néztem reá.
 Bámultam a' nagyúr aranyzott udvarát
 Nem leve illőnek reá kupos lakát,
 Mellynek meszelt falát ma a' füst befogá.
 Egy karral a' csatorna a' szárazba nyúl,
 'S Stambultól, melly körül erős kőfal vonúl
 Elkülöníti Galatea és Perát,
 Mellyek tevők amaz hegyes külvárosát.

A' szerb faj ajkán száz dalokban

Zengő vitéz Markó királyfinak

Agg tornya — most újult alakban —

Fõ dísze az utóbbinak.

Elsőbb, kevert népcöcselék tanyája.
 Szemed lopják, ha nem vigyázz reája. —
 Ki látva a' tar főhelyét ezekbe tér,
 Céljához egy sajkákra épült hídon ér,
 Melly mellett a' víz dél felőli partinál
 Vásári boltként a' diván zöld sátra áll.
 Olly széles a' szoros, minő szép Pest 's Budánk
 Közt gőzösök miatt hasított ősz Dunánk.
 Borítja felszínét had- és kereskedő-
 Hajóknak ezre; — fogy naponta 's újra nő.

A' túli parton Ázsiában

Külvárosul Skutari van. —

Mindenütt kalandozék, futosva örömet,
 Ha tán kutathatnék ki nézni érdemest.
 Hiába! most egyszer be kellett érni a'

Látmánynyal, Orbán lelkeként Jákob fia
 Hogy' jár alá és föl gyufát czeveltiben,
 Diesérve azt, ugy mint Gyulán vagy Békesen.
 Kis árutárában mocskok közt a' görög

Horgára zsákmányt lesve ül.

Zugokba nép gyümölcsre gyül.

Itt-ott egy alma-gömbölyű hintó döcög.

Kávéra vár minden negyed vagy harmadik
 Szurdik; — de a' hirlap mi? ott nem ismerik.

'S ha a' kerek földnek külön vidékiről

Előserегlett sokadalom

Tulajdonit vizsgálva nem gyönyörködöl

Gallérodon csip az unalom,

'S utczára szemlét tartni kerget

Czipőt harisnyátlan hordó harczik felett.

'S aztán, de ez gyéren szokott történni meg,

Szemed beburkolt nő alakján kéjeleg.

Minden nyomon teherhozók

Kiáltozási hallhatók.

Minden nyomon kuvasz-csoport

Bolyongja bé az utca-sort.

Minden fajú 's korú van itt, nagyobb 's kisebb.

Ebnek pedig mondják barátja is csak eb. —

Ismerted-e a' vén brugós Badé cigányt,

Ki gyermekéinkben mesélte: a' pogányt

Lováról — ámbár sárkerülő volt szegény —

Ugy vágta, mint fürendet a' kaszás legény.

'S közelgte híren mint futott a' spahi-sor

'S mészároló jancsár had ijedten, mikor

A' nyalka Laszky, oh botor vezér!

Azt vélve, hogy dögvészt kizárni tér,

Czérnára vékonyítá a' sereget,

'S nekünk ugyan rútul befizetett.

Ismerted-e nadrágmezét

Ritkita párja hét megyét; —

Káposztafőként foltból állott,

Az ember egy helyen talált ott

Minden színű posztóból egy darabkát.

'S ez egyvelegből a' való ős meggy-veres

— Mint bühelyéből a' nyúl, mit vadász keres —

Gyéren mutatta csak magát.

Képzeld magadnak a' ruhák ezen fajtát,

'S birod híven lefösvé Stambul városát. —

Míg útam a' messzig nyúló eddig haladt.

Sok tartomány, sok nép mögöttem elmaradt;

De — 's hidd barátom, nem beszél belőlem

Röghöz lelánczolt ferde honszerelem,

Melly színeket játszó csalárd nézcső gyanánt

A' rútat is bájló alakká képi át; —

Párját honunknak,

Mását fajunknak

Bár mindenütt kerestem

Föl még sehol sem leltem.
 Dicsérd az istent, hogy, midőn aládobott
 E' földre, nem másnak, magyarnak alkotott.

Kercsi, sept. 4. 1847. Kocsiss, tengerész.

I R O D A L O M.

H a t t y u d a l o k. Irta H i a d o r. Kiadta Heckenast Gusztáv.

Miután e' mű elé függesztett magasztaló-levélben egyelőre megmondatik, hogy azok mind „apró szellemek, kik Hiador úr óriás talentomára foltot kutatni erőködnek“*), nehogy ez apró szellemek közé legyünk kénytelenek soroztatni, egyelőre is ki nyilatkoztatjuk: hogy az előttiünk kitért művet minden tőlünk kitelhető módon meg fogjuk dicsérni, hódoló főhajtással hagyván helybe mind azt, mit az említett előre bocsátott panegyricum Hiador úrról elmond. Azért tehát halld szavainkat olvasó közönség, kit nevez a' fentisztelt panegyricum „értetlen tömegnek“ 's „oszolj fel bámulatodban, vagy kövesülj csodálattá“ mint ugyancsak e' panegyricum töled méltán meg kívánja.

Fájdalmas hangokat fogsz hallani oh „értetlen tömeg“ (egyébiránt „tisztelet olvasó közönség“) „panaszló, föllángzó, gyászló, vágyó, ujjongó, fölrivalgó „kedélyhangokat“ fájdalomhangokat, mellyek „valódi fájdalom hangjai“, nem olyan „csinált fájdalomé“ millyen „rongyos költőnczök szolgaruhája“ a' millyen rongyos költőncz volt például „Byron, kit csak akkor lepett meg a' fájdalom, midőn költött, 's míg Hiadornál a' fájdalom való, addig Byron teremtményére csak úgy nyomá bélyegül a' valóság látszatát.“ Halld ezt, nagy tömeg! Látod millyen rongyos költőncz volt az a' Byron! oszolj fel bámulatodban 's kövesülj csodálattá. Nagyobb volt önánál Hiador.

Ti pedig oh Vörösmarty, Petőfy, Garay, ti Kölcsey, Kisfaludy, Sárossy, ti Bajza, Szemere, Tompa, ti Bérczy, Beöthy, Szelestey, ti Kuthy, Döbrentei, Berzsenyi, ti Csokonay, Krizbay, Lisznyay és Sujánszky, Úrházi, Mentovich, és Lunkay, Náray, Ney, Lauka, Kerényi, Berecz, Spetyko, Halászy, Trukka, Galgóczy, Lakner, Vahot, Tárkányi, Tóth, Erdélyi, Hazucha, Császár, Barna, Bulyovszky, Kovacsóczy és Helmecezy 's mind azok, kiknek neveire emberi korlátolt elme egy hirtelen nem emlékezik, szinte oszoljatok fel bámulástokban 's kövesüljeteek csodálattá, mert íme kiragadtatott a' ti kezeitekből a' pálmaág, ti nem vagytok többé költők, mert íme meg vagyon írva: „ő irodalmunkban úgyszólván tulajdonképen legvalódiabb képviselője a' tiszta lyricának.“ Tehát ő — és nem ti! oszoljatok fel.....

Ugy vagyon, és nem is lehet különben, mert a' sokszor tisztelt panegyricum megmondja: hogy „a' mit ő mond (ugymint Hiador), az ihlete a' szerelemnek; mit ő panasol, az szerelemihlet“ — „hogy Hiador egyetlenül habár egyedül is áll irodalmunkban“ — „hogy költészete tele legépebb költői elemmel“ — „hogy szavai bájolón szépek 's nagyságnak bélyegét hordják magukon“ — 's a' mit a' panegyricum mond, az mind igaz és elvitáztatlan dolog: 's mi egy perczig sem kételkedünk kimondani rá az „ugy-vant.“

Sőt tovább megyünk, mi ez állításokat készek vagyunk példákkal is bebizonyítani, hogy napfénynél világosabban láthassa a' nagy tömeg: miszerint Byronból soha sem lesz Hiador. Egyenként átmenendünk minden szebb versezeten, föltüntetendjük „annak szépségeit, ragyogó mélységét, aesthetikai becsét, vakmerő képzeletcsapongásait, kifejezései plasticáját, férfiasan erős ke-

*) Az idézet jegyei („—“) között felhozott kifejezések mind az előbeszéd tulajdon szavai.

délyét, bujazenéjü gondolatait“ 's tudja a' jó ég még mi mindent nem, miről a' panegyricum nem is emlékezik.

I. versében a' hattyaloknak elküldi a' dálnok énekét csendesen borongva egy kösziklához: hogy azt hasítsa el; minthogy azonban később kétkedésbe jön: vajjon lesz-e szíve annak a' sziklának? felhagy e' munkával 's azt mondja neki: „Menj az érző természet szívéhez! Átölel majd hű szerelmedért.“ Látod te nagy tömeg, még eddig azt sem tudtad: hogy a' természetnek szíve van! Van bizony. Minden fűnek, fának, víznek, tengernek van szíve, csak a' criticusnak nincs. Még pedig a' természet szíve olyan szív, melynek keze lába van, mikkel a' „tisztá lyrica — úgy szólván — tulajdonképen — legvalódibb — képviselőjének“ énekét átölelje.

II. versben: Elkerget tégedet oh hideg nép versei olvasásától a' dálnok, „félre e' lapoktól!“ De azért meg ne szomorodjunk, majd vissza fog híni.

VIII. versben: „Egy szikla áll, mély tenger fogja át. Lábai gyöngyökre tipranak, keblébe (a' szikla keblébe) vész csatái zúganak.“ (Milly vakmerő képzeletesapongás!)

XII. versben: Egy kalitkában madárfiak vannak, melyeket Hiador úr néz sokáig. (Hogy miért néz, az titok 's ez benne a' szép.) A' madárfiak „megrakott anyja megjön estve, Messziről zeng ajkain szerelme, de a' ház (ugymint a' kalitka) már néma, mint maga“ (olgy né ma, mint az a' madár, melynek ajkain szerelme zeng, milly ragyogó mélység. Érdemes volna németre lefordítani. Ihre Liebe tönt auf ihrem Schnabel.)

— De leggenialisabb a' XVIII. vers, melyben költő egy zongorát képvisel, mellyen hölgye játszik, 's a' fájdalmas fortepiano illy hangokat ad: Szébb vagy hölgy a' szépségnél magánál, nő, te vagy a' szerelem szerelme. (Erre nem mondhatunk egyebet mint „túl a' túlon! sötét fűrtök biborában, barna hajnal tornyosul“ e' szavakhoz képest „a' kékség lehellete“ és posztoszél.

— XXV. Egy pillanat föld és ég porba hull, Szivem szerelme ég oltatlanul. (Csak azt nem tudom ilyenkor, hogy hova hull a' föld, ha porba akar hullani, 's ha egyszer a' föld porba hull, hát az ég merre hull akkor. Ez egyébiránt az én hibám.)

— XXVI. Rab volt a' sas szigetben, 's partinál Meglátja hű barátját, népeit, Egy pillanat, szabad volt és király, Ez csak nevelte régi sebeit. Át nem röpülheté a' végtelent. Ő a' szigetbe ismét visszament (na! nagy tömeg, értesz e' versből valamit? csak egy drága hangot? ugy-e, nem? Látod, nagy tömeg, mekkora a' te értetlenséged! oszolj fel és kövesülj csodálatá!)

— XXX. versben el akarja szerző oltani a' napot 's sajnálja ez uttal: hogy röpülni nem tud és így nem fér hozzá. Ez az igazi világfájdalom; szép, igen szép!

— XXXI. versben kitüntetendő e' nagyszerű eszme: Ha téged hölgy a' sors honná teremtene? (Milly magasztos eszme! ha egy hölgyet a' sors vármegyévé, köztársasággá, csajkások kerületévé vagy másféle országos telekké változtatna! milly „bujazenéjü gondolat!“)

— A' XXXV. verset egész terjedelmében ideigtatjuk: Kínom forgó vad tengerörvény, Hol nincs nap, ég, csak vész ború, Hol a' sorsot átkozva jó Elém ölelni Lenau. (Eddig van. Mennyi „aesthetikai szépség, milly vakmerő képzeletesapongás, milly kifejezési plastica, milly bujazenéjü gondolat!“) Mintha látnám mint bújik elő a' tengerörvényből Lenau! De te o nagy tömeg nem vagy méltó, hogy mi teneked e' mű szépségeit tovább magyarázzuk: legyen elég annyit tudnod, hogy e' műnek vagy 80 lapja, mindenik lapon vagy hat hat sor, öszvesen 480 sor. Előjön benne e' szó, szív' 61szer; a' szív ír, a' szív megszakad (legalább tizennégyszer), a' szív mulattat, a' szív elbujik, a' szív tenger, a' szív imádkozik, a' szív utazik, a' szív zokog ('s pedig sokszor), a' szív bányá, a' szív zongora, a' szív hallgat, a' szív kiásatik a' porból, a' szív

jég, a' szív lángol, a' szív lángjai összefagynak, a' szív rossz stb. Van benne továbbá 9 bánat, 10 szenvedés, 16 kín, 8 bú, 7 fájdalom, 5 gyöttelelem és 14 vész, 7 átok, 13 köszikla, 20 láng, 6 angyal, 33 szerelem, 11 sír, 22 halál és ki győzné előszámlálni mi minden szép nincsen még benne?!

Láthatod ezekből óh nagy tömeg, hogy e' mű nem hétköznapi mű, ezt mondja a' peregyricum is; hanem vásárvapi, ezt mondjuk mi. Továbbá: hogy Hiador a' természetet figyelmesen studiálja: hogy ő egészen szerető szíve oszlopai (szíve oszlopai!!!) mögé sáncolja magát 's minden mit ír, érzelemmel és fájdalommal van telve. Tudjuk mi jól oh nagy tömeg, hogy te e' művet nem fogod méltányolni, mert magasabb minthogy elérhetnéd; de hagyjál! te elfogsz mulni, sirba szállandasz, feloszlandasz bámulatodban, míg a' hatyudalok örökké megmaradnak (a' kiadó nyakán).

'S ezennel leteszszük tollunkat, mellyel a' Hatyudalok beteg éneklőjét megénekeltük 's miután ő is elénekelté hatyudalait, tehát meghalt, kívánjuk hogy „Sit tibi terra levis“ nyugogyék békével! Vajha minél előbb eljőnének a' késő századok, hogy mind azokat, kik a' versek olvasása alatt „csodálattá kövesültek“, „összeszedjék 's belölök „a' tiszta lyrica úgy szolván — tulajdonképen — legvalódibb képviselőjének“ érdemeihez mért magasságú mauseleumot emeljenek.

***

NEMZETI SZINHÁZ.

Nov. 1. Benyovszky. Opera 3 felv. Dopplertől. Minél gyakrabban kerül színre e' gyönyörű zeneköltelem, annál inkább bebizonyúl az arra legmértőbben alkalmazható mondat, miszerint művészt műve dicséri leginkább. Ma is olly igen nagyszámú közönség előtt adaték ez opera, miként annak általánosán kivívott köztetszése felől többé kétkedni sem lehet. Azonban néhány kistörödekű, leginkább minden hazai terméket egyenlőn fitymáló idegen zeneítések —, vagy legalább azoknak lenni akaróknak magas szemöldű itéleteket kell még visszautasítunk, kik t. i. D. operájának eredetiségét kétségbe vonják. — Előre is meg kell említnünk, miszerint a' legtöbb általunk olvasott vagy hallott hasonló itéletek az opera egyes részei felől, egészen ellenkező kútfőket hordtak fel, mellyekből szerző meritni mondatott; mi által ezen urak nemcsak egymást czáfolják meg, de sőt ez által az opera sokoldalúságának 's teljes eredetiségének bebizonyítására a' legszebb adatokat nyújtották, magokat pedig a' legfélszegebb 's legelfogultabb oldalról ismertették meg. Nincs ugyan is valami közrendűbb azon elmetermékek felőli itéletnél, melly minden, elismert tekintélyek által nem sanctionált, új műveket ismeretes reminiscenciáknak, vagy épen való másolatoknak híresztel. Legmerészebb pedig az illy állítás zeneművek felől, mert zenészetben nem lévén meg azon küleszközök, mellyek által azokhoz olly könnyen férhetnének, mint a' plasticai művészet nemeinél, az itészet mindig hagy valami ohajtani valót hátra, mit abban eléggé kimutatni nem lehet. Mert a' zene olly légszerű valami, melly a' felé nyuló taglaló kéz felett mindig ellebben; 's ezért a' zenecriticus hasonlik az élő Aeneashoz, ki látát az árnyak csónakába tévén, az a' világi teher alatt szétoszlott, maga pedig a' vízben maradt. — Mit D. operájában ezek plagiumnak neveznek, nem más azon divatos zenephraseologia iránti hódolatnál, mellynek magokat a' legnagyobb művészek is alávetik, jól tudván miként csak annak van kelendősege; 's korunkban csak igen hatalmas szellemeknek adatik, mint p. o. Meyerbeer, új stylt, új formát feltalálni. 'S egyszerre vitte-e Meyerbeer is ennyire? — Tudjuk, hogy a' harmonia nagy mestere is eleinte olasz példányok után kezdeményezett, mit „Égyiptomi keresztése“, „Anjoui Margarétja“ 's több első operái eléggé bizonyítanak, mellyekben igen megtetszik Rossini befolyása. — Ha ez

másoknál is így van — mit kétségbe hozni sem lehet — nem követhetett-e D. is több korabeli legjelesebb zeneszerzőket? míg későbbi műveiben nagyobb önállóságra jutand az alakzásban. — 'S lehet-e őt csupán utánzásért zenecompilatornak neveznünk? — — — Az opera részletesb ismertetését, a' mai negyed-szeri előadása után időntúlinak tartván, csak szebb részeit emeljük ki ez uttal. Ezek közé soroljuk legelőször is Aphanasia két nagy ékes ariát, hogy alkal-munk lehessen, azon szerep páratlan személyesítője H. Cornelia felől kijelente-nünk, miként ő ezen operában dicsfényének tetőpontján áll. Egyéb szinte szép szerepei közt egyikben sem annyira elbájolók lágyfuvallatú félhangjai (mezza voce) sem egyikben annyira könnyed a' legnehezebb melismákban. — A' legszebb részek közé tartozik aztán az ukáz 's reá a' csár dicsdala. Itt egy sze-mély által előidézett érzelemnek, minden jelenlévők hangulatábani különböző nyilvánulását fugákban keresztül vinni felette jellemzetes 's milly zeneismeret-tel azt szerző itt kezelte, valóban nagyszerű. — A' 2-dik felv. Benyovszky ábrándja, melyben túlradó érzelmeinek csatázásai: nemes honvágy, szeretett nejének viszonzlásán remélt öröme, Aphanasia sorsáni bújja, igen kedves lágy szövénű 's élénk képzelmű hangköltelmi mű, 's nagy rithmicai ismeretre mutat. Nem különben az e' felvonásbeli Benyovszky 's Aphanasia közti kettesdal, miután B. nősségét fölfedezé, mély kedélyességű melodiája — 's szép rithmusmenete-ért egyike az opera legszebb számainak. Felette eredetiek 's buzditók mazúrmenetű kardalaik. Wolfot gyöngéd szerkezetű hangszerepe 's az abbani sok lyricai elem kedvezőn tünteték ki. Benza kiapadhatlan nedélyével és bohóczko-dásával a' hetman szerepét mindenkor igen nagy előszeretettel viszi. A' dicsé-retesen működő karok után, a' másodszerelőkh csak úgy említhetők, mint kik jobbakk hijával eléggé ügyekvének az egésznek hatását nem rontani. Köszönetet kell szavaznunk a' derék karmester Erkelnek, ki az egész működő személyzet-nek helyes összetartásában ez operának mindeddigi előadásánál annyi erélyt fej-tett ki. Az operai mellékességek hiányai közt — beszámítván a' hitvány balettet is — el nem mulaszthatjuk azon hanyagságot felróni, melyben színhá-zunknál az operai comparseriák összeállítvák. Milly szegényes ezen operában is az utolsó felvonás végéni szűk háttér előtt álló kis személyzet a' befejező zene-pompához képest; holott mind ezt olly kevéssel lehetne nagyszerűsíteni. —

Sz. G.

MI HÍR BUDÁN?

Nagy élénkséget kölcsönöz jelenleg fővárosunknak a' közelgő ország-gyűlés. Színházunk, vendéglőink, mulatóhelyeink tele érdekes parlamentszínű arczokkal, — robogó hintók, cifra huszárok, országgyűlésezendő fiatalság, ismerősök és ismeretlenek az ország minden részeiből, zaj, elevenség, forrás mindenütt. Na de lesz mind ennek bőjtje, a' kölcsönért iszonyú uzorát fizetendünk Pozsony városának. Pedig millyen szép volna, ha mindig így ma-radna. Minden évben országgyűlés! országgyűlés Pesten! — és még megérjük, hogy a' külföld nem fogja többé azt hinni felőlünk, hogy Pest az Orinoco forrá-sai mellett fekszik.

— Lapunk rovatait országgyűlés alatt még egygyel fogjuk szaporítani, melly a' Pozsonyi társasélet eseménygazdag vázlatait fogja olvasó-inknak bemutatni.

— Megjelent Vahot Imre vállalatának „A' Magyarföld és Népei“ új fo-lyamának első füzeté. Az eddigieknél még érdekesebb szöveg; a' képek legjob-bak, minőket honunkban előállítani lehet. Előfizetési ára 3 ft pengő. Ajánljuk az irodalom és művészet minden kedvelőinek. A' műnek mind belbecse, mind kiállítására 's ezekhez mért olcsósága megérdemli a' közönség pártolását.

— Albion Marietta itt van! Nem lesz érdektelen olvasóink előtt, ha elmondjuk: hogy Berlioz a' híres zeneművész mit mond legközelebb e' ritka művészeti tüneményről. „Albion kisasszony hangja nagyszerű contralto, végtelen terjedelemmel (két octáva és egy sext — csaknem három octáva!), mellynek csengése mindenütt tökéletes, még csak az alsó hangrend végső hangjegyeinél is, ezen olly boszantó hangoknál az énekesnők nagyobb részére nézve, kik azt hiszik, hogy contraalt-hanggal bírnak, mégis náluk az érintett hangok kiadása mindig valami nyöszörgésformát visel magán, mi miatt undorítókká lesznek e' hangok, 's a' fület sértik. Kimondása (vocalisation) Albion kisasszonynak nagy könnyűséget árul el, melly hajlékonysággal kevesen dicsekedhetnek a' sopránok közül. Hangjai olly tökéletesen egymásba olvadva, hogy a' fokozatban sohasem érzi az ember egyik hangrendből a' másikba való átmenetet. Csengések ihlett, báronszerűleg sima, ábrándos mint minden contralto, de kevésbé komor mint Pisaronié, 's hasonlíthatlanul tisztább és folyékonyabb. 'S minthogy hangjai erőlködés nélkül születnek, e' hang minden árnyalatokra (nuance) alkalmas, úgyhogy Albion kisasszony képes énekelni a' legrejtelmesebb pianótól a' legkitörőbb forteig. És ezt nevezem én emberéneklésnek, azaz ollyannak melly emberi szív, emberi lélek 's emberi értelem jelenségét tükrözze vissza. Míg azon énekesnők, kik ezen elengedhetlen tulajdonokkal nem bírnak, az én véleményem szerint a' hangszergépek osztályába sorozandók. Azok kik mindig hidegen és érzés nélkül csupán csinos hangokat képesek kiadni, édeseket és kellemeseket, fuvolaszerűket, 's többé vagy kevésbé ügyesen csoportosultakat, a' nélkül hogy erejük 's akaratuk volna azok fölött uralkodni: nem egyebek mint olly sipládácskák, mellyeknek hangjainál madarat tanítanak. Mások, kiknek hajthatlan kiáltó hangja csupán erőlködéssel képes váltani, 's e' miatt hajlítlan marad minden árnyalatira az ábrándozásnak, a' gyöngédségnek, a' félelemnek, — nem képesek átfutni azon fokozatokat, mellyek elválasztják a' gyanút a' rettenetes bizonyosságtól, az esthajnali reményt a' bódító örömtől, a' fenyegetést az erőszaktól, — ezeknél a' gyűlöletnek csupán kitörései vannak, a' nélkül hogy összpontosulva látnók, a' szenvedély csupa felkiáltásokban nyilatkozik; de hiányzik gyöngéd susogása, — ezek teljesen nélkülözik egy fiatal nőszív naiv örömet, módosságát 's minden kécses szeszélyeit. Ezeknek csak a' lapályos síkon járó zene való (musique plane) — kizárólagos rendeltetésök: „Te Deum“-ot énekelni. Ezen énekesnők nem egyebek orgonáknál nekieresztett játékkal, — néha egyházak' orgonái, igen gyakran orgonái a' vadságnak. A' kifejező, szenvedélyes, dramai, — egy szóval: az emberi zene nem találhat ezeknél iszonyúbb tolmácsolókat, akár azért, mivel az énekesnő nem érez, 's megelégszik azon hangok kiadásával, mellyekkel rendelkezhetik, a' nélkül hogy valami benne több érzést árulna el, mennyit az orgona fuvallmaiból is kivehetni; akár azért, mert a' szánandó teremtes megfosztva szárnyaitól, mint áthathatlan fátyollal fedett szépség, mint Ariel bezárva egy cserfa törzsökébe, tehetlen kísérletekben emészti föl magát, meghódítandó egy akaratos műszert, hogy azt összhangzatba hozza egy valódi érzelmességgel, de a' melly képtelen önmagát kijelenteni. Illy organisatiók igaz nem igen találkoznak; a' természet illy esetben fölötte kegyetlen volna, egyesítvén egy művészenben művészete geniejét olly organummal, melly annak röptét megsemmisítse. Az illyennek a' legkövetelőbb zeneszerző is mindig kész szívvel megbocsát; mert ha ő maga szenved, látja ennek is szenvedését, ki akarna, és nem tud, — míg ama' másik, ki sem nem tud, sem nem akar, csupán a' szerzők kárhoztatására, 's műveik lerontása végett lón a' világra küldetve. És én megvallo, teljes szívből kész vagyok megbocsátni a' nagy Handelnek azon élénk felindulást, ki illy esetben egy angol énekesnő által türelméből kihozatván, egy ismétlés közben derékon kapta e' márvány-hölgyet, és azt kiveté az ablakon. (Kissé tulságos művészi elragadtatás!)

Alboni k. a. sohasem félhet illy veszélytől, először és mindennek fölött azért, mert lelke van, mert éneke hajlékony, és természetesen árnyazott; de még azért sem, mert ő meglehetősen testtel bír, — és hogy valaki magáról le-
rázza, mint Handel tön orgonájával — ahoz legalább is egy Hercules ereje kellene. — Tréfán kívül Alboni k. a. még alig 22 éves, elég erős és emelt testelkatu. Arcza, ezen értelmes, élénk, lelkesedett arcz, a' legkedvesebb kifejezést ölti magára, körül sugározva a' zene-, ihlet- 's azon gyermekded örömtől, melyet érez azon, hogy jól énekelt. Ez egy művésznő, ki egészen művészetének él, ki azt még soha áruba nem bocsátá; ő soha nem törődött még azal, mit hozhatnának be nekie évenként ezen gyönyörűséges hangok, ezen árszabhatlan gyöngyök, melyeknek pazarúl kiszórásában olly boldognak érzi magát. E' tekintetben korunk minden éneklő művészei közül kiválva, nála a' pénzkérdés mindig legutolsó, mivel foglalkozik. — Követeléseiben mind e' korig szerény vala. E' mellett közönségesen el van ismerve benne egy vele született nemesen méltányos jellem. Például: meghívásainál nagyobb részint nem hajlandó aláírását adni — adott szava elegendő. És ezt soha sem szegi meg, — minden évben fentartván maga számára egy kevés szabad időt, melyet arra használ, hogy egyszerűen él, sétál, álmodozik, midőn énekelni nincs kedve. Illyenkor eltűnik, — elrejtí magát Italia vagy Némethon valamelyik alujában, — megy fürödni a' Tiberisben vagy a' Rajnában, játszsza a' tányérjátékot a' transteverinik között, vagy pipára gyújt Bonn vagy Köln városok valamelyik gyűhelyén; mint akármelyik tanuló. Csak azon különbséggel, hogy a' német tanulók hosszú hajat viselnek, az övé pedig rövidre van vágva, a' mi gömbölyű fejének sajátságos jovialitást, és jószívű nyíltságot kölcsönöz. Ha diadalai vetélytársnőit szembetünő dühösségbe ejtik: a' helyett hogy tombolna a' süker felett, mint ezek hasonló esetben tennének: ő maga üz belőle tréfát, annyi egyszerűséggel, hogy maga mrgnevetteti irigyeit, és lefegyverzi őket egyetlen jó ötlete által.

Alboni k. a., mint mondják, több nyelveket beszél, azon gondos nevelésnél fogva, melyet neki atyja adatott. Született Cesenában Romaniában. Egy odavaló zenész adta első leczkéit a' hangjegyetűzésben. Tizenegy éves korában már tudott olvasni, azaz: egy látásra énekelni minden énekelhető hangjegyet. Azonban kétségkívül rosz útra lön vezetve ének dolgában, mert midőn szülői később Bolognaba vívén, ott Rossininak bemutatták: ez utóbbi éneklését hallván, úgy nyilatkozott: hogy tanulmányát egészen elül kell kezdenie, 's e' végre maga adott neki tanácsot, és leczkéket is. Alig volt még 15 éves, midőn először föllépett Bolognaban a' Communal színházban. Innen a' Scala tágas szinpadára került Milanóban, 's itáliai diadalainak viszhangja csakhamar Németországba hívá, azután Oroszországba, Angliába, hol Jenny Lind hódításait ellensúlyozta stb.

Ennyit Berlioz. Kik előbbi években hallák e' művésznőt, tudni fogják: mennyire való e' szavak mindegyike. Alboni csak 12 napig fog itt mulatni. Színházi közönségünkre rendkívüli műélvek várakoznak ez idő alatt, csak emberhalál ne legyen belőle!

— A' „Szépirodalmi Szemle“ megpirongat bennünket. Köszönjük! — Hol saját személyességünk forog kérdésben, ott felelni nem szokásunk. Jó kay Mór saját hibáinak és gyöngeségeinek legszigorúbb bírálója szokott lenni: 's nem nehezelt érte, ha valaki azokat szemére veti; hol írói és szerkesztői egyénisége ellen vannak kifogások, ott nem mentetgeti magát még csak azt sem mondja hogy: il faut être Psyche, pour censurer Venus. — Nem; a' hiba hiba volna, ha az egész világ hibáznék is. Hanem mi magát kimondott elvünket és egyik dolgozótársunkat illeti, ezekre nézvesti tartozásból nem hallgathatjuk el: hogy a' Sz. Sz. szerkesztősége elveinket és dolgozótársunkat illoyaliter támadta meg; 's nem veendi rosz néven: ha említett dolgozótársunk jelen „visz-

szaigazítását“ e' téren utolsónak nyilatkoztatva közönségünket hosszú polemiák tudományos unalmaitól megkiméleljük.

V i s s z a i g a z í t á s.

A' „Szépirodalmi Szemle“ világosan kimondja utóbbi számában, hogy megszüntem írni az „Életképek“-ben. Ez nem egészen igaz. Csupán az általam e' tekintetben tervezett hosszabb és komolyabb polemiát nem látta a' szerkesztőség jelen esetben a' lap érdekére nézve czélszerűnek — s így elhatározám, más mezőn lépni föl megtámadóim ellen, nem az önvédelem — mert erre semmi szükség — csupán az útbaigazítás fegyvereivel. Így lévén a' dolog, az ügy érdekében jogom van követelni a' Szépirodalmi Szemléből — illetőleg Erdélyi Jánostól — hogy a' mi czáfolni valót még talál irataimban, azzal csak lépjen elő, mert rövid idő alatt lesz dolgom mind vele, mind pedig a' bitor tekintélyek egész cliquejével. Egyébiránt mind az, mit a' Szemle három hónapi vajadás után ellenem elmond, igen korlátolt fölfogást tanusít. Mondatik, hogy az egyénit fölcseréltem az alanyival, s így nem értettem meg a' Szemlét. Dehogy nem értettem, dehogy nem — hisz az egyéninek, mint aestheticai elvnek elmélete, különb modorban van nálam már régóta letéve egy „Egyéniség, különös tekintettel Goethére“ című nagyobb mű alapvázlataiban, mint a' Szépirodalmi Szemle e' részbeni szellemetlenül kimagolt és kiböngészett aggregatumai; — csak-hogy cikkem e' szavaiból: „a' Szépirodalmi Szemlének úgy látszik épen czélzatos törekvése a' közhittel ellenkezni, mi pedig ezt fölibe helyezzük az egyéniség fölé az ő ö d é s n e k,“ stb stb, mint tovább következik a' szemlei idézetben — igen e' szavakból miként lehet azt kisütni, hogy az egyéni, mint aestheticai elv föl van cserélve az alanyival — ezt meg nem foghatom. Vagy talán Erdélyi a' szárazmalmi lóhoz hasonlóan — annyira belészokott már egy és ugyanazon eszmei körkerengésbe, hogy valahányszor egyéniről hall beszélni — azt mindig csupán aestheticai értelemben vettnek képzele? Ott én általánosan az egyéni meggyőződésről szóltam — szembe téve a' közhittel — s midőn Erdélyi egészen más szempontból támad meg, ez azt mutatja, hogy vagy nem ért — vagy pedig érteni nem akar — s így vagy propedeuticára, vagy pedig jobb erkölcsökre van szüksége. Az elsővel majd fogok szolgálni, a' második isten dolga. Azután miket mond el a' közhit- és közszellemről? Egyelőre — míg elkészítem számára a' propedeuticát — csupán az Életképekben kijött „Eszmevázlatok“ című dolgozatom figyelmes olvasását ajánlom — s abból — ha megérti, fölfoghatja eszméim menetének egész rendszerét. Ugy van, r e n d s z e r é t; mert én nem a' józan gondolkodás rendszerét támadtam meg, mint ő nagybölcsen mondja — mit megtanulhatott volna „Következetesség“ című cikkemből — csupán az ismeretek tudományos formáját nem tartom jelenleg elkerülhetlen lényegesnek. 'S ennél többet megtámadott cikkekben sem mondtam. — Meg nagyon iskolás gyereki fölfogás, csudulkozni azon, hogy észaristocrátia, s közhit és közszellem elvéről egy lélekzet alatt volt szó az Életképekben. — Hisz' az észaristocrátia mint elv alkalmazott philosophiája szellemünk intensív munkásságának, míg a' közhit és közszellem elve, extensív tekintetben épen arra megy ki — s így akár a' kettő, akár pedig az elméleti és gyakorlati philosophia közt lássunk ellentétet — mindegy. — De mind ezeket a' fű növést hallani nem tudók capacitását intézve, majd bővebben elmondjuk más téren — addig kölcsön fejében — teljes czáfolati fölszólításomat megújítva, mint jó tanácsot — Spinoza e' fenséges életelvét ajánlom Erdélyinek: Mielőtt az embereket megtámadnátok vagy ki-nevetnétek, igyekezzetek őket megérteni.

Sükei K.

— A' journalistica, mint próféta. (Folytatás).

— 1843-ban. A' M á t y á s s z o b r a különkülönféle kiadásokban lerajzoltatik, kifestetik, lemetszetik, kinyomattatik, és kikürtöltetik, sőt fel is állítatik a' nagy tér közepén. Ki hitte volna akkor: hogy 1847-ben ugyanazon a' helyen, hová Mátyás emléke rajzoltatott a' magyar enthusiasmus festett erejével,

mintegy kötekedő daemon tréfájából ama' Jónás kápolnája épüljön. És az megépült, noha senki meg nem jövendölte.

— Ugyanazon évben a' Pesten építendő országházon három híres olasz építész kezd el munkálkodni. Bizony híres olasz építész mind a' három.

— U. a. é. A' nemes városi tanács indítványa következtében „vizbefulókat szabadító egyesület akar alakulni“ kár volt egyelőre „alakulandó egyesületeket vizbefulástól kiszabadító egyesületet“ nem hozni létre.

— Több granátosok „Lant és Kard“ című almanachot adnak ki. Ez is meghalt, mielőtt születhetett volna. Egyébíránt kár érte.

— 1843. A' kör kebelében a' Concordia mintájára „dalkoszu“ készül. Szinte látjuk, mint énekli X. Y. és Z. uram bátyánk együtt a' többiekkel: „Én magyar leány vagyok, a' nevem Babet.“

— A' váci utcát gummielasticummal akarják kikövezni. E' tervet is kigummielasticumozta a' fatum a' praedestinatio könyvéből— kövel.

— Egyik collegánk egy héten C* kisasszony vendégzerepléseit hirdette, más héten megvallotta, hogy C* kisasszony nem lép föl, mert testvére meghalt. Harmadik héten kivallotta: hogy C* kisasszony nem is annyira azért nem lép föl, mert testvére meghalt (minthogy testvére sincs), hanem azért mert elrekedt; negyedik héten végre bevallotta, hogy C* kisasszony ugyan már nem rekedt, de azért mégsem léphet föl, mert elutazott. . . .

— Ugyan ő volt ki feldicsekedett vele: hogy Liszt Ferencz legottan Erdélyben fog megtelepülni. Szép ország az az Erdély!

— Ugyanott ő méltósága az erdélyi főkormányzó két hét alatt háromszor érkezett meg Erdélyből fővárosunkba 's ugyannyiszor utazott el Pozsonyba.

— 1843. Valamennyi ujságlapok tömve valának azon borzasztó hírrel: hogy Pest utcáin az embereket dróthúrokkal fogják nyakánál fogva: sokan személyesen láttak is ilyen kátránynyal kent pányvákat, mások kóstolták is, egy szóval hitte minden lélek; mintha bizony nem könnyebb volna valakit categorice agyonütni, vagy lenyársalni, mint illy mesterséges teketóriával torkon fűzni. Ki csinálna magának annyi bajt egy emberrel?

— Egy collegánk ugyanekkor Pest nevét Etelére kereszteli, vagy Árpádra, a' mint jobb lesz, mondván „hadd czivakodjanak rajta a' tudósok“. (De hát mikor kezdenek el már rajta czivakodni a' tudósok?)

— U. a. é. Budán „üdvlede“ készül, sírkert, csupán nagyurak és pompás sírkövek számára; mások akként magyarázzák: hogy nevezetes férfiak számára, 's innét látható aztán: hogy miért nem létesült,? — mert a' nevezetes férfiaknak még előbb születniök kell.

— 1843-ban nemzeti színészeink Bécsben készülnek előadásokat adni. Igazán mondjuk.

— U. a. é. Dumas Sándor Pestre készül. Alkalmasint eltévedt a' csallóközi országutakon vagy Esztergomnál, hol komáromi hajósok szeme láttára elveszett a' Duna, kénytelen volt visszafordíttatni a' hajó óráit.

— Mult héten egyikében a' fiatalágtól leginkább látogatott kávéházainknak, sajtáságos vad regényes jelenetnek valánk tanúi. Egy phanaticus őrült nő vetődött oda, a' legzajosabb férfi csoport közé, egy ismeretlen, nyugtalanító alak, fekete kendővel bekötve, fekete selyem köpenybe burkolva, kezeiben három könyvet tartott. Arcza fiatal volt, még látszottak rajta egykori szépség romjai, 's szemeiben hideg nyugalomú ígérete ült a' megrögzött tébolyodottságnak, mellynek tekintetétől főlháborodik a' szív 's az ember lelke visszaborzad. Megállt bátran, nyugodtan a' tömeg között 's azt mondá, hogy ő véres napoknak küldötté. „Őrizkedjetek, úgymond, a' hétfői naptól, mert a' hétfő szerencsétlen nap, e' napon fognak a' gonoszok elvérzeni és az igazak fürödni azoknak véreben, 's mind azok kik most gyávák, akkor bátrak lesznek és vérszomjasok; ágyúk ropogása fog hallatni, és az emberek hullani fognak, mint a'

fű virágai.“ — „Ti is elpusztultok, monda a' körülálló fiatalságnak, betegek vagytok mind, nincs ki meggyógyíthasson benneteket, érettek vagytok a' halálra; nők lesznek, kik beneteket megölnék, elég sokáig gyilkoltátok ti a' nőket. Rég megtörtént volna ez ítélet, monda, ha apám olly gyáva nem lett volna. Ő mindig azt mondá: dolgozzál és ne panaszoj; de hát dolgozóké legyen a' fekete kenyér, míg a' henyék, a' pulyák aranytányérról lakoznak! Féljete a' hétfői naptól!“ — Midőn kérdék tőle: hogy nem fél-e ennyi idegen férfi között, felelé: „Oh nem, tudják ők: hogy ki hozzám ér, rögtön meg fog halni!“ 's midőn egy a' tömegből, egy merész kalandvadász közelíteni talált hozzá, szemé közé tekinté vad sötét szemével, 's az ember félve fordíta hátat és elbújt; egy másiknak, ki őt gúnyolni látszék, vállára verve monda: „te is okosabban tennél, ha most, a' helyett: hogy itt fülesz, otthon forgatnád a' Corpus Jurist, Kövyt és Kelement, rád férne,“ — 's ekkor elkezdé németül, diakul, francziául beszélni a' legfolyékonyabb stylben, beszéde ragyogott magyar elmésségek, német viczek, franczia bonmot-k és latin citatumoktól. „Ne rontsátok, ugy monda, — azokat, kik még romlatlanok; rontsátok meg azokat, kik titeket megrontottak, azokat kik orczáikon festéket, szivökben mérget hordanak!“ — Messze a' kávéház tulsó felén alig hallhatóan ejténk szomszédunkhoz illyen kérdést: miféle könyvek lehetnek azok kezében? 's ő legnagyobb zaj között meghallá e' sutogva ejtett szót, és felénk fordulva felele: „Imakönyvek.“ Mint mondá Győrből jön; különben minden kérdésre nyugodtan értelmesen felelt 's mozdulataiban semmi durvaság, vagy aljasság nem látszott, inkább nagy mértéke a' phanaticus vad büszkeségnek. Legmerőbb rögeszméje látszott lenni az: hogy a' nők semmi jogaikban sem különböznek a' férfaktól.

— Ez még mind hagyján; de hát a' ki azt jövendőlte meg: hogy nem sokára leghajók on 's szárnyas szekereken fogunk utazni! Irigyeljük a' reménylő tehetségeit!

— 1843-ban a' Honderü cassandrai jós sejtelemben megjövendőlte a' német színháznak: hogy ha lámpásaira nem vigyáztat, mellyeket ollykor a' színi díszitmények raktárában szoktak felejtetni, könnyen úgy járhat: hogy reggelre csak falait fogjuk látni. Különös, hogy ez intő jövendölést szivökre nem vették az illetők; lám megtörtént 's mi ugyan ott szinte előre jósolva volt, hogy támadhatnak „olylanok, e' homlokellenes antipathiák korszakában, kik e' tervet valami magyar nemzeti-ségi elem rovására tudni készek volnának.“ Ezt mondta a' Honderü. És szóról szóra beteljesült.

— Pár év előtt mekkora zajt ütött a' rudnói esodalelkész! a' lapok nem restellették telekiürtölni vele a' félvilágot, gyógyított, remekelt, csudákat vitt véghez, imádtatott . . . és mi lett belőle? Ki tud róla valamit?

— Az utcákat nemzetünk híres 6 hősről akarják elnevezni; hogy kik akarják? mai napig titok. Annyit tudunk: hogy mi is akarjuk és rajtunk kívül sok emberséges ember, kinek akarátja e' dologban sem oszt, sem sokszoroz.

— Egy bizonyos lap szerint a' mult országgyűlésen V. Imre ur ellen nagy dolgok forraltatnak; ugyanazon lap nem tudósít róla: hogy vajjon azon nagy dolgok megfőttek-e már?

— Nemzeti színházuunknál formalis drámaiskola (micsoda?) állíttatott. Az a' baj, hogy csak formalis, nem pedig realis.

— Mult napokban Forst úr Armány és Szerelemben Ferdinándot személyesíté a' Noththeaterben; — egy lisztkereskedőt előadás alatt megütött a' guta. Egyéb szerencsétlenség nem történt.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

BÉCSBEN TÖRTÉNT. Egy ötven éves özvegy asszonyt nőül vett egy 24 éves fiatal ember. A' férj gazdag volt, a' nő pedig szegény, tehát szerelemből vette őt el a' 24 éves fiatal ember. Tizennégy hetes házasságában elkezdé féltetni nejét a' 24 éves fiatal ember 's ki magát szerelemféltésből legközelebb fejbe lövendi, az a' 24 éves fiatal ember.

BOSCO Krakóban bűvészkedik.

Egyéb baj jelenleg nincsen.

A' **CHOLERA** már gyengülni kezd hatásában, hűs őszi napjaink hihetőleg elveendik halálos erejét.

DOPPLER Benyovszkyját a' Theaterzeitung is magasztalja.

A' **DORFZEITUNGBAN** ilyenformát ír egy amerikai kivándorlott: „itt a' szabadság világában élünk“ — — tovább: — — „nekem is van már egy rabszolgám és egy rabszolgálóm.“

ÉRDEKES KÜLFÖLDI IRODALMI TÜNEMÉNY jelenleg a' jövő évi „Iris.“ Megjelent **P e s t e n**.

A' **LEGELSŐ SÖRIVÓ** meghalt. Több német lapok tele vannak lamentációval.

NANTES piacán éjjel fekete alakok járnak, — a' Klepperpost iszonyu dolgokat fog jövendőlni a' körülményből.

POMARE királynő a' Sandwich szigetek fejedelmnéje ezentul ingeket is fog hordani; egy párizsi divatárusnő e' végett udvari megbizottúl van kinevezve.

RENOMMÉE. Nem rég egy kedvelt fiatal francia író nőszülvén násznagyaül Hugo Victort, Dumas Sándort és Ingres híres festést választotta. Mikor a' házassági szerződés aláíratott, az esketési szertartást véghez vivő hivatalnok a' tanúkhöz fordul 's kérdi neveiket. Első volt Hugo Victor, megmondja a' nevét, a' hivatalnok kérdi: hogyan iratik le, kérem? „Hugo betűsorban ledictálja; „mi önnek mestersége?“ kérdi a' hivatalnok: „Professio nélkül vagyok“ felelé Hugo. Hasonló examen várta Dumas és Ingres urakat is. Ingres azt felelé, hogy ő festő, mely nyilatkozat épen semmi hatást sem látszott a' kérdőre gyakorolni, már ha mégis göbolykupecznek mondta volna magát! — Hanem bezzeg mikor Dumas azt nyilatkoztatá: hogy ő „capitalista“ ez aztán megtette a' maga épouvantable hatását. — Tehát még a' francziáknál is illy vas-tagra nőhet az obseurantismus! Hogy' csudálnók ilyenkor mi azt a' táblabíró, ki azt hitte, hogy „Vörösmarty“ olyan szomorújáték, melynek szerzője Bajza? 's ki maig is azt hiszi: hogy a' „szinész“ olyan istenembere, kinek főfoglalatossága rézüstöket és tortamintákat megszinezni.

SORSFOGALOM. Mikké lettek azok, kiknek ősei egykor Angolhon trónján ültek? — A' Tudorok egy utóda jelenleg Wapping városban ócska üvegekkel kereskedik. Egy Plantagenetsarj most egy omnibuson kalauz, 's a' Stuartok egy végivadéka nem rég mint kóbor hegedűs halt meg Skótiában. Sic transit gloria mundi.

TÖRVÉNYES GYILKOSSÁG. Néhány év előtt egy fiatal embert (neve Boyington) gyilkossági vád miatt Alabama városában főlakasztottak. A bűnvádott az utolsó perczig makacsul tagadta a' tettet, de minden körülmény ellen bizonyított. Elítélték. A' gyilkosság egy csapszékben vitetett véghez. E' kocsma csaplárosa e' napokhan halálos ágyán gyóná meg: hogy a' gyilkos ő volt és Boyington ártatlanúl végeztetett ki.

A' **THÜRINGAI NÉP** átkozza a' vasutat, meg a' polkatánczot, — egyenesen e' kettőnek tulajdonítván a' burgonyabetegség elharapózását. —

Új **ÜSTÖKÖST** fedeztek föl; — vannak-e benne ujságlapok? — még nem tudatik.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

20. sz. — Nov. 14. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

Rábaköz, oct. 26-án. Fujt a szél — kedélyesen csapkodta szemeim közé a hideg esőcseppeket, — 's utcunque meg fogunk ázni... ha S.... megye X. helységébe nem érünk. — Kocsisom etetett... én meg a' helység honoratiorjához mentem — időtöltésből-e, vagy csak csupán unalomból? azt ma sem tudom — elég az hozzá, meglátogattam őt, a' falu t. cz. notáriusát. — A' vízszinti üdvözlés után holmi kisebb érdekű tárgyakról beszélgettünk: én a' magyar tengerészetről értekeztem — míg ő a' zsidók emancipációjáról disszertált, — közbe közbe majd én, majd ő hatalmasan ásítottunk;... de mit is tehet egyebet az ember faluhelyen az üdvös ásítózásnál?... Ha még ezt sem tehetné! — úgy halálíg unná magát a' becsületes ember. — A' mint elnökileg el akarja az ügyet dönteni a' girokoss intelligencia — betoppan egy dolmányszürös, mogyorópapálczás atyafi, 's sajátzerü üdvözlése után így kezdé mondokáját: „hát bion notárus uram! csak azért küttek az esküttek: hogy hát izé — méltóztatna átgyüni mesteram; — az Iczik is meggyütt má, 's ugyan csak hozzott ám a' javából! — hát izé aztán átizkódjék ám notárus ur — addig is istennek ajánlom“... Kértem most a' jegyző urat: miszerint világoztaná föl a' halottakat? — „Az egész dolog nemesszivü elődim páratlan nagylelkűségétől veszi eredetét, melly mindössze is csak egy kis istenfő szokáson alapszik: szokás t. i. nálunk mesterfogadáshoz áldomást fizetni — 's ezt anniversarie ünnepelni, — 's tulajdonképen ezen fontos 's leglélekbénjáróbb kötelességemre figyelmeztetett ímént a' helység bemonója — ez a' falusi mester szoros értelemben vett investitúrája, ezt a' jegyzői hivatal olly lényeges részének tartja a' paraszt: hogy e' nélkül nem is becsületes ember a' mester, ha mindjárt kótából énekel is.“ — Jó éjszakát, szegény falusi mestereszeny! — ott lehet számodra a' takarékpénztár! te mégis pénzközságban fogsz sínlódni mindörökön örökké!! — Figyelmeztetém most a' notárus urat: miszerint indulnánk, mert a' diplomaticus lakziból majd elkésik, 's így becsületében csak kárt szenved... En befogattam... A' notárus úr a' compania közé vegyül... Jól hallám, midőn a' népek vénei közöl egy hivatalos hangon így üdvözlé őt: „Eh! notárus úr, beh soká mintvankedezett azzal a' reithuzlis úr forma emberrel.“ — Kocsisom tova vágatott, míg én illyen gondolatokba merültem: „no szegény helység! mellynek jelszava „az áldomás“ — tanácstermő a' „korcsma“ jó éjszakát népek vénei! kikbe a' tüttü önt lelkesedést a' legszentebb ügy iránt — a' „népnevelés“ iránt!... Méltán várhatjátok ti egy szebb jövőjét helységtéknek (?), kik láng lelkesedéssel, összetett vállakkal, férfias karokkal az egyetértés szent szellemében üliktek helységték jóléte fölött a' tort!!! — Országgyűlési utasítások! — beh sokból kimaradt közöletek a' „népnevelés“ — az „unum necessarium“!! — Ladányi Emil.

October 28-án este NAGY-VÁRAD utcáin nagy fáklás zene vonult keresztül, 's az abban működők tiszteletöket tevők a' nagy néptömeg kíséretével. Beöthy Ödön lakához siettek, hol Szaecsvay Imre hatásos üdvözlő szavai emelkedtek a' követségtől elmaradt hont védő jeles bajnokhoz. Úgy Szabolcsból körünkben lévő gr. Vay Dániel mély érzelembe olvadtt szívhez szóló beszédével üdvözlé az említettben ritka hazafit, 's beszéde tartalmában a' részvét hangján adá elő azt, hogy mennyit vesztett legyen a' megye, mennyit a' haza némelylek ármánykodása miatt. — Gr. V. D. úgy látszik igenis szíven hordozza azon nagy veszteséget, melly szerint az ellenzék által a' követségre kitűzött 's lenni ohajtott, nem kevés érdemekkel párosult Beöthy Ödön, 's megyénkben a' közbizalmat 's népszerűséget bíró Thurzó János, követek nem lehetének, 's kifejezé beszédében a' haza közös veszteségét ezen két egyén honmaradásában, 's egyaránt sajnálja azokkal, kik Biharban velök együtt éreztek. — B. Ö. azon lelket ébresztő szavai, mellyeket a' két érdemtelen szónokló beszédére külön-külön köszönetül 's válaszul adott, mindenkít a' haza boldogságát eszközöl érzelem honába ragadtott. — A' tisztelgő menet Thurzó Jánoshoz, a' közszeretethben álló számos éveken át érélyesen hivataloskodó főszolgabíróhoz indult, kit az első helyen szónokló Sz. J. üdvözlött, 's szavai mindkét helyen meggyőztek, hogy a' jobb szellem vesztett, 's az azoni fájdalom gyűjté össze a' vesztett ügy mellett buzgólkodókat. Utóljára Vay Dániel ablaka alatt a' menet ünnepélyesen vonulván el, illő tiszteletét megadandó, hasonlóan tanyát ütött.

K a l a n d o r.

POZSONY, nov. 3. Tisztelt szerkesztő úr! Mielőtt ön rendes levelezője tudósítaná önt, fogadja szívesen jelen soraimat, mellyekben a' mostani pozsonyi élet rövid vázlatát kívánom adni. — Milly lábon áll e' városban a' nemzetiség, mutatja mindjárt a' magyar lapok pangása; egyik helyütt a' Pesti Hírlap, másutt a' Nemzetes, itt egy, ott másik divatlap található ugyan, de minden magyar lapokat együtt még a' nagyhírű 's méreg drága zöldfában sem leliünk fel. Német lap olly rakással van, hogy a' drága fa helyett befűthetnek vele. — De még ez mind semmi; a' kapitányi hivatalt kellett felkeresnünk 's egy város hajduját kérdeztvén meg, infamis gíge hangon — per se németül — így felelt: „Nem ismerem a' kapitányt, nem tudom hol lakik.“ Szerencséje, hogy oldalán kard forma volt, mert így ráismertünk, hogy ember. — Végre megleltük a' városházát, és incredibile dictu, szinte azt hittük, hogy valami rossz helyen járunk; mindenütt német felírások, gyalázataira a' XIX. századnak, gúnyára azon törvényeknek, mellyek épen e' hatóság kebelében a' nemzetiség ügyében hozattak, 's a' mi borzasztóbb, még iparkodást sem lehet látni az idevalókban, hogy gyerekeiket legalább taníttatnák édes hazai nyelvünkre. — Az országgyűlési sereg naponként gyülekezik 's oszlik Bécsbe. Az ifúság összegyűlése előleges rendeletek által nagyon meg van akadályozva. — Az udvar — mint hírlík — csak 11-én jó le, 's 14 nap fog a' honban mulatni. — A' pozsony-bécsi vaspálya 9-én nyílik meg. — Drágaság mindenütt. — A' derék országgyűlési pap nem kapott szállást, mert mint mondatott, ezt pozitív törvények nem rendelik. — Többek előtt volt szerencsém P.-né Naplóját felolvasni, 's mindnyájan osztjuk a' véleményyt, mit róla t. szerkesztő úr mon-

dott. — Az országgyűlés ideje tartossága felől sok a vélemény — per se mindenik azt állítja, hogy ő legjobban tudja — ez már így megy. M e g i n t a z.

PÉCS, nov. 6. — A' színészet hiányát a' hangversenyek özöne pótolja. Megvalljuk, nem vagyunk barátai azon felpiperézett és tapssóvár közészerűségnek, mely — ország, világ tudja a' hangversenyekben szereplni szokott; de mégis szeretjük kiszemelni a' néha fölmerülő igaz gyöngyöt, mely a' tökélyesülés kétségtelen jeleit magán hordja. E' tekintetben megemlítendők véljük Hunyady Paulina k. a. által f. hó 4-én adott hangversenyt. — Mellőzvéen az európai hírvé Weidinger (fagotton) és Amtmann (fuvolyán) ez uttal is jeles működéseiket, csupán a' versenyzőné, mint az énekvilágban minden esetre érdekes tünemény előadására szorítkozandunk. H. P. k. a. egy magánydalban Belisárból (magyar nyelven) és „La festa” ezimű olasz dalban jeleskedett; és bebizonyítja, miszerint több évi szakadatlan szorgalma által, a' természetből nyert kellemes hangkört az újabb iskola tisztult szellemében kimívelé 's azért szabatos előadása általános és zajos tetszésnyilvánítással koszorúztatott; mit a' jeles dalnoknő az on tekintetből még inkább kiérdemelt, mert első versenytét általán helyeselt jótékony czélra szentel. Óhajtható, hogy nemcsak jeles tehetségei, hanem fiatal éveit 's igen ajánlatos külsejénél fogva is méltóbb és terjedtebb működési tért nyerjen. Ezen tér alatt természetesen a' nemzeti színházat szoktuk érteni, 's e' szempontból csakugyan lelkiismeretesen fel is emelnök gyenge szavunkat, ha ép' ezen ajánlások, helyen kívül történt szamlatlan ismétlések miatt, minden hitelekől megfosztva nem volnának. Csak azt jegyezzük meg tehát, hogy H. P. k. a. hasontehetőségű versenytársnői közt azon figyelemre méltó előnnyel birandana, hogy egyszersmind lelkes magyar hölgy 's a' széphangzású történeti névre teljes mértékben érdemes. — Ugyanekkor első ízben fellépett Blauhorn K. k. a. kellemes rezgő hangja szinte méltó elismerést vívott ki, 's leginkább a' tragicus énekszakla tanusított képességet, míg H. P. k. a. a' heroicumban reménylten kitünőt adhatni. — Még mult hó végén adott egyik hangversenyből kiemelendők véljük Losz Teréz k. a. jeles énekét, főleg azon szempontból is, mert újra meggyőződünk, mennyire ékesen hangzik hazai nyelvünk, az egyébként német eredetű, de újabb időkben lelkes magyarokká vált polgárhölgyeink ajkairól; az említett énekesnő szakmája egy, magyar nyelven előadott, magánydal Lindából lévén. Kitünő magasságu hangja — bővebb kimíveltetés után — a' legszebb reményekre jogosít. — A' pécs-mohácsi vasút, úgy látszik, még nem képes szilárd alapra találni. Fiume vagy Trieszt a' végpont? ezt kérdezi mindenki, mielőtt erszényt nyitna. — Társas köreinkben még mindig szerepel a' „veres bogó”, mely Bagotán virult fel az isten szabad ege 's az igazság paizsa alatt, egy jeles kertész ápoló kezei által. A' kertészt elfoglalt a' hon; mire viszonzlándjuk őt, magasra nőttek találandja a' növényt, melynek isten után ő ada életet.

B a g o t a i.

GYŐR, november közepén. Mi oka, hogy városunkról ön lapjában olly régen hallgat a' krónika? Egyhanguságunk nem, mert biz' ezek az őszi esték a' legtöbb mulatság ideje, egy ropant előkészület a' jövő vigadóra; ennek rovására történnek már az új ismerkedések, ezeknek hatalmas eszközlője a' magánháznakál tartatni szokott táncpróbák. Van-e szebb tisztje a' vidéki levelezőnek, mint az ilyenkor megnyílt családi körökben uralkodó nemzeties szellemet magasztos szavakkal kiemelni, és ostorozni a' kultöldieskedést? Mert, uraim, diplomaticaivá tehetitek a' nyelvet; de ha a' családi oltáron idegen bálványok tömjéneztek: nem fog a' nyelv-szeretet soha szívveretekkel egybeformni, pedig önmagukat csaljátok, mert ki nyelvért meg adja, az nem szeretheti a' hazát, az megfosztja magát az éltől, a' gyönyörtől, mely a' hazaszeretők. — Lelkes hölgyei Győrnek! szépségek hazaszerte kívívá a' diadalt, víja azt ki nemzetiségtek is. Honolt-e már kebletekben ama' boldogító szent érzés, a' nemi szerelem? — ha igen, nem voltatok-e akkor feláldozók, nélkülözők azért, kinek sziveitekben oltárt emeltetek? pedig higyétek, a' hazaszeretet sokkal felségesebb, sokkal istenibb; egyedül a' hazaszeretéből fakadó érzet az, melyet az isten a' mennyégi üdvöből ízlelni hagyott. Megvetnétek-e azért e' hazát, mert szegény? nem! ti felkaroljátok azt. Láttunk már benneteket nélkülözni, láttunk kék kartonban megjelenni fényes vigalmakon; mondjátok: a' büszkén fendobogó szív nem pótolta-e a' mez fényét százszorosan? Azóta iparunk haladt, de csökkent a' lelkesedés; ne feledjétek a' jövő vigalmak közeledtével a' nem rég olly édes hangzatú „honi” szót, még kell a' védelem, ti gyáván hátrálni nem fogtok, így leend titeket a' győzelem 's a' hazának leróttátok, a' mivel tartozátok. Emlékeztetni nem árt. Esembe jut, hogy egyik védegyleti gyűlésen ez év elején határozatott: hogy Perlack posztókereskedőnk, hazai gyárművekkel ellátott boltot nyitand női ruha-kelméből, mit fennevezett kereskedő a' gyűlésben el is fogadott; egy utóbbi gyűlésen iparműtár nyitása alapítatott, de még mind e' mai napig se híre, se hamva. Urak! ez hitelét rontja az úgynek, melynek bajnokai vagytok; vagy nem lehetne-e a' pesti iparműtártól egy fiók-raktárt ide helyezni, ez kell, mert még ez nem lesz, addig megkérdézhajtuk a' kereskedőtől, melyik a' honi? legelavultabb kelméjét adja oda, vagy kinevet. A' napokban keresztlutazott Farkas-féle zenetársaság a' belvárosi teremben hangversenyt vala rendezendő; azonban csak egy lélek sem jelent meg. Szegények! szülővárosukban melegebb pártfogást reményltek. Isten önnel, engedelmevel másszor is ír —

I r t ó.

NEMZETI SZÍNHÁZI ÉRTESÍTŐ.

Nov. 14. Csikós. Bérletszünettel.

— 15. Benyovszky. Bérletszünettel.

— 16. Báró és bankár.

— 17. Johanna és Jeanette. Táncczal.

— 18. Vicomte Letorieres.

Nov. 19. Hunyady László

— 20. Világ színjátéka. Eredeti drama
Hugo Károlytól. Lendvay
javára bérletszünettel először.

— A' 254. és 256. szám alatti eredeti darabok előadásra nem fogadtattak el.

Kiadja Frankenburg Adolf.

(10)

BOLT-VÁLTOZTATÁS.

(1, 3)

JANKOVICS J. G. DIVATÁRÚ-KERESKEDÉSE

jelenleg váci-utca elején Mocsonyi-féle szögletházban, a' német színházzal átellenben létezik, és ajánlja egész ujonrendezett árutárát, mely magában foglal különféle **hölgyi divat-cikk**eket, úgymint: ruha-, felruha- és köpeny-kelméket, sima és bedolgozott orleans- és kásmér-szöveteket, úgy szinte nagy válogatásban levő

HÖLGYI NAGY NYAKKENDŐKET

minden nagyság- és minőségben; nemkülönben férfiaknak cravat-okat, selyem- és gyapju-echarpe-okat, selyem-, gyapju- és bársony-mellényeket legjutányosb áron.

Jelességéről ismeretes

MOSDÓVIZ, másképp HERCZEGNÖVIZ,

Renard August- előbb Jean Bigottól Párisban.

E' csodálatos folyadék fényes hatásának előidézése végett, a' közönséges mosdás után csak fel kell rázogatni a' vizet, szivacsot vele megáztatni, 's ezzel a' bőrt egyformán megnedvezni megtörlés nélkül. 'S illy móddal bőrünket késő öregségig folyvást fehéren, simán, tisztán és gyöngéden megtarthatjuk. Azok pedig, kiknek bőrén némi szennyegek vannak, naponkint több ízben használják a' vizet a' mondott mód szerint, hogy annál gyorsabban meneküljenek mindenféle mocsoktól, szeplőtől, himlőtől — mert a' viz a' bőrön semmi tisztátalanságot meg nem szenved.

Egy üvegecsé ára 48 pgő kr. 's valódiilag kapható Pesten

Lueff M.-nál, Kristóf-téren a' „Minervához“

A' külföldön dicséretesen ismert

TISZTA KÓKUSZDIÓ-OLAJ-SZODA-SZAPPAN

Douglas J. S.-től Hamburgban, bőrkütegek 's egyéb ellen folyvást 's csupán Lueff M. „Minervához“ ezimzett pesti raktárában kapható, egész valódiságában, hófehér 6 bécsi latnyi nehéz darabokban, — 30 kron darabja. Tizenkettőt egyszerre vevőknek 10 prent ráadatik. A' valódiságbiz onyítására találattik ugyanott egy nagy költséggel készült rakhelykép.

Hamburg, 1847.

Douglas J. S.,

az első valódi kókuszdió-olaj-szoda-szappan feltalálója 's készítője.

Landerer és Heckenastnál

(hatvani-utca Horvátház) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A' MAGYAR VÁM

ÉS KERESKEDÉSI ÜGY,

ÉS ANNAK VÉGELIGAZÍTÁSI MÓDJA.

Irta gróf Dessewffy Emil.

Nagy 8-adrét. Ára 1 frt. 20 kr. pengő pénzben.

Ugyanott megjelent és minden könyvárusnál kapható:

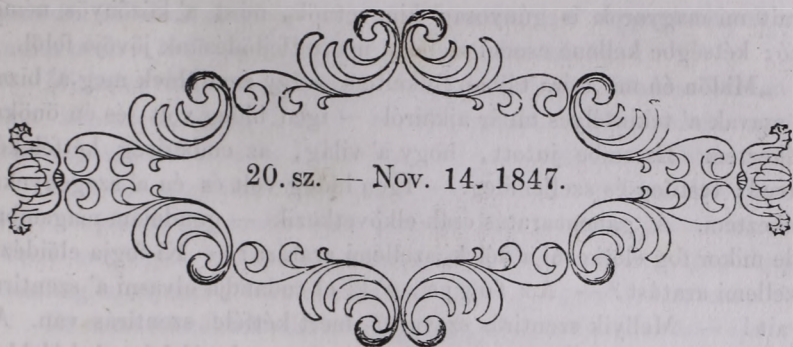
FIZESSÜNK!

MENNYIT BECSÜLETTEL ELBIRUNK, MAGUNKNAK, MAGUNKÉRT.

Irta gróf Dessewffy Emil.

Nagy 8-adrét. Ára 1 ft pgő pénzben.

20.sz. — Nov. 14. 1847.

MICHELET ÉS A' NÉMET TUDOMÁNYOS RENDSZER.

(Vége.)

Michelet tanórája közeledtekor nyolczszáznál több ifjú áll türelmetlenül a' Collége de France ajtaja előtt ; mert alig várja, hogy hallhassa e' rendkívüli férfiúnak jós hangon ejtett szavait. Hogy ezen ajtók előtt készakarva várakoztatják őket, annak oka nem Michelet, de nem is a' tanuló ifjuság.

A' német utazó, ki e' férfiú felett olly vakmerőn törte el az ítélet pálcáját, igen megbotránkozott azon, hogy ezen ifjusági tömeg a' tanteremben nemzeti dalokat énekelt, míg Michelet be nem jő.

Ezen nincs mit megütközni. Ez egyszerű kifolyása a' nyilvános francia életnek. — Egy hatalmas hang megzendült, 's utána egész kar éneklé a' nagy forradalom diadalénekét. — Ez készíti ott el a' kedélyeket Michelet magasztos szavaira, melyeket a' forradalom történetéről hangoztat . . . . .

'S az is igen természetes, miszerint a' Marseillaisei után ennek testvérdala zendül meg : *Jamais l'Anglais en France ne regnera pas stb.*

Midőn a' kedélyek így fel vannak hangolva, megnyílik az ajtó 's belép Michelet, a' kis termetű, de magas lelkű férfiú. Őszbe borúlt hajfürtei tiszteletigénylőn omolnak vállaira. Arczain vidor pirosság ül, 's ez mutatja, hogy a' vér még nincs elzsibbadva ereiben.

Fekete szemei a' szájalom félig gúnyos mosolyát vetik az emberiségre, melly önmagának rabja lőn, 's nem tud szabadulni lánczaiból. . . .

Michelet gyakran önmagáról kezdi beszédét, hogy annál bizalmasabb viszonyba hozza magát tanítványaival. Ő mindent felhasznál, hogy megtalálja az utat, mellyen a' szívekhez lehet eljutni.

'S ezen előkészületek után hallgassuk meg a' nagy tanár azon szavait, melyek miatt őt a' német utazó méltatlanul rágalmazá. Ha az ő

szavait mi magyarok is gúnyosan kinevetnők, mint a' közönyös német utazó: kétségbe kellene esnem szellemi nemzetfejlődésünk jövője felől.

„Midőn én ma 4 óra tájban fölkeltem — így zendülnek meg a' bizalmas szavak a' tekintélyes tanár ajkairól — igen hideg volt, és én önökre emlékeztem. Eszembe jutott, hogy a' világ, az emberiség kétféleképp szenved: testileg és szellemileg. — Igen hideg volt és én a' szegényekre emlékeztem. A' gabonaaratás csak elkövetkezik — gondolám magamban — de mikor fog elérkezni a' lélek szellemi aratása? — Ki fogja előidézni a' szellemi aratást? — Az fogja, a' ki el tudandja olvasni a' szentírás szavait! — Mellyik szentírás szavait? mert kétféle szentírás van. Az egyik szentíráshoz tartozik a' keleti hagyomány, a' sajátképeni biblia, ahoz tartozik az olasz biblia: Dante, meg az angol biblia: Shakespeare's végre a' dicsőséges francia biblia: Rousseau és Voltaire. — De a' szentkönyvek második neme még jelesebb, még tanulságosabb's e szent könyv a z emberi szív! — E' szent könyvet olvassák önök, uraim! — 's ezt teendik önök, ha azokra vetik tekintetöket, a' kik szenvednek és dolgoznak.

'S ez utóbbi szentírást kétféleképp lehet olvasni: vagy hon, vagy a' tömeg közepett. Otthon olvashatjuk e' szentírás szavait saját szívünkben; a' tömeg közt pedig a' mások sziveiben. Azt mondták, hogy „a' bölcsesség kezdete az úr félelme!“ — Nem úgy van! — A' bölcsesség kezdete az, hogy — csukjuk be szobánk ajtaját. — Magányba vonulni, elzárkózni tudni: ez a' bölcsesség kezdete.

Vagy — ki kell mennünk a' piacra a' tömeg közé. Molière, a' szívek legnagyobb vizsgálója, egy vásár alkalmával született; Dante le szokott ülni a' tömegnek közepette. — Ez azt jelenti, hogy a' vásártéren a' tömeget kell szemlélnünk, ott kell olvasnunk a' szegények szívének szavait, kell olvasnunk — a' szívek szentírását!

Ugy van, — a' szegények szíve — ez a' könyvek könyve. — Menjete a' st. Marceau és st. Antoine külvárosokba, ha e' bibliát olvasni akarjátok . . . . . Ne pénzzel menjete oda, hanem jó szóval és egyenlőséggel: akkor olvashatandjátok“ stb.

Hogy az illy, szívhez szóló, mondatokat a' lelkesedő ifjúság élje-n viharokkal fogadja, az nagyon természetes.

Legyen elég ez mutatóványúl a' nagy tanár előadásából. Illy kitérészeket szokott ő tenni; mert ő nemcsak a' forradalom történetét akarja elbeszélni; hanem a' lelkesedés magas pillanataiban áttér a' jelenre is, hogy azt a' multakkal összehasonlítsa; ő szíveket akar teremteni, mellyek a' honért és emberiségért hön dobogjanak.

'S a' német tudósok e' tanmodort neveltségnek, bábjátéknak szeretik nevezni; pedig e' modor Micheletnél különös ajándéka a' természetnek.

Ő e' kitérésekben a' szívekhez akar szólni, a' szívekben akar részvétet ébresztetni a' hon és emberiség szent ügyei iránt.

Ha ő a' történetet hideg német modorban elmondaná: pusztá tény-

halmazzal özönlené el tanítványai emlékezetét, 's a' roppant tények megtanulta után is hidegen, megilletlenül maradna szívök.

Michelet ellenben azt akarja, hogy a' történet előadása közben szíveket képezzen, elveket adjon az ifjúságnak, melly hozzá, egyedül hozzá ragaszkodik, mióta Mickievicz és Quinet nem szól többé.....

Michelet szerelmet önt tanítványai keblébe a' haza és emberiség iránt, ő egészen új, szebb irányú nemzedékeket képes teremteni: ezért érdemli meg egész Europa köz méltánylatát. Ő nemcsak tudja, de gyakorlatilag is teljesíti a' történetírat legdicsőbb, legszebb föladatát.

És most felszólítok minden magyart, ki érezni, és itélni képes, helyesli-e azon gúnyos nyilatkozatot, mellyet Michelet előadásai felett Meissner német utazó tett? — vagy talán rokonszenvet, tiszteletet, méltánylatot érezünk a' hatalmas férfiú iránt, ki ezek keblébe honszerelmet tud csepegtetni? — Ha Michelet magas szellemét, 's határtalan emberszeretetét méltányolni tudjuk: úgy mi nem vagyunk a' német iskola tanítványai, mint jó szomszédaink hirdetni szeretik. — Nemzeti jellemünk sokkal közelebb áll a' francziáéhoz, 's ha kell előkép, melly után egy önálló nemzet szellemi műveltsége fejlődjék, én a' francziát választanám, kivált az irányelvekre nézve.

De a' magas eszméket eredeti tisztaságukban kellene megismertetni a' magyar nemzettel. Csak így lehet megóni szellemi életfejlődésünket a' különféle idegen befolyások kártékonyaságától. A' legjobb, a' legszentebb sem gerjeszt keblünkben rokonszenvet, ha készakarva elferdített alakban adatik elő. — 'S azért szólaltam én fel Michelet magas szellemének megismertetésére. — Készakarva használtam ugyanazon adatokat, mellyek nyomán a' német utazó őt kigúnyolá. Innen láthatjuk, mennyire el tudják ferdíteni a' legjobb adatokat is. Több tekintélyes francziát 's magyart megkérdezhetünk, kik Michelet előadásait hallgatták, 's mind elragadtatással fognak róla beszélni: 's a' német utazó kigúnyolja őt..... őt, ki a' világsszellem nagy triumvireinek egyike volt, 's túlélve társai balsorsát, most panaszos hangon hirdeti Európának az örök igazság szent, de későn testesülő ígét.

Vasvári Pál.

EGY ÖNGYILKOS VÉGIRATA.

Beszély.

Mit adhat még nekem az élet? — — — Semmit. Oh! beh korán kell ezt elmondanom, és mégis úgy van; mert sokat, mert mindent élvezék? Nem, oh nem! nekem csak ajánlkozott a' boldogság, és összehíptám, mert könnyen hívő, mert tapasztalatlan valék. Ne szánakozzatok rajtam, a' részvét újra fölkeltené bennem az emberek iránti szeretetet; pedig én ez érzést meggyilkoltam lelkemben, mert engem barátom elhagyott, kedvesem megcsalt, 's a' világ kigúnyolt.

El veletek, kiket valaha szerettem, nem akarok többé jó arcot látni, mert hegedni találnának sebeim, 's azok ismételt feltépése százszoros halált okozna, hisz embernek többé hinni nem lehet; és álljatok elő ti, kiket gyűlöltem, kik bakóim valátok, kik gyermekségem óta szívembe épét, 's vérembe mérget kevertetek, nektek vég órámban megbocsátok, hisz ti álarcz nélkül emberismeretre taníthatatok volna, de azok, kiket szereték — oh! azok meggyilkoltak. Ide hát mind, kiket ellenségimnek hittelek, siettestetek vég perczeimet, én meg akarok halni.

Mi az élet? kártya a' sors kezében, melyet néha az első osztás után eldobnak; pohár, melyet egy hatalmas toast után fálhoz sujtanak. Élet?! pasquilha a' teremtésnek, isten alkota és egy hitvány bogár semmivé tehet, miért viseljem tovább is terhedet gyönyör nélkül? éljen az, kinek van miért, éljen az, ki még szerettetve hiszi magát — hisz' a' szép csalódások olly édesek! éljen az, ki, ha csalódásaiból kiábrándult is, futhat, van hová futnia az emberek elől; éljen az, ki e' világon, ha mindent vesztett is, néha-néha egy órai álomba képes fájdalmait temetni, de miért éljek én? — — Élet!? köntös vagy cifra, egyszerű és hitvány köntös, ha foszlani kezd, egyik mint a' másik rongy lesz; köntös vagy, melly, ha nem tetszik, vagy viselni megúntuk, széttéphetünk; köntös jól és rosszul szabva, sujtás rajta az élv, a' finom szövetű tartós.

Volt egy barátom; — nem volt soha! volt egy ember, kiről azt hittem, hogy barátom. Kaczagjatok ki! ebben a' zsidó világban, ebben az uzsorás életben, ebben a' XIX-dik században azt hittem, hogy van barátom. Pirúlok tapasztalatianságom miatt! már a' férfikorba léptem, és még barátságot képzelek, embert öleltem keblemre, lelkemet, mint volt, megmutatám neki, és megcsalt; én kiábrándultam, de a' leczke igen sokba, a' leczke mindenembe került. Csak Vilmos ne csalt volna meg, még az életet szeretni tudnám.

Nem hiszek többé semmit! az ég nem kék, szemünk káprázik csak, midőn a' végtelen ürbe tekintünk; a' hold nem mosolyg, a' naptól kölcsönzött álarcz ragyog rajta, melyet, ha letépnek, undok vénasszony pofa maradna; nem hiszem többé, hogy a' nap nap, hanem a' szerelem kínai által meggyilkoltak lelki temetője, hova forró érzelmöket átvívén, a' földre melegítenek a' fagyos szíveket felolvasztandók; nem hiszem többé, hogy az ember ember, mert falja egymást, nem hiszek többé semmit, mert kiket szereték, a' kebelből minden hitet kitéptek.

Megtanítottak engem ismerni az életet, még pedig azok, kiktől legkevésbé érdemlém.

Egy hölgyet imádtam: szerelmemnek mása a' világ teremtése óta nem volt. Nappal nem találék nyugpontot, éjjel a' perczeket számlálám. Mi boldog leendhettem volna érte létemet veszélyezni, de fájdalom! életemet egyedül, mert csak ezt, 's ehez öröklött forró érzelmeket és szenvedélyes szívet öröklék, bár illy arányban vagyont birtam volna, úgy ő enyém leendett, 's így megcsalva magamat mennyet hazudhattam volna pokol-kínózta keblembe.

Többé nem ohajtok semmit; én számoltam az étellel.

Éjfél van; a' hűtlen hölgy most édes álmát aluszsza, 's ha csendjét lidérczek zavarják is, azok tündéri alakban jelennek meg; dús lét, fényes jövő, a' nőket annyira boldogító gazdagság és meghazudtolt szerelem hamis virágainak illatárja lengedez felette, míg én, ki miatta szenvedek — élet és halál küzdelmei közt — férfiatlan erővel fájdalmaim halmazába markolok, a' türelmes lapra azt elszórandó. Emésztő fájdalmam hasonlik egy sáska sereghez; elriasztani lehetlen, 's az eltiprott ezreken kívül milliók rettenthetlenül maradnak, 's ha tömérdeket mondok el, csak eltiprottak leendnek, hol a' többi? — — Ő alszik, 's ha az álom megfeythetlen titka velem vesződtetné is, ébredtekor szemét kitörölvén, vígan törli ki emlékemet is. Illy hölgyért meghalni érdemetlen — — de élni is érdemetlen.

Mondják: a' sok indulatroham, szenvedély és epedő szerelem megröviditik az életet, nem csöppenként kell nekem a' halál, a' gonoszoknak egy pillanatban oltják el éltöket, miért haljak én meg a' gonoszok miatt minden pillanatban százszor!

Tudom: sárral dobálandják koporsómat; ám rajta, hisz rá fér, temetési kíséretem egy boldog pár nászzenéje leend.

Clementina! oh Clementina! mivé lettem? és ki volnék ha nem látalak volna soha? — — hogy' számolandasz az örök isten ítélőszéke előtt, hisz ő igazságos, nem mint a' világ.

Ismeritek Donizetti remekművét 'Luciát'? Mennyi érzelem, minő röpkedő phantasia, magas lángész és szenteket megközelítő lélek lakott ez emberben, 's mivé lön? Nem; az lehetlen! vagy a' világ fordult ki sarkaiból, vagy az egész emberiség megőrült, de ki Luciát teremte, azt illy csapás nem érhet! vagy meglehet hogy lelke szebb része az ábránd szárnya'n az egekig magasodék, a' föld érzéketlen gyermekeit uj mennyei hangokkal szépre 's nagyra ébreszteni; de a' nagy lélek elszakadt része otthon feledé magát, 's ha visszatérend, angyalok szózatával árasztandja el a' földet. És hallottátok Luciában a' magyar dalvilág gyöngyét, Hollosy Cornéliát, remekelni? mint árasztá el hangjával kebleinkben a' költő phantasiáját finom csengésű énekének változatossága, mint tépte magával lelkeinket, 's a' nagyszerű zenébe olvadva mint ragadá hol ég felé, hol ismét a' fájdalom színhelyére; míg egy-egy ösztönszerű tapsvihar fel nem rázott.

Luciát adták; milly élvezre, milly ünnepre készülék. — — — Lucia engem meggyilkolt. Kinek fájdalma van, kerülje ez efféle élvezet. Minden hang szívemet érinté, 's minden tulélt szenvedésimet minden pillanatban átérezém, és mégis beteg lelkemnek e' kinok édesek valának. Véletlen egy páholyra pillanték — — lángoló fejemhez kaptam, 's ereimben a' vért mintha lidérczek korbácsolták volna fel, olly lázasan keringe. Clementinát, kínaim kedves okozóját, pillantám meg. Egy pillanatra eszméletem elhagyott — mennyekék szemei rajtam függtek. Rég nem láttam őt.

Egy átelleni páholyba rohantam, 's tekintetem szakadatlan rajta

függött. Minő est vala ez nekem!? még egy illy mennyországot az életben, és önként megyek a' kárhozatra. Clementinát látni, Luciát hallgatni hová sodorták ábrándimat? lélekben viharral 's testben lázzal tértem szálásomra.

Vilmos — gyermekkori barátom keblébe sohajtám mind azt mit éreztem, ő részvétet mutatott.

Vilmos igen gazdag és én szegény valék; ő ifju éveinkben sokat tőn értem, 's csaknem mindenét megosztá, és mégis mennyivel többet adtam én, ő szívemet és lelkemet birta, vessük mérlegbe, ki adott többet? Nekem szívem és lelkem, neki csak pénze volt.

Kínos éj következik; átviharzott lelkemen Donizetti zenéjének egész szelleme, érzém Lucia fájdalmát a' megőrülés pillanatában, érzém Arthur kínait, midőn a' tört keblébe döfi, 's a' mű vég zenéje, midőn maga a' kinos halál tulvilágra csábítólag megszólamlani látszik, Arthur költői kimulása — kétségbeesett ellenként ostromolt.

Kit az isten verni akar, azt szívvel és gyöngéd érzellemmel áldja meg.

Clementinát láttam, azon Clementinát, kivel a' kert gyönyörű virányai közt egykor sétálgatván, érzelmimről szóltam, 's szívért szívet nyerek — azon hölgytől kibem ifjúkori ábrándim olly öszhangzólag feltaláltam; azon hölgytől, kibem a' mellékes érdek nélküli tiszta érzelem működék. Ő szeretett engem, 's én imádtam őt. Éjem végtelennek látszék, oh! de a' reggel még rettenetesb volt! fekvésemet erőtlen valék elhagyni.

Megkértem Vilmost, tegyen helyettem látogatást Clemiéknél, ő vonakodva ugyan sürgetésemre — teljesíté.

Visszatértekor jobb kedvű volt mint valaha. Clementináról sokat — igen sokat és szépeket beszélt. Ezt hallgatnom jól esett.

Más nap Vilmos fényes piperében távozik, ismét Clementinához; velőm égett, tökéletes beteggé tőn, hogy nem láthatom Clementinát, 's nem szólhatok vele. Vilmos már komolyabban tért vissza mint először — ágyamhoz lépe, 's melegen szorítva kezemet monda:

— Te szerencsés vagy, ő szeret; azután mosolygott, 's kezemet rázta.

— Igen, ő szeret — viszonzám, 's elragadtatással öleltem Vilmost. Ő kebléhez szorított, --e' pillanat ollyan volt, mintha hosszú időre, mintha örökre váltunk volna. Nekem köny toluút szemembe, Vilmos tenyerét homlokára nyomva, keserűn harapott ajkiba, 's arcát tőlem elfordítá.

Szünet.

Vilmos hirtelen megrázkodék, mintha szétágazó eszméit kereste volna össze, 's felkaczagott. Oh! csak most értem, mi fekütt akkori kacajában.

— Vigan! — biztata engem — üzd el vénító gondjaidat, 's használj fel minden pillanatot élvezni, az élet úgy is elmulik. Ezentul én is más egészen más leszek, 's valóban e' pillanattól kezdve fényűző és bőkezű lőn. Egyik tulságból a' másikba rohant, kedélye majd kitörő víg, majd búskomoly lőn.

Azt hittem, először nem értem őt az életben; de most tudom, hogy soha sem értettem.

Naponként meglátogatá Clementinát, 's mennyivel szivesben szólt róla eleinte, annál kevesbet beszélt most; kérdéseimre kitérőleg felelt, 's ha határozottan tudakozódám, egy kedvetlenül oda vetett választ nyertem. Ez fájt, de okát nem tudtam.

Egy hét folyt el, 's én orvosomtól kimenetre engedelmet nyertem, Oh, ha azon orvos tudta volna, hogy éppen midőn kigyógyít, akkor gyilkol meg, tán fél halva is kibocsátott volna, de ő inlázttól retteget.

Clementinához siettem.

Van-e a' világon vér, melly annyi szenvedés, annyi izgatottság után nyugodtan, 's mint a' világ követelni szokta, illedelemmel lépjen üdve oltárához? Ha igen, folyjon el minden ilyen csep vér; romlott vér az, 's nem érdemli, hogy ifju ereken rothadjon; ha nincs, ne kárhoztassátok egyedül az enyémet, mert Clementina látásánál annyira elragadott, hogy senkire és semmire sem figyelve egy kitörő örömhanggal termettem nála, kezét ajkimhoz ragadám, 's arról sok keserűségim édes jutalmát akartam lecsókolni.

Szünet lőn, mialatt nem tudom mi történt; de én azt hiszem: imádkozám, mert egy angyalkezet tartva, mit lehetne egyebet csinálni, mint szívből és gondolatban imádkozni. A' kéz hevesen szökkent ki kezemből, 's én a' kacajra feleszmélvén, térdemen találám magamat. Köröttem társaság volt, mindenki tekintete gúnynyal függött rajtam, Clementinára pillanték, szemeiből zavart és haragot olvastam. A' gondolat, hogy Clementinát megsértém, velőmet hasogatá.

— Hölgyeim és uraim! — rebegém bátortalan ajkkal mialatt szemeimet földre szegzém — bocsánat, de én — — én — —

— Ő lázból kelt fel — vága közbe egy ismeretes férfi hang. Én feltekinték. Vilmos volt.

— Lázból? — kérdék egyhangulag, 's arcaikon a' gúny részvétté változott. Kitől tanulhattak az emberek színleni! megeskütem volna, hogy mindenki arcán a' legmelegebb részvét van, 's azon pillanatban a' leghidegebb gúny rejtett hazug vonalmaik alatt.

— Ki volt orvosa? mivel gyógyíták? mitől kapta? hány napig fekött? — — óvja magát a' hűtéstől, 's más efféle kérdések, 's megjegyzések olly sűrűen potyogtak, mintha egy terhes májusi felhő ürítette volna tartalmát.

Én értettem is — nem is; egyre feleltem 's tízre nem, néha igen vadat is mondhattam, mert a' társaság ajkain roszul palástolt mosolyt láttam rejleni; de mit törődtem én velök, mit véleményökkel, az én lelkem mással foglalkozék. Láttam hogy összesuttognak, 's kihez csak közeledém, úgy vonult tőlem hátra, mintha lázrohamam tetőpontján volnék. Mit jelenthet ez?

— Szegény! — sohajták itt-ott.

— 'S nincs remény? — hallám fülhegygyel kérdezni.

Vilmos szánakozólag vállat vonított.

Clementina tekintete futólag akadt meg olykor rajtam, Vilmoson ellenben sokáig pihent.

Istenemre! nem tudtam hányadán vagyok, társalgást akartam kezdeni; de lelkem olly szegény volt, hogy egyetlen legszárazabb tárgyba se birtam bele kapni, 's ha a' folyó beszélgetésbe szóltam, fonákul üthetett ki, mert utánam senki sem folytatá, hanem összenéztek, 's rövid szemértekezés után más tárgyba kezdtek. A' föld keringett velem, 's úgy érzém magamat, mint kinek ivás közben csak egy pohár bor kell még hogy részeg legyen, 's e' bort már kezében tartja.

— Esméletemet veszteni érzém.

Szünet; én körültekinték, a' szemek mind rajtam függtek, 's én a' kémpillanatok lángja alatt égtem. Tovább nem állhatám ki, felugrottam, 's véletlen a' földig terülő tükörbe esett tekintetem. Borzasztó! nem ismerék magamra: halavány arcz, dült vonalok, zavart tekintet egészen kiforgatának eredeti alakomból.

— Csakugyan megőrült — sugá az egyik, 's kihez a' megjegyzés intézve volt, szánalom-kifejezéssel helybenhagyólag rázta fejét.

Én ijedve kaptam viharzó keblemhez, 's lángoló fejemet tapogatva kétkedni kezdék, ha vajjon én vagyok-e én? elrémültem saját magamtól. Oh! mit tesz örültnek tartatni!! gondolkozni akartam és nem tudtam; szólni akartam és egyetlen szó nem jutott eszembe. Én szánandó szerencsétlen! magam is hinni kezdém hogy megőrültem. Fejem zúgott, a' tárgyak homályosúlni kezdtek, a' személyek ismeretlenekké váltak. Ez rettenetes helyzet volt! erő és eszmélet elhagyott.

— Jer, jer, szállásodra vezetlek, te beteg vagy — e' szókra ébredék, Vilmos állt előttem.

Igen, igen, én érzém hogy beteg, nagyon beteg vagyok, 's épen karjába akartam ragaszkodni felhívásának engedendő, midőn a' frakkjára tűzve egy cameliát pillanték meg; ráismertem, én e' cameliát reggel Clementinának küldém. Szó és gondolkodás nélkül görcsösen kaptam a' virág után, azt összezuztam 's Clementina lábaihoz dobám, azután — emlékszem — az ajtó felé rohantam; — azontul mi történt velem, nem tudom.

Midőn eszmélni kezdtem, ágyam mellett orvost láttam, a' történetek mint rémes álom kergetődzének agyamban.

— Mi történt velem? — kértem az orvost.

— Legyen nyugott — viszonzá ő — már javul. Lássá, miért sürgeté annyira a' kimenetelt, én legfeljebb egy nyugott sétát engedtem, 's ön nem tudom mit mivelhetett, de még gyöngé idegzetére valaminek rendkívül kellett hatni.

Én elbeszélém a' történeteket, orvosom figyelt, mutatóujját ajkaira tévé, gondolkozék, ismét engem vizsgált és kétesen rázta fejét.

— Ne gondolkozzék azokról — figyelmeztete ő — két óra mulva ismét eljövök — és távozek.

„Ne gondolkozzam a' történetekről“, hát lehetett-e engedelmesked-

nem? Europa sorsát felforgathatták volna most miattam, és gondolatimat más térre alig vezethették volna. A' kebel valódi kínait nem minden ember képes érezni; de ki elég érzékeny rá, annak minden halálos fájdalom csekélység kebelfájdalmaihoz mérve. Sértsétek meg a' lelket 's a' testi lét megszüntetése csak jótét leend.

Napok multak, 's látogatásomra nem jött senki, hogy-létemről nem tudakozódék senki; el valék hagyatva mint Zaharán a' szomjazó. Az orvos szorgalmasan folytatá naponkénti megjelenését, de vele lelki kínaimról nem szólhaték. Legényem tartózkodva közeledék hozzám, 's ha mozdulatot tevék, az ajtóra pillanta.

Két hét folyt le, Vilmos felém sem jött. Megbántottam, tán oktanul — gondolám — 's ez ismét uj fájdalmat szült.

Mihelyt lábadoztam, Clementinának irék, levelem töretlen jött vissza; másodsor, harmadsor is; többet nem írtam, hanem személyesen mentem. Nem nyerek bebocsáttatást, nincs hon-nal egyszerűn elutasítának, 's távoztamkor vidáman láttam az ablaknál enyelegni.

Mit tettem én e' hölgyért! megvetém nagybátyám házassági ajánlatit, 's ezzel százezreit is, és meg tudtam volna érte vetni az egész világot. Szerettem őt végtelen vágyával a' boldogításnak, szerettem őt, mint vérből alkotott emberi lény nem fogja szerethetni soha, szerettem minden üdvével a' mennynek és minden kínaival a' féltésnek; szerettem vég és határ nélkül.

És e' hölgy ajtót zárt előttem.

Vilmost pillantám meg, feléje sieték, ő észre vett, 's más utcába tért előlem. Mindent, mindent elveszíték, bűnöm pedig csak az volt, hogy szerettem és bíztam.

Orvosom utazást ajánlott, én ellenmondás nélkül engedelmeskedém.

Rakoskodás közben legényem örömét fejezé ki az iránt, hogy megörülésem híre valótlan.

En rá tekinték, 's eszembe jutott, hogy betegségem alatt ágyamnál örködék, 's lázrohamaimból ítél. Nem feleltem.

Másnap búcsu és üdvözlés nélkül útnak eredtem.

A' gőzhajón egy különös esemény adta elő magát. Egy úri utazóval társalgásba ereszkedtem, 's miután elég röviden mindenhez hozzá szóltam, a' többi közt felhozá, hogy egy örült is utazik velünk; én kértem, melyik? ő nem tudta megmutatni, miután maga sem látta, őt csak neje figyelmezteté. Még együtt sopánkodtunk, hogy csak valami szerencsétlenség ne történjék.

Láttam hogy az utazók közül többen mellőlem elvonulnak, mások beszédemre figyelnek, sokan pedig kémszemekkel vizsgálgattak.

Rokon- és ellenszenv — gondolám, 's a' társalgást folytatám.

Utitársam elbeszélé, mit nejétől hallott, 's ez szóról szóra Clementinánaknál megjelenésemet tárgyazá.

En kövé merevültem.

— Ön neje? — fuldoklám.

— Ö is jelen volt ott.

— Nem azt kérdelem én, hanem hol most ön neje?

— Alant a' hajószobában.

— Vezessen hozzá.

— De — —

— Kérem — vágék megkezdett beszédébe 's karon ragadva vonszolám magammal — engem azon történet igen érdekel.

Midőn emberemet a' szobába vonszolám, egy női sikoltás üté meg füleimet.

— Nőm! — kiáltá uriemberem, 's karját kezeim közül kirántva a' nőhöz rohant.

Én is oda léptem.

— Asszonyom! — kérdelem a' lehetőségig nyugottan, pedig érzem, hogy minden csep vérem fejemben zsibong. — Kitől hallá ön, hogy megörültem?

— Uram! — mond a' nő.

— Engedelmet — esék szavába férje — nem önről mondtam.

— Mondja, mondja, kérem, asszonyom.

— Az eredmény, a' körülmények — —

— Valóban azok örültté tehettek volna.

— Aztán Vilmos előleges figyelmeztetése —

— Vilmos! — kiáltám — ah igen ő! átkozott! — —

— Az istenért!

— Ne féljen, ismét nyugott vagyok. Tehát ő? köszönöm.

Mennyi sötétség foszlott el e' pillanatban szemeim elől.

Visszamenetelt határoztam.

Tegnap érkezem meg, 's Vilmos ma vezeté oltárhoz Clementinát. Clementina, hallom vig, boldog; Vilmos merengő.

A' városban bármerre tudakozódám, egyhangú hír rólam, hogy megörültem, 's bárhol fürkészem a' forrást, az Vilmos volt.

Szellemem jó hírét meggyilkolni! és ki tette azt, barátom, hogy imádott hölgyemhez könnyebben férhessen. Illyen az emberek barátsága, és illy nyomorú a' gyávák fegyvere, kik férfiúként férfiakkal szembeszállni hitvány pulyák.

Hát adhatott volna-e az isten annyi lelki tehetséget belém, hogy e' fattyúhírt a' közvélemény és a' tömeg agyából kitisztítsam? Van-e emberi ész, melly a' közvélemény előtt visszaállíthatná szellemtehetségemet oda, hol volt? Volna tehetségem bár óriási műveket írni, a' tömeg abban mégis az örülség nyomait keresné; vigyek csodatetteket véghez, 's a' tömeg tetteimben az örülség szikráit találná.

Bizalom és szeretet nélkül élni? nem soha! elveszíték mindent, mi az élethezi ragaszkodást ösztönzi, veszszen hát maga az élet is.

Nem sokára bekövetkezik az éj, az éj, melyet túlélnem a' pokol minden kínainál rettenetesb volna.

„Sírom szélén állok, Clementina, neked megbocsátok, te nő valál, ki

fényleni szeret; nő, kinek szerelme a' csillogás, keble oltára: kincs és vagyon. Kevés nő van a' világon, ki nem így szeret, hogy te nem valál kivétel, fáj; de megbocsátok. Te légy boldog, ohajtom; de te Vilmos, midőn a' menny kapuján akarsz belépni, gazságod a' pokolra rántson. Ez egy haldokló imája nászéjeden, egy haldoklóé, kit te gyilkolál meg."

*

A' násznép élénken üritgeté az egészségpoharakat, midőn a fentebbi kéziratot Clementinának egy szolgálka kézbesité. Clementina elhalaványúlt, az iratra ismert.

E' pillanatban durranás hallatszék, mindnyájan az előcsarnokba futottak.

Vilmos irtózáttal fedé el arczát, Clementina elálélt. Mindketten ráismertek a' véreben fetrengőre.

Degré Alajos.

SZÉCSI MÁRIA.

Zordon, de ragyogó lovagkor! kiégett
Piros éjszaki-fény! újra meggyujtalak,
Képzetem fáklyája újra meggyujt téged,
'S lángodnál látszik a' tündéerkert újolag,
Mellynek olly szép fája volt 's olly szép virága:
Vitézség cserfája, szerelem rózsája! — —

Idősb Rákóczi György két száz esztendővel
Ezelőtt elhagyta szép Erdélyországot,
'S a' hitszabadságért küzdő seregével
Bátran, elszántan a' magyar földre vágott;
Gömör bércei közt magas Murány vára
Rá 's katonáira nyílt kapukkal vára.

Betlen szép özvegye volt, Szécsi Mária,
Ki megérkezésén ekkép üdvözölte:
„Üdvöz légy, fejdelem, Erdélynek hős fia,
Lelked rokon 's Szécsi Máriának lelke,
Ugyanaz úgy köti össze lelkeinket,
Azért kezét fogni mi gátolna minket?

Itt van íme jobbam, add ide jobbodat,
Bátran szoríthatod, bátran megrázhatod:
Apám 's férjem hős volt, hát sikoltásomat
Asszony létemre is hallani nem fogod.
Igy, Rákóczi bátya; most szent a' frigy velem,
Barátod barátom 's ellened ellenem!"

Tovább ment Rákóczi a' frigykötés után,
Serege kis részét hagyván csak ott örül.
Ha jön ellen, jöjön; csak mosolyog Murány
Rá a' víhatatlan sziklai tetőről . . . .
Magas és meredek, fölnyúl a' fellegig,
Tán még a' villám is alatta születik.

Jött is az ellenség, pedig nem sokára,
 A' haragra lobbant császár emberei;
 Őket a' pártütő várnak ostromára
 Vitéz Veselényi Ferencz vezérel.
 Követet nevez ki, hogy a' várba menne,
 'S vagy megadást hozna vagy harcot üzenne.

Elindult a' követ, be is bocsáttaték,
 Betlen szép özvegye kérdé: mit kívánna?
 „Vár kapitányával szólni ohajtának.”
 „Szólj, felelt a' hölgy, én vagyok kapitánya.”
 Elbámult a' követ; hogy' ne bámult volna?
 Illy kapitánynyal még sohasem volt dolga.

Azután elkezdé 's mondta mondókáját,
 Melly röviden hangzék, csak ennyiből állott:
 „Megnyitjátok-e ti nekünk Murány várát?
 Vagy mi magunk nyissuk meg, azt akarjátok?”
 Kurta megtagadás volt a' válasz érte,
 Azt is gúnyos, büszke mosolygás kísérte.

Visszakullogott a' követ a' vezérhez,
 'S eléje terjeszté, kivel és mit beszélt.
 Veselényi maga sem tudja mit érez?
 Mijét bántja e' hír: szivét-e vagy eszét?
 Lelkére sötéten, sűrűn jött a' felleg,
 És belőle ilyen villámok lövelltek:

„Ördög és boszorkány! még csak ez volt hátra,
 Hogy fejkötő ellen szögezzem ágyumat;
 Rá talállok lépni, jó asszony, pártádra,
 'S majd pártáddal együtt fejed is leszakad.
 Tán üres a' konyhád, nincs mit kotyvasztanod,
 Hogy főzőkanál helytt most a' kardot fogod.

Soha sem hallotta ez asszony híremet?
 Veselényi hírét, hogy így ki mer kötni? . . . .
 Holnap halvány lesz a' hajnal, mert elijed,
 Ollyan ágyudörgés miatt fog ébredni,
 'S mire ő elszalad és a' nap fültámad,
 Murány égő romján gyujtom meg pipámat.

Hm, fogyveres asszony! furcsa, furcsa lehet,
 Ollyanforma tán, mint szoknyában a' férfi.
 Tehát amazonok csakugyan termenek,
 Mellyekről nem egyszer hallottam regélni? . . . .
 'S mondja követem, hogy szép és ifjú asszony.
 Meg kell látnom, igen, meg! el nem mulasztom.”

A' vezérnek hosszú volt ez a' nap, hosszú,
 Két madár szállott rá, türelmét ostromló:
 Tarka kíváncsiság és fekete bosszú,
 Kerepelő szarka és károgoó holló.
 Végre jött az éj 's ment, viradni is kezdett . . .
 A' vár tetejéről lesz szép nézni eztet.

Jött az ifjú hajnal, az ékes levente,
 Ragyogó szép csillag a' kócsagtoll fején,
 'S vállán ujdonat-uj piros bársony mente;
 Így jött elő fényes diadalszekerén . . . .
 Megölte az éjet, fejét vette: vére
 Fölfeccsent egész a' fellegek szélére.

A' köd pedig, az éj csüggeteg tábora,
 Mert fő nélkül maradt, futni kezdte gyáván,
 'S oszladozott számos apró csoportokra,
 És elbújt a' völgyek legtítkosabb táján,
 Ott végső kétségbe-esés szálla rája,
 'S fölakasztá magát fenyőfák ágára.

Ezalatt Murányon a' nép talpon terme,
 Látván, hogy ott kinn az ellenség sem alszik.
 Fegyverre! kiáltá a' vezér, fegyverre!
 Szava, mint pacsírta éneke, úgy hangzik;
 Mert Szécsi Mária volt a' vezér maga,
 Vagy talán leesett a' hajnal csillaga?

Pej paripa tombolt, prüsszögött alatta,
 Békétlenül rágván szájában a' vasat;
 Oldalán aranyos kardját csattogtatta,
 Keblén aczél pánczél, fején aczél sisak.
 Fényes volt pánczéla, sisakja, szablyája,
 De legfényesebb volt szeme két gyémántja.

Állt sorban a' sereg, 's előtte vezére,
 Várván, hogy megszólal a' sok ágyutorok,
 Mellyek, kiteve a' szomszéd hegytetőre,
 Néztek, mint a' lánczra kötött komondorok.
 De im, a' várba az ágyudörgés helyett
 Az ellenségtől egy új követ érkezett.

Szép ifjú, a' milyen csupán magyar lehet,
 Tüzes két szeme a' bátorság fáklyája,
 Melly koporsóba vagy diadalhoz vezet . . . .
 Mégis, nézzétek, hogy Máriát meglátja,
 Arcza piros vére futni kezd, úgy rémlik.
 Fut lefelé mélyen, meg sem áll szívéig.

Ott áll haloványan a' vezérhölgy előtt,
 És, mint a' nyelvetlen harang, olly szótalan.
 Mindenki gyávának, ijedtnek tartja őt,
 Csak Mária tudja, csak ő: mi baja van.
 Az asszony ne látna férfiak lelkébe?
 Ne látná, mennyire hatott be szépsége?

'S mellyik asszonynak nincs kedvére, ha tetszik? . . .
 Egyet emelt fején a' fiatal özvegy,
 Ajkát rejtett mosoly vonásai jegyzik,
 'S a' megzavarodott ifjúhoz közel megy.
 Egy ugrással vitte mellé paripája.
 Nagy nehezen megnyílt a' követnek szája:

„Asszonyom, még egyszer küld hozzád a' vezér
Császári királyi föntségünk nevében.
Add meg magad, add meg a' várat, a' míg kér.
Megbánás terem a' makacsság földében.
Nézd, ott állanak az ágyu-oroszlánok,
Mellyek tüzet hánynak 's halált bögnek rátok.“

Mária mosolygott, 's szólni ekkép kezdett:
„Köszönöm vezéred szíves jó'karatját,
Hogy a' fenyegető bajra figyelmeztet;
De mondd meg, hogy azt itt fölslegnek tartják.
Küldje oroszlánit; mire ide jutnak,
Lábainknál, mint kis kutyák, meglapulnak.“

Magasak a' sziklák, erősek a' falak . . .
És hogyha nem volna sem egyik sem másik,
Itt vannak kardjaink, hogy ótalmazzanak
Vérünk kifolytáig, lélek-szakadásig!“
'S megüté oldalán a' fölsengő kardot,
'S lelkesedve tovább illy beszédet tartott:

„Jertek, ha jöhettek. Ha gyöngék falaink,
Megmutatjuk azt, hogy karjaink erősek.
Eldőlhet a' sáncz, de bátorságunk nem ing.
Meghalhatunk, de úgy halunk meg mint hősek.
Ha itt e' lobogó helyett más lengedez,
Mi már azt nem látjuk, mert szemünk hunyva lesz.“

Végig hallgatá a' követ e' beszédet.
Vagy tán nem is hallá, csak az asszonyt látta,
'S szemeitől lelke meggyuladt 's úgy égett,
Mint ítéletkor majd az isten világa.
Meghajtá magát — vagy meg sem hajtá talán —
Ment, 's vitte mélységes sebét bal oldalán.

Betlenné pediglen titkos kedvtelésben
Küldé tekintetét a' távozó után,
'S ezt gondolta: „Kár volt, tovább nem beszélnem,
Maradt volna még itt, 's nézett volna . . . reám.
Szép ifjú! szemével több bajt okozhatna,
Mint vezére minden fegyveres hatalma.“

Midőn már a' követ a' kapuhoz ére,
A' hogy' úgy fölszedte elszórt eszméletét,
És a' porkolábtól író-eszközt kére,
Irt, 's illy szókkal adta át megírt levelét:
„Ugy jártam, barátom, mint járt hajdanában
A' zultán követe Mátyás táborában.“

Tudod, hogyan történt? a' nagy király elé
Vitték a' törököt. A' zultán üdvözel.
Megzavarodtában e' két szót hebegé,
'S tovább nem mehetett elakadt nyelvivel.
Miket el nem mondtam, mik reám bizattak,
E' levélbe írtam, add át asszonyodnak.“

Ezt cselekedni a' porkoláb nem késék.
 Lóhátról olvasta a' hölgy az iratot.
 Jó, hogy meg nem láták nagy meglepetését,
 Melly miatt a' lóról csakhogy le nem bukott.
 Le is szállt hirtelen, magát összeszedé,
 'S tettetett közönynyel ment szobája felé.

Alig várta, alig várta, hogy ben legyen,
 És midőn beére, pánczélát ledobta,
 Hogy könnyebb, szabadabb lélekzetet vegyen,
 'S zajló szíve meg ne repedjen alatta.
 Sisakja sem kellett, messze félre veté...
 Elég súly most szíve; mért terhelje fejét?

És ha már nincs pánczél sem sisak fölötte,
 Mit csináljon a' kard egyedül oldalán?
 A' kardot is többi fegyveréhez tette,
 'S olly kimélve, mintha félne tőle talán.
 Igen, mellyet eddig kivonva forgatott,
 Mostan félt a' kardtól, bár hüvelyében volt.

Marsból Venus termett. Így változik által
 A' haragos vihar bágyadt fúvalommá,
 Így változik át, melly gyujtott sugarával,
 A' tüzes nap, enyhe szelíd alkonyattá.
 És a' szem, melly előbb villámot lövellt szét,
 Areza két rózsáját harmattal fűröszté.

Többször olvasá már a kapott levelet,
 'S újra elolvassa... reszket keze 's lelke....
 „Gyönyörű szép asszony, szép mindenek felett!
 Egy eszem volt, azt is látásod elvette,
 De ez egy ész helyett adott ezer szívet....
 Csillagok csillaga, valamennyi tied!

Kell hogy még lássalak, az ütközet előtt,
 Mellyben eleshetem. Kell hogy meglássalak.
 A' kárhozat keze vonna rám szemfedőt,
 Ha már nem látnálak, dicső tündér alak.
 Mutasd meg magad egy rövid pillanatban,
 Csak a' míg előtttem szíved egyet dobban.

Mondj akármilly utat, hogy hozzád mehessek,
 Ha az alvilágon visz is az keresztül,
 És ha ott leszek, ha láttalak: öless meg!
 Szívesen veszem a' halált is kezedbül. —
 Veselényinek írj vagy izenj, ha izensz,
 Mert, ki előttem volt, Veselényi Ferencz.“

E' lángoló szavak voltak a' levélben,
 De ki írná le azt, leírni ki tudná:
 Mi volt és mi nem volt Mária szívében,
 A' midőn szoneit e' sorokon tartá?
 Tengeri szélvész ment át zajongó keblén,
 Fehér hullámaint magasan emelvén.

És e' hullámok közt egy kicsiny kis sajka,
 A' szív, hánykódott, de evezett vakmerőn;
 Egy egész világnak kincsét vitte rajta
 A' félelmet hírből sem ismerő remény.
 Messze látszott még a' part, de immár látszott;
 És, ha nem volna, ez adna bátorságot.

„Irok neki,“ szólott a' szép hölgy magában.
 Hosszan gondolkodott, gondolt is sok szépet;
 De mikor azt hitte, hogy már ott tollán van,
 Azt vette észre, hogy megint messze tévedt.
 Végre csak ezt írta válaszul hamarján:
 „Éjfélkor légy a' vár délnyugati sarkán.“ —

Hogy' ért Veselényi, hogy' sem táborába?
 Mint tudhatnám én azt, hisz' maga sem tudta.
 Bement, de nem soká maradt sátorába',
 Olyan kemény volt a' medvebőr alatta.
 Puhább fekvőhelyért indult ki a' dőre,
 'S kapta magát, rá ült egy sziklatetőre.

Magas volt a' szikla, szemközt Murányvárral,
 Hol leült a' vitéz mélán elmerengve;
 Fenyőfa borítá sötét árnyékával,
 Mellette kis patak és kis madár zenge.
 Azt sem tudta eddig, van-e madarének?
 'S most elhallgatta 's olly jól esett szívének.

Végre bosszankodva szóla: „Istenemre,
 Ez asszony boszorkány, úgy megbüvölt-bájolt!
 Egy a' gondolatom, 's ez ő . . . . szemeimre
 Vont az egész földet betakaró fátyolt.
 Nincs ezen fátyolnak csak egy kis nyílása,
 És ez is azért van, hogy szemem őt lássa.

Olly szép, 's ollyan bátor! énhozzám illenék.
 Feleségem meghalt, és ezt bölcsen tette,
 Nem szerettem, szegényt; jósága volt elég,
 De nagyon sok gondja volt a' fészültre.
 Nem mondom, hogy nem lett volna jó apácza,
 Kár is, hogy nem az lett, nagyon elhibázta.

Szerelem, szerelem, te kedves szép vendég,
 Itt vagy végre, itt; de nem átkozlak-e meg,
 Hogy álmaiból e' lelket fölserkentéd,
 Hogy megmozdítottad gránitkö-szívemet?
 Ha hidegen felel a' forró levélre . . . .
 Örülés, ne vezess örvényed szélére!

Fölugrott és szinte fenyegetve nézett
 A' vár felé, úgy ment vissza sátorába.
 Csaknem összeroskadt térde, hogy belépett,
 Mert ott Máriának levelét találta.
 Nagy volt, a' míg bontá, nagy volt lelki harcza;
 'S mi volt halványabb: a' levél-e vagy arcza? —

Sokára ugyan, de csak eljött az éjféli,
 A' szellemeknek e' fényes fejedelme . . .
 Kinek koronája dúsabb az övénel?
 'S több csillaggal kinek van megrakva melle?
 De most koronáját letevé, a' holdat,
 'S mellén a' ragyogó rendjelek nem voltak;

Egyszerű fekete felhőpalástban jött,
 Tán mert ő is titkos kalandokra készül,
 Miként Veselényi. — Sűrű bokrok között
 Állt ez 's gondolkodék szíve szerelmérül;
 Rég gondolkodék már, midőn fenn az óra
 Lomha nyelve végre tizenkettőt szóla.

Ollyan hatalmasan dobogott kebele,
 Mintha azt belülről buzogány döngetné,
 Mert im kötélhágcsó indul meg lefele;
 A' vitéz elfojtott sohajjal köszönté:
 „Mennysországba megyek . . . vagy vérpadra talán . . .
 Mind egy!“ ment, 's belépett a' vár kis ablakán.

Mária fogadta, egyedül várt rája,
 Egyedül? nem . . . együtt ezer szépségével,
 Fehér kebelével, fekete hajával,
 Piros ajkaival, sötétkékszemeivel.
 Az asztalra téve reszketett a' lámpa;
 Tán szerelemföltés volt reszkető lángja.

„Eljöttem, asszonyom!“ szólalt meg a' lovag,
 „Nagyságos kegyedért vedd köszönetemet.
 A' mit már megírtam, elmondjam újlag?
 Elmondjam, mennyire földúltad eszemet?
 Keblemnek egykori holt, rideg magánya
 Most a' szerelemnek hangzatos tanyája.

Reszket a' szívem, de nem mint a' rózsafa,
 Melly fölött elsuhan az esti fúvalom;
 Reszket a' szívem, mint kárpáti szikla, ha
 Földindulás tör át alatta szilajon.
 Bátyás az én szívem; nagy szenvedély kellett,
 Hogy meghódíthassa e' pánczélos keblet.

Oh de te, asszonyom, szólj, miért hívattál?
 Azért-e, hogy lássad kínomat, 's kinevess,
 Vagy talán azért, hogy rajtam szánakozzál?
 Inkább erre vagyok, mint arra érdemes . . .
 Vagy talán azért, hogy szerelmem hegyére
 Reményvárat építs . . . asszonyom, ezért-e?“

„Ezért, sőt még többért,“ szólt Szécsi Mária,
 „Szeretlek tégedet, szívemet megnyeréd,
 Szívem már tiéd és kész rá hajolnia,
 Hogy bírd kezemet is . . . de egy föltételért:
 Ha igazán szeretsz, könnyű lesz a' válasz:
 Szerelmem- 's kezemért pártom közé állasz?“

„Nem!“ szolt Veselényi gondolkodás nélkül,
 Szolt ünnepélyesen és határozottan,
 „Ezen föltétellel elmém meg nem békül,
 Kivánj akármi mást, mi hatalmamban van.
 Sokkal, sokkal drágább vagy te, mint életem,
 De becsületedet nem adom érted sem.

A' melly zászlónak én hűséget esküvém,
 Annak fogok élni, az alatt halok meg;
 És ha másnak adott eskümet megszegném.
 Hinnéd-e az esküt, mellyet neked teszek?
 Ha szeretsz, asszonyom, úgy kívánj egyebet,
 Különben, tört szívvel, de mégis elmegyek.“

Mária csendesen, némán nézte a' hőst,
 Ajaka nem szólott, csak szíve dobogott.
 „Illy nagynak hittem és ohajtottam is őt!“
 Lelkének mélyében ekkép gondolkodott,
 „Oh de most mit tegyek? mihez tartsam magam?
 Én törjek hűséget, én szegjem-e szavam?“

Azután fenszóval mondá a' vitéznek,
 'S szavában tettetett haragláng lobogott:
 „Jól van; ha értem nem jössz: kényszerítlek
 Pártomhoz . . . e' várat elhagyni nem fogod.
 Itt maradsz, 's ha nem kell menyasszonyi ágyam,
 Erre fekszel, és ez nincs megvetve lágyan.“

'S megnyitván egy ajtót a' vérpadra mutat,
 Melly állott a' szomszéd szobában sötétben.
 Veselényi látja . . . a' félelem utat
 Nem talál szívéhez, de bántja a' szégyen.
 „Bolond, a' ki vagyok, szerelem bolondja!“
 Ezt gondolja 's tudtán kívül el is mondja,

„Oh én bolond! hisz' ezt gyaníhattam volna,
 Sőt gyanítottam is . . . és mégis eljöttem.
 Végeztessd, asszonyom; hol van a' vérszolja?
 Mert nem igen van több szó közted 's közöttem.
 Üttesd le fejemet, és a' hol elásnak,
 Tétess számárfület síromhoz fejfának.

Gyalázat, gyalázat, kit a' harc izene
 Nem mert bántani, im asszonyi csel ejt meg.
 De mért zúgolódom, miért ő ellene?
 Hiszen minden ember úgy arat, a' mint vet.
 Végeztess ki, hamar végeztess, asszonyom.
 Nem átkozlak téged, magamat átkozom.“

„Nem, nem a' vérpadra!“ kiált föl az asszony,
 Ide karjaimba, forró karjaimba!
 Nincs hatalom, a' mi tőlem elszakaszson,
 Sorsom és sorsod egy csillagra van írva.
 Ha már egyikünknek meg kell szegni hitét,
 Én szegem meg, legyen sértetlen a' tiéd.

Tudom, mit várhatok pártom híveitől;
De lesz annyi erőm, hogy eltűrjem éted,
'S a' jövődő tán majd szelídebben ítél,
'S ha le nem mossa is a' foltot, mely érhet,
Legalább elfüdi, 's megbocsát a' nőnek,
Hogy elfelejtette végét szerepének.

Mert csak szerep 's nem más az asszonyvitézség,
Elhagyom a' csata térét, a' színpadot;
A' kardot, a' pánczélt nem nekünk készíték,
Szégyenlem, hogy vele kezem kontárkodott.
Fölveszlek, szerelem eldobott rózsája,
Asszonyok fegyvere, királyi pálczája!"

És rövid nap mulva az ágyuk dörgének,
De csalatkoznék, ki ostromnak gondolná,
Lakodalmat adtak hírül a' vidéknek,
A' hős vezér 's a' szép özvegy lakodalmát.
Meddig tartott meddig nem a' lakodalom?
Nem tudom, de vig és zajos volt, mondhatom. —

Kétszáz esztendővel utóbb, hogy itt jártam,
Híre sem volt többé az egykori zajnak.
Az elhagyott, az elpusztult Murányvárbán
Vadrózsa-bokrok közt halk szellők susogtak.
Letörttem egy rózsát 's magammal hoztam őt....
Talán a' szép asszony szíve porából nőtt..... —

Petőfi Sándor.

N É P C S Á B Í T Ó K.

Miután honunkban több, kor-igényelte, üdvös célra irányzott törvények, 's intézkedések létre nem hozhatása fő okát legtöbbször a' nép értelmi műveletlenségében keresék: előleges szükséggé vált a' népnevelés. De hogy mikor fog még ez, az erre megkívántató 's majdan alapítandó intézetek 's más segédeszkozók nyomán, áldásteljes virágokat hozni elő, nem tudhatjuk; kérddhetjük pedig azt, meddig késik honunk hatályosan megkezdeni a' szép és nagy munkát. — Vannak, igaz, jelenleg is népiskoláink, melyekben a' növendékek meglehetősen világosságot szerezhetnek magoknak; mindazáltal állíthatjuk, hogy nagyobb része azoknak nem igen felvilágosodott egyénekké ajándékozza meg a' hont. Mert ha tud a' gyermek írni, olvasni, a' Hübnerből József historiáját — egy kis memoria segítségével — megtanulta; a' 2-szer 2-töt mechanice el tudja pergetni; végre a' számtan négy első műveletének alsóbb fokaival ismeretséget kötött: vége az iskolai cursusnak, 's a' honpolgár kilép a' nagyvilágba a' nélkül, hogy egy kis józan gondolkozásra 's ítélésre tanították volna. A' honnan nem csodákozhatunk, hogy a' szegény együgyű népet a' lelki sötétség, 's babona jelenben is mennyire fogva, lelkileg-testileg mennyire lenyűgözve tartja. Mondja tán valaki, hogy ezen segíthetnek 's segítnék is az egyházi szolgák, kiknek — bármí vallási felekezetet vegyünk — magas feladatuk a' népből a' vallástalan-ságon kívül minden, részint egyesekre, részint az egész társaságra nézve veszélyes elveket 's balítéleteket kiirtogatni, 's előtte a' világosság fáklyáját lobogtatni. De járjanak el bár az említett tisztelt férfiak híven e' köteleességekben; a' tapasztalat azt igazolja, hogy nagyon kissé oszlathatja a' legbuzgóbb ügyeket is a' nép szeméről a' lelki sötétség hályogát; mert sokkal jobban ragaszkodik

az a' régi bal véleményekhez, melyet nemzetségről nemzetségre öröklővén, minden vizsgálódás nélkül, szinte kötelességszerűnek tartja azoknak hívést, minthogy az egyházi szolga szónoklatára bármi észszerű valót mindenkor elfogadjon. Természetesen; mivel nem megy fejébe a' meggyőződés annak igazságáról. Hogy pedig a' régi, szerinte gyökeres jó, különben rossz meggyőződést, egy ismeretlen jóval, melynek igazságát együgyűsége föl nem foghatja, tüstént cserélje föl, tőle ki kívánná? Azonban sokkal kevesebb vakság borítaná a' népet eddig is, ha nem egészen a' népiskolák- 's egyházi szolgálókra bízott volna minden teendő. Kelle vala a' statusnak gondoskodni arról, hogy a' nép közöl világi hatáság is irtogassa a' gyomot, 's a' népcsábítókat egyről egyig kikutatván, és szigorúan büntetvén igyekezzék száműzni a' babonát, 's meggyőzni a' gyenge hitűeket, hogy bizalmokat ne helyezzek tudatlan babonás emberekben. De hogy illy intézkedések hiánya miatt ma is találtnak a' nép által tudákosoknak nevezett népcsábítók, kikhez az teljes bizalommal ragaszkodik, 's kik — leginkább titokban — hallatlan vakmerőséggel csábítgatják — természetesen jó jutalom fejében — az együgyű 's könnyen hívő népet: e' néhány sorok szolgáljanak bizonyosságul.

Május 18kán mint leendő pünkösdi legatusok többen indultunk ki Debreczenből Szabolcs és Szathmár megyébe utazandók, ez utóbbi megyében kebeleztett P*** helységbeli szekereken. Estve késő szekeresünk kitért az egyenes útból, értésünkre adván, hogy bizonyos mulhatlan dolog elintézése végett B** nevű faluba szándékozik, 's bárha keveset kerülünk is, csak akkorra oda fogunk érni a' hálásra kitűzött szakolyi csárdába, mint a' többi, legatus urakat vivő, szekerek. Mi tehát megnyugodtunk. Kérdeztük öreg gazdánkat: mi sürgetős dolguk legyen az említett faluban? mire csak azt felelte: „Egy kis dolgunk van; elvégezzük mi azt hamar“ 's így abba hagytuk a' tudakozódást. Azonban megérkezvén B** ba, midőn szekeresünk harmincznégy éves fiával, és ugyanilyen életkorú vejével titkolódzó beszélgetést tartott, kíváncsiságom a' legnagyobb fokra emelkedett, 's vágytam tudni: éji tizenegy óra után mi szokatlan látogatást akarnak tenni. Most tehát már nem az öreghez, hanem a' fiához folyamodtam, 's ő titkolódzva elbeszélé, hogy egy igen tudákos asszonyhoz, kinél már Debreczenbe jövetelők alkalmával is voltak, fognak menni, mert a' sogorának a' házát kiásták; és az a' tudákos asszony azt ígérte, hogy derbeczenből hazamenetelökkor — ha a' szükséges szereket akkorra beszerezheti — megmondja: ki rabolta ki a' házat. Ezen kívül egyéb dolguk is van vele. Föltettem magamban, hogy e' népcsábító banyát meglátni el nem mulasztom, 's midőn elindultak, egy legatus társammal én is hozzájuk csatlakoztam; de ők — kivált az öreg — kereken visszautasítottak; hanem addig beszélünk nekik, míg nolle velle eltűntek társaságukban. Út közben kérdeztem az öreg fiától: igazán olyan híres tudákos-e az, mint említé 's ennek megmutatására sok csodás dolgait beszélt el, többek közt: hogy a' csoda erejű gyógyfüveket sz. Gellért hegyéről a' boszorkányok gyűléséből, és azon híres helyről hozza, hol Krisztus urunkat megfeszítették. Igen sok emberrel tett már jól. Az egész környékről gyűl hozzá a' nép. — Míg ketten beszélgetve ballagtunk, elérők a' boszorkány fészket. Az öreg zórgeti az ablakot, 's bebocsáttatást kér. Néhány pillanat után a' bűvös nő maga nyitá ki a' pitvarajtót mondván az öregnek: „Hadd gyűjtsak mécsset, várokozson!“ Távolléte alatt mind beszívárogtunk a' pitvarba, 's midőn egy égő szalmacsóvát hozott ki a' szobából, azzal az eltévedt mécsket a' konyhában keresendő: ijesztő, kísértetes kinézésétől szinte megborzadtunk; ő szinte igen megfélemtetett, 's annyira zavarba jött, megpillantván bennünket — kik köpenybe burkolva szoborként szótlánul állottunk, 's mérgesen meresztők rá szemeinket — hogy közel egy óránegyedig bujkált ide-oda a' házban, míg a' mécsset meggyújtva ismét láttatá borzadalmas alakját, mikor az öreget behívá a' szobába. Mi pedig a' pitvarból csak azt láthattuk, hogy az öreggel susogva sokat beszélt,

és több piszkos üvegből egy butykosba töltögetett orvosságot adott neki át. Ezután az öreg fiát hívta be, kinek a' vén banya üterét tapintotta meg; de mit beszélt neki, nem tudjuk. Egy czifra kártyát is láttam a' boszorkánynál, mellyen aranyos körök 's más czirádák voltak; erről azt beszélte embereinknek, hogy az 150 esztendő, és sz. Gellért hegyéről a' boszorkányok gyűléséből hozta; melly fölötte csoda erejű. Mintán néhány fehér huszast adott az öreg a' banyának, elhagyók a' varázstanyát, a' nélkül hogy valami rendkívülit láttunk volna. Ha ott nem vagyunk: hihető más czeremoniákban tünteti elő hatályos mesterségét embereink előtt. Szekerünkhöz éjfél után megtérvén, kérdeztem az öreg fiától: van-e haszna fáradtságuknak, 's ő így beszélt: „Nekem orvosságot adott, a' többek közt fenyőfa-virágot, mit vízben kell megfőzni, 's annak levét inni; azután tegyem ki a' napra, és ha az a' fenyőfa-virág kivirágzik, meggyógyúlok; ha nem: meghalok. Azt mondta továbbá, hogy majd reggel M.Pócsen egy szinte tudákos asszonyt keressünk fel, és az, eret vág rajtam. Sógoromat is megbiztatta, hogy, ha farkasínát kaphat — minthogy már csak ez hiányzik a' szerek közül — maga eljő P *** ra, és a' zsványt akkor — a' közsvénynyel összevázatja.“ Reggel M. Pócsen míg sz. Mária híres képét megnézni voltunk, az alatt az öreg fiát kegyetlenül megkínózta itt egy szinte tudákos asszony; mert tudatlanul úgy vágta meg rajta az eret, hogy alig leheté vérét elállítani, 's az egyszerre elerőtlenedett a' szekerhez vezetni stb. Délután elváltam tőlök, ők hazájokba P *** ra, én követségem helyére R ** ra érkeztem. Sok példát halottam itt arra, mennyire babonás a' nép különösen e' környéken. A' többek közt egy r. i embernek ellopták négy lovát a' mult évben, 's egy illy népcsábító banya azon feleletet adta neki, hogy N. N. falu határában van igen erős kezek között; de ha jó erővel megy és siet, másnap estig még ott találandja. És az együgyű ember — de ez is minél nagyobb titokban — sok czimborát gyűjtven, 's azokat puskákkal, ólmosokkal jól felfegyverkeztetvén, a' mindentudó istennő szavai után, utnak indította bosszúszomjas csapatját nem hallgatva semmit okos felszólításra, hogy t. i. menjen el N.-Kállóba, hol — mint körözve van — most csíptek el egy betyárt négy lóval. A' szinte öt mérföldnyi utról seregével hasztalanul tért vissza, 's csak, miután Kállóból haza hozta négy lovát, tudá meg, 's szégyenlte a' világtól: mennyire bolonddá lett!

Hát a' p... iak hogy? vannak? — A' ház kirablóját még mindeddig sem huzatta össze gombolyagba a' mindenható banya. Az ifju embert haza menetelök után vitték el beteg egy közel levő városi rendes orvoshoz, ki idő után egyedül azon gyógyszerrel rendelheté számára: „rendeld el dolgaiddat, mert meghalsz“ 's a' szánandóság gyermekét pünkösöd másod napján ősz apja, hú neje gyermekeivel 's rokonaival együtt sírva kísérték ki az örök nyugalom hajlokába.

T. D.

UTI JEGYZETEK.

Lipce 's Weimár közt.

Emlékezet 's remény földilétünk e' két átellenes távpontjai mint földünk zenit, 's nadirja között, mellyekkel éltünk minden mozzanatiban forgunk, — az öblös diligence mélyébe vonulva rendezgetém elszórt eszméimet; mint ki tenger apályát használva annak fenekére száll tarka csigákat gyűjtögetni, míg a' hullámözön vissza nem tér 's összezsap fölötte.

A' pusztá nagy rónaság, melly Lipcsétől az utazó elé ásit, nem alkalmas a' lelket folytonos éberségben tartani. Még mindig csak népöldöklő csaták emlékei! szomorú 's vérfagyasztó a' történet évkönyveiben a' harminczéves háború. Tehát ennyi évek sora 's illy feláldozások után kell embernek ember által bitorolt, természetből nyert, örökbirtokába visszajutnia?!

Lützensnél valánk, hol a' „svéd-kő“ jelöli azon helyet, mellyen az itt dicsően elesett Gusztáv Adolf a' vele megölettek tetemei közül kivonatott.

E' szerény kis emlék legszebb walhallája a' halhatlan emlékü bajnoknak, ki itt élte utolsó perczéig mint népek szabadságaért lelkesült férfi, többi katonáival egyaránt küzdött. Midőn épen élte legszebb feladatát teljesíté, a' világ szinpadáról letűnt 's hála az emberiség gondviselőjének, hogy letűnt; mert e' nagy győzelem, melly népeket hozza békes egyensúlyba, különben csak a' zsarnokság békóit változtatandja vala.

A' természet nem törve az egyenlő jogokkal fölruházott földurai között egyeseknek mindent elnyomni akaró hatalmasságát, épen akkor nyújtja ki láthatlan kezét az emberi tervek megghiúsítására, midőn az önzők céljok eléréséhez legközelebb gondolják magokat.

Gusztáv Adolf szövetségei, a' százszok 's dánok, már-már ingadoznak annak tiszta szándékiban 's a' francziák tőle elpártolni kezdenek; 's ki tudja, mint folyik le a' nagy világdrama, ha a' mindenható sors uj legyintésével ez egy ember életének véget nem vet. — Így, egyedül így állhata fen Gusztáv Adolf dicső nagy neve a' világtörténetben, így hitsorsosainak szabadsága 's egész Europa egyensúlyzott hatalmainak egysége!

A' történeti nagy események színhelyei folyvást válták fel egymást. A' lélek elkábúl szünetlen képzelődésében, mellyre e' helyektől önkénytelenül felhívatik.

Csak Naumburg békít ki vidámabb jelenetek nézelhetésére.

Elöttem képzelém a' hussiták táborában Ziska fővezérét, Porocopiust, mint vétetek körül a' fehér öltönyös naumburgi gyermekektől, kik mint halottkísérők egy kezökben égő szövétneket, másikkban rozmarinos czitromot tartva jövének, a' várost összerombolni akaró hadvezértől, szülőiknek kegyelmet esdeklni.

Procopiusnak tudni kellett Horácz mondatát: miszerint a' legnagyobb hódolat a' gyermekeket illeti; különben ez ártatlan gyermekcsereg látása harczkeményítette szívére alig leendett olly hatással, hogy Naumburg alól, e' város legkisebb bántása nélkül seregével eltóduljon.

Szép példája az ártatlanság nyers erőni győzelmének, mellynek emlékére minden évben megtartatik Naumburgban a' „gyermekünnepele.“

A' városból szép goth stílusú templomán kívül — ezt is csak kívülről — sokat nem láthattam, mert az itt egymást felváltó társasági kocsik azonnal tovább indult 's már alkony is volt.

Nagy bosszúságunkra a' kocsiban már csak két szoros hely lévén, ha velünk Weimárig utazó két nőt nem akaránk a' kocsi hátuljáni szénatartóba helyezni, magunknak kelle oda ülnünk, vagy itt maradnunk más nap estig 's ezen fölül Lipcsében előre megfizetett utidijunkat is elvesztenünk. Illyen még több helyt a' civilisált Németországban utazás!

Soha meg sem álmodtam volna, hogy az egykor híres német Athenaebe még szénatartóban érkezzem meg.

W e i m á r.

Az álmatlanul átutazott éj fáradalmiból a' korány szürkületében uszó Weimár első megpillantása villanyosan rázott fel.

Sokat e' kis birtok székvárosáról nem várhattam, azért felette meg valék lepette, hogy annyit találék. Weimárnak igen kedves kis vázban még megvan nagy városi alakja; de csak vázban, mert egykori dús életének műszerei nagy embereivel egyenként megszűnván, szívere a' költő Schiller kimultával megpattant 's utána lelke a' nagy Goethével — kiköltözött. 'S valamint Roma és Athenae, ugy Weimár sincs többé: mind három ős szellemét kilehelve, mai utódait: —, abderiták 's philisterek teszik.

Weimart olly kevésbé választhatom el Goethe emléktől, mint Babylonét Semiramistól, Nápolyét Vezuvtól, Brasiliát aranyától, vagy Cirkassiát szép nőitől. De ha a' minister Goethét Weimár árnyának nevezném, ki most annak elhagyott falai közt kísért, ezt csupán Weimárról mondhatnám, hol a' költő-minister hírnevéből utóbbit az enyészet már eddig is feledés homályával kezdi borítani; míg maga a' költő egész mívelt világban nemcsak örökleg élni fog, sőt műveiben csak a' később kor fogja mint valamely óriási szobrot, melyet csak bizonyos távarányból szemlélhetni, kellőleg felfogva csodálni.

Goethe műveiben majd úgy tűnik elő, mint világegyetem kaleidoskopja, melyben természet és történet, ég és föld zürszerűleg egyesülve, szüntelenül megújuló remek eszményekben jelenik meg; majd mint ezer szirmú hervadhatlan bájvirág, mely a' teremtés szépségeit ragyogó színekben villogtatja vissza 's boldogító illattárral tölt el. Legbámulatosb pedig végtelen szellemi ereje, mellynél fogva egész teremtett világgal közvetlen viszonyosságban állván, azt gazdag bőséggel 's mintegy ösztönszerűleg önté ki eszményeiben. Goethe maga e' sejtelmi ervet daemoninak nevezé, mellynél fogva a' providentia néhány választott emberei, mint Napoleon 's Byron a' világ bonyolódott rétegein könnyedén átröpültek. E' tekintetben Goethe legnagyobb tevőségében is semleges volt, mert minden munkái, mint maga mondá, csupa alkalmi versek, melyeknek előállításakor semmi benső zaklatást nem érzett, 's a' genius, mely benne titkosan működött, sokszor olyakat tudott műveibe rejtetni (hineingeheimnissen) melyeket a' művész maga sem gondolt.

Goethének társalmi viszonyait, nevezetesen ministerkedését 's kora' világ-eseményeiben kevés részvétét sokan rosszallják; de kik élete felett kissé elmélkedtek, könnyen megfeythetik: miszerint Goethe a' németek közt, kik alig tesznek nemzetet 's még kevésbbé statust, Tyrtacos a' kis nagyhercegségben sosem lehetett, ha németet német ellen nem akart weimári hazafiui dalaival buzditani. Jól tudá ő hogy a' német birodalmak politicalai sporádok, melyek magánérdekeikben elszigetelvék egymástól 's ha a' porosz, nagy Fridrikét magasztalja, a' württembergi, Ulrik hercegével áll elé; azt is hogy a' németet némettől egyénisége élesen választja el, vagy mint Goethe megjegyzi, egyletekben szakaszt el egymástól 's csak legszélsőbb emberi czélokban kapcsolván össze, magokat az általános értelmiség tágas terén Luther, Hutten, Kepler, Pestalozzi, Fichte stb közt tájékozzák.

Illy körülmények közt miért nem lehetett már egyszer költő is minister?

Tudva van az akkori nagyherceg Károly Augustnak a' költő-ministerrel szoros barátsága 's ennek felszámíthatlan érdemei a' szellemdús weimári udvar irodalom 's művészet iránti szeretete körül, mely ez időben a' nagy német műveltségnek valódi aranykorát képzé, semhogy Goethe olly magát lealázó udvaronc lett volna mint a' görög Sophocles is, ki hálaverseket irt fejedelméhez, annak megköszönő, hogy éhen elveszni nem engedé. Sőt a' világ nagyai előtt mindig bizonyos magasztos öntudattal jelent meg, velök mintegy tudató hogy ő is született fejedelem még pedig k ö l t ő f e j e d e l e m.

Napoleon legelőször meglátván, tekintetén szinte megilletődött; de felkerült büszkesége csak hamar megszégyenelvén, hogy Goethét magánál felsőbb lénynek tartá, üdvözlőleg kiáltá fel: Vous êtes un homme! — —

Legelső volt Weimárban Goethe házát meglátogatni, melyet vezető nélkül, mintha Goethe árnya kísért volna oda, könnyen megtalálék.

A' ház belsejét, mivel a' Goethe-örökösök azt sem idegeneknek eddig megnyitni, sem magát a' házat a' németszövetségnek legjobb ajánlatai visszatartása mellett, eladni — nem tudni mi okból — nem akarják, nem láthatam; de a' tágas 's könnyen felmenetű falépcsőkből egy, a' főfelmenettől félre-eső, titkos bejárásból, melyen Goethe észrevétlenül társalgási salonjából, ha Musái hívták, írószobájába vonúlhatott 's az udvar czélszerű elrendezéséből azon-

nal ráismerheték Goethe fény 's pompa nélküli kényelem szeretetére. A' főajtónál a' Goethe-szerelmes gyermek jutott eszembe, ki midőn először Goethét meg akará látogatni, itt soká édes szorongattatások közt tétovázott: ha bemerjen-e hozzá menni; 's midőn Goethe véletlenül ez ajtót megnyitá, Bettina ájúlva omlott karjai közé. Goethe hideg fensőséggel szólítá meg: „Hab' ich sie erschreckt, mein Kind?“ Valóban meg kell vallani hogy e' nagy költő bármit el tudott is mélyedni a' kedély dialecticájában, szívét melegebb érzelem soha gyorsabb lüktetésbe nem hozhatá; hasonlítva a z, pinczéjében elrejtett forráshoz, melly kristálytisza örökké friss hullámokban buzog fel; ő valódi olympiai volt, ki minden emberies felett a' magas felhőtlen aetherben honolt! — Házát elhagytam de emléke Weimárban mindenütt velem maradt.

Az igen csinos kis színház előtt a' színészet körüli nagy érdemeire kelle visszagondolnom. A' színészet itt nem volt sem a' henylés bünpárnája, sem a' szellemetlen udvari élet unalmának titkon élő furiája, hanem mint legszebb művelési eszköz 's aestheticai erkölcsülés hatalmas emeltyűje ápoltaték.

A' nagy hercegi palota 's park igen szépek. Sajnálám hogy a' palota bensejét 's a' közeleső belvedere-t híres ritkasági gyűjteményeivel megtekinteni időm nem volt. Még a' város templomát a' nagy hercegi sírbolttal látogattam meg, mellyben a' német irodalom legnagyobb hősei nyugosznak.

Amália 's Ludovica hercegnők és Károly August nagy herceg megérdemlik: hogy tetemeik e' német Pantheonban azon nagy férfiakéival együtt hamvadjanak, kiket éltökben olly igézőleg tudának magokhoz édesgetni.

(Vége köv.)

Szilassy Géza.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Nov. 6. Falura kell mennie. Vigjáték 3 felv. Bailli 's Bayard után. Kit a' divatos színészet csak kissé érdekel, ismernie kell e' korunkból vett jeles szindarabot, mellyet az europaszerte elhullámozó francia társalmi élet közénk is mint szellemi kagylót bekavart, hogy annak sejtelmes szelíd morájánál a' nagy nemzetoczeánra emlékeznénk, azért történelmének aprányaival most már olvasóinkat többé nem is fárasztjuk. Csupán az azt ragyogón keresztül sugárzó alapeszmét kiemelni tartjuk fel magunknak.

Midőn Napoleon vesztett csata után Muszkaország jégmezeiről hazaindult, hű őrserege mintegy magát vigasztalva, egy hanggal 's lélekkel éneklé Gretry bájos dalát:

Où peut-on être mieux

Qu' au sein de sa famille!

Mert annyi nyomor, annyi kiszenvedés után nem is gondolt arra, hogy Oroszország hófuvatagínál valami dermesztőbb is lehessen, vagy hogy e' dermesztőbb ép' ott létezhessen, miután annyira epedett. Pedig van annál dermesztőbb 's fagyasztóbb is 's ez: a' házi boldogság kebelén ónsúlylyal nehézkedő lidércz, a' családfőnek uralgása a' fiatal család felett. Hol még ezen korunk anomaliája, e' patriarchai élet kinövése megvan, ott a' fő életboldogságnak, a' valódi családi életnek még csak színe sincs. Élénk részvét kíséri, jelenetről jelenetre a' darab fejleményeiben, azon önössé váló házasságot, miszerint a' társak, tulságos engedékenységekől származott 's a' már majd egészen átöröklött túlbuzgólkodó zárdai életből, mellybe anyjuk után tévedének, egy életvidor barátjok által, a' korukhoz illő gyönyörűs világ-édenbe vezettetnek.

Ha e' színmű a' benne pezsgő életet hűn visszatüntetőleg adatnék — mit mellékesen mondva nálunk még most csakugyan kívánni sem lehet — fentebbi hasonlításunk viszoneszméjeül szeretnők azt a' hatalmas nemzetoczeán parányi

tengerszemének nevezni, mely friss elevenen fölbuzog előttünk apró, de hülemeivel; de mostan maradjunk még csak a' kagyló mellett. Azonban ezzel nem akarunk sem többet sem kevesebbet, mint fencsapongó vágyainkat a' színbirálát villanyvesszején a' kegyes ohajtások fellegéből a' hazai színészet szerény mezejére leszálltatni. — Egressy az életvidor barátot sok francia szellemmel 's természetes kedvvel személyesíté. Lendvay a' férj szerepét, 's nejeét Lendvayné igen dicséretesen, Szathmáryné a' hysterica anyát helylyel-helylyel igen jellemzőleg, de néha némi erőtetéssel is, adák. A' köhécselő jelenetben még a' közönség is utána köhögött. Körösi Mária (Paulina, a' férj huga), kit ez este először látánk színpadunkon, sok reményre jogosító színművészi tehetséggel 's élénk arcmozgékonyssággal (mit legtöbb színészeink egészen elhanyagolnak) bír, 's nem sok vidéki hibákat vétetett észre. — A' darab fordítására nézve ismét ki kell mondanunk, hogy francia színműveket német fordítás után egyáltalán fogva nem szeretünk. Kiri abból, ha nincs is a' színpadon, hogy németből fordított, mint másodszor leforralt theából, mely már zamatját elvesztette, azon kesernyes utóíz, mely mind kettőt nem kedvezőleg megismerteti. De elárultatott az a' színpadon magán is. Mit keresnek francia vígjátékban azon Drangok, Zimmermannék, Freimannok? —

Nov. 6. és 8. Alboni. Nagy sorskegyelésnek kell tartanunk minden alkalmat, mely bennünket valamely lángszellem fokozatos emelkedésével, annak felviruló szakáiban, megismertet. Ha a' természetben az óriási cédrust csak akkor csodáljuk, ha előbb csirájában láttuk, vagy az oroszlán erejét igazán, ha birtokosát még tehetlen kiskorúságában szemlélhettük: a' valódi genius annál inkább csak akkor gerjeszt ihlelt bámulatra, ha azt már előbb is a' tökély alsóbb fokozatain is, mint puszta nagy természetadományt sejtettük. — Illy egyszerű tehetség volt Alboni, midőn kevéssel ezelőtt köztünk mulatott. Akkor az igen fiatal egyszerű olasz leánykában még csak azon rendkívüli hangszergépet bámulhattuk, mely bár ritka természetajándok, nagyobb műtökély nélkül a' művészvilágnak nagy nyereség alig leendett. De Alboni itt meg nem állapodott, mint már sok ezer adományzottak. Azóta a' keleti égálfogamzotta gyermekét Albion műérlelő lége nagy művésznővé idomította; legújabbán pedig a' finom műismeretű francziáknak annyira kiválólagos kedvence lett, hogy hírneves vetélytársnőjének, Lind Jennynek dicsfényt előtök jóval túlsugárolta. Nem csekély tanújele Alboni francziák előtti kedvességének azon kevéssé kedvező testalkatának feledése is, mely nálok különben annyira számba vétetik, miként legközelebb Frascini híres tenorista is, ki Alboni előtt a' párizsi nagy operaházban énekelt, csupán színietlen zömök termete miatt egészen megbukott, míg Alboni — kire szinte egyedül e' részben volt túlpazar a' természet — a' nevetség veszélyes fellegét csodahangjának első megcsendülésével el tudta oszlatni.

Ezen, korunk legszebb születtjeinek egyike, néhány nap óta ismét köztünk van 's eddig már kétszer hallatá magát; először Borgia Lucretiában, Maffio Orsini szerepében 's másodszor operai egyvelegben. — Alboni, kinek nagy művészetében testesülve az írás szava: „kiknek van, azoknak adatik“ mindjárt első megjelenésével a' mint fenséges hangját megereszté, annyira elbájoló az egész hallgatóságot, hogy tartós ideig senki sem tapsolt ámulatában. Mennyi lélek az előadásban! milly hangömlésztés! milly tökéletes ízlet! 's milly nemes egyszerűség! De meglepőbb azon fáradalom nélküli könnyűség, mellyel a' hangokat mintegy önkénytelenül egymásból fejlesztenie hiszszük, melly ment azon vontató 's szakadozott lélekzéstől, melly mellette a' czimvivőnél annál feltűnőbb volt. Ez aztán a' hangművészet, mellyet minden dalművész előképül választhat, nem pedig azon új zeneiskola ugynevezett szavaló-énekeseié, kik mellőzve az ének gyöngéd árnyalatait, drámai hatályt akarnak előidézni hanghörgéseikkel; de illy művésznő mellett mint A., mint bolygófény

vesznek el semmiségökben. — Midőn a' gyönyörű bordalt éneklé, oly szellemi bájtalt nyújtott, mely kristálytisza gyöngyöcskékben felfakadva minden jelenlétét, mint Oberon varázskürtje, annyira örömittasított, hogy háromszor kelle ismételnie. — A' második előadás operai egyvelegéből különösen Alboni négy darabját emeljük ki. Ez volt: „Sevillai borbély“-ból vett ékes ária 's kettes Reinával (Figaro), Paccini „Niobejából“ 's Donizetti „Betly“ operájából vett magándalok, melyeket új meg új diadal fejezett be. Legmeglepőbb A. művészetében, mint változik át a' legközönségesebb való költőivé.

Sz. G.

MI HÍR BUDÁN?

— (Elvek és személyek.) Hol, hol nem! egy tolvajt vittek akasztani; mikor tehát a' négy ágú tribune alá ért az utolsó tisztességtevő felekezet, végső lélekzetével illy dolgokat monda a' halálra candidált az őt elprédikáló főbírájának: „uram, ez illetlenség, — ez személyeskedés: 's én ünnepélyesen protestálok ez eljárás ellen, egy egész vármegyének illő dolog volna az elvek ellen, nem pedig egyes személyek ellen küzdeni; ha kifogása van a' vármegyének a' tolvajság elve ellen: veresse vasra az elvet; ha büntetésre méltónak találja: csapassa meg az elvet; ha ki akarja írtani: akasztassa fel, nyuzassa meg, töresse kerékbe az elvet, — de egyes személyek megbuktatásán soha se törekedjék. Jövőre ehhez tartsa magát a' vármegye, és óvja magát minden személyeskéstől, mert az csunya dolog. Ez szám és mondatom.“ Tovább nem tudjuk, mi történt vele, mert épen akkor jöttünk el onnan.

— E' héten cserélte föl múltó napjait az örök éléttel egyike azon nemes lelkeknek, kiknek csöndben lefolyt élete áldásnyomot hagyott maga után a' haza kebelén, Békés megyének egykori alispánja, Rosti Albert, Eötvös és Trefort széplelkű nejeinek atyja. Ő volt a' legelső, ki évek előtt az adó eszméjét megpendítette. Legyen áldva emléke. Adja isten: hogy láthassa hazáját boldogabb napok közt a' magas túlvilágból. A' megdicsőült üdvének legszebb gyönyöre ez leend.

— Gróf Dessewffy Emil lemondott a' 'Budapesti Híradó' szerkesztéséről.

— Egy bizonyos politicus összeszedé lapokban imitt-amott közölt eszmé-vázlatait 's kiadá egy kötetben, gondolván: hogy miután úgy sem olvassa senki, hát legyenek legalább egy rakáson.

— November 2-kán halottak napja volt. Már ez így szokott lenni minden esztendőben!

— Az országgyűlés f. hó 12-én megnyitott.

— Nemzeti szinpadunkon e' napokban Dobozy zenetársasága hallatá magát. Legnagyobb genie közte a' dobos. Rézorchestruma aránytalanul nagy a' hegedűkhöz mérve.

— Kuthy bevégezte országhírű irányregényét, saját szavai szerint nagy-szerű lakoma fejezi be az egészet, mint illik magyar regényhez. E' művét egy még nagyobb szerű humoristicus regény követendő, melynek pompás fametszeteit már-már látni is volt szerencsénk. Címét még nem szabad megsúgnunk, mert különben kikapunk a' fecsegésért.

— A' 'Szépirodalmi Szemle' megszűnik. — Komolyan sajnáljuk. — Vagyetek példát magatoknak róla. — Tiszteljétek a' jó erkölcsöket. — Tartsátok szemeitek előtt a' tíz parancsolatot. — Ne légyenek tinéktek idegen isteneitek. Ne tömjénezetek a' német literatúrának. — Ne imádjátok az arany borjúkat. — Ne káromkodjatok, ne szidjátok a' romanticát. — Tartsátok tisztelőben a' vasárnapot, ezen a' napon jelennek meg az 'Életrajzok'. — Tiszteljétek a' vén

írókat: hogy sokáig éljetez e' földön. — Ne plagáljátok. — Ne mészároljátok le a' fiatal tehetségeket. — Ne írjatok részrehajló bírálatokat. — Ne kívánjátok a' ti szerkesztőtársaitoknak sem előfizetőit, sem dolgozótársait, sem semmiféle tulajdonságait, valami az ő kapukon belül legyen. — Így léssen áldva a' ti nevetek most és mind ezeknek utána.

— Haldoklásról levén szó, eszünkbe jut a' 'Honderű.' Mondják, a' kik olvasták: hogy egy többször ismételt silány viczével megint vesszőparipázik, azt állítván: hogy 62 fiatal ember levelet írt rá, melyben azzal fenyegeti: hogy ha Petőfiúék békét nem hagy, botba fut. Legszebb a' dologban: hogy a' 'B. P. Híradó' e' puffot szentül elhiszi. Mi nem hiszszük, nem azért, mintha a' botba fúthatás iránt volna valami kétségünk, de mivel nincs fogalmunk róla: hogy létezzen 62 egész ember, ki a' 'Honderű'-t olvassa; szerkesztőket, kihordókat, szedőket, és dolgozótársakat is ide értve. Tehát számtanilag lehetetlen az állítás. 62 'Honderű'-t olvasó fiatal ember! Fiatal ember, ki olvas! olvasó, ki 'Honderű'-t olvas! 62 ember, kinek egyszerre jut eszébe a' 'Honderű.' 62 pálcza a' 'Honderű' számára. Ah, c'est impossible!

— Bernát Gáspár műveit már nyomják Kecskeméten.

— A' 'Budapesti Híradó' az országgyűlési hírek gyorsabb közölhetése végett több mint egy hét óta Pozsonyban jelenik meg. Azóta vidéken csak három nappal tudnak meg későbbben minden hírt a' 'Híradóból', mint a' 'Pesti Hírlap'-ból.

— Ki szép olvasónéink közül télen át szeretné cserépbe tett virágnövényeit virágozva látni, fogadja meg próbált sikerű tanácsunkat. Töltsön reggelenként felforralt vizet a' cserepekbe, de nem a' virágokra 's néhány nap alatt pompásan ki fognak azok virágozni. (Nem a' cserepek, hanem a' virágok.)

— Kolozsvárott egy szobalyány, kit úrnője házánál éjnek idején támadt meg egy fegyveres rabló 's késsel meg is döfött, azt egy seprűvel úgy agybafőbe verte: hogy a' rabló legyőzve elhányta a' felmarkolt ezüstöt 's vérben fagyban futott el a' bátor amazon csapásai elől.

— HATHATÓS ÓVÓSZER A' CHOLERA ELLEN!!! Kitaláltuk! megvan! fölfedeztük a' minden halált meggyógyító panaceaát 's első dolgunk a' recipét szétküldeni drága szép olvasóinknak. Legelsőbb is tudnunk kell: hogy az a' cholera tulajdonképen nem is cholera, hanem éhenhalás. Ettől, úgy hiszszük: hogy nem annyira a' mi dolgunk a' közönséget, mint a' közönség dolga minket megőrizni 's ez egyen túlvonánk, (értvén tisztelt olvasóinkat). Minthogy azonban ezen indus jövevény előjelenségei ugyanazok, mik a' félelemé, elszorulása a' szívnek, bőrelhidegülés, diarrhoea, (nem tudjuk a' a' magyar nevét), térdmegrogyás, körömkékülés stb, őrizkednünk kell: hogy félni ne találjunk tőle, 's e' végett mindent elkövetni hogy még a' gondolatját is kivethessük a' fejünkből: megkezdeni a' farsangot még advent előtt, társaságokba járni, világért se magányba vonulni, olvasni mulattató magyar műveket, mik a' szívet nyílt derült kedélyben tartják. Illy szórakozásokkal mi általunk is fognak bővelkedni tisztelt olvasóink, gondunk lesz rá: hogy mindent, mindent vigat, nevetőt, mulatságosat mondhassunk, semmi aggasztót, semmi leverőt. Fő dolog semmi árért meg nem ijedni. Mi mindig közelében leszünk nagysádtoknak, mi bátorítani, mi vigasztalni fogjuk, kik hozzánk folyamodnak, tanácsokat, jó kedvű híreket fogunk szolgáltatni. Óh a' halál kikerüli azokat, kiknek jó kedvök van, neki csak a' szomorú emberek kellenek 's mi nem fogunk, mi nem akarunk szomorúak lenni. Kik azonban minden jó tanácsaink daczára is félénkeknék éreznék magukat e' hatalmas vendég látogatása előtt, azoknak tanácsoljuk: hogy mihelyt a' félelem symptomáit érezi magukon, rögtön óvószerekhez folyamodjanak, vitessék magukat azonnal — talán ágyba? nem, nem! bálba! tánczolják ki magukat, izzadjanak ki jól 's túllesznek a' bajon; — iganak azonnal — talán vizet? — nem! talán herbathét? — azt sem;

— chlormeszet? — épen nem; camfort? — de azt sem. — Ipecacuanhát? — Épenséggel nem, hanem iganak jó erős lélekadó magyar bort — (per se ne sokat, mert akkor másforma tengeri betegségbe esnek), — 's kigyógyulnak tőle. Őrizkedjenek a' meghűléstől, nem szégyen a' meleg ruha; ugorkának pedig színét se lássák, mert az mérég. Ha szavainkat nagysádtok ekkép megfogadják, egyszer csak azt veendik észre, hogy itt volt a' cholera, el is ment, a' nélkül hogy észre vették volna. Tessék nekünk elhinni: hogy az egész vaklármat csak a' journálok okozták, nem lévén nekik ez ujdonságszegény saisonban tárgyunk a' pletykázásra. Az egész nem egyéb mint curiosus náthaláz, pedig már náthában csak szégyen volna civilisált embernek meghalni.

Szépen járnánk azonban: ha az alatt, míg mi a' cholérát ekkép iparkodunk decreditálni, hirtelen nyakon ragadna bennünket e' jó úr 's elküldene a' más világra vidéki levelezőnek. Parbleu! onnan messze volna szerkeszteni a' lapot. Azonban mind egy, — mi ott is jó emberek maradunk. Majd irunk drága dolgokat a' holdvilágból, kiadjuk sz. Dávid képét en costume a' mint hegedül, viszünk magunkkal egy daguerreotypistát, lerajzoltatjuk lapunk számára Uranust, Venust, Jupitert 's több más vidéki csillagokat; megírjuk, minő országgyűlési mozgalmak történnek Syriusban, hány koci szokott feldülni a' tejuton, megírjuk millyen szabása van Calliope újabb téli mantillejának? tudják-e már az Altairban, hogy az erdélyi országgyűlés befejeztetett? van-e híre a' rákesillagzatban political mozgalmainknak? talált-e viszhangra az Andromeda ködfoltjaiban a' Szépirodalmi Szemle 'st.eff. Szép olvasónéinknak pedig küldendünk apró csillagocskákat hajfürteik közé gyémántul felfüzendőket, jó gazdasszonyainknak ambrozia-liktariumot, jó lesz a' farsangra fánkba tenni. Idősebb olvasóinknak nectarürmöst, igen jó íze van. A' fiatalabbaknak túlvilági szivarokat, ambra füsttel, dolgozótársainknak nagy-nagy! darab aranyakat a' napvilágból (napvilággal ez ideig is szolgálhatunk nekik), collegáinknak megszámlálhatatlan szellemelőfizetöt, kik árnyékbankjegyekkel fizetnek és hajnali arannyal, huj! beh gazdagok lesznek! Criticusainknak pedig mind azon bukott drámákat, melyeket a' másvilági színpadokon kifütyöltek, ezek legjobban járnak.

Azonban mind ezen túlvilági csecsebecsével csak akkor szolgálhatunk, ha ott leszünk; addig pedig jó minekünk a' mi semeinkkel látni a' napot.

— Szöllősi Lajos a' veterán tánczköltő, szerzője a' kedvelt „körtáncz“-nak, jelenleg fővárosunkban mulat 's tánczleczkéket fog adni. Új szerzeményei közt megemlítendő „a' nép öröme“ — „levetés“ — és „a' székely csoportos.“ Ajánljuk öt fővárosunk tánczkedvelőinek érdemlett pártfogásába.

— Megjelent b. Kemény Zsigmond regényének IV. fülete, b. Eötvös regényéből a' III. kötet sajtó alatt van. Petőfi nagyszerű víg költeményen dolgozik. Degre humoristicus regényt ír. Sükey aesthetikai brochüreje készül. Jókay novellái a' jövő héten megjelennek. Arany János népkölteményt ír, czíme: „Toldy estéje.“ Pálffy novellái sajtó alatt vannak.

E' lapok folyó hó 10-kei számában ohajtás fejeztetett ki az iránt, mikép az ügyvédi kar rendezési ügye a' nyilvános vitatkozás terére vitetnék által. A' részletesség terjedtsége e' lapok körén kívül esvén, ehez illeszkedve: csak arra adatik itt némi felvilágosítás, mi az említett számban érintve van. 'S ez a' fiatal ügyvédek legnagyobb részének az eddigi eljárásokkal elégedetlensége, mivel az egész létegesülés alapja a' czéhiség rendszere. Nem lévén az említett számban kifejezve, mi által szándékoltatik a' zárt körű czéheskedés gyakorlatba vétetni: lássuk az emelt vádat a' maga általánosságában. Bátran hivatkozom a' készített terv feletti több napokig tartott vitatkozásra, hogy azon idősebb ügyvédek igen gyéren jelentek meg, 's kik elébb részt vettek is, kimaradtak; a' nem csak fiatalabb, de legfiatalabb is, vagy talán, az oklevelen kívül, nem is, ügyvédek, — mert szétszórtságunk egyik nagy baja az is, hogy egymást nem ismerjük, —

pedig kitartással, 's nem csak túlnyomó, — és hogy' is ne, — de napról napra szaporodott számmal voltak jelen. 'S jól tevék; mert magok jövőjét előkészítik. Sőt utóbb, szám szerint kettőt kivéve, mind fiatalabb ügyvédek valánk jelen, minthogy mostani rendszerünk, vagyis rendetlenségünk mellett a' tíz tizenkét évü ügyvéd még nagyon is fiatal. És haszinte azt, hogy egyegy öszvejövetel alatt alig lehetett néha egy pontot bevégezni, 's többször határozat nélkül osztottunk szét, nem annyira e' körülménynek, mint inkább a' tárgy fontosságának, melyhez a' fiatalok közül sokan lelkesen, és tárgyavatottsággal szólottak, lehet is tulajdonítani; de csakugyan a' fiatalok vívták azt ki, hogy — noha ki volt jelentve, miszerint az ügyvédek jelenleges társulaton kívüli állapotában, sem a' többség, sem a' kevesebbség nézeteiket egymásra nem erőltethetvén, a' tervet csak annak alapjait elfogadók írják alá, az egyet nem értők pedig más — lehet jobb — tervet nyújthatnak az országgyűlésre, — mégis minden vélemény-szétágazásnál szavazat döntött; a' fiataloké azon indítvány, — mely egy nap neki zúdulás miatt visszavetett, más nap pedig közölök egy javallatára, még sokkal megszorítóbban elfogadtatott, — 's mely sokak előtt, mint a' czéhiség rémképe tűnik fel, — de a' mely az egésznek lényege, — tudniillik a' taggá lehetési képesség keresztülvitelének diadala 's dicsősége. Ez semmi czéhiség színét nem viseli magán; mert nincs általa megnehezítve senkinek az eddigi (becsületes) út, és mód magát az önállásra felküzdeni. Eddig is nem csupán, és mindjárt, az ügyvédi oklevéllel, hanem az azt követte sok évi gyakorlat, 's az élet tűzpróbája után lehetett a' valódi, és önálló ügyvédek sorába felvergődni. — 'S közbevetőleg, az ügyvédi egylet, nem, mint vitatkozás közben némellyek érteni láttattak, perosztogató, hanem inkább elszedő társulat leend. — A' taggá lehetésre most sincs más képesség felállítva, mint önállás, és három évi gyakorlat. 'S mint egyéb társulattól, ugy az ügyvédi egylettől sem lehet megtagadni azon jogot, hogy e' társulat céljával egyező idomú egyed lehessen tagja. Ez adja meg savát borsát. — A' hajdani kört senkinek sem jutott eszébe czéhnek gúnyolni; pedig a' tagokul ajánlottak becsülete nyolcz napig volt a' rágalomnak kifüggesztve. — Vagy talán az tetszik a' tervzetben czéheskedésnek, hogy az ügyvédi egylet jelentett panaszra tagja becsületességéről, 's tisztebeli hűségéről, sőt képességéről is számot kérend? E' nélkül az ügyvédi egylet szükségtelen, nincs célja, hatása, 's eredménye, és nem lenne egyéb, mint ügyvédi casino, kör, vagy gyűle. — Vagy a' 100 p. ftban kerestetik a' czéheskedés? Ez, sőt még az évenkénti 10 p. ft is, nem taggá lehetési díj, vagy érték i képesség, hanem segedelmezési pénztár alapja. És én kijelentem, sőt kötelezem magam, hogy költségemből felmaradó, 's akár hit alatt felfedezendő tiszta jövedelemem felét, — mint az állománynak, vagy arra rendelt intézetnek, — ugy az ügyvédi egyletnek kész vagyok évenként átadni, csak bizonyos legyen benne, miszerint a' pénztár ugy kezeltetik, miként utódim, há semmit nem hagyok is nekik, míg magoknak szerezhetnének, sorsukhoz képest elláttatnak, 's magamnak is munkatehetetlenségemkor lesz hol megvonni magamat. Arra pedig előre készen legyünk, hogy ha az ügyvédi egylet életbe lép, az egyszeri 100 p. ftal, és évenkénti 10 p. ftal be nem érjük; mert senki a' társulatnak szállást, bútort, könyvtárt stb ingyen nem adand. — Egyébiránt nincs társulat, 's egylet, melyre a' czéhiség belyegét rá ne lehessen nyomni; 's ha ez a' zártkörben áll: akkor társaság lehetlen, mert már eszméjében benne a' zártkör; akkor például a' vasút nem a' részvényeseké, akkor a' nemzetiség ábránd. Maga az emberiség nagy családja zártkörű társaság, — tehát czéh? — a' születés, enyészet, és az emberi tulajdonok határával, 's körvonalával korlátozva. — Hadd legyen az ügyvédi egylet czéh, annál jobb. Ha czéhet nem alakítunk: ott leszünk, a' hol most vagyunk. — Az ügyvédi egylet eszméje nem új ugyan már; de még tisztulni kell körülte fogalminknak. — Ha van valami czéheskedésre vonatkozó: az nem egyéb mint az ügyvédi vizsgálat, mely valóban olyan, mint az ipa-

rosok czéheinél a' remek. Tehát eltöröljük? — Általában nekünk magyarokúl, 800 évü alkotmányunk daczára is, különös fogalmunk van a' társalomról. Nem is csuda. Születési jogunk a' sánczon belül, egyenként született ezmestereknek, 's fejenként született Atlasoknak képzelteni velünk magunkat. Bezzeg aztán mikor a' síkra ki kell állani. — 1715! 1790! 1825! 1830! 1832! 1839! 1843! — 1847? — képességi jog: ha jó el országod! — Az ügyvédegylet tagsági képesség körül csak az a' kérdés: kívül-e vagy belül? vagy is: a' taggá lehetésre-e? vagy az egyleti jogoknak a' tagok általi gyakorlatára kívántassék meg képesség. A fiatal többség az elsőt választotta. — Többire ki a' szavazatilag megállapított tervvel nincs megelégedve: ne gyanúsítsa azt, kivált ha a' vitatkozásban, hol minden eszemeszikra felhasználtatott, részt nem vett, 's nem tudja, mi közt lett választás; hanem üljön neki, míg nem késő, készítsen, — kivált már most a' tévedést, 's hiányt látva, — jobbat, tegye nyilvánossá, 's maga, vagy a' helyeslők nevében terjeszsze országgyűlésre, avagy adassa utasításba. Csak ki ne feledje számításából, hogy itt nem — mint sokan óhajtják, — valamely szabályaiban az állodalmi szerkezetnek, vagy alakulandó társulatoknak mintául szolgáló, vagy political jogokat követelő, — csak nem akár ötödik status lenni, — a' tisztesbek szavazata pedig nem kizárólag ügyvédeknek fog adni; — de nem is tagot kiadott remek mellett felvevő czéhi, hanem az ügyvédi kar jellemét erkölcsi hatással emelendő egyletről van szó, mellynek azonban, hogy az emberi természet gyarlósága mellett czélt érhessen, törvényhozásilag önkeblebeli — fájdalom, hogy nem mellőzhető, de romlott korunkban a' ludas nem búvik el, hanem felemelt fővel szembe száll, — fegyelmi hatósággal felruházva kell lennie. Ne feledje azt sem hogy társulat — ha nem segedelmezési is — pénzalap nélkül fel nem állhat. A' törvényhozó testület nem veendi rossz neven, ha több tervezet terjesztetik is elébe, legalább több oldali lesz a' nézpont. A' szavazatilag megállapított terv nem követeltetik tökéletesnek, mi nem is lehet, bárki készítse, sőt annak hijánossága jól éreztetik. De kezdetnek nem rossz. Mi jobbnak kelléke, nem előlegezhetjük. Változni fog az idővel. Végül is pedig azzal kell beérnünk, mit a' törvényhozás ad; bár jobbat, de ha nem inyünk szerintit is. Csakhogy minél előbb, annál jobb. Azután majd ahoz mi is hozzá szólunk.

Beküldetett *).

ESZMÉK A' DIVATRÓL.

Kedves Rózám! Kevéssel ezelőtt még Doppler ismeretlen nagyságú hangműszerzőink egyike volt; jelenleg azonban az elismerés koronája díszlik homlokán, műismerők helyeslése és műimádók enthusiasmsa egyaránt újszerű fényes jelenetül tünteti fel Benyovszkyját. Merengve hallgat az érző lélek Corneliánk túlcsapongó, behizelgő hangjaira, mik olly könnyeden, olly biztosan emelkednek az érzelmek magasb országaiba fel, mint maga a' költő képzelete; szívünk édes sejtelemszerű andalgásba merül el, melly félig érzés, félig gondolat, olly titkosan öntudatlan, hogy tán az emlékezet poesisának merném azt nevezni. Bár néhol műbirák phrasisokat akarnak is e' műben fölfedezni, ezeket elenyészteti az egész összeállításának teremtő ragyogása. A' zene és tárgy benső egybeolvadása, a' kárdalok 's a' főhangok összehangzása teszi e' mű lelkét, öntudatát. A' díszítmények behavadzott vad téli tájat tüntetnek elő, mellyben a' tárgyak fehér ködfátyolban vesznek el. Az embernek szinte kedve támad e' ropogós hóban pompás szánversenyt rendezni csörgő paripákkal, fényes livréés kengyelfutókkal, vagy gondolni a' jövő vadászatokra 's barátságos szomszédcsaládok fesztelen összejövetelére; hanem egy tekintet tirátok, szegény szám-

*) Történetesen elkésett. — Szerk.

üzöttek, tudunkra adja: hogy ott nincsenek családok, csak megszámlált emberek, kiknek sohaja nem jut irgalomismerő fülekhez, könnyeik nem hullanak meleg emberi kebelre, — hideg hópelyhekre. Együtt érezzük éneketek által keserveitek világát, osztozunk hönvégyaitokban, ohajtásaitok hangja, kényszere bennünk is életre kel . . . . .

. . . . . E' héten végre képesek vagyunk legközelebbi évszakunk divatkiváncsalma felől kimerítően és teljes biztossággal szólhatni. Jelenleg a' selyem köpenyekék járnak, mellyek csipkéekkel vagy rojttal vannak ékítve. A' kised burkonyok, a' Montpensier-kaczagánykák alakjára, ház körül valók és a' télen igen keresettek lesznek, 's a' shawlokat és mantilleokat fogják helyettesíteni, mellyeket csak akkor szokás hordani, ha az ember látogatásokat készülfelfogadni. A' bársony, vagy cashemir köpenyekéknek vagy himezve, vagy rojtozva kell lenniök, legkedvesebb szín ezeknél a' sötétkék, nem tagadván meg a' tisztafekete előrangját. Valamivel azonban hosszabbak mint a' múlt télen voltak. Metszetök annyi kicsinységre nézve eltérő, hogy a' leírásával fel kell hagynom 's a' divatképekre utalnom, mellyeket e' lapok a' télen adni fognak. Kényelemre kurta kaczagánykák szolgálnak, mellyek azonban hosszabbak is lehetnek, ha cashemirből vagy bársonyból vannak, bélésök könnyű selyem, elül három gomb tartja össze 's mindkét felől piczinyke zsebjeik vannak. Az öltönyök alakjára nézve semmi megjegyzendő sincsen, az eddig viseltektől kevésben különböznek, csupán a' színek összelegyítése kerültkeltik. Daczára a' divat állhatlanságának a' csipkék és gombkötőművek még mindig az eddigi kedveltségben állanak. A' kalapok feldíszítése is olly különszerű, hogy lehetlen kimerítő leírást adni róla. Látni tollakat és fekete csipkét bársony és atlasz kalapokon, mint mindig: legkedveltebbek a' sötét színek. Néhánya a' kalapoknak fekete csipkével van körülszegve, melly hátul a' nyakernyőt lepi el. A' keztyűknek is öszhangzásban kell lenni a' piperekészülettel, csupán azok, miket reggel hordanak, lehetnek dánbörből. Viselik a' szürke színt, de legkedveltebb a' malvaszín. A' hajék inkább egyszerű, mint nem; elismerhető azonban, hogy a' hullámhajlatot már nem igen kegyelik, legkedvesebb a' sima hajék. Látni néhol à la Sevigné hajdísztítményeket is, könnyű apró fürtöcskéket, mellyek majd egészen körülveszik a' fő hátulját 's apró gyűrűfürtökben fogják körül a' homlokot. A' tömött angol fürtök is viseltetnek, mellyek szőke hajnál zilálva, feketénél simán hordatnak, hanem a' sima fejké marad az igazi. Hátul a' haj két tekercsbe fonatik igen egyszerűen, a' közbe tűzött fősű felül a' hajék közöl kiáll. Főkötőket ritkán vehetni észre, egy azonban igen jól vette ki magát. Alapja át volt törve 's elül kék és fehér virágcsák félguirlandejával piperézve, mellyek mindkét oldalról könnyű fürtöcskében hullottak alá. Egy fekete csipke hajék egyfelől hosszú csipkefüggélylyel 's rózsza és zöldfü koszorúval volt csicsomázva. A' főkötöcskéken régóta divatos a' színes bársony csicsoma; ez kivált akkor szép, ha egy szín különböző árnyéklataiból van összetéve, hanem a' nuanceoknak legjobb izléssel kell összeválogatva lenni. A' fehérneműekben csak a' himzetek- és csipkékre fordított nagyobb szerű pazarlás megemlíthendő. A' zsebkendők, mellyek egy négyszerű battiszt darabból állanak, melly himzett 's szélein kihajló, simán fölvarrt 's csak szélein ránczolt battiszt volanttal vannak környezve, osztják a' divatkegyét azokkal, mellyek vékony szelvényekkel vannak szegve. Mindkettőt himezve hordják, gyászban fekete gyapottal. Ez új divat, melly mindenütt igen izletteltjesnek tartatik; mi e' zsebkendőket illeti, nem tudni: hogy hol fog az ezekre fordított himzési pazarlás véget érni.

Utolsó leveled azt mondja nekem: hogy nyári vándorlásaid czélja Pozsony leendő; sorsom megtagadta tőlem e' kegyet, édes Rózám: hogy veled ott találk ozhassam, de hisz' tudod: hogy rossz kedve iskolájában nevelkedtem, kegyencze nem valék soha 's ez örömteljes reményemről lemondanom olly hosszú

vágyódás után, fájdalmasan fogja ugyan lelkemet beárnyékolni, de — ha szabad magamat így kifejeznem, — időszaki szenvedéseim közé fog ez is feloszlani, melyek élete kiegészítő részét teszik

Saroltádnak.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

CSILLAGH KÁROLY hazánkfia Bécsben hősi operát írt „Corvinus Mátyás“ cím alatt.

Bécsben egy nő DARALEVEST evett 's két óra mulva meghalt. Őrizkedjete a' daralevestől!

DUBLINBAN jelenleg nagy zajt üt az előkelő világban egy titokteljes esemény. Egy fiatal hölgy, ivadéka egy hanyatlásnak indult irlandi fejedelmi háznak, elvonultan élt egyikében Irland kisebb városainak, hova orvosa rendelménye következtében utazott. Itt azonban szüntelen üldözve látta magát egy idegen úr által, ki őt, bárhova ment, mindenütt, mint árnyéka követte, 's úgy látszott, hogy beszélni akar vele. A' hölgy annyira megúnta az idegen tolazkodását, hogy már épen odább akart utazni, midőn az ismeretlen udvariasan hozzá lép 's egy lepecsételt köteget nyújt át neki, azon nyilatkozattal, hogy ezt egy megholt barátja hagyományából kénytelen kézbesíteni. Azzal eltávozott. A' hölgy Dublinban felnyitja a' csomagot 's talál benne egy gyűrűt 's több lepecsételt irományokat, miken különböző kéz írásával saját czimzete volt felírva; egy maroquin ládikát, benne egy tört, még véres markolattal, egy hajfűrtöt, látszólag hölgyét, mi erőszakkal látszott kiszakítva lenni, azonkívül egy fiatal szép hölgy miniature-arcképét, mely csodásan hasonlik egy másik olajfestvényhez, mi még most is látható egyik irlandi ó kastélyban, 's mellynek eredetije annyira közhírű sajnos baleseteiről. Külföldön halt meg 's halála körülményeit kibonyolíthatlan titok fedi. Ezek mellett több ékszerek és arcképek is voltak, továbbá levelek és okiratok, mellyek azon fiatal hölgyet, kinek kezébe jutottak, nagyszerű családi jogaiba fogják visszahelyezni. Ez iratok között volt egy házassági szerződvény fele, melly heves küzdés közt látszott szétszakítva lenni, 's melly legfontosabb jelentőségű. Mind ez iratok azonban hasznavehetlenek maradnak, míg a' titokteljes idegen, ki azokat kézhez szolgáltatta, meg nem jelen 's ki nem magyarázza: hogy kitől kapta azokat? A' regényes titokból hihetőleg még regényesebb drama borzalmai fognak kifejlődni, mellyben magasrangú személyek játszszaák a' főszerepeket.

DUMAS SÁNDOR legujabb regényének czíme „Le vicomte de Bragelone“ folytatása a' „Trois Mousquetaires“ 's „Vingt ans après“ regényeknek. Mind azon nevezetes személyek, kik XIV. Lajos korszakát híressé tenni segíték, szerepelnek benne, mint dem. la Vallière, mad. Montespan, Maintenon, mr. Molière, Racine, Boileau, La Fontaine, mad. Sevigné, Fenelon stb.

KÉZCSÓK. A' tunisi bey udvarában az az illedelmi szertartásszabály uralkodik, hogy mikor kezét csókolni járulnak hozzá, a' mohamedánoknak a' tenyerét, a' keresztyéneknek a' keze fejét nyújtja csokolásra. A' millyen magas kegy, ha keresztyének is megengedi a' tenyerét csókolni, olly nagyszerű kegyvesztés jele: ha töröknek az öklét nyújtja oda.

POSTEL VILMOS (1580.) keleti nyelvek tanára Párizsban egész komolysággal állította egy időben: hogy minden mi a' földön végbe megy, fel van zsidó betűkkel írva az égre. (A' ki zsidóul tud, olvassa).

TSATER KRISTÓF. Historiai adatokat szed emberekről, kik magokat agyon tanulták.

Azon híres férfiak közé, kik a' szépnem iránti gyűlöletet annyira vitték: hogy soha életökben nőt nem érintének, tartoznak: Newton, Tilly és XII. Károly.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

21. sz. — Nov. 21. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

tétléség ölénben tengeni szeretó fiatságnuk egy töredéke legközelebb a' jövődöre gondolt, mert műkedvellő társulattá alakult színdarabok' előadása végett; 's a' jövedelmet egy kölesönkönyvtár tőkéjének megalapítására tűzte ki; választott a' társulat két igazgatót szem előtt tartva azt, hogy két gyenge hivatású egyénből kitelik mégis valami okos. Az előadásokat megkezdették a' „Kérők” című három felvadásos sz. darabbal; később pedig a' „Falusi lakadalmat” adták. A' közönség eddig méltánnyal karolta fel e' jó ügyet. a' két darabból bejött jövedelem 100 ezüst forintot meghaladott; azonban az előleges költséget nem fedezte, mivel új színpad felállítása volt szükséges. Lelkes H. E. tag szorgalmas fáradozása a' színpad felállítása és díszítése körül közelsimerést vívott ki. A' békes egyetértést megzavarta bizonyos darab szerepkiosztásán keletkezett viszálykodás: az egyik igazgató E. S. olyt egyént kívánván a' társaságba beveténi, kinek nélkülözését a' társaság alakulásakor kimondotta. Ez élénk vitára adott alkalmat gyűlésben és azonkívül, el annyira, hogy E. S. igazgató H. E. tagot, a' miért napraforgó indítványa ellen kikelt, a' piaczon tömérdek nép előtt pofonnal ijesztette: min több felekezeti polgárok megiszonyodtak. Sajnálni lehet a' társulatot, hogy ily rakoncátlan igazgatót szemelt ki, annál inkább, hogy gyengéd hölgykoszorúval van összefonódva. Bizony bizony pedig káromkodással kevert igazgatás nem nőkörbe való; igazgatónak érett, szilárd jellemű, udvarias egyén való, nem pedig próbákon és gyűléseken dühös, pletyka, a' tagokat kicsinyítő rágalmakkal bíráló; úgy is van elég elfoglalt ember kivált kisvárosban, ki a' legszentebb ügy felkarolót is fitymálva lenézi. Városunk' több részén látni lehet, hogy az illetők a' szépítésre ügyelnek; vannak több helyen faültetvények, sétaterüink is megjárja, bár gyéren örvend látogatóknak a' legkedvezőbb időben is; hatóságunk tart itt őrt is, ki gondosan eltereli a' fűre kívánczozó bár milynemű állatot: esteli időben azonban ott legal két ló megnyügözve, valami babonás anyóka kísértetnek hinné átszellemült idegzetit látva — és a' jó ór nem bánthatja, mert a' szomszéd tekintetes úré!! Egy útczai csoportozatban két hivatalnokoska összekoczkodván, élénken mérlegeltek: melyikök legyen becsületesebb? Szép példát tanúsított kifejezéseket lehetett hallani. Most ennyi elég, jövőre ismét.

H ú n y o r.

PÉCS, octoberben. — Élénkebb politicalai mozgalmaink, melyek valahára Baranyát is felrázták százados almaiból, hétköznapi társas életünkre elhatározó befolyást gyakoroltak. Míg egyfelől az elemek elkülönzése nem egészen simán történhetett meg, miként a' légítisztító vihar is felkavarja a' hullámokat; másrészt az elemek csatája után — visszatérvén a' vizek medrökbe 's elválván a' szárazföldtől — midőn az utósó hab el fog gyűrűzni, ismét a' béke és csend foglalandja el megingatott trónját; de nem a' halál csendje, nem a' szolgaság lapékeje, miként ez előtt, hanem az életé — a' szabadságé! — Hogy ne téveszsük szem elől e' lap irányát, csupán egy férfúróf fogunk emlékezni, ki legujabban a' központban is viruló koszorúkkal övezde honfúság-szentelte fejét 's kit a' fővárossal némileg megosztva, mi is magunkénak vallhatni szerencsések vagyunk. E' férfú volt vidékünk életnemzője. O volt, ki megtöré a' százados tepedés kemény kéréit, ki a' hamvadó szikrának életet nyújtott; ő volt a' Zeus, ki mennyköveivel éltetővé varázslá légkörünket. És midőn láttuk őt homokhordó napszámosként fáradni a' jó ügy alkotványa körül, midőn nehéz munka és türelem közt napok és éje' multak, melyek balsejé 's nem sikert hoztak, és magas lelke nem merült ki a' visszas körülmenyek torlatiban, midőn szelid képe, lelke tükröként, híven sugárza vissza az egyes pillanatok jó vagy bal reményeit — mert hiszen nem alacsony érdek, nem hideg számítás, nem kártyagy, hanem a' hazafiság tisztafényű lobogványa vezérli őt a' sivár pusztán keresztül az ágéret földére —: akkor önparányiságunk érzetében meghajoltunk az imádandó előtt, mert lelkünk mélyéből meggyőződünk, hogy:

Nincs, ki jobban szeresse hazáját, mint ő!...

Nincs, ki úgy tisztelje a' törvényt és törvényes fejedelmet, miként ő!...

Körüle a' meggyőződés táborát gyűjtött, mely általa és körében öregbedett hitben és lélekerebben; mert az ő ajkáról nyere az ige malasztját. A' nép pedig ünnepet ült, mellynek örömmzése a' kunyhóig elhatott. És midőn az első szellemi csatát, mellyre vezérlett, diadal koszorúza — oda dobtuk az ellennek az anyagi győzelmet, mely a' nyers erő dicsősége volt. Végre midőn távozott körünkől, reményt nyújtván mielőbb viszont megjelenni, számosan kísértük őt a' Duna hajjaihoz, hol színeinket fővegén viselve, lépett „Lajos” gözöstre, magával vívén mély kegyelettel párosult szeretetünket. Háromszoros éljen harsogott istenhozzádot vezérünknek és a' gözerömű, miként egy óriás mén, büszkén száguldozt előre a' torló habok ellen, mintha ézené, milly kedves terhet szállít tova. Szemeink pedig elhomályosultak — ég és föld összefolyt a' könyecseppben, mely a' legszentebb érzelmek harmatgyöngye volt. — Gróf Batthyány Kázmér a' követválasztás napján hagyá el Pécsét, miután több emlékezetes napot töltött körünkben.

B a g o t a i.

SOPRONI LAPOK. Nov. elején. A' fák, az ez éven dús-termésű gyümölcsösök, leveleiket elhullatják, az erdők csatogánya ág közt árnyékok nem talál, a' zöldült virányokon sívító szél csapong 's csókolozza a' bérceket kopasz ormait, ki ki-bukkanó napot rongyos felhők kergetik, mulató kerteink tekintete zordon, az egész természet vidor alakja magába tért vissza — a' városon kívül; a' kávéházak fűtetnek, a' kártya- és egyéb társaságok a' tölre alakulóban vannak, 's szerkesztetik a' compania; a' tekézők már nem egy ingben, mint nyár derekán, hanem téli kabátban „besetesznek”; a' kávéos mosolygva örülnek a' költő vendégek érkezén, kik a' szüredéket is jó kávé helyett iszszák, az utczai páros-séták gyérülnek, a' kirándulások megszüntek; a' bérkocsisok zubbonyba burkoltan gúnyolják a' szegény urakat: „Far mer Euer Gnaden“ — a' városon belül; 's mind ez onnét, mert az ősz nyakunkon ül. — Szüretelünk! igen, de nem mint a' zalamegyei magyarok, vidor örömköltés- és zenekísérettel. Az element számolása a' gondolatot lekötí 's az elégtelenség hébe korbá rugalmasan tör ki, míg amott a' szüreti vigalmak vonnak fátyolt a' való keserű perczekre. — Az ellenséges időjárás a' hegyek termése iránt táplált legszebb reményeinknek szárnyát szegé. Bor lesz elég, de lesz csiger is; a' levegő üstököse, a' négy napi hosszúságra nyúló esőzés, előlegesen pinczérkedék; a' rothadásnak indult gerezdek, a' felpattogott szemek kellemetlen harást idéznek elő a' boros gazdák között. — Aug. 28-án estve a' soprony-németnjehelyi vasuton szerencsétlenség

történt. A' vaspályának nagy-martoni metszésére a' sok esőszé miatt víz toltult, tehát a' bécsi mozdony megállítaték és Sopronba más mozdonyért 's kocsikért küldö a' mozdonyi kocsis, hogy ezekre az utasok áttétetvén, baj nélkül érkezhessenek meg. — Azonban a' kért kocsikat elunván a' fantasztizmatot vonat várni, dacára a' sötétség és szélnek, neki gázolt a' víznek és szerencsésen átvergődött. Ime Ágfallvánál rohan neki a' kért mozdony, 's ez a' sötétben csak akkor vétehető észre, midőn a' jövő elé fogott két kocsit sebes dűhében összetöré, 's egy pár egyént, — szerencse hogy nem sokan utaztak — megsebesíte; néhányan kiugráltak a' kocsikból. — A' sérültek számát, 's a' kár nagyságát még bizonyosan nem tudjuk, 's hihető: ez a' társaság titka fog maradni. Ki a' hibás, könnyű kitalálni. — Tegnap előtt a' papré névű gyepen egy kis kereszteletlen gyermek találtaték; még nagyon hideg nem lévén, meleg pólyái közt ugyan nem fagyott meg: fővárosi haladás — erkölcsi aljasodás — vadszerelem — kapitányi figyelem — lelenczház hiánya — úgy hiszszük, a' kis csecsemőt a' hatóság fogta pártolás alá. — A' casinói olvasó-társaság hazament, azaz a' városi casino-épületbe tette át lakását; ez kényelmesebb, mint az előbbi, 's itt a' sok element inkább elfér, mint régi helyén. — A' soproni iparműkiállításban kitűnt egyének közt a' bizottmány a' napokban osztá ki a' jutalmakat. Pájdalom! a' kiosztást némely közönbösök nézete szerint a' részrehajlás és avatlan ismeret rikító bélyegző: a' megelégedetlenség néhol hangosan nyilatkozik, Igen! erre azt mondják: emberek vagyunk, hibázni pedig emberi dolog. Isten önökkel!

R á b a.

Megjelent 's e' napokban kapható leszen minden pesti könyvtárnál: „BALATONI KAGYLÓK,“ költeményfűzér Garay Jánostól. Nagy 8-adrét, finom velinen, borítékba fűzve árá 40 kr. p. p. — Vidéki könyvtárosoknak 20 % jutalékkal szolgál a' szerző. (Hatvani utca, Dr. Gebhardt ház 2-dik emelet, 9-dik szám.)

Budai takarékpénztár.

Az alulírt választmány a' hajó- és lánchíd-közötti dunasoron épített intézeti háza iránt Kausér Lipót és társa pesti építész urakkal kötött szerződési viszonyainak kiegyenlítésekor szerencsés volt tapasztalni: miszerint czímzett építők szerződési kötelességeiket — noha azokra az épületanyagok folyó árának felszokkentése előtt vállalkoztak — oly egyenes lelkiismerettel, és pontossággal teljesíték, hogy e' részben mitsem mulasztának el, mivel a' választmány közvárokozásának tartoztak, — és míg egy részről a' ház alkatrészeinek tartóssága 's belszerkeztének legezelszerűbb elrendezésére örködő gondot fordítottak; más részről a' finom izlettel feldiszított homlokzatnak megadák azon eleven tyust, mellyben az építészet mesterkezvén méltán tisztelhetni! — Midőn tehát az érdeklött választmány czímzett építész uraknak nyilvános elismerést szavazna, kedves köteletségének ismeri egy uttal őket mind azoknak, kik velők építési szerződésbe bocsátkozandak, mint szilárdjellemű, tapasztalt szakismeretű, és a' vállalat kivitelében szigorúan pontos építészeket szíves örömet ajánlani. — Kelt Budán 1847-dik évi november 10-én. A' budai Takarékpénztár igazgató választmánya.

MAGYAR SZOBORMŰEGYLET. Hatodik közlemény. Miután a' szoborműegylet már a' cselekvőség terére kilépett, ujabbban azon bizalomteljes reményét fejezi ki a' haza színe előtt, hogy multunk történeti dícsőségének 's jelenünk művészeti fejleményeinek barátai nem engedendik ez ügyet árvaságban elhervadni, sőt hazafiai lelkesedéssel sietni fognak az egyletet minél előbb azon kellemes helyzetbe juttatni, miszerint nemcsak a' hazai, de egyszersmind a' világtörténeti legnagyobb jellemek közt méltán díszelgő férfinak Hunyady Jánosnak emlékszobrát a' nemzeti museumnak átadabassa. Erre nézve sürgetőleg kérjük és felszólítjuk minden rendű tisztelt ívtartóinkat: méltóztassanak íveiket — vagy ha azokat további gyűjtés végett megtartani szándékoznak — legalább az eddig gyűjtött összegeket a' bekövetkező évig annál is inkább beküldeni (Döbrentei ó nagyságához, vagy alulírt titkárhoz), mivel csak az ekkép nyilatkozandó részvéttől fog kiviláglani: vajjon fog-e a' Hunyady-szobor már a' jövő nyáron a' museumban fölállíttathatni, vagy hosszabb időt leszünk-e kénytelenek a' művésznak engedni a' szobor elkészítésére? Mert a' művész nem foglalkozhatik kizárólag a' mű dolgozásával, ha a' munkát segítő és siettető pénzforrások csak lassan szivárognak; ellenben élénkebb részvét esetében legfőbb 's majd egyedüli gondját ezen műnek szentelheti. — Midőn az említett okokat a' t. ügybarátok különös figyelmébe ajánlanám, közlöm egyszersmind az egylet eljárásainak ujabb sikerét. Jelentve volt ötödik közleményünkben, hogy az addigi bevétel és kiadások után fennmaradt pénztármaradék volt 23 ft. 32 kr. pp.; azóta beérkezett t. cz. Pintér Ferencz úr ivére 7 ft. pp., Bonyhay Benjámin úr ivére 13 ft. 20 kr., gróf Gyulay Lajos úr küldött 5 ft., gróf Batthyány Kázmér úr adott 10 ft., Ürményi Ferencz ó excellja 10 ft., gróf Nádasdy Leopold ó excellja 10 ft., 's így f. évi november 8-kaig ujabbban együtt vala összesen 78 ft. 52 kr. pp.; mi által lehetőségessé lön ugyancsak november 8-án Czékutinak Romába ismét 16 darab aranyat küldeni, mi a' már előbb küldött 39 darabbal együtt tesz 55 aranyat. — Mindjárt ez összeg elszállítása után november 9-én érkezett titkár kezeihez t. cz. Kovách Mihály úr íve 34 ft. 20 krral és gróf Keglevich Béla úr ujabb gyűjtéské 9 ft., összesen 43 ft. 30 kr. — E' szerint az eddig begyűlt egész összeg 356 ft. 50 kr. pp., miből — mint mondtam — 55 darab arany a' művész kezeihez van küldve. — A' künlévő ívek és gyűjtött összegek mielőbbi beküldéseért ismételve esedezem. Kelt Pesten, november 17-kén 1847. Ney Ferencz, mint a' szoborműegylet titkára. (Lakásom: Teréz-város, Váro-utca, kisdudóv-képző intézet.)

NEMZETI SZÍNHÁZI ÉRTESÍTŐ.

Nov. 21. Világ színjátéka. 2-szor.

Nov. 25. Bánk bán.

— 22. Veszedelmes nagynéne.

— 26. Egy nő, ki az ablakon kiugrik.

— 23. Dom Sebastian.

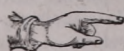
Tánczezal.

— 24. Ördög naplója.

— 27. Czár és ács. Bérletszünettel 1-ször.

— Több operai tag gyöngékedése miatt nov. 19-kén opera nem adathatván, S a i n t Georges lovag került színpa.

B e v é g z é s ! !

PESTEN GEIBEL KÁROLY, udvari könyvárusnál

megjelent és kapható:

FAY ANDRÁS**SZÉPIRODALMI ÖSSZES MUNKÁI.**

16-dik füzet. 30 kr. pp.

Az olvasó előfizetési ár, füzetenkint 30 kr. p. p., tehát 8 ft. pengő mind a' 16 füzetért, (rézmetszetekkel) még egy ideig fenáll.

(10)

BOLT-VÁLTOZTATÁS.

(2, 3)

JANKOVICS J. G. DIVATÁRÚ-KERESKEDÉSEjelenleg vaczi-utca elején Mocsonyi-féle szögletházban, a' német színházzal átellenben létezik, és ajánlja egész ujonrendezett árútárát, melly magában foglal különféle **hölgyi divat-czikkeket**, úgymint: ruha-, felruha- és köpeny-kelméket, sima és bedolgozott orleans- és kásmér-szöveteket, úgy szinte nagy válogatásban levő**HÖLGYI NAGY NYAKKENDŐKET**minden nagyság- és minőségben; nemkülönben férfiaknak cravat-okat, selyem- és gyapju-echarpe-okat, selyem-, gyapju- és bársony-mellényeket **legutányosb áron.**

(11)

CHRISMÁR LAURA,

(1)

nőpipere-készítő és árús (új-téren Burgmann-ház 2-dik emelet) jelenti, hogy közelebb Bécsből visszatérván, onnan nőpipere-tárát a' legújabb és legizletesebb divat szerint készült kalapok, főkötők, fejékek, mantillok 's több e' szerű árukkal látta el, 's különösen nagy választékú magyar főkötőivel magát a' tisztelt nőt világ figyelmébe ajánlja.

Jelességéről ismeretes

MOSDÓVIZ, másképp HERCZEGNÖVIZ,

Renard August- előbb Jean Bigottól Párisban.

E' csodálatos folyadék fényes hatásának előidézése végett, a' közönséges mosdás után csak fel kell rázogatni a' vizet, szivacsot vele megáztatni, 's ezzel a' bőrt egyformán megnedvezni megtörlés nélkül. 'S illy móddal bőrünket késő öregségig folyvást fehéren, simán, tisztán és gyöngéden megtarthatjuk. Azok pedig, kiknek bőrén némi szennyegek vannak, naponkint több ízben használják a' vizet a' mondott mód szerint, hogy annál gyorsabban meneküljenek mindenféle mocsktól, szeplőtől, himlőtől — mert a' viz a' bőrön semmi tisztátalanságot meg nem szenved.

Egy üvegcse ára 48 pgő kr. 's valódiilag kapható Pesten

Lueff M.-nál, Kristóf-téren a' „Minervához“

A' külföldön dicséretesen ismert

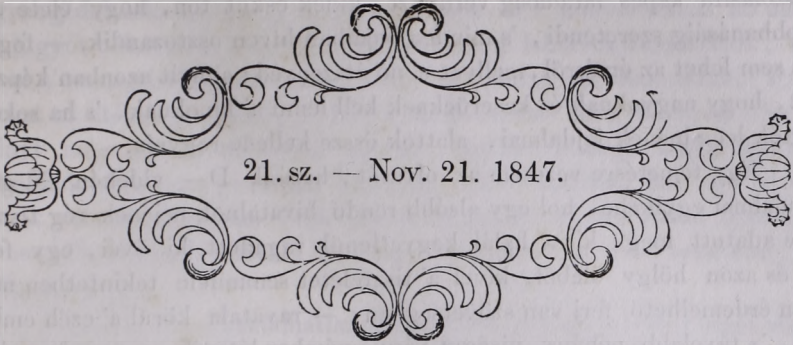
TISZTA KÓKUSZDIÓ-OLAJ-SZODA-SZAPPAN**Douglas J. S.**-től Hamburgban, bőrkütegek 's egyéb ellen folyvást 's csupán **Lueff M.** „Minervához“ címzett pesti raktárában kapható, egész valódiságában, hófehér 6 bécsi latnyi nehéz darabokban, — 30 kron darabja. Tizenkettőt egyszerre vevőknek 10 prent ráadatik. A' valódiság bizonyítására találtatik ugyanott egy nagy költséggel készült rakhelykép.

Hamburg, 1847.

Douglas J. S.,

az első valódi kókuszdió-olaj-szoda-szappan feltalálója 's készítője.

21. sz. — Nov. 21. 1847.

ERÉNY ÉS BŰN.

Szent magasztaltság rezzen át keblemen, ha az ősvilág gyermekei erkölceit 's erélyes tetteit szemügyre veszem, és egy kétkedés-szülte szózat emelkedik fel a' kebel mélyéből: vajjon e' felvilágosodott század, — mert jelen századunk társasági szelleme a' műveltséget tevő főpontra, mely száműzendi a' gögöt, szétosztatandja a' sötét tudatlanságot, 's kirekesztend minden póriasságot, — mutathat-e fel tetteket, melyek a' nagyszerű múltra emlékeztetve méltánylásunkat igényelhetnék? mert míg az emberi millió tömegben annyi nemtelen szívvel, keresés nélkül találkozhatunk: addig erényre, — Diogenes-lámpával is csak amúgy elvétve bukkanunk. — Hány ember áll bosszút barátján olly csekélységért, melyet kissé nemesb indulat, érintetlen hagyandott volna. Nehéz a' sérelmeket eltűrni, nehezebb megbocsátani, még nehezebb felejtetni; — de ki illyest tehet, nyugottan teheheti kezét szívére, mert annak egy nemes, egy keblet istenítő lélek sűgálja megelégedését, 's az élet szirtes tengerén, ha csolnakja sűlyedezend, egy angyal intendi biztos réve felé.

Egy nőerényt szándokom felmutatni, 's megkérdeni a' művelt világot: vajjon nemes volt-e a' szív, mely őt illy határozatra bírni képes volt? Mert vannak egyedek, kik műveltek ugyan, de nincs alkalmok műveltségüket feltűntethetni. Illyszerű műveltségnek, keresztény szeretetnek 's erénynek egy részről, más részről pedig műveletlenségnek, felebaráti gyűlölségnek 's bűnnek példáját volt szerencsém vagy inkább szerencsétlenségem láthatni, egy temetés alkalmakor.

Képzelsen az olvasó egy angyalian szelíd nőt, ki védelem 's vigasz nélkül áll a' világban, kinek egy édesebb jövő élvezhetésére nincs reménye. — Gyöngédtelen, sőt szerfelett kiméletlen bánású férfiú oldalán, ki egy leánynyal tiltott szövetségben él, 's ép' ez oknál fogva ennek

unszolásira képes fáradásig verni azt, kinek esküt tőn, hogy élete vég ellobbanásáig szeretendi, 's minden bajaiban híven osztozandik, — fogalma sem lehet az érzésről, melyet e' nő átszenved; annyit azonban képzelhet, hogy nagyoknak és keserűeknek kell lenni a' kínoknak, 's ha sokáig tartók leendnének fájdalmai, alattok össze kellene rogyania.

Egy temetésre vezetem az olvasót, hazánk D— vidékén N. gróf uradalmai egyikébe, hol egy alsóbb rendű hivatalnok nejének vég tisztelete adatott meg, kit a' halál kegyetlenül ragadott ki övéi, egy férj, fiú és azon hölgy öléből, kivel a' tiszteletet semmiféle tekintetben meg nem érdemelhető férj van szövetségben: — ravatala körül a' czéh embeerei, 's távolabb néhány ujságra vágyó némbér látszék, nyugtalan várakozásban szemlélni a' vég tisztelet kimenetelét;—életében voltak barátnői e' halottnak, kiknek látásán kimondhatlanul örvendett, nem jelent meg e' perczen, nem egyik sem, hogy a' halott hamvaira békét ohajtott volna. Csak az, kinek véleményem szerint átkozni kelle a' halottat, hogy gyermekét, nemünknek gyalázatára, neki pedig leirhatlan szenvedésére nevelte olly szerencsétlenül. — Az elhunyt nő férje és fia némileg vigasztalhatják magokat, mert férfiak; de leánya, kinek jelene csak azért van biztosítva, hogy a' jövő keserveit annál gyötrőbben érezze.

A' vad állat is szereti anyját. Nem lehet szív olly romlott, hogy a' gondviselés által beléje csepegtetett jónak parányi szikrája néha-néha fel ne villana.

Mély fájdalomtól áthatva, gyászöltönyben, kisírt szemekkel állott e' hölgy, anyjának koporsóba zárt hideg tetemeinél, búsan nézve a' veszteségre, melyet érznie kellett; vajjon lehet-e nagyobb veszteség egyesek részéről e' földön! 's létezhetik-e ollyan, ki nagyobb fájdalmat érezzen valamelly eseményen inkább, mint egy anya elhunytán, kinek helye senki és semmi által ki nem pótolható? Mélyen érezé ezt e' hölgy, 's ezen érzelem-szülte fájdalom annyira hatott idegeire, hogy terhe alatt ájulva rogyott le, 's nem találkozott hölgyeink között senki, ki ismerve neme gyöngéd természetét, segédkezet nyújtott volna ájulásából felsegelésére, sőt részvétlenül bámulák a' fájdalomtól lesujtottat; — míg egy nő kiválva a' jelenvoltak közül, helyt engedvén keblében a' bosszúállás helyett a' valódi keresztény szeretetnek, — karjaira fogá fel. — 'S ki volt az, ki a' magán kívül levő beteget ápolása alá vevé? Ama' nő, kinek házi csendét, keble boldogságát szentségtörő kezekkel feldúlta az elájult, ama' dicsőítendő nő, kinek életét, tigris szívével, több évekkel rövidebb határok közé szorította. Azon nő volt, ki nemünk diszének minden esetre egyike! — Nem akarák a' leányt távoleső sírkertbe kibocsátani; de ő kívánczván, 's az áldott nő saját kocsiján vivé, menet 's jövet ápolta, vigasztalta, — feledve tengerét iszonyú kínainak, melyeket végtelenszer kellett miatta éreznie, ő segíteni vágyott a' betegnek, mert szép lelke a' szenvedőt, nem a' bűnös leányt tekinté.

Vannak, kik ezen tényt kárhoztaták, igen, mert nem képesek azt egész nagyságában fölfogni. Ti hölgytársaim, kiket a' természet szelidek-

's gyengédeknek alkotott, még ti keltetek ki e' szerencsétlen nő ellen, reá kigyót békát kiáltva; vajjon minő érzettel lehettek barátnéitok, minővel a' nemzetiség, minővel az édes haza szent szerelme iránt, 's mit várhat az utóvilág egyebet töletek, mint roszat és gyűlöletet, ha az erényt megvetitek, mi nélkül semmik vagytok! 's mégis magatokat mívelteknek hinni nem pirultok. Szégyen! a' férfiak közül, bár egy se osztozzék véleményetekben. Csak egy merte szemetekben a' szent igazságot nemes lelkesedéssel vitatni; én, hogy barátságokat el ne veszítsem, — hallgattam.

A' leány, e' meghálálhatlan nemes lélek, tettét jelenleg azzal viszonozza, hogy férjét tőle elidegeníteni, mindinkább igyekszik.

Ember, gyermekeket növelsz! ők tőled nemtelen szavakkal hallják édes anyjokat neveztetni, 's a' zsenge kor gyenge keble fel fogja gonosz szellemedet, 's átadandja magát új erőben a' világnak, átkára az embereknek; 's ha nem leszesz egykor! mi elkerülhetlen sorsod, 's gyermekeidnek eszébe jutand: nekem atyám volt! — 's leendnek pillanatok, midőn átgondolja, hogy mikép adád át e' világnak? ekkor a' sír mélyében porodat egy vihar fogja érinteni, te borzadva kérdezed: „mi volt ez“ az ördög, melly körülöd leend pokoli kifejezésével arcának, azt fogja mondani: „ez a' fiú átok vihara volt.“

Hogy a' kép egész legyen, a' leány atyját is ide fűzöm; ez mind ezeket békével, nyugottan tűri, ördögi hidegvérűségével.

Minő érzés lependi meg e' férjet, ez atyát 's e' hölgyet olly pillanatban, midőn a' lelkiismeret átkos nyugalmaiból felébredvén, sír! kérdezi: „mit míveltél!“ vagy még nem ébredt fel? emlékezzetek szavaimra, eljő még a' számotokra teremendő percz, midőn százszorozott dühvel káromlandja nyomorúlt szíveteket, 's nem leend ereje annyi, hogy porhüvelyét elhagyhassa. — Hova buvandatok a' nagy ítélet napján, milliószor kívánandjátok, hogy a' nagy mindenség ura, az igaz bíró egy tekintete semmisítse meg léteteket; ti összerogyni igen, de megsemmisülni nem fogtok, tireátok az ítélet várakozandik.

Rákossy Bella.

EGY KASTÉLY AZ ERDŐBEN.

Novella.

I.

Előttünk, egy pillanatra, a' mult század elsürüdült homálya oszlik el. 1760 körül vagyunk. Magyarország fővárosa: tényleg a' népszerűtlen Pozsony.

Azon főúri házak, mellyek itt építészeti ízetökllel elevenen emlékeztetnek a' bécsi császári lak alakjára, csaknem mind ezen időtájban emelkedtek. Pozsonyban palotát bírni egyike vala a' főúriasság mel-

lőzhetlen kellékeinek. És ma is, ha ezen komor 's olly idegenszerű város utczáin végig megyünk, minden lépten akadunk építvényekre, mellyek homlokzatain családok czimképei tűnnek elő az elrégiesedés díszében. Az egyházakban a' falakba épített márvány sírköveken a' történetekből ismeretes neveket olvasunk.

Az időszak, melly a' magyar királyi székek idegen földre lett át-tételével szükségképen bekövetkezett, e' város külalakjával leghívebben van jelképezve.

Igénytelen elbeszélésünk korában épen a' kezdett virágzásában volt egy főrangú családtagokból alakult magas kör. Az ősi fegyverek hon-hagyattak a' roskadozó várkastélyokban; a' városi élet fénylő külsőségeivel nálunk most kezdett először kedves lenni. A' diszes és nehéz magyar öltönyök a' különös ritkaságok raktáraiba zárattak. Urak és hölgyek kivétel nélkül fogadák el az akkori divat legmerészebb, de egyszersmind legregényesebb szeszélyét: a' hófehérre porozott hajazatot. E' viselet, valamint a' férfiaknál az akkorában különös gonddal aranynyal körülhimzett rococo frakkok a' kerek, barnult, 's ázsiai arcoknak azonnal europai kifejezést adtak. Éjszemű hölgyeink a' termethez simuló öltözetekben varázs szépségeikről messze országokban híresek kezdtek lenni.

E' műveltségért azonban e' magas kör cserébe kincseinek legbecsesb-jét: a' nemzeti nyelvet adta oda. Ekkor alapítá meg beláthatlanúl messze időkre uralmát a' német szellem, és eláradt olly leírhatlan sebességgel, hogy a' következő nemzedék már nyelvünket nem érté, nem akará érteni, szégyenlé érteni.

Mellyen egykor az ősi szerződés köttetett melly királyaink ünnepelein hangzott, mellyen törvényeink, harcaink, 's diplomatiánk vezéreltetének: a' nemzet nyelve, e' keletről hozott legtisztább, 's legeredetibb zene, kényszerült a' legszerényebb lakokba vonólni.

II.

És ezennel e' szomorú időszakból lesz alkalmunk egy rövid történetet elmondani.

Ki nem ismeri az E..... grófok családját, e' fejedelmi nevet? Legyen szabad hinnünk, hogy már e' fényes név is érdeket kölcsönzend elbeszélésünknek.

A' pozsonyi paloták egyikében elegans úri estély volt rendezve. Az előhaladott vigalom azonban a' pompának, 's feszességnek színét csak külsőleg viselő; a' vendégereg a' legszerencsésb tapintattal tudott a' szertartási formákon erőt venni.

A' főteremben, kitünő helyen, csillag alakú asztal mellett, vörös bársonnyal bevont karszékben ült a' szíves estélyadó: E..... Péter gróf, szemközt vele egy magasrangú vendég, egy német herceg 's tábornok.

A' gróf már éveinek hetvenedikét is jóval felülhaladta; de azért

mindig elevennek, 's vidámnak mutatkozott, 's vendégeihez igen nyájas és megelőző volt. Míg a' szomszéd teremben az ifjak és lányok tánczczal mulaták magokat, itt a' gróf az ülni szerető vendégek között a' társalgás középpontját tevé.

A' vendégsereg a' gróf körül hullamzani látszott. Mindenki igyekvék a' szíves házi gazdával az elfogadáson kívül még másod ízben is néhány szót válthatni. Csak egy vendég maradt meg a' gróf mellett folytonosan, ez a' német herczeg tábornok vala.

Ugy lehete észrevenni, hogy a' két öreg úr azon perczeket, melyekben ketten együtt maradtak, bizalmasabb társalgásra fordítják. De azért ennek titkolózási színe egyáltalában nem lehetett. A' jövőmenők e' beszédfolyamot számtalanszor félbeszakíták; de az, öregeinket nem zavará, 's mindannyiszor előbbi beszéd tárgyukhoz visszatérének.

Ha köröttök meggyűlt a' vendégsereg, a' társalgás ismét közös lön. Először az érkezettekhez mindig a' herczeg tábornok szólott különös ügyességgel beleszöve beszédébe a' körülállók neveit, minthogy E..... Péter gróf már évek óta mind a' két szemére teljesen vak vala; bár ezt az idegen észre sem vevé, mert a' gróf szemei mindig tiszták 's a' fényözönben ragyogóak valának.

A' herczeg tábornoknak egy igen szép leánya volt: Clothilde herczegnő. Péter gróf unokája, 's egyedüli örököse Albrecht nevet viselt.

És mire a' vígalomnak vége lett, a' hazatérő vendégek között azon bizonytalan hír kezdett elterjedni: hogy a' gróf, 's a' herczeg, gyermekeik között a' közel jövőendőben leendő egyesülést terveznének.

És a' szállingó hírnek valóságos alapja volt. Péter grófnak ezen terv volt mindenek felett legkedvesebb eszméje.

A' vendégek távoztával szokás szerint az ifju gróf bizalmasb barátit még továbbra marasztá, más alakban folytatandók a' legszerencsésb menetü vígalmat.

Belépvén a' meghívottak Albrecht gróf magán szobáiba, a' szolgák a' champagnei palaczkok felnyitásaival tökéletes csatazajt ütöttek. Azonban legtöbbször mintegy fáradalmaikat kipihenendők egész kényelemmel veték magokat a' ruganyos pamlagszékekbe. Ki ne ismerné ama' szép 's regényes téreket, melyekben az ifju képzelme egy tánczvígalom után elkalandozni szokott? Az ifjú grófnak valóságos fáradságába került, míg vendégeit az asztalhoz erőlteté, 's velök a' nagyobb szerü ivásokat megkezdeté.

Ekkor a' pajtásseregből néhányan azonnal valami sallangos felköszöntéseken kezdék fejüket törni. Természetesen a' hírben levő házasság innen ki nem maradhat, a' midőn a' szobába egy idegen inas lép be 's Albrechtet az öreg grófhöz hívja.

Az ifju azonnal eltávozott. A' pajtássereg közt pedig átalános hiedelem lön, miszerint most Albrechtnek a' gróf 's a' herczeg tábornok között folytatott beszélgetéseknek eredménye fog tudtul adatni.

Péter gróf még most is előbbi helyén ült. Fejét lehajtva csak akkor emelkedék fel, midőn lépteket hallott maga felé közelgetni.

— Albrecht gróf! — mond fenhangon ekkor a' bevezető inas és eltávozott.

— Te vagy, Albrecht? —

— Parancsolatodra, atyám, itt vagyok.

— Bocsánatot kell tőled kérnem, édes Albrecht — így fogadá Péter gróf unokáját és egyedüli örökösét. — Épen e' pillanatban hallom, hogy nem magad vagy. Barátid vannak nálad. Ha ezt előbb tudom, a' világért sem háborgatlak.

— Kérlek, parancsolj velem, atyám. Barátim jól mulatnak; épen nem fogják érezni távollétemet.

— Semmi esetre sem. A' dolog, mit veled közleni akartam, igen komoly. És ha valakivel ki akarom magamat beszélni, nem szeretem ha úgy fél elmenőben tartja magát; ilyenkor mindig vagy a' lábát hallom szuszogni, vagy a' székét hátra taszítatni, 's ez aztán elveszi minden kedvetem.

— A' mint parancsolod, atyám.

— Most menj vissza. Barátidat meghívtad, te e' perczben kizárólag az övék vagy. Menj, 's mondd meg nekik hogy nem tudtam ittlétöket, különben nem hivattalak volna.

— Megyek, atyám. E' szerint hát holnap leszek szolgálatodra; ha magad is úgy gondolod, déltájban ... mert nehogy meglepni láttassalak, nekem is lesz hozzád egy nagy kérésem.

— Annál jobb. Aztán mentül nagyobb lesz kérésed, annál szívesebben teljesítem. Most azonban csak menj; már is sokat késtél, mit fognak barátid rólam 's rólad gondolni.

Albrecht gróf elhagyván nagyatyja termeit, visszament szobáiba. Barátjai arcán kedvetlenséget vettek észre. Ő tagadta. Udvariasságból igyekezett a' vigalmat hosszítani és élénkíteni; de a' mi ezután történt, valóságos erőltetés volt. Kérdésekkel az ifjat azonban senki terhelni nem akarta, inkább bucsút vévének 's őt magára hagyák.

Az ifju az éj hátralevő perezait egy karszékbén tölté. Korán reggel pedig kiment lovagolni a' hegyek közé.

Déltájban be kelle magát az öreg grófhöz jelentetnie.

— Te vagy, Albrecht?

— Igen, atyám.

— Hallom hogy már kint is voltál.

— Egy keveset lovagoltam.

— Azt okosan tetted. Korán reggel egy szép vidéken lovagolni az a' legnagyobb élvezet. Azt mondják, az idén az ősz rendkívül szép.

— Gyönyörű.

— Most is süt a' nap.

— Épen mint júliusban.

— Különös. Nekem pedig mindig úgy tetszik, mintha esős, ködös

és borongós idők járnának. De nem vettem észre hogy leültél. Nem tudok bizalmasan beszélni azzal, ki le nem ül.

— Most ülök le, atyám.

— Jöjj errébb. Add ide kezedet.

— Ím, atyám.

— Kezeid igen hidegek. Ugy képelem mintha reszketnél. Csak nem vagy beteg?

— Nem, atyám.

— Azt mondják nekem hogy egy idő óta igen halavány vagy.

— Én nem érzek magamban semmi változást.

— Annál jobb, vigyáznod kell egészségedre. Többször kellene kimened. Eddig te szeretted a' mezei munkát is. Senki többet nem tudott uradalmairól beszélni mint te. Most legfőlebb azon falucskáról beszélsz, melyet a' múlt évben neked átadtam. Egy jó ismerősünk azt állította előttem hogy, ha én meghalok, te ott fogsz lakni.

— Én ilyen messzire még soha sem gondolkodtam, atyám.

— Mi is vonzana téged oda? Tán azon ízlet nélküli kastély az erdőben, melyet én már több ízben le akartam romboltatni. Még rokonaink is gúnyolnak minket azon építményért. Te pedig olly gyakran jársz oda. Na de ha azt mondod, hogy ott felséges vadászatok esnek: akkor többet nem szólhatok. A' vadászat az élvek leggyörűbbike. Szerencsétlenségemre éppen azon élvektől vagyok megfosztva, melyeket leginkább kedveltem. Azonban ha te is úgy akarod, szóljunk ügyeinkről. Azt mondtad tegnap, hogy kérelmed lesz hozzám, 's én már előre is ígértem teljesítését.

— Bizonyos tervem van, melyre előlegesen is beleegyezésedet kell megnyernem, atyám.

— Beszélj . . .

Az öreg gróf ebben a' pillanatban azt hitte hogy Albrecht sejtván az említettük házassági tervezéseket, udvariasságból megelőző akar lenni, 's az első szót ő akarja kimondani.

És biztatva, 's bátorítva az ifjat, kezeit közelebb voná magához.

— Az egész egyedül tőled függ, atyám. Engedd meg nekem, kérlek, hogy egy időre a' hadsereghez menjek.

Az öreg gróf vérét meghűlni érezé . .

— Mit mondasz . . . mi jut eszedbe? Te, ki kitünőleg a' polgári pályára neveltettél.

— Az igaz. De egy idő óta érzem hogy más kötelességeim is vannak. Én előmenetelt akarok tenni. A' mi házunk barátja, a' herezeg tábornok, engem, ha te is kérni fogod, atyám, pártolni fog a' fővezérnél. Az ország minden részeiből nagy számmal mennek az önkénytesek. A' tudósítások a' harcztérről igen fenyegetőleg hangzanak. Azt mondják hogy a' királyné ügye a' legkomolyabban veszélyezve van.

Ha valami e' világon akkor Albrecht ezen nyilatkozata volt váratlan az öreg grófra nézve . .

— Ha ez vonakodás . . . vagy halasztás-keresés volna . . . gondolá

magában ... De hátha ellenkezőleg az ifju mátkája előtt lovagias színben akar feltűnni ; ha, mielőtt kezére vágynék, érdemeket akarna szerezni ?

E' két ellenkező gondolat e' legkínosabb belcsatát vívta a' gróf beljében ..

Azonban az ifju olly szót mondott ki , mellyre minden jó nemes félre tesz bármi melléktekintetet ...

— Azt mondtad , a' királyné ügye a' legkomolyabban veszélyezve van? Én nem hiszem hogy a' dolgok annyira állnának. De te kimondtad a' szót , most már mind egy : ha nem engednék is, el kellene menned.

E' szavak alatt Albrecht gróf lesüté szemeit és elpirult. Kiről jól tudta hogy semmit sem lát , annak sem bírál elviselni tekintetét.

— 'S most nincs egyéb hátra, még egyszer isten veled. Menj, harczolj, 's térj vissza a' győzőkkel : akkor folytatni fogjuk beszédünket.

Albrecht gróf eltávozta után mintegy húsz nap mulva meghozák a' harczai tudósítások a' l.....i véres ütközet hírért. Azon ezred, melly a' herczeg tábornok nevét viselő, mellybe Albrecht gróf is be vala írva, a' csata legkeményebb részét állotta ki.

A' pozsonyi salonokban mindenki az ifju gróf valószínű elestéről beszélt. De egy újabb tudósítás azon meglepő hirt hozá hogy az ifju gróf a' csata napján még nem érkezett az ezredhez.

E' hír nagy botrányra és kétségre adott alkalmat. Nem hiányzottak, kik Albrecht gróf követelt vitézi lelkesedésére metsző elmésségeket is csináltak.

Ezalatt a' hírek 's tudósítások naponként érkezének.

— Hol lehet? mi tartóztatja őt? Él-e, vagy meghalt. Vagy tán megfélelkezhetett volna az E..... név fényességéről? E' kételyek mint megannyi szakgató viperák kínzák az öreg gróf mellett.

Végre érkezett egy levél, mellyben Albrecht gróf megérkeztéről volt szó. A' számításokból az világosodott ki, hogy az ifjunak, ha igen középszerű sebességgel utazott is, mégis öt-hat napot kelle valahol vesztelnie.

A' l.....i csatát egy másik elhatározó ütközet követé. Azon tisztetek között, kik e' napon megkülönbözteték magokat , az elsők között állt Albrecht gróf.

E' hír az ifjúra nézve minden előbbeni hibát jóvá látszott tenni. Az öreg úr kételyei ködként oszlottak el, 's a' fekete szín, melly előtté minden tárgyat bevont, fényes nappallá változott.

Az ütközet után a' harczí felek közt hat hétig tartó fegyverszünet köttetett. A' tisztikar egyik részének megengedték ezen időre a' hadsereget elhagyni.

Albrecht gróf, mint képzelni lehet, minden ismerőseitől szívszakadva váratott. A' mult alkalmi, még mindig megfoghatlan késedelem már el volt feledve. A' különféle ezredekől a' tisztetek óránként érkezének. Pozsony városa, 's az előkelő nemesség a' győzőket diadalívvá 's lako-

mákkal fogadta. Azonban, kit legtöbbben vártak : Albrecht gróf nem jött el.

A' tünemény a' legkülönösb szint kezdé fölvenni. A' herczeg tábornok előmutatá a' szabadsággal szétment tisztek névsorát. Albrecht gróf föl volt jegyezve. A' tisztek e' mellé állíták, hogy a' gróf a' szabad időt valósággal használatba vette, sőt előre rendelt lovakon utazván, azt hitték, hogy előbb is meg fog érkezni.

Csudálkoztak, mosolyogtak és sugdosódtak... hallani lehetett már egy pár mondtam-ot is, midőn az ötödik napon a' gróf véletlen megérkezte mind ezeknek véget vetett.

Az ifjú otthon nem mondta, miért jött később; az öreg gróf pedig sokkal büszkébb volt, mintsem kérdezte volna. Barátok és ismerősök kitérő felelettel elégítették ki.

Az öreg grófon azonban nagy mértékben meglátszott az elégedetlenség, az elfogadási jelenet a' reméltettnél sokkal hidegebb volt; minden arra mutatott, hogy a' gróf mellét különféle gyanúk kigyói szakgatják.

És természetesen nem is maradhattak el némely jelenetek, melyekben az öreg gróf unokájának egyet-mást annak módja szerint el ne mondogatott volna.

Egy este a' két E..... történetesen vendég nélkül maradván a' kandaló első tűzénél egymás ellenében ültek.

— Albrecht — így kezdé a' beszédet az öreg gróf — én néha arra a' gondolatra jövök, hogy te unatkozol itthon.

— Én, atyám? A' világért sem.

— Mindenre kérlek, e' gondolatot ne engedd bennem erőt venni; mert én arról, ki nálam unatkozik, azt hiszem, hogy gyűlöl engem, azt hiszem, várja hogy meghaljak.

— Minő beszédek ezek, atyám!

— Magam is dőre okoskodásnak tartom. De valahányszor azt hiszem valakiről, hogy házamnál unatkozik, mindig ezen eszme merül föl előttem.

Egy más alkalommal ismét...

— Albrecht! Felelj nekem igazán. Bánt-e téged valami? Nekem minden ember azt mondja: hogy te búslakodol 's kedvetlen vagy. Barátidat nem keresed föl, sőt ha jönnek hozzád, néha eltagadtatod magadat.

— Ellenkezőleg, atyám, én igyekezem minden örömben részt venni.

— Aztán három napig nem voltál itthon.

— Szétnéztem a' falukon. A' termés mindenfelé rendkívüli. A' szőlők az idén csudát fognak tenni, a' mezők pedig telve vannak vadakkal.

— Holnap ismét el akarsz menni...

— Ha nem parancsolsz velem, atyám, másként: vagy három napra ismét elmegyek.

— Szabadságod idejét legnagyobb részben a' vidéken töltöd. Azonban tudhatod, én szenvedélyeidben korlátozgató soha sem voltam. Csak nem mégy tán ismét L.... falvára?

— Gondolom, azt is útba ejthetem.

— E' szerint utazásaidnak olyan kirándulási színe van. De én nem

azért szólok, mintha kérdezgetni akarnálak. Mulasd magad úgy a' mint tetszik. Ha ifjú vagy, élvezd mit később úgy sem élvezhetnél; hanem egyet még sem hallgathatok el, bár azt te nevetségesnek fogod is találni, azonban neked, ki ismered szomorú helyzetemet, sokat kell elnézned . . .

— Valamiben nem vagy velem megelégedve.

— Azt nem mondom. Hanem egyet, mit veled tettem, nagyon megbántam.

— Megbántad, atyám! szabad tudnom, mit értesz ezalatt?

— Azt bántam meg, hogy a' mult évben azt a' rosz falucskát 's azon kastélyt az erdőben neked adtam.

— Hogyan, atyám?

— Már csak azért is, hogy a' miatt olly sokszor kell téged nélkülözöm. Hányszor szeretnék veled lenni, beszélgetni, vitázni, 's te időd nagyobb részét kint töltöd. Az is különösen hat lelkemre, hogy te ezen hely iránt előszeretettel látszol viselkedni. Én az előszeretettől mindig félttem, az mindig háladatlansággal szokott viszonzotatni; atyám pedig azt tartá: melly faluját valamelly család szenvedélyesbben szereti mint a' többi, azon család utolsó ivadéka a' szeretett faluban dicsőségtelenül fog kimulni.

— Mind ezek azonban, atyám, merő rémképek, 's bizonyosan csak onnan származnak, mert sokat vagy egyedül. Én szeretem e' helyet, mert ez az én első sajátom, itt én sok újat alkottam, sokat saját eszmém után rendeztem el, 's illyesmikben aztán mindenkinek öröme telik. Szeretem pedig kiváltképen e' helyet azért, mert az a' te ajándékod, atyám; én abban, hogy te a' többi közöl épen e' birtokot adtad nekem, valami különöst, többet, mint pusztá véletlent találtam, azt hittem hogy te nekem a' lehető legkedvezőbb tért engedted át, mellyben tanuljak, próbáljak 's kifejtssem tevékenységemet. Mind a' mellett engedelmes fiad akarok lenni; ezután ha ki megyek is, egyszerre többet fogok ott elvégezni 's rendeleteimet hosszabb időre igyekszem elintézni.

— Ha ezt megtartod, akkor atyádat igen lekötelezted. Most azonban e' tárgyról legyen elég ennyi. Akaratom ellen jövök annyiszor e' kellemetlen beszédekre, mert ha e' birtok még enyém volna, első teendőm volna, hogy a' kastély homlokzatáról leszakgatnám családi címerünket 's helyébe oda iratnám: „Ez a' ház eladó.“

— Arra, atyám, hogy ez megtörténjék, elég egy szavad.

— Nem értettél engem, nem oda céloltam.

— A' te akarod, atyám, egyszersmind az enyém is.

Ekkor aztán a' beszéd más tárgyakra fordult.

Más nap reggel Péter gróf arra ébredt fel, midőn Albrecht gróf kocsija a' palota kapuiból kirobogott.

Kora reggel lehetett, az utcák egészen csendesen voltak. A' gróf nyugtalan lőn, el-elaludt, de mindannyiszor felrettent. Álmai közt mindig a' falu 's a' kastély az erdőben lebegett előtte. Egyszer már azt hitte, szemei visszanyerték régi fényöket; látta a' terepély fákból alakult erdőt,

a' zúgó patakot, kanyargó útaival a' zöld gyepet, idomtalan czifráival a' kastélyt, ráismert azon alakokra, melyeket a' vakolat omlásai rajzolnak a' falakra; de egyszerre megrettent, vére hideg lőn, mint lenne azé, ki zárt szobában magánosan 's egyedül ülve azt venné észre, hogy hátul valaki vállaira teszi kezét — azután látta, miként a' föld lábai alól kiskamlott, lesülyedt elláthatlan mélységekbe, 's magát utána érezé esni.

E' nyugtalanságok okozák, hogy a' gróf néhány napig rendkívül roszkedvű lett.

Harmad napra haza jött Albrecht gróf; de Péter gróf alig kívánta őt látni.

Az ifjú ellenben szokatlanul vidám volt e' napokban. Egész nap ott-hon maradt, elbeszélte utazásait, elmondta tapasztalásait 's észrevételeit, melyeket a' külföldön gyűjtött, végre a' harcokat és győzelmeket.

Egy este végre 's pedig sokkal előbb mint gondolták volna, az ifjú bejött 's kijelenti, hogy holnap a' hadsereghez vissza fog utazni.

Hogyan... mond ekkor az öreg gróf... olyan hamar... még van időd... A' lovakat mindenütt előre megrendeled 's ha egy hét múlva indulsz is, elég korán érsz oda.

Albrecht gróf azonban más nap hajnalban mégis elment.

(Vége köv.)

Pálffy Albert.

LENNÉK ÉN FOLYÓVÍZ....

Lennék én folyóvíz,
Hegyi folyam árja,
Ki darabos útját
Sziklák között járja....
De csak úgy, ha szeretöm
Kis halacska volna,
Habjaimban úszna föl 's le
Vígán lobiczkolva.

Lennék vad erdő a'
Folyó két oldalán,
Fergetegekkel a'
Harczot kiállanám....
De csak úgy, ha szeretöm
Kis madárka volna,
Bennem ütne fészket és ott
Ágamon dalolna.

Lennék váromladék
A' hegy legtetetjén,
Bús pusztulásomat
Venném csak könnyedén....

De csak úgy, ha szeretöm
Ott a' repkény volna,
Elnyuló zöld karjaival
Homlokomra folyna.

Lennék kicsiny kunyhó
A' rejtett völgybe' lenn,
Eső-vágta sebbel
Szalmafüdelemen....
De csak úgy, ha szeretöm
Bennem a' tűz volna,
Tüzhelyemen lassacskán, de
Nyájasan lobogna.

Lennék felhődarab,
Összetépett zászló,
A' vadontáj fölött
Fáradtan megálló....
De csak úgy, ha szeretöm
Az alkonyat volna,
Búshalovány arcom körül
Pirosan ragyogna.

Petőfi Sándor.

LELKEM A' HAZÁÉ...

Lelkem a' hazáé véges végetlenül,
 Hogyha öröm éri, övéle örülök;
 Mi a' hazának szent, nekem is szent marad,
 Hogyha ő sír, én is könyűket törülök.
 A' kit ő felemel, felemelem én is;
 A' kit ő letapod, letapodom én is.

És mi hát e' haza? talán a' pusztá föld,
 Mi most virágokat, majd kórókat terem?
 Illy haza lehetne elég e' világon:
 Most száraz, majd pedig víz-övedzte helyen.
 Lelkem kedves honát fájában ismeri —
 Legyen az bár pokol, hová a' sors veri.

Szent a' föld az igaz, vérrel van szerevezve
 A' hol a' magyarok új hazát találtak,
 Hol a' nemzetegység és szabadság miatt
 Szemeibe néztek a' rideg halálnak —
 Kincsekben is csaknem elsőnek tehetjük —
 Mi nemcsak e' földet — mi egymást szeretjük.

'S miben áll a' tiszta, 's nem önző szeretet?
 Abban, hogy egyiránt élvezzük a' jogot!
 Ki vétkezik, lakol: legyen úr vagy szegény;
 Az isten is ilyen igazságot hozott.
 A' föld soha nem tett boldoggá még népet,
 Hogyha az rabigát 's lánczot szét nem tépett.

Szép, gyönyörű hazánk, megáldá az isten,
 Fájlalnók ha egykor el kellene hagyni,
 Mennyi szereteteink nyugszanak e' földben:
 Jól esnék örökké e' honban maradni.
 Hol az atyák 's anyák találták sírjokat,
 A' gyermek tört szívvel is örömet mulat.

De hogysen a' szent czél valaha elveszszsen
 A' mellyért atyáink új hont keresének,
 Hogysen rabszolgaság készíthessen szennyet
 A' hős magyar nemzet szennytelen nevének:
 Inkább minden magyar ma szálljon sírjába,
 'S lépjen bármi silány csorda e' hazába.

Lauka Gusztáv.

MEGHALT SZERELMEM FÖLÖTT.

Töredék.

Szép a' tavasz! az égen rózsafelhők úsznak, a' virágokon méhe döngi-
 csél, a' szellő zöld lombokkal enyeleg, a' pusztá lehullatá fehér halotti leplét,
 tarka virág szőnyegén tündérek üzik játékukat ragyogó déli bábbal, a' patak
 föltámadt mer ev ál m á b ó l, partjára virágok lopóztak 's hallgatják a' szép
 meséket, miket tova csörtető hullámai az ál o m v í l á g r ó l regélnek .....

És a' szende nefelejts szemébe örömköny szököll örök hűség hallatá-
 ra. „Ah oda vágyom én!“ sohajtja az enyelgő szellőnek ....

És a' rózsza hiborpirban úszik lángoló szerelem említésére; megnézi magát a' víztükrében's büszkén mondja a' szerelmes hajnalnak: „Mint szeretnének ott engemet..... oda vágyom én!” —

És a' liliom dicsőült, mert a' patak sz endeség- és ártatlanság- ról szólott. „Ott nincs hervasztó vihar, gyilkoló villám; oda vágyom én.”

— — A' remény angyala kitarja fölibek arany szárnyait édes dalhangon igérve vágyok teljesültét.

És a' virágok boldogak, mert reméllnek — boldogságok mulékony. — Elhal a' tavasz, elhaltával elenyész a' remény...

Szegények, ők csalódnak. Nekem is voltak reményeim — én is csalódtam.

Az én keblemben is virult tavasz — szebb boldogítóbb mint ott künn a' természetben, de ez is elhalt..... eljött a' halál angyala és leszakította leg-szebb virágát, és a' tavasz megfosztva legdrágább kincsétől nem élhetett...

E' virág a' szerelem volt.

Gyászolj természet, elhervadt a' tavasz legszebb virága, meghalt a' szerelem.....

Ég harangjai, konduljatok meg..... zugj vihar, dörgés orgonája szólalj meg, keletől nyugatig rázkódtatva a' föld sarkait! —

Angyalok! hívjátok össze isten teremtményeit a' természet templomába.

Láttátok-e e' templomot?

Boltozata a' menny, oltárai szirtek, mihez az oltárképet tavak ezüst tükrében a' nagy természet festette sugárecsettel..... Áldozója maga isten... Szónokszéke óriási havas, honnan átkát mennydörgi le a' gonoszokra....

Ah, milly nagyszerű a' természet temploma!.....

..... És az ég harangjai megszólaltak, a' dörgés megrázkódtatta a' föld sarkait és a' föld fájdalma égő vulkánban tört ki a' polusok jégkeblére öntve égő könyei lávafolyamát..... Az oltár ünnepelt fényben ragyogott, a' tavasz szellemei tarka füzérekkel ékítették.... A' villám óriás fényű fáklýát gyújtott.... Távol bércek tömjénezőjéből kékes felhő emelkedett ég fölé.... Liliomok kelyhében harmat szentelt vize csillogott.....

A' természet gyászünnepet tartott tiszteletre, kedves halottam; hogy' is ne? Hisz' te könyörögtél istennek, hogy millió világokat teremtsen. — Midőn a' föld haldoklott, keble megfagyott és sírsötét övezte körül, az egen napot gyújtottál, hogy forró keblén új életre ébreszsze..... Fényt adott a' csillagoknak, virágokat a' földnek, és a' virágoknak harmatot.....

És te megholtál! — Ott feküttl a' templom zöld bársonyán sudar pálmák koszorújában. Halvány mosolygó arczodra éji ködök szemfödője simul. — Kebleden mély seb tátongott, mit a' hűtlenség vert, belőle véred folyt, mellynek minden cseppjéből rózsza virult föl. — — Lelked a' napba röpült: hajnal-sugár lett 's ismét életet öntesz hervatag virágokba, édes öröm karjain ringatsz milliókat, csak az én keblemben hullámszik a' bánat tengere..... Pedig milyen boldog voltam egykor, midőn még nem hagytál el!...

De te elröpültél e' szív tündérországból's nyájasan simultál a' leányhoz, kit bálványoztam... Ah e' leány, e' leány!..... De hisz' nem én vagyok az első, ki kigyót imádozt: voltak népek, mellyek leborultak előtte, isten előtt.....

Szegény ártatlan! azt hívéd, hogy az ég mosolygóké szemeiből; pedig tenger volt az, mellynek fenekén undok szörnyek tanyáznak: a' büszkeség és hűtlenség kigyói..... És még te üdvösséget, sírontúli örök életet ígértél a' leánynak; szívedbe temették mérges fulánkjakat. —

.... Mióta megholtál, elenyészett keblem t. vasza; mit is ért volna az nélküléd?..... A' remény fája elhervadt, száraz galyain dervirágok tört koronája csillog..... A' nap eltűnt szemeim elől; egemre éj borúlt, sötét éj; csillagai eltűntek, hullócsillagok lettek, lehullottak sírodra....

E' csillagok könyeim voltak. —

Üdvöz légy örök éj, te vagy lelkem tüköre! sötét fátyolodon át nem látok semmit, semmit, csak a' hit ingadozó keresztjét . . . . .

Milly szomorú volt temetésed! — — —

Az éjen át virasztott fénybogarak el kezdék oltani szentelt gyertyáikat. — A' gyöngyvirágok ezüst harangjai összezongtak. — A' csalogány panaszdalt zengett — olly érzékenyt, hogy ég és föld megsirattak. A' nap is eljött temetésedre. „Arany sugarakkal törölte le az ég és föld könyeit“, a' ragyogó csillagokat és virágok szemeiben rezgő harmatot . . .

Most nyugszol jéghegyek fagyos ülében. Rózsafa-koporsóban, liliom-párnákra fektetve vittek láthatlan szellemek messze, messze éjszakra . . . . .

Alkonyodott, midőn temettek. A' nap hó-lepte bércek márvány keblére rejté égő arcát. A' bércek fölött darabig halvány fény derengett, aztán ez is elenyészett csak a' körülültetett cupreszek lombjain rezgő harmatot gyújták föl a' bucsuzó sugarak — a' szellő sírodra rázza a' harmatkönyeket..... E' könyek olly égetők!... mégis hideg maradt a' sírhant és körölte tél.....

— Sírod pusztá; nem állítottak fölibe keresztet — kereszt lesz majd megrepedt szívem. — —

Gróf Lázár Kálmán.

UTI JEGYZETEK.

(Vége.)

Thüringen.

A' vendéglő nehéz kapuját álommámosan zárá utánunk az udvari szolga. Egyedül állánk Gotha falai közt a' nyári éj lenge hűsétől új napi életre serkentve. Hátunkra szorítva bóröndinket, utunkat folytatók. Épen e' szép kis várost körülövedző gesztenyes sötét rónájának utolsó fánál valánk, midőn sz. Margaréta tornyaitól két harangütés mélán zúgott utánunk. Félkettőre volt az óra. — —

Nem foglalható betűkbe azon érzet, melly kedvelt gyaloglásim közt, kivált ezen utazásomban olly boldogítón elfogott. Érzém, hogy azon édes gyötrelmem, melly a' nyugtalan vándorlás közt lelket a' test sanyargatásával gyönyörködtet, mindinkább szellemültté tesz; a' hódított érzéken gondolatok serege kerül fel, mellyek végre az örökkévalóság isteni sejtelmébe olvadnak át...

Mint hold — melly most jöttevőleg világítá előttünk az utat — a' tüne-dező nap világának mindinkább engedett; hasonlóan emberiségünk nemtelenebb része is hű készséggel aláveti magát a' lélek fensőbbségének 's rabilag feledkezik meg létéről.

Ez alkalommal egy útphilosophiai elv szilárdult bennem.

Ki az uti tapasztalások változatosságát egyenként átélni vágyik, egy azon élet bölcsészeti rendszer elveit nem követheti: a' természetszépség élvezetében minden testi kényelemtől lemondó stoikusnak, városokban bevett társasági szabályok kényszerűségéből gyakran epikurnak, népjellem-ismerés tekintetéből a' pór közé vegyülő cynicusnak; egészben pedig eclecticusnak kell lennie. —

A' mint a' hasadó hajualpír a' közel előttünk lévő thüringi erdő fenyves csúcsait festeni kezdé, hátratekintő szemeink elől Gothát a' távol kék köde fátyolozá; 's mielőtt a' nap első sugarait a' kísértetesen előttünk derengő Wartburg kormos falaira lövellé, Eisenachban valánk.

E' kis német ó város tarkára mázolt alacsony házai közt és szűk tekervényes 's hegynek irányzott utcáin keresztül menve, annak piacán állánk meg.

Szép festői csoportban helyezvék itt egymás mellett az ízletes hercegi lak,

a' tágas városház 's sz. György temploma néhány terebélyes cserfától körülzöldellve; 's közöttük egy nyolcz szögletes kútoszlop a' sárkányölő szent szobrával.

Szent György templomában figyelemre méltók: Hiltén János és Amsdorf Miklós emlékei; előbbi látnok szerzetes, megjósál egy barát föltámadását, ki a' romai egyházat megújítandja, utóbbi Luthernek sok éveken keresztül barátja 's híres egyházi tanácsnok volt. E' két sírkő előre elkészít Wartburg látogatására.

A' nagyvezetességű vár felé irányzók lépteinket.

Itt minden bokor regét susog, minden kődarab történeti életet rejt.

Eisenach története mesés homályban vesz el, melyből történeti derűben emelkedik ki Wartburg eredetével ugró Lajos (Ludovicus Saliens 1042.), ki egykor itt vadászván, e' hegy igen megtetszett neki 's délczegen kiálta fel: „Wart Berg, du sollst mir eine Burg werden“, 's nem sokára kész lön Wartburg.

Az új vár úrlakká lön 's alatta megfijodva virágzott Eisenach. A' többi tartománygrófok közt népképletekben tűnik elő a' dalnokbarát Arnim, ki kora leghíresebb dalnokait (Minnesänger) mint Eschenbachot, Ofterdingent, Walter von der Vogelweidet stb magához gyűjtötte, kik közt azon nevezetes dalnokháború támadt, mellynek elintézésére Klinsor, azon időben igen bámult csillagász, jósló és dalnok Magyarországból hivatott ki. Klinsor itteni föllépte régi tudósítások szerint ördögi segítséggel ment végbe, 's a' dalnokcsata-okozott talány megfejtése által legnagyobb befolyással bírt a' középkor regés költeményeinek elterjesztésére, mellyek ez időben mint a' keresztény elem a' pogány feletti diadalának jelvirágai tűnnek fel. Kiegyenlítve a' csatát Klinsor, Arnimtól gazdagon megajándékozva tért vissza honába; hova Arnim nem sokára azután követséget küldött András királyhoz, leányát Lajos fiának nőül megkérte. Erzsébet csak négy éves volt, midőn Wartburgba hozattott, mellynek történetében később mint ritka erényű szent szűz tündöklött. —

A' messze eltérő utat elhagyva, egyenesen a' hegyoldalnak tartánk. Sűrű sötét őserdő veszi ezt körül, mellynek százados jegenyéi 's fűszeres fenyvei közt lábaink mély avarba süppedve haladánk e' nagy rengetegben, éji homálytól körülveve, mintha a' középszázadban éltünk volna. Egyetlen felmeneti iránytűnk a' magasadó fenyűcsúcsok levéltüi valának, mellyeken függő harmatcsopek a' reggeli nap sugáritól az erdő éje felett mint apró csillagok ragyogának.

A' várhegy derekán felül lehetünk, midőn váratlanúl egy kies pázsitos lapályra bukkanánk, mellyen az azt körülvevő szirtfal oldalából hűs csermely csörgedezett 's szökdécselt mint zománczos kigyó a' buján nőtt füvezet között. E' forrás bús morájában a' hűtlen Albert, egykori thüringi gróf megvetett nejének, Margarétának, panaszos szavait vélém hallani, ki férjének örömrajoskodásait megúnva egy éjjel a' Wartburgból elillant, emlékének egyetlen jegyéül második fiának, Fridriknek, arczán bucsúcsókúl egy kínos harapást hagyva, melly bizonyítá: e' megaláztatott nőnek milly lázasan kelle szenvednie, midőn anyai bucsúcsókja is harapássá vált! —

Margaréta e' nap óta többé soha fel nem találtatott. Az istenek mint egykor a' Numa után siránkozó Egeriát, megsajnálván, talán őtis e' forrássá bővölték át. De ekkor is felette szánnám Margarétát; mert a' csurgóhoz kapkodó vízililiomban, körülvelt kardleveleivel csak vészhozó vetélytárs nőjét a' győzelmes szép Eisenberg Kunigundát látnám, ki annak könyeiben fürödve körulte gúnyolva hajlong.

Elhagyván e' regényes képzelet-búsította helyet nem sokára a' várhegytetőn szabadban valánk.

Milly igező látvány! A' magasan reszkető nap fényzőnében végtelen lombhullámok terjedének el előttünk, mellyeknek friss zöldje a' távol hegyek azurkékjével vegyültek össze; itt-ott tükröző tavak tüze villámlott fel 's maga-

san felnyúló kopár szirtek emelkedének ki a' lágy lombozatok szirmai felett. E' szirtek közt két különállók 's egymással érintkezők, ugynevezett barát 's apácza, a' velők összekötött rege miatt érdekesek.

Látásunkra a' várór megérkezvén a' várba vezetett.

Hosszú 's sötét sikátoron végig 's egy avult lépcsőn fel — per aspera ad sidera! — Lutherhez, azaz szobájába jutottunk.

Ünnepies áhitat ragadja meg a' keblet e' helyen; mindenfelől a' nagy reformator szelleme lengi körül a' lelket.

E' német Patmosba száműzve hozá ő ide fekete köntös alá rejtve a' bibliát 's vivé végbe mint Junker György az óriási munkát, midőn azt tíz hónap alatt átfordítván, nem csupán a' szellemi mozgalom szabadságát hozá létre de annak eszközét is; a gondolatnak nemcsak szárnyakat de kezeket is adván, teremté a' német nyelvet!

Örökre kár, hogy emberi nagy hivatását be nem fejezve Orestes nem lehetett! Átlátva a' nehézségeket, melyeket le nem győzhetett, korszellem volt ördögi alakban, mellyhez itt bosszúságában a' tintatartót sujtá, 's melly a' fekete foltokat hagyá hátra. A' fekete foltok mélyen látszanak a' falon az utódok által szépen körülmeszelgetve, minden nemzedék külön-külön mész-lemezt képez e' vastag meszelésen; vajjon születendik-e még, ki a' jelvezett mész-lemezeket a' Luthertől megmaradt foltokkal egészen le fogja törölni?...

A' vár többi szobái közt azok, mellyekben a' férjét kereszteshadban elvesztette magyar Erzsébet bús özvegységét soká nem tölthet, mert kegyetlen sógorától, Raspe Henriktől, innen elűzetett 's mellyekben a' szerencsétlen Margaréta annyit szenvedett, szomorú benyomást tettek reám. Az ablaküvegek is olly homályosak itt mint kisírt szemek, mellyek a' tiszta kék eget 's szép zöld földet csak zavaros színben láttatják.

A' várkápolna még megvan azon karban, mint Luther idejében, midőn ittléte alatt, mint beszélük, hétszer tartott isteni tiszteletet 's erőteljes beszédeket. A' kápolnában egy régi, nem nagy művészettel festett kép sz. Erzsébetet tünteti elő, a' mint a' szegények közt alamizsnát oszt ki.

A' hősök termében sok pánczélok, vértek, fegyverek 's egyéb hadi — valamint söllyomvadászati készülétek, szép várkisasszonyok ruhái, kifaragott apródsuhanczok stb olly időkre emlékeztetnek, mellyektől igen távol állunk.

Nem lehet bizonyos világforgandóság feletti álmélkodás nélkül Wartburgot elhagyni annak meggondolásán: a' sors csak e' kis helyen hányfélekép üzé játékát!

Szilassy Géza.

EGY ÉJ HORTOBÁGYON.

I.

Azon időben az erőteljes Pötördi, mint csapláros, jó bort és húst mért Hortobágyon, egészséges magyar ember volt, piros posgás képe, kövér hasa azt mutatták, hogy sok szalonnát evett, báránybőr sapkája, ezüst gombos dolmánya, térdig zsiros magyar zsinoros nadrágján a' keféül használt izmos tenyerek hozzátlélései valának láthatók, hegyes orrú, görbe sarkantus izmujára nyereghez volt készítve. A' hidon átmenőktől maga szedte a' vámot, az utast, akármí színezetű lett legyen, egyaránt megfizettette, mit az örömet is teljesített, csak hogy töle szabadulhasson; mert Pötördi uram egy kissé hortobágyi szellemű volt, mitől az idegen irtózik. Jó ember volt ő egyébiránt, és önzsebére nézve az adónak szinte a' tulságig barátja; más tekintetben pedig Tyukodhoz tartozott, és a' Forintosokat szerette. Minden emberi gyarloságon kívül az a' legfőbb hibája volt, hogy magát bölcsnek és tudósnak szerette tartani, innen egész törvényhatóságot képezett magában: ügyvéd volt törvénytudás

nélkül, bíró volt hatalom nélkül, és dictatori hangon beszélt; akkor is egy szegény kún ember felett mondott ítéletet minden kihallgatás nélkül, és azt végre is hajtotta. —

Épen ilyen prókátoros időben értünk Hortobágyra, éjjeli szállásra Debreczenből, Pestbe és Fehérbe utazók. Pötördi uram a' nagy harez- és háboruból jött felénk: isten hozta az urakat! üdvözléssel. — „Az urak csak a' boldog emberek — lángolt arczczal, pihegve mint elhízott kacsza folytatja beszédét — nem vesződnek az értetlen goromba emberekkel, mint én. Most is egy semmire való kún emher annyira felboszontott, hogy majd megpukkanok; hanem exequáltam is a' gazembert!” —

„Mi a' baj, Pötördi uram?” kérdénk. —

„Hát azt gondolta, hogy öneki minden szabad azért hogy kún; nem akart fizetni, én pedig megmutattam azt, hogy itt mindennek kell fizetni; hogy Hortobágyon, nincs kún ember, itt én vagyok az úr. — Egyébiránt mi ujság Debreczenben, van-e nagy sár a' váradutczában, épül-e a' városháza?”

„Nincs — mondánk — semmi ujság” mi különös figyelmet érdemlene; sár sincs nagy, a' városháza épül.” —

Egy szobát kérve, berakodánk, 's még ki sem pihenők magunkat, Pötördi uram hozzánk szaladt kérdeni, mit vacsorálunk? — Kérdezett is felelt is helyettünk. Van — monda — gulyásos hus, rántott csirke, juh-és disznópecsenye, liptói-turó, érmelléki és egri bor. —

„Mind jó — mondánk — hozzon a' mi készen van.” —

Asztalt terített egy szolgáló leány, a' pusztának ivadéka és szülöttje. Arcza piros volt, tündöklött és fénylett, a' padlozat hajolt lépése alatt, felső öltönyének rövid ujjá alól czombnyi vastagságu karok havaztak ki, 's ezen kövérséggel minden tagjai arányban állottak. —

Pötördi uram egy fél óra mulva hozott mindent szokása szerint, melly alatt azt is megtudtuk, hogy egy krajczár volt kérdésben, a' miért méltatlankodott. —

II.

Vacsora után víg kedvünk lett, mint diáknak szokott lenni akkor, midőn haza utazik. Résztint annak édes érzete, hogy az iskolai port egy kevés időre lerázhatva a' sokszor unalmas leckézésektől megszabadulhattunk; résztint a' honvágy, 's szülői kedves karok közé juthatás, kedélyünket nevelék, 's olvasztólag röpkedék körül kebleinket. Mosolygva tekintett le ránk arany ablakain az éj szerelmes pásztora ezüst hintájából, csalogatva ki bennünket szeliden fénylő leple alá. — Ellenállhatatlan volt vonzalma gerjedelmeinknek. Velünk lévő guitárunkat, hegedűnket és fuvolánkat magunkhoz véve kimentünk a' derék kőhídra, 's párkányához dülve muzsikáltunk és danoltunk. —

Csendes volt a' természet, a' roppant pusztá, gözfátyolában mint egy halott, mélyen pihent, csak egyedül ottan ottan a' bús bika bömbölése, a' gulyák és ménések kolompjai, a' pusztá komondorainak csaholása, az itt ott fellobogó pásztori tűzhelyek jelentették az életet. — A' hid boltjai alatt lomhán ki-gyózdott Hortobágy folyama, mellynek tükrén vadkacsák uszkálva ezüst habokat hajtottak. —

Hortobágyi danánk és muzsikánk viszhangra talált a' pásztorok tűzhelyénél. Jöttek felénk a' pusztá vadfiai, gyalog és loháton, csörgős ölmos botokkal, karikás szijistorokkal, mellyeknek durranására a' karcsu paripa, mint lepke vígan szökdelt a' hadra termett vadfi alatt.

Megáll előttünk három, érezhangon elköszönti: a' jó estvét! melly szinte reszketve futotta meg a' csendes folyam partjait. Kihízott jó vérű paripáik, tájtékot hányva prüszköltek, a' czafrangos kantár egész térdig lebocsátá czafrangos fodrait. Ólom és réz erek futkostak szét a' nyereg kápáján, mellyről

szíjjal oda csatolt cifra ólmos botok csüggének lefelé. Mindenik betyár rózsapiros volt, fehér vászon lobogott tagjaikon, melyet a' két váll közt hosszan leomló zsiros bogárhajfűrtök szennyeztek be. Magas és izmos volt mindenik, mint bérczi pálmaszál, kényesek, nyalkák, de azonban durvák. Fejüket széles pörge kalap fedé, szijostor vala kerítve vállokra, derekokat fekete zsiros szij szorítá karesura, sarkantyus czisma csörgött lákaiban, ajkokat fekete barkó fedé. —

„Pista! — kiált egyik az állás sarkánál egy kifordított bundában álló embernek — kötözd be ezeket a' lovakat, adj nekik abrakot, csak úgy mint szoktál, mi ezeket az urakat kihallgatjuk.“ —

„Huzzák meg, tekintetes uraim! — monda egy közölök hozzánk fordulva — soha illy szépet nem hallottunk; nem kívánjuk ingyen fáradságokat. Van ám itt minden a' mivel szolgálhatunk, juh, malacz, borju, bor, még ha más tetszik: az is van.“ —

„Nem kell nekünk semmi — válaszola egy közölünk — most különben idő is szép van, magunknak is van kedvünk muzsikálni és dallolni; ha szeretik hallgatni, földiek, annak örülünk, és kedvökért musikálunk egyet kettőt.“ —

Muzsika mellett elmondók az ismeretes dalt: Hortobágyi pusztán fuj a' szél stb. — Lett öröm nagy, és széles kedv; tánczra kelének vendégeink, körbe állva, olly természetesen tánczolának a' pusztá vadfiái, olly könnyen és gyorsan, hajlongva és lengve, hogy szinte bámulánk. —

„Ez ám a' szép muzsika! — mondának egymásnak — kérjük a' tekintetes urakat, huzzák tovább; mi illyent soha sem hallottunk. Ritkán megyünk ki a' mezőből, a' furuglya és duda szava pedig unalmas előttünk. — Korcsmáros uram! hallja-e! — szinte dörgött az érez hangu nyelv, — bort ide vagy tiz itczét!“ —

Pötördi uram a' hid párkányára sorjába raká le az üvegeket. Nem is hittem volna — szól hozzánk — hogy az urak még ma illyen víg pusztai bált csináljanak. —

„Magunk sem — felelénk — vajjon mit gondol Pötördi uram, suga hozzá Lajos barátunk: nem lesz-e unalmas?“ —

„Aligha nem“ — nevetve távozott Pötördi. —

III.

Az idő hűvösödni kezdett, a' puha fellegek gözfátyolán keresztül harmat gyöngyszemek szálltak elő, melyek a' nappali hőség által leforrázott fűszálakat felcsókolták. Minden nyugodott, csak mi valánk ébren, a' pásztorok kurjongatási már elhallgattak, a' lobogó tűzhelyek kialudtak, szóval: minden aludt és álmodott, csak Pötördi uram számolt, és csörgette zsiros zsebjében az utazoktól legelőért bevett garasokat. Egyikünk ásítózott, a' másikunknak elhalt ajakán a' szó; mert midőn az embert álom szállja meg, akkor előtte minden kedvetlen, a' legszebb muzsika is unalmas. Ámde a' mi éjszakázáshoz szokott vendégeink — kik mint a' bagoly az éjjelt szeretik, vagy mint a' halász a' zavaros vizet — nem éreztek együtt velünk; akkor lettek legvidámabbak, mikor mi elálmosodánk. —

Leszálltunk a' köhídről; mindennnek ideje van — mondánk — már mi lefekszünk; mert holnap korán akarunk indulni. Egy isten kentekkel! elbucszánk a' pusztá fiaitól. Szobánkba érve egyikünk vetközött; másikunk pipára gyujtott, mindnyájan nevetköztünk, beszédünk tárgya volt a' véletlen találkozás. —

Pötördi uram bejött hozzánk olly vidám, olly kiderült arczezal, mintha már kialutta volna magát. „Hogy' mulattak az urak? — kérdé; mert ezek a' betyárok furcsa legények ám; könnyen parancsolnak ott, a' hol egy kis vérszemet kapnak.“ —

„Unalmat is, mulatságot is csináltak“ mondánk. —

„Magamnak is sokszor vagynak alkalmatlanságomra — nagy tekintélylyel folytatja beszédét Pötördi — mert néha a' legédesebb álmamból vernek fel, és engedni kell nekik, mert különben bosszut álnak; pedig tölem úgy félnek ám, mint a' krimi tatártól, vagy mint a' garabonczás diáktól; mert minden vadságok mellett is felette babonások, kísérteteket hisznek; a' legközelebbi debreczeni holdas diák eseményei ide is kihatván, annyira megzavarák őket — mert ezerszerre nagyobb alakban adják elő, mint a' hogy' történtek — hogy színteleni emlégetésével ki lehetne üzni mindnyájokat a' pusztából. Csudálkozom azon, hogy uraságtoknál megvoltak, mert ők minden diákot lunaticus diáknak képzelnek. —

„Nem fél tőlök Pötördi uram?“ kérdénk. —

„Nem; de hiszen ők sem bántanak; mert tudják, hogy én minden tetteket tudom; minden lépések ismeretes előttem, én nem szólok, ők sem bántnak; mindenért gazdagon fizetnek, a' mellett vagyonom és mindenem bátorságban vagyon tőlök.“ —

„Különös emberek lehetnek — mondánk — nekünk is ígértek juhót, malacot, borjút, csak muzsikáljunk, danoljunk, hogy ők tánczolhassanak.“ —

Pötördi hangos hahotával, — két kezével kövér hasát tartva, — nevetett. — „Meglássák az urak, még ma meghozzák az ígérést; mert önálok az adott szó szent, melyet nem teljesíteni nagy büntetésnek tartnak; nekik vannak rendszabásaik, fogadástételeik, mint a' barátoknak, csakhogy ezek nem kolostoriak, hanem hortobágyiak — hogy úgy tegyem ki — van nekik főnökük, kire úgy hallgatnak, mint bírójokra. — Azt a' barátságot, vagy is inkább összetartást, melly köztök van, bámulatos látni, uraim; azért-e, mert nem tudnak hozzá, vagy miért? de ők egymásra nem haraguszna, nem boszankodnak; nem ismerik, mi a' gyűlölség, mi az irigység, mindent felosztanak egymás közt egyenlőséggel, mint rokonok és barátok, szíves részvétellel viselkednek egymás iránt; nem gyilkosok, nem vérengzők, hanem a' csikó, tinóelrablásában találják legfőbb szenvedélyöket. Egy ostor durranása, egy fűttenítés, egy kurjantás, mit ők a' természetestől csodálatos módon megkülönböztetnek, mind meg annyi megismertető jelek valaminek hírül adására. Vannak nekik ólomból készült jegyeik, melyeket ők bilétül szoknak használni; kinek olyant adnak, az a' Tisza vidékén mindenütt szabadon utazhatik, jöhet és mehet. A' minap történt: egy kedélyes fiatal szilágysági uracs, Pestre utazván, itt szállásolt éjszakára, ő is mint az urak barátságos beszédbe ereszkedett velők, bort vett nekik; mert előtte produkálták a' gulyásos és juhászos tánczot, ólmos botokat, és fényes sárga rezű fokosokat forgatván bámulatos ügyességgel kezökben. Kedvek kerekedett akkor is a' betyároknak, nagy és széles. — Uram! — mondának — ha még két iteze bort vesz, fél lábon állva, mint a' lud tél jegén — paripám hátára, hatszor átusztatom Hortobágyot, pedig most áradt. Veszek — monda az idegen — még hatot, ha azt megteszed. Leoldozza hirtelen nyergét paripájáról — barátjai rövid száru pipából bodor füstöket eresztve, furkós botjaikra könyökölve mosolyogva mondának az idegennek: nem kell félni, uram, megteszi; — hátára feláll, mint villám a' parton van, és mint kötelen tánczoló, oly ügyességgel, oly könnyű hajlásokkal játszva paripája hátán, mind a' hatszor — meg sem pihenve — átusztatott. — Az idegen úr részéről, a' hat iteze bort másik hat is követte, és lett síp, duda mellett tánczolás. Midőn távozni akarának, megkérdeék az idegen urat: korán indul-e, vagy csak reggel? Igen korán — monda az idegen — mert reggelre a' Tisza partján akarok állni. No hát fogadja az úr — monda egy közölök e' jegyet, hogy szabadon mehessen; ha valaki szállani akarna utjában, csak azt mutassa. Eltávoztak. Az úr megjed, minden biztatásom mellett is, csak reggel indul meg. Visszatérvén, örömmel jelenté, hogy senkivel sem volt baja, szabadon utazott mindenhol.“ —

IV.

Most hirtelen a' Pötördi uram által egész lelkesedéssel beszélt kalandot, kívülről ablakunk előtt, bizonyos moraj és dörögés zavarta meg. Kimentünk, ott állt hat paripa, három a' már ismeretes tánczosokkal, három pedig ismeretlen; mind a' hat ölében egy-egy cifra öltönyű pusztai hölgy, 's mindenik nyereg kápájához egy-egy birká fűzve. Meglepő volt a' látás, és felette érdekes, előre képzelt alkalmatlanságukat szinte elfojtá.

„Meghoztuk, ifju uraim! — mondának — az ígéretet; most többen is jöttünk, jó hogy itt van, koreszmáros uram, bort ide, de jót: mi mulatni akarunk, majd ifjú uraimék muzsikálnak és danolnak.“

Bámultunk, diákizáltunk, boszankodtunk, nevettünk; nekünk nem kell semmi — mondánk — barátságért tettünk mindent, elégegyenek meg vele; mi alunni akarunk; már ketten alusznak is közülünk.

Minden beszédünk, kérésünk, haragra lobbanásunk részvétlenül hangzott el; bejöttek szobánkba, kértek, parancsoltak, követeltek; nekünk engedni kellett; mert ők nem engedtek, sem Pötördi uramra nem hallgattak. —

A' pusztai hölgyei először szótlankodtak; elszomorodás, egy kis szégyenpír ömléne el arcvonalaikon, gondolva hogy hiában lovagoltak hozzánk az éj homályában; de azután neki bátorodva, szívesen kérenek, hogy kedvökért, egyet vagy kettőt danolnánk; a' dalt viszonzni magokat ígervén.

A' szíves kérésre — mert hiszen leány kérelmére, már az akár ki legyen, mindig lágyabb az ember — hajoltunk; mert hajolni kellett a' történet kedvetlenség eltávoztatásáért.

„Peti, Lajos komám — mondánk a' már ágyban szendergőknek — keljtek föl!“ — Ifjú uraim! az ágy széléhez áll egy már az ismeretes tánczosok közül — keljenek fel, itt van ám már a' bárány. — Mi is itt vagyunk — pusztai édes csintalansággal, szólnak a' mezőnek szüzei; van közöttünk tánczosné, szakácsné, házseprő, szóval minden, csak danoljanak.

Felkölt barátinknak, azért-e hogy egy keveset szunnyadtak, vagy miért? az új találkozás jobban tetszett, mint nekünk; 's így viszont zaj lett és lármá.

Pötördi uram hűségesen megfogadta a' parancsot, teli hordta asztalunkat érmelléki- és egrivel, lepecsételt buteliákban, mellyeket szinte katonai rendbe állított.

Megzendült muzsikánk, melly már kedvtelenül rezgett füleinkbe, mint barna hangászoké két napos falusi lakodalom után, mellyben a' czimbalom is összetört, a' húrok is elszakadoztak.

Körbe álltak a' pusztafiúk és leányok, mindenik szálas volt és karcsú, mint réti nádyszál. Sírt a' sarkantyú, mint rab láncza; égett kedveseért mindenik, örömlobbantokban átölelvén, párosan járták tánczokat. Feszés volt az és kényes, de azért könnyű, bátor és ügyes, csak derékig tarták mozgásban testöket, ugrások és mozdulások olly kedves, olly mulatságos, mint kitanult tánczmesteréi.

A' táncz megszüntével leültek, ittak és danoltak, mindenik, ölében tartva kedvesét. A' mint felfoghatók, ilyenformán hangzék nótájok:

„Felhő szakadt Hortobágy mezejére
Megáradt a' Hortobágy folyam tőle;
Nem tudom, nem úszik-e kedves babám,
Mert tanyája van a' folyóvíz partján. —

Nem kell nekem sem a' falu sem város,
Mert az élet egyikben sem gulyásos;
Barna leány csókja kell csak énnekem,
A' szép asszonyért majd megvész a' lelke. —

Gulyám mellett vagyon három bojtárom,
Van kenyérem, tele hússal bográcsom;
Széllýeljárók magam e' nagy pusztában,
Nagyot iszom a' kadareci csárdában. —

Nincs itt bíró, nincsen vármegye széke,
Ki a' kalmárkodásért megbüntetne.
Bátran járok éjszaka a' vásárra
És vásárlók Angyalbandi módjára.“

„Igyunk, ifjú uraim! — félre üti kalapját Palkó — azután tánczoljunk, most van kedvem; babám Zsuzsi! tölts az uraknak, majd jobb kedvök lesz muzsikálni.“

Meguntuk a' tréfát, szerettünk volna szabadulni; de ők perczről perczre tolakodóbbak lettek. Tekintetünk az idővel együtt lejárt; mert a' tekintetes uram czímet ifjú urammal, ezt pedig Peti, Lajos komámmal cserélték fel, mert utóbb nem volt egyéb czimünk, mint: „huzzad Lajos komám.“ Ez nekünk ugyan nem volt visszatetsző; hanem a' vele együtt járó alkalmatlanság volt unalmas; mert a' diáki élet sem hideg, sem meleg, olyan mint a' színjátszó szerepe, egyik estve nagy képeket mutat, a' másikon pedig kicsiny tárgyakkal bibelődik, mindenikben tapsolnak neki, ha jól játszik; ha pedig egyik nap a' zápor megveri, a' másikon felszárad, és füttyöl és danol.

„Huzzad, Lajos komám, — felpattan Palkó helyéből — rotyog már a' hús is a' bográcsban; míg behoznák, addig egyet kettőt — no, csak rajta, nem kell álmosnak lenni.“

Mindjárt huzzuk, Palkó — mellé simula egy közölünk; — ugyan mondja meg kend, hol vették ilyen hamar a' juhokat? talán már előre elkészítették kentek valakinek számára!

Az ám a' furesa — mond Palkó — vastagon bocsátván füstjét makrájából; olyanok vagyunk mi, mint a' sasok, hirtelen prédát találunk, egy inté-sünkre egész falka áll elő. Ez a' füttyentés — ajkához téven két ujját — mint mikor a' gőzkocsi indul — fülhasítólag füttyölt — visszahangozza Hortobágy té-reit; és a' fűszálak is tudják már, mire való. Hej, huj — összeüti bokáját — látom már magamnak kell kezdeni a' muzsikát.

Szorosan magához szorítván Zsuzsiját, érczhangon danólja nótáját:

Az én rózsám a' Hortobágy vizébe' —
Kimossa gyolcs ingeimet fehérre,
Megfőzi paprikás húsom bográcsba'
Csókok között vár estve a' tanyára. —

„Ugy van-e, rózsám?“ — megcsókolá Zsuzsiját. —

Csak tréfáljon maga — nyersen felelt a' piros arcú Zsuzsi — ha kedvem tartja kimosom, ha nem, nem, érti? —

Palkó danájával jó kedvre deríté czimboratársait, felugráltak ülőhelyekből, körbe állva, fülhasítólag, hangos torokkal el kezdenék dalolni, hogy a' gerenda morgott bele:

Pirosba száll a' nap le a' kék égen;
Nincs olly város az alföldi vidéken,
Hol portékát ne adnának számomra,
Tarka kendőt, babám, fehér nyakadra.

Folyt a' bor mindenfelé a' szobában; mert féktelen ide 's tova való fordulásokban az asztalon álló üvegeket feldöntötték. Nem lehetett tovább tűr-nünk az alkalmatlanságot; nagy bajjal sikerült keresztültörni az általellenben

boszkonkodó, 's előttiünk elmés bohóságairól ismert Peti barátunkhoz. Atyafi — mondánk — éjjel elmúlt, valamit csináljunk, szabadítsuk ki magunkat ezen mondva csinált helyzetből.

„Okosan, barátom, már én rég' gondolkozom — dicamus omnia absurda, ego ero lunaticus — tudod már a' többit.“

Atyafiak — szól közölünk egy a' vadfiaknak — mlnatni kell; én kimegyek, megnézem, nem futott-e ki a' gulyásos hús leve?! —

V.

Pötördi uram a' tüzhelynél állt, alig látszva ki a' nagy réz edények közül, kezében egy nagy lyukas vas kalánt tartott, mellyel a' felforrat habokat szedegeté. Ez szörnyűség — mond Gábor — Pötördi uram, nem tudunk nyugonni ezek miatt a' zsványok miatt.

Nagyon sajnálom, magam is, higyéek meg ez urak — résztvevőleg szól Pötördi — majd leragadnak szemeim, akkorákat pillantok, mint ennek a' tűznek lángja — de mit tegyünk velök?

Pötördi uram — széttekint Gábor, nem látja-e, nem hallja-e valaki — tegyük bolondokká ezeket a' vadfiakat; mondja nekik alattomban, hogy mi köztöttünk egy lunaticus van, ki meg tudja rontani az embereket.

Pötördi kendővel tömte száját, hogy nevetését elfojthassa. Soha ennél jobbat nem gondolhattak volna az urak; mert ezek, mint már mondám is, a' lunaticus diákok valósággal ördögnek hiszik; ha én ezt emlitem, még a' pusztából is kiszaladnak. Tudja mit az úr? — hasát tartva édes kacaj közt folytatja Pötördi az egészen magáévá tett tervet — minapában közölök, kit Palkónak neveznek, bizonyos ellopott tinókért Szabolcs megyei pandurok keresték, és csak épen egy mező-gyökerekből nagyra felnőtt zsombék mellé való ügyeelbúvás által mentette meg magát; mert minden csárdát és tanyát összeke-restek — adja át ezt az úr a' lunaticus szerepbe öltözött barátjának, 's ha el-mésen beszövi tréfái közé, tökéletesen czélt érünk; mert ezen eset említése által meg lesznek lepetve, az ámitást tökéletes boszorkányságnak hiszik.

VI.

Míg Gábor kívül Pötördivel korteskedett: addig mi is szöztük, fontuk az ármányt belül. — Vendégeinket tompa hallgatás lepte meg, olyan mint midőn nem ismert valami akar történni; mert Peti különös helyzetekbe tette magát, 's mesterségesen kiszámított arczvonásaival, ajkain el-elhaló képtelen mondásaival, kezde figyelmet ébreszteni.

A' vadfiak bámultak, röhögtek. — Isten áldjon meg benneteket czimboráim — köszönt — Miska; nagyot ivék, hogy szinte nyögött bele, — ejnye, bizony mind alusznak, micsoda hegedű ez? — kezébe veszi Miska a' guitárt — se vonója, se semmije mégis tud szólni.

Tedd le, pajtás, bizonyos mestersége van annak, majd inkább huzza a' Peti koma! — bosszankodva felkiált Palkó — hiszen már talpam is viszket a' sok pihenésbe.

— Csitt! — akárki vagy — síri hangon szólt Peti — hallgass, én álmodom; a' jövő éjjel Miskát és Örzsit megrontja a' gonosz lélek!

— Millyen az a' gonosz lélek? — lelkében megrázkódik Miska, Örzi pedig felsikoltva ölebe rogyik: jaj! hallja mi az?! — ugyan minek is hitt ide, szökjünk ki — én futok.

— Se nem lát, se nem hall. — Peti szemeit félelmesen forgatja össze-vont szemöldökével együtt — de azért szeme is van, füle is, mályvával, paréjjal él, hogy annál dühösebb légyen, — tanyája a' pusztai kunyhók környéke; zsíros bundában szeret alunni, — a' kit megront, olyan lesz, min kit a' görcs összeránt, száját füléhez rántja.

Iat izé, aztán, de mégis — no de — ugy-e nem igazán mondja, tekintetes uram? — Iszonyú zavar, rémülés közt kapkod Miska Örzsijéhez — czimborái társaikkal együtt egy szüglethez húzták magokat, egymást zúzva és törve; egyik sem akart szélső lenni.

Csitt, ne mozogjon kentek, — elrémült arczkifejezéssel szól Lajos —; mert most mindjárt gonoszabb lesz a' dolog; ha csendességben leszünk: meg lehet, egyikünket sem fog bántani, — piszt! mondom, — ujját feltartva álar-czoskodik Lajos —; mert különben ránk rohan, mint egy nilusi krokodilus, és összemar, vagy pedig bőrünket huzza le, és dudát készít belőle — mondom — meg se mozduljon kentek.

Rémítő kísértet, hova kell lennünk — kínos helyzetekben susognak a' sarok rabjai egymásnak — talán majd lecsendesítik ezek az urak — csak hallgassunk.

VII.

E' pillanatban lépett be Gábor koholmányaival. — Az istenért! felkiált — mit látok? mikor ütött ki az a' nyavalya rajta — végünk van — oda minden, egy kukkot se, atyafiak! — kétségbe esett, félelmes arczmutatással szölt a' magát tettető kalandhős — én hozzá megyek; meg hallgatom, mit csinál. Halljunk! — csendet parancsol az elrémülten visszalépő Gábor; — teli van varázslással, büvöléssel; meg se mozduljunk! mert a' Hortobágyba dobálhat bennünket. —

Peti ügyes fordultában átfutván szemével a' sorokat, mintegy elhaló lélek változtatott hangon szólni kezd: megverem az embereket, kik megboszantottak; téged Palkó az ellopott tinókért újra keresnek a' szabolcsmegyei pandúrok; ha újra a' törzs alá nem rejtéd magad, bizonyosan a' vármegye tömlöczébe kerülsz.

E' meglepő szavak hallására a' vadfiak félelme leirhatlen lett; tolongtak és sikoltottak; a' piros arcok sárgultak; a' nők félholtan estek rakásra; valószínű gonosz lélek, hangosan ordították, másképp hogy tudná ezeket mondani.

Peti, és mindnyájan, kendővel takartuk szánkat, hogy nevetésünk el ne áruljon bennünket. —

Most belépett a' kívülről hallgatódzó Pötördi! — Készen a' hús, legénynek; lehet enni; nagyon is elfőtt! — de a' vadsereg erre nem hallgatva, ész nélkül rohant, mintegy felbőszült gulya kifelé, 's Pötördi uramat rohantában kíméletlenül a' küszöbön túl taszítá, ki alatt szinte megrendült a' föld. —

Pötördi uram ott fekütt, mint egy ellenfél által elgázolt főkortes; a' pusztai fiai és leányai egymást zúzva és törve futottak rajta keresztül el az éj homályában uton és ut nélkül. —

Ez már sok, uraim — jajveszékelve szól a' föltápáskodó Pötördi — valamelyik ugyan ráhágott hasamra, 's sarkantyujával képem meghasítá — no de se baj, az urak barátságáért elszenvedem, legalább elmondhatom, hogy én is részt vettem benne, 's uraságtok éjszakája, rám nézve is álmatlan volt. —

C s u t h y Z s i g m o n d.

N É P R A J Z.

N.-V á r a d. Egyikében a' divatlapoknak szemére volt hányva városunknak, hogy kebléből, honnan annyi nevezetes író veszi származatát, olly ritkán akad hírlapi levelező; lehetne talán reánk alkalmaztatni ama' scythának a' hét bölcses eldicsekvő göröghez irányzott gúnyszavát: de mennyi nálatok a' bolondok száma! De mi azt nem tesszük már csak azért sem, mert nálunk érdemes férfiu-

val nem igen szokás dicsekedni, inkább találják sokan dicsőségüket az érdem legyalázásában; a' bölcsnek pelengérre állításában, 's ha a' pelengérből diadaloszlop válik, melyről az erény csak messzibbre ragyog, arról ők nem tehetnek. — Azonban az is igaz, hogy a' mi nyilvános életünk nem hasonlik tengerhez, melyet dühöngő szelek gyakran csapkodnak, melyben mereven sziklák tajtékzó hullámszökevények képeznek, 's hol áldott szigetek édes nyughelylyel kínálkoznak; felülete mindig sima, nem szolgálhat tehát művészi tollnak anyagul, fenekére pedig leereszkedni már bajjal jár, mire a' kényelem e' korszakában ritkán adja magát az ember. Pedig ha onnét nem csupa gyöngyöket lehetne is napvilágra hozni, lehetne más nevezetességre akadni mi a' fáradságot megjutalmazná. — Én nem kíméltem magamat, ime szolgálók, ha tetszik, avval mire a' mélységben akadtam. —

Fő nevezetessége Váradnak, mit minden geographiai kézikönyv említ, az hogy tulajdonképen négy városból áll, 's ez egyszersmind fő átká; ez lehetlenné teszi a' rendet, az igazságszolgáltatást, a' csinosítást; az érdekeket felosztja, a' kedélyeket egymástól idegeníti, irigységet, kisserű féltékenységet folytonosan éleszt 's táplál; 's nem engedi, hogy virágzásnak induljon, naponta inkább sülyeszti a' kisvárosiságba. Ha igaz, hogy sok szakács elsőzza az ételt, még inkább áll az a' szellemi eledelre nézve, melyeket az elüljáróságok készítenek, pedig Váradon több főbíró, albíró 's kisbíró van mint Bécsben 's tán Londonnak sem kell több; 's hogyan lehetne 16,000 ember közt annyi ügyes talpra esett, a' közönséges előítéleteken felülemelkedett férfiút választani, 's pedig évenként; mint mennyire nekünk szükségünk van? — Azonban milly túlságított követeléseik vannak a' mostani nemzedéknek! „a' miről apáink olly búsan szóltak“, hogy a' comoedia tönkre fogja tenni a' hazát, az már ki nem elégítené a' legszerényebb igényeket sem; pedig nálunk még nyoma sincsen a' színháznak, 's nem is emlékszem, hogy valaha ezen ügy komolyan szóba hozatott volna — de hol is hozassék? — A' katonavároson avagy a' talyigások gyüldéjében Váralján? Avagy az újvárosi eladósodott polgároktól telnek? — Pedig közérő, egybevetett vállak, mire nem képesek? Különben én csak példál hoztam fel a' színházat, mert, meglehet, hogy földieim Rousseauval a' színpad káros befolyásáról meg vannak győződve, 's tán azt a' hasznat sem elégeik, mit a' genfi polgár neki tulajdonít, hogy tudniillik, addig míg a' nézők színházban mulatnak, rosszabbat nem követhetnek el... 'S így erélyes centralis hatás hiányában minden létező jótékony intézet a' vidéki nemességnek, mely állandóul a' városban nem is lakik, köszöni életét. Igaz, nem könnyű volna ezen a' bajon segíteni; de hogy egészen lehetetlen volna, azt sem tehetjük fel, minekutána szilárd akarat hegylánczokat is el tudna mozdítani. — Másik fő akadály Várad felvirágzásának roppant terjedettsége. Legalább háromszor vagy négyszer annyi ember élérne rajta! Milly nehézzé válik ennyi töméntelen sok nagy 's kis utcákat kiköveztetni, azokat kivilágítani, bennök éjiőröket tartani! De a' miatt nem is csinosúlhat, nem épülhet, mert elegendő hely lévén, nem szükséges emeletes házakat építeni; olcsó lévén a' ház hely, minden mesterember vagy bármilly kis kereskedő szerez magának százötven váltó forintot telket, 300 v. forintot pedig vályogos kis házat építtethet. Innen is magyarázhatni azt, hogy a' fő két vagy három utcát kivéve, mindenütt a' házak becsben lejjebb szállanak, 's hogy a' lefolyt nyár alatt semmiféle építkezések nem történtek! Mivé lett Arad Váradhoz képest? egy virágzó, naponta növekedő arányban csinosuló 's gazdagodó kereskedő várossá! Kereskedő házai tekintélylyel bírnak az ausztriai főpiaczokon, hitelök szilárd alapokon nyugszik, 's az általuk felhalmozott kincsek áldást árasztanak minden osztályokra; azért sikerülhete nekik a' vetélkedő városokat minden alkalommal túlszárnyalni, azért nyerte meg a' váltótörvényszéket, azért fog ő minden alsóországi városoknál előbb bírni vasutal is, a' vagyonosodás ezen legbiztosabb

csatornájával. De nálunk miről tanakodnak annyi természeti áldás közepett, mire fordítjuk gondunkat? Tán azoknak kizsákmányozására? Jaj! arra rá nem érünk, mert csapás érte a' respublicát, enyészet fenyegeti, mert, oh nefandum crimen, zsidók pálinkát mertek mérni, bár azt nekik törvény nem tiltja; de a' városi statutum meg is engedi! — 'S a' váradi míveltség diadalt ült, mert erélyes akarát mit nem vihet keresztül; minekutána szövetkeztek, összeesküttek a' város javát szívökön hordozó polgárok olly lelkesedéssel, minőnek tanúja volt Angolhon a' gabonatörvények elleni agitatókor, kivítették hogy a' városi tanács eltiltotta nekik; — de ám „van bíró a' felhőn“ 's így még a' vármegyétől függ a' végzésnek megerősítése, mit szívből kívánunk, hogy más dologhoz is lehessen hozzá fogni. — Azonban — de a' többit máskor.

J á r v á n y i.

H A T T Y U D A L.

Éjfélt üt, körülem halvány mécs hinti világát,
 'S habzó bikkfa kulaes örködik álmom előtt.
 Egri piros nedvvel viselős szép mátká! ne könnyezz,
 Hogy koszorús hősöd pályafutása lejárt.
 Sírom ölébe rubint ajkad lángcsókja kíséren,
 És... no de balgatag én! mit nekem a' kimulás?
 Porhüvelyem csak amúgy pórén hamvadjon az Urban,
 Istenitált termő Mád kies orma fokán.
 Ott legyen üdvleldém, Bacchus szent lelke virasztván
 A' hív szendergő mámoros álma fölött.
 Majd ha viharszárnán beköszönt a' zordon enyészet,
 'S megjelen a' földön Gábor az égi követ,
 És elzengi ama' diadalmas „Surgite!“ jelszót
 Roma bitor nyelvén, 's tárogatója riad: —
 Ébred az ős viszhang, 's ekként veri vissza dörögve
 Harsány kürtje szavát: „Fel drusza, itt a' szüret!“
 Fidicinis János.

N E M Z E T I S Z I N H Á Z.

Semmi ujdonság. — Albóni elment. — A' vásár vége felé van. — Meg is látszik. — Az operák még mindig 4 akkora közönséget csinálnak, mint a' drámák. — És ez nem ujság. — Mult héten Hunyady Lászlót adták harminczadszor. — Még most is nagyszerű. — Hollós Cornélia gyönyörű magándalt énekelt benne, hangját nem lehet megkülönböztetni a' fuvolakiséretől. — Nem lehet olyan szépet mondani róla, melly felényire is szép legyen, mint a' valóság maga. — J o h a n n a és J e a n e t t e-ben imádták a' közönség Lendvayné ügyes játékát és Szentpétery hosszú kaputját. De jól is viselte magát benne. — E' darab után bámulatos szép tánczok gyönyörködtették a' közönség magas érzeményeit. — Egyike a' tánczratermett duennáknak ollyszerűen találta magát, equipirozni, hogy szemérmetes lélek minden evolúciónál leüthette előtte a' szemeit. — Csitt! fogd be a' szádat, ne légy nevetséges; a' színház nem erkölcsiskola. — Elég baj! — Nálunk a' ballettről csak Sáry Fannynak van fogalma. — A' hátunk mögött egy táblabíró csak azt emlegette: hogy ő Bécsben elefántokat is látott már tánczolni. — Hogy' juthatott illyesmi eszébe? Mi egyébiránt elhiszszük hogy látott; mi meg mást láttunk. — Fehér Lilla atyjá-

val együtt Debreczenbe ment vendégszerepelni. — Lendvay gyönyörűen utánzott egy nagyon ismert arslánt a' Zsidó előadásakor; ki ez arslánt soha sem látta is, ráismerhetett róla. m

MI HÍR BUDÁN?

— Híre sincs nálunk a' hírnek. A' mi volt is, elvitték Pozsonyba; pozsonyi levelezőnk pedig olly ennivaló fiú, hogy ez ideig egy drága betűcskétsem irt számunkra: — csókolatjuk érte. Mit csinál az ujdonságíró ilyenkor, mikor egyáltalában semmi sem akar történni a' nap alatt — de épen semmi? Elmondom egy végben, csak tessék lenni türelemmel, 's ha van a' fiatal nemzedék közt nagyreményű ifjú sarjadék, ki élte napjait e' magas pályára készül szentelni, vegye studiuma tárgyaul következő sorainkat, melyeknek folytatában őt beavatatjuk a' hírsinálás eleusi mysteriumaiba 's ha ezek nyomán sem fog híres emberré lenni: akkor átkozza meg sorsát és: menjen a' tengerre, — mert az ő születésekor nem mosolygott a' Musák tizedike — az ujdondászat.

— Legelső elmulhatlan tulajdonsága az ujdonságírónak: hogy ő mindenben tudjon hibát és kifogást találni; ha ezt elérte akkor, míg a' világ világ lesz, tárgyakból ki nem fogy. — Megindulhat reggel az ujdonságok hajtóvadászátára kezében izmos nádbotot, szívében a' haza és emberiség ügyeit viselve 's ekkép felfegyverkezve nyakába ölti valahány ákáczfautcza, retékutcza, tehén utcza, pity-palatyutcza, kétszivutcza 's több efféle emberifülsohanemhalotta-utcza van a' világon 's mint mézzel megrakodott méh, a' mezőről úgy fog ő üdvös reflexiókkal 's tán egyébbel is megrakodottan visszatérni ez ismeretlen földrészek tömkelegéből; a' közönség pedig hallani fog illetén dolgokat:

— A' budapesti kövezet impertinens járhatatlan. (Következnek az aphorismák és variatiók. Tetszésre bízatik.)

— A. kút lépcsőjén elesett egy szolgáló, összetörte a' korsóját, a' viz kifolyott, — a' gazdasszony fölpofozta a' szolgálót; minélfogva a' szolgáló kénsavanyt ivott és meghalt. — Tanulság: A.kút lépcsőire karfák kellenek.

— A' B. utcában a' fal mellett egy fél papucs elhagyott észrevétlenségben hevert — Tanulság: ez a' nemzet semmi figyelmet sem fordít a' régiségekre és az ereklyékre.

— C. utcza csatornáiban derék nád terem. — Tanulság: talán rákok is teremnek benne.

— D. városrészben 300 czégér lóg ki az utcára. (Erről komoly értekezést kell tartani.)

— E. utcában egy kapun át jajgatást lehet hallani. (Ki kell találni: hogy mit jelenthetett e' jajgatás?)

— F. utcza közepén egy nagy darab kő fekszik az útban, akkora: hogy csaknem elfogja a' kilátást 's szinte zöld a' régiségtől. — A' hatóságot meg kell érte feddeni: hogy miért nem viteti azon követ más helyre. Hátha az ujdonságíró equipageainak valamelyike neki találna este menni, 's eltörné benne a' kerekét?

— A' G. piacon egy szekér egy embert elgázoltatott. — Csodálkozni kell rajta, hogy nem az ember gázolta el a' szekeret.

— A' H. utcában ilyen és ilyen haszonbérbe-kiadást jelentő czédulák vannak kiragasztva: (írhat az ember, a' mi eszébe jut, ne féljen, senki sem fog utána járni.)

— Az I., K., L., M. és N. utcákban új házakat építenek (azért mondjuk: új házakat, mert a' mostani goth építészeti ízlet szerint egyszerre régi házakat is lehet építeni). Az ember egy úttal észreveheti: hogy ezen házakat nem ma-

gyar írók építtetik, hogy alakjuk hasonlik a' kalitkához , és magasságuk egyenes arányban van a' házbér magasságával.

— A' hídfőhöz is el lehet tekinteni, — refrain: a' révészek gorombák. Ez per se igen, csakhogy nem újság.

— Az újtéren is meg lehet jelenni. Lát az ember ugyanott háromszál frakkos individuumot a' fűzfa Thaliába orozva besurranni és írja: das Noththeater war zum Brechen voll; ez per se nagy újság, csakhogy nem igaz.

— Végig megy a' váciutcán, megszámlálja: hány magyar fölíratot talál a' boltok fölött, 's úgy találja, hogy Bécsben is többet találna, mint itt. Hát még Rio-Janéiróban? vagy Bethlehemben?

— Végig mehet az uriutcán, láthat nagy sereg fiatal embert a' kávéház-torkolat előtt; megjegyezheti: hogy az ácsorgás milly fontos hivatal, — 's kaphat ütlegetet.

— Következik a' nemzeti színház. Ez kövér falat. Mindig van rajta mit igazítani. Az énekesek rekedtek! A' dramai színészeket leli a' resthideg, az asszonyosságok capriceokban szenvednek, a' zártszéknyitó goromba filkó, a' páholyokban sokat tereferélnek mikor nem kellene; a' karzat szétbontja a' karzatot; a' sugó jól viseli magát, a' díszítmények Attila idejében festettek. Hát Y. úr darabját miért nem adják? hát X. úr darabját miért adják? Z. úr darabját miért adják mindig pénteken? Q. urat miért nem hagyják föllépni? W. urat miért nem kergetik el? S. úr miért hord quaeckert frakk helyett? V. úr jól énekel. Kár hogy Amerikába nem megy. Egy szóval: a' nemzeti színház megbecsülhetetlen cornucopiae az ujdonságíróra nézve, ha rovatgatni vagy dícsérgetni akar; ez utóbbi esetben egy úttal copia cornuum.

— Következik a' vármegyeháza. Eszébe juthat az ujdondásznak: hogy épen megyegyülés van, megdícsérheti érte a' tens karokat és rendeket: hogy a' beközelgő éhínséges téli napokra a' hús árát is fölemelték.

— Ezután elmehet az ujdonságvadász a' városházára, ott megtudhatja: hogy ez éjjel hány korhelyt fogtak be, hány házat törtek fel, hol és hányan verekedtek, kit ütöttek meg, kinek mijét harapták el, hol szándékozik Wassermeng sörfőző úr és Hergibtnichts lisztkereskedő úr négyemeletes házakat építeni? Kerzengrad és Bauchimkopf urak egészségesek-e? Springinsfeld úr kiegészített-e már hitelezőivel? Aufunddaron úr haza került-e már műutazásiból? 's több efféle országos dolgokat, mellyek igen érdekesek szoktak lenni, mint ezt tisztelt collegánk a' P. Z. is bizonyítja.

— Hátra vannak ezután a' museum, a' sétaterek, könyvnyomó intézetek, casinók, vendéglők, műkirakatok, fürdők, omnibusok, vaskocsik, bérkocsik, gyalogjárók és lovonjárók, eső és napvilág, mind ezekben találhat az ujdonságíró javítani, egyengetni, pirongatni, rendreigazítani valót eleget. Az elsőnél baj legyen az, hogy messze van; a' másíknál az, hogy szemetes; a' harmadíknál: hogy nem elég; 4-íknél 5-íknél: hogy igen drága, 6-íknél a' pompa, 7-íknél a' piszok, 8-íknél a' lassanhaladás, 9-íknél a' vágatás, valamennyínél pedig a' magyarságnak fogyatkozása. Mind ezeken az ujdonságírónak szent hivatása segíteni.

— Közben-közben megemlítheti: hogy itt meg itt a' mult héten békaeső volt. Akadni fog a' ki elhiszi.

— Szükség esetében jövendölhet is. Ha ollykor esizmadiát fog vele, se baj, megesik az okos emberen is; csak azt ne jövendölje, hogy decemberben a' narancsfák fognak virágozni, vagy hogy egy magyar író jószágokat akar venni, más minden beteljesülhet. Az ördög nem alszik.

— Színről színre ismervén minden irodalmi kapacitást, ellesheti: hogy ki miben töri most a' fejét 's ez által három czélt érhet el: — a' közönséget figyelemre gerjeszti trombitálása által, az írók kényszeríti tervének kivitelére; harmadik és főczél azonban az ujdonság.

— Ha némi összeköttetésre tehet szert a' vendéglők portásaival, a' főbb templomok sekrestyéiseivel 's nagyobb uraságok komornáival és komornokaival, megírhatja: hogy e' héten mely nagyméltóságú, excellentiás és nagyságos, tekintetes, dicsőséges és vitézlő grófok, hercegek és bárók 's több efféle lordok érkeztek meg városunkba? hányan mentek el viszont? hányan léptek az oltárhoz? kiknek kereszteltek? fiút vagy leányt? kik voltak a' keresztapák? nyszolyóleányok, násznagyok, vőfélyek? mi volt a' menyasszonyon? hány kocsi-val voltak a' vendégek? Hol voltak a' városban theaestélyek, mit ettek ittak bennök? volt-e muzsika is, tánczoltak-e? millyen viganója volt Cimbinelli kisasszonynak? hány tulipán volt Táritoppné asszonyság főkötőjén? hány itcze thea ivódott meg, mi evődött mellé? Mind ezekről az illető komornák és komornyikok pontosan fognak referálni 's az újságíró úgy fogja azokat előadni, hogy a' közönség egyenesen azon hiszemben legyen, mintha ő is ott volt volna. Per se — mintha az ember azért, mert a' pokolról ír, kénytelen volt volna a' pokolban lenni, sőt épen ez a' phantasia: olyan dologról írni, a' minek az ember színe világát sem látta.

Végezetre: ha a' dolgot másképp ki nem kerülheti, belekapcázskodik tiszteletreméltó collegáiba és nem-collegáiba (értve a' külföldi szerkesztőket); például most mindjárt kérdőre vonja a' 'Szemle' szerkesztőségét azon könnyelmű eljárásáért, miszerint a' Szigligeti-Hiador-pörben a' legegyszoribb felperesi vádra, a' nélkül hogy a' vádlott feleletét bevárná, ítéletet hoz; megkérdi a' tisztelt szerkesztőségtől: vajjon logikai értelmességnak, vagy keresztyéni jó-akaratnak hiánya-e ez? 's megengedi, hogy e' kettő közül választhasson magának a' piacere. — A' 'Pesther Zeitung' Albonit és Lindet gyalázza, jól teszi; ezáltal legalább kezünkbe adja eddigi és ezentűli ítéletének kereskedői mérlegét. Ugyanott valami Sterz vagy Smorn, vagy valami illyes lúdaprólék (junges Gansl) Hollósyról és Benyovszky-ról értekezik. Descende Philippe! mondja illyenkor az újdonságíró — non sunt hic ollae. — Erdélyi el akarja venni Vahot Imrétől a' 'Divatlap'-ot 's 'Honi lapokat' akar belőle csinálni. Az újdonságíró méltó sajnálatát fejezi ki a' dolog fölött. A' Constitutionelle egy angol dísz-ebédet írván le, a' granátalmát fenyőfatoboznak fordítja. Az újdonságíró nem győz hova lenni csodálkoztaiban: hogy az angolok még a' fenyőfatobozt is különös csemege gyanánt emésztik fel.

— Ha az irodalmi portyázás közben itt amott elvéte ügyes anecdotákra talál akadni az újdonságíró, azokat megszanja 's hogy el ne veszzenek, köpenyegje alá keríti, haza viszi, otthou új ruhát ad rá 's kibocsátja, mint tulajdon magáét. Ha például a' Faubourg St. Antoineban mr. Grandoreilleal történik valami: az újdonságíró átteszi az ubiquitas körülményeit Budára a' Ráczvárosba, mr. Grandoreillet nevezi valamelyik hitelezőjének, táblabírói csizmát huz rá 's kész a' fővárosi újdonság; a' ki nem hiszi járjon utána.

— Hátra van azonban még a' fekete-leves 's ez azon eset, mikor az ember saját tőszomszédjait rabolja meg. Kérül fordul, innen is egyet csíp, onnan is egyet csíp, 's azon veszi észre magát: hogy tele az udvara lopott lóval. Ha azután rajta kapják, meg sem ijed hanem úgy tesz, mintha nem is neki beszélnének. A' megkárosult fél egy darab ideig dül fül, zsörtölődik, patrolért kiáltoz; 's mikor látja hogy mind ez nem segít rajt, mit tehet jobbat? éjjel visszalopja saját travestált újdonságát.

— Ekképen élík a' világot Mesopotamiában. Nem is említve a' sajtó alól kikerülő hírdetését, melyek szinte a' journalistica villájára tartoznak. Sovány falatok az igaz; de azért falatok. Elolvassa őket három férfi, — a' szedő, — a' javítnok, — és a' szerző. —

— Már most térjünk komolyabb tárgyakra. Pozsonyban már áll az országgyűlés. Nádorul, mint ezt meggyőződéseink sejtelve előre monda: országosan dicsőített István főherczegünk választatott meg. A' megnyitás ünne-

pélyén ő felsége apostoli fejedelmünk magyar nyelven beszélt hű alattvalóihoz. Az ezen beszédet követett enthusiasmusnak, az egybehangzó pompának, ragyogványnak, díszmenetek és díszszónoklatoknak festését olvasóink kegyes képzelőtehetségeire bizzuk. Hogy e' hírnél örvendetesebbel már régóta nem kedveskedtünk, mondanunk sem szükséges.

— Az országgyűlési fiatalság egy része első nap mingyárt erélyesen fölépett — a' zsidócasinóban.

— Vahot Imre is fenn van, „Országgyűlési Almanach“-ot szerkesztendő. Lesz szerencsénk saját közremunkálásunkkal is előegíthetni korszerű vállalatát.

— Horváth Lázár, mint hírlík, nagy beteg Bécsben. Hogy már az utolsó kenetet is felvette volna. Neki még a' betegség sem kell, ha honi.

— Lewig kisasasszony, zongoraművész nő a' jövő héten hangversenyeket fog adni a' nemzeti színházban. Rég az ideje, hogy hangversenyt nem volt szerencsénk hallani. Szinte jól fog esni közönségünknek ez ügyes és széptehetségű művésznővel a' hangok világában találkozhatni.

— Egy úr a' minap megszólítja P—t, hogy írjon neki névnapí köszöntőt, illyet meg illyet, sapphicus versekben, cadentiákkal és acrostichonnal, hosszasága lehet másfél sing és egy arasz; piros papiroson. Gáspár napra. Nálunk még azt hiszik: hogy a' költő eszmadia, a' kinek az ember meghagyja: hogy neki mingyárt üljön le, mérje meg a' lábát, majd elküldi a' szárat, varrjon rá fejelést, bagariabőrből, magas sarokra, körülseges talpút, az orrát így meg így kanyarítsa ki, 's ügyeljen rá: hogy ránczot ne vessen, mert ha szorítani fog: hát visszaküldi.

— Gróf Teleki Sándor, a' kalandgenie, e' napokban párizsi utjából visszatértében keresztülutazott fővárosunkon.

— Lapunk előfizetői a' mai számmal veendik báró Kemény Zsigmond, az ismert regényíró és publicista arcképét. Ez arckép erősebb ajánlat ránk nézve, mint volna a' mi ajánlatunk ez arcképre nézve.

— Következő hírrel meg voltunk akadva, nem tudván, hogy a' budapestiek közé soroljuk-e, vagy a' külföldiek közé. Külföldről szállinkozik ugyanis hozzánk azon fenyegető hír, mintha bizonyos Herr von Petter nagy-nagy számú zongorákat szerzett volna össze Bécsben, 's utban volna velük Pest felé, itt „Privat-Concertsalon“-t alakítandó. 'S még hozzá azzal vigasztalnak bennünket: hogy ezentúl tényleg annál gyakoribb látogatásokat teendnek nálunk a' bécsi zenetáloktól. Köszönjük!

— Három oldalról is fenyeget bennünket a' veszély. Egyfelől a' cholera, másfelől az éhség, harmadik felől meg a' hangversenyek.

— A' budai hajógyárban „Komárom“ című gőzös épül. Fides penes-auctorem. A' Nemzeti Ujság kezdte hirdetni. A' mit ő tőle tulajdonítunk el, elővigyázatból, mindig előrebevalljuk.

— De hohó. Mást mondunk! A' komáromiak Új-Pestnél kikötöt szándékoznak tervezni, 54 ezer pftból kiállítandót. Bagatelle! Ennyi pénzzel tán egész tengeröblöt is lehetne ásatni. A' tiszaszabályozás is csak valamivel kerül többre. Híjába! Komárom városa, akárki mit beszél, nagy dolgokra született város! Bora! és czethalai világszerte híresek.

— Schedius Lajos, k. tanácsos, a' p. m. k. egyetem tanára, m. t. t. tiszt. t., 's több külf. t. társaságok tagja, mult héten élte 79-ik évében meghalálozott.

— Ismét új magyar folyóirat! A' magyar természettudósok jövő évben „Magyar Isis“ című divatlapot szándékoznak kiadni. Ha nem csalódunk.

— Megjelentek: Magyarország Primásai; irták Bartay Gusztáv és Ede. Áruk 4 huszas.

— Különös, hogy a' lámpagyújtogatók sz. Márton napkor olly utcákban házból házba is járnak borraivalót kérni, hol csak az egész utcában egyetlen egy kis lámpa — pislog.

M.

— Uj (de régi!) uszóiskola a' v—s utczában özv. B—y-féle házkapu előtt. M.

— Figyelmeztetés „Mátyás fia” ügyében. Meg vagyok győződve, hogy a' közönség csak mind a' két fél kihallgatása után fog itélni. Jövő december hóban, e' laphoz mellékletül, jelenik meg ez ügyben végirat om, melyben az egészet, nem összevissza kapkodva mint Zerffi, hanem természetes rendszerében adandom elő. Kimutatandom abban a' többi közt, hogy Hiador épen azon jeleneteket, melyeket Zerffi Mátyás fiában iparkodik kimutatni, nagy részint saját régibb műveimből merítette, 's néhol majdnem szóról szóra. Ki fognak abból egyszersmind tűnni azon hazugságok, ráfogások, fonáságok stb, melyeket Zerffi röpiratában elkövetett. Hiadort pedig még egyszer és utoljára felhivom, hogy adott szavához híven darabjait minél előbb nyomassa ki. Pesten, november 17én 1847. — Szigligeti.

— Felszólítás. Ismét beköszönt a' tél, ismét megjádul a' nyomor panaszos szózata, mert több keresetmód megszűnván, a' szegénynek több élelem forrása apad ki, 's így insége a' zordon évszakkal, 's főleg a' jelen drágaság idején mindig magasabb fokra hág. Ezért a' budapesti jótékony nőegyletek, mint a' lefolyt években, a' szükölködők némi felsegállítására önkénytes adakozásokat gyűjtendének a' szokott újévi tisztelgések megváltása által. Egy különös, e' czélra nyomtatott falragasztmányokban ki lesznek jelelve az adakozást elfogadó helyek. Budapestnek lakosai jótékony érzelmeikről eléggé ismeretesek, bizton remélhető: most sem lesz szükség serkentő szavakkal ébresztgetni részvétőket, 's elég lesz tudniok, hogy ismét szép alkalom nyílt a' felebaráti szeretet erényeit tettel is kitüntetniök. Budapest nov. 17-kén 1847. — Külkey Henrik titoknak.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

AMERIKAI KIVÁNDORLÓK. Senki sem tudja, idő jártával még mi nem lehet belőle. New-Yorkban egy kivándorlott lelkész most sört mér 's kisdédóvó intézetet tart; egy drámaíró pálinkát főz, egy előkelő családból származott szász báró borbély mesterséget űz, egy bajor dzsidáshadnagy szivarokat készít, egy dr. philosophiae kőművesi hivatalt gyakorol, 's egy berlini statushivatalnok cserzővarga.

BORNHEIMBAN kötélén tánczolóok vannak, kik kezeikhez lánczolt lábakkal járnak végig a' kötélén.

A' CONSTITUTIONELLE körülményesen leírva közli Pest megye ez idei követválasztását. Kezdenek bennünket észre venni.

Variatiók e' thema fölött: Extra Hungariam non est vita.

Extra Hungariam non est vita = Magyarországon kívül semmit sem tudnak rólunk.

. . . . . = Magyarországon kívül semmit sem adnak ingyen.

. . . . . = A' szolgabíró mingyárt nem szolgabíró, ha Magyarországból kimegy.

. . . . . = Az idegen népek nem tartják tiszteletben a' Corpus Jurist.

. . . . . = Magyarországon kívül nincsenek előfizetőink.

Na de hagyján! csakhogy Magyarországon belül fürödhetünk téjben vajban. Az zörgessen az ajtón, a' ki odakinn van; mi idebenn vagyunk. Keressenek bennünket, a' kik látni akarnak.

DÉLINDIAI EMBERFALÓK. Anderson beszéli, ki e' népfajok közt járt, hogy a' b a t t a h k, kik ellenségeiket meg szokták enni, legízletesebbnek tartják az olly férfi húsát, kinek a' haja kissé öszülni kezd, a' levágottakat elsőbb földbe teszik, 's ott tartják egy pár napig, ez által sokkal édesebb lesz a' húsok; ki legelőször fogja meg az áldozatot, joga van bele az első harapást tenni, csak amugy nyersen, kés villa nélkül. Szép volna, ha ez a' szokás nálunk is divatba jöne; a' szerkesztők egymást, az írók criticusaikat kapatosan, csizmástul megennék. Így igazán el lennének hárítva láb alól. Az ember naponként hallana illyesmit: E. és T. urak gyomortúlterhelésben fekszenek, nagyon sokat ettek K. és Cz. íróból. — Sz. drámaírók eltűnt, egyetlen megmaradt csizmaszár gyaníttatja: hogy criticusai által fellakomáztatott. — F. rendezőt a' titkos drámaírók elevenen elnyelték. — N. és G. urak, egyik az ellenzék, másik a' conservatív párt fő főnöke heves vitatkozásaik után egymást kölcsönösen megették, 's végre Z. úr criticus dühében maga magát tükörből megharapta.

DIÁK SZÍNŰ. Bécsben latin nyelven készülnek színi előadásokat rendezni. A' kitűzött mű Terentius „Adelfoi“ comoediája. Csupán a' női szerepek miatt vannak némi fennakadások.

DERSAWIN orosz költő pompás emléksobrát november 4-én leplezték le nagyszerű ünnepélyesség közt K a z á n városában. Még minálunk a' költők a' nemzet páriái közé tartoznak, köszönik meg, hogy eltűretnek. Majd másképp lesz a' dolog, ha mi is oroszok leszünk.

DUMAS SÁNDOR ismét új drámát írt, czíme: „Le chevalier d'Harmental“ a' mű két estére való. Szinte lefordítá Hamletet is a' Théâtre-Historique számára.

DIOGENA. E' regényt, — mint sub rosa beszélük, — Lewald Fanny írta. Benne H a h n h a h n I d a regényíró grófnő aristocraticus irányú parquetirozott, patschouliszagú írásmodora, finnyás külföldieskedése és excentricus önbálványzó musája van parodiázva. A' Leipziger Charivari haragszik e' parodiázásért. De csak a' Charivari ne haragunnék érte.

EGY FRANCZIA ÍRÓ, kinek neve nem igen ütött zajt az olvasó világban, sajátyszerű ötletre jött hogy középszerű regényének hírt és kelendőségét szerezzon. A' regény torzonborz volt gyilkosságokkal, házasságtörésekkel, méreggel, véres csontokkal 's több afféle romanticus paprikával, hanem azért a' tártárnak sem kellett; czíme ilyenforma volt „a' divatos Atridák“ történethelye Angolország. — Nemsokára a' regény világrajötte után egy párizsi lapban egy levél jön ki, állítólag Londonból, mellyben rútol panaszolkodnak: hogy e' regény durvaképen fedi fel egy előkelő angol család legtitkosabb családi viszonyait 's hogy e' család pört indítand a' szerző ellen, 's rajta minden áron boszút álland; itt következnek a' szerző melléknevei és epithetonai, mik épen nem a' leghízelgőbbek. E' levelet több párizsi lap átveszi, innen átfordítják londoni hírlapokba, ezek törlik rajta a' fejöket: vajjon mellyik lehet az érdekelt család? E' fejtörésben a' párizsi lapok is osztoznak, és szerző élete veszélyben kezd fogogni; a' francia lapok pártját fogják neki 's visszamennydörögnek az angol aristocratiára, az angolok még jobban mennydörögnek, szóval: kiút a' leg-tűzokádóbb journálháború. A' közönség ezalatt kíváncsivá lesz, olvasni a' regényt, melly ekkora hadviselésre alkalmat adott, az első, második, harmadik kiadást mentül hamarább szétkapkodják, ekkor sül ki: hogy az egész vaklármát a' szerző maga indította 's egy hang sem igaz belőle. Sic itur ad astra!

10,000 különféle versgyűjtemény van jelenleg Németország könyvárú-sainál kiadandó félben; nem nagy tréfa. Ez nálunk is megeshetnék, csak könyvárú akadna elég, a' ki kiadja, és közönség, a' melly elolvassa. Poéta, a' ki megírja, nem fog hiányzani. Hátha még politicus expectoratiókat kellene összeszedni.

Egy HALOTT MINT GYILKOS. Néhány hét előtt Gerdaun porosz faluban meghalt egy földmives, ki feleségével egyedül lakott kunyhójában. A' temetés idejéig, mint ott helyben szokás, feltették a' halottat egy a' gerendákról lelógó léczes alkotmányra. Éjjel az özvegy félvén egyedül hálai a' halottal, elment annak ugyanazon faluban lakó testvéréhez. Reggel haza megy 's kunyhóját nyitva, szekrényét feltörve 's pénzt elrabolva találja, fut a' mellékkamarába, hova a' halott volt téve. Az is eltűnt 's vele együtt egy pár oldal füstölt szalonna, a' pinczeajtó is be van törve. Gyertyát gyújt, lemeget 's mit talál? Két holttestet. Férje testvérét holtan a' férje mellett, 's szinte a' szalonnaoldalakat is. Nyomozódás után kisült: hogy a' sógor, mialatt az özvegy nála volt, betört ennek elhagyott házába, elrabolta pénzt 's ráadásul egy pár szalonnaoldalt is akarva jó módjával szerezni, fölmászott a' halottat tartó léczalkotmányra, mely nem bírva a' hármas terhet, összetört alatta, 's a' testvérek ráestek a' pinczeajtóra, az is keresztülszakadt, 's az önhatalmú örökös kitérte a' nyakát. A' holt ember illy borzasztóan védte meg özvegye jogait még holta után is.

HARAMIÁK a' Kárpatok között. A' minap egy bányabíró fiát löttek agyon.

JÓSIKA legujabb regényét „Jósika Istvánt“ Hofmann Károly fordítja németre.

KÉNÉGENY, mint cholera ellen szer. A' „Précurseur d' Anvers“ több eseteket hoz elő, melyekben a' cholera kiütésénél a' betegek a' kényégenyt magukba felszíván, 4--6 órai nyugott és igen mély álom után magukat a' betegségtől egészen szabadon érzék.

LINANOURE irlandi vár nem rég a' benne lakó grófnő vigyázatlansága miatt meggyuladt löpor által romba dőlt.

A' MAROCCOI CSÁSZÁR díjat tett Abdelkader követői fejére, minden fő 15 arany. Ez az ember nagyon drágán korteskedik.

NAGY KÁROLY császár hamvait meglelték az aacheni székes egyház egy rejtett fülkéjében, hova Barberousse századok előtt elfalaztatá.

— PAALZOWNÓ, az ismert és magyarra is fordított St. Roche és Thyrnau Tamás című regények szerzője, oct. 30-án meghalt.

IX. PIUS PÁPÁNAK emléket készülnék emelni Párizsban.

PÁRIZSBAN megtiltatott az arsenicum egyszerű árulása, csupán berlini késsel szabad lesz árulni: hogy rögtön rálehesse ismerni a' színéről.

A' RÓZSATÓ Déli-Amerika elvadult vidékein azon különös magiás hatással bír a' csónakokra: hogy bizonyos helyeken, hol a' víz sekélyes, az iszapos fenékre lehúzza azokat, csaknem ellenállhatlan az erő, mellyel azokat szinte megragadja. Többen villanyos jelenetnek tartják a' rejtelmes sajátságot.

STERNBERG új regényt írt. Címe: „a' sárga grófnő.“

— TINTAFOLYAM. Illyesmi fedeztetett fel Algier közelében. Nálunk nem volna fölösleges.

VASUTI LÓVERSENY. A' newcasteli vasuton egy szilaj paripa négy angol mérföld hosszat futott versenyt a' gözmözdönnyal.

VÉGRE a' criticusokra is rájár a' rúd. Gautier Theophile a' félelmetes bíráló vaudevillet szerzett, még pedig versekben „Pierrot posthum“ 's enceladusi bukással bukott meg. A' darab unalmassága pyramidalis.

WALLACE, angol zeneköltő, hat operát szerzett a' Conventgarden színház számára, kap érték 6000 font szerlinget. (Schönes Geld, mint az egyszeri nemzeti színházi választmány tagja mondá.)

WILL-FA. A' londoni czigányvajda nem rég halt meg élte 96-ik évében. NB. Soha sem volt bezárva.

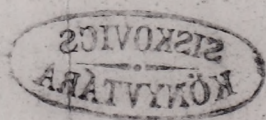
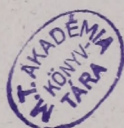

ÉLETKÉPEK'hez
Kiadja Fränkenburg Hs

1847

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

22. sz. — Nov. 28. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

EGER, nov. 19-én — Már csak egyszer emlékezzünk a' casinóról is. Ohajtottuk ezt messze időre elhalasztani; mit azonban most, minthogy erre megkérítettünk, illő körültekintések között kénytelenek vagyunk megtenni. Ezen előzmény után azonban senki sem higye: hogy mi erősen eltökéltek volnánk, valami fontos tévedést, vagy ha úgy tetszik: visszaélések titkát felfedezni; ehhez ha kedvünk volna is, már csak azért: hogy hátunk van, nem kívánunk nagy bölcsen hozzá szólni. Minden beszédünk egyszerűen tájékozó, legfeljebb ismertető lesz a' nélkül, hogy bárkit sérteni szándékunkban volna; mit, ha netalán mégis bekövetkeznék, tessenek elhinni: hogy az nem a' mi hibánk, hanem a' tárgyban feneklik. De ne vesztegessük az időt. A' casino elég tágas lakot tart, hanem annak tisztán tartására aztán senki sem ügyel. Tekeaszta kettő van, melyeken csak ritka eset, bármily rosszak is azok egyébként, hogy ne játszanának. A' vendéglős éppen ezért panaszkodik, mert a' conto nagyon nagy; mi nem lenne rossz, ha azt valakinek eszébe jutna fizetni. Minden magyar, 's eléggé sok német újságlapot hordat, melyek közül ismét igen ritka eset: hogy egy kettőt, csak egy feledékenységéből, valaki haza ne vinne, méltó bosszankodására annak, ki azt olvasni ohajtáná. Megtörténik az is sokszor: hogy egy uri egyén (igazi nevét nem tudom) valamelyik újságczikk után oda írja ezen szót: számár; mit (mint én hiszem) csak azért tesz, mert a' kérdéses czikk nem tetszik neki; mások azonban azt hiszik (mi én nem kívánok approbálni), hogy az a' fentisztelt úri egyén becsületes neve; 's sajtáságos tettét onnan vélik megmagyarázni: hogy mindenkép nevezetes ember kíván lenni. Ezért kár botrányt elkövetni, mert a' nevezetesség úgy is multhatatlanul meglesz, ha nem éppen abban az értelemben is, a' millyenben az kívánatos volna; miről azonban nem lehet tenni. De hagyjuk el ezen visszaélések további elősorolását, úgy látszik, egy szebb jövő derül a' mi casinónkra is, miután az 1848-ik évtől kezdve házilag fog kezelteni; 's a' jó rend, csinosság 's azon czélnek, melyért alakult, megközelítése végett, a' legnagyobb gond, erély 's kitűrés lesz fordítva. Mint halljuk, az ujdon kezelési tervet T. L. 's más hozzá hasonlók készítették, mit mi nem tudunk helyeselni. Az írótl 's criticustól mindig borsódzott a' hátunk. A' terv mind a' mellett jó lehet; az eredmény mindent világosságra fog deríteni. — Egy szomorú hírt kell közlenünk. Almásy Pál első alispányi hivataláról lemondott. Ez, úgy látszik, nem csak a' megyének, hanem különösen az ellenzéki pártnak is a' legnagyobb veszteség; minthogy ő volt annak lelke 's vezére. Mint halljuk: külföldre megy utazni. — Dobozy zenésztársasága itt volt, nagyon kevés pénzt vitt el. — Most már legnagyobb reményünk van a' vasúthoz. A' középponti vasút Kápolnának 's Szikszónak fogván építtetni, avval majd mi (azok kiknek pénzek lesz) városunkat rövid szárnyvonallal összekapcsolandjuk. Ez lesz megváltása Egerben. — A' szüret is elmúlt; bor csak volna, de sehogy' sem akarják venni. Azonban közeledik a' tisztujtás; van arra kilátás: hogy a' rossz bort eladhatjuk, minthogy a' jót magunk is megiszszuk. Különben a' szüret nem volt vig, bár az idő felette szép, meleg 's nyájasnak mutatkozott. Mi még is jól mulattunk. Olly magas hegyek közt voltunk, melyeknek csúcsai ködben fűdenek; ültünk bájos hölgy mellett, beszélve az életről, örömről 's talán a' szenvedésről is. Eszünkbe jutott, hogy nagy a' mulandóság, de mégis nagyobb az örökké valóság... Ebből azonban az a' tanulság nem következik: hogy a' szüret bennünket lefőzött, de hogy következik.... Az egészről csak annyi igaz: hogy mi a' lehetetlenség után sohajtozunk, szóval: álmodozunk.

M á r t o n.

SZ. FEHÉRVÁR. — Chiabay társasága rövidíti hosszú, unalmas őszi estéinket; mondom, nem mulattat, csak estéinket rövidíti. Igaz, hogy a' legújabb darabokat hozza szőnyegre; de czimeikben annyira eltorzítja, hogy a' szerző — különben nyomott szinlapjainkon — műve parodiáját vélné állani. Szuper a' társaság egyetlen egy fénye és Chiabayné; a' többi jó volna statístának — ez az én véleményem. Folyó hó 20-án adatott Bouquillon vagy Ez az a' pja, Szuper javára meglehetős közönség előtt; a' czimszerepben igen ügyesen forgott a' jutalmazott 's Chiabayné mint Lacourtandné, — hát a' többi? Benedek úgy forgatja szemét, hogy sokszor fejérén kívül mitsem láthatni. Szilvász Elíz kezeit vagdalja össze, Boháry pedig, ha gróf is, olly costumben jelenik meg, mint valamely vándorló mesterlegény; úgy volt ma is. 21-én Mátyás király és a' költő adatott Vahottól. Az előadás jól sikerült kivéven a' sugót, ki förmáliter elalut, 's a' színészek majd bele sütek. Jövőre többet.

K é k ü l ő S z a l a d á r.

GYÖR, november 23. Egy helyet mutogatnak nálunk, mögötte közvetlenül a' nagy laktanyának, melyről a' hívók szája azt mondja, hogy ott dolgozóház fog épülni, 's az eladott házhelyek közt a' nemes várostól e' végre tartatott volna fel ezen hely. — Megilletődtem pedig én ezek hallásán szívem mélységes fenekéből, nem mintha nem merném feltenni tanácsunkról ennek létesítését, — mert phantasiám elég merész röptű — de hatották rám a' tárgy komolysága és várható üdvös hatása. Mert valóban a' dolgozóházak az újabb kor humanus szellemének dicsőségére válnak, fáj télen át látni a' munka nélküliek éhes csoportját, kik bizony, mondom, nem mindig önvétükből tarisznyázzák el az istenadta szép napot, — például: hány napszámos talál foglalkozást a' hajókon, magtárakban, szerzéssel stb? Beálltával a' télnek megszűnik keresetök, ott nyomorog a' sokszor több tagu család kénytelen, 's mint mondani szokás: szükség törvényt ront, megragadják a' vég inségi jogot, 's lesz belőlök kártékony féreg a' társaság keblében; — 's ezért illetődtem én meg, 's azóta is, ha vándorutam erre hoz, mindig szent kegyelettel fordulok e' hely felé, melyen az idén a' szürszabók szárítottak és gazdálkodásból burgonyát termesztettek, 's hol valaha azon jótékony épület fog állani; az nem nagy kérdés: önkényes legyen e', vagy kényszerítő? azt mondjuk: mind a' kettő! elfér az egy házban; nagyobb az, hogy vállalkozó birja-e' vagy a' város? — Jo szándékból mondtam. — Posztógyárunk törvényszéki határozat következtében, jövő évben el fog adatni. Ha a' cholera nem jönne: egy kis lamen-

tatiót tartanék a' híres „szalmatüz“ felett; de mivel szomorkodnunk nem szabad, elhagyva e' tárgyat térjünk át a' színészekre, kik úgy is vigjátékokban legjelesebbek. Először is csodálkozunk azon, hogy az első bérletben a' biztosító társaság veszett, második bérletre még hihetőbb hogy veszteti fog, mert a' közönség igen gyérül; ezt azonban ne tulajdonítsuk színészeinknek, kik között több valóban jeles egyéniségeket birunk, — sem rosszul választott darabok előadásának, mert más éveken illy rövid idő alatt, ennyi új darabot sem kaptunk. De hát mi oka a' részvétlenségnek? azt ugyan magunk sem tudjuk; talán még nem is képes Győr illyen költséggel járó társaságot kitartani. A' karzat egyik vasárnap, mondják, megroppant. „Hazánk“ után mi is megemlítjük, hogy nem ártana megvizsgáltatni, a' mint megvizsgáltatott vala a' szigetbe vezető hid, a' komáromi eseménynek egy héttel utána, mert bizony borzasztó néző játék történhetnék itt is, 's ki ebben szenvedő szerepet viselve is nevetni tudna, az ne féljen a' cholérától. — Most mult vásárunk; sár volt, természetes, mert kövezetünknek eső sem kell, csak felhőt lásson, vagy kis köd szállja meg, még négyszögekkel rakott utcáink is sárköpenyt öltenek. Láttunk pedig sokat, nevezetesen: Büky Lászlónak, a' pünkösti királynak arcképét is, pompás kiállításban, felszerelve számos érdemrenddel; láttuk a' vidéki magyar urak különféleit — stb. stb. Most áll meggyűlésünk is, a' kedélyek eléggé felpaprúzóvák.

Irtó.

PÁTKA, novemberben. Egy éve lesz már, mióta Csipóvas János e' lapok borítékján igénytelen helységünkrol némellyeket elmondani jónak látott; szegénynek akkor majd a' torkára forrott, mert az akkori bíró, kiről megírta, hogy szüntelen a' korcsmában iszik és tánczol, manu propriáját majd a' képin hagyta, 's hogy a' róla elmondott tényt öklével nem czáfolta meg, csak azon mult, hogy Csipóvas Jánosra rá nem akadhatott. — Azóta sok víz lefolyt a' Dunán! a' civilisatio hatalmas lépésekkel ide is betoppantott; e' helység, melyben az enyém 's tied joga majdnem ismeretlen volt, melynek biráját csak még a' mult évben is falusi fiákeren — talicskán toltá haza a' kisbíró a' helység korcsmájából: most már a' másét tisztelni kezdi, 's a' szép rendnek örül. — A' dicsőség Seidl Pál tisztartó urat illeti, kitől mint jeles gazdatisztól is nem egy jó szokást sajátítottak el a' jobbágyságok. Lám! faluhelyen is megvan szép hatásköre a' munkás léleknek, nemcsak a' zöldasztaloknál! Ti idegen! szellemű tisztok, kik a' jobbágyot csak nyuzni 's megutálni tudjátok, kik átkozzátok a' törvényhozást, mely kezeitekből a' botot kivette, — kik okozói vagytok annak, hogy a' nép a' kaputosoktól bizalmatlanul fordul el, higyétek meg, hogy a' nép nem olly rossz, mint ti gondoljátok, erkölcstelenségének, bizalmatlan gyanuszkodásának nem mindig önmaga az oka; ha ti emberileg bántok vele, 's józan terveiteket nem durva parancsokkal veritek belé, hanem illő leereszkedéssel a' dolog hasznosságáról őt meggyőzni igyekeztek: higyétek el, a' nép a' józan szavaknak engedni fog, 's neveteket tisztelettel említi. — Nem hiszem, hogy egynémelly provinciai kis városba több lap járna, mint helységünkbe; jár ide: Pesti Hírlap, B. Híradó, Életképek, P. Divatlap, Prot. Lap, M. Gazda stb, miből megítható t. szerkesztő úr, hogy olvasni szeretünk, 's ezt teszünk is, és fellelkesülünk a' korszerű eszmék diadala felett, elszomorodunk a' csökönyösség, nemzetellenes demonstratiók, hidegség és részvétlenség felett; megeléjezzük a' jeles ész szüleményeit, redőkhöz vonjuk homlokunkat az irodalmi sületlenségek és botrányságok miatt, szóval: a' concentrált fővárosi élet bennünk valóságos apályt és dagályt csinál. — Ha végre az olvasást megadjuk: a' pagátot kergetjük, melyre a' kedélyes ispány úr, ha utol érheti akkorákat húz, hogy szegénynek ha érző és sipító tehetősége volna, akkorákat sipítana, hogy ha hetedhét országra nem is, de Pestre bizonyosan elhallanék. De legyen elég ennyi helységünkrol, melyről, ha így halad, nem sok idő múlva megíthatom, hogy itt a' harangozó is kotából harangoz, a' bakter (rikkanec) pedig kotából énekel, melyeket azután hangjegyekre letéve egy némelly lap számára műmellekletlenül igen szívesen meg is küldhet a'

K l a r i n é t o s.

NYILATKOZAT. Kees kemét, özntő 14-én. E' lapok 14. számában társasági körünket jellemző „Holdvilág“ rajzáért az érdeklettekől jutalmul — megdöngetést!!! nyerend. Nehogy mint azon czikk gyanított íróján az ige — „bot“ testté — „kékfolt“ váljék: szíves lesz a' t. szerkesztő úr bizonyítani, miszerint a' „Holdvilág“ nem én vagyok.*) Azonban ne áltassa magát V. G. azzal: hogy mi oklevelesek — szerinte nem is polgárok — hinnők a' kerek négy-szegnek általa lett feltalálását; mert hiteles kútforrásból tudjuk egy württembergi hutaművésznek hozzáánk vándorlási szándékát, ki szánakozva seres intézetünk hanyatlásán, felvirágzásáért teremteni a' 4-ik 's valódi Bürger-Casínót.

H a j a g o s s I l l é s.

*) Per se, hogy ön nem a' holdvilág.

Szerk.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

Nov. 28. Mari, egy anya a' népből.

Dec. 2. Rohan Mária.

— 29. Limburgi vár 1-ször és Szép molnárnő. — 3. 30 év egy játékos életéből.

— 30. Alvajáró. *)

Dec. 1. Bánk bán.

— 4. Bájital. A' budapesti jótékony nőegylet részére, bérletszünettel.

November 25-én Világ színjátéka a' adatott harmadszor. Füredy folytonos betegsége miatt az előbbi heti játékrenden kitűzött darabok nem adathatván, november 26-án L á z l ó p á s z t o r került színre, 's 27-dikére H u n y a d y L á s z l ó soroztatott.

*) Ha Füredy meggyógyul, B e n y o v s z k y adatik.

Landerer és Heckenast

könyvnyomdájában Pesten (hatvani-utca Horváth-ház) kapható:

TÖRVÉNYJAVASLAT
a' szab. királyi városok tárgyában.

Folio, 18 kr. pengőben.

Törvényjavaslat az ősiség 'sat. tárgyában.

Folio, 12 kr. pengőben.

Megjelent, és **Heckenast Gusztáv** könyvkereskedésében, valamint minden pesti könyvárusoknál kapható:

BALATONI KAGYLÓK.

Költeményfüzér

GARAY JÁNOSTÓL.

Nagy 8rét, finom velinen, czimképpel, borítékba fűzve 40 kr. pp.

 Vidéki könyvárusoknak 20% jutalékkal szolgál

A' SZERZŐ.

(Hatvani-utca, 586. számú dr Gebhardt-ház, 2. em. 9. sz.)

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros- és kiadónál váci-utczában 15. szám alatt és minden hiteles könyvárosnál kapható:

Státusférfiak'
és
szónokok' könyve.

Szalay László

által.

Teljes egy kötetben.

Nagy 8-rét. Pesten, 1847. Keményen kötve
5 ft p. p.STÁTUSFÉRFIAK'
és
SZÓNOKOK' KÖNYVE.

Szalay László által.

Új folyamat.

Nagy 8adrét. Pesten, 1847.

1-ső, 2-ik és előfizetés 3-ik füzetre 48 kr. p. p.

Publicistai dolgozatok

Szalay László által.

Nagy 8-adrét. Pesten, 1847. 2 kötet fűzve
3 ft. p. p.

(10)

BOLT-VÁLTOZTATÁS.

(3, 3)

JANKOVICS J. G. DIVATÁRÚ-KERESKEDÉSE

jelenleg váci-utca elején Mocsonyi-féle szögletházban, a' német színházzal átellenben létezik, és ajánlja egész ujonrendezett árutárát, mely magában foglal különféle **hölgyi divat-czikkeket**, úgymint: ruha-, felruha- és köpeny-kelméket, sima és bedolgozott orleans- és kásmér-szöveteket, úgy szinte nagy válogatásban levő

HÖLGYI NAGY NYAKKENDŐKET

minden nagyság- és minőségben; nemkülönben férfiaknak cravat-okat, selyem- és gyapju-echarpe-okat, selyem-, gyapju- és bársony-mellényeket legjutányosb áron.

 Az Életképek 21-dik száma mellett megjelent **b. Kemény Zsigmond** hivatalált arcsképe, valamint **Szalay Lászlóé** és **gr. Batthyány Kázméré** is kapható a' Pesti Hírlap kiadó-hivatalában.

A' SZERELEM MINT ERÉNY.

A' folyó évi „Életképek”-ben, az első fél év 3-dik, 4-dik, 6-dik és 7-dik számaiban, Berecz Károly közli gondolatjait a' szerelemről; a' 18-dik számban pedig, ezen tartalomdús cikkhez fűzi saját észrevételeit is Jenőfi, illy cím alatt: A' tiszta szerelem; 's végre én vagyok bátor igénytelen véleményimmal ezen jeles írókhoz csatlakozni, meg lévén győződve hogy, ha az emberi okoskodás végetlen feladatai közt csupán egy találkozónak is, mellyhez a' két nemnek egyaránt van szava, 's lehet sikeres hozzászólása, az a' szerelem volna. Habár másfelől azon véleményben, mintha ezen tárgy a' női érdekhez a' férfiúi fölött tartoznék, 's hogy a' való szerelemről fogalom főleg az elsőnél hiányzanék — mit pedig sok jeles írók kérdésen kívüli ténynek tekintnek — teljességgel nem osztozhatom; mert az elsőnek ellent mond maga a' nemi vonzalom viszonos természete, a' második ellen pedig bizonyít azon igen szomorú naponkénti tapasztalat, hogy köztünk a' szereteti erő, mind két nemnél, egyaránt fehér hollókénti ritka látmány; mert korunk művelődési arányzatában, a' szellem az anyaggal, az értelem az érzellemmel nem tart egyensúlyt, hanem alá rendeltetett; melly szív-fagyalaló helyzetünkben egyedüli vigasz, hogy a' benső éldelet ohajtása, 's a' szerelem elválhatlansága éltünk vég céljától, mélyebben gyököznek az emberi természetben, semhogy ne mutatkoznának minden időben erőteljes védői a' szívjogoknak is. 'S az olly szellemdús fölszólalások, minők az említett két cikk, annyi reménysugárok, ha nem is magunknak, legalább a' most fejlődő nemzedéknek, éltetőbb derületet ígérők.

Hogy az érzelmek, 's főleg a' szerelem, mellyben központosítvák a' többiek, értelmi bonezkésünknek nagy részben elérhetlenek, jól tudjuk; 's érthető ebből is, mikép azt inkább gyakorlatilag ismernünk mint elemeznünk kellene. Azonban, hogy felhozandó egyszerű észrevételeim

legalább érthetők legyenek, előre bocsátom fogalmamat a' szeretetről általában, 's a' szerelemről különösen.

Szerintem a' szeretet olly lelki vonzalom, melly által a' teremtes országában velem hasonnemű valamely lénynék vagy társulatnak létezésén eléggülést, közelében tiszta gyönyört, jólétén éltető örömet, 's ezen jólétnek magam általi tenyészetében magasztos élvezetet találok. — De ezen eredetiben isteni tehetség földünkkel érintkező üdvsugárainak végtelen színárnyékatai közt, különösen feltűnők: a' barátság, melly tiszta értelmében tekintve olly lélekrokonság, minőt több mint két egyén közt alig képzelhetni; — 's a' szerelem, mellyben ezen rokonszenvi viszony a' két nem közti érzéki ösztönnel párosul. — 'S meggyőződéseim szerint, ezen kétnemű vonzalmak közti legillőbb egyensúly jellemzi a' való szerelmet; 's ezen egyensúly serpenyőinek a' kisebb-nagyobb emberi gyöngeség s balfogalom általi jobbra-balra billenése alakítja a' szerelmi indulat azon különféle mutatványait, mellyek közt a' legtöbbek, ama' nagyjelentésű érzemény nevét fölötte méltatlanul viselik.

Én tehát az általános szeretetet úgy tekintem, mint csupán hason természetű lényekre vonatkozható érzeményt; mert, habár az életnélküli, vagy a' gondolkozó lénynék alárendelt eszméleti 's gyakorlati dolgokra arányzott vonzalmunkra is szoktuk alkalmazni ama' jelentékeny czímet, ez nekem nyelvhibának tetszik, miután a' szeretetföltételezi a' megértetés 's viszonzás lehetőségét; 's én a' csatlakozás ama' más nemét inkább nevezném kedvtelés-, tetszés- vagy legfőlebb gyönyörnek, mellyeknek bármellyike sajátja ugyan a' szeretetnek is, de nem maga a' szeretet. 'S ha hiúságom nem csal, csupán ezen kis módosítás különböztetvén értelmezésemet a' Jenőfi úrétól, fogalmunk úgy az általános mint az egyéni szeretetről alapan mind hármunknál azonegy; habár én biztosabbnak tartanám is a' Berecz Károlytól elősorolt kellékeket kevésbbé a' szerelemre, mint a' feljebbi fölfejtésem szerinti barátságra alkalmazni; 's tehát azon szenvedélyvihartól tiszta, de mégis különböző neműek közti, Berecz úrtól igen jól nevezett, meleg érdekre is, mellynek ezen író igen helyesen, a' zsöngekor arányában is nemesítő erőt tulajdonít. Ugyanis, azon legszívemelőbb kapcsolat is, mellyet én is meleg érdekeknek nevezek, mégis csak barátság; azaz: abba a' nemi vonzalom csak annyiban foly be, mennyiben a' férfiút és nőt egymástól különböztető sajátságoknak a' rokonszenv általi központosításába a' végzet olly kegyes mint böles intézete, az érzéki vágyak hozzájárulásán kívül is, leírhatlan bájt öntött; ollyat melly a' szerelmi élvezetnél kevésbbé túlragadó ugyan, de sokkal boldogítóbb, mivel sokkal biztosabb és békésebb; míg a' szerelemnek, mint főlebb is mondám, itt kisebb ott nagyobb, de sehol ki nem maradható egyik hatalmas eleme az érzéki inger. — Én pedig azzal tartok, hogy mikor erényre buzdítani akarunk, annak színeit olly életszerűen vegyítsük, hogy azokat a' majdani tapasztalat semmi részben meg ne tagadhassa.

Lehet hogy ezen őszinte nyilatkozatim női írótól fölötte anyagiaknak látszanak; mire bátor vagyok megjegyezni hogy, ha kirekesztő-

leg csak nőtársaimhoz szólanék, tőlök minden bizonynyal, a' szerelemre vonatkozólag is, a' szellemiségnek feltűnő túlnyomóságát követelném. — De úgy hiszem, minden hölgynek, ki hivatását fölfogni bírja, fölösleges azon figyelmeztetés, mikép az emberi anyagiasságnak bensőség általi megszentesítése főleg a' nőnek dicső feladata; babár ezen különböztetés a' szerelemrőli általános okoskodásban, hol a' két kebelből összeolvadó hevületet csak mint egyetlen lángot tekinthetni, legfőlebb mellékesen érinthető. — De mind e' mellett, fogalmam a' nemes szerelem magasztosságáról, 's hitem annak mindkét nembeni lehetőségiben, semmivel sem gyöngébb azon tisztelt írókénál, kiknek nyomán ezen próbámat megkezdtem; mert hiszen azon bensőség, melyet én barátságnak neveztem, 's mellyre a' Berecz úrtól fölhozott kellékeket alkalmazni bátor voltam, uralkodó eleme a' való szerelemnek is. — 'S másfelől, ha tekintem hogy Jenőfi úr az Abelárd és Heloiz közti viszonyt választá mintául, úgy hiszem: ő is mint én meg van győződve, hogy a' szerelemben a' szenvedély, mint a' vegyes természetű vonzalomnak a' gyarlóság általi túláradása, kimaradhatlan. Hol pedig szenvedély van, ott a' küzdelem, 's hol küzdelem van ott az ingadozás minden esetre elkövetkezik; de épen ezen kikerülhetlen belharcz előteremtője azon dicső erőfeszítésnek, melyet erénynek nevezünk. — Ugy van: a' való szerelem, mint hatalmas rugója az öntagadási készségnek, az emberi természet tökélyítését bámulandólag segíti elő. — Mikor pedig, mint szokott történni főleg a' szerencsés házasságban, a' szenvedély lecsilapul 's a' szeretet megmarad: akkor a' szerelem ama' többször említett meleg érdekke szelődül, melly aztán a' lehető földi boldogság megtörhetlen talapzata.

Berecz Károly a' tiszta szerelmet a' lélek míveltségtől elválhatlannak látszik tartani; 's miután ő míveltségnek nevezi a' romlatlan szívnek tiszta sejtelmét is, ítéletünk tökéletesen egyezik. Azonban, én ezen benső derületet inkább nevezném egyszerűségnek, olly értelemben mint ajánlta azt Jézus, mondván: Hasonlók legyetek a' kisdedekhez; — 's megint: Hálát adok neked, atyám! hogy elrejtetted ezeket a' bölcsesektől, 's megjelentetted a' kisdedeknek. — De mivel, mint Berecz Károly is megjegyzé, a' természettől fölöttébb eltávozott jelen állapotunkban, ezen eredeti tisztaszívűség alig képzelhető, én is úgy tartom, hogy mi már — mellőzve a' lehető kivételeket — a' végtelenség érzetével ellátott lényhez illő szerelmet, csak is míveltség útján nemesült szívvel éldelhetjük. De itt én a' míveltség alatt távol sem a' tudományok fölhalmozását értem — habár ezt is ott, hol a' hivatás nem hiányzik, nagy kötelességnek vélem — hanem azon léleknemesülést, melly szerintem a' feltűnő értelmi világultsággal igen czélszerűleg egyíthető ugyan, de ennél mégis sokkal becsesebb és szükségesebb; 's azon egyszerűséghez, mellytől eltávoztunk, fokonként visszavezet. — Az illy míveltségnek kútfeje a' minden hiúságtól tiszta igazságsovár, 's eredménye a' jóról és szépről legtisztább fogalom által öntudatos erénynyé magasult szívjóság.

Berecz Károly nevelési hiányaink miatt méltán panaszkodván, említi az aestheticai érzemények kifejeletlenségét is; 's ezen, lelkemben régóta jelenkező, észrevételnek bővebb elemezését bátor vagyok én is megkísérteni. — Fogalmam szerint a' széptannak két oldala van: benső és külső. Vagy inkább annak lényege, mely nem más mint a' tökélynek legtisztább eszméje, egészen benső 's olly lélektulajdon, mellynek a' külsőleges ugynevezett aestheticai esméretek legfőlebb jelképei lehetnek; de mint jelképek megmérhetlen értékűek volnának ugy használva, mint választékos virágokból izletesen fűzött annyi dicskapuk, a' nemesült érzéki gyönyörök bájillati közt, az erkölcsi szépség szellemlényének mennyébe iktatók. — De fájdalom! — tisztelet a' ritka kivételeknek — míg a' széptan külrsze nagy gonddal ápoltatik, annak benső jelentősége szóba sem jó; 's a' művészet, ezen isteni nektár, melly jól használva a' teremttől teremtményivel volna rokonítandó, a' hiúság-'s érzéki ingerlékenységnek mámor poharává aljasul, a' nélkül hogy ezen siralmas tévedést a' nevelők 's növendékek legkisebbé is sejténék. — 'S ha ez így nem volna; ha — mint érinti Berecz Károly is — az emberi szív természeti sejtelve illy módon el nem öletnék: akkor a' tiszta szerelem útja is legsúlyosabb gátkövétől volna szabad. — Ugyanis, azon örökös szerelmi csalódások, mellyek a' szerelem üdvé helyett a' kielégíthetlen vágyak poklába vezetnek, kevésbé tulajdoníthatók azon csáboknak, mellyektől leigéztetünk, mint saját gyöngeségünknek olly kecsék ellenében, mellyek közvetlenül érzékiségünkre hatnak, 's természetesen uralkodó hatalmat gyakorolnak olly egyéniségen, mellyben a' küldisz iránti fogékonyság rendén túl finomíttatván, a' hiúság 's anyagiasság korlátlan ösztönei, a' mesterség csábtükre által, szakadatlan működésben tartatnak, — míg a' benső szépséggel ismertető lelki szemlélet a' vakító csillámtól legyőzetett. — 'S ha szellemi fogékonyságunk az érzékinek így alárendelve nem volna, akkor Berecz Károlynak illy szavaiban: „A' meleg érdek mit egy szép 's erényes nő ébreszt bennünk, egy tisztátalan gondolatot sem tűrel lelkünkben“ — a' szót szép, fölöslegesnek tartanám.

'S ezekből következtetem, hogy a' nevelésnek mellőzhetlen földatáa volna, nemesak minden kártékony érintkezéstől megóni, hanem a' természet végetlen mutatóványainak, 's a' művészet akár gyakorlati, akár csupán eszméleti hatásának fölhasználásával, mielőtt késő volna, a' teremtés urától arra elkészített zsöngé szívekben, az erkölcsi szépségről fogalmat, lehető tökélyre segítni.

Héthygyi Erzsébet.

(Vége köv.)

EGY KASTÉLY AZ ERDŐBEN.

Novella. (Vége.)

III.

Pozsönytől éjszak felé, mintegy jó napi menetre áll L . . . . falva ama' szerény falucska 's mellette az erdőben a' kastély, mellyet az öreg gróf, Albrechtnek átaladott.

Ezen kastély az építészet mesterségének egyik legsajátosabb monumentuma. Egy otromba vastag fal, melly a' homlokzatot alkotja, földszintén három, és három ablak között a' bejárás; az első emelet hét széles négyszögű ablak, s az ablakok körül czifrázatok, mellyekre még nem találkozott ember, ki azokat látva halálra ne nevetett volna. A' faragványok humoristicus kirugásai közé a' legcomicusabb kifejezésű alakok jutottak, az épület szemet mereszteni s rettenetesen görbe száját látszott a' nézőknek mutatni; hasonlott egy iskolamesterhez, ki nagy karika szemeivel, de egy szersmind mérgeskén kipödrött bajuszokkal rá rivalkodik a' lármázókra.

Az építész a' világgal hatalmas gúnyt akart üzni vagy, mi inkább valószínű, művészi elbizottsággal nagy komolyan és szörnyű arrogantiával valami új és eredeti építészeti stylt akart alapítani.

Mind a' mellett azt kell hinnünk, hogy a' kastély egykori tulajdonosa az épülettel teljesen meg volt elégedve, a' mennyiben jónak vélte ezen gyönyörűséges építészeti modort még tovább terjeszteni.

A' kastély egy szikladomb alá támaszkodott, a' domb eleje az épület egyik szárnyánál leszállott egész a' ház tetejéig, s e' véletlen a' tulajdonosnak azon merész eszmét sugallá, miszerint igen szép és igen jó volna e' dombra még egy szobasort emeltetni, mi által aztán a' kastély távolról két emeletesnek fogna látszani.

E' terv nem sokára valósítva lett, a' felső szobák hasonló minta szerint odavonúltak a' dombra, jött reá egy hatalmas francia tető s egy pár apró torony. Már most ha hozzá gondoljuk a' számtalan javításokat, a' sok félbe maradt részeket, s azon toldatokat, mellyeket a' szükség parancsolt oda ragasztani, nem voltunk túlzók, állítván, hogy még ember nem találkozott, ki e' kastélyt látva halálig ne nevetett volna.

Végtére azonban az egészben mégis volt egy szép eszme. A' felső szobák ajtai a' domb tetejére nyíltak. A' domb tetője pedig vidám és barátságos mező vala, egy legnyájasabb rét, mellyet minden oldalról leg-sötétebb erdő partja vett körül.

A' ház homlokzata felől a' kilátás messze láthatárra a' sík földekre terjedt ki.

Ezen ablakok egyikénél kis asztalka mellett, elfoglalva finom női dolgozatokkal ült két fiatal hölgy.

Adél és Rose.

Mindkettő szöke, s kékszemű. Adél fehér, Rose halavány piros öltönyt viselt.

E' két nő testvér volt. Adél Albrecht gróf neje, kiket a' falu hallgatni tudó lelkésze a' kastély kápolnájában adott össze.

Az olvasó annak okát: hogy Albrecht gróf minden alkalmat, mellyben az öreg gróf Clotilde hercegnőről szólhatott volna, kikerült, úgy hiszszük, maga is illyesmiben kereshette.

Itt vagyunk az erdő közötti kastélyban, egy csinos szobában, hol a' világtól elrejtve e' két hölgy lakott. S kik ismerni akarjuk e' hölgyeket, épen a' legszerencsésb pillanatban érkezénk ide.

Adél's Rose a' sejtelmekről beszéltek. Tán dőreség's bohóság az egész; de mégis olly sok érezni tudók előtt kedves és érdekes.

— Lásd, Rose, te nem akarsz nekem hinni; de én már meggyőződttem arról, hogy a' hányszor ő jött, én azt mindig előre érzettem, olyankor te is mindig vettél rajtam valami különöst észre. Ha ő jön, azon nap időközönként valami csodálatos álomszerű gondolat játszik velem. Akkor, ha másra gondolok, vagy te nekem valamit elbeszélsz, valamit olvassz, figyelek rád, figyelek, egyszerre csak azon veszem észre magamat, hogy előttem megint azon kaczerkodó kép áll, mintha valaki arra emlékeztetne, hogy engem még ma egy nagy öröm vár, 's én nem tudnám: minő öröm lehet az. Minél messzebb voltam ezen eszmétől, annál erőszakosban érzem magamat visszarágadtatni. Azon napokban véletlenül látom őt az útban, ismeretes fák, hidak, fordulatok rajzolódnak le előttem, pedig tudod, mi e' helyre viharos éjben a' legsűrűbb sötétben érkezénk.

Rose, ki mindenből tréfát és pajkosságot szeretett csinálni, testvérenek illynemű képzelődései iránt kegyelettel viselkedett. Eszébe jutott ugyan, hogy sejtelen nem létezik, hanem, hogy a' mitől félünk, vagy a' mit remélünk, mindig arra gondolunk, később aztán az eredmény bekövetkeztével előbbi reményünket's félelmünket sejtelennek nevezzük el.

De minek zavarná meg testvére gyermekies mennyországát.

A' grófné kitekintett az ablakon:

— Csak azon erdő, az ne volna ott. Az utnak egyenesen kell dél felé mennie, 's ha azon erdő ott nem volna, a' közeledő kocsikat akkor meglátnók, midőn még a' távolban nem nagyobbak mint egy pont. Aztán ezek a' mi erdőink olly szokatlanul sötétek, a' fák között olly ünnepléyesség uralkodik mint egy kriptában, én alig merek ott szólni -- valami folytonosan suhog, még akkor is, midőn egy levelet sem látok mozogni. Ha köd lepi a' tájat, vagy a' napot felhők takarják: ezek az erdők egészen feketék lesznek, a' koronák sűrűbben állnak össze, 's innen fölülről úgy látszanak, mintha hullámsani akarnának.

— Ezeket ne nekem mondd, Adél -- ha én neked volnék's ezen erdők nekem nem tetszenének: egy szavamba kerülne, 's férjem az egészet kivágná.

— Hova magyarázod szavamat. Ki gondolna illyesmikre. Azt ő előbb megtehetné, hogy az utat arra fel a' dombokon huzatná keresztül. Mennyiről meglátnám őt, midőn jönne. Én ezt egyébiránt soha se fogom neki megmondani; de ha magától eszébe jutna, én határtalanul boldog lennék. És meglásd, ez meg is fog történni; mert mi eddig még egymásnak minden legtitkosabb gondolatát eltaláltuk. Én soha se mondtam neki, 's ő a' kert utait, melyek a' sűrűben vesznek el, egészen kifehérittette. Soha sem említettem: 's ő a' kerti tavakba hattyúkat hozatott. Soha sem kértem: 's ő a' mi hálószobánk ablaka alá egy zajos szökőkutat vezettetett. Te tudod, hogy mind ezek gyermekeveim óta legkedvesebb eszméim. Azonban viszont én is eltalálom azt, mit ő szeret. Ő soha sem jelentette ki, de bizonyosan tudom, hogy szeretí, ha én mindig fehér ruhában já-

rok, ha hajam közé egy még nem fakadó rózsabimbót tűzök, ha nyári napokon, széles szalmakalapot teszek fel, kimegyek vele sétálni, enyelgni kezdek, elfutok 's ő engem elfog.

Itt aztán egy időre a' beszéd folyama félbe szakadt.

A' nap lenyugvóban volt, a' kastély fehér fala az erdők árnyéka alá süllyedt, a' vidék fölé egy hosszú fátyol emelkedett fel: az est köde. A' színek egymásba olvadtak. Az utazó szemei elől, ki a' kastélyt távolról látta, ezen egyetlen iránypont is széteszlott.

A' szoba sötétülni kezdett, az ablak magas keresztjei fekete színt kezdtek magokra öltetni, a' két hölgy merengni látszék. Adél tekintete határozatlan pontokon látszot eltévedni. Rose testvérét nézdelé.

A' hosszú csendet végre Rose szakítja meg.

— Nem mondanád meg nekem, Adél, miről gondolkozol most?

— Mindenről. Egy perc alatt egész életem a' leghivebb rajzokban vonult el előttem. A' mi gyermekkorunk, anyánk halála, azon idő midőn Albrechtet először láttam, midőn alkonyatkor hozzánk járogatott, midőn olly régen szerettem már őt a' nélkül, hogy neki megmondottam volna; midőn ide jöttünk, atyánk elkísért 's ismét visszament; midőn Albrecht olly komor volt, 's én kitaláltam, hogy az ő kívánsága az: míg az öreg gróf él, addig a' mi egybekelésünk titok maradjon. — Most pedig legutoljára midőn megszólítottál, hirtelen ismerős hangot hallva azt gondoltam, hogy ő jön.

— Hogyan, Adél, 's te ma is várnád őt?

— Miért ne?

— Most midőn olly rövid idő alatt háromszor is itt volt; a' mult alkalommal pedig olly sokáig hírét sem hallottuk.

— Azalatt ő a' királynőért harczolt az ellenséggel. Most fegyverszünet van; míg ez tart, gyakran el fog jönni, azért én őt ma is várom.

— A' mint gondold. Hanem engedj meg nekem egy tréfát. Tudod, én szeretek bohóskodni; ha te már előre tudsz mindent, mondd meg: voltak-e ma előérzeteid arra hogy férjed eljövend.

Adél a' kérdésre megilletődöttnek látszék 's feleletében komolyabb vala, mintsem azt a' kedélyes modoru kérdés igénylél.

— Lásd, Rose, az előérzet intése a' természetnek nem azon ajándéka, mellyel könnyelműen játszani lehessen; ha mi az előérzethez merész kezekkel nyulunk, ollyan mint azon átlátszó köd, melly hajnalban a' bokrok felett szállong; de mellyhez ha közelgetsz, el fut, elenyészik. Az előérzet homályos és határozatlan, ollyan mit egykor jobban tudtunk de már elfeledtünk; ha illy alkalommal csak annyi jutna eszünkbe, hogy ez tán előérzet, már nem az volt.

E' perczben az ajtó megnyílt. Egy leányka jött be 's az asztalokra égő lámpákat tett le. A' nők ülő helyeikből felkelének.

— És most mit tegyünk? kérdék egymástól — folytassuk munkáinkat?

— Minden esetre, a' mellett ugy is ez a' mi egyedüli multságunk

— Az igaz; de nem találod-e te azt történetesen különösnek hogy mi, kik a' világtól elzárva vagyunk, kik semmi újat nem hallunk, még sem fogyunk ki a' beszéd tárgyából?

— Én abban gyönyörködöm hogy te boldog vagy.

Adél kissé megrettenve nézett testvérére.

— Sőt néha arról is gondolkozom: lehet-e halandó boldogabb mint te vagy, Adél.

— A' te itéleted engem igen megnyugtat. — E' szavakat a' grófné igen halkán mondá.

— Szeretsz, 's szeretettel.

— De ha egyszer boldogtalanná lennék: akkor a' földön én lennék, ki legtöbbet szenvedne.

— Te boldogtalan? az nem történhetnék meg.

— Ki tudja? De még nem is tudod: mi mindenfélek jutnak nekem olykor eszembe. Halld csak. Nem régen történt. Ültem a' tükör előtt. Betty a' hajamat rendezte, egyszer előttem olly különös- és megfoghatlannak látszék az, mit minden nap teszünk: hogy az emberek hajaikat hófehérre porozzák be. Néztam a' tükörbe, 's én ott perczenként öregedtem, vonalaim elváltoznak; mintha már egykor előre tudtam volna, mint fognak vonalaim öregekké fejlődni, épen ugy történt. Ekkor aztán lelkemre a' legnyomasztóbb fájdalom szállott; éreztem azonban, hogy ezen fájdalom nem ismeretlen előttem, egyszer ketten éreztük azt, csak hogy kisebb mértékben. Nem tudom, fogsz-e emlékezni rá, midőn egyszer egész nyáron át folyvást esett az eső, 's midőn végre kimehettünk a' mezőre, olly szép idő volt; de a' legbágyadtabb szellő megemlékeztetett, hogy a' szép napoknak vége, itt az ősz, 's ismét tél lesz, mikor még nyár sem volt. Ekkor mi csendes fájdalmat éreztünk mindketten; nem tudtuk ugyan érzéseinket kimagyarázni, de egymást azért tökéletesen megértettük.

— 'S az ilyenek téged szomoríthatnak? Arra a' gondolatra jössz, hogy egykor megszűnnél boldog lenni.

— Még nem mondtam el mindent. Azt vettem észre, hogy az én vonalaimnak felettébb nagy hajlamuk van a' kora öregséghez.

— Menj, képzelősködő vagy.

— Azóta nem örömet nézek a' tükörbe. Különösen este soha sem. Lámpafény mellett a' tükör, ha nő tekint bele, mindig a' jövődöt mutatja. Engem olly haloványnak, csendesnek és félénknek mutat, miként a' mesében a' lánykák, kik esküvőjök napján halnak meg, 's menyasszonyi ruhájokba eltemetve éjjelenként kiszállnak koporsójokból. Meglásd, nem sok idő telik el, 's én valamennyi tükröt fehér függönnyel takartatok el, miként szokás, midőn halott van a' háznál.

— Te csak mindig a' régi Adél vagy.

— Engem az efféle gondolatok óráig képesek elfoglalni. És te soha sem dolgozsz olyan dolgokról, mellyek természet felettieknek látszanak. Ha én nagyon szépeket akarok gondolni, azt képzelem, hogy a' nő

teljes életében vidám, ifju és szép marad, férje vele hosszú időig boldogul él; ha pedig a' férj hófehér, gyenge és öreg lesz: még egy ideig hű leányaként ápolja őt; de végre a' nőt kimagyarázhatlan vágyak lepik meg, lelke más hazákra ohajt átröpiülni 's csendesen fájdalom nélkül meghal, férje eltemeti, sírjára követ tesz 's a' kőre reggelenként friss virágokat, aztán nem sokára ő is megszűn élni 's egy szebb hazában ismét feltalálják egymást.

E' perczben miként földalatti mennydörgés hallatszott a' kastély vas-kapujának megnyitása.

— Ez ő . . . ez ő! kiálta egyszerre a' két nő 's néhány percz a' legfeszültebb várakozás 's ezer szívdobbanás között múlt el.

Még néhány percz . . . úgy látszott, hogy azóta a' megérkezett a' lépcsőkön felfutva a' hölgyek szobájába juthatott volna.

— Még sem nyílnék az ajtó?

Adél halavány lett. Végre mégis közeledék egy csendes lépés.

— Ez Betty. . .

Most azonban bocsánatot kérve az olvasótól, elbeszélésünkben kevéssé vissza kell mennünk.

Albrecht elmenetele után az öreg gróf szótlán lett, nem akart senkit magánál elfogadni. Ugy vette észre, hogy az idő mellyben el kell ismernie azt, hogy meg van bántva, nincs épen messze.

És körülbelül azt, miként állanak Albrecht a' dolgok, sejteni kezdé. Az emberek midőn valakit éveken át ámitanak, többnyire a' szemet szokták megcsalni. Minden igyekezetök oda központosul, hogy másoknak láttassanak mint a' millyenek valóban. Péter gróf csak a' tettekből vonhatott következményeket, ezek pedig magokban pusztán jobban harcolának Albrecht ellen mint akkor, midőn szép szín és ügyes modor takará azokat.

Ama' rejtelmes két ízbeli elkésés, a' jelen, minden marasztás ellenére történt, kora elutazás, különösen pedig a' tervezett házasság elleni, csaknem szóval kifejezett idegenkedés a' grófban különféle gyanúkat ébresztett.

Mindenekelőtt a' gróf azt szerette volna tudni: hol töltötte az ifju azon napokat, mellyekről senkinek sem számolt, 's vajjon e' perczben nem ismét oda sietett-e, minthogy a' fegyverszüneti szabadság még néhány napot enged.

Hogy az erdei kastély e' rejtelmes helyek közül leginkább gyanús lehetett, azt a' gróf példálózgatásaiból már tapasztalhattuk.

A' gróf feltevé magában, hogy a' dolgot abban nem hagyja; de ellenkezőleg kémkedni sem fog, mert ez által elismerné azt, hogy emberei, kik őt környezik, őt csalják, 's magokban lassan nevetnek.

A' helyzet, mellybe őt haragja és büszkesége hozá, iszonyatos kezdett lenni, sok erejébe került, hogy magán uralkodni mégis tudott. — Azért hallgatott, elrejtett de eszében tartott minden előadott körülményt, legkisebb utbaigázító jelt, vagy csak szavat is — ha egykor aztán azok, kik őt

ámítják, bátrabbak és elbizottak lesznek, az elsón ki elárulja magát, boszszút fog állani.

Ez alatt néhány nap eltölt. Egy este a' gróf parancsot adott, hogy más nap reggelre az utazó kocsi készen álljon, 's a' legjobb lovak legyenek befogva.

A' hír, hogy az öreg gróf utazik, még e' nap elterjedt a' pozsonyi körökben.

— Az ugyancsak gyönyörű dolog lehet, ha egy vak utazik — mondanak sokan — mintha neki nem volna mindegy: itt vagy ott, éjjel vagy nappal, ki legfőlebb csak a' kényelmet képes élvezni.

A' gróf kocsija azonban más nap kiment a' palota kapui alól, 's a' városból kiérkezvén a' parancsszóra éjszak-keletnek L . . . . falva felé sietett.

Péter gróf a' tájakat az idő mértékével nézte. Felmerültek képzeletében a' szép mezők, a' hosszú síkság, nyugatról az éjszakra huzódó pozsonyi hegyek . . . a' ködök közt fehérülő Vöröskő, hol mint mondják, ma is kísértetek járnak. Az állomásokból tudta, hol látszanak meg először Nyitra megye híres hegyei a' Zobor és Tribecs, képzelé a' kis körbe vonuló apró királyi városcákat, a' széles e' világon legsodálatosb tornyokkal megrakott Nagyszombatot; tudta mikor érkeznek Galgócra, hol a' Vág híres szépségű völgyének tájképei kezdődnek.

Itt tér el az út a' legunalmasabb 's árnyéktalan hegyek közt L . . . . falva felé.

Alkonyat felé a' hegyoldalba építettett kastély meglátzott; azonban mikorra oda érnek, késő este lőn.

A' mint a' kocsi kiért az erdő közől, a' keményebb út a' gróffal azonnal tudatá, hogy a' kis nyílt téren vannak 's előttük áll egész alakjában a' szerencsétlen építvény.

— Hány ablak van kivilágítva — kérde a' gróf.

— Két helyen van világítás. A' föld szintén a' kapu mellett 's a' második emeletben a' két középső ablakban.

Ekkor történt, hogy Adél és Rose csendes beszédei közben mint földalatti mennydörgés hallatszott a' kastély vaskapuinak megnyitása.

Beérkezvén a' kocsi a' kapu ívei alá, a' kastély szolgái mind összefutának. Egy pillanat alatt a' folyósók ki valának világítva.

A' házfelügyelő sietett a' kocsi ajtaját megnyitni, 's az érkezőt kiemelni; azonban képzelhető, milly nagy volt megütődése, midőn Albrecht helyett az öreg grófot pillantá meg.

— Ez ugyan csak különös dolog ám, gondolá magában — mi az ördögöt jelenthet ez? . . . Megvallott volna a' mi urunk mindent a' grófnak? Hogy' viseljem magamat. . . . Erre a' rettenetesen váratlan történetre egyáltalában semmi utasításom sincs. Mindenek előtt azonban figyelmeztetni kell a' grófnékat.

A' gróf ezalatt bevezettetett az épület' belsejébe. Ugy látszott, a'

gróf itt tökéletesen tudta a' járást; egyik karját vezetője kezébe tévé, bátran indult a' lépcsők felé, tudta mikor kell fordulni. A' lépcsők után egyenesen ment a' folyósón át a' főajtóhoz, mely a' nagy terembe vezetett. E' terem a' kastély első emeleti hét ablakjából kettőt foglalt el, de azért nagyságával vetélkedett akármely úrilak termékével.

-- Minden a' régi rendben van . . . nem történtek változtatások?

— Még minden úgy van, mint akkor, midőn nagyságod legutoljára volt itt. Ez itt a' nagy terem. Innen balra is jobbra is két szoba van. Ezek közül bármelyik szolgálatjára lehet nagyságodnak.

A' gróf felelet helyett jobbra ment. A' házfelügyelő megnyitá az ajtókat 's bemenvén az épület szegletszobájába, az öregot egy karszékre leülteték.

— Hány órára parancsolja nagyságod a' vacsorát felhozatni ?

— Mentől előbb.

— Egyebet e' pillanatban nem méltóztatik parancsolni ?

— Ön a' házfelügyelő ?

— Nagyságod szolgálatjára.

— Ha jól emlékszem, önnek neve Stark. . . .

— Igenis, nagságos uram.

— Születésére . . . cseh.

— Nagyságod mindenre emlékezik.

— Először is . . . van ezen szobában jó ágy? . . .

— A' legjobb, nagságos uram; hanem a' tulsó oldali szobákat jobban ajánlanám. . . .

— Tegyük közelebb hozzám az asztalt.

— Nem parancsolja nagyságod, hogy valaki bejöjön olvasni . . . az én fiam olvas angolul és francziául.

— Meg vannak itt gyujtva a' lámpák ? . . .

— Minden ragyogó világosságban van.

— Jól van. Az ablak táblait mind be kell tenni. Aztán menjen ön le, Stark úr, mondja meg cselédeknek, hogy hálásra a' faluba menjenek, holnap pedig jókor, hogy még elérkezessenek haza, induljanak. . . .

— Nagyságod hosszasb ideig fog bennünket szerencsésíteni?

— Elmehetnek mindnyájan.

Ezen egyszerű 's világos elbocsátás után a' gróf egyedül maradt. Nem sokára ismét jött a' házfelügyelő, megteríté azon asztalt, hol a' gróf ült, és sokkal előbb mint várni lehetett volna, az asztalra a' legízletesb estebéd tétetett fel.

Étkezés alatt egy inas a' gróf háta mögött állott, a' házfelügyelő a' grófnak segített, elébe tette a' tányérokat, 's a' mi szükséges volt, felvagdalta.

— Ha jól emlékezem — szólt vacsora közben a' gróf — ezen szobából egykor vaslépcsők vezettek fel a' második emeletbe ? !

— Most is azon módon van minden, nagyságodtól balra ott a' szegletben van a' lépcső. Az az ifjú gróf lakószobáiba vezet.

— És ha ő nincs itt?

— Akkor mindig zárva.

— A' kulcsok pedig önnél.

— Igen, nagyságos uram.

— Nincs ott se valami újabban elrendezve?

— Legkisebb sincs, nagyságos uram. Ez a' lépcső egy nagy szobába vezet; ha az ifjú gróf itthon van, mindig e' szobában lakik. A' domb felé esik az új hálósoba, mert a' régi, a' kastély szegletszobája, nagyságod egykori parancsa következtében, minthogy a' mi felséges királynénk egyszer egy éjet ott töltött, mind örökre azon módon zárva és illetetlenül fog maradni.

— E' szerint most senki sincs oda fenn?

— Épen senki, nagyságos uram. A' kulcsok nálam vannak, oda senki sem mehet.

— Van-e azon új hálósobából kijárás?

— Van, nagyságos uram, de mióta az idő hidegebb, ha pedig az ifjú gróf nincs itthon, mindig be van zárva. Három ajtó van rajta, az első üveg, a' második fa, a' harmadik vasból van.

— Ön kezeskedik arról, felügyelő úr, hogy onnan felülről ide senki se jöhet.

— Ki jöhetne, nagyságos uram...

— Ha például azon hármashatárt betörnék... egykor e' vidéken igen merész haramiak tanyáztak. Ezen közel erdő soha sem volt teljesen bátorságos.

— Nagyságod minket elémít....

— Itt laktomban magam hallám, hogy kívülről azon ajtót fészegeték.

— Nagyságod szavai jéggé fagyasztják véretem... Ha tán ezen szobákat elhagyva, nagyságodnak inkább tetszenék a' kastély tulsó szárnya. Oda mi is közelebb vagyunk.

— Ha ide jöttem, itt maradok. Hol vannak letéve poggyászaim?

— Itt vannak a' szomszédszobában.

— A' többi között lesz ott egy vörös bársonnyal behúzott szekrény, hozzák ide.

Egy inas azonnal teljesíté e' parancsot...

— Ím — folytatá ekkor a' gróf — itt egy kulcs. Felügyelő úr, nyissa meg azon szekrényt.

A' szekrény megnyílt. Belül zöld bársonnyal behúzott üregekben egy pár pisztoly ragyogott.

— Vizsgálják meg azon pisztolyokat, meg vannak-e töltve?

Az inas, 's egyszersmind a' vadászok egyike megnézi a' pisztolyt.

— Igenis, nagyságos uram — felele a' vizsgálattevő — mind a' kettő meg van töltve.

— Golyóra?

— Golyóra.

— Tegyük vissza helyére, aztán legyen minden ember megnyu-

godva, mert mióta nem látok, füleim igen gyakorlottak. E' szerint még egyszer kértem önt, felügyelő úr: ezen lépcsőkről az ön tudta nélkül senki sem jöhet le, 's a' ki lejö, arra bátran löhetek, mert nem igaz uton jár.

A' házfelügyelő különös fejesóvlasóák között elmondá az, igen-t; de ekkor egyszersmind feltevé magában, hogy az elővigyázatok nem fognak hiányzani.

Először is, míg a' szolgálattevő inas az asztal terítékét leszedte, addig ő elment az ifjú gróf fegyvertárába, 's onnan két pisztolyt elővett, 's még is tölté, csak hogy golyó nélkül. — Ezután csendesen a' pisztolyokat elcserélte. A' formába a' hozott fegyverek tökéletesen beillettek, 's még ma is az E..... család tagjai közül mindenik bír egy ilyen pár pisztolyal.

Tíz óra körül lehetett, midőn a' gróf magát ágyba vezetteté. A' kastély azonnal csendes lőn, a' magas vendég lenyugta után tiltva volt minden hangos szó, sőt a' vizshangos folyosók kövezetein járni sem volt szabad.

A' gróf különösen érezé magát. Nagy munkába kezdett. Cselédeit, kik leghívebb segédi leendtek, visszaküldé, nehogy gyanút támaszson. — Most beleereszkedve a' történendők folyamába önmaga is kíváncsi volt, mi minden fog itt vele történni, minő hatást tett megjelente? Eszébe jutott ugyan, hogy tán ő itt nevetséges szerepet vihet, hogy néhány lépésnyire előtte kinevetik őt, 's hogy neki csak egy legrövidebb pillanatra kellene, hogy szeme világa megjöjön, 's az árulást azonnal felfedné... de mind ezt elnyomni látszott azon elhatározottság, hogy ki először magát előtte elárulja, azt agyon fogja löni.

Hogy gyanúi alaptalanak nem voltak, már e' rövid ittlét alatt is tapasztalható. A' felügyelő és szolgák aggódtak, féltek, hogy beszédeikben magoknak ellent mondanak, összebeszéltek, némelly dolgokat részletesen elmondának egymásnak, 's elhatározá: hogy egy maga a' gróffal soha egyik se lehessen. A' gróf előtt azonban a' titkolózás és hazudozás már el volt árulva. A' felügyelő a' grófnak több ízben ajánlá a' kastély bal szárnyait valószínűleg azért: hogy a' második emeleti szobákhoz vezető lépcsők szabadon maradjanak — de ez még nem volt világos. A' felügyelő azt mondta: a' felső szobákban senki sincs, oda nem mehet senki, a' a' kulcsok nála vannak; holott a' megérkezés előtt a' második emeletben két ablak ki vala világítva.

E' közben eszébe jutottak pisztolyai... és kinyujtván kezét a' bársony szekrényt magához húzta.

E' pillanatban egy gondolat szállta meg.

— Hah!... minő felvilágosító jel volna! ha ezen emberek közül valamelyik, míg a' másik az asztalt 's az ágyat elrendezte, a' golyókat kihúzta, vagy a' pisztolyokat elcserélte volna?

És nagy kíváncsisággal elővevén a' pisztolyokat, kihúzta az egyikből a' vasvesszőt, megmérte a' cső hosszúságát... mintha nem hitt

volna önmagának, a' másik pisztolylyal is ugyan ezt tévé... 's ekkor a' gyűlölet legiszonyúbb nemét kifejező hanggal kaczagott fel...

— De mégis... mégis... gondolá az utána való perczben — hátha csalódom. Ezek az emberek meg vannak győződve, hogy azon szobában senki sincs, ott senki sem lehet, 's elővigyázatból nehogy valami véletlen zajra, egy butorrepedésre, felugorjam és tán magamnak is ártsak... Ez meglehet... ezek jó embereknek látszanak... de az ablakok ki voltak világítva!... lehető volna-e, hogy az én embereim rosszul láttak volna... Éjjel hibázhatik az ember... mi könnyen itt az első emeletben lehetett azon világítás; a' kastély fala barna, könnyen összefolyik az éj színével.

És e' kételyek között lelke forrongásba jött... majd elhatározá azt is, hogy holnap vissza megyen... miért erőltetné ő Albrechtet arra, mit nem akar, azon út soha sem vezetett boldogságra... e' gondolatot ellenvéleménye sergei azonnal eldönték... ezek között e' kettő elhatározó volt... Ha Albrecht is csálná őt, ha arra számolna: hogy ez a' vén ember úgy sem lát, ez kénytelen mindent hinni, mit neki mondanak, vagy pedig... csak huzzuk, halaszszuk a' dolgot... ez az ember már hetven éven régen túl van... azután gyenge beteg... lehetlen hogy soká vihesse, mielőtt egy év eltelnék, okvetlen meg fog halni...

A' szobában volt valaki... ha még ezen éjjel mindent megváltoztatnának..., 's holnap aztán szegletbe vonúlva nevetnék a' rászédett vén vak embert... ki cselédeit elég botor volt visszaküldeni...

És a' mint száz illynemű gondolatok űzték volna szemeiről az álmot — úgy tetszett mintha fülei egy tompa ütést... egy távolról mély hangot fogtak volna fel.

Ki tudja — gondolá magában... éjjel illy üres 's laktalan épületben egy ajtóbetetés is csodálatosan hangozhatik...

A' hang ismételve lön... 's ez uttal világosan megkülönböztethető, hogy az egy vas ajtó nyílása vala.

Bizonyosan a' hálószoza ajtaja...

Csengetett... 's a' visító hang fellármázni látszott mindenkit... a' házfelügyelő azonnal a' gróf szobájában termett...

— Parancsolt nagyságod?

— Nem hallottak semmit?...

— Semmit, nagyságos uram. Én fen fogok virasztani egész éjjel — itt nem fog semmi történni.

— Nekem úgy tetszett, mintha az új hálószoza vasajtáját dörrenni hallottam volna.

— Az teljes lehetlen, nagyságos uram. Én oda két órát állítottam ki, a' kulcsok pedig mindig nálam vannak.

— Különös. Nem de iszonyú éjszaka van — a' szelek csapkodják a' kastély ablaktáblait.

— Ellenkezőleg, nagyságos uram. Gyönyörű szép éjünk van; a' hold soha sem süttött olly szépen, szél alig fú, legfőlebb az erdőben 's

fenn a' hegyeken, annak hallik a' moraja. De ez még nyári éjeken is hallik.

— Tehát semmi sem történt?

— A' világon semmi, nagyságod bátran nyughatik.

— Hol vannak azon szoba kulcsai? . .

— Itt vannak nálam. Parancsolja nagyságod, hogy itt letegyem?..

— Adja kezembe.

— Ez a' nagyobbik a' külső vasajtót zárja, a' másik két ajtón a' kulcs a' zárban van. Ezen kis kulcs pedig itt a' vas lépcső melletti ajtót zárja be . .

— Be vannak oda fent téve az ablaktáblák?

— Betéve és bezárva . .

— Nem volt ott ma valaki gyertyával?

A' házfelügyelő egy perczig késett a' felelettel.

— De igenis, nagyságos uram, én magam voltam. Ezt minden este teszem, kötelességem hozza ugy magával . . . .

A' gróf itt megszűnt több kérdéseket tenni . .

— Parancsol még valamit, nagyságod? . .

— Elmehet ön nyugalomra.

A' felügyelő elment.

— Tehát a' felügyelő volt ott . . . az ő gyertyája világított . . , de kérdezni kellett volna, ki voltak-e az ablaktáblák nyitva? aztán mit hallottam volna én az imént . . . azon hang más nem lehetett mint a' megnyíló vasajtó dörrenése . . valaki bejött 's aztán megint kiment . . . a' házfelügyelő nem viraszt, hanem előkészületeket tesz, hogy minden nyomot elsimítsanak . . . hogy aztán engem kinevessenek. — És ha már céljuk érve volna? és ezen kulcsokat a' legélesebb gúnykaczajjal tette volna kezembe . . . . és pisztolyaimból a' golyók? — Ezt nem tűrhetem tovább . . nekem e' perczen mindent kell tudnom . . holnap ugy is minden késő . . már tán most is késő! . . csak egy negyeddél előbb!!

És hirtelen felkelt ágyából . . . előkeresé köpenyét 's magára vevé 's megragadá egyik pisztolyát 's a' kulcsokat . . . ment — de eszébe jutott, hogy fegyveréből a' golyók kihuzvák; visszajött, előkeresé a' bársonnyal bevont szekrényt, 's annak egyik rejtékéből egy golyót vevén elő, beereszté 's leveré azt pisztolyába.

És behuzva magát köpenyébe, kinek ugysis éj vagy reg mindegy volt, ment a' csigaalakú lépcsőzet felé.

Fenn ezalatt boldog csendességben ült a' két rejtett nő, Adél és Rose. A' házfelügyelő bár tudta, hogy a' nők ez éjjel a' lépcsőn különben sem fognának lejönni, mégis nyugtalan volt. Felment hozzájuk a' hálószoba vasajtáján, 's elbeszélé a' dolgok állását, egyszersmid azt is megemlítvén, hogy Albrecht grófnak még ez éjjel meg kell érkeznie, különben a' szünidő eltelik 's ő későn jöhetne a' hadsereghez.

A' két nő a' szoba egyik szegletében álló pamlagon ült, az asztalon üveg lámpa, előtte karszék 's egy nyitott könyv . . .

A' kandaló tüze már teljesen hamuvá lőn, halotti csend uralgott közelben és távolban.

Az ablak egyik táblája pedig félig nyitva kívülről látszék az éj, mely egyike volt az évszak legszebbjének. . . . Itt lent alig mozgott a' levél, fenn a' hegyeken vad szelek nyargaltak.

Komoly méltóságban terült el a' kastély körül az erdő . . . a' hold fehér sugárai megtörték a' köd-ülte leveleken . . . az erdő a' hegyen zúgott és zajongott, mintha lelkét szenvedélyek duhnák; lent nyugodtan maradt, mintha keble poesisében a' futó hegyi patakban 's füvei közt származó harmatokban lelné gyönyörűségét.

Adél fejét a' pamlag egyik párnájára hajtá . . . Rose testvérnője keblére hajolt . . . midőn a' szoba egyik végén szemközt az ülökkel csendes zaj támadt . . . és mint kísértő sötét szellem megjelent az öreg gróf.

Szemei tiszták és ragyogók valának; az idegen nem hinné, hogy azok semmit nem látnak, hogy azoknak nap és éj egyenlő. . . .

A' gróf közelgett. — Háborítlan csend. . . .

E' pillanatban elszenderedéséből felébredt a' hű testvérnő . . . Adél azt hitte: fel fog sikoltani . . . de az ember felett virasztó gondviselet megőrzé őt. . . .

A' gróf előre jött . . . elérte az asztalt . . . eddig mindkét kezei alá voltak rejtve, most ez egyiket kiterjeszté . . . 's megfogá a' könyvet. . . .

Ruházatja ezalatt oda érvén a' székhez azt magához közelebb húzá 's leülni akart.

E' pillanatban a' homlokához közel ért lámpagolyó tán fényével vagy, mi valószínűbb, melegével a' grófban változatot tett.

Ujra kinyújtá kezét 's megfogván a' lámpát meggyőződék, hogy a' lámpa ég.

Ekkor néhány perczig gondolkodni látszék . . . arcjátéka iszonyú vala; látszott hogy küzd, végre határozat keletkezvén benne, felvevé asztalról a' könyvet, a' lámpához tartá mire az égni kezdett.

Az égő könyvet azután a' pamlagra veté. . . maga iszonyatosan körül nézve mintha e' pillanatban szemei ujra visszanyerték volna fényöket. . . .

A' láng elhatalmazott, a' szobát az omló füst pár szempillanat alatt elfogá. . . . Adél és Rose kétségbeesetteknek látszának, ki akartak szaladni midőn a' grófné kebléből egy erőszakos sohaj vagy tán inkább fájdalmi kiáltás röppest ki.

E' pillanatban a' gróf köpenye alól a' másik kéz is megjelent, egy durranás . . . 's Adél a' nők legszebbike halva rogyott le . . . Rose rá borult . . . a' lángok elharapóznak . . . 's nekünk e' szomorú jelenet előtt a' függönyt le kell bocsátanunk. . . .

A' házfelügyelő ezalatt virasztott . . . kiment az utra, hol Albrecht kocsijának jönni kellett, nem akarván őt közel eresztetni, nehogy a' gróf meghallja a' zörgést és kérdésekre adjon alkalmat.

Albrecht jött . . 's hallá hogy az öreg gróf itt van.

— Mitsem tesz, az öreg vak, előtte tehetünk, mi tetszik. . . .

Ezt mondván, leszállott kocsijáról; jött... Mit talált? az olvasó tudja.

Pálffy Albert.

MUTATVÁNY

„A' T Á B L A B I R Ó“

czimü víg hőskölteményből.

ELŐLJÁRÓBESZÉD.

Ah siralmas idő! oh elfajult világ!

Boldog mostan a' vak, 's jaj annak, a' ki lát,

Hajh százszor jaj annak, mert csak azt láthatja,

Hogy küszöbön van már az ítélet napja.

A' földön minden fölfordult fenekestül,

Lábra kap a' gonosz és a' jó elrestül,

Bizony pedig csoda, mert nem nő a' hája

Sőt olly sovány lett, hogy csörög a' bordája.

Életem sok drága éjét virasztám át,

Az elmélkedésnek égetvén lámpáját:

Mi lehet az oka, hogy a' világ pusztul,

Hogy hátunkra nyeretget kaptunk a' gonosztul?

És egy éjszakának a' dereka felé,

Midőn lelkem már az álom borát nyelé,

Feltűnt előttem a' rettentő kisértet,

Mellytől e' világra jön a' végítélet.

Nem siri kisértet fehér lepedőben

Volt ez, melly lakozik kinn a' temetőben;

Francziaország az ő laka, nem kriptá,

A' neve pediglen: jacobinus-sipka.

Oh e' sipka ördögkezeketől van varrva,

Ez a' piros sipka a' bőségnek szarva,

A' mellyből minden rossz csak úgy dül szertesztét,

Hogy a' jó lelkeknek elveheti esztét.

„Ujítás“ a' jelszó e' sátán zászlaján,

'S még a' dögvésznél is harapósabb talán;

Annyira vagyunk már, hogy ama' régi jó

„Előljárábeszéd“ mostan csak „előszó.“

De mit nekünk a' nyelv, mit az irodalom!

Ez csak haszontalan cifra az asztalon;

Nagyobb az, hogy recseg az asztal lába is,

Bebújt az ördög a' politicába is.

'S hah széntségtörése a' szentségtörésnek!

A' táblabírák is oda esküvének,

Od' ahhoz az isten nélkül való néphez,
A' melly újítást, melly haladást visz véghez.

Igen, már a' táblabírák közt is vannak,
A' kik parókájok porának rohannak,
Kik parókájokról a' szent port lerázzák,
Melylyel a' századok őket koronázzák.

Ah siralmas idő! oh elfajult világ! . . . .
De hála istennek, maradt még legalább,
Maradt egy-kettő a' táblabírák között,
Kikhez, te rossz szellem, nincsen semmi közöd.

A' dicső férfiak! fölirom nevöket,
Kalapomba vetem, 's aztán a' mellyiket
A' szerencse éri, a' melly'ket kikapom,
Halhatatlanítani fogja harsány dalom . . . . — —

Felső-Kis-kálnai és Szent-Demeteri
Fegyveres Tamás . . . . . hah, épen jól jöve ki!
Ő méltó dalomra! testi-lelki képe
Bátran oda illik Árpád idejébe.

I-ső §.

Régi példabeszéd: „nehéz minden kezdet“,
De én csak most kezdem tapasztalni eztet;
A' midőn kezdeni kellene dalomat,
Tollnak rágásában gyakorlom magamat.

Kitaláltam végre! . . . . hősöm vezetem be,
De hogy' is nem jutott ez mingyárt eszembe?
Bevezetem hősöm . . . . kérem az urakat,
Emeljék meg, a' mint illik, kalapjokat.

Először is pedig leírva mi lenne,
Hogyha nem az, a' mi legfontosabb benne?
Szerencse, hogy irom, és hogy nem rajzolom,
Erre nagyon kicsiny volna papírosom.

Fegyveres Tamás úr legfontosabb része
Az, melly arra van, hogy az ételt emészszze.
Ki látta a' Gellért-hegyet életébe?
Ama' hegy e' hasnak miniature-képe.

Tiszteletgerjesztő, méltóságteljes has!
Csak azt ne adja az ég, hogy megapadhass,
Hova lenne akkor ama' nagy tekintély,
Mellyet gazdádnak olly fényesen szerezteél?

Ritka szép látvány, ha a' megyeházánál
Fegyveres Tamás úr szónokolni föláll,
Első tempója, hogy hasát ügygyel-bajjal
Föltálalja . . . . csak úgy recseg a' zöld asztal.

Különben arányos testalkata nagyon,
Mert hasához feje hozzá illik nagyon,

Egyik a' másiknál nem rútább 's nem kisebb,
Csak az a' különbség, hogy a' fej üresebb.

'S ezt a' physicából könnyű magyarázni:
A' teher mindenkor alá szokott szállni,
'S innen van — a' mit sok hinni vonakodik —
Hogy táblabíró úr mélyen gondolkodik.

Arcza kellemdús arcz, bár az orra kurta . . .
Tán mert az alkotmány árkat annyit túrta;
Hát ne is fitymáljuk ezt az orrot, melyet
Invalidussá ily nagy és szent dolog tett.

Nincsen az igazság sem egy sem más részen!
Én a' természetant keresztiül fürkésztem
Csupán csak e' miatt 's a' legnagyobb gonddal
'S úgy találtam, hogy ő valóságos czethal.

Táblabíró úr hű gyermeke a' földnek,
Lelke teste rajta hűséggel ragad meg.
Egy van benne, mit az ég magához húza,
Ez egy: kaczkiasan kipödrött bajusza.

'S ezzel kész az arczkép. Érzem, tökéletlen;
De van egy vigaszom ebb' a' tekintetben:
Mit esetem roszul festett vagy felede,
Pótolja olvasóm kegyes képzelete.

Külsőképen immár táblabíró urat
Ismernők, most már csak a' belseje marad,
'S ez még nagyobb munka, ezt egy lélekzettel
Ugy kutya futtában nem végezhetni el.

Lelkiismeretem fölvigyázó lészen,
Hogy dolgom valahogy' el ne hevenyészszem,
'S hogy ne legyek csalfa, hazug farizéus,
De igazat szólnak . . . segíts, uram Jézus!

Petőfi Sándor.

EGY MAGYAR KÖLTŐHÖZ.

I.

A' költő gazdag, bár nincs semmije,
Magával hordja mindenét,
Magával hordja énekét,
'S vigan zeng völgyeken, hegy ormain.
A' kis pacsirta fenn hogy' énekelne,
A' tiszta légbe föl hogyan röpülne,
Ha az aranyzsák lógna lábain?

II.

Barátom, hát te is panaszkodol:
Hazád éhezni hagy, midőn neki
Szentelted élted, míg arany között
Úsznak sok érdemetlen gyermeki.

Mért nem löl csúszó pénzváltó tehát,
Mért nem lettél szatócs, kereskedő?
Majd lenne kincsed és a' pénz előtt
Csúsznál, mászkálnál földig görnyedő.

Szabad torokkal zeng a' csattogány,
Nem vár édes dalára semmi bér...
Tudd meg: szabadsággal 's a' szellemi
Élvekkél semmi pénz 's kincs föl nem ér.

III.

Szerencsétlenség edzi a' szívet,
A' költő szívéen béke nem lehet,
A' költő élte harc, és dalai:
Szétszakgatott szívének rongyai.

IV.

Az évek által fából kő leszén,
Kő lesz csigából, a' csont kérgibül;
Csakhogy ahhoz sok év kívánczik:
Az emberszív gyorsabban megkövül.

Az emberszív gyorsabban megkövül,
Az ember önző, részvétlen, kemény;
Nem volna másként inség és nyomor,
Ha részvét volna dúsak köszívén.

De a' természet is részvétlenül
Pusztít... Mit vétett a' kisded virág,
Hogy szélvésznek letépik szirmai,
És a' fa, hogy diszét lerombolák?

Az őszt a' tél fagya gyilkolja meg,
És a' tavaszt a' nyár elégeti;
Részvétlenül tépik a' csattogányt
'S pacsirtát szét a' sasnak körmei.

A' természet tüzzel 's fagygyal pusztít;
Jobbak hogy' volnának az emberek?
Harcban tüzzel vassal gyilkolnak, és
Békében önzéssel öldöklenek.

Az ember szíve gyorsan megkövül,
A' szívet kőkéregbe burkolák;
Egykor részvétlenség 's önzés miatt
Kővé fog válni az egész világ.

Lesz-e akkor a' költők kebliben
Tűz, ihletés, kezökben lesz-e lant,
Melly lángdalával meglágyít követ,
Mellyen majd a' világ fölolvadand?

Samarjay Károly.

FALUSI ÉJSZAKÁK.

VI. Ilonka álma.

Hajnal Ilonka a' legábrándosabb 's legbabonásabb leány volt az egész faluban; órákig elmerengett a' zuhogó csermely partjain, 's egy vadrózsa bokor mellett a' mező közepét átfutó árok mellett több ízben elandalgott; keblecskéje pedig — a' kedves 16 éves kebel — majd mindig telve volt szalagokra kötött különféle emlékjelekkel, mellyek mindegyikének saját jelentése volt a' kedves gyermek előtt. — Minden, a' pór nép által jelentősnek hitt, napra megvult saját babonája Ilonkának; karácson éjszakáján pedig Lucza-székkal ment egyházba a' kis bohó. Nem csak saját faluja, de még a' szomszéd helységek is ismerték Ilonkát — számtalan leány barátnéji valának, kik többször felkeresék, megtudandók: milly jövő vár reájok; a' fonóka pedig sehol sem volt olyan látogatott mint Ilonkák házánál.

Hideg, fagyos decemberi éj vala, simára tapodott és járt hórétteg feküdt a' falu utczáin, alig hallható éjszaki szél sóhajtott a' vidék lombtalan fáin, 's leveletlen bokrai között, a' sápadt hold sugárai megtörve a' hóréttegekben, eziüst lepelt vontak a' végtelen róna fölé — minden nyugott volt és csendes. Egy kicsin de tiszta külsejű lakban közel a' mohosult egyházhoz laktak Ilonkák. — Vasárnaponként e' házhoz gyülekeztek a' falu módosabb leánykái, Ilonka barátnéji, 's innen mentek együtt a' közel egyházba imára. Mennyiszép emlékeket kötött a' leányka ábrándos lelke e' szerény lakhoz? — Itt futottak le gyermekkorra ártatlan napjai, a' lak melletti kertcskében dalolt éjjelenként a' kedves sereg, e' kertcskéből tűztek virágokat ünnepenként a' leánykák kebleikre, e' kertcskében fecsegték szivecskéik titkairól, 's a' tiszta kisdud udvarban játszadoztak a' tavasz, nyár, és ős kellemesebb 's derültebb délutánain, 's al konyain. — Végtelenül szerette a' leányka e' lakot, 's a' kis bohó bizonyosnak hitte boldogtalanságát, ha e' lakot el kellett egykoron hagynia. — Ezen éjen több leány barátnéji valának Ilonkánál; vigan pergett a' rokka, a' fehérre meszelt kandallóban forgács pattogott, mindenik beszélt valami bolondost, énekeltek, nevetgéltek: egyedül Ilonka volt csendes — úgy tetszett, hogy a' gyermekleány kebelében öröm helyett fájdalom viraszt. —

Mi lett Ilonka, miért vagy olly szomorú, akarunk ellenére mineküink is szomorkodnunk kellett a' szolt egy a' fonók közöl. „Mulassatok, leányok! daloljatok; nem lehet mindig jó kedve mindnyájunknak!“

— „Beszéld-el Kati, kérlek, Pali urfi és Teréz kisasszony történetét, én még nem hallottam; bőjtelő vasárnapján történt, ide 's tova már egy esztendeje, 's azt beszélük: Pali urfi bőjtben minden pénteken éjszaka 12 órakor meglátogatta Teréz kisasszonyt, 's ha igaz, mit Ilonka mondott, Teréz kisasszony nem sokára követni fogja kedvesét; láttátok mult vasárnap az egyházban millyen sápadt volt — szegény Teréz kisasszony. —

A' leányok mindegyike mondott valami emlékezetest Pali urfiról, különösen egy karesu fiatal gyermek, Szeder Juliska, vissza nem tartóztathatá könyeit. — Azonnal kikaptak Juliskán, csipkedték, nevetgéltek, találgaták: miért sír Juliska; egyik azt mondá: vásárfiait hordott a' leánykának, másik tudni akará hogy szerették egymást, a' harmadik végre szorosabb viszonyokról is fecsegett. Mindannyian nevetgéltek, Juliska haragunni látszatott, egyedül Ilonka volt komoly és hallgatag. —

Szinte megbánni kezdték a' leányok előbbi vigágukat, véteknek tartották akkor mulatni, midőn bús és komoly Ilonka, kinek házánál gyülenek egybe.

„Lásd, Ilonka, neked soha sem volt titkod társnőd előtt, ma mégis nem akarod bevallani okát szomorúságodnak, ma csak sajnálhatunk, de vigasztalni nem tudunk — ez fáj nekünk; szólj, Ilonka, mondd meg barátnőidnek: mi bánt,

miért vagy olly igen hallgatag, és szomorú?!" Boriska kérdezé a' leánykát, kit Ilonka valamennyiek között csaknem legjobban szeretett.

„Tudok már mindent, leányok — szólott egy szöke piros 20 éves leány, ki negyedik házban lakott, közel az Ilonka szomszédságában — tudok már mindent; hát feledétek hogy szegény Timár Jancsi halálosan beteg... feledétek?”

Általános csend lön, mindenki előtt nyilvános lett, miért szomorú Ilonka. Hajnal Ilonka forrón szerette Timár Jancsit, Timár Mihály egyetlen gyermekét, kitől viszont szeretteték, 's ki esküvel fogadá, hogy egyedül Ilonkát él, 's Ilonkán kívül más soha sem leend felesége. A' világban egyedül ezen ifjú értette a' gyermekleány ábrándos lelkét, egyedül ezen ifjú tudta felfogni merengő, és andalgó természetét. Számtalanszor lehetett őket együtt látni a' kertben óráig a' nélkül, hogy egy szót váltottak volna; csendes holdvilágos éjszakákon együtt sétáltak a' temetőbe, kedvelt tárgyuk volt a' sír, és kimulás, 's többször megsiratták egymást, a' nélkül hogy okuk volt volna sirásra. — Utószor az egyházban látták egymást, Jancsi szokottnál szenvedőbben nézett ki, fájdalmas tekintettel nézett imádkozó kedvesére, 's az egyház ajtajában megszorítva Ilonka kezét e' szavakkal vön bucsút a' leánykától: „Lelkem, Ilonkám, érzem hogy elhagylak örökre; de mielőtt elválnánk, álmodban felkereslek, hogy megmondhassam, hol és mikor látjuk egymást... az isten áldjon meg, ne feledd hű szeretődöt.” — Ilonka zokogva vált el kedvesétől, 's azon percztől fogva hallgatag lön és szomorú.

— „Lányok, ma utószor vagyok veletek... ha többé nem látnók egymást, emlékezzetek meg ollykor-ollykor Ilonkáról, igen-igen messzire fog elmenni... de ne sajnálkozzatok rajtam, én boldog vagyok!”

Többen vigasztalólag szólottak barátnőjkhöz, mások víg dolgokról csevegének, azt hívén, ez által fogják Ilonka kedélyét megváltoztathatni, míg ismét néhányan azt állították, hogy Jancsi ma este tökéletesen jobban lett.

Hagyjatok engem, leányok szomorúságomban, Jancsi nekem szavát adta hogy álmomban meglátogat, mielőtt örökre elhagyna! Jancsi megtartá szavát, 's tudtomra adá: hol fogjuk ismét látni egymást; igen, leányok! én mindent megálmodám!

Esdeklőleg léptek fel a' leánykák, beszélné el Ilonka álmát; biztosították hogy részt vesznek örömei-'s fájdalmaiban, 's törött szívvel ígérték: imádkozni fognak Jancsiért, hogy mielőbb egészségesen ölelhesse kedvesét, ki miatta annyira elkomolyodott 's szomorúvá lön.

Ilonkának a' világban Jancsi után barátnői voltak csak kedvesek, halk hangon következőleg beszélte el álmát:

— „Rút zivataros esős idő volt, — igen, szinte feledém mondani, az ócska malomnál voltam künn a' falu végén, melynek molnára a' napokban temetteték el; közöletek senki sem volt a' temetésén, egyedül én. Szegény Márton gazda sokszor megcsolnakáztatott engemet, azonfelül Jancsimnak is jó ismerőse volt. Istenem! milyen szomorú tometése volt, a' szent atyán és kántoron kívül alig volt két-három ember, a' koporsóba is a' vén Borcsa néni tette be; senki sem sírt sírja fölött, csupán én. Szegény Márton gazda! igen kevés öröme volt életében, boldogul járt hogy meghalt, nem szenved ezentúl sem éhséget sem nyomort, az isten nyugtassa meg porát. Egyedül voltam a' malomban, rút zivataros esős idő volt. Istenem! hogy' féltem egyedül! szomorúan jajgatott a' szél, a' rohadt malomnak szinte oldalai recsegték, néha-néha egy-egy vészmadár csapott el a' malom zöldellő mohval fedett teteje felett. — Minden ollyan szomorú volt körültem. Egy darabig némán tekinték a' malomajtóból a' vihar-hányta hullámokba; úgy tetszett, mintha minden lépten valami nekem kedves tárgyat ragadott volna magával, legelőször őszi rózsatövem úszott alá a' habokban, később azon virágkoszorú, melyet Mária ünnepén az egyházban viseltem; majd azon bokréta, melyet névnapom alkonyán Jancsi

ajándékozott; végre meggyoszínü kezkenöm, ezen kezkenő mi jelenleg is keblemen van, mit sz. Márton vásárcor Jancsi örök emlékül vett számomra. Félelmem lassanként elenyészett, helyette fájdalom fogá el keblemet, sirva néztem mint ragad el a' hab mindent, mi nekem olly igen-igen kedves volt. Mindinkább sötétebb lön körülettem, alig bírtam megkülönböztetni a' tárgyakat, mozdulatlan meredtem a' víz hullámaiba, távulról szívrepesztő ének érinté füleimet. Istenem, leányok — nem mondhatom mit érzék keblemben, a' mint az ének érthetőbb levén, egyetlen szerelmem, Jancsim hangját megismerém. — Nem tudom mit énekelt, csak egyes szavaira emlékezem; azt mondá: a' föld kebele igen hideg, takarjam be meggyoszín kezkenőmmel, tegyem fejére azon koszorút, mit az egyházban viseltem . . . . zokogva mondom el, hogy mindent elragadt tőlem a' vész, hogy semmim sincs — sirva fogadtam hogy én magam fekszem melléje a' hideg földbe, 's rá lehellem keblem melegét . . . . még ekkor Jancsimat nem láttam. Egyszerre világosodni kezdett, a' hold teljes pompában fénylett, a' fűzfák ágai kihajtának, zöldellő lombkoszorúk hajlongtak a' víz felé, madárdal hangozék, a' víz tisztán futott alá, ezüstszínü hullámokat kergetve medrében, 's édes istenem! mit láttam, egy csónak fehér szemfedéllel takarva evező 's vitorla nélkül vonult alá a' folyamon lassan, csendesesen, egyenesen a' malom felé. Gyönyörű nyári éj volt, 's én mégis rendkívül fáztam, összehuztam keblemen a' mellénykét és imádkozám. Köröttem 's hozzám igen-igen közel vészmadarak sivitottak, benn a' malom hátuljában Márton gazdát véltem beszélni hallani, mintha nevemen szólított volna, 's azt suttogetta volna: ne féljek a' holtaktól, mert a' holtak nem bántanak; a' csónak mindinkább közeledék, míg végre egészen közel alattam futott aláfelé, lehajlottam, 's akaratlanul fellebbentém a' szemfedőt — Jancsi halva feküdt a' csónakban — ollyan sárga volt mint a' viasz, tüztelen szemei felém tekintének, ajkai megnyitak, 's én e' szavakat hallottam: „Lelkem, Ilonkám! ígéretem megtartám, kövesd hű szeretődöt, hogy örökké együtt maradhassunk . . . . a' legelső jel, mit hallani fogsz, kedvesedet szólítandja a' sírba, hol hideg lesz minden mint a' hálál . . . . ugy-e, követni fogsz, lelkem Ilonkám . . . . az isten áldjon meg . . . viszontlátásig“ . . . . A' szemfedőt ismét a' halottra takarám, szurást érzék szívemben, öntudatlanul utána akartam ugrani a' hullámok közé, de akkor felébredék . . . . „Leányok, Jancsi megtartá szavát, meglássátok: mi mindketten meghalunk.“

Általános hallgatagság fogta el kis időre a' leányka társnőit, ismét akadtak vigasztalók, biztatók; hasztalan, Ilonka lelke régen más vidékeken kalandozott, 's talán nem is hallotta, mit a' fonóban beszélgetének.

A' hold lemenőben volt, a' társaság mindinkább egykedvű lön, Ilonka anyja egy párszor megjelent a' fonók között, melegített ezukros borral kínálgatá a' vendégeket, egyikét közönbös szót váltva; azonban mindenkor távozott, míg végre jó éjt kívánt, meghagyva: hogy soká ne időzzenek, miután éjfél nem messze van. — Voltak a' leánykák között is, kik elszunnyadának. — Ilonka arcza — mennyire a' kandalló tűzénél ki lehetett venni — fehérebb lön, szemeiből 's mozdulataiból nyugtalanság mutatkozék, guzsalyát félre tette, majd felállt, majd leült, felnyitá az ablakot, 's ábrándozólag tekintett a' hideg sötét éjbe, ismét csakhamar bevoná fejescskéjét, bal karjára támaszkodott, mosolygott, majd könyezett, ismét elcsendesült, 's örült tekintettel meredt egy tárgyra.

A' leánykák czélozhattak az elmenésre, néhányan kendőiket keresgéltek, mások társnőiket ébreszték fel, valának kik félelelmről és győtrő sejtelmekről beszélgetének.

Éjfél lehetett, a' kakas kukorikólt, rémítő csend lön, a' mint egyszerre a' közel egyház halálesengetyűje megkondult. Térdre hulltak a' leányok imádkozandók a' haldokló lelkeért. Ilonka örülden ugrott fel helyéből.

„A' jel! nékem mennem kell — isten áldjon meg édes jó anyám, isten áldjon meg mindnyájukat, nékem mennem kell.“

Könnyedén öltözve rohant a' gyermekleány a' hideg éjbe, néhány másodperc alatt az egyház tornya alatt termett, 's csakhamar dült kebelével kérészé a' harangozó egyházfitól: „kinek szól a' halálharang?“ 'Timár Jancsinak' lön a' felelet.

Ilonka elsikoltá magát, 's az egyházi lábainál adá ki ártatlan lelkét.

A' faluban mai napig beszélgetnek az ábrándos Ilonkáról, 's álmáról.

Lauka Gusztáv.

NEMZETI SZINHÁZ.

„Hunyady László“ 's a' magyar opera. Nov. 13. A' mi jó, időt kíván. E' mondat teljesülése felesleges lévén a' már világszerte ismert opera remek voltának tanuságára, élvezéssel vártuk annak ismétli színrehozatalát. Elérve ohajtásunk, nem lehet e' nagy zenemű felett, habár ezen kivonatokban is, kissé nem elmélnünk. Annál inkább, mert ezen operát olly nemzeti kincsnek kell tekintenünk, melly a' magyar zenét magas zenészetben a' több nagy nemzetekéi közt, rokonszellemeüen képviseli.

Korunk fő elve, a' s z a b a d v a l ó s á g, a' művészetre is behatván, annak minden nemeit a' való éleivel érintkezésbe hozni 's eszményíteni igyekszik. E' kortörekvés zenészetben, az operában éré el legfelsőbb tökélyét, mellyben a' zene kiszabadulva az érzékiség kéjszédelgeiseiből és a' vallásos ábrándozás fogsága alól, mellyek közt annak előtte rabilag tévedezett, a' művészet árnyékszinpadáról egyszerre az élet színén termett. Hosszú 's bonyolódott volt az ösvény, mellyen zene a' cselekvény terét elérte; de még nehezebb magát e' positiv alapon a' zeneformák kívánalmái közt fentartania. 'S egyedül a' költészet mellett, melly vezércsillagként hűn kíséré, juthata drámai érvényre, hol jelenleg áll. — —

Mind ezen opera-átalakulási fokozatok nálunk nélkül menvén végbe, zenészetünk jelenig egyedül míveletlen érzelmű népdalokban nyilatkozott. Mellyek bár sok bensőséggel 's felcsillogó melodia-beltűzzel bírnak, harmonicailag képeztetniök, 's határozatlan lágyságokat, mint aranyat egyéb keményebb érczek vegyítése által, szilárdítani kell, hogy műbecsök lehessen, 's olly önálló művészetet képezzenek, minő az olasz, francia 's német zenészet.

Magyar zenészet megalapításában Erkelé az örök dicsőség, ki behatva az általános zene biralmába és egyszersmind megtermékenyülve hazai érzellemmel 's annak édes hevületű dalaival, két operájával, mint Jupiter fejéből fegyveresen kiugró Minerva, állt egyszerre elő. Mellyek nemcsak a' kor művészetének bélyegét, mint bármelly újabb zeneszerző terményei, viselik magokon; de azokban a' magyar elem is a' legkiválóbban áthasonítva van. Sőt a' történeti cselekvénynek is annyira megfelelők Erkel művei, miként azokból történetudalom, vagy mélyebb zenészi avatottság nélkül könnyen megfejthetni minden drámai mozzatokat. Erkel operáiban a' zenesugár a' multak sűrű fellegzetén, egész csoportozatot mutat fel szívárványos fényben előttünk. Az egyes alakok, lelkületeikkel, érzelmeikkel 's minden életjelenségeikkel mozognak előttünk. Milly tökélyes csak Hunyadi'-ban azon egyes indulatoknak egymás mellé helyzése, mellyek a' nagyszerű karokban a' magyar hősi büszkeséget, haza 's király iránti szeretetet, László királyban a' bizonytalan tévovázást 's félelmet, Hunyadi Lászlóban a' haza 's kedvese iránti tiszta érzelmeit olly bájosan viszatüntetik. Mennyire megható Erzsébetnek mély bánatú anyaszeretete 's Gara Mária gyöngéd szerelme! Ellenben, milly hűn jellemző Garának döllyfős nagyravágyása 's Czilleinek alattomos ármánykodása! — — Az opera egyes

zenerészeinek részletesb kiemelését még máskorra fentartva, az előadásról is csak dicséretet mondhatunk. Schodelné az anyai fájdalom-dulta Erzsébetet, főleg az utolsó jelenetben, a' nagyszerű zenénél méltó egységben 's művészileg kiszámított zini hatálylyal személyesíté. — Hollósy Cornelia felette kedves jelenet volt Mária szerepében, melyet ma először adott. A' 3-dik felv. végén az egybekelési ünnepély jelenetében felette csinos ariát énekelt, elhalmozva a' legválasztékosb énekarabeskokkal; melly azonban csak H. C. által érdekesítve, csak jölle bagatellenek tekinthető. — Wolf (H. László) felette sok gyöngédséggel adá szép szerepét.

Nov. 22. Veszedelemes nagynéne. Vigjáték 3 felv. Albinitól. E' német vigjáték azon igényeknek sem felel meg többé, mellyeket a' német színműírók darabjaik alzataul be szoknak erőszakolni. Szerintök a' vigjáték horog, mellyre a' szerző kora hibáit, balgaságait 's nevetségeit bizonyos rendszerben egymás mellé kiakgatva, azokat egész darabján át addig veregeti, míg az azokból kiszálló erkölcsi por a' közönség szemeit úgy be nem lepi, hogy az épületes morálból otthonra is elég maradjon. A' „Veszedelemes Nagynéneben“ azon aristocratai döreség, mellyel előbbi századokban, a' származati előítéletek korszakában, az emberek színészet iránt viselkedtek, olly hiba, mellyből báró Emmerling- 's társainak színművészet általi kijózanítása mellett, akkor sok hasonlók kigyógyulhattak. De jelen társalmi viszonyainkban nem léha kiszérség-e a' művészetet illykép dicsőítgetni? Hozzá járul még, hogy e' darabban, miután a' színész nőkéletes diadalt vítt volna ki a' megrögzött gentil 'homme compagnardon, ki végre unokaöcscsének megengedi őt nőül elvehetni, magával a' színész nő kedvesével mutatattja ki szerző annak keresztlevelel, miként nem közönséges származatú, de nagy házból való nemes kisasszony, ki e' művészet nemét csak körülményeitől készítette üzé.

Ti nem nemes családból való Hagn-ok, Lutzer-ek, Sonntag-ok, Cheri-k, Albini darabja szerint hálát adhattok az égnek, hogy nektek a' szerencse gróf 's tanácsos férjeket adott! — A' darab hitványsága mellett, mellyben alig találunk egy jó elczre, ép' olly rosszul alkalmazott hízelgésnek kellene tartanunk a' szereplőkre nézve, ha az előadást csupán e' színmű fölibe emelnők, mint millyel Albini, Müller Adéljával kora színésznőinek bókolni akart. — Lendvayné (Müller Adél) főleg azon jelenetben, midőn mint álzott nagynéne báró Emmerlingnek a' falusi esaládelet gyönyöreit előbeszéli, művészetének minden kedvességét dúsan kifejté. Szentpéteri (báró Emmerling) a' nagynénebe szerelmesedett 's ősi méltóságát feledő vén bohót sok eredeties kedélylyel adá. A' többi működők közt Szilágyi (Bolzmán) 's László (unokaöcs) nagyobb szerepöket dicséretesen tölték be, valamint a' kisebb szereplők is ügyesen csopitulának az egészben kerekded előadáshoz. Sz. G.

MI HÍR BUDÁN?

— Egy köz kedvességben álló drámairónkat keddre virradóra ki akartak rabolni, ablakán betört valmi nyolcz carbonari 's már-már elfoglalták a' terrenumot, midőn a' vitéz ifjú fölébredve kardot rántott, egyet megszúrt, másikat megvágott, a' többit elkergette. Ezért nem jó az embernek annyi pénzt egy rakásra gyűjteni, a' rossz emberek megtudják 's nem hagynak érte békét.

— Petőfi beteg volt, de már jobban van. A' „Honderü“ szerkesztőségének betegségéről közölt hírt ellenben hiteles adatok után oda kívánjuk módosíttatni: mikép nem Horváth úr vette fel az utolsó sacramentumot, hanem a' „Honderü.“ Az ember sokszor megtéved. Vannak, kik még ennél is eltérőbb véleményt adnak a' dolog felől, állítva: hogy nem is utolsó sacramentumról

van ott szó, hanem az elsőről 's ebben nem H. úr, hanem Z* úr részesült vagy részesülend. Az ember legyen aztán belőle okos, ha tud.

— X. megyében egy szolgabíró az inséges napok beközelgtével a' földesurak vermet via facti fölbontatta 's a' gabonát kiosztatta a' nép között. Mikor aztán a' megyére jelentést tett e' dolga felől, azt adta okul, miszerint **jelenleg az egész megye abnormis állapotban van.**

— Ó fensége a' nádor minden csütörtökön tánczestélyeket ad az egybegyűlt rendeknek Pozsonyban, melyek a' fesztelen társalgási tón és izletes elrendezés által fő éleménye az országgyűlési salonéletnek. A' meghívottak közül mind azok, kik tánczolni nem akarnak, teljes díszmagyar-ruhában tartoznak megjelenni.

— Legujabban a' gőzhajói vitelbér Pestről Pozsonyig följebb vitetett 58 p.krral. Az ember oda ad 3 huszassal többet a' réginél a' pénzszedő hivatalnoknak, az elteszi a' pénzt, megköszöni és nem ad vissza belőle. Az ember zsebre dugja a' visszajáró 2 krajczár helyett kapott köszönetet és az a' német azóta sokkal szelídebb, mint míg 2 krajczár önkénytes honorariuma nem járt minden legénytől.

— Degré Alajos barátunk elutazot Slavóniába, hol hosszabb ideig fog mulatni 's egy uttal megkezdett „Laura“ című regényét befejezni, melyből legközelebb lesz szerencsénk lapunk olvasóinak mutatványt adhatni.

— Annyi rablásról, gyilkolásról, lopásról, fosztogatásról beszélnek a' lapok, hogyha az embernek három akkora hite volna, mint a' mekkora nincs, még akkor is sok volna egy harmadát elhinni mind azon híreknek. Mind megannyi békaeső.

— A' „Nemzeti Ujság“ szerint a' napokban „egy bizonyos egyén fölakasztatott“, szebb lett volna ezt így kifejezni: „egy bizonyos egyén egy bizonyos vizirányosan álló gerendára függőleges nyugvó állásba helyzetetett“, így még sokkal diplomaticusabb hangzása lett volna.

— Szinte a' „Nemzeti Ujság“-ban egy ZENÉSZ (micsoda? cigánybrugós vagy kintornacsavaró?) meg akarja menteni a' mostani kor fiainak művészeti renomméejét a' késő kor fiai előtt az által: hogy Doppler operáját nagyon rossznak mondani iparkodik, nehogy 1947-ben azt higgyék, hogy 1847-ben nem voltak okos emberek; ime documentálni fogják az ellenkezőt az 595. számú „Nemzetes Ujság“ 1847 évi, vasárnapi nov. 21-én 743. és 744. lapjai: „Mert — ugymond — Erkelhez még Thern is közelebb van mint Doppler.“ Ez az első argumentum, mellynél fogva Doppler operája rossz. Második: hogy, „mivel a' hangszerelés benne jó“ — tehát Doppler operája rossz, 's mivelhogy benne „valami szerencsés összeolvasztásáról a' franczia, olasz, lengyel és magyar zenefajnak (tehát ezen jó brüg — — czimbalmos úrnak zenészeti iskola és zenefaj mindegy tatár? das ist ihm alles blau) épenséggel (semmiképen való módon?) szó sincs (dehogy?).“ Harmadik argumentum: hogy ez operában „csupán a' hangszerelés, és a' kardalok és Benza szerepe és Hollós k. a. szerepe és Wolf szerepe a' jó“ (több nincs is) „vegyük el belőle ezeket 's igen kevés marad hátra.“ (Istenemre, semmi sem marad hátra: csak a' pusztá libretto, meg a' decoratiók). Ezeket mondja a' tisztelt czimb — — klarinétos úr a' Nemzetes köpenyge alatt, zegyeb semit. Ezekből mindenki vigan láthatja aztán, mikép Doppler operája nagyon rossz: mert 1-ór Therné sem jó. 2-or mert a' hangszerelés jó benne, és mert 3-or ha mindent elvennénk belőle, semmi sem maradna benne. — Az isten éltesse a' tisztelt klá — — furuglyás urat. Jöjön ide, hadd verjünk a' vállára, másszor is mentse meg a' hazát, ha szerit ejtheti, a' jövőendő szegyéntől.

— Vas Gereben végképen elbucsúzott Pesttől. Szegény Vas Gereben! Mégis csak jó fiu volt ő mind a' mellett is: hogy sokat háborúskodott velünk 's előre megmondá a' Hazánkban, hogy addig meg nem áll, míg az Életképeket

meg nem buktatja. Látja, látja! Mondtuk mi azt magának: hogy az illyesmi kemény falat. Most már nyugonni fog babérain 's csapatja a' somogyvármegyei úriszéken a' parasztot: hogy szintugy csattog. Hej keserves huszonötök lehetnek azok, miket pesti boldog reminiscenciák közben talál valakinek ülő testré-szére dictálni, de keservesek bizony!

— Az újév közelgtével közelg az ígérlet földének ideje, tudniillik azon idő, melyben a' szerkesztők maguknak jó szerencsét, előfizetőiknek pedig külön-különbféle dolgokat szoktak ígérni. Annyi bizonyos, hogy az ígérlet szép szó, ezt még a' példabeszédek könyve sem tagadja 's ki venné vétkül a' szerkesztőknek, ha szeretett olvasóiknak szép szavakat mondani lelkiismeretes kötelességöknek tartják?

— Lapunk jövő folyamára mi is meguytjuk az új előfizetést, a' lap díjára nézve daczára a' postai áremelésnek, maradván a' régi mellett: itthon 5 forint, vidékre 6. Megbocsátanduk tisztelt előfizetőink, ha ebben az egyben Conservatívok szeretünk lenni. Ha nyerészkedés volna szándékunk, gubacsos kereskednénk, nem a' szépirodalommal.

Lapunk iránya, hangulata, munkatársai maradnak az eddigiek. Ez utóbbiak közé számítandjuk még a' jövő évben Petőfinét, Arany Jánost, Tompát és Czakót. Nem tesszünk fennhangú ígéretek a' munkálatokra nézve, ezeknek megtartása gyakran nem függ a' szerkesztőtől 's azon általános figyelem, minél fogva minden szépet és mulattatót lapunk számára megszerezni törekedjünk, csak magunk és olvasóink iránti kötelességeink egyike. Mit e' félévben ígéreteink közül nem teljesíthetünk, azt a' jövőben kétszeresen helyre pótolandjuk. Bírjuk b. Kemény és Eötvös szavait is, miknél fogva bizton remélhetjük olvasóinkat a' legérdekesebb szépirodalmi tüneményekkel lephetni meg.

Jövő félévben kiadandó arczképeink (a' rendes divatképeken kívül) leendnek: Petőfiné és Egressy Gábor. A' lap kiállítása körül kiadónk semmi költséget nem kimérend, hogy annak külseje a' legfinomabb izlet kívánalmait kielégíttesse.

Ezeket elmondva lapunkat tisztelt olvasóink becses figyelmébe ajánljuk. Mit szavainkból kifelejtettünk, azt tetteinkben fogjuk kipótolni.

— Sietünk fővárosi közönségünkkel azon élvezetet tudatni, mely az idők teljességében reá várazokzik. Néhány hét múlva az egész összes nemzeti színházi személyzet, színészek, zenészek, énekészek, még a' kardalnokok is elvándorolnak Pozsonyba az országgyűlésre, 's helyettök tán Chiabay társasága fogja egy álló hónapig örvendeztetni a' mi szíveinket. Capitalis gyönyörűségek készülnek reánk szakadni. Tehát még ezt is odadjuk Pozsonynak! várj te Pozsony, várj! Háromszor veri ezt kenden Lúdas Matyi vissza! — Vajjon a' táncszemélyzetet elviszik-e? Ezt tán egy úttal ott is felejthetnék.

— Megjelentek Balatoni Kagylók. Garay Jánostól. Ajánljuk a' szépirodalom kedvelőinek veterán költőink egyikének e' legújabb elmeszüleményét.

— Gyanús hírek. A' lánczhidra nem sokára föl kezdik rakni a' lánczokat. Tamás vagyok benne. — — Hesz Rózát el akarják szerződtetni Bécsbe. Kellene? — — Mitterdorfer gőzmalmot épített Pesten. Fiat! — — A' nemzeti színháznál új operát tanulnak be. Ugy veszik hasznát. — — A' bíráló választmány egy hét alatt kilencz eredeti színművet olvasott el. A' jelen volt bíráló tagok közül még ez ideig egy sem halt meg. — — Minap egy névtelen aláírásu novella lépett be hozzánk, melynek névtelensége akkép volt indokolva, hogy miután szerzője prókátor, nem akarja az által renomméjét elveszíteni, hogy saját neve alatt novellát írjon. Vannak dolgok, miket nem tudni is érdem. — — F—sz I—n országgyűlési ujságot fog szerkeszteni. Legalább Andalusában azt beszélük.

— Elvitázhatlan igazságú hírek. Iszonyú ködök járnak, kivált mióta bizonyos tanácsnokoknak olly nagy mértékben gőzölög a' fejök. —

Az árnyékszínház ist zum Erbrechen voll. — A' révészek jövő télre számjegyeket kapnak fejükre. — Appert, külföldi philanthrop, honunkon utazik át, czélja az europai börtönök különmemű rendszereit kiismerni. E' végett jelenleg P. Horváth Lázár úr kalauzolja itteni útiban. A' pozsonyiak panaszkodnak: hogy náluk minden olly drága. Lám, Pesten mindent ingyen adnak — még a' levegőt is. Ingyen a' kávéházakban a' pipafüst, a' váczy-utczában az ácsorgás (a' többi utczákon is), ingyen a' vendéglőkben az eczetes torna; a' boltokban a' német szó, ingyen meg szabad nézni az árnyékszínházat — kívülről. — Éjenként ingyen kaphatni a' sörházakból haza tántorgók farkasüvöltését 's ha az ember véletlenül ujságíró, jól meg is dögönyözhetik — ingyen. Lám millyen jó világ van itt Pesten.

— Hugo Károly legújabb színművéről ez alkalommal nem adtunk bírálatot. E' művet épen nem elég egyszer vagy kétszer látni: hogy az ember ítéletet hozhasson felőle. Első látásra érezhetni: hogy az egész menete, fölfogása, alapeszméje valami rendkívüli, szokatlan tünemény, mely a' szűkkeblűeket megdöbbsenti: figyelmesebb vizsgálódás után pedig rá kell jöni ez eszmék gyémántmagvára, melyben minden esemény, sőt minden epizod czélzata öszpontosul. Remélljük, hogy jövő előadás után lelkünk szerint fogunk e' műhöz hozzá szólni 's nem leend kisebb örömünk, ha szerző gondolatjait kellőleg felfoghatuk: mint volt az övé, midőn velök először tisztába jött.

— Megjelentek 's Heckenast Gusztáv kiadónál kaphatók: Kisfaludy Sándor munkáinak IX. és X. füzete. — Jósika Miklóstól: Egy kétemeletes ház, novella egy kötetben. — Ügyvédvizsgálati Kézikönyv, szerkeszté Csermelényi. — Megjelent Eötvös regényének VI. füzete.

— Csak mindig Eduard és Kunegunda, meg Kunegunda és Eduard. Itt az advent. Közelg a' farsang! Örüljete ti tánczkedvelők, gyakoroljátok magatokat a' tánczban. Ha talán tyúkszemekben szenvedtek, van egy új irtóször, melyhez igen olcsón juthattok; méltóztassatok minden este vagy a' színházi előadás előtt vagy után — ez már mindegy, ha csak sötét — az öt-pacsirtautczán fel 's alá sétálni, ott bizonyosan elvesz minden tyúkszem, kés vagy más helyette használható eszköz nélkül a' — kövezeten. — Tessék, kinek kedve van; ez nagyon közel a' nemzeti színház- és museumhoz. M.

— A' gazdasszonyok meg nem foghatják hogy, ha a' hónap közepén a' húsár alább száll, mindig a' következő hónap 1-jét be kell várni, míg ócsóbban fizethetik; ha pedig drágább lesz, akkor nem várják a' következő hó 1-jét a' mézárások, hanem a' pénzbeszedő mingyárt követeli azt az 1 vagy 2 krt; ámbár a' jó gazdasszonyoknak volna annyi türelmök azt bevárni. — Vajjon igaz-e az egész, vagy nem? Ez a' kérdés. Felelet: nem kell. M.

— Sokan panaszkodtak már a' bérkocsis sebes hajtása ellen a' belvárosban; a' bodza utczában ellenben lassan hajtának, de hogy' is ne, ha tengelyig beleesnek, és megakadnak. Ennek az utcának a' neve is hat a' gyalogmenőkre, kivált esős idő után, de miért? mert mindenki izzadni kezd. — A' vígutcza kövezet szomorún néz ki. M.

— Szaporodása fenyeget az egyesületeknek, t. i. a' külvárosi lakosok egy utcaköveztető-egyesületet akarnak képezni, melynek czime: „füzfá-kertészgyár- 's tudja isten millyen 's mennyi utcza köveztető-egyesület.“ — Csak rajta, a' háztulajdonosok is majd teszik a' magokét a' házbéremeléssel. M.

— A' legelső lengyel drama, mely a' magyar hazában világot látand, december elején adatik a' nemzeti színpadon, Egressy Gábor jutalmi játékaul; czime „Maz e p p a“ szerzője pedig S l o v a c k i G y u l a, az élő lengyel költők egyik legjelesbike. Kik a' külföldi dramairodalmat figyelemmel kísérik, meg vannak győződve, hogy e' mű színpadunknak valódi, 's mindenkori

becsű szerzeménye. Tárnya egy lengyel középkori esemény. Láttunk már lengyel bőrbe öltöztetett birchpfeiferi majmokat, Zerfi műszabályai szerint kiprémelteteket : ezek németlengyelek voltak. Slovacki Gyula lengyelei nem németek. Ez nem azt teszi, mintha például dramai magyar emberek alkotásához a' költőnek elég volna született magyarnak lennie, mert hiszen akkor Vahot Imre darabjainak leginkább is remekeknek kellene lenniök; . . . azaz . . . . . bocsánat . . . . . Vahot Imrét idézve talán méltatlanságot is követünk el, mert hiszen ő, ha jól vagyunk értesülve, T. megyei fi, tehát azon atyafiak egyike, kik e' hon birtoka felett elsőégi jogaikat maig is keresik . . . . . a' vezérek előtti historiában. Slovacki Gyula lengyelei nemcsak azért valódiak, mert eredetileg lengyel vérből származtak, hanem mert igazi emberek, 's azért emberek, mert jellemek, 's azért jellemek, mert nemzetiek. — Kiemeljük a' mű l e n g y e l voltát, mert mi nem tartozunk azokhoz, kiknek a' jó mindegy akárhonnán jön, csak hogy itt van, és jó. Nekünk rokon- és ellenszenveink vannak, de melyek okszerűek és öntudatosak, 's mellyekről a' kebel az észnek szigorú számot adhat. Szeretjük tehát e' művet, nemcsak azért mert jó, hanem mert lengyel is. Drake Ágoston e' drama szerzőjéről ezeket jegyzi meg. „Slovacki Gyula született Vilnában, 1809-ben. Tudományos műveltségét az ottani egyetemen nyeré, melly 1831-ig virágzott, 's most fel van függesztve. Elnyomatván az 1830-diki lengyel forradalom, mellyben Slovacki Gyula nemcsak mint harczos, hanem mint tyrteusi népköltő is hatalmas részt vőn : kivándorolt, és átbolyongván Európát és keletet, Párizsban nyugvék meg ideiglen, hová lassanként a' lengyel irodalomnak minden akkori 's mostani nevezetességei összehunultak. Ezek között az ifju Slovacki, költői kitünő tehetségével csakhamar az első helyek egyikét foglalta el. Ő Lengyenhon élő költői között talán a' legtermékenyebb, képzelem-dusabb, és legtöbb oldalú. Eposi, lyrai 's dramai számos műveit, mellyek egymást érték, 's rőtönözve teremté. Hanem épen ezen teremtési rohama szellemének, 's e' mellett nyugtalan és szenvedélyes kedélye, mellyet köz és magán életének viszályai ingerültté 's fanyarrá tőnek, okozák, hogy némelly műveiben hiányzik a' magasabb eszményi kiengesztelődés és nyugalom; 's ez nem csupán a' benső dúlt állapot nyilatkozatának, hanem szándékos iránynak látszik a' költőnél, mennyiben például az ember és népelet visszás oldalát, a' sors ironiáját teszi műveinek alapeszméivé. Némi hasonlósága van Byronnal, bárha e' két tőnek indulópontjai 's viszonyai különbözök is. Mickiewicz, a' legtárgyalakítóbb (objectiv) 's kitisztultabb az élő lengyel költők között, Slovackit ezen nemleges irányja miatt a' költészet ördögének nevezi.“

M a g a m.

— J e l e n t é s az első m. f. acad. gyámolító társulat közgyűléséről. Az első magyar festészeti academiát gyámolító társulat f. évi november 3án közgyűlést tartott Ürményi Ferencz ő exltja elnöklete alatt, mellyről következőben van szerencsém tudósítani a' t. cz. közönséget. A' szép számmal összegyűlt részvényes urak előtt jelentést tőn a' választmány a' társulat ügyeinek eddigi állása és kezelése felől : miszerint — előre bocsátván ezen társulat keletkezének rövid történeti vázlatát — az elnökséget Ürményi Ferencz ő exltja elfogadni kegyeskedvén 's alelnökiül Kubinyi Ágoston ő nga választatván eddigelé csak 24 választmányi tag intézé az ügykezelést; — továbbá, hogy elnök úr 66 pengő forintos alapítványán kívül 238 két pengő forintos részvényt bír a' társulat (melly szám a' gyűlés folyama alatt nyolczczal szaporodott), mellyek nyomán Emich Gusztáv pénztárnok urhoz 500 pengő forint lőn eddigelé befizetve; hogy a' törvényhatóságokhoz folyamodványokat intézett a' társulat alapítványok tétele iránt, 's elnök ő exltja a' mult october 20kai köztisztelgés alkalmával, ezen ügyet is ajánlá I s t v á n főhg kegyelmes pártfogásába, hogy a' társulat anyagi érdekeinek emelésére műtárgyakból álló

kijátszást rendezni szándékozik; hogy már eddig is öt ifju képeztetéseért fizetett a' társulat Marastoni academiájában, 's legujabban ismét kettőt választott el a' választmány, mihez képest az eddigi összes kiadás — egyéb mellék költségeket is ide értve — 495 ft 30 kr., pénztámaradék pedig 4 ft 30 kr; — végre, hogy eddigi titkár Rittter Sándor úr lemondván, ideiglenes titkárul alulirt választatott el. — A' közgyűlés e' jelentést helyesléssel fogadván, a' kijátszás iránti intézkedés az eddig működött bizottságra ruháztatott továbbra is. Az alapszabályok szerint 40 választm. tagnak kellvén lenni, e' szám most kiegészítve lön; folyamodványok valamint a' törvényhatóságokhoz irattak, ugy a' püspökökhez és káptalanokhoz is intéztetni határozattak; — a' festészeti academiára nézve pedig rendeltetett: hogy Marastoni úr a' választmány színe előtt növendékeivel nyilvános próba vizsgálatokat tartson. Végezetül elnök ő excltja megköszönvén a' jelenvoltaknak szíves részvétöket, ezen ügyet a' t. cz. részvényes uraknak 's az egész közönségnek figyelmébe, pártfogásába hathatós szavakkal ajánlván, ennek a' hírlapok után teendő tolmácsolásával titkár közgyűlésileg külön is megbizatván, — a' gyűlés eloszlott. A' történeteknek ezen rövid elősorolása után szerencsém van a' már most teljes számú választmányi tagoknak névsorát ezennel közleni, kik is következő t. cz. urak: Elnök Ürményi Ferencz ő excltja, alelnök: Kubinyi Ágoston, pénztárnok: Emich Gusztáv, 's ideiglenes titkár: Ney Ferencz; választmányi tagok: Bajzáth Rudolf, Battyányi Kázmér gr., Batthyányi Lajos gr., Blas Móricz, Burgmann Károly, Császár Ferencz, Döbrentei Gábor, Dessewffy Emil gr., Fáy András, Fáncsy Lajos, Géczy Péter, Hajnik Pál, Hazucha Ferencz, Károlyi György gr., Kassalik Endre, Kirner József, Kiss Bálint, Kiss Károly, Kronperger Antal, Lieder Frigyes, Lukács Móricz, Mátray Gábor, Mátray József, Mühr Antal, Nagy István, Nürnperger Pongrácz, Nyáry Pál, Ordódy Flórián, Orczy György b., Peregriny Elek, Pluhovszky Ferencz, Pfahler Károly, Rosenfeld József, Schedius Lajos id., Schernhoffer Károly, Simoncsics János, Staffenberger János, Unger Antal, Wankó Dániel, Weiss B. urak. 'S most ezeknek közlése után legyen szabad megbízatásomhoz képest, de saját meggyőződéseim szerint is, még néhány szót mondanom az ügy érdekében. — Hogy hazánk fejlesztését nem egyoldalulag, hanem lehetőleg minden irányban kell eszközölnünk, ha azt nagygyá, dicsővé és műveltté tenni akarjuk, — azt mindenki átlátja, ki nincs a' csupán anyagi haladásban elfogulva, de a' szellemi életnek is szívesen enged egy főbb tényezői jelentőséget. A' képzett művelt szellem szükségkép művészetekben is nyilatkozik, — sőt a' valódi műveltségnek egyik mulhatlan kisugárzása, a' művészet, legyen az aztán akár gyakorlása akár pártolása a' művészetnek. Nálunk a' művészet eddig paragon hevert, mert közműveltségünk csekély vala; 's bárminterőlködjünk művelteknek látszani, azt senki sem hiendi, míg a' művészetekben nem állunk magasb polczra. A' festészetet — általán véve — bátran nevezhetni az összes művészetek egyik királyi testvérének. 'S ime ennek közönségesebb megkedveltetését akarja nálunk megalapítani Marastoni academiája, ennek csarnokaiba ohajtja bevezetni a' tanulni vágyó fiatal nemzedéket. Már csak azért is teljes méltánylatot érdemel. — Igaz ugyan, hogy ezen academia nem felelhet meg eddig minden már évek óta pengetett eszményiebb reményeknek, 's pedig azon egyszerű okból nem, mivel az azt létesítő erő nem volt 's nem lehetett kellő arányban a' még sok tekintetben paragon heverő hazai művészet igényeinek roppantságával. Nemzet igényeit csak nemzet ereje elégítheti ki kellőleg — országos hiányt csak országos segély, országos intézet pótolhat ki méltóképen. Ezen festészeti academia pedig csak magán vállalatnak volt eredménye. De épen azért annál nagyobb méltánylásra számolhatott minden elfogulatlan műbarát előtt, minél tetemesbek valának az áldozatok egyes vállalkozó részéről annak létesítésében. — E' tekintetekre kívánom leginkább felhíni a' t. cz. közönség figyelmét, mert kezdeményül — 's főleg magán kezek

által — ez minden esetre igen szép. Tegyen az ország ha t. i. akarni fog — 's tehet is nagyobb szerűt; de addig is ne hagyjuk elbukni azt a' mi van, — ha egyebért nem is, már csak az anyagi készület, a' beruházott felszerelés kedvéért se, — mert ezt elvesztegetni kár volna. Fő dolog most az, hogy eszközöljük ez intézet fenmaradását; ha első anyagi küzdelmeiből kiragadjuk, majdan követelhetünk tőle jelesbet, tökélyesbet arra nézve is, mit eredményeiben kell felmutatnia. Ha öt hat év mulván minden megyében csak egy alaposan képzett ügyes rajzoló nyerünk is, minden egyebet mellőzve, már ez is igen tetemes nyereség volna a' művészeti közértelem 's általános aesthetikai érzelem terjesztésének munkájában. Azért ismétlem figyelmeztetésemet: pártoljuk minél hatályosabban az első magyar festészeti academiát gyámolító társulatot! Költ Pesten, november 18-án 1847. — Ney Ferencz, mint társ. ideigl. titkár.

— Kisfaludy-társaság. Novemb. 20káig, mint határnapig, következő pályamunkák érkeztek a' Kisfaludy-társasághoz, u. m:

I. A' szépműi feladásra, melly Zrínyi a' költőnek *életrajza*, érkezett három, illy jelmondatokkal:

1. Zrínyi az éneklő 's a' diadalmi vezér. *Vörösmarty.*
2. Zrínyi, dicsőségünk, végső daliája nevünknek. *Vörösmarty.*
3. Sors bona, nil aliud. *Gróf Zrínyi Miklós.*

Bírálókul választattak: Bajza, Bártfay, Czuczor.

II. A rendkívüli költői jutalomra, mellynek tárgya *Szécsi Mária*, érkezett ugyancsak három, következő jeligék alatt:

1. Igy jutott Vesélén nagy Murány' várához. *Gyöngyösi I.*
2. Volt Magyarország!
Lesz Magyarország!
3. Ki vagyok én? *Népdal.*

Bírálok: Eötvös, Garay, Szemere, Székács, Vörösmarty.

III. A' rendkívüli szépműtani kérdésre, melly az elbeszélő költészet apróbb fajainak elméletét kívánta, jött egy pályairat illyen ígével: Nihil neque desit, neque superfluat. *Quintilian.* — Bíráloi: Császár, Erdélyi, Szontagh.

IV. Az ezelőtt két évvel kitűzött *Költői-történeti* feladás legtöbb pályázóra talált, érkezvén nyolcz jutalomírat, mellyeknek jeligéi:

1. Simplex duntaxat et unum. *Horác.*
2. A' lelkes eljár ősei sirlakához.
'S gyujt régi fénynél új szövetneket. *Garay.*
3. Latiatuc feylem zumtuchel mic vogmuc. *Sermo sup. sepulcro.*
4. Sine veritate antiquitas induratum mendacium.
5. Millyen az ember, olyan az istene.
6. Animula vagula blandula.
Quae nunc abibis in loca?

7. Az ember isteneiben nyomja ki saját characterét. *Kölcsey.*

8. Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem.

Horat. de Arte poet. v. 143.

Bírálókul választattak: Péczely, Pulszky, Toldy.

Mind a' négy rendbeli pályairatok jeligés levelkéi, és pedig a' költői történeti munkáké külön, a' társaság és Császár Ferencz pecséteivel lezárva, a' titoknok által a' levéltárban őriztetnek. Mellyik lesz nyertes az I. II. III. rendbeli pályairatok közül: a' jövő februári közülésen fog közzé tétetni. A' IV. rendbeliek sorsa, azoknak száma, és terjedelmes volta miatt lehetlen levén elítél-tetésök a' szokott közülésig, későbbre halasztatott. Kelt Pesten nov. 21. 1847.

Erdélyi János, titoknok.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

ALBONI Marietta Bécsben énekelt egy jótékonyági hangversenyben. A' bécsi lapok magokon kívül vannak. A' Theaterzeitung olasz verseket ír hozzá. — Mit mond mind ezekre dr. Holzbirn? akarám mondani Birnholz?

AACHENBEN egy idegen szerencselovag az ottani kártyabankot tönkre tette. A' bankár ijedtében hanyatt ájt.

BIRMINGHAMBAN egy anya négy gyermekét és önmagát megölé. Nyomor kényszeríté e' véres tette.

A' CHINAI CSÁSZÁR meghalt. Nálunk is igen sok gyászba öltözött embert és asszonyt látni.

DERBI szigetén volt egy pyramis csupa keresztyénkoponyából összehordva. A' tunisi bey most e' monumentumot szétbontatta. Az ottani népség szörnyen haragszik érte; tán föl is lázad. Epen úgy haragusznak ezek a' barbarok a' keresztyénekre, mint a' míveltek a' zsidókra. Szégyenljék magokat érte (természetesen a' barbarok!)

DÉL-AMERICA őserdeinek legsötétebb mélyében lakik egy csodaénekű madár, hangjait tán csak kis üvegharangok hangjaihoz lehetne hasonlítani, miknek kifejezésében valami földfölötti van. A' peruiak organistamadárnak nevezik őt 's csak a' legvadabb erdőkben találni reá. Fogságban nem tud élni, egyszerű fakó színe van, valamivel kisebb, mint a' mi fülmilénk, 's az erdőkön kívül sehol sem található.

A' HERESFORDI törvényszék egy koldust, ki egy konyhában, hol senkit sem talált, a' kezébe akadt kenyérből egy darabot lemetszett, 7 esztendei deportációra ítélte el. Nem cserélnék Angliával Corpus Jurist?

HAMBURGBAN új lap szándékozik alakulni, czíme „A' rongyszedő.“ A' német irodalomban lehetetlen hogy ilyen czim mellett meg ne éljen.

ISOARD ÚR Europaszerte ismeretlen színészi talentum criticusai ellen a' botozási rendszert akarja behozni. Ez volna aztán két bőr egy rókáról. Először Isoard úr játékát végig nézni, másodszor kikapni érte.

Az ITÉLETNAPJA közelget. A' mult sorshuzáson egy journalista 1000 forintot nyert. De már nem állhat fenn sokáig a' világ.

A' Frauerdorfi „KERTÉSZ UJSÁGBAN“ következő hirdetményt olvashatni: „D—st úrhoz. Hallja, ha maga nekem a' harapófógót, meg a' kis fűrész haza nem küldi, hát majd meglátja, mint jár. Ha kell önnek harapófógó, ott van a' felesége, — aztán látszik a' gyümölcsfaín hogy mint használja a' kis fűrész, tele vannak száraz ággal, kell is magának kis fűrész. — No hát!! — — y. d.“

Egy KÜLFÖLDI UJSÁGBAN illyforma hirdetményt olvastunk: „egy tudós, ki nem ér rá a' szépnemmel vesződni, feleséget keres magának.“

LIND JENNY 100 ezer frankot érő brillant ékszert kapott a' berlini fashionablektól. — Van ott pénz!

LEWALD FANNY nem szerzője Diogenának. E' regényt Oettingernek egy testi-lelki barátja írta, ezért kiált azután a' Charivari kigyót békát e' regény és vélt írónéja felől: csakhogy már késő a' mystificatio, a' dolgot igen sokan tudják.

LEGNAGYOBB RABLÓBANDA a' Thibert Claude bandája, mely jelenleg Frankonban van, melynek ügye ez idén az ottani törvényszékek előtt tárgyalatik. Az egész társaság 800 tagból áll, 60-an vannak befogva. 1700 vádpont van ellenök intézve, köztök 207 vértett. Ezek közé tartoztak az úgy nevezett endormeur-ök, kik az embereket maszlapporral altaták el, és a' „fekete banda“ vagy a' Romanichok, mely csupa cigányokból állott, maga Thibert is született cigány. A' társulat saját tökéletes organismussal bír.

SCOTT WALTER legidősebb fia, ki ez idén obesteri ranggal költözött át a' boldogabb világba, apja regényei közül egyetlen egyet sem olvasott.

SUE EUGENE legújabb dramáját — Martin et Bamboche — a' Théather Gaitéban halálosan kifütyölték.

Az idei nagy SORSHUZÁS főnyertese 125451 számú ingyenjegy. Sajnáljuk: hogy e' hír nem a' hazai hírek közé tartozik.

Egy VÉN ASSZONY Bécsben órákig elimádkozott térden az oltár előtt. A' kíváncsi templomőr egyszer kihallgatta: vajjon mit imádkozik? Csak azt kérte a' jó öreg az oltár képétől: hogy mondjon neki álmában 3 számot, melyet a' lutriba feltehsen.

ÉLETKÉPEK.

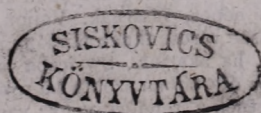

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

23. sz. — Dec. 5. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

ARAD, nov. 21. — Motto : Canam miserabile carmen. Ovid. — Nem tudom voltaképen mellyik végen fogjam meg az aradi mozgalmak fonalát. — Magyar és német színház, zene, tánczvígalm, viasz-alakok mutatványa, panorama, cosmorama, mindannyi élvezet-dús mulatságok az aradi unatkozott világnak. — Tekintsünk tehát végig e' sorozaton és lép-jünk be legelőbb is a' színházba! de mellyikbe? ez olly kérdés, mellyre Pest után csak Arad felelhet meg széles e' magyar hazában; és mégis azt mondják : Arad nem halad! Haladjunk tehát, és pedig a' magyar színházig. Az Arad által biztosított Gocs Ede igazgatása alatt dalszín-társaság f. hó 3-dikán riasztá fel közönségünket édes ábrándjaiból St.-tropézi úrnő című drámával. — Sokáig vártuk Gocsot 's bájajkú csalogányait; de fájdalom! mindeddig hiába! — Gocs ugyan itt van testestül, lelkestül, hozván magával egy minden tekintetben jeles dramai személyzetet; de a' bájhangú csalogányok helyébe csupán krakogó varjak érkeztek meg; és ez által talán még keveset is mondtam! — Nem szándokom Gocs úr operai személyzetét túlzott szigorral megbírálni, melly az egy jeles Kaczvinszkyt kivéve, minden bírálaton alúl lévén, egye-dül Gocs úrhoz kívánok nemzetiségünk ügyében néhány komoly szót intézni. Gocs úr az aradi színházat olly kedvező biztosítás mellett kapta meg, mellynél kedvezőbbet a' vidéken nem mu-tathat, és biztosítottat három évre! olly föltétellel, hogy egy operai személyzetet hozzon Arad-ra, melly nemcsak színpártoló közönségünket kielégít, hanem egyszersmind képes le-gyen idegen ajkú és még idegenebb érzelmű polgárainkra vonzerővel hatni. De e' reményünk-től ugyan messzire esénk, mert Norma adatásakor a' színház első fölvonásban tömve volt, föl-vonás közt a' páholyok észrevehetőleg ürülni kezdtek, és már második fölvonásban nagyon fel-tünő volt az elégületlen közönség tavozása! miért e' türelmetlenség? Ez tehát azon opera, melly fenn írt czéljának megfeleljen? Gocs úr azzal mentegeti magát, hogy nem kapott énekesnőket; igen, mert nem akart! miért kaptak a' győriek? miért a' becserekiek? Gocs úr ugyan ajánlatot tesz a' választmánynak, hogy bárhol létezzék egy megszerezhető énekesnő, költséget nem kimélve azt meghozatja! — Ez aztán a' kiszámított terv! „das heisst speculiren.“ Gocs úrnak, ha kívánja, megbizonyíthatjuk, hogy ugyanazon énekesnő, ki jelenleg köztisztjeletet és méltánylást vívott ki magának, sokkal előbb, hogysen Győrbe szerződött, Gocs úrhoz ajánl-kozott! miért nem fogadta el? — Gocs úr azt, hogy most bármi úton hozat énekesnőt, annak mondhatja, ki a' színészet politicáját nem ösmeri; hol fog most énekesnőt kapni? miután mind szerződve vannak! és 1000 frt. vinculum mellett a' társaságot ott nem hagyhatja! Elég legyen Gocs úrnak annyit mondanunk: ha nemzeti színészetünk ismét régi sorompóiba visszagördülend, azt egyedül ő taszította oda; és azért mint a' nemzetiség szent ügyét készakarva megbuktatni igyekező, méltán szigorúan megrovandó. — Fánegy úr Pestről művészi játéka közönségünk-nél a' legméltóbb elismerésben részesült, és azon kívánni valót hagyta maga után: bár sokáig tisz-telhetnök őt körülbén. Dramai személyzetünkben Erkel és Hegedűst mint kitűnőket, Komáromit, Török Bénit, Futót és Munkácsinét mint kielégítőket említhetjük meg. — A' vár-ban (Casamaten Nr. 108) működik egy „miserere illis domine“ német színész-trup, kik hihetőleg nem sokára eléneklendik: „Nun lebe wohl du stilles Haus“ stb. — Strauss fia zenetársaságával Bécsből két hangversenyt adott, és ma egy tánczvígalmat rendezend a' fe-hér kereszt termében, a' midőn is az általa szerzett „Aradi ünnepi hangok“ című ke-ringőjét játszandja el. Hallottuk, hogy egy aradi zeneköltő (Witzkopf) „Szüreti emlékek“ című magyart írt, melly Straussnak annyira megtetszett, miszerint megígérte a' költőnek, hogy megemlékezendik róla az — ítéletnapján! — Tegnapelőtt utazott el egy viasz-alakok és panorama tulajdonosa, ma nyitotta meg Nüpnau cosmoramáját; csupa világnézetek! — Ha ez így fog tartani, csak megérjük talán? hogy a' világot megismerjük, mikorra a' vasút elké-szül — festve! — A' vásár, nem tudjuk, elmúlt-e már, vagy csak ezután lesz még egyszer! mert a' vásári bódék még helyökön állnak, mint megannyi emlékek az aradi, két héttel ezelőtt mult eléggé népes, vásárnak. Vajjon nem intézkedhetnék erről a' rendőrség, hogy piacunk, egyetlen díszé városunknak mielőbb megtisztulna? És mi Aradon még azon élben is részesülünk hogy, ha akarjuk, Sweiczba is elgondolhatjuk magunkat, mert a' csorda bojtárja dél-előtt kilencz óra tájban szokta hű nyáját összekürtölni, melly kisvárosias szokás már kissé sze-mébe tünhetnék a' rendőrségnek; vagy talán a' tehenek azért nem tartoznak a' rendőrség alá, mert azokat gazdájok szokta megfiejni? — Aradi hirdetőnk egy szépirodalmi lap szerepét is el-játszani akarván, e' végre egy műtört egyént, ki itészi (criticai? mióta?) nézeteihez igen ma-kacsul kívánván ragaszkodni, megbízott, hogy Ellenör cím alatt kezdjen meg egy rovatot 's illetőleg színbírálatot. — A' gyermek, vagyis akarom mondani, az Ellenör megszületett; de miután első és vég imáját elmondta, megszünt lenni, bizonyosan a' makacsság ártott meg neki, pedig bizony kár érte, szép gyerek volt! De tudom Er-Iné Hiador által megénekelteti emléket a' dicsőültnek. Részünkről pedig a' nagy férfit dicsőítésére valamint most, úgy ezután is a' t. szerkesztő úr engedelmével*) megriadand a'

Postasíp.

NAGY-KÁROLY, nov. 27. Magasztos honfi örömmel olvasók hongyulésünk megnyi-tása ünnepélyének leírását, mert annak betűiben a' mesés fényű carbunculus-követ látók ra-gyogni, mellynek tündér-csilláma vakítólag kápráztatá szemeinket; soraiban vonult el azon villany-teleggraph, mellyben lánghevület szaladozá át egész lényünket; csoda, de mégis igaz!

*) És valódi öröme.

mintha harsogó viszhang riadozott volna füleinkben a' hallgatag vonalokból! — Bárcsak meg tudnám nevezni azon érzetet, melyet a' lapok e' szavai: „éljen a' király!” kelesztettek keblünkben. — Mint a' kételkedő tanítvány, kétszer 's háromszor is fűrészszóleg vizsgáltuk a' sorokat, melyekben a' talizman rejtlett!... Mi bűvösen sugá az az arany szavakat, melyek királyunk ő felsége magas ajkáról a' trónteremben nemzetünk színe előtt dicsően elhangzanak! Nagy mindnyájunk lelkesedése! 's ezért az örömhangok kitörőleg kiáltják Kárpát bérzeitől Adria partjáig: „éljen a' magyar király!” — De szálljunk le e' magas sphaerából társas körünk egyszerűségébe. — Vajjon hol is kezdjem? Ollyan tétovában vagyok, mint az iskolás, midőn szaválás közben elakad, az ész malomkereke olly konokul megáll, hogy a' tenger zuhanya alig volna képes elindítani; a' gondolkozó tehetség sokáig keresi a' tévesztett eszmefonalat, . . . míg a' fejjür labirintjában nagy ügygyel-bajjal ismét megtalálja! . . . Igen . . . hát mi bizony sokszor elpillantunk azon régi vár környezetére, hol az a' bájlény lakott, kinek lelke tündérorság; először is őt üdvözljük! — Ha Erdődnek tengere volna, így fejeznék ki magunkat: azt a' mi szép énekű bájos kis syréánkat; minthogy azonban nincs, és mivel sok lombos szigete van, tehát azt a' gyönyörű hangú kis csalogányt, ki párjával tőlünk messze röpülve, most csak a' távolból hallgathatjuk elragadó szerelemdalát, ezerszer üdvözljük! . . . Vissza is hívnök, ha olly dicső párja nem volna, kit — ha költői ellenmondásba nem ernék — a' felhők sasiának szeretnék nevezni; de ez úttal a' hajnal legmagasabb röptű pacsirtájának bártorkodunk mondani, ki övele nemcsak oda repül, hol az ég körülségi a' láthatárt, nem is csak oda, hol a' szivárvány lehajlik a' földre, hanem elszáll a' költészet Hindostanába . . . el . . . annak függő arany-kertjébe, hol a' boldogság fájára leülve, szívüdvök dalát együtt eléneklik, 's az ének hangja elszáryal a' zenit és nadir végtelenébe, honnan a' lankadtan megtért viszhangokat a' Syrius völgyei ölelik keblökre! A' szívüdv világa maga az istenség!!! — Fényes sugáromra mondom, hogy e' boldogság honában olly varázscsillag szeretnék lenni, melly annak égkörét örök derűben ragyogtatná; de most, midőn a' harmad- vagy negyedrendű bolygócsillagokhoz *) tartozom, és most a' látkör alatt is bujdosom: nem lehet rossz néven venni, ha inkább árnyékot vetek a' szép világra! . . . Szó a' mi szó, de nagy Köleseynek Tempéjének mûsa-leányát szeretnék már látni a' mi dicső Arkadiánkban! Hogy is van az, hogy az ég nekünk ad geniúsokat és angyalokat, de azokat hamar el is veszi tőlünk?! Hiába Arkadiánk szomszédos Boeotiával! Egyébiránt az ő drága jelenlétét szellemileg élönkbe varázsolja az ő szép Naplója, mellynek költészeti virányából — mi, az ő tisztelő honfiai — hervadatlan nefelejts-koszorút fűztünk, magas szellemű Sapphónknak halántékára tüzendőt! e' néhány igénytelen sorunk nyújtja át e' diszkoszorút. — Bárcsak írhatnék valamit társas körünkről is. „Ha Peleskén óra volna, már kilenczet kongott volna!” — Még octoberben voltak színészek nálunk, mit azonban nem újdonságul, nem is ódonságul hozok fel, hanem csak azért, hogy ránk ne foghassa a' világ, hogy mi csakugyan az ártatlan és szent együgyűség olly kényelmes pamlagán ásítózunk, hogy tán csak akkor mennénk Thalia templomába buzgólkodni, ha ott a' bőség szarvának tartalmát élvezhetnők. Ha részvétlenségünket pótolhatná: Láng Emliának — e' jeles színésznőnek — kis mûvészi füzért ajándékoznánk szép játéka jutalmául! — Hoszi estéinket ollykor élvadás társalmi körök élénkítik; egyike vala ezeknek P.-né asszonyság jeles névestélye, mellyben a' t. hölgynek mûvészi zongora-játéka lelket ragadó bájjal hatott ránk; valamint a' meglepőleg ügyesen játszó szép kis A.-ka a' Szökött Katona és Két Pisztoly népdalait olly kedvesen adá elő, hogy egy perczre a' nemzeti színházban képzeltek magunkat! . . . Több illy estélyt óhajtunk! . . . Jelenleg törvényesükünk van. A' propos! a' követválasztási kihágások fölött bíráskodott Old-Bailly, már bevégezte működését, parlamentaris Barr-unk két commis voyageur-je is elmarasztatott, egyik egy-, másik félévi fogságra. A' mult héten nálunk is ütött ki amollyan trójai-féle háború, melly azonban tiz évig nem tartand; egyéb megjegyzésünk nincs rá, minthogy nem fiatal Paris! — C'est comme chez vous! — Jövő alkalommal szépeinknek újévi köszöntő verssel fogok complimentirozni, ha megígérik, hogy szerelmesek lesznek a' kaszás-csillagba; azt nem kell nézni, hogy nem ollyan arszlános csillag, mint az égi állatkör oroszlán-csillaga, mert azért ő is megjárja, addig is magát ajánlja

a' kaszás csillag.

*) Ha ön csakugyan a' kaszácsillag, úgy plane az álló csillagok első eminense.
Szerk.

NEMZETI SZÍNHÁZI ÉRTESÍTŐ.

Dec. 5. Világ színjátéka.

- 6. Kétalakú.
- 7. Rohan Mária.
- 8. Tisztújítás.

— A' 257. szám alatti eredeti darab előadásra nem fogadtatott el.

Dec. 9. Fra-Diavolo. Erkel javára bérlet-szünettel először.

- 10. Saint-Tropézi úrnő.
- 11. Norma. Wiesemann úr vendég.

Melléklet: Szigligeti válasza „Mátyás fia” ügyében. Műmelléklet: Legújabb divatkép.

Adaja Frankenburg Adon.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki első félévi folyamára.

Az „Életképek“-nek úgy szerkesztése mint alakja, 's előfizetési föltételei — dacára a' postabér fölemelésének — 1848-ik évre is változatlanul maradnak, ugymint : Budapesten házhozordással félévre 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Az előfizetések elfogadtatnak Pesten **csupán csak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, hatvani-utca, Horváth-ház 583. sz. a.) és minden kir. postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

HECKENAST GUSZTÁV

pesti könyvtáros és kiadónál váczí-utczában 15. sz. a. megjelent és minden hiteles könyvtárosnál kapható:

JÓSIKA MIKLÓS.

AKARAT ÉS HAJLAM.

Regény.

8-rét. Pesten, 1846. 2 kötet füzve 2 ft. pp.

REGÉNYES KÉPLETEK.

8-rét. Pesten, 1847. 3 kötet füzve 3 ft. pengő pénzben.

JÓSIKA ISTVÁN.

Regény.

8-adrét. Pesten, 1847. 5 kötet füzve 5 frt. p. pénzben.

Heckenast Gusztáv

pesti könyvtáros- és kiadónál váczí-utczában 15. szám alatt és minden hiteles könyvtárosnál kapható:

**Francia-magyar nyelv
társalgási kézikönyve,**

vagy

tökéletes utmutatás.

azok számára, kik magukat a' két nyelvben helyesen, és könnyű módon gyakorolni ohajtják.

Coursier E. után **Karády Ignác.**

Kis 8-rét. Pesten, 1847. füzve 1 ft. 20 kr. p. p.

REGÉK.

Nagyobb gyermekek számára

alkalmazá

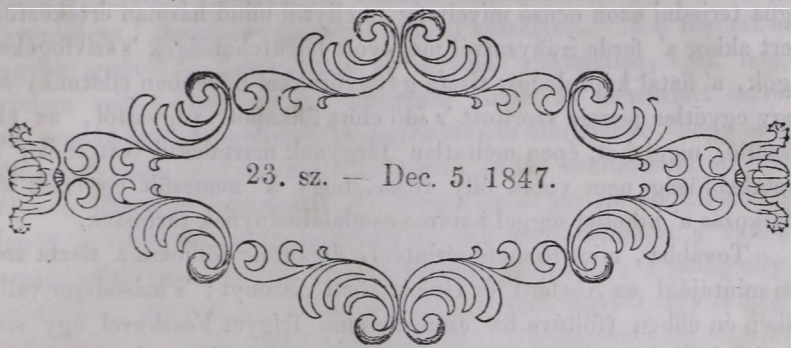
Karády Ignác.

5 színezett képpel. 8-rét. Pesten 1847.

Vászonba kötve 2 frt. 24 kr. pengő pénzben.

 Az Életképek 21-dik száma mellett megjelent **b. Kemény Zsigmond** hiventálált arczképe, valamint **Szalay Lászlóé** és **gr. Batthyány Kázméré** is kapható a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában. Ara egy-egy példánynak 30 kr. pengőben.

23. sz. — Dec. 5. 1847.

A' SZERELEM MINT ERÉNY.

(Vége.)

Most ismert Jenőfi úrhoz fordulok; 's mivel már merényem úgy is túlcsapongott, ide csatolok még pár észrevételt, ezen tisztelt írónak meglepően szellemies cikkéről. — Mind azok, miket Jenőfi az erényes szerelem dicséretére felhoz, szerintem is elvitázhatlan igazságok. — De, fájdalom! az illy viszonos és komoly vonzalom sokkal ritkább, 's mi több, azzal mit Berecz Károly igen eltaláltan finomult érzékiségnek nevez, sokkal könnyebben összezavarható, semhogy általában pálczát törhetnénk azon szülők vagy gyámok fölött, kik növendékeiknek, igen gyakran, csupán túlhevült képzelmenyi égedelmeikhez nagy fontosságot nem kötnek. — Ugyanis, föltéve hogy az egyik félben megtaláltatnék a' tiszta szerelemre megkívántató minden tulajdon, még ez nem elég; mert a' szerelem viszonos természeténél fogva mulhatlanul megkívántatik, hogy a' másik is, legalább a' fő vonalokban, a' feléje sugárzó nemesült egyéniségnek megfelelő legyen; 's ha ez így nincs, akkor a' már tárgyhoz fűzött gerjelmek ezen utolsóban sem szilárdulhatván való szerelemmé, könnyen aljasulhatnak vészes kebellázzá; 's így történik, hogy a' látszólag szeretetből fonódott házasságok is legalább nem ritkábban ütnek rosszul ki, mint az ész hideg világánál kötöttek. — Azon esetben, ha meggyőződve lehetnénk, hogy a' fiatal védenczeinkben föllángolt érzemény való szerelem, bizony én is szentségtörésnek tartanám, bárminő észszerű okból is, annak törvényesíttetését legkisebbé is akadályozni. De mivel ezt kiismerni komoly és huzamos próbáltatás előtt, csaknem lehetlen, úgy hiszem, eleget teszünk, ha még a' baljóslatúnak látszó hajlam ellenében is, az erőszakos ellenszegülést kikerüljük; erőltetett frígyet eszközölni pedig éppen őrizkedünk. — Azonban az illy kegyeletromboló meghasonlások is olly arányban fognának ritkulni, mint

fogna terjedni azon benső míveltség, mellyről mind hárman értekeztünk: mert akkor a' ferde irányzattól megóvott lélektehetségek 's szívfogékony-ságok, a' fiatal képzelődést tiszta gyönyörökkel bővebben ellátnák, sem-hogy egyetlen pontra szorított 's idő előtt fölkapott vágyaitól, az elébe gördülő, meglehet, épen méltatlan tárgynak martalékul vettetnék; 's a' tisztakeblőség nem volna olly ritka, hogy a' nemesült egyének közti találkozás a' hihetlenséggel határos csudalátmánynak tartassék.

Továbbá, mint fönnebb érintém, Jenőfi úr fölhozza a' tiszta szerelem mintájául az Abelárd és Heloiz közti viszonyt; 's másodszor vallo-m, mikép én ebben (föltéve ha ezen szerelmi frígyet Fesslerrel egy szem-pontból ítéljük) teljesen megegyezem; mert így abban a' nemi ösztön a' lélekrokonságnak alárendelve, 's az érzéki gyönyör a' szív és szellem ma-gasztos élveitől megszentésítve mutatkozik; már pedig illyen azon sze-relem, melly egyaránt távol az ábrándos föllengés 's állatias anyagiasság szélsőségeitől, a' nemesült emberi természettel egészen megegyező; 's ha földön való szépség 's emberszívben tiszta élvezet csakugyan található, úgy ezeket azon szerelmi kapcsolatban képzelhetjük, mellyben, mint a' megnevezett szelleműs egyéneknél, az igazságsovár 's szereteti erő egyetlen üdvderűként tündöklének. — Mindazáltal ezen ítéletem Abelárdra 's Heloizre, csak mint egyénekre, nem pedig mint ren-de-zett társulat tagjaira vonatkozik; mert ők, mikor magu-kat a' törvény és illedelem hatalmán felül híve, elkülönzött utat követ-tek, énjökben ugyan tiszták maradtak, mivel nem érzéki féktelenség vagy akarati gyávaság által, hanem benső meggyőződésektől vezérel-tettek. De mivel, ítéletem szerint, ezen meggyőződés bal fogalom ered-ménye volt, azon történeti adat erkölcsi példaul vagy épen nem, vagy csak bőséges fölfejtés mellett használható. — 'S ha erre valaki azt felelné, hogy a' törvények 's társulati szabályok, mint emberi alkotmányok, habár szükségesek a' tömegnek, fölös-legesek a' jelesebb egyéniségnek, én erre így szól-nék: Az ember társulati lény, 's mint illyen, ha csak személyes érde-kéből is, hódolni kénytelen azon föllálitott társulati rendnek, melly alapja úgy magános, mint az általános jólétnek; 's nem is tekinthető csupa emberi műnek, miután azon szabad akarat, mellyen nyugszik az emberi méltóság, 's mellynek dicső bizonyása épen az, hogy az ember saját ösztöneit fékezni, azaz: magát törvény alá vetni bírja, istentől adotta. — 'S ha csakugyan léteznek olly kiváltságos egyének, kik elég tökélyesek törvényt magoknak szabni (miről minden esetre nehezen határozhat bárki is önmaga), ezek, mennyivel a' többségen felül állnak, annyival kötelesebbek ama' közérdeki hódolatban épületes példaként elül menni. — Aztán, a' való lelki nemességgel az elbizottság összeférhetlen, 's a' bölcsesség a' benső alázatossággal párhuzamot tart. — Mind ezekkel távol sem oda célozok, hogy Abelárd és Heloiz valóban kiváltságos jel-lemökre legkisebb homályt is hárítsak; de igen oda, hogy mint embe-rek tévedhettek ők is, ha nem is szívben: ítéletben; 's hogy a' köztisz-

teletű 's törvény-szentesítette erkölcsi fogalmaktól eltérő bármilly jeles egyéniséget, általános példányul kitűzni veszélyes. — 'S e' mellett meg is vagyok győződve, hogy Jenőfi úr is ama' viszonyban, csak magát az érzelem szilárdságát kívánja kiemelni; miszerint merészlett észrevételelem csupán azon tapasztalati meggyőződéseim eredménye, hogy az olvasók' bal fogalma igen sokszor következtet az író szellemével és céljával teljesen ellenkező értelmezést. — 'S ezen okból tartom fölötte merésznek Jenőfi úr értekezésének azon részét is, hol az okoskodást a' való szerelemmel általában összeférhetlennak látszik nyilvánítani; 's pedig olly kifejezésekben, mellyek az érzeményeket ész fölé emelni ugy is elég hajlandó fiatal szívet azonnal megragadják. — Részemről ezen tárgyról így gondolkodom: Az ember gondolkodó lény, minél fogva, főleg az elmélkedésre mások fölött hajlandó vagy megszoktatott lélekben, az érzeményeknek ez egyéniség szerinti kisebb-nagyobb ellensúlya mellett is, fölmerülnek néha kérdések; minek így is kell lenni, mert különben észvilágunk épen akkor alunnék teljesen ki, mikor arra legsürgetőbb szükségünk van. 'S e' mellett, az ember, saját gyarlóságának érzetében, napenkénti tapasztalatainak sajnos következtésiben; 's ha szíve romlatlan, mindenek fölött erkölcsi érzetétől ragadtatva, hajlandó kételkedni, nemcsak a' feléje sugárzó gerjelmeknek, hanem saját hajlamának feddhetlenségiben is. — De mind e' mellett, a' ki valóban szeret, legyen bár ellátva elegendő lelki bátorsággal, szemügyre venni a' jellemfoltokat szíve kedveltjében is, míg az alap tisztaságáról meggyőződve van, 's fájdalom, igen sokszor ezen meggyőződés ingadozása közben is, szeretni nem szűnik; 's talán épen ebben rejlik azon, bár néha fölötte gyászos következményü, de lényegében dicső szereteti erő, melly által, főleg a' való női lény választottjában, a' másoktól méltán vagy méltatlanul lealázott egyént, kettőzött hévvel öleli minden próbára elszánt érzelemdús szívéhez. — Azonban, természetes, mikép igen czélszerű volna, az okoskodást 's elfogulatlan tanácsot, a' talán kétes természetű érzemény túlharapozása előtt fordítani hasznunkra; mert a' szenvedélyt megelőzni véghetlenül könnyebb mint legyőzni; 's a' talán aljasító viszony által egyszer elrablott zsöngé érzelem, örökre megtéríthetlen.

Ezen igénytelen nézeteim nyilvánításában, írói tehetségem gyöngeségének megnyerendi talán a' türelem szelid kiegyenlítését, szándékom tisztasága.

H é t h e g y i E r z s é b e t.

VISSZA EMLÉKEZÉS.

Az ifjúság gyönyörű kor, —
Bár ne volna mulandó!

Kisfaludy Sándor.

Az ősz korában sirba szállott költő átélte az életnek különböző korszakait, és midőn ama' századokon át élendő dalát elénekelte, mellybe a' fent idézett szavak foglalvák, már a' férfiúkornak hajnala derengett fe-

lette. Költői fölhevüléséhez tehát tapasztalás is járult, midőn az ifjúkort gyönyörűnek énekelte.

És valóban az ifjúság gyönyörű kor! Reményvirágokkal koszorúzott zöld tavasza, örömben gazdag aranykora az ember életének. Nem szebb a' nap az égen, nem gazdagabb a' gyémánt a' földben, mint az ifjúkor örömei- 's reményeiben. Örömei a' tűzsugarak, melyek az élete koronájába bevéssett gyémántgazdag reményeit ragyogtatják.

Légý kétszer üdvözölve te aranykor! te felejthetetlenül édes álmak tündérhona! te bájdús virág az élet sivatag terén! te boldog emlékeket kihajtó zöld bimbó!

Mi szépek, mi gyönyörűek a' te napjaid! Örömben gazdagak, reményekben dúsak, boldogságban páratlanok, az ifjú szívet egekbe ragadók!

Igen, boldog e' kor! A' szív húrjai örömhangokban rezegnek, a' képzelet virágos országokat jár be; az ábrándok tündéres fényt kölcsönöznek az életnek. Egy madár éneke, egy virág szépsége, egy dal olvadákony hangja megilleti az ifjú szívet 's — hinnétek-e? — sokszor megindulásának könyeit sirja le. De e' könyvek nem fájnak, a' szív nem kesereg; — a' megindulás csak a' gazdag érzelmű ifjú kebelnek sajátságai közé tartozik.

És tudjátok-e, miért olly szép, olly gyönyörű, olly boldogító e' kor? — Ha nem tudjátok — boldogok nem voltatok!

Avagy nem éreztétek, hogy e' korotokban egy megfejtethetlen édes érzés mozdult meg szívetekben? Avagy nem emlékeztek már, hogy emez érzés, mintegy börtönéből kiszabadult rab, örömhangokba tört ki, 's az okozta túláradástkban egy világot készek lettetek volna kebletekre ölelni? Nem emlékeztek már, hogy ez isteni örömetök onnét eredt, mert feltaláltátok lelketeknek mását, kinek megnyert rokonérzésében olly kimondhatatlan boldogoknak éreztétek magatokat!?

De hiszen ezekre kell emlékeznetek! Ezek olly szent, olly édes emlékek, melyek örökre a' szívhez forrnak, melyeket minden másnemű örömek és fájdalmak onnét le nem törülhetnek!

Sem szebb, sem boldogítóbb nincsen azon érzésnél, mint a' melly az ifjú szívben feltalált lelke-ideálja iránt fakad és él. Azt, ki szeret: hír és név, dicsőség és fény ki nem elégíthetik. A' koldust, ha igazán 's tisztán szeret, a' korona sem fogja boldogítani, ha dicsőséget lelke felével meg nem oszthatja. 'S amaz érzés, melly a' lelke mélyéből szerető ifjú kebelben szétárad, szüztiszta, egy angyal sem pirulna el miatta, és ez egyetlen érzésben találja fel földi üdvének tetőpontját. Ébren 's álmodva csak szeretete tárgyát lengi körül gondolataival 's érzéseivel, mert nincsen a' világon tárgy, mi lelkét annyira lebilincselné, mint imádott kedvese. Ez az ő jó angyala, kinek kedvéért küzd a' jó- és nemesért, kinek kedvéért az élet sikamlós ösvényén megóvjá magát a' botlástól. Ez a' tisztán és imádva szeretett kedvese neki mindene; reménye, hite, bizodalma, üdve, szóval — mindene.

És illy szép emlék nem lenne szívetek lapjára vésve? Emlékezzetek

csak vissza a' multakra! Nemde ifjuságtoknak arany napjaiban melegen vert, forróan érzett a' ti szívetek is? Az emlékezet fonalán menjetek vissza azon perczetekig, midőn először borúlt kebletekre az, kit a' világnak minden híre- 's dicsőségeért, minden fényeért be nem cseréltetek volna. Melegítse fel még egyszer szíveteket azon remények- 's örömeknek bájos emlékezete, melyeket egykor a' kedvesseli ábrándozás fakasztott fel lelketekben!

És ha olly üres, olly árva volt éltetek, hogy ama' korotokból egyetlen egy sugár sem világol át a' jelenbe; ha szívetek megfagyott, mielőtt egy rokon léleknek melengetése közben kifakadt volna belőle boldogságtoknak szép virága: oh akkor sajnállak benneteket!

Tudjátok-e most már: miért szép, miért gyönyörű, miért boldogító annyira az ifjúkor?

Mert a' szeretet áldásteljes melege szívünkben felfakasztja boldogságunknak reménydús virágait, — 's mert olly szépen, olly nemesen, olly tisztán, olly egekbe ragadólag csak ekkor tudunk szeretni!

Ez a' legszebb, legdrágább emlék, mit életünknek komolyabb 's érettebb korszakaiba átvihetünk! Még az élet nyarán túl is jól esik ez emléknél időzni, sőt midőn a' kor dere lefonnyasztá minden virágát életünknek, fölmelegül szívünk, vérünk hevesbben kering, ha ifjúságunk korszakát visszaálmodjuk magunknak.

Én legalább örömmel időzöm e' koromnak emlékeinél. Ha komor 's bús vagyok, 's feketevérű képzelgésem között nem látok egyebet, mint megsaladt reményeim romait, ez emlék megvigasztal. Ha elkeseredem, 's e' közben annyira elérzékenyülök, hogy gyermekként sirhatnék: ez emlék elfelejteti velem szívemnek nyomasztó terheit. Ha bús jelenem jövőmet még feketébb színekben állítja előmbé, 's visszajedek ama' komor képektől, melyeket ingerlékeny képzelődésem pályám végére fest: ez emlék az, mi gondolataimnak egészségesebb fordulatot ad, beteg szívem rémeit elűzi, 's elvarázsol a' korba, a' boldogba, mely gyönyörű képeivel kietlen jelenemet 's jövőmet háttérbe szorítja. Estve, ha lefekszem, ez emlék leng körül, 's vele bibelődvén, érzem megkönnyülni szívemet. Olly jól esik átröpíteni magamat szárnyain multamba! Ez emlék egy angyalnak képében áll előttem, reám mosolyog 's mintha hallanám mondani: ne légy olly levert, olly szomorú! szép napjaid majd ismét visszatérnek, 's ilyenkor elfelejték mindent, mi nyom. Később mintha látnám, mintha érezném, miként simítja meg arczomat, miként terjeszti ki kezeit fejem fölött, mintha meg akarna áldani, — és én még egyszer fiatalnak képzelve magamat, azt gondolom: minden ugy van, mint volt régen, 's e' boldog képzelődésben alszom el.

Az igaz, e' kornak fájdalmai is vannak. Örömei közé keserűség, reményei közé sokszor csalódás keverül, 's minél könnyebben illethetők e' korban a' szív húrjai, annál búsabb az onnét kirezgő panasz. Ámde e' bánat-, e' csalódásnak forrását is nem egyebütt, hanem sokszor az imádtott kedvesseli viszonyban találjuk. A' fiatal szív szeret mélyen, véghe-

tetlenül, 's mivel így tud szeretni, kielégíthetetlen. Ha a' kedvesnek egy mosolya, pillantása, csókja évekig tarthatna, még akkor sem tel-nék el a' kéjjel. Ha lehetne, felfogná annak minden lehelletét, hogy ma-gába szíhassa. És ha megtörténik, hogy a' kedvesnek viszonszerelme nem olly forró, nem olly olvadékony, mint az övé, vagy ezt nem tudja ugy kimutatni, mint ő; ha ez — akaratlanul bár — mosolyával mást is bol-dogít: akkor örömei lehangolódnak, fiatal szívét a' kétségek nyugtalanító árja veszi körül, 's elbúsul mint a' párja-vesztett gerlicze. Napjai azon kétség 's tünődés, azon aggály 's remegés között folynak le, hogy talán kedvese szerelmét elvesztette. Az e' miatti bánat szívét csaknem szétrepeszti. De a' bánatos arczon meginduló kedves, forró részvétet ta-nusítólag simul keblére, ez epesztő kétség keserűségét csókjainak méz-harmatával megédesíti, hűséges szerelméről biztosítja, — 's az illy új frígykötési pillanatokban felejtve minden bánat, minden csalódás; a' ke-serűség képzelhetetlen édes örömek kútforrásaul szolgált, és így az a' fáj-dalom is, mi néha az ifjú szívre borúl, édes — mert örömmel végződik.

Az illy fájdalmas visszaemlékezések árnyékában is szép és gyönyörű vagy te, ifjúkor!!

Engedjétek meg, hogy e' reményromokról, melyek fölött most állok, ifjúkorom gyönyörű napjaiba visszatekinthessek!

I.

Az ember életéből alig lehet szebb képet festeni, mint egy 20—22 éves ifjúból. A' haza, nemzet 's emberiség szent ügyei mellett lelkesen harczoló férfiú, vagy az élet színpadáról érdemkoszorúzottan lelépett ősz nyujthat figyelemre méltóbb, erőteljesebb, szembeötlőbb vonalokat: de azon finom, gyengéd, ugyszólván szívhez beszélő vonalak, melyek egy festményt széppé tesznek, csak ifjúkorból kölcsönözhetők. Az akarat és érzések szűztisztasága, gyengédsége azon finom zománcz, melly e' kor-nak vonalait befogja.

Alig is van boldogabb teremtmény a' nap alatt, mint egy 20—22 éves ifjú, midőn az iskolai port magáról lerázza. A' madár nem boldogabb szabadságában, mint ő. Övé az egész világ. A' férfiú már bizonyos szak embere, ki van tűzve iránya, célja mikért küzd. De az ifjú, legalább szabadságának első perceiben, képzeletével bekalandozza az egész vilá-got, 's azon tér mellynek korlátai közé jutand később, 's tán legközelebb áll hozzá, eszébe sem jut. Annak átgondolása, hogy az iskolai fegyelem alól kiszabadult, hogy az élet sík mezejére kilépett, hogy cselekvő sze-repet vállaland, mellynek következtében az emberi 's polgári társaságra hatni fog, hogy figyelmet gerjeszthet 's a' társasági körökben minden visszatartózkodás nélkül fölléphet, — mind ez azon boldogok osztályába sorozza őt, kiknek élete öröm és meglegedés.

Illy öröm 's meglegedés árában usztam, midőn 22 éves koromban ügyvődi vizsgálatommal is készen lettem. Ki volt boldogabb, mint én? Jó szülők, rokonok, 's meglehetősen vagyon birtokában minden aggály 's kétség nélkül a' jövő iránt. Eletpályám neme iránt még nem voltam ma-

gammal egészen tisztában, mert atyám szorgalmam jutalmul, egy évi utazást engedvén, az e' közben szerzett nézetek-, tapasztalások- 's ki-fejlődésemhez kötöttem határozott választásomat.

A' fővárosbóli elutazásom előtti estvéknek egyikén barátimnak bucsú-lakomát adtam. Akkor még sok jó barátim voltak; hiszen vagyonos valék 's a' fiatal kebel olly cosmopoliticus érzelmű, hogy minden simaszavúban barátját véli magához ölelhetni. A' kis kör vígan mulatozott, egymás egészségeért poharak ürittettek 's e' közben egyik barátomnak eszébe jutott, hogy egy épen akkor Pesten volt köztisztületben álló férfiút éji-zenével tiszteljünk meg. Én barátimat kissé túlságos jó kedvben lenni látván, történhető kellemetlenségek elkerülése végett, az indítvány ellen szóltam; de nemcsak hogy leszavaztattam, hanem egyhangulag szónoknak választattam. Nem volt mit tennem, mint a' nem sokára megszerzett nagyobb szerű zenekar 's fáklyás csoport kíséretében a' tisztelt férfiú üdvözlétére menni.

A' zaj között érkező csoport a' kijelölt ház 's ablakok előtt megállapo-dott, 's a' zene nagy robajjal megzendült. De alig hangzott el az első darab, midőn egy tisztos öltözetű 's aggályos kifejezésű arczu férfiú kö-rünkbe lépett 's épen esetlegesen engemet szivrehatólag kért, hogy a' szomszédházban egy nagy beteg fekszik, kinek idegeire kínos fájdalma-san hatván a' zene, tisztelgésünket halasztanók el máskorra.

Körülálló fiatal barátim semmikép sem voltak hajlandók a' férfiú kérésének teljesítésére 's ezt kissé zajosabban nyilvánítván a' zenekarnak további játszásra jelt adtak. De én a' bánatos arczon, remegve kérő han-gon megindultam, 's kéréseim által végre sikerült barátimat arra bírnom, hogy csendességben elvonuljanak. A' férfiú egy meleg kézszorítással kö-szönte meg szívességemet.

Ez eseményt hajlandó voltam már elfelejteni, midőn épen az eluta-zásom előtti napon estalkonyat felé egy barátommal ugyanazon utcán mentem végig, mellyben azon beteg lakott, ki iránti tekintetből éjize-nünket félbeszakítók. Eszembe jutott a' búsarczu férfiú, 's épen az ismeretlen betegnek mint-létét tudnivágyó kíváncsiságomat közlém barátom-mal, midőn azon háznak kapujában, mellyben a' beteget lakni gondol-tam, egy ismerősömmel találkoztam.

Alig válték vele néhány szót, midőn a' kapu két szárnya kinyílt, és azon egy gyönyörű ötfogatu utazó hintó robogott ki. Mennyire gyorsan kivehetém: két feketén fátyolozott hölgy, és egy férfiú ültek a' kocsiban. A' férfiú a' — búsarczú, kérő férfiú volt.

A' körülmény, mi e' férfiúval megismertetett, okozá: hogy érdekel tekintettem a' sebesen elhaladó hintó után, 's a' futólagosan megpil-lanthatott, még komorabb alakban feltűnő férfiú, a' fekete fátyolok eszem-be juttatták a' beteget.

Ismerősöm épen azon házból jövé ki, kérdezém: ismeri-e az eluta-zottakat, 's tudja-e: miért gyászolnak? Ettől azon választ kaptam, hogy az elutazott férfiú Alamir gróf két leányával, 's gyászolja egy csak teg-

nap kimult harmadiknak halálát, ki még az éjjel vitetik utána, hogy a családi sírboltba takaríttassék.

Szegény beteg! — tehát meghalt!

Halottakat nem szeretek nézni, ezt pedig sem előítélet-, sem félelemből. Az a roppant különbség, mi egy élő és halott között van, 's ama' nem ismert jövődönék elgondolása, mire egy halott emlékeztet, lelkemre kellemetlenül hatnak 's ha csak lehet, kerülöm a' halottaknak nézését. De midőn kimondá ismerősöm, hogy azon beteg, kinek fájdalmai enyhítéséhez én is járulhattam, meghalt, egy ellenállhatatlan vágy ébredt bennem azt megnézni.

A' halott nyilvános láthatásra nem lévén kitéve barátim kíséretében a' házfelügyelőhöz mentem, 's elmondván mi emlék köt az ismeretlen halotthoz, kértem: vezetne a' terembe, mellyben az kiterítve fekszik. A' felügyelő, miután a' gróf szorosan eltiltotta minden idegennek bebocsátását, egyedül a' sokszor említett körülmény tekintetéből volt hajlandó kérésemet teljesíteni.

Néhány percz múlva egy, ezüst kargyertyatartóktól környezett 's egyszerű szépen készített, fekete bársonyos ravatal előtt állottam.

Mi szép, mi gyönyörű lehetett e' leány életében!

Azon idegenség, mellyel máskor a' halottakat nézni szoktam, most legkevesebbé sem lepett meg. Egy titkos és megfejthetetlen erő czövekelt oda. Talán képes lettem volna napokig gyermekes, de mégis olly mondhatatlanul érdekes arczára bámulni. Hollófekete haja csigákba szedve terült szét vállain; arcza fehér mint a' legtisztább márvány; 's még a' halálban is igéző szép vonalokkal, mellyek a' lélekig elhatnak. Fejére szép fehér koszorú volt illesztve; kezében pedig egy szép virágszál, mellynél ő ezerszer szebb vala.

A' halál alig jegyzett el magának valaha szebb menyasszonyt áldozatul!!

És midőn a' halálban is olly gyönyörű arczon andalogna tekintetem, keblem mindinkább kezdé részvételre, sajnálatra melegülni. Hiszen ha egy szép virágot letört a' vihar szele, sajnáljuk, és ne sajnáltam volna-e e' bimbót, melly bár lelketlenül hevert előttem, mégis elbájolt.

Huszonkét éves valék, és — lelkemre mondom — még nem szerettem. Nem mondom, hogy egy két arcz ne tetszett, pillanatokra le ne bilincselt volna; de amugy igazán, lelkesen, olly kimondhatatlanul még nem! És most midőn e' halott szűzre, hollófekete hajdús fejére, márvány homlokára, alabastorm arczára tapadt tekintetem, éreztem, hogy e' leányt ha vele az életben találkozom, lelkem mélyéből tudtam volna szeretni!

Sokáig 's elmerülve nézhetém a' halottat, mert mintegy megrezzentem, midőn barátim a' távozásra figyelmeztettek.

És midőn egy utósó 's végső pillantással mintegy lelkembe nyomtam volna szép arczát, az atya 's család bánatában részt vevő kebellet fordultam el a' ravaltól. Ekkor tekintetem egy férfura esett, ki a' ravatalhoz

közel valamit festeni látszott. Oda pillanték 's az előtte fekvő festvényben a' halottnak arczképére ismertem.

Villámként vonult át szivemen a' vágy e' halottnak arczképét bírhatni.

Oda léptem egészen a' festőhöz, 's a' gyönyörű halott fejér koszorújával, átszellemesült arczezal ismét előttem volt. Bármibe kerüljön, de e' halottnak arczképét birni, szilárd határozatommá vált.

Távozásomkor nevemet 's lakomat tudatva a' festővel, megkértem hogy egy sürgetős munkatárgyban akarván vele értekezni, mihelyest a' grófnál munkáját bevégti, azonnal keressen fel engemet.

Megigérvén a' festő, hogy még az nap felkeres, ha parancsolom; barátimtól elválva, lakásomra siettem.

A' festő nem sokáig várakoztatott, mert mintegy fél óra mulva az arczkép felől már vele értekezésben állottam. Kíváncsamat a' kért öszvegnék rögtöni megajánlása után annál könnyebben mondá teljesíthetőnek, mivel az arczképet némelly szükséges kiigazítások végett úgy is lakására vitetendi, hol nekem a' lehető leggyorsabban lemásolandja.

A' festő szavát pontosan teljesíté. Elutazásom reggelén a' remeknek mondható festvényt átnyújtá.

A' halott Alamor Cecilia grófnő arczképe volt, előttem a' legszebb, legérzékenyítőbb emlék, mit magammal a' fővárosból elvittem.

II.

Alamor Ceciliának arczképét tárczámban hordoztam, 's azon fájós benyomás után, melyet a' halott eredeti reám tett, talán ez okozá, hogy felejteni nem birtam. Sokszor elővettem, 's valahányszor márványfejér, nyugott, lélektelen, de még a' halálban is szép vonalaknak nyomait hordozó arczára, gyönyörű fekete szemíveire, magas homlokára, gazdag fürtökre tekintettem, milly sajnálat fogott el, hogy e' szép virágot a' halál letarolta! néha meg mélyebb elmerülésemben azt hittem, hogy a' kép csak alvót ábrázol, felébred 's halvány arczára az élet pírja még felderül.

Az atyai háznál tárt karokkal fogadtak. Megérkezésem napja ünneptől tartaték meg 's én alig tudtam a' sok ismerős-, és rokonnak öleléseiből kibontakozni.

Anyámat még kis koromban elvesztettem, de e' veszteséget részint, mert még kicsiny voltam 's később a' nélkülönözés hozzá szoktatott, részint az idő óta atyám megkettőzött szeretettel függvén rajtam, nem éreztem. Sőt mondhatnám, atyámnak irántami szeretete néha tulságos, 's ezért terhemre volt. Honmulatásomnak napjaiban tapasztaltam ugyanis, hogy nem valami tekintélyességet mutatni akaró szigorból, hanem csupa szeretetből olly vigyázó, felügyelő volt irányomban, mint midőn még gyermek voltam. Ha lovagolni, vagy kocsizni akartam: nem szívesen eresztett, részint mert közelében akart, részint mert féltett. Az illy korlátozásokat nemigen szívesen ugyan, de mégis eltűrtem; mert irántami jóságaért lehetlen volt nem szeretnem.

Az ifju minél szorosabb fegyelem alatt tölti el iskolai éveit, annál

kevésbé tűr el azután bármilyen beavatkozást, mely szabadságát korlátozza. Hiszen a' szabadság, arany álmának egyik ideálja. Később, midőn vére kissé kigőzölgött, 's többé nem iskolai szigorúság fékezi, higgadtan kezd gondolkozni, 's türelmesebb; de a' szabadulásnak első perczeiben, midőn azon ponton látja magát, mely után kiképzetésének egész hosszú ideje alatt forró vágyat hordozott keblében, korlátokról nem szeret tudni, 's kellemetlenül érinti lelkét az, ha nem lehet független.

Minél jobban korlátozott tehát atyám szeretetével szabadságomban, annál inkább vágytam az elutazásra kitűzött nap után. Egy évig legalább — gondoltam magamban — független ura leszek magamnak.

Elutazásom előtt atyám kedvemért egy táncmulatságot határozott. A' rokonok- 's közelebbi ismerősökön kívül a' vidékbeli kitünőbb nemes családokat is a' vendégek közé sorozá, kiket részint levélben, részint személyesen kért magához.

Egy reggel szobámba jött atyám, 's tudatá velem, hogy készüljek fel, mert a' gazdag Mándokiékhoz leszek vele menendő. Öltözködésem közben jutott eszembe e' család. Gyermekkoromban sokat voltam náluk; de mióta a' velem hasonló korú figyermekök elhalt, említettetni sem igen hallám őket.

Mándokiék — bár házoknál bizonyos rangos fény 's szokások tűntek fel előttem — kitűnő szívesseggel fogadtak. Mi közelebről engemet illet, kellemesen töltém el náluk a' napot, mert egyetlen leánygyermekök körében voltam legtöbbszörre. Paulina — így nevezték — egy csinos külsejű, jeles nevelést mutató leány volt, ki bármi sokat követelő férfiút képes volt elmulatatni. Anyjával 's vele bejártam a' csinos ízlésű lakot környező tágas angol kertet, később hallgattam jeles zongorázását, tapasztaltam nem mindennapi olvasottságát, 's mondhatom: kevés leány volt még, ki előttem először is úgy feltűnt volna, mint Mándoki Paulina.

Távozásunkkor kellemetesen esett hallanom, hogy a' nálunk tartandó mulatságra való meghívását atyámnak, elfogadták.

Atyám út közben szokatlanul derült volt. Nem egyszer tekintett reám jelentékeny mosolylyal, 's mennyire csekély arczismeretem terjedt, kiolvas-tam szemeiből, hogy valamit mondani akar.

Sejtésem nem esalt. Azt kérdezte, hogy' tetszik Mándoki Paulina?

E' kérdés magában meg nem lepő. Mindennapi dolog, hogy azok kik leányos háznál vannak, voltak, e' kérdést egymáshoz intézik; ámde hogy atyám tette e' kérdést, ki velem leányokról még nem beszélt, a' kérdésnek jelentősége is volt.

Mit mondhattam egyebet, mint hogy Paulina derék, csinos, és művelt hölgy.

Atyám válasza mosolygott, sokáig reám nézett, 's végre kimondá, hogy Paulinát úgy tekintsem, mint általa kiválasztott nőmet, 's hosszasan kezdé taglalni ez összeköttetésnek érdekeit.

Atyámnak e' nyilatkozata igen széthangolta kedélyemet. Ezt már olly beavatkozásnak tekintettem, mi természeti szabadságomat egészen

lebilincseli, 's így minden előleges értesítés nélkül belőlem mint egy áru-
czik felett rendelkezni, annyira sértőnek tetszett, hogy illedelemesen
ugyan, de felindulásomat eléggé eláruló hangon viszonzottam, miszerint nem
hiszem, hogy illy fontos ügyben rólam nélkülüm akarna valamit határozni.

Atyám észre vette felindulásomat, 's talán ezért válaszolt olly kimé-
letes, szeretetteljes hangon, hogy én megbánva felháborodásomat, talán
azon perczben, kész lettem volna Paulinát az oltárhoz vezetni.

— 'S tudja-e ezt Paulina — kérdeztem egy hosszú szünet mulva.

— Eddig ő is értesítve van — felelt atyám — mert e' tárgyról már
rég értekeztem szülőivel. Kitiünő okleveled, többektől hallott dicséretes
magaviseleted, 's személyed annyira megtetszetek, hogy Mándokiék téged
ohajtanak vőül.

Hallgatásom az előtttem legkevesebb érdekléssel sem bíró tárgyról
beszédet félbe szakította, 's örültem hogy atyám azt többé nem említette.

Kedélyem pár nap mulva szokott nyugott medrébe visszatért ugyan,
de semmikép sem tudtam megbarátkozni a' gondolattal, hogy nőmnek
választásába kivülem más elhatározó befolyással birjon. Én ugyan nőszü-
lésről még nem is gondolkoztam; de ha idővel azt teendő valék, e' tekin-
tetbeni természet-adta jogaimat senki által korlátoltatni, feltettem ma-
gamban. Mándoki Paulina szépnek volt mondható; de iránta legkisebb
vonzó érdekre sem melegültem. Cecilia arczképe még most is jobban ér-
dekelt. Ennek gyönyörű, finom, halott vonalai jobban lelkemhez szólot-
tak, mint amaz egész elevenségével. Cecilia arczképén ábrándos szere-
lemmel függtem, 's minél többször, minél tovább néztem e' letört, elher-
vadt szép virágot: annál inkább bontakozott ki képzeletem távol kódéből
egy alak, melly Ceciliához hasonló; gazdag fekete haju, halvány, szép
arczu, részletesen nem tudom mi szép, de az egész gyönyörű, elbájoló,
lelkemet megragadó mint Cecilia, — és ha ez alakra gondoltam, Paulinát
nem a' való életben, de még a' képzelet világában sem birtam — nőmül
gondolni.

A' tánczestély elérkezett. Rokonok, ismerősök 's a' környékbeli elő-
kelők egy nagy vendégkoszorúba fűződtek össze. Mándokiék is szavokat
tartották. Paulina midőn találkoztam vele elfogultnak, 's arczában, vise-
letében bádjattnak mutatkozott.

Ha atyám el tudta volna titkolni szándékát, ez estély alatt talán ki-
zárólagosan Paulinával társalgok. Komoly, kissé halványabb arcza, ízletes
öltözeke érdekesebbé tettek, mint először volt; de mióta tudtam, hogy
atyáink szorosabb lánczokkal fűztek össze bennünket, mint talán mindket-
ten ohajtanók, hogy elfogult kinézése, komolyabb külseje a' köztünk ter-
vezett viszonyoknak talán előtte is terhes voltából ered, csak igen ritkán 's
röviden közelíték feléje.

Bár Paulina igen keveset érdekelt, még sem kerülte ki figyelmemet,
hogy egy nyulánk, szőke ifju kizárólagosan az ő társaságát kereste, hogy
hosszasan 's némán tekintének egymásra, 's midőn egyszer váratlanul oda
léptem, az ifju Paulina kezét fogva tartotta.

Tudtam azonnal, hányat ütött ezeknél az óra — és ha atyám néze-
teiben osztoztam volna is, e' percz óta máskép gondolkozom.

Az estély víg zaj 's derült kedv között tartott reggelig. A' vendé-
gek utazásomat tudva szerencsekivánatokkal távoztak, ezek között
Mándokiék is kérve, hogy mielőtt elutazom, még egyszer megláto-
gassam.

Ezt a' nélkül is szándékoztam, mert Paulinával akartam beszélni.

A' multság után adá tudtomra atyám, hogy mielőtt elutaznám,
ohajtaná, ha Paulinával eljegyezném magamat. Ez Mándokiék akarata is.

Ha Paulina szívét vagy egészen szabadnak, vagy felém hajlónak
képzelttem volna, ez eljegyezni akarás talán ismét felháborított, és a' mult-
korinál jobban felháborított volna; de így miután előre képzeltem, hogy
Paulina sem fog abba beléegyezni, nyugottan vártam az esemény kifejlő-
dését, 's csak arra kértem atyámat, hogy az eljegyzés előtt még egye-
szer akarván Paulinával értekezni, mindjárt másnap Mándokiékhoz rán-
dulhassak.

Más nap csakugyan be is fogattam; de Mándokiék helyett az említ-
tett szőke ifju lakhelyére hajtattam. Várdai — így nevezték — szeren-
csemre épen hon volt.

Amaz elfogultság, 's hidegség, mellyel Várdai fogadott, sejtette ve-
lem, hogy bennem vetélytársát szemléli.

Várdait derék 's becsületes ifjunak jellemezte a' közvélemény. E'
szerint érdemesnek ítéltam arra, hogy Paulinához kötött reményeinek
teljesülését ne akadályozzam, hanem inkább, mennyire lehet, elősegítsem.

Előre bocsátván, hogy ne szemtelen tolakodásnak tartsa szívügye
utáni fürkészésemet, kérdezém: szereti-e igazán Mándoki Paulinát 's
puszta édelgés vagy komolyabb szándék-e az, mi őt Paulinához köti?

Várdai először elpirult, habozva hozzá fel, miként nekem semmi
igényem nincs e' kérdéseket hozzá intézнем, 's nagy gyengédtelenség tö-
lem szívviszonya után tudakozódnom, még azon esetben is, ha való mit a'
hír mond, hogy tudniillik Mándoki Paulina jegyesem.

Épen mikor való a' hír — feleltem én — áll érdekemben tudni, mi-
után gyanúm van, nincsen-e jegyesemnek vele viszonya, 's felszólítám őt a'
becsület, 's Paulina érdekében nekem a' valót felfedezni.

Arczom 's hangom bizalmat árasztó lehetett, mert megvallá később
Várdai, hogy Paulinát szereti, 's viszonyszerettetik; hogy Paulina mióta
szülői értesítették a' velemi eljegyeztetési szándékjok felől, igen bús, mert
azt hiszi, hogy én le nem mondok róla, 's e' miatt kétséges aggályok közt
szenved.

— És mit tenne ön — kérdezém Várdait — ha csakugyan le nem
mondanék Paulináról?

— Arról még nem gondolkoztam — felelt Várdai aggályosan — de
bizom Paulinának szilárdságában, hogy erőszak sem tántorítaná el tőlem.
Egyébiránt igen rövid idő alatt nyíltan fogok érette szülőinél fellépni.

Ezek szerint sejtésemet megvalósulva tapasztalván, miután kijelen-

tettem, hogy Paulina kezéről igen könnyű szívvel lemondok, jó remény biztatásával 's meleg kézszorítások között Várdaitól Mándokiékhoz hattam.

Tisztán 's határozottan állott előttem, Mándokiékat arra birni, hogy az egymást szeretőknek reményeit beléegyezésök által teljesítsék.

Midőn Mándokiékhoz értem, szerencsémre csak egyedül Paulinát találtam hon. Misem volt előttem kíváncsabb, mint ez.

Paulina elhalványuló arczezal, bút tükröző szemekkel fogadott. Regző hangja, elfogult magaviselete tanusította, miként megjelenésem kedélyére nyomasztólag hat. Még egy pár perc — gondoltam magamban — 's e' hölgy örömben fog fellángolni.

— Ha önnek emez elfogult, zárkozott magaviseletét egybevetem az akkorival, midőn először valék házoknál — kezdettem az üdvözlés 's elfogadásnak csaknem néma percei után — azt kell következtetnem, hogy ön előtt nem titok atyáinknak ama' kölcsönös megegyezése, miszerint egymást jegyeseknek tekinthetjük.

Szegény leány! midőn e' szavakat elmondám, annyira megzavarodott, hogy szinte megsajnáltam.

— Ez arcz, e' szem — folytattam tovább 's remegő jobbát megfogám — nem az öröme. Én ugy hiszem, midőn ifju és leány jegyesekül állnak szemközt, képök nem olly bánatos, tekintetök nem olly levert, mint öné. Legyen ön nyílt 's őszinte; nemde, ez aggályt arczára összeköttetésünk híre borította?

— Sokkal több függ e' perctől — monda Paulina rövid szünet után lesütött szemekkel — mintsem hogy egyéb, mint őszinte lehetnék. Igen! összeköttetésünk terve aggaszt. Ön nyíltságot követelt. Ám nyíltan mondom ki, hogy önt tisztelem ugyan, de nem szeretem ugy, mint képzeletem szerint jegyesek egymást szeretik.

— Ön ugyan igen érthetőleg fejezte ki magát — feleltem tettetett komolysággal 's mosolyomat alig rejthetve el — de én atyáink akaratához fogok ragaszkodni, 's önt kényszerítendem.

— Ezt ön nem fogja tenni — felelt könnyűs sremeit reám emelve — mind kettőnk boldogságaért nem fogja tenni.

A' jelenet érzékenyebb fordulatot kezdett venni, mint akartam, azért végét siettetém.

— Tehát nyíltságért nyíltság? — mondtam bizalmas hangon. — Kevesebbé ismerjük egymást, mint hogy atyáink terveinek létesítésére magunkban vágyat éreznénk. Hogy én tehát e' szerint önnek lekötésére az atyai kedvezménynyel élni nem fogok, annál természetesebb, mert — mert a' nekem szánt jegyes mást szeret.

Paulina mélyen elpirult. Habozott 's nem tudta, mit mondjon. Én elmondám, miszerint nincsen oka előttem titkolódnai, mert már mindent tudok, 's kértém: tekintsen barátjának, ki még ma fogok szülőivel Várdai mellet szólnai, 's mennyire lehet: azon leszek, hogy a' nekem kijelelt szerepben az léphessen fel.

És midőn Paulina mind inkább meggyőződött szavaim valóságáról, arcza akként derült fel. Ama' bánatos kifejezés, mely szemtükrében volt látható, mintegy varázsilletésre eltűnt. Kezemet melegen megszorítá, 's a' köszönet-, barátságának szíves érzékeny szavait intézte hozzám.

A' kevéssel ezután haza érkezett szülői közül először is anyját vettem ostrom alá. Elmondtam neki mindent, mivel gyermeke boldogságának előmozdítására indíthattam. Kiemeltem Várdainak jelességét, nem épen vagyontalanságát, a' megyébeni kinézéseit. De a' leánya iránti szeretetben gazdag anyát úgy sem sok indokokkal kelle ostromolnom; könnyen engedett 's csak azt sajnálta, hogy a' szép Búshalmon — így nevezték atyámnak regényes fekvetü jószágát — nyaranta nem tölthet el egy pár hetet, ha veje nem leszek.

Az öreg úrral kissé bajosabban boldogultam. Ő már rég főzte atyámmal e' tervet. A' két szép jószágnek egyesítése nem utolsó indok volt e' tervben. Az én lemondásom e' szép kilátásokat megsemmisítette. Az ember nem örömet mond le valami kedvenczeszméjéről, 's egy éveken át szilárdult, érlelt határozatát nem egy könnyen változtatja meg. Nevetségesnek találta, hogy egymásnak kölcsönös szeretete nélkül nem akartuk összeköttetésünket. Összeszoktok, — monda — az együttlét kíváncsiság tesz benneteket egymás előtt, 's még a' legboldogabb pár válik belőletek. Az hogy Paulina nem szeretett, sőt mást szeretett, mitsem tett előtte. Leányok — monda — könnyen felejtene, 's aza' jó van bennök, hogy nagyon könnyen hozzá szoknak a' férfiakhoz. Csak egy pár napig, hétig legyenek Paulina körül, Várdai eszébe sem jut: nem mintha egyedül Paulina lenne ilyen, hanem mivel minden leány olyan. Egyébiránt Várdainak sem személye, sem vagyonsága, sem jelleme ellen nincsen kifogása; az nem tetszik neki, hogy tulzó szabadelvű. A' nyolczszázados constitutióra, nemesi praerogatívákra nem sokat látszik adni; az ujításoknak pártolója, 's a' megyei gyűléseken még a' főispánnal is ellenkezik.

Illy sok 's nyomos okok ellen nehéz volt küzdenem. De felhozván egy részről, hogy e' tárgyban egyedül csak a' szorosan érdekelteknek kölcsönös megegyezése tekintetbe veendő, más részről pedig atyai érzésére hivatkozván, minek következtében tökéletesen hiszem, hogy leányának boldogsága minden egyéb mellékes tekinteteken felüláll előtte, azon reményemet fejeztem ki, hogy sem engem, sem Paulinát nem fogja egy olly frigynek kötésére kényszeríteni akarni, mely a' nekünk szánt jólét, és boldogság helyett jövődőben csak kárhozatot adhatna. A' Várdai ellen tett kifogása sem elég alapos, mert ez ujításával csak úgy akarja a' honnak jólétét, virágzását előmozdítani mint ő maradásával, sem elég erős arra, hogy két, érzésben egyesült, szívet megtörjön. Egyébiránt — tevém hozzá mosolyogva — legyen csak Paulina Várdai neje, fogadom: nem ellenkezik többé a' főispánnal, a' házasság élet majd olyan subordinatióra tanítja, mint annak a' rendje.

Az öreg úr minden komolysága mellett elmosolyodott, és ez elmosolyodásában láttam tervem sikerülésének egy reménysugarát. Sejtésem csak

ugyan nem csalt, mert két napi ott mulatásomnak az lön eredménye, hogy — nem szívesen bár — de elvégre mégis lemondásomat nemcsak elfogadta, de azt is megígérte, hogy Várdait fellépése esetében elutasítani nem fogja.

Lehet képzelni, hogy Paulina mi barátilag melegen köszönte meg közbenjárásomat, és midőn eltávoztam tőlök, egy szíves kézzszorítással bucsuzott.

Mándokiéktól Várdai felé vettem utamat, kit értesítve a' szerencsés kimenetelről, boldog reményeiben hagytam el.

Atyámnak megnyugtatása legtöbb fáradságomba került. A' gondolattól, hogy nem Paulina leszen menyje, hogy Mándok és Bushalom nem összevesíttethetnek, nehezen esett neki, megválni. De én biztattam, hogy szebb 's gazdagabb menyjet hozok neki, utazásomban majd szemelek ki egyet, 's ő ki úgy szeretett, mint kevés atya gyermekét, eljárásomban megnyugodott.

Azon néhány nap, mit még hon tölték, az utazásra szükségesek kikészítésével elmulván, egy gyönyörű szép tavaszi reggelen elbucsuztam atyámtól.

Bús Aurél.

(Folyt. köv.)

KÉRDEZD: SZERETLEK - E ?

(Május 1847.)

Kérdezd : szeretlek-e ? 's megmondom én , hogy
Szeretlek , mert ezt mondhatom ;
De oh ne kérdezd : mennyire szeretlek ?
Mert én azt magam sem tudom !
Azt tudni csak , hogy mély a' tengerszem ,
De millyen mély ? nem tudja senki sem .

Mondhatnék esküt , hosszú és nagy esküt ,
Az ég felé tartván kezem ,
Hogy szívem minden dobbanása érted
És egyedül érted leszen ,
Hogy örök lámpa benne a' hűség ,
Melly még ott lenn a' föld alatt is ég .

'S mondhatnék átkot , hosszú és nagy átkot ,
Melly , mint a' villám , érjen el ,
'S égesse , tépje lelkemet legmélyebb
Pokolba mártott körmivel ,
Ha elfeledlek téged , kedvesem ,
Sőt ha rólad csak megfeledkezem .

Nem mondok esküt és átkot . Jaj annak ,
Jaj , a' kit ez tart vissza csak .
Én eskü 's átok nélkül is örökre

Lelkem lelkében tartalak,
Ott fogsz te állni magas fényesen,
Mint a' tejút a' legmagasb egen.

'S örök hűségem, oh ez a' hűség is
Még a' te érdemed csupán;
Hogy' szerethetne mást többé, a' kit te
Megszeretél, dicső leány?
Ki egyszer már a' mennybe szállt vala,
Nem látja azt a' föld többé soha!

Petőfi Sándor.

FALUSI EST.

Mint szemérmes lányka mosolygása,
Piroslik a' nap lenyűgövése.
Halvány csillag ül a' láthatárra,
Mintha volna búcsu-szemsugára. . . .
A' szelid nyáj bús kolompolása:
Árva szellő zokogó sirása;
Bokrai közt a' szomszédligetnek
Szénagyűjtő lányok énekelnek,
'S a' kakukfű édes illatával
És a' pórleánykák lágy dalával,
Büvösbájos hangokon lebegve,
Lombról lombra száll az estlebelke.
Rezgő hűrt von az est homályára
A' virágos fák cserebogára;
Víz alól, a' zsombékok királya,
A' vadastók bús bölömbikája
Megkondul, mint a' vizek harangja,
Mintha jöne más világról hangja; . . .
Jó a' gólya, fogadja a' házfedel,
Örömében anyjok egyet kelepel;
És a' rétek illatos fűvében,
Elrejtezve csonttekenőjében,
Mi füttöngtet olly vidáman fel? —
A' tekenősbéka énekel. . . .
Mellyre, mint a' mesék legiói,
Felharsannak a' tavak lakói. . . .
Lágy kalász közt pitypalattyok szólnak,
Árokparton harisok dalolnak;
Kedvesének kapufélfájánál
Csendes ifju csendesen furuglyál.
És az éjnek ravasz szeretője —
A' denevér, mint puszták szellője
Czinczog, csapong 's ha más nem akad,
Szeretője hajába ragad. — — —
— Oh ki hinné, milly varázsszerűen
Tűnik, hangzik 's látszik mind ez nékem?!
Dajkamesék visszaálmodása
E' rendetlen dalok felzugása,
'S árjain, mint bölcsöm ringatásán,
Átalszenderülök, 's vad fájásán

A' valóknál összetört kebelnek,
 Álmaim olly enyhítően esnek . . .
 Álmaim, melyeknek fátyolára
 Rózsaszinben leng az est sugára.
 Melly alatt a' fájó szerelemnek
 Daloló reményi szenderegnek.

Tóth Endre.

Á B R Á N D.

Mindinkább távoztak az emberek eredeti ártatlan erkölceiktől, tiszta romlatlanságukat elfajultsággal cserélék föl, és elbizottságukban kihívák eddig csak áldó isteneik haragját, melly nem is késék soká, és hatalmának egész sulyával nehezédék rájuk.

Mind elhagyák az istenségek a' büntetendő földet, mellynek halandó lakosai saját kezeikkel tépték el egyszerű zavartalan boldogságuk lánczát, mellynek szemeit nem voltak képesek többé összeforrasztani.

Az előtt a' legparányibb falevélig mindent isteni szellemek őriztek és ékesítettek; mint égen a' csillagok, úgy laktak ők mindenhol, mindenben és minden fölött, hogy éden legyen a' föld és rajta az emberek élete gyönyör. De most egymás után pusztultak ki a' berkek, hegyek, völgyek, erdők és tengerek, egymás után hagyták oda őket az istenségek és szálltak föl égi lakhelyeikre; velök együtt ment a' föld költészete is. A' tenger nectárja sós vízzé változott, mert elveszté a' szellemeket, mellyek benne laktak és illatos hullámai-tól ringatva tánczoltak, és idézték föl vagy csöndesítették le a' vészt csábító énekeikkel. Az embereket, kik ott találák sírjokat, nem várták többé aranyhajú tündérek, nem vitték őket karjaikban átlátszó kristály palotákba, hol kéj és szerelem közt tölték napjaikat; mind ezek eltűntek és helyettök nem maradt egyéb, mint éhes, prédát váró tengeri szörnyek, jéghideg pikkelyű halak és kígyók, vagy a' tenger iszapos, mocsáros feneke. — Hegyek és völgyek elveszték tündereiket és velök szépségöket; kopár puszták tűntek föl, hol előbb csodaszépségű virágok, csillogó tavak fűrésztöttek a' nap sugárait. Kopasz kősziklák meredtek viruló berkek helyett az ég felé, hova azon lakosai távoztak, kik őket ótalmazták a' vihar ellen, kik titokteljes pompával ékesíték és ősi regék színhelyévé szentelék föl. Magas felhőktől csókoló bércekről le-tűntek az isteneknek szentelt lakok; tüzes haraggal nyílt meg a' hegy kebele és elsüllyeszté kifürkészhetlen rejtekébe királyi székét az isteneknek, és megsemmisíté annak még nyomát is, nehogy az emberek vakmerő kezekkel illethessék utósó szikráját ama' fénynek, melly földre hozta az eget és istenekkel kötö össze az embereket. — A' virágok elveszték ragyogó színeiket, kilehelték illatkelyheiket, és eltörpülve, illat nélkül, halványan folytaták életöket; hisz'

nem fakadtak többé istenek nyomain, nem hervadhattak többé az ő fejeiken, oltáraikon, mint előbb.

Csak egy szellem nem engedelmeskedett a' főhatalom mennydörgő szótának; ő szebbnek találta a' kipusztult földet, mint a' számára rendelt fényes égi lakot. Nem követte társait, nem hagyhatta el a' földet, mert ő az isteni szellem, fonságének állhatatosságával szeretett egy porban született és oda visszatérő halandót. Ő nem vette észre, mint veszti el szépségét a' föld, mint hidegűl el a' nap, halványulnak a' csillagok és hervadnak a' virágok. Mind ezek most is olly színben tűntek föl előtte, mert most is olly forróan szeretett, mint mikor szépségben és boldogságban egyaránt gazdagon először vonzá őt a' föld magához. Halandóságért esdett, hogy örökre egyesülhessen szerettével, ha már tiltva volt tőle avval halhatatlanságát megoszthatni. Kérelme nem teljesített, helyette „légy átkozott“ hangzott a' magasságból és lett üldözője. „Légy átkozott — szolt az istenek kara — sujtson kába szerelmed a' föld porához, légy kízó kísérője azoknak, kik maguk közé vonák hozzánk hasonló szellemedet, légy tántoríthatlan hűséggel társuk, míg csak az utósó ember ki nem vesz a' föld színéről. Száműzve maradj az égből örökre, és ne legyen nyugtód a' földön soha. Ismerjen meg minden ember; de ne legyen állandó maradásod egynél sem. A' kinek szívébe szállsz, az tépje szívét és körmeivel ássa ki önvérét: hogy tőled szabadulhasson; kit átölelsz, érezze a' pokol kínját, és áldozza föl lelkét, életét: hogy tőled szabadulhasson; kinek fejére hajtod homlokod, gyujtsa örült kétségbeesés agyvelejét, és zuzza szét azt, átkozva téged és magát: hogy tőled szabadulhasson. Fényes fehér gyémántokkal behintett fekete szárnyad röptsen minden ember fölé, és ha könnyíteni akarva terheden, nehéz égő sugarú gyémántaidat lerázod, kire azok hullnak, égessék szemeiket lelköknek véres könnyei, mellyek megkövülve szálljanak ismét gyémántként szárnyaibra és nehezítsék röptödet. Ne maradj ismeretlen senki előtt, ne kerülhessen ki senki! Végre az emberek nyelvén legyen a' te neved: „fájdalom!“

Fájdalomnak híják az emberek ama' szellemet, melly, ha szíveikbe költözik, elüzi belőle a' nyugalmat; 's ha boldogságot vesztenek, ő foglalja el annak helyét. Egyaránt kívánná megsemmisíteni mindenki, és imádkozik, hogy vele többé soha ne találkozzék. Én is ismerlek oh elátkozott szelleme a' fájdalomnak; engemet is meglátogattál, nálam is kerestél könyört, és reményeddel, hogy szeretni foglak, jöttél hozzám; e' remény, melly ezer és ezer évek óta egyetlen kincséd, nálam is csalt, mert én is éreztem közellétednek minden kínait, és bár szántalak de szabadulni kívántam tőled. Láttalak fölém röpülni éjsötét szárnyaiddal, láttam hullni róla a' ragyogó gyémántokat, és éreztem arcomra folyni kínos könnyeimet. Fölfogtam szellemed óriási iszonyait és megkísérték minden módot, hogy elúzhesselek. De ki ugy megért téged, ki szellemedet ugy látja, mint én, az nem válhat el tőled többé egészen; panaszaid, mellyekkel lelkemet átkulcsolád, nem hangozhattak el egészen; emléked, mint szellemednek egy része, nálam maradt, és homályával el-elborítja lelkemet. — Mikor meglátogattál, mikor szívemben laktál, fölvertél szárnyaiddal szomorú csatogásával álmaimból, és helyettök elregélte ama' szavakat, mellyektől elátkozva bujdosol, keresve menedéket mindenütt, de nem találva azt sehol. Fájdalom a' te neved, és a' fájdalomtól retteg és futni vágya mindenki, őt kikérülni; mert hol ő van, ott nincs öröm, nincs boldogság. Most is szívemben csengenek ama' szavak, mellyek téged üznek; följegyezted azokat nálam, hogy ezentul bármerre menj, élő emléked nálam maradjon; és magad is visszaszállsz hozzám, rám nyomod kinteli csókot és megsimogatod nyugvó lelkemet, mire föl-fölzajong az ismét és hullámain fölveti a' te nevedet: fájdalom!...

Hát te mi vagy tulajdonképen, te ohajtott, esdekelt vendég, te ezer alaku tünemény, kit mi örömmel nevezünk? Másképen jelensz te meg a' gyer-

meknek, másképen az ifjú arany álmaiban és másképen az agg hanyatló napjaiban. Gyermekkoromban az volt örömem, ha elfoghatám a' tarka pillangót, mellynek birására kis szívem egész hevével vágytam; vagy ha kis fürge madárkát vagy piros bábót hoztak, 's én azokat ajkaimhoz nyomva, kitörő kedvemben táncoltam velök föl 's alá: ez volt akkor az öröm! Később hiába kerestem őt ezen alakok alatt, 's én bánatos, szomorú lettem, mert nem vettem észre, hogy más kort értem el, nem tudtam, hogy e' kornak örömét hol találhatom föl. Azt gondoltam, örökre elvesztettem őt előlem, és bár nem voltam boldogtalan, de szívemet kipótolhatlan ür kínoztá és nyugtalan sovárgás kényszerített elfutott örömeimet keresnem. Meg-megkaptam később, de köd-képe szüntelen eloszlott, a' mint szívemhez szorítottam; és újra feltűnt.... újra csalt maga után.... Majd mint fényes napvilágot, melly virágillatot és madáréneket teremt, — majd mint tündöklő csillagtengert, — halvány holdsugarat, — felhőtlen kék eget láttalak; és kéjittasan fölkiáltottam: ez az öröm! De ez sem tartott soká. Bekalandoztam képzetemmel már eget, földet, és ismét öröm nélkül, ismét egyedül álltam. Belévettem magam a' szórakozások csillámló tengerébe, de csolnakom rajta czél helyett örvény felé ragadtatott. Fölkerestem a' dicsőség égig nyúló oszlopát; reményeim, mint eleven zöld repkénykarok fonódtak körüle, és futottak föl legmagasabb pontjáig; de csakhamar fonnyadtan, száraz levelekkel foszlottak le róla, mert ott sem volt az, mit kerestem. Sok vágy, sok csalódás után elértem a' díjt fáradatlan küzdéseimért: sorsom megáldott boldog szerelemmel, az állandó örömek egyetlen kifogyhatlan forrásával. Mind magában rejti ez, mit ember élvezett és legtitkosabb álmaiban sejtett; minden alakban föltűnik benne az öröm, minden színeken keresztül játszik, mint a' szívárvány. Mint szellőtől elkapott virágillat borít el, mint oltár lángjából lepattant szikra gyújt áldásként, és fölmelegíti szívünknek az évek és a' világ érintései alatt elhidegülő dobbanásait.

Nem sovárogo-e örömet élvezni mindenki? nem azért küzdenek-e az emberek, hogy föltalálhassák és megszerezhessék a' módokat, mik által őt sajátukká tehessek? nem fáradnak-e éjjel-nappal, hogy fáradságuk díján magoknak örömet vehessenek? Ki jólét, ki fény vagy pompa, ki hír vagy rang által akarja őt magához lánczolni; és hány van köztük, ki nem csalódik? Hányan hagyják eltiporni szerelmüket, mert ennek sírhalmán keresztül kincsahalomhoz juthatnak, melly mindent megszerezhet nekik, benső örömen és boldogságon kívül, mit épen reméltek. Hányan vetik el önként, könnyelműen szerelmüket, mert azt fényes állásukkal, magas rangjokkal össze nem egyeztethetik! És mégis mernek panaszkodni, ha az öröm ölelései helyett, kétségbeesés szorítja össze szívüket!... Pedig nem vált-e már annyira szokássá az illy tett, hogy törvénynek tekintik; a' hideg ész törvényének a' meleg szív fölött. Törvénynek tekintik, hogy kinek szerelme, és anyagi hasznok közt kell választani, amazt mellőzve, ez utóbbi után nyujtsa ki kezét. Ha valaki bátor e' kőbálványként imádott törvény ellen cselekedni, mint csodás kivételt tekintik, kinek példáját nem merik, nincs erejük követni, mert mélyen alatta vannak, hol a' gyávaság mint zsarnok nyomja le őket lánczaival.

És ezért van olly kevés valódi öröm; azért festik annyian arczokra, míg szívök pusztaságában egy színére sem találhatnak. Föl tehát a' szerelem mennyországába! Ha szerelmünk tisztá, felröpít szárnyaival a' magasságba, hova nem juthat föl a' nyereszkedő sereg istentelen zaja; honnan nincs hatalom, lerántani bennünket, ha állandóak vagyunk, mert ez biztos védünk a' lebukhatás ellen. 'S ha egyszer itt állunk, ha szenvedélyünk győzedelmeskedve batolt keresztül a' próbák tisztító tüzén: ekkor szomjunk csillapítására megeléjük azon forrást, mellynek tiszta átlátszó cseppei örömkönyek. Miként mi a' virágokat egy koszorúnak, úgy fűzi össze a' szerelem örömeinket: boldogságnak.

Petőfiné.

MEGTÖRTÉNT DOLOG 1599 - ből.

„Hej, fiam! beh sokban is hátra marad, kinek igavonó jóságáé nincs; — kiét isten megtartotta, az örök télen mindig szeszmotolt; földét, szőlejét javíttatta, — tűz- 's szerszámát összeszerezgetett: — szintugy csavarodik a' szívem; — másképen gondolkoztunk még csak ősszel is. Szegény anyádnak segítség kellett volna már, — gond, bú, epekedés már őt is vaczkára törte; azért hagyunk meg egy hordó szinbort ugyanannyi jó italt, hogy majd csak a' te bajodon is átesünk; de legényhez, kinek ökre sincs, kötve higylem ha Panna is szítana; mindig ott szakad a' ezérna hol vékonyabb.“ —

„Hisz, apám uram! perbe kivel szállunk? a' jó isten még egyszer majd csak megsegít. — Én gondoltam, hogy szolgának beszegődöm; a' szomszédfaluban jó bért ígértek is már, csak menjek: hogy mondok — három esztendeig ha cselédkedem: azon a' kis pénzen néhány borjucskát majd csak ragasztanánk.“ —

„Igen, fiam! de hát a' magunk szegénysége? ki kapálja a' szőlőt? én is napról napra öregszem — anyád előttem bajosan gyomlálgat többet — rosszul is álmodoz — no — — meglásd!! — — kölcsön sem kapsz — 90 forintig ki emberelne most meg? — A' mi pénz volt a' faluban, mult héten a' kaczapreceptor (cassaperceptor) Egerbe vitte. — Egyet gondoltam én, fiam! mondják: Ibrahim basa eö nagysága, kivált ha jó kedviben találja, megszánja, felsegíti a' szegény embert. — Portiómmal, istennek szent hála! adós nem vagyok *) — a' házhelyemre vetett 100 darab fenyőmadarat még karácsonyra kifogtuk; — most felire szedünk még össze neki százat, — egy sipka tűzkövet — meg egy palaczk essentiát is viszek még; dehogy nem menek, fiam, abba az Egerbe! — jó földes uram nekem a' török; — tavaly is hogy itt le volt a' szüreten: kétszer vittem tüzet pipájára, 's kérdezte: mikor voltam völegény!“ —

Miután a' dolgot még jobban is kifőzték, a' mi neki keményedett emberünket barátságos öreg tarisznya, magas szörsüveg, tisztos szűr, vadont ujjfűzetű bocskor, somfabot védelme alatt — merre az út vitt — a' nagy bükk rengetege magába nyelte. Földműves a' természet avatott barátja. Az erdőség előfáin „Nyitnikén“ tavaszi dal első próbáira kis pinyék sereglének már egybe.

„Bizony nyitni — meg szántani, kis madár! ha volna min — most is abba folyosok — a' ti ingetekre is híves van még — fogas a' verőfény“ — szól az öreg, 's míg ő bércről bérczre — cserjéből ligetre verekedett, sok tiszta dereku cserfa vonta magára figyelmét: „sok jó hordódonga hasadna ki belőled“ ugymond; — majd a' baglyok rikácsoltak neki jó utat, — szabadabb nyílásokon egyes fogasok is mutatkoztak, — de mint egymásnak nem adósak közt semmi törvénytelenység nem történt; — sok másnemű illy felöltő tárgyakkal mulatta magát utazónk (ollykor csak egy pipa is mily kedves beszélgető társ), míg végre előtte az ut elfogyott. — — —

Másnap Egervár nyugati kapuján látjuk őt süvegtelen, megújult kétség, szárnyaszegett remény közt fölfelé haladni, 's rövid teketória után eredeti egyszerűségében állott a' basa színe előtt, 's köszönt:

— Dicsértessék az úr Jézus Krisztus!

— Hát Muhamed próféta hol maradt, te gaur?

— Ő kigyelme is!

— Na! Hát mi járatban vagy — ki bántott?

— Senki, nagyságos uram — szükség hajtott ide!

— Kiraboltak — leányod lopták el?

— A' dög a' villást — akorom mondani, az ökreimet mind egy lábígelsöprette — maholnap tavasz alá kén szántani — nincs min, — még otthon feltettem

*) A' török uralom alatt két garas volt egy emberfőre vetve. —

hát magamban: hogy nagyságos uramhoz ide feljövök — aztán vagy — 90 forintot kölcsön kérek; hát csak abba fordultam biz én — ha adna kend! —

— Hm! — hát minek döglött meg az ökröd?

— Ha isten magáénak választotta — arról ki tehet!

— Biz' igaz a' gaur — 's neked hát pénz kellene!

— Az — az — a' kellene — hallja kend!

— De aztán mikor adod meg?

— Nagyságos uram! vájkáltam már a' szemzetet — ősszel — mert jó darab szőlőcském van, — ha mondok — isten ő szent felsége egy kis termést ad — haljak én meg — de felhozom. —

— Igazán?

— Igazán!

— Na — itt van nyolcz — darab arany; — de aztán hószakadáskor vissza ennyit hozasz, ugy-e?

— Még felére megint egy póráz fenyűmadarat is. —

— A' pénzen aztán ökröt végy!

— Lóba csak nem is ölöm — vágja le a' farkas! — — — de hogy meg nem adom — — ég-föld szakadna úgy énrám, nagyságos uram.

— Ha elmaradsz; százat üttetek a' talpadra!

— De bőrümet vegye le nagyságos uram — — — még egyszer a' pénzre 's basára tekintvén „a' jó isten áldja meg kendet, nagyságos uram!“ bucsút vesz. — —

— No de gaur, hol is lákol?

— B. vármegyében B. H—n. *). — Összefolyt emberünk előtt az út — estve már honn volt, — ördög szabta négy mérföld — meg hatvan éves életkor valami pedig! — —

A' dajkáló tavaszi napfény lassanként kifejtvén póláiból az ifjutermetet, hegyen völgyön szélyel munkaszerszám pengett, boldogító hit, 's feszült remény kelt a' nép szíven mindenütt: hogy jó aratást 's bő szüretet lát egykor. — Hetek, hónapok — teltek el, — 's mi olly szorgalommal műveltetett, a' térföldek őszbe vegyült kalászáin pajkos szelek kergetőztek, míg a' hegyek barnult vesszőin nehéz gerezdek fordultak alá. Ha olykor a' rekkenő hőség egyes borulatokat rakott össze a' bérczek ormóin: száz meg száz könyörgés intéztetett ahhoz, — ki azt szétfuhatja, — szóval: az aratás becsületesen megíörtént, 's a' kereszt jól fizetett, no de még a' gerezd — egy fő czikkely — kivált nekünk, a' fáján! —

Most vagy soha! szólt a' mi emberünk. — — Fájdalom! egy pogány felleg követ szórt, 's porba hullt a' gerezd — gyászba a' szőlőműves. — A' kemény feltétel őt újra a' basa elé parancsolta 's állott leverve:

— Na! mi a' bajod — mit akarsz?

— Adós vagyok nagyságos uram — hát úgy jöttem!

— Kinek tartozol?

— Hiszen tudja kend — hogy mult tavaszon nyolcz arany pénzt ökörré kölcsön adott nekem!

— Most hát azt hoztad meg?

— Háj! azóta sok baj ért engem, nagyságos uram! Szegény feleségem egész nyáron fetrengett — falevél-hulláskor meg is halt — isten nyugtassa meg. — Tudja kend, üres a' ház asszony nélkül, 's a' vásárt napjára sem vártattuk. — Gyurka fiamat még a' zöld farsangon kiházasítottam!

— Ér-e valamit a' menyecske?

— Maradhat biz a' nagyságos uram! — jó dolgos; az én szegény Katámat ugyan még soká éri el háztartás dolgában — a' familiáját is mindig szerettem

*) Borsod vármegye fővárosa Eger volt 1717-ig.

— nemhogy tomlöczbe — de kalodába sem került abból soha egy is — majd csak hozzánk törődik — az apja hites ember; ezt még mind megláboltam. Miből eleget akartam tenni, nagyságos uram! szölömet a' jégeső Mária-Magdolna napján szétvágtá; fizetni nem tudok. —

— A' jég elvágta?

— Biz el a'. Ritka jó termés lett volna pedig az idén.

— Igen megmetszitek ti a' szölőt; ha a' fáját mindig levágjátok, nem erősödhetik úgy meg, — a' jég is könnyen bír vele.

— Mi úgy láttuk apáinktól.

— Nem tudsz hát fizetni?

— De hogy tudok, n. u., ha karóba huzatna, sem!

— Nincs pénz?

— Nincs!

— Mennyit is adtam tavaszkor?

— Nyolcz darab aranypénzt!

— Ne — fogd a' markodba! — Van-e már pénz?

— Van!

— No most add meg már! — 's enyicske az egész. —

V. Sz.

POZSONYI HÍREK.

Pozsony, nov. 20. —

Mielőtt pozsonyi közléseimet megkezdeném — bevezetésül tán helyén volna levelezői hitvallomásomat letenni a' t. olvasó előtt. Őszintén megvallva én ettől kissé idegenkedem. Minden illyszerű bevezetésekben van valami fontoskép-csinálás, bizonyos hosszuarczoskodás, mellytől minden, egyszerűséget szerető embernek borsózik a' háta.

Szeretem föltenni, hogy az olvasónak nem az újdonságszal, de újdonságaival, vagy legfőlebb, szemüvegével van dolga. 'S úgy hiszem, e' részben eltáltam olvasóm óhaját, midőn kinyilatkoztatom: hogy ez az, mit tisztán igyekezzünk tartani, 's hogy főleg mindenkor saját szemüvegünket használjuk. —

Ma nov. 20-kát írjuk, 's az országgyűlési élet nov. 7-kétől kezdve, folytonos változatosságában, olly sok 's tarka vegyületű anyagokkal tölté meg hírtárczáinkat, — hogy most nem kevés zavarban vagyunk, az elősorolandók miatt.

Egy kis rendszerességet tehát mindennek előtt!

Nov. 7-kétől, fölséges királyunk megérkezteig — azaz nov. 11-ikéig, voltak, megkezdett pozsonyi életünknek valódi dies fatales-ei. Az országgyűlésre érkezők többsége e' napokban jött Pozsony falai közé, 's Pozsonynak nyugpénzes, egyhangú, zajtalan életét egy új, élénk, nemzeti színezetű élet váltá föl. A' kevés napokkal ezelőtt néptelen dunapart, sétány, utcák, étházak, színház stb perczenként száz még száz új alakokkal népesült, kiket az országgyűlés varázs szava büvölt ide a' haza minden vidékeiből. — A' lánczszem, melly mult országgyűlésünk eloszlásakor megszakadt, most ismét összefűzetett; kik egy kitűzött zászló alatt küzdének — most ismét ugyanazon téren föltalálva egymást lelkesült örömmel nyújták egymásnak jobbjaikat. És daczára bizonyos körülményeknek — mellyek az általánosan elismert érdemű egyéniségeket is leszorítják ollykor fontos tevékenységük színhelyéről — nem kevés ezeknek száma. Csak a' fiatalság, a' nemzeti élet fájának e' zöld lombozatja, változott egyéneiben. Ujak léptek föl a' mezőn — hol a' fiatal kebel, lángoló honszeretnek, férfias munkásságnak, törvényhozói képességnek — ragyogó példáit látva maga előtt, egy kis szorgalom 's lelkesülés mellett, hazafiui önmivelődéséhez a' leggazdagabb tápanyagokat szerezheti meg.

Az érkezőknek a' szálláskereséssel volt legtöbb bajuk; boldogok kik jó előre gondoskodtak, vagy kiknek lovászmesteri rendelmény útján szállás jelöltetett ki — ezek legalább habár a' pusztá nedves falak közé is beszállásozhaták magukat! De kiket illy szerencse nem ért, azokra a' pozsonyi szobasensálok serege várakozott; ezeknek kezein kelle előbb átmenni — hurczoltatva egy úgy nevezett közelszállásig; melly szerencse ha nem épen a' calvaria alatt, vagy a' kapásközön volt. És miután bekalandozá Pozsonynak minden kiadható, csepegő, barlangszerű földszinti, 's tenyérnyi szélességű csigalépcsős golyafészkeit: azon bölcs eredményt számolgathatá föl ujjain, hogy szállása nincs, 's hogy a' pozsonyi szállások a' világ legrosszabb 's a' szemtelenségig legdrágább szállásai. 'S ez utóbbi valóban a' hihetlenséggel határos; — nem egy két sógor tartotta föl egy egy hitvány szobáját 35—40 pengő forint havidíjra, miért legmagasabb lelkiismeretes árszabás mellett sem adható több 5 p. forintnál. Ugy látszik: egy kis előszele fujt köztök annak, hogy Pozsonyban valószínűleg ez az utósó országgyűlés — bár úgy lenne! — 'S így legalább egy életre meg akarják velünk az árát fizettetni. Ez előtt ők kértek bennünket: hogy legyünk méltányosak — 's illendően fizessük szállásaikat — 's most! még szép apáink szálláspénzét is megveszik rajtunk. — Nem is hiszem, hogy valamelly serhős illyszerű calculusa után ne szabták volna ki saját rendelkezések alatti szobadíjaikat.

'S menj étházaikba — ha szerencsés valál helyet kapni — egy órai kiabálás után ételt is fogsz kaphatni — de millyet!! 's fizetsz érte de mennyit!! Pesten legalább pompásan ebédelhettél volna vagy háromszor — István hercegnél. — Szóval a' pozsonyiak nagyszerű aratást ígértek maguknak az országgyűlésből — 's e' mellett vitézül harcolnak is. Szabaur, vendéglős, kávé, varga, szabó stb egész az utósó váraljai gyufás gyerkőczig, mind meg annyi sovány tehenei a' szent-írásnak, kik tökéletes felfalással fenyegetnek bennünket. 'S ha mind ezek után panaszkodol, szitkozódol, a' pozsonyi spiszbürger egykedvűleg rázza fejét — 's ha magyarul tudna — eldúdolná az ismeretes dalt, mellynek refrainje:

„Már minálunk így megyen.“ — — — —

Az érkezési napok fatalitásai közt meg kell még emlitenem a' gőzhajói rendetlenségeket is, melyeknek nem egy utazó holmije esett áldozatul. Voltak ugyan is, kiknek mindjárt a' kirakodásnál hiányzott poggyászuk — 's többé meg sem került — az a' kegyelemből oda dobott pár forint pedig, ugyancsak könnyü nyele ám a' veszett fejszének! 'S kik ha csak egy éjjelre is — a' rakárban hagyák holmijöket — szerencse, ha — miután 3—4 napig aggodalmasan futkoztak utána — valamelly bécsi vagy pesti gőzösről előkerült. Több oldalról hallottuk e' panaszokat, 's az illy erélyes rendetlenségért, az igen tisztelt gőzhajótársulat megérdemlené, hogy a' kárvallottak 's feltartóztatottak részéről — a' gőzhajó társulatnak saját hivatalos nyelvén — egy Dankschrift-tel tiszteltetnék meg — mit a' pesti magyar lapok a' szokott mód szerint majd aztán szívesen lennének kénytelenek lefordítani magyarra.

Egyébiránt mindjárt az első napokban a' lehető legjobb rend fentartása végett, a' lehető legszorosabb rendeleteket láthatók az utcák sarkain fölfüggesztve; gyorshajtás, csoportozás, kávéstermek esti tíz órakeri bezárása stb, később a' tilalom a' fáklyászenére is kiterjesztteett. A' hirdetmény legfelsőbb rendelet után szóló volt.

Az ifju sziv kiváló sajátja a' bizalom, 's az ezt követő ismerkedés, barátkozás, különösen korabeliekkel. Az országgyűlési ifjuság különösen eleinte igen őszhangzó, egyetértő szokott lenni. Így most is mihamar összeforrott a' jelenleg igen nagy számú fiatalság. Gyűlhelyök nem lévén — eszükbe jutott Hollinger, az elődök fölszentelt tanyája. 'S miután a' mostani kávék által szíves fogadtatás ígértetett, egész ünnepélyességgel, zenekísérettel mellett foglalák el.

a' régi usus által igénylett mulatóhelyet. Kik — minden kissé zajosabb demonstrációban rémeket látnak — erőszakoskodásról susogtak. De ez nem áll. A' bemenet egyszerűn ünnepélyes alaku volt, de nem erőszakoskodó. Később némi jogkérdés jött szőnyegre. Néhány emancipandus igényt formált egyik felső teremhez, de mellyet a' kávé már két terem átengedésével ajánlkozott kiegyenlíteni. — Ki emlékszik a' tündérregére, mellyben az mondatik el: hogy egy várat azért nem építhettek föl, mert a' mit e' munkások nappal építettek, azt éjjel láthatlan kezek szétrombolák? Illyforma tündéres historiát regélgetett itt is a' gonosz világ, csak hogy megfordítva. A' per alatti terem ajtaja éjjel befalaztatott, 's reggelre csak hült helye maradt, 's e' kísértetes jelenet mindaddig ismételtetett, míg a' háborgatott lelkek visszanyerék nyugalmaikat. —

István ő herczegsége megérkezével, az országgyűlési ifjuság is jelét akarván adni, az egész hazában páratlan lelkesedéssel fölkarolt fönséges herczeg iránti mély tiszteletének 's forró szeretetének, tanakodtak: mint nyilvánítsák e' magasztos érzelmöket, mellynek mint megáradt hegyi folyamnak gátakat szabni nem lehet. — A' nemzet ifjusága maradjon-e el ott a' lelkesülés magasztos kitörésétől, hol ősz apáikat láták a' lelkesülés tüzétől elragadtatni? — A' bevett szokástól eltávozni nem akarva, egyszerű fáklyászenét határoztak, 's f. hó 9-kén este a' legnagyobb csenddel 's vigyázattal elindult az egybegyűlt összes fiatalság ő fenségének szállásához. Itt roppant fáklyás kör képeztetett, a' megnyitó zene után — mint előre gyanítani lehetett, nem István herczeg, hanem egy meghatalmazottja jelent meg, ki ő herczegsége nevében szívesen köszöné az ifjuságnak e' megtisztelését, 's meg nem jelenését csupán a' felsőbb rendeletek-hezi hű ragaszkodásnak kéri tulajdoníttatni stb. Az ifjuság miután hazánk közszeretetű nagy férfiat lelkesülten megéljenzé, választott szónoka által elmondatá üdvözlő beszédét, mellyből pár töredéksort ide ígtatok: — — — „Fönséged kebelében a' legnemesebb hazafiui szív dobog, oltár ez, a' népek istenétől hazánknak építve, — nap, mellynek sugaraitól a' honszeretetlenség meg-szégyenülve fordul el.

Fönséged hazafiui szívében viszhangra talált az egész nemzet örömiradása.

Mi is szeretjük e' hazát, mélyen, lángolón, lelkiünknek legforróbb, legszentebb hevével — szeretjük azt örömében, bujában, — multjának dicsősége-'s véres emlékeiben, jelenének kétes hullámai 's jövőjének magasztos reményei 's kétségei közt. — Szeretjük azt — hisz' az ifjui romlatlan kebelnek minden kincse e' szeretetben összpontosul.

Fönséged iránti hódolatunk, honszeretetünknek legőszintébb kifolyása. Ki szereti a' hazát, szeretni fogja annak nagy férfait is, 's ha van ki előtt az ifju szív e' kiváló sajátja bűn — ám emelje föl kárhoztató szavát a' legtisztább 's nemesebb érzés ez ártatlan kitörései fölött! stb.“ —

Néhány lelkes éljenzés után, a' tisztelgő menet a' legnagyobb csendességgel oszlék szét.

'S még valamit a' jelen országgyűlési ifjuság életéből, ha meg nem sokall-nak olvasóim e' tárgy melletti tartóztatásukat. Megvallom, kedvenz tárgyam az ifjuság pezsgő mozgalmait éber figyelemmel kísérni — magam is ifjú vagyok még — hála istennek, 's természetesen kortársaim iránt meleg rokonszenvvel viselkedem; 's ezért jó előre bocsánatot kell kérnem, ha rólunk, a' sokszor gyanúsítottokról, félreismertekről gyakrabban fogok felvilágosító adatokkal 's képekkel szolgálni. Igaz, hogy mi, korunk hibáitól — ha a' fiatal kebel szenvedélyessége, nyílt egyenessége stb annak nevezhetők — nem vagyunk mentek; de önérzettel mondhatjuk el, hogy bírjuk annak erényeit is. Lángoló honszeretetet a' magyar fiatalság kitünő bélyege. Mi olly korban születünk, mellynek legfőbb, legszentebb ígéje a' hazaszeretet. — Némi phanaticus tulbuzgósággal vádolnak bennünket, szilajságról, nyerseségről stb is tétetik szó. Igaz, voltak az

előtt némi kitérések, melyeken e' vádak méltán épülhettek; de általánosságban sohasem valának azok kimondhatók. Simulás a' kor igényeihez jellemzi a' mai fiatalságot, 's erősen hiszem, miszerint a' jelen országgyűlési ifjak ellen sem az országgyűlés termeiben sem egyebütt nem leendő panaszra ok. Higgyék el, uraim! 's ismerjék el az ifjúi kor természetes igényeit, kissé hevesebb természetét, melyet, mint hajdan egy öreg szónokunk bölcsen megjegyzé „a' világ minden fagyaltjának megétetésével sem lehet megjegesíteni.“

Kissé eltértem — meg akarám említeni az ifjuságnak azon szép célzai egyesülését, miszerint mingyárt az első napokban egy ifjusági takarékpénztár életbe léptetését elhatározzák. Ennek egyik nemes célja leendő: szegényebb sorsú vagy elbetegesedett társaink fölségállása. E' gyakorlati irányu nemes terv lelkesedéssel karoltatott föl, 's az országgyűlési ifjak kitartó buzgósa mellett szép eredményeket van jogunk reméllhetni.

Nov. 11-kén délután „Sophie“ gőzösön érkezett meg apostoli királyunk fölséges nejével, udvarának, 's számos főhercegeknek kíséretében. Roppant sokaságú nép lepé el jó előre a' dunapartot 's utcáinkat. Harangzugás, ágyukdörgése növelék a' lelkesült nép örömját. Nemzeti lobogók, diadalívek, szóval: minden, mi a' fölséges pár ünnepélyes fogadtatásának nagyszerűsítésére szolgálhatott — nem hiányzottak. Estve nagyszerű kivilágítás. Legérdekesebb kiállítású volt a' színház előtti óriás korona, a' színházépület ablakaiban a' megyék nevei, a' halászkapunál diadalív stb. Ő fölségeik nyílt kocsiiban járták be a' számtalan lámpák fényében úszó város főbb helyeit.

12-kén 8 órakor országos küldöttség tisztelgett fölséges királyunknál. Fél tízkor az országos rendek, királyi család, Mihály templomában. És látni lehetne egész napon át utcáinkon, országgyűlési termeinkben, primási palotában pazar, keleti fényű öltönyöket arany, ezüst 's drága kövekkel rakottan. Kár, hogy e' szemkáprázó fényt, 's tarkaságot csupán ősi szokásunkhoz hű ragaszkodás jeléül tekinthetjük, 's nem egyszersmind gazdagságunknak, 's a' nép jólétének fokmérőjéül!!

10 órakor a' primási palotában gyűltek össze az országos rendek. Ki a' pompában gyönyörködik, a' terem tükörfalaitól sokszorozva láthatá itt a' legnagyobb csoportozatot. A' karzat jobb fele zsufolva volt hölgyekkel — bal felől királynőnk ő fölsége, udvar hölgyeivel, főhercegek 's külsországi követek. Lent daliás testőrök pompaöltönyeikben 's az országos rendek stb. De a' részletes leírást hagyjuk inkább a' jelen volt német művésznek, ki a' termet az „Illustrierte Zeitung“ részére lerajzoló. 'S figyeljünk fölséges királyunknak nagyszerű lelkesedést előidézett szavaira, melyekkel a' kir. kegyelmes előadásokat az ország rendjeinek átadni kegyeskedett. Figyeljünk, mondom, mert e' szavak édes anyai nyelvünkön mondatlak, 's mert — mint közszeretű országbiránk megjegyzé: „általuk tétetett vissza a' magyar nyelv természetes jogaiba“ — méltán idézék elő a' kitörő lelkesedést, melly azokat követé.

Ő fölségének ez alkalommal mondott, 's az országos röpiratok 19-dik számában arany betűkkel kinyomott szavai ezek voltak: „Magyarország Rendeit itt látni örvendek. Atyaiszándékomat a' királyi előadások mutatják. Fogadják bizodalommal.“

A' kir. előadások átadása után vegyes ülés tartatott a' főrendek terében 's István főherczeg — a' kijelöltek neveit magában rejtő levél fölbontása nélkül — köz akarattal 's lelkesedéssel megválasztott országunk nádorának. Ezután következett a' primási palotában a' királyi jóváhagyás 's a' nádori eskünek szokott ünnepélyességgeli letétele. Estve nádor ő fönségének tiszteletére a' város ismét nagyszerűen kivilágított.

13-kán a' fenséges kir. család a' városi színházat látogatá meg. Ez alkalomra már néhány nappal az előtt minden zártszékek 's páholyok ki voltak bérelve — földszint és karzat már 5 órakor elfoglaltatott. Szegény nők! kilet

minden ünnepélyes alkalommal olly számosan megjelenni láthatánk, milly példás türelemnek adták tanujelét! 5 órától 10-ig! 's így teljes öt óra hosszágig egy álló vagy ülőhelyen szorongani, nem a' legirigylendőbb helyzetet. Ha tölem függne, martyr koszorúval jutalmaznám meg szép kegyeteket — de ha nóm volna illy martyr, koszorúi érdemszerzésről lebeszelném.

14-kén országos ebéd volt a' redoutteremben. A' háromszinü lobogókkal, posztókkal fölékített teremben nyolczszáz teríték volt — ebéd alatt katonai zenekar 's Kovács Józsi társasága játszott. Néhány ünnepélyes pohárköszöntés elmondattott. Az ebéd ünnepélyességét nevelé a' fõls. kir. családnak 's udvarának, habár csekély ideig tartó jelenléte. A' karzati jegyek már reggeli órákban elfogytak — képzelhetni milly lelkesen igyekeztek itt is pozsonyi 's vidéki szépeink jelenlétökkel emelni a' terem díszét!

15-kén nádor ö fõnsége foglalá el az atyai emlék által megszentelt széket. Ez alkalommal mondott fényes székfoglaló beszédébõl egy pár sort följegyzek.

— — — „Nem akarok sok szót mondani, hosszú ígéretek tenni e' perczben, midõn keblem csordultig tele van érzelmekkel. — Hiszem, hogy egy egész nemzet olly bizodalma, minõ irántam három nap előtt nyilvánult, elég erõs lesz ingadozás nélkül bevárni az idõt, mikor tehetni fogom azt, mit most csak ígérhetnék.

— — — Legyenek támaszaim, dolgozzunk bizalommal egymás iránt, egy értelemben a' trón 's a' haza elválaszthatlan javán; hogy így ha a' magyarok istene megsegít, a' késõ utókör is elmondhassa poraink fölõt: kimultak, de tetteikben élnek!“

E' napon a' vasúti tunnell 2000 lámpával ünnepélyesen ki volt világítva. Számos főurak 's fõlséges királyunk is az elõhaladt vasuti munkálatokat meglátogatták.

19-kén reggel kedvezõ idõ mellett távozott a' fõlséges királyi család Pozsonyból. Itt mulatásukról magas meglegedésüknek tanujelait hagyva közöztünk. Mint mondják, fõls. királyunk nem sokára országgyűlésünket magas jelenlétével szerencsésíteni ígérkezett.

Most hátunk mögött levén az országgyűlési életnek legzajosabb 's ünnepélyesebb jelenségei — megkezdõdik annak egyszerűbb folyama. Kiket az újságvágy 's bámulni szeretés ingere vonzott ide, lassanként eloszlanak. Az országos rendek neki ülnek fontos hivatásuknak (jelenleg az országgyűlési szabad újság — 's a' tudósításoknak hirlapokbani szabad közlése tárgyaltatik). — Az ifjuság komolyan hozzá fog országgyűlésen töltendõ idejét legczélszerűbben fölhasználni. A' pozsonyi szépek kipihenik a' sok ülés, állás, nézés-szülte fáradaimaikat. Kedves házi gazdáink — szükölõ zsebeink láttára lassanként kijózanodnak arany gyapjas türdéri álmaikból. — Megerle pedig a' színház' bérloje — egy szép reggel tán meg fogja álmodni egy magyar színésztársaság föléptetésének czélszerűségét ha mindjárt csupa pénztári érdekekbõl is — 's a' most kissé elkésett levelezõ? benlevén kerékvágásában, illõ rend 's pontosság mellett készül megtenni további közléseit.

Berecz Károly.

LEVÉLTÖREDÉK PÁRIZSBÓL.

Berlioz Hectornak a' szörnnyangversenyek (concert-monstre) és hosszú levelek nagy Hectorának nemcsak Pesten, de itt is akadt magyar Achillese, ki tüzesen megezáfólá Magyarhon irányában a' „Débats“ hasábjain felhozott sületlenségeket. Egy-két párizsi lap — per se nem annyira az általok barbaroknak tartott magyarok kedveért, mint inkább ellenszenvből Berlioz iránt — szives készséggel vevék föl a' francia esprit-vel föleresztett magyar paprikát.

E' czáfolatok fölvétele végett több szerkesztő hivatalban kelle megfordulnia a' replicázó magyar finak; minek azonban azon örvendetes sikere lön, hogy több, kedves honunkat alig nevérol ismerő, lapszerkesztő capacitálás útján át kezdé látni, hogy mozgalmaink még sem olly egészen kicsinyesek, hogy a' grande nation előtt semmi érdeklél nem bírnának; ennek következtében egyik nagyobb 's Magyarhonba is eljáró lap szerkesztője megígéré, hogy legalább az országgyűlés folytán rendes levelezéseket fog Pozsonyból közleni — a' lap szel-leme kezeskedik arról, hogy a' levelezések csak a' jó ügynek lehetnek hasznára...

Veszter Sándorék rendkívül tetszenek; tán nem csalatkozom, ha azt állítom: hogy a' gyönyörű felettébb izletes öltözkéknem nem kevesb része van a' diadalszerzésben mint magának a' táncznak, 's Dobozyék bizonyosan nem vallanak olly kudarcot, ha olly iszonyatosan visszatetsző leplekbe nem burkolódnak. Különös tetszésben részesültek nőtagjai a' társaságnak, kiknek személyes bájai nem kevésbbé hozák mozgásba a' parterre látcsöveit mint gyönyörű nemzeti öltözetök stb. — Jól esett szegény lemondó magyar szívemnek a' Théâtre des Varietés színház zenekara által játszott kedves alföldi nótáimat hallani roppant közönség közepett. Éldeltem; érzém, míg szívemhez szólának ama' bűvös hangok, mint uralkodám érzéseimben a' büszke gallusok fölött; magyar törpe-ségem üldöző kísértete elhagyott, 's francz uraimékkal — pedig csak voltak egynehány ezere — valamennyivel megmérkőzőm vala: mintha csak én voltam volna a' legény a' csárdában. Minden esetre jobb szolgálatot tesznek e' tánczosaink itteni működésök által, mint sok mágnás. Azok a' 'hongrois' nevet megismertetik — a' hogy ugy — 's franczia pénzt keresnek; ezek a' hongrois pénzt költik francz földön 's tagadják hogy magyarok. Való ugyan, hogy keletlen dolog barbárnak tartatni — de ki az oka?

Arago vígjátéka „Les Aristocrates“ példátlan lelkesedéssel fogadtatik. Nyomatásban még nem jelenhete meg, minthogy a' szerző 4000 frankot kér érte, mit a' kiadók sokallnak; reméllem azonban, hogy még megjelenése előtt megszerezhetem.

Dr. S—r.

NEMZETI SZINHÁZ.

Világ színjátéka. Dráma Hugo Károlytól. Készakarva maradtunk legutól e' mű fölött itéletünk kimondásával; elvártuk: vajjon azon egyes kifogások, miknek vándorhangjai a' közönség egyesei között itt ott hallhatók voltak, nem fognak-e rendszeresített gáncs alakjában életbe lépni? hogy ez esetben rájuk megfelelünk. Nem volt rá szükség. Az időszaki sajtó a' hány nyelvvél bír: mindannyival e' mű sajátos szépségeit jó hirdetni 's mi nem tehetünk egyebet, mint hogy az általános elismerés szavait egygyel szaporítsuk. Mi e' köztetszés nyilatkozatiban a' legfényesebb ordaliákat látjuk, mikben egy sors és emberi ármány-üldözte költői szellem egy nemzet színe előtt diadalmaskodik. Ki Hugo viharos életének phasisaival megismerkedett, tudni fogja, hogy minden taps, melly őt honunkban fogadja, elégtétel egy, a' sors könyvébe adósá-gul felrótt méltatlan szenvedésért, 's műveinek mindegyik fényes sikere egy egy hiterősítő istenitélet. Hugo Károly jelen művét egyébiránt közönségünk előtt szépségekkel teljes költői fölfogása, ragyogó képei, helyzeteinek ügyes összeállításá teszi olly kedvelté, míg alapeszméit, mik tulajdonképeni érdemét alkotják: védetni alig hallottuk. Mi, kik annyit vesződünk rendszerekkel és rendszerességekkel, mennyi elég arra: hogy az ember a' megőrlés határain észére térjen, azon valószínűséget voltunk kénytelenek elfogadni gyötrelmes rendszer kutatásaink vég eredményeül, miszerint minden a' mi új, saját új rendszert hoz magával létre, melly egy más tökéletes régibb rendszer mellett a' nélkül hogy ennek előnyeiből leróna, szinte tökéletes lehet; ezért örök időkre

aestheticát írni lehetlen, annál kevésbbé azon aestheticai elvekhez ragaszkodni, mik akkor irattak, mikor még a' nap forgott a' föld körül. Hugo Károly jelen darabja nem dramatisált allegoria, minőnek ezt sokan állítják, nem csupán elvek és költői nézetek személyesítése, hanem egy végtül kigondolt következetes dramai cselekvény, mellynek tragikai alakjaiban mult és jelen idők idealisált képeire ismerni, 's csupán e' képek következetes idealisálása mi az egészet olly allegoriaszerűvé teszi. Ezen alakok úgy, mint ott festve vannak, nem léteznek ismert világunkban, tán nem is léteztek soha; de hitünk szerint egyes földadata a' drámai költészetnek, hogy alakjait ne az élet daguerreotypi hű másolatában, hanem saját költészetvilága kedvező fényében tüntesse elő. Alakjainak mindegyike hű marad mind végig szerepéhez; a' mit tesznek azt tenniök kell egészül maradásuk miatt, 's a' cselekvény a' jellemek nyomán fejlődik elő. Minden szerepnek megvan saját hatásköre, minden tettnek, minden kimondott szónak öntudatos célja. Egyik szerep sincsen a' másikért, mindenik saját magáért van, mindegyik külön egy vezéreszme 's mégis egy öszhang az egész. A' világelet minden tényező eleme képviselve van benne: Ordognóban a' zsarnokhatalom, Dulcéban a' szerelem, Garciasban az ármány, Juanban a' bosszúvágy, Vermudóban a' philosophia, Sanchóban a' férfi erény, a' karszerepekben a' világ előítéletei 's ha akarjuk: mind e' szerepeket egy egészszé kapcsoló öntudat a' bolond, ki egyébiránt csak annyiban bolond, hogy igazat szól, 's e' szerep az, melly bennünket leginkább figyelmessé tett az iránt, hogy e' mű nem dramatisált allegoria. Ez Hugo Károly művének saját rendszere, rá akadni nagyon könnyű, mihelyt az ember a' darab címét a' darab cselekvényével összefüggésbe akarja hozni. Hugo gondolkodó költő: eszméiben mélység van, 's hogy mind e' mellett is nálunk tetszeni bír, az közönségünknek becsületére válik, mert mulatni jövő nép ritkán szeret gondolkodni. — Nem akarunk olly kicsinykedő fontoskodással lenni, hogy színészeinknek ez uttali művészeti előadásáról szóljunk; elismerjük, hogy tiz husz évi tanulmány után jobban ismerhetik ők hivatásuk terenumát criticusaiknál 's így tanácsainkra nem szorulnak. A' dicséretet eddig is eléggé kiosztá maga a' közönség, a' gyalázkodást pedig átengedjük azon jó úrnak, kinek évekig bő alkalma volt a' színpad kellékeivel megismerkedni — a' sugólyukban.

Jókay Mór.

Nov. 24. Dom Sebastian, opera 5 felv., Donizettitől. Valahányszor a' nagy zeneköltő e' hattyudalát halljuk, méla ámulat fog el annak elgondolásán, miként ép' az öröme teremtett művészet gyakran a' legmélyebb fájdalomból ered, 's hogy a' művet, melly sok más ezeket gyönyör-élvben ringat, szerzője önsebzette szívének véréből meríté. Donizetti is művészet-hitének áldozatja. Kifáradt szelleme nem bírva többé kincseit, mellyek belőle gazdagon fakadának, önsulya alatt kelle összeroszkodnia. Eltemetett kincseinek örökviruló sírja felett ez opera utósó lobbként feltűnt 's a' bensőnkig ható gyászinduló komor hangjai közt vég sóhajként véljük hallani a' megháborodott szavait: Il poverino Donizetti è morto! . . .

Megtetszik Dom Sebastian minden elismert nagy szépségi daczára is: a' zaklatott genius feszengése, mellyel Donizetti e' művében magát halhatatlanníni kívánta. 'S mi Rossininak „Telljével“ *) sikerült, azt Donizetti ez operával sehogy' el nem érheté. Mivel pedig minden műben legjelentesebb az, mi magának a' művésznak legkiválóbb érdeme, Donizetti első operái mellett ezt a' sekélyesebbek egyikének tartjuk, mert a' nála megszokott kedves gerjedésű melodiák ez operában olly gyérek, miszerint azt szövegének történet-helyéhez méltán hasonlíthatnók, mellynek száraz sivár homokpusztáin az enyhe csermelyek észrevétlenül elszivárognak 's az eleven oazok igen ritkák. E' ke-

*) „Tell“ Rossininak legkésőbbi 's legremekebb operája. Sz. G.

vés szép melodiájú helyek közé soroljuk : a' 4-ik felv. ötöst, a' 2-ik felv. arabok kardalát; ugyanitt Zaida ariáját, melyben Schodelné művészt vitt végbe nem csupán mesteri éneke által, de ezen áriának egy sexttel felemelése — 's az annak előtte igen üres kíséretnek fényesb — saját önhangszerelelése által, úgy hogy a' magándal így hasonlítlanul jellemzetesb és szebb mint azt eredeti szerint a' karinthiai kapunáli színházban a' híres Heinefettertől hallók. Reina (Abayaldos) 4ik felv. ariáját, melyet sok tüzzel, de kevés hajlékonysággal énekelt (kívánatos volna Reinának a' hangdagadást 's fogyasztást jobban gyakorolnia 's több hangkimelés); és Camoëns (Benza) barcarol-láját, melyet a' hajótörést szenvedt szerző, mint egykor Camoëns legszebb sa-játját, Lusiadeját, a' tengerből, kimente a' felkorbácsolt hanghullámok közül. — Dicséretes volt Wolf (Dom Sebastian) ki, bár hangszerépe több helyt neki magas, jártas műismerettel tudá hiányait pótolni. — Ez operának előadása egy a' legjobbakkal közöli színházunk jelen állásánál. Udvarhelyi néhány izben időmértékbeni tévedéseit 's a' hangászkarban a' nem oda tartozó trombitá-soknak hibás intonatióit leszámítva, ma is, bármely zene Cátót kielégít-hetett.

Nov. 29. A' szép molnárnő. Vigjáték 1 felv. Mellesville és Duve-nier után, 's először: Limburgi vár, vagy a' két fogoly, vigjáték 2 felv. Mossolier után Komlóssy Ida. — Az első könnyed műtapintattal kötött 's kevés szavakkal megoldható kecses szinfüzérke, melynek jól összeillő 's egymásba hajlott friss színezetű levelei alatt nehéz gyümölcsöt nem kell keres-nünk. A' rövidke mese a' bájos molnárnő (Lendvayné) körül forog, ki a' bele mód nélkül szerelmes Jean rokonának (László) hasztalan igyekszik a' nőer-köles finom vonalai közt, viszonyszerelmét kinyilatkoztatni. Jean mindig csak a' szerelmi előzésekben járatlan bárgy molnárlégény 's egyedül a' garadon honos. 'S nyilatkozathoz alig jutand, ha Gaillardier marquis (Szentpétery) csá-bítgatásai, melyekkel a' szép molnárnőt körülhálózza, szenvedelmében önő-sebbé nem teszik. Értesülve, hogy a' molnárnő a' marquistól hateraz frankos bankjegyet rejtő 's a' malomba éji találkozást izenő szerelmi levelkét kapott, Jean elég ügyetlenül akként akar a' marquisn bosszút állni, hogy ugyanazon levelkét lemásolva, neve aláírásával 's a' hatezres bankjeggyel a' marquisnak (Szathmáryné) küldi. A' kevély marquise e' szörnyű tetten fölindulva, azon szándokkal jó a' malomba: hogy a' merész ifjonzot keményen megfenyíttesse. Felvilágosítva azonban a' molnárnő által előmutatott eredeti levélből férje gyöngéd érzelmei felől, titkos fegyverét az ellen fordítja. A' kéjsóvár marquis, baj nélkül a' malomba érve, pour accomplir ses delices drága étkeket is hozat magával. Az alig várt tête-à-têtehez a' molnárnőt kihivandó, hálószozája he-lyett a' garadhoz vezető ajtón bebötörkál, hová az elrejtezett Jean által bezá-ratik. Most Jeannak eddigi szerepét a' marquiseval felcserélve kihívja a' mol-nárnőt a' hevenyészett vacsorához 's felgerjedve még inkább a' derítő pezsgő szeszétől, végre szerelmét is kibökkenti. A' kijátszott vén csapodár kiszabadul-ván a' lisztes zsákok közül megérkező neje által illykép meglepetve, elfojtott haraggal távozik a' malomból, a' marquise által — ki a' boldog párt a' rej-telmes bankjeggyel megajándékozta — a' fővárosba visszavezetve. — A' milly ügyesen szőtt 's mulattató az első, ép' olly unalmas és éretlen a' második vigjá-ték. E' Limburgi kastély azon vigjátékok közé tartozik, melyek Pá-risban egyedül a' Théâtre-Comteban, színésznövendékek által előadva, Florian, Marmontel 's egyéb gyermekszínmű-írók darabjai közt előkerülnek. — Egy fiatal pár (László 's K. Ida) házassági egyenetlenség miatt nagybátyjok által ja-vítóházba küldetnek, hol véletlenül (!) találkozáván, a' magokra hagyottság alatt nemcsak kiengesztelődnek, de meg is szeretik egymást, 's midőn a' fel-ügyelő által (Szentpétery) nagybátyjuktól vett levélből értesülnek, hogy elvál-hatnak, többé egymástól elszakadni egyáltalán nem akarnak. E' megjavulás után

a' felügyelő a' pár nagy öröme megvallja, miszerint nem javítóházban, de nála limburgi várában vannak, hol barátja kérésére velök e' comédia engedelmséggel — de aligha másodszer a' közönségével is — játszatik. — A' fiatal fordítónő ízlése felett, a' szigorú olasz „traduttore traditore“-val ítéletet hozni nem akarván, szeretnők ha e' nem sikerült első választását nem sokára egy jobbal helyre hozná. A' hálátlan szerepeket bármint is igyekvénék a' működők érdekesíteni, tetszést egyáltalában nem nyerhetének. Minek különben az is fő oka vala, hogy nagyobb része az első darabban már el lévén foglalva, ugyan azoknak ismét tetszését nyilvánítani, a' közönség méltán ernyedt lehetett.

Sz. G.

MI HÍR BUDÁN?

— Dézsi vidéki színész e' héten többször lépett föl szinpadunkon. Hangja a' legkedvesebb szinpadi hang, mély, és legdörgőbb kitöréseiben is csengő, mint a' harangszó; játékában sok bensőség van, 's miután meg vagyunk győződve szinpadunkon leendő alkalmaztatásáról, merjük remélni hogy a' vidéki pathosfőlsleg leheverése után jobb színészeink egyikét fogjuk benne üdvözölhetni. Nem merjük őt kedvünk szerint megdicsérni, mert attól tartunk: hogy merő tréfából fölültet bennünket dicséretünkkel egyben, mint ez nem először történnék velünk ez élet napjaiban. Nem mulasztandjuk el további működéseit figyelemmel kísérni.

— E' héten ismét két rendbeli vasúti szerencsétlenségről suttognak; csak suttognak, mert az illetők nem bánnák, ha a' dolgot titkolni lehetne. Ennyi szerencsétlenség egy év alatt csakugyan több, mint szerencsétlenség. Mind annyiszor törik egy pár embernek keze vagy lába, vagy nyaka. Mi mind ez ideig titokban áldottuk a' sorsot és a' vasúti társaságot: hogy nem a' mi nyakunkat méltóztatott kegyesen kitöreíteni; hanem már most meg nem állhatjuk: hogy komolyabb expectoratióinknak tért ne engedjünk. Vagy nincs meg a' mi istentől látogatott vasutainkon a' kellő fölvigyázat, vagy nem értenek a' dologhoz, kikre a' mozdony kezelése van bízva, vagy maga a' vasút roszt? Első esetben a' vasúttársaság egy része, másodikban nagy része, utolsóban az egész társaság fejére száll e' bal eseteokról felelősség. És nem tehetünk róla, de ki mondjuk — hogy a' valószínűség e' legutóbbi eset mellett szól. Mikor a' vállalkozók árlejtés mellett alvállalkozóknak, ezek ismét subinquilinusoknak engedik át a' kivitelt; mikor a' társaság kikeresi, hogy ki készíti el legőcsöbben a' vasutat, a' készítettő ismét csődöt nyit a' legőcsőbb kö, fa, vas, mész stb stb szállításra; a' kö, fa, vas, mész stb szállítók viszont concursust hirdetnek a' legőcsőbb kőfejtők, hámorok stbiekre: 's így szállinkozik a' vállalat anglusokról csehekre, csehekről olaszokra, olaszokról esquimokra és hottentottákra, kiknek mindegyike természetesen nyerni akar valamit saját vállalatán, ilyenkor aztán természetesen jó: hogy a' legelső vállalkozók a' helyett hogy saját utánalátásukkal készítettettek volna el mindent, negyedik ötödik kézből veszik át a' kész eredményt, mi rájuk nézve nagyon kényelmes lehet; a' közönség pedig tanuljon keresztyén lenni és ne zúgólódjék. A' pestváci vasút mysteriosus megnyitása legalább ötrendbeli halogatott terminust ért meg. A' szolnoki alig hogy elkészül, nagy darabon megsülyedt, mind ezen factumok azon gyanúra vezetnek: hogy tán maga a' tisztelt társulat sincsen tisztában azokkal, mik firmája alatt véghez mennek? Hanem így van az, mikor országos vállalatok nem egyszersmind az országéi. Mikor a' nyilvánosság őrszeme nem kísérheti figyelemmel a' közönség irányában tett eljárásokat, hanem titokban az arra hívottak fúrnak, faragnak, míg azon nem veszik észre magokat: hogy a' vállalatot hozták orvosolhatlan discreditbe. Egyébiránt kinek mi köze hozzá! A' ki nyakát törte, az hadd menjen panasza.

— Mult hetekben egy igen ügyes orvos-segéd bonczolásnál megsértve hüvelykujját, a' holt nedv vére közé vegyült, 's azon idő óta egész karja holt és mozdulatlan. Borzasztó gondolat lenne, ha az embernek darabonként kellene meghalni.

— „Buda liberata“ e' héten az árnyékszínház deszkái alatt és fölött Minkné asszonyság javára megbukott.

— Lauka Gusztáv e' héten Pozsonyba utazott, onnét hihetőleg rövid idő alatt Calcuttába és Brasiliába teend apró kirándulásokat.

— A' nemzeti museumban látható egy igaz gyöngy, mely természeti alakjánál fogva a' szent szüzet karján a' megváltót tartva, ábrázolja.

— Doppler Benyovszkija Cottinitől zongorára alkalmazva nem sokára meg fog jelenni Wagner műárusnál.

— Jövő évre kiadandó arcképeink közé sorolandjuk a' megholt Katonának, Bánk bán szerzőjének hiven talált arcképét is, melynek birtokába fiatal honi művészeink egyikének sikerült másolása után jutottunk.

— Jövő héten leend Erkel jutalomjátéka. Ez alkalommal a' jutalmazandót tisztelői érdekes ajándékkal fogják meglepni, a' magyar maestrót.

— Hugo Károly mult szerdán elutazott.

— Paksyné alkalmasint ujjal fog szerződtenni.

— A' Nemzeti Ujság azt hiszi, hogy ha a' pest-londoni (hohó!) vilány-telegraph vonal elkészül „Pestről Londonig két másodpercznél (!!!) valamivel több időbe fog kerülni a' hírközlékedés.“ — Jó volna az embernek néha, kivált ha az ember újdonságíró, ha tudná, hogy mennyi az a' két másodpercz? 's mi az a' telegraph? mert ha azt a' kettőt nem tudja az ember, furcsa dolgokat mond az ember.

— A' lánczhídnál egy emelgetett kő elszakítá lánczait 's mindent összezúzott a' mi keze ügyébe akadt. A' Nemzeti Ujság 2000 mázrásnak mondja e' követ 's azt tartja: hogy ez eset „minden esetre csak a' czélszerű 's erélyes intézkedések üdvös eredménye, de komolyan“ — a' Nemzeti Ujság nem szokott vizezt mondani.

— Egyébíránt minden ember folytatja a' maga mesterségét.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

Egy ANGLUS üvegből akar házat építeni. Itt aztán csakugyan nem lehetne titokban tartani, a' mi a' házon belül történik, az embert ördögimód megláták az utcáról, hogy mit csinál odabenn.

A' BÉCSI MAGYAROK saját kört szándékoznak ott helyben alakítani.

CHINÁBAN a' férfiak bot helyett legyezőt hordanak, 's ha elfáradnak azt viselni, a' gallérok mellé dugják a' nyakukba, ez ott különös finom fashionable maniernak tartatik.

DELUZY kisasszony, Praslin herczeg kedvese, miután ellene semmi bűnvádat kezdeni nem lehet, nov. 17-kén szabadon bocsáttatott.

FURCSA SZOKÁSOK uralkodnak a' különféle népek közt a' köszönésekre nézve. A' lappok az orraikat nyomják egymáshoz, a' karakalpok meghúzzák az üstökét az üdvözöltnek. Az abyssiniak egy darab bambusznádat rágnak meg neki 's odaadják hogy rága tovább, a' japanok csak a' csizmaikat húzzák le, náluk ez a' „fogadj isten“; hanem a' csuvaszok az utolsó fügefalevélét neki vetköznek egy „jó nap“ kívánságnak; a' malajoknál hasra kell esni a' köszöntéskor, nálunk pedig a' czigányfiúk czigánykereket hánynak érzelmeik tökéletesebb kifejezhetése végett, míg bizonyos fajú emberek ismét bizonyos fajú embereknek a' talpát szokták megcsókolni hódolat jeléül. — A' hajdani keresztyének üdvöszava ez volt: Surrexit! — Felelet: Vere surrexit. — Bódorodott embernek „pálinkás jó reggelt“ szokás kívánni. — Okos emberek, kiknek eszök ágában sincs egymásnak szolgálatot tenni „alázzsolgájával“ fogadják egymást, mások első lábaikat nyújtják megszorítás végett, 's némellyek megcsókolják egymást üdvözlés okáért, mi — kivált ha különmemű

egyeniségek közt megy véghez, igen jól szokta magát kivenni. Azt tartom, csak maradjunk is az utolsónál.

GRAUBÜNDTENBEN (Schweicz) esztendőnként csak négyszer sütnék kenyert 's az rendszeren egy évszakon keresztül eltart. Jó fogaik lehetnek az ottaniaknak.

Egy **IRLANDI**, ki először élteben német vendégfogadóban hált, arra a' gondolatra jött mikor a' paplanul alkalmazott iszonyú dunnát meglátta: hogy ez ismét egy másik valakinek párnája, 's hogy a' németek így szoktak alunni, egyik a' másik tetején, egész föl a' gerendáig. „Mondd meg, atyámfia, sürgeté e' végett a' szolgálattevő subjectumot, annak az úrnak, vagy asszonynak, a' ki rajtam fog alunni, hogy ne soká késsék, mert igen álmos vagyok.“

KÜLFÖLDI LAPOK hirdetik, hogy a' szigetvári hóhért gyilkosság miatt főlakasztották.

A' **KUTYA** fontossága az életben. Semmi állat sem játszik annyi szerepet az emberiség színpadán, mint az eb. A' magyar juhait őrizteti, vagy nyulat fogat vele, a' schweiczínál hófuvarok áldozatait segíti megmenteni, a' spanyolnál harci segéd társ, az olaszoknak utczáló comédiás, az angolok barátkoznak vele, az oroszok szánkáik elé fogják, a' törökök polgári szabadalmazott néposztálynak tartják, a' belgák keztyűt csinálnak belőle, az indusok istennek tartják 's imádkoznak hozzá, a' chinaiak pedig megeszik.

LONDONBAN egy mészáros ökörcentokból építettett filagóriát. Volt módja benne. Nálunk szinte egy könyvnyomtató kiadott munkákból és lapokból építettett három emeletes házat.

Az **OROSZ CZÁRNAK** van egy kardja, mely egy darab égből hullott vasból készítettett. Az ilyen meteorvas rendszeren igen jó aczelt szokott adni. Szeretnők tudni: miből csinálják azt odafenn?

Egy **PÁRIZSI** fürdőben egy férj leharapta a' feleségének az orrát, — nem szerelemből.

SZERKESZTŐSÉGI keresztnevünknek egy druszája, egy mór, — valósgos feketé mór Algierban csodadolgokat visz véghez. Ő valódi virtuóz a' rhumivásban, mint némelly szorgalmas priesznitzianus a' vízivással, olly tökélyre haladt ő a' rhummál. Két-három pintet egy ülőhelyében megiszik, 's fogadásból képes olly adagot gyomrába temetni, mellyel a' Honleányoknak egész olvasó közönségét meg lehetne mérgezni.

SZÜLŐGYILKOS. Lahousse Hortensia alig 16 éves lyán Párizsban apját, anyját és nőtestvérét megmérgezte, mert nem engedték a' szeretőjét hozzá járni. E' mérgezés nem egyszerre, hanem hosszú kiszámított terv szerint többszöri adagok után ment véghez, a' gyilkos leány vígkedvű közönyösséggel mondá el a' történeteket a' törvényszék előtt; büneiért húsz évi börtönrre ítéltetett. Az egészre az volt az észrevétele: hogy mikor ki fog szabadulni, épen 36 esztendő lesz, és így legszebb idejében. Semmi emberi érzésnek nincsen nyoma lelkében.

A' **SIAMI ÖSSZENÓTT TESTVÉREK**, kik 37 évig mutogatták magukat mint rendkívüli természetcsodát, jó pénzért, most Déli-Carolina egyik városában telepedtek meg. Mindkettő (a' mennyiben két gerinceiknél fogva összenőtt embert kettőnek lehet nevezni) feleséges, több gyermekök is van; egyiknek neve Sang, másiké Eng. Sang tüzesebb, mint testvére 's így a' locofocók vagyis demokraták pártjához tartozik; Eng azonban a' whigek vagyis aristokraták mellett nyilatkozik. Minthogy azonban egymástól elválniok lehetetlen, 's az elsőnek nagyobb befolyása van a' másikká, mint viszont: úgy történik hogy Eng mindig kénytelen politikai hitének ellenére az oppositio meetingjein testvérével együtt jelen lenni; ellenben Sangot soha sem veheti rá hogy a' conservatívokhoz elmenjen vele. Nekik nem szabad egymásra haragunni. Hátha egyik hamarabb meg talál halni, mint a' másik?

Egy **TUDÓS** annak bebizonyítására: hogy a' természetben minden czélszerű, megemlíti hogy a' gombák miután rendszeren esős időben szoktak megteremni, a' természet által esernyő alaklakk vannak megáldva.

A' **TUNISI BEY** operát akar hallani residentijában. Száz arany a' markába annak az énekesnek, ki magas tetszését megnyeri. Száz bambus a' talpára, a' ki elveszti.

Egy **TRÉFÁS FIÚ** azt az eszmét kezdi terjesztgetni francia lapokban: hogy ha az ember az olasz festészeti iskola remekműveit a' vászonról levakarja, azok alatt többnyire görög művészek remekeire fog akadni. Rafael alatt Apelles- és Zeuxisra. Így akarják az olasz festők remekműveit tönkre tenni.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

---

24. sz. — Dec. 12 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

JÁSZ-BERÉNY. ¹⁾ — Bizonyos Húnyor az Életképek 21-ik számbeli borítékjából egy darabka térséget elfoglalván, melyet az alulírt társaság ellenébe csatartól tűzve ki, kisütő karabinkait; a' ez szentségtől edzett vértzetünkre pattanának az apróska golyócskák, 's mi felvők a' porból, kívánók azokat saját rozsdásságukban egyenként a' közönségnek fölmutatni. Első golyócska : „a' tétlenség ölelben tengni szerető ifjuság;“ rosdája : a' karabinos maga munkakör hiányában ásitóztól sétáló valamicske; második galacsér : „hogy két gyöngöe hivatásu egyénből kitelik mégis valami okos;“ rozsdája : hivatás, ha gyöngöe is, mégis hivatás; de az írás, ha újságba írás is, mégse mindig okos írás; ezek pedig a' legrozsdásabbak : „piarcezon tömérdek nép jelenlétében pofonnal ijesztgette, min több felekezeti polgárok megiszonyodtak;“ rosdája : a' pofon némelly emberek irányában és némelly körülmények közt elkerülhetlen. Mi az iszonyodásokat illeti, e' rozsdát a' karabinosnak feledékenysége ragasztatta föl vele, minthogy tudhatja, hogy nem volt min iszonyodni, 's nem volt ki iszonyodjék; de ha lett volna is, üssön magyarkája mellgombjára és mondja : „oportet mecum fieri scandalum.“ Még egy golyócska van, de ez csupa rozsdá : „igazgatónak érett, szilárd jellemű, udvarias egyén való, nem pedig dühös, pletyka, kicsinyítő.“ — Ezen elősorolt igazgatói kellekkel fölruházottnak ismervé választotta e' társaság E. S. urat, 's mint udvarias, tetterős, czéltól lelkesített igazgatóját tisztelti e' napig is, ki — sajnos : de igaz — kicsinyítő volt a' társaság iránt, midőn egy hanyar egyénke felvételének indítványával egy pillanatra a' társaság békéjét elhúnyorítaná. — Ezen golyócskák egész rozsdájokbani fölmutatását igénylette e' társaságnak igazgatója iránti bizalma és szeretete, úgy ismert lovagias becsületének híven föntartása és méltányossága.

A' mükedvelő társulat.

ARAD, nov. 28. Tekintetes szerkesztő úr! Nem tudom, van-e, és ha van, ki ön kedves lapjának aradi rendes levelezője²⁾; annyit mondhatok : hogy hanyag egy fráter³⁾; hanyag egy fráter pedig először azért, mert igen győren ír; másodsor azért, mert minden olyt eseményt, mely társalmi viszonyainkból fölmerül, 's mely helyeslő helyett szigorú megrovást érdemelne, rendszeren vagy elhallgat, vagy igen kedvező színben mutat föl az olvasóknak; végre pedig azért, mert oly tárgyakat nem juttat köztudomásra, melyeknek mint anyagi 's szellemi érdekekre viszonylóknak nyilváníttatása több figyelmet érdemel, mint azon kérdés fejtegetése : vajjon az aradi tyúkok és libák szép seregéhez képest drága-e egy tojás, ha azt egy garason vagy húsz krajczáron veszszük meg? Én ugyan, ki különben raktára vagyok úgy a' legtitkosabb, mint a' kiezégérezett ujdonságoknak, édes ön 's lapja szíves olvasóinak ezen szerencsétlenségén sem eddig nem segíthettem, sem ezentúl nem segíthetek, levén az én conservatív tollam recept-írásra kárhóztatva; de most az egyszer csakugyan köpenyt fordítok, azaz több becsületes ember kívánságára elmondok egy aradi ócska ujdonságot, melyet, előre tudom, nemcsak megfizetni, de megköszönni sem fognak azon egészséges betegek, kik ezen ujdonság kidobolására nekem nem csekély okot szolgáltatnak. Az ujdonság röviden ennyiből áll : Még 1845-ben alakult megyénkben egy részvény-társaság, mely a' megyeháznál igen hanyag állapotban volt posztógyárt jelentéktelen helyzetéből nemcsak kiemelni, de mind a' köz ipar, mind az egyéni érdekek igényeihez képest virágzó és gyümölcsöző karba helyezni célul tűzte ki. Hogy e' hazafias célja valósulni fog, e' reményt egyfelől a' megyei rabokkal ócsón dolgoztathatás, másfelől a' részvények után több ezer forintra gyűlt tőke mindjárt a' vállalat kezdetén igazolták. Ide járult a' nemes megyének végzésel sanctionált pártfogása 's azon nem megvetendő körülmény, mely szerint e' vállalat mielőbb célhoz segítése tekintetéből a' posztógyár 's a' részvénytőke kezelése egy megyei hivatalnokokból álló választmányra bízott. Azonban, daczára az elősorolt biztosítékoknak, reményünkben csalatkozánk; mert két hosszú év lefolyta alatt nemhogy a' posztógyár emelkedését, de annak, nem tudjuk mi okból és ki által történt megbukása 's per sógorság, komaság egyéni haszonra fordítása mellett, még a' részvénytőkének 's kamatainak hogy- és hol-létét sem tapasztalhatók. Tisztelet, becsület, de igazság is! e' tény, hogy nevében nevezzem a' gyermeket, nem egyéb, mint a' közbizalomnak kijátszatása, 's az iparnak, melynek bár kicsinyben előmozdításához szép remény fejében saját felszólításomra is több városi polgár, kereskedő, 's még szegény falusi jegyzők is járultak, már csirájában vétkes elfojtása. — Reményem, a' legközelebbi közgyűlés ezen, a' nálunk különben sem oly erős lábon álló hitelt ennyire gyengítő úri embereket, általam fölmutatott szép tettök ünnepélyes megrovásával szigorú számadásra vonni el nem mulasztandja, 's mind azokat, kiknek kérelmére ezen ügyet ujdonságképen közzé tevém, mielőbb kártalanítván, a' politicus ciezusnak, mely gazdaja rovására eddigelé annyi tejfeles fazékat oly ügyesen kizsákmányolt, már csak azért is, hogy a' becsületeség álarcza alá egyszer valahára a' nem akarók is beláthassanak, gazdai teljes joggal tejfeles órrára koppintand. Több báj társ kérelmére 's nevében egy conservatív

Igazságbarát.

KECSKEMÉT, nov. 29. Kecskemét nagy város, van 40 ezer lakosa, mégis oly keveset lehet róla írni, mi a' népelet korszerű fejlődésére vonatkoznék. Vannak ugyan itt egyletek, mely-

¹⁾ E' tárgy felől három rendbeli levél érkezett hozzánk. Ez utóbbit mint hivatalosan értesítőt láttuk czélszerűnek közleni. Szerk.

²⁾ Három is van, uti figura docet. Szerk.

³⁾ De már ezt kikérjük; hanyagnak mondhatja ön levelezőnket, ez ellen semmi kifogásunk, fráternek is nevezheti, ha kedve tartja; de egyének nem, mert bizonyára kettő. Szerk.

lyek a' társadalmi téreni összeolvadás és kölcsönös surlódás alapeszméjénél fogva alakultak olly czélból: hogy mi egyesek erejét fölülmulja, az egyetileg közös erővel létesíttessék. Ámde már annak pusztá érintése, miszerint egyetek alakultak összeolvadás végett, tanusítja a' szétolvadást. Így például van három casinónk (mintha bizony egyben nem férhetnének meg!). Mind a' háromnak meglevén pedig a' maga sajátos színezete, így lehetne őket különböztetni, vagy épen így különböztetik önmaguk magukat: nagy (értsd: nemesi), polgári és nemzeti casino. Ugyan mit csinálnak e' három rendbeli casinóban? A' felelet igen egyszerű: a' nemesi urak semmit, hanem a' követválasztási kortéskedéskor ugyan taraczkoztak; a' polgári urak terveznek, de nem eveznek; hát a' nemzeti urak!? no már ezek csak hamar kimutatták foguk fehérít, alig egy hónapos alakulásuk, már is egymás fejét verték be (súrlódás); a' győztes fél (még vesztes fel is lehetend) nemes ember, nem most próbálta először. — De lépünk ki a' casinókból, miután mind háromban megfordultunk, az utcákra is, most jó időnk jár, a' sárban nem akadunk fel, 's látni fogjuk: mennyire épült városunk egy pár év óta; de látni fogjuk azt is, milly rendetlenül építvek az új házak, egyik külebb, másik belebb. Ha utcáinak neveket akarunk adni — a' mi kívánatos — a' belvárosban mindegyiket kigyóútoztatnak a' nevezhetnök, ép' olly tekervényesek. Pedig van ám szabályozó 's szépítő választmányunk, melynek igen remek!!! egy műve van a'-b-i kapuban. Hát azok a' rongyokba burkolt, eltakart arcú férfiak, nők és gyerekek, kik föl 's alá visító láрма közt csapatokban futkosnak az utcákon, 's dühöngve, nem ritkán káromolva térnek ki egyik háztól, és csapnak be mint sáskasereg a' másikhoz, mi sors üldözöttel? Azok házaló koldusok. — Színészeink is érkeztek Körösi F. igazgatása alatt, a' téli unalmas hosszú estéket megrövidítendők. Első föllépésük „Marcsa az ezred leánya” című énekes vígdarabban ajánlja őket.

Holdvilág.

NAGY-BECSKEREK. Örömmel ragadok tollat; keblemet az öröm-érzet magasztos dalgája elborítja a' — nemzetiség, a' jó ügy diadalát. közölvén, midőn a' politica rózsátlán mezején sok üdvtelen események hírnöke valék! — A' lelkesek fáradozási- és áldozatinak Nagy-Becskeken is sikerült a' vándor és ápolatlan nemzeti művészetet színcsarnokunkba behozni. Sok erőfeszítés, sok küzdelem, sok megtört előítélet 's megvetett gyanúsítások eredménye volt ez; nagy fáradság vezethető csak egy magyar honban levő város színházába a' magyar művészetet, hol a' német tartományok minden zugaiból összeszedett gyűlevész-csoport sok ideig gyalázta Thalia nevét, 's mint nemzetiségünk szégyenfoltja bitorlá idegen éghajlat szüleményeivel a' színpadot. — De hála a' fölöttünk örködő nemtőnek, ez idő lejárt, 's most jól képzett színészeink a' magyar literatura sok jeles termékeiben nemzeti érzelmeket hangoztatnak le a' közönségünkhöz, melynek semmire nagyobb szüksége nincsen, mint nemzeti lelkesülésre. — De semmi öröm tökéletes nem lehet! 's midőn a' nemzeti színművészet befogadásán keblem 's velem igen sok másoké örömben röpdes, egy utóeszmé sokunk örömet megkeseríti, 's aggályt idéz elő ép' ott, hol csak gyönyörködnünk kellene — ez „közönségünk részvétlensége.” — Színészeink jók, jelesek, néhány közülök a' legnagyobb igénynyel bír a' művészet babérijához. A' derék Feleký pár, avatva lévén a' színművészet titkaiba, minden kívánságot kielégít; Priel Cornélia kedves játéka a' hallgatóságnak élvezet; Gyulai pályájára hivatott egyén jól betölti helyét, a' másod- és harmadrendű színészekben pontosság és szorgalom nem hiányzik; az operai személyzet bár gyengébb, de kielégítő — és közönségünk mégis részvétlen, hideg, és mi leginkább sajnálható: a' hölgyek lelketlen visszavonultsága! Sok panaszunk van, kivált nemzetiségünk ügyében hölgyeinkre, kiket mindeddig a' franczia és német kór alól kiszabadítani nem sikerült, kik még most is áhitattal ölelik a' külföld mamontját, 's szegény nemzetiségünk elferdített érzelmű kebleikben rokon szikrára nem talál!! Most repressaliák vannak tervezőben, mit ugyan én továbbra halasztani észszerűnek tartván, előbb az édesgető eszközöket kimeríttetni szerettem volna, és a' siker valószínűbb leendett. — Egyébiránt sok függ a' színgazgatótól; provincián vannak száz meg száz eszközök, melyek a' színgazgatót kedvelté teszik, 's közönséget úgy mint anyagi hasznót is hajtának. . . Most, igaz, a' pártok minden szelidet szétpró inge-erültsége nem kedvező körülmény; de lecsilapulván a' politicai pártviszály (mihez a' túlzás, hová most emeltetett, reményt is ad), akkor a' színészetnek szebb, derültebb napokat, valamint a' tövéből ketté szakadt socialis életnek több élvezetet reménylhetünk!! . . . Az eddig előadott darabok „A' Rab”, „Csikós”, „Egy nő, ki az ablakon kiugrik”, „Bánk bán”, „Norma”, melyben a' zenekart a' bécsi ifj. Sransz zenetársasága képezte, és a' „Szökött katona” voltak; az előadás valamennyinél igen jól sikerült. — Szálfy rövid ideig itt mulatván, néhány vendégszerepeket is adott, 's mi őt, ha körülményei engedék, továbbra is igen örömet tartóztattuk volna.

Csemegehy Károly.

NEMZETI SZÍNHÁZI ÉRTESETŐ.

Dec. 12. Párizsi rongyszedő.

Dec. 15. Képmutató.

— 13. Mazeppa. Egressy Gábor javára bérletszűnettel először.

— 16. Hunyady László. A' kar jav. bérletsz.

— 14. Rohan Mária.

— 17. Mazeppa.

— 18. Saint-tropézi úrnő.

— Schodelné betegsége miatt dec. 7-én Rohan Mária helyett Báró és bankár; Szigeti betegsége miatt pedig 10-én Saint-tropézi úrnő helyett Végrendelet adatott.

Kiadja Frankenburg Adolf.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki első félévi folyamára.

Az „Életképek“-nek úgy szerkesztése mint alakja, 's előfizetési föltételei — daczára a' postabér fölemelésének — 1848-ik évre is változatlanul maradnak, ugymint : Budapesten házhozhordással félévre 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Az előfizetések elfogadtatnak Pesten **csupán**csak Landerer és Heckenast könyvnyomdája ügyszobájában (Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, hatvani-utca, Horváth-ház 583. sz. a.) és minden kir. postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

(12)

Előfizetés

(1)

A' TERMÉSZETBARÁTRA.

A' „Természetbarát“ jövő évvel kezdődő harmad évi folyamára tisztelettel figyelemztetjük 's illetőleg előfizetésre felhívjuk a' t. cz. közönséget. Ezen lap jövőre sem akar szárazon fellengő tudákos 's azért bajosan érthető tolmácsa, hanem mint ezime is mutatja, nyájas, leereszkedő, mulattató barátja lenni a' természetnek. Korunkban a' természettudományok olly sokat használnak a' közéletnek, a' mezei gazdasággal, műiparral 'stb olly szokott viszonyban állanak, hogy ki ezek körében okszerűen akar mozogni, természettudományi ismeretek nélkül el nem lehet. Ezen tudat a' Természetbarát szerkesztőjénél a' két testvérhónból számos jeles szakferfiakat egyesített a' végre, hogy a' szeretettel ápoltt tant, a' nagy fontosságú természettudományokat a' magyar közönséggel megkedveltessék, 's azoknak kevés barátaihoz a' két testvér-hónban több őszinte barátokat szerezzenek. Előfizetést (félévre 3 ft 12 kr. e. p.) elfogadnak : Magyarhonban minden kir. postahivatalok, ezeken kívül Pesten **Vahot Imre**, Debreczenben tanár **Lugossy József** urak. — Kolozsvár november végén 1847.

Berde Aron, tanár 's a' „Természetbarát“ szerkesztője.

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros- és kiadónál váczu-utczában 15. szám alatt és minden hiteles könyvárosnál kapható:

Franczia-magyar nyelv
társalgási kézikönyve,

vagy

tökéletes utmutatás

azok számára, kik magukat a' két nyelvben helyesen, és könnyű módon gyakorolni ohajtják.

Coursier E. után **Karády Ignác.**

Kis 8-rét. Pesten, 1847. füzve 1 ft. 20 kr. p. p.

REGÉK.

Nagyobb gyermekek számára
alkalmazá

Karády Ignác.

5 színezett képpel. 8-rét. Pesten 1847.

Vászonba kötve 2 fnt. 24 kr. pengő pénzben.

(13)

Az alsó-dabasi casino teremében folyó évi december 26-dikán

(1)

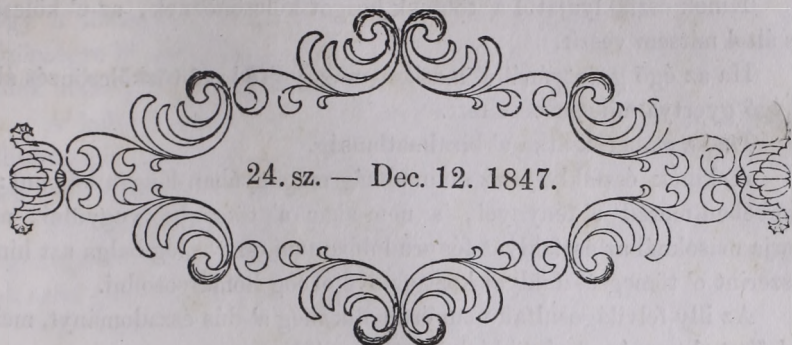
TÁNCZMULATSÁG

fog tartatni, mellyre a' t. cz. hölgyek és urak meghivatnak.

Meisner Egyed, vendéglős.

 Az Életképek 21-dik száma mellett megjelent **b. Kemény Zsigmond** hiventálált arcképe, valamint **Szalay László** és **gr. Batthyány Kázmér** is kapható a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában. Ára egy-egy példánynak 30 kr. pengőben.

24. sz. — Dec. 12. 1847.

AZ EMBERISÉG FÖLDI CZÉLJA

és

A' VILÁGSZELLEM FEJLŐDÉSE.

Roppant fontosságu e' kérdés: mi e' földön az emberiség vég czélja?

Az ember bolyong a' nagy természet rejtélyes kertében, 's az ezredik sem tudná megmondani: mi végre él? mi célra kell törekednie? És az ember hiába kérdezi a' természetet; ez nem fog neki válaszolni. Hiába megy a' cserge patakhöz; hiába hallgatja az enyelgő esti szél suttogásainak titokszavait: a' természet e' szavaiból ki nem veheti az ember vég célját, rendeltetését.

Kitől kell tehát megkérdeznie e' nagy szavakat, hogy tudnivágyát kielégítse, hogy önmagával tisztába jöjjon?

Kérdjétek meg ez észt. Hallgassátok meg ennek szavait.

Midőn a' természet az embert az élet sötét ösvényére küldé: az ész szövétnékét adá, hogy ennek világánál haladjon.

De e' szövétneket maga a' természet nem gyújtja meg.

E' szövétnék csak elő van készítve a' fellobbanásra, 's kétféleképen vethet lángot.

Vagy belsurlódás, dörzsölés által fejlődik ki benne a' meleg mely lángra lobbantja; vagy más égő szövétnekkel kell érintkeznie, hogy attól kölcsönözzön világosságot.

Gondolkodjatok komolyan, mélyen, 's az ész fáklyája önmagát fogja fölvilágosítani; vagy érintkezzetek a' már égő ésfáklyák lángjával, 's elmétek szövétnéke fényt és világosságot nyerend.

Egyes választottaknál az ésfáklya magas lángokban ég, 's tiszta fénnnyel világít: a' többiek érintsék fáklyáikat ezen egyesekével, 's a' világosság napról napra jobban fog terjedni.

Kinek észfáklyájától a' többiek lángot kölcsönöznek, az e' kölcsönzés által mitsem veszít.

Ha az égő gyertyánál a' másikat meggyújtod: e' tűzkölcsönzés által az égő gyertya mitsem veszített.

De az emberek átka a' bizalmatlanság.

A' kinek észfáklyája az elvonultság magányában lángra lobbant: az rejtekében marad e' fényvel, 's nem akar a' tömegbe vegyülni; nem akarja másoknál az észfáklyát fényre lobbantani, mert elég balga azt hinni, miszerint e' tömeg észfáklyái közt az övé el fog homályosodni.

Az illy felvilágosultak nem érdemlik meg a' dús észadományt, melyvel őket a' természet a' többiek felett megáldotta.

Más részről nagy hiba fekszik erre nézve a' tömegben is. — Ez nem akar bizalommal járulni a' felvilágosultakhoz, 's e' tartózkodást azon történeti tény teszi megfoghatóvá, miszerint a' tömeg bizalmával egyesek nagyravágyása sokszor visszaélt, 's azóta egyesekben nem akar bízni a' sokaság.

E' kölcsönös bizalmatlanság okozza, hogy az emberiség két részre szakad.

Egyik részen vannak a' kevesek felvilágosult észszel, de kevés tetterővel.

Másik részen a' sokaság áll lelki sötétségében; magába zárkozott bizalmatlansággal néz az egyesek felé, 's azokban gyakran ellenségeit képzei.

Kevés azoknak száma, kik gondolkoznak, 's ezeket a' többiek gyakran heréknek képzelik, mert velök a' munkatéren versenyt nem dolgoznak. A' kik pedig dolgoznak, azok nem gondolkoznak.

Innen a' bizalmatlanság e' két tábor között.

'S míg a' szellem emberei az anyagiség tömegével szövetséget nem kötnek: addig az emberiség ügye folyvást koczán forog.

Az ész gyenge erő nélkül, 's az erő iránytalan ész nélkül.

Ha tehát az emberiség vég célját meg akarjuk tudni: hallgassuk meg a' nagy férfiak szavait, kik a' világtól elvonultak, 's elzárkózva elmélkedtek e' nagy földadat megfejtésén.

De bárilly rémitően komoly tárgyakról szólok: nem akarok mégis szobatudósként apró szórészálhasogatásokba ereszkedni; sem igen szárazzá nem akarom e' kérdés megoldását tenni. Az olvasó tapasztalni fogja, miszerint a' legfontosabb tárgyaknál leginkább mellőzém az iskolai tudós előadási modort; mert keblem erős meggyőződése az, hogy e' túlsígzáztott észcsavaró okoskodások falazták el a' tudományt az élettől. Én a' száraz igazságokat gyakran kellemes pongyolában igyekszem előadni, hogy a' fesztelen külső megkedveltesse magát az igazság sovány, de világboldogító alakját is.

E' modor célszerűségéről leginkább meggyőződtek e' század nagy írói, 's a' legmagasabb igazságokat kellemes felületességgel tárgyalják, mert a' tudomány által nem akarnak homálynimbust vonni maguk körül,

hogy a' tömegtől, mely őket nem érti, bámultassanak; hanem a' nagy közönségre ki akarják terjesztetni a' tudományt, melyet tőle a' sötét századok homályonczaai megtagadtak.

A' helyett tehát, hogy a' világbölcsek, és világámítók különféle állítmányait az ember vég czéljáról elősorolnám, csak röviden említem meg ezen évezredes viták vég eredményét.

Az újabb kor tudósai mngállapodtak abban, miszerint az emberiség vég czélja a' t ö k é l y. De ennek oltára olly magasán áll, hogy az emberek ezrei gondolataik sebes szárnyain sem birnak ahoz fölörpülni.

Az emberiség elé tehát véghetetlen magas czél van tűzve, 's ha gondolatainkban végig akarunk szárnyalni a' mérhetlen téren, mellyen az emberiségnek végig kell haladni, míg a' tökély oltárához juthat: lelkünk elfárad, képzeletünk szárnyai leereszkednek, 's a' szárnya-szegett lélek bágyadva szédül vissza köznapias jelenünkbe.

Én úgy vélem: azért van olly végetlenül magas czél tűzve az emberiség elé, hogy soha ne pihenjen, soha tett haladásával meg ne elégegyék, hanem szüntelen maga előtt lássa a' végtelen tért, melly őt a' tökély oltárától elkülönzi. .... és ügyekezzeék gyorsan túlhaladni a' göröngyös utakat, hogy így minél előbb eljuthasson a' kényelmesebb térre.

Minél inkább közeledünk a' tökély oltára felé, annál könnyebb az előrehaladás, annál vonzóbban hat a' küzdő emberiségre a' távolban feltűnt tökélyoltár, hol a' sokat küzdött emberek homlokára diadalkoszorúkat akgat a' természet-szabta kötelesség teljesítésének édes érzete.

Lesz-e olly szerencsés ivadék az emberiségben, melly véghetetlen küzdelmek után csakugyan eljut a' tökély oltárához?

Vagy talán olly magas e' czél, hogy azt embernek csak megközelíteni lehet, de elérni soha nem?!

E' merész kérdések a' természet fekete titokkönyvében vannak megfejtve, hová emberi szem nem pillanthat.

De elég azt tudnunk, hogy az emberiség előtt a' tökély oltára díszelg a' messze távolban, 's e' felé közelítenünk erkölcsi kötelesség.

Azokban vannak némellyek, kik az emberiségtől egyszerűen megtagadják e' magas hivatást, 's azt akarnák velünk elhitetni, miszerint az emberiség örökös circulus vitiosusban forog, 's nincs arra feljogosítva, hogy egykor a' tökély oltárához eljuthatni reménye legyen.

A' világbölcselek ezen iskolájának egyik lángeszű tanítványával vitakoztam én bizonyos értelmes körben e' tárgy felől.

A' szellemdús ellenfél ezen élczes hasonlatot hozá fel:

„Az óra műszerének tökélyesítésén sokat fáradoztak a' kézművesek. Végre feltalálták, hogy az óramutató pontosan csak akkor foroghat, midőn az óra műszere két külön érczből van alkotva. Egyik alkatrész a' hidegben összehuzódik, 's ekkor a' másik tartja fenn a' műszer kellő állását; különben, ha egészen az összehuzódó anyagból állana, össze fogna a' műszer ridegülni, 's a' kör forgása nem lenne hasonló az előbbihez. A' másik alkatrész pedig a' melegben kitágul, de az összehuzódott másik

ellensúlyozó érz meggátolja őt e' törekvésben, 's a' műszer alakja melegben és hidegben egyforma, és csak így lehet körforgása folyvást egyenlő, minek mérlege felül a' mutató.“ E' figyelemgerjesztő képhez hasonlító találcsony eszü ellenfelem az emberiség életét. Szerinte az emberiség gépműszerének két alkatrésze van: az erkölcs és a' külmíveltség.

Most megfogólag kérdé tőlem: vajjon e' két tényező egymás mellett, egymáshoz aránylag haladt-e elő az emberiség pályáján, vagy talán egyik a' másikat néha ellensúlyozza, egyik a' másik tevéketlenségét pótolja, 's az óra műszereként örökös körben forog?

Én az örökös előhaladás elvét pártolám.

Ő itt hivatkozott a' világtörténet eseményeire a' középkorig, hol szerinte az emberiség óramutatója a' XII-öt elérte, 's ekkor újra kellett körutját kezdenie az egyes felé. „Tehát ismét elülről kezdé a' pályát.“

E' meglepő hasonkép után kérdezé: mit gondolok: vajjon e' visszaszüyedés az emberiség organicaí szerkezetének természetéből következik-e, vagy más valami okból?

E' fogárdos kérdésnél vagy meg kellett magyaráznom az okokat, melyek miatt szerintem a' népvándorlás korszakában az emberiség visszaszüyedett a' csecsemőkorba, vagy el kellett fogadnom, miszerint e' visszaszüyedés az organicus emberi szerkezetből következett. Ebből pedig szükségkép következendék, hogy az emberiség sülyedésének újra és újra meg kell történni; mert ez a természet örök szabálya szerint van, mert ez orvosolhatlan betegsége az emberiségnek. De én a' két állítmány közül az első erősítém, mert ismerem a' meglepő tanokat ama' híres triasról, 's azokat szép költői eszméknek tartom, de melyek hitem szerint később meg fognak bukni, mint megbukott a' mélyelmű Kant híres triása a' politicának gyakorlati könyvében.

Én a' természet egyszerű kebelén élő emberek öserényeit fentarthat tóknak vélem a' mívelt állományokban is, 's azért az eddig megbukott népek halálmagvát mindenütt e' népek kebelében vélem föltalálhatni. A' nemzeteket eddig az egyoldalúság buktatá meg.

A' görög, művészete ábrándjaiba merült, 's a' szabadság eszmé-nyét szereté; de eszközökről nem gondoskodott, melyekkel azt megvédje. Elpuhult karok nem képesek megörzeni a' szabadságot hatalmas külvatárok ellen.

A' romai nép öngyilkos kezekkel döfte magába a' tört, midőn a' köz- társaság egyes büszke fiait maga fölé hagyta emelkedni, 's hallgatag megegyezéssel hajta fejét a' rabigába.

Gyölölője vagyok mind azon eszméknek, melyek az embertől elrabolják a' szabad akaratot. Én az embert nem tartom gépnek a' természet kezeiben. Nem leverő, nem lélekölő eszme-e az, midőn a' hindokról azt hallom mondatni, miszerint azok a' castok szabadsággyilkoló intézvényeit azért türik, mert ez az éghajlattól függ, 's az indiai nép ön- maga teremté szabad akaratából e' rablánczokat?! — Hát az ember az éghajlat rabszolgája lenne? — Az éghajlat módosítja az emberi

kebel hajlamait, módosítja a' cselekvényeket is; de a' lélek felett zsarnokilag nem uralkodik. Példát mutat erre a' történetirat. Italia térein a' patriarchai népeket rövid időn királyok alatt látjuk; utóbb a' romai nép szabad köztársaságot alkot, 's később ugyan e' nép zsarnoka lesz a' világnak, utóbb zsarnoka önmagának, végre szolgaságra jut, 's a' világbirodalom egy rázkódásra porba hull. — A' nemzetek sorsa nincs éghajlathoz csatolva! Nem lehet az emberiség holmi mathematicai lélektelen szabályokhoz lánczolja!

Ellenfelem továbbá az emberi műveltséget röpkülő sashoz hasonlítja, melly a' világ fölött lebegett, 's a' merre szárnyalt, árnyéka mindenütt utána huzódott a' föld színén. 'S itt hosszas történeti fejtegetést kezd, mint emelkedett föl e' sas Indiában, mint szárnyalt Phoenitiába, Görög-honba 's innen Romába.

Én e' röpkülő sas eszményét helyesnek tartám, csak azt jegyzém meg rá, miszerint fiatal korában indult el égi pályájára, 's út közben szárnyai mindegyre nőttek, terjedeztek. Azért látjuk árnyaiban a' műveltséget mindegyre szélesebb körben virágzni. Előhozám, miszerint e' szárnyak már ma a' világ minden részére árnyat vetnek, a' műveltség enyhe árnyékát, 's ennyi előzmény után miért ne lehetne remélnünk, hogy e' szárnyak egykor az egész földkerekséget beborítandják, 's az egész emberiség fölött a' műveltség szellem szárnyai lebegendnek, 's az emberek milliói e' védzsárnyak kellemes árnyában fognak élni. . . . .

Ellenfelem e' merész reményt jámbor ohajtásnak tartá; de, ha lehetséges volna, e' dicső jövőt maga is kívánná a' népeknek.

Én az emberiség süllyedésére nézve azt tartom, miszerint ha az egyszer úgy történt is, nem szükség annak ismét bekövetkeznie.

Elejénte történt botlás, tévedés; a' körülmények véletlen hatalma által okozva lőn visszasüllyedés is.

Mert a' nemzetek ismeretlen ösvényen tapogatództak, 's nem tudák tisztán felfogni az emberiség vég célját, vagy nem ismerék a' cél elérésére szükséges eszközöket.

Hosszu évszázadok keserűen szerzett tapasztalata után jutánk azon fölfedezésre, miszerint:

Két párhuzamos vasvonal kíváztatik arra, hogy az emberiség gőzkocsija folytonosan és mégis veszély nélkül előre haladhasson. Egyik az erkölcsiség vonala, másik a' külműveltségé.

Ha e' koci kizárólag az erkölcsiség ösvonalára van bízva: gyorsan előre nem haladhat.

Láthatjuk ezt az erkölcsös, de műveletlen népeknél. — China az erkölcsiség ösvonalán örök tespedésben teng; mert e' természet-adta fél vonalon nem képes gyorsan előre haladni a' gőzszekér.

Az emberiség kocsijának bal kerekei alá maga az ember rakja le a' vasrudakat, ha előre akar haladni.

Ez leszen a' műveltség vonala.

De vigyázzunk e' vonal készítésénél, mert ez minket vég veszélybe dönthet.

Azért nevezem ezt bal vonalnak.

Tűz ez az emberiség kezeiben, mellynél megmelegedhetik, de meg is éghet!

Ha e' vonalt a' nemzet földre vezeti az erkölcsiség örök egyenességü pályájától: akkor a' koci előbb utóbb feldől. 'S ekkor a' nemzet kész-akarva szegi nyakát önmagának.

Görögország eltért az erkölcsiség ősvonalától.

Elejénte ezen eltérés alig tünt szembe, 's az elbizakodott görög nép azt hitte, miszerint ő egyedül is képes haladni a' míveltség önkészítette vonalán.

A' büszkék, a' csapongók nem akarák magukat a' természet-alkotta zsinórvonalhoz alkalmazni.

A' koci jobb kereke lefordult az őspályáról; de a' görög nép elég kába volt még ekkor is hinni: miszerint e' koci a' míveltség fél vonalán is képes leszen előhaladni.

De az első jobb kerék elmaradt a' baltól. Göröngyökbe, sziklákba akadt.

'S a' büszke görögök inkább keresztülerőszakolták e' sziklákon 's völgyeken a' jobb kereket, minthogy visszatértek volna az erkölcsiség ősvonalára.

E' kerék már nem volt az erkölcsiség vonalán, de attól messze sem távozhott; mert a' sziklák, a' gödrök nem engedék.

A koci elakadt, 's többé nem bírt helyéből mozdulni.

Ez alatt gyors robajjal rohant előre az erkölcsiség vonalán a' hatalmas macedoi nép. 'S mert hű maradt e' pályához, nem kényszerült nehézségekkel küzdeni.

A' görög nép rémülten látta maga után rohanni a' macedonok óriás kocsiját, de nem tudott többé előtte menekvést találni. — Kitérni nem bírt, az erkölcsiség vonalára illy rövid percek alatt visszatérni nem lehetett; mert könnyebb azt elhagyni, mint rá visszatérni.

Míg a' görög nép a' kétségbeesés vég erejével küzd, 's menekülni akar a' fenyegető veszélytől: a' macedon nemzet óriás kocsija előrobog, 's hideg megvetéssel löki el a' maga utjából Görögország lapdányi kis kocsiját 's gúnyosan fütttyent a' felfordult nép felé, mely sorsát megérde- melte; mert elhagyá a' természet ősvonalát 's könnyelműségének gyáva áldozata lőn!

Tanulság:

A' míveltség vasrúdait párhuzamosan kell lerakni az erkölcsiség ősvonalával!

A' természet ujjal mutatja ki az utat; ha mi azt nem követjük, ne átkozzuk őt. Önmagunkban keressük a' hibát.

De ha mi önkészített vasvonalunkat a' természetével párhuzamosan vezetjük: semmi akadályra nem találunk.

Csak e' két vonalra van szükség.

Ha ez helyesen készül: a' kocsin működő nemzet többé semmi rendkívüli segílyre nem szorúl. A' gőzerőmű maga a' nemzet, 's önbecsületéből fog haladhatni, ha természetes útját készakarva önmaga meg nem nehezíti.

Ne felejtjük azt se, hogy a' hajdankor műveltségét a' nagy népvándorlás vándorseregei rombolták le, kik akkor Europa piaczat elfoglalák.

Ezen embereknek fogalma sem volt az emberi műveltségről; azért dűlának szét mindent olly zordonan, olly irgalmatlanúl.

És mégis az egy romai roskadozó birodalom művészetét a' barbar népek milliói is csak hosszas küzdelmek után birták ledönteni, 's nem a' romai népek ellen harczolának — mert ezek politicalai ájuultságban szenvedtek — hanem egy pár zsarnok zsoldosaival csatáztak, kik a' zsarnokság ügye mellett kenyérért és napi bérért onták véroket . . . .

Szeretném tudni, minő barlangokban élnek a' jelen világ azon barbarjai, kik a' mostani világműveltséget le bírnák rombolni? . . . hol vannak a' milliók, kik a' művészet és szabadság ellen fordítják fegyvereiket?

Jegyezzük meg, hogy a' szabadság ma nem egyedárusági czikk, mint Roma korában volt. Most a' szabadság éltető melegét minden nép élvezni akarja, mint a' nap sugarait, mint a' levegőt, 's a' műveltség emberei e' szent törekvésben nem gátolják őket többé, sőt elősegítik.

Roma, zsarnoksága által ingerlé maga ellen haragra a' szabadságszerető durván erkölcsös barbar népeket: most a' műveltség népei a' józan szabadságeszméket terjesztik az idegenek közt, 's ezáltal magok iránt hála-ra kötelezik a' míveletlenek százezreit. Bennök az elnyomott népmilliók zsarnokok helyett felszabadítóikat kezdik látni.

És ha vannak egyes események, mellyek századunk ezen irányának ellent látszanak mondani, azokat ne tulajdonítsuk az összes világműveltségnek. Kivételeket mindenhol láthatunk; de annyi bizonyos, hogy századunkban minden körülmény összeesküdött a' népszabadság világszertei kieszközlésére.

Én tehát jelenleg nem látok hatalmat, melly a' világműveltséget veszélylyel fenyegetné; mert a' nyers tömegek fegyverei megtompulnak a' műveltség védpajzsain, 's a' mi az emberiség számára legszebb reményekre jogosít bennünket, az a' világosság terjedése.

A' nemzetek nem fogják egymást üldözni. A' testvérszeretet szellemlánczai fogják egybecsatolni az emberiséget, 's egy világcsaláddá olvasztandják a' föld minden népeit.

Ezen okokra támaszkodva állítom én, hogy az emberiség feladata: folytonos haladás a' tökély oltára felé, nem pedig a' pillanatnyi emelkedés, mellynek árnyéka a' rögtöni viisszasülyedés.

(Vége köv.)

VISSZA EMLÉKEZÉS.

(Folyt.)

III.

Azon soknemű gyönyör és élv között, mely az ember életének folyamán felmerül, bizonyosan egyik legnemesebb, legtanulságosabb az, mit utazás nyújt. Akár kellemek-, akár kellemetlenségekkel találkozok, lelke mindenféleképp foglalkozást, szórakozottságot nyer; 's amaz örökös változatosság, mely az' alig elfogadott benyomást ujjakkal, meglepőb-
bekkel cseréli fel, az elmét 's szívet folytonos feszültségben tartja, mi bizonyos varázsszerű színt kölcsönöz az életnek, az emlékezetet tanulságos adatokkal gazdagítja, 's a' korszakot, melyben ez történik, mind élvezet-, mind emlékezetben kedvessé, felejthetetlenné teszi.

Alig voltak életemnek szebb napjai, mint azok, melyeket utazásomban töltöttem. A' folytonosan változó majd régényes, majd vad, majd sivár vidékek, a' tar bércek, lombkoronázott hegyek, virágdús völgyek, zöld és kopár rónák; a' szép, türhető, rongyos falvak; gazdag 's szegény városok; nagy de szertecsatangoló folyók, tengeralaku tavak, haszontalan, könnyen szárítható, de századok óta illetetlenül hagyott ingoványosok, a' föld javát ellepő mocsárok; gazdag és éhező emberek, a' születés, rang, kiváltságok, előítéletek, 's pénz rabjai; események 's kalandok, számított 's váratlan találkozások, — ezer 's még ezer egyebek lelkemet folytonos foglalkozásban tartották. A' mi itt fáj, bántott, azt amott örömmel, váratlanul fejlődött meglepésnek derűjével takartam el. Ha itt pillanatokra elbúsultam, amott órákig, napokig, hetekig örültem. A' fiatal korral járó optimizmus, természetem sajátja kevés tövist, sok rózsát, mindenütt virágot láttatott velem, 's ha ez vagy amaz hely-, vidék-, vagy embernek képe szomoruan tűnt fel előttem, a' szebbek-, 's virágzóbbaknak látása amazokat kevesebbé fájos színben tükrözte vissza. Ide járult szabadságom, függetlenségem érzete. Jöttem, mentem, keltem mikor tetszett. Semmi fesz, korlát, kötelesség nem tartottak bilincsben. A' hideg, hivatalos arcokat kerültem. Napokig, hetekig voltam azokkal, kiknek körében jól éreztem magamat; pillanatokig sem azokban, kiknek köre, közelítése nyomasztólag hatott reám.

A' fentebbi vonalak honunk képének részletei. Mondanom sem kell tehát, hogy utazásom színhelyeül hazámat választám. A' majd legszebb színben ragyogó festések, majd torzképek, melyek az idő tájban hazánk-
nak anyagi 's főleg szellemi alakjáról közöltegni kezdettek, felkölték bennem a' vágyat ismerni e' hazát előnyei- 's hibáiban. Ha mostani, a' helyzetek-, viszonyok- 's körülményekre kiterjeszkedő férfiasabb gondolkodásomnak resultatumát akarnám kimondani, másképp beszélnék; de azon koromnak tükrét mutatni akarva, csak az akkori benyomásokról szólhatok. Sok magasztalást, sok ócsárlást nem találtam helyesnek. Onnét hol szenvedésben sirtak, öröm; hol nem zugott panasz, fájdalom 's jogtiprás festetett. Sok helyütt pangás helyett haladást, máshol e' helyett vissza-

esést láttam. Szabadelvűség helyett önkényt, kegyesség helyett önérdeket, jóakarát helyett elrejtett ravaszságot, őszinteség helyett kétszínűséget tapasztaltam. Meglepett a' megyei életben mutatkozott szellemi erő, a' pártok küzdelmei elszomorítottak; de azon remény, hogy győzőn jobb vagy bal oldal, de mindegyik hű 's becsületes leszen nemzetét, hazáját lehetőleg nagygyá, virágzóvá tenni, ismét megnyugtatót. Az ipart 's kereskedést itt virágzóbbnak, amott pangóbbnak találtam. Az utak, csatornák, hidak hiánya, amott rosz karban tartása kissé boszontott ugyan; de azon hiedelemben, hogy a' mozgalmak, javítások, tervezések ama' korszakában e' bajok- 's hiányokon is segítve leszen, más 's kedvezőbb benyomásoknak adva át magamat hamar elfelejtettem azon félelmet, melyet egy rosz 's dülös út, híd, vagy vizenyős hely átgázolása okozott.

Ezen 's ezekhez hasonló tapasztalatokat gyűjtve, folytonos derült kedélyemnek csak néha néha történt megzavarása között bejártam hazámat. Sok helyet, vidéket, embert véstem emlékem lapjára. Azoknak szépsége, ezeknek szivessége, jósága, barátsága kedves emléküek. Szerencsés voltam-e én emlékemet hátra hagyni azoknál, kikkel huzamosban találkoztam, nem tudom; annyi bizonyos, hogy lelkem 's szívem mélyéből áradt ki mindannyiszor a' szivesség 's őszinteség, valahányszor olyanokkal jöttem érintkezésbe, kiket embereimnek lenni gondoltam.

Erdély iránt gyermekségem óta különös előszeretettel viselkedtem. Képzetelem vidékeit olly szépeknek, embereit olly barátságosaknak festette mindig, hogy vágytam látni 's megismerni. Később, midőn történetét áttekintém, rokonszenvem pietássá növekedett iránta. Erdélynek politikai multja előttem fényes, fényesebb mint Magyarországé. Dicső, hervadatlan emlékü történeti nevei még ma is virágoznak. Fejedelmei saját kebeléből származtak. Egy királyt adott Lengyelországnak. E' dicsőség Magyarhonnak nem jutott. A' most is virágzó Bánffyak, Bethlenek, Jósikák, Kemények, Kornisok, Wesselényiek hona vonzó erővel bír, 's mint édes testvér a' messze távolból karjait kítárva int, hogy menjünk, hogy keblére szoríthassa testvérét, az öröm 's fájdalom, a' dicsőség 's veszteségek emlékével hozzá kötött magyart.

Erdélyt is tehát látni akarván mintegy három fertály évi távollétem után visszatértem Pestre, honnét egy pár nap mulva Erdélybe valék indulandó. Az időjárás igen kedvező, egy gyönyörű hosszú ősz volt.

Pestre érkezésemnek második napján egy-két ismerősömnek felkérésére indulván, a' ferencziek zárdája mellett haladtam. Épen a' templom ajtajához értem, midőn egy hintó az előtt megállt 's belőle két gyászba burkolt hölgyet segített ki egy inas.

A' mint a' hölgyekre tekinték, leirhatatlan bámulás fogott el. E' pillanat csodálatosságát soha sem felejttem el. A' fiatalabbikban Alamor Cecilia grófnőre ismertem.

Azt hittem hogy csalódom, hogy a' gyakran megtekintett arczképre való visszaemlékezés zavart, hogy a' képzelődés játszott meg. Utána mentem, megkerültem; midőn a' padba ült, úgy álltam, hogy láthat-

tam, — de minél tovább néztem annál zavartabb lettem, mert a' hölgy Alamor Cecilia volt. A' kis kalap alól kierőlködő fekete haj, homlok, szemív, gyönyörű halvány arcz, — ez mind Cecilia; csak a' vérpiros szájszél, a' sötétkék nagy szemek tettek az élő és halott között különbséget.

Nem épen távol álltam e' hölgytől. Egyes vonalait kivehettem. Gyönyörű szép szemeit könyvéből fel 's néha az oltár felé emelte. Láttam ezeknek sötétkék fényét, hófehércézának átlátszó finomságát, és a' hasonlatosságon, mi e' hölgy 's Cecilia között volt, nem győztem eleget bámulni.

Legnagyobb mértékben lettem kíváncsivá e' hölgynek kilétét meg tudni. Kimenék azért a' templomból, hogy a' kocsinál maradt inast megkérdezzem; de sem inast, sem kocsit nem találtam. Visszamentem tehát ismét a' templomba 's előbbi helyemre állva vártam, míg kimennek.

Nem sokára az inas hozzájuk lépett 's látván, hogy felkelnek, megelőzve őket az ajtóba álltam. Előttem mentek el. Egy lépésnyi is alig volt a' tér közöttünk. Fátyolaik hátra vetve. Az ifjabbik, a' ki annyira érdekes lett előttem, szemeit futólagosan reám vetette. És én mintha bünt követtem volna el, véretem arczomba szökellni érzém. E' rövid tekintetét oda magyaráztam, mintha büntetni akarna kíváncsiságomért, mellyel őt kísérttem.

Egy percz mulva a' hölgyek felültek 's a' hintó elrobogott. Egy kifejezhetetlen sovárgás keletkezett bennem e' hölgyet követni, 's neki megmondani, hogy nem azon kíváncsiság, szokszor szemtelenség, ösztönzött kísérésére, mellyel ifjak leányokat szoktak üldözni, hanem egészen más érdek tette előttem őt feltünővé. Villámként üzték a' tervek, gondolatok agyamban egymást, lehető gyorsan mentem a' templom sarkához, hogy majd az épen ott állomásozni szokott bérkocsik egyikére ülök, utána hajtatok, 's legalább lakását kitudom.

Szerencsétlenségemre egyetlen egy bérkocsis sem állt ott. Futottam az uriutcza szegleteig, — 's láttam hogy a' hintó már az Orczy-házat is túlhaladta; sebesen iramlottam utána, jobbra balra ütköztem a' reám bámuló emberekbe 's midőn végre lihegve jutottam a' fehér hajó szegleteig, a' hintót elvesztettem. Sietve jártam be kétszer háromszor is az egész váci, úri, Dorottya- 's nagyhid-utczákat, de hasztalan.

Fáradtan tértem szállásomra, elővettem Cecilia arczképét 's ujlag jobban meggyőződtem, hogy feltaláltam hasonmását. Mondhatatlanul sajnáltam, hogy elszalasztottam; de hosszas tünődésemet azon remény enyhítette, hogy más nap ismét találkozandom vele a' ferencziek egyházában.

Más nap ugyan azon idő tájban a' ferencziek egyházába benéztem, de hölgyem még nem volt ott. A' zárda melletti járdán fel- 's alásétáltam; de az nem jöve. Végre az egyház ajtaját is bezárták; süker nélkül várokoztam.

Harmad, negyed nap, egy hétig jártam az egyházba, színházakba;

bejártam különböző időtájakban a' nevezetesebb, népesebb utcákat; csupán azért hogy vele ismét találkozhasam, számításomon felül hosszabban időztem Pesten, de Cecilia hasonmását többé nem láttam.

Ugyanekkor találkoztam Paulina anyjával. Paulina arca örömtől sugárzott 's midőn kérdezném mint-lélét, pirulva de bizalmasan kért fel vőfényeül. Négy hét óta Várdai menyasszonya, 's most a' kiházásításra szükségesek bevásárlása végett jött anyjával Pestre. Sajnáltam, hogy az ajánlott hivatalt el nem fogadhattam.

Látván végre, hogy minden kutatásaim, fáradságaim sükertelenek, Pesten pedig egyéb foglalatosságom nem lévén, Erdélybe utaztam.

IV.

Erdélybe már nem azon egészen derült, tiszta 's minden gond nélküli kedély kísért, mi hazámbani utazásaimban hívem volt. Azt nem mondhatom mintha levert, vagy épen szomorú lettem volna; de mióta Ceciliát, álmaim képét megvalósítva láttam, nem éreztem többé magamat olly minden gondnélkülinek, mint voltam azelőtt. Lelki állapotomnak neve nem volt. Valami kevés a' bánat- és sovárgásból. Azon bizonyosság, hogy van az életben egy képzeletemnek megfelelő kép, 's azon reménytelenség, hogy azt többé alig láthatom, bizonyos úrt fakasztottak fel szívemben, mellyet utazás, a' szép 's regényes Erdély vidékei 's barátságos népe betölteni nem tudtak. Mindig hiányzott valami, 's az álmaimban úgy, mint ébren sokszor előttem lengő élő Ceciliának képe volt az, mi e' hiányra emlékeztetett.

A' telet Kolozsvárott szándékoztam tölteni, nemcsak azért mivel télen utazni igen kényelmetlen, de azért is mivel fiatal barátainnak egyik legőszintebbike ott lakott, ki rég birta ígéretemet, hogy huzamosan fogok nála időzni, 's fényes neve, összeköttetései azon reménynyel kecsegtettek, hogy a' tél unalmas nem leszen, 's Erdély színét megismerhetem.

Báró Szamosi tárt karokkal, meleg szívvel fogadott. Az utazás fáradságait szíves családja körében kipihenve pár nap mulva Kolozsvár nevezetesebb tárgyait tekintők meg. És midőn nagyobb 's kisebb épületei, szép főtemploma mellett elhaladtam, eszembe jutott az itt született dicső emlékü Mátyásunk, a' szabad nemzetnek szabadon választott királya, és a' legutósó térecskét is Mátyás emléke által megszentésitettnek tekintettem.

Kolozsvár az erdélyi aristocratia legnagyobb részének téli lakhelye, s Pestnek másolata. Élvi, szórakozás minden osztálybelieknek kínálkoznak. A' fényes világ estélyekben központosúl. Kevés idő mulva Szamosi által a' legelőkelőbb családoknál bevezettetvén, ez utóbbiakban részesültem.

Megvallom, a' fényes világ estélyei iránt nem viselkedem különös előszeretettel. Talán azért, mivel addig még kevésben részesültem. Résztint tanulói életpályám, résztint czimerem koronájának öt 's nem hét vagy kilencz gombja akadályoztak a' résztvehetésben. Mint mondtam, alig egy-

kettőben fordultam meg eddig: 's azért a' fényes világ estélyei felőli fogalmam nem volt épen kedvező.

Először is életemben egy magas rangu 's születésű hivatalnok estélyében voltam, mellybe azért valék szerencsés bejuthatni, mivel az ifju gróf iskolatársam volt. Igaz, fiatal voltam akkor; de még sem többé gyermek, kit a' fény eszméletvesztéseig elkábít. És habár meg is érezték rajtam azonnal, hogy legkisebb pénzmaszagom nincs, következőleg az egész estélyt minden oldalról kegyes lenézetés között mulathatám át; mégis kiterjesztettem figyelmemet mindenfelé, hogy lássam: miként mulatnak Magyarország grófjai?

Figyelésemnek eredménye adott irányt az estélyekről fogalmaimnak. Előttem még most is képe azon atlacz-, selyem-, 's cachemirba öltöztetett, virágokkal felcífrázott, gyémánt- 's aranytól ragyogó, illatokba fullasztott, sápadt, mesterkélt kinézésű alakoknak, mellyek semmit sem jelentő, üres, kimért negélyeskedéseikkel minden élet nélkül, mozdulatlanul állnak vagy ülnek, 's elég unalmasan bámulják, bírálják, irigylik egymásnak ragyogó ékszereit. Előttem még most is képe a' fiatal, itt ott feltűnően szép, de a' nevetséges etiquette bilincsei közé békózott, még az arcot alakjából kivehető — mosolytól is eltiltott, némaságra kárhoztatott grófhölgyeknek, — a' magoknak titokban annál többet megengedő, de a' világ szemei előtt hideg, visszautasító, követelő fiatal 's korosabb nőknek, — a' kövér nyaku, sárgabarna arcú, feltűnőleg ruházott, politicáról fecsegő vén asszonyoknak képe, kik mindnyájan a' szokások, feszeség rabjai, kiknek mulatsága fagarast nem ér, kiknek legkisebb ajkmozgása, nézése, szava, hangja, mindene mértékszerinti.

E' vonalokban nem akarom mostani aristocratiának estélyeit jellemezni. E' kornak szabadabb mozgást engedő, 's az embert embertársához simító szelleme itt is megtette hatását. Nem évtized, csak egy pár év is nagy változáson vitte keresztül az aristocratiának társalgási módját. Ha mind költemény is az, mit eddig mondtam; de való az, hogy gyermekkoromban egy gögös báróné megpirongatta fiát, mert velem játszani mert. Pedig czimerünkben épen csak két kis gomb tett különbséget. Napjainkban egy gróf, vagy báró nem szégyel többé rangja 's születése alattival szóba ereszkedni, ha ez hozzá illő műveltséggel bír, vele társalogni, 's legalább nevesebb főuraink estélyei több élénkséget, színezetet mutatnak fel, mint volt az első, mellyben én megfordultam.

Innét magyarázható azon elfogultság, mellyel én kezdetben az erdélyieknek társas köreikben megjelentem. Nem vártam egyebet, mint egy feszes, szigorú illedék között mozgó rangkórosoknak unatkozó összejövételét. Minél többször fordultam meg azonban köreikben, azon ott-honos szíveség, kedélyes jóság, fesznélküliség, mi majd mindegyiknek típusa volt, elfogultságomat nemcsak szétoszlatták, de egészen ellenkező irányra vezettek.

Gróf Felvincziék háza a' leglátogatottabbak egyike volt. Fesztelen-

ség, kényelem, szabadság, szivesség 's minden jó volt itt feltalálható. Semmi mesterkelt külsőségek, szertartásos bemutatások, fogadások, mind ezekből semmi; hanem a' legszebb 's szivesebb egyszerűség. Felvincziék estélyeit legjobban szerettem. Olly bizalmas lehetett ott az ember, mintha családja körében lett volna. Későn vagy korán, jött vagy ment valaki: fel nem tűnt, okát nem találgatták, szívesen fogadták 's kísérték. Az egész kör egy család volt, a' tagok testvérekként bizalmasak, 's ki szerencsés volt meghívást nyerni, az minden más mulatságot Felvincziék estélyeért elhagyott.

Szamosi Felvincziékkel rokonsági kapcsolatban lévén szabadon 's hivatlanul jött, ment, 's engemet is mint barátját egyszer mindenkori meghívással tiszteltek meg.

A' farsang folytában Felvincziék nagybbszerű estélyeket rendeztek, melyekre nemcsak Kolozsvár, de távol 's közelebb eső vidékének színe is meghívott.

A' ragyogó csillárok, virágesoportozatok, a' remek faragványu mesés koru istenek 's híres férfiak szobrai, a' nehéz veres selyem damaszt függönyök, arany czafrangos bársony takarók, chinai percellán, arany 's ezüst edények, szafian- és selyemmel bevont butorok leptek ugyan pillanatnyira, de ezekről hamar átsikamlott tekintetem e' fényes termeknek népére. Mi jól esett e' derült, egészséges, virágzó, tej-'s vérrel színezett arcokra tekinteni, millyeket salonokban ritkán láthatni. A' tüzes, lelkes, átható, vagy szelíd szemekből egyaránt nyájasság, szivesség, simulás sugárzott ki. Az idegenek ismerősökként üdvözlék egymást, a' háziak megelőző nyájassággal fogadták vendégeiket, szóval az egésznek olly vonzó, barátságos külseje volt, hogy minden belépő az első pillanatra legkellemesebben érezhette magát.

Szamosival körülnéztünk az első teremben. Tisztes külsejű matrónák 's teljes virágzás korszakában álló, egészséges, derék nők, néhány férfiú, egyaránt bizalom- 's tiszteletgerjesztő arcok foglalták el. Innét átléptünk a' másodikba. Ugy tűnt fel ez, mint tél után egy gyönyörű tavaszban felviruló kert néhány nyílt virággal és a' legszebb kifejlődésnek zöld reményét kelyhébe rejtő sok bimbóval. Fiatal nők 's leányok voltak egy szép koszorúban összefűzve.

És midőn végig néztem e' gyönyörű seregen, leirhatatlan bámulás fogott el, melly eszem, lelkem, 's szívemet érinté. Az öröm, meglepetés annyira megzavartak, hogy magamon uralkodni nem tudván, Szamosihoz fordultam, és Alamor Ceciliára mutattam.

Igen! a' halott Cecilia 's a' ferencziek templomában látott alak ugyan egy teremben velem, állott előttem. Magas, karcsu termetén egyszerű hamuszín ruha volt, minden ékesség nélkül, 's mégis e' sok szép között a' hasonlíthatatlanul legszebb.

Cecilia nevét talán hangosabban mondtam ki, mert néhány legközelebbiek, 's ezek között Cecilia is, reám néztek. Én mélyen elpirulva a'

szinte reám bámuló Szamosi karjába fűződve a' harmadik terembe siettem.

Szamosi meglepetésem okát kérdezé; de én máskor adandó felvilágosítást igérvén tudakolám: nem ismeri-e azon hölgyet, kit neki mutattam.

Szamosi hölgyemet 's családját igen jól ismerte, és megtudtam tőle, hogy hölgyem Alamor gróf leánya ugyan, de nem Cecilia, hanem ennek ikertestvére, Gizela. Cecilia az elmúlt évben Pesten halt meg. Alamor gróf Magyarhonban 's Erdélyben is bír, Ceciliát még most is gyászolja, 's azért a' telet Kolozsvárhoz közel fekvő egyik jóságán tölti. Felvincziékkal rokonságban lévén, ezeknek meghívására az estélyre bejött.

Arczkifejezésem szokatlan megindulást árulhatott el, mert Szamosi ismételve kérdezte: mi költött fel bennem annyi érdeket Alamor Gizela iránt; de jóformán magam sem tudván e' felhullámszó pillanatomban érzéseim- 's gondolataimmal egy határozott téren megállapodni, kitérésekkel válaszoltam. Mosolyogva fenyegetett, hogy Erdélyben ne hagyjam szívnyugalmamat, 's megígérte, hogy Alamor grófnak 's Gizelának bemutat.

A' mint a' harmadik teremben társalgó férfiak körében széttekinték, azonnal megismertem Alamor grófot. Vannak arcok, melyekre csak egyszer kell tekintenünk, hogy megemlékezzünk rólok. Ilyen volt Alamornak arca. Finom vonalokkal, nagyuras, komoly, első találkozásunkkor szomorú, most bánatosan nyájas.

Szamosit egy ismerőse félre hitta 's én magamra maradék.

Többször pillantottam Alamor felé 's egyszer szemeink találkoztak. Hosszasan, áthatólag, de nyájasan nyugtatta rajtam tekintetét. Kevéssel ezután kivált a' körből, hol állott 's hozzám lépett.

— Ha nem csatlakozom — szólított meg — mi találkoztunk már egyszer az életben.

— Igen — feleltem magamat meghajtva.

— Megjegyeztem magamnak arcát — folytatta egy felsohajtással — ön leányomnak fájalmát néhány pillanatokra enyhíté.

— Véghetetlenül sajnálom — viszonztam — hogy ez enyhület szomoruan végződött.

— És ön tudja, hogy leányom meghalt? — kérdezte meglepetve.

— Tudom — feleltem röviden.

A' gróf kikérdezte azután nevemet, más egyebekről beszélt velem 's később Szamosi is hozzánk lépven, midőn engemet mint barátját mutatott be, azon reményét fejezte ki, hogy Szamosival jóságán meglátogatandom.

Kevés idő múlva átmentünk a' fiatal nők 's leányok teremébe, és Alamor maga mutatott be Gizelának.

És midőn e' gyönyörű hölgy előtt állva hollófekete fürteit, éjbarna szemeit, lilomfehérségű arcának rózsás havát, vérpiros ajkait, sugár szálbájos termetét végig néztem, azt hittem hogy Cecilának megdicsőült szellemalakja lebegett le pillanatokra, hogy ábrándjaimnak bájos képét

megvalósítva állítsa előmbé. Az az érdek, mi a' halott Ceciliához kötött, átköltözött az élő Gizelára, 's bár a' meglepetésnek első zavart perczeiben keblemnek megizgatott érzelmeiről számolni nem birtam volna, azt mégis tudtam, éreztem, hogy szívem szentélyében, e' percz óta Gizela lett érzéseimnek imádásszerűleg tisztelt oltárképe.

Az estélynek minden egyéb fénye, a' drága készületű evő 's ivószerek, ragyogó gyémántok, virágzó szép arcok, az összesimulásra következtelt feszelen, bizalmas társalgás, — mind ez előttem érdektelenné vált. Lelkemet, szívemet, eszemet csak Gizela foglalatосkodtatá. Nem tudtam eléggé bámulni, közel 's távol csak őt keresték szemeim, mert bűvérővel ragadt magához.

Az illedelem, ismeretlenség, 's amaz imádásszerű remegés, mit körében érzék, nem engedték, hogy sokáig 's hosszasan társaloghassak Gizelával; de elég volt néhány percz is arra, hogy magas szellemiségéről lelkemet még jobban lebilincselő fogalmat képezzek. Nemes vonalai, szellemies külseje, finom átlátszó arczbőre, méla 's csendes komolyságot tükröző szemei mélyen szívembe nyomultak, 's rabjának éreztem magamat, ki önkénytesen szerettem volna bilincsei közé veretni, 's rabságom lánczait egy világért sem engedtem volna szétzuzatni.

Ez estély óta ébren 's alva csak Gizela volt ábrándjaim tárgya.

(Vége köv.)

DALOK A' TENGERRŐL.

A' tenger síma, csendes, zajtalan,
Most a' haboknak ünnepnapja van.
Örömtől égő arczczal jár a' nap,
Szerelmes csókját érezi a' hab.
'S a' merre a' nap fénylve elmegyén,
Aranyhid épül át a' tengeren,
Tán mint tündér-király, e' híd felett
Rég elhagyott arájához siet.

Mi leng amott a' távoli ködön,
Talán az angyaloknak serge jön?
Vagy a' tengernek kétes távolán
Egy még nem látott új világ talán?
Hol szebb a' napsugár, kékebb az ég,
Dúsabb a' kikelet, enyhébb a' lég,
Hol szebb dalokra kel minden berek —
'S arany-pataokban gyöngyök termenek . . .
— Megy a' hajó 's a' kép is megy tovább,
Hiszen csak fényes, csalfa délibáb.

Lelkem előtt is délibáb rezeg,
Fényképeit alig mutatja meg,
Látom megint a' szűk völgynyílatot,
Fölötte a' bérce kékes ormit ott
Hol a' fa termett, mellyből készüle

Gyermekkoromnak rengő bölcséje.
 Alatta egy szegény kunyhócska áll
 Ezüst patak zöldellő partinál.
 És látom ott, az egyszerű tanyán
 Ezüst fűrtökkel, elhagyott anyám! . . . .
 — Lelkem röpül, a' kép is megy tovább;
 Hiszen csak fényes csalfa délibáb.
 Hiszen te játszottál lelkem felett
 Szép délibábot, fényes képzelet!

H e g e d ű s.

OH NE BÁNTSD A' KÖLTŐT....

(Moore után angolból.)

Oh ne bánts d a' költőt, ha magányba fut, hol
 Fekszik a' gyönyör, a' hírrel nem törődve,
 Nagyra született ő, 's lelke lángolási
 Szentebbek volnának boldogabb időkbe'.
 A' húr, melly most lantján tágan lankad, tudna
 Harci dárda ellen íjt feszíteni,
 És ajkán, a' melly csak vágyakat lehel most,
 Honfiszívek árja ömledezne ki.

De jaj hazájának! . . . . elmúlt büszkesége,
 'S melly volt hajthatatlan, megtört szelleme;
 Romján csak titokban sóhajt népe, mert őt
 Árulás szeretni 's halál védnie.
 Csak az árulónak van becse, csak annak,
 A' ki szégyenlője ősei nevének;
 Az a' fáklya vezet méltósághoz, a' melly
 A' hazát hamvasztó máglyán gyujtaték meg.

Hát ne bánts d a' költőt, ha, mit nem gyógyíthat,
 Kéjek közt akarja elfelejteni;
 Oh csak egy reményt adj, csak egy fény ragyogjon
 Honja éjén, 's meglátd, mint fog érzeni!
 És azonnal szíve minden szenvedélyt, mit
 Táplált, 's mindent, a' mi kedves, messze hajt,
 'S a' babér, melly fejét hasztalan övedzi:
 Mint Harmodiusnak, kardját földi majd.

De bár dicsőséged eltűnt 's a' remény is,
 Neved, drága Erin, élni fog dalába',
 Még az órában is, mellyben legvidámbb,
 Emlékezni fog rád 's sorsod vizsálya.
 Panaszod meghallj' az idegen, rónáin,
 Tengeren túl küldi a' lant sóhajod,
 Maga zsarnokod is, míg lánczod szorítja,
 Rabja dalán megáll majd, és sírni fog.

Petőfi Sándor.

Nem szeretem a' necrologokat. Temesse el bár legtöbbünk nyomát a' harang, melly ex offiõ mond leghangosb gyászbeszédet; alig van mégis, kihez egy pár jó emlékezet ne szövetnék pókszállilag. Az ilyennek minelkülünkben kell maradni, hogy értéke legyen, de sõt hogy fenmaradjon, mint az illat, virága kelyhén túl felolvad nyomtalanul. — De vannak egyediségek, kik zaj nélkül, sõt elvonultan éltek közöttünk, pedig látva, érezve, cselekedve; kiknek lelkében megtermett az áldás gyümölcse a' nyilvánosság napsugára, a' magasztaltatás kúrtharsogó jutalma nélkül. Az ilyenek kidőlnek sorainkból gyászünnepélyes hangosság nélkül; vesztöket csak az a' fájdalom érzi és siratja meg, mellynek könnyüit nem leend ki letörteni. 'S hát még ha nõ volt az illy egyediség? A' színész és nõ életét a' jelen töri szük abroncsaiba, 's jelen, mellynek holnapja nincs, mint a' virágnak melly lehervadt, mint a' vilámnak melly befutá az éjt. Míg él nem beszéltek róla, mint Montesquieu boldog országáról, 's ha nincs többé? . . ugyan kirõl beszéltek, ha a' beszéd, így vagy úgy, meg nem adja jutalmát?

Az illy egyediségek számára tartsuk fel a' szent emlékezést.

Egy nõ sírjától jövök. Míg élt alig ismerék közvetlen köre határain túl, mert õ e' körre szorítkozék vágyaival, cselekvőségével, 's e' kört oltárrá szentelé, az elégiület, boldogság 's emelkedés oltárává. Ha tenni vagy tétetni kellett, bárhol, bármiért: meghozá adóját kerestetést nem várva, 's tömény 's a' piacz tapsainak jutalma nélkül, mert bala nem tudá, mit tön a' jobb. Nõ maradt végiglen. Érezve szereplés nélkül, de szíve teljességébõl, híven megörzé a' férfinak emlékezetét, kinek életangyalává tevé a' végzet, 's megörzé hosszú-hosszú évekig; de az a' nya özvegyfátyolában teljesen kitölté a' hiányzó atya helyét. Emelkedés jólét közepett, a' szerzés nehézségeit ismerõ ovatosságnak, 's a' magát éreztetni rettegõ 's így kétszeresen elismert tapintatnak 's azon mély érzelemnek kíséretében, melly az anyag földét csak a' szellem templomai számára hódítja meg, együtt haladva a' köz- és társadalmi élet mind azon alakulásaiban, mik jelenkorunkat olly csodaszerüleg jellemzik, és haladva az úttörés támadó szerepe, mint az elkésés gyarlósága nélkül, örök éber figyelemmel, melly a' közélet manifestatióira 's a' társadalom apróságaira egyaránt bírt kiterjeszkedni, a' nélkül hagy vagy ezektõl felpazarolni, vagy amazok által állásából kiemelni hagyná magát, ifjú erélylyel tartózkodva fönn azon magasb szemponton, melly belátni hagy mindent, a' nélkül hogy — a' mi nem nõnek való — a' csatasorba vinne. — A' jó nõ, mint a' haza, hasonló az egészséghez; egész értéköket a' vesztés ismerteti meg. És a' nõ,

kinek sírjától jövök, testvére, irodalmunk egyik nagy bajnoka, Szemere Pál angyallelkű nejének — Vladár András özvegye, Csoma Erzsébet illy jó nő vala. Emlékezete megáldott leend.

Kazinczy Gábor.

Mi ingerlőbb? Egy szép nő szerelme, vagy haragja-e? Tudni hogy a' galamb, kinek epéje nincs, egyet gyűlölni tud, ez ajkak, mikben az ég mosolyog, egy emberre eszmélve gúnyt tudnak vonaglani; e' szelíd ártatlan arcz felpirul, ha egy nevet hall említettni és szive sebesebben dobog utána, és gondolatjai őt mindenha követik. Nem lehet-e büszkébb e' gondolatnál azon férfi, ki e' szép haragot elnyerte, mintha szerelmét bírná? Miért szeretjük azt sokszor ingerelni, a' kit szeretünk, miért vonzódunk ahhoz ki bennünket gyűlöl? Szerelemre csalogódás, haragra kibékülés következik 's mégis csak szebb dolog a' haraghoz, mint a' szerelemhez lenni hűtelennek.

Régi mondat, de rossz: hogy az embernek legjobban fáj azon szenvedése, melyet önhibáival vont magára. Mihelyt átlátta az ember, hogy sorsát megérdemelte, hogy minden fájalmát méltán viseli: orvosságára akadt a' fájdalomnak. És ez a' legszebb és legigazabb pessimismus: hinni, hogy az emberek rosszak és hogy mimagunk is emberek vagyunk; ha mások bántanak, megbocsátunk nekik, megnyugszunk benne, mert az emberek rosszak; ha a' sors üldöző keze sujt: megemlékezünk hibáinkra 's tűrünk, mert hisz' az emberek rosszak.

Boldog emberek ritkán szeretetre méltó emberek. 'S tán jól rendelte a' sors: hogy a' szerelmesek küzdenek legtöbb balesettel, a' szerencsétlenség érdekesebbé tesz 's erősebben kapcsol össze, mint a' boldogság. Még kinek semmi baja nincs is, ha szerelmes, bánatot affectál, ráfogja hogy beteg, hogy a' sors üldözi: hogy halni készül. Miben maradna meg a' szerelem a' síron túl, ha nem a' fájdalomban? a' férj szerelme az özvegy fájalmában.

SZEGÉNY MISKA.

I.

Bár a' megyéről, melyben hősünk született, és szenvedett, a' Kistükör csak annyit ír, hogy „ha tetszik ne hagyd el“; mi más szavakkal annyit tehet: „nem nagyon érdemli, hogy fölkeresd“; mégis kegyes olvasó! ha a' tiszta hideg vizet, egyiptomi hagymákkal vetekedő vöröshagymát ízlelni; a' szép idomú hegyeket, becsületes szegény embereket, mezei munkában is fáradó zsidókat — ez ritka! — a' csépforgatásban páratlan türelmü oroszokat szemlélni, ha a' szobránczi, cigányócezi, szlatinkai és ungvári fürdők jótékonyágát élvezni akarod: menj el biz' oda egész resignációval! — hisz ez — képzeletben — igen könnyen megtörténhetik. —

E' megye éjszaknyugati szélében találod meg a' helységet — Hagymafalvát, — melyben Szegény Miska tehénpásztorkodék. — E' helység fekvése nem regényes, de egyszerűen szép. Nem emelkednek fölötte föllegben mosdó bércek ormai; — körötte csak apró dombok üldögélnek; nem kigyódzanak alatta ezüst habban forró folyamok szalagai, csak kis csörgeteg ugrál közepén, — gömbölyű kövek tetején sietve a' keszeggel és kárászszal gazdag Latorczába. — Házaiba nem vezetnek virágoktól illatozó előcsarnokok; csak négyszegű pitvarok és kattogó fakilincsek. Legelőjén kövér csorda

rágja az illatos fűvet 's viszi haza, napjában kétszer, a' zsajtar tejet, melynek jólkészült vaját, az ungvári piac jó pénzért vásárolja meg. — Itt terele az idei és tavalyi borjuk virgonez nyáját a' harsány füttyü Szegény Miska, rákönyökölve ottan ottan botjára, mellyel ő, ködös időben a' fecskét és nyulat elüti, a' varjút megsántítja, a' békavadász golyát, alant röptében, ügyesen lesujtja, az éji kalandok fölött merengő bakkancsos bajsza hegyét megpircenti, a' fagyöngyöt — nyája számára — bokrával tördeli 's a' bogárzó borjú előtt az országot porát fölkararja: — ki alkonyatkor, a' hagymafalvi tehének borjait hosszú ostorával, minden udvarra fölkeríti; egyre pedig önmaga hajtja föl: mert ott lakik Árva Sári — kinek igaz apja nincsen —; ki nyárban sárga barack, ősszel szőlőfürtök dolgában fogyatkozást nem lát; kinek arczából a' bíborvér csaknem kicsöppen, ajkáról a' csók csaknem lecsordul, szeméből a' szerelem csaknem megszólal; és Szegény Miska csupán ezekért — és semmi egyébért — hajtja föl az udvarra és köti a' tiszta olba Sárrikáék fél éves üszőjét, és azt bekötven, nem megy más udvarra!

De Sárrikához — két három hónapban egyszer a' főszolgabíró úr zsinóros dolmányú legénye is benéz! és ez Szegény Miskának nagy lélekveszedelme!

Hogy Miska mindennek elejét vegye, Árva Sárival jegyet vált; és Miska és Sári — mint Jákób és Ráchel — pásztor mátkák lőnek. —

De a' zsinórok embere, és annak nagyon jó principálisa Lapoczka Dezső úr — történetünk évében főszolgabíró (ki a' nőtelen életben legtöbb élvezet 's nyugalmat, a' házasságok szerkesztésében különös szenvedélyt talált) e' szív-sugalta szövetséget semmivé tették! — lévén Sárrikának 200 v. c. forint öröksége — kész-pénzben, mellyet számára egy — nevét nyilvánítani épen nem kívánó — nőtelen férjű tett le Ungvár városának pénztárába, honnan Sári — az említett összeget esküvője napján vehetendi ki. —

Lapoczka Dezső úr — ki tudja mi okból? — a' Sárika jövedőjére, minden élő lények fölött leghatályosabb befolyással birt; tanácsát mind Sárika, mind ennek férjtelen anyja parancsként teljesíték. — Kifogásokról és mentegetőzésekről gondolkozni sem lévén szabad, Sárika fél év alatt hajdutiszné lett 's degesz tárcza feszíté zsebét a' zsinóros ember dolmányának. —

II.

Üresnek találá Szegény Miska e' világot! Nem érzé többé bájhatalmát a' pacsirta szívható dalának, mellyet ő olly művészileg tudott füttytel utánozni; nem rejtett többé fúrge gyíkot kebelébe, mellyel Sárrikára ijesztgessen, nem hangoztátá csengő dalát a' tő nádasa közt; — kalapját méla szemére vonva, — alig hallatólág fúvogató hajtó kürtjét, — 's a' zöld gyepen megülve, búsan néze a' jeggyűrűre, mellynek adóját immár más kar ölelgeti... Sem kenyér sem víz nem esék jól neki!

Egy vasárnapon a' falu házában összeült tanácstól visszakérte bizonyítványait, mellyekkel e' történet előtt kilencz évvel — mint 13 éves gyermek — Tölgyházáról jött ..... 's a' hagymafalvi borjucsorda — más nap más pásztor vezérlése alá került.

A' családott 's a' reményvesztett szív boszúra hevült. Emberek csalák meg őt! — föltevé magában, emberekre ontani haragja viharát.

Történetünk korában Korbács Laczi, haramiafőnök, a' szürtei rengetegben bujdokolt 's az Ungvárra vezető úton fosztogatott. Az elbúsult Szegény Miska, Korbács Laczi rongyászlója alá esküdött. — Azért tev-e e' lépést, hogy víg czimborák társaságában bánatát felejtse, — vagy, hogy boldogsága megrablóján, isten ege alatt állhassa boszúját? meg-

határozni nem lehet; a' bánat-okozta tetteknek kár is czélját keresni! Annyit szemtanúk mondanak róla, hogy mikor ő következett az út szélére, akkor az utas zsidó és gyócsos tót bántatlanul folytathatá pályáját; sőt azt sem ketten mondák, hogy ő a' rengeteg tekervényes utain tévelygőket igaz ösvényre vezette, 's hogy út közben ismerőseinek, szíve fájdalmáról panaszkodott.

Mind ezek ellenére is Szegény Miskának — Hagymafalván vészett nevét költötték, — 's az ártatlannak még neve is rettenetessé lett. — Suttogva járák körül az éjben leskődők Sárrikáék házát, midőn ő — az egyedül maradt derék özvegyet esthajnal után meglátogatta, hogy annak konyháját, könnyen szerezhető tápszerekkel ellássa.

III.

Ezernyolczszáz tizedik évben, a' tél derekán, iszonyú hidegtől ropogott a' fa a' szürtei rengetegben, melyben Lapoczka Dezső úr eltévelyedett, csak esti öt órákor végezhetvén Tiszavégen a' nehéz menetelő ügyeket. — Tiszavég Szürházától, hol főbíró úr udvarháza díszeskedett, csak két mérföldnyire fekszik. — A' kocsi előtt, ez alkalommal Lapoczka úr tüzes négy lova ügetett; — a' rendes előfogaton, mely két fakó ló, egy fakó szekér és egy derékon keresztülkötött zsupkéve vala, esküdt úr mene előre. — A' zárt kocsiiban szolgabíró úr egyedül, — a' bakon Sujtó Béni, a' hajdu, fehér köpenyében, és Sárrika a' menyecske, fehér ungvári gubájában és álla alá csokrozott vörös czirkász kendőjébe burkolt fővel, ülének. — Lapoczka úr kocsisát valami istenfelő tökéletes részeggé itatván: az, ez alkalommal hivatalára képtelenné lett 's szép ígéretek mellett, melyek haza térendésekor minden bizonynyal be lesznek váltva, a' koresmáros ótalmában hagyatott, — ki koresmai politikáját átlépni nem szokván, csupán azért nem vallá ki a' bőkezű itató hőst, mert azt nem ismeri; pedig az őszinteségre több ízben fölszólított — korbács-csattogás kíséretében — Sujtó Béni által, ki Kefe Pistát a' koresma körül látta csavarogni.

„Elég ha szenvedek! majd valamelyik nagyapámnak fölróvja ezt az irgalom istene — mondá a' bögésig zaklatott koresmáros . . . . a' vétkest nem ismerem . . . . hazudni nem akarok . . . . a' vétket, mennyire lehet, kerülni szoktam“ . . . ! — Többet nem szólott . . .

Jelen körülmények közt egyéb teendő nem maradt, mint az, hogy Béni nek hivatala czimjelét — a' mogyorófa tavalyi hajtását — illendő helyre kelleték tennie 's helyette jobb kezében ostorményfát, baljában gyeplőszárat szorítván, az egy szélben fogott lovakat ügetésre szólongatnia. A' jól táplált Phlegethonok észre vevén a' tapasztalatlan Phaethont, összerugtak 's a' rendes utról lenyargalva az erdő mélyébe tévelyedtek. — Éjjél tájban, mintha a' földbe gyökereztek volna a' lovak lábai. . . a' kocsi megállott; Béni — egy hatalmas ütéssel jöven feje érintkezésbe — a' bakról lezuhant; Sárrika pedig — egy hatalmas kéz által helyéről lekaroltatott, 's férjével együtt — ki ájultából pár percz alatt fölüdült — a' rengetegbe vezetett: a' főbíró számára csak annyi vigasztalás maradt, hogy elragadtott hű lictora ajkáról a' Kefe Pista nevét meghallhatá, ki a' közhír szerint Korbács Laczinak — hivatalsegéde vala.

Mintegy tíz percz mulva, emberi alakot látá főbíró úr a' bakon 's kocsija mozogni kezde, később sebesen roboga. Három órányi haladás után a' kocsi megállott 's a' fogadatlan ostorhős e' szavak után „itthon volnánk, ha volnánk“ a' lógós hámját legombolván, a' kocsiától röviden elbucsuztatott mén tetejére kavarodott 's néhány percz mulva árkon bokron túl tett.

És szolgabíró úr, kocsija zárát saját kezével megnyitván, földre lépett; fontos arcczal nyilvánítá önmaga előtt meggyőződését, miszerint ő Szürháza végső háza mellett áll... A' recsegő havon haza gyalogolt; — kocsiját a' czigánykovács hajtá haza.

A' negyedik ló új tulajdonosa hajnal hasadtakor ért a' tanyára, mely az erdő déli széléhez közel, sűrű bokrok közé rejtezett. — A' tanya, tövis-bokrok alá vájott barlang vala; kijárása előtt két galagonya fa állott, melyeknek tövis koronái sűrűen összeszővődtek; a' tolvajbarlangból csak négy kézláb leheté kikúszni. E' hitvány hajléktól húsz lépésnyire, magas cserfa nyujtá galyait a' csillagok fölé; ágai közt lebámuló varjak mulatoztak.

„No! valahára csakugyan megtermé az előfa rég várt gyümölcsét?” — kiáltá az érkező K a c s a B é n i, látván ágon lógni a' zsinóros halottat, kinek szeme közé egy éhmadár igen bizodalmasan tekintete. — „Most zsinórozd kezemet, S u j t ó barátom! posztó feketére! most nyomj tomporomba vallató tüt! most kötözd állam alá térdemet! 's rugj urad kinzóháza szögletébe!” .. folytatá növekedő dühvel a' most szerzett paripáról lepattanó betyár, — 's ölmosával a' lég halottját oldalba hajítja.

S á r i k a félszomorúan tekintete a' lobogó láng világánál felkötött férjére. A' betyárok csalfa fogásokkal akarák szóra hozni a' rejtezkedő 's mindig szétszandáló menyecskét; férje zsinórját, nyulánk természetét dicsérgeték előtte. Egyik férje szíveért ígérkezék fölmászni a' fára; másik jegygyűrűjét volt kész onnan aláhozni, emlékül a' szerencsésen végződött házasság életnek; .. de ő hallgatott.

Megviradt! Reggel, délben és vacsorakor a' nő szalonnával kínálta.... Nem evett. — Végre K o r b á c s L a c z i nak sikerült őt alkonyatkor szóra hozni, midőn a' társaság portékákkal, hússal 's borral megrakodva a' barlangba vonult. A' haramiavezér elbeszélé a' kínzásokat, melyekkel a' függő halott őt 's cimboráit egyszer máskor sanyargatá.

„Mint embert szántam őt, mikor kínzátok — szól S á r i k a elég bátor hangnyomattal — mint férjemet soha nem szerethetém; a' szolgabíró parancsára mentem hozzá; mert a' főbíró úr — mint sokszor szokja mnndani — természeti 's erkölcsi kötelességénél fogva tartozik sorsom fölött örködni; 's azt ígérte, hogy férjemet jövő restellatiókor esküdtjévé választatja.”

„Biz' abból többé esküdtöt nem csinál,” — válaszolt a főnök, kaján mosolylyal tekintve a' jéggé fagyott halottra — még pokolban is szemére vetem az embertelenkedést, mellyel akkor rongált, mikor P u t k a - H e l m e c z e t fölgyújtottam 's vallani nem akartam; lásd, szép hugom! Szolgabíró úr olly apai szelidséggel kért, hogy majd kivallottam a' valót; és ez (a' hajdura mutatott) hogy hirtelen nem feleltem, sodronyvégű korbácsával — ura tiltakozására se hallgatva, csupasz hátamra ugyancsak olvasta a' kétszerkettőt; azt se feledem el, hogy mikor a' főbíró úr körmeim feketéjét parancsolá leszedetni, ez három körmöt szakasztá le ujjaimról a' gyilkos harapófőgőval!”

(Jegyezzük meg, hogy a' szolgabíró úr igen gonosz bordában szőtt ember vala, mert mikor ő azt mondá a' bűnösnek: „vállj, édes fiam! mert a' goromba hajdu rád talál vágni” — a' korbácsbűnösnek rögtön ütnie kellett; 's mikor így figyelmezteté: „ne verd olly kegyetlenül a' szegényt, te gazember;” — hármazott erővel kelle sujtania; ha pedig ezt mondá: „megborotváltatlak,” akkor szálanként kelle tépnie a' bűnösnek most bajszát, majd szakállát. — Így veri az okos a' más lábába a' töviset; így vonulhat a' hamis ember az ártatlanság köpenyébe!!)

Míg a' tolvajok sorra számítgaták S u j t ó B é n i kínzásait, addig S á r i k a, homlokáról aláfüggő hajfűrtét most kibontá, majd befoná. Elérkezvén pedig az öreget, falatozás- és borozáshoz fogott a' rengetegi család. — A' bor őket földerítette. — S á r i k á t is kínálák .. Ő is hörpöntett, amugy falusi leányosan .. G i n d á r F e r k e levoná az ezüst gyűrűt a' hajduné piros ujjáról.

— Nem irigyled, S u j t ó B é n i ! .. kis ujjamon van jegygyűrűd 's gyűrűs ujját a' halott fölé tartá.

— Add ide! — szól a' főnök félparancsolólag.

A' gyűrű a' főnök tenyerébe tétetett.

— Mi ördög? .. e' gyűrű belsejében S z. M. ? Ezek nem férjed nevének kezdőbetűi.

— Mint mondtam — szól a' nő — férjemnek csak kezemet adtam, szívemet nem.

— Hát ki az a' S z. M. ?

S á r i k a hebegve monda el első szerelmét, mellynek tárgya S z e g é n y M i s k a vala.

A' czimborák összenézének.

— Ohom! csodálom miért kudarog ma ez erdőben a' lágyszivű siheder; bizonyosan szeretne visszaszegődni.

— Én ma reggel találkoztam vele — mond egyik czinkos.

— Én meg dél tájban — mond a' másik.

S á r i k a képét sejtelem, később öröm színei futák el.

— Hát csakugyan szereted S z e g é n y M i s k á t? — kérdé a' főnök.

— Mint a' lelkemet.

— Tudom, nem sokat adna most érte, galambom — monda G i n d á r F e r k e — beh figuráson nézett ki az árva, mikor bajuszának felét, ma két hete — a' jobb oldalon — bicskámmal lemetéltem 's pofáját rothadt vörös gombával — mit a' hó alatt találtam — bekenve, útnak eresztettem. Nem közénk való volt az árva golya! Már ha ütni vagy fosztani kellett, jobban reszketett, mint az utazó.

E' nyilatkozatból kiveheté S á r i k a, hogy kedvesén e' gazemberi faj túladdott. Nyugalommal emelé szemeit ég felé 's arezán öröm derengett.

A' napi munkában kifáradt iparlovagok éjjél felé szunyókálni kezdenek; 's minthogy új lakukban cseltől vagy árulástól nem remeghetének: löfegyvereiket melléjük téve elalvának. Az akasztófa alá ör állíttatott, ki — mint a' többiek — elég kótyogós vala.

Előálomkor, a' fáradt szegénylegény szemét, csapófával is nehéz fölfeszíteni: ezt S á r i k a jól tudta, 's a' most kibúvott hold fényénél utra lesett; de az álmos ör morgásának hallására fejét lehajtá 's álmot szinlett.

(Az örről szükség megjegyeznünk, hogy őt a' káromkodás dühe legmélyebb álmában is megrohanta.)

Már S á r i k a is szinte elszunnyadott. — Szenderéből messziről hangzó fütyty süvöltése kelté föl. A' fütyty tartalma azon dal zenéje vala, mellyre S á r i k a akkor tanítá S z e g é n y M i s k á t, mikor jegyben kezdtek járni.

Föllángolt szívében a' szerelem, lelkében a' remény 's visszanyeré hatalmát egész valójában a' lélekerő, melly nőknél, új jelenetek mellett, oly csodásan tünteti ki magát. S á r i k a határozott... Önkénytelenül emelkedett föl ülhelyéről. A' löfegyverek tűzköveit észrevétlenül kiszedte. A' galagonya ív alatt elkúszott 's mint holdkőros, lábhegyen lebegett el a' süvöltő fütyty felé, melly hozzá minden lépéssel közeledett.

B a r t ó k G á b o r.

(Vége köv.)

N É P R A J Z.

V á c z, december 2. 1847. Némelly szempontokból elő szeretném tártni ezen városnak életképét, különféle szokásaival — anyagi és szellemi tulajdonaival. Ugy hiszem: minden rajz, melly a' nemzet egyes részeinek ismertetére vezet, hogy így az egész honról birhassuk a' családképet — bír némi érdekekkel. Jelenleg ugyancsak egy báli jelenetről kívánok említést tenni — de

azzal is vannak oly tények rokon kapcsolatban, melyek némi világot vethetnek a' váczai különösségek quodlibetjére. Az igazi, élénk, vidor fiatalságot Váczon a' tanulóság képezi. Nincsen ház és család, melynek ez- vagy amazzal közelebbi ismeretsége ne lenne — ők mindenhova járatosak, és mindenütt szívesen látott vendégek. Hogy illy rózsaviszonyok közt a' mathesis és a' bölcselkedés tanjai sokszor elfeledtetnek, nagyon természetes. — De már ennek így kell lenni. Váczon a' benszüllöttek közt nincsenek fiatalok — azaz pardon! vannak még fiatal korbéliek, de ezek a' fiatalság vidor szokásait rég elfelejtették. A' társalgás finomabb gyönyöreit nem kedvelik — a' családi körök előttök jobbra ismeretlen dolgok. És ezt koránsem valamely férfiasabb, tudományos bűvárkodás okozza, mert olvasni igen keveset szoktak — kivéve némely kikiáltott röpiratokat; hanem a' Bacchus és Fortuna termeit nagyon szeretik látogatni. Nem mondom, hogy ők igen is nagyon szeretnék azon sima foglalkozásokat; de ha már kell valahová menniök, ha már elszóródáshoz akarnak jutni, bizony csak az említett helyekre sietnek. — Most következik a' dolog veleje. November 24-kén a' váczai ifjúság tánczvigalmat rendezett — természetesen azon ifjuság, mely a' tanulók által képviseltetik — az a' másik fiatalság jobbnak látta meg sem jelenni, vagy csak az ebédő teremig menni. És a' váczai nők egy nagy része szinte megtagadta a' megjelenést, azt mondván: hogy ők bizony nem mennek a' diákok báljába, nehogy diákos nőknek mondassanak — és így tagadták meg önmagukat is — mert a' váczai társalgás és mulatságok lényegét képezik a' tanulók, kikkel minden család ismerős. De azért a' vigalom igen fényesen ütött ki; a' lépcsőzet posztóval behuzatott, a' terem pompásan kivilágíttatott, szóval: misem hiányzott a' csin és izlés kellékeiből. És legfőbb, mit említenem kell, a' tánczrend, mellyen valódi magyar szellem lengett keresztül — és azon kifáradhatlan kedv, mellyel a' csárdások eltikkadásig tánczoltattak. A' barna zenészek hamarabb kifáradtak mint a' tánczosok és a' szép hölgy-lábacskák. Már aztán csak látni kellett volna, milly tüzzel ugrott fel az egész terem a' magyar zene legelső pendültekor, mint ugrott a' terem közepére, és milly hévvel járta el a' csárdák tánczeit, nemcsak egyszer-kétszer, hanem nyolczszor is egy folytában. És ez így volt, majd minden társas táncz után. És ez azután igazi magyar szellemű vigalom. A' táncz, barátim! egy igen lényeges alkatrésze a' nemzeti életnek — a' nyelv után az legelső helyen áll — mert a' nemzeti tánczban, nemzeti zene mellett, a' népnek nemzeti érzelmei lobognak fel — hacsak egy kis szikrája lobog még a' honérmeknek — az lángra gyúlad, és lelkesedésbe mén át. Micsoda emberek azok, kiket a' nemzeti zene fel nem hevít? micsoda boldogtalanok azok, kik csak idegen táncz- és zenében gyönyörködnek, kik saját hangok után nem vágyódnak? — és milly szerencsétlen azon nemzet, melly oly hideg, és elfajult csemetéket táplál kebelén! — Azt mondom, míg nemzetünk saját tánczát és zenéjét kedveli, vég romlásától és vesztétől nem kell rettegnünk; maga a' zene képes leend — ha kell — neki óriási erőt kölcsönözni; ha íránta érzelmei még ki nem aludtak. A' mult tizedekben, a' lefolyt században és a' jelennek elején a' magyar táncz és zene csak az alsó néposztályok körében divatozott és kedveltetett; a' felsőbb körök, a' nemesség, a' vagyonosok azt elvetették, eldobták magoktól, — és mi történt? maga a' nemzetiség, maga a' nyelv kivesszett az aristocratia kebeléből, idegen lett saját honában, és a' nemzet nyelvével és szokásaival csak a' szegény néposztályok közt talált menhelyet! Illy kapocs van a' nyelv és zene-táncz között! — Azért örülök, hogy Váczon is él ezen szellem, melly a' 24-ki vigalmat világos reggelig húzatta ki velünk. Ezen finom multságért a' tanulóknak nagy köszönettel tartoznak a' jelen voltak. — Sz. J.

NEMZETI SZINHÁZ.

„Ungar“ collega roszt néven veszi az Alvajáró előadásakor az egész éneklő és trombitáló személyzetnek túlságosan jó kedvét. Én istenem! de hát tehet arról valaki, ha nevezhetnéke van? próbálja meg csak Master Diósi ha — ha például X. urat lovagolni, vagy Y. urat hősi szerepet adni látja és ha a' nyakát lefűrészelik is: nem fog-e nevetni? Na lássa, hisz ez igaztalanság; ön egy idő óta oly feketevérű griesgrämig és sauertöpfisch kezd lenni, tegye le azt a' sárga szemüveget 's ha a' trombitások nevetnek, nézze el nekik; ha az énekesek nevetnek, kaczagjon együtt velök, plane ha Nelli nyitja mosolyra ajkait, — ah Master Diósi: hol van önben a' szív, ha még ezért is haragunni tud? Ön egy tetőtől talpig író tollá változott criticus, mellyben tinta foly vér helyett. Lássa ön, mi úgy tekintjük a' színházat mint egy nagy családot, melly úgy a' miénk, mint más akárkié, hol estenként összegyűlünk 's mintha mint legjobb ismerősök volnánk, egymástól nem félünk, egymást nem genírozzuk; ha színészeink nem tudják szerepeiket, nem haragszunk, sőt inkább szép szomszédnőink mellett igen jól mulatjuk magunkat; ha a' karzat tapsol, mi nem piszszegünk; ha a' parterre ismételteti a' quartetteket, mi nem mondjuk: „tovább!“ egy szóval hagyjuk mindenkinek a' privát kedvét teljesülni. — Lássa ön, Master Diósi, milyen szép bizalmasság volna az ha szokásba jöhetne, hogy a' karzatról a' parterre-re, a' parterreről föl a' páholyokba, a' páholyokból le a' szinpadra lehessen conversálni. — Odalenn Raupach Ördög Robertjét adnák, Ördög Robert mondaná: vau-vau-úú! fenn a' kakasülön pedig asztaloslegények mulattatnák húzóharmonicaival donna Flamináikat, a' páholyokban hírlapot olvasnának, theáznának, whisteznének fennhangon (ezt Horváth Lázár is inditványozta egy időben); odalenn pedig folytatná minden ember a' maga mesteriségét — csak úgy, mint otthon: a' criticusok bírálgatnának, a' közönség nem hallgatna rájuk, csak úgy mint otthon. — A' szerelmesek czivakodnának, a' nem szerelmesek pedig tennék egymásnak a' szépet, csak úgy mint otthon. A' ki diót, vagy mogyorót hozott magával, azt megtörné, szomszédjait is megkínálná vele, csakugy mint otthon. Nem paradicsomi élet volna-e ez, Master Diósi? Lám, Debreczenben már ez nagyrészt el van érve. Még mi is rámegettünk volna, ha csak ön feketevérű közbeszólásával el nem rontja az egész anygali planumot.

J. M.

MI HÍR BUDÁN?

— Egy fiatal ügyvéd, kinek gyöngye szemei voltak, azon tanácsot kapta orvosától: hogy hagyjon föl a' pipával, mert megvakul. Már jó uram, felelé a' megvakulandó, én sok mindent láttam életemben, de beleszámítva azt is a' mit még látni fogok, nem ér mind az egy pipadohányt, tehát nem cserélünk.

— Egy párizsi lapban a' hétszemélyes tábla septemtrionalis táblának van elbérálva. Ez is olyanforma, mint mikor az egyszeri notarius a' főlovázmestert a m a z o n u m regalium magisternek nevezte.

— Ismét új lap van keletkeztében. A' kiadó tulajdonos előfizetési díjul babot, borsót, kölest, szappanyt, fagygyugyertyát, lépesmézet, káposztát, tyúkot, általában mindenféle victualékat elfogad. Címe leend, „a' Nagy Fidibus.“ Ajánljuk a' pogácsasütőknek. Tepsibe vajmi alkalmas leend!

— Remélljük, hogy lapunk tisztelt olvasói végig olvasták Szigligeti Végerátát „Mátyás fia“ ügyében, 's kimondjuk véleményünket a' minden oldalról megvitatott ügy fölött: 1) Zerffi Szigligetét minél inkább gyanúsítandó több ízben hamis tanúbizonyságot tett, többek között midőn háromszor egymás után bizonyítja: hogy Hiador Corvinját 1845-ben adta be a' színházhoz, hova az hiteles bizonyítványok nyomán 1846-ki aug. 21-én érkezett. — Becsületes ember dolga-e ez? ... 2) Corvint Szigligeti nem vette át és nem kezelte, 's drámáján már az előtt sokkal régebben dolgozott, sőt Diósi úrnak belőle töredékeket is olvasott. 3) A' Törvénytelen Vér csak egy nap volt nála, Mátyás fia drámáját már az előtt Fáncsy és Doktay uraknak készen mutatta, 's belőle a' kitünőbb jeleneteket fel is olvasta; 's mihelyt megtudta, hogy drámájához hasonló tárgy mű érkezett a' választmányhoz, azt rögtön lepecsételtette 's erre hitőket letenni kész tanúi vannak, 's így Sz. Hiador darabjait nem is használhatta. 4) Szigligeti a' történeti adatokat mindenütt drámailag indokolni és összeolvasztani törekedett; Hiador ugyanazokat összefüggés, irány és indokolás nélkül rakta hegytetőre. 5) Corvin ritkítja párját az irodalmi silányságok között, Törvénytelen Vérben a' tulajdonképeni történeti dráma csak az utolsó szakaszban kezdődik, holott a' történeti adatok nyakrafőre bejelentetnek. 6) Mátyás Fia, mind terjedelmére, mind alaptervezetére, mind a' sceneriára nézve égföld-különbségű Hiador darabjától. 7) Hiadornak fogalma sincs történeti jellemekről. 8) Szigligeti műve legszebb jeleneteinek árnyéka sincs Hiador darabjaiban, millyenek: Mátyás haldoklása, az ütközet, hol az anya meghal fiáért. 9) Szigligetinéél az anya más jellem, viszonya egészen más fia iránt, mint Hiadornál. 10) Nemhogy Szigligeti plagiált volna Hiadortól, sőt Hiador vett át Gerőből egész helyzeteket, sőt beszédeket majdnem szóról szóra, ugyan ezt tette a' Pókaiakkal. 11) És több más más helyeit Szigligetinek nem átalotta elsajátítani; 12) mint szinte más ismert külföldi drámaírókét. 13) Corvinban drámai csomó nincsen, az események úgy vannak összelopkodva előzmény, következmény nélkül, mint meg annyi drámai zérusok. 14) Szigligeti az eredetiség ügyességével vitte ki azon nehéz belküzdelmi jelenetet, midőn János lemond. Hiador elmondhatja vele Lear királyból Edmund magánbeszédét 's a' dolgot ketté vágja. 15) Hiadoron a' plagium gyanúja nem új, e' lapokban Tüskey Emma egész verseket idézett Kölcseytől, miket Hiador versei közé esent, e' vád alól még nem tisztítá ki magát a' tisztelt úr, 's ime mást támad meg azon bűn ráfogásával, mellynek bélyege homlokára van sütvé. — Ime ez volt Hiador és prókátorának eljárása. Illyen becsületes férfiak koptatják a' tollat az irodalmi malcontentok táborában. — Par nobile fratrum. Kimondott vezérelve volt e' két úrnak, nevet szerezni bármi áron. Megvan, ott van, dicsekedhetnek vele. Egyike e' két szép úrnak két év előtt Petőfi által akart megdicsőülni, látva, hogy e' név most egyike legünnepeltebbeinknek; ajánlá magát előtte, hogy majd őt dicsérni fogja. A' tisztalelkű, önerejét érző költő nemes büszkeséggel veté meg e' szolgálai ajánlatot. Ekkor „ha nem akarod hogy talpadat csókoljam, haraplak; de mégis teáltalad leszek híres ember!“ elkezdé őt gyalázni. 'S ez czélra vezető; ha az ember nem tud valamire menni, iparkodik mások gyalázatán emelkedni, csak hogy a' szurrok mindig oda ragad, a' hol már több is van. Ime be van az ő koszorúja kötve. Hazudság, hamis bizonyosság, rossz akarat, arczátlanság és tudatlanság benne a' legszebb virágok. De mi nem örülünk senki gyalázatán, sőt az elpihulhatlanok miatt mi fogjuk szégyenelni, hogy a' magyar irodalom virágai között illy labodákat hagyott felmagzani az irodalmak istene.

— Külföldön már annyira vitték a' papiros világot: hogy csirizelt papirosból bútorokat is készítenek. Örül ennek Horváth Laczi, mert ő két lapot ad ki.

— Négy magyar lap közli egymás után azon újdonságot : hogy Hugo Károly ismét új színművet írt, melynek czime : „A bölcsök köve.“ Egy kis tévedés van a’ dologban, mellyről a’ tisztelt collegák méltóztattak balul értesülni; ez nem új színmű, mert német nyelven már ezelőtt hat évvel megjelent illy című könyvben, „Die grosse Fibel“ (a’ nagy ábécze). Csak azért akartuk ezt megemlíteni, mert a’ németek eddig is nagy gaudéval vannak fölöttünk : hogy mi Hugo Károly mind azon műveit, mik nálunk megbuktak, nem tudva e’ sorsukat, nagyban megbámuljuk, ’s hogy mi mind azt, mit az ottani journalistica éldelhetlennek tartott, mint új valamit tapssal fogadunk, megkoszorúzunk, ’s minden eddigi irodalmi terményeink elsői közé állítunk. Ha mi semmit sem akarunk arról tudni : miszerint Hugo a’ német irodalomban, mint műbiráló és drámaíró minden elképzelhető üldöztetésnek ki volt téve; hogy művei sehol sem fogadtattak el : azok előtt kik e’ tényeket tudják, itteni föllépéseinek sikere könnyen azon szint veheti magára, mintha mind az, mi a’ német irodalomnak legrossza, saját irodalmunkban a’ legjobbnak beillenék; de ha előre bocsátjuk ezeknek tudását ’s Hugo Károlyt nem mint hazaszeretéből hozánk pártolt német írótként kezdjük dicsérni (mert kénytelen volt nálunk keresni menedéket, miután a’ német irodalomból kiüldöztetett), hanem mint általános lángelmét, kinek eszméi bármely hazában, hol még a’ szabadelműségnek a’ philisterismus vérének nem vette, viszhangra és elismerésre találandnak, ’s kinek egyéni furcsaságait nem bámuljuk, de ez eszmék kedvéért meg tudjuk bocsátani. Ha így nyilatkozunk Hugo Károly műveiről : akkor kikerüljük ítéleteink nevetségessé lételét. Mi részünkről egy perczig sem kételkedünk kimondani hogy, midőn Hugo Károlyt az összes német journalistica kevés kivétellel megtámadta, midőn „Brutus és Lucretiája“ több színpadokon langyúl fogadtatott, Báró és Bankárja olvasatlanul visszavetettet, ez nem az ő hibája volt, hanem volt azon közönségé, melly izetlen helybohózatokon legelteti magát ’s azon színházi igazgatóké, kik (miért, miért nem, azt rajtok és mirajtunk kívül elegenden tudják) egy Halm és Nestroy kedvéért minden rájuk nézve veszedelmes tehetséget buzgón elnyomni kötelességöknek tartják.

’S minthogy már benne vagyunk a’ komolyságban, beszéljünk egy pár szót a’ Nemzeti Encyclopaediáról, mellyet kiad Vállas Antal, ’s lássuk : hogy mint csinálják minálunk a’ tudományt. Ha van érdekesebb látmány annál, midőn a’ keresztes pók esti napfényénél hálóját szövi, úgy az csak ott lehet, hol a’ tudósok a’ tudományt csinálják. Mindkettő igen érdekes : a’ pók, mint tudva van, saját magából ereszti fonalait; kivéve a’ hosszulábu kaszáspókot, mellynek különös szenvedélye régi elhagyott pókszöveteket elfoglalni. Illyen kivételek a’ tudósok között is akadnak, kivált ha azok Nemzeti Encyclopaediát írnak. Az ember, akárk mondani, a’ tudós, összeszerez néhány geographiai, zoologiai, és historiai művet, megtanulja könyv nélkül — az ábéczt, ’s illy előkészülettel a b c rendbe szedi a’ kész adatokat. Ez nem nehéz munka; de mindazáltal igen szép. Az ember elősorolja illő szárazsággal a’ kiszedett historiai helyeket, őrizkedik nehogy saját eszméi valahogy közibök tévedjenek, a’ kútforrások minden betűjéhez, még sajtóhibáihoz is tántoríthatlanul ragaszkodik ’s egyszer csak azt veszi észre, hogy kész az encyclopaedia. Így tesz például Vállas. Minden genirozás nélkül szóról szóra elmondja történeti életrajzaiban, mit megboldogult néhai Budai Ferencz „Polgári Lexiconában“ anno Domini 1805-dik esztendőben ősférfainkról megírt, egyedül a’ „volt volnákat“ törli ki imitt-amott. É’ tény, mint utánnyomat nem a’ mi dolgunk, haragugyék érte a’ könyvtáros, ki azon Lexicon kiadta, vagy Budai örökösei, nem bánjuk; hanem abban az egyben szabad legyen megbotrátkoznunk, hogy ezek szerint Vállas úr épen semmi különbséget, vagy haladást nem vesz észre a’ történetírás szellemében, mellyben a’ Polgári Lexicon iratott, ’s mellyben újabb történetkönyveink iratnak. Negyvenkét esztendő előtt nagyon jó lehetett mind az,

mit Budai elmond és elhallgat; jelenleg azonban jól esnék, ha a' kor újabb fölfogásai szerint más dolgok lennének ugyanazon themákról elmondva és elhallgatva. Egyébiránt mi az elhallgatást illeti, ebben nagyhamar kibekülhetünk az encyclopaedia-íróval, mert ő a' hol csak lehet elhallgat saját eszméivel 's oly szárazan adja elő, a' mit előad: hogy szinte porzik. Például mit mond Attiláról? Budai egy fél lapocskát irt e' néphódítóról, kit ő kisszerű kalandorul tüntetett fel; Vállas szóról szóra utána mondja mind azt 's még azt sem meri határozottan kimondani, hogy rokonunknak tartja-e őt vagy sem? Ha már restelt ujat írni Vállas úr, nyomatta volna legalább oda, mit Gibbon, Müller, Waltharius, akár Fessler vagy Deseritius egész könyvekben beszélnek felőle, higye el: hogy igen szép dolgokat beszélnek és kissé körülményesebben mint Budai, kinek főfő érdeme az: hogy midőn Polgári Lexiconát írta, még nem volt előtte kész magyar munka, mellyből abc rendben utánnyomathatót volna, 's ez érdemeiért minden esetre teljes méltánylatunkat bírja. Mai időkben azonban a' krónika-adatgyűjtést nem tartjuk érdemnek. Ki a' történetről írni akar, akár saját, akár a' más eszméit mondja is el, tudjon fölemelkedni a' magasabb történeti nézetek sphaeráiba 's tudjon ezen nézeteknek egy kitartó vezérelvet adni. Lehessen érezni a' műnek szellemét a' szerző saját reflexióiban 's egyes személyeknek characterét, és ne pusztá viszontagságait ismertesse meg az olvasóval. A' történetírás a' statustanok gyakorlati iskolája 's illy fontos tudományt még iskolai kézi könyvül sem lehet minden vezérszellem nélkül írni, nemhogy olvasó közönség számára pusztá allerhandumeingulden curiosum gyanánt. Csodálatos dolog, hogy ezeket a' XIX. század közepén egy szépirodalmi lapnak kell elmondani, hogy tudományos ember, ki historiai adatokat szerkeszt, annyira ragaszkodik az ősi humillimus indifferentismushoz: hogy dacára historiai önállóságunknak 's nagyszerű történeti jellemeinknek magyar ember létére még itt is sereghajtó akar lenni. Ha ez eljárásra csak a' dolog végének könnyebb oldala szabadítá fel Vállas urat, az ellen semmi kifogásunk, azt lássa az olvasó és fizető közönség; de ha e' szűkkeblő adataragaszkodás szellemi önállóságra mutat, akkor szabad legyen sajnálnunk hazánk történetírását. Egyébiránt így csinálják nálunk a' tudományt.

— A' 20-dik számú 'Életképeket', nem tudjuk: saját vagy idegen érdekmeknél fogva-e? annyifelé voltunk kénytelenek kétszer megküldeni, mikép legközelebb panaszló előfizetőinknek többé nem vagyunk képesek e' számmal szolgálhatni.

— Kedden reggel a' királyutczában egy gazdátlan emberi fület találtak. Ahoz mégis nagy gondatlanság kell: hogy az ember a' fület elveszítse. Az érdeklett corpus delicti annyira ki volt egyébiránt véve formájából: hogy semmikép sem lehete rá ismerni: vajjon nő volt-e, vagy férfi, vagy criticus, a' ki elveszíté? Még eddig senki sem jelenté magát érette.

— A' nemzeti színház néhány tagja Kovács Sebestyén Endre urat, mint az intézet egyik jeles és köz szeretetű orvosát, neve napja alkalmakor egy, mintegy kétszáz pengő forintost, ezüst serleggel tisztelte meg. — Sok örömet üritsen belőle a' tisztelt orvos úr!

— Divatba kezd jőni a' vidéken, hogy minekünk képtelennél képtelenebb leveleket irjanak. Egyik sógorának szólít, köszöni a' küldött három mérő bukkyt; tudtomra adja hogy a' keresztfiam, kit az én nevemre kereszteltek Jánosnak, meghimlőzött, 's kér hogy majd a' tudvalevő alkalom által küldjek neki vagy fél mázsát abból a' kospallagiból, ugy sem messze lakom tőle. Egyébiránt a' felesége csókoltat (ugy mint édes testvérét). A levél Iharosbérényből jő, tökéletesen nekem van czimezve. — A' másik sürget, hogy siessek a' g...-i tisztujításra, ha az esküdségből ki nem akarok cseppenni, mert ugyan

haragszik rám a' főbíró, a' mióta az unokatestvérét nem akarom elvenni. — A' harmadik, Belényesből (soha életemben 90 mérföldnél közelebb nem voltam e' helyhez) tudósít hogy kapta levelemet, az abban tanúsított érzelmeket rögtön fogta és vitte Laurához, kivel egykor Belényesben annyi boldog órát töltöttem, Laura épen lekvárt főzött, midőn levelemet felolvasta neki, az angyali szűz fehér arczán hajnalpír futott át e' betűk felolvasásakor; ő még mindig a' régi, ő még mindig érettem eped (bárcsak hát ismerném legalább) — továbbá írja, hogy szegény Péter nagyon búslakodik, mióta kosarat kapott Manczijától. (Szegény Péter, mennyire sajnálom, hátha még a' vezetéknevét is tudnám!) Végül tanácsolja hogy vigyázzak magamra, nehogy valahol a' bányákban szerencsétlenség érjen, 's szerfeletti tanulással el ne öljem becses életemet. — De mind ezeknek koronája azon levél, mellyben szerelmes levelet írnak hozzám, mint asszonyszemélyhez. Valami értem égő V. S. úgy meg bíztat, hogy ekkor 's ekkor el fog szöktetni, apám haragjától ne féljek, az ő karjai megvédnek tőle: „Kis gunyhóban fogunk élni, szerelmünkben boldogok“ („a' hova én elröpiülni veled ugyan nem fogok“), az ő szívében fogok lelni kárpótolást 's ha szavaira nem hajtok, holnap holttestével fogok beszélni. — Már most hogy viseljem el lelkemen ennek a' halálát? Pedig elszöknöm csak még sem lehetett vele.

— Mult kedden este egy éltés férfi a' színházban első felvonás alatt hirtelen leesett zártszékéről és rögtön szörnyet halt. Vidéki számtartó volt, mint mondják, nymphomaniái rohamban ütötte meg a' szél. Tán csak nem az előfüggöny képeibe volt szerelmes? (A' nymphomania olyan betegség, mellynél fogva az ember abstract szépségek iránt érez szenvedélyt, minők egy festett kép, egy szobor, egy kifejeletlen gyermekarcz). — Azt mondja ez esetre B. Gazsi: hogy kár volt neki legalább a' darabot végig nem várni, ha már egyszer befizetett. Mi pedig azt mondjuk: hogy kár volt ez esetről egyetlen színházi orvosnak sem lenni jelen, miután van vagy kilenez.

— Egy álmokóros szűz nem rég mágneses álmában azt fedezte fel: hogy a' cholera ellen egyetlen orvosi szer a' „nárdus olaj.“ — Csak az a' kis baj van a' dologban: hogy a' bibliában ugyan van szó nárdus olajról, de a' gyógyszer-tárban nem ismerik.

— Horváth Lázár jövő évre német lapot szerkeszt, czíme „Morgenröthe“ ára helyben öt, vidékre 6 ft 24 kr. Végtére valahára megérté tehát hivatását a' tisztelt szerkesztő 's nyiltan kivallja, mit tavaly makranczosan tagadott. Kell-e ennél nagyobb szerü elégtétel mind azoknak, kik a' tisztelt szerkesztő úr hazafiúi érzelmeiben ez ideig kétségeskedni bátrak valának? Felelet: Horváth Lázár, der hoffnungsvolle Hauptredacteur der Morgenröthe. — Hol vannak a' hazafiúi érzelmek, a' nemzetiség forró imádása, a' hazaszeretet lángoló kitérései, mikkel a' Honderü szerkesztője egy időben úgy megrakta magát, mint drótos tót a' szeredását rézpitykével? Felelet: Herr von Horváth der hoffnungsvolle Hauptredacteur der Morgenröthe. Hol van a' hajdani aristocraticus büszkeség, melly egykor a' köznemesi rendhez is csak lóhátról beszélt? melly a' lateinereket úton útfélen gúnyolta 's a' bürgerlich eszmétől görcsöket kapni méltóztatott? Felelet: Horváth der unterthänige Hauptredacteur der Morgenröthe. Egyébiránt azt meg kell vallani: hogy a' tisztelt szerkesztőúrban nem kevés vállalkozási szellem (az ő kedvéért németül is ideírjuk: Unternehmungsgeist) talált szorulni. Kapja magát és előfizetést szándékozik megnyitni — husz esztendőre. A' ki egyszerre 200 pengőt lefizet neki, husz esztendeig fogja olvashatni a' Morgenröthét — ingyen. Még az unokáinak az unokái számára is biztosítva leendő a' Morgenröthe! az előfizető, elvesztheti vagyonát, jó hírnevét, fiait, leányait, el az életet magát, de a' Morgenröthét senki sem veheti el tőle husz esztendő előtt, kivéve természetesen a' Hauptredacteur életének netaláni

criticusabb eseteit. Kár hogy nem a' Saturnusban tette ez indítványt a' tisztelt szerkesztő, ott egy esztendő épen 29 földi esztendeig tart; ott az ilyen speculációkban senki meg nem botránkoznék.

— Pyrker János egri érsek decemb. 2-án Bécsben meghalt. Tisztolet emlékére!

— Az országgyűlési fiatalságról sok rendbeli kisszerű nagyításokat beszél a' közhír, melyeknek természetesen fele sem igaz. Mi kik a' fiatalság kitünőbb egyéniségeit közelebből ismerjük, látatlan meggyőződésből is merünk kezéskedni e' ráfogott tények valótlanágáról. Nagyobb baj az : hogy még lapok sem restellenek az ujdonságok legtisztátalanabb kútfejéből meríteni; hogy vagy épen meg nem történt dolgokat, vagy egyesek kiczafrangozott fatumait jól megpaprikázott gulyáshus lében feleresztve találják fel a' közönségnek, melly azután ítéljen belőle ifju nemzedékünk jelleméről. Ez, uraim, meg nem bocsátható lelkiismeretlenség! Most, midőn nem csak saját hazánkfiainak, de a' külföld nevezetesebb gondolkodó részének figyelme is fel van országos tanácskozmányaink iránt idézve, azoknak komoly színezetét illy könnyelmű eseten-ségekkel Carouirozni nem szabad. Ha igazak volnának is, miket fiatalságunkra, melly a' hazai ifju nemzedék színéből és javából van tömegesítve, ráfognak, el kelle azokkal hallgatni, nem pedig vetélkedni kitrombitálhatásukban. A' Pozsonyi Lap azonban e' tények nagyobb részét tettleg is megczáfolja 's kijelenti: hogy azokból de csak egy szó sem igaz, mellynek annyiaval is több okunk van örülni, minthogy meggyőződésünk szerint a' hol az országgyűlési fiatalság szellemének irányadói közt Berecz Károly, Székely, Kozma Sándor és Szarvady Frigyes állanak első helyen, ott a' közszellem csak tiszta és becsületes lehet, 's mi minden esetre szeretnők habár hol a' fiatalságról leendő szó : ott a' nemesebb irányu, jól vezérlett tömegről ne pedig annak rostahulladékáról szóljon a' példabeszéd.

Lám meg mondtuk hogy békét kell hagyni az ugorkának. Ott van ni! tegnapelőtt este három ember, meg egy rendőr meghalt — uborkában. — Azt mondják hogy az eczet közé, mellyben a' kérdéses gyümölcsök eltéve valának, kilencz huszas áru rézpénz volt föleresztve.

Még egy dolgot nem akarunk elhallgatni Hugo Károlyról. Bárá és Bankárja a' legujabb fölfedezés szerint tárgyára nézve egészen, helyzeteire nézve is több helyütt Basancourt francia írónak egy novellájából van átvéve. Egész eszmék és dialogok egyeznek össze a' francia eredetivel, még a' nevek is ugyanazok. Granville, és Mirmont, szinte három személy játszik benne, 's a' tények folyama ott kezdődik, ugy foly és ott végződik, a' hol és a' hogy' e' dráma. Szerettük volna minden esetre, ha Hugo Károly ezt maga vallotta volna meg, mielőtt a' lapok véleményeiket elmondák felőle 's ne hagyott volna bennünket bírálóink által compromittálni, kik őt olly dologért (a' dráma inventiójáért) dicsérték meg leginkább, melly egy harmadik elhallgatott szerző érdeme. Basancourt ugyan nem a' legsűrűbben hangzó név a' külirodalomban; annyira azonban mégis kár lenézni a' közönséget: hogy közötté egyetlen egyet se gyanítsunk, ki a' kérdéses novellát olvasá. Ime a' mystificatio napfényre jött (plagiumnak nem is nevezhető, elannyira fordítás az eredetiből) 's már most nem tudjuk: hogy mi kezdünk-e pirulni, kik Hugo urat dicsérni hagytuk, vagy Hugo, ki e' dicséreteket elfogadta?

— Vahot Imre bajtársunk méltán megszid bennünket érte: hogy lapunkban őt turóczy születésűnek hagytuk nevezni. Ez, hiába, megvalljuk, miután őszintén tisztelt barátunk keresztelőlévelét látva, meggyőződheténk róla: hogy ő csakugyan hevesmegyei fi 's ezennel megkövetjük érte. Nem látjuk azonban helyesnek hogy, midőn Vahot barátunk ama' „Magam“ aláírásu cikknek írójában Egressy akarja megismerni, miért mondja viszont: hogy ez és

ama' kérdésben forgó megrovás nem a' Divatlap szerkesztőjétől, hanem Szinérítől ered; holott azt mindenki régtől bölcsen tudja, miszerint Szinéri és Vahot I. egy személy, míg a' „Magam“ kilétéről tán magunk sem tudnánk bizonyosat mondani. Tréfának megjárna, ha komoly hangon nem volna írva: mi egyéb-iránt készek vagyunk tréfának venni a' dolgot, így mindkettőnkre nézve sokkal kényelmesebb leend.

— A' budai hegyek közt áll egy szép kéjkastély, mellyről gyönyörű ki-látás van Budapestre; ennek a' tulajdonosa pedig saját antipathiával bír a' vas-utak ellen, és csak mindig csatornákról álmodozik — de nem álmában, hanem ébren. — Talán nem is tudja: hogy ez idén több új csatorna építetett; meg kell neki izenni: hol 's millyen. M.

— Nem régen egy vagyonos művész intézetében dolgozóihoz így nyilatkozott: „várjatok csak, e' télen még örülni fogtok, hogy ha burgonyát adok pénz helyett.“ — Ez is szép, csak hogy szomorú volna, ha szavát tar-taná. Némelyek pedig még azt is mernék mondani: ez az úr mélybelátású. Mi igaz is, ha háromemeletes háza tetejéről kútba néz. M.

— SZELESTEY t ó t k ö l t ő. Igen is, úgy van, bármi csodálatosnak lássék is. Legalább másképp nem tudjuk megmagyarázni a' dolgot. Néhány év előtt valamelyik zsebkönyvben Szelesteytől egy „Feretegkor“ című költemény jelent meg, 's a' tót ujság melléklapja (Orol Tatranski = tátrai sas) legköze-lebbi 81-dik számában ugyanaz jött ki csaknem szóról szóra tót nyelven. Hogy ezen állításunk igazságáról annál inkább meggyőződhessek az olvasó, ide ig-tatjuk, 's confrontáljuk a' kettőt.

Szelesteynél.
Företegkor.

Volnék sötét boru,
Tudnék mennydörögni,
Tudnék földrengető
Villámot ejteni.

Keresztül dörögnék
Fölötted, oh hazám,
Határidat sötét
Gyászszal borítanám;

'S hol egy magyar vagyon,
Egy hűtlen magyar,
Fejére szállna le
Keblemből a' vihar;

Míg annyi hűtlen
Vér ki nem omlanék:
Hogy gyászegünkre új
Korány piroslanék.

A' tót ujságban *)
Tátrai vihar.

Ha én sötét ború volnék,
Hogy mennydörögni tudnék,
'S tudnék a' magasból
Földrengető villámot ejteni.

Eldörögnék fölötted,
Fölötted, kedves hazám,
Hogy minden tájaidat
Sötét ború földné el.

'S hol csak egy tót van,
Ki nem tiszteli Sláva anyját,
Ama' magasból lesujtanék
Mennykövet fejére.

Míg annyi hűtlen
Vér ki nem omlanék:
Hogy ismét új korány
Fölötted szétpiroslanék.

Tessék összehasonlítani, és aztán elmondani: lehet-e itt föl nem kiáltani:
„Magna ingenia conveniunt.“ Lúdi.

— Magyar tudós társaság. Az academiának idei (XVIII-dik) nagy gyűlése a' nm. elnökségnek f. hó 27-én költ rendeletéből december 19-én

*) Szóról szóra híven lefordítva.

fog megnyitvatni; 's így a' megjelenés napja dec. 18-dika. Mi is az academia minden rendbeli tagjainak ezennel tudtul adatik. December 3-kán 1847. — Toldy F., titkok.

— Könyvkiadási botrány. Magyar Mihály, a' merész vállalkozó kiadja a' „Népdalok“ első kötetét, eddig hallatlanul ócsó áron, 's elkel. — Nyomatja a' II-ik kötet iveit, 's a' nyomdában titkos egyesülés 's összebeszélés által egy másik könyvtáros minden kiszedett ívből nyomat a' maga számára is bizonyos mennyiségű iveket. Ezeknek nyomása semmibe se kerül; mert Magyar a' betűk kiszédését már kifizette. Kész betűkkel könnyű nyomni. — És így megy ez a' munka egész kinyomatásáig. — Ekkor az alattomosan utánnyomatott példányokat e' könyvtáros szétküldi, 's még ócsóbban árulattja, mint maga a' tulajdonos. És az ármányos csalárdságnak sikerül a' tulajdonost megkárosítani. — E' tény minden munka kiadóját és szerzőjét érdekli. Ma ezzel történt, holnap egy más munkát fognak utánnyomni, 's a' szerző és kiadó tulajdonát ingyen nyomatandják maguk számára a' szerző és kiadó saját költségén. — Ha Magyar Mihály így meg nem oroztatik, hihetőleg vállalkozott volna a' III. kötet kiadására is. Így a' munkába fektetett költségei is veszélyezve vannak. — Most pert indít a' tulajdon család megrablója ellen. — Fog-e nyerni és hol fog? azt később tudathatjuk az illetőkkel. (Beküldetett).

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

BÉCS, december 5-dikén. Tudom sokan lesznek, kivált távolabb vidéki ifjak közül, kik a' közellét alkalmát használva, Pozsonyban mulatásuk ideje alatt, e' fejedelmi várost is meglátogatják. — Meg lévén győződve, hogy e' kirándulók nagyobb részénél a' látogatás célja nem az leend, hogy itt az óriás paloták homlokzatát, vagy sz. István magasra nyult tornyát bámulják, vagy a' gázvilágítás pompájában gyönyörködjenek, noha ezek is, 's kivált a' pesti kivilágítást ismerőkre nézve ez utolsó, szinte érdekesek; hanem hogy azon elzárt kincseket, melyekben honunk még mindig olly szegény, 's melyek itt is csak bizonyos időkben nyitvatnak fel a' közönség szemléletére, felkeressék: úgy hiszem, nem teszek rossz szolgálatot, ha kivált az ismeretlen 's német nyelvet nem egészen értők kedvéért, az ön szíves engedelmével, lapjába némi utasítást igtatok — annyal inkább, mert ezeknek közlésével a' bécsi lapok már vagy egészen felhagytak, vagy csak igen hiányosan közlik azokat, úgy hogy általuk az idegen nem hogy eligazodhatnék, sőt elámulnak.

Különösen azoknak, kik csak egy-két napot akarnak Bécsben tölteni, ajánlom hogy felrándulásukat hét közepén tegyék, mivel csaknem minden nevezetességek a' hét három utolsó napjain láthatók. Így p. o. a' természetgyűjtemény és fegyvertár csőtörtőkön, a' régiség-gyűjtemény 's belvedere pénteken, a' Josephinum és kincstár (ez utóbbi azonban csak nyáron) pedig szombaton vannak nyitva. Ezeken kívül érdekesek még a' királyi sírbolt a' kapuczinusok zárdája alatt, az Albert herczeg által nejének, Mária Krisztinának, emelt nagyszerű mausoleum Canováól, az augustinusok templomában, Theseus szobra szinte Canováól stb stb, melyek minden nap láthatók. — A' kik pedig hosszabb ideig akarnak itt mulatni, kivált ha ismeretlenek, ne mulaszták el felkeresni a' Daum kávéházát (belváros, főutca), hol nemcsak magyar lapokat olvashatnak, hanem magyarokra is minden pillanatban találván, tőlők utasítást kérhetnek; sőt igen megérdemli hogy időt vegyenek a' József külvárosban, elül, mindjárt a' glacis mellett lévő Kappelmayer-kávéház meglátogatására is, melyben nem csak szebb magyar társaság jön össze napoként, mint bármely pozsonyi, sőt talán pesti kávéházban, hanem magyar lapok tekintetében is — tudomra — minden magyarhoní kávéházakat felülmúl, a' mennyiben itt nemcsak minden nemű és irányú magyar politikai és szépirodalmi lapok feltalálhatók, hanem még az egyházi tudományos lapok is megvannak, mint szinte az erdélyi lapok közül is az E. Híradó, Természetbarát és Vasárnapi Ujság.

Épen hírlapokról lévén szó, nem hagyhatom érintetlenül azon rágalmat, melyel valamely sógor, a magyar országgyűlési ifjúságot (szerinte mind jurátusok) az „Ausland“ legközelebbik számában lefestette. — Meghatározza ez igen hosszasan, hogy mi az a Jurat, de úgy hogy e' definitióból mindenre inkább csak juratusra (orsz.gy. ifj.) nem lehet ismerni. Azt mondja aztán, hogy ezek mind csak felületesek a' tudományban, az idegeneket megvetik, 's különösen a' németet gyűlölik; többnyire mind az alsó némesi osztályból származván, nemességükre büszkék 's azt gyakran emlegetik, magokat egy idegen princenél feljebb tartják stb stb; de még ez mind hagyján! hanem még jól össze is szidja őket azért, hogy saját hazájokban legjobban szeretnek magyarul beszélni, 's ha csak kerülhetik, németül nem beszélnek; holott uram fia, csak épen itt, honunk közel szomszédságában, a' 40,000-nél több magyar lakost számláló Bécsben, egy legelőkelőbb 's velünk folytonos érintkezésben levő intézet (éjszaki vaspálya) irodájában nem tartják szükségesnek csak egy olly egyént is tartani, a' ki legalább azt tudná megmondani: hogy' hívják a' németet magyarul; 's ha aztán e' miatt hiba történik, 's ezt tudtokra adatván az ember (per se németül) kárát követeli, azzal utasítják vissza hogy hja! itt bizony nem magyarul, hanem németül beszélünk, — mint ez szegény fejemmel is történt. — Ez aztán szép kölcsönösség!

AMERICÁBAN egész kivándorlott német családok élnek kizárólag a' koldulásból, ez nálunk sem ujság.

BOSTONBAN egy fényűzés elleni egyesület elnöknéje, mint a' „Punch“ hirdeti, a' társaság pénztárát ellopta. Azért takarítson tehát az ember, hogy más meg ellopja.

BOSCO jelenleg Pozsonyban ezermesterkedik.

Egy francia KIS VÁROSban nem rég egy vándorszínészcsoporth Lammermoori Luciát és La Rue de la Lune bohózatot adta egyszerre. Azonban Edgar az első felvonás után elrekedt. Mi alatt tehát a' holtra ijedt igazgató egy helyettest hajásztat a' városban e' szerepre, nehogy a' közönség addig unja magát, megkezdtek a' vígjátékot, a' nélkül hogy a' közönséget előbb értesítették volna felőle. A' bariton, ki Aston szerepét vitte, mint mr. Chandeille jelent meg hálókabátban, szürke parókában; a' rajongó Lucia egy kaczer divatárusnővé változott 's Lucia tiszteletre méltó nevelőjéből azon fiatal utazó lett, ki most jön meg Amerikából. Az összegyűlekezett közönség maig azon hiszemben van, hogy ez folytatása volt az előbbeni operának.

Nem rég egy KÉMÉNYSEPRŐ inas egy szabómester kandallójának tisztításakor egyik mellékesőben ott fulladt. A' balgatagok tüzet raktak alatta, nem tudva: hogy ő a' kéményben van.

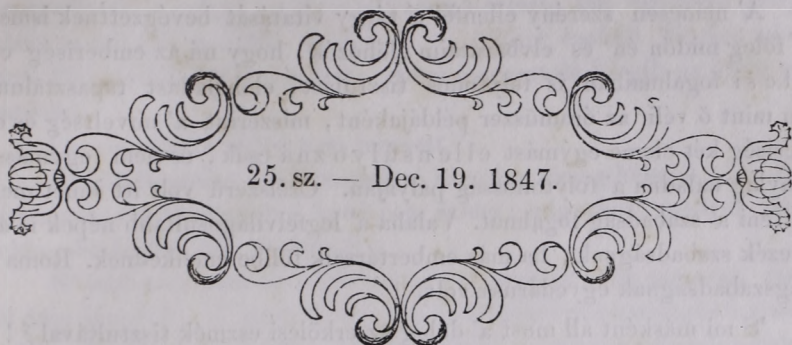
Egyszer LA FONTAINTól (ki rendesen igen szórakozott volt) azt kérdezték, hogy miért húzta fel visszajáról a' harisnyáját? — Azért, ugymond, mert a' tulsó fele lyukas.

SCHILLERNEK még eddig ismeretlen kéziratára akadtak.

Vajjon ki lehet azon SZATHMÁRINÉ asszonyság, ki mint sopranékesné Lembergben furorokat csinál?

„A' VILÁGBAN JÁRTAS FÉRFL.“ Illy cím alatt több rendbeli társalgási rendszabályokra oktató könyv jelent meg, kivált német nyelven, melyek egyikében illy formát olvashatni: „Asztalnál illetlenség volna elsőnek lenni az evésben. Meg kell várni az embernek, míg a' szomszédja vesz.“ Már most ha kilenez ilyen „világban jártas férfi“ ül egy asztalhoz 's mind a' kilenez erősen tudja könyv nélkül e' rendszabályt 's egyik sem eszik addig, míg a' szomszédja hozzá nem fog: mily éhesen fognak ezek mind a' kilenezen fölkelni az asztaltól? vagy azt okvetlenül fel kell tennünk, hogy ez asztalnál csak akad egy ember, ki világban járatlanságát azzal aláru landja, hogy az elébe tett ételből eszik. Így tanítják a' noble manierokat a' fiataloknak. Egy magyar fürdőben közösen megalapított rendszabály szerint garast fizet annyiszor, a' mennyiszor valaki a' szomszédját kinalja, mielőtt maga vett volna.

25. sz. — Dec. 19. 1847.

AZ EMBERISÉG FÖLDI CZÉLJA

és

A' VILÁGSZELLEM FEJLŐDÉSE.

(Vége.)

Fönnemlített ellenfelem végre azzal akart megnyugtatni, miszerint az emberiség megfelelhet rendeltetésének úgy is, ha örökös körben forog, 's hol előre, hol hátra mozdul. És e' menedékállítmányt ismét egy genialis hasonlatossággal akará támogatni. „A' vadász — így szolt ő — egy helyben megáll, 's agarát elbocsátja. Az agar hol előre megy, hol hátra; de a' vadász kívánságának azért megfelel, mert nyúl után törekszik. E' vadász a' természet, és agara az emberiség.“

E' talpra esett hasonlítás könnyen elcsábíthat bennünket a' meglepetés első pillanatában; de én a' csábtört készítője ellen fordítám 's azt jegyzém meg, miszerint „az agar feladata a' nyulat fölkeresni, 's akár egyenes uton menjen a' nyúl felé, a kár kanyargós ösvényeken törekedjék azt elérni, mindig kötelességét teljesíti; az emberiség vég célja a' tökély, 's a kár egyenes uton jusszon el ehez, akár hibás nyomozások után, görbe utakon törekegyék arra: mindig kötelességét teljesíti. Igyekszik, hogy céljt érjen, 's ha téved, ha botlik, e' tévedéseken csak okulni fog, mint az agar a' hibás nyomozás után. — A' Tisza éjszakkeletről délnek foly, de útjának több pontjain egyenesen éjszak vagy nyugat felé látjuk hátrálni: de e' lépések mind a' haladás léptei. Az élet, a' törekvés ennek bizonyosságai. Délnyugatnak akar menni, hogy fáradalmas útja után a' Duna csendes kebelén pihenhessen; de útjában hegyeket, dombokat talál, 's ha ezeket ki akarja kerülni, hol nyugatnak, hol éjszakknak kell kanyarodnia. Illy zátonyok álltak az emberiség előhaladásának útjában is, 's bár őt ideiglen megátolák, végkép el akasztani soha eddig nem bírták. A' folyam viharzik 's minden akadályokat kikerülve, rideg következetességgel siet vég célja felé.“

Ezzel végződött be a' véletlenül rögtönzött, de épen azért igen érdekes vita.

A' nemesen szerény ellenfél e' tárgy vitatását bevégeztnék ismeré el, főleg midőn én és elvbarátaim előhozók, hogy mi az emberiség erkölcsi fogalmaiban is folytonos tisztulást, előhaladást tapasztalunk, nem mint ő véli az óraműszer példájaként, miszerint a' műveltség és erkölcsiség két eleme egymást ellensúlyozná csak, és nem egymással aránylag haladna a' folytonosság pályáján. Czélszerű volt itt ismét megemlíteni a' szabadság fogalmát. Valaha a' legfelvilágosultabb népek is azt nevezék szabadságnak, ha más embertársaik fölibe emelkednek. Roma a' világszabadságnak egyedárusa volt.

'S mi másként áll most a' dolog az erkölcsi eszmék tisztultával?!

A' szabadságot a' hatalmas nemzetek nem akarják többé egyedáru-
lag kezelni, hanem testvéreiknek ismerik el a' föld valamennyi lakóit 's a' világ népének — melly eddig csak a' levegőt élvezte szabadon — egy más éltető elemet akarnak nyújtani, hogy a' szabadság napfényének melegét a' föld minden szegleteiben éldeljük az emberek, 's ne csak halandók, hanem boldogok is legyenek.

Igy akarja ezt a' sors, az emberiség nemtője. E' czélra működik láthatlan kezeivel.

Épen így van ez a' műveltség többi eszméjével is.

Roma a' műveltség fárait átülteté önvárosába, 's a' fiatal görög csemetéket mind e' világvárosban zsufolá egymásra.

Roma egyedárusa akart lenni a' világműveltségnek is, mint volt a' szabadságnak.

De a' természet boszút állott rajta az emberiség jövőjének megmen-
tésére.

Az átültetett csemeték nagy része kiveszett a' romai világkertben. Nem kedvezett a' műveltség szelíd fájainak e' föld, mellyet a' romai durva nép polgárvérrel szokott öntözni.

E' vérfertőzött földben a' szelíd műveltség fájainak gyökerei elvadul-
tak, elszilajodtak, 's éltető nedv helyett kegyetlen vérrel táplálák a' magas ágakat.

A' véren hízott ágak szilajon terebélyesedtek, 's Roma népe örült; azt hívé, hogy e' lombok árnyában Görögország szabadságkorszakát fogja élvezni.

De a' természet nem úgy akará.

A' szilaj gyorsasággal terebélyesült műveltségfák magas ágai messze a' romai kultartományokba nyultak ki, 's azokra is ráveték a' műveltség árnyékát.

Roma egyedáru-
sílág akará kezelni a' világműveltséget, azért ülteté annak gyökereit egyedül Romába; de ez emberiség nemtője kijátszá e' világszarnokot.

A' hirtelen nőtt faágak árnyai elhatottak a' romai birodalom legtá-
volabb szegleteibe is.

Jött az erőltetett virágzás korszaka, 's a' véren nőtt fák a' kegyet-

's most kezdé irigyleni a' völgyek lakóinak sorsát, kik egyszerű gunyhókban megelégtülten töltik éltökét . . . . . Ekkor énekelt Horác az egyszerű földművelők boldogságáról; ekkor magasztalá Virgil az idylli pásztortételeket.

De visszalépni többé nem lehetett!

A' költők énekei meghatották a' harcziás tömeg kebelét, 's a' durva vérengzők epedő vágyakat kezdének érzeni; vágyakat, melyek őket a' boldogabb hajdan felé vonzották . . . . .

E' jobb sors után sovárgó tömeget a' zsarnok zord parancsa riasztá fel édes álmaiból. E' parancsokat az ég hirtelen mennydörgései viszhangozák. Villámok sujtottak a' tömeg közé, 's az elrémult nép reszketve omlott a' zsarnok lábaihoz . . . . Azt hívé, hogy e' villámokat maga Jupiter adja a' zsarnok kezébe, 's erény és igazság csak ábránd; a' nép hiába küzd: örök szenvedésre van kárhoztatva. Ez a' romai nép életének története.

Végezetül megrendült a' föld, megrázta a' romai birodalom davagiriszerű pyramisát, 's a' zsarnok rabszolgáival együtt hullott le a' világkormány szédítő magasságából . . . .

'S e' képpel befejezem cikkemet, mert a' parabolai egyszerű jeletetekhez nem szükséges hosszú magyarázat.

Bocsánatot kérnék ezen előadási modorért; de meg vagyok arról győződve, hogy a' legkomolyabb igazságokat is czélszerű néha illy modorban adni elő. Lelkemben egyik kép a' másikat idézi elő, midőn a' világesemények fölött félharagosan elmélkedem. A' hasonlatidéző modor lehet csak egyenlő fegyver, midőn azzal ostromol ellenfelem, kit én első találkozatunk után is bizalmasan tisztetek, 's e' tisztelem jeléül vegye azt, hogy talpra esett hasonlítási ötleteit emlékezetembe följegyzém, 's e' sorok által megmentém a' feledés homályától és fentartám a' szellemvilág embereinek számára.

Ugy vélem, hogy föltételemet teljesítém, 's a' mondottak után meg lehetünk arról győződve, miszerint a' világszellem folytonos előhaladásban terjed, 's gyakorlatig mutatja, hogy az emberiség vég célja a' tökély, melyet minél inkább megközelíteni az emberiség szent kötelessége. *)

Vasvári Pál.

VISSZAEMLEKEZÉS.

(Vége.)

V.

Alamor névünnepe alkalmul szolgált, hogy az első találkozás után nem sokára ismét Gizelát láthassam. Miként számítám a' perczeket, mint vágytam remegve a' pillanat után, melyben őt házi körében üdvözölhettem, hol — mint a' vonzódás reményhajnala kecsegtetett — én neki, 's ő

*) Mutatvány a' szerző „Történeti névtár“ czimű élet- és jellemrajzainak bevezetéséből.

nekem több, hosszab perczeket szentelendhet, képzelheti az, kinek szunnyadó szíve mintegy varázsütésre álmából egy egész világ boldogságát ígérő valóra ébredt fel, ki multjának minden örömét kész becserélni azon egyetlen pillanat boldogságaért, melyet annak látása nyújt, ki iránt szívünkben a' rokonszenvnek melege gyúladt fel.

Alamor szívesen fogadott. Benne egy derék magyar főurat ismertem meg, kiben semmi góg, pöffeszkedés, ki a' rangja 's születése alattiakat nem páriáknak tekintí, kiben komolysága mellett is annyi vonzó jószág, szíveség, ragaszkodás lakott, hogy lehetetlen nem volt hozzá tiszteletteljes vonzódással nem közelítni.

Bevezetett később családjá körébe. Remegve 's várakozásteljesen léptem a' terembe, mellyben Gizelát valék látandó. És ő az angyalok legszébbike atyja karjai közé röpült. Engem illedelmesen, de mégis nyájasan üdvözlött. Arczán futólagos rózsaláng vonult át, 's pár percz múlva olly nyájas, olly megelőző, olly udvariasan bizalmas színt öltött társalgásunk, mintha évek óta lettem volna a' család ismerőse.

Gizela egy gyönyörű vadásztáska himzésével foglalatосkodott, 's midőn magasztaltam volna művét, 's szerencsésiteném azt, kinek készíti, nyájas mosolylyal mondá, hogy az még én is lehetek, mert azt egy, az atyja által legközelebb tartandó nagy vadászat főhőse nyeri.

Szenvedélyes vadász nem lévén, ezért eléggé nem is valék gyakorlott; de vágytam mégis a' grófnak meghívása után. Ki tudja — gondolám — a' véletlen szerencse nem engem avatand-e a' vadászat hőségé, 's mi meglepő kedves lenne Gizela kézművének birtokába jutni. És alig gondoltam még ezt el, az akkor még körünkben levő gróf bennünket — Szamosival valék — azonnal meghívott, sőt az előleges készületek megtevésébeni részvételre, 's a' vadászatnak nála leendő bevárására felszólított.

Természetes, hogy a' meghívást kétszer sem ismételtetők. Szamosi is, mint kivehettem, Gizela testvérével, az ennél egy pár évvel korosabb Máriával, szívesen társalgott. Hogy pedig én, kit Gizela, mielőtt ismeretlen volna, a' képzelet tündérhonából átvarázslott bájalakjával a' halott Cecilia képében olly meleg érdekre olvasztott, hogy, mondom, én szívesen fogadám a' marasztaló meghívást, szükségtelen mondanom.

A' két Magyarhonban alig van talán olly főurház, mint Alamor gróf háza. Alig töltöttünk egy pár napot nála, és azt hittem, hogy legközelebbi rokonaim körében vagyok. Olly patriarchalis családi rendszer, ősi szíves egyszerűség, leereszkedő nyájasság, 's mind ezeken átömlő mívelt finomság uralkodott itt, hogy a' simulékony szívnek lehetetlen nem volt e' családhoz tapadni.

Hogy Gizela kitörülhetetlen emlékezetig nyomuljon lelkembe, elég volt egy pár nap. Hiszen a' halott Cecilia már érdekelt, 's ő e' képnek szakasztott mása, elevenebb színével, lelkes gyönyörű szemeivel, szellemfőnségű alakjával nem érdekelt volna-e jobban, melegebben, áthatóbban? Ifju szívem érzéseinek zárja felpattant, és ama' boldog remé-

nyek képe, melyet a' szívrokonulás vágyának hajnala bebíborozott, elandalító álmélkodásig ragadt el, miből nem birván felocsudni, lelkem 's szívem a' Gizela felé ragadó érzelmek tengerébe merültek.

És minél többször találkoztam vele, mi az említett családias színezetű házi rendszer mellett — hol a' gouvernante-ok, társalgó- 's felvigyázónók szabadabb lélekzést is engednek — nem volt épen olly nehéz, annál jobban lettem rabjává. A' többszöri találkozás őt is bizalmasabbá tévé, irányomban felbátorodott, enyelgett; de mind ezt olly tiszteletgerjesztőleg, olly szellemfensőségileg tudá tenni, hogy melegülő érzéseim közé bizonyos imádásszerű tisztelet is járult, mi őt előttem egy szellemiebb lénynyé magasztosítá.

És valóban Gizelának gyönyörű külsejét szellemisége érdekcsíté. Derülten ragyogó szemsugarai, nyílt, bátor és mégis szende tekintete, tiszta 's nyugott öntudatot jellemző arczvonalai, ama' benső, a' minden napiság törpeségén felülemelkedett lélekre mutattak, melly a' szellemiebb 's kimíveltebb ember sajátja. És ha mind ezekhez jeles, a' kornak ferde irányától kitisztított, de a' lélek 's szív tisztaságát megedző, nevelt, mivelte lelkületét teszem, nagyból ki van egészítve Gizelának jellemfestése.

Egy délután a' gróf leányainak alsóteremében kívánt kávézni. Itt még nem voltam. Egy sajátságos érzés lepett meg, midőn beléptem, 's pillanték körül a' mennyezetes ágyú 's szőnyeges teremben, Cecilia arczképe tűnt szemembe. Leírhatlan szomorúság fogott el, midőn a' gyönyörű halottban egészen Gizelára ismertem, és bár fájós volt az érzés, mi lelkemben sajgott, mert Gizelát képzeltem meghalva, mégsem bírtam a' képről levenni szemeimet.

Miután a' képen egy hosszú méla tekintettel andalogtam, Gizelára tekintettem. Szívem megdöbbsent, mert szokottnál halványabban tűnt fel előttem. Képelem egy fájdalom vonásait láttatá képén, melly még igézőbbé varázsolta.

Az ebédutáni kávézás nem sok ideig tartott 's én egy, a' közel álló tükörtáron fekvő emlékkönyvet kezdettem lapozni. Annyira elmerültem, hogy midőn feleszmélnék, csak egyedül magamat, 's az irányomban álló dívánon Gizelát kötéssel foglalkozva találtam. A' mellékteremben pedig Szamosi és Mária beszélgették.

Sokszor megtörténik, hogy az ember épen azzal tud legkevesebbet beszélni, kinek legtöbb mondanivalója volna; azt pedig tudom, nem egy ifju tapasztalta, hogy épen annak irányában volt nem egyszer néma, kihez szíve lehangosabban szólt. Így valék Gizelával. Nem tudtam tárgyat találni, mivel társalgást kezdek, mert csak egy tárgy volt előttem világos, az hogy szeretem; ezt pedig a' szerelemnek korányában levő ifju vagy hajdon rettenetesen kimondani.

Cecilia arczképe segített ki a' zavarból, mert az épen zsebemben volt tárczámat szétbontva 's Cecilia képét Gizela elé tartva, kérdezém: hasonlik-e a' két kép egymáshoz?

Gizela meglepetését nem tudom leírni. Hol reám, hol a' falon függő, hol a' tárczámban levő Ceciliára tekintett. Gyönyörű sötétkek szemeit végre sokáig rajtam függesztve, kérdezé: mikép 's hogy' jutottam nővére arczképéhez, mert ugyanazonságát a' mesterileg hű hasonlatosság tanúsítja.

Cecilia arczképének köszönöm e' pillanatoknak soha el nem felejtethető boldogságát. Fölmelegszik vérem e' visszaemlékezésnél. Mi, hogy' történt minden? részletesen el nem tudom mondani. Elég az, hogy midőn érzelmeim mámorából ábrándulni kezdtem, a' divánon Gizela mellett ültem, átengedett jobbját görcsösen szoritám, 's angyali szép szemeiben az egekbe varázsló reménynek, a' rokonérzetnek lelkem mélyébe nyomuló sugarai reszkettek.

VI.

Ha eddig Gizelán egy, a' szívet 's lelket átható, sovár vonzódásnak kéjes melegével függtem, úgy fentebb leírt perczeim után egy eszemet, 's szívemet az érzemények árába elsodró odaolvadás volt az, mire Gizela iránt hevültem. És azon néhány nap alatt, mit még házoknál töltöttem, minél többször találkoztam vele, minél többször merültem el bájainak tengerébe, minél többször csudálhattam szellemfönségét, annál fokozatosabban fejlődött ki bennem ama' kifejezhetetlen boldogságnak reményvirága, mellyet a' tiszta 's mindenható szerelem fakaszt 's nevel fel.

E' közben a' vadászatra kitüzött határidő elérkezett. Erdélynek neves arczó, daliás külsejű ifjai közül sokan megjelentek, 's midőn a' gyönyörűen himzett táská — a' himzőnő által is annyira érdekes! — körükben széthordoztatott, nem volt egy is, ki lelkesítetlenül maradt 's ama' vágyat ki ne fejezte volna, hogy bár őt tenné a' szerencse a' vadászatnak főhőisévé.

De nem volt talán az ifjak között egy sem, ki annyira 's olly mély szívből vágyott volna a' szerencse után, mint én! Nem a' hírért, de a' jutalomért!!

Szamosi mint szenvedélyes 's ügyes vadász volt a' rendezés tisztével megbízva. Álláspontomúl a' maga 's Alamor közti tért jelölte ki. Közünk sűrű cserje 's bozótos volt, úgy hogy egymást alig láthatók.

A' harmadik hajításban volt, hogy egy medvének mormogása hangzott füleimbe. Puskám sarkányát felrántám, mert a' moraj mind inkább felém közeledett. Egy pár percz múlva a' sűrűből előbukkant, 's fegyveremnek mindkét csövével egymás után reá löttem. A' medve elbottlott, de ismét felállt 's elbődülve ügetett Alamor gróf felé.

Vadamat, melly képzeletemben a' vadászat hőisévé emelendhetett, nem akarván elszalasztani, a' mellettem álló vadász szolgától egy másik fegyvert ragadva el, a' medve után iramlottam. Azonban alig tevék néhány lépést, midőn egy lövés történt 's én lerogytam.

Nem sokáig heverhettem eszméletlenül, mert midőn magamhoz tértem, Alamor gróf, 's a' mellém rendelt vadászszolga álltak körül. A' lövés bal lábamat érte, 's olly súlyosan hogy nem mozdíthattam.

Egy pár perez mulva Alamor kocsija állott elő, 's miután az azalatt oda érkezett legközelebbiek felségítettek, maga Alamor gróf kísért haza.

Út közben bár igen nagy volt fájdalom, de mégis férfiasan viseltem kínaimat. A' gróf — szegény! — talán lelkileg többet szenvedett mint én, mert mint elbeszélte, ő is ugyanazon medvére lőtt, 's szerencsétlenül engemet talált. És midőn fájdalmaim között is mondhatlanul aggályos lelki állapotát észrevettem volna, kértem, nyugtassa meg magát, mert sebam, mint érzem, nem leszen veszélyes; az egész esetnek is inkább magam vagyok oka, ki vigyázatlanul 's a' vadászati szabályok ellenére álláshelyemet elhagytam, — de semmikép sem bírtam megnyugtatni.

Midőn Alamor kastélyába értünk, azonnal minden szükségesek a' leggyorsabban rendeltettek el. Egy koci a' leggyorsabban Kolozsvárra küldetett a' legtapasztaltabb orvosért, ki a' grófnak elég ügyes házi orvost tanácsaival leendett segítő. Szóval, mindent elintézett a' gróf, hogy több gondosság atyám házában sem fordíthatott volna reám. És hogy az orvosoltatásomra vonatkozókat elmondjam, röviden megemlítem, hogy az orvos Kolozsvárról megérkezett, a' bal lábikrámba nyomult golyót kimetszé, 's rendeleteihez alkalmazkodásom esetében nem sokára történendő felgyógyulást ígért.

A' gróft nehezen bírtuk megnyugtatni, 's arra venni, hogy a' vadászatot bal esetem miatt félbe ne szakítsa. Csak miután nem szüntem meg kérni, hogy térjen vissza, hogy könnyebbülve érzem magamat, engedett kéretemnek.

A' fájdalom, sajnó sebam, 's az ijedés bádjattá tevének, de orvosom is nyugalmat parancsolt, 's így egyedül maradtam. Mi kimondhatatlanul írúl szolgálándott volna fájdalmaim enyhítésére Gizelának láthatása!! De az illedelem egy időre, mint gondolám, korlátokat vont közbünk, melyek az egymás látásától elzártak.

Az orvos naponként látogatott, és sebam nem várt sebesen haladt gyógyulás felé. Az öreg gróf őrakig ült ágyam szélén, és atyai gondoskodással iparkodott velem elfelejtetni azt, hogy bajomnak ő volt okozója.

Bizalmas beszélgetés közben, eszembe jutott egykor kérdezni: hogy ki volt szerencsés Gizela grófnő vadásztáskáját elnyerni?

— Igaz bizony! — felelé a' gróf nyájasan — önt is érdeklí ezt tudni, miután a' vadászatnak szinte tagja volt. 'S ekkor kiment — mint mondá — megkérdezni Szamosit — ki többször jött ki Kolozsvárról látogatásomra — miután ő — a' gróf — akkori zavarában erről nem is kérdészködött.

Nem sok idő mulva szobám ajtaja kinyílt, 's belépett azon Gizela, kezében a' vadásztáskát hozva, utána atyja, Mária és Szamosi.

Midőn a' majd halvány, majd rózsaláng biboros arcú, szende leány ágyam széléhez lépve, elmondá: hogy a' vadászat jutalma engemet illet, ki a' legnagyobb vadat ejtém el, 's remegve nyujtá át a' táskát azon hozzáadással, hogy az ne fájdalmaimra, a' azon szívessegre emlékeztessen

vissza, mellyel ő azt nekem adja; — midőn hosszasan rajtam nyugvó szép szemeiben a' részvét fényét látám ragyogni, 's ábrándos korom boldog képzelődésében az ajkai körül elvonuló szelíd mosolyt oda magyarázám, hogy kézművét nekem adá talán legszívesbben, 's az átadáskor futólagosan megérintett kezét vissza nem voná: egy soha nem érzett kéz villánya vonult végig ereimen, mi elfelejtete velem minden bajt, 's a' pillanat boldogságában oda bámulék, mint kinek idegeit forró kéz bádgyasztja el, 's mámorában elalél.

Egész betegségem alatt epeztő vágyam teljesülése — Gizelát láthatni — derültté, boldoggá tett. Az öreg gróf is látván felvidulásumat, észrevehetőleg könnyült kedélylyel enyelge velünk, 's gyorsan röpültek el a' látogatásnak perczei.

Ez óta csaknem naponként töltött egy délutáni órát a' család szobámban. Ki volt boldogabb mint én? Reszketett szívem örömben, lelkem magasztos szellemi kéjben úszott, midőn belépni láttam a' szeraphalaku Gizelát, mert valahányszor szellemarczával, csendes lobo-gásu szemeivel találkoztam, mindig több 's szebb levelekben fejlett ki reményemnek virága.

Orvosom ügyessége 's szorgalma e' közben sebemet annyira begyógyítá, hogy felkelheték. Egy bot segítségével járhattam is.

Legelső próbautamat a' grófnők szobájába tevém. Meg akartam lepni őket, kik még nem tudták, hogy lábam annyira megerősödött.

Midőn beléptem, az egyedül levő Gizela örömtől sugárzó arczezzal fogadott. Mi kimondhatatlanul jól esett az ő arczáról leolvashatnom, hogy örvend felgyógyulásomon. Pamlagra ültetett 's maga ez angyali szép grófhölgy tette lábam alá himzett zsámolyát.

E' perczeimnek emléke kitörülhetetlen! Multamnak, jelenemnek és jövőmnek minden boldogsága ezekkel fel nem ér. De ilyenek nem is merülhetnek fel az ember életének folyamán, csak egyszer, csak akkor, midőn a' sejtések, remények tündérvilágából egyszerre, 's épen olly pillanatban szárnyal le a' valóságba, midőn nem is várná. És ilyenkor meg-részegül a' szív, reszket, örül, sír, ezer érzelem hulláma merül benne föl 's le, mellyeknek mindegyike boldogító, végre minden idegekbe annyira elterjedő, hogy belekából az ember, 's magát angyalok karjain egekbe vitetni véli.

Elmondék Gizelának mindent, az első percztől kezdve, mi lelkemet az álmok országában feléje ragadta. Mennyire szerettem Ceciliát, miként sejtettem, hogy annak képe fel fog egykor előttem elevenülni, mi nagy lőn bámulásom, midőn őt a' ferencziek templomában először megpillantám, miként futottam utána, kerestem napokig, mint elszomorodtam, hogy fel nem találhatám, 's mégis mi hű emlékkal őriztem meg képét; végre mi határtalan öröm, meglepetés ragadt meg, midőn Felvincziéknél ismét megláttam, 's azóta mi fokonként növekedő érdek, szenvedély, lázas hév az, mit irányában magamban táplálok.

Gizela mind ezt hallgatta. Habpuha, gyönyörű kis kezeit kezeim-

ben felejté. Forró lehelette arczomig ellengett. Szótlanul merült tekintetembe; — és én nem is kérdezém: osztja-e érzéseimet? Odaolvadó tekintetét, lilium arczának bíborát, lágy kézszorítását boldogító, 's egekbe ragadó feleletül magyaráztam.

Még most is fellángolok ez emléknél. Pedig bizony élet 's tapasztalás kissé lehiggasztották véretem! És mégis azt mondom, nincsen boldogság nagyobb, tisztább, az egész szívvilágot betöltőbb, mint az, melyet egy szellemdús, szép hölgynek tiszta, számítás nélküli szerelme nyújt. Hír, név, dicsőség, nemes tettek méltánylata mint nemes és boldogító élvei az emberi kebelnek: de ama' fönséges érzemény, mire csak szerelem képes olvasztani a' szívet, hasonlíthatatlanul édesebb. Ki nem szeretett, és nem szeretettet, bár a' világ minden dicsőségének babérja zöldelljen homlokán, az a' boldogság leggyengédebb nemének égi élveiben nem részesült.

VII.

Azon néhány nap még, melyeket Alamor házánál töltöttem, nyilsebesen röpült el, nyilsebesen igen, mert véghetetlenül boldog voltam, és ha boldognak érzi magát az ember, észrevétlenül rohannak napjai, a' jövőbe nem tekint, míg végre megrettenve eszmél fel azon perczen, melyet képzelődése boldogsága határának kijelel.

Igy valék én. Szerettem Gizelát lelkem mélyéből, nagyon, véghetetlenül, és mivel gyönyörű szemeiben a' viszonszerelemnek mennyei sugarai ragyogtak, mivel gyakran találkozó kezeinkkel mintha lelkeinket akartuk volna egymásba szorítani, azért voltam olly véghetetlenül boldog. Ekkori életemnek minden percze egy megbecsülhetetlen drága gyémánt, mely éveim emlékében síromig fog ragyogni. Igen, mert egy mindennapi, közönséges hölgytől szerettetni nem elragadó élmény, de egy olly hölgynek lelkét bírni, kinek jellemét a' legmagasztosabb szellemiség teszi érdekessé, ki szívének legforróbb verései között is angyaltisztaságu magasságban tűnik fel előttünk, ki inkább lélek mint szív, inkább szellem mint vér, 's ki mind ezeken felül még testalkatilag is a' leggyönyörűbb teremtmény, mondom, illy hölgynek lelkét bírni, kifejezhetetlen boldogság. És én Gizela lelkét így bírtam. Enyém volt minden gondolata, érzése, enyém legkisebb lehellete, enyém mindene! És ezért voltam én csaknem a' tébolyodásig boldog.

Ámde mindennek van határa. Figyelmeztetett erre begyógyult sebem, 's elközelgett az idő, melyben Alamor házát el kelle hagynom. Szívem redői közé rettegés, bánatos előérzet vonult, mert bár terveim a' viszontlátás reményével vigasztaltak, de mégis csak hosszabb idő, egy pár év múlva történendhetett az, 's a' forróan szeretettet eddig nélkülözni, szívszorító képzelet.

De nem lehetett máskép. A' sors kérlelhetetlenül állott köztem és Gizela között. Az elválásra el kelle készülnöm.

Boldog és bánatos az ezen elválásra való visszaemlékezésem! Ha lett volna is kétségem Gizela viszonszerelméről, ez elválás arról meggyő-

zött volna. Istenem! hogy' sírt, hogy' zokogott az a' kis teremtés. Milly görcsösen szorította szívéhez kezemet! Milly hosszúk, végnélküliek voltak rajtam nyugvó könnyűs tekintetei! Milly csüggeteg, elhaló az utolsó kézszorítás, az utolsó pillanat?

Szent esküvel fogadta meg Gizela, hogy hű marad, hogy tőlem csak a' sír választhatja el, hogy soha kívülem másé nem leszen. És mi mennyei dalként zengett ez eskü füleimben!

Az elválásnak keserű 's a' viszontlátásnak vigasztaló érzésével mondtam búcsút Alamornak 's néhány nap múlva Erdélynek.

* * *

E' sorokban ifjúságomnak csak boldog napjaira akartam visszaemlékezni, csak ama' gyönyörű aranykor fényének emlékében akartam még egyszer felmelegülni, mellyben a' boldogítóbb szívkingsek olly dúsán megteremnek. Most elnémulok, mert e' korom gyönyörű emlékének zománczát a' szétdúlt szívnek bánatos vonalaival nem akarom bekeverni.

Bús Aurél. (Szabó Richárd.)

ERDÉLYI HANGOK PETŐFIHEZ.

Alig pihenél meg, már is visszatértél . . .
Itt hagytál bennünket, kedves, kedves vendég,
Mik lehettek — mondjad — mik a' csattogó sast:
Fencsapongó lelked, tölünk elrettenték.

Tán a' gyáva gögnek és hiuskodásnak
Ál ragyogását nem nézhetéd szemekkel;
Vagy a' szegénységnek, kunyhók nyomorának
Szenvedéstől égő könye kergetett el? . . .

Mind ez meglehet, mert csak egy van minálunk,
Mit te megszerethetsz: a' dicső természet;
Ez is leöltötte ünneplő ruháját,
Ez is most magára gyászoló mezet vett.

Mért nem jöttél hozzánk a' midőn tavasz van,
A' midőn ormán a' felnyuló tetőknek
Hajnalsugarából áldozattűz lángol,
'S szent oltárokként a' bércek füstölögnek.

Ott fent, hallgatván a' legszebb orgonának,
A' mennydörgéseknek nagyszerű zenéjét,
Hogy alatt a' völgyben olly kicsiny a' lélek,
'S olly nagy a' szegénység — talán elfelednéd.

Mért nem jöttél hozzánk a' midőn tavasz van,
Midőn még a' szirt is bokrétát, virágot

len felvilágosodottság gyümölcseit termék meg a' szelid göröghoniak helyett.

Az elnyomott népek között minden tartományba leesett egy-egy pár alma, 's a' tudás gyümölcsetől kissé felvilágosultak a' népek szemei.

Érezni kezdék elnyomott helyzetöket, 's mámoros szenderökből lassanként öntudatra kezdenek ébredni. A' fél felvilágosultság öldöklő dühöt költött fel az eltiprott népekben; 's véres fegyvereiket Roma ellen kezdek fordítani, mely eddig őket azért tartá sötétségben, hogy mindnyájokat öncéljaira vak eszközökül felhasználhassa. Ezek aztán legnagyobb kegyetlenséggel dühöngtek Roma ellen, 's gyökerestül kiirták a' míveltség fáit is, melyeknek gyümölcseit a' romaiak csak arra használák, hogy észfensőbbségök által a' népek ezrei fölött zsarnokoskodhassanak.

De a' míveltség még ekkor sem dőlhetett meg egészen. A' tartományokban lehullott míveltségi gyümölcsök magvai szétszórattak az egész ismert világban.

A' föld színén elhintett magvakat be kellett temetni, hogy egy jobb kor számára kikelhessenek, 's világszerte felvirágozzanak. 'S a' betemetés romboló munkáját rémítően teljesíté Etele ős atyánk és ő világrengető kortársai.

Ezek beboronálák egész Európát, hogy a' míveltség eltemetett magvai egykor mindenhol felsarjadozzanak.

Az emberi míveltség előhaladása tehát az ellenünk annyiszor felhózt középkorral sem szünt meg, csak ideiglenesen pihent és várt, míg az elhintett magvak Europaszerte kikelnek. Várt az időpontra, melyben egész világé legyen az, mi előbb csak a' Roma kizárólagos sajátja volt.

Ez, nézetem, szerint az emberi míveltség elterjedésének parabolája. 'S bár kissé minden hasonlítómaný sántikál — mint említett ellenfelem, a' hasonlatok kifogyhatlan teremője is elismeré; annyi azonban igaz, hogy én e' hasonlati kép kedvéért az igazságot föl nem áldozám, hanem csak eszményítettem.

A' világtörténetből épen az tűnik ki, a' mit én akarok bizonyítani.

Az emberi míveltség folytonosan előhaladott.

Hogy a' zivataros népvándorlás alatt sirba hanyatlott, ezt csak azért tevé, hogy bevárja, míg a' dúló népcsordák vad orkánja elhangzik koporsója fölött. De a' vész elvonultával ismét feltámadt.

Azt tevé, mit Sahara sivatagain a' karavánok emberei tesznek. Mídon a' vész közelg, földre borulnak ezen okos vándorok, hogy a' dögvézes levegő meg ne fojtsa őket.

A' haragos vihar előnyargal, 's gyilkolni akarja az élőket és le is gyilkolja. A' földre borultakra nem leheli a' halál levegőjét; mert azt véli, hogy ezek úgy is megvannak. Tovább nyargal. 'S a' földre borúltak új életre ébrednek a tetszhalál után. — Ez történt a' világmíveltséggel is. Sirba szállt, hogy bevárja míg a' vész elvonul feje fölött.

Illy orkán csak egyszer dühönghetett a' míveltség felett, 's ennek vészeit már kiállotta!

A' romai műveltség tetszhalálát nagy hiba az egész világműveltség egykori megdőltének nevezni. — Magában e' birodalomban is az öngyilkoló nemzet gőgös bűnei okozák az erkölcsi műveltség megdőltét 's rideg következetességgel sietett Italia népe a' vész örvénye felé.

A' romai nép életpályája az emberiség súlyos és kedvező sorsának minden árnyéklatain keresztülvonul, 's e' nép története legtanulságosabb az egész világra nézve; azért kell ennek történetmenetét minden alakban felhasználnunk, terjesztenünk. A' föld népeinek kormánygyeplői csak egyszer öszpontosultak egy világvárosban 's ezen egy eset elijesztő vázként áll a' nemzetek előtt, hogy soha többé a' világ népeinek sorsát egy várostól függővé ne tegyék. — A' romai nemzet életének pyramisképe úgy áll előttünk, mint a' davaligiri szirtfok, az Ázsia magas térei fölött büszkélkedő hegyek tetőpontja. Lábainál a' legkellemesebb völgyek terülnek el déli növényekkel gazdagon. Feljebb megyünk 's a' gazdag növényzet elvesz szemünk elől. Fenyőket, törpe csemetefákat találunk. Végre csak mohot. Kopár sziklák meredeznek körülöttünk. Följebb jutunk a' hegytetőhöz, 's a' hóvonal hideg birodalmába érünk; fázni, dideregni kezdünk, 's nem ohajtunk magasabbra emelkedni; mert fölöttünk egyetlenegy kopár sziklaszálat látunk, melynek hóborított őszfeje az alatta uszó fellegekkel tusakodik.

Illyen volt a' romai nép sorsa.

Kellemes völgyéből fölkerelkedve elindult a' haladás ösvényén, 's minél magasabbra emelkedett, annál boldogtalanabb lőn. A' nép nagy része ut közben elveszett. Sokan azonban megdaczoltak az út fáradaimaival azon gondolatért, hogy valaha az emberiség tetőpontjára fognak állhatni. Azt hívék, miként onnan fogják kormányozni az egész világot.

A' boldogságot a' viláгурalom bűnös eszméjével zavarák egybe.

Találkoztak mindig új és új vezérek, kik a' népet bátorságra inték és összetartásra; maguk pedig egymás ellen az irigység háborúját viselik.

A' nép hitt a' gyönyörűen hangzó szavaknak, 's önfeláldoztával küzd le az akadályokat, csak hogy az ohajtott világpontra feljuthasson. A' Gracchusok későn születtek. Későn figyelmeztették a' népet, hogy a' boldogság útja nem ez! Visszatérni többé lehetlen volt.

Az egymást üldöző vezérek közül, hol az egyik, hol a' másik csatlakozott a' néppel, hogy ellenfelét megdönthesse, 's öt századi vérmunka és halálküzdelem után a' romai nép utósarjadéka csakugyan feljutott az ígéret fényfokára.

De a' vezér, ki most előttük állott, ámitó vala és hizelgő.

Midőn a' tetőpontra legelső feljutott, az elerőtlenült, kimerített, megfogyott népesoportnak zsarnokilag kezdett parancsolni.

'S midőn a' nép önfelségére hivatkozék: a' zsarnok azzal rémíté e' tömeget, miszerint ő az ég lényeivel van szövetkezve, 's itt, a' villámok honában, senki se merjen vele dacolni . . .

A' nép fellegeket látott maga alatt úszni, melyekben apró villámok czikáztak. Lenézett a' szédítő magasból az alant messze terjengő világra,

Tűz föl sisakjára . . . hogy mégis legalább
Szépnek láttad volna e' szegény országot.

'S ezt a' bérceken túl elbeszélted volna. —
Lám, a' te lantodnak varázserejére
Feledvén az erdős bércezt, hol születünk,
Elvágyunk a' távol puszták közepére.

Lelkünkben a' róna gémeskutját látjuk:
Most a' pusztult csárda romja áll előttünk;
Majd a' délibábnak szép játéka; majd a'
Vándordarvak serge vonul el fölöttünk.

'S már én úgy tartom, hogyha te befoglalnád
Hegyeink szépségét lantod énekébe,
'S csábító szavaddal majdan elbeszelnéd . . .
Hozzánk is elvágynék a' pusztáknak népe.

'S ekkép meggyújtván a' vágyat szíveinkben,
Végre megérhetnők talán nem sokára:
Hogy a' rég ohajtott egyeség napjának
Felsüssön egünkön szép hajnalsugára.

Avagy mit beszélek! . . . Oh te szépnek láttad
Fenn az erdős bércezt és alatt a' völgyet;
Hisz' a' boldogságnak karján jöttél eddig,
Egy angyal követvén útaidban — hölgyed.

A' boldog szerelem rózsaszín üvegén
Néztél te keresztül köztünk vándorolván;
Ugy-e: rózsát láttál bokrainknak ágin,
És mosolygó hajnalt hegyeinknek ormán?

Úgy-e: nem hallottál panaszos beszédet,
Nem hallád mint sír, mint üvölt az őszi szél,
Mert egész lelkeddel égi angyalodnak
Szellemdús beszédén, ajkain függöttél. —

Mondd el hát, mit láttál; mondd hogy a' hol olly szép
'S dicső a' természet: az istennek háza,
Nem leend a' szellem mind örökre fogva,
Jön idő még, mellyben lánczait lerázza.

Oh regéld, regéld el megható szavaddal
'S felséges dal lesz az elmondott regéből,
Mellynek zengzetére a' volt egyeségnek
Romba dőlt egyháza — meglásd — újra épül.

Hogyha régen, régen a' dalnok szavára
Egy város kelt ki a' mély tenger árjából:
Egyetlen épület miért ne épülhetne
Föl a' te dalodra, melly ragad 's varázsol.

Mentovich Ferencz.

É L E T E M.

I.

Engem is kinszenvedéssel
Szült anyám e' nagy világra,
Rám is néz az isten napvilága.
Álmaimból én is
Fájdalommal ébredék fel.

Volt idő, midőn örültem
A' természet kellemének.
Gyönyörűségben úszott e' lélek.
Míg azóta pusztán
Szenvedés közt folyt le életem.

'S milly nagyon tréfás dolog volt,
Hogy midőn az egyik perczen
Lassu öröm ringatá a' lelkem,
Másik pillanatban
Összedőlt a' fájdalomtól.

II.

Életem szelíden
Csergedő patak volt,
Min az esti szellő
Sírva átbarangolt.

Volt az rengetegben
Szárász, lombtalan fa,
Melly körül szünetlen
Síri éj boronga.

Vad, mogorva bérce volt
Ollykor-ollykor életem,
Mit vihar rohan meg
Féktelen dühében.

Életem mi volt még?
Sivatag virága,

Melly vad szélvészektől
Eltiportan állá . . . . .

Hogy a' szellő — bűm volt,
Minek elbeszélmem?
'S a' vadonnak éje —
Néma szenvedésem.

'S a' szilaj vihar, melly
Éltemen csatáza —
A' kétségbesésnek
Gyilkos rohanása . . . . .

Éltem egy lesujtott
Angyalé jelenben,
Mellynek üdvösségre
Több reménye nincsen.

Szathmáry Pál.

S Z E G É N Y M I S K A .

(Vége.)

IV.

Szegény Miska elundokított arczát naponta mutatni átalván, két hét óta Hagymafalván, Sárika anyjánál tartózkodott, ki őt hála fejében, étén itán tartá.

Lapoczkay Dezső úr hazaérkeztével, mindenki megtudá Szűrházán a' Sárika és férje elraboltatását. A' tény szerzőjének mindenki Szegény Miskát állítá.

A' hivatalában pontos főbíró úr, a' haramiák elfogatása végett parancsokat szerkesztgete, szétküldendő azokat e' járásabeli falusi bírákhoz. — És

jöve Eszter asszony — a' szolgabíró úr hajdani főzónője, mostan pedig — pro fidelibus servitiis — h a g y m a f a l v i bogárhátú házának ingyenjegyes lakónéja; 's esteli hat órákor, különös titkot áruló arcczal egyenesen besuhan Lapoczkay úr irodájába. — Mint Szegény Miska megbízottja, jött — ez uttal Eszter asszony Szürháza földesurához. — Követsége tartalma vala: megmondani, hogy Sujtó Bénit a' haramiák fölakasztották, Sárít, mint foglyot, maguknál tartják; 's megkérni szolgabíró urat, hogy két napig a' jóféle madarak üldözésére egy lépést se tétessen: — mert a' gonosz párákat Miska akarja hurokra keríteni.

Lapoczkay úr rendeléseit asztalfiókba rakta. — Eszter asszony kilencz órákor ére Hagymafalvára; lakában egy pislogó mécsen kívül semmi élő lényt nem talált.

Szegény Miska huszadmagával már akkor lovon ült, ügetve a' reggel kipuhatolt tanya felé 's már éjfél előtt fél órával, attól egy füttyjársnyira állottak, megkötte lovaik fékszárait a' karsu tölgyek derekához, 's recsegteték löcsöveik sárkányait.

A' közeledő Sáríka, kit az ismert fütty indított útnak, torkának gyenge köszörlésével értesíté a' most érkezett foglárokat. Miska őt már jó távolban megismeré 's felé rohant:

— Enyim vagy, kedves! — szól Miska ellelkесedve — anyád ígérété birom.

— Rohanjátok meg bátran a' kuvaszokat — suttogá Sáríka — a' fegyverek kováit mind egyig kiszedtem.

— Menj, ülj deresemre — mond a' völegény — 's várj ránc, míg föpántlikázzuk az akasztófa candidatusait. Száz újforint nem bolondság! annyi van téve Korbács Laczi fejére.

Lábhegyen követte a' 20 bátor legény Szegény Miska lépéseit, ki egy embertömegben átbukott. — Az ő vadul ordított — ő volt a' botránykő — de lábra nem emelkedhetett, mert az eszélyes Sáríka az alvó Argus lábait, a' barlangból kicsent kötéllel a' fatőhöz kötötte. — Az ő szája mohával és zsebkenővel betömetvén és bekötötvén, több hangadásra föl nem nyílhatek.

A' rablók közül Kefe Pista az ordítás- és káromlásra fölébredett; de megemlékezőn az ő rendes szokására — ki álmában többet beszélt, mint éberen — ismét elalvék.

Az üldözők előrohantak, 's a' barlang száját az üregbe irányzott löcsövek végeivel elfoglalák.

Talpra ugrék a' tolvajbanda is... 's a' bujnyikok mutatója egyszerre nyolcz puská ravaszát nyomta meg:.. a' fegyverek — mintha összebeszéltek volna — csütörtököt kiáltottak.

— Add meg magad, Laczi! — szól a' jámbor Miska a' diadalérzet magas hangján.

Korbács Laczi homlokán vérhurkák düledeztek 's vérben forgó szeme iszonyúan kelt ki odújából; borzasztó erővel igyekvék használhatlan fegyverét Miskához sujtani; de a' célzást jól értő Miska golyója az erős kart tehetlenné tévé.

— Hol a' menyecske? üssétek agyon! — ordítá a' haramia főnök.

— Deresem hátán — szól Miska önelégülten.

— Nem megmondtam? — mond Gindár Ferke — hogy fektessük férje mellé ájernyosolyába.

A' tizenegy haramia közül kettőnek éltét golyó rugá ki; kilencz elevenen fogatott el. Az üldözők közül heten könnyű sebet kapván, a' kevés ideig tartott harcnak vége lett. A' fosztogató kezek hátra köttettek, 's a' tolvajok lovagok között, illető helyökre gyalogoltak.

Már reggeli templom után Szürházán, a' főbíró udvarán tömérdek bámész

nép állonga; a' kapuban Szegény Miska édelge Sáríkával, várva mindketten a' száz pengő forintot, mely Korbács Laczi fejére tétetett.

A' főbíró e' napon korábban kelt mint máskor 's már nyolcz óraker valató székben ült.

Először Sárika hivaték be, ki a' kérdések szerint, férje fölköttetését, a' haramiák számát — némelyiknek nevét is — 's elfogatását, a' köztök átre-megett 48 óra történeteit, a' haramiáknak Miskáról véleményét elmondá; Miska hősi bátorságát ellekesevedve festé, 's hogy az, két hét óta a' bandából elhajtattott, örömsugárzó arczczal állítá.

— No no Sárika, Miska magasztalásában igen túlságos vagy; mit tudál, egészen elmondád, eltávozhatsz.

— Még egyt elfeledtem! Korbács Laczinak könyve van, melyben a' rablók neve, igazságlevelei, mindegyiknek jövedelme, a' meggyilkoltak száma, a' gyilkolásérti külön illetmény 's a' társaság összes pénzereje, pontosan föl van jegyezgetve: engem mindig annak olvasásával untattak 's rémítettek; — borzasztó gyilkolások 's kalandok tára azon könyv!! —

Jó, jó! — mond főbíró úr — majd bele tekintünk; elmehetsz.

Korbács Laczi bevezettetvén, elmondá bűneit: hogy orosz templomokat rabolt, három zsidót agyon lött, egy ásványi fakereskedőt vízbe fojtott stb. — Vallomását azzal rekeszté be: hogy Sujtó Bénit Szegény Miska kötötte fel, előbb torkába tüzes nyársat dugván; a' kötelet az akasztáshoz Sárika göbözte meg.

A' szolgabíró akaratlanul homlokba csapá magát tenyerével, 's darab ideigi gondolkozás után a' dolgot lehetőknek találta. „A' szerelem 's kéjvágy — mint ő szokja mondani — mindenre ráhatározza az érzéki embert.“

— Hol van naplókönyved? — kérdé huzamos hallgatás után a' bandafőnököt.

Korbács Laczi gondolkozott . . . 's igen kedvetlenül nyilvánítá, hogy azt kalapja béliésén belül szokja tartani.

A' kalap beparancsoltatott, 's belseje üresnek találtatott.

Korbács Laczi arca viradozni kezdett, 's elmosolyodva, magában így motyogott: „Ferde derék fiú.“

— Mit mondál?

— Sajnálkozásomat fejeztem ki, tekintetes uram! Naplóm Szegény Miskáról sok szépet tudott beszélni.

— Kinél volt a' kalap? — kerdezé Lapoczkay úr hajduját.

— Gindár Ferkónél — válaszolt a' kerdezett.

Gindár Ferkő megmotoztatott; a' napló nála nem találtatott.

— Eléshetett a' huzalkodás közt — mond a' főbíró.

— Pedig kalapomat a' tűzből vette ki valamelyik jó ember — szóla Laczi — estennett pedig a' menyecskének olvasgattam belőle; meglehet, a' béliésrántó madzagot összekötni elfeledtem . . . megéghetett!

Az ügy további vizsgálata, míg a' tanyára küldetett hat esküdt ember meg nem érkezett, megszüntetett.

V.

A' napló nem találtván, a' vallatás folytatása megkezdett. A' kilencz bűnös mindegyike sokféle bünt valla magára; de hogy a' hajdut Szegény Miska és Árva Sári akasztották föl, arra egyenlően esküvének; mert az uton úgy egyezkedének.

A' haramiák egyenként kihallgattatván 's külön-külön elzáratván, — behívatának és sorba állittatának.

Szegény Miska ártatlansága érzetében szinte önhitté lett: várva várta a' behívás száz p. forintos percét, mikor gúnyolónak 's csuffá tevőinek szemébe nevetetend.

És Miska behívaték! Végig néze a' kalitba szorult vadmadarak során; a' bíró előtt legényesen billenté meg fejét 's csizmája sarkát összekocczantá. — „Tessék parancsolni“ — szolt a' szögletbe vonult főbíróhoz.

A' főbíró öt még nem méltatá tekintetére, — bár bejötté óta néhány percz eltelt. — Végre rá merede, 's szemében ölö harag villámá égett. . . . Megvetőleg voná el róla szemeit, 's öncizmája orrát bámulá. —

„A' főbíró úr merengésének tartalma ez lehetett. . . . „A' latrok egyezőleg rá vallanak. . . . Vallomásuk igaz lehet. . . . Sári férjét csak becsületből — parancsomra — szerette. . . . Miska Sáriért, és ez érte lelkét is elszakítja. . . . Miska haramiák közt élt . . . . azt maga sem tagadja. . . . A' boszú és szerelem mit nem tehet? . . . Így gondolkozhatott tekintetes főszolgabíró úr magában. . . . ülven dictatori székét. —

„Miatta csüng a' hajdu?“ kérdé a' bíró Laczira tekintve.

— Hát tekint. . . .

„Csitt, gazember! — rohan Szegény Miska szavába a' vallató — nem téged kérdezlek.“

Miskát — mint kit leforráznak — elhagyta kedve.

A' hajdu, tekintetes uram, három nap óta csüng — válaszolá Korbács Laczi.

„Mihelyt tanyátokig vivétek, tüstént fölkötétek?“ —

Igen — válaszolt a' haramia főnök. — A' lovak zabláját — mint reggel is mondtam — Kefe Pista és Dudás Jani ragadta meg: a' hajdut Szegény Miska szédítette le; a' menyecske Kacsá Béni karáról szállott földre 's igazítottatott Szegény Miskához; a' feljőzanodott hajdut aztán Kefe Pista és Dudás Jani vonszolá a' tanyára, miután a' lovakat elhagyhaták: . . . én meg egy rövid puska lövésnyire ültem kétesövümmel egy tuskó tetején, hogy ha legényim erős ellentállásra találnak . . . lövök; — még pedig, engedelmet kérek! . . . különben is halál fia vagyok!! . . . ha a' tekintetes főbíró úr állott volna ellent . . . akkor is.“ —

Főbíró ur megrázkodott. . . .

A' gonoszok összenéztek 's igent bólintottak.

Szegény Miska csodálkozott.

„Itt vannak mind, kik az elbeszélte tényben részt vettek?“

— . . . Itt vagyunk, tekintetes uram — . . .

„A' tényből semmit sem tudok“ — jegyzé meg Szegény Miska.

„Elhallgass“ parancsolá az úr. —

„Igaz, mit Laczi vall, és egyen egyen mondtátok?“ fordul a' bíró a' szomorú csoporthoz.

— . . . Egy szóig, tekintetes uram — . . .

„Mit mondasz ennyi ellen, te álnok . . . akasztófára való?“

„Azt hogy az ellenem költött vádak istentelen koholmányok.“

„Tagadd csak!! . . . én meg elhiszem!“ —

„Ki hajtá csak haza lovaimat?“

„En, tekintetes úr, felelt Kacsá Béni. . . . A' lovat Icziknek adtam el, 15 uj forintért, a' záhonyi révben.“

„Valld meg vétkeid, Miska!“ szolt megvetőleg a' főbíró. —

„Nincs mit, tekintetes uram!“

„No! ördög kohából került sátán fajzat, majd megtanítatlak. — Te . . . csakhogy czélodat érhesd — embert ölsz! . . . egy ártatlan asszonyt! (itt főbíró úr nagyot sóhajta) büntársaddá éktelenítesz; . . . elárulod azokat, kiknek kenyerökön tengél; — undok vadmarha . . . alattomos fondor kutya!“ —

A' tolvajok szemében álnok könyök rezgének. —

Szegény Miska égre tekintett. Istent kéré tanúul ártatlansága

fölvilágosítására; — de ez alkalommal az égi segély késett. — S á r i k á r a hivatkozott: annak tanuskodása el nem fogadtatott, — kire a' vadnép egyenlő szájjal kiáltá, hogy férjeért, két egész napon keresztül egy könyüt sem ejte; hogy annak újját most is M i s k a jegygyűrűje kóríti. —

Mit most mondanak, való volt. A' Sáríka újján csak ugyan Miska jegygyűrűje fejelett. —

Főbíró úr kimondá határozatát, — miszerint a' haramiákat szekeren, Miskát ló mellett indítandja reggel Ungvárra, és sötétre dugatja addig, míg az akasztófa számára felszereltetik. —

Miska fává váltott. . . . Nem kétkedett az ígértben. . . . Átkozta ön magát, miért avatkozott a' dologba. — Esküdött mennyre földre, hogy ő soha nem ölt — nem fosztott, gyümölcsnél egyebet soha nem lopott; hogy ő társainak csak mállahordója volt.

„Nincs szónak, sopánkodásnak helye többé! hajdú! a' rabokat vasvillás emberek közt kilencz esküdt ember házához kísérteted, — minden házhoz egyet . . . reggelig szorosan őrizteted. Ezt a' gazembert — Szegény Miskára mutat — le a' vakpinczébe viszed, — 's a' pinceajtó elé három zsidót rendelendesz.

S á r i k á t az oldalteremben vereté könnyű vasra; elhatározván őt közelében tartani . . . fogságban. — Mert Sáríka a' jó Eszternek vala magzat-kája, ki főbíró urat — főzónéi minőségben — nyolcz évig híven szolgálta.

A' rabok még mindig bíró szem előtt állának. Szíves bizalommal szólítá fel őket L a p o c z k a y ú r, hogy ha valamit kifeledek, nyilvánítsák, ő azt vallomásaikhoz melléklendi . . . . biztatá egyszersmind, hogy az önkéntes vallomás, sorsukon igen nagyot könnyíthetend. —

A' terem néma, csendes; a' zsebóra ketyegése minden szögletbe elhallik; minden elme az emlékezet országában vándorol. . . . szó egy ajakról sem kel . . . ! Miska reszket, Sáríka sír . . . a' rabok arcán elajánlottság látszik.

Szinte távozót int a' főbíró — ki Miskára mérges, Sáríkára szomorú, a' rabokra fenyegető pillantásokat méreget — midőn a' 20 foglár egyike P a l l ó s i M i h á l y uram bekopogtat 's tarisznájában kotorászva a' szokott köszöntés után így monologisál: „A' feleségem testvére — isten nyugtassa meg! — meghalálózván, annak utósó kovártélyt kellett faragnunk; — ma hajnalban, hogy a' hajtóból jöttünk, valaki e' türet papérost elejté . . . azt hallottam hogy ezek az árva gubók már el vannak a' faluban dislicálva . . . majd hozzájuk se szólhat az ember — gondolám magamban . . . és azt, hogy nem szabad beszélgetni az ilyen jófélekkel, nagyon szeretem . . . ha törvény, legyen erős. . . . Jó csomó biz ez! . . . meglehet, valamelyiknek contrectusa vagy estantiája. . . . Itt vannak! . . . ha érnének valamit, méltóztassék átadni annak a' kié. . . . Az írás mindig jó.“

„Ide vele!“ mond hevesen a' szolgabíró. —

Míg Pallósi uram egész teketóriával viszi az iratesomagot az ajtótól az asztalfőhöz, dühös elszántsággal rohanja őt meg K o r b á c s L a c z i, 's kezéből a' csomagot — minthogy kezei háta mögé voltak kötözve — kiharapta . . . és borzasztó öröm 's kétség közt intette mellette álló czimboráját, hogy a' papirtüret szétszakgatásában nyisson neki segédfogakat! A' bíró a' tettét végbe menni nem engedé 's a' dühében tajtékot túró haramiafőnök fehér fogait vasvéssével feszítettette szét. —

A' papíresomag a' napló volt, mellyből a' többek között kiválósult, hogy Szegény Miska — kit gyávanak, táti szájunak, hamupiszkálónak, vajvitéznek körösztoltek — soha nem rabolt, nem ölt! — hogy ő a' társaság taligása volt; és hogy ő, fél bajusza leváogatván, arca hó alól vájott rothadt gombával bekenetvén — szortyogó pipák zenéje mellett, — bekötött szemmel az erdőből kikisértetett; — 's hogy neki a' társaság meglátogatása — akasztás-

sali fenyegetés mellett — megtiltattott. — Fel valának még abban jegyezve mind azon vallomások, melyeket a' társaság személyzete — egyenként — elmondott: — az ünnepély, mellyel a' hajdu fölakasztott; ... de Szegény Miska e' tény körül nem említettik. —

„Mi nap van ma“? kérdé a' bíró, bámulva a' papir rajzónazott oldalára. —

„Szombat, tekintetes úr! válaszolt Sárka — irtak arra a' levélre tegnap estve is, téns úr.“

„Épen az, ... és Miskáról benne nincsen emlékezet.“

— Hát hogy lenne, tekintetes uram! — szól a' tiszta öntudatu Miska — hisz két hete hogy elhagytam őket; csak tegnap reggelibe láttam közölők kettőt az erdőszélben.

„Már ez fordíthat dolgotokon.“

A' leveleket az öreg úr tovább lapozgatja. ... „Hát ez mi ördög? saját kezem írása ... mi az ördög? ... lássuk a' végét.“ ...

— „Számára az ungvári városi pénztárban 200 v. c. forint van letéve“ ... hm, hm!! ... saját iratom! ...

— Ki nevezett téged Szegény Miskának? ... odább olvas. —

— Hát tekinte. ...

— No ne szólj ... sejtetek valamit ... Itt egy bizonyítvány, ... — eléggé gyakorlott tollal írva ... Aláírva Kegyes Jónás, tölgyházi iskolatanító ... a' név alatt eklésia-pecsét! ... — Né né! ... mi ez? ... hm hm! ... egekben lakozó úr isten!! ... Akasztófára való bolond Marisa!! ... Éjhnye, éjhnye!!

A' leveleket elrejté ... mosolygott ... széke lábát feszengése közben kitörte. ... Zsebbeli fősüjével deres haját gerebelte ... — „hm hm hm! akasztófa Marisa!“ —

„Vegyétek le Miskáról a' vasat; adjatok neki kávé, bort ... fűtétek be a' vendégszobát ... Sárka! vedd le lábadról azt a' vasat ... készítsetek vacsorát Szegény Miskának. ... Hajdu! ... a' zsidóörök szükségtelenek. ... Itt a' 100 pengő forint, Miska fiam ... ha megházasodol: az ungvári cassából 200 v. c. forintot kapsz. ...

Miska bámult, Sárka ugrált! —

A' rablók éji szállásukra hurezoltatának, — következő reggel Ungvárra vitetének, — ott, időjártával, némelyek törvényfára, mások hosszas rablásra ítéltetének. —

VI.

Nem hihetem, kegyes olvasó, hogy ne ohajtanád tudni a' tölgyházi iskolatanító bizonyítványának tartalmát, melly Lapoczka urat annyira megzavarta, mellyet Kegyes Jónás úr akkor adott Szegény Miskának, mikor ő a' hagymafalvi szép reményű borjúk igazgatására fölvétetett. Kezemben nekem se lehet az eredeti; de a' másolattal — mellyet Lapoczka Dezső úr őrnoke — Figlári Rudi — egy kövér vacsorát követett éjen firkanta le — szolgálhatok.

A' zsebre dugott bizonyítvány betűről betűre ez vala: „Alúlirt, fölszóltatván a' hagymafalvi nemes tanácstól, hogy fedezném fel igazi sorsát és származását Szegény Miskának, az én fogadott fiamnak, kit én 13 gyermek közt 13 évig panasztalan kenyérral tápláltam, vallásos és erkölcsi tanításban részesítettem, igazán és lelkiismeretemre bizonyítom, hogy a' fennevezett ifjú, két hetes korában, illetéknépen került gondom alá: Elmentem egykor — fogadott szekeren — az ungvári őszi vásárra; vittem káposztát, szilvát és tengerit. Vásárom nem lévén, keserves munkám gyümölcseit szinte szép szóért is kész valék már oda adni. Jött egy barna piros leány estve felé, emelvén hátán nagy málhát, mellyben — mint gondolám — gubája lehetett; — a' lyány maradék káposztámat mind megalkudta, 's kezembe egy szép aranyat nyomott,

hogy abból adnék vissza; zsebemben nem volt több két kurta forintnál; ugyan- azért neki, abból a' visszajáruló illetményt ki nem adhattam. — Pénzét kezemből elvette 's tergenyéjét nyakából kikanyarítván, annak akasztó részét löcsöm fülére függesztette, 's tüsténti visszatérést ígervén, fölkiért: vigyázzak velem hagyott málhájára, míg pénztét fölvaltandja. — Vártam őt vissza egy óráig, nem jött, kettőig, — akkor sem! — Szekeresem várakozni nem akarván, a' löcs fülére akasztott batut a' kocsmába vitte, hogy azt, az ott lévő számos tanúk előtt, a' zsidónak átadjam; midőn tartalmát vizsgáltuk, benne egy mélyen alvó gyermeket lelék, kinek feje alatt két czédula volt; egyiknek tartalma az: hogy „a' gyermek még megkeresztelve nincs,“ másiknak: hogy „a' gyermek számára az ungvári városi pénz- tárbán 200 v. c. z. forintnyi összeg van letéve.“ — A' szekeret haza bocsátottam, az édes anyjára még egy egész napig várakoztam . . . . de örökre oda maradt. — Mit teheték egyebet? — karomra vevém az ártatlan gyermeket, számára kaputom zsebébe egy üveg édes tejet tevék . . . haza vittem a' vásárfiát szegény feleségemnek, ki megszokván a' nyomort viselni, éjeken keresztül virasztott a' gyermek fölött. Taníttatnom őt módomban nem vala, csak annyi ismerettel bír, mennyit magam közölheték az istenadtával. — Szegény Miskának őt feleségem nevezé, mint ki illy szegény háznép közé küldetett a' sorstól, millyen az enyém, mellynek csak becsülete és jó lelkiismerete van.

Mint kevéssel beelégedő, nem káromkodó, istenházát gyakorolni szerető ifjút, őt minden jóknak pártfogásába ajánlom.“ stb.

* * *

A' bizonyítványnak gyászos következménye az lett, hogy Árva Sári Szegény Miskának neje nem lehetett!

Miért?

Annak kitalálását a' figyelmes olvasóra bízom.

Bartók Gábor.

IRODALMI CSINTALANSÁG.

„Leborulva, hódolva köszöntlek“, igazság bátor 's rendíthetlen bajnoka, érett tudományosság nagy központja, emberi gyarló kebelbe oltott isteni erény nagy mestere, minden vélemény humanus toleransa, 's nemzetem megváltója, stb stb oh — Honderű!!!

Ne csodálkozzál, hogy egy ismeretlen parányiság — kinek „csillagát még mind ez ideig sem pillanthatád meg az irodalom azurkék egén“ — körpályád indoházára bukkanva, ítélőszéked elé merészel botorkálni, a' viszonosság elvénél fogva vádjára igaz ítéletért esedező.

Érzem ugyan tettem vakmerőségét, midőn olly vádnak markolom gyöngye kezembe fegyverét, melly saját működő részednek csintalanságát, a' műveletlenek szerint ravaszságát, szerinted pedig, oh kedves őszinteség! irodalmi rablását illeti: de bízom szemed fényében, szerény ajkaid szerint irodalmunk legelső — egy lény e' kárörvendő megjegyzése daczára is: „jó hogy kimondod, mert különben senki sem tudná“ — mondom, ennek daczára is legelső criticusában; de bízom a' nevezett ragyogó fényen kívül magában ökörszemedben is: hogy vádam igazságát belátva, elismert részrehajlatlan szigorúságodnál fogva a' vádlottra érdemlett elmarasztó ítéleted a' világ előtt kimondod.

Ez üdvözítő remény rózsaillatu puha karjain ringatózva megkezdem vádamat. Igazságos bírák, nyissátok meg fületeknek rengő zsilipjeit.

Szíves-örömet elhiszem, hogy sokak előtt érdekes dologt cselekedném

annak fölfedezésével, hogy miután a' Honderüt vagyok bátor illetni: miként, milly uton 's mi végre jutott ez kezem ügyébe?

Azonban nem akarván e' curiosummal a' bírak figyelmét a' szórakozottság sötét tévelyének tüske-bokrai közé vezetni: most csak azt függesztem a' nyilvánosság orrára, mikép én a' lapkihordó általi megadóztatáson kívül tökéletes semlegességben állok a' tényleges szerkesztővel. Engem még csak meg sem instálnak a' lap folytonos elfogadásaért.

Birtokában levén tehát a' lapnak, történik a' napokban, hogy hosszú álmatlan éjeim után kezem mintegy ösztönszerűleg a' fentisztelt lapra téved. . .

Mondják: vannak az embernek előérzetei. Lássuk tehát — gondolám — igaz-e, mit a' hír szája mond: hogy t. i. a' Honderü betűi mákonynyal teljesek?

... Hazudság volt ajkítok ígéje, kik e' rágalmat koholátok! Gonosz szellem újmutatása a' véletlen, melyet az emberek babonája után előérzetnek képzeltem lenni!

Bocsáss meg, oh messiás a' Morgenröthében! nekik; mert nem tudják, mit cselekesznek!

Én legalább mákony helyett izletes — rhabarbarába haraptam, mely hevíto nyugtalansággal szibbasztotta át testemet.

'S átok szállott árva fejemre, mert egyetlen, de egyetlen egy cikkkecskét sem bírtam csak félig is magamba olvasni. . .

— El veled! — kiáltám. — Vigyétek rendeltetése helyére! . . . Mi nem egy kornak születünk. . . Jaj nekem! Én nem vagyok képes őt úgy felfogni és méltányolni, mint ama' „népszerű, feddhetlen jellemű és ismeretes műveltségű“ notabilitás a' Honderüben — ama' notabilitás, ki ennek ökörszemét állatnak látja, 's kinek tolla volt — magasztos resignációval vetem közbe — nagyobbára mintaképe beköszöntő dictiómnak. . . Jaj nekem! hogy én egy lap bukdácsolását láthatom akkor, midőn annak halhatlan vezére a' másiknak ragadja kormánybotját kezébe! Jaj nekem! hogy én a' nagy vezér palástját chameleonbőrből látom készültnek, holott az csak kétszínű, — 's hogy kárhoztatni tudom őt, midőn német gondolkozása 's magyarul declamá-lása mellett németül gondolkozni 's írni is akar egyszersmind! — 'S jaj végre, százszorosan jaj nekem! hogy, bármint töröm szegény agyamat, nem bírom felfogni: miként terjeszthet a' „Morgenröthe“ széles tudományu tambourja „buzgó nemzetisedést“, „nyelvre nézve is egy“séget azok közt, kiknek szájába, ismert szeretetre méltó naivságával, keble szentélyéből illy hangon perorál: „... a' német, erkölcs és társadalmi műveltség magvait ülteté közénk“ stb? — 's e' peroratio mellett népszerű leereszkedéssel a' czédula-hordó sovány hivatásába vág! . . .

— Valóban mi nem egy kornak születünk. . . Vigyétek rendeltetése helyére! . . .

Ne méltóztassék mosolyogni, nagytiszteletű vezér úr! midőn más emberfia sirhatna. . . .

... Midőn a' főnnebbi keserves sohajok után összecsapnám a' nyalábot, véletlenül szemembe ötlök — ugyan mi? — Nagyszombat városa leírása.

Olvasom — tovább tovább betűzöm. Gondolkozom; majd ismét olvasom. Végre felugrom, — futok, szaladok könyvtáramhoz. Egy hasas könyvet felütök — hasonlítok — és — nem csalódtam. . .

— Ugy van, tisztos férfiú dicsőült szelleme! — kiáltám, méltó haragra gerjedve — nagy gond- 's több évi fáradozással ültetett kertedbe tolvaj lopódzott, hogy annak egy szép virágát avatatlan kezekkel letörve 's kupeczos kalapjához biggyesztve, szajkóként begyeskedjék a' nagy kertészek körében — a' Honderüben. De fogadom a' legnagyobb criticiusi csatlós igazságszeretetére: letépem silány kaponyájáról, hogy tisztos emlékednek visszadjam!

E' tisztelt férfit neve V á l y i A n d r á s, a' kir. magyar egyetem elhunyt professora, — kerti homlokfelirata: „Magyarországnak leírása“, 1799-ben három vastag kötetben kiadva, — 's a' tolvaj? egyszerűen Sz o m b a t i M e n y h é r t n e k írja magát, kinek nevét méltó hogy hallhatlanítsa a' tisztelt ítélőszék; mert ő — alkalmasint tudva, hogy bizonyos körülménynél fogva, melyet itt a' meghalt iránti tiszteletből elhallgatok, a' nevezett munkának csak néhány példánya jutott nyilvánosságra — nem restellte egy nevezetes gyöngyét sok időpazarlással homályból a' nagy közönség (!!!) elé vinni.

Csak az a' szörnyű kár, hogy — mint egy híres, nevezetes, népes (értsd: a' boldog hajdanban) élő magyar író Bulwer utáni dolgozatánál egykor — az egész műnek, melyből vétetett, megemlítése sajtóhibából kimaradt. —

Ez vádam lényege.

De engedje meg a' tisztelt ítélőszék, hogy állításom igazolására a' vastag könyv szavait tanukül idézhessem, 's összehasonlítást tehessek.

Nagyreményű Szombati Menyhért úr, mások tervét sajátaként alkalmazó büszke hadvezérként, kezdetben mintegy 40 soron keresztül, irgette-forgatta, hánytá-vetette, szökdeltette saját nyelve kerekén Vályi András adatait, csak a' historicus idézésében levén hű a' boldogulthoz; hanem bezzeg azután! utcuza neki! elkezdett másolni illetéktelenül, csak a' tisztas vá l á k iránt levén könyörületlen 's némelly szókra nézve reformátor:

Szombati Menyhért úr.

Honderű, 1847. II. félv. 15. szám.

289. lap.

Alig kezdett e' zsengejében már csinos város — melly hajdan számos fényes 's gazdag szentegyházai miatt kis Romának is nevezetett — terjedni, már is a' dühöngő hadak vészei által rongáltatott. Ugyanis hadra kelvén IV. Béla Ottokárral (itt jegyzést tesz a' ezikkiró, melyet nem vala nehéz a' Vályi által megnevezett forrásból kiírní) általa meggyőzetett, és a' csehek győztes seregei Pozsony megyébe rontván, azt tüzzel vassal pusztíták. (Itt ismét jegyzés 's ugyanazon forrásnak idézése, melyet Vályi fölemlít.) — Ez alkalommal Nagyszombat megindult virágzása nem kevésbé akadályoztatott, honnan a' csehek csak a' bécsi békekötés után költözének ki. De e' béke nem soká tartott, mert Ottokár újabb hadra kényszerítettén, nagy erővel rontott hazánkba, és a' felső városokkal Nagyszombatot is kegyetlenül fölprédálta, ugyanis sem a' lakosoknak, sem vagyonaiknak nem kegyelmezvén, az életben maradottakat még ruhájoktól is megfosztá; a' várost pedig egészen hamuja alá temeté. Később ugyan Rabcza vize mellett stb stb.

V á l y i A n d r á s.

„Magyarországnak leírása.“ II. kötet.

652. lap.

Alig kezdett vá l a, e' tsinos szép Város, és jó lakó hely, melly némelyek által kis Romának is nevezetik, nevezetesen éledni, és már a' hadakozásnak veszedelmei által rongáltatott. Mert hadra kelvén IV-dik BÉLA, OTTOKÁRRAL, általa meg győzetetett, és a' Cseheknek győző seregek egész Posony' Városáig bé rontott vá l a; minémű nagy kártékonyssággal, lásd Dubraviusnál in Ottocar o II. pag. 92. Ez alkalmatossággal nem kevésbé akadályoztatott Nagy Szombat Városának kezdett virágzása, a' honnan a' Csehek a' Bécsi békeség után ki költözének. Alig kezdett ismét gyarapodni a' város, midőn OTTOKÁR újabb hadakozásra kényszerítettén, ismét kegyetlen erővel rontott bé Hazánkba, 's a' felső Városokkal Nagy Szombatot is kegyetlenül fel gázoltatta. Ugyanis sem a' közönséges, sem pedig a' lakosok vagyonyaiknak nem hogy leg kissébbet kedveztek volna, sőt inkább még ruházattyaiktól is meg fosztották; a' Várost pedig egészen hamuja alá temették.

Meg győzetetett ugyan az után O t t o k á r Rábcza vize mellett stb stb.

Igy megy ez tovább is, sőt, kivéve némelly eltérést, így megy e' számon keresztül. Most lássunk a' következő számból is egy példacsakát.

Itt olly helyet keresek ki, hol a' források sűrűen idéztetnek. E' szerint alkalmat nyújtok az olvasónak, Sz. M. úr széles tudományosságát bámulhatni.

Hond. 16. sz. 309. lap.

Vályi A. II. köt. 654. lap.

1561-ben Oláh Miklós eszközlése által költözének ide a' jesuiták, és elkezdék az ifjuság oktatását, de 1562-ben ideigleni lakhelyük elégvén, a' várost elhagyni kénytelenítették, 's helyükbe léptek a' Nyulak-szigetéből Váradon tartózkodott apácák. (Itt jegyzés van. Lásd a' forrást Vályinál.) 1615-ben gróf Forgách Ferencz esztergomi érsek eszközlése által a' jesuiták visszaállították (itt ismét jegyzet, 's a' forrás mint Vályinál), kiket Pázmán Péter megerősítvén, újabb virágzásra hozott. (Itt Vályi utasítása szerint fölkerestetik Bél Mátyás 's az academia-visszaállítási szertartások jegyzetbe kiiratnak, — 's utalás történik a' forrásra, mint Vályinál.)

MDLXI-dikben I. FERDINAND alatt, néhai Oláh Miklós Érseknek eszközlése által költözének ide a' Jesuiták, 's el kezdék az Ifjuságnak tanítását: de szerentsétlenítő tűz támadván 1562ikben, elégett kezdeti Rezidentziájok, és e' Várost el hagyták, melyben akkor 150 ház égett v ala el. Helyekbe költözének a' nyulak szigetéből Váradon tartózkodott Apácák, mely felől lásd: Ferrarius Zsigmondot In Commentariis, de Rebus Prov. Hung. Ord. Praed. Part. IV. p. 532. 1515dikben pedig G. Forgách Ferentz Esztergomi Érseknek eszközlése által vissza állították a' Jezsuiták; lásd In Progressu Almae Archiepiscopalis Societatis Je-

su Universitatis Tyrnaviensis p. 54. 's Pázmány Péternek halhatatlan jól tévő gondoskodása által megerősítettvén, újj fényre emeltettek. Akadályoztató szélvész háborgatá ugyan e' Szerzetnek előmenetelét Betlennek hadakozásakor; de Pázmány Péternek újjabb gondoskodó 's jóltevő buzgósága által ismét újj virágzásra emeltetett, még pedig FERDINANDNAK meg erősítésével. Melly jeles szertartások között állítaték fel Nagy Szombatban az Akadémia, és melly számos külömbféle Uraságoknak jelenlétekben, olvasható Bél Mátyásnál. In historia Urbis Tyrnaviensis §. XXIII. p. 42 et 43.

Csendes békeségben növekedett azután Nagyszombat Miksa király uralkodása alatt, távol lévén mind az ozmanok mind pedig az erdélyországi hadak veszedelmeitől. De békes virágzása nem soká tartott, mert Zsigmond János, Bocskay György pártfogása mellett a' császárt Magyarország birtokától megfosztani törekedvén, számos hadaival Magyarországot elárasztá 's a' felső megyéket nagyobb részt hatalma alá hódította. (Jegyzet — 's forrásidézés, mint Vályinál.) Felszabadítatván Rákóczy György felfedezése által a' város a' felé közelgetett veszedelemtől stb stb stb.

Tsendes békeségben gyarapodott azután Nagy Szombat Városa MAK-SZIMILIÁNNAK uralkodása alatt, távol lévén mind az Ozman, mind pedig az Erdély Országi hadnak veszedelmétől, és 1569dikben, vólt szabadságjok a' külső Országi portékáknak letételek eránt meg erősítettett. Veszedelemmel fenyegetődzött ellenben az öszve esküvés, mellyett Istvánfi az 1569dik esztendőbéli közönséges Országgyűlésnek le írásában elő adott; midőn ZSIGMOND JÁNOS a' Tsászárt Bocskay Györgynek eszközlése által Magyar Országnak birtokából ki küszöbölni törekedett. Lásd ez ígyegetnek mivóltát Istvánfinál

Libro XXIV. p. 507. 'stb. Meg szabadúlván Rákóczy Györgynek fel fedezése által e' Város a' felé közelgetett veszedelemtől, stb stb.

Szükségtelennek látván most már a' hosszas idézgetést, ezután csak pár sort fogok minden elülkezdésnél kiírni.

Szombati Menyhért úr:

Visszaérkezvén Erdélyből Basta császári fővezér, minthogy kegyetlenségének 's katonáinak prédáló pusztításainak híre jóval megelőzte eljövetelét, a' nagyszombatiak a' város kapuit előtte bezárták, stb stb.

Nevezetes az itt 1615-ben tartott békealkudozás, mely által az erdélyi fejedelem Bethlen Gábor stb stb.

Megjegyzésre méltó: hogy az ország koronáját Pozsonyból itt vitte keresztül Bethlen Ecsedre, stb stb.

Valóban mint a' felbőszült tenger veszélyes hullámai egymásután tolonganak 's magukban rejtik az öldöklő 's rontó veszedelmet, úgy hanyattatott e' város stb stb. (Ejha! még illyekkel is begyeskedünk?)

Nagyszombat hírét emelte az 1706-ban Rákóczy és József császár között itt történt békealku. (Jegyzet mert — mert Vályinál is van.) stb stb.

Illy sok viszonyokon ment keresztül Nagyszombat városa, stb stb.

Láthatni ezekből, hogy minő lábon álljon Szombati Menyhért úr nymbusa 's milly könnyen hasra terithető az irodalom sorompói közé nyalkán bevágatott ismeretlen óriás.

A' bokros érdem, mely őt merészsze tévé, egyedül a' Vályi által megnevezett historicusokból kiirt jegyzetekben, 's Fényes Elek és Rónay Jellemiséje egyetlen egyszeri megnevezésében áll: mégis az ényveskező ü illy szavakkal hajtja le fejét dicsősége széllel bélelt párnájára: „Mi (hát több személyből összerakott mozaik az a' Szombati Menyhért úr?), kik e' sorokat írjuk, igen távol esünk (Nagyszombat) körétől, 's így szemmel nem tarthatjuk mozgalmait; néhány év előtt azonban közelebből (de mégsem olly közelről, mint Vályit? mi?) ismertük 's e' csekély ismeretünk után (???) mondjuk az irottakat.“ Már hiszen tisztelet becsület, e' szerény vallomás mégis csak vastag arczbőrre mutat.

Valahogyan én is tudomására jutottam már annak, mikép történeti adatokat nem szophat az ember a' kisujjából; ámde az sem titok többé előttem, hogy más jószága bitorlását rablás- vagy legalább is lopásnak szokás köznyelven nevezni.

'S ha megtámadtathatott Bajza, mert Világtörténetébe megnevezett forrásaiból, kijelentése szerint, szóról szórai adatokat vett be: mennyivel inkább az, ki egy elhunynak szorgalomgyümölcsseit a' j á t „csekély ismeret“ének hazudja?.. Ugy hiszem, Vályi emléke megérdemlette volna, hogy kijelentessék: mikép ő ezennel kireparáltatik, — vagy legalább hogy Rónay mellett, mint főforrás, megemlíttessék, annyiival inkább, mivel Szombati Menyhért úr most aligha fogja bebizonyíthatni: mikép nem ő Vályitól, hanem ez lopott őtöle.

Vályi András:

Viszsa érkezvén annakutánna Erdélyből Basta Tsászári fő Vezér, mint hogy tapasztalák már a' Városiak, katonáinak prédáló kegyetlenkedéseit, ki zárták vala a' Városba való bemeneteltől, stb stb.

Nevezetes vala itten az 1615dik esztendőbeli békekötés is, melyben az Erdélyi Fejedelem, Betlen Gábor stb stb.

Meg jegyzésre méltó (Betlen) igazgatása alatt az, hogy Magyar Országának Koronáját Posonyból itten vévé keresztül Betlen Ecsedre, stb stb.

Valóban mint a' tengernek veszélyes hullámjai egymás után tolonganak, 's magokkal viszik az öldöklő, és rontó veszedelmet; úgy hanyattatott e' jó város is a' külömbféle stb stb.

Kiváltképen öregbítette szép hírét e' Városnak az 1706dik esztendőbeli békeségnek alkuja, mely itten történt Rákóczy, és József Tsászár között, lásd felőle B é l M á t y á s t Hung. N o r. T. II. §. 51. stb stb.

Illy sok külömbféle viszontagságokat szenvedett a' Város stb stb.

... Ime a' vád! bírák ítéljete. Adatok példát, csiklandós példát mások rettentésére; mert különben félni lehet, hogy a' statarium sem leend képes a' mindinkább szaporodó „irodalmi betyárokat“ kipusztítani. Én részemről szem-fül leendek, bármint hunyorgasson is jelen szavaimért rám ökörszemével a' Honderű.

N a g y G á b o r.

NEMZETI SZINHÁZ.

— Észrevételek „Mazepa“ előadására. Színházi közönség részéről a' műveltségnek nem csekély mértéke kívántatik oda, hogy valamely mű jelességeit az előadási gyengeségek fátyolán keresztül is észre vegye azokat mintegy a' betűkből is kiolvassa, 's így kellőleg méltányolni tudja. Ezen értelmi kiskorúság a' miatt van, hogy a' hangon túl, a' tartalom lelkébe — nem látván ítéletének szemei: nem tudhatja, hogy e' tartalom mélyében rejlő elemekből mit lehet vala még előteremteni, erők és eszközök által, mik azokat fenéig kimeríteni képesek. De más részről az is a' kiskorúság jelensége, ha magasabb nemű szépségek iránt nincs benne fogékonyság, mint remek festvények iránt nincs érzék a' sváb parasztban. Azonban ezen érzéket a' gyakorlat ki szokta fejteni, 's mit az illy közönség első látásra csak sejtett, vagy nem is sejtett, azt a' tizedik látásra öntudatosan fogja már érzeni, ha csak ebben ismét műérzéktelensége nem gátolja, mellynek természete, hogy a' műtartalomnak felületes ismerete újságvágyát kielégítvén, többé nem talál abban tápot, melly érdekelje 's ingerelje. Pedig más részről az is természetes, hogy az új darabok benső világának többszöri előadás, mint megannyi művészeti gyakorlatok után mindig jobban ki kell fejleniök a' néző előtt, a' mindig kidolgozottabb játék által. Lássuk most, mi történt Mazepával.

Mazepa jelleme, mint ezt itt Slovacki előállítá, illy vegyítékből áll: 1 rész lovagi bátorság, 1 rész becsületesség, 1 rész nemeslelkűség, 2 rész könnyelműség, 1 rész kedélyes pajkosság; mind ezek bizonyos lengyel délczégységben felolvasztva. Ezen elemek sem felfogás-, sem visszaadásban nem voltak kellőleg érezhetők, sem minőség, sem mennyiség tekintetében. A' lengyel költő által elég élesen jellemzett ifju Mazepa helyett, az előadásban egy lapos, határozatlan színű, közönséges udvaronc volt látható; csapodár, ki bujósdit játszik, kinél a' bátorság 's becsületesség olly neme a' kénytelenségnek, melly a' gyávasággal határos. A' szerep azonban olly tartalmas és olly érdekes, hogy azt jártas színész tönkre nem silányíthatja. A' befalaztatás elbeszélésekor a' végig tartó beteg hangot nem helyeselhetni. Itt eleinte látszani kell ugyan Mazepán az aléltságnak, de a' szabadság levegőjén lelki 's testi ifju ereje csakhamar visszatér, 's ő ismét Mazepa lesz, mit világosan igazol azon tény, hogy egy pár percz múlva párbajra száll. A' darab végén pedig, az eddigi könnyelmű suhanezon diadalmasan felül pattan a' nemes lovag, mint a' Nemeses érlyes képviselője. Sajnos, hogy itt sem sokkal több volt látható, mint egy szárnyaszegett kalandor. Zbignievre, a' legérdekesebb szerepek egyikére, Szigeti sok szorgalmat látszott fordítani. Ezen Zbigniev egy felemelkedett ifju lelkület. Mostoha anyja iránti mély és titkos érzelmét szűz erkölcsiség, és vallásos eszmélet ellensúlyozzák. Azonban az erkölcsiség elve 's az emberibb szenvedély közötti harcz mindig lázasabb és veszélyesebb lesz. Az elérhetlen utáni vágynak, mellyet lenyomni nem lehet, természetes processusa, hogy magát ábrándos merengések között ringassa, túlvilági tájakon, 's ez állapot a' reményvesztés pontján kétségbe esésé váljék. A' szláv faj quintessentiájának, a' nemes lengyelnek tiszta típusa van e' fiuban kifejezve, ki midőn végül keble csomóját golyóval oldja meg, elégtételt ad a' szent igazságnak, 's egyszersmind áldozatul adja magát az ártatlanért, hogy megváltója legyen annak. Teljes joggal vonja

azért e' szerep magához a' szájalom és részvét igen nagy részét. Hanem a' milly háládatos e' szerep, épen olly mértékben nehéz is. Különösen complicáltak a' hálószojai 's a' börtöni jelenetek. Az ezekben kifejlő lélekállapotokat tisztán elkülönzeni, a' minőségben a' mennyiséget eltalálni, aztán egyikből a' másikba nem ugrani hanem átmenni: nem kis mesterség. A' hálóterembe bucsuzni jön, 's midőn csaknem a' vétek fokára ér, apja jön, 's ő elájul. Alig eszmél föl, háromféle új viszony közepett áll, 's ezek rontják 's építik lelkében az érzelmeket: apja, anyja 's a' keresett lator. Anyját védi apja ellen, míg bent lelkében a' fiu és szerető féltékeny gyanúval harcolnak. És e' benső hábornak, melly már az őrzöngés határiba csap, ki kell fejeztetnie hangban és képletben. A' börtöni jelenetben már keblének erkölcsi szüszesége meg van fertőztetve, mert az érénybeni hitvallása szétéptetett a' legyezőn tett felfedezés által. Ama' szentebb légkörből lehullás azonban a' szenvedélyt meg nem szünteté, csupán annak szüz himporát törölte le, 's most a' szellemiségből kivetkezett szerelem, csak emberibbé, 's épen azért féltékenynyé, 's így még bőszültebbé 's féktelenebbé lesz; mi közben az eszmélet merengése, e' szerelem multja, jelene 's jövője felett a' milly költői, szintolty szokatlanul nehéz kifejezésü. A' lármásabb nemü, dühöngő kitörések egyik jelenetnek sincsenek természetében, mert nem kell feledni, hogy Zbigniev tusája itt sehol sem támadó, hanem csak védő, ellenálló, szenvedő. Minél mélyebb az érzelem, a' lélek keserve, annál kevesebb szokott az lármával nyilatkozni. Zbigniev szemrehányásai tehát anyja 's önvégzete irányában nem mondom hogy érzelő, vagy monoton hanglejtéssel, de mégis csakugyan zajtalanul, egy nemével a' visszafojtott lázongásnak szavalandók. Némelly hangorgánnak olly tulajdonsága van, hogy nyugalmas állapotban ha nem épen kellemes is, legalább elhallgatható; de midőn a' kiáltás fokára emelkedik vagy élesen metszővé válik, vagy valami üres kongássá, melly többé nem fejez ki sem érzelmet sem indulatot, mellyben nincs többé benső tartalom; és ekkor egy felkiáltás, vagy plane gyakori láрма mindent elronthat a' hallgatónál, mit csendesen egy egész estve jót és kellest összetakarított.

A' vajda legvastagabban kirajzolt jellem; vad, erőteljes, döllyfős, zsarnok, féltékeny, bátor, kegyetlen középkori lengyel olygarcha. A' szerep physicali kellékeinek birtokában lévő színésznek amaz elemeket hiven visszaadni sem fáradság sem mesterség.

A' vajda neje jól adatott.

A' király szinte.

A' dramai bevezetés aránylag hosszú, de meg kell gondolni, hogy a' helyzetek kellő constatirozása, 's így a' szükségesen bekövetkező események iránti érdek ezen mértéke különben elő nem készíthető. Mert én alig ismerem művet, mellyben a' félelmes, a' megrendítő, azon fokára emelkednének a' főszegek tragikai hatalomnak, mint itt.

Általában éreznünk kell, hogy e' mű forrása egy ifju lengyel kebel, mellynek tartalma mérhetetlen, szellemben, érzelemben és gondolatban, 's ha őt e' dús tanulmányával az élet iskoláinak 's az emberkebelnek, sajátunknak mondhatnók: elég okunk volna magunkat e' részben irigylendőknek tartani, mert bizony silány világban élünk.

December 9. Fra-Diavolo. Nagy opera Aubertől; Erkel karmester javára bérletszünettel. A' közönség számra nézve kevesebb volt, mint rendesen operai előadások alatt legtöbbször megszoktuk, 's még a' műlelkésedés sem volt annyira általános. — Ennek meglehet, maga a' daljáték is oka, melly mint az egyetemes franczia zenének typusa, minden bensőség nélküli. Ugyanis valódi érzeményt, melly saját keblünk titkos mélyében viszhangra találjon, itt hiába keresünk, 's a' frivolitás, pikantság, 's több efféle külleges irányzatú szellemi árnyéklat daguerrotypirozásával a' magyar ember — kinek zenéjét épen a' hi-

ven természetes érzetbensőség jellemzi, egyáltalában képtelen megbarátkozni. A' francia zene tökéletesen hasonlik egy az egész nemzet képviselő társaséleti lionhoz. — Jelképi értelemben vatermörderes zenének lehetne az egészet legczélszerűbben elnevezni. — Kik ebben a' tekintetben enthusiasták, mondani szeretik, hogy a' francia zene fölfogására különösen kiképzett hallérzék szükséges. Ez ugyan meglehet, de szerintünk az egész egy olly költői műhez hasonlik, melly le akarván írni a' harcz rettenetességét, a' fegyverzörgés, durrogás és csatazaj hangjait versekbe foglalva — utánz ottan adná elő. A' zenének pedig a' benső érzés egyedüli világa. — Az előadásról legtöbb tekintetben csupán dicséretesen lehet szólni. Wolf a' czimszerepben kezdettől végig egyaránt helyén volt igen öntudatos tapintattal — míg Hollósy Cornelia (Zerlina) igénytelen kedvessége mindenkit elbájolt. Benza (Kockburn) a' különöz angolt igen eredeti ügyességgel fogta föl. Azonban az előadáson kívül sokakra nézve igen érdekes volt a' daljátékban előforduló folyóbeszédet az énekesektől hallani. E' szerencsének pedig rendkívül örvendhetnek azok, kik ártatlan kíváncsiságból, színpalak mögött, vagy az életben egyaránt már évek óta ohajtanák hallani, miként hangzik énekesek a' magyar beszéd. Minden esetre igen jeles dolog, midőn megfordul az ember a' színpalak mögött 's a' magyarul leénekelte jelenet után, a' bejövő énekes e' kérdést intézi hozzá: na, hab' ich denn gut gesungen? Midőn ezeket írjuk, tulzott elfoglaltság egyáltalában nem vezeti tollunkat, csupán följegyezzük száraz egyszerűen azon részletes hozzáadással, hogy bizony itt minálunk már csak ollyformán állanak a' dolgok, hogy egy jószándéku színpadi egyén másfél év óta nem lehetett az a' szerencsés, hogy Schodelnétől egyetlenegy magyar szót hallhasson, és Wolf még e' mellett lapjait olly czimzetű borítékkal járattja: Herrn C. Wolf, Tenorsänger am deutschen Nationaltheater. Való, hogy e' tekintetben a' méltányosság, becsület, 's minden jóra való mívelt emberben szükséges finom ösztönszerűség köré nem igen lehet kiczirkalmaznunk; de hiszszük, miként minden esetre el fog jöni azon idő, mikor szaván fogják a' harist.

Dec. 10. Végre ndelet.

Dec. 12. Párizsi rongyszedő.

Junius.

MI HÍR BUDÁN?

— †. Dec. 16-án temettük el **Czakót!** — Midőn e' sorokat írjuk, épen sírjától jövének meg. Ifjan, férfielete legvirágosabb tavaszán, — kezdetén a' legreménygazdagabb életnek kívánczozott ő a' föld alá. A' nevet, mellyet a' hon legjobbjai őszinte becsüléssel említének, most egyszerűen sötét fejfája viseli. A' délczeg férfi, kinek életerős alkata és lánglelke hosszú és ragyogó életet jövendőt, olly rövid és sötét halállal mult el az életből, . . . sötét halálával az öngyilkolásnak . . . Már hetek óta készült ez iszonyú vértetthez, pisztolyokat szerzett össze 's azoknak hatását próbálgatá, csüggedt, a' monomaniáiáig búskomor volt, 's éjenként, midőn velünk együtt jött lakása felé, keserű jóslattal mondá: hogy neki tragicus vége lesz, hogy az élet mondhatlan terhére van. Kedden déli egy órakor Cs. A' szerkesztő barátunkat látogatá meg a' szerencsétlen kedélyű költő, 's ott a' látszó legvidámabb mulatozás alatt, többek jelenlétében, a' nélkül hogy valaki e' szörnyű akaratát észrevehette volna, föbe lötte magát! néhány órai vergődés után elhagyta a' költői magas lélek, 's most némán alszik, ki annyi szép tette volt hivatva. Örökké sötét, feldúlt kedélye üldöze ki őt az életből, melly ránézve épen nem volt mostoha, csak ő hitte annak. Megölték, halálra üzték őt a' fekete gondolatok éjjeli és nappali kísértetei, miktől menekülni nem bírt 's mik legkésőbbi műveinek minden betűje fölött virrasztanak 's mikkor évek óta kellett társalgnia,

míg lelkét elveszíté köztök. Védangyala helyett üldöző daemonát találta a' költészetben, melly világfájdalmakkal beszélte tele lelkét 's midőn a' nap felé rö-pülni tanítá, a' legsötétebb örvénybe taszította le. — Az ábrándokkal nem kell játszani, szilaj paripák azok, mik a' napot az ég körül hordják; de ha fékeiket gyöngye kéz vezérli, magokkal ragadják a' szédült Phaëton, 's jaj annak, ki a' csillagokkal egy uton jár és ottan elszédül. Egyszerű temetési pompáját a' boldogtalanul elvesszettnek tengernép díszíté, mind jó akarói, mind becsülői, barátai. . . . és ő ennyi becsülői közt élni nem tudott. Petőfi irt egy gyászdalt a megholt szánatos sorsára, és e' dal úgy rá illik:

Könnyez a' részvét . . . oh még a'
Gyűlölség is, ha itt volna,
Ejtene egy drága gyöngyöt,
Egy könyüt e' koporsóra.

Nagy a' világ, nagy a' világ,
Benne miljom embertárs van;
'S ő e' nagy világban, ő e'
Milliók közt állt magában . . .

Magasan röpülő szellem
Süllyedt a' mély semmiségbe;
Tavaszdől, az ifjúságnak
Tavasza a' sír telébe.

Végre lelt egy jó barátot,
Jó barátja a' fegyver lett,
Melly szívéről lesegíté
Az életet, e' nagy terhet.

Keresett-e rokon lelket?
'S nem talált egy jó barátot?
Vagy ki oda lépe hozzá
Eltaszítá őt magától?

Könnyez a' részvét . . . oh még a'
Gyűlölség is, ha itt volna,
Ejtene egy drága gyöngyöt
Egy könyüt e' koporsóra.

Megkönnyezett föld alatt nyugszik ő, lánglelke megérdemelte e' könnyeket. — Gyávaság az élet csatateréről elfutni, ha a' ránk mért keserveket viselni meguntuk, férfi dolga itt maradni a' legvadabb küzdelmek közepett 's utat törni a' bajok tömkelegén keresztül egy kitűzött szentebb cél felé, törni azt, a' mi fáj, és látni azt a' mi fenyeget; de ki önlékét el tudta veszíteni, ki jót tenni hisz magával és a' világgal, ha meghal, kinek önkeblében nincs ott-hona, önmagából nincs mit várnia többé, ki meghal, nem mert a' világgal, de mert önmagával elégedetlen, az előtt megáll az emberi ész és ítéletet nem meri kimondani. Annyi bizonyos, hogy e' folytonos elkeserülést nem kis mértékben nevelte lapokban írkáló criticusaink veszett kiméletlenségű eljárása Czákó ellenében, gyalázták őt olly eszméiben, mik bárha téveszmék, de ott is nagyok voltak, 's feledték előbbi érdemeit, mik előtt fejet hajthattak volna. Mind ez elősegíté kedélyének megmérgezését, 's most e' szellemi megmérgezők elégedetten verhetik ki tollaikat, munkájok befejeztetett. Legközelebb az elhunyt költőnek egy új műve vár előadásra: „János lovag.“ Lesz nektek ismét aratás, hisz' a' halottól nincs mit tartani.

— Petőfinének lapunkban bemutatott ábrándját az 'Ungar' is közli mult csütörtöki és pénteki számaiban, igen ügyesen fordítva németre D.-től.

— Gróf Széchenyi István az országgyűlésről visszaérkezett fővárosunkba, hol ismét a' tudós társaság és a' Tisza-szabályozó társaság és a' Duna-part-szabályozó társaság, és a' Balatoni-gőzhajózási társaság 's tudja a' mindent-tudó: mi mindenféle társaság gyűlései várnak még reá tárt karokkal. Ő élete egy harmadát gyűlésekben tölti; tíz helyütt elnökösködik, száz helyett beszél, ezer helyett gondolkodik és millió helyett tesz. Nála még a' megpihenés is több munkával jár, mint más embernél az elfáradás. Ez egyébiránt nem magyar természet. Ha nemes atyafiak, kik ősi javaiknak környékén kimentek, még sem csinálnak semmit, az természetes 's rendiben levő dolog; de ha egy mágnás, kinek a' teremtett ég alatt mindene megvan, a' mit csak megkíván, mégis odahagyja kényelmes nyugalmát, hogy fáradjon a' mások javáért, ez természet-kihágás, 's vagy jó időt, vagy rossz időt, de valamit jelent.

— Szinte megérkeztek fővárosunkba Ráday Gedeon, és Teleky László grófok.

— Mult számában lapunknak egy utánnyomat iránti vád küldetett be Magyar Mihály nevében egy bizonyos könyvtáros ellen, ki azonban az után-

nyomat valótlanságát előttünk bebizonyítván, miután ezt az érdekelt tulajdonos Magyar Mihály is írásban elismeré, sietünk a' terhelő vádat e' közönség előtt visszavonni. A' dolgok további mibenléte törvényes ügy 's lapunk foruma elé nem tartozik.

— Budán mult szerdén több dühös eb tizenhét embert mart meg, kik jelenleg a' városházához elzárva tán végkép menthetlenül várják az írtózatoss halál kinjait magukra. Már az igaz: hogy néha-néha igen közel vagyunk Constantinápolyhoz; e' veszedelmes házi vadállatok ott is különös szabadalmakkal bírnak, csakhogy ott legalább minden ember puskával járhat az utcán 's ha fényes nappal farkasok vagy vizilovak támadják meg a' piaczon, védheti magát élet- és halálra, 's annyiban még bátorságosabb ott az élet mint nálunk. Egyébiránt e' bajról a' város kapitánya már rég tett rendelkezést, mi hogy nem volt foganatos, annak nem ő az oka.

— Walzel nyomdájából igen díszes kiállítású körrajban került ki István főherczeg emlékezetes körutjának azon egyik fénypontja, midőn Arad városában a' küldöttségek a' számára készült sátor alatt ő fensége előtt tisztelegnek. Jobbról azon ház, csukott redőnyökkel, mellyben ő fensége szállva volt, balról Bohusné ő nga lakhelye nyitott és lobogókkal diszített ablakkal. A' művet Engerth Vilmos rajzolja, mellyet mint igen díszes műemléket bátran ajánlhatunk a' közönség figyelmébe.

— Schultz August testvére István társaságában következő munkát bocsátand közre: „Magyarország nádorai oklagos élet-rajza — cs. kir. főherczeg **István** ő fensége nádorrá választatása emlékeül.“ Szerző testvérpár oknyomozólag akarja fejtegetni a' magyar nádorság történetét annak keletkeztétől fogva mai napokig egyes nádoroként, vizsgálván t. i. azon körülményeket 's viszonyokat, miknek kapcsolata segíté minden nádort magas méltóságára, akár az összes nemzeti bizalom, akár olygarchiai vagy más hatalom befolyása alatt történt legyen a' választás; nyomozván továbbá azon hatásokat 's eredményeket, miket kormányzatuk a' nemzet anyagi és szellemi, társadalmi és political kifejlődésére maga után hagyott, — hogy e' szerint mennyiben feleltek meg nagyszerű hivatásuknak, 's miként emlékezik rólok a' késő utókor, e' esalhatatlan eskiütszék, melly igazságosan ítél a' lehunytt nemzedékek tettei fölött. Szerző testvérpár feladata annál terhesb, minthogy egészen új ösvényt kell a' hazai történet mezején törniök, 's e' célra számos új adatot összeszedniök és állitniök. E' végett az öregebbik testvér mult hetekben Pozsonyban mulatván, felszólítást bocsátott valamennyi megye, kerület, sz. kir. város, káptalan és rendhez, a' fenncimzett munkát illetőleg keblökben netalán létező adatok és segédeszközök szíves előállítására. Szerző testvérpár nagy világot reméll nemzeti közéletünk egyik legfontosb tényezője — a' nádorság oknyomozó történeti előadásával deríthetni számos eseményre, mellyeket eddigelé százados homály boríta, 's kedves hű tükrét előállíthatni alkotmányos szabadságunknak, minél fogva a' nádorság, onnan eleitől kezdve mindig szabad választás alatt levén, független hathatós közvetítő volt a' nemzet 's fejedelem között. — Munkálkodásuknak kedvet azon körülmény, miszerint a' fennemlített idősbik testvér August, a' nemzeti museumi orsz. könyvtár rendezésénél már több idő óta foglalkodván, alkalommal bír a' legjobb adatok szerezhetésére; — 's ezek mellett minden tehetséget ígérnek ráfordítani műveknek minél tanulságosb- 's kellemesbbé tételére. A' terjedelmes munkát elül **István** nádorispán arczképe díszesítendi 's előfizetési ára 2 pft, miről szerkesztőségünkben is rendelkezhetni.

— Mondanivalónk. T—i versei visszavehetők. „A tyám emlék e' igen szép gondolat; de a' technicára semmi ügyelet. Csók versei nem olly jó íziük, mint fölvelt neve. „Iréné“ novella, de nem jó. „Nőnevelés“ komoly czikk, sajnáljuk, de nem léphetünk fel vele. Egy veszprémi levelet aug. 15-ről ma

kaptunk dec. 15. Tán először Calcuttába vitték? „Kézfogás a kriptaajtóban” ebben sok jó van kivéve a tárgyat magát; ha szerzője megengedi: miszerint ollyszerű módosításokat tehessünk rajta, minőket egy másik művén tettünk, használható leend. „Barna Bandi” gyöngé. „Honorია” jó kis novella, hanem igen nagy. Az a vers, a melynek sem címe, sem írója nincs följegyezve, egyébiránt kalaposfestékekkel van írva, visszavehető. A „Titkom” at titokban fogjuk tartani. Ha Jászberényből 4 előfizetők és 9 levelezők helyett megfordítva volna az arány, igen örülnénk rajta; az indítvány pártolásra vár. — A „Loch-Lomondi halászeleány” novella Lemouton Emiliától legközelebb adatni fog. „Egy művész élete” novella ha adatni fog, rendes írónk beküldött művei miatt, meglehetősen későre marad. „Egy iskoláról” írt czikk Anonymustól szóba fog jönni. „Az élet és sors” tárgya természetesen nagyszerű, de minthogy igen szomorú, nem adhatjuk. „A” bucsúpohár nem adathatik; szerző iránti jó indulatból azt oda, hova küldetni kívánta, jónak láttuk el nem küldeni. „Imánk” — vers — nem jó — „Szikla alatt” stb versek visszavehetőek. — Kérjük mind azokat, kik hozzánk terjedelmesebb műveket küldenek be, szíveskedjenek azokat összevarratni, nehogy ki kezét ki lábát veszítse évek multán, mire haza kerül. Mind azon versek, melyek ez ideig Petőfinéhez írtak, nem ütik meg a kívánt mértéket. A „Debreczeni czizmadia” nehogy a tisztelt czéh kapacitásainak könnyen ingerelhető kedélyeit megbántsuk, nem adandjuk. „Rákóczy Ferencz” bajos dolog. — Vecsey S. versei iránt méltó figyelemmel leendünk. „A sírbolt kincse” novella Benedek Józseftől elfogadtatik. —

Kisfaludy-Társaság. István nádor ö cs. k. fensége, Pozsonyban dec. 5. kelt ’s a társaság igazgatójához intézett, kegyes leirata szerint e Szépirodalmi Intézet pártfogóságát elvállalni méltóztatott. Ő főhercegsége k. sorai így hangzanak: „Nemes és Vitézlő Úr! Azon kérelem folytán, „mellyet czimzett Uraságod a Kisfaludy-Társaság nevében hozzám intézett, „ugyanezen Társaságnak Pártfogóságát igen szívesen elfogadom, ’s örvendeni „fogok, ha e Szépirodalmi Intézet hasznos működését, melynek eddig is a „magyar irodalom mezején olly szép érdeme ’s annak emelése körül annyi be- „folyása volt, pártfogói állásomnál fogva is előmozdítanom lehetend. Egyéb- „iránt minden jót kívánván maradok czimzett Uraságodnak Pozsony, Kará- „csonló 5. 1847. Joakarója **István** m. k. nádor.” A’ mindenható éltesse a’ Nádort hazánk, nemzetiségünk, szellemi fejlődésünk, ’s e’ szerény intézet javára is, minél tovább! Kelt Pesten, dec. 14. 1847.

Erdélyi János, titoknok.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

Bécs, télelő 10. 1847. Különös nép vagyunk mi magyarok, — az örökös ellentétek hullámai közt hanykolódunk. Távol hazánktól, mindig honszerelmet rebesgetünk; ’s ha szerető szíven nyugszunk, elfeledjük őt, sőt idegen isteneink oltáránál tömjénezünk, stabilismus bilincsébe akarjuk zárni a’ haladó kor legdicsebb eszméit, ’s itt, mikor a’ haladó korszellem áldásait nélkülözni kényszerülünk, édes epedve vágyunk vissza a’ szabadság kedves hazájába ’s mind ennek csak az az oka, hogy magyarok vagyunk, ’s akkor érezzük a’ tűz jóltevő hatását, mikor Sziberia jégsziklái közt dideregni vagyunk kénytelenek. Az anyagi jólét ölen feledjük a’ szellemi, pedig ennek virágzása egyik főtényezője az anyagi jólétnek, minek előpéldája áldott hazánk, ’s ennek minden gazdagsága ’s termékenységé mellett is folytonos szegényülése. Mit fog szülni a’ nemzetben ébredő szellemi erő? már is mutatják gyáraink, ’s a’ jövődő még hatalmasabban fogja megmagyarázhatni, ha a’ nemzetek köny-

véből sors-istenünk ki nem töröl, 's hogy a' szellemi jóléttel az anyagi jólét is létegesíttethessék, nagyainknak kell elővinni a' haladás lobogóját; — mit fájdalom! — közölök csak néhány lelkesbek tesznek. — Ezreket visznek sokan az érzékiség oltárára, de nincs fillérjök, hogy az elhanyagolt szellemi életet tespedő helyzetéből kiemeljék. Példát mutatnak öök, mint kell megszégyenülnünk külföld előtt, ha az lefordított munkáikban jelesb íróinkat méltányolva, azok állásáról bizonyosságot szerzendő, felvilágosításra szólít föl bennünket; holott mi nem csak állásukat, de még műveiket sem ismerjük!! Van-nak nemes kivételek, jutalmazza meg ezeket az öntudat, melly még eddig ha elismerésben nem is, de legalább a' szív 's lélek nyugalmaiban megtermé gyümölcsseit az erénynek. Csuda-e, hogy nagyainktól tanulva, fogékonytalank vagunk szépre és nemesre? . . . . csuda-e hogy a' részvét még bimbókorában lehervad szívünkben? . . . . .? — Szellemileg hátramaradás bélyegzi nemzetünk többségét, 's a' szellemi élet kerekait az időszaki sajtó hozza mozgásba, ha különben rendeltetésének megfelel az, 's pangani nem akar. E' sajtó születményeit, a' lapokat, pártolnunk kell. 'S pártoljuk-e?.. Korántsem. Tudok nagy városokat, mellyek civilisáltakká kereszteltették magokat, 's alig volt egy kis család, melly nem mondom, hogy minden, de csak néhány lapot is hordatott volna. 'S tudok várost, országgyűlési fő várost, hol még a' kávéházakban sem láthattam csak egy szépművészeti magyar lapot is, pedig a' szépművészeti lapoknak is megvan a' maga hatása. Német lapokról nem szólok, az van elég, csak győzze az ember olvasni. Ez tény, uraim, 's most, mikor a' lapok Bécsbe járatása teszi fő tárgyát levelemnek, nem látom célszerűtlennek, hazánkban a' lapok állását fölmutatni, 's alkalmat veszek magamnak az általok megindított szellemi életet 's vele együtt hazánk jelenét és jövőjét szemügyre venni. — A' lapok állását illetőleg, bár fáj szívemnek, ki kell mondanom, hogy egy a' legrosszabbak közül. Ezt mutatják a' csak előbb felhozott példák, mellyek tanúi a' nemzet részvétlenségének, miről a' tisztelt szerkesztők élettapasztalásból mérített okaikkal, még bővebben értekezhetnének, 's jobban felvilágosíthatnának. Magunk előtt nincs ööknek titkolódnia, 's kik nem szégyenlenek estélyekre százakat költeni addig, míg egy lap hordatása megpendítésekor részvétlenebbek, hogysem azt' fölkarolni képesek volnának; ne szégyeneljük hallani megrovatásukat, 's tegyék fő irányzatukká a' lapok hordatását: úgy hiszem, ha valakinek, nekik van ott mit tanulni. Nézzük a' közép-osztályt. Mode Journa-lok tán vannak a' hölgyek pipereasztalán, de magyar lap csak tévesztve 's így is igen kevés helyen. Az alsóbb osztálynak pedig lapok olvasásáról még fogalma sincs. Késérő élettapasztalás ez akkor, mikor itt külföldön a' legutolsó ember is szégyenlené, ha lapokat nem olvasna! . . . Önszemeimmel győződtem meg erről, 's kétszeresen fáj lelkem, mert láttam, hogy a' többség még nálunk szellemileg nagyon hátra van addig, míg egyesek nagyon is kifejtettek, 's az egész mívelt Europa szeméit magokra vonják. Ez annyival sajnosabb, hogy visszaesni többé nem szabad azon polezről, mellyre századok által elnyomott igazságnak kivívása emelte föl az ébredő nemzetet. 'S ha szellemi fejlődésünk legfőbb tényezői, a' lapok, kénytelenek megbukni a' többség részvétlensége miatt, okvetlenül vissza kell esnünk; mit a' világ bámultára megkoronázott nemzetiségünk halálhörgése követend. Itt van az alkalom, hazám jelenét 's jövőjét futólag áttekinteni. — Az igazság napja földerült, eloszlata a' nemzet szeméről a' tespedés zsibbasztó ködét; fölébredt az, számára többé ópiumot főzni nem lehet. — Elég erőlyes látni azt, hogy a' köznép érdekében ezer évek könyei 's osztatlan terhe küzdenek; — kész azt magához emelni, elismervén emberi jogait, 's könnyítvén terheit, — szóval a' hon minden polgárában a' szabadságra teremtet emberiség szent jogait tiszteli. Nagyok! egy egész haza szeme függ rajtatok, 's epedve kér, hogy a' szent cél létesítésére nyujtsatok testvérielég kezét. Hazám nagyai: tudjátok-e milly sokat tesz, egy

haza lételét kockára vetni ki, mellynek minden áldásait úgy szólván ti élvezitek, a' nélkül, hogy terheiben osztoznátok. A' jövő mérlege készen áll, hogy szigorú ítéletet tartson felettetek!... Ne áldozzatok föl a' szellemi kifejlődést magánérdekeiteknek ott, hol a' haza lét-kérdése együttmunkálásra szólít föl benneteket, 's az önzés sötét ördögét elnémitni a' legszentebb polgári kötelesség! Nézzünk csak végig életünkön. Multunkat keresztüléltük, az nem jó segítségünkre; — jelenünk csak remény, mi biztat de nem boldogít, 's ezer évnél mély sebeit begyógyítani nem képes: — jövőnkől várunk mindent, 's itt célhoz csak a' haladás, az anyagi jólétnek szellemi jóléttel párosítása vezérel. Ez legdrágább kincsünk, örökjetelek felette. — Hol magas születéssel nemesen érző szív párosul, 's a' szívnek nemes érzetét független lélek hevíti; — ott önkénytelenül leborulok, 's istent imádok az emberben, új megváltót a' nép szabadságának kivívásában. Ezeket szükségesnek láttam fölemlíteni, 's épen itt, mikor lapokról szóltam, lapokról, mellyek a' szellemi kifejlés leghatalmasabb tényezői világázták. Itt a' külföldön tisztán fűi szeretetünk, 's a' lapok hordatásánál többet igényelni nem lehet gyenge erőnkől. Nem a' divatvilág szélsője ösztönöz minket ezek hordatására; hanem az, hogy ezek pártolása által segítségük a' szellemi kifejlődés tényezőinek hazánkban fönmaradását. Édes örömmel nyulunk minden laphoz, hisz édes ereklyék ezek, miket a' haza oltárától elszakadt hazafiaknak lelkesültsége varázsol közibénk. Most érzem: milly jó kevés ideig elszakadni a' hazától, milly jó nélkülözni áldásait; itt tanuljuk csak igazán becsülni őt, 's fűi áldozatunkkal lelkesedve sietünk szent oltárához. Ez áldozattételre alakult köztünk ujjlag az olvasó kör, mellynek célja: a' hazánkkal bennünket összekötő kapocsnak továbbra is fönartása, 's e' cél elérése végett a' két testvér honi lapoknak — bármint irányuak legyenek azok — járátása. E' körnek semmi határozott alakja nincs, társulatszint nem visel, szabályokkal nincs terhelve, ellenörködést még a' kezelésre nézve sem ismer, miután a' tisztelt kezelő urat, mint nagylelkű indítványozót, tapasztalt ügyszeretete a' controllerián fölilemelte, 's csak a' honszeretet lángja tartja fön évől évre, melly mindenkivel tehetsége szerint néhány fillért áldoztat, 's az így begyűlt mennyiség kedves eredménye az, hogy ha tényleg részt nem vehetünk is a' hazai mozgalmakban, legalább közvetve — lapok által — édes örömmel üdvözöljük hazánkat a' haladási pályán; hol siker koronázandja, csak nagyainkban legyen erős lélek és akarat, honfűi szív 's érzelm. Hol olly nádor áll a' nemzet élén mint István, kit Csehország könyein hozott a' nemzeti öröm; — hol Battyániak, Telekiek 's több lelkes honatyák szívből jövő szavai emelkednek, ott az óhajtott eredménynek elmaradni lehetlen. — Ti, kik honn pihentek a' szerető anya kebelén! tétlenül, nem törődve semmit a' hazai mozgalmakkal, — nem tudjátok, milly jól esik nekünk hazánkról bármi keveset is tudni, milly jótét ránc nézve e' lapok létele. Megmondanók, de ti nem értenétek, — 's mert érezzük, ki sem mondhatjuk. Az igazi érzelm ritkán talál szavakat, míg a' képmutatók minden szavában érzést ístenit a' világ!... Ide tekintetek hazám nagy városai! kik minden hazafüségtek daczára sem tudtok fölmutatni gyűlhelyet, hol a' két testvérhon minden lapja fölhalálható volna, 's hova a' tiszta magyar szívek minden kor és rang különbség nélkül szent ihletettséggel sietnének; — 's megtanulhatjátok, hogy az igazi érzelm nem szavakban, hanem tettekben nyilatkozik, — megtanulhatjátok, hogy mi, kiket a' sors viszálya elszakasztott hazánk kebeléről: itt az idegen elembe hallgatva is jobban szeretjük hazánkat tetteinkben, mint ti czifra szavakban tettek nélkül. Bocsnat azok részéről, kiket ez nem érdekel, ha ugyan azokra nézve lehet sértésnek vagy bocsnatnak helye. Mi minden velünk érzőknek hazafűi örömmel nyújtjuk jobbuakat a' távolból is. Isten önnel, szerkesztő úr! ha elfogadják igénytelen ajánlatomat, mikor csak körülményeim engedik, meg fogom becses lapját leveleimmel keresni. P. K..... G.....

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI

JÓKAY MÓR.

25. sz. — Dec. 19. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

SOPRONYI LAPOK. Tekintsünk szét 's irjunk: válasszszuk külön a' különválókat, mint gazda a' konkolyt a' nemes buzától. A' gabna tiszta, midőn elvettetik, 's az ördög csellel konkolyt hint közé: nem vétke a' földnek, hogyha táperőt ad, mint nem hibája napnak a' sütés. Sok gaz felő a' hasznos magvak között, és számtalanszor élvezzük mézzel a' mérget. 'S ha ez a' természet remek kertében így van, miért nem lehet így az emberi társaságban is? Igen, de eszélyes kertész gondja ott a' tisztogatás, részrehajlatlan férfiú tiszte itt az igazítás. — Minél inkább elterjedt a' gaz gyöke, annál nehezebb azt kiirtani: áso 's kapa kell ott, hol már mélyen hatott.

Nemzetiségünk a' nemes buza, a' german elem nálunk a' konkoly, hazánk táplálja 's növeszti a' kettőt, a' törvény szava a' józan gazda, melly felkarolja a' hasznos terméket 's máglyára rakja a' haszontalant. Ezt tennők mi is, ha erőnk volna; de most nincs, jogosnak hiszszük, ha alkalmilag a' hon vérenek pióczáira mutatunk.

Szellemei életünk a' mi van, nagy részt a' tespedt elemnek zavaros kifolyása. Ha kérdi valaki: millyen? azt mondjuk neki, mit a' rábaközi ember felelt, midőn tőle kimondhatatlannak nevére kérdezék: „Csakho van, leng, pang, mint sötét pincez földére hullatott 's kiszírozott mag, melly élne, ha élne; de gyümölcsöt nem ad, mert az éghajlat nem neki való. A' műveltség kínos nótáját csak egy társaság dúdolja e' név alatt „casino,“ mellynek személyzete az igazgatótól — bizonyos egyének irányában megrovást érdemlő 's gyengédtelen eljárásu választmányával együtt — a' fűtőlegényig kétszáz felé halad. A' fűtőt is ide számítjuk, mert az egésznek ő is nélkülözhetlen személye. Az egylet maga kezeli a' kávé, cukrot, kártyát, gyufát, gyertyát, seprést, tekézt, idegenek be- 's kimutatását stb. És az önző idegen földbe ültetett növényegylet mégis méregdrága árral szanczolta körül magát, hogy a' nem irigylendő unatkozás- és ásitozásból egyedúrasságot üzzön. Sok tudvágyú, mert nincs annyi tehetsége, sok, a' műveltség tökélyét már elérte nem tudvágyú, mert önkiszámítása szerint harmadfél pár csizmát kap tizenkét ezüst forintért, nem megy vagy mehet a' szellemi éldelet magas járszólához: beéri azzal, ha kávéházunk füstjét szellemileg szagolhatja sorban. — Pár lelkes tag emelt érzete nem túlsúlyozhatja a' szavak többségét! Uraim, ott a' casino-teremben! eresztétek le a' függő hidat, hogy a' sok szonjas némileg elolthassa váratok forrásából tudomány-szomját. Hisz' nem vesztetek semmit: mennyivel több az egyén, annál több az erő. Eresztetek élénkséget a' zsidóságnak közé.

Anyagi létünket evés, ivás, alvás és kártyázás, e' négy elem teszi. Amott az ő hon whistező compániája néz egymással farkasszemet németül; — az öreg urak tán már meg is feledkeztek arról, hogy Magyarhon földabroszán kellene keresni fekvő vagyis alvó birtokukat, melly után megidősulének: — itt az újhon nagyra törekvő sarjadékát öli az igekezet préferance-ban a' kávé számára; ott a' pagát ultimó-nak orráról a' téli ablak reszketve potyog le; — itt a' tárkli halad kiszámító de bágyadt lépésekkel. Makao, fárbli stb csak titkos benyilókban honos, hová szemünk nem hat 's erőnk nem ér. — 'S mind ezen elmondottakban csak férfiak szerepelnek, tudunkra még nőtársaság nem alakult, melly a' szépet, jót, nagyot és nemest összekötve mulatólag kedvelni. Ha leend illy egylet, nem mulasztjuk el kitrombitálni.

Rába.

NAGY-BÁNYA, öszutó végén. Színészeink nincsenek; de minek is, hiszen vannak lelkes hölgyeink, a' kik hogy a' kitűzött czélt elérhessék, folytonosan működnek, részint érdemtelen közönségnek, a' melly megjelenésével érintettem jótékonyági czél iránti részvétét tanúsítja, élvezetdú estéket nyújtatandók. G. P. k.-nak lehetlen körömet nem szavazunk, ki midőn ezen szent cél pártolói alaptalan bírálatok végett elidegenülni látta, fölkarolva azt minden alaptalan bírálatokkal bajnokként megvívott, diadal terére sietett, a' többi hidegkeblűeknek példát és bátorságot mutatandó. — „Kőhegyi Vigadója“ még mindig köztetszésben van; nincsen piquenique, nincsen táncvizgalom, hol e' lelkes tánczot legtöbbször ne járnák. — Ropant nagy előkészületek történnek a' jövődő vigadóra; városi tanácsunk még a' tánczterem padozatját is kideszkáztatni készül, tartván attól, nehogy valamelyik szenvedélyes keringistának a' lába kifeczemodjék. Bizony jó is az elővigyázat. — A' tánczpróbák, soirée-knek mondva, egymást váltják föl. — Múlt napokban országos vásárunk is volt, de semminek se volt keletje; pedig városunk elég szép honi természetményeket állított ki a' vásár terére, de — mint mondják — részint a' „pénz szüke,“ részint a' várandott „vevők“ hiánya okozta el nem kelésüket. Szomszéd városunkban van egy tömkeleg, a' mellyben egy teljes rózsa virágzik; mint beszél róla a' krónika: a' ki azt leszakítandja, a' kertészről 60 ezeret nyerend, azt kérde, nyájás olvasó, hogy mit? — azt magam sem tudom mit, tudnám csak, lenne csak az, a' mit vágyaim szelleme sugall, nem közleném veled; hanem legezédirányosabbnak tartom: a' tudnivágyó menjen a' kertészhez, ötöle bővebb fölvilágosítást nyerend. — Ha t. szerkesztő úr kívánandja: igénytelen városunkban történendő hírekkel máskor is szolgálnd a' (Korány*).

VESZPRÉM, nov. 29. Üdv kegyednek, t. szerkesztő úr! bércz-koszorúzza városunk regényes tájáról, mellynek társadalmáról, e' lapok körében, olly régen hallgat a' krónika. —

*) Szivesen halljuk.

Sokat — igen sokat kellene ez uttal mondanunk; de általános fájdalomhangok ne szeplősítsék e' szerény lapok szerelemszint viselő borítékát! — röviden és őszintén jegyezzük fel a' napok eseményeit — időszakonként; — röviden értekezzünk tehát, nehogy ásitózást idézzünk az olvasó szép hölgyek bíborajkíra; ő színtes éget jellemünk igényel, mert rettegni csak gyáva szokott, 's kinek öntudata már megásta a' kárhozat sírját.

Táncszestélyen kezdem meg leveleim cyclusát. — Czigányaink megsomjultak, 's a' zenebiztosító egyesület javokra Katalinbált rendeztetett. A' vigalom általában fesztelen és közös volt, ha azon kellemetlen eseményt elhallgatjuk, mely egy úri egyénnek az estélyrendezővel történt meghasonlásából eredett, 's epés kifakadásoknak szolgált anyagul. A' közép-szerű jövedelemtől, úgy hiszszük, nem megy a' rajkó a' falnak.

Hogy ökröt a' szarváról meg lehessen ismerni, azt már Berei Farkas előtt három századdal rávakarta egy bükkfa-tuskóra némelly diletans borbélylegény — a' jutasi erdőben — de, hogy sörényéről az arslánra lehessen következést vonni — ez olyan feladat, melynek tisztábahozása magasabb mathesist igényel — Maróti szerint. — Bámulva fognak tán némellyek felkiáltani: „Tehát még Veszprémben is van arslán?” — dejszen van ám! és pedig mennyi..! — 'S e' részben tán nem ártana a' társuradalmaknak a' megyei hatósággal kezét fogva egy hajtóvadászatot rendezni a' veszedelmes vadakra. Az első kört tán legzezszerűbb volna ott a' nagy kávéház tájon felállítani, hol számtalan családapa áldozá már fel utósó fillérét kártyaszenvédélyeinek, míg éhező családja hon, kétségbeesetten küzdött az inség és nyomor rémképeivel. Ez így volt hajdan, így van jelenleg, 's így maradand jövőre, bacsak gyökös orvoslás nem ad irt az elmérgedt sebre!

Mult hetekben egy rablás követtetett el környékünkön, több ezer forint értékű arany és ezüst régipénz-gyűjtemény esvén a' rablóknak martalékul; mindazáltal erőlyes rendőrségünknek sikerült a' gonosztevőket néhány napi kutatás után hurokra keríteni, kik közül az egyik bűntárs, befogatása első éjjelén a' szalmazsák madzagjára függesztvén fel magát, antici-pálta érdemlett büntetését. — Az eltolvajlott pénzgyűjteménynek nagyobb része a' tulajdonoshoz visszakerült.

Ugyan ez alkalommal egy, a' város kebelében felfedezett aranyaknáról is rejtélyes hírek szállongnak ajakról ajakra, melynek részletes leírásával ez uttal adósak marudunk.

Vilmay Ede.

GYŐR, dec. 9. Boldog helyzete Győrnek a' két főváros közt! te csak nem hagysz kifogni bennünket a' legszelleműsübb élvezetekből, te adád meg nekünk a' nem rég sátorfát szedett botrányos viaszalakot, ki ívny német hirdetésekkel riasztotta el magától a' jólelkű magyar embert; te adád tápu a' látó érzéknek legujabban több öltözött madarat egy élő albinával egyetemben. Kinek commentárja a' falragaszok szerint ez: 22 éves (?), Bécsben is nagy tetszéssel és csodálkozással nézetett. — Kell-e több ennél? Oh boldog fekvése Győrnek, kit hozandsz még vendégzerető keblünkre! — Hát a' comoediák, melyek a' hétköznapi életben fordulnak elő? ezek száma legiónyi, melyeknek már nem geographiai helyzetünk, de a' szerencsétlen előítéletek okai. A' mult hetek egyikén történt: bizonyos iparági mesterlegények a' kórházból egy társukat temetvén, esős idő miatt, közöltségen halottas kocsin akarák kivitetni; meghallván ezt az illető csehelőljárók, ünnepelesen tiltakoztak, — és ugyan miért? mert még egy mesterembert sem temettek kocsin! — Boldogságos czéhreform! — Multkori levelemben dolgozóházzról szólván, ezen kitételre „a' városé legyen-e vagy egyes vállalkozóé” megjegyzem — a' mint később tudomására jöttem — hogy egy gazdag polgár végahagyományi tőkéje kamatjából fog az építtetni, több szent czélu középületekkel együtt. — Végül pár szót a' méltatlanul gyanúsított tanulók érdekében. A' P. Divatlapban egy levél jelent meg, Darázs Jenő aláírással, az itteni tanulókat a' legaljasabb vádakkal illető, levélíró csak kivételkép említ néhány míveltebbet, míg a' nagyobb részt potya társaságbelinek nevezi; — lehet hogy ez csak tollhiba, 's akkor bocsátható; mert különben rosszlelkűséget kellene feltennünk, mi nem érdemelne egyebet, indignatóivali visszautasításnál. Felszólalásomat ne gondolja Darázs úr jeléül annak, hogy elevenén talált, mert tessék elhinni: olyanoknál, minőeknek ön a' győri fiatalságot jellemzi, az illy hangu levél csak visszahatást szült volna; míg a' becsületére féltékenyen örködő nagyobb résznél csak neheztelést szülhetett. Evvel tartoztam nem megbízásnak, de a' méltányosság szeretetének.

Irtó.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

- A' 260. és 261. szám alatti eredeti darabok előadás végett nem fogadtattak el.
- Közbejött gátló körülmények miatt a' jövő hétre játéksorozatot nem adhatni.
- December 17-én Maz e p p a ismétlése helyett J o h a n n a és J e a n e t t e adatott.

Műmelléklet : Legujabb divatkép.

Kiadja Frankenburg Adolf.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki első félévi folyamára.

Az „Életképek”-nek úgy szerkesztése mint alakja, 's előfizetési föltételei — daczára a' postabér fölemelésének — 1848-ik évre is változatlanul maradnak, ngymint : Budapesten házhoz hordással fél évre 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Az előfizetések elfogadtatnak Pesten **csupáncsak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája ügyszobájában (Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, hatvani-utca, Horváth-ház 583. sz. a.) és minden kir. postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

ÚJ MAGYAR KÖNYVEK.

Heckenast Gusztáv

pesti könyvárus- és kiadónál megjelent és minden hiteles könyvárosnál kapható:

Coursier E., Francia-magyar nyelv társalgási kézikönyve, vagy tökéletes utmutatás azok számára, kik magukat a' két nyelvben helyesen és könnyű módon gyakorolni ohajtják. Fordította **Karády Ignác.** Kis 8-adrét. Pesten 1847. füzve 1 ft. 12 kr. pengő pénzben.

Csermelényi : ügyvédvizsgálati kézikönyv kérdésekben és feleletekben törvényeink 's törvénykezési gyakorlatunk nyomán. 12-rét. Pesten, 1847. füzve 40 kr. pp.

Fogarasi János : Legujabb és legteljesb német és magyar zsebszótár, legujabb helyesírás szerint, 's az ujonan alakított vagy fölélesztett szókkal bővítve összeírta. Második jobbitott és sok ezer szókkal bővített kiadás. Első vagy német-magyar rész. Kis 8-adrét. két hasámban, és nagyobb és olvashatóbb betűkkel nyomva minden eddigi magyar-német zsebszótáraknál. Pesten, 1847. Vásonba kötve 2 ft. p. p. Második, vagy magyar-német rész, 1-ső és 2-ik füzet. Előfizetési ára a' 3 füzetnek csak 2 ft. p. p.

Galura Bernát : A' keresztény jó nevelés utmutatója a' nép vallási és erkölcsi nevelésére. Fordította **Hunyady Károly.** 12-rét. Pest, 1847. füzve 36 kr. pp.

Hiador : Hattyúdalok. 18-rét. Pesten, 1847. füzve 48 kr. p. p.

Hugó Károly : Brutus és Lucretia. Dráma négy fölvonásban. Nagy 8rét. Pesten, 1847. füzve 1 ft. 40 kr. p. p.

Egy magyar király. Történeti dráma négy fölvonásban. Nagy 8-rét. Pesten, 1847. füzve 1 ft. 40 kr. p. p.

Jósika Miklós : Akarat és hajlam. Regény. 8-rét. Pesten, 1846. 2 kötet f. 2 ft. pp.

„ „ **Regényes képletek.** 8-rét. Pesten, 1847. 3 kötet füzve 3 ft. p. p.

„ „ **Jósika István. Regény.** 8-rét. Pesten, 1847. 5 kötet füzve 5 ft. pp.

„ „ **Egy kétemeletes ház Pesten.** Novella egy kötetben. 8-rét. Pesten, 1847. füzve 1 ft. p. p.

Kisfaludy Sándor minden munkái. Kiadja **Toldy Ferencz.** Nemzeti kiadásban, magas negyedrét. Egy kötet, 10 szállítványban a' „Nemzeti könyvtár”-hoz csatlakozók. 1—10 füzet 40 kr. p. p. Kézi kiadásban, kis nyolczadrét, hat kötet, 12 szállítványban Kisfaludy Károly és Vörösmarty munkáik kisebb kiadásaihoz csatlakozók. 1—10 füzet 30 kr. p. p. Előfizetési ár teljes 5 ft. p. p.

Lemouton János : Francia nyelvtan, új és könnyen megfogható tanításmód szerint, különös tekintettel az öntanításra, magyarok számára. Harmadik olcsóbb kiadás. Nagy 8-rét. Pesten, 1847. kötve 1 ft. 20 kr. p. p.

1847

ÉLETKÉPEK^o hon.
Kiadja Frankenburg H.

D.-PATAJ, nov. 29. Nem lakunk az Ohio vagy Mississippi regényes partjain, vagy Louisiana megénekelt homok-sivatagjain, hanem a' nagy Duna bal partján, vis à vis a' hajdani romaiktól Alta Ripának nevezett — a' f. évi majusban csodásan leomlott — hegynek. Azonban erősen kétlem, hogy tudna többet rólunk is, mint sok más hozzánk hasonló honi városokról a' körülöttünk mozgó 's működő szellemélet, 's mi többet tudnánk arról, mint az érintett partok vad lakósi mirólunk, 's mi örölok. — És miért? azért, mert mi legfőlebb is — vöröshagymát ültetünk!!! 's termesztünk. — „Szép, szép és hasznos honi productum az is!“ — mondhatná valaki; hanem alázatos és kegyes engedelmeivel annak a' kinek, megjegyezni mégis bátor 's vakmerő volnék erre: „hogy nemcsak kenyérrel — 's tegyük ide, mert biz' isten! itt van — vöröshagymával él ám az ember, hanem az istennek minden igéjével is, mely az ő szájából származik!“ mondja a' szent könyv. — Igen, de mi a' sz. könyvre sem adunk sokat, mert mi saját jólétünkre sem adunk semmit. Quod sic demonstro. — Nekünk a' szó teljes értelmében sövényből fontottak házaink, kerteink, — azért-e: hogy az árvíz hamar el ne mosson — vagy a' tűz hamarabb elborítson? — nem tudom. — Utczáink ez idén fölárkoltatvák; mint némelyek állítják, részint azért, hogy az esővíz így városunkból kifolyjon, és ki ne folyjon, 's hogy így az árokból ki nem folyt és megmaradt víz, ambrailatot terjesztvén, legyen legalább árok, mely nem annyira anyagilag, mint szellemileg szegény városunknak tönkéjezzon; részint azért, hogy az árok lakói által tartandó bájos esti zene mellett, az alunni szerető nagy többség édes álomra szenderíttessék 's alhassa békével valamely szép és jótettre ritkán ébredő álmait. — Nekünk, szellembe vágó — semmink sincs. Nekünk hírlapunk nincs, mert a' Pesti Hírlap és Életképek egyetlen példányai, mit egy pár lelkes hölgy 's ifjak járatnak, nem is számítható. — Itt casino nincs. Itt olvasó-társaság, védegyelet, ipar-egyesület, takarékpénztár, magtár 's más efféle ostobaság (!) nincsenek, de lehetett volna. Mink van hát? Hisz' csak kell lenni valaminknek? Van egy hosszú borbélyunk, tökéletes hasonmása a' derék Huglinak a' Két Pisztolyban. Ez a' miénk, rendre borotválja 's metélli a' családi hírt, nevet, életet 's becsületet. Azonban szegény most egyszer megjárta az is, X. főszolgabírónál két szép fehér kenyér hóna alá elragadt; 's ezért meg több illyesekért, talán majd kilép a' küszöbön. Legalább a' város javát szívökön hordó, 's a' dolgot, 's következményeit megfontolni tudók örömet kiléptetnék. — Egyéb újság nálunk nincs. Ha jónak látja t. szerkesztő úr, tegye közzé ezeket; ha pedig nem, tehát égesse el, én részemről — dixi — et animam meam —

S a l v a v i.

NAGY-BÁNYA, november végén, 1847. Tisztelt szerkesztő úr! Igérem, hogy a' nagybányai és vidékebeli nyomatékomban eseményeket időnként és folytatólag önnek megírni el nem mulasztandom; fogadja azért jelen soraimat, szavam beváltott zálogául, főleg, miután — ha valaha — most a' legbensőbb örömtől dagadó kebellem fogok tollat, leplezetlen fényre derítő néhány, magasztos szellemtől áthatott, tényeket, melyeknek emberbaráti méltánylása a' hálás kebelnek ellenállhatlan ösztönévé válik, miután egy részről tagadhatlan, miszerint követési példányul szolgálván, ne lennének egyszersmind vonzó erejük is. Múlt levelemben említeni ígért műkedvelői előadásokra vonatkozólag, minthogy a' mindenkoron szép-, jó- és dicsőnek pathetikus szavakrá nincs szüksége, legyen itt elég csupán annyit mondani: miszerint előadásaik mindenike olly élvezetgazdag volt, hogy e' tekintben a' pesti — tavaszkor föllépett — műkedvelők játékait nemhogy megközelíté, de jóval fölülmulá. Átálán véve, dicséretökre be kell még vallanom azt is, hogy játékaikat gondos szorgalom és kiváló kedv jellemzi, mit a' tisztelt igazgatónak azon kitünő szakértelme is megköszorúzni látszik, miszerint a' hely- és körülményekhez alkalmazható darabok iránt kiváló előszeretettel viseltetik, tökéletesen kielégítő megválasztásuk által, mi illy esetekben mindenkor illő és kívánatos is. Az őszi hetek alatt vagy 4 darab került szőnyegre; legközelebb Szigligeti „Pasquill“-ja fog adatni, ezt követőleg a' „Peleskei Notárius.“ Az előbbire némi mondani valóim vannak, melyek közül csak egyet iktatok ide; azt tulajdonképen, hogy a' „Firkászi“ szerep szakmányozására egyáltalában senkinek sem volt hajlama, miután olly poltron embert, mint minőt az élet is visszaad, 's minő csak egy lehet, 's azon egy is nem más mint holmi „pehel“-szerű Firkászi — még jellemezni is a' kivihetőségek legnehezebbike, ha ugyan olly jellemtelen, semmirevaló tényérnyalót jellemnek lehet nevezhetni. — Ez után pedig írhatnék-e nemesb valamiről, azon leány-egyleti olvasókör megemlítésén kívül, mely a' tisztelt K. kisasszonyok indítványára, és D. F. barátunk ügypártoló szorgalmazása következtében, a' minden jót, szépet és üdvöst hévvel ölelő hölgyeinknél közohajtást nyert elannyira, hogy az ige mérsékelt áldozatok mellett csakhamar testté vált. Ezen önképző körnek kiváló czélja: a' léleknek olvasás által fölvidításával egyetemben, ledönteni azon chinai falat, mely eddigelé bikacs merevedtséggel vesztegle némbereink és nőink között, elrongyollott ruhájában a' rangkórásnak. És ezen igényyszerű célnak elérése szempontjából az „Életképek“-nek újévtől megrendeltetése végzésileg kimondatott. A' kör alapszabályai a' század szelleméből folyva, korunk kívánságaival a' legdisebb öszhangzásban állanak. Több komolyabb határozat közt a' társulat jegyzőjének meghagyaték, a' városunkbeli hírlapi közlések-, mint legfőbb érdeküeknek hív tudatása, a' „Honderü“-ben netalán megjelenendő közlések végképi titokban tartásával; ez beszennyezheti jaquemar-keztüiket. E' kör, tagul, városunk majdnem összes hölgyeivel dícséketik. Ennyit

futólag e' társulatról. — Egy más társulat is van még keletkező felben, de csak félben, mellynek kivitelé terve : egy, hetenként kézirásban megjelenendő, folyóirat szerkesztése. A' milly szépnek tetszik e' szándék, olly borzasztó nehéz kivitele. Kár, hogy keresztleletlenül kellend meghalni az árva csecsemőnek. Requiescat! — A' napokban végződött belső országos vásárunk az idő kedvezése daczára igen néptelen volt; nem így a' mészárosoké, kik nem győztek eléggé boszantani bennünket azon kevéssé csalékony állítással, miszerint : „sok a' marha”. Ok mondák, és mi, tapasztalati meggyőződésünk is levén effelől, hamar hívók a' jámborok ezen naiv nyilatkozatát, 's csak azon kételkedék: vajjon lovak voltak-e nagyobb számmal avagy öszvérek? melly tusakodásunkban addig ringattuk magunkat, míglen egyik szakértő kisüté, miként csakugyan több városunkban a' ló mint az igazi ló; istenlovát értett. — Múlt leveleim egyikében említém azt is, mikép újból festett casinónk néhány valóságos genréképekkel díszeszik. Ezeket most csak azért rántám elő, hogy alkalman nyiljék tudatni, miszerint casinónk tagjai — kivétellel — mind függnek gróf Széchenyi Istvánnal — szemben. Itt nem bureaucratiscus függést értek, hanem arezképi függéseket, a' belépőnek lehetlen őket függvé nem látni! velök majdnem irányban, de emelvényesbben állván, a' legelső magyar ember képe. Ezekután isten velünk. No...

Találd ki.

IGLÓ. Tisztelt szerkesztő úr! Ön nekem Pesten megigéré, hogy néha-néha szivesen veendi szepesi társas életünkről vázlatos tudósításomat, azon életünkről, mellyben, fájdalom! a' nemzetiség szelleme csak kis számú lelkes, buzgó keblekben — kiket a' magyarok istene áldjon meg — szent őrhelyet fogott; többi lakóinkban pedig, vagy Zwatopluknak ivadékára, vagy az olly velünk igen is rokonszenvű nemzeties?! erdélyországi szász sógorainknak hű versenytársaira lehet ismerni. — Czfíráatlan, leplezetlen igazságok följegyzéséhez fogtam tollamat, és bús szívvel kényteleníttem lapja közönsége elé olly dolgokat gördíteni, mellyeket érczaknánk legmélyében eltemetve szerettem volna látni! — De im! méházok; pedig nem szokásom!.. Dologhoz tehát! — Megyénk székvárosában, Lőcsén, a' minapában országgyűlési követeket választottak. — Iglón mult hó 31-én társalgási egyletünknek, évenkénti közgyűlése és tisztujtása vala — incredibile dictu! — hogy valahára mégis szépirodalmi magyar lappal is földiszítjuk casinónk olvasóteremét; és valának casinói hivatalnokok szerény hivatalleköszönései, 'és jámbor buzdítások e' hivataloknak további megtartására és viselésére; és ezen buzdító, üdvözlő és szerénykedő beszédek és ékeszsózlások természetesen anyanyelvünkön, azaz : németül folytattak vala; és vala hallható utóljára egy szép szó, melly Berlioz legszebb symphoniája-, vagy Erkel legérzékenyebb hatyudalaként még most is hangzék füleimben, melly szó által t. i. indítványoztatott, hogy casinónk jegyzőkönyve ezen-től magyarul szerkesztessék. — A' mi jámbor szász polgáraink nem igen szeretnek opponálni, öök inkább a' szó legtúlságosabb értelmében rákforma haladó emberek, kik a' tiszteletes Nemzetesben illően foglalnak el helyöket; de ez indítványra legottan keletkezett zajos oppositio. — R. K. úr t. i. egy igenis érdemdús várostanási tisztviselő mondá: „Wir wohnen in einer deutschen?! — habaha! risum teneatis amici!!! — Stadt, foglich sei unser Protocol deutsch?! — Kinek tartja ön ezen erélyes magyar tisztviselőt és buzgó sváb honfit? — S. G. mensa mensaenek beporosított aggastyánja, nagyon is bölesen megjegyző: „Eine Casino-Versammlung ist kein diplomatischer Körper, foglich sei unsere Verhandlungs-Sprache die deutsche!“ stb. — Elég az ahoz, illy nyomatékas alapos czáfolásokkal, e' fontos indítvány, melly mégis egynehány magyar érzésü egyéneknél erélyes vizshangra talált, sirnyugalmába helyzetett. — Requiescat ad Resurrectionem usque! — Szégyen, gyalázat!!! — Ezekből ön tán következtetni fogja, hogy a' magyar nyelv nálunk nem pártolattik? ön csalatkozik! mert az iglói plebános saját költségein alapított tótiskola hatalmas előmenetellel megörvendeztetni jótékony, nemzeties szellemű maccenását, ki a' föntartására/szükséges költségeket magyar mezőkön termett tizedekből szedi; a' leg-ujabb időben pedig városunk nemes tanácsa nálunk keresztülatzó magyar színész-társulattól az előadási engedelmet, csupa honfiségből és nemzetiségből, bölesen és körültekintőleg — pruderter ac circumspecte — megtagadta! — Eljen a' lelkes magyar tanács!! —

„Kedves urambátyám meg ne haragudjon,

„Mert én megbántani nem akarom.”

Életk. 1847. 17. sz.

Isten önnel! Ha illy szepesi ujdonságoktól meg nem csömörlik, 'és lapjába fölvenni sziveskedendik, jövőben is szolgálhat egynehánynyal ön igaz tisztelője

Foghúzó Barnabás.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESÍTŐ.

Dec. 26. Csikós.

— 27. Lamermoori Lucia.

— 28. Brutus és Lucretia.

— 29. Szerelemvadászat. Kovácsné jávára. Bérletszünettel. Először.

Dec. 30. Leona

— 31. Rohan Mária.

Jan. 1. Világ színjátéka.

Kiadja Frankenburg Adolf.

Előfizetés

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki első félévi folyamára.

Az „Életképek“-nek ugy szerkesztése mint alakja, 's előfizetési föltételei — daczára a' postabér fölemelésének — 1848-ik évre is változatlanul maradnak, ugymint : Budapesten házhoz hordással fél évre 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Az előfizetések elfogadtatnak Pesten **csupáncsak** Landerer és Heckenast könyvnyomdája ügyszobájában (Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, hatvani-utca, Horváth-ház 583. sz. a.) és minden kir. postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

Ujévi ajándéku ajánlható

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók :

Garay János :

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mondákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft. 20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

Haeufler J. V.:

Kleine historische

Bilder-Gallerie

aus

Ungarns denkwürdiger Vorzeit für die Jugend.

Mit vielen Abbildungen.

8-rét. Pesten, 1847. füzve 2 ft. 40 kr p. p.

Hiador :

HATYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

IRIS.

Deutscher Almanach für 1848.

Herausgegeben von

Johann Grafen Mailáth.

Neue Folge.

Zweiter Jahrgang mit 6 Stahlstichen.

Nagy 8-adrét. Pompás kiadás 8 ft. Selyem kötésben aranyvágással 6 ft. 40 kr. Kötve 5 ft. pengő pénzben.

Karády Ignác :

REGÉK.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Disz kötésben 2 frt. 24 kr. pgó pénzben.

SZÁZ MESE

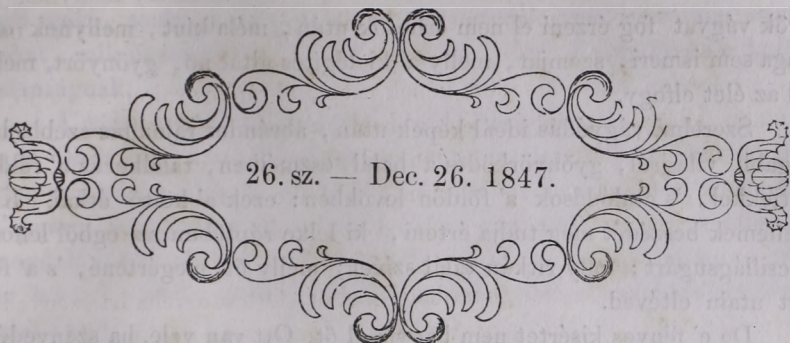
száz képpel.

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt. 30 kr p. p. füzve 4 frt. pgó pénzben.

26. sz. — Dec. 26. 1847.

CZAKÓ ZSIGMOND EMLÉKE.

Sötét, de örökké nagy a' költészet a' halálban.

Minden megérti e' poesist, a' mi születik és meghal. — A' virág el-sárgul, ha halálát, az őszt megérezi; a' pusztai vad, ha e' sápadt szelle-met érzi közelgeni, megy fölkeresni a' legsűrűbb vad erdőt, hol sem nap-fény, sem szélzugás, sem ember szeme csontjára nem talál. A' hattyú bucsúdalt mond a' tó vizének, midőn annak színén az árnyék, melly el-viendi, felé suhan. 'S az ég akkor öltözik rózsákba, mikor a' nap meghal. Ez a' költészet a' halálban.

Ha egy halottat a' föld alá tesznek, 's azután ott hagyják 's míg honn a' ház, mellyben lakott, üres és szomorú, künn sírja tele nő szagos virá-gokkal. . . . Ha ábrándos gyermek téved a' sírkertbe, apja, anyja sírját sorra látogatja, 's órákig eltérdel egyik-egyik előtt, a' sírfát csókolja, 's míg kezei az élek-e? halok-é? szirmait tépkedik, mint fehér lepke virág-ról virágra úgy száll árva lelke a' multak napjaira vissza. . . . Ha özvegy nő férje sírja mellett, magának helyt hagyat 's látó álmaiban bánatos ha-lottja képével beszélget; — ha az elfeledett költő sírján összenő a' vadfü 's a' virágos hangabokorban, melly fejfája helyén nőtt, estenként olly cso-dálatos dalt zeng az erdei madár: — ez a' költészet a' halálban.

Tengerhallgatásban, esti madárdalban, virághervadásban, alko-nyat fényében, csillagfutásban és özvegyek könyében, romok közt su-hogó hideg éji szélben, behunyt szempillákban, sápadt hold fényében mu-tatja magát a' legmagasabb költészet. A' halál költészete.

Csoda-e hát, ha a' költő a' halált megszereti!?

Kinek lelke megszokta a' költészetet keresni napfényben és éjsöté-tében, emberörömében és emberfájdalmában, ki olly fájdalmakat tanult meg érezni, minőket más nem ismer.

Az ábrándok országa rejtett tündérvilág. Kinek csak egy tekintetet hagyott ebbe vetni ihló geniusa, meg nem szabadul ennek képeitől soha.

Örök vágyat fog érzeni el nem érhetők után, méla kint, mellynek okát maga sem ismeri, szomjat, melly a' kielégítés által nő, gyönyört, mellytől az élet elfogy.

Szerelmi vágyódás ideál képek után, ábrándos rajongás szebb, boldogabb világról, gyönyörködés a' halál eszméiben, találkozás a' földfölöttiekkel, 's csalódások a' földön levőkben: ezek a' költő átkai. Ki a' szellemek beszédét meg tudja érteni, ki lelke röptében az égből lehozza a' csillágsugárt; olly ritkán talál szívet, melly őt megértene, 's a' föld járt utain eltéved.

De e' fényes kísértet nem hagyja el őt. Ott van vele, ha szenvedései ágyán fekszik, 's fülébe súgja: rút az élet, szép a' halál, a' halál után nincsen szenvedés; — ha üldözötten bujdosik 's lábait az út tövisei sértik: vele van; ha küzd az ember prosaiság colosstömegével 's lerogyik alatta, vele van 's mindannyiszor csábítva mondja: a' halál szép, a' halál az isten anyala.

Óriási a' fájdalom, mit egy költő lelke tud viselni. Világ minden balsama nem képes azt megnyihíteni. Cseppenként szívja ki vérét, cseppenként tölt helyébe lelkesítő mérget az üldöző daemon, a' költészet daemon; 's mint a' mesék rossz szelleme, melly vérrrel írt szerződésben kötelező le a' lelkeket egy élet örömei által az örök kárhozatnak, úgy csábítja ez örök hatalmú szellem túlvilági gyönyörökre, kiket bükkörébe vont, élethosszú szenvedések által.

Boldogtalan ő, mint ki egy képbe szeret, mellyet álmában látott, 's aztán örökké álmodni szeretne. Pedig az örökké álmodásnak neve: halál.

Önellétől gyötörve, mindenütt azt látva csak a' világban, a' mi sötét, érzéketlenül a' mindennapi ember örömei, élvezei, reményei iránt, a' mellett az élet apró szenvedéseit kétszeresen érezve, mi vigasztalása lehet az üldözöttnek?

Roknlelek nem találkozik vele. A' földön az emberek egymásnak urai, lekötölezettei, üzerek, élvezők, 's az ég nagy, a' gondolatok szárnyai két egyenlő lelket ritkán vezetnek ott össze. Félre érti, félre ismeri mindenki. Keblét, melly minden szépért és nemesért lángol, kénytelen elzárva tartani, mindenki elhagyja, csak üldöző daemon; marad végig vele, hogy megmondja neki: az élet semmi, a' halál minden. A' lélek elszédül, nem érzi többé magát, röpködni akar . . . . .

'S ekkor — a' csillag lehull.

És ez a' halál a' költészetben . . . . .

Mint csillag, ragyogott ő is az égen, mint csillag hullott alá.

Nem a' közelgő szürkület fénye sápasztá el őt, de leelő fényében hullott le az égről . . . . .

És nem akadt, ki a' költőt megsírassa. Sajnálták, megsírátták benne az embert, ítéletet hozának fölötte, az ember fölött, koporsóba tették, koporsóját felczimerezték és egyetlen szó költőtárs ajkáról nem kísért a' költőt sírjába. Azon halálos hang, melly lelkét testétől megszabadítá, egy kebelben sem bírt öszhangzó húrt megpendíteni? Nem

volt senki, senki, ki őt meg bírta volna érteni? Senki sem sejté azon kinokat, mik őt megölelék, miknek gyanító tudása is egy neme a' boldogtalanságnak.

A' költészet volt élete, a' költészet volt halála is.

Oh hogy a' halál minden nemeinek csak e g y n e v e van! A' bátor, ki a' csatatéren elvérzik 's a' gonosztevő, ki a' hollók kövén végzi életét, a' gyáva, ki kétségbeesve szakítja el önélte fonalát, 's az ábrándos rajongó, ki költői phanatismusában letépi lelkének földi bilincseit. . . . Mind ez halál, sötét, gyülölt irtózatosszeme, melyet elfogadni fájdalom, adni vétek. . . . .

Az ember elérte czélját, nyugalma van, nem bántja semmi fájdalom többé.

A' költő elérte czélját, lelkét nem köti többé semmi a' földhöz.

Ne mondjatok az emberre ítéletet, holtak fölött csak isten mondhatja azt, — a' lélek arcát csak lélek szemei látják.

Ne mondjatok a' költőre ítéletet, élni fog ő, mikor bírának mindegyike fölött zöld lesz a' fű.

Lelke szép volt a' földön, szép leend az égben, mert a' mi szép, nem mulik el soha.

Jókay Mór.

A' LOCHLOMONDI HALÁSZLEÁNY.

(Eredeti beszély.)

Skótia legnevezetesebb bérceinek egyike a' Ben-Lomond; tetejéről a' kilátás minden képzeletet túlhalad vonzó nagyszerűsége által, mely önkénytelen áhitattal tölti el a' szívet, és a' természet itt felállított szépségeinek csudálására készíti a' legridegebb keblet is. Éjszak felé, meddig csak a' bámuló szem látköre ér, hegy hegy után emeli a' felhőkbe daczos fejét, 's a' Ben-Lomond ez éjszaki oldalán veszi eredetét a' Forth folyó is, mely eleinte olly keskeny, hogy a' vidék bármely gyermeke könnyen átlépi medrét; rövid futás után azonban már kis csermelyt képez, és egy kellemesen zöldellő völgyön kigyózik át, mignem a' hegyekről lepatakzó vizek által megdagadva hatalmas folyammá válik. — Dél 's nyugat felé viruló völgyeket, Lanerkshire magas fekvésű vidékit, a' Clyde folyót és a' nagy tengert láthatni; messze a' látkörön, felhőpontokként emelkednek Irhon és Man szigetei alig különböztethetően az égtől; kelet felé mutatkoznak Stirling és Lothianshire termékeny sík földi, a' hegy tövében pedig a' gyönyörű lochlomondi tó sok kisebb-nagyobb szigeteivel, melyek a' magas hegyről mint megannyi sima emelkedéseknek látszanak az ezüst fényű tó felszínén; közelebről azonban sziklásak és fákkal benőttek, de vad regényességök 's egymástóli különbözésök miatt így sem vesztek el vonzó szépségöket. E' szigetek legnagyobbika Inch-Murrin nevezetesítve van a' táj népének emlékezetében a' szegény halászeány sorsát elbeszélő rege által, mely a' felföldnek mondákban különösen gazdag vidékein maig is életben forog. — Ha mint fáradt vándor beköszöntesz egy kunyhóba a'

Lochlomond körül, bármily szegény legyen annak lakója, szívesen osztandja meg veled zabkását 's tejét, mert noha Skótia bérzvidékein a' Stuartok kiirtása óta sok régi szokás elenyészett, bár hiába keresnéd itt most a' clanokat, kiknek vezéreik iránti csatlakozó vakbuzgalmok adott irányt mindenkor szilaj, de feláldozó indulatoknak; — noha korlátozák már is az eddig szabadon eresztett képzelmet, mely hegyeiket, völgyeiket számtalan jó 's rossz szellemmel népesíté: ámde fenmaradt a' nép között két ősi erény eredetének egész tisztaságában: a' vendégszeretet és a' haza iránti hő ragaszkodás, mely utóbbi azon helyhez köti őket, mely születni látta 's arra készíti, hogy inkább inséghez, nyomorhoz közel járó szegénységben élnek atyáiktól öröklött kunyhóikban, mintsem abból távozva jobb sorsot keressenek messzebb földeken. Ha hát egy ilyen kunyhóba beköszöntesz 's megosztod egy szegény lakos ebédjét, egyszerű és díjtalan vendéglése mellett, — ha tudja hogy csak kis érdeket mutatsz is szülőföldje iránt, — beszélend neked elődjei hős tetteiről, elő fog idézni sok hadi kalandot az előkorból; 's ne csudáld, ha elmondaná Una-, a' lochlomondi halászeányról hagyományúl őrzött regét is, mely a' pápista királyok emlékével némileg össze van szöve, 's sorsát kíséri a' Mac-Gregorok közül támadt merész kalandornak, kit a' szegény nép Rob-Roy név alatt az előidőkben sokáig bálványozta, 's kinek neve a' nemzeti költő Walter Scott tollában megörökölt.

A' tizenhatszadik század első negyedében azon földek, melyek Craigrostan név alatt ismeretesek, Mac-Gregor Robert a' közönségesen Rob-Roy-nak nevezett főnök birtokában voltak, ki csekély számú de bátor clanjaival félelmes úr volt a' vidéken. Az örökös apró csatázások, melyekben ezen időszak alatt a' clanok egymás között éltek, nem egy bizonyosságát engedék kifejteni Mac-Gregor vitézségének, ügyes 's vakmerő bátorságának; nem lehetett tehát csudálni, ha hontársai, kik az idő körülményei szerint csak ezen tulajdonokat tudták becsülni, némi tisztelettel közeledének felé, 's barátságát kerésk. Azon egyes merényeken kívül, melyekben legnagyobb elszántsággal rablá meg elleneit, kereskedésből tartá fel Robert clanját, melyet az alföldön marhákkal űzött; de bár e' keresetmód gyakran nyereséggel járt is, még sem vala olly biztos, hogy a' clan szükségeit 's a' főnök gazdag és szíves asztalát mindenkor egyformán fedezheté; azért a' főnök és társai gyakran szükségét is láttak, de a' szükség mint a' jólét egyképen arra szolgált, hogy erősítse az összetartást, mely nélkül a' clan neve számtalanszor elsüllyedhetett ama' vég nélküli zivatárokbán, melyek Skótia felföldjét a' vallás és fejedelmi házak háborúiban szüntelen elborítva 's élénk mozgásban tarták.

Robert épen egyikét élé azon állapotoknak, melyekben élénk lelkeknek minden erejét azon mód feltalálására kelle felhasználni, hogy bekövetkezett zavaraiiban miként segítse magán. Egy idő óta kevésbbé vala szerencsés vállalataiban, 's társain észrevehető vala egy neme a' levertségnek, hogy ne mondjuk csüggedésnek, millyet hiusúlt törekvések után lehet éreznünk; — de leginkább gondokba merült Robert, a' főnök vala,

ki büszke természeténél fogva röstellé, hogy asztalánál vendégei előtt fogynakozni kezdenek az ürüczombok, búzakalácsok 's az elmevidító whyski, 's csökkenni kezdett az élénkség, melly folytonos lakomáik alatt vizshangzék az épület falairól, mellyben a' főnök lakott. — Ez állapotában köszönte be Macdonald egy a' Mac-Gregorokkal barátkozó clan tagja nála, azon hírrel hogy Montrose herczeg hajlandó kettőjüknek pénzt kölcsönözni, mellyel alföldi kereskedéseket folyamatban tarthassák.

Robert büszke vala el nem árulni szegénységét 's egykedvűen látszék venni a' Macdonald által hozott ajánlatot; de a' segély hasznára fordítását gyorsan tökéle el magában. Lefoglalá vendégét a' clan időöltéseihez 's Craigrostan erdeiben egybegyűjtött társaival zajos vadászat gyönyöreit hagyá élveznie, hol gazdag áldomásokat ürítének az angolok ellen, kik irányában a' skót mindig, de különösen ezen időben ingerült vala, mert szegénynek csufolák a' skótot — mint Churchill énekli — mégis hiu és kevély létökre ennek földére jártak számoló eszközkel üres erszényöket megtölteni.

A' vadászat folytán nem szűnék meg Macdonald Robert előtt többször előhozni a' herczeg által nyerhető segélyt, 's beszéd közben Robin el is fogadá Macdonald ajánlatát, hogy a' herczeghez az ígért kölcsön miatt együtt elmenjenek, 's úgy egyezzenek meg, hogy a' vadászat harmad napján indulások egyenesen az erdőből történjék.

Robert a' határozott időben egybegyűjté embereit, kiosztá parancsit 's egyik híve-, Mac-Leannak kezébe adá a' szokott felügyeletet; rendben hagyván így dolgait Macdonalddal a' hegyek között utnak indult. — A' vadászok, Robert hívei, Mac-Lean vezetése alatt, más ösvényen távoztak, 's szép vala látni a' sötét erdő tisztásain vagy a' bérczek pusztasucán fel-feltűnni 's a' sűrűben ismét elveszni a' tarka csoportot, melyet a' távozó főnök Macdonaldnak gyakran megmutata 's önbizalmú arcvonalmin kiolvasni lehete büszke gondolatit, mintha mondani akarta volna társának: „ez az én népem.“

Montrose herczeghez alkalmas időben értek el; Macdonald előterjeszté neki, hogy utjok czélja azon pénzkölcsön, melly iránt más ízben már jelenté magát. Montrose herczeg hajlandónak mutatkozék a' pénzt föladni, de kiköté, hogy Macdonaldért Robert kezességet vállaljon; Robert azonban azt nyilatkoztatá, hogy őt Macdonald azon szin alatt hívá el magával, hogy a' herczeg mindkettőjüknek ígéré a' kölcsönt; erre Macdonaldt úgy felelt, hogy közösen szándékozván a' pénzzel kereskedést üzni az alföldön, nyereségök úgy mint veszteségök együtt jár, 's e' miatt egyik- vagy másiknak nincs oka a' kezességen fennakadni. „Egyébiránt is — veté hozzá — hogy egészen megnyugtatta légy, Robert, a' pénzt vedd egészen magadhoz.“

'S igy lön.

Camstradden felől a' lochlomondi tónak menve áll egy magános csapszék. Ez épületből késő alkonyon a' herczegtől hazatérőben Robert és Macdonald utjokat, a' kölcsön vett pénzt hordozva, a' Lus kis hegy-

folyam felé vevék, melyly hasonló nevű faluhoz nem messze kigyózik te-kervényesen a' lochlomondi tónak. — Sötétedni kezdett már 's a' magá-nos úton, a' nem rég hullott zápor után az ösvény sikamlóssága miatt nem biztos lépésekkel haladt a' két vándor. Messziről a' zivatar vizétől megdagadt folyam zugása hallatszék 's moráját minden lépés közelebb-közelebb hozá. Midőn áthaladtak a' folyam hidján, darabig még part-hosszat kelle menniök, egy időre elhallgatott közöttök a' beszéd, 's e' némaság még inkább hallhatóvá tévé a' patak hangos futását, melylynek habjai a' parti bokrok leveleibe ütődván az árnyak alatt változatos zugás-sal tölték be a' holdvilág sugáraitól tündéri éj csöndét.

Egyszerre egy felkiáltás hallatszék a' légben. Robert derekában törzsúrást érezve, hajlék el. Felette sötét képpel némán álla Macdonald a' meggyilkoltnak oldalából véresen vonván ki törét; azután megrablá őt 's a' folyamhoz hurezolván árjába veté, hosszan nézván még figyelve utána, midőn az már a' ragadó hullámokba fővel régen elmerült.

A' lochlomondi tó a' teljes hold sugáraitól bevilágítva tündöklék ekkor; fölszínén az éji fények tündéri csillogást idéztek elő, szigetei sötét pontokként tetszetek ki a' fényárban úszó vízből 's maga a' tekintet nagyszerűsége előtűntetheté a' képzeletnek mind azon regéket, melylyket a' tájnép a' tó és szigetei felől maga között gyakran mesél. A' Benlomond oldalában dühöngött nyári zivatar a' tó csöndére nem hatott 's lassú hul-lámzásban látszék bár itt-ott, a' fölszínét hasító szellő által, egész terje-désében mégis nyugott vala, 's a' megáradt hegyi patakok csak kissé ha-tottak zavaros árjaikkal az óriás víz széleire. — Lus falu felől egy csó-nak indult az Inch-Murrin sziget felé 's lassú haladásban hasítá a' fénylő tó tükrét, — darabig a' benne lévőök csak parthosszában eveztek; de mi-dőn a' Lus folyam torkolatához közeledtek, észrevevék annak felduzzadt árját 's rohanása elől kerülve igyekeztek kitérni. — A' csolnakban Ivor, a' lochlomondi halász ült; evezőjével kormányzá 's egyszersmind hajtá a' csolnakot, 's ez utóbbi munkáját egyetlen, még gyermekkorú leánya osztá meg vele.

A' folyam habjai egy fekete pontot hajtának magok előtt a' tó cse-nesebb vizébe, melyly a' hullámok közt majd föl-, majd lebukott, a' víz mozgása közelebb veté ezt a' csónakhoz 's a' leány észrevevén, figyel-mezteté atyját. Csak hamar beérték a' távolabbról meg nem különböztet-hető tárgyat 's csodálkozva szemlélték egy emberi holt alakot, melyly csak alig tartá magát fenn a' vizen. Egy percz műve volt közelebb érni hozzá 's a' halász erős karjával, öltönyénél fogva a' csolnakba emelé. A' hold-világ nem engedte kivenni a' szerencsétlennek vonalait, 's rajta az életnek már semmi jelét sem fődözheték fel. — Megfeszített erővel eveztek most a' sziget felé, 's lakjokat az egyszerű halászkunyhót elérve, gondosan vivék abba az eszméletlen testet.

Mécs világánál vizsgálák arczát, de az ismeretlen vala; öltözete hasonlított a' hegyi skótokéhoz, de tartánja jobb szövétü volt a' közönsé-gesnél 's előkelőt gyaníttatott benne. Vizsgálat közben vérfoltot fődözött

fel Una éles szeme a' halott deréköltönyén 's csakhamar meggyőződtek, hogy gyilkolva van. Midőn ruháit felbonták, jobb oldalában egy törsturást lehetett észre venni. —

„A' seb még vérzik, atyám — mond Una — ő élni fog, minden bizonynyal élni fog.“

'S megkettőzött szorgalommal vevék gondjok alá a' meggyilkoltat; hosszú törekedések után sikerült végre gyöngé lélekzetet venni észre benne, sokára telt azonban míg eszmélete annyira megtért, hogy fel-pillanthatott, bágyadt szemeit erőtelen tekintettel járátá az előtte ismeretlen helyen, de nem volt annyi ereje, hogy szólhatott volna. Később sebére láz borítá el, mely csak negyedik hétben szűnt annyira, hogy a' halázkunyhó lakói megtudni remélheték betegök közelebbi körülményeit, 's midőn nemsokára kiletét kérdeheték, a' beteg nagy álmélkodásokra felelt:

„Én Mac-Gregor Robert vagyok.“

I.

Tizenkét év mult el, tizenkét hosszú év föllegeivel és vidám napjaival; még mindig nem tére meg hajdani lakába Robert, de közel lochlomondi életmentőjeihez a' Benlomond hegyben tölté idejét. Montrose herczeg, azon kölcsön fejében, melyet Macdonald rablása által elvesztett, craigrostani birtokait még azon idő alatt erőszakkal elfoglalá, míg ő Inch-Murrin szigetén sebében fekvék. Macdonaldot a' vidéken többé nem láták, hihetőleg megtudván később Robert felgyógyultát, bosszújától rettegve olly helyre vonult, hogy ez ellen magát biztosságban tudhatá. — Azonban Robert is csak azon időt várta, hogy kigyógyuljon 's elhagyhassa a' szigetet, mely hasonlóan Montrose herczeg tulajdona volt 's Argyle herczeg birtokában Benlomond béreceiben biztos menhelyet lellessen. — Itt élt ő aztán folytonosan kizsákmányolva Montrose tartományait, hogy visszatörölhassa craigrostani birtokainak elfoglaltatását, innen intézé Montrose herczeghez azon büszke üzenetet, midőn ez Argyle herczeget fölszólítá, hogy a' rablót magánál ne tartsa, hogy neki Argyle herczeg csak szállást adott; élelemmel azonban mindenkor Montrose köteles tartani.

Robert ezen felül nagy tekintetben állott a' köznép előtt, bár attól pártfogása ürügye alatt rendes adót szedett, melyet számára a' kerületi békebirák törvényesen is behajtottak. Mindenki ismeré Skótia felföldjén a' merész zsákmányost, de a' szegények áldással említék nevét, míg a' vagyonosoknak bosszankodva kelle túrni, ha birtokaikban rendelkezett. Ő maga állandóan a' Benlomond oldalában „a' vörös barlang“-ban éle, körülveve sűrű erdők 's számtalan hívei által, kiknek egy része állandóan osztá vele a' vadonban tanyáját.

A' lochlomondi halász és leánya bőven tapasztalák Robert háladatosságát; Una kedvence volt neki, 's mintha saját gyermeke lett volna, gyöngéd szeretettel viselkedék iránta. Gyakran napokat tölte el a' halász kunyhójában 's viszont Una nem egy ízben időze a' sokak által

rettegett férfinál. — Ki kell azonban mondanunk, hogy a' halászeányt más tárgy is voná később Benlomond oldalába. Azok között, kik a' főnök szabad 's nem ritkán veszélyes életét vele együtt folytatták, vala egy, kit az kiválólág szeretett, egy fiatal és ügyes harczoló, Mac-Analaister, ki évek óta Robert sorsát osztá, ennek ügyében gyakran fáradvá bizonyosságát adá ragaszkodásának. — A' főnök bizalmával ajándékozá meg 's észrevevén később, hogy Una ellenében vágyai támadtak, igyekezett szenvedélyének bátorítást adni. A' halászeány nagy szépsége, bátor viselete, 's a' szenvedély, mellyel Robert kalandos életén függött, nem kevésé hatottak Mac-Analaister keblére; de a' sziget rózsája sem vala idegen a' lángtól, melly az ifjú szívében iránta támadott. — Kölesönös hajlamaikból szerelem lön, mellyet Robert mindkettőjöknel folyvást táplálni törekedett. Gyakran ült a' fiatalokkal napnyugta előtt a' hegyoldali árnyak alatt; előttök a' szép vidék terüle el, — egy oldalról a' tó és zöld szigetei, másról a' nagy hegyek, Grampian kék és hosszú bérczei, 's más felől a' messze tenger; alkonyatkor magokra hagyá olykor őket, 's ezen magán órákban élvezék tiszta 's romlatlan kését a' szerelemnek.

Ez időben Skótia azon eseményeknek volt színhelye, mellyek a' Stuart-ház történetének utolsó felvonását képezik. Károly Eduard, második Károly fia, izgasba hozá a' rokonszenveket, mellyeket ősei iránt Skótia tanusított 's a' pápisták teljes ragaszkodását bírva, titkon partra szállott a' felföldön, 's nem sokára nagyszámú követőktől látá magát környezve. A' trónkövetelő kiüté jogai mellett a' zászlót, 's Fallkirknél legyőzve az angolpártiakat, diadalmasan vonult Edinburghba, melly a' győző előtt ellenzés nélkül tárá fel kapuit. De a' tartomány hadlábbon álla, a' trónkövetelő ellenei seregeket vártak Angliából, 's a' forrongás között hosszú polgárháborúra nyilék kilátás. Károly Eduard sergében Mac-Lean és Mac-Analaister vezetése alatt Robert hívei is küzdöttek, maga azonban Robert a' felvidéken dolgozott, megerősítendő a' trónkövetelő mellett a' nép ragaszkodását.

Illyen volt a' felföldi állapot, midőn egy napon a' vörös barlangba ment fel Una 's Robertet egy kilátási ponton ülve magányosan találá. A' főnök nyugtalannak látszék, elébe ment egy darabra az érkezőnek, 's röviden viszonzá üdvözlését.

— Nem vettél híreket a' táborból? — kérde Una — nagyon nyugtalannak látszol.

— Nem, leányom, három nap óta mitsem tudok — felele Robin — 's te nem hallál valamit oda lenn?

— Atyámmal tegnap a' faluban voltunk; de ott nem beszéltek többet, csakhogy a' fiatal király kimozdult a' csatamezőre.

— Isten ótalmazza őt — szóla a' főnök — én már lépéseiről értesítve voltam; de azóta kellett valaminek történni, az angol kutyák keményen ráhajtottak mindenfelől.

— Veszsenek el mindnyájan — monda Una, 's egy darabig csend álla be közöttök, mialatt letelepedtek a' fűre. —

— A' király vitézebb mindenkinél, nemde Robert, te azt mondad?
— kérde Una, 's kérdésével megszakítja a' csendet. —

— Igen, vitéz és nagyszívű, a' mi ügyünk csak általa víhat ki győzelmet, ő Skótiának reménycsillaga.

— Mi boldog az, ki őt láthatja 's érette küzdhet; én irigylem a' körülötte valók sorsát, Analaister sokkal boldogabb mint én.

— 'S bizonyosan megfelel bizalmunknak — tévé hozzá Robert. —

Még egy darabig ültek így beszélgetve, midőn az őket környező csendben távolról egy füttty hallatszik.

— Ez egyik emberem — szóla hirtelen felállva Robin, 's azon irányba tekintett, honnan a' jeladás hangzék. Egy kis várakozás után Mac-Analaister alakját pillantá meg, 's viszonozván a' fütttyentést, az érkező nem sokára előttök álla.

— Hol vannak társaid? — kérde a' főnök.

— Magam jöttem — felele az ifjú.

— 'S hol hagyád a' többieket?

— Különváltunk a' harczmezőn.

— Tehát megütköztetek? szólj, hol van a' király?

— A' szerencse örökre elszállott tőlünk, Robert, a' királyról én mitsem tudok, seregünk másik szárnyán küzdött ő, az előbb jött zavarba, később a' más oldal, mellyen mi valánk; de utóbb a' tábor egészen elszéledt.

— Hah! gyáva nép! — kiálta fel keserűen Robert — ott kellett volna a' királyért 's ügyünkért mindnyájatoknak meghalnotok; — szólj: mellyik a' hely, melly örökre hirdetni fogja Skótia népének gyalázatát?

— Culloden — felele Mac-Analaister borúsán.

Robert nem szóla többé, sötét képpel távozott a' barlang felé. — Una ijedelemmel közeledett Analaisterhez.

— Miért szomorodtál el? — kérde részvevőleg.

— Hadd el e' kérdést, jer velem, távozzunk el örökre e' helyről, én nem szeretem magamat senki által gyaláztatni.

— Ne bánd, Analaister, Robert nem akart méltatlankodni, de neki azon fájdalom ad szavakat, mellyet az ország ügyének elvesztén érez.

Ezzel elhallgatának.

Nem sokára bejárta a' hír Britannia minden széleit, az uralkodó ház hasznát véve győzelmének 's a' parlament által százezer fontnyi díjt tevén a' trónkövetelő fejére, mindenütt üldözteté azt. — Skótia felföldjén kegyelmet hirdettetett mind azoknak, kik bizonyos idő alatt előbbi hűségökre visszatérnek, 's ez általános kegyelem alól csak kevesen voltak kivéve, kikkel a' győzelmes éreztetni kíváná boszuját, de ezen kevesek közé Mac-Gregor Robert is foglaltatott, ki ellen megujtatték a' számkivetés, mellyel az előtt már egész clanja büntettetett. Ekkép igyekeztek elborítani Károly Eduard szerencsecsillagát, melly rövid fényű világítása után csakugyan mindenkorra leszállott.

III.

Ősz volt. Benlomond oldalán a' vadon fái sárgíták már leveleiket. Hosszabb idő óta angol zsoldosok kalandozák be a' vidéket, mert híre járt, hogy a' fejedelmi menekvő a' tó táján tartózkodik. Az utakon itt-ott őrpontokat állítottak fel, melyeken az átmenő ismeretlen szorosán megvizsgáltaték, 's az egész felföldön a' csillapodni indult rokonszenvek már csak aggodalomná váltak a' trónkövetelő sorsa felől, de Skótiában titkon sok szív ohajtá szerencsés menekülését.

A' vörös barlang körül nagyobb élénkség uralkodott mint különben, Robert maga gyakran kiküldé hírekkel és hírekért embereit, 's egy, ki e' részben legnagyobb szolgálatot tőn, Una volt, ki két hónap óta atyját gyászoló. A' fiatal hölgy, ifjú évei teljes virágában volt ekkor, kifejelett szépsége, élénk hajlékony viselete valamint Robert hívei előtt kedves jelenetté tévék őt, úgy mindenütt, hová csak foglalkozásaiban járnia kelle, sok figyelmet gerjesztettek iránta. De ő mindeddig boldog vala Mac-Analaister iránti szerelmében, 's vágyai nem terjedtek tovább, minthogy ifjút a' szigeti csendélet kellemeibe szoktathassa, mert Robert úgy akará, hogy a' pár egykoron egyesülve, 's Inch-Murrin szigetén a' már elhunyt halász életmódját folytatva, nekie gyönyört szerezzen 's nyugalmas napjaiban társaságát megoszssa. Azonban a' trónkövetelő ügyei e' pillanatban nem hagyák őt egyébre gondolni, 's mindenki, ki csak mellette élt, tapasztalhatá, hogy a' vesztett ügy őt nagyon szomorítja. Hívei közül mintegy öt nap óta Mac-Lean utasításaival, melyek titkosan adattak, többen jöttek és mentek, de maga a' főnök barlangi tanyáját soha el nem hagyá.

A' camstradden kis csapszék ivőszobájában magányosan ült egy pohár whyski mellett Mac-Analaister. Darab idő óta sokat veszíte e' fiatal előbbi élénkségéből, mogorva kedélyü és elégedetlen kezdett lenni, 's a' búfellegetek Una sem vala mindenkor képes homlokáról elűzni; gyakran látogató a' csapszéket 's mint látjuk, most is ennek italával vegyíti meg gondját, 's semmire nem figyelve ül gondolataiban.

Az ajtó megnyílik, egy idegen magas férfiú lépett be rajta 's a' mérőasztalhoz közeledve fennhangon egy ital whyskit követelt 's odább menve a' mélázó Analaisterrel szemközt helyet foglalt.

— Honnan, bajtárs — szólítá meg az idegen az ifjút 's egyet huzott kupáján.

— Csak innen a' szomszédból — veté feleletül Analaister végig mérve szemeivel a' fennhangon kérdezőt.

— Tán a' herceget szalasztottad el, hogy olly kárvallott képet csinálsz — folytatá az idegen mintegy erőltetett vidámsággal — vagy a' benlomondi haramia kívánt jó estvét, úgy hogy ijedtedben köszöntését el sem fogadhattad. — Igyunk egyet — kiálta poharát fölemelve — Rob-Roy egészségeért.

Mac-Analaister meglepetett az idegen szabad beszéde által, ki megegyezé magának, az ünnepelt rabló felől olly fel sem véve szólni, 's poharát illetetlen hagyá.

— Olly szomorú vagy, mintha maga a' koronavesztett herczeg volna! — folytatá az idegen mindig egyformán — mert koronaherczegnek csakugyan nem lehet őt mondani; ha ha ha! tudnám csak hogy hol van, úgy a' parlament kitett díját én nyerném meg rajtad.

Még darabig beszélt ilyen formán; Mac-Analaister röviden, vagy mitsem felelt, de végre a' poharak jobban-jobban ürülvén, nem vevé olly hidegen a' jövevény nyelaz ismerkedést, ki azt, úgy látszék, örömet akarát tenni. Beszédök a' honi állapotok voltak, 's az idegen nem titkolá, hogy ő a' herczeg fejére tett százezer fontért annak elfogására vállalkozott, de társat, ki elég ügyes és bátor legyen ezt vele végrehajtani, Skótiában Rob-Roy iránti félelemből nem kaphatott.

— 'S tudod te, hol van most a' herczeg? — kérde őt Mac-Analaister.

— Azt épen nem — felele az idegen — de eszközöket könnyű volna találni, mert a' parlamentnek ügyes kémei vannak, 's nagyon elterjedt, hogy Rob-Roy a' felföldön rejtegeti őt.

— 'S mit adnál, ha én a' herceget kezedbe szolgáltatnám — szólt Mac-Analaister félkomolyan.

— Megosztom veled a' kitett díjat — monda a' jövevény.

— Holnap este jőj el, a' holdvilágon majd beszélünk — monda határozottan az ifjú -- de nevedet előbb tudni akarom.

— Az én nevem Macdonald, 's a' tied —?

— Holnap meg fogod tudni, elvárlak. — Ezzel kalapját vevé Mac-Analaister, 's magára hagyá a' szobában új ismeretségét, mert kivüle míg beszélgetének is, nem vala ott senki; csak a' csaplárosné jött be időnként, hogy kupáikat újra töltse, midőn azok kifogytak.

Una az ezen eseményt követő nap délutánján mindig a' hegyben volt; fris halakat és süteményeket vitt Robertnek, 's nem akart visszatérni addig, míg kedvesével nem beszél. Robert nem tudott semmi bizonyost az ifjúról, 's a' leány alkonyat utánig hasztalan vára; de ekkor sokalva maradását, hegyi barátjától bucsút vón, 's az ismert uton könnyű léptekkel haladott a' bokrok között. A' holdvilág egész fényében tündökölt és sugarainál a' leány két alakot vett észre távolról, kik a' sűrűben felé közeledtek. — Tanácsosnak tartá utjokból, mielőtt észrevétetnék, kitérni, 's hogy kikerülhesse, míg mellette elhaladnak, egy közel bokor árnyába vonult el. A' két közeledő nem gyanítva senkit, közvetlen a' leány rejt-helyéhez a' füre telepedék. A' nő nem láthatá őket, de beszédökből minden hangot tisztán érthete. — Álmélkodva hallá, hogy Mac-Analaister — mert az egyik beszélő ő volt — értesíté társát, hogy a' herczeg más nap reggel a' tavon át a' tenger felé futand, 's hogy ott francia hajóra készül szállni, melly reá már várakozik, millyet biztosan lehet a' partról szemmel tartva, a' vizen üldözőbe venni, 's míg a' partot el nem érné, elfogni; szóval: egy kicsinységekig kiterjedő értekezést, melly közel egy óraig tartá a' két beszélő között. Midőn együtt távoznak, reszketve álla föl a' leány, mennyire fájt szívének, hogy az, kit egész lelkéből szeretett, kit gondolatban minden szép 's nemes tulajdonnal felékesíte, hitvány

áruló, ki néhány pénzdarabért embertársát eladni kész. Ő visszatére a' barlanghoz, hol Roberttel kívánt szólni.

Mindent fölfedezett neki, nem kimélve kedvesét; 's a' főnök a' halászeány beszéde után megismervén az áruló tervét, dühösen kiálta föl:

— A' semmirevaló jól számított, de számítása meg fogja őt csalni, arra esküszöm, — 's ki volt társa, kivel e' pokoli tervet készíté? — kérde a' leány felé fordulva.

— Macdonaldnak szólítá őt Analaister — felelt Una.

— Macdonald! Hah, ismét ő! számolni kívánok vele — monda Robin. — Leányom, te itt maradsz; nincs elveszteni való percz, jer, szólítsuk Mac-Leant, hogy társakat véve magához siettesse a' mondott helyre még hajnal előtt a' dereglyét, az árulókat ki kell játszanunk, jer, siessünk.

Minden törekvés előtt sem sikerült a' dereglyét hajnalodásnál előbb a' kitűzött helyre hozni, a' dereglyéhez Robert rendeletéből egy csolnak volt akasztva.

Midőn annak megérkezését hírül hozzák, Robert fegyvereket parancsolt elő 's fedező kíséretét rendbe állítván, barlangi lakába visszament.

Néhány percz mulva egy magas, halvány képű férfiával lépett ismét ki, egyik kezében kalapját tartá, másikkal köpenye szárnyát veté vállára. Robert emberei felé vezeté őt a' legnagyobb tisztelet jeleivel, 's midőn közel ért, megindulva monda:

„Bajtársak, itt van ő felsége, a' király!”

„A' király!” szólának meglepetve a' fegyveresek és a' halászeány: „áldás kísérje minden lépteit” 's letérdeltek.

Károly Eduárd föltevé kalapját 's indulásra intett, a' többiek födetlen fővel követék lépteit.

Midőn a' dereglye fölvevén az üldözött trónkövetelőt, megindula a' tópartról, hasonló vonalban indula el távolabbról egy másik is. A' király mellett hatan voltak és a' halászeány, ki a' vizi jármű vezetésében segített. A másik dereglye az elsőt üldözőbe vevé 's törekedett beérni. — Robert gyorsítá embereit, de az ellenség szinte ügyes evezőkkel dolgozott, közel három óráig tarták így meg a' távolságot, hanem midőn a' túlparthoz már csak mintegy kétszáz ölre voltak, az ellenség mind közelebb közelebb jött, úgy hogy Mac-Analaister és Macdonald alakját tisztán ki lehetett venni. — Robert vad tekintete merően függött a' dereglyék haladásán 's átlátá, hogy üldözőik egészen be fogják érni őket; de hogy ez ne történhessék, leoldatá Unával a' dereglyéhez kötött csolnakot 's beszállítá a' királyt. Maga Robert erős karjaival vevé-át a' kormányt 's Una segítségével a' part felé hajtott.

Az ellenséges dereglye már beéré versenytársát; de ez fejedelmi terhétől menten nem vala többé vágyainak tárgya, a' rajta levők már egyedül a' csolnakra fordíták figyelmöket, mellyből a' menekvő herczeg épen a' partra szállott! a' halászeány karjánál fogva segíté ki 's e' perczen egy-

szersmind az üldözőkre vetvén tekintetét, Mac-Analaistert látá, hogy lövésre készen fegyverét feljűk irányzá.

— Ne lűj, Analaster, monda fenyegetve a' halászleány kedvesének 's védűleg a' király elé álla.

De e' perczben elsűlt a' fegyver, 's a' királyi szívnek szánt golyót a' halászleány melle fogta fel.

Robin fegyvereivel a' partra ugrék, hol a' király további kíséretére elűre rendelt emberei a' parti bokrok kűzűl elűtűntek.

Megfizetek hűségűtűkűrt — kiálta dűrgű hangon Robert 's hirtelen kűt biztos lűvűst intűze egymás után, egyikkel Mac-Analaster, másikkal Macdonald agyát furván keresztűl. —

Károly Eduard további sorsáról a' törtűnet értűsit.

Robin meddig elűt műg hegyi lakában, bizonyosan nem tudhatni; az utolsó emlűk, melly felűle szűl, egy parancsolat 1759bűl, mellyben a' Lairdof Touch elnűklete alatt Stirlingshireben a' bűkebirák, számára tűbb helysűgtűl vűdpűntz itűltek meg, 's melly virágzű hatalmáról elűg bizonyyságot teszen.

A' halászleányról pedig maig is azon rege szállong, hogy a' lochlomondi tű felett űjfűlenkűnt gyakran megjelen, 's a' sziget, mellyre száll megindulván alatta, kűrűllebeg vele a' tű színűn. Fehűr alakjút friss vűrcsepekkel vűltűk befecskendezve látni, — 's ezen mondák adtak alkalmat arra, hogy a' nép, a' lochlomondi tűn a' szigetek űjjeli vándorlását higye.

L e m o u t o n E m í l i a.

ERDÉLYI SZÓZAT

„U N I O“

magyarhoni dalnokaihoz.

Bajtársim! ti kiknek dalotok hazámba
A' Duna földéről zengve átrűpűle;
Hirdetem tinektek: lelketek vágyában
Szivetekkel szívűnk rűgen egyesűle.

Nem mint vűlegűnyt űs testvűrt, mint magunkat
Olly forrűn szeretűjűk mink Magyarországot;
Mert nem meny, nem testvűr: egy orszűg vagyunk mű,
Azűrt hogy a' balsors kűt darabba vágott.

Kűtfelű vonaglűnk századon keresztűl
Gyűtűrvűn lelkűnkűt űrűdekek 's a' pártok;
De szívűnk nem hűlt, bár állva ellenűnkűl
Az idűk szűttűpű bilincsekre zártak.

Megszűlaltatok ti ihletett dalokban
'S megpesdűlt a' kűttű vágott testnek vűre;
űlet 's vűr van ott is itt is űlet 's vűr van,
'S űsszeforrhat a' kűt tetem űs egysűge.

Közelíts felénk o testünkől szakadt test ;
 Olly gyöngék vagyunk mi , nem bírjuk magunkat ,
 Vérünk , Magyarország ! meleg mint tenéked ,
 És segítni fogja összeforrásunkat.

Mint az örök élet jelképe , a' kigyó ,
 Ugy valánk mi hajdan összekarikázva :
 Szembe szállt reményünk a' mulandósággal ,
 És örök időkre nyult az ősek álma.

'S ím a' vérnapoknak gyászterén , Mohácsnál ,
 Üldözőbe vett egy sértett isten átka ,
 'S bűnünkért testünket nehéz ostorával
 Rettentő csapásban két darabba vágta.

Ám ti élhettek még , mert a' ti hazátok
 Koronás feje az élet kigyójának ;
 De a' mi reményink sujtó csalódások :
 Naptüntével vége a' kigyó farkának.

Zengjen a' dal , zengjen , ez a' magyar vére ,
 Melly az ősi testbe összekiváncozik ,
 Míg az örök élet ősi jelképében
 A' két hon egy lelke újra találkozik.

És leszünk erősek , mint ég akarátja
 Erős a' mi egyesülésünk ügyében ,
 Ki magas szándékát nekünk kimutatja
 A' felhevült magyar költők énekében.

Bajtársim ! ti kiknek dalotok hazámba
 A' Duna földéről zengve átröpüle ,
 Hirdetem tinektek : lelketek vágyában
 Szívünk szivetekkel régen egyesüle.

Bár némellyikünk nem értjük közös jónkat ,
 Az idő megtermi bennünk is gyümölcsét ,
 'S e' vajudó század szüli megváltónkat ,
 Mert meg fogja hozni népünk egyesültét !

Dózsa Dániel.

H A R A N G S Z Ó.

Ki huzza e' harangot olly vadúl ? . . . .
 Oh szünjetekek meg , szünjetekek meg immár !
 Csak nem akarnak ! . . . még zug a' harang ;
 Talán a' gyász kíséret csak reám vár ?

Ki huzza a' harangot olly vadúl ? . . . .
 Te vagy , te vagy őrzöngő képü bánat !
 Oh e' harangszó lelkemben nagyon ,
 Siratja meghalt , elveszett arámat.

Hát a' mikor a' templom lángban áll
 'S kicsap a' tűz a' torony fedelére :
 Kinek juthat eszébe a' harang,
 Ki teszi kezét égő kötelére ? . . . . .

Felmegy a' lépcsőn a' harangozó,
 A' kötelek görcsös kézzel ragadja.
 Szól a' harang 's a' vésznek éjjelén
 A' leg velőt megrázóbb hangot adja !

A' láng tovább, mindig tovább harap,
 A' kötelek meggyultak ; elszakadnak.
 Harangozó! mit állasz ott tovább,
 Menj, menj! keress jobb menhelyet magadnak.

A' láng belebb, mindig belebb harap,
 És éget, rombol mindig sebesebben . . ,
 Olvadni kezd az elnémult harang,
 Egy csöpp ezüst a' padolatra cseppen . . . .

Utána más, utána harmadik,
 Ezüst eső a' lángok közepéből . . .
 Harangozó! mit állasz ott tovább?
 Meghalt. Többé nem mozduland helyéből.

Meggyúlt a' lélek háza. Fájdalom !
 Huzd meg a' háznak gyászmondó harangját.
 . . . A' láng becsap. Elnémul a' harang,
 Nem hallom többé vészhirdető hangját.

Olvadni kezd. Egy égető könyű
 Lesz minden csöppje, a' mint öszveolvad.
 Roskadjon öszve a' léleknek háza,
 Csak hogy temesse el magába
 Harangozóját: a' fájdalmat !

Hegedüs.

HOMÉR ÉS OSSIÁN.

Hol vannak a' hellenek, és hol a' czelták?
 Eltűntenek ők, valamint
 Két város, a' mellyet
 A' tengerek árja benyel,
 Csak tornyaik orma maradt ki a' vízből,
 E' két torony orma: Homér 's Ossián.

Koldus vala az,
 Királyfi emez. Mi különbség !
 De egybe hasonlatosak:
 Mindketteje vak volt.
 Szemfényeket tán
 Lelkük lobogó tüze, önnön
 Dicsőségök ragyogása vevé el?

Nagy szellemek ők! ha varázskézeik
Érintik a' lant idegét,
Mint isten igéje, világot
Alkotnak az ember elé,
Melly bámulatos szép
És bámulatos nagy. —

Halljátok Homért?
Dalában a' mennyei bolt
Egy csendes örömnök örök mosolya,
A' honnan a' hajnali bíbor
'S a' déli sugár aranya
Olly nyájasan ömlik alá
A' tengeri szöke habokra
És bennök a' zöld szigetekre;
Hol istenek üzik az emberi nemmel
Boldog vegyülésben
Játékaikat, oh gyönyörű szerelem.

'S látjátok amott Ossiánt?
Az éjszaki tenger örök ködű földén
Vad szikla fölött viharokkal együtt
Harsogja dalát az alaktalan éjben,
És feljön a' hold,
Mint a' lemenő nap,
Olly vérvörösen
'S zord fénybe borítja a' rengeteget, hol
Bolygnak seregestül
A' harc mezéjén elesett daliák
Bús szellemei.

Minden mi világos,
Minden mi virágzó
Dalodban, oh koldusok öse, Homér!
Minden mi sötét,
Minden mi sivár
Dalodba' királyi utód, Ossián! —

Csak rajta, daloljatok egyre,
Verjétek a' lantot, az isteni lantot,
Homér 's Ossián!
Eljönek az évek
Századjai 's ezredei; letipornak
Mindent könnyöretlenül, oh de
Ti szentek vagytok előtök;
Mindenre a' sárga halált lehelik,
Csak ősz fejetek koszorúja marad zöld!

Petőfi Sándor.

VADÁSZ KALANDOK PONGYOLÁBAN!

Frescokép Bernát Gáspártól.

A' sötét bankóvilág arany korában, midőn a' magyar haladás idétlen váltószörnye nem vezeté vala még pogány jégre a' szittya-kereszténység sujtásos

rendeit; ős jellemünk leghűbb földi tükörén: a' komolyan mosolygó alföldön élt és uralkodék egy hazai füstimádó devalvált patricius, a' nő- és viziszonyban sinlő consumens atyafiak mérges táborából, rangjára: burkus háborúi szalasztott egyéniség, czimére árverezhetlen spectabilis, meg nem bukható compossessor, 's reformok csontosult despotája; névszerint pedig: Nyakas Gábor de Eadem, et Állásfalva.

Kül- és belföldön álarczosan ögyelgő tokai bornak, magyar politicának, indigenai működésnek, snepf madárnak, chinai beszédnek, budapesti haramiának, adósság-szomjnak, és bojtorványszerű német philosophiának koránt sem levén annyi ága buga, mint az általam különben mélységes mélyen tisztelt táblabírói polgárszatnak: bocsánatesdéssel tánczolok szép nagyságtokhoz, 's fölétek tulszaporá fokozatu ifju és hajlott kora táblabírák, hogy a' magyar isten választott népe közül hősemet koránt sem egy némelly száraz biograph szatócsbolt illatu pápa szemén tekintem; hanem mint angyal dallamokkal garnírozott valamelly mennyei tüneményt leghozsánnszerűbb énekek énekével környös körül pacsirtázni bátorodom.

Ha nekünk — kik egy dicső nemzet-nagyság földi istenéül teremte-ték — imádtott hazánknak bárminő, 's mellyik szögletkéjén születnünk nem a' sorsáldások legnemesbire volna: ugy komolyan illenék állítanom, hogy azon czimeres halandó, kit fresco-éneke csonka tollas szárnyaira billenték, legalább is három helyütt didergé át egyszerre a' keresztvíz-kancsók hús zuhatagát.

Olly kedélyes ötletek, merész vállalatok és kalandcsodák eleven központja, mint minőkkel reá sziszegé Gábor lovagra a' vidéki népszellő a' kurta halhatlanságot: minden esetre kiérdemlék vala a' háromszoros bölcső illetékét; ha csak véletlenül valamelly mestergerendai dilettans matriculába be nem bokázott volna: hogy a' kisded Gábriska agarászat közben született legyen a' fegyverneki gyepen, még pediglen saját édes mamája-, Kotnyelesi Sillom Örzse asszonyságtól.

Hogy az ember azt a' mit építhessen, olyan a' millyen alapjának lennie kell.

Ez oknál fogva közelítém meg hősöm csecsemő éltéből a' jövőjét elhatározott negativ 's mégis lényeges indokokat, igazlandó azon élethű maximát: hogy csekély dolgok gyakran nagy eseményeket teremtenek.

Bocsánatot kérek azonban szives olvasóimtól, ha Gábor hősöm életrajzából közre szalasztott kaland füzérkém, pohár víz-okozta híres angol eredmény-nyel nem versenyezhetvén: a' hegy nálam is netalán egeret szülendene.

Midőn komoly tárgyakért hitvány betük pávatollaskodnak, 's ha elefánt mókuson vágyik lovagolni; elismerem ugyan hogy czifra dolog, hanem küzdeni ellene mégsem tudok, mert ó-ázsiai véralkatom hatalmát nem titkolhatom.

Őseink tigrisbőre alá hiába csapolgatjuk ezred év óta a' lomha műveltség aludttejét, . . . vér vízzé nem válik; . . . valljuk meg inkább őszintén, hogy jelen civilizációnk sima szokási közt és szőnyegzetén épen ugy kivonjuk ha lehet az ötöt a' hároból: mint hajdan Kupa herczeg nyers szeszélyű lakomáiban őszinte apáink cselekedtenek.

Ez ó vérhibának jelleme maiglan is eredeti, csakhogy korszerű status-institutiók véredényeire kényszerüle hatáskörét alkalmazni.

Hajdan egyszerűen működött; most pedig átszívárgott irodalom, politica, és társas élet különbféle ágaira. —

Alkotványos reformmal egybeházasítandó világpolgári vegytan! . . . szállok hozzád! —

Tél volt, még pedig a' javából.

Grönland halálosan megunván hideg vérű feleségét — a' jeges tengert — megszökött ősi fészkéből, 's a' dél-nyugati tartomány-atyafiakkal békét kötö.

Nagyon megszívellé pedig bozontos útjában távol rokonát, a' még akkor climailag is tulconservatív Magyarországot, és se látva se kérve à la gretten-gréti pörölyrendszer, vele amollyan francziás vegyes házasságra léptített.

E' szerénytelen indigena ellen óvást tőnek a' még virítani ohajtandott mezők és völgyek : összeesküvének a' lombkorona féltő vén erdők, 's a' természet védtelen leánya — a' láthatár-gyűrűzte rónatér — nyílt kebellet szegüle az éjszakai óriás hatalmának. —

Bihar — alföld tündér délibábját is nyakába kavarintá a' kóbor urfiak legszelesbike, a' zuzmarázt izzadó fürgeteg, és az egyszerűen fonséges istenszeme földi arczára reá fuvallá az enyészet sápadt szemfödélét.

Síri hallgatag lőn a' pusztai élet; ifjú arczáról lehervadt a' virágzat mosolygó költészete, 's ezüst ravatalán békén szunnyadt, mint rablott szerelmű menyasszony lilium koszorúin.

Rónatelek mezővároskának szemét, száját úgy tele csapkodta februári máltérrel a' fürgetegek nagy apja, hogy serrészezen egymásra tántorgó lakházai fölött isten nevében bakfittyező egynémelly lábművészi eleven fractio, kényelmesen lejtethet volna solo mazurt.

A' torony csillag árnyában leselkedő reformatív bádóg kántorát ezer szerencse, hogy nyakszirtig tele fuvallá hógulyával Sziberiának szökött viharja, mert aligha hozzá nem kötőfékezi vala különben lopott lovát valamelly hanyagsombékon nyaralni szokott cigány Abellino.

Ezen fagyos előjelekből kiviláglik, hogy akkor tájban tél volt ám az idő a' talpán, még pedig mardosó és viharos; . . de hiába volt ő viharos és mardosó, mert Nyakas Gábor uram oláh süvegszerű curiájához semmi áron sem énekelheté közel a' hűs fuvalmak fehér gyermekét, lévén körötte védegyleti gépekül oda káromkodva csirkeadó pótlékul : három quartalista taxás, és tizenegy darab zsellér a' számíttatlan robotok robotosainak robotos iskolájából.

A' kiterjesztett léget bevakoló hófuvatag nem merészle tehát commodus táblalabiránk négy fal közti méltóságát háborgatni, mert az alkotmány sánczán kívül árkoló atyafiak olly vakmerően el voltak kínzó szerekekkel látva, hogy akár pusztá Arabia homok mindenségét reá lapátolhatták volna egy füst alatt, Poroszlónak árvizből hevenyészett országutaira: . . . de a' hideg sem contrázta meg az ő házi him-fonókáját, mert ámbátor a' vesefagyraló szellőnek miatta széltiben és hosszában olvasható volt is a' varjugondolat; azért a' hármass tiszteletű ekklezsia jónak látá consumensileg patriota magát in solido beharangozni Nyakas moecenás vendégszerelmének czinteremébe.

Sötét borúvá ölelkezett kékbarna felhőkből nehéz hópelyhek omlanak.

Magas örvényletben kanyarog a' fürgeteg, fénylő hószikrákat szórva szertesztét. Majd zugó szárnyakra emelt ragyogó csillámokat csapkod köd-harmatos ablakokhoz, melyekre szeszélyes jégvirágokat himeznek a' vihar fagyos könyei. —

Vajjon eredeti orosz nyusztal van-e kibéllelve azon keresztire feszített halandó, kire ádáz sorsa jelenleg viharköpenyt kényszeríte . . . avagy pedig becskereki rókamájjal vattiroztatá szívgyökere környékét? . . . felelet: nem tudni! . . . de annyi bizonyos, hogy ha pipát nem is, kényelmet minden esetre cserélne spectabilis Nyakas Gábor urammal, ki is vedlett tüdejű kandallója beszédes lánginál con amore mosolygá az elemek vicsorgását.

Hogy szűzvállas háza fejének borzas üstökét amugy török-magyarosan

megcibálá a' vihar körme; . . 's hogy a' zsup-ölelte zsindel fedőzettel orkán urfi tán már kotillont is keringhetett: avval Gábor gazda mitsem gondola, hanem kényelmének forró érzetében lángok közé suhintván egy kinyában született izmos harapófogót, általa nyakon csipé azon menyecskeszemű paraszat, melly tenor csibukja szunnyadó életét gyújtogatni praedestináltaték.

Bele decomponálván magát azon édes helyzetbe, hogy harcsaszáju Belgráderjének kékelő szülöttjét fölleg-rokonihoz utasíthassa, méltóságteljesen tekintte szét a' körötte testörkődő pietásszerű személyzetre, és lesimitván torzon bajuszának kitágult oldalbordáját, se többet, se kevesbet nem láthatott, mint mi itten következik.

Jobbra, egy fősületlen szalmás karosban Sirály Máté, lakomás provinciai kiváltságos arszlán tévedezett, ki máskor igen kedélyes czimbora szokott lenni, hanem jelenleg annyira tót heringgé hajszállítá a' járványos grippe, hogy bal lábával másfél álló óráig keresgetné a' jobbikát.

Mellette Selypi Flórián kanyargata beltartományába egy kövér termetű fonatos kalácsot, 's fontos arczulattal azt akará mintegy kifejezni: hogy diplomás baromorvosból is lehet még az ember honorarius cancellista.

Sokszorosan tiszteletes Gordon Ábel uram helybeli lelkész, kántor, ispán és harangozó, hüvelyk- ujjaival figurázott egy terepélyes téns asszonytól szökött zselleszék egy harmadán, 's tőzsomszédja Kotkodákovich Tógyer, localis görög zsidó és dilettáns tribunus plebis iszonyu zavarba jött azon hideglázyszerű tremának miatta, hogy a' rónatelki husos szellemek ezerfejú trombitása addig feszeng minorennis ülökéjén, míg nem egyszer rettenetesen mákká töri ludibris testületén a' tubingai kaputot.

Ezen patriarchai személyzet frontjára hűvös árnyat vetett Dongó Rebeka, Nyakas Gábor uram házi operájának tevékeny karmestere és klaplis trombitása, ki is kézzel-lábbal zongorázott egy szélmalomból ótott ultramuzsikális kerekcs rokkán, míg bal szemével oda kacsingatott, hol a' csintalan Sirály Máté fiatal tűzében pártá- és sódarrablás eszméivel foglalkozék.

Lábainál nyújtózkodott szálkás bundájával Rajta, a' háziúr kedvencz agara, 's nyulildözési talentomáról olly élénk phantasiával álmodozék, hogy a' kandalló parkányzatán sütkörésző ordas kandur elhatáráz climát változtatni, 's hízeglőn dorombolva patronusa védőlehez szegődött.

— Hol is hagyá csak félbe a' vadászkalandot rektor koma — szólott Nyakas gazda egy karmazsin csizmaképű rövid-kurta vitéznek, ki spanyolviaszszá égetett orra fölött villogó tavaszi gyepezöld szemekkel kutatá Rebeka hajadonnak fél századát, és kedves titokba tartogatott hideg pulyka pecsenyéjét.

— Hát ott szalasztám el a' casus fonalát — felelé a' népoktatás kaputos kondása — mikor Csőrege Bálint uram —

— Ugyan komám, nem ez volt az a' bátor vitéz, ki Sziklatövi főispán ebédjén beköppintvén a' citromos meleg vizet, másfél évig mindenütt dicsekvék: hogy teljes egész életében nem ivott olly drága és izletes spanyol bort.

— A' volt biz' a' . . de biz' a' volt — felelé a' hallgató personál.

— Na tehát Csőrege sógor kirándul egyszer vagy negyed magával a' köböküti cserére foglyászni, 's mintán egy már ősze csavarodott foglyot ugy mellbe lött, hogy ijedtében azt kiáltá vissza a' harmadik határról: „csak a' fejem ne bántsd, fiam“, csak néz, csak néz, hát megpillant egy óriás tűzokot, melly körmein két álló csillagba kapaszkodván, hegyes orrával szeretője nevét kópiskálja a' holdvilág tányérjára. Hoho, vésnök amice, te enyém vagy. . . 's puff . . . ledurrantá a' szárnyast, melly is mintegy öt óra alatt szerencsésen alá is esék.

Jó kedvvel haza felé ballagék, elküldendő két hatókrös szekeret a' kérédeses madárért, hát az utfélen egy gyönyörű szöke nyulat pillantok meg — melly egy farsangi fánkot manducált, . . . na, megállj te kis hunczfut . . . 's a'

mint e' szökat kimondám, commode lecsücsül az én nyulam, . . fölemeli két első lábacsáját, 's kényesen és bátran megfenyeget; . . nekem se kell több, felrántom a' sárkányt . . 's hinné-e valaki, ha tulajdon két szememmel nem láttam volna: . . az imént lelött tűzok feje pislogott ki puskám gyújtó lyukán. Hát szegény pára mindenestül bele cseppenvén a' puskámba, nyakszirtének kényelmes nyughelyet nem találhatott."

A' nőtlen morál keserves leányzója — Dongó Rebeka — csodás álmélet-tal tátongett a' történethez; Sirály pedig és Kotkodákovich farkasszemét vág-tanak egymásra, 's nagybölesen replikázák vala: hogy bizony sokat tapasztal az ember fia, ha nem restel járni a' nagy világba.

— Flóri öcsém, úgy tetszik, hogy te is bele haraptál a' minap egy regének a' bokájába, . . 's ott hagytad félbe, midőn Körömös Peti kortes korában, egy követválasztási dínomdánom alkalmával confect gyanánt hámozni akará a' gledicea töviset, sőt vagy három darabot előbeszédül föltranscirozott, és meg is evett . . .

— Majd máskor, domine spectabilis! . . bizony máskor — ismétlék az ólmos pilláju vendég atyafiak, . . meglepjük tekintetes komám uramat karácson estéjén egy kis diófélére, . . jó lesz rá fajtásúl a' tavali vinkó! . . .

— Szívesen elvárom in massa et in specie az urakat; . . most pedig jó éjszakát! —

POZSONYI HÍREK.

P o z s o n y , dec. 12. II. Országgyűlésünk ünnepélyes 's zajos napjaira — bekövetkezett a' csöndes, egyszerű, hétköznapi élet. Utcáinkon a' zaj, tolongás, kocsirobaj lecsillapult, lejárt a' csillogó díszruhák aranykora, — 's egyetlen sétányunkat kivéve — az országgyűlési nagy közönséget csupán falak között találhatni föl. De annál népesebbek az országház termei, 's a' ki kényelmes helyre akar jutni, szükség, hogy legalább egy órával a' gyűlés előtt foglaljon helyet — mert, később még az absentismus minden igényei mellett sem vívhatunk ki egy talpalatnyi tért. Különösen a' k. kir. előadásokra teendő választásföltötti viták alkalmával — mind két terem fuladásig tömve volt — 's gróf Széchenyinek ez alkalommal mondott elmés hasonlítása: olasz kutyabarlang — méltán illetet termeinke. — Hölgyskarzatunknak is megvan a' maga rendes napi közönsége. Ott láthatni többnyire hazánk két leglelkesebb fő úrhölgyét, aztán a' gróf Keglevich-nővéreket, Bónisnét a' szilárd jellemű szabolcsi követnek nőjét, Almásy Pálnét, Kossuth Lajosnét stb.

Hajdan, midőn harcz és háború volt a' magyarnak jelszava, hölgyeink között sem hiányzottak a' hazáért magukat föláldozni kész amazonok. Emlékezzünk csak Széchy Máriára, ki Murány győzhetlen falai közt osztá parancsait — Zrinyi Ilona, az egri nők stb. 'S valóban a' midőn hölgyeinket gyűléstermeinkben látom, vagy hazai tárgyak fölött a' lalkesedés tűzétől elragadtatva beszélni hallok — szóval annyira mennyire beolvadva political életünkbe, mindig az előbbi képek lebegnek előttem. Nem szeretném ugyan — több tekintetekből — ha political kérdéseink eldöntése körül olly nagy hatást gyakorolhatnának, millyet elődeik az egri vár védelménél kifejtettek; de az olly nő, ki legalább a' tiszta hazafiui akaratot, a' szennyves önérdék- izgatta törekvésektől meg tudja különböztetni, ki a' nemzetiség, honszeretet magasztos eszméit saját házi körében is minél inkább kiterjeszteni törekszik, ki szerelmi ideáljában a' hazafit nem utósó helyre szorítja — nem lehet eléggé becsülnünk 's tisztelnünk. E' szerint én országgyűlési hölgyskarzatunkat a' terem egyik legszebb 's legbecesebb kiegészítő részének tartom.

Igen, tehát érdekes gyűléseinkről akarék valamit írni, 's ugy hiszem e'

lap olvasónői nem fogják kedvetlenül venni, — ha olykor-olykor mint e' lap kitűzött irányja 's szűk köre megengedik, gyülestermeinkbe egy kissé be fogunk tekinteni. Az érdekes tárgy fölötti vitatkozások alatt alkalmunk volt a' követi táblának mostani tagjait kissé közelebről megismerhetnünk. Mind a' mellett még most — nehogy egyoldalú vonalokat közüljek — nem ereszkedem a' követi tábla kitünőbb tagjainak jellemzésébe, — erre — úgy hiszem — egy kissé több időt kell bevárnunk. Annyit azonban általánosan megemlíthetni vélek, hogy a' követi tábla jelesbjei közt eddigelé Kossuth, Szentkirályi, gr. Széchenyi, Szemere, gróf Andrássy Gyula — lánczolja le leginkább a' közfigyelmet. Halottunk lelkes beszédek, gyönyörű szónoklatokat, valódi parlamentarizmus szelleműeket, melyeknek hallatára mindenki meggyőződhetett arról, hogy itt az ügy szentségétől lekesült hazafi szól honfitársaihoz, minden ingerültség és személyeskedés nélkül, hogy az okoskodás egyszerű 's egyenes folyamát szennyes önérdék 's pártoskodási viszketeg nem vezeti ál és csavargós utakra, hogy itt a' haza jobbjai nyílt sisakkal hazafiúi erényekkel fölverte, nyílt csatát küzdenek a' haladás zászlója alatt.

A' pesti indítvány néhány szótöbbséggel elfogadtatván, a' felirási javaslat tárgyalása a' főrendeknél is igen érdekes vitákat vont maga után. A' főrendi terem rendezése miatt — a' primási palotában tartatnak ideiglenesen a' főRR. ülései — hol hely szűke miatt nem kevés rendetlenség történt, a' ropant számmal összesereglett hallgatóság közt. De hiában, csak így van az, örökös fűrés, faragás, vándorolgtatás nem segít a' bajon. Pest, 's az itten közszemléletre kitett országházi mintának — vagy valamely másnak — megtesztése leendő a' mi megváltónk.

A' főrendi tábla jelen országgyűlésen szokatlanul megnépesült; úgy látszik, hogy aristocratiánk megkettőzött erővel akarja leróni hazafiúi kötelességét. Sokan, kik az előtt egészen visszavonták magukat a' közügyektől, most megjelennek a' küzdelmi téren. Itt úgy látszik, a' pártok kissé keményebb szemközdit néznek egymással. 'S aztán a' felső táblai szónokok, mind a' mellett hogy sokan még most sem bírják a' magyar nyelvet tökéletesen, sokkal több könnyűséggel, 's mondhatnám, ügyességgel 's szabatossággal szónokolnak mint az alsó táblaiak; 's ha egy kis hasonlatossággal szabad élnem, a' felsőtáblai szónokok nagy része mint könnyű lovasság áll az alsó táblai némelly felsarkantyúzott nehéz lovassághoz hasonlítható, szónokai ellenében. A' főpohárnok ő excja után legelőször gróf Vay Dániel szólott a' tárgyhöz, 's férfias kimerítő beszéde, jeles szónoklati előadása után itélve, a' felső tábla egy új jeles tehetséget nyert a' fiatal szónokban. Halottuk továbbá az előadásban páratlan könnyűségű gróf Wenkheim Bélát, a' megczáfolások satyricus élű, genialis nagy mesterét gróf Teleki Lászlót, a' rendíthetetlen szilárdságú Pálffy Józsefet, 's a' felső táblának több kitünő jelességű veterán tagjait; de kit az egész közönség szemei hasztalan keresének a' főrendek sorai közt, kit mindenki sajnosan nélkülözni látszott, az báró Eötvös József, kinek a' jelen országgyűlésről visszavonulásáról mindenki fájdalmasan emlékezik meg.

A' vitatkozások folyama alatt a' felső táblának egy igen alkalmatlan szókása töröltetett el. 'S valóban csudálni lehet, hogy mit eddig is olly egyszerűn mellőzni lehetett volna, csak miután tömérdek zavarok- 's zajgásoknak voltak miatta kitéve, törölték el, 's ez a' szólni akaróknak fölötté czélszerűtlen 's alkalmatlan állongásuk. Voltak, kik négy napig is állottak, míg a' sor rájuk került, 's kivált most, midőn a' tárgyhöz mindenki minél előbb szólni akart, nem kevés zavarokra adott alkalmat.

A' válaszfelirat fölötti viták f. hó 11-kén végeztettek be. Ha e' tárgyra nézve leendő öszhangzás a' két tábla közt? a' jó isten tudja! a' felső táblai többség a' pesti indítvány ellen van.

De hagyjuk e' tért, 's tarlózzunk kissé a' pozsonyi társas élet mezején. Nem

kis feladat, mondhatom, kopár mező ez még mostanáig 's akármerre tekintünk, alig találhatunk egy-két, habár köznapi újdonságot is, mit e' hírek rovatába tűzhetnénk. Nálunk öszpontosított társas életnek nyoma sincs, elszigeteltség minden oldalról; lehet hogy a' téli tánczvigalmak, estélyek stb fognak majd olyas valamit kifejteni. Felsőbb aristocratiánkat eddig is öszpontosítják némileg gr. Zichy Manó ő mltgának gyakori estélyei. — Megemlítem itt: a' főrendi, a' követi casinókat, a' pozsonyi kört, az ifjuságnak már papiroson megalakított, de csak újév elején életbe lépendő olvasó körét. Itt lehetlen említés nélkül hagynom a' 'Jelenkor' pozsonyi levelezőjének egy mystificáló tudósítását, melyben azt említi, hogy Mészáros Károly úr indítványára (ej, ej!) az országgyűlési ifjuság olvasó kört alakított. Ebben egy betű sem igaz. Kik az említett urat közelebről ismerik, tudni fogják, hogy neki az országgyűlési ifjussággal semmi érintkezése sincs. — Miért? a' tisztelt úr maga elég bölcsen fogja tudni; legalább nem rég, midőn bizonyos helyen Pythagoras, Zoroaster, Confucius, Mesmer és a' 'Nemzeti Ujság' elvei mellett apostolkodni akart, elég világosan tudaták vele. Az országgyűlési ifjuság olvasó körének eszméje nem új, a' minden lépten, nyomon érezhető szükség hozá azt létre, 's a' mult országgyűlési kör eléggé bebizonyítá, hogy az illy ifjusági egyesület bármely szűk hatáskörű legyen is az, képes sikert kifejteni. A' jelen olvasó kör alakulásához egy pár szerencsétlen idiotának eszébe jutott pártszínezetet, felekezetet emlegetni; no még csak az kellene, szegény pártokra tépett hazánkban, hogy az ifjuság közé is hintessék el a' pártoskodás átkos eszméje, 's mi is zászlókat tűzzünk ki 's pártneveket vegyünk magunkra, az ifjú kornak általánosan elismert typusát ekként szentségtelenítsük meg. Így a' mint vagyunk, legalább későbbi napjainkban, midőn fájdalom! ezer felé szakadtunk, elmondhatjuk, hogy volt idő, midőn kebleink öszhangzottak, midőn keblünknek ugyanazon egy hitvallomása volt. A' politica különben is ki leend zárva olvasó körünkből. Társalgás, olvasás, 's miután rendes franczia nyelvtanítónk lesz, nyelvtanulás stb, szóval: többoldalú önképzés leend czélja körünknek. De erről bővebben, midőn körünk életbe lépend.

Néhány nap óta magyar színésztársaságunk is van, e' fölött nem tudja az ember: örüljön-e vagy sirjon? Szegény pozsonyi magyar színészet! hát elfelejtéd már keserű multadat, hogy ismét a' küzdelmek veszélyes tengerére bocsátkozál? ki ne ohajtana az országgyűlés helyén magyar színészetet? Ohajtjuk biz' azt mindnyájan, egy szívvel, lélekkel; de olly állásban, mi az országgyűlési magyar színészet méltóságának megfeleljen. Erre főkellék egy alkalmas színház — miután pedig Pozsonyban a' városi színházon kívül nincs alkalmas hely, mi csak itt ohajtottuk volna a' magyar színészetet. 'S miután az igazgatóval — túlságózott követelése miatt egyezségre lépni csaknem lehetetlen, nem tudom, ha nem volna-e jobb azon tudattal megbarátkoznunk: hogy Pozsonyban nincs magyar színészet; minthogy elmondhassuk: van biz' az, de valahol az isten háta mögött — nyomorogva, tengődve, pártfogás, részvét, adakozás után esdekelve. De nem akarom ismételtetni a' pozsonyi magyar színészet fölött, már más alkalommal elmondott nézeteimet, ugy is mindenki tudja hazánkban a' vándorszínészetek állását 's ennek a' közönséggeli szomorú viszonyát.

A' társaság Komáromy igazgatása alatt a' káptalan útczái Schmiedtféle házban települt meg. A' hely műkedvelők szinpada volt, 's annak csak megjárta, legalább egy becsületes háznép megférhetett a' nézőhelyen, sőt a' karzatnak keresztelt pár lépcsőn még a' dajkának is juthatott egy kis hely — de nyilvános színháznak — tisztelet, becsület Komáromy úr szerény követeléseinek — csakugyan meg nem járja. A' szinpad maga olly szűk, hogy ha P. A. barátunk, a' hajdani váczai műkedvelő társulat egyik koszorúzott tagja, műkedvelői fellépésével meg akarná örvendeztetni szíveinket — egyik lábát kénytelen volna a' szinfalak között szerepeltetni. Néhány szalmaszék képviseli a'

páholy, zártszék stb kényelmeit, szóval: miserabilis caricaturája biz ez a világ bármely színpadának is, mellynél még a s.-pataki állás is többet ér, ott legalább a keresztgerendákon kényelmesen lógázhajthatja az ember lábát. A' társaság pedig meglehetősen ügyességű tagokból áll, Komáromy jelessége ismeretes, Polákovitsné szép színpadi alak 's a' Veszedelmes Nagynénét jelesül adá — Jánosy és többen, kikről, míg e' színpadon maradnak, szólni is lehetlen. A' telet nem tudom: hogy' húzzák ki színészeink e' helyen, mert legjobb akarattal mellett is közönségről e' helyen szó sem lehet, — physical lehetlenség! A' Pálffy-terem? Komáromy úr tudhatja, hogy a' mult országgyűlésen sem volt ottan a' magyar színészetnek Eldorádója. Ha kitavaszkodunk, egy csinos arena a' ligetben, az már helyén lesz; addig pedig Megerle úrnak kellene kissé szívére, akarám mondani, zsebére beszélni.

Hát abból a' fölzarándoklásból lesz-e valami, mit a' nemzeti színház felől beszélnek? E' tárgyban, a' mint észre vettem, az országgyűlési közönség teljesen osztja a' pesti lapok nézeteit, 's egy pár saját mulatságát szemé előtt tartó egyéniségen kívül mindenikünk csak azt tartja: mindenütt jó, de legjobb otthon. Nem — tisztelt közönsége nemzeti színházunknak, mi nem akarjuk megfosztani önöket kedvencz élvezetöktől, 's ez a' bemutatásféle demonstratio ép' ollyforma, mint a' melly vendég elé a' két öles tölgyasztalt húzzák inkább, minthogy az székevel közelebb jőne. Nem — mi, országgyűlési közönség, lelkünk nem vehetjük e' zárandoklás következményeit, még valaki szép kegyetek közül — színpadunk tisztelt női személyzete — náthát is kaphatna a' hosszú úton, máthát mondom, melly rovásunkra legalább egy évig meghazudtolthatná a' játékrendet. Szóval: szívünkben ohajtjuk, hogy a' pesti lapok fölszólamlásai sikertelen ne hangzottak légyen e' tárgyban. — Bosco itt volt; lehet: tán még most is itt nyeldesi valamely fogadóban a' késeket 's asztalkendőket. Itt volt? mi a' manó! hisz' Pesten azt kürtölte, hogy nem látja őt Europa soha! 's ismét itt? és köztünk? milly szerencse! Oh szemfényvesztés! oh charlateneria! oh Bosco! és akad még ember a' magyar hazában, a' ki spectaculumaiddra 4—5 pengő forintot kidob, 's akad lap, mint a' liebe Pannonia, melly egész hasábokat közül érdemeid, csudáid hangos kürtölésével! No még csak ez kellett a' sáskajárás után, Bosco! par dieu — lieber Freund — tán csak utólszor volt köztünk — mi? e' szép reményben fogadja ezennel ünneplés búsúcsókomat, de aztán minélelőbb hordja el magát 's örökre. Spiritu meini, obedite!

Berecz Károly.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Gizela, vagy a' Villik. Ballet. Nagyon tudnók sajnálni saját magunkat, ha a' tánczművészetben nem bírnók feltalálni a' poésist. Mikor a' forgószél végig pördül a' pusztai mezőn, mint egy óriási légorsó fejét, melly a' fellegekben vesz el, tépett falevéllal és irtott tövisvirággal koszorúzza, — mikor két nyári lepke a' delelő napfénynél egymást kergetve a' virágillattal viselős levegőben tánczol, mikor szélescsendes éjszakán halvány bolygó tüzek libegnek ugrálva elhagyott sírok füvein, egymást üzik, összefutnak, egygyé lesznek, majd ismét két, három felé szakadnak 's tovább ugrálnak az alvó virágokon, — mikor a' csillagsereg harmonicus sphaeraei zengésben tánczolja körül a' napot: ki ne látna itt a' táncz költészetét, ki ne értené azt! A' táncz több nemzetek vallásában, melly erős oldala a' poésisnek, kitünő szerepet játszik. A' romaiaknál Cybele papnei choreák tánczolásával tisztelék istennőjüket 's maga Dávid király, mikor a' frígládát visszafoglalá, e' fölötti örömeiben táncz-nak indult, úgy dicsérte a' Jehovát. Tehát a' ballett eszméje régi. Minden nép vallásköltészete tud erről valamit mondani; a' töröknél az Almek, a' hindunál

a' Bajaderek, nálunk a' Villik azok, kikben a' táncz eszméje alakká teremtvé van. Ezek azon szüzek lelkei, kik menyasszonyfövel szálltak a' sírba, 's kik éjfélként életre támadva vad lélektánczot kezdenek a' mezőkön, a' ligeteken keresztül 's ha útkövekben férfit találnak elő, azt magukkal ragadják, viszik bűvös rohanással messze, ellenállhatlan varázsserövel, halálígézetű szélzene rohamainál, míg agyonfárasztott lelkét ki nem lehelli. Ez eszmét választák a' balletszerzők drámai alanyul, mely magában is annyi benső gazdagsággal bír....., a' sírokból pusztá éjfélként feltűnedező fehér árnyleányok, a' kísérteties komoly villi királyné zöld kormányvesszejével, a' légkönyűségű, enyészetes tüneményalakok 's az ezeket vezető túlvilági zene, melynek sirnyító hangjai az ember szívében ismeretlen ábrándokat kezdenek felköltetni, az ádáz lélekfutás, 's a' szellemajkú szél, mely olly bánatosan, olly éjfélien sziszeg és döng a' nádbokrok között, hogy szinte a' hideget lehet érezni, melyet magával hozott. Az, mi a' balletnek sajátos költészetét megadja, a' tökéletes összehangzás a' mozdulatok közt, 's míg a' pantomimica hív jelvényei a' belinulokat követik, ezeknek concentrált kifejezése, egysége az arcjátékban, a' helyzetek plasticája, mind ez annyira finom, annyira aetheri valami, hogy lefesteni nem lehet, mint a' szívárványt. Ez teszi a' különbséget ballet és ballet között, mammuthok és sylphidek között.

Szeretnők azonban, ha nagyobb szerű balletnél szintugy lehetne a' szöveg fölöl librettókat kapni, mint például az operáknál; akkor nem gyölne meg az embernek a' baja olly mértékben egy némi vidéki uram bátyámmal, kit a' sors mellénk ültetett, 's ki per se jól látja, hogy az igen szép, ha * kisaszszony lábujjhegyeken kerüli meg a' színpadot, de ahhoz konyítani sem tud, vajjon mit tesz az, ha az ember felebarátjának a' felemelt talpát az orra alá tartja? 'S történnék aztán illyetén kérdések: „ugyan édes uram öcsém, mit jelent az, mikor az ember az egyik lábát fölemeli, mint a' mérföldmutatót 's illy állapotban hármat fordul a' másik czirkalomszár körül?“ — „Az annyit tesz: hogy most az a' valaki menynei élvezeteknek gyönyöreit szíja magába.“ — „Ejnye, biz' én is ugy teszek legközelebb, ha a' somlaitól kedvem cseperedik. (Pedig ollyankor nyilván két lábon is dolog lesz megállani.) Hát az mire megy ki, mikor az a' mestermátyás háromszor üti össze a' bokáját a' levegőben?“ — „Oda megy ki, hogy panaszainak száma számlálhatatlan.“ — „Ejnye, ha én ugy tudnék tenni határjáráskor, mikor a' viczispánnál akarok panaszt tenni.“ — „Nem ugy van az, uram bátyám, hanem lássa, ha például az eskütt vejét látja csárdást tánczolni, ugy-e, hogy mikor az hátravágja a' fejét 's egyik kezével a' tarkójához kap, másikkal meg futtyót vet a' légbe, ez annyit tesz mintha azt mondaná: ez a' világ ma holnap!“ — „Biz' igaz a'.“ — „Hát mikor aztán a' csipejére teszi a' kezét 's egy álló helyében kaczkíásan megbillegeti magát, nem annyit tesz ez mintha mondaná: magam vagyok rozmaringszál!“ — „Ugy van biz a'.“ — „Bezzeg, mikor aztán a' tenyerébe vág, egyet rug a' földön 's a' bokájára csap, nem azt mondja-e ezzel: a' ki engem szeret, nem néz az a' földre.“ — „Ejnye no.“ — „'S végre mikor kitarja két karját, tánczosnéját (kivált ha szép) hóna alatt fogja, jobbra is mártja, balra is mártja 's ugyan szemébe néz, ki ne látná benne azt a' gondolatot: ha te szeretsz, én is ugy!“ — „Engem ugy segéljen!“ — „Jaj, de hátha legvégre magához ragadja fél kézzel 's megpörgeti amugy istenigazába, az ember azt hinné, most mingyárt eldobja, pedig dehogyan dobja, dehogyan dobja, ki ne tudná, hogy a' fiú most azt hiszi: nem cserélnék a' muszka czárral!“ — „Szent hogy ugy van.“ — „No lássa, uram bátyám, ez is ballet, és mégis meg lehet érteni szószaporítás nélkül.“ — — Hanem köszönjük mi alászan a' vigadalmat, ha a' színház nem ad balletlibrettókat, tartson vendégei számára professort, ki azoknak az evolutiók hieroglypháit megmagyarázza! az alatt, míg mi a' tisztelt táblabíró úrral fecsegtünk, elszalasztottuk Riza Teréz

kisasszony kozák tánczát; egyébiránt képzeljük, hogy a' lehetőségig kozák volt. Különben ez úttal Campilli úr 's Erhardt, Kurz és Sáros Fanny kisasszony dicséretet érdemelnek, a' jó akarat a' többinél is megvolt, csakhogy ez a' keresztényi virtus a' balletben nem elég az üdvösségre. J. M.

Dec. 16. Fra-Diavolo. Opera 3 felv. Aubertől. — Az „Életképek” mult számában ez opera újabb színrehozatala említettén, színbíráló keserűn kifakad az egyetemes francia zene ellen (!) azt „egész nemet képviselő vatermörderes lionhoz” hasonlítván, 's „az egész et fegyverzörgést, csataraízt versekbe foglalt utánzásnak” steff. elnevezve. E' nemében páratlan műamphiguria ha beszéd közt 's tréfásan mondatnék, csak kacagnunk lehetne B. G. új tanítványán; de ha komolyan ejtene ki valaki művészet felett illy elszült eszmeféléket, itt is ki kellene mondanom Goethével: Die Einbildungskraft wird nur durch Kunst geregelt, und es ist nichts fürchterlicher als Einbildungskraft ohne Geschmack. Azonban említettem francia zene feletti szavak, az Életképekben, lazúl oda vetve csakugyan elmondatván, azon tiszteltelnél fogva, mellyel e' lap iránya 's szelleme iránt különösen viselkedem, felhíva érzem magamat, ez opera 's egész francia zene fölött hozott ítéletet lehetőleg helyre igazítani.

Zenéről lévén szó, mindenek előtt tartózkodom a' hamis hangtól 's színbíráló úr képzeletsikamlásaira hasonlókkal (mint tulajdonkép kellene) nem váoszolhatván, egyedül azon tévedéseit kívánom megeczáfolni, miszerint az egyetemes francia zenét minden bensőség nélkülinek és csupán külleges irányzatú 's frivolnak (zene 's frivol!) lenni állítja.

Kérdem már most zenebíráló úrtól: bensőség alatt operában érti-e csakugyan „a' híven természetes” vagyis helyesebben talán a' lágy ömlésű, szende érintésű 's ép' ezért nem mély érzelmekeket gerjesztő zenét, avagy azon szabatos és viszonzlagos összehatását szövegnek, történelemnek 's zenének, melly mint léteges kíváncsalma minden operának az olaszok által megalapítottatott?

Operabíráló úr előtt tudva lehet, miként az operakezdeményezők közt, Sacchini modora, melly által a' zenét színjátékhoz először alkalmazva félenken került minden hatályost, mi zenében színjátékra elnyomó lehetett, csakhamar kiküszöböltetvén, későbbi hangszerzők által oda vitetett, hol operának mint önös művészetnek állnia kell, 's jelenleg már áll is. Az operának nem feladata többé a' legnagyobb egyszerűségű monotonia által műfogékonytalan hallérzéseknek alárendelten behízselni. Az operában, mint operabíráló úr tudhatja, minden eszközt lehet, sőt fel kell használni, mit csak a' zenészet kiapadhatlan gazdagságú forrása nyújt, és épen abban áll a' zenészerző képességének igazi művészete, miként a' kifejezés valódisága által mindent úgy hat meg, mint azt az érzés pillanata az előadott történetelemben igényli, 's e' történelmi mozzanatot egészen újra teremti, mint a' költő. Így p. o. a' legmesterségesb modulatio, annak helyszerű gyors változata, magasb szempontból avatlannak is megérthető lehet, azaz: nem művészi szerkezete, de ezen titkos túlvilági sejtetem, melly érzését pillanatra varázserejével megkapja. Ha „Don Juan”-ban (Mozarttól) a' várparancsnok szobra megszólal 's rémesen dörög E-alaphangban „Igen!” 's szerző ezen E-t C-terzül veszi, 's C-durban modulálja, melly hangfajt Leporello is felfog; zenészetben egy avatlan sem értendi e' mesterséges átmenetet, de legmélyebb bensejében Leporellóval összeborzad, valamint a' legmíveltebb zenész is, ki feledve a' szerkezetet, közötté és az avatlan közt a' válaszfal lehullván borzalmas érzelmeik találkoznak. — Vagy Hunyady 4dik felv. végszámában, midőn Erzsébet szétduzt anyai kebelével berohan, azon néhány rendes hangmódból kiforduló harmoniai tactus nem remekül jeleníti-e a' kétségbe esett bőszt fájdalmat, 's nem egyaránt villanyoz-e át mindenkit, ha szinte nem érti is a' zene itteni titkos mesterségét? 's lehet-e drasticaibb valami zenében, mint épen e' befejező jelenet? mellyben különben

legmesterségesb hatálykiszámítás van. Több példákat hozhatnék fel nem francia zeneköltők műveiből, annak bizonyítására, miszerint opera lehet hatályos, mély művészetű, könnyed, pikant stb, mint azt az opera szövege kívánja 's egyszersmind „igen viszhangra találó bensőségű“ is. Említhetnék francia komoly nagy operákat halhatlan lángszellemű zenészekről, mint: Glück, Cherubini, Boildieu, Herold, Halevy, Auber stb, kiknek örökleg nagyszerű műveiben a' legsajátosabb bensőség mint prometheusi szikra fog sok utónemzedék kebleinek szentélyein átrezteni! 'S ezt kétleni tudtomra még eddig egy ismert nevű sem merészle. — De minek egy igen magános szó ellenében illy hosszú amplificálás is? Nem elég-e a' francia opera bensőség hiányának vádjára csak azt mondani operabíráló úrnak, hogy opera általában nem is lehet bensőség nélkül, mihelyt az, mint illyen a' magasb zenészet kívánalmaival egyezőleg szerkeztett. Mert az opera nem egyéb egyedített zeneyelvnl, melly általános zeneyelvvel szoros összeköttetésénél fogva, csak azon legbensőbb érzelmeket tolmácsolhatja, mellyek a' kedély legmélyéből fakadnak, 's legyen bár a' lélek a' zene szellemétől áthatva, annak jellemzete szerint vidám vagy bú, az mindenkép benső összerokonulás következtében áll elő. — Ezek szerint „Fra-Diavolo“, bár víg opera, benne a' bensőség ép' ugy megvan, mint akármelly komoly operában. Hogy néhol a' melodia a' harmoniával nem simúl egybe mint a' legtöbb olasz művekben, hanem folyama felett, mint eleven pisztráng vízében játszilag fel-felszökken — mint a' Kockburn 's Pamina közti staccato menetű kettős dalban — ez a' zene becsét csak emeli, mert a' mit akar — kaczerkodást — igen hűn visszaadja. Vagy nem elég érzelemdús-e Zerlina 1-ső felv. románcza „Amott a' hegytető“, 's Fra-Diavolo 2-dik felv. serenadeja? — —

Az előadásról „legtöbb tekintetben“ nem épen „dicséretesen lehet szólni.“ Hollósy C. k. a. (Zerlina) sok kellemmel 's könnyűséggel éneklé könnyű hangszerepecskáját, de folyó beszédben 's játékban némi kívánni valót hagyott. Ugyan ezt mondhatni az összes működő személyzetről, Benzát kivéve, ki folyó beszédben 's játékban egyaránt kielégítő mindenkor. Míg énekeseink nem kész színészek is, addig jobb nem is „ohajtanunk, mint hangzik a' magyar beszéd ajkaikról.“ Wolf (Fra-Diavolo) bár mint igyekezett, hangtehetségéhez mérve, magát a' legkedvezőbb fényben felmutatni, hangszerepe magasabb 's szilárdabb tenort igényel. A' fejhang (falset) szertelenül alkalmazva, 's a' mellhanggal nem kellőleg összevonva, kellemetlenül hat a' hallgatóra. Hubenayné-'s Bognárról egyaránt elmondhatni, hogy miattok java e' kedves dalműnek egészen elveszett; mert egyetemes részekben, mint 1-ső felv. quintettben hangjokat nem hallottuk; magánrészekben pedig csak alig vagy rosszul. Sz. G.

Norma a. Wieselmann úr tenorénekas legelső próbaföllepte. Daczára az előleges, minden oldalról iszonyú lármával fölkerekedő kitrombitálásnak, legalább részünkről, őszinte sajnálattal voltunk kénytelenek tapasztalni, hogy Wieselmann úr hangja, noha mint egészen nyers, vador, és egyáltalában képezetlen, hangnak eléggé terjedelmes ugyan, de szépnek épen nem mondhatni, 's a' mi a' dologban legfurcsább, még tenornak sem, hanem inkább barytonra hajló. Mi egyebiránt fölléptetését és szereplését általánosan véve illeti, mind ez, a' legszelidebben szólva: valóságos botrány volt. Ugyanis a' hivatás- 's minden, bármí parányian finom művészi ösztönnek, — mert képzettségéről szólni sem lehet — hiánya miatti ügyetlen charlatanériának annyi torzfo-gását, olly boszantóan ferde, 's olly ferdén nevetséges rángatózásoknak annyi idétlenségét, egy csomóban nem mindig láthatni, miként ma estve az Úrban megboldogult tenorénekas — boldogok a' kik hisznek! — Wieselmann úrnál. Képzeliük továbbá ehez, az alkalmoszerűleg becsődült különbféle vegyületű karzati közönség magaviseletét, 's ne késsünk elmondani, hogy valamint a' nemzeti színház erkölcsi méltóságának mindig rovására történik az illy Wieselmann-

féle kontárok fölléptetése, épen úgy Wieselmann úr, kinek magát használható szinpadra egyénné képezhetni még reménysége sem lehet, igen jól teszi ha másnak hagyja az áldozatot. — Mi az előadás többi részleteit illeti, a' czimszerepben Schodelné szokott jelességgel működött, míg Tély Rózán (Adalgisa) igen örvendetes haladást lehet tapasztalni — 's e' mellett szerepének több számát meglepő sikerrel énekelte.

Juni us.

MI HÍR BUDÁN?

Mai számunkkal bevégeztük az évet. Legyen szabad lapunk jövő évi életéről néhány szót szólnunk. Irányunk ezentul is az eddigi marad. Pártolója mindennek a' mi szép, igaz és magyar. Ellenségünk csak az leend a' mi rút, gonosz és nemzetiségünk ellene. Lapunk tartalma a' jövő évre az eddiginél is bővebb és változatosabb leend. Költőink közül Petőfivel, Tompával és Aranyval minden számban fognak találkozni olvasóink. A' novella és humoristicai rovatot legjobb nevű íróink művei fogják betölteni. Aestheticai irányadónk báró Kemény Zsigmond leend. — Úti jegyzeteket Szilassy Gézának finom műveltségű 's maradandó becsű irataiból közlendünk. Jövő hónapban Sárossy Gyula barátunknak kéziratban is országosan hírhedt „Két művészét“ leszünk szerencsések olvasóinkkal megismertetni. A' napi rovatokat pedig ezentul kivétel nélkül magunk fogjuk kezelni. — Első számunkkal (ha lehetséges: különben a' másodikkal) legnépszerűbb nádorunk ö fensége arczképét adandjuk pompás díszlötzetben 's a' leendő országház rajza iránt is alkuban vagyunk. A' hölgysalon rovatban széplelkű írónőink Petőfiné, Sarolta és Lemouton Emilia művei adandják meg az élvezetek legedesebbjeit olvasóinknak. Vajha honunk több lelkes hölgyei se hagynák hervadásnak induló pusztai virágul szép gondolataikat, ime lapunk tere gondosan ápolt kert, hol e' virágoknak nyilni olly szép leend. A' hölgy élete tele van természet-szülte költészettel, melynek ha tért és irányt adunk, az élet boldogító szellemévé válik. Mit hölgyiszív kigondolt, mit hölgy keze leirt, az csak szép, csak nemes lehet 's az irodalom ege csak nekünk férfiaknak mutat zord felhőket, hölgyeknek tiszta az és napsugárral teli 's tán azért sérti meg kezünket tövis, ha a' vad rózsát leszakítjuk, mert ha hölgy keze nyulna hozzá, megszelídülne az. Mi irodalmunk nemesbülésére nézve hölgyeinktől várjuk a' legtöbbet. Ki képzelne lombot virág nélkül, erdőt madár nélkül, eget csillag nélkül? Igen, nagysádtoknak nem csak olvasni kell lapjainkat, de írni is beléjük. Bármí egyszerű, bármí igénytelen gondolat legyen is az, annak szépnek kell lenni, ha hölgy szívéen jött keresztül. Hisz a' szent János-bogár fénye szintolly költői sugár, mint a' hajnalcsillagé, bárha halványabb is annál. . .

'S most isten velünk! Emlékünk áldása a' multa, reményünk áldása a' jövőre.

—Nyilt levél to the William, Martin Maria Diósi esquire. Ákácza-street. Your Lordship! Ön engem legközelebbi Tagesberichtjeinek egyikében fürchterlich blamirozott. Ön elég indiscret volt, impitoyablement detegálni: miszerint a' mi aimable színházi szomszédnők ott à main gauche, igen csinos és gracieuse szöke — férfi! An englishman for a sylphid! Mr Diósi i am haragszing to you. Komolyan mondom, nekem sok malheur passirozott már e' detestable életben, de még illyen — jamais! Engem neveztek rossz drámaírónak, — dobzse! ezt elszíveltem; — mondtak rossz versírónak: nehezen bár, habs doch verschmerzt; nem szégyenlék azt mondani, hogy ál szakállt hordok, hogy tíz évvel idősbnek nézzenek ki. — Ventrebleu! de nem, nem szóltam semmit; még azt is rám fogták: hogy nőgyölölő vagyok, kikiáltának, mint or-

szágos misogýnt. Feleséges emberek csinálták maguknak e' plaisirt. Sie haben sich damit getröstet. Hanem mr. Diósi, még azt az egyet nekem senki sem merte mondani: hogy az én szomszédnóm à main gauche férfi. Hallotta-e ön mr Diósi, hírért ama' magyar maynoothi billnek, mellynek keresztnéve Corpus Juris, tehát tudja meg és rója fel a' kapufélfájára: hogy e' magyar Zendavesta ítélete szerint, a' ki egy nemes embernek azt meri mondani: hogy nemnemes ember, ha honoratior, fejénél fogva, ha sansculotte, lábánál fogva akasztatik fel. Képzelheti ön: mennyire e' lex agraria szabályai alá esik az, ki azt mondja magyar gentlemannek, hogy a' szomszédnője — férfi. Ez világos actus majoris potentiae. Még ez egyszer nagylelkű akarok lenni, noha ignoratio legum neminem excusat; hanem ha én még valaha azt önnnek csak a' physionomiájából is kiláthatom: hogy ön azt merészli gondolni, hogy az én szomszédnóm férfi, akkor csak keresse ön, merre legközelebb az út Americába? mert én egyenesen azzal fogom ezen nota infidelitatis repressálni, hogy önről kitrombitálom, miképen ön nem mister, hanem mistress, ki férfi álnév alatt grassál a' világban; 's gondolhatja ön: hogy ha ez napfényre jön, ha eddig messieursökkel volt, ezután mesdamesokkal fog meggyülni a' baja, 's ezt a' fatumot még sem ohajtanám ön fejére, daczára annak hogy megérdemlené, mert sem Jupiterben, sem * collegánk becsületességében nem hisz, tehát hereticus. Egyébiránt addig is keene Feendschaft. — Your truest midshipman ***

— Erdélyi barátunk nem régiben azt a' privát mulatságot szerezte magának a' Sz. Szemlé'-ben, hogy mind azon ál neveket, mellyek neki különösen megtetszettek, egy kazalra gyűjté 's azoknak izetlen, és áldatlan hangzása voltát végtől végig pirongatta. Legszebb a' tréfában az: hogy ez igen választéktalan ál nevek közé, mellyeket Erdélyi szerint hordani szégyen, gyalázat, olly becsületes valóságos keresztyén kálvinista polgári vezetéknev is van sorozva, millyen például H a l k a S a m u atyánkfiáé, ki e' nevet épen nem a' Musáktól kérte kölcsön, hanem csak úgy öröklötte vitézlett őseiről, mint akár Kramarsik, Csoltoványi, Koribanya és Klopstock. Ön most épen úgy járt, mint mikor Lisznyay Kalmus barátunk Remellaynak ad captum bemutatta, hogy az ő neve (u. m. Remellayé) ál név — és nem más.

— Millyen hasznos állat a' foghagyma! Egy érdemes vidéki táblalabirónak pöre volt Pesten, mellyet sehogy sem tudott az ellenfél ügyvédének kezei közül kiásni, végre maga jött fel érte; az ügyvéd fesh, patchouliszagú fiú, a' vidéki ura bátya pedig iszonyúan szereti a' foghagymás pirítóst; táblalabíró úr rendesen reggelenként megfelve a' maga szokott silvoriumvezető földi csemegéinek, illy állapotban három nap egymás után beállított az ügyvédi hautevoilétag pézsmatmospheraájú teremébe 's mialatt zoltárhosszú panaszát illő praeambulumokkal 's több afféle diák teketóriákkal felszarvazva előadá, úgy tele tölté a' kérdéses teremeket mindennemű egyiptomi parfumeökkel, hogy a' gyöngye idegzetű ügyvéd, mire semmi bírói mennydörgés nem birta kényszeríteni, harmadnapra önkényt jószántából odaadta neki a' többször sarkalt bona vaccát, csakhogy e' rettenetes mephiticus kolbászellattól megszabadítsa gőzkörét. Ajánljuk mind azoknak, kik üvegidegzetű embereket akarnak a' csatáról megfutatítani.

— E' napokban több helyeken hallották a' tyúkokat kukorítani. Ez valami országos nyaktörő veszedelmet jelent! gondolja ilyenkor a' puttonyhordó közvélemény. Nem biz' az, csak egy kis előjelenése annak: hogy a' madaraknál is divatba kezd jöni a' n ő e m a n c i p a t i o eszméje. Pedig bizony hiába kukorítanak kigyelmek, azért csak kigyelmek leend édes anyja a' — rántottának.

— Egy úri ebédnél hivatalos nyúlóngással váltá a' vendégek tányérait az Árvából verbuvált tősgyökeres tót inas. — Egyike a' vendégeknek, ki magát nagy francziának tartotta, mert egyszer egy spanyolkozák üstfoltzó legénytől

három hétig tanult táncolni; 's ezen időkből ragadt rá holmi illyes szó, mint: „merci — bon jour, — s' il vous plait, — très obligé, — nyekszalubi stb stb“, mellyekkel is ő soha sem mulasztá el a' népet ijesztgetni, valahányszor gyaníthatá, hogy bámulói közt az „ű le koma itt a kü“-nél senki sincsen beljebb a' francia nyelvben. Most is hát mikor a' muzsika vasallus tanult finomsággal emeli el előle a' leveses tányért, saloni nonchalenceal mondja neki a' francziául beszélő: „obligé mon cher.“ Az inas nagy szemeket mereszt e' szóra, mind a' mellett is fejcsóválva visszateszi az úr elé a' tányérát, mondván ugyanazon nyelven: „nyekszalubi hladipán.“ Hát tótul „oblízsé“ annyit tesz, hogy „le fogom nyalni“ 's az inas tökéletesen azon hiszemben maradt, hogy az az úr elsőbb ki akarja a' tányérját takarítani. Ezért nem jó az embernek vad nyelveket beszélni, mikor nincs rá szorulva.

— A' minap K. úrtól kért kölcsön egy fiatal litterator olvasni való könyvet; ez adott a' jámbornak valami vitriolfaló francia vadregényt, melly még fel sem volt vágva: „ha restelli ön felválni, monda a' kölcsönadó, csak vigye Z. úrhoz, legjobb lesz.“ Der kann aufschneiden!

— A' hajóhidat kiszedték, — ehez nem kell commentár.

— A' jég megy erősen, mintha a' vármegye csináltatta volna az utját. Minap egy gavallér restelli a' többi democratiával egy ladikban átevezni Budára 's külön csónakot fogadott, de megjárta vele, mert míg a' népességgel terhelt ladik önterhe által gyámolítva keresztültörte magát a' zajon, addig az üres ladikot aristocraticus terhével egész a' szent Gellértig levitte a' jégtorlat, még tán most is viszi. Igy jár, ki a' zsidónak nem köszön.

— Nagyon jeles tréfa figyelemmel kísérni a' lapokat, hogy megbeszélgetnek magokban a' színészfutás (ad kaptam: tatárfutás) témája felől. Egyik azt mondja: Bizonyosan elmennek; másik: de bizony nem mennek. — Már útban is vannak! — De biz itthon maradnak! — De bizony csak kocsin ülnek! de biz elrekednek az uton! de biz utánok megyünk (kivált a' criticusok); de vissza is hozzuk őket! de biz összeveszünk velök. Hátha az opera torokgyíkot kap? hátha a' balletnek elzsibbad a' lába a' sok ülésben? hátha a' drámát megeszik a' farkasok? hátha az egész magyar Thalia odafagy? . . . Mi az egészre csak annyit mondunk hivatalos nyelven: hogy a' nemzeti Thalia ezuttal talán meglehet, hogy aligha itthon nem talál maradni.

— Ki lehet az az Orlando Furioso, a' ki minden éjjel egy szál klarinéton producálja magát az ablakunk alatt? A' patvarba is! a' ki a' második emeletnek akar serenadeot adni, intézze ugy a' dolgát: hogy az első emelet ne kapjon belőle.

— A' körben hetenként nyilvános lakomák rendeztetnek zenekisérlet mellett.

— A' minap egy kávéházban egy valakinek ellopták a' tárczáját; más nap a' megkárosult illyforma hirdetményt köröztetett az illető kávéházban: „Tegnap este valaki pártját fogta eltévedt tárczámnak, — kéretik a' becsületes eltulajdonító: hogy a' tárczában foglaltatott levelet tegye fel a' postára, 's egy uttal ne terheltessek azt az ott találtató 25 pftból bérmentesíteni, a' többit tartsa meg magának.“

— A' legujabb schweiczi mozgalmak híre futamodtánál kérdi egyik német philister a' másikat: „tudod, mit csinálnak a' schweicziak?“ — „Tudom: sajtot.“ — „Nem úgy, hanem a' nép?“ — „Úgy — azt nem tudom.“

— Mondanivalóink. Erdélyi J. novellájában sok élvezhető van. Megküzdünk az adhatásával, „Barátom naplójából“ novella nem közölhető. „Hazafiúi dalok“ író-jának levelezési ajánlatát elfogadjuk, verseit köszönettel visszaadjuk. „Zuleima“ ómodorú novella jelenleg divatonkívül van. „A' vándorszínész“ című novellának vannak érdemei, nem fogunk rólok megfedkezni. „Szentkút“ novella tanulságos esemény, de nagyon pongyola kidolgozás. Bérczy, Mentovich,

Samarjay, Úrházy verseit vettük és köszönjük, minélelőbb adatni fogjuk. A' postai elkésések miatt dorgáló levelek panaszaain nem segíthetünk; ha valaki lapot nem kap: szívesen megküldjük másodszor is, de magunk helyébe nem vihetjük, már ez gyalogság, de úgy van. Hegedüs versei közölni fognak; szerelnők, ha azokat igazi és lapunkban már említett neve alatt adhatnók. „A' párbaj” — novella nem adható. „Egy nőszülő” beszély nem adatik. Szathmáry Pál — nem az az egyik, hanem az a' másik, — versei nem közölhetők. Azon tisztelt előfizetőinket, kik vagy hiányos lapot, vagy divatképet st. efféléket kapnak, igen kérjük hogy azt nekünk sehogys küldjék vissza; írják meg egyszerűen: hogy ezt vagy azt rosszul kapták; mi ha nem látjuk is inkább elhiszszük, minthogy postai díjúl saját lapunkra előfizessünk. Úrházy oct. 8-án tett felszólítását elfogadjuk 's mennyire csekély tehetségeink engedik, sietni fogunk kívánatainak megfelelni.

— Ezelőtt 2—3 évvel a' József-hengeralmi vasöntvénygyárban az akkori ugynevezett Werkführer szeszes italokkal kereskedett a' műhelyben, melyből a' többi legények szorgalmatosan — kivált hétfőn — ittak hitelre. Talán engedelmet kapott volt az illető részvényesektől ahoz a' mellékgeschäfthez. Dehogya kapott, ő azt csak alattomosan üzte; de a' munkahátramaradás nyilvánosan volt észre vehető. — Illyenek a' schweiczi mechanikusok. M.

— Volt egyszer olyan idő, melyben a' kintorna-házalás szorosan megtiltatott a' belvárosban; de fájdalom! most megint más időt élünk, és naponként 3—4 olyan concertet van szerencsénk hallani. Legszebb az egész dologban az, hogy közönségesen ketten viszik azt a' fülsértő síp-szekrényt, 's míg az egyik forgatja, amicéje teszi — tiszteletét az egész ház majdnem minden szobáiban, természetesen azért, hogy pénzt vagy egyebet adjon neki a' szobában lévő. Ha pedig nem kap semmit: a' legszebb káromkodásokkal távozik el. — Nem ártana, ha a' t. városi hatóság ismételné e' tilalmat. M.

— A' kecskeméti kapunál egy 10—11 éves fiú selyem kendőt húzott ki egy úr zsebéből. Az úr rajta kapta és egy kicsinyt megverte; a' mint javában üti, oda jött az — anyja, és így szólt ahoz az úrhoz: ne verje meg az én fiamat, mert én 5 pengő forintot fizetek, hogy gyermekem verést ne kapjon, ha lop. Az úr selyemkendőjével távozott. Kár, hogy a' jelenlevők nem kérdezték: mikor, hová és kinek adózik? M.

— Haszontalan észrevételek, vagy akarom mondani, figyelmeztetések. Mindenütt, a' hol csak czimet olvas az ember és ha kétnyelvű, mindig a' magyar fent és a' német alatta olvasható. A' Tükör (Spiegel)-féle sörcsarnokon azonban a' „Bierhalle” szó fent, és a' „Sörcsarnok” szó szépen alant paradiroz. Már késő, meg van írva, nem lehet segíteni. — Belül pedig még ez is olvasható: „Külön terem nem dohányzóknak.” De ez csak oda van ragasztva, az ajtók pedig nyitva állnak, de hogy is ne, ha be volnának téve, semmi hang sem jutna a' „nemdohányzóknak” Morelly hangászkarától, így legalább hang és füst a' nagy teremből is oda sétál. Ez mind hiába, mert a' kinek csak lelke volt a' különteremben, mind szivarozott; hát a' szivarfüst nem dohányfüst? M.

— A' Teréz-külvárosi „sváb casinó”-ban egy fiatal sütőmester nyilvánosan avval büszkélkedett, hogy ő az egyik városkapitánynyal gorbombáskodott. — Ez nem újság. — M.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

BÉCS, dec. 15. A' lipótvárosi új színház megnyitási ünnepélyéről jövök, barátom, 's nem mulaszthatom el lapodnak pár sor közlést küldeni róla. Ez ugyan a' régi

színház romjaiból kelt ki, de mint külalakja megváltozott, úgy más nevet is nyert; mert tulajdonosa Carl úr szépnék tartotta saját nevére béráltatni, 's valamint a' színlapokon, úgy a' színház nagyszerű homlokzatán is Carls-Theater áll, mi arrogantiának épen oly rendkívüli mint nevetséges. A' csarnok utca felőli részén négy roppant oszlopon emelkedik a' légszusz fénkoszorúja, az ajtó istonyú fustélyal el látott kapus nyitja és zárja, 's minden osztály ajtóinál egyenruhás szolgálk alkalmazvák, 's ugyanolyanok vezetnek mindenkit üléséhez. Belszerkezetére a' színház a' párizsi nagy operaház mintájára készült, az egész vörös bársonyra van, 's földszint, valamint még a' harmadik emeleten is kényelmes támlás székek kínálkoznak kényelmetlen zártszékeink helyett, a' páholyok nyíltak, 's mi legeredetibb, az első emeleti páholyok alatt félkörben balcon van pompás fauteuillekkel, mely a' földszin fölött egészen a' székek kezdeteig terjed annyira, hogy a' földszinti állóhelyről a' balcon miatt csak a' színpad, 's e' melletti egy két páholy látható. A' plafond színes üveg, 's a' nyitány kezdetével a' nagy csilár a' tetőn túl főlhuzatik, 's egészen eltűnvn, üvegen keresztül veti le a' házra meglepő mysticus fénnyt, és ez az egészben legezlszerűbb, mivel a' közép csilár a' nézőknek egy helyen sem alkalmatlankodik; végre minden nézőhelyen fölül, körben, apró légszuszcsövek adnak világot. 'S mi roppant ellentét e' pompával, Nestroy darabjainak rongyos személyzete? mondanom sem kell. A' megnyitáson három rövid darabot játszottak, melyek egyike a' Szép molnárnő volt, de a' személyesítőkben távolról sem találtuk föl Lendvayné, Szentpéteryt és Lászlót; Nestroytól: Die schlimmen Buben igen mulattató darabka, 's megvallom, én nem találok oly veszedelmes irányúnak, mint a' Honderú Hugo K. után írja. — Még ma is, hatod napra ugyanezen darabokat játszák.

13-án a' karinthei kapu melletti színházban Flottow hírhedett Mártáját néztem meg, 's valóban e' gyönyörű opera megérdemli azon általános lelkesedést, melyet felőle úton útfélen hallani. Öt órákor már ostromoltattak a' színház ajtai, én felhatkor alig juthaték székemre, 's midőn nehéz munka után meglepedhetém, jobb szomszédnéim egyike épen azon pillanatban öntött szeszt kávéfőzőjébe, a' másik pedig szorgalmasan dörzsölő gyűfáját, 's pár percz alatt munkába valának az ozsonna forrongó készülétei, míg végre kötésöket félretéve, egész otthoniassággal elkölték kávéjokat. A' második fölönásban előfordul quartettenél soha megragadóbbat nem hallottam, Igaz, a' mű egyenesen a' mostani személyzetnek iratott, de mindenik — a' bécsi csalogany Schwarz, Zerr, a' mélyhangú Formes, tiszta tenor, Erl stb — annyira helyen is állnak, hogy az fölülmulhatlan. Mikor fogjuk mi e' dalmüt színházunkban élvezni? hízelgés nélkül mondom, ez személyzetünkkel kiállítható levén, kíváncsot, hogy megszerzése mielőbb munkába vétessék. — Él j boldogul! H a l á s z y.

A' bécsi nemzeti bank ismét UJ BANKJEGYEKET készül kiadni, melyek különböz színekkel lesznek nyomva, 's az utánzás ez által lesz főleg lehetlenné téve.

DONIZETTIről azt beszélík, miszerint örültségében kivallotta, hogy Bellinit ő gyilkolta meg, ugy rabolta el töle zenedarabjait. (?)

DUMAS SÁNDOR húsz éves koráig irnokoskodott egy királyi jegyzőnél (annyi mint Bécsben az agens) 's álmainak legmerészebbike volt akkor szinte illy jegyzővé lehetni valaha. Ekkor ismerkedett meg a' fiatal gróf Leuven Adolfal, ki őt rávette, hogy együtt irjanak színművet. Dumas ez ideig még színpadot sem látott 's így írta legelső darabját, melynek czime volt: „Un dîner d' amis“, mely színpadra soha sem került. Midőn „Christine“ című drámáját a' Theatre Francaise igazgatójának Picard uramnak bemutatta, ez átolvasva a' művet, azt kérd tőle jelentő mosolygással: „Édes barátom, nincs önnek egyéb kilátása a' litteraturánál?“ — „oh igen, uram, irnok vagyok ezeröt száz frank fizetéssel.“ — „Akkor gratulálok önnek az irnoksághoz, maradjon ön a' mellett 's az irodalomról ne álmodozzék.“ — Ezzel visszaadta neki a' kéziratot. Azonban Dumas nem vette be a' jó tanácsot, továbbra is író maradt 's most százezer frank évi jövedelme van műveiből, ha többé semmit nem fog írni. — Hanem minden lehető csalódások elkerülése végett jónak látjuk megjegyezni, hogy az nem Pesten történt, hanem Párizsban.

America az exoticus eszmék szülőföldre. A' „Punch“ szerint van ott egy társulat, mely magát nótelenek társulatának nevezi. Most egy HÖLGYCLUBB keletkezett, mely amannak megbuktatására állt össze. írtóháborút hirdetve a' nótelenség ellen. E' nótársulat annál veszedelmesebb, mert a' feleséges férfiakkal is szövetségben áll, kik természetesen irigylík a' nóteleneknek, hogy ingyen élík a' világot. Minden házassulható férfi feljegyeztetik ott, az özvegy férfiak külön rovat alá. Ezekkel természetesen hogy bajosabb boldogulni mint a' soha nem házassultakkal, mert ezek már ismerik a' házas élet titkait 's nem olyan könnyen ragadnak a' lépén. A' nótelenek há-

romszor felszólítást kapnak egyenként és személyesen levelek által, hogy hat hét lefolyása alatt magának feleséget választani kötelességének tartsa; ha a' felszólítás fogamat nélkül maradt, akkor elkezdődnek az ellenségeskedések, a' szófogatlan mindennemű apró boszontásnak kitéve látja magát. A' gazdasszonya odahagyja 's másikat nem kap; ha fiatal ember, élet terveit összekuszálják, hitelezőit ellene uszítják, mulatságait megkeserítik, egy szóval: mindent elkövetnek, hogy a' nőtleniséget rá nézve elviselhetlenné tegyék. Bámulatos a' hadi tactica, mellyel e' tisztelt hölgyek ellenségeiket ostrom alá veszik.

A' berlini kamaratörvényszék előtt egy ember tanúbizonysága visszavetett, miután az ellenfél bebizonyította felőle, hogy az ember HYPOCRITA, tettető, ki estig a' templomban, reggelig a' koresmában szokta tölteni az idejét.

Az angolok Sobrija, JACK SHEPPARD, kinek nevét Ainsworth egy regényében örökté, újabb időkben ismét népszerűsége kezdte kapni. Arczépe, mellyet Thomhill rajzolt, évek óta díszesíté egy londoni korecsma vendégszobáját, melly egykor a' zsíváynak rendes búvóhelye volt. Merivale ügyvéd nem rég e' képet megszerezte képcsarnoka számára a' tulajdonos csaplártól 97 guinén, melly esinos pénz aranyban. Merivale úr azonban a' mint a' képet vizsgálná, az ódivatú foglalványon egy titkos fiókot fedezett fel, mellybe Sheppard nagyszámú bankjegyeket, arany pénzeket és írományokat rejtett el boldogabb időkre, mellyeknek hasznát venni azonban kora halála által meggátoltatott. A' csaplár, természetesen hogy jogot formált a' talált kincshez, 's követelte vissza. Azonban Merivale úr nem hiába született ügyvédnek; „ez a' pénz, ugymond, lopott pénz, ha csaplár uramnak volt lopva, akkor csaplár uram orgazda és becsújkák; ha pedig nem neki volt lopva, akkor csaplár uramnak semmi köze hozzá.“ Merivale úr azonban épen nem szándékozott magának megtartani ez őszveget, hanem egy kórháznak ajándékozta, csupán az érdekes kéziratokat tartván meg magának.

Verdi operája „JERUSALEM“ fútorét csinál Párizsban. Az első felvonásban egy napfeljövotelt fest hangjaival a' szerző, melly hír szerint elragadó szépségű valami.

Perszában bizonyos LÁZÁR PÁL kereskedő halt meg utódok nélkül, hagyván maga után kilencz milliónyi örökséget. Ez ideig csak 34 család jelenté magát, kik e' persa nábobot fíjúnak vagy apjúknak fogadni készeknek nyilatkoznak.

Ismét NÖPÁRBAJ. Párizsban két grisette egy karperecz miatt párbajt vitt, mindkét fél sebet kapott, az egyik egy kardszurást az arczába, a' másik erős dőfést a' jobb vállába. Csak maradjunk a' varrótűnél, szép mamsellké.

Németországban a' Dalberg-család tartja magát legrégibb NEMESI SZÁRMAZÁSÚNAK. Ósanyjául egyenesen a' boldogságos szüzet veszi fel, ki mint József neje, tudva van, hogy igen áldott anya lön. — A' Sternberg-család valamivel fiatalabb eredetű, ez a' három napkeleti bölesektől származik (mind a' háromtól?); nálunk Esterházyaké a' legelavultabb vízőzön előtti ősiség. Frankonban Montmorency tartja magát annak, még pedig Noetóli származásánál fogva (e' szerint még tán mi is a' Montmorency-családhoz tartozuk); ősváruk egy teremében van egy festvény, melly az özönvizet ábrázolja, Noe a' bárkában ül 's az evező hajóslegények mind a' Montmorency-család livréjébe vannak öltözve.

Egy amerikai hittudós kiszámította, hogy a' POKOL tizenegy esztendő mulva tökéletesen tele lesz, 's azután egy lélek sem fér bele többé. Tehát csak tizenegy esztendeig tartunk még magunkat, azután miénk a' mennyország.

Egy worcesteri SZABÓ olyan kaputot talált fel, melly varrás nélkül csupán vulcanisált gummiból készül és vízhatlan.

A' „L' Illustration“ Currier de Paris rovatában fiatal zongoraművészünket SZÉKELY-t dicsérettel említi, 's a' párizsi zenekedvelővilág figyelmébe mint különös zeneszerzői tehetséget ajánlja.

A' SPANYOL UNIOBANK megbukott; mondják, hogy maga a' portugál királyné is saját személyére nézve bele van keverve a' bukásba, nem hiába magyar családból való a' férje (Koháry-Coburg). Az eredeti 60 millió realból csak 200 ezer maradt meg. Az igazgatók fogházban ülnek.

Bordeauxban óriási pör kezdetett meg három szemtelen UZSORÁS ellen, kik mind előkelő családból származtak, közhivatalt viselnek 's uzsoráskodásuk által több milliónyi vagyont raboltak össze. Egyikök a' fogságban megmérgezte magát. E' rafinirt banditák ellen több mint 200 rendbeli vád nyújtatott be ez ideig.

EGRI HIREK. A' napokban egy csapat színész, hallván, hogy a' pesti társaság Pazsonyba készül: Pestre akart menni, olly czélból, hogy ott szerepelni fog^{*)}; de hallván, hogy a' szándék még csak tervben van, annak okáért, míg a' szándék létesülni fogna, városunkat látogatá meg. Bizony a' váratlan szerencse nem igen izgató föla' kedélyeket; mert — minek leginkább a' következő farsang tán az oka — hölgyeink és ifjaink annyira el vannak foglalva, hogy ez egyszer irántok részvétellel nem viselkedhetnek. . . Jaj nektek szegény színészek! Innen is egyenként lesztek ti kénytelenek bucsútlan elmenni, vagy ingyen mulatság mellett éhel halással küzdeni. Az idén nagy farsanghoz van reménységünk; két tánczmester működik már több két hétnél az új tánczok hirdetésével; de nem tudni mi okból, talán a' publicum egyiknek a' másik irányában szerencsétlenségét nem akarván, még mind ez ideig az aláírási ív csak hirdetésben van. Azonban, minthogy az egyik egy egészen új francia tánczczal volt szerencsés magát a' publicum kegyeibe ajánlani, részint, mert hölgyeink és ifjaink annyira tanulják a' francia nyelvet, részint mert a' fizetés árát is 2 pgó ftal eresztette alább, pártolást nyert. A' diákság száma ez idén csökkent; minek okául leginkább az országgyűlést tulajdoníthatni. Egyébiránt maguk viseletök által a' többi polgároknak is példaul lehetnek. Kár, hogy Eger minden társasági körből kirekeszti őket^{**)}, és sok tekintetben ez az oka, hogy naponként ritkúl számok; mert ezen elrekesztés által méltán elis idegenedhetnek; de a' korszellem tekintetéből is nagy szenny ez az egeri közönség jellemén. Városunk boldogult atya-érseki elhunytával mit vesztett? a' sok árva könyei legjobban meg tudnák mondani. Azonban soknak vigasztalást nyújtott Lévay Sándor kanonok úr helyettesessé lett választása; mert valóban mind a' megye, mind a' város részéről a' vesztés némileg ki van pótolva a' nagy férfit kormányra léptével, ki korának szerencse-csillaga levén, szép reményűnknek is, hiszszük, csillaga lesz . . .

I . .

GYÖR. (Színészet. Új neme az ismerkedésnek. Mesterkelt drágaság.) — Tegnap tizenegyedikén adatott először Latabár Endre javára Ismeretlenő (La Straniera) nagy opera két fölvonásban Bellinitől. Telt színház. Kitűnt ismét, hogy a' győri közönség csak az új darabokat szereti, mert a' két ízben adottakat nem látogatja; pedig hiába, minduntalan új meg új darabokat, különösen dalműveket nem követelhetünk színészeinktől. A' darab igen sikerteljesen adatott 's dicsőre méltó. Follinusné (Alaide, ismeretlenő) daljátékokban sokkal kellemeteseb látvány mint színdarabokban; hogy a' tapsokat szereti, arról ő nem tehet. — Toperczerné (Isoletta) ismét kellemesen énekel egyébiránt rövid szerepében; játszásában kitűnik az igénytelenség. — Follinus (Arthur) szép sima tenorhangja ma igen hatalmában volt; 's örömmel hallgattuk. — Várai (Waldeburg) érez csengő hangjával ismét elragad a' közönséget, 's az zajos tapsokkal hívá ki több ízben kegyenczét. — Poldini (nagy conthur) Foltinyi (Osburg) csekély szerepöket jól vitték. — A' kettős és hármas dalok jól egybeváltak. A' kar különösen a' második fölvonásban jól működött. — Két kráglis arszlán a' színházban egy előttök ülő hölgygel akarván ismerkedni, minthogy megszólítani nem merék, azt határozzák, hogy kalapja szalagjától egy darabot levágnak, ezt látván az érdekllett hölgy majd megszólítja őket, 's ezzel meg van kezdve az ismeretség. Azonban csalatkoztak, mert a' szemtelen tettét elkövették ugyan, 's mind a' két szalagot megcsontkították; de a' hölgy nem merte őket megszólítani szerénységből, a' két kráglis kivihetlennék látván így szándokát, tovább állott. — Hála az égnek, a' gabna ára napról napra alább száll! csak süttöink nem akarják ezt megérteni, egy kenyér ára még most is két huszas, 35 garas, a' lisztesek sem akarnak alább szállni, a' zsemlyékegy mákszemmel sem nagyobbak — erről valójában rendelkezést tehetne a' rendőség. — Városunkat szörnyű kód lepte be.

A s p i s.

IZSÁK, nov. 1-én. Nem hallgathatjuk el, hogy a' népnevelésben fáradhatlan szorgalmú 's erélyes lelkipásztorunk Zimmermann József úrnak a' helybeli lakosok körül a' lelki erő műveltségben, melly legelső talpköve és alapja minden polgári alkotmánynak, tett fáradozásaiért köszönetet ne szavazzunk; ki is irányt adva a' ferde nevelésnek 's eddigelé nagyon is elhagyott, 's pangásban sínlódó néptanodáink rendszérének, buzgó törekvéseivel eltávolítá a' kifejlődések akadályait, 's egyedüli szorgalma, tanításainak czélja fölvilágosult hasznos polgárokat képezni. — Ez anyagi és szellemi kifejlődések tevékenységében kiterjeszkedett ő a' műveltebb osztályuakra is,

*) Ott van ni, olly híre van, mint a' tatárjárásnak.

S z e r k.

**) Ez alig hihető illy alkotmányos országban.

S z e r k.

's leginkább közméltánylást aratott azon erélyes közremunkálkodása miatt, mely által köztünk a' sötét előítéletek falait lerombolván, az egyformaság szintelen leplét, mely annyi évek óta aluszékonyságunk hű takarója volt, félre vonta, 's a' tespedés homályába burkoltakra világosságot terjesztett: midőn a' nálunk annyira szükséges és mind ez ideig életre nem hozhatott olvasó-egyletet létre hozta, 's megalapította, még pedig azon jelszóval: éljen az egyenlőség! — tekintet nélkül tehát születés-, rang- és hitkülönbségekre; e' szerint az aristocratia szelleme megszülemllett olvasó-egyletünkben kiküszöböltetett, néhánynak nem nagy inyére, kik a' társaságból magokat kihuzták.

Csemeiczky Gábor.

ÚJFEHÉRTÓ (Szabolcs), dec. 7. Megyénkben és így városunkban is, két párt van, vörös és fehér tollas; amannak élén az „ellenzék“ minden jelesebb fejei, 's kikialtott alispánya, a' szerény S.—I.— az egész megye által kedvelt ellenzéki főnök. Városunkban a' vörös-tollas párt kitünő többséggel bír, 's éjjel nappal harognak az ellenpárt vezéreit jellemző danák, még pedig a' legnagyobb kiméletlenséggel. Nagyott nevettem, midőn egy fehér-tollas kortes, pártja alakulásakor, így csábítgatta embereit: „hogy' menne nemes barátom a' S—y részére? nem tudja, hogy a' vármegyén ő hozta be, hogy a' rabok sárga nadrágot viseljenek, 's nyírott fővel járjanak!“ Ennek a' nemes urnak, úgy látszik, jó tapintata van.

Casinói életünk a' rendes vágásban megy, annyi különbséggel, hogy a' kortes-had fogadó főkörmány itt levén, az egy kis élénkséget ad neki.

Most keletkezett nálunk egy nőnővelde is, melyben női munkák és német nyelvtan — de magyar nem — és még talán vallás is taníthatnak. — Na de falun ez is jól — azaz: hogy félre ne értsen a' tisztelt olvasó — mert városunk csakugyan nem falu, hanem város. — És most isten velünk, máskor többet is üt a'

Fertály.

NAGY-BECSKEREK, dec. 8-án. Bár Becskerek a' megye legfőbb helye, úgy szólván szíve, hol minden életerei a' megyének összpontosulnak, benne mind a' mellett valami figyelemre méltót 's érdekest ritkán lehet látni vagy hallani, kivéven azt, midőn az összes nemesség a' haza szent ügyét szívén hordva, megtelt fővel gyűlésre megjelen, mely alkalommal, ha egymást másképp capacitálni nem tudják, az erősebbek a' gyöngébbeket a' Bégába lökik, állításaik igazolta felől meg akarván őket győzni! Azonban most az egyszer másképp állnak a' dolgok, mert most sem gyűlés, sem vízbőlökés nem történik, mégis nyughatlanságban van az egész népség. Érdekes különösen azon hír, hogy valamint a' pesti színész-társaság Pozsonyba, úgy az idevaló Pestre vándoroltatik! — mit, mint hallatszík, a' rácz atyafiak igen nehezen várnak, tiüstént rácz színész-társaságot szándékozáván hozni *); még pedig, hogy annál dicsőbb legyen, Belgrádból. — Melly célzott vándorlás a' nagy-becskereki silány lábbon álló magyarságnak, ha kárára nem is, de hasznára sem igen válandnék: különösen most, midőn a' színi előadásokat még mindenki mohón kapja; mi eléggé megtetszik abból, hogy nevezetesebb népszínművek előadásakor, különösen pedig vasárnapokon olyanok is mennek, kik úgyszólván egy betűt sem értenek magyarul, de hallván szomszédjaikat nevetni, ők is nevetnek, 's azon néhány szavakat, melyeket képesek valának betanulni, másnap egész vidorsággal beszélnek egymásnak. A' mi a' színi előadásokat illeti, Feleky társaságának érdemül tulajdonítható az, hogy vannak köztök néhányan olyanok is, kik a' nemzeti színháznak sem válnának gyalázatjára, dramai és vígjátéki előadásokban; de már az operában egész másképp állanak a' dolgok, melynek fő oka az, hogy tenorista úgyszólván egy sínes. Azonban vesszöt törni egyelőre nem lehet, ha figyelembe vesszük azt, hogy magyar opera-társaság csak igen kevés létezik, van egy kettő ezek közt is még igen képezhető egyén; csak hogy jobb elrendezés és alkalom kívántatik hozzá, mint millyen itt van, hol például egy zongorát bérért sem lehet kapni; mi nélkül pedig énekes előadásokra készülni igen bajos. — Különös nálunk még az is, hogy a' politiai pártoskodás még a' színészekre is kiterjeszti ármányos fondorkodásait, mit eléggé mutat egy részről az, hogy egy fiatal ember egy színésznőt csupán azért akart kifütyülni, mivel fejkül nem olly rózsát használt, mint millyen az ő kalapja mellett volt (vörös a' conservativ, fehér rózsza pedig az oppositionalis párt jele), míg más néhány fiatal ember társaságba állott, még pedig olly célból, hogy azon nőkkal, kik nem az oppositiohoz tartoznak, társalkodni nem fognak. Ugyan csak meg lesznek boszulva! Ez azonban alkalmasint szalmatűz, mert már hamvadni kezd. Illy helyzetben levén a' színésznők, sokszor úgy lát-

*) Itt van megint a' gyönyörűséges haszna a' pesti színészet elvándorlásának! Mégis csak egyszerű oknak kell annak lenni (in theoria), a' melly annyi ellenokot túlsúlyoz a' marokrafogható praxisban.

szik, akár illik, akár nem, kétféle, vörös és fehér rózsát használnak, hogy talán így egyik félnek se ártsanak!

Alföldi Tivadar.

ARAD, dec. 15-én. Egy iskolás gyermek, ki megúván talán az iskolai port nyelni, hazajött postásipót fújni, e' lapok 23-dik számú borítékján meg akarta fogni az aradi mozgalmak fonálát, 's addig kipkedett kapkodott, míg végtére — eszmadiát fogott. Fogott ugyan fonalat is; de úgy járt mint a pók, mely mérgében olly vastag fonalat ereszt, hogy rá folakasztja magát. És a' megfogott fonalat ezikke nagyobb részén keresztül is vonta, mely olly vörös levén, minő a' postásipokon rendszeren is látható, neki azon visszás szolgálatot tevő, hogy a' postalegényt a' névtelenség homályában is elárulta. Mi pedig most megfogjuk a' kirívó vörös fonalat, 's ime midőn rajta kezünk végig csúsztatnók, végén egy kis kules akad kezünkbe, mellyel a' fenn hirdetett ügyzeretnek indoka helyett, az elpalástolt önérdék következő nyitjára találunk: „hogy a' postásip fúvójának a' győri színháznál egy tenorista sógora, 's egy szende szerepekre alkalmas, de énekelni is szokott nővére van, kik Aradra szerződettnek kívántak volna; de miután már derekabb egyénnel volt ellátva, velők Gocs nem szerződhetett.“ Innen aztán világos mint a' nap: hogy „bájhángú csalagányok helyett, minők például Folinus és hitvese, az aradi színpad csupa krákogó varjakat kapott;“ világos, hogy Gocs úr operai személyzete, az egy jeles Kaczvinszkyt — ki szerencséjére sem tenorista sem énekesnő — kivéve, minden bírálaton alul esik; és világos: hogy a' postásip Gocs urat, mint a' nemzeti színészet ügyét régi sorompóba visszagördítőt, mint az ügy készakaró megbuktatóját, szigorúan megrovandónak méltán ítéli! De nem oda Buda! Az olvasóközönséget illetlen gúnyolódással, méltatlan ráfogásokkal 's becsületsértő vádakkal mystificálni nem illik, nem szabad. Mi becsüljük a' testvéri gyöngéd érzelmeket, de csak ott és addig, hol és míg azok indítóokul az ügy rovására nem szolgálnak. Azért az igazság érdekében fölhivottaknak hiszszük magunkat, elmondani: hogy ha Gocsnének, ki rekedtsége miatt az igényeiben kivált elejénte igen is túlságos közönségnél két előadásban köztetszést nem arathatott, javulásnak indult egészsége tökéletes helyreállításával hangja is teljesen visszatér; és ha Lucz és Baranyin mindenkor csak részint tehetségek, részint külsejöknek megfelelő szerepek éneklésére fognak használtatni: Sátorfy bájos tenora, Kaczvinszky, Mezey remek baritonja, 's Luczné és az egész kar öszhangzó jeles működése az aradi magyar opera állását oda emelendik, hová följuthatni, személyzete jelen erejével, sem a' győri, sem a' becskerekai — talán csak élezből magasztalt operáknak — nem adatott. — Mi a' dramai személyzetet, mivel az ügyet az annyira féltő postásipnak dramai színész rokona nincsen, azt már ő is minden tekintetben jelesnek hirdetvén, e' részben csak azt kell megjegyeznünk: hogy mi Török Benit, Futót, Munkácsynét, különösen pedig Mátéfyt, Erdősnét és Károlyit, kiket a' postásip említésre sem tartott méltóknak, többé kevésbé hálás szerepeikben szinte kitünőknek; Komáromyt, Zarkát, Bartát 's a' Kecskéspárt pedig eddigi fellépésekkel kielégítőknak találjuk. És a' dramai színészet illy jelességének valóban inkább örömdűnő, mint ha ellenkezőleg állna a' dolog, mert a' nemzeti nyelv külterjű művelésében az opera, bármily jeles legyen, tényező nem lehet: ellenben a' dramái lesz a' dicsőség, ha idegen ajkú polgárinkra nézve a' nyelvtanulásban iskolálul szolgáló képes volt. — Így állván a' dolog, most már méltán kérdezhetnők: mivel érdemlé meg Gocs Ede erélyes igazgatónk, hogy az ügy szándékos megbuktatásával vádoltassék? Kérdezhetnők: ki adott jogot a' postásipnak, becsületében gázolni egy igazgatónak, ki a' színügyi választmány és a' nagy közönség nyilvános ellenőrsége alatt állván, a' nemzetiség szent ügyét, még ha akarná sem compromittálhatná? De mi sarlónkat más vetésébe bocsátani nem akarván, miután hiszszük: hogy Gocs úr maga útján törvényes elégtételt is képes lesz szerezni, nem tesszünk egyebet, mint hogy a' postásip rágalmozó hangját Gocs úr irányában hamisnak nyilatkoztatván, a' rosszkaratú postalegényt a' nyilvánosság törvénszékének általadjuk.

Többen.

HIVATALOS NYILATKOZAT. Minden félreértések, rágalmak és gyanúsítások elhárítása tekintetéből az aradi magyar színügybiztosító választmány ezennel kijelenti: mikép Gocs Ede biztosított szintársaságának valamint drama-, úgy dalszemélyzetével is, az első énekesnő olykor gyengélkedő állapota mellett bár, a' többiek jelessége tekintetéből, teljesen meg van elégedve. Költ Aradon, dec. 12-én 1847. — Orbán Péter s. k., választmányi jegyző.

A' „HAZAI REJTELMEK“ iránt. Miután e' regény annyi akadályozó vizsaly közt és után, végre XII füzet helyett XV-ben megjelent: tisztelettel figyelemzetem t. cz. előfizetőimet, hogy illető XII füzeteiket nyugtatványaik mellett elvitetni, vagy elszállíttatásáról rendelkezni méltóztassanak; a' Pozsonyban kiosztandó

füzetek kézbesítése, Pozsonyban minden utánjárás nélkül törtérendvén. — A' XII-en túleső füzeteket azonban, mint az előfizetésen felülieket, a' kiadási tetemes költségek miatt ingyen, legjobb szándékkal sem adhatván, azokat tisztelt előfizetőim is bolti áron vehetik meg.

Miután íveim nagyobb része beküldetlenül kinmaradozott: ha tán itt vagy ott egy előfizetőnek nyugtatványa nem volna, 's példányt nem kapna: méltóztassék anélkül sürgetni, kinél előfizetett, hogy a' hiány helyre hozattassék.

Pozsony, dec. 12-én. 1847.

Kuthy Lajos m. k.

A' PESTI JÓTÉKONY NÖEGYLET jövő farsang beálltával álarczos bált adand gyámoltjai javára, melly valamint a' múlt években, úgy most is nyilvános sorsjátékkal öszveköve lészen; az ez alkalommal kijátszandó tárgyak jámbor szokássá vált kegyes adakozás útján gyűjtetnek évenként, miért is a' tisztelt emberbarátoknak ezennel tudtul adatik, miszerint az e' célra szánt kegyes ajándékokat ez idén nöegyleti másod-elnöknő Derra Irma ö nsága átveszi.

ÉLETKÉPEK^{hon}
kialdja Frankenburg A.D.

7847

VÉGIRAT

„MÁTYÁS FIA“

ÜGYÉBEN

SZIGLIGETITŐL.

1847.

Pesten, novemberben 1847.

Nem szándékom ez ügyben az elöcsetepatéék emlékét mind visszaidézni; annyi kétségkívüli, hogy ez ügyet Hiador hozta nyilvánosság, következőleg a közönség bírószéke elé. H. mielőtt darabomat látta vagy olvasta volna, ellenem nyilván vádakkal lépett fel, s azoknak sulyt adandó, 1847. máj. 31-én ígérte mindkét darabjának kinyomatását. Később feljött Pestre, darabomat olvasta, vádjait nem vonta vissza, sőt megújítá; de darabjait többszöri felhívásomra sem adta ki. Igaz és becsületes eljárás ez? olly emberhez illik-e, kiről barátai állítják, hogy szíve van? Elég-e valakit vádolni s midőn kellő bizonyításra kerül a sor: illik-e, szabad-e a legfőbb érvet, mit H. önként ajánlt (t. i. darabjai kiadását) s mit majdnem az öszves journalistica sürgetett, miben én az ellenfél is megnyugodtam, s mit később jogosan követeltem; mondom, illik-e, szabad-e a legfőbb érvet megtagadni? s visszavonulni, midőn ügyvéde diadalt harsogtat; s nem adni ki darabjait, midőn barátai azokat fülmile énekéhez hasonlítják, melyekhez képest az én darabom csak pipiskehang?!... Mondják, H. ezt nem teheti anyagi veszteség nélkül. Hogyan? a nagy költő, a lángész, a közönség kedvence, kire barátai minden tömjént felfüstöltek, fél, hogy két, fülmile énekéhez hasonló darabjából nem fog elkelni nyomoru 150—200 példány, mennyi t. i. a kiadás költségeit fedezné? Im ő a helyett, hogy adott szavának embere lenné, gyáva csirke módjára Zerffi védszárnyai alá buvik; s ez nem fél anyagi vesszességtől, egy hosszú röpiratot kiadván, mellynek szokás szerint kevesebb vevője van, mint valamelly szépműnek. Mert azt csak nem hiszszük, hogy Z. mint kritikus, H-nál, a költőnél, magát nagyobbznak és népszerűbbnek képzelje. De igaz, szerintök ha az egyik magyar Byron, a másik magyar Lessing!.... Tehát midőn magát a fülmile énekét hallhatnók, meg kell elégednünk azok lekotázásával. S ha ezen ismertetés rendszeres, tökéletes és kimerítő volna! Kik olvasták, tudni fogják, mint ugrál benne Z. szarka módjára idestova, hol Corvinra, hol Törvénytelen vérre, hol Mátyás fiára, s hol az első, hol az ötödik felvonásra, összevissza. Kérdem, ki e röpiratot olvasta, megismerte-e abból tisztán és világosan H. darabjainak alaptervezetét, sceneriáját, jellemei felfogását, a dramai csomó kötését és megoldását s végre a dialogokat? pedig Z. szerint plagiumot az követ el, ki valamelly írótól nem csak az anyagot, hanem a kidolgozás formáját is fölhasználja; s a kidolgozás formáját szerinte dramában képezik a fentebb előszámláltak.

Azonban igen könnyű ezen csudálatos eljárást indokolni. Mig H. nem látta darabomat, azt hitte, tökéletes igaza van, s darabjai jóságában is teljesen bizván, azoknak kiadását megígérte; de elolvassván darabomat, hite megingott, s még békülni is kész volt; azonban Z. ellentállt, s az egész ügyet magára vállalta. H. hihetőleg azt gondolván, hogy ez által adott szavától szépen menekhetik, s darabjait nem lesz kénytelen kiadni; más részről hibáját sem lesz kénytelen bevallani s elhamarkodott vádjait visszavonni: azóta szépen mossa kezeit, s csak ügyvédének irogat néha privát leveleket, mellyeket az kétségbevonhatlan érveknek akar tekintetni; igazságait azonban, mint a közönség tudja, már többen megingatták. E fölött a kárvallott és szenvedő szerepe is olly csábító! De egy kis gonosz számítás is járulhatott a dologhoz. H. nem adja ki darabjait, Z. pedig

azt hitte, eddigi modoromat követve, röpiratát szó nélkül hagyom; következőleg együtt véve azt hívék, sikerülend a közönséget mindvégig ámitaniok. De most egyszer e számítás tévesztett volt; mert miután H. szavának nem áll, s darabjait mind e napig sem adta ki, sőt a kiadáshoz még a legelső lépést sem tette meg, s darabjai most is a Honderúnél hevernek, nehogy hallgatásom által Z-t igazolni látszassam, szükség volt föllépnem, s a rám lövelt nyilatkat végre, minden kiméletet félretéve, oda pattantanom vissza, honnan kirepültek.

Z. végtelen csevegeéseit egyenként megczáfolnom szükségtelen; miután ez ügyben az igaz alapokat rendszeresen kimutatandom, okoskodásai, állításai, hazugságai, ráfogásai stb. mint alapnélküli semmiségek magoktól is összeomlanak; egy csomót azonban belőlök a tárgyalás folytatában kijelölendek.

Véleményem szerint legczélszerűbben járok el ez ügyben, ha 1-ször elmondom, mindenütt okadatolva, azon külső körülményeket, melyek közt darabjaink napvilágot láttak; 2-szor ha idézem a történeti kútföket, melyekből leginkább merítettem; 3-szor ha H. darabjait, miután azokat nem adta ki, különösen Corvint, jelenetről jelenetre megismertetem. Ha valahol netalán akaratom ellen is hibát követnék el, minden hosszas vita kikerülése végett, H. uron áll darabjai vagy azon helyek kinyomatása által az igazságot napfényre hozni.

Külső körülmények.

A közönséget untatni nem akarván, ezeket első nyilatkozatomban a legnagyobb általánosságban említém meg; ígérvén, hogy Hral vagy megbízottjával részletesen is közlendem; de minthogy az ellenfél elferdítve s ellenem gyanúsítólag használta fel, szükség mindent elmondanom, mit tanukkal vagy kétségbe vonhatlan adatokkal bebizonyíthatok.

Nekem, mint Remellay levelében olvasható (Életképek 1847 juni. 12-ki szám) már 1843-ban eszmém volt Corvin történetét dramává feldolgozni; s már akkor kijelentém, hogy Frangepan Beatrixet és a királynét belefoglalandom; ugyanakkor értekeztem vele e tárgyról bővebben is. Remellay még ezt is írta: „Nem akarom egész bizonyossággal állítani, de úgy rémlik előttem, mintha akkor elmondtam volna Hiadar urnak ön Corvint érdeklő tervét...” De ez csak gyanítás; s itt olly bizonyítások kellenek, melyekre az illetők megesküdni is készek. — Diósy 1847 jun. 3-kán kijelenté az Ungarban, hogy több mint 20 hóval azelőtt Mátyás fiából töredékeket s az egész tervezetet közlöttem vele. 1847 januar elején pedig Fáncsy és Doktaynak már egészen készen mutattam be dramámat, s belőle néhány kitünőbb jelenetet fel is olvastam. — H. ur Törvénytelen véré 1847. febr. 7-én adta át Lendvay, kire beadatása bízott, a választmányhoz küldendőt, megemlítvén röviden a drama tárgyát. Én rögtön nyilvánítám előtte, hogy e tárgyról az én dramám is egészen kész. Elolvastván H. dramáját, láttam, hogy mind cselekvényi terjedelemben, mind indokokban, mind jellem festésben különbözik ugyan az enyémtől; azonban minden későbbi szörszálhasogatás ellen jónak láttam magamat teljesen biztosítani. E végből ugyanaz napon febr 7-én többek (Szentpétery, Lendvay, Komlossy, Egressy G.) jelenlétében az irodában bemutattam mind a két darabot. A H-ét átszinegezve és lepecsételve átküldém Erdélyi urhoz; Mátyás fiát pedig ugyanakkor egészen átadtam Gillyennek letisztázás végett, s azontul mit sem igazítottam benne. Gillyén letisztázva febr. 16-án adta vissza, én átnéztem azt, s más nap febr. 17-én Erdélyi János és Egressy G. által lepecsételtettem, és szinte átküldém a választmányhoz. Tehát ugyanazon időben ugyanazon választmányhoz H. eredetijével az abból plagizált dramát is beadtam! Milly vakmerőség, vagy milly eszélytelen-ség! A választmány egy darabot, mint Z. is idézi, csak azért vetett vissza, mert nagyon hasonlított egy másikhoz. Nem félhettem-e én is illyesmitől? nem félhettem-e, hogy Erdélyi olyanokat rendel darabom bíráiul, kik a Hiadorét is bírálták;

valaminthogy a bírák közül ketten mind a két darabnál ugyanazok is voltak. A Hiadoré előbb vétetvén fel, bizonyosan nem azért vettetett el, mert az enyém elfogadtatott. H. darabja Erdélyi aláírása szerint febr. 26-ról vettetett vissza, én mart. 4-én kaptam kézhez. ¹⁾ Az enyém ápril 13-án fogadtatott el.

Én még ekkor is voltam annyi méltánylattal a Törvenytelen vér iránt, hogy mind Lendvayt, mind P. M-t (H. jól ismeri, s ki e darab sorsáról kérdezősködött) figyelmeztettem, miszerint mondanák meg az ismeretlen szerzőnek: ha darabját újra át kívánja dolgozni, én az enyémmel várok, különben is levén más darabom is (Egy színésznő) adatandó. De miután több ideig semmi választ sem kapték, s az Egy színésznő Lendvay elutazása miatt nem adathatott, Komlossy Ida pedig darabomat jutalomjátéku akarta adni, nem láttam okot, miért ellenezzem adatását ²⁾ — Corvint, pályamű levén, nem én vettem át; s ezen darab nem 1845-ben, hanem 1846 aug. 21-én érkezett a színházhoz, miként ezen datumot Komlossy, az átvevő szokás szerint sajátkezűleg ráírta; s ez az ellenfélnek czáfolatul már meg is mondatott az 1847 jun. 12-ki Életképekben. ³⁾ Ezen pályaműveket helyettesétől, Komlossytól Fánecs vette át; ő kezelte, s még e per kezdetekor is az ő őrizete alatt voltak. ⁴⁾ A közönség tudja ezen pályázás eredményét. A 7 tagból álló pályaműbíró választmány egy darabot (Zách unokái) jutalomra, kettőt (Egy színésznő — Könyelműeket) módosítással előadásra, ötöt pedig figyelemre méltónak ítelt. Corvin még csak ezek közé sem tartozott!...

Azonban a honderűi ökörszemnek ez fülmile éneke, mig Mátyás fia pipiskehangok! — De a mi még furesább, a Zerffi taglalásából azt is lehet következtetni, hogy a H. darabjait előbb szét kellett szaggatnom, aztán ezen darabkákat újra másképp összerakosgatnom, hogy belőlök Mátyás fia legyen. Kell-e ennél nagyobb búbáj? H. darabjainak darabjai másképp összerakva is összeillenek! természetesen mint a kényeső, mellyet ha kiöntünk, ezer apró golyócskává fut szét; azonban hókuszpókusz! s a kényeső más alakban is új egészsze folyik össze. H. két darabja, mint alább látandjuk, egymástól is tetemesen különbözik, s belőlök még is össze lehetett egy összefüggő harmadikat is plagizálni! H. darabjai eszerint olyanok mint a Koran; minden bennök van! Corvint kizsákmányolni s már régebben dolgozott darabomba beleolvasztani még csak lehetett időm, —

¹⁾ Z. ezen különbségnek nagy fontosságot tulajdonít. Megfejttem az egész dolgot. H. darabja a választmánynál febr. 26-án vétetett elő, de Frankenburg nem jelenvén meg, a darab olvasás végett hozzá küldetett; (mint az Erdélyi által szerkesztett jegyzőkönyvből látható) Frank. írott véleménye mart. 2-ról szól; (megtekinthető Erdélyinél) s mig Frankenburg Erdélyinek, s Erdélyi nekem átküldé a darabot, mart. 4-ke lön; s a darabon e datum van. Ráírtam pedig azt szokás ellen; mert itt az írónak tudnia kellett, hogy a darab nem nálam hevert, ki némileg vetélytársa lettem. Erdélyi a választmányi végzés datumul mindig az első tárgyalás napját szokta volt írni. Én e körülményre többször figyelmeztetém őt: de e praxis csak 1847 máj. 7-től változott meg; melly napon az öszves választmányi ülésben indítványomra határozottatott: hogy ezentúl a kéziratokra azon datum írássek, mellyen sorsa végkép eldöntetik. Egyéb iránt a jelen esetben ezen körülménynek épen semmi fontossága sincs; mert az én darabom már febr. 17-én lepecsételtetett, s a választmányhoz febr. 20-án átküldetett: e szerint mindegy, akár febr. 26-án, akár mart. 4-én kaptam vissza H. darabját, febr. 17-én túl darabomban mit sem változtathattam.

²⁾ Z. mondja: „Sz. ur nem igen szokta használatlanul hevertetni darabjait.“ Mátyás fia hevert, mert még a régebben kész és elfogadott Egy színésznő sem adatott elő; ez is hevert vagy 8 hónapig.

³⁾ Z. azonban ösütő 2-i röpiratában még is ezt mondja: „H. egy Corvin című 4 felvonásos dramát írt, s azt még 1845 benyújtotta.“ Tehát készakarva, engem minél inkább gyanúsítandó-nak nem volt szerencséje az igazmondáshoz.

⁴⁾ Nem igaz tehát Z-nek ezen állítása sem: hogy H. mindkét darabja tetszésem szerinti megtekintés, átlapozás és használat végett rendelkezésemre állt, mint a nemzeti színház titoknokai és könyvtárnokának. „A könyvtárnok évek óta Komlossy. — Ha valamit más ellen vádul felhozunk, kötelességünk utána járni, valljon állításuk igaz-e.

ha t. i. valami ármányos uton hozzá juthaték : de hogy a Törvénytelen vért is bele tudtam összefüggőleg helyhezni, az már mégis hihetlen ügyességemre mutatna: miután a Törvénytelen vér csak egy nap volt nálam; (s nekem hivatalos dolgaim is vannak) s dramám tiz nappal azután letisztázva már le is pecsételtetett, úgy mint színpadra jutott és nyomtatásban megjelent; dramám, mellyből előadáskor jó csomó kihagyatik, s mégis 3 óráig tart, és jambusokban van írva. No, de azért Zerffi mégis azt mondja: „E szerint úgy vélem, hogy még Sz. ur barátjainak sem jutand eszükbe azt akarni állítani: hogy Sz. ur darabját korábban készítette, mint H. ur nemcsak az előbb irt Corvint, hanem még az átdolgozott „Törvénytelen vért“ is.“ E szerint Mátyás fiát, ha Gillyénnel trafikáltam, 10 nap, ha pedig nem trafikáltam, néhány óra alatt irtám!

Történeti adatok Mátyás fiához. „A magyarok története.“

Horváth Mihálytól.

M á s o d i k   s z a k a s z.

„Mátyás ismerte nemzetét, mint senki jobban; s tudta, hogy 29 évi dicső királysága, melly alatt a magyar birtokot terjesztette, az országot európai hirre, a nemzetet feltételező hatalommá emelte s barátnak tisztelet, ellennek félelem tárgyává tette, dicsőségét, nemzeti érzetét felmagasztalta — tudta, mondtam, miképen szigorú erkölcsű nemzete a halála utáni királyválasztásnál mind ezen érdemek mellett sem fogja köszönösnek nézni, hogy Corvin János egyetlen fia törvénytelen származású. És az atyai szív, mellynek minden öröme, minden reménye ez egy fiuban központosult, még sem állhatott el lent a kívánságnak, hogy az általa olly fényre emelt királyságot egykor a már is szép reményű gyermek örökölje. E nagy tervet nem bocsátotta el ő szemei elől legbonyolultabb ügyeiben sem; sőt némi tekintetben e terv szerint történt Osztrákországnak is elfoglalása. Hogy a születése elleni előítéletet lerontsa, s a nemzet erkölcsi érzetét evvel lassanként kibékítse, fokonként szándékozott fölemelni a gyermeket. 1481-ben öt hunyadi gróffá s lipitai herczeggé nevezte s a magvaszakadt Gara nemzetség jószággaival megajándékozta; szint e czélból szerzett neki Sleziában is több herczegségeket, „sőt neki adni szándékozott az elfoglalandó Austriát is, hogy gazdagsága által hatalmassá, hatalma által képessé legyen egykor a királyi széket elfoglalni s magát azon fentartani. Alattomban már több egyházi s világi urat megnyert volt számára. — — — — —

„E gyűlés után Mátyás fő gondját fia igényeinek kivására s egész Osztrákország meghódítására fordította. Mi az elsőt nézi, nem mulasztott el semmit, mi által őt a közvéleményben lassanként emelheté, s neki barátokat szerezhetett. Nyilvános megjelenéseinél őt mindig maga mellé rendelé s jobbjára ülteté, a királyi asztalnál, midőn idegen követeket, vagy országnagyokat megvendégelt, gyakran egészésgváltozást színlelvén, az előülést neki engedé. Alkalmat nyújtott neki az urak némi ügyében közbejárói szerepet viselni, egy s más kegyelemért azok számára folyamodni, s gondja volt, hogy folyamodása ne legyen sikertelen. Gondoskodott házasságáról is, s Galeazzó Biancát a milanói fejedelem testvérét, ki az időben szépsége és

gazdagságáról elhírhedt volt, tüzte ki nejeül; mi végből az előleges szerződések megtételére a nagyvárad püspököt mindjárt a gyűlés után Milanóba küldötte — — — — —

„E fegyvernynyugvás alatt Mátyás ismét időt nyert fia ügyét előmozdítani. A házassági szerződés Biancával 1487 végén olly feltétel alatt kötött meg, hogy az pénzben 100, drágaságok s ékszerekben 50 ezer aranyat hozzon jegyajándokul. Ugyanennyit kötelezett le neki Mátyás is, minek fejében Austriát, a hunyadi grófságot, Munkácsot, Debreczent s több más várost, Thurócz, Árva s Liptó megyét, Sleziaiban pedig az oppelni, testi, ratibori és sagani hercegségeket kötötte le; melly utólsót illetőleg azon szerződésre lépett János herczeggel, annak akkori birtokosával, hogy halála után azt Corvin János örökölje. De Sforza Lajos kívánta, hogy Corvin magyar korona örökössé is kinevezessék. Mátyás ezt jelenleg még nem tehetvén, legalább Morva és Slezia birtokába szándékozott fiát behelyezni. A két oppelni herczeg azonban, kiket Mátyás hűtlenségök miatt 1487-ben fogságba tétetett, a következő évben kiszabadulván s a hercegségének Corvinra lett átirását megbánt sagani herczeggel frigyét kötven, föllázadt. Mátyás tehát őket haddal támadt meg s hercegségeiket elfoglalta. — — — — —

„Azonban Mátyás mindig betegesb, mindig gyöngébb lön; Beatrix királyné pedig, ki halála után új férjet s evvel a korona birtokát ohajtá, ellenzéki pártot alkotott Corvin János ellen, minek következtében mind nagyobb feszültségbe jött a királlyal. E kellemetlenségek s fián aggodalma öregbitették baját, s 1489 tavaszán már nem volt elég ereje, szárazon utazni; s hajón vitette le magát Bécsből Budára. Fő czélja volt itt, az urakat fiának megnyerni, és szándékát, annak örököséül kinevezése iránt, bővebben kifejtetni. Visegrádot a koronával nem sokára hazatérte után Corvin őrizetére bízta s a várőrséget esküvel kötelezte le iránta hűségre. Az egyházi s világi nagyokat egyenként magához hívatá, és sikerült is közölök többeket esküvel lekötnie, hogy János királlyá választatását elősegítendik; de voltak kik ezen esküt és ígéretet, noha felszólítottak, elkerülték. Barátai javaslák, hogy fia ügyét országgyűlésen is adná elé, mire annál hajlandóbb lön, minthogy már mind többen ígért megegyezéseket. Nagy örömeire vált aztán Mátyásnak, midőn az összegyűlt rendek esküvel is fogadták, hogy halála után Jánost utódává választandják. Sokan barátai közül akarták, hogy mindjárt kinevezessék koronaörökösnek, de a királyné pártja s más ellenzői mindent reáfordítanak, hogy az országgyűlés csak a király halála utáni választást határozza. Maga Beatrix pedig kérelmek, könnyek sőt czivódások által is törekedett kivívni, hogy a király őt nevezze ki utódául. És hasztalanok voltak Mátyásnak minden beszédei, mi szerint ismervén nemzetét, tudja, hogy a magyarok, kiknek „még most is szájakban volna az asszonykormányze“, őt királynul soha sem fognák elismerni, s csak maga és egyszersmind János sorsát is veszélyeztetendi a királyné, ha helytelen kívánságánál megmaradván, a pártoskodást elősegítendi. — — — — —

„Fia érdekében, a császárrali fegyverszünet eltele után arra is késznek nyilatkozott Mátyás, hogy Fridriknek, nehogy fia általa egykor háborgattassék, Austriát 700 ezer aranyért visszaadja. De iszonyodva hallá e nagy öszveget a fősvény, ravasz császár, ki jó adatokkal bírván a királynak mindinkább öregbedő betegségéről, a fizetésről, bár arra Miksa által is sürgetteték, hallani mit sem akart,

s hogy az ügyet halogassa, személyes találkozást kívánt a királytól. Mátyás még erre is kész vala, s mihelyt egészsége annyira helyreállott, 1490 elején tüstént Bécsbe utazott. Ezen utazásnak a Fridrikkel egyezkedésen s fiának e részről biztosításán kívül még az a célja is volt, hogy Sleziában országgyűlést tartson, mellyen Jánost a tartomány fejedelmévé emelje, azt híven, hogy ez által a magyarországi elválasztatását is könnyítendi. És ezután szándékozott Jánosnak menyekzójét is megtartani Biancával. De sorsa e terveket már nem engedte létesíteni. Virágvasárnapon hosszasaideig éhgyomorral isteni szolgálaton volt. Hazatérte után szokatlan bágyadságot érezvén, figét kívánt; de az udvarmester rosszakat hozott s ő haraggal veté el azokat. Nem sokára fejszédülés fogta el s a szélhűdés egy neme szavától s eszméletétől megfosztotta; míg végre két napi iszonyu halálharcz után, tavasz hó 6-kán, életének 47-dik esztendejében, élni megszűnt a korának és nemzetének legnagyobb királya. Eltemtetett Székesfehérvárott. — — — — —

„Mátyás halálának hírére a nemzet nagyobb része őszinte bánatkönyeket hullatott. De volt egy néposztály, melly a maga állapotáról mérvén a nemzetnek avval nem ritkán ellentétben álló boldogságát, nem titkolhatta el örömét az erőteljes, szigorú, nagy király elhaltán. Az oligarchákat Mátyás, miképen látók, a legnagyobb szigorral korlátozta s fenytésekben néha még a törvényes utakat is mellőzte. Szabadabban kezdenek most ezek lélekezni, s nyilván hallatták, hogy Mátyás önkényes uralkodása az országot elnyomta, de eljött az idő, mellyben az szabadságait visszaszerezze.

Corvin János, a mintegy 20 éves, szelid lelkületű ifjú, lenyomatva vesztesége sulyától, a nagy halott tetemeinél Beatrix lábaihoz borúlt, esdvén: ne hagyná el őt, az atyátlan árvát, hanem fogadná, mint atyjának ígérte, fia gyanánt. Hasonlókép cselekedtek Jánosnak a temetésre összesereglett barátai. A királyné csókolva emelte föl az ifjút, s anyai szeretetet és pártfogást ígért neki. Mig azután János, atyja tetemeit Fehérvárt nagy pompával eltakarította, a királyné és Dóczy Orbán egri püspök, ki Szapolyai Imre halála óta a nádori tiszt helytartója volt, a rendeknek tavasztól 15-kére Rákosra királyválasztó országgyűlést hirdetett. Az ország ezalatt pártokra szakadt, a trónkövetelők pedig mindent elkövettek, hogy igényeiket biztosítsák. Corvin János, bizva a számos főnemeseeknek s az 1489-ki országgyűlés rendjeinek esküvel erősített ígéretében, bizva abban is, hogy a korona, a főbb várak, maga Buda is, és a királyi, mintegy 400,000 arany értékű kincs hatalmában volt, királylyá választatásáról nem látszék kételkedni. — — — — —

„A pártok tervei még a gyűlés megnyitása előtt nyilvánosokká lőnek. Az oligarchák leghatalmasbjai meguntván Mátyás erőteljes országglatát, olly királyt óhajtottak, „kinek — mint Báthory István vajda mondá — üstökét markokban tarthassák, s árnyékország-lata alatt a Mátyás szabta korlátokat lerontván, a királyi hatalmat magok bitorolhassák. Illyennek látszék a legtöbbek előtt Ulászló, cseh király, kinek gyöngé és hanyag kormányja már Csehországban is megvetést szült. E párthoz tartozott egyebek közt Szapolyai István, Austria kormányzója, ki Ulászlóval mindjárt Mátyás halála után titkos alkudozásba becsátkozott, s vele tavasztól 8-kán olly szerződést kötött, hogy Ulászló, királylyá választatása után a lengyelektől kiváltandó szepesi városokat, Lublyó és Podolin uradalmaikat és Kremsiert örök birtokul neki adja. Mások s köztök Bátho-

ry vajda, Ulászló testvérét, Albert lengyel herceget ohajtották ültetni a királyi székbe. Még egy negyedik pártot alkotott Beatrix, ki nem kevesbbé epedve férj után, mint vágyva az uralkodásra, Miksa római királyt akarta kezével s általa a koronával megajándékozni. E pártot azonban nem sokára maga Beatrix megcsökkentette; mert miután Miksa öt válaszában anyjának nevezte, s az által értésére adta, hogy a házasságról tudni semmit sem akar, a megsértett nő Ulászlóra veté szemeit s miután ennek pártfeleitől a házasságra reménységet nyert, nyilván pártjára állott; és hogy Corvin János ellen is gyűlölséget gerjesszen, mintha ez az özvegyet üldöznék, a királyi palotából Dóczy püspök házába ment lakni.

Az országgyűlés határnapja bekövetkezett s Dóczy Orbán, Báthory István és mások zászlóaljaikkal Pestre gyűlögének. Szapolyai a párt terve szerint Bécsben maradt. A dunántuli s horvát főnemsek, értesülvén, miszerint Corvin János ellen nagy ellenzékpárt támadt, hogy annak igényeit kivívhassák, még hadat szedvén, késlekedének. Báthory kevéssel megérkezte után pártja által, mely az erdélyi lengyel határszéli megyék nemességéből állott, Albertet királylyá kiáltatta ki; de az Ulászlópártiak ellenmondottak s bevárni határozták a még meg nem érkezett nemességet. Az országgyűlés addig is a trónkövetelők követeit s ügyvivőit halgatta meg. Corvin János ügyét János váradi, s Bakacs Tamás győri püspök védte; azután Miksa, Albert, Beatrix és végre Ulászló követei egyenként kihalgattattak. De mind ez csak játék volt: Ulászló pártja elhatározta, a választást addig halasztani, míg a nemesség, melyben Corvin Jánosnak legtöbb híve volt, széteszlanék s néhányan a főbb befolyásuak közül megnyeretrének. És célját a párt mind a kettőben elérte: a nemesség megunván a hosszas, költséges várakozást, hatvan képviselőt választott kebeléből és szélyeloszlott; Dóczy pedig s pártfelei nem csak a királynét arra birták az Ulászlóvali házasság ígéretével, hogy kincseit a párt ügyeinek előmozdítására odaajánlja, hanem az országnagyok közül is számosakat, ezek közt a hatalmas egri püspököt, kitől Mátyás fekete serege függött, és Báthoryt, részére nyerte.

E közben azon, hihetőleg az Ulászló pártja által terjesztett hír, hogy Miksa Alberttel az ország felosztása iránt szerződést kötött légyen, a pártok munkásságát megkettőzteté. Az Ulászló pártja mindenekelőtt Corvin Jánost, igyekezett megnyugtatni s a birtokában levő koronát kezébe keríteni. Junius elején tehát nyolcz püspök és huszonöt világi ur olly szerződést közlött vele az ország nevében, hogy ha vagy isteni végzet, vagy emberi tanács által magyar királylyá nem ő, hanem idegen fejedelem választatnék, János herceg a bosnya királyságot, ezenkívül pedig a királyi kincset, a tótországi, oppelni és lipői hercegséget, a horvát bánságot, Pozsonyt, Komáromot a főispánsággal együtt bírja, a koronát ellenben tüstént e szerződési levél átvételénél az urak kezébe adja. De János herceg a kalocsai érsek s az időközben megérkezett Ujlaky Lőrincz, Ernst Zsigmond pécsi püspök, a vránai perjel, jaiczai bán, szerb despota s más pártfelei tanácsára, kik 7000nyi sereget hoztak magokkal, e föltételeket el nem fogadta.

Az említett országnagyok megérkezte után a nádori tiszthelytartó, Dóczy püspök, Pesten több gyűlést tartott; de, mi célja volt, a jánospártiakat elcsábítania, nem sikerült, sőt kevésbe mult, hogy a dolog fegyverre nem került. Végre János váradi püspök, arra bir-

ta a rendeket, hogy a kérdés eldöntése Szapolyai István osztrákországi főkapitányra bízassék. Ez olly titokban tudá tartani az Ulászlóval kötött szerződését, hogy Corvin pártjának eszébe sem jutott, a különben is nagy tekintélyű, méltóságaira s roppant gazdagságára esztergomi hajdukapitányból Mátyás által emelt férfiú pártos részrehajlásáról gyanakodni. A nagyravágyó ember midőn a követség Bécsbe érkezett, János fiát karjainál fölemelvén mondá: „csak ekkorára nőttél volna már fiam, most magyar királylyá emelnélek.“ Válasza, melyet a magyar követeknek adott, olly tartalmu volt, hogy, „ha a rendek mást választanának is királylyá, ő minden erejét Ulászlónak fogná szentelni, mert az országnak (kell vala mondania: önmagának s általában az oligarcháknak) java csak e választást javallhatja.“ János, váradi püspök, egyike az Ulászló-párt követekinek, Bécsből tüstént Morvába ment, hol a fekete sereg táborozott s azt részint saját, részint pártfelei erszényéből gyűjtött 100 ezer aranyon megvásárolta és színleg az ország, valóban pedig Ulászló szolgálatára esküvel lekötötte.

Szapolyai ítélete s a váradi püspök tette igen sokakat elvont János herczeg pártjától; de annak főbbjei: Ujlaky, Beriszló Bertalan vránai pörjel, Kis-Horváth stb. reábeszélék a herceget, hogykincseivel s a koronával Budáról, hol könnyen ostrom alá vétethetnék, az alvidékre vonúljon. Ulászló pártja Báthoryt és Kinizsyt küldötte utána. A harc Jánosra szerencsétlenül ütött ki, s a futásban kincsének nagy része baráttól s ellentől elraboltatott; maga azonban a koronával Tótországba menekült. Ecsatavesztés után maga Ujlaky Lőrincz és Zsigmond pécsi püspök is késznek nyilatkozott az ellenpárttal egyezkedni. És így lön, hogy Dóczy püspök a nyárhó 15-kén tartott gyűlésen Ulászlót, a trónkövetelők követei jelenlétében, a főnemesség s a rendek képviselőinek hangos igénylése között, királylyá kiáltotta.

Alig értesült erről a határokon táborozó Albert herczeg s elébbi kikiáltatására támaszkodva, táborát Szent-Andrásig vezette előre, elhatározottan, igényeit fegyverrel kivívni. Sietni kelle tehát Ulászló pártjának, kivált hogy a koronát kezére kerítse, János herczeggel egyességre lépni. A szelíd herczeg, kit a háborúra különben is csak párthívei beszéltek reá, ezek leghatalmasabbjaitól elhagyatván, az egyezéstől nem vonakodott, mi a főnemlített föltételek szerint azután meg is köttetett. Ezen alkudozások alatt Szapolyai István Bécsset a legveszélyesb időben, midőn azt Miksa király épen megtámadni készült, oda hagyta. Az ő befolyásával irattak azután az uj király elébe adandó koronázási föltételek, melyek által a királyi hatalom igen megszorítottatott. Egyebek közt megíratott, hogy az egy arannyi adó eltöröltessék, a király Magyarországbán lakjék, az országtanács nélkül a pénzügyben semmit se változtasson, a Mátyás halála óta tett s egész a koronáztatásig teendő határozatokat megerősítse stb. E pontokkal siettek azután a pártfelek Ulászló elébe, ki 15 ezernyi haddal várakozott reájok az ország határain. Ulászló őket örömkönnyek közt fogadta s egyenként megölelte; a koronázási föltételeket pedig s a János herczeggel kötött szerződést még azon napon esküvel erősítette meg. Szapolyai s mások sürgetéseire ezeken kívül még arra is megesküdött, hogy a magtalan Beatrixet nőül nem veendi, míg azonban a szükség kívánja, üres szavakkal biztatandja.

Budai Ferencz Lexicona: Hunyadi János. (Corvin) „.... Házaságán kívül született, a mint mondják, egy silesiai leánytól, a ki, a mint nélmeltyek vélik, a Sandratzki grófi familiából lett volna. Mások azt írják, hogy Austriában Stein nevű városbeli leány volt édes anyja; mások ismét azt állítják, hogy magyar leánytól nemzette őt Mátyás“... „.... Ekkortáiban (t. i. mikor a koronát visszaadta) érkezett volt haza a török udvartól a magyar követ, a kit még oda Mátyás király küldött vala. Ez a többek közt azt a hírt hozta, hogy a török császár a Mátyás halálát felettébb sajnálotta, és azt mondotta, hogy ő Mátyáson kívül semmi királytól a világon nem félt, ezen kívül azt is ígérte, hogy a Mátyás fiát mindenkor kész lesz 40,000 emberrel segíteni a magyar korona elnyerésére. Mind az által sohasem igyekezett János ezt az ígéretet maga hasznára fordítani...“ stb.

„Felesége (Jánosnak) Frangepán Bernát leánya Beatrix volt, kitől két gyermekei, Kristóf és Erzsébet lettek, de a kik mindketten gyenge korokban megholtak...“

CORVIN.

Első felvonás. 1. jel. Királyi lak Budán, elfogadó terem. Mátyás (egyedül) a halálról gondolkodik és utódjáról. Pár szóval jellemzi a trónigényelőket. Egyik sem üdvös a hazára nézve. Corvinnál állapotodik meg; de ő törvénytelen fi. Egy hű barátot ohajt, de nincs; még is van egy, Szapolyai. A fenékajtónál Gyulainak halkan valamit mond; az távozik. Máriára emlékezik, s polgár ohajtna lenni, hogy mondhatná Corvinról: Ez Máriámnak kedves gyermeke! ez én fiam! 2. jel. Szapolyai jó és többször mondja: Felséges ur! de a király, fiáról gondolkodva, nem veszi észre. Itt megtudjuk, hogy Corvint távol titokban növelteti, s nem mondhatja neki, hogy apja, mert király. Végre mindig nagyobb lelkesedéssel igéri, hogy Mária sértett szellemét kiengeszteli, mert — fia király lesz. Szapolyait észrevevén, kérdi tőle: ha bizhatik-e benne? Szap. elbeszéli, hogy a porból, miután egy leányt négy farkastól megmentett, s hősnek mutatkozott, általa emeltetett előbb kúnkapitánnyá, aztán országnagygyá. Kir. vele titkon közli, hogy Corvint királynak akarja; jobbát nyújtja neki, nem mint király, hanem barátja. Inti, távozzék, de úgy hogy a királyné ne lássa lépteit; s küldje Corvint. Szap. el. ⁵⁾ „Kir. Corvin lesz utódom! — Én dolgozom, s leghívebb emberem! — 3. jel. Corvin (jó komolyan. Mély meghajtással.) Felséges ur! Kir. „(soká nézi szeretettel, s hirtelen átkarolja egész felindulással.) Fiam! (hosszan „ölelve tartja.) Corv. Mit parancsol felséged? Kir. Corvin! jer közelebb, sok „fontos közleményem van. Corv. Fontos közlemény velem? Kir. Jövödről akarok szólni. Corv. Jövömről? A sors határoz árvának jövőt. Nekem nincs jövőm „Én árva vagyok. Kir. Nem vagy árva. Figyelj. (előkészület után.) Elbeszéli, hogy Szlezia meghódoltatása után Liegnitz-Brieg hercegnő udvarában időzván, Krebs Mária, eschenlöeri crebil boroszlói polgármester leányával ismerkedett meg, s e titkos viszonyuknak szülöttje ő, Corvin. Corvin a legnagyobb örömmel borúl atyja keblére; de ez örömet fájdalom váltja, mert mindent képes egykor kiküzdeni, de becsületet nem. „Kir. (feddve) Fiú! Corv. Oh mért nem „hagytál kétségemben meg! a dicsfény széteszlott — nincs a dicső király többé. „Egy ember áll előttem, kit tisztetek — de szeretni többé nem tudok. ⁶⁾ Kir. „Corvin! Corv. Sors! mit adtál hát nekem, ha megtagadtad még az egyet is, „mit mindenkinek adsz? nevet. ⁷⁾ Kir. Hunyadi Mátyás fia vagy — Corv. Igen.

⁵⁾ Az így kijelölt helyek egészen kiirattak a kéziratból, s legtöbbször Z. által is idéztettek, de összevissza rakosgatva, s néhol megcsonkítva. Én az illy csonkításokat, hol a dolog lényegére szükségeseznek láttam, kiegészítém. Azonban gazdálkodni akarván, a verseket is próza gyanánt nyomatom; különben is itt nem a versek elosztása, hanem az értelem forogván kérdésben.

⁶⁾ Nem szereti apját? az én Jánosom nagyon is szereti.

⁷⁾ Panaszodik-e miatt nálam János? Ezeket csak a jellem-felfogásra nézve jegezem meg.

„(keserűn) Corvin. Gyulai (jelenik meg) Felséges ur országnagyok. Kir. (gon-
dolkodva) Jőjenek. (Gyul. el.) Corv. (menni akar.) Kir. Maradj itt. (mellék-
szobába megy, kir. köntöst ölt magára) 4. jel. Várdai. Szapolyai. Stein.
„Prosznitz. Dóczy. Geréb. Ujlaki. Kinizsi. Bátor. (jőnek, Ge-
réb, Kinizsi, Báthori hosszú tekintettel mérik Corvint, király jő.) Kir. Üdv a
„magyar nemzetnek! Országnagyok. És igaz királyának! Kir. (körül te-
„kint az országnagyokon, hódolásokat elfogadja.) Corvin János kedves hívünket
„Hunyad grófjává s Liptó hercegévé nevezzük. Corv. (feltekint, s fájdalmas
„meglepetést fejez ki, Szapolyai királyhoz kíséri őt, s köszönetet nyilvánít —
„Geréb, Kinizsi, Báthori ezalatt egymással tekintetet váltanak.) Várdai. Felsé-
„ges úr! meg fog bocsátni, ha nyíltan kimondom aggodalmamat: egy éltet ad a
„sors mindenkinek, a nagynak is, ki ezret érdemel. Felséged és hazámról szölok
„itt: — Ha felségednek élte megtörik, (a mit ne adjon a hon Istene!) országos
„zürzavar lesz. Most kell előre meghatározni: ki lesz a hon feje? (szünet, az or-
„szágnagyok egymásra néznek) Én úgy hiszem, a szeretet, melly minden hű ma-
„gyart Hunyad házához lánczol, azt kívánja, válaszszuk azt, kit ő felsége ajánl.
„Kir. a nemzeté a választás. Stein. Ajánljon felséged. Prosznitz. Mi meg-
„választjuk, kit felséged ajánl. Dóczy. Felséges ur, legjobban tudja azt, ki bir-
„ja meg a honnak terheit, ki méltó a királyi székre? Ujlaki. Hűségünk úgy
„él túl a síron is, ha az lesz királyunk, kit Mátyás szeret. Mind. Ajánljon fel-
„séged. Kir. (soká küzd) Én — Corvint ajánlom. Corv. Engem! (átalános
„csend lesz.) Várd. (fölegyenesedve) E csend? mi ez? — Országnagyok! mi
„ez? ki tette nagy s dicsővé e hazát? Mióta lett a tiprott nép szabad? Ki tette
„rettegetté a magyart, hatalmas urrá, földön tengeren? Nem-e Hunyad? ⁸⁾ és a
„magyar haza háládatlan lesz? Avagy várjuk el, míg külföldi honbitorlók jőnek
„el czívódni majd az árult koronán, hogy majd belőle bérpénzt ver-
„jenek, azok számára, kik dulják a hont s jobbágyait rabolva öldösik? ⁹⁾ A-
„vagy talán királyunk bűne az, hogy meddő volt Beatrix s Katalin? Vigyázza-
„tok, hogy érte ne legyen majd a hazának meddő élete! Beatrix trónra vágyik —
„Mind. Nem kell asszonykirály! Várd. Ulászló, Albert, Miksa mind a trónt,
„vagy jobban inkább birtokát akarják. Mind. Nem kellnek! Várd. Törvény-
„telen fi? a természet az, ki vétkezett... Azért Hunyad vérenek magzata! S én
„itt hűséget esküszöm neki! Mind. (fölemelve kardjokat) Hűséget. Corvinnak,
„a jövő királynak! (Corvin a legnagyobb indulatküzdésben áll,) Corv. Én?! —
király?!

5. jel. Gyulai. két iratot nyújt a királynak, ki belőle olvassa, hogy a
két appeln herceg hűtlen. Ezek birtokát az országnagyok sürgetésére a király
Corvinnak adja; a nép adóját, a só árát alább szállítja, s még több kedvezést is
nyújt a honnak. Mind. Éljen a népkirály! ¹⁰⁾ A király köszönti őket, azok el.
6. jel. Fontana jő. a király Milanoba küldi, hogy Corvinnak Galeazzo her-
czeg lányát kérje meg, de a nélkül, hogy a királyné gyanitná. Font. el. Kir.
Gyulait Fontana után küldi, hogy őrszemmel kísérje őt s mindenről tudósítsa.
Gyulai el. 7. jel. Frangepán jő, s elmondja a királynak, hogy leányát, kit
Szapolyainak eljegyzett, egy ifju lovag csábítja titkon, kinek számára atyja tán

⁸⁾ Lásd a történeti adatok első sorait. Természetesen, hogy ezen dicső történeti
igazságokat Hunyadról én is elmondassam, H-ra szorultam?

⁹⁾ A trónkövetelekről nálam Mátyás beszél fiának, s mivel ott ez mondatik: „Majd
eljön Fridrik s megválasztatik, e telhetetlen fősvény, a ki még a koronából is
pénzt fog veretni.“ nagy zajt üt az ellenfél. Ha illy képek miatt kétségbevon-
hatni a drama eredetiségét, idézek én alább régiebb műveimből egy jó csomót, mellyek
H. darabjaiban csaknem hasonló helyzetben, majdnem szóról szóra előfordulnak, de
idézések hasonló szakaszokat, jeleneteket, s beszédeket is. A pénzveretésre még viz-
szatérnek, s kimutatandom a különbséget az eszmében.

¹⁰⁾ Az országnagyok kiáltják ezt! — Innen tanultam-e a történet szellemét fel-
fogni!

fényes udvari összeköttetést tervez, s az nem más, mint Corvin; s kéri a királyt, tiltsa meg neki a látogatásokat. Elmennek, miután a király megtudta, hogy Corvint most ott találja.

Változás.

Királyné szobája. 8. jel. Királyné. Palota hölgyek. Kir-né. elmondja, hogy őt a királyné czíme illeti. Hogy gyermek társaival játsván, mindig király volt, és sirt s boszút esküdött, ha más lön azzá. Uralkodni, imádatni akar félisten gyanánt, s korszaka még a Mátyásénál is nagyobb legyen. Szapolyait jelentik. Elfogadja. Elmondja, hogy „ez ember az, kit legjobban gyűlölök, s ki engem legjobban gyűlöl; s még is szeretem őt, mert több góg s uralkodás van benne, mint bennem.“ Szapolyai jő, és szolgálatát ajánlja a királynénak, mert szereti. A királyné heves mozdulatok közt visszautasítja, emlékeztetvén, hogy dölyfös arcaért az udvar tiltva volt. „Mi lesz még?! hajduk szeretik a királynét! El!“ Szap. legyőzve indulatját, mondja, hogy az udvart nem hagyhatja el, mert a király rábizta, hogy Corvint választassa királynak. A királyné megsemmisül ¹¹⁾ Szap. elmondja, hogy Corvin az első országgyűlésen királynak neveztetik ki; s az országnagyok már hűséget esküdtek neki; de igéri, hogy a királyné király lehet, ha vele hatalmát és szerelmét megosztja. A kir-né küzd, de miután a Fontana küldetését is megtudja, a legnagyobb küzdés után kimondja, hogy szereti Szapolyait. Szap. kezét csókolja. Kir-né kéri, hagyja most magára. Szap. el. — A királyné utána néz, mondván; „Szerelmet remél az örvöngő. Mi a nő becsület nélkül?... Legyen eszközöm, emeljen uralkodásra — aztán elvetem.“ ¹²⁾ 9. jel. Galetti jelenti, hogy a két appeln herczeg fogoly, s jószágukat Corvin foglalta el. A kir-né szabadokká akarja tenni, de a király ellen tenni nem mer, s előtte könyörögni sem akar. A tömlőczőrt hívhatja. Maffei Nasot jelentik. 10. jel. Maffei. Királyné. Maffei szerelmet vall a királynénak; emlékeztetvén a multra, midőn boldogítlanul szerette; kéri, hogy nézzen le rá, de nem mint királyné, hanem mint kedves szokott ¹³⁾. Kir-né barátságát igéri. Maffei szerelemért esdekel. Kir-né némi habozás után megvaldja, hogy szereti őt; de Maffeinek még azon pillanatban el kell Galeazzo udvarába indulnia, hogy a Corvin s Bianka közti nászszereződést meggátolja. Maffei: „S ha visszajövök? Kir-né. Égő kebel lángjai várják.“ Maff. ezen reményben távozik; ki-né pedig hogy Mátyás királyt megbuktatja.

Változás.

„Frangepán háza. 11. jel. Fran. Beatrix (türelmetlenül jár, többször „kifelé néz.) Mégsem jön! Minden pillanat egy örökség. — Ég! mint szeretem „őt! — Szerelmem régibb mint az élet, mert csak azóta kezdtem élni, hogy szerettem őt... az életet elveszthetem, szerelmét nem... De... ki ő? szülőit nem ismerem. Atyámtól nem merem kérdeni, mert nevét ki nem mondhatom.. Mind-egy, bár ki, a sors szebben nem szülhette őt, mint azon érzelmmel, hogy engem „szeret! 12. jel. Corvin (jó borusan) Beat. (eléje siet,) Corvin — itt vagy — „boldogságom! — Cor. Beatrix! (Szapolyai megjelenik hátul.) Beat. Hangod „remeg? miért? — tán én bántottalak meg? tudod, hogy kész vagyok érted meg-

¹¹⁾ Ezt a nagy titkot Szapolyaitól kell hallania, miután egy egész nagy gyülekezett előtt kimondta Mátyás?

¹²⁾ Tán nálam is ez a viszony? Z. mivel nálam 2 felv. 4 jel. ez mondatik: „Királyné. Ön, a ki volt idő, midőn hívemnek esküvé magát. Záp. Kegyelme volt szerencsém talpköve, ezt nem felejttem, míg élek soha. Hálám jeléül tennem mit parancsol?... Királyné. Férjet veszejtve nem leszek királyné. Záp. (szinlett sohajjal) Az én királynőm más nem lesz soha.“ egész szerelmi historiát akar kisűtni e két személy közt, következésképp plagiumot. Van-e itt egy szó is szerelemről? A kegyelés, hüség, hála szerelem-e? nem mondja-e később is Zápolya: „Mint hű barátja azt tanácsolom —“ Illyen az a plagiumhajhászat!

¹³⁾ Perse nálam is minden jöttment szerelmével ostromolja?

„halni, de meg nem bántlak soha. Corv. (elmerülve gondolkodik) Beatrix! „fogsz-e szeretni mindig? Beat. Corvin! Corv. Ha koldus volnék is? Beat. „Mindig — örökké — Corv. Beatrix! a koldusnak van becsülete — de én an- „nál is — Beat. Mit akarsz mondani? — Szeretlek. (megölelik egymást. Sza- „polyai a legdühösebb szerelemféléttel áll) Corv. (sokáig hallgat) Kell tud- „nod — Beatrix! van egy név mit remegve mond ki minden, mit „tisztelet az úr és a pór remeg, isten gyanánt imádja mindenik, „kinek kezében élet és halál, ki milliókat boldogít, s maga nem „boldog... S milliókat elveszít ha úgy akarja, mert minden „szabad neki... mert mondják, a föld Istene... Beat. (vészsejtve) „Te a királyról szölsz? — Corv. (tompán) Igen. Beat. Nincs gyerme- „ke? Corv. (elfordulva) Törvényes — Beat. (meglepetik, Szpolyai előre jó „indulatosan) Hol kezdjem? mindenütt pokol ég... E hölgy jegyese — Beat. „(szavakat keresve) Szapolyai! — — Atyámmal alkuvál kezem felől, szívem- „mel nem. Atyám kezemet oda adhatja, szívemet nem. Szap. Elég! hogy elkár- „hozzam... Corvin, e hölgyet nem szabad szeretned. Corv. (feszülten) Mért? „Szap. Mert én szeretem. 13. jel. Király, Frangepán. (jönnek) Kir. (fed- „dő tekintettel néz Corvinra, s Beatrixhoz megy) Szap. (mély hódolattal fo- „gadja a királyt, s erőtetett nyugalommal hátra vonul.) Corv. (ingerülten áll s „feszülten emeli szemeit a királyra) Beat. (meglátva a királyt, meglepetik) E „zavar! Kir. Frangepán Beatrix! ez ifjút szereted? Beat. Én?... igen. Kir. „(haragosan) De nem szabad szeretned... Corv. Oh! Beat. Ki tiltja ezt? Kir. „Én! mert ő a király fia! és Bianka hercege-leány jegyese! és jövődő Ki- „rály! Beat. (sikoltva elájul) Corv. (karjaival felfogja őt) Beatrix! (szemeit „a királyra emeli, és miután hidegen rajta nyugodott, tört kongan) Ma adott a „sors atyát, s első mit tett, megölte kedvesem! (Beatrixra borul.) ¹⁴⁾

¹⁴⁾ Második nyilatkozatomban ajánltam H. figyelmébe a Pókaiakat és Gerőt; s volt rá okom. Lássuk Gerő előjátékát. 1843-ban académiai másodjutalmat nyert, 1845. jelent meg nyomtatásban, tehát midőn H. Corvinját írta.

Rozgonnak leánya, Szeréna szereti Endre királyt, ki hozzá titokban, incognito jár, magát üldözött bujdósónak adván ki. Szerénának apja által rátukmált jegyese is van, Gerő. A királynak anyja van, ki akkor a kormányt viszi. Az anya megtudja a szerelmes históriát, s indul, hogy fiát ott meglepje, s a viszonyt széttepje, minthogy a királynak Agnest, fejedelmi jegyesét, kell nőül vennie. Szeréna nálam is türelmetlenül vár. Maga marad. Ajtót nyit. Endre belép. Összeölelkeznek. Szerelmi vállomások. A lány tudatja, hogy eljegyeztetett, s felszólítja Eendrét, nyilatkozzék keze iránt atyjánál. Endre emlékezteti, hogy atyja halálos ellene. Szeréna erre követni akarja tévősvényein. Endre le akarja beszélni, emlékezteti, hogy ő hasonlít az üldözött vadhoz; emlékezteti atyjára, ki utána meghalna. Mindegy, Szeréna vele akar halni. Endre ekkor felfedezi kiletét következőleg:

„Szeréna, halgass rám — (elhalgat) Szer. Beszélj. End. Tudom, gyűlölni, átkozni fogsz — (szünet) Szer. Miért? End. (szünet mulva) Szerénám, a nép tenger ár, egy színbe folynak össze hajjai; de egy közöle vizsugár gyanánt magasra szökve fentebb tündököl. Ennek nevére hódol mindenütt s olly áhitattal és olly tisztelettel említi a nép, mint isten nevét. S bár szinte porrá és hamvvá leszen, porból eredtnek hinni sem meri. Fején a legdrágább gyémánt ragyog, mellytől vakultan a nép térdre hull. Kezében bűvös páleza van, ha int még a lehetlen is történni kezd. Még is, Szeréna, ő ki boldogít, áldást szerencsét szór a nép közé, szegényebb nála és boldogtalan! Szer. (szorult lélekzettel) Te a királyról kezdesz szólni. Endre. Ah! a királyról, e nagy szolgarabról... (Az itt következő eszméket másutt használja H; majd idézem annak idejében) Szerénát ez leveri, a királynak minden ajánlatit visszautasítja, míg nem kezét ajánlja.

„Endre... Légy királyném, jer karjaimba! Szer. (örömtől remegve) Nem, nem, ez lehetlen! Katalin. (az anya) — (közéjük lép) Ugy van, lehetlen Szer. Ah! — ki ez? — Erdre. (magában) Anyám!? Kat. Király, a tréfát kissé messze üzöd, vagy elfelejtéd, hogy mennyasszonyod a szende Ágnes? — Szer. Mit? menyasszonya?”

Katalinint Endrét, hogy már érkezik a menyasszony; és Szerénát, hogy End-

Második felvonás.

Királyi terem. 1. jel. Király ismétli, hogy ama viszonyoknak szakadni kell. 2. jel. Gyulai Milanóból levelet hoz, mellyben írják, hogy a büszke Bianka csak királynak nyújt kezét, tehát Corvint királynak kell nevezni. A király új gátot lát, s a legfőbbet magában Corvinban. 3. jel. Négy népképviselő jön, 50 város s 700 falutól küldve, holmi ajándékokat hozván a királynak, s a nép hű szerelmét. 4. jel. Corvin (jó) Király. Corv. letérdel, kegyelmet kérve. Kir. fölemeli, mondván, mindent feledezt. Corv. Csak Beatrixet szereti. Kir. emlékezeti a csatákra és haza dicsőségére; de Corv. nem mondhat le szerelméről, s térdeit ölelve kéri mindenre a királyt, ne bántsa szerelmét. A kir. meghatva, fia nyakába borul. 5. jel. Gyulai levelet hoz Fontánától, mellyben jelentetik, hogy az appeln hercegek birtoka s a szléciai hercegség hatott, s Bianka a Corviné, Corv. gyűlöli az uralkodást, mert kedvesét kellene feláldoznia. Mátyás benne a honfit a haza nevében és boldogsága kedvéért felhívja, hogy legyen a nép feje; de Corvin, mivel törvénytelen vér, s a trónt a bűn beszennyezne, nem áll rá. 6. jel. Gyulai. új levelet hoz, Milanóból érkezett, mellyben jelentik, hogy a királyné a tervet kijátszta, a herceget tudósítván, hogy az appeln hercegek jószágukat visszafoglalák; s hogy Corv. Beatrixnek jegyese és törvénytelen gyermek — a nászszereződés bontva van. A király megvetvén a cselszövő királynét, a koronát hozatja, Corvinhoz lép: „Tiéd Beatrix — Trónörökös vagy.“ Corv. a legnagyobb örömmel fogadja ezt, s boldogítani igérvén a hazát, kéri atyját tanítsa uralkodni. (Itt adja a kir. a tanácsokat, mellyeket Z. röpirata 20 lapján idéz ¹⁵⁾ Corv. elmondja e tanácsok fölött véleményét. Kir. fejére teszi a koronát, mondván: „Minden nap megnézd, megvan-e a legdrágább kő benne,

re esküre mit se építsen, s Endrét, ki magát a honjáváért feláldozza, elvezeti, Szeréna könyei kitörnek; egyedül marad. — Hogy tetszik? — Végre midőn valaki darabjaimból hasonló helyzetet s beszédeket felhasznál, rám fogja, hogy én loptam tőle! Ezek tehát azon fulmilehangok? Ez-e azon Beatrix. kit oly dühösen követeltek tőlem vissza? hiszen ez az én leányom, de nem Beatrix, ez Szeréna, Beatrixnek egyik testvére! — Vagy tán ezt a történetből merítette H. ur? Kellett-e neki másokkal trafikálni, hogy darabomból plagizáljon? Oh nem, 40 kron minden könyvárusnál megkaphatta. De még többet is fogunk látni.

¹⁵⁾ Hiadornál: ekképen „Figyelj rám Én leczkét adhatok. Uralkodó van népért, „nem nép uralkodóért. Az elnyomást ismernie nem szabad. A szabadság a nép „levegője, mit színi adjom mindeniknek; ha egyesek szíják csak „döglelet. Rab nép felett gúny az uralkodás Titkos fület ne tartson. De „legyen az ország szeme: kegyetlen soha; igazságos mind. A nép szeretet „legerősebb támasza a királyi székeknek, ezt meg kell érdemelni. „Ki elveszíté, elveszté, uralkodását. Ajog és törvény sérelmeit egy látatlan kéz írja fel. „és a zsarnok sírján szégyen fényben támadnak fel egész utóvilág előtt Az uralko- „dó halála után hallja az igazságot “ Ebből állnak tanácsai.

Z szerint ez után csináltam: „Mátyás.... Légy erős... És most fogadd el végtanácsomat: Szeresd az embert, mindenek fölött hazádat. Aldozz s tégy meg érte mindent; de díjt elismerést s halált ne várj, ne senkitől. Az öntudat legyen irányod, díjad és megnyugtatód, úgy léssz önálló, boldog és erős... Legyen lemondásod mindenha oly erőnyes, mint első szerelmedé; előzze a bűnt s az önvád sötét árnyéka nem kísérend sírodig...“

Ugy-e rendkívül hasonlít? — De im idézek kissé hasonlatosb eszméket a Hiadorehoz: „Vazúl: (1838-ban jelent meg) ... fogadd te első eskümet: Király leszek, magyar nemzet királya; csak oly szerencsét adjon istenem, millyen szerencsét népemnek kívánok; a nép bizalma akoronám legyen; törvény, igazság a királyi pálczán, olajág ahonnan békét hirdető s mennykő az ellenekre vészt hozó; oly titkot ne burkoljon palástom, mellyekre pirulnom kellene; éstrónomon ne csak magam pihenjek, hanem hazámnak mindenik fia; úgy hallja isten haldokló szavam, mint én kihallgatok minden tanácsot, panaszt, sohajt és közkívánatot.“

Mátyás nálam azt tanácsolja: tegyen meg mindent ez emberért, hazáért, de jutalmul csak a jó öntudatot tűzze ki: H-nál az utóvilágra, a jó hirre útálja! Egy-e itt az erkölcsi súly?

a nép szerelme.¹⁶⁾ Corv. leveszi fejéről a koronát, és születése szennyére emlékszik, melyet a korona fénye mintegy gúnyolni látszik. A kir. a kápolnába vezeti, honnan hangzik: „Hüség esküszünk Corvin. trónörökösnek!“¹⁷⁾ 7. jel. Királyné dühösen befut a kápolnából: „Hah! ő trónörökös! — király! — (nyugszékbe hanyatlik.“) 8. jel. Szapolyai (jó.) Királyné emlékezteti őt ígéretére. Szap. jelenti, hogy az egész nemesség a kir-né részén van; de ezen őt szót kívánja tőle írásban biztosítékul: „Azé szerelmem ki királyságra emel.“ Ellenkezőleg sajnálná, ha kész művét meg kellene semmisítenie. Kir-né megírja. Szap. köszönvén, el. Kir-né. a királyt nyílt harcra híván ki, el.

9. jel. Király. (jó, hallja a végszavakat, s megáll, s gunyosan) Nő hí ki „engem? Mikor bukott Mátyás király?... Tudom mit tesz győzni, de meggyőzetni nem tudom. Mérközzünk meg királyné! hozz ármányt, csejt, árulást, itt férj-fi nyíltsággal és erővel vár.“¹⁸⁾

10. jel. Kanizsai jó, s jelenti, hogy Szapolyai hűtelen. A király rendkívül meghatva, nem hiheti. Kanizs. többször látta Szapolyait titkos órákban a királynéhez menni; egyik udvarhölgy által az oldalszobába jutott, beszédöket kihallgatá: Szapolyai megesküvék, hogy király Beatrix lesz, s Corvinnak bukni kell. Királynak ez igen fáj, s e vesztesség hitét öli meg az emberekben. 11. jel. Szapolyai (jó írással kezében) Kir. szemrehányást tesz. Szap. a királynétől kapott sorokat átadja hüsege jeléül: „Királyné szerelmet ígér, én elhoztam királyomnak.“ S ígéri, hogy most, — miután a királyné benne bizván, tétlen, — annál könnyebben segitendi Corvint; de a király ne fedezze fel a királynénak elárulását. A kir. némileg kibékül, de aztán csak erejében hisz, s bár ég föld álljon utjába: Corvin király lesz!¹⁹⁾

Változás. Frangepán háza. 12. jel. Beatrix. (egyedül, szenvedve, „halványan.) Milly nehéz az élet! a magány, emberek, minden, csak a szenvedés könnyü, mert érte szenvedek. Mint szeretném még egyszer látni, tiltva van. „Király lesz.... mindegy, legyen királylyá, tegyék minden birodalmak fejévé, legyen a világ uralkodója, azért Corvin marad kedvesem s én szeretem őt! — „— Frangepán leánya, hát jobban szereted magadat, mint a hazát? — — Szívem! mondj le és szakadj meg. Legyen király. Látni többé nem fogom.... Ha „majd korona tündöklék fején, dicsőség napja ragyogja körül homlokát, ha emberek borulnak le méltósága előtt, ha egész ország kiált áldást életére: én is „oda lépek, leborulok térdeihez, örömittassan, elragadt lelkesedéssel kiáltom: „áldás életedre király, mert a hazát boldoggá tetted, szívemet — — megszakaszottat! 13. jel. Corv. (örömmel berohan) Beatrix! — (megöleli) Beatrix!

¹⁶⁾ Ha az illy képletek hasonlatossága valakinek eredetiségét kétségbevonhatja, im ismét Gerőben ezt mondja a király: „Ha nemzetemnek elvesztém bizalmát elhult koronám legdrágább köve — Valóban nevetség illyesmiért csak szót is emelni: a koronát elolvasztani, ketté törni, köveit kiszedni, belőle pénzt veretni, ezer alakban elmondattott már, sajátjaitul senki sem tekintheti, csak az a kérdés: valljon az illy phrasis oda illő-e? Igy midőn én a zsugori Fridreket a koronából pénzveretéssel jellemzem, hogy morzsolgassa és halomra öntse; újat nem mondtam ugyan, de mégis különbözött H-tól, ki azért vereti pénzzé valamennyi trónigénylő által a koronát, hogy azzal a zsoldosokat fizethessék.

¹⁷⁾ Igy történik mind ez nálam? Illy kevésre becsüli-e nálam is János a természeti jogokat? emlegeti-e szüntelen, hogy ő törvénytelen vér? gyöngédség-e ez apja iránt? — S mire való itt a koronávali játék? megkoronáztatik-e itt Corvin? Ki Shakspeare IV-dik Henrikét ösmeri, emlékezzék azon jelenetre a király és fia közt, hol a koronát a fiú fejére teszi, hol az apa tanácsokat ad fának, s tüstint eligazodik. H. erre emlékezett, s ezen egyszerű dramai képből, mind a történet mind a lélektan ellenére, illy kisszerű játékot üzött.

¹⁸⁾ Ez-e nálam a király és királyné közti jelenet? Ki nem tudja a történetből, hogy Mátyás és Beatrix közt a korona, s így János miatt is igen heves és illedéktelen jelenetek folytak; s mivel én illyent folhozok: im ezt a jelenetet, (együtt egy szót sem váltanak) loptam meg! — ¹⁹⁾ Igy jellemzi H. Mátyást és Szapolyait? Szapolyait, ki-ben mind a két párt compromittált!?

„királyné vagy! — Beat. (örömkitöréssel) Én? — királyné? — Corvin!
 „ne öld meg örömmel lelkemet... Corv. Lemossa a sors azon szégyen bélyeget,
 „mellyet születésem ejtett. Beat. (elborúl) Mért nem maradsz meg tovább
 „egy pillanatnál lelkem szép álma... Corvin! ez legszebb álma volt életemnek...
 „Cor. Beatrix! lelked elsötétül? Beat. Mint királyságod képe oldalam mel-
 „lett... Hiszed, hogy a nemzet megszenved két fénytelen születést a királyi szé-
 „ken? Neked fényesen kell házasodni, királyi udvarból, hogy fényt, hatalmat,
 „birtokot nyerj; én köznemes lány vagyok, a királyi széket lealáznám... Nem
 „leszek királyné soha. Corv. (elborulva.) Jól mondod, Beatrix. A királyi szé-
 „ket lealáznám. Szerelem gyermeke nem lehet király! Beat. Mi ez? nem
 „akarsz király lenni? Corv. (merőn néz rá.) Nélküled? Beatrix! soha! Beat.
 „Corvin! Csalatkozám benned. Magassan láttalak állani az emberek fölött,
 „mint fényes diessugárt, mely a haza homlokát körül folyja; én nem tudom,
 „mi voltál nekem, szellem, ideal, bálvány, nem tudom; de nagy valál s álta-
 „lad én is az valék; s most olly kicsiny közönséges vagy.. s általad én is le-
 „aláztatom. Mit tesz az, abban, kit szeretünk, kit túlvilági lény gyanánt di-
 „csőitünk, csalatkozni. (Hozzá lép) Corvin! hát csakugyan nem vagy te nagy?
 „nem tudsz magas, nemes lenni? Mi a nő szerelme a haza szeretetéhez? —
 „A nő szerelmével egy élet szakad meg; a haza életével mindnyájunk élte
 „megtörik. A szerelem és szív hamvba szállnak; a hon szeretete örök diesszo-
 „borként ragyog. Ki szerelemért hal meg, agyát hagymáz, keblé tszenvedély for-
 „gató fel; ki hazáért hal meg, magasan áll, mint félisten, s a közért hal meg,
 „mint istenfi. A szerelem test és földiség, a haza szeretete örök szentség - - -
 „légy király! Corv. Nem vagyok méltó rád. Nem lehetek király nélküled.
 „Beat. Corvin, eddig szerettelek — most — Cor. Beatrix! mit akarsz? —
 „Beat. Légy király. Corv. (keserűn.) Király legyek!.

(Itt leírja a király sorsát, s a végén kérdi, meg vannak-e benne a kirá-
 lyi tulajdonok: őt a sors polgárnak alkotá, s szerelme nélkül nem kell a ko-
 rona, s nem lesz király.)

„Beat. (elfeledkezve) Corvin! Cor. Beatrix! (hevesen meg-
 „ölelik egymást) Beat. (kifejlik karjai közül) Ez utolsó ölelésem. Menj, keress
 „harczokat. Ne fűzz több koszorut a szerelemnek, ez elhervad; köss vérboros-
 „tyányokat a haza szent fejére; ez hervadatlan... Frangepán Beatrix meghalt...
 „Csendes magányban fog álmodni a haza nagyságáról s egy bajnok lovag el-
 „hunyt szerelméről.... élj boldogul! kívánja jobbagynője a királynak. (hirt-
 „len el.) Corv. (kiáltva) Beatrix! (utána megy sebesen, később leverten visz-
 „szajő.) Elzárkozott! — (tompán maga elébe mered) O! (kitörve) születés! te
 „átka megbélyegzett életemnek!... mért nem születtem koldussá, hogy szabad
 „volna szeretnem? mért nem vagyok alacsony pór, ki a király képét csak pén-
 „zen látja, de kedvesét keblére szoríthatja, s nem cserél a királysággal?...
 „Föl akarnak emelni, hogy ezren kiáltsanak rám: „Nézzétek! király, de nevét
 „gyalázat szénny takarja!“ egy ország mondja szemembe: „Törvénytelen
 „vér! le a fattyuval!“... Nem! esküszöm, vagy fölemelem őt a királyi székre,
 „vagy polgár leszek, és — Beatrix enyém!“²⁰⁾ Változás. Királyi

²⁰⁾ Ezen viszony eredeti kútfejét már kimutattam az előbbi jelenetnél Corvin s Beatrix közt. Z. szerint ezen jelenetből csináltam Mátyás fia 1 felv. utolsó jelenetét. Mindkettőben lemond Beatrix, s Corvinra nézve meghal. De lássuk az indokokat. H.-nál lemond Beatrix, mert azt hiszi, a nemzet nem szenved két fénytelen születést a királyi széken? Elég ok-e ez egy szenvedélyesen szerető szívnek a lemondásra? Még csudálatosb és hihetlenebb az, hogy Corvin egy szóval sem mondja Beatrixnek, hogy már bírja a rendek esküjét, s hogy Biankával frigye bontva van, s apja a királyt, Beatrixet szánta hitvesül a 6dik jelenetben. Itt tehát lemond Beat., mert neki, vagyis H.-nak úgy tetszik: nálam már azelőtt le kellett mondania, mert a király elválasztá, mert Corvinnak más jegyese van. Itt Corvin nem nyugszik meg, fel akarja magához a királyi székre emelni, vagy polgár lesz, hogy az övé lehessen: nálam megnyugszik, s minden reményről letesz. De hogy e jelenet írásakor is Gerő idézett jelenetére

„lak. (minden gyászba vonva.) 14 jel. Országnagyok. Nemeselek
 „(mély fájdalommal állnak) Várd. (jön ki a holt testtől) Ki ad hazánknak
 „még egy Mátyás királyt? — Sors! Mért nem hagytál neki még egy tize-
 „det? — most, egy óriási műnek közepén, tettek között, most ragad-
 „tad el! — — A sas ki népek és birodalmak, föld és tengereknek kezdé
 „hirdetni egy hatalmas nemzet nevét, midőn a napnak indult, a legdicsebb utat
 „kisérté meg, a végtelent akarta átrépülni — megszakadt! Mi lesz szegény
 „hazámból! (imádkozó helyzetben) Élők és halottak Istene! adj mégdicsőült
 „királyodnak örök üdvét! — országok istene adj szegény hazánknak egy jog-
 „tisztelő, igaz, vallásos királyt — add nekünk Corvin Jánost! Szap. (magá-
 „ban) Váljék átokká imádságod. Kirné. (jó feketébe öltözve) Köszönjük ma-
 „gyarok, hogy mély fájdalomunkban részt vesztek. Corv. (jó a holt testtől né-
 „mán, megkövült fájdalommal, meglátja a királynét s lábaihoz borúl.) Anyám!
 „— — Árva vagyok. Kirné. (fölemeli őt s homlokra csókolja) Fiam! Or-
 „szágnagyok. (Meghatva e jelenet által, fölemelt karddal esküsznek.)
 „Hüségét Beatrix királynénak és Corvin Jánosnak! ²¹⁾ Szap. (ingerülten,
 „sugva királynéhez.) Mindent elront királyné! ²²⁾ Corvin (ismét fájdalomba
 „merül s a holttesthez megy mellékszobába, Várdai utána) Szap. (mint előbb
 „lassan királynéhez.) A nemzet nőkormányt nem akar viselni, Ulászlónak
 „ajánlja felséged kezét — csakigy uralkodhatik. Kirné. (elfojtva ingerülten.)

emlékezett H. azonnal meggyőződünk. Ezen jelenetben Corvin a királyról épen úgy kezd szólni, mint nálam Endre. Hiadornál ekképen: „Corvin: (keserűn) Király legyek?
 „Tudod mi a király? nagy börtön őre, ki foglyot őriz, és rab ön
 „maga. Kinek nincs napja, álma, öröme, mert bár ezer zár őzi a rabot,
 „mindig remeg, ha nem lesz-e szabad? mert a rab mindig szabadságot keres. ... Ha
 „egyszer álom jó szemére és elalszik, — — a rab ássa börtönét, a zárokat ezer kéz
 „tördeli, ezernyi kar van minden láncz szemén, melly fogva tartja a rab két kezét;
 „és a föld alatt végtelen ür nyílik, felkonganak a láncz csörgései, a lázadás s sza-
 „badság vad zaja, és a király a vad zajra felriad, mert a királynak éber álma van,
 „s pallost ragad, s álmos szemével üt, (?) s a rab helyett elveszti — önmagát. És a
 „kiásozott börtön összedől, s a rab fejére rászakad, midőn szabad lett! ... Mondjam-e
 „mi a király? henger malomhoz (vajjon volt-e henger malom Corvin idejében?)
 „lánczolt gépely ő, kinek forogni úgy kell, mint az ár, a hullá-
 „mok verése hajtja őt. A honboldogság a henger malom. — Az ár
 „a nép. S jaj a királynak, ha a vad árnak ellenáll vakon, a forgó örvény elra-
 „gadjá őt.“

Ezen amplificatio helyett Endre így szól: „Ah! a királyról, e nagy
 szolgarabról, kit rangja gyémántos békóba vert, kit nagy szü-
 letése szűk korlátba tön, kit sorsa bányarabként vasgolyóhoz,
 a honboldogsághoz lánczola; kit kedves nemzetének érdeke
 börtönbe zára, mellynek rácsain csak messze látni a kéklő eget és a családi üdv-
 nek csillagait. Mint más akárki, nem választhat ő, szívét követve, szivrokot nejlül,
 kivel hatalmát, fényét osztaná, s ki boldogítná mint szerette társ; (tehát még a
 Beatrix lemondási eszméiből is van valami itt; valaminthogy tetteleg mind a király
 mind Szeréna szinte le is mondanak.) Nőt vesz magához a trón érdekében, eladja él-
 tét, és boldogtalan lesz drága népe boldogságaért.“

Z. a H. beszédét szépségeért közlöt: Köszönöm alásan! — De ezen beszéd
 többi eszméi közt is találtam sajátaimra. Bizonyáságul: Hiador (mindjárt az előbbi
 beszéd után), „A lázadó nép, kergetett szilaj mén, kinek dühében köve van szeme,
 mi jó eleje, mindent eltipor.“ Gritti: „A fellázadt nép elszabadult féktelen szilaj
 mén, s az ember mint a tigris ha vért látott vért szomjazó, és szívében elfúl az irgalom.“

Hogy tehát ez az egész szerelmi historia nem eredeti sajátja H.-nak, az is bizo-
 nyítja, hogy, mint láttuk, sem összehangoztatni, sem indokolni nem bírta; a fölött a
 kimutatott eredeti kútforrásból egy jó csomó esmét is majdnem ugyanazon képekben és
 szavakban beletarkázott. S itt az ideje, hogy kimondjam, miszerint igen jól jegyzé meg
 ez ügyben az Életképek: „De csak hogy azután H. úr meg ne járja ügyvéde kakasko-
 dó okoskodásával, — mert a rúd hihetőleg felé fordul.“ És Z. szerint: „A kertész,
 ki a fát nyesi, azért még nem egyszersmind teremte is azt.“

²¹⁾ Lásd tört. adatok. Ez azon eredetiség, mit el kellett lopnom?!

²²⁾ Perse nálam is erre inti Szap. a királynét s nem az ellenkezőre?

„Megoszszam az uralkodást?! Kanizsai. (hozzájok vonul, egy ideig hallgatja „titkos beszédöket, aztán mellékszobába távozik.) Kirné. (lassan magához). „Megosztani! Szap. (mint fent a királynéhez.) Várdai nem cancellár többé. „(Szapolyai hivei az országnagyok közül kiválnak s hátul egymással titkon tanácskoznak). Dóczy (lassan) Ulászló lesz a király. Geréb. Ki legyen a nádor? (Corvin jö égő arccal, utána Kanizsai és Várdai) Szap. A bányavárosok kormányzását Prosznitztól el kell venni; Corvin részére használhatná. „Mit parancsol, felséged? Királyné. Tedd, mit a hon szüksége kíván. „Corv. (keresztbe font karokkal hallgatja őket, azután hozzájuk lép egészen „fölegyenesedve, leverő méltósággal.) Zsoldosok! Hazaárulók! (Szapolyaihoz „megy.) Te kúnhajduból lett országbiró! Ez-e a hála, szólj, atyám iránt?! — „Nyomorú! még itt a hamv, s ti bánat s köny helyett árulást forraltok. — Királyt akartok gyávát, hogy minél bátrabban rabolhassátok a hazát. Tegyetek „hivatalnokokat, kik a hon vérmartalékán osztoznak veletek; kik pénzért adnak „rangot, hivatalt, lelket, becsületet. — Oh! Hazám! (királynéhez fordul.) És „te kit előbb bűnösen anyának nevezék, ki gunyból fiadnak fogadál, menj e „gyászteremből — amott koporsó áll — leheleted megfertőzti a hamvak szent- „ségét — ez-e a hűség atyám szent árnyékához? — így szeretted őt? így?! „hiszen te nem szeretted őt soha, csak a királyt szeretted s birtokát... Dicső „lélek! kelj fel koporsódból, s nézd ez asszonyt, hogy piruljon el — élők előtt „nem pirúl... (hiveihez.) Magyarok! nem tartoztok e nőnek hűséggel; megtörte „a haza esküjét, áruba bocsátá a hazát. (hozzálép) Oh asszony! lehetnék kígyó, „hogy kebleden fekünném, hol hazám van eltemetve, a király-góg s önhaszon „koporsójában... Menj! Fuss innen, itt hazaszerető, becsületes, hű magyarok „állhatnak csak; leheleted terhes, meg van mérgezve honárulással. — Fuss, „fuss! itt szent hamvak fekszenek, s te bűnös vagy — hazaáruló! Corvin „hivei. Nem kell honáruló! Kirné. (ajkait harapva.) Ágyatlan fattyú! szavai- „dat vérrel irom fel a haza naplójába. Életed lesz az első, mely alá kárörvendő „gyönyörrel irandom a halált... Esküszöm! kimúlásod gyalázata örökebb lesz „bölesöd szégyenénél. (megvetve lenézi őt) Fattyú! (dühösen elsiet) Várd. „Magyarok! kiáltátok utánam: „Esküszünk dicső Mátyás hamvaira, Corvin „János, hős gyermeke, lesz törvényes királyunk!“ Corv. hivi. (Feleme- „lik kardjokat.) Esküszünk! Szap. (hideg közönyösséggel nézi őket) Corv. „fölemelkedve.) Hazám! Nem éreztem eddig szent szerelmedet, „egy láng szózat nyilalt át lelkemem, mely égetőbb a szerelem lángoló tüzénél; „követnem kell, hatalmas ragadja lelkem fel végtelenbe, merre a léghasító sas „repül és a népszabadság lakik... Ha törve lesz az áruló csele, letiporva a „jogbitorló önkény, kiküzdve a nemzetboldogító szabadság; ha nem lesz pór „a hazában hanem polgár, ha fölemelek egy nemzetet a dicsőség örök fény szo- „brára, s halhatlan hite besugározza a föld minden részeit; ha kiragadok egy „maroknyi népet a nemzeteket elnyelő enyészet sirjából: öt szót irok a történet „könyvébe: Volt egy törvénytelen vérű király! — — — (előre „lép.) Király leszek! Szap. (mély alázattal Corvinhoz megy és sugó hangon.) „Nem lesz király! ²³⁾ (megy a fenékajtó felé, többször visszatekint Corvinra „gunyosan) Corv. (mély megvetéssel utána néz.)

²³⁾ Itt van tehát darabom 2-dik felvonásának utolsó változása, hol Mátyás meghal? itt a Kirné és János közti czivódás? — így van-e ez nálam felfogva és kivive? Van-e itt hihetőség? Hogy Jánost a kirné a holttestnél megcsókolja Bécsben, hogy idővel Budán a kirné Jánostól üldöztetés ürügye alatt elmegy, az mind megtörtént, de így nem történhetett, annyi bizonyos. Az egész olly silányul van összekuszálva, hogy taglalni sem méltó. — S most Mátyásra nézve, halljuk, mit mondott Z. didaskaliájában, mielőtt H. drabjainak híre volt: „Saját kór szállotta meg költőink némelyikét. Belekapaszkodnak a nagy Mátyás királyba, s akár megy akár nem, szinpadra akarják őt hozni, vagyis szeretnék, hogy a halhatlan magával ragadja őket aladságul, hogy legalább így könnyű szerivel föltünővé tegyék magukat. Ki nem képes nagy jel-

Harmadik Felvonás.

Királyi lak. 1. jel. Királyné hallja kívülről, mint kiáltozzák a pártok jeleltjeik (Corvin, Miksa, Albert) nevét. Mindenik hang dühbe hozza. Közben hírnök jeleti: Szapolyai halasztja a választást, hogy a nemesség szétoszljon. A kirné neve is kiáltatik. Örömmre fakad. Hírnök ismét jelenti, hogy a nemesség szétoszolt, hatvan képviselőt választván. Erre a kirné Corvint bukottnak hiszi. Új hírnök jelenti, hogy Ulászló király. Királyné: „Hazudsz! — Én vagyok a király — Ulászló tehetetlen — én uralkodom!“ 2. jel. Maffei jő a jutalmat kéri; de kirné elutasítja, s diadallal elsiet. Maffei boszút kiált fejére. el.

Változás. Frangepán háza. Éj. Pártosok együtt vannak. Frangepán Pukira gyanakszik. Ujlaki: „Szapolyai hive volt, most halálos ellene, pártunkhoz szegődött.“ Frangepán leírva a hon szomorú állapotát, Ulászló és kegyencze Szapolyai ellen agitál. Ulászló választatását törvénytelennek nyilvánítja, felhívja őket: kit akartok királynak magyarok? Mind Corvint!“ (A jelenetek számlálását nem én, hanem H. tévesztette el) 3. jel. Corvin jó a koronával, felszólítja Frangepánt, hogy mentse meg azt, mert Miksa zsoldosi el akarják rabolni, s üldözik őt. Frangepán a koronát Corvin fejére teszi. Corvin inti, hogy ez összeesküvés a törvényes király s így a haza ellen. Mind kéri, hogy legyen király s mentse meg a hazát. Corvin nem hajlik kérelmökre, tiltván attól a hűség és törvény, s mert a roncsolt honba pártütést nem akar hozni, utalván őket országgyűlésre. Frangepán megtagadja tőle leányát. Corvint ez lesújtja. Pártosok kardot rántanak ellene, s megsebzik. Frangepán újra emlékezteti Beatrixre s a hazára. Corvin egy pillanatra elkapatik, s pártvezér akar lenni; de eszmélvén, elveti kardját: „honáruhással nem kell Beatrix!“ A koronát el akarja vinni. Pártosok utját állják. Frangepán közbeszól, s a pártosok lebecsájtják kardjaikat. Corvin újra hűségre inti őket a király iránt²⁴). Megy; szemközt rohannak be Szapolyai és zsoldos serege.) 4. jel. Szapolyai el akarja fogatni a pártosokat. Véres csata. Frangepánt, Corvint elfogják, Szapolyai Beatrixet elhurcolja.

Változás. Királyné szobája. Alkonyat. Sötét. 5. jel. Szapolyai boszút forral a királyné ellen; közel a visszafizetés ideje; nem életét, hanem becsületét akarja előlni, s uralkodását porba dönteni, hogy midőn eltiporta, ezt mondhasa neki: Egy hajdú tiporta el a királynét! 6. jel. Királyné jő. Szap. ölelni akarja, de a királyné kéri, tépje szét ama iratot; megosztani ígéri vele az uralkodást, de becsületét soha. Szap. szerelmét sürgeti, s lábaihoz borúl. A kirné intésére felvilágosodik a terem, palotahölgyek megjelennek. Kirné bemutatja őt mint becsületet, s megszegyeníti. Szap. visszafizetést ígér²⁵).

Negyedik felvonás.

Királyné szobája. 1. jel. „Királyné. Szeretném a napot hosszabbá, teremteni, rövid az uralkodásra. Hol kezdjem? a lelkeket verjem előbb bi-

lemeket teremteni, az szeret óriás nagyságokhoz támaszkodni, hogy a hallgatókkal az anyag nagyszerűsége által a forma elégtelenségét feledtesse. Így tőnek V. H. urak. Mindkettő töredéket akart nyújtani e magyar Achill életéből, s mindkettő madár-ijesztőt állított élénk. Az egyik a legvitézebb, legszelleműsőbb magyarból káromkodó gyerkőcöt csinált; a másik meg éppen örült kéjenczé tette s a t. — Ekkor előáll Szigligeti úr Mátyás fiával, s midőn Corvin Jánost akará mint hőst nézőinek bemutatni — Mátyást állítja élénk családi fájdalomában, — teljes valósággal rajzolja összezsugorodását e léleknek, e napnak...“ Lám, lám, teljes valósággal rajzol az utáncsináló, a férczelő!... Z. nem veszi észre, hogy ő van most sárgaságban, s ő lát mindent más színben — Oh igazságos Dániel!! — Továbbá így szólott: „Sz. úr elismeri ezt a nagy Mátyás mesterileg készített haldoklási jelenetében.“ Most Z.-nek mindegy: haldoklik-e Mátyás, vagy mint halott fekszik; perse, mert H. csak úgy, változás közt, a színpalak mellett halatja meg Mátyását — Oh, igazságos Dániel!

²⁴) Z. szerint az országgyűlési jelenetet egy részben innen szereztém!

²⁵) Ki látta a Tisztújítást, midőn Hevesre rápirítanak? — Oh filmilehangok! Oh Z.-féle eredetiség! Hát éppen H., kedves barátja csik áldozatul?!

„linesbe, vagy a gondolatokat?... Megvetném az uralkodást gyáva nemzet felett; de a magyar hatalmas, rajta uralkodni méltó — megtrögni dicső lesz. „(Jön palotahölgy, levelet hoz.) Kir.-né (nézi, s örömmel kiált) Ulászló válasza! — Az uralkodás napja földériült. (Hirtelen feltöri) Kivilágittatom a földet, hogy lássa a világ uralkodásom napját! — (olvassa, hirtelen göres, szoritja meg, dühös mozdulatokat tesz. Szapolyai megjelenik hátul s nézi) „Tisztelt anyám!“ — (székbe veti magát s ismét hirtelen felugrik.) Anyám! — anyám! — ah! — boszú — boszú! vége az uralkodásnak — az uralkodásnak vége! — vége az életnek! — de előbb boszú! boszú! — jaj neked „Ulászló!“²⁶⁾ 2 jel. Szapolyai gunyos alázatossággal közeledik, s elmondja, hogy Ulászlóban ő a király. Emlékezteti a kir.-nét, hogy egykor azt mondá egy fényes udvari ünnepélykor: „E hajdú arcot nem szenvedhetem!“ Ezért ő boszút forralt, magasra jutott, s a királynénak nem szerelmét, hanem becsületét akarta, s most jelentheti, hogy a királyné megbukott, s ez az ő mesterműve, s a kir. udvarból kiutasítja őt²⁷⁾. Változás. Országgyűlés Budán. 3 jel. Ulászló kir. széken. Országnagyok. Nemések. „Ulászló. Üdv és béke az országnak.“ Stein szól az ország állapotáról; de Bakacs a békekötési okiratot olvastatja, mely szerint Austria minden kárpótlás nélkül visszaadott, s Miksának a trónörökösödés biztosított. Bakacs mint áruló megtámadtatik. Az egy aranyadó eltöröltetése, Corvin és Várdai szabadon bocsáttatása követeltetik. Szap. pártosoknak s halálra méltóknak kiáltja őket. „Kiáltás: „Szabadságot az igazság nevében! Ulászló. (gyöngye hangon) Majd megvizsgáljuk.“ Panasz a feketesereg felkonzoltatása miatt. Puki Szapolyait, kinek kéme és szolgája volt, most javultán bevádolja, hogy Corvint ok nélkül fogatta el, mert Corv. nem fogadta el a pártosok által neki ajánlott trónt, s általok meg is sebeztetett. — Ulászló kérdőleg tekint Szapolyaira. Szap. állítja, hogy Corvin pártos, hívei Visegrádon gyülekeztek össze, s új királyválasztást akarnak. Szapolyait meghazudtolják, és sürgetik, hogy Corvin szabadon bocsáttassék, s előbbi kormányzékébe helyeztessék vissza. Szap. pártosokkal szolgálni nem akarva, oda hagyja az országgyűlést. „Többen. Szapolyait „meg kell fosztani hivatalától. Ulászló. Meglátjuk. (Zugás) Nem bírok „szólni, csendet! — Hú magyarok! minden törekvésem népem iránti szeretetemet bizonyítani. Sérelmeket tűrök, törvényt nem gyakorlok, csak a békét „tarthassam fenn. — Szapolyai hatalmas.“ 4 jel. Várdai vádolja 1-ör Beatrixet és Szapolyait, kik jogtalan megfoszták szabadságától; 2-ör Szapolyait mint árulót, ki a koronát Ulászlónak 13 szepesi városért, Lublyó és Podolin uradalmakért adta el; 3-ör kimondja, hogy Ulászló gyenge a kir. székre. — A nép kenyérért kiáltoz. Várdai elmondja, hogy a nép kimerült, igazságot kér, de a király gyáva. Szap. hívei halált kiáltnak fejére. Négy népküldött jó. „Népküldött. Ulászló király! Éhség dúl a nép között. A dögvész jó — a királyi gabonátárra rohant a népség. Ulászló. Ki kell nyittatni! „Gabona őrr. Üresek a gabonátárak. Népküld. Ha a kincstárból pénz, segedelmet! Ulászló. Egy milliót a kincstár fizessen ki. Kincstárnokok. Fel, séged! A kincstárt a hadak fölemészték. Egészen üres. Ulászló. Mit tegyek? Várd. Szapolyai zsebében a kincstár. (Zugás, a nép kenyérért kiáltoz.)“ Várdai kívánja, hogy Szap. adassék ki a népnek. A nép beront az országgyűlésbe: „Kenyeret hozzatok, ne törvényt!“ Ulászló kimenekszik. Várd. új ki-

²⁶⁾ Z. kétkedni látszik, hogy ezen mamaféle dolog történeti adat — arról nem tehetünk.

²⁷⁾ Ki ismeri Ruy Blas 5-dik felvonását, hol a cselszövő, kit a királynő valami szerelmi kalandért az udvartól száműzött, szinte gunyos modorban jelenti a királynénak, hogy trónjától és becsületétől megfosztá? — Tehát ismét egy oly Zerffi-féle hasonlatosság, melynek védecze esik áldozatul! — Oh igazságos Dániel!

rályt sürget. Corvint életetik királyul. ²⁸⁾ V á l t o z á s. Szapolyai rejtett vára. 5-dik jel. Frangepán Beatrix Szapolyainak foglya. Szapolyai jó, szerelmet esekel Beatrixtól. Beatrix utálattal fordul el tőle.

„Szap. Lelkem üdvössége!... Beatrix, hallgasson meg. Éltemben egy „szelid érzés volt keblemben... ön szerelme, szentté lehettem volna általa... de „ön nem szeretett! Angyal helyett ördög lettem. Látja, vad vagyok; a hon retteg; retteg minden, ki ismer; mért? mert a szerelem nap világa nem süt boldogítva keblemben, mert Beatrix nem szeret engem! Ön megszelidíthet. Az ördögből angyal lesz. Tekintsen egyet — béke lesz az országban. Beatrix! a dölyfös „Szapolyai, ki egy országnak parancsol, gyengéden kéri, „könyörög, esedezik.. földön... lábainál, szeressen engem! (meg akarja „ölelni!“ —

Beatrix visszautasítja, igérvén, ha három lépésre közeledik hozzá, öngyilkos lesz. Szapolyai meglátván kezében a tört, megrétten; de szenvedélye újra győz, újra koldulja szerelmét, s miután ez sem használ, fenyegető állásba teszi magát, igérvén, hogy részeg gyönyörrel fog kéjelegni keblén, míg apja és Corvin vérpadra lépnek.

„Beat. (iszonyuan kiáltva) Corvin! Szap. Akarod, hogy éljenek? „Beat. S atyám! Szap. Akarod, hogy éljenek? Beat. Ég vedd el eszem! „Szap. Akarod, hogy éljenek, vagy vérpadon vesszenek becsületteddel?“ Beatrix küzd magával. Szap. mondja, hogy Beatrix önmagán, Corvinon és atyján kívül még — a hazát is eljegyzí a halálnak. Beatrix erre a tört elveti: „Szapolyai! szeretlek...“ de kívánja hogy Corvint tegye királylává. Szap. ezen megütözik; azt hiszi, hogy Beat. Corvin királynéja akar lenni, s őt vérpadra juttatja. Beat. nem akar királyné lenni, hanem becsületét feláldozva halni, hogy a haza éljen. Szap. igéri, hogy Corvin király lesz, s Beatrixet örvöngve öleli. Corvin betör, Szapolyaival küzdve elvonul. Beatrix utánok rohan. ²⁹⁾ V á l t o z á s. Királyné magány laka. 6 jel. Királyné mérget iszik, miután bérgyilkosokat rendelt a mellékszobába. 7 jel. Szapolyai jön. Kirné elmondja Szapolyai bűneit, s a bérgyilkosokat bekiáltja. A bérgyilkos leveszi álarczát; a királyné Maffei is ismer. Maffei elmondja, mivé tette őt a királyné; s megöli a királynét. (Szegény kirné! itt ugyan meglakol: tör és

²⁸⁾ Az én országgyűlésem ez? lesz-e ennek valami következménye? Királyválasztási gyűlés-e ez? Mi egyéb ez, mint nagy részint egy csomó történeti adat összekuszálva?

²⁹⁾ Ha az olly H. és Z. féle hasonlatosság miatt plagiumról lehet szó, e jelenetért én kissé alaposabb okkal vádolhatom Hiadort. Lásd „Gyász vitézek“et 4 felv. 4 jelenéstől. Ott Rózsa szinte foglya Ákosnak. Ákos jó és szerelmet esekel Rózsától. Rózsa utálattal fordul el tőle. Ákos fenyegeti. „Rózsa: De én meg tudok halni.“ — S halljuk csak miket mond ugyanekkor ez az Ákos: „Lásd én sok ezrek fölött élethalál ura, kit minden remegve említ, ki királyokkal daczolok, előttem rabszolga leszek, parancsodat váró!“ Továbbá: „De én ki mindenütt parancsolok, itt kérek —“ Továbbá: „Vagy ha szörnyetegnek, vérszopónak, ördögnek mondasz; kész vagyok megvallani, nincs lelkem, nincs hitem, nincs istenem. De te térítöm lehetsz, szeress és én javulok: szelid, ájtatos leszek; Rózsám, belőlem angyalt vagy ördögöt csinálsz.“ De az én Rózsám sem hallgat rá. Ákos fényét és hatalmát ajánlja; s miután ez sem használ; az ablakon át egy embert mutat, ki vérpadon térdel, a Rózsa atyját; s ha nem hajol, igéri, hogy fejét leütteti. Az én Rózsám is meglehetősen küzd magával, végre enged, s Ákos örömittason öleli. Felhozzák az atyát... s a t. Végre a leány kedvese, Csanád nálam is beront a várba, s megszabadítja Rózsát. — Itt tehát a helyzet is majd nem ugyanaz, s benne még nehány ugyanazon eszme is majd nem szóról szóra elmondatik: pedig ezen drama még 1838-ban kinyomatott, s H. csak 1845-ben írta darabját, s pedig itt történeti adatok sincsenek! De azért még is én szoktam H-tól lopni!

méreg egyszerre! huh!) 8 jel.³⁰⁾ Ulászló testőrökkel. Maffei bevallja gyilkosságát. Kirné kétértelműleg Szapolyaira fogja halála okát. 9 jel. Corvin jön sebekkel terhelve, a királyt kéri, fogassa el Szapolyait. Az örök, Szapolyaitól félve, nem engedelmeskednek a királynak. Szap.: „Országgyűlést kíván az egész haza, Ulászló többé nem király.” Corvin elégtételt így nem nyerhetvén; párbajra kel Szapolyaival. 10 jel. Frangepán Beatrix kétségbeesve kegyelmet kér atyjának; később a küzdők közzé áll. Szapolyai megrendülve halvány arczától, elveti kardját; de szépsége által megkapatva, újra viv. Kivül a pártosokat vérpadra hurezolja. A nép: „Le Ulászlóval! Halál Szapolyaira!” Ulászló a pártosokra mondott halálítéletet visszavonja, s Szapolyait átkozza. A dögvész kiüt. A megsebzett Corvin megkapja a kórt és meghal. Kivül Corvint életetik. 11 jel. Várdai késő érkezik; mert Corvinnak csak holt testét találja³¹⁾.

Z. így definiálja a plagiumot: „Ha én valamely írótól, ki előttem valamely anyagot művészileg (?) földolgozott, nem csak az anyagot, hanem a kidolgozás formáját is fölhasználok, s az így fölhasználtat forrás megnevezése nélkül, nevem alatt mint sajátomat nyilvánosság elé boesátom, akkor plagiumot, vagy világosabban szólva: irodalmi tolvajságot követek el.”

„A második kérdés, mely előttünk fölmerülhet, ez: miben áll ez a kidolgozás formája?”

„A kidolgozás formáját a dramában képezik: az alaptervezet, a scenaria, a jellemek felfogása, a dramai csomó kötése és megoldása, s végre a dia-log.”

S itt kérem az olvasót, ki Mátyás fiát ismeri, s az idézett történeti adatokat végig olvasta, hasonlítsa össze dramaink alaptervezetét, sceneriáját, a jellemek felfogását, a csomó kötését és megoldását, s a dialogok menetelét,³²⁾ s ha hozzá veti a fenn mondottakat, ítélje meg — lehet-e elegendő joggal mon-

³⁰⁾ Z. ezt mondja: „Ulászló Szigl. urnál — egészen úgy mint Hiadornál — csak két jelenetben epizódképen van beszöve... Miért nem léptette föl Szigl. az ő Ulászlóját több jelenetben?” S én most azt kérdelem, hogyan lépteti fel H. Ulászlóját több mint két jelenetben? hihetőleg, hogy Zerffit meghazudtolja. — Ulászló nálam egyszer lép fel, s jelen van egymásután két jelenetben: itt már másodszor lép fel, s e két föllépte alatt jelen van 6 jelenetben. Z. még ebből is plagiumot akart kisütni; de kár, hogy az igazmondáshoz nem mindig lehet szerencséje!

³¹⁾ A mondottakon kívül: Gerőben szinte van egy uralkodni vágyó, visszasztatító, férfias, de még is önmagában álló jellemű fejedelem; pedig H. ezt mondja királynéjéről: „Midőn én dramában egyedül uralkodónak festém: (t. i. a kir. né) egy visszasztatító, minden nőiségből kivetkezett, de még is ön magában álló erős jellemet akartam festeni, s ez, úgy hittem, új, mert inkább nézletem, mint a történettől függött.” Hitte-e H. hogy ezzel engem vádolandó maga alatt vágja el a fát?! Most már elhiszem, hogy nem a történetből merít e jellemet; mert e fölötte Gerőben a fejedelem a kormányt szinte elvesztvén, gyűlölsége tárgyát szinte meg akarja ölni, de szinte saját hálójába esik s méreg által hal, s halála okát szinte gyűlölsége tárgyára keni. — Van Gerőben egy pártütési jelenet is, hol az idegenek uralgása miatt szinte keservesen panaszkodnak a magyarok, s melyben a hős az ezerfejűség rémképeitől elborzadva, szinte lemondani készül, nem a trónról ugyan, hanem boszújáról. Továbbá a király lemondván a honért szerelméről, kedvese férjét magas polczokra emeli, s általa a hont boldogítja. A drama végén a dramahős szinte sebekkel terhelten rohan be a királyhoz, s a cselszövőt leárczozza s elfogtatja... Ezek mind olly hasonlatosságok, millyenekbe Z. szokott kapaszkodni az eredetiséget gyanúsítandó, s millyenekkel most saját védekezésnek, kedves barátjának fejére mondja, akaratlanul is, a bűnöst! — S itt még a történeti adatok sem segítenek hasonló combinatióra; sőt azokkal ellenkező dolgok fordulnak elő H. darabjában; így ki nem tudja, hogy Beatrix kirné nem mérgezte meg magát, hanem az országból kipusztult; hogy Corvin elvette Frangepán Beatrixet, s vele gyermekeket is nemzett; és sem sebek, sem döghalál által, hanem természetes halállal mult ki?!

³²⁾ Hogy a dialogok minden apró árnyékait össze nem hasonlíthatja az olvasó, mi a mondottakra még bővebb világot vetne, az csak Hiadoron mult, ki darabjait nem adta ki.

dani : Szigligeti Fánecsyval, Komlossyval, vagy egyik bíráló taggal czimborálva, vagy a darabot ellopva, Corvint elplagizálta? s vajjon ezen vád nem inkább sujthatja-e Hiadort: miután darabjának némely egész szakaszai hasonlítanak régebben kinyomatott darabjaim szakaszaihoz; s miután darabja nem egyéb mint benső összefüggés, irány és következetesség nélküli dolgozat, melyről egy hét tagból álló választmány, a nélkül hogy tudná, ki írta, tehát párt-szenvedély nélkül, teljes mellőzése által kimondta: halva született! Z. azt hitte, kisüti a plagiumot, ha dramáinkat összenyirbálja, s egy pár egymáshoz hasonló forgácsot bir felmutatni; de megjárta, mert az előmutatott és H-nak tulajdonított forgácsok is nagy részint az enyéim.

Törvénytelen vér.

Ki a fenn elmondottam külső körülményekre emlékezik, tudni fogja: hogy a Törvénytelen vér beadatása s dramám lepecsételtetése közt olly kevés az időköz, miszerint okosan hinni sem lehet, hogy dramámat a Törv. vér beadatása után irtam, vagy kedvéért ujonnan kidolgozhattam volna; főkép ha látandjuk, minő elemekből áll ezen Törv. vér. — A kéziratot kellő biztosíték mellett sem kaphatván meg, kénytelen voltam azt a H o n d e r ű szerkesztő hivatalában megolvastatni; mi rám nézve igen kényelmetlen volt, mert minden lépten oda nem futkoshatván, az összehasonlításokat, kivonatokat nem végezhettem úgy, mint szerettem volna: az olvasó azonban ezen ismertetés után is el fog igazodhatni.

Első felvonás. A budai hegyek közt, hármas keresztnél, éjjel, viharban, (1. jel.) Corvin vár valakit, ki őt oda rendelte. Ez nem más, mint Corv. anyja, Mária; kit azonban Corv. nem ismer; sőt anyját már halottnak is hiszi. — 2-dik jel. Mária jő; s miután az égtől erőt kér szavainak, elbeszéli Mátyással szerelmi viszonyát. Ő Liegnitz Brieg herczegnő udvarhölgye volt; a szerelem mámorából késő eszmélt s késő tudta meg, hogy a királynak csak kéjhölgye. Ekkor megesküdt, hogy gyermekének csak úgy lesz anyja, ha a király elfogadja őt; mert a királytól nöbecsületét kérte, de az már nem adható vissza. Ekkor kérte a királyt, hogy fiát emelje trónra, s akkor ő is újra feltámadand. — Mária azóta barlangban élt, fiát csak akkor látandván, mint H. második nyilatkozatában mondá „ha nem kell pirulnia érte; ha az anya gyalázatát egy korona fényével takarja el.“ Mátyás az ő emlékeért emelte fel Corvint. — Corvin megjegyzi, hogy előtte a király az ő anyját halottnak mondá; s hogy mást nem is hihet, mert az anya nem tagadhatja meg a természet szavát. Mária tudtára adja, hogy anyja él. Corvin a legnagyobb örömrre fakad: de csakhamar elborul, arra gondolván, hogy anyja őt elveté. Mária mondja: „Ő most is elvet.“ S kéri, mentse meg anyja becsületét, ne hagyja gyalázatban halni, tegye anyává — legyen király! Corvin megígéri, hogy király lesz. Elválnak, a nélkül hogy az anya megismeretné magát fiával ³³⁾.

³³⁾ Röviden ez az első felvonás értelme. De ennyit is elég tudnunk, hogy lássuk az én Katalinom s ezen Mária közti különbséget. Mindegy-e (feltevéen, hogy a jellem hiven és következetesen rajzolják) a nő akár udv. hölgy, akár pór születésű? Én, hogy János népboldogító eszméit még inkább indokoljam, anyját egy szerencsétlen pór családból eredetnek hoztam fel: vajjon ezt is H.-tól tanultam? — Mindegy-e a helyzetre nézve, a fiú akár ismeri anyját akár nem? — De miféle anya ez, ki fiát csak úgy akarja ismerni, ha király lesz? és meg lesz-e mentve e nő attól, mit ő gyalázatnak hisz, ha fia király lesz? Nem jobban szereti-e ezen anyá magát, mint fiát? Nem akar-e ez szerepelni a világ előtt: míg Katalin végkép lemondott a világról? Ezért akarja-e Katalin, hogy fia király legyen? Hol vannak itt az indokok, melyek Jánosban a népboldogító eszméket kifejték? — De mire való ez az egész incognito fia előtt? Van-e itt valami választó fal köztök? Hogy a világ elől rejtézik az anyá, az hihető, de miért fia előtt is? mert nem akar előtte pirulni? — nem fog-e pirulni akkor is, ha király lesz? — Hogy Borgia Lucretia szinte ismeretlen akar fia előtt ma-

Második felvonás. Királyi terem. 1. jel. Szapolyai magánbeszédéből megértjük, hogy ő kormányzó, nádor akar lenni, a legszebb birtokkal. 2. jel. Corvin jó; Szapolyai barátságot színeliránta, kijelentvén, hogy a trónkövetelőknek egyike sem tetszik neki, de ha van igazság, úgy Corvin lesz a király. 3. jel. Királyné jó; Corvint vigasztalja, elmondja, mennyit veszített ő; a többi közt: hogy a férjet feledheti a nő, de a királyt a királyné soha. Kéri Corvint, engedje neki a koronát; ez esetben pártfogást ígervén, s hogy horváthországi bánná és hadvezérré teendi. De Corvinnak trón kell. Kirné: Mi joggal? Corv. A természet jogával. Kirné oda utasítja, hol a természet ad jogot, mert itt alkotmány van. Corvin szemrehányásokat tesz: mint gyermek jött hozzá; a kirné atya hamvainál megcsokolá; ez gúny volt. Mondja, hogy egy dicső szabad nemzetet felemelni, egy szenvedő anya kinjait megszüntetni akarta. Azt hívé, a kirné anyja lesz. Mellette hűség: a kirné mellett a törvény betűje van. A kirné birtok- s uralkodásra vágyik: ő hazáját boldogítani. Ki lesz erősebb? — Küzdésre hívja fel a kirnét, s távozik. — Kirné a fattyu nevet utána dobja. — Szapolyai szinte kikel a kirné előtt Corvin ellen, s igéri, hogy első lesz, ki letépi fejéről a koronát; s biztosítja a kirnét, hogy az övé lesz a korona, ha egy iratot aláír, melyben, mint később megtudjuk, azon jószágokat kötteti le magának, melyeket történetileg Ulászlótól meg is kapott. A kirné aláírja. Szap. elmondja magában, hogy Ulászlótól hasonló iratot fog kicsikarni, s hogy Carvinnak élni nem szabad. A kirné tette ösztönzi ³⁴).

Változás. 4. jel. Frangepán Beatrix szobája. Beatrix lovagja, Corvin számára hattyútollal jön, és azzal ékitendő. 5. jel. Frangepán jó; tudja, hogy Beat. szívét Corvinnak jegyzé el; de kérde tőle: hon, kedves és atya közül melyik előtte az első? — Beat. Mind három szent. — Fran. De melyik a legszentebb? Beat. A haza. Fran. Le tudsz-e mondani szerelmedről? — választanod kell. — Beat. Életem és szerelmem egy ágon van, együtt szakad le mindkettő. Fr. Te a Corvinéléssz, ha lemond a trónról. Választania kell a korona és szerelmed közt. Áll a határozat? — ha jó, add tudtára: polgárság és kezéd, vagy a korona. Beat. S halál. — Corvin érkezik. Beat. nem bírja őt látni, elsiet. Frangepán marad. 6. jel. Corvin jó; Frangepán! Fr. Herczeg jó napot! Cor. Örömnapot hozok házadba, leányodat királyi székre emelem. Fr. Két láncz, mik együtt tartják éltemet, egyik leányom, a másik hazám; ha vesztenem kell, inkább lányomat veszejtem. — Elmondja, hogy midőn Corvin herczeggé tétetett, már akkor is nehezteltek az országnagyok, mert a korona szent; inkább leánya haljon, de a hon becsületének tisztán kell állani. Nem lehetsz király. „Cor. Hah, Frangepán Fr. Válassz. „Cor. Fejem lángolni kezd; szólj, mit akarsz? Fran. Leányomról mondj le, vagy — Corv. (hozzá lép.) Leányodról? én! — nem látod-e, hogy keblem

radni, s fiával szinte ismeretlenül társalog, az hihető; mert férje van, s rokoni, kik fiát megölnék; s mert sejtí talán, hogy nevéen annyi bűn és vér fekszik, miszerint fia megundorodnék tőle; mihielyt felfedezné magát; s ha már az anya valódi örömeit nem élvezheti, legalább árnyékával kacérkodik: de itt?... olly bűnös-e ezen anya? lemondhat-e egy anya elegendő ok nélkül az anyai örömeiről? — Lucretia szinte igéri, hogy lesz idő, midőn megismerteti magát; és Gennaro szinte igéri, hogy anyját megszabadítja, kit szinte boldogtalannak hisz, mert Gennaro szinte szereti boldogtalan anyját; igen, de az neki levelet ír, pénzt, ajándokot küld, s láthatlanul folyvást összeköttetésben van vele: de itt?... Hiadornak megtetszett Hugonál ezen anya és fiú közti regényes viszony, de nem tudta kellőleg indokolni; azért mindjárt is ráismerni, hogy a más öltönyét vette magára, mert nagyon lerí testéről. — Z. illyesmikbe kapaszkodik, midőn plagiumról beszél: tehát tudtán kívül ismét véden- czét sujtotta!

³⁴) Szapolyai itt a két kulacsos szerepét igen ügyetlenül viszi; annyira hogy később, mint látandjuk, egy koresma előtt, a nép előtt, saját borával meg is akarja mérgezni Corvint; sőt a most kapott iratot is elveszti.

„szakadoz? hogy lelkemet örvöngés kapta meg? hogy életem szavadon fogyni „kezd? Leányodról lemondjak! — Frangepán! Mondd, életemről mondjak le, „ezt megértem. Fran. Le kell egyikről mondanod. Corv. A napnak mond, „ne szórjon sugarat, a tengernek, hullámit fojtja el, ez megszakad, de még is „lángoland — Fran. Leányom tiéd, de a trónról lemondasz. Cor. Frangepán! Fran. Határozatom szilárd. Cor. (szívét tartva) E játék iszonyu — Fr. „Határozz. Cor. (magához) Beatrix! Fr. Polgár, vagy király? Cor. Elvézrik „lelkem e küzdés alatt. Fr. Mellyik? Cor. Anyám! Fr. E gyöngeség nem „hősnek jelleme. Corv. (hoszú küzdés után határozni akar, Frangepánhoz „lép.) Nem választhatok. Fr. (merően Corvinra néz, távozni akar) Cor. „(utána.) Te nem vagy ember? szikla vagy? — leányod királyné lesz — királyné, Frangepán! vagy sir menyasszonya s én vőlegénye. — Te lelkedé e kettős áldozat — Légy ember! Fr. Ő lemondta, a hazát náládnál forróbban szereti. (megáll) Határozasz?”

Corvin küzd: haza álmai, honboldogság, jólét, népszabadság, hír, fény, dicsőség: ott a szerelem édjai — egy örvöngő anya! becsületét ne adja vissza? az megátkozta szülőgyilkos gyanánt? — Eltökéli magát: király lesznek! Fran. Tudod, mi a király? — Elmondja, mit Corvinban, majdnem épen úgy, Corvin mond el. Mire Corvin elmondja, minőnek festi ő a királyt: népe őrangyalának — napnak — atyának, ki minden gyermekét egyiránt szereti; kit, ha jó, igaz, kegyes, hű népe véd; — s hogy csak egy boldog van, ki milliókat boldogíthat, s az a király. Fran. megilletődik: „Vérzik szí- „vem, hogy nem lehetsz király — de szent a hon becsülete! — 7 jel. Bea- „trix (jó.) Cor. (meglátja őt, oda rohan, lábai ingadoznak.) Beatrix! Fr. „(eléjéle.) Határozál? Bea t. (meglepetve.) Még nem határozott? Cor. (he- „vesen Beatrixhez lép.) Határozék — tiéd vagyok. Fr Polgár leszesz? Corv. „Királynévá teszlek. Fr. (megkapja B. kezét és vezeti őt.) Ez Frangepán „lánynak kezére nem méltó. Cor. (eléjük siet.) Ne ölj meg, Frangepán. Fr. „(távozást int.) Hiú, keress hatalmat. Cor. Ha látnád benn e vész. — „Anyám! (kezébe rejti arcát) és a haza! Fr. Ezentúl házam zárva.“ Elválasztja őket, leányát elvezeti, visszanéznak. Cor. utánok rohan.

Harmadik felvonás. 1 jel. A budai hegyek közt, holdvilágos est, csapszékek előtt, urak, nép az üstököst várják. Kanizsai a néphez beszél, a Hanyadiakat magasztalva és Corvint. A nép éljent kiált. 2 jel. Corvin. Szapolyai. Ujlaki. — Szap. tokai bort hozott magával; s várakozás közben iváshoz készülnek. 3 jel. Mária mint jósnő jövődöli: külföldi honbitorlók jönnek czívozni a koronán; bérpénzt vernek abból zsoldosok számára; lesz ezer király s a t. ez lesz a hon Miksa és Albert alatt. Szap. Jósolj Ulászlóról. Mária. Tehetlen lesz a nemzet — éhség — haszonlesés — önkény — De üstökös jó, a népet boldogítja; a bolygó csillagok lehullnak; s ez üstökös Corvin. — Szapolyainak ezen jóslat nem tetszik; Corvint borral kínálja; de Mária kiragadja Corvin kezéből a billikomot, intvén, hogy ne igyék, s elsiet. — Szapolyai zavartan a bort Czobor által haza küldi; e közt tárczájából iratot ejt el, melyet Kanizsai felvesz; elolvassa, s felfedezi, hogy a billikomban méreg volt, mert Szapolyai áruló. Az irat az, melyet a királyné aláírt, s melyben a tudvalevő uradalmakat kötö le Szapolyainak. — Corvin hátlátlanságát szemére hányja. Szapolyai is jósol: hogy az lesz király, kit ő tesz azzá. Corvin keztyűt vet oda. Szap. emlékezteti, hogy neve Corvin s nemessel nem vivhat. (el) Corvin a hazaszerelmet érzi; ha eltiporta a férgeket, ha egy maroknyi népet dicsővé, nagygyá alkotott; ha dicsőség napját lehozta ragyogni a magyar hon homlokára, ha eltiporta a hon férgeit, s köz lesz a hűség és polgárerény, őt szót irand a hon könyvébe: Volt egy törvénytelen vérű király! 4 jel. Frangepán jó a néphez szónokol: a hon széplőtelen becsülete nem engedi, hogy Corvin legyen király; mert ezzel a koronára czéért ütnének, s

megátkozza, kik azt fejére teszik. De igéri, hogy az ő kezében lángpallos lesz. Corvinnak eddig barátja volt; de most csak holt testén jut trónhoz. Leánya zárdába megy. — Az üstökös megérkezik.

Változás. 5 jel. Királyné uralkodni akar; a nők közül arra csak ő képes; a magyar erős, megtörni méltó. 6 jel. Szapolyai jő, s tudtára adja, hogy király nem lehet, mert nőuralgást a magyar nem tűr. Kirnét ez dühbe hozza. Szap. módot ajánl az uralkodásra, t. i. hogy menjen nőül Ulászlóhoz, ki király leendő, s ki által az övé lesz a kormány. E végre kéri, küldjön Ulászlónak virágot; ő a kirné kezét ajánlandja neki. Kirné megegyezik; s e végből virágot ad Szapolyainak.

„Negyedik felvonás. Kolostor. 1 jel. Beatrix. (magában) Mi-ként szerettem őt! ő volt erőm, mely szívemet dobogtatá; napom, mely élte-tett; ő volt világom — éltem s e boldogság mind — mind temetve van — és „élősiirja én vagyok — Szakadj, szív! hisz több e kin, mint mennyit elvisel-„hetsz. (szünet után) Még egyszer arcát — (szekrényt nyit ki, arczképet vesz „elő, nézi hosszan, megcsókolja hevesen, s visszarejti) Most többé soha!“ 2 jel. Margit apáczá fejedelemnő őt megnyugtató a kolostori élet nyugalmát festi. 3 jel. Frangepán. Beatrix. Beat. (hirtelen) Atyám! Fran. „(hevesen megöleli őt.) Leányom! (szünet) Holnap, tudod, mi lesz? Beat. „Felesküvésem napja. Fran. Szólj, akarsz? Beat. Parancsolod — Fran. „(magához.) Illy ifjan eltemetni egy életnek minden reményeit. (hozzá) Leá-„nyom — Beat. Szólj — Fran. (küzdve) Ne esküdjél fel. Beat. (föléledve) „Egek! Fran. Jer, éj van itt — köszöntsük az isten napját — Beat. Be-„szélj, szólj — láttad őt? Fran. Tavasz van ott kin, ifjú élet, jer. Beat. (mint „előbb) Lemond a koronáról? Fran. És Corvint feledd — Beat. (visszaesve) „Igy a tavasz halott, világom e kolostor. Fran. (fájdalmasan) Corvin, mit „tevé! hívságoddal megölted lányomat! Beat. Ne bánts, nem volt nemesebb „még soha előttem mint most. Én is úgy teendék. Anyjáért áldozott fel.“ — Fran : ő a trónt akarja meggyalázni — mert törvénytelen vér. Beat. : Tör-„vénytelen vér? a természet vétkezett; s mi szentebb? az emberalkotta törvények, vagy az, mit a természet hozott magával?... Fran. a törvényeket dicséri; s mi lenne azokból, ha a trónon tiportatnának. — Beat. De Corvin leginkább boldogíthatja a hont, s atyjának hűsége megrontja a hazát. „Fran : (pár se-„bess lépést tesz) Holnap felesküszöl. Beat : Atyám! Fran : (menn akar) „Erősítsen meg a hon istene! Beat : (után) Kettőt tehetsz boldoggá — gyer-„meked és a hazát! Megállj — ne menj — atyám! (térdre esik) Ne öld meg „lányodat, ne öld meg a hont! Fran. (megáll, tompán) Mit akarsz? Beat. „Adj Corvinnak. Fran. (hirtelen) Leány, hiú vagy. (Megy) Beat. (után) „Atyám! (fölkel) Fran. Légy erős! (nem bír elmenni, pár lépést tesz vissza-„felé, nézi küzdve lányát, aztán hirtelen) Holnap felesküszöl. (el)“ 4 jel. Má-„riát jelentik mint Beatrix rokonát. 5 jel. Mária és Beatrix közt, melyben Mária kéri és rábeszéli Beatrixet, hogy Corvint, ki nélküle nem élhet, a trónnak és hazának mentse meg; s mellőzve atyja örvengő kívánságát, kövesse őt és tegye boldoggá és királlyá Corvint. Győz a szerelem, s Beatrix követi Máriát ³⁵⁾.

³⁵⁾ Az olvasó tudni fogja, hogy az ellenfél legnagyobb súlyt helyezett a szerelmi viszonyra János és Beatrix közt. Corvinban megmutattam, hogy H. Gerőből merítette azt, s néhol majdnem szóról szóra: itt, a Törvénytelen vérben, ezen viszony a Pókaiakra emlékeztet. Sassai, az atya, ott is határozott, szilárd jellemű férfiú, ki leányát Jolánt elvlasztja Pókaitól, mivel az ellenpárton van; tehát szinte politikai ok miatt. Ott is van egy jelenet e három személy közt, melyben Pókai nem akar lemondani; küzd; Jolán nélkül szinte nem élhet. Jolán szinte kéri Pókait, hogy engedjen atyjának; Sassai pedig, hogy válasszon leánya keze, s a párt között. Pókai nagylelkűen viseli magát, miért Sassai szinte nemes szívűnek vallja őt; de a választástól nem áll el; s mivel Pókai nem hajt szavára, leányát elvezeti. — De ez még

Változás. Királyi lak. 6. jel. Corvin. Emlékezik Beatrixre, ki zárdában van; anyjára s a hazára. Álmodott sasról, ki nap felé repült. A nép szabad lett. Sírba vittek egy halottat; de él a sas és megköszönti a napot. 7. jel. „Beatrix (berohan) Corvin! Cor. (szemeihez kap) Beatrix! (egy- „más karjaiba esnek) Beat. (szünet után) Tiéd vagyok. Cor. Meg- „hoztad életet. Mik é p jö v é l? Beat. Nem oszlott még lelkemről a varázs. „Itten v a g y o k. Egy nő hozott ide. Titkos bűv által felcsigázta szerelmem „örültségét — mert szeretlek! Te vagy szívem verése, életem tőled veszen „lélekzetet, te vagy erőm, napom, világom, mindenem! — Egy képet „láttam mindenütt — szerelmed. E kép hozott — követ- „tem, bár halálba vitt volna, mert e kép volt életem! — Cor. „Beatrix! s én hogy szeretlek! — milly kevés a szó azt nevezni, minek még „nincs neve; te vagy reményem, vágyam, büszkeségem, bánat, boldogság; „érzés, gondolat, honn gyöngédségem, harcban győzedelmem, — hogy mint „szeretlek, kinom mondja meg. Midő n le k e l l e r ó l a d m o n d a n o m, „szívemben olly seb nyílt, hogy azt az élet rövid lett „volna meggyógyítani. Legyen feledve minden szenvedés. „Itt vagy — nagyobb e pillanatra k ü d v e, mint egy örök- „ség kínja — nincs erő melly elszakaszson többé — hű „szerelmem megvéd a véstől — karjaim között atyádat elfelejtet, a ki köke- „bellel szívedet megtörheté! Beat. (följved) Atyám!? Cor. Te elborulsz? „borultnak nem szabad többé lenned — tekints rám — nézz, mosolygj. — De- „rülj fel — így Beatrix! (megfogja kezét) Beat. Midő n s z e m e d b e n é z e k, h a n - „godat hallom — felejtet mindent; oh de ez egy pillanat, s atyám előttem áll. „— nem! Corvin, atyám el nem feledhetem; átkával boldog lenni nem tudok. „Cor. Üdvem, még egyszer elveszítslek!? Beat. Nem vesztesz el! mert „lelkem új erőt érez, mi meggyőz mindent; érzem úgy szólok, hogy szívét „megragadja szóm. Erős vagyok szirtet meghajtani, meggyőzni mindent, mert „a szerelem mindenható. — Megyek, megindítom! — Cor. S h a c s a l r e m é - „nyed. — Nem! most angyalod szól, a szerelem magasztalttá tevé. Menj! — „most a kösziklét megindítod — (hozzá lép) Eredj atyádhoz! — Beat. (meg- „öleli Corvint) Tiéd vagyok! (megy, sebesen visszafordul, hevesen Corvinhoz „jő, újra megöleli). Cor. Eredj atyádhoz! Beat. Most győznöm „kell! (elsiet. Cor. magasztaltan utána néz.) ³⁶⁾“

semmi!... azonban Jolánt, következő jelenetében, szinte a kolostorban leljük. Atyja szinte oda jő. A kolostori élet szinte festetik. Sassai, mivel most még nagyobb gát van a két szerelmes közt, szinte inti leányát, hogy maradjon a kolostorban. Aztán szinte erőt vesz rajta az atyai szeretet, s kérdi leányától: feledheti-e kedvését? megnyughatik-e a végzésben mint ég menyaszsonya? vagy nem akar-e vele jöni mint szerető gyermeke? — S végre Jolánt, nem más valaki ugyan, hanem atyja a kolostorból szinte Pókaihoz viszi. S Jolán, erre következő jelenetében, szinte kedveséhez megy, és Pókai szinte arra kéri, hogy menjen atyjához.... Már most ha az olly Zerffi-féle hasonlatosságok miatt plágiumról lehet szó: vajjon nem nagyobb joggal vádolhatom-e én Hiadort ezen szerelmi historia miatt is? S ha már csakugyan abban áll az eredetiség érdeme, hogy két szerelme elválaszszunk, a lányt kolostorba vigyük, s ottan megint kihozzuk: ítélje meg az olvasó, szorultam-e e részben is Hiadorra? s ítélje meg, ha Z. nem minden lépten barátját és védenézet sujtolja-e?

³⁶⁾ Ez-e nálam a viszontlási jelenet Beatrix s Corvin közt? — S im mivel nálam ezen négy vers fordul elő: „Mert akkor érzem, mit vesztettem el, s mit áldozék fel egy hű reménynek“, majd ismét vagy 20 sor után: „Ne szóljon arról... hadd feledjek el őnt látva mindent, a mit szenvedék.“ Tehát mivel az egészről hasonlít ennyi: „hadd feledjek el őnt látva mindent, a mit szenvedék“, Zerffi plágiumot kiált! — pedig ismét csak védenézet sujtotta. Hasonlítsuk csak ezen hiadri jelenetet V a z ú l b a n a 4-dik felv. azon jelenetéhez, mellyben Lucia Vazulhoz megy a börtönbe. Egymást ott is szinte karjaik közé szorítják a szerelmesek a viszontlítás örömeiben. Vazul elmondja, hogy e viszontlítás meghaladja hitét; e hű-

Ötödik felvonás. 4. jel. Királyné. Ulászlótól virágot kap, kivel Olmützben schakkozott. 2. jel. Puki jelenti, hogy Szapolyai Bécsben van, nem is féltvén a királyné ügyét; de egy jósnő azon hírt terjeszti, hogy a kir-né magtalan. A kir-né haragja. 3. jel. Máriát jelentik. 4. jel. Mária. Kir-né. Már fel akarja kelteni a kir-né keblében mind azt, mi szent, hogy szavát megértse. Mondja, hogy az Ulászló pártja nő és Szap. megesalja a kir-nét. Kir-né nem hiheti. Mária; közhír, hogy a kir-né magtalan, s a hon megtiltja a menyekzót Ulászlónak. Felhívja, hogy boszulja meg magát, s emelje fel Corvint. — Kir-né nem áll rá, elutasítja. Mária emlékezteti: nem lehet királyné; a nemzet örökösét kíván. — Kir-né boszúsan távozni akar. Mária a hon állapotát festi, kir-nét férjére emlékezteti; s hogy Corvin szeretni fogja, s a nép imádni. Kir-né nem indul meg. Mária felfedezi magát előtte, festi a különbséget ketőjük közt; s hogy ő lenne most királyné, s fia törvényes örökös, ha a kir-né nem élne. Végre átkaival fenyegeti, ha fia nem lesz király, s neki szűgyenben kell halmia.

Változás. (Corvin szobája.) 5. jel. Corvin. Ma lesz a királyválasztás. Beatrix is az övé. Még egyszer nem bírna elveszteni. 6. jel. Gyulai röviden jelenti, hogy a nemesség hat heti várakozás után eloszlott. 7. jel. Hampó jelenti, hogy 9000-ed magával jött segíni Corvint. 8. jel. Rattkai jelenti, hogy Szap. áruló. 9. jel. Kis—Horváth jelenti, hogy a Zsigmond-templomban lesz a királyválasztás, s mind Ulászló-pártiak. Hívja Corvint. „Corv. Mutasd, sátok a honatyáknak a kardot — mondjátok, erre tettenek Mátyásnak esküt — „ez lesz fölöttök a hitszegésnek bosszupallosa.“ 10. jel. Ujlaki jelenti, hogy egy szót hallani csak a gyűlésben, s az: törvénytelen vér; s kéri Corvint, hogy a koronával fussanak. „Corv. Törvénytelen vér! — (tompán maga „elé mered, aztán egyszerre kitör) Ha, ha! törvényes sors, ez mind a te áldásod „éltemen! Törvénytelen vér nem lehet király — mert nincs előde. Nem ész, „erő, igazság, szeretet kell a királyban — vér kell. ... Hát mi forr, nem a királynak vére forr eremben? E hús e vér nem az ő vére? Övé — enyém csak „a gyalázat! — Az emberek mondják ki, hogy mikor törvényes a természet... „Hát van-e törvénytelen természet? — Nem a te törvényedet beszéli a vihar? „a dörgő villám és szabad tavasz? Természet! törvényed kiírta? nem irta-e „az alkotó keze? S az emberek tépik — tiporják — (megáll) Máglyát a természetnek — égjenek törvényei — rakásra, tűzre mind! Hisz a földön esőrgő sipkát viselnek. Törvénytelen vér — gúny! — Te emberész, előítélet, „vakság rakhelye, büszkélkedjél, hisz a sors meggyaláz! — Bűn és erény két „bolygó gyermek a bölcseben anyok feleserélte őket — most a világ nem tudja: melyiket feszítse meg — s mindkettőt üldözi. — Hallgassatok, velóm lánggyermeki: gondolatok — kitéplek, megtagadlak — mint engem a sors megtagadt — Törvénytelen vér! — A természet megrészegült s csapongó kéjmámorában gunymesterművet akart teremteni „s engem remekelt! — Törvénytelen vér! hahaha! ³⁷⁾ Ujlaki. Herczeg!

ség anyagi; aztán szinte ezt kérdi: „Ki volt vezéred? Lucia: A hű szív, sutamra lángjai világoltak. Vazul: Kitől tudád meg, hogy Nyitrán vagytok? Lucia: O hadd barátom, csak hogy itt vagyok. — Mélyen sebezted szívemet, a föld keringett, felfordult szememben — hisz láttad, lábamon nem állhaték — de már felejtve és bocsátva van; most már szeretlek — most már örökké! Vazul erre szinte azt mondja, hogy szereti! — Im ismét egy Zerffi-féle plagium!!

³⁷⁾ Learban Edmund, a törvénytelen vér, monológiájában szinte mindig ezen refrainnel él, s hasonló eszméket is mond: „Edmund. Magas természet, istenem te vagy, törvényeidnek hódol életem. Miért hordjam én a közsokás igáját? Miért szenvedjem, hogy nép s nemzetek önkénye foszszon meg természetadta igaz jogomtól? mert tíz vagy tizenkét holddal később születtem bátyámnál? Törvénytelen! miért? nem való! miért nem? ha tagjaim szintoly jól összeillők, ha szelle-

„Corv. Le a herceggpaláستtal! (letépi.) Ragyogjatok ti bűn-émlékjelek! Minden fénykő egy gunymosoly reám — (hozzá lép) Corvin nevem. Tudod, mié név: „Corvin? — Corvin! (mindenfelé Ulásló neve hangzik) 11. jel. Frángepán vezeti Beatrixet. Beat. Corvin! (öröm lelkesedéssel) Corv. (eléje siet) Beatrix! Te vagy királyságom! (átkarolja hevesen s hosszan ölelve tartja) Fran. Tedd gyermekem boldoggá.“ 12. jel. Ibrahim jó, jelentvén, hogy a török szultán kész őt segítni. Kivül kiáltás: Ulásló király! „Corv. (megkapatva, a kiáltás felé indul, sebessen megáll, iszonyunküzd magával) Anyám — „Hazám! — (szünet után) Az elveszített éden ajtajánál egy langoló cherúb áll, „a hűség, lángpallosánál nem mehet be a honárulás. — Ez legszentebb kötel. „Gyalázatodban halsz meg, oh anyám! (fölemelkedve a török követhez megy, „távozást int.) Honárulással nem kell korona. (török követ et) Fran. (megragadja jobbját) Lányom megérdemled! (szünet) Beat. Corvin! Szólj, elfelejtéd „karjaim között a koronát? nem léssz borult soha? Corv. (szünet után elborulva) Mindent lehet a sorstól nyerni, — fényt, hírt, birtokot, borosztánt, „koronát, mindent lehet — becsületet soha! — 13. jel. Kanizsai (berohan, „Corvin előtt megáll, fájdalmasan rátekin, sebessen visszafelé megy, az ajtót „kitárja) Mént elő! El a koronát! Ujl. Menjünk.

14. jel. Hampó (jó sebessen) Kinn 7000 nemesség áll, vezesd — (Hampó után több nemesek jönnek be, Corvint menésre erőltetik) Siess! — Fran. „(eléjük áll) Lépést se — itt maradtok — törvényes a király. 15. jel. Máriát „hozzák halva Kanizsai apródjai. Corv. (mint meglátja a tetemet, meredt szemmel nézi) Szent isten, e tetem kié? Beat. (meglepetve megismeri) Nagy ég! „Kanizsai. A jósnő. Hozzád hoztattam, tán világot adhatsz. Corv. (meglepetéssel) Jósnő! Kanizsai. Hozzád viszonynak kelle fűzni őt, mindent tőn, „hogy király légy. Beat. Corvin! — e nő az! Kanizsai. Midőn Uláslót királyul kiálták, éles sikk metszé a levegőt, s élettelen leomlott, — véglegével „neved röpiült ki ajkiról. Corv. (belsőzót által hajtva, oda rohan) Anyám! „(holttestére veti magát).³⁸⁾

Ezen utolsó szakaszt részletesen s majd nem szóról szóra ismerttettem meg; mert Z. szerint darabom végét innen loptam! mivel a török követ itt is előjön, Corvin itt is lemond, s itt is házasodik. Elegendő ok-e ez? vitatnom sem kell. Mind a három dolog történetileg is igaz. De itt mond-e le nálam Já-

mem szintolty szilárd, nemes, ha alkatom, termetem csak úgy atyámra üt, mint a becsület nő kedvelt fiáé? Miért bélyegzenek koresnak? Mi a kores? nem való? mi ez? Törvényes Edgárd! mit te bírsz enyémmek kell lenni, mert a kores Edmund atyánk szívét szerelmét szintugy bírja sat.“ A könyvtárban levő magyar fordítás szerint. — S Czakó Végrendeletében: „A sors megrészegült, s mámoros szeszélyében, mint virágot hervasztó pók, keblek boldogságán elődött, hogy illy életsorvasztó mesterséges hálót bír fonni!“ — Tehát ismét olly Zerffí-féle hasonlatosságok! — Vegyük Corvinnak ezen beszédét: van-e ebben valami egészen új mondva? Ha egyes szakaszait szétválasztjuk, nem fogunk-e hasonlókat felmutathatni, midőn én gyenge emlékező tehetségem daczára is ennyit valék képes kijelölni? — Természet, sors, törvénytelen születés: nem váriálatott-e már ezerféleképen? — Ki hozott fel törvénytelen fiút a nélkül hogy az haragjában, midőn a pozitív törvények miatt mellőztetik, a törvények ellen ki ne keljen? a sorsot ne átkozza? sat.

³⁸⁾ Még egy neveléségi dolgot jegyzek fel. Hiador ezt mondá: „Mátyás fiában fölemelkedik Corvin s a török segélyajánlatát visszautasítja: „Ember és polgár leszek.“ — En erre megjegyzém zárjegy alatt: „Ezt nem János, hanem H. mondja.“ Im Z. füzetében ezt mondja: „A főnebbi zárjelölt mondatban: „Ezt nem János sat. Szig. úr szokott arroganciájával Hiador urat hazudsággal vádolja, pedig azt még sem Hiador, hanem János mondja, nem egy, hanem több ízben (nézze át olvasó füzetünk 14-dik lapját). A hazudságírvád tehát Sz. úr saját fejére esik vissza.“ Ezt mondja Zerffí. En átnéztem füzetének 14-dik lapját, s im azt Hiador Corvinjának beszéde foglalja el; tehát Z. utasított Hiadorhoz és nem Mátyás fiából Jánoshoz; azaz igazolta, hogy azt csakugyan nem az én Jánosom, hanem a Hiador Corvinja mondja; azaz meghazudtolta saját kedves barátját! Törököt fogtam, de viz!

nos? János, lemondása előtt nálam, mint a történetben, megütözik, s egyszerűsmind hosszú belharcot is küzd. Itt a történeti adatok röviden és szárazon csak insinualtatnak s egymásra halmoztatnak. Itt Corvin a legdühösebben kikel a törvény, szokás, sors stb. ellen; egyszerre csak bevezetik Beatrixet; s a jó Corvin karjaiba fut, s egyszerre csak honfűségről beszél, és lemond. Itt, így, és illy kevés indokból, minden ellenszegülés nélkül mond-e le nálam is János? — S legvégül, ha kérdeni merem: hol van H. darabjaiban az én Dóczim, Ujlakim, Báthorim? Szapolyai nálam is illy ügyetlenül viseli-e magát? Hol vannak itt János családai barátai, a világban, emberekben stb.?....

De mért fejtegettem a különbségeket? Tekintse meg az olvasó a Z. definitióját a dramai plagiumról, és ítéljen: volt-e ezen két urnak elegendő oka és joga jellememet gyanúsítani? a közönséget mystificálni? tölem a legdrágábbat, az időt rabolni? — Irodalmi törvény, jöjön el a te országod és vess véget ezen irodalmi ököljognak!

Z. ur, mi legfuresább, engem vádol arroganciáról, s ő maga a komédiás nevet csak úgy oda dobja; ő, ki csak nem rég bujt ki a sugólyukból! — Irodalmi törvényt is javasol; s nem tudja, hogy ez ügyben sokkal kimerítőbb törvények csak a kir. szentesítést várják. — S védjem a Szókött katonát — tán épen Weil Fülöp ellen? — ki, ezen darabomat jelenetről jelenetre követve, belőle összeplagizált egy német darabot, s azt mint Schall után dolgozottat a budai színen adatta; s a közönséget szinte mindaddig mystificálta, míg nem a pesti német színpadon adatott az igazi Schallféle darab, s a közönség látta, hogy darabjaink közt még csak a legtávolibb hasonlatosság sincs. Mi kárpótlást nyertem ezért?! — Vagy védjem az Egy színésznő és Rózsa eredetiségét olly Zerffi-féle nevetséges gyanúsítások ellen?! Vagy kimutassam, hogy a Z. által idézett, s ugyanazon történeti tárgyból merített művek közt van annyi hasonlat, mint kérdéses darabjaink közt? — Miért? Nem szorultam példákra, hol a kérdést elég világosan megoldottam. Elég annyit tudnunk, hogy igenigen ritka dramairó mondhatja el darabjairól, hogy azokban egyáltalában nincsenek olly helyzetek, jellemek, viszonyok indokok stb. melyekhez hasonlókát az őszves irodalomban felmutatni nem lehet. Shakspeare, a legnagyobb költő, egész jeleneteket vett át műveibe; dramái egy részét novellák után írta; mégis ki elég vakmerő eredetiségét kétségbevonni?! Megfoghatlan teremő lángelméje még a kölesönzött töredékeket is elválhatlan egészszé tudta öszveolvasztani. Idején volna az eredetiség fogalmait is tisztába hozni.

Szigligeti.